

تصویر ابو عبدالرحمن الکردي

کتاب قرآن مجید

حامد دانشور

کلمات قرآن

حامد دانشور

نشر احسان

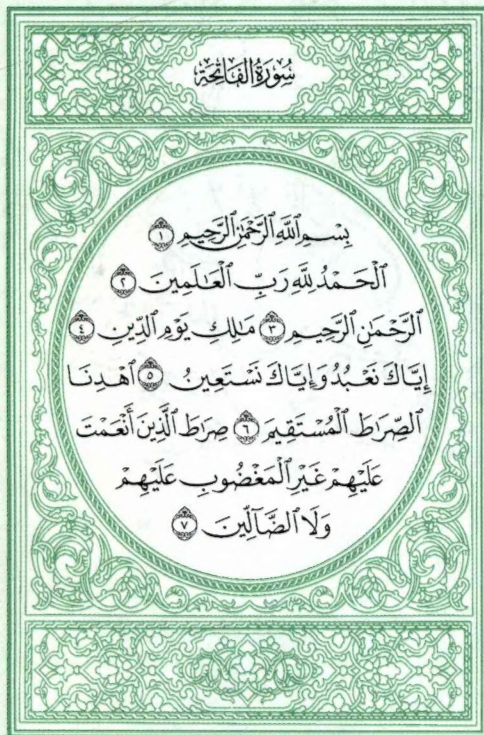
سوره فاتحه [۲] «رَبِّ الْعَالَمِينَ» خالق، مُرَبِّی و مُدَبِّرِ امور عالمیان «الْعَالَمِينَ» گروههای مخلوقات (هر گروهی از مخلوقات یک عالم است) [۳] «الرَّحْمَن» دارای رحمت و مهر بیکران (تنها خداوند عزَّوجلَّ به آن متصف است)

«الرَّحِيم» دارای رحمت بزرگ و دائمی [۴] «يَوْمَ الدِّينِ» روز حساب و جزا [۵] «إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» منحصرأز تو یاری می طلبیم [۶] «اهدنا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» ما را در پایداری بر راه روشنی که هیچ کجی در آن نیست که همان اسلام است موفق گردان {انعمت علیهم} بدانان نعمت دادهای (کسانی که در آیه ۶۹ سوره نساء نام برده شده‌اند) [۷] «الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ» آنان که از روی تکبر و حسادت با وجود اینکه حق را می‌شناختند از آن روی گردان بودند (یهودیان) [۷] «الضَّالِّينَ» آنان که از روی سرگردانی و جهالت از صواب دور گشته‌اند (نصاری و نظایر آن)

۱- قال ابوسعید رافع بن المعلی: قال لي رسول الله - ﷺ -: «أَلَا اعْلَمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ؟» فَأَخَذَ بِيَدِي، فَلَمَّا ارْتَدْنَا أَنْ نَخْرُجَ

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قُلْتَ: لَأُعَلِّمَنَّكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ! قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (أَيِ الْفَاتِحَةِ) هِيَ السَّعْيُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيَتْهُ». رواه البخاری.

ابوسعید رافع بن المعلی گوید: پیامبر - ﷺ - به من گفت: آیا می‌خواهی قبل از اینکه از مسجد خارج شوی بزرگترین سوره قرآن را به تو یاد بدهم؟ سپس دستم را گرفت و هنگامی که خواستیم از مسجد خارج شویم گفتم: یا رسول الله فرمودید که بزرگترین سوره قرآن را به من یاد می‌دهید! فرمودند: سوره الحمد لله رب العالمین (یعنی فاتحه) سبع مثانی و قرآن عظیمی است که به من داده شده است.

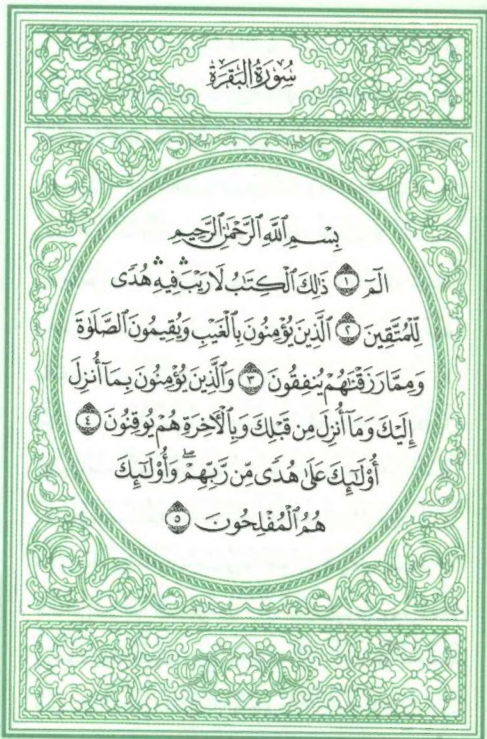
سوره بقره [۱] (آل) * خوانده می شود: الف، لام، میم [۲] «ذلک الکتاب» ... قرآن عظیم لا ریب فیهِ هیچ شکى در حقایق آن ازسوى خداوند، نیست (هُدًی) هدایت کننده است از گمراهی به سوى خیر و سعادت

(للمتقين) آنان که از گناهان دوری می کنند، به واجبات عمل می کنند و خوشتن را از عذاب اخروی می رهانند [۳] «یؤمنون بالغیب» آنگونه که خداوند عزوجل واجب کرده است بطور کامل آن را اداء می کنند (نما رزقناهم) ... مثل مال، موفقیت، علم و غیره (یسقون) زکات و صدقه می دهند [۴] «یسقون» چنان ایمان قوی دارند گویی آنچه را که به آن ایمان دارند در برابر خود می بینند [۵] «علی هدی» بر هدایت، نور و یقین (الملاحون) به آنچه می خواهند می رسند و سعادتمند هر دو جهان خواهند بود.

* خداوند خود نسبت به معانی چنین حروفی که در ابتدای بعضی از سوره ها آمده است عالم تر است، اما در میان نظریه های مختلفی که در مورد این حروف وجود دارد،

بهترینشان این نظریه است که چنین حروفی برای عاجز ساختن قوم عرب و اقامه دلیل بر آنان است، گویی می خواهد بگوید که این حروف همان حروفی هستند که شما کلام خود را با آن نظم می بخشید، پس چرا از آوردن چنین قرآنی عاجز هستید؟

۲- قال رسول الله - ﷺ - «لا تجعلوا موتکم مقابر، إن الشیطان ینفق من البیت الذی تقرأ فیهِ» «سورة البقرة». رواه مسلم. رسول خدا - ﷺ - فرمودند: «نگذارید خانه هایتان چون قبر باشد، قطعاً شیطان از خانه ای که در آن سوره بقره خوانده می شود فرار می کند».

[۶] «سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ» بیم دادن یا بیم ندادن تو نسبت به ایمان نیاوردن کافران مساوی است [۷] «خَتَمَ اللَّهُ» خداوند دها و گوشه‌ایشان را مهر و موم کرده است (با هدایت نکردن آنان در این جهان عقابشان می‌کند)

نُزُولُ الْبَقَرَةِ

۳

الْحِزْبُ الْاَوَّلُ

[۸] «غَشَاوَهُ» پرده، پوشش {من الناس...} همان منافقان

[۹] «يَخَادِعُونَ» عملشان

نیرنگ است، بنابراین خلاف

آنچه را که در دلشان است

آشکار می‌کنند «وَمَا يَخْدَعُونَ

إِلَّا أَنْفُسَهُمْ» تنها به خودشان

ضرر می‌رسانند [۱۰]

«مَرَضٌ» شک و نفاق، یا

تکذیب و انکار [۱۲]

«أَلَّا» حرف تنبیه است یعنی

آگاه باشید، هان! [۱۳]

«السُّفَهَاءُ» بی‌خردان، آنان

که عقلشان سبک است

{وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ} آنان که

عقل درست و حسابی ندارند

خود نمی‌دانند که بی‌عقلند

مثلاً یک دیوانه از دیوانگی

خود خبر ندارد [۱۴]

«خَلَّوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ» با

رهبران‌شان یعنی سران کفر به

خلوت می‌نشینند [۱۵]

«يُؤَدُّهُمْ» عمرشان را زیاد

می‌کند یا به آنان مهلت

می‌دهد {تا بر گناهان خود

ببازایند} «فِي طُغْيَانِهِمْ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۖ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۖ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَآمَنَّا بِاللَّهِ وَيَأْتِيهِمُ الْآخِرُ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ۚ يَخْدِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۚ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ۚ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ لَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ۚ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ۚ وَإِذْ قَالُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَآمَنَّا وَإِذْ خَلَّوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ۚ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۚ

يَعْمَهُونَ» در سرکشی و کفرشان متردد و سرگردان می‌شوند [۱۶] {فَارَبَحَتْ تِجَارَتُهُمْ} معامله آنان که هدایت را به گمراهی می‌فروشدند هیچ سودی دربر ندارد}

۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ لِقَاءَهُ، مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ» متفق علیه.

پیامبر خدا - ﷺ - فرمودند: «کسی که دوست داشته باشد به حضور خداوند مشرف شود، خداوند نیز از دیدار او خشنود

می‌گردد، کسی که از مشرف شدن به حضور خدا ناخشنود باشد، خداوند هم از دیدار او ناخشنود است».

[۱۷] **﴿اِسْتَوْفَدْنَا﴾** آتشی را روشن کرد * [۱۸] **﴿صَمَّ﴾** سخن حق را با گوش قبول نمی شنوند **﴿بُكْمٌ﴾** لال به دنیا آمده اند (یعنی سخن حق بر زبانشان جاری نمی شود) **﴿عُمَى﴾** کوردلند [۱۹] **﴿كَصِيبٍ﴾** همچون باران صیب (باران تندی که به شدت بر زمین می ریزد) **﴿السَّاءُ﴾** مراد

الْبِئْسَ الْأَوَّلُ

۴

يَبْقَىٰ لِلْبَقِيَّةِ

ابـــــر آسمان است **﴿مِنَ الصَّوَاعِقِ﴾** بخاطر غرش رعد و برق [۲۰] **﴿يَخْطَفُ﴾** **﴿اِبْصَارَهُمْ﴾** (قوه بیناییشان) را بگیرد، یا بسرعت آن را بر باید **﴿قَامُوا﴾** سرگردان و متعجب در جایشان می ایستند [۲۲] **﴿السَّاءُ بِنَاءُ﴾** آسمان را همچون سقف یا گنبدی بر روی زمین استوار ساخت **﴿جَعَلَ لَكُمْ...﴾** زمین را همچون فرش برای شما بگسترده (خداوند آن را برای شما هموار کرد تا بتوانید بر آن سکونت کنید و از رزق آن بخورید و آن را بصورت سنگلاخ و ناهمواری درست نکرد که نتوانید بر آن زندگی کنید) **﴿أَنذَاداً﴾** شکل هایی از بت که آن را می پرستید [۲۳] **﴿رَبِّ﴾** شک و تردید **﴿ادْعُوا﴾** **﴿شُهَدَاءُكُمْ﴾** خدایان و یاریگران یا گواهان خود را به کمک بطلبید و از آنان مدد

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ۱۷ صَمَّ بُكْمٌ عُمْى فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ۱۸ أَوْ كَصِيبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُقُودٌ يُّجْعَلُونَ اصْنَعِمْ فِيءَ إِذَا نِهِمْ مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ۱۹ يَكَاذِبُونَ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَّشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۰ يَأْتِيهَا النَّاسُ عِبْدًا وَأَرْبَابًا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۲۱ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۲۲ وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۳ إِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۲۴

بجوید [۲۴] **﴿لَنْ تَفْعَلُوا﴾** محال است که همانند سوره ای از آن را بیاورید **﴿وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾** هیزم آن آتش (جهنم) را انسانهای گناهکار و سنگها و بتها تشکیل می دهند بنابراین هر اندازه انسانهای بیشتری وارد آن شوند شعله های آتش بیشتر خواهد شد **﴿أُعِدَّتْ﴾** آماده شده است.

* خداوند کسی را که به گونه ای او را هدایت کرده است اما او آنرا ضایع می کند و با آن خود را به نعمتهای ابدی که در بهشت برایش آماده شده است نمی رساند به کسی تشبیه می کند که در تاریکی شدید آتشی را روشن می کند، اما هنگامی که آتش دور و برش را روشن ساخت آنرا خاموش کرده در تاریکی مطلق باقی می ماند.

[۲۵] «متشابه» هباندند و مشابه در رنگ و شکل ظاهری نه در مزه و کیفیت «مطهره» سالم و پاک از عیوب زنان دنیا از قبیل: حیض و نفاس [۲۶] «إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي» * خدا از مثال آوردن {به پشه و بالاتر از آن} شرم ندارد. «يُضِلُّ بِهِ» با این مثال

الجزء الآخر

۵

سُورَةُ النِّعَةِ

گمراه می‌سازد [۲۷]

«مِثَاقِهِ» بعد از تاکید و

استحکام آن به وسیله

پیامبران «الْفَاسِقِينَ» خارج

شوندگان از فرمان خداوند

عزوجل [۲۸] «أَمْوَاتًا»

خاکی که هیچ نشانی از

حیات و زندگی در آن نیست

«ثُمَّ يُحْيِيكُمْ» پایان اجل، شما را

می‌میراند «ثُمَّ يُحْيِيكُمْ» هنگام

در روز رستاخیز شما را

حیات دوباره می‌بخشد

[۲۹] «إِسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ»

قصد کرد که با اراده خود

آسمان را به صورتی کاملاً

آراسته خلق کند «فَسَوَّاهُنَّ»

به پایان رساند پابرجا و

محکم ساخت.

* این آیه ردی بر طعنه‌های

کفار در مورد کلام خدا بودن

قرآن است. آنان می‌گفتند:

خداوند شرم دارد به چیزهای

حقیر مثل عنکبوت و پشه مثال

بزنند.

۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَنْ

يُنَجِّيَ أَحَدًا عَمَلُهُ» قالوا: ولا

أنت؟ يا رسول الله! قال: «ولا أنا

إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ، سَدَّوْا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ یک از شما عملش او را از عذاب دوزخ نجات نمی‌دهد، گفتند: ای رسول خدا! شما هم؟

فرمود: «بلی. من هم عملم نجاتم نمی‌دهد مگر خداوند مرا تحت پوشش رحمت خود قرار دهد، پس کارها را درست و

بدون نقص انجام دهید» (تا مشمول رحمت خدا شوید).

۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا مِنْ يَوْمٍ يَصْغُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مُلَكَانِ يَنْزِلَانِ. فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أُعْطِ مُتَّقًا خَلَفًا، وَيَقُولُ

الآخر: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُسِيئًا تَلَفًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر روز صبح دو فرشته نازل می‌شوند یکی از آنها می‌گوید: خداوند! کسانی که در راه تو اتفاق

می‌کنند جای آن را برایشان پر کن و دیگری می‌گوید: خداوند! کسانی که از اتفاق (در راه خیر) خودداری می‌کنند

مالشان را از بین ببر.»

[۲۵] (متشابه) همانند و مشابه در رنگ و شکل ظاهری نه در مزه و کیفیت (مطهره) سالم و پاک از عیوب زنان دنیا از قبیل: حیض و نفاس [۲۶] (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ) * خدا از مثال آوردن (به پشه و بالاتر از آن) شرم ندارد. (يُضِلُّ بِهِ) با این مثال

الْبَاطِلِ

۵

بَيْنَ الْبَاطِلِ

گمراه می‌سازد [۲۷]

(مِثَالِهِ) بعد از تاکید و

استحکام آن به وسیله

پیامبران (الفاسقین) خارج

شوندگان از فرمان خداوند

عزوجل [۲۸] (أَمْوَاتًا)

خاکس که هیچ نشانی از

حیات و زندگی در آن نیست

(ثمَّ يُبَيِّنُكُمْ) پایان اجل، شما را

می‌میراند (ثمَّ يُحْيِيكُمْ) هنگام

در روز رساختیر شما را

حیات دوباره می‌بخشد

[۲۹] (أَسْتَوِي إِلَى الشَّاءِ)

تصد کرد که با اراده خود

آسمان را به صورتی کاملاً

آراسته خلق کند (فَسَوَّاهُنَّ)

به پایان رساند با برجا و

محکم ساخت.

* این آیه رذی پس طبعهای

کفار در مورد کلام خدا بودن

قرآن است. آنان می‌گفتند:

خداوند شرم دارد به چیزهای

حقیر مثل عنکبوت و پشه مثال

زند.

۱- قال رسول الله - ﷺ: «ولن

يُجِئني أحدنا عمله» قالوا: ولا

أنت؟ يا رسول الله! قال: «ولا أنا

إلا أن يفتدني الله ورحمته» سَدَّوَاهُ متفق عليه.

پیامبر - ﷺ: فرمود: «هر یک از شما عملش او را از عذاب دوزخ نجات نمی‌دهد، گفتند: ای رسول خدا! شما هم؟

فرمود: «بلی» من هم علم نجاتم نمی‌دهد مگر خداوند مرا تحت پوشش رحمت خود قرار دهد، پس کارها را درست و

بدون نقص انجام دهید» (تا مشمول رحمت خدا شوند).

۵- قال رسول الله - ﷺ: «جنا من يوم يصيح المهاد فيه إلا علكان يترلان. فيقول أحمدهما اللهم أحط متفقاً خلفاً و يحول

الأخرى اللهم أحط مميكا تلفاً» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ: فرمود: «هر روز صبح دو فرشته نازل می‌شوند یکی از آنها می‌گوید: خداوند! کسانی که در راه تو اتفاق

می‌کنند جای آن را برایشان پر کن و دیگری می‌گوید: خداوند! کسانی که از اتفاق (در راه خیر) خودداری می‌کنند

مالشان را از بین ببرد.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ

رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا

وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ﴾ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً فَمَا

فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ

رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ

بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا

وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ الَّذِينَ يَتَقَضُّونَ عَهْدَ

اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَن يُوصَلَ

وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ آمِنًا فَأَخِيذْكُمْ

ثُمَّ يُبَيِّنْكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾ هُوَ

الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَىٰ

السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

[۳۰] «خَلِيفَةً» جانشین، نسل بشر که در آبادسازی کره زمین به دنبال هم می آیند «یَسْفِكُ الدِّمَاءَ» خون حرام را از سر دشمنی و ظلم می ریزد «نَسِیْحٌ یَّحْمَدُکَ» در حالی که تو را ستایش می کنیم تو را از هر بدی پاک و مژده می دانیم «تَقْدِسُ لَکَ» از تو

تقدید کرده، نام تو را از هر چیزی که شایسته عظمت تو نیست پاک می داریم [۳۱] «عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ» علم تمامی نامهای اشیاء را به قلب او الهام کرد «عَرَضَهُمْ» آن نامیده ها را عرضه نمود [۳۴] «اسْجُدُوا لِآدَمَ» {برای آدم} سجده بزرگداشت و تعظیم بپیرید [۳۵] «رَعَدًا» خوردن فراوان یا گوارا و آسوده که مشق در آن نیست «فَتَكُونُ مِنَ الظَّالِمِينَ» از زمره ستم کنندگان به نفس خویش خواهید شد [۳۶] «فَازِلْهُمْ» بخاطر آن درخت آنان را دچار لغزش کرد و سبب دور شدن ایشان از بهشت شد [۳۷] «فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ» پروردگارش کلماتی * را به او الهام کرد.

* گفته می شود: آن کلماتی که به آدم الهام کرد این آیه است «ربنا انزلنا انفسنا». بعضی

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَتْلُوا آيَاتِهِمْ بِأَسْمَاءِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَعَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٣٦﴾ فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

دیگر می گویند، این کلمات بود: آیا با دست خود مرا خلق نکردی؟ آیا مرا در بهشت خود جای ندادی؟ آیا فرشتگان خود را به سجده برای من و انداختن تو بر غضبت سبقت نمی گیرد؟ پس آیا اگر توبه کنم مرا به بهشت خود باز می گردانی؟ خداوند فرمود: بله. بعضی دیگر هم معتقدند که آن همان امانتی است که بر آسمانها، زمین و کوهها گذاشته شده است «إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ...».

٦- قال رسول الله - : «لو كنت أمراً أحداً ان يسجد لأحدٍ لأمرت المرأة ان تسجد لزوجها». اخرجہ الترمذی وقال: حدیث حسنٌ صحیح.

پیامبر - : فرمودند: «اگر من به فردی دستور می دادم که برای فرد دیگری سجده ببرد، به زن دستور می دادم که برای شوهرش سجده ببرد».

[۴۰] «اسرائیل» لقب یعقوب علیه السلام «فارهون» به‌خاطر پیمان شکنیتان از من بترسید نه از غیر من در اصل (فارهونی) بوده به‌خاطر اینکه در آخر آیه واقع شده (حرف یاء حذف شده است) [۴۱] «ولاتشعروا بآیاتنا

ثُمَّ قَلِيلًا» به جای آیات

الْبُرْجِ الْاَوَّلِ

۷

يَوْمَ لَا تُنْفَعُ النَّفْسُ

برای خودتان عوض
بی‌ارزش از منابع دنیای فانی
نگیرید [۴۲] «ولاتسبوا
الحقَّ بِالباطِلِ» حقیقی که بر
شما نازل شده با باطلی که خود
ساخته‌اید بهم نیامیزید [۴۳]
«واركعوا مع الزَّاكِئِينَ» همراه
فروتنان در مقابل فرامین الله
فروتن و افتاده باشید [۴۴]
«بِالْبَرِّ» به توسعه دادن کار
خیر و عبادت کردن [۴۵]
«وَاتَّبِعُوا الْكِبْرِيَاءَ» و نماز
سخت، بر نفسهای غافل و
سرگرم، گران و دشوار است
(الْحَاشِعِينَ) متواضعان در
برابر خداوند [۴۶] «يُظَنُّونَ»
مسی‌دانند و یقین دارند
[۴۷] «الْعَالَمِينَ» بر جهانیان
زمان خودتان [۴۸] «الْاَمْحُوزِ
نَفْسٍ» هیچ کس {به جای
دیگری} به جای غی آورد و
کسی برای دیگری کاری
نمی‌کند و {به جای} چیزی
پرداخت نمی‌نماید «عَدْلٌ»

فدیه.

۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْنَابُ بَطْنِهِ (آی تخرج أَمْعَاوُهُ) فَيُدْرِكُ بِهَا كَمَا
يُدْرِكُ الْحَمَارُ فِي الرَّحَى، فَيُجْمَعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ، مَا لَكَ؟ أَلَمْ تَكُ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟» فيقول:
بلى، كُنْتُ أَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلاَ أَتِيهِ، وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت شخصی
آوده می‌شود و در آتش دوزخ انداخته می‌شود و روده‌هایش بیرون می‌آید و به دور خود می‌چرخد همانگونه که الاغ
آسیاب را می‌چرخاند. دوزخیان به دور او جمع می‌شوند و می‌گویند: چرا به چنین غذایی گرفتار شده‌ای؟ مگر تو در دنیا
به کارهای نیک دستور نمی‌دادی و از کارهای بد نهی نمی‌کردی؟ می‌گوید: بلی من به شما به کارهای نیک دستور می‌دادم
ولی خود آن را انجام نمی‌دادم و شما راز کارهای بد برحذر می‌داشتم اما خود آن را انجام نمی‌دادم و از کارهای بد
برحذر می‌داشتم اما خود آن را انجام می‌دادم.

[۴۹] ﴿الرَّافِعِيَّكُمْ﴾ پدرانتان را نجات دادیم ﴿بِرَسُولِكُمْ﴾ بر سر تان می آورند و به شما می چشاندند ﴿بِحُجْرَتِكُمْ﴾

سازگار. زنان و دخترانتان را برای خدمت زنده می گذاشتند ﴿بِلَهِّكُمْ﴾ آزمایش و امتحان با نعمت و مجازات،

برای اینکه به سوی خدا

يُؤْتِيكَ الْيَقِيْنُ

۸

لِلَّهِ الْاِيْمَانُ

برگردید [۵۰] ﴿قَرْنَا﴾

فاصله انداختیم، شکافیم

﴿اَلْ فِرْعَوْنَ﴾ قوم و

هرکیشان فرعون [۵۱]

﴿اَرَبْعِيْنَ لَيْلَةً﴾ ... [چهل شب

(و روز) که] تورات را بعد از

آن دریافت کرد ﴿اَلْعَجَلِ﴾

العجل آن گوساله را اله و

معبود خود ساختید [۵۲]

﴿اَخْرَجْنَاهُمْ﴾ گناهانتان را

پاک کردیم [۵۳] ﴿اَلْكِتَابِ﴾

تورات ﴿اَلْفُرْقَانِ﴾ احکامی

که جداکننده حق از باطل و

حلال از حرام است (عطف،

عطف تفسیر است) [۵۴]

﴿اِسَارَتِكُمْ﴾ خالق و

پدیدآورنده شما ﴿فَاتَّقُوا﴾

انکم باید پاکان شما با

گناهکارانتان مبارزه کنند

﴿جَهَنَّمَ﴾ با چشم آشکارا

دیده شود ﴿السَّاعَةِ﴾ آتشی

از آسمان، یا صدای هولناک

از آن [۵۷] ﴿ظَلَّلْنَا عَلَيْكُمْ﴾

ابر را بر بالای سر تان

همچون سایه بانی قرار

وَإِذْ يَخِجَنَّكُمْ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ
يُذِخُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ
مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ٥١ وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ
وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ نَنْظُرُونَ ٥٢ وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَى
أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ
٥٣ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥٤
وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ٥٥
وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ إِنِّي كُنْتُ ظَالِمًا لِّنَفْسِي
فَاتَّخَذْتُ الْعِجْلَ فَمُتُّ فَأْتُوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ذَلِكُمْ
خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِيكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ٥٦
وَإِذْ قُلْتُمْ يَمُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً
فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ نَنْظُرُونَ ٥٧ ثُمَّ بَعَثْنَاكَ
مِّنْ بَعْدِ مَوْتِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥٨ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ
الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَاسْأَلُوا كُلًّا مِنْ طَرِيقٍ مَا
رَزَقْنَكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٥٩

دادیم { در مدتی که در آن بیابان سرگردان کننده بودید ﴿الْغَمَامِ﴾ ابر سفید رقیق ﴿الْمَنَّاءِ﴾ شیره شیرینی همچون

عسل که مانند بارانی نرم بر روی درخت می افتد ﴿الطَّرِيقِ﴾ پرنده معروف به شگافی { بلدرچین {

﴿مِّن طِبْيَاتٍ مَّارِزَتَكُمْ﴾ از چیزهای پاکی که به شما داده ایم از قبیل: مال، موقعیت و علم.

۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الْمُسْلِمُ مِنْ سَلَمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيدِهِ، وَ الْمُهَاجِرُ مِنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ». متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند، و مهاجر کسی است که از آنچه

خداوند از انجام آن نهی کرده است دوری کند».

[۵۸] «رَعِدَا» خوردن فراوان یا گوارا که هیچ سختی در آن نباشد **سُجَّدًا** فروتنانه، فرمانبردارانه و خاشعانه برای خدا **قُولُوا حِطَّةً** بگویند: پروردگارا! درخواست ما زدودن خطاها و گناهان و اسقاط آنها از ما است

الْبَيْتِ الْاِثْنَيْنِ

۹

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

«خطایاکم» هر خطایی که قبل از انجام گرفته [۵۹] «فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا» آنان برای اینکه موسی را مسخره کرده باشند به جای حطه گفتند: حطه «رجزاً» عذابی (احتمالاً طاعون بوده است) [۶۰] «فَانفَجَرَتْ» شکافته شد و بوفور جاری گذشت «مَشْرَبِهِم» جایی که از آن می نوشیدند «لَا تَسْقُوا فِي الْأَرْضِ» در زمین فساد نکند (عیث: فساد زیاد) «مُفْسِدِينَ» فسادپشگان [۶۱] «فَوَيْلٌ لِّمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» یا سیر آن «اتَّبِعُوا الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ» آیا (چیز پست تر را) به جای چیز بهتر قرار می دهید «مَعْرَا» شهری وسیع «ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ» آنان را احاطه کرد، آنان را گرفتار ساخت «بِأَوَّارٍ بِقُضْبٍ» خشم خدا را با خود آوردند به طوری که مستحق انتقام از سوی خدا بودند «بِغَيْرِ الْحَقِّ» بدون

سبب و انگیزه ای که موجب {کشتن انبیاء} شود.

۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: حُجِبَتْ (أَيُ احْصِيَتْ) إِحَاطَةٌ تَامَةً حَتَّى اسْتَرَتْ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَ حُجِبَتْ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ. متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دوزخ با شهوات و تمایلات نفسانی پوشیده شده است (یعنی کاملاً احاطه گردیده است) و بهشت با مشکلات و کارهای سنگین و خلاف تمایلات احاطه گردیده است».

۱۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِنَّ الْإِيمَانَ لِيَأْرُرَ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرُرُ الْحَيَّةُ إِلَى حُجْرِهَا» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ایمان به سوی مدینه برمی گردد، همانگونه که مار به سوی سوراخش بر خواهد گشت».

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً نَعْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ۝۵۸ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۝۵۹ وَإِذْ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ كَلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝۶۰ وَإِذْ قُلْتُمْ يَمْوِسُ يَا آلَ نَارِ بْنِكَ يُخْرِجُ لَنَا مِمَّا ثَلِثُ الْأَرْضِ مِنْ بَقَلِهَا وَقِفَّا بِهَا وَقَوْمُهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلِهَا قَالَ اتَّبِعُوا الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْطُوا مَضْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَآسًا لَّكُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلِيلَةُ وَالْمَسْكَانَةُ وَبَاءُ وَبِعَضْبٍ مِنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ۝۶۱

[۶۲] «الَّذِينَ هَادُوا» آنان که یهودی گشته اند «الضَّالِّينَ» پرستش کنندگان ملانکه یا ستاره پرستان (که قبلاً بر دین نوح بودند سپس آن را تحریف کردند) [۶۳] «مِثْلَکُمْ» از شما پیمان گرفتیم تا نسبت بدان چه در تورات است عمل کنید «الطُّورِ» کوه طور در سینا [۶۴] «اعْتَدُوا»

در روز شنبه که کار کردن در آن بر آنها حرام شده بود، از حدود الهی تجاوز کردند «خَاسِتِينَ» رانده شدگان، مطرودان، خوارگشتگان [۶۶] «فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا» آن را عقیقی یا عبرتی ساختیم تا مانعی باشد از ارتکاب چنین گناهی «لَا بَيْنَ يَدَيْهَا» ملت‌های معاصر آنان «وما خَلَقْنَاهَا» و ملت‌هایی که بعد از ایشان می‌آیند [۶۷] «تَذَكُّرًا» سر ببرید «هَرُورًا» سخریه. باز یچه [۶۸] «لَا فَارِضَ وَلَا بَكْرَ» نه پیر، نه جوان «عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ» بین این دو سن {مراد: میانسال است} [۶۹] «{صَفَرًا}» زرد رنگ «نافع» زرد پر رنگ، زرد واقعی «{تَسْرُ النَّاطِرِينَ}» نگاه کنندگان را شاد می‌کند}.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّارِئِينَ وَالصَّبِيعِينَ
مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٦٢ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا ءَاتَيْنَاكُمْ
بِقُوَّةٍ وَإِذْ كُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ٦٣ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِمَّنْ
بَعْدَ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ٦٤ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ ءَاعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ٦٥ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا
بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ٦٦ وَإِذْ قَالَ
مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَنَنْتَجِدُنَا
هَرُورًا قَالِ اعْزُودُوا بِاللَّهِ إِنْ أَكُون مِنَ الْجَاهِلِينَ ٦٧ قَالُوا
أَدْعُ لِنَارِكَ يَبْنَ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ
وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ٦٨ قَالُوا
أَدْعُ لِنَارِكَ يَبْنَ لَنَا مَا لَوْ نَهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النَّظِيرِينَ ٦٩

۱۱- قال رسول الله - ﷺ -: «لا تتركبوا ما ارتكبت اليهود، فستحلوا محارم الله بأدنى الحيل». أخرجه ابو عبد الله

بن بطه یا ساند جید

پیامبر - ﷺ - فرمود: «شما مرتکب همان چیزی که یهود مرتکب آن گشته است نشوید، یعنی چیزهای حرام را با نیرنگ و حیل حلال نکنید».

۱۲- قال رسول الله - ﷺ -: «لأن يهدي الله بك رجلاً واحداً خير لك من حمر النعم» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر خداوند کسی را به وسیله شما هدایت کند برای شما بهتر و یرفایده تر از با ارزشترین شتر (مال) می‌باشد».

[۷۱] «لَا تُلَاقُوا» به سادگی آماده فرمانبرداری نیست {رام نیست} «وَالْأَرْضُ» تا زمین را برای زراعت شخم بزند «الْأَقْصَى» آبیاری نمی‌کند «وَالْجَنَّةُ» زمین آماده برای کشاورزی «مُسَلَّطًا» از هر عیبی سالم و میراست «لَا تَلْبِثُ فِيهَا» غیر از «الْحَرْثَ الْأَوَّلَ» ۱۱ «سَبْعَ شَوَارِبَ»

زرد خوش‌رنگ هیچ رنگ یا
 لکه‌ای در آن نیست ﴿جَنَّتْ
 بِالْحَقِّ﴾... حقیقت را آن‌گونه
 که شایسته است بیان نمودی،
 یا دلایل واضحی را آوردی
 که می‌توان از آن اطاعت کرد
 [۷۲] ﴿لَا تَكْفُرُ لَكُمْ﴾ هر
 کدام از شما اتهام را از خود
 دور می‌کردید (و در آن مورد
 به نزاع برخاستید) ﴿فَالْحَقُّ
 تَكْفِيرُ﴾ آن قاتلی را که از
 امر حاکم پنهان می‌کردید
 [۷۴] ﴿مَنْ يَدْلِكْ﴾ بعد از
 ظهور این معجزه ﴿بِشَيْءٍ﴾ با
 گشادگی و فراوانی باز
 می‌شود ﴿بِشَيْءٍ﴾ شکافته
 می‌شود [۷۵] ﴿فَعُولُونَ﴾
 کلام تورات را تغییر می‌دهند
 یا آن را به باطل تأویل
 می‌کنند تا مردم را از آن دور
 سازند ﴿خِلَافَهُمْ﴾
 بعضی به سوی دیگری رفت
 یا با او خلوت کرد [۷۶]
 ﴿فَالْوَاغِدُونَ﴾ بعضی از
 ایشان به عده‌ای دیگر که

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا
 إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ٧٠ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولُ
 تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا
 آلَتَنَ جِثَّتْ بِالْحَقِّ فذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ٧١ وَإِذْ
 قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأَتْهُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ٧٢
 فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُؤْتَفِكِينَ
 ٧٣ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ
 فِيهَا كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدَّ قَسْوَةً وَإِن مِّنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ
 مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِن مِّنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ أَمْلَاءٌ وَإِن
 مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ
 ٧٤ أَفَتُظْمَعُونَ أَن تُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ
 يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
 وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٧٥ وَإِذْ أَلْقَا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا
 وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمِيعًا
 اللَّهُ عَلَيْكُم لِحَاجَتِكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ٧٦

صفات پیامبر - ﷺ - را در تورات برای مسلمین بازگو می‌کردند، می‌گفتند: آیا آنان را آگاه می‌سازید؟ * (فتح الله علیکم) خداوند در کتاب شما نیتان به شما یاد داده است (الْحِكْمَةُ) تا {در روز قیامت} علیه شما دلیل بیاورند که شما با وجود اینکه به صداقت محمد باور داشتید، رسالتش را تکذیب کردید.

* احبار و علماء یهود تورات را تحریف می‌کردند تا مردم را گمراه سازند و آنان را از اسلام دور سازند زیرا در تورات بعضی از صفات نبی منتظری که انتظار می‌رفت توسط او بر مشرکان غالب آیند وجود داشت، به همین علت هنگامی که پیامبر - ﷺ - مبعوث گشت از روی حسادت تورات را تحریف کردند.

[۷۸] اَلْمُؤْمِنُونَ جاهلان نسبت به کتابشان (تورات) «الکتاب» تورات «آمانی» دروغهایی که از رئیسان وعاملان خود دریافت کرده‌اند [۷۹] فَوَيْلٌ لِّكَ يَا اِفْسُوسُ یا افسوس یا عذاب سخت «حسین الکتاب بایدیم» آنچه عالمان یهود با دست خود می‌نوشتند و به عامه مردم القا می‌کردند که از تورات است. [۸۰] اَيَّامًا معدودة اندک زمانی* [۸۱] احاطت به او را احاطه کرد و بر او چیره شد {احکمت} گناهی که از روی قصد و عمد صورت (۱) پذیرد [۸۳] «میتاق» بیان و عهد محکم و استوار «ذی القربی» خویشاوندان «حسنا» سخن زیبا و جدی. * می‌گفتند: چهل روز یعنی مدت زمانی که پدرانمان گوساله را می‌پرستیدند، در قیامت عذاب می‌بینیم، سپس عذاب از ما برداشته خواهد شد.

۱۳- قال رجل للنبي - ﷺ -: يوم أحد: أرايت إن قُلتُ فأين أنا؟ قال: «في الجنة» فالتفتي تمراتٍ كن في يده، ثم قاتل حتى قُتل». متفق عليه
روز أحد مردی به پیامبر - ﷺ - گفت: به من بگو اگر شهید شدم کجا خواهم بود؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «در بهشت». آن مرد چند تا خرمایی که در دست داشت به دور انداخت و جنگید

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۗ
وَمَنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنَّهُمْ
إِلَّا يَظُنُّونَ ۗ ۷۸ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ
ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْتَرَوْا بِهِ ثُمَّناً قَلِيلاً
فَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُونَ
۷۹ وَقَالُوا لَنْ تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَسَافًا مَّعْدُودَةً قُلْ
أَتُخَذَ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ فَلَنْ يُخْلَفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۸۰ بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً
وَأَحْطَتْ بِهَا حَسْبَتْ لَهُ مِنْهُ خَطِيئَتُهُ فَإِلَيْكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ۸۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۸۲ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَقُولُوا
لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ
تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ۸۳

تا شهید شد.

۱۴- قال رسول الله - ﷺ -: «أُعْطِيَتْ حُسْنًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرَّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَ طَهْرًا، وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ، وَأُعْطِيَتْ الشَّفَاعَةُ، وَ كَانَ النَّبِيُّ يَبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَيُثْبِتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً». متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «پنج چیز از جانب خدا به من بخشیده شده است که به هیچ یک از پیامبران پیشین بخشیده نشده است: ۱- خداوند با قرار دادن ترس در دل دشمنانم که به فاصله یک ماه از من دورند، مرا یاری داده است ۲- زمین برای من و (امتم) به عنوان سجده گاه و پاک کننده قرار داده شده است ۳- غنیمت جنگی برای من حلال شده است ۴- شفاعت به من بخشیده شده است ۵- قبلاً هر پیامبری تنها به سوی قوم خود فرستاده می‌شد، در حالی که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده‌ام».

۱- خطیبه: گناهی که ذاتاً مورد قصد نیست بلکه هدف سببی است که آن کار از آن متولد می‌شود. (راغب اصفهانی)

[۸۴] «لَتَسْفِكُنَّ دِمَاءَكُمْ» همدیگر را نکشید یا کاری نکنید که خون شما به جهت قصاص مباح شود! (دیار جمع دار: خانه‌ها، سرزمینها) «أَفَرَرْتُمْ» اقرار کردید! «وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ» ... می‌دانید که این عهد خدا در تورات

است [۸۵] «تَظَاهَرُونَ» علیه آنان یکدیگر را یاری می‌کنید «بِالْإِثْمِ» از راه گناه (مراد در اینجا هر چیزی که سبب برای اذیت برادرانشان است) «أَسَارَى» اسیران «تَفَادَوْهُمْ» یعنی شما از تعالیم تورات فقط فدیة دادن برای آزادی اسیران را اجرا می‌کنید «وَهُوَ مُحَرَّمٌ» اخراج آنها حرام است (این در مقام توبیخ است به خاطر کارهای ضد و نقیضشان) «خِزْيٌ» یستی، رسوایی و مجازات { [۸۶] «أَشْتَرُوا» خریدند. فروختند «لَا يَخْفَى» در شکنجه آنان تحفید داده نمی‌شود! [۸۷] «وَقَفَّيْنَاهُم بَعْدَهُ بِالرُّسُلِ» به دنبال او پیامبرانی را فرستادیم که بر پایه شریعت او حکم می‌کردند «الْبَيِّنَات» معجزات «أَيَّدْنَاهُ» او را تقویت کردیم «بِرُوحِ الْقُدُّوسِ» با روح مطهر که جبرئیل علیه السلام است «بِمَا

الْبُرُ الْإِنْفَالِ

۱۳

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَاسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تَخْرُجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ۸۴ ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقُولُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتَخْرُجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسْرَى تَفْدُوهُمْ وَهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۸۵ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخْفَى عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُبْصَرُونَ ۸۶ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُّوسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ۸۷ قُلْ لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ۸۸

لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ» با چیزی که نفس شما آن را نمی‌خواهد [۸۸] «قُلْ لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ» بر قلب ما غطا و پوشش قرار دارد (یعنی قلبهای ما از چیزهایی که می‌گویید پر است، انگار بر روی آن درپوشی قرار دارد) «لَعَنَهُمُ اللَّهُ» خداوند آنان را از رحمت خود به دور و محروم ساخته است.

۱۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ جَاوِزٌ عَنِ امْتِنَانِي مَا حَدَّثْتُ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكْتَلِمَ» متفق علیه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال از وسوسه‌هایی که بر قلب امت من جاری می‌شود، گذشت و صرف نظر فرموده است، مادام که آن را به صورت عمل یا سخن درنیاورد.»

[۸۹] «كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» قرآن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»، با آمدن پیامبر منتظر، آرزوی پیروزی بر کافران را می‌کردند، اما توقع داشتند که پیامبر از قوم بنی اسرائیل باشد «فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا» پس هنگامی که محمد با آن صفاتی که در تورات درباره او

می‌دانستند به سوی ایشان آمد «كُفِرُوا بِهِ» از روی حسادت به او کفر ورزیدند، زیرا او عرب بود و آنگونه که توقع می‌رفت از بنی اسرائیل نبود [۹۰] «أَشْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ» خوشتن را بدان فروختند «بَغْيًا» از روی حسادت «فَبَاؤُوا بْغَضِبِ عَلَيَّ غَضَبٍ» به سبب کفرشان با خشم بیایی خدا برگشتند «عَلَى غَضَبٍ» با خشمی که قبلاً به خاطر بی‌حرمتی به تورات و تکفیر عیسی علیه السلام مستحق آن بودند [۹۱] «وَهُوَ الْحَقُّ» در حالی که حق نابت و واقعی است (قرآن) «وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ» به غیر آن کفر می‌ورزیدند [۹۲] «بِالْبَيِّنَاتِ» با معجزاتی که بر صدق او دلالت داشت همچون شکافته شدن دریا و سایه‌بان شدن ابرها «اتَّخَذَ الْعَجَلُ» گوساله را اله و معبود خود کردید [۹۳] «سَمِعْنَا»

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ۸۹
بِسْمَا أَشْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَعِثْنَا أَنْ يُنَزِّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۙ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ۙ وَإِذْ أُقِيلَ لَهُمْ ۖ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالَ لَوْ أَنُّوْا مِنْ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُوا بِمَا وَرَاءَهُ ۖ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۙ ۹۰ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعَجَلَ مِنْ بَعْدِهِ ۖ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ۙ ۹۱ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا ۚ قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعَجَلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِسْمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۙ ۹۲

«عَصَيْنَا» سخن تو را شنیدیم و از امر تو سرپیچی کردیم «أَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعَجَلَ» دلهایشان از عشق به پرستش گوساله لبریز شده بود.

۱۶- قال رسول الله - ﷺ: «بينا أنا نائم، أتيتُ بقدح لبني فشربت حتى أتى لأرى الرئي يخرج في أظفاري ثم أعطيت فضلي عَمَرِ بْنِ الْخَطَّابِ» قالوا: «فما أَوْلَتْهُ يا رسول الله؟ قال: «العلم» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «در خواب دیدم که یک لیوان شیر را به من دادند و از آن نوشیدم، تا اینکه با تمام وجود احساس آرامش و رفع تشنگی کردم، سپس باقیمانده آن را به عمر بن خطاب دادم» پرسیدند: این شیر را به چه تعبیر نمودی؟ فرمود: «به علم».

{[۹۴]} «الدَّارُ الْآخِرَةُ» خانه آخرت «خَالِصَةً» مخصوص «فَتَمَنُّوا الْمَوْتَ» آرزوی مرگ کنید [۹۵] «وَلَنْ يَسْتَوْهَ

أَبْدَانُ» به خاطر کارهای بدی که قبلاً انجام داده‌اند هرگز آرزوی مرگ نخواهند کرد [۹۶] «أَحْرَصُ»

سَبِيحُ الْبَقَّةِ

۱۵

لِحِجَّةِ الْأَنْدَلُسِ

حریص‌ترین { «عَلَى حَيَاةٍ»

بر زندگی دنیا «لَوْ يَعْشُرُ» که

عمرش زیاد شود

«يَمْزُجُ حَزْجَهُ» دورکننده او

[۹۷] «قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا

لِجَبْرِيلَ» بگو: کسی که دشمن

جبرئیل باشد که از سوی خدا

وحی را بر قلب محمد نازل

کرد... [۱۰۰] «أَسَدٌ مُرِيدٌ

مِنْهُمْ» گروهی به خاطر

دشمنی کمی که با آن داشتند،

آن را دور افکندند [۱۰۱]

«رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» مراد

پیغمبر است «وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ»

پشت سر شان «كَأَنَّهُمْ

لَا يَعْلَمُونَ» گویی آنان

(چیزی از اوصاف ظاهری و

باطنی محمد - ﷺ - نمی‌دانند).

* یهودیان از اینکه جبرئیل

برای محمد وحی می‌آورد از

ایمان آوردن امتناع

می‌ورزیدند، زیرا جبرئیل در

مورد تخریب بیت المقدس

بدست بخت‌النصر به آنان خبر

داده بود و به دروغ ادعا

می‌کردند که اگر میکائیل وحی

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ

دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۹۴

وَلَنْ يَسْتَمْنُوهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

۹۵ وَلَنَجْذِثَهُمْ أَخْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوَةٍ وَمِنَ الَّذِينَ

أَشْرَكُوا يُوْذُّ أَحَدَهُمْ لَوْ يَعْمُرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ

مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يَعْمُرَ ۖ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ۹۶ قُلْ

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجَبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ

مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

۹۷ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجَبْرِيلَ

وَمِيكَائِيلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ۹۸ وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا

إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ۹۹

أَوْ كَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ

لَا يُؤْمِنُونَ ۱۰۰ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ

مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۱۰۱

را آورده بود به او ایمان می‌آوردند، اما خداوند ادعای آنان را رد کرد که «من كان عدوًّا لجبرئيل...» یعنی آن کسی که با جبرئیل دشمنی می‌ورزد در واقع دشمن میکائیل و تمام فرشتگان است، چرا که همه آنها فرمانبردار امر پروردگارشان هستند.

۱۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوقَاتِ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَاهُنَّ؟ قَالَ: «الشُّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَكُلُّ الرِّبَا، وَكُلُّ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ» متفق عليه.

[۱۰۲] ﴿تَتْلُو الشَّيَاطِينُ﴾ شیاطین می خوانند یا به دروغ از سحر می گفتند ﴿عَلَىٰ مَلِكٍ سُلَیْمَانَ﴾ در باره سلطنت سلیمان و اینکه او باد و جن را تنها با سحر و جادو مسخر کرده است ﴿بَابِلَ﴾ شهری قدیمی در عراق که در آن سحر و جادو زیاد بود

﴿غَن فَنَدَ﴾ ما وسیله امتحان

و آزمایش هستیم تا

فرمانبرداران را از گناهکاران

جدا سازیم ﴿ضَارِینَ﴾

زیان رسانندگان ﴿مِنْ أَحَدٍ﴾

به هیچ کسی ﴿إِشْتَرَاءَ﴾

قبول کرد و بدان عمل نمود

﴿خِلَاقٍ﴾ بهره و نصیب از کار

خیر ﴿لَیْسَ﴾ به حقیقت

زشت و ناپسند است

﴿شُرَایِهِ أَنْفُسِهِمْ﴾ خود را

بدان فروختند [۱۰۳]

﴿لِخُوبَةٍ﴾ ثواب و پاداش

[۱۰۴] ﴿لَا تَقُولُوا رَاعِنَا﴾ به

پیامبر نگویید: ما را مراعات

کن! زیرا خبیثان یهودی

ظاهر این لفظ را می گرفتند

اما منظورشان فحشا و ناسزا

به پیامبر بود ﴿أَنْظُرْنَا﴾ ما را

در نظر بگیر، منتظر ما بمان تا

بتوانیم وحی را که از شما

می شنویم حفظ کنیم ﴿أَلِیمُ﴾

بسیار دردناک [۱۰۵]

﴿مَایُودَ﴾ دوست نمی دارد

﴿يَخْصُصُ بِرَحْمَتِهِ﴾ رحمت خود

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَائِكِينَ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَرْوُتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا غَنُ فَنَدَ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَئِنَّهُمْ مَاشَرُوا بِهِمْ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝ ۱۰۲ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝ ۱۰۳ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا أَنْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ۱۰۴ مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْصُصُ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝ ۱۰۵

را اختصاص می دهد.)

* خبیثان بدطینت یهود به پیامبر می گفتند: (راعا!) اما معنی عربی آن که (به ما نگاه کن) می باشد مدنظرشان نبود بلکه مرادشان معنی بدی بود که در زبان عبری آنان برای این لفظ وجود داشت، (راعی) در زبان عبری یعنی: شرور و بدکار و اگر به ضمیر متکلم اضافه شود: (راعینو) یعنی: شرور ما.

پیامبر ﷺ فرمود: «از هفت گناه بزرگ که خطرناک و مهلك هستند پرهیز کنید» مردم گفتند: ای رسول خدا! آن گناهها کدامها هستند؟ فرمود: «۱- شریک قرار دادن برای خدا ۲- جادو ۳- کشتن انسانی که خداوند آن را حرام نموده است مگر در مقابل حقی که به عهده دارد ۴- خوردن ربا ۵- خوردن مال یتیم به ناحق ۶- فرار کردن از میدان جنگ با کافران ۷- همت و نسبت دادن زنا به زنان پاکدامن و یا ایمان».

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

14

الحجّة الأولى

امورتان {نصیر} یاریگر

اینکه می‌خواهید...

که از موسی درخواست شد و

گفتند: «تا خدا را با چشم
آقعه نسنم به تو ایمان

نفسی آوریم» (یَسْتَبْدِلُ الْكَفَرَ

بداند و بر آن ترجیح دهد

(سواء السبيل) وسط راه که
ز گردنه و یرتگاه دور است

۱۰۹ [وَدَّ] آرزو کرد

(تَبَيَّنَ) واضح و آشکار

گرديد «الحق» حقانيت ثابت
مراد اسلام است [۱۱۱]

(أمانيتهم) هواها و آرزوهای
اطلا ایشان (از ایشان).

لیلتان را [۱۱۲] (بلی)

می‌کنید (أسلم وجهه لله)

فویش را خالص گرداند یا
بیادتش را تنها متوجه خدا

فند.

مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٠٦ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ
مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ١٠٧ أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ
كَمَا سَأَلِ مُوسَى مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِدَلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ
فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ١٠٨ وَكَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ لَوْ يَرُّوْكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا
مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا
وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
١٠٩ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ
مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
١١٠ وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا الْآمَنُونَ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى
تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ١١١ بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ
فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ١١٢

۱۰۸- قال رسول الله -ﷺ-: «ذُرُونِي وَمَا تَرْكُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سَوَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِنْ نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ». أخرجه مسلم

پیامبر -ﷺ- فرمود: «به آنچه در بین شما برجا گذاشتم اکتفا کنید و مرا به حال خود بگذارید (از من زیاد سؤال نکنید) زیرا ملتهای پیش از شما تنها به سبب سؤالها و اختلاف زیادی که با پیامبرانشان داشته‌اند، نابود گشته‌اند؛ پس اگر شما را به انجام کاری دستور دادم در حد توان آن را انجام دهید و اگر شما را از چیزی نهی کردم از آن اجتناب و دوری کنید».

[۱۱۳] «الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» همان مشرکان عرب { «فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ» } خداوند میانشان قضاوت خواهد کرد
 [۱۱۴] «مَنْ أَظْلَمُ مِنْ» چه کسی ظالم تر است از کسی...؟! { «فِي خَرَابِهَا» } در منهدم ساختن و تعطیل کردن
 مساجد «خِزْي» خواری،

پستی یا قتل و اسارت

[۱۱۵] { «إِنَّمَا تُولَؤُا» } هر جا

رو کنید { «فَنَمَّ» } آنجا «رُجَّةُ

اللَّهِ» جهت خدا است که از

آن خشنود است و شما را بدان

امر کرده است [۱۱۶]

«سَعَانَه» خداوند پاک و

میرا است از اینکه بجای

داشته باشد «لَه قَاتُونَ»

مطیع، خاضع و فرمانبردار

امر خداوند متعال هستند

[۱۱۷] «بَدِيعُ السَّمَوَاتِ»

ابداع کننده و مخترع آسمانها

(بدون هیچ نمونه قبلی آنها را

بوجود آورده است) «فَقَضَى

أَمْرًا» خواست کاری انجام

دهد، یا آن را تحکیم بخشد، یا

تحقق آن را حتمی کرد «كُنْ

فَيَكُونُ» بوجود آ، پس بوجود

می آید [۱۱۸] «الَّذِينَ

لَا يَعْلَمُونَ» مراد مشرکان

عرب است «لَوْلَا

يَكُنَّمَا اللَّهُ» چرا خدا با ما

سخن نگوید و به ما خبر

ندهد که تو فرستاده او

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتْ الْنَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى
 لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ
 الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
 فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝۱۱۳ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسْجِدَ
 اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ
 لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَافِيَةً لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ
 وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝۱۱۴ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
 فَأَيْنَمَا تُولَؤُوا فَسَمَّ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝۱۱۵
 وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَدَرٌ ۝۱۱۶ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝۱۱۷ وَقَالَ الَّذِينَ
 لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ
 قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ
 قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۝۱۱۸ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ
 بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تَسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ۝۱۱۹

هستی... «إِنَّمَا آيَةٌ» یا نشانه و معجزه آشکاری از آنچه که ما پیشنهاد می کنیم بیاوری تا دلیلی باشد بر
 صداقت تو [۱۱۹] «بِالْحَقِّ» ثابت، {مدلل، همراه با حق} {مراد قرآن یا اسلام است}.

۱۹- قال رسول الله - ﷺ - : «قال الله تعالى: كَذِبْنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ وَشَتْنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ؛ فَأَمَّا
 تَكْذِيبِي إِيَّايَ فَيَزَعُمُ أَنِّي لَا أَقْدِرُ أَنْ أَعْبُدَهُ كَمَا كَانَ، وَأَمَّا شَتْنِي إِيَّايَ فَقَوْلُهُ أَنِّي لَيْ وَلَدًا فَسُبْحَانِي أَنْ أَتَّخِذَ صَاحِبَةً أَوْ وَلَدًا».
 رواه بخاری.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال می فرماید: بنی آدم بر من دروغ بست و به من ناسزا گفت؛ دروغ بستن او بر من
 این است که خیال می کند نمی توانم او را آنگونه که بوده دوباره زنده گردانم، و ناسزا گفتن او به من این است که می گوید
 من فرزند دارم در حالیکه من پاک و منزّه هستم از اینکه زن یا فرزندی داشته باشم».

{[۱۲۰]} (لَنْ تَرْضَى) هرگز راضی نخواهند شد (مَلْتَمَ) دین و آئین ایشان [۱۲۱] (اِنْتَاهِم) به آنان داده ایم

{[۱۲۲]} (فَلْيَكُنْ) برترین بخشیدم { [۱۲۲]} (الْعَالَمِينَ) مردمان و همه مخلوقات همعصر شما [۱۲۳] (الْخَيْرِ)

سَبَّحَ لِلَّهِ

۱۹

الْحَمْدُ

نفس برآورده نمی کند و بجا

نفس آورد (عَدْلٌ) فدیهِ

{[شفاعة]} وساطت،

میانیگری { [۱۲۴]} (اِبْتَلَى)

ابراهیم زبیه بروردگارش او

را آزمایش و امتحان کرد تا

صداقت ایمان او برای مردم

آشکار گردد (بِكَلِمَاتٍ) با

اوامر و نواهی (فَاتَّقَهُنَّ) با

کامل ترین شکل آنها را اداء

نمود (مَامَا) مردم به تو

اقتداء کرده، از تو تبعیت

می کنند و از تو دستور

می گیرند (وَمَنْ ذَرَبْتَنِيْ)

بروردگار! از دودمان من نیز

کسانی را پیشوا قرار ده

{[۱۲۵]} (السَّبَّ) کعبه

مشرقه (مَثَابَةً) محل مراجعت،

پناهگاه، محل تجمع یا جایی

که در آن اجر و ثواب نوشته

می شود (اَمَانًا) جای امن

(عَهْدَنَا) توصیه کردیم،

دستور دادیم یا وحی کردیم

(بَيْنِيْ) کعبه مشرفه

(لِلطَّائِفِينَ) برای

طواف کنندگان (الْعَاكِفِينَ)

آنان که برای نماز و یاد خدا

در آنجا می مانند [۱۲۶]

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ اِنْ

هُدَىٰ اِلَيْهِ هُوَ اَلْهُدَىٰ وَلَئِنْ اَتَّبَعْتَ اَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ

مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وِلْيٍ وَلَا نَصِيرٍ ۱۲۰ الَّذِينَ اَتَيْنَهُمْ

اَلْكِتٰبَ يَتْلُوْنَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهٖ ۚ اُولٰٓئِكَ يُوْمِنُوْنَ بِهٖ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهٖ

ۚ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ۱۲۱ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيْ

اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّيْ فَضَّلْتُكُمْ عَلٰى الْعٰلَمِيْنَ ۱۲۲ وَاتَّقُوا يَوْمًا

لَا تَجْزِيْ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنفَعُهَا

شَفَعَةٌ ۚ وَلَا هُمْ يُنصَرُوْنَ ۱۲۳ وَاِذْ اٰتٰنَا اِبْرٰهِيْمَ رُبِّيْ بِكَلِمٰتٍ

فَاتَّمَّهْنُ قَالَ اِنِّيْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِيْ قَالَ لَا

يَنَالُ عَهْدِيْ الظَّالِمِيْنَ ۱۲۴ وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ

وَاَمْنًا وَاَتَّخِذُوْا مِنْ مَّقَامِ اِبْرٰهِيْمَ مُصَلًّوً ۖ وَعَهْدَنَا اِلَيْ اِبْرٰهِيْمَ

وَاِسْمٰعِيْلَ اَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِيْنَ وَالْعٰكِفِيْنَ وَالرُّكَّعِ

السُّجُوْدِ ۱۲۵ وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَاَرْزُقْ

اَهْلَهُ ۖ مِنَ الثَّمَرٰتِ مَنَ اَمِّنْ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ الْاٰخِرُ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ

ۚ فَاُمِّيْعُهُ ۖ قَلِيْلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهُ ۚ اِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبَسَّ الْمَصِيْرُ ۱۲۶

{[فَاتَّمَّهْنُ قَلِيْلًا]} مدت کمی او را بهره مند می سازم { (تَمَّ احْطَرُ) سپس او را پرت می کنم، او را {به سوی

عذاب} می رانم، مجبور می کنم { (الْمَصِيْرُ) سرنوشت، {

۲۰- قال رسول الله - ﷺ: «الرجل على دين خليفه فلينظر احدكم من يخاليل». أخرجه الترمذی.

پیامبر - ﷺ: - فرمود: «انسان هم کیش و هم فکر دوستش است (اگر در مورد کسی تحقیق می کنید) بنگرید که او با چه

کسی دوست است.»

۲۱- قال رسول الله - ﷺ: - «مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ». رواه ابوداود و احمد.

پیامبر - ﷺ: - فرمود: «هرکس خود را به شکل و مد قومی در آورد، او نیز از آنان است.»

[۱۲۷] ﴿فَرَأَاهُ مِنَ الْبَيْتِ﴾ پایه های کعبه مشرفه {﴿بَيِّنَاتٍ﴾ از ما قبول کن} [۱۲۸] ﴿مُسْلِمِينَ لَكَ﴾ ما
دو نفر را فرمانبردار، خاضع و مخلص برای خود بگردان {﴿أَرَانَا مَسْكَنًا﴾ آداب عبادت خویش مثل حج و غیره
را به ما نشان بده [۱۲۹] ﴿وَابْعَثْ فِيهِمْ﴾ در

میانشان... برانگیز {﴿يُرَكِّبُهُمْ﴾ آنان را از شرک،
گناه و اخلاق ناروا پاک
گردانند {﴿هَزِيمٍ﴾
شکست ناپذیر} [۱۳۰]

{﴿وَمَنْ يَرْغَبْ﴾... هیچکسی
نیست که از دین و آئین
ابراهیم رویگردان شود {﴿سِفَةٍ﴾
نفسه {﴿نَفْسِهِ﴾ نفس خود را سبک و
خوار شمرد و آن را هلاک
گرداند {﴿أَصْطَفَا﴾ او را
برای رسالت خود انتخاب
نمودیم [۱۳۱] {﴿أَسْلِمَ﴾ مطیع
شو، یا عبادت خود را برای
من خالص گردان [۱۳۲]
{﴿أَصْطَقَ﴾ انتخاب کرد
{﴿الَّذِينَ﴾ دین اسلام، پاکى
ایمان [۱۳۳] {﴿شُهَدَاءَ﴾
حاضران {﴿إِذْ خَضَعَ يَعْقُوبُ﴾
الموت {﴿هَنَگَامِ﴾ که مرگ
یعقوب فرا رسید {﴿إِسْمَاعِيلَ﴾ او عموی اعراب
است، با وجود این عرب عمو
را هم پدر می شمارند [۱۳۴]
{﴿أُمَّةَ﴾ جماعت، خلت {﴿خَلَّتْ﴾

وَإِذْ رَفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ
مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۱۲۷ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ
لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۲۸ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا
مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۱۲۹ وَمَنْ يَرْغَبْ عَن
مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ۱۳۰ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ
قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۳۱ وَوَضَىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ
وَيَعْقُوبُ يَبْنِي إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا
وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۱۳۲ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ
أَلَمُوتٌ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ
إِلَٰهَكَ وَإِلَٰهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَٰهًا
وَحَدًّا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۱۳۳ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُنْشَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۳۴

گذشته است، رفته است.

۲۲- حدیث عائشة - رضی الله عنها - زوج النبی - ﷺ - قالت: كنت أطيّب رسول الله لإحرامه حين يحرم، ولجعله قبل أن
يطوف بالبيت، متفق عليه
عائشه - رضی الله عنها - همسر پیامبر - ﷺ - گوید: پیامبر وقتی می خواست احرام ببندد من قبل از احرام او را خوشبو
می کردم، و همینطور (بعد از رجم شیطان و تر اشیدن یا کوتاه نمودن موی سر) قبل از طواف (الافاضه) او را خوشبو
می کردم.

[۱۳۵] «هُودًا» یهودی {عباری} مسیحی «یهودا» تا (به راه راست) رهنمود شوید {ملک ابراهیم} دین ابراهیم «حنیفا» از باطل رویگردان و به سوی دین حق گراینده [۱۳۶] «الْأَسْبَاطُ» اولاد و نوادگان یعقوب {«وَمَا أُوتِيَ» آنچه که آمده است} {«مُسلِمون» مطیعان، خاضعان [۱۳۷]} {«وَأَن تَوَلَّوْا» اگر پشت کنند (به حقیقت)} {«شِقَاقُ» دشمنی، ستیز و مخالفت} {«اسْكِفِیک» برای تو کافی خواهد بود} [۱۳۸] {«صِبْغَةُ اللَّهِ» به دین خدا یا فطرت خداوند که انسانها را بر آن خلق کرده است روی آورید، و این ایمان با قلب های مومنین ترکیب می شود آن گونه که ماده رنگ با پارچه ترکیب می شود و از آن جدا نمی شود} {«صِبْغَةُ» در لغت به معنی رنگ است} [۱۳۹] {«أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ» آیا در مورد کارهای خدا با ما مجادله می کنید؟ می خواهید تنها از میان شما پیامبر برگزیند؟! «مُخْلِصُونَ» آنان که در نیت ها و افعالشان تنها خالقشان را در نظر دارند و آن را برای اغراض دنیوی یا تحسین بندگان قرار نمی دهند} [۱۴۰] «الْأَسْبَاطُ» فرزندان و نوادگان یعقوب {«كُتِبَ شَهِادَةٌ» شهادت و گواهی را پنهان کند} [۱۴۱] {«خَلَّتْ» گذشته است «لَهَا مَا كَسَبَتْ» آنچه فراچنگ آورده اند متعلق به خودشان است}.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصْرَىٰ يَهُدَؤُا قُلْ بَلْ مِلَّةَٰ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝۱۳۵ قُولُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۝۱۳۶ فَإِنِ ءَامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءَامَنَ بِهِ فَقَدْ أَهْتَدُوا وَإِن لَّوَلَا فِتْنَانَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝۱۳۷ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَبِيدُونَ ۝۱۳۸ قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ۝۱۳۹ أَمْ نَقُولُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصْرَىٰ قُلْ ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝۱۴۰ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝۱۴۱

است} {«مُسلِمون» مطیعان، خاضعان [۱۳۷]} {«وَأَن تَوَلَّوْا» اگر پشت کنند (به حقیقت)} {«شِقَاقُ» دشمنی، ستیز و مخالفت} {«اسْكِفِیک» برای تو کافی خواهد بود} [۱۳۸] {«صِبْغَةُ اللَّهِ» به دین خدا یا فطرت خداوند که انسانها را بر آن خلق کرده است روی آورید، و این ایمان با قلب های مومنین ترکیب می شود آن گونه که ماده رنگ با پارچه ترکیب می شود و از آن جدا نمی شود} {«صِبْغَةُ» در لغت به معنی رنگ است} [۱۳۹] {«أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ» آیا در مورد کارهای خدا با ما مجادله می کنید؟ می خواهید تنها از میان شما پیامبر برگزیند؟! «مُخْلِصُونَ» آنان که در نیت ها و افعالشان تنها خالقشان را در نظر دارند و آن را برای اغراض دنیوی یا تحسین بندگان قرار

نمی دهند} [۱۴۰] «الْأَسْبَاطُ» فرزندان و نوادگان یعقوب {«كُتِبَ شَهِادَةٌ» شهادت و گواهی را پنهان کند} [۱۴۱] {«خَلَّتْ» گذشته است «لَهَا مَا كَسَبَتْ» آنچه فراچنگ آورده اند متعلق به خودشان است}.

۲۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهْدَاهُ وَ يُنْصَرِّغَانِهِ وَ يُمَجِّسَانِهِ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: هر نوزادی که به دنیا می آید بر فطرت پاک، به دور از کفر و الحاد و هر گناه دیگری می باشد. و این پدر و مادر هستند که اولاد را به صورت یهودی یا مسیحی و یا مجوسی درمی آورند.

[۱۴۲] **السُّفَهَااءُ** سبک عقلان (مراد یهودیان و کسانی که در انکار تغییر قبله با آنان همدان بودند) **«ماولاهم»** چه چیزی آنان را منحصر ساخت **«التي كانوا عليها»** همان بیت المقدس که مسلمانان در ابتدا به آنجا رو می کردند، سپس خداوند دستور داد که به مکه مشرفه رو کنند

«صراط مستقیم» راه واضح که همان اسلام است [۱۴۳] **«أمة وسطا»** امت منتخب، یا معتدل و میانه رو که نه تفرط در کارتان است و نه افراط **«الفيلة التي كنت عليها»** رو کردن به بیت المقدس **«انعلم»** با علم ظاهری و عینی بدانیم، علم غیبی خدا به علم عینی تبدیل شود **«ينقلب»** علی عقیبیه از اسلام مرتد می شود و به کفر بازمی گردد **«ان كانت لكيرة»** این تغییر قبله و درک حکمت آن بر جانها دشوار است **«الذين هدى الله»** آنان که هدایت خدا را پذیرفته اند و هدایت یافته اند **«ایمانکم»** پاداش پادارستان برایمان [۱۴۴] **«انقلب وجهك في السماء»** آن گاه تو به سوی آسمان، در حالی که با زبان حال از پروردگارت می خواهی تا

سَيَقُولُ السُّفَهَااءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَهُمْ عَن قِبَلِهِمُ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝ ۱۴۲ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يَتَّبِعَ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عِبَادَهُ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَحِيمٌ ۝ ۱۴۳ قَدْ زَرَى ثَقَلُوبٌ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَلَتَوَلَّىكَ قِبْلَتَهُ تَرْضَاهَا قَوْلٌ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ۝ ۱۴۴ وَلَئِن آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَتَّبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَتَتْ بِتَابِعِ قِبْلَتِهِمْ وَمَا بِعَصَاهُمْ بِتَابِعِ قِبْلَةٍ بَعْضٌ وَلَئِن أَتَبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِن بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ۝ ۱۴۵

کعبه را قبله تو قرار دهد* **«قبلة»** جهت (چون نمازگزار در مقابل آن قرار می گیرد به آن قبله می گویند) **«قول»** وجهک) رو کن **«شطر المسجد الحرام»** به سوی کعبه **«انما الحق من ربهم»** این تغییر قبله ثابت و صحیح است که از طرف خداوند است [۱۴۵] **«بكل آية»** با هر دلیلی. **«پیامبر - ﷺ -** هنگامیکه در مکه بود بر طبق دستور الهی رو به سوی بیت المقدس نماز می خواند ولی کعبه را مقابل خود قرار می داد، اما بعد از هجرت وقتی رو به بیت المقدس می کرد کعبه پشت سر او قرار می گرفت، مشرکان از فرصت استفاده کرد، می گفتند: قبله ابراهیم را ترک کرده است یهودیان نیز می گفتند: رو به قبله ما آورده است. در این اثنا پیامبر در انتظار وحی بود و آرزو می کرد که کعبه قبله او گردد.

{[۱۴۶]} **«بِعَرَفَتِهِ»** او را (مراد پیامبر را) می شناسند {**الْحَقُّ** حق را پنهان می دارند [۱۴۷]} **«الْحَقُّ»** **«رَبِّكَ»** آن حقیقت ثابتی که از آن پیروی می شود از جانب پروردگار تو است **«الْحَقُّ»** ای شنونده...

سُورَةُ النِّبَاَةِ

۲۳

الْمِيزَانِ

مباحث {المؤمنين}

شک کنندگان (اینکه هر چند حق را می دانستند اما آن را پنهان می کردند) [۱۴۸] **«لِكُلِّ وَجْهَةٍ»** هر ملتی قبله ای دارد **«مَوْلَاهَا»** بدانجا رو می کند [۱۴۹] **«مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ»** از هر جایی که خارج شدی و سفر کردی (رو کردن به قبله در نماز همان گونه که بر مقیم واجب است) بر مسافر هم واجب است [۱۵۰] **«حُجَّةً»** هر چه که دلیل واقع می شود {**«وَاحْشُونِي»** از من بترسید **«أَتَمْنَعِيْكُمْ»** نعمت را بر شما تمام کنم **«لَعَلَّ»** شاید، امید است { [۱۵۱] **«بِرَبِّكُمْ»** شما را از شرک و معاصی پاک می کند **«الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ»** قرآن، سنت و آگاهی نسبت به دین {**«فَاذْكُرُونِي»** مرا با (عبادت) یاد کنید تا من نیز شما را با (یادداشت) یاد کنم [۱۵۳] **«اسْتَعِينُوا»** یاری جوئید.}

الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۱۴۶ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۱۴۷ وَلِكُلِّ وَجْهَةٍ مُّوْجِهَةٌ فَأَسْتَقْبُوا الصَّلَاةَ آيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۴۸ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۱۴۹ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَآتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۱۵۰ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيْكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ۱۵۱ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُوا ۱۵۲ يَتَذَكَّرُ الَّذِينَ آمَنُوا أَسْتَعِينُوا بِالْصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۱۵۳

۲۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعُهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَالٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَالِهِ خَيْرٌ مِنْهُمْ» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: «من مطابق عقیده ای که عیدم نسبت به من دارد عمل می کنم، هرگاه مرا یاد کند یا او هستم، اگر مرا در دل خود ذکر کند من هم او را در پیشگاه خود ذکر خواهم کرد، و اگر در میان جماعتی مرا ذکر کند من هم او را در میان جماعت بهتر ذکر می کنم».
۲۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَمَالِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ» رواه مسلم و البخاری.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ یک از شما ایمانش کامل نمی شود مگر اینکه من به نزد او از جانش و اهل و فرزندان و دارایی اش و همه مردم محبوب تر باشم».

[۱۵۵] ﴿وَلَنُظَرَنَّهُمْ﴾ شما را آزمایش خواهیم کرد تا قوی ایمانتان از ضعیف ایمان برای مردم مشخص شود
 ﴿الْمُتَّقِينَ﴾ ترس (الفرع) گرسنگی (نشر) مرده بده [۱۵۶] ﴿إِنَّا صَاحِبُهُ﴾ هرگاه به آنان برسد [۱۵۷]

الْحَقُّ الْمُبِينُ

۲۴

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ

﴿صلوات من ربه﴾ تزکیه،

تمجید و مغفرت خداوند

﴿وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ آنان

که هدایت خداوند را

پذیرفته اند و بدان عمل

کرده اند [۱۵۸] ﴿الصَّافَا

والمروءة﴾ دو مکان (دو کوه

کوچک) نزدیک کعبه

﴿شعائر الله﴾ نشانه های دین

خدا در حج و عمره ﴿الْحَجَّ

البيت﴾ کسی که قصد کعبه

برای حج کرد ﴿اعتشر﴾ قصد

کعبه برای عمره کرد*

﴿فلا جناح علیہ﴾ هیچ گناهی

بر او نیست ﴿یطوف بها﴾ در

بین آنها سعی کند [۱۵۹]

﴿الذین یکفون﴾ مراد علمای

یهود است ﴿ما أنزلنا﴾ آنچه

در تورات فرو فرستادیم

﴿البینات﴾ آیات دال بر

صداقت خاتم پیامبران

﴿الکتاب﴾ تورات

﴿یلعنه الله﴾ خداوند آنان را

از رحمت خویش دور

می سازد [۱۶۰] ﴿أتوب

علیهم﴾ توبه ایشان را

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ
 لَا تَشْعُرُونَ ۝۱۵۴ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ
 وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ
 ۱۵۵ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
 ۱۵۶ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ
 هُمُ الْمُتَّقُونَ ۱۵۷ ۞ إِن الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ مِّنْ شَعَائِرِ اللَّهِ
 فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ
 بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرٌ فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۱۵۸ إِن الَّذِينَ
 يَكْفُرُونَ مَا أُنْزِلَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَأَهْدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ
 لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ
 ۱۵۹ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاوْلَئِكَ أَن تَوْبَ
 عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۶۰ إِن الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ
 كُفَّارٌ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ
 ۱۶۱ خَلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ
 ۱۶۲ وَلِلَّهِ كُزَّةٌ وَلَهُ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۱۶۳

می پذیرم [۱۶۲] ﴿لَا هُمْ يُنْظَرُونَ﴾ لحظه ای عذابشان به تأخیر نمی افتد.

✽ عمره زیارت بیت الله معظم است بر وجه مشروع و اعمال آن نیز همان اعمال حج است و تنها ایستادن در عرفه و مزدلفه و منی و رمی جمرات در آن نیست.

۲۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «العمرة إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «انجام مناسک عمره موجب محو شدن گناهان صغیره ای می شود که میان دو عمره انجام گرفته است، و حجتی که مورد قبول خداوند قرار گیرد، پاداشی جز بهشت ندارد».

[۱۶۶] { «اٰخِلَافَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ» آمد و شد شب و روز. دگرگونی شب و روز از لحاظ زیادت و نقصان و غیره؛ { «الْفُلُكُ» کشتی‌ها { «مِنَ السَّمَاءِ» از ابرها { «بَثَّ فِيهَا» با زاد و ولد منتشر ساخت. متفرق کرد { «دَابَّةً» روندند.

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۲۵

الْمِيزَانِ

جنبنده: این واژه در اینجا

شامل انسان و غیر انسان

است { «تَصْرِيفَ الرِّيحِ»

حرکت و دگرگونی باده‌ها در

وزش [۱۶۵] { «اَسْدَادًا»

هستاه و نمونه‌هایی از بت که

آنها را می‌پرستند [۱۶۶]

{ «تَقَطَّعَتْ بِهِمُ السَّيَابُ»

پیوندی مثل «نسبت و

صداقت» که در دنیا میانشان

بود گسیخت، یا وسایل

نجاتشان قطع شد پس هیچ

خلاصی ندارند [۱۶۷]

{ «كَرَّةً» بازگشت به دنیا

{ «فَتَنَبَّرًا مِنْهُمْ كَمَا تَنْبَرُّوْا مَنَا»

تا از آنان بیزاری جوئیم

همانگونه که آنان (امروز) از

ما بیزاری جستند {

{ «حَسْرَاتٍ» پشیمانی زیاد

[۱۶۸] { «خُطُوبَاتِ الشَّيْطَانِ»

راهها، نشانه‌ها و اعمال

شیطان [۱۶۹] { «بِأَمْرِكُمْ» شما

را و سوسه می‌کند { «بِالسَّوِّءِ»

به گناهان و بدیها { «الْفَحْشَاءُ»

زشت‌ترین نوع گناه.

۲۷- قال رسول الله - ﷺ -

«ثَلَاثَةٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بَهَنَ حِلَاوَةِ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهَ،

وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه چیز است که اگر در کسی موجود باشد، با وجود آنها شیرینی ایمان را می‌پوشد: ۱- اینکه خدا

و پیامبرش را بیشتر از هر چیز دیگری دوست داشته باشد ۲- کسی را دوست داشته باشد که تنها خدا او را دوست دارد

۳- اینکه از بازگشتن به کفر بعد از اینکه خداوند او را نجات داده است، بیزار باشد همانگونه که از افتادن در آتش بیزار

است».

{۱۷۰} {تَالَيْلَ} هرگاه گفته شود «تَسْمَعُوا» پیروی کنید {الْفَسَادُ} یافتم {۱۷۱} {عَمَى} داد می زند. نهیب می زند* {لَا تَسْمَعُوا أَلْوَادًا} فقط صدای محض می شنود، بدون اینکه معنی و مفهوم جمله را درک کند

۲۶

الْحَرْثَانِ

{حَمَمٌ} جمع: أصم، کران {حَمَمٌ} در گفتن حق لال

است {عَمَى} جمع: أعمى،

کوران {۱۷۲} {كُلُوا} بخورید

{من طيبات} از چیزهای

پاکیزه و حلال {۱۷۳}

{الهيئة} حیوانی که بدون ذبح

شرعی، روح از بدانش جدا

شود {الدم} خونی که ریخته

شده و جاری است

{لحم الخنزير} تمام اجزای

خوک {و ما اهل به لغیر الله}

آنچه به هنگام ذبح و قربانی

نامی جز خدا بر آن برده شود

از قبیل بتها و غیره {فن

اضطر} اگر کسی ضرورت

او را وادار به خوردن این

محرمات بکند {غیر باغ}

علاقه‌د به لذت بردن از

محرمات نباشد {ولاعاد}

مستجاوز از اندازه رفع

گرسنگی نباشد {۱۷۴}

{الذین یکتون} مراد:

علیای یهود است

{من الكتاب} تورات

{یشترون به} با این کتان

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ
ءَابَاءَنَا أُولَٰئِكَ ءَابَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا
يَهْتَدُونَ ۱۷۰ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَتَعَقَّ
بِمَا لَا يَسْمَعُ ۖ لَا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمُّكُمْ عَمَىٰ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ
۱۷۱ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَكُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۱۷۲ إِنَّمَا حَرَّمَ
عَلَيْكُمْ ٱلْمَيْتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحْمَ ٱلْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ
لِغَيْرِ ٱللَّهِ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ ٱلْبَٰعِ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِن ٱللَّهِ
عَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۷۳ إِن ٱلَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ ٱللَّهُ مِن
ٱلْكِتَٰبِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ ۖ مِمَّا قَلِيلًا أُوَلِّتِكَ مَا يَأْكُلُونَ
فِي بُطُونِهِمْ ۖ إِلَّا ٱلنَّارُ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ ٱللَّهُ يَوْمَ ٱلْقِيَمَةِ
وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۷۴ أُوَلِّتِكَ ٱلَّذِينَ
أَشْتَرُوا ٱلضَّلَٰلَةَ بِٱلْهُدَىٰ وَٱلْعَذَابَ بِٱلْمَغْفِرَةِ فَمَا
أَصْبَرَهُمْ عَلَى ٱلنَّارِ ۱۷۵ ذَٰلِكَ بِأَن ٱللَّهَ نَزَلَ ٱلْكِتَٰبَ
بِٱلْحَقِّ وَإِن ٱلَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي ٱلْكِتَٰبِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۱۷۶

می‌خرند {مِمَّا قَلِيلًا} بهای اندک (به حکم ریاست، از پیر وانشان می‌گرفتند) {لَا يُكَلِّمُهُمُ الله} خدا با آن سخنی
نمی‌گوید که آنان را مسرور کند {۱۷۵} {لَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ} چه قدر بر آتش صبورند! (آنان تاب آتش را
ندارند، بنابراین بر آن صبر نمی‌کنند) {۱۷۶} {نَزَلَ ٱلْكِتَٰبُ بِٱلْحَقِّ} کتاب آسمانی را توأم با حق که مشتمل بر
احکام و عقاید صحیح است نازل کرد {تخالف بعد} اختلاف و نزاع طولانی که امکان جبران ندارد.

* مثل دعوت‌کننده کافران و کافران، همچون کسی است که برای گوسفندان داد می‌زند و گوسفندان جز صدا و نهیب
نامفهوم چیزی نمی‌شنوند.

۱۷۷ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ
 الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
 وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
 وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّالِينَ فِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ
 الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا
 وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ
 صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۱۷۷ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ
 عَلَيْكُمُ الْقَصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَىٰ
 بِالْأَنْثَىٰ فَمَنْ عَفَىٰ لَهُ، مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَتْبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ
 إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ مِّنْ عَدَدِي
 بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۷۸ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ
 يَتَأُولَى الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۱۷۹ كُتِبَ عَلَيْكُمُ
 إِذَا احْتَرَأَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ أَنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَلَدَيْنِ
 وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ۱۸۰ فَمَنْ بَدَّلَهُ
 بَعْدَ مَا سَمِعَهُ، فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ؛ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۱۸۱

بِإِحْسَانٍ قاتل باید دیه را بدون معطلی و نقصان به ولی دم بدهد [۱۷۹] **لَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ** با قصاص

کسی که می‌خواهد قتلی را انجام دهد از تصمیم خود منصرف می‌شود، پس در آن برای مردم حیاتی دوباره

است [۱۸۰] **تَرَكَ خَيْرًا** اموال زیادی را به جا گذاشته است **الْوَصِيَّةُ لِلْمَوْلَيْنِ** (و جوب آن با آیه موارث

نسخ شده است) **حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ** بر پرهیزگاران واجب است.

۲۸ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ، فَيَمْنِي خَيْرًا أَوْ يَقُولُ خَيْرًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دروغگو کسی نیست که به منظور ایجاد صلح و آشتی در بین مردم دروغ مصلحت‌آمیز

می‌گوید».

[۱۸۲] ﴿حَفَا﴾ کناره گیری از حق از روی خطا و نادانی (مثلاً سهم خود [ثلث] را زیاد کند تا حق ورثه کم شود) ﴿فَإِنَّهُ﴾ عتدأ مرتکب ظلم شود [۱۸۴] ﴿أَبَايَا مَعْدُودَاتٍ﴾ مراد ماه رمضان ﴿لَعْنَةُ مِنَ أَبَامِ أَخَرٍ﴾ باید در وقتی غیر از ماه رمضان به تعداد روزهایی که روزه نگرفته است، روزه بگیرد ﴿يَطِيقُونَهُ﴾ می توانند روزه بگیرند (حکم آن یا آیه «فن شهد» منسوخ شده است) یا نمی توانند آن را بگیرند (در این صورت آیه محکم و غیر منسوخ است) ﴿تَطْوَعُ﴾ خیراً بر مقدار فدیة افزود [۱۸۵] ﴿الْفُرْقَانِ﴾ دینی که در آن حلال از حرام و حق از باطل جدا شده است ﴿وَلِتَكُلُوا الْعِدَّةَ﴾ تا تعداد روزه های رمضان را تکیل کنید ﴿لِتَكْبِرُوا اللَّهَ﴾ تا خداوند را به خاطر اینکه شما را هدایت کرده است بزرگ داشته، او را ستایش کنید [۱۸۶] ﴿يُرْشِدُونَ﴾ به مصالح دین و دنیایشان رهنمود شوند.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوسٍ جَنَفًا أَوْ إِيْمًا فَاصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۸۲ يَتَّيْهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۱۸۳ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينَ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱۸۴ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۸۵ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ۱۸۶

۳۹- قال رسول الله - ﷺ - «قال الله عز وجل كل عمل ابن آدم له إلا الصيام فإنه لي وأنا أجزي به، والصيام جنة، فإذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث ولا يصخب، فإن سابه أحد أو قاتله فليقل: إني صائم» والذي نفس محمد بيده لخلوف فم الصائم أطيب عند الله من ريح المسك، للصائم فرحان يفرحهما: إذا أفطر فرح بفطره وإذا لقي ربه فرح بصومه». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: هر عملی که انسان انجام می دهد برای خودش است مگر روزه که خالصانه برای من است و تنها من به آن پاداش می دهم. روزه سیری محکم در برابر گناه است. وقتی روزه هستید، نباید سخن زشت بگویید یا عیبانی بشویدو داد بزنید اگر کسی دشنام داد یا با شما دعوا کرد باید بگویید: من روزه هستم. قسم به کسی که جان محمد در دست او است بوی دهان روزه دار به نزد خدا از بوی مشک خوشبوتر است. روزه دار دو بار شاد می شود: هنگامی که افطار می کند خوشحال می شود و هنگامی که به حضور خدا مشرف می شود بخاطر روزه ای که گرفته است خوشحال می گردد».

[۱۸۷] (الرّفث) آمیزش، نکاح (هن لباس لكم) آنان مایه آرامش شایند، یا شما را از حرام باز می‌دارند و مانع از افتادن در آن می‌شوند (تختانون أنسکم) از آمیزش در شب‌های رمضان بر خود خیانت می‌کردید

(یا شروهن) با آنان نزدیکی

کنید (وابتغوا ما كتب الله

لكم) و آنچه را که خداوند

برایستان مقدر کرده است

بطلبید یعنی فرزندان صالح

(الخط الأبيض) سفیدی

روز (شعاع فجر صادق)

(الخط الأسود) سیاهی شب

که با آن در آمیخته است

(یعنی هنگامی که سفیدی

روز از سیاهی شب جدا

می‌شود) (عاکفون

في المساجد) قصد دارید که

برای عبادت در مسجد بمانید

(حدود الله) منهای و

محرمات الهی [۱۸۸]

(ولا تأكلوا أموالكم) اموال

خود را در آنچه منافی حق

است نبخشید (تدلوها) به

عنوان رشوه یا خصومتی که

در آن ظلم و ناحق است به

حکام نبخشید [۱۸۹]

(الأهل) جمع هلال (الر

دين، عبادت و عمل نیک

(ان تأتوا البيوت من

ظهورها) اینکه وقتی از سفر

باز می‌گردید از پشت بام‌ها

أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَشِّرُوهُمْ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُوا الصِّيَامَ إِلَى الْآيِلِ وَلَا تَبَشِّرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۱۸۷ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَدُلُّوْا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱۸۸ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۱۸۹ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَفْتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۱۹۰

وارد خانه شوید { بلکه باید از در وارد خانه شد (لا تعبدوا) از قانون شریعت تجاوز نکنید }.

۳۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ مِنْ أَمَنِ النَّاسِ عَلَىٰ فِي صَحْبِهِ وَ مَالِهِ أَبَاكَر، وَلَوْ كُنْتُ مَتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَاتَّخَذْتُ أَبَاكَر، إِلَّا خَلَّةَ الْإِسْلَامِ لَا يَبْقَيْنَ فِي الْمَسْجِدِ خَوْفَةٌ إِلَّا خَوْفَةُ أَبِي بَكْرٍ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سخی‌ترین و صاحب حق‌ترین مردم چه از لحاظ رفاقت و چه از نظر مالی نسبت به من ابوبکر است، اگر من در بین اتمم دوست خاصی را انتخاب می‌کردم، ابوبکر را به عنوان دوست خاص خود انتخاب می‌نمودم. ولی دوستی و اخوت اسلامی کافی است، درهای مسجد همه باید بسته شوند و جز در ابوبکر در دیگری باقی نباشد».

[۱۹۱] «حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ» هر جایی که آنان را دریافتید «الْقَتْلَ» امتحان سخت (آنگونه که کفار مکه مسلمین را شکنجه و آزار می‌دادند و آنان را بیرون می‌راندند) «عند المسجد الحرام» در تمام حرم [۱۹۲] «حتى لا تكون قننة» تا اینکه نتوانند بار دوم مؤمنین را آزار دهند [۱۹۴] «الشهر الحرام بالشهر...»

۳۰

الْمِيزَانِ

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرِجُوهُمْ وَالْقَنَنَةُ
أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقْبَلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقْبَلُواكُمْ
فِيهِ فَإِنْ قَبَلْتُمْ فَأَقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۱۹۱ فَإِنْ أَنْهَوْا
فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۹۲ وَقَبَلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ
الَّذِينَ لِلَّهِ فَإِنْ أَنْهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ۱۹۳ الشَّهْرُ الْحَرَامُ
بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرْمَتُ قِصَاصٌ فَمَنْ أَعْدَى عَلَيْكُمْ فَاْعُدُوا
عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ
الْمُتَّقِينَ ۱۹۴ وَانْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ
وَاحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۱۹۵ وَاتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ
فَإِنْ أَحْصَرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ
الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ
مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْكِ فَإِذَا أَأْمَنْتُمْ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ
فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ
إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۱۹۶

اگر دشمنان حرمت ماه حرام را شکست و با شما به جنگ برخاست، شما نیز می‌توانید حرمت آن را بشکنید «الحرمات» هر چیزی که مواظبت بر آن و احترام آن واجب باشد «قصاص» هتک آن مقابله به مثل خواهد شد {فَمَنْ أَعْدَى عَلَيْكُمْ} هرکس راه تعدی و تجاوز به شما را در پیش گرفت... [۱۹۵] «لا تلقوا بأيديكم إلى التهلكة» خوشبختی را با دست خویش به هلاکت میندازید «التهلكة» هر چیزی که منجر به هلاکت شود مثل: ترک جهاد و ترک انفاق در آن [۱۹۶] «أحصرتم» اگر به دلیلی از اتمام حج بعد از احرام بازداشته شدید «استیسر» سهل و ساده شد «من الهدی» اشامشی که به (فقرا) کعبه هدیه می‌شود «لا تحلقوا

رؤسکم» با تراشیدن سر از احرام بیرون نیابید «حتى يبلغ الهدى محله» تا قربانی به قربانگاه خود برسد، مکانی که قربان کردن در آن مشروع است، یا جایی که بازداشته شده‌اید «فدیه» در مقابل تراشیدن سر باید فدیة بدهد «نسک» قربانی (مراد در اینجا گوسفند است) {فَإِذَا أَمَّنتُمْ} و وقتی که از دشمن یا بیماری در امان بودید {فَمَنْ تَمَنَّعَ} کسی که قبل از حج، عمر را انجام و به پایان نرساند «من الهدی» قربانی تمتع.

۳۱ - حدیث ابن عمر - رضی الله عنه - کان یقول: خلق رسول الله - ﷺ - فی حجَّته، متفق علیه
ابن عمر - رضی الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - در حجة الوداع سرش را تراشید.

[۱۹۷] «الحج أشهر معلومات» در ماههای حج {شوال، ذوالقعدة و ده روز از ذوالحجة} لوازم سفر حج را فراهم و خود را برای آن آماده سازید «فرض فیه الحج» با شروع اعمال حج، آن را بر خود واجب ساخته است «فلا رفث» آمیزش جنسی یا سخن ناسزا در حج نیست «فسوق» گناه «لا جدال فی الحج» دشمنی، جدال و ستیزه جویی در حج نیست «اولی الالباب» عاقلان [۱۹۸] «جناح» گناه، حرج «فضلاً من ربکم» روزی خدا را از راه تجارت و غیر آن بدست آورید. «افضتم» همگی با هم روان شدید (بعد از غروب با نشاط سرازیر شدید) «فاذکروا لله» با لیک گفتن، لا اله الا الله گفتن و دعاء (بعد از شب ماندن در مزدلفه) خدا را یاد کنید «المشعر الحرام» تمام مزدلفه، یا کوهی است برآمده در آن [۱۹۹] «ثم افيضوا» روان شوید، فرود آید (خطاب به قریش است) «من حیث افاض...» از همان جایی که مردم روان شدند (یعنی از عرفه) * [۲۰۰] «مناسککم» عبادت های حجتان (مثل: رمی جمرات، طواف، ماندن در منی) «کذکرکم آباءکم» آنگونه که در جاهلیت پدرانتان را تمجید و یاد می کردید و به ایشان افتخار می کردید، خدا را نیز با نیرو و نشاط یاد کنید «خلاق» بهره از نیکی [۲۰۱] «فی الدنيا حسنة» در دنیا حالتی نیک مثل، عافیت، نعمت و توفیق به ما عطاء کن «و فی الآخرة حسنة» و در آخرت حالتی نیک مثل: رحمت، نیکی و رستگاری از عذاب به ما عطاء کن.

الحج المکرم

۳۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَجَّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَنْ رَفَضَ فِيهِ الْحَجَّ فَلَا رَفْثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَكَرَّوْهُ وَأَفَاتَ خَيْرَ الزَّادِ النَّفَقَى وَأَنْقَوْنَ يَأُولِي الْأَلْبَابِ ۱۹۷ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الصَّالِينَ ۱۹۸ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۹۹ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ سَكَكُم فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ۲۰۰ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۲۰۱ أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۲۰۲

و نشاط یاد کنید «خلاق» بهره از نیکی [۲۰۱] «فی الدنيا حسنة» در دنیا حالتی نیک مثل، عافیت، نعمت و توفیق به ما عطاء کن «و فی الآخرة حسنة» و در آخرت حالتی نیک مثل: رحمت، نیکی و رستگاری از عذاب به ما عطاء کن.

* قریش مانند مردم در عرفات توقف نمی کردند بلکه در مزدلفه توقف می کردند چون خود را برتر می دانستند از اینکه بامردم توقف کنند

۱- در حدیث آمده است که پیامبر تا روشن شدن کامل هوا خدا را یاد می کرد و دعا می خواند. (روایت از مسلم) تذکر (شرح عبارات در «المفردات» غالباً مبین معنای آنها نیست بلکه توضیحی درباره عبارات آیات است و برای عرب زبانها که معمولاً معناری واژه یا عبارت آیه را می دانند مفید است اما هنگام ترجمه به خواننده فارسی زبان مفهوم را به خوبی نمی رساند چون معنای اصلی واژه یا عبارت عربی را نمی داند بنابراین بهتر است در ترجمه به نوعی معنای فارسی عبارت یا واژه عربی نیز آورده شود.)

[۲۰۳] «ایام معدودات» ایام تشریق {سه روز بعد از عید قربان (فَن تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ...) و اگر کسی شتاب نماید (و عبادت سه روزه را در دو روز اول ایام التشریق انجام دهد، گناهی بر او نیست} [۲۰۴] «أَلَدَاخَصَام» در باطل سر سخت ترین دشمنان است [۲۰۵]

«الحرث» زراعت «التسل»

فرزند [۲۰۶] «أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ

بِالْإِثْمِ» کبر و نخوت او را به

گناه می کشاند «فَحَسِبَهُ

جَهَنَّمَ» آتش دوزخ او را بس

است «لَيْسَ الْمِهَادُ» جهنم

چه بد قرارگاه و

استراحتگاهی است [۲۰۷]

«يَشْرِي نَفْسَهُ» جان خود را

در راه اطاعت خدا می بخشد

{«ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ» برای

طلبیدن خشنودی خداوند}

«رُؤُوفٌ» بسیار مهربان

[۲۰۸] «فِي السَّلَامِ» در اسلام

«كَافَّةً» همگی، یا تمام احکام

دین، یا با همه احوالات هم

ظاهری هم باطنی (منافق

نیاشید) «خَطَايَا الشَّيْطَانِ»

راه و روش و اعمال شیطان

[۲۰۹] «زَلَلْتُمْ» از حق

منحرف شدید [۲۱۰] «ظَلَلْ

مِنَ الْقِيَامِ» سایه بان هایی از

ایرهای سفید رقیق

«قُضِيَ الْأَمْرُ» فرمان انجام

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ ۲۰۳ وَمَنِ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُ قَوْلَهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ۲۰۴ وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ۲۰۵ وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسِبُهُ جَهَنَّمَ وَلَيْسَ الْمِهَادُ ۲۰۶ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۲۰۷ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَدْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۲۰۸ فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۲۰۹ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۲۱۰

گرفته است.

۳۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «انجام مناسک عمره موجب محو شدن گناهان صغیره ای می شود که میان دو عمره انجام گرفته است، و حجی که مورد قبول خداوند قرار گیرد، پاداشی جز بهشت ندارد».

۳۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقْ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فِكَلِمَةً طَيِّبَةً» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «از آتش دوزخ بپرهیزید هر چند با بخشیدن نصف یک دانه خرما یا گفتن یک کلمه خوب باشد».

{ [۲۱۱] مثل بپرس کم چه اندازه، چه زیاد کم آیدناهم من.. } چقدر معجزه‌های بزرگ و دلائل روشنی به آنان داده‌ایم؟ **بَدَل** دگرگون کند { [۲۱۲] بغير حساب بی‌نهایت، یا بدون ارزیابی [۲۱۳] اَمَدًا وَاحِدَةً } در گمراهی و کفر یک دسته و بر یک راه بودند **بِالْحَقِّ**

لِجَزَائِنِ الْبَنَاتِ

۳۳

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيْنَتْهُ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾ زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾ كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرَ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مِمَّا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرِ فَلِللَّذِينَ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

شامل حقیقت صحیحی از احکام، عقاید و غیره است **بَغْيًا بَيْنَهُمْ** از روی حسادت، ظلم و حرصی که همچون سگان به دنیا داشتند { [۲۱۴] مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا } حالت سختی و مرغی که به پیامبران و ملت‌های قبل از شما رسیده است **بِأَسَاءَ** بلایی که خارج از جسم انسان است مثل: از دست دادن مال و اولاد **حَزَاءَ** بلایی که به جسم انسان می‌رسد مثل: بیماری **زُلْزِلُوا** بسایار رنجیده گشتند **أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ** بی‌گمان یاری خدا به زودی می‌رسد { [۲۱۵] مَنْ } خیر مال حلال و پاک **فَلِللَّذِينَ** اتفاق به والدین بهترین نوع اتفاق است.

* خداوند سبحان به ایشان اطمینان داد که یاری او نزدیک است اما نیازمند صبر و

شکیبایی است. این آیه اشاره به آن دارد که مؤمنان نباید فکر کنند که بدون امتحان و شکیبایی در راه حق و برای جلب رضایت الهی، می‌توانند به نعمت‌های بهشت برسند.

۳- قال رسول الله - ﷺ - «الدنيا دار من لا دار له و مال من لا مال له ولها يجمع من لا عقل له». اخرجه احمد والبيهقي. پیامبر - ﷺ - فرمودند: «دنیا خانه کسی است که خانه و کاشانه‌ای ندارد، و مال و دارائی کسی است که مال و دارائی ندارد، و برای آن اندوخته می‌کند کسی که عقل ندارد».

[۲۱۶] «کُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ جِهَادٌ بِمَا وَجِبَ عَلَيْكُمْ» برای شما ناخوشایند است [۲۱۷] «عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ» از حکم جنگیدن در ماه حرام «کَبِيرٌ» گناه آن بسیار بزرگ است «الْفِتْنَةُ» آزمایش سخت (آنچه در مکه برای مسلمانین
جَزَاءُ الْمَنَاقِبِ ۳۴

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدَّقَنِ سَبِيلَ اللَّهِ وَكُفْرُ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقِتَالِ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعَةٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْغَفْوُ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

۳۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «كُلْ

مُسْكِرٌ خَمْرٌ وَكُلْ مُسْكِرٌ حَرَامٌ»
رواه الامام مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر
مسکری خمر است و هر
مسکری حرام است».

۳۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا
أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جَبْرِيلُ: إِنَّ
اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ فُلَانًا فَاخْبُرْهُ،
فَخَبَرَهُ جَبْرِيلُ، فَنَادَى فِي أَهْلِ

السماء: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَاخْبُرُوهُ، فَيُخْبِرُهُ أَهْلُ السَّمَاءِ؛ ثُمَّ يُوَضِّعُ لَهُ الْقَبُولَ فِي الْأَرْضِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند متعال یکی از بندگان خود را دوست بدارد به جبرئیل اعلام می‌دارد: خداوند فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باش، جبرئیل هم او را دوست می‌دارد، سپس جبرئیل به اهل آسمان اعلام می‌نماید که خداوند فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باشید، اهل آسمان نیز او را دوست می‌دارند. خداوند محبت او را در قلب مردمان زمین نیز قرار می‌دهد و از او راضی خواهد بود».

[۲۲۰] ﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ درباره کار و بار دنیا و آخرت ﴿وَأَنْ تَحْلُطُوهُمْ﴾ و اگر با آنان همزیستی کنید و با آنان بیامیزید بلامانع است ﴿لَا تُعْتَمِدُكُمْ﴾ شما را به رنج می اندازد؛ بدان گونه که شما را مکلف به انجام کاری که

برایتان سخت است می کند

الْحِجَابِ

۳۵

سَيِّئَاتُ الْمُكَفِّرِينَ

[۲۲۱] ﴿لَا تَنْكِحُوا

المشركات﴾ با زنان مشرک

ازدواج نکنید ﴿أُمَّةٌ﴾ کنیز

﴿مُشْرِكَةٌ﴾ زن آزاد مشرک

﴿عَبْدٌ﴾ برده، مملوک

﴿مُشْرِكٌ﴾ مرد آزاد مشرک

﴿يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ﴾... به شرکی

که صاحبش را وارد جهنم

می کند فرامی خوانند

﴿يَتَذَكَّرُونَ﴾ پند و عبرت

گیرند [۲۲۲]

﴿عَنِ الْمَحِيضِ﴾ از حکم

نزدیکی کردن با هسر در

موقع قاعدگی ﴿هُوَ أَذًى﴾

پلیدی است که سبب اذیت و

زبان می شود ﴿وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ﴾

با انسان آمیزش نکنید

﴿يَطْهَرْنَ﴾ خونریزی ایشان

پایان می گیرد ﴿تَطْهَرْنَ﴾

غسل کردند ﴿يُحِبُّ التَّوَابِينَ﴾

به ایشان پاداش می دهد؛

خداوند به کسانی که بسیار به

سوی او باز می گردند تا شاید

بعضی از گناهانشان را

بخشاید، نعمت می دهد

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الِيسْتِمْ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ

خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ

الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَغْنَتْكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ

مِنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى

يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ

يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ

وَيُبَيِّنُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾ وَيَسْأَلُونَكَ

عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ

وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ

أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾

نِسَاءُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنْى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُّكَلَّفُونَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

﴿٢٢٣﴾ وَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا

وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

[۲۲۳] ﴿حَرْثٌ لَكُمْ﴾ مکان کشت بذر (از مکانی که احتمال نتیجه دهی داشته باشد با ایشان نزدیکی کنید) ﴿أَنْى﴾ شستم به هر صورت که بخواهید به شرط اینکه از مکانی که احتمال نتیجه را دارد نزدیکی کنید (جلو) ﴿وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ﴾ با تربیت اولاد صالح و کارهای خیر برای آخرت توشه ای پیشاپیش بفرستید [۲۲۴] ﴿عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ﴾ سوگند خوردنتان به خدا نباید مانع از کارهای نیک شود.

* چون به خداوند سوگند خوردید آن را مانعی در برابر صله رحم، خوش رفتاری، تقوا و اصلاح قرار ندهید.

[۲۲۵] {لَا يُؤْخَذُكُمْ} شما را مورد بازخواست و مؤاخذه قرار نمی‌دهد؛ {بِاللَّغْوِ قِيَاسَانِكُمْ} آنچه بر زبان جاری می‌شود اما هدف از آن سوگند نیست، یا بر چیزی که به صحت آن معتقد است سوگند بخورد، حال آن که خلاف آن باشد {كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ} آنچه که با آنچه که قصد کرده و بر آن تصمیم گرفته‌اید قصد و اراده خودتان باشد [۲۲۶]

{يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ} سوگند می‌خورند که با زنانشان آمیزش نکنند {نَرِئُصَ} انتظار {نَاوَرَا} در این مدت از سوگند خود برگشتند [۲۲۷] {عَزَمُوا} تصمیم گرفتند [۲۲۸] {الطَّلَاقَاتُ} زنان طلاق داده شده {بِتَرِئُصَ} بانفُسِهِنَّ به مدت سه بار عادت ماهانه انتظار بکشند و بر نفس خویش صبر کنند {قُرُوءَ} پاک شدن از حیض، یا خود حیض {أَنْ يَكْتُمْنَ} که پنهان کنند {أَرْحَامَ} جمع: بچه‌داناها {بِعَوْنِهِنَّ} شوهرانشان * {دَرْجَةً} فضیلت، و منزلت (با حمایت و انفاق بر آنان) [۲۲۹] {الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ} طلاق که بعد از آن رجعت وجود دارد

لَا يُؤْخَذُكُمْ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْخَذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ عَفْوٌ رَحِيمٌ ۚ لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرِئُصٌ أَرْبَعَةٌ أَشْهُرٌ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۚ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۚ وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرِئُصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِعَوْنِهِنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۚ الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَنٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمُ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَاءٍ أَوْ تَتِمُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ ۚ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْدُوا وَهَا مِنْ بَعْدِ حُدُودِ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۚ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا يَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ ۚ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۚ

از دوبار بیشتر نیست. {إِمْسَاكٌ} نگهداشتن، بازگشت {تَسْرِيحٌ} رها کردن زن و مراجعت نکردن به وی تا انتهای عده {بِإِحْسَانٍ} با ادای حقوق و پرهیز از اذیت و آزار زن {تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ} اینها احکام و واجب الهی هستند [۲۳۰] {إِنْ طَلَقَهَا} اگر برای بار سوم او را طلاق داد {لَا يَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ} بعد از طلاق سوم زن بر او حلال نخواهد بود {تَنْكِحَ} زوجه غیره. زن با مرد دیگری ازوداج و آمیزش نماید {فَإِنْ طَلَقَهَا} در صورتی که شوهر دوم او را طلاق داد {فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا} بر شوهر نخست و زن که از شوهر دوم طلاق گرفته است گناهی نیست.

* حق بازگرداندن زنان مطلقه، برای شوهران مخصوص طلاق رجعی است.

[۲۳۱] «وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ» هنگامی که زنان خود را طلاق رجعی دادید «فَبَلَّغْنِ أَجَلَهُنَّ» و به اتمام عده خود نزدیک شدند {فَاسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ} یا به طرز صحیح و عادلانه آنان را نگاه دارید {وَسَرَّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ}

بِإِذْنِ الْبَيْتِ

۳۷

لِجَزَائِلِ الْبَنَاتِ

یا به طرز پسندیده، و عادلانه آنان را رها سازید {وَلَا تَسْكُوهُنَّ عَمْرَآءٌ} به

خاطر زیان رساندن به آنان، آنان را نگاه ندارید {آيَاتُ اللَّهِ هُزُرًا} آیات و احکام الهی را با سبک شمردن آنها به مسخره نگیرید {الْكِتَابُ وَالْحِكْمَةُ} قرآن و سنت [۲۳۲]

{فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ} ایشان را منع نکنید (خطاب به ولی زوجه است) {أَرْكَى لَكُمْ} برای شما سودمندتر و پربرکت تر است {أَطْهَرُ} پاکیزه تر و سبب دوری شبهه از آن دو خواهد بود [۲۳۳] {حَوْلِينَ} دو سال {المَوْلُودُ لَهُ} پدر {وَسُغَهَا} طاقت و مقدار توانایی {وَعَلَى الْوَارِثِ} وارث فرزند در صورت نبود پدر {فَصَالًا} باز گرفتن کودک از شیر قبل از دو سالگی {تَسْرِعُهَا} اولادکم به جای مادر دایه ای برای آنها بگیرد

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَبَّغْنِ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَادْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝۳۱ وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَبَّغْنِ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرْضَوْا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝۳۲ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَرُ وَلَدَةٌ يُوَلَّدُهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ يُوَلَّدُهَا وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَرْضِيَ مِنْهُمَا وَتَشَاوَرَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا عَانَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝۳۳

{الْإِنِّاجُ} هیچ گناهی بر شما نیست {سَلِّمَتْ} دستمزد را به دایه دادید {مَا آتَيْتُمْ} مزدی را که برای دایه مقرر کرده اید {بِالمَعْرُوفِ} باندازه ای که در بین مردم متعارف است.

۳۷ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أَنْتُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَارِ؟» {الإِشْرَآءُ بِاللَّهِ} و عقوبت والدین و كان متكئا فجلس. فقال: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ، أَلَا وَشَهَادَةُ الزُّورِ» فما زال يكررها حتى قلنا: ليتك سكنت. متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: توجه کنید، تا شما را از بزرگترین گناه کبیره با خبر کنم؛ «شریک قرار دادن خدا و اذیت پدر و مادر» سپس در حالی که بر چیزی تکیه کرده بود، نشست و فرمود: «آگاه باشید، سخن و شهادت دروغ هم از بزرگترین گناهان کبیره است» پیامبر - ﷺ - به اندازه ای این جمله را تکرار فرمود که آرزو داشتیم سکوت کند.

[۲۳۴] «وَيَذُرُونَ أَزْوَاجَهُنَّ» همسرانی (زنانی) را از خود بجای می‌گذارند «يَتَرَكْنَ» آن زنان باید انتظار بکشند و در آن مدت ازدواج نکنند {أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا} چهار ماه (قمری) و ده روز «فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ» و

لِجُرِّمَتَيْنِ

۳۸

يُؤْتَى الْيَتَامَى

هنگامی که به آخر مدتشان رسیدند { فِيمَا قَعَلْنَ

فِي أَنْفُسِهِنَّ» در آنچه نسبت

به خود انجام می‌دهند مثل:

آراستگی «بِالْمَعْرُوفِ»

کاری که معهود و مورد پسند

شرافتمندان است [۲۳۵]

«فِيمَا عَرَضَتْ بِهِ» در آنچه

که با کنایه و اشاره بگوید و

آن را آشکار نسازد*

«أَكْنَسَتْ» پنهان و مخفی

داشتند «لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا»

لفظ صریح نکاح را به صورت

سری به ایشان نگوید «قَوْلًا

مَعْرُوفًا» در میان مردم سخن

پسندیده بگوید (فقط کنایه

را بیان کنید) «لَا تَعْرِضُوا»

تصمیم نگیرید «عَقْدَةَ

النِّكَاحِ» عقد ازدواج «بِإِلْغَاءِ

الْكِتَابِ أَجَلَهُ» تا عده واجب

تمام شود [۲۳۶] «لَا جُنَاحَ

عَلَيْكُمْ» پیامدی مثل: گناه یا

نفقه بر شما نیست {«مَالِ

تَمَسُّوهُنَّ» اگر با آنان

آمیزش جنسی انجام نداده

باشید {«فَرِيضَةً» صدق،

مهریه «السُّوْع» ثروتمند

دارای اموال زیاد «قَدَرَهُ» به

مقدار توانایی «الْمَقْتَرِ» فقیر

تنگدست {«مَتَاعًا» بهره مند ساختن} [۲۳۷] «مَنْ قَبْلَ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ» قبل از آن که با ایشان آمیزش کنید

«فَرَضْتُ لِهِنَّ فَرِيضَةً» مقدار مهریه را برای ایشان معین کرده‌اید «الَّتِي بَيْنَ يَدَيْ عَقْدَةِ النِّكَاحِ» مراد زوج است.

* مثلاً بگوید: شما زن زیبا و پسندیده‌ای هستید.

۳۸- قال رسول الله - : «دَيْنَارُ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدَيْنَارُ أَنْفَقْتَهُ فِي رِقَبَةٍ وَدَيْنَارُ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى مَسْكِينٍ وَدَيْنَارُ أَنْفَقْتَهُ

عَلَى أَهْلِكَ، اعْطَاهَا أَجْرًا الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ». اخرجه مسلم

پیامبر - : فرمود: «دیناری را در راه خدا خرج می‌کنی، دیناری را برای آزادی بردای می‌پردازی، دیناری را به

مسکینی صدقه می‌دهی و دیناری را به خانواده‌ات می‌بخشی، بیشترین پاداش و ثواب مال دیناری است که به خانواده‌ات

می‌بخشی.»

وَالَّذِينَ يَتُوقُونَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَكْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ
أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا قَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ
أَوْ أَكْنَسْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْتُمْ سَتَذْكُرُوهُنَّ
وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا
وَلَا تَعْزِمُوا عَقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ حَلِيمٌ ۚ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ
مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْوُسْعِ
قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ
لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنَصِفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُوَا أَوْ يَعْفُوا
الَّذِي بَيْنَهُمَا عَقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى
وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۚ

تنگدست {«مَتَاعًا» بهره مند ساختن} [۲۳۷] «مَنْ قَبْلَ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ» قبل از آن که با ایشان آمیزش کنید {«فَرَضْتُ لِهِنَّ فَرِيضَةً» مقدار مهریه را برای ایشان معین کرده‌اید «الَّتِي بَيْنَ يَدَيْ عَقْدَةِ النِّكَاحِ» مراد زوج است.

* مثلاً بگوید: شما زن زیبا و پسندیده‌ای هستید.

۳۸- قال رسول الله - : «دَيْنَارُ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدَيْنَارُ أَنْفَقْتَهُ فِي رِقَبَةٍ وَدَيْنَارُ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى مَسْكِينٍ وَدَيْنَارُ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ، اعْطَاهَا أَجْرًا الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ». اخرجه مسلم

پیامبر - : فرمود: «دیناری را در راه خدا خرج می‌کنی، دیناری را برای آزادی بردای می‌پردازی، دیناری را به مسکینی صدقه می‌دهی و دیناری را به خانواده‌ات می‌بخشی، بیشترین پاداش و ثواب مال دیناری است که به خانواده‌ات می‌بخشی.»

[۲۳۸] «الصلوة الوسطى» نماز عصر* (فائزین) مطیعان، خاشعان [۲۳۹] «فان خفت» اگر ترس از دشمن یا حیوان درنده و... داشتید «فرجالاً أوركباناً» می‌توانید نماز را در حال پیاده‌روی یا سوار بر چیزی بخوانید

يَوْمَ الْقِيَامَةِ

۳۹

الْحَرَامَاتِ

«فاذكروا لله» نماز را با امنیت بخوانید (چون ذکر از ارکان مهم نماز است از نماز به ذکر تغییر کرده است) [۲۴۰] «متاعاً إلى الحول» آنچه که برای هزینه مسکن و نفقه یک سال تعیین می‌شود (غیراخراج) از روی بی‌میلی از خانه شوهرانشان بیرون نروند [۲۴۱] «للمطلقات» متاع* برای زنان مطلقه هدیه مناسبی است (نفقه عده) [۲۴۲] «وهم ألو» در حالی که هزاران نفر بودند (حذرالموت) از بیم مرگ (موتوا) بمیرید [۲۴۵] «قرضاً حسناً» قرض نیکو، از مال حلال و با طیب خاطر (يقبض و يبسط) روزی بعضی را کم و روزی عده‌ای را زیاد می‌کند.

* به خاطر فضیلتی که نماز عصر دارد و چون برخلاف نمازهای دیگر که یا قبل و یا بعد از آن وقت فراغت وجود دارد، نماز عصر هنگامی است

که عموم مردم مشغول کار هستند؛ به همین دلیل پیامبر - ﷺ - فرموده‌اند: «هر کس نماز عصرش قضا شود مثل این است که خانواده و دارائش را از دست بدهد».

۳۹ - قال رسول الله - ﷺ - : «بني الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، و اقام الصلاة، و ايتاء الزكاة، وحج البيت و صوم رمضان». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اسلام بر پنج چیز استوار گشته است: ۱- گواهی بر اینکه هیچ معبود برحق نیست جز ذات الله و اینکه محمد فرستادهٔ برحق او است ۲- خواندن نماز ۳- پرداخت زکات ۴- حج ۵- روزه ماه رمضان».

[۲۴۶] {الْم تَر} آیا آگاهی {الْمَلَأَ} سران و بزرگان قوم {النَّي} پیامبری. مراد سَمُوئیل است {أَبَعَثَ} انتخاب کن {مَلِكًا} امیری که ما را در جنگ فرمانروایی کند {عَسِيتُ} نزدیک شدید (یعنی توقع دارم که اگر جنگ بر شما واجب شود،

الْحَرْبُ الْبَاقِي

۴۰

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بترسید و فرار کنید) ... و

آیناتنا ما را از فرزندانمان

دور ساخته اند (دشمن آنان را

به اسارت گرفته است)

[۲۴۷] {أَنِّي يَكُونُ} از کجا و

چگونه ممکن است؟ {وَلَمْ

يُؤْتِ سَعَةً مِنَ الْمَالِ} و او مال

و دارایی زیادی ندارد

{اصْطَفَا عَلَيْكُمْ} او را بر شما

بسرگزیده است {زَادَهُ

بَسْطَةً} علم و نیروی او را

نسبت به مردم معاصر او

بیشتر کرد [۲۴۸] {آيَةُ

مَلِكِهِ} نشانه حکومت او

{بِأَيِّكُمْ التَّابُوتُ} صندوق

تورات به سوی شما خواهد

آمد {فِيهِ سَكِينَةٌ} در آن

آرامش جانها و اطمینان

قلبها است {بَقِيَّةَ مِمَّا تَرَكَ

أَبَاؤُكُمْ فِيهِ} آنچه که

پدران شما در آنجا گذاشته

است. * قبل از آن اهل فلسطین

(دشمنان یهود) تابوت را با زور

گرفته بودند، در آن حال بیماری ویا

دامنگیر آنان شد، تصور کردند که بیماری به خاطر تابوت است، در نتیجه بر آن

شدند که از دست تابوت خلاصی یابند. آن را در گاری ای که دو تا گاو ماده در حالی که به سوی بنی اسرائیل حرکت

می کردند گذاشتند. {گویا در آن لوحهای شکسته تورات، عصا، و جامه موسی و عمامه هارون و... بوده است} در واقع

رسیدن آن تابوت به بنی اسرائیل نشانه پادشاهی طالوت بود.

۴۰- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشَّرِكِ وَالْكَفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «فرق میان انسان (مؤمن) و شرک یا کفر ترک نماز است».

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ أَبْعَثْ لَنَا مَلِكًا نَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِينِنَا وَأَنْبَاءِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ۚ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۚ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَى وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۚ

۲۴۸

۲۴۷

[۲۴۹] فصل طالوت طالوت لشکر را از بیت المقدس حرکت داد {جُوداً} لشکر {مستلکم} شما را آزمایش می کند (در حالی که به شما عالم تر از هرکس است) {نهر} رودخانه {من شرب منه فليس مني} آنان

سَبَّوْهُ الثَّقَلَيْنِ

۴۱

الْمَلِكِ الْمَلِكِ

که از آن نهر بنوشند از (پیروان) من نیستند {لم یطعمه} آب آن را نچشد {اغترف} با دست بردارد {غرفة} مشتی {فشریوا منه} از آن نوشیدند {فلما جاوزه} پس هنگامی که از آن رودخانه گذشتند {لا طاقه لنا} نیرو و توانایی نداریم {بجالوت} یکی از پادشاهان ستمگر فلسطین {یا نام مشهورترین پهلوان دشمن بود} {یظنون} می دانند و یقین دارند {انهم سلاقوا الله} به ملاقات خداوند می روند (یعنی آنان که یقین داشتند بعد از مرگ در پیشگاه خداوند حاضر می شوند) {فئة} گروهی از مردم {غلبت} چیره شده است [۲۵۰] {ولما بوزوا...} و هنگامی که در برابر... قرار گرفتند {افزع علینا} بریز بر ما {فهزموهم...} به فرمان خدا ایشان را مغلوب کردند {اتاه} بدو داد

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْكُوا اللَّهَ كَمِ مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةٌ كَثِيرَةٌ يَأِذْنُ اللَّهَ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ۲۴۹ وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أقدَامُنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۲۵۰ فَهَزَمُوهُمْ يَأِذْنُ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَءَاتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ۲۵۱ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۲۵۲

{الحكمة} نبوت (و زیور را که اسرار شریعت در آن بود بر او نازل کرد) {ولولا دفع الله...} و اگر خداوند بر قوی ستمگر، قویتر از او را مسلط نگرداند، در زمین طغیان خواهد کرد و شر او دامنگیر خواهد شد [۲۵۲] {نزلوها علیک بالحق} آنگونه که بری از شک و تردید باشد بر تو می خوانیم.

۴۱- قال رسول الله - ﷺ - « لَا تَتَمَتُّوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا. » متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آرزوی روبروشدن با دشمن را نکنید، ولی هرگاه با دشمن روبرو شدید صبر پیشه کنید (و از میدان جنگ فرار نکنید).»

[۲۵۳] «الْبَيِّنَات» معجزات «روح القدس» جبرئیل علیه السلام [۲۵۴] «مَارَزَقْنَاكَ» از مال، موقعیت و دانشی که به شما داده ایم ببخشید «مِنْ قَبْلِ أَنْ...» پیش از آن که روزی برسد که در آن هیچ دادوستد و

الْحَيَاةِ الْآخِرَةِ

۴۲

سَبَّحْتَ لِلْبَقَّةِ

به منفعت وجود ندارد «لَا خَلَّةَ» هیچ دوستی و

رفاقت سودمندی در آن

نیست [۲۵۵] «الْحَيَّ» زنده

دائمی و پایدار «الْقَيُّومُ»

دارای نهایت اهتمام به تدبیر

مُلكش «لَا تَأْخُذُهُ» بر او

چیره غمی شود «سَنَةٌ» جرت

و خمیازه‌ای که پیش از

خواب است * «يَعْلَمُ مَا بَيْنَ

أَيْدِيهِمْ» آنچه را که در دنیا

پیش فرستاده‌اند می‌داند

«وَمَا خَلْفَهُمْ» آنچه را که در

آخرت برای ایشان آماده

کرده است «وَسِعَ كُرْسِيُّهُ»

عظمت و سلطنت خداوند

سبحان هر چیزی را در

برمی‌گیرد «لَا يَؤُودُهُ» بر او

سنگینی غمی‌کند و برای او

مشکل نیست [۲۵۶]

«الرَّشِيدُ» راه هدایت و ایمان

«مِنَ الْغَيِّ» از راه گمراهی و

کفر «بِالطَّاغُوتِ» هر متجاوز

و معبودی جز خدا

«وَأَسْتَسْكِنُ» به محکمی

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ
وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ
وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتُلَ الَّذِينَ
مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَنُكِنِّي أَخْتَلِفُوا
فِيهِمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْتُمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾ يَتَّيْنَاهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَتَقْتُلُوا
مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا
شَفَعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا
فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا
شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا
وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَد تَبَيَّنَ الرُّشْدُ
مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

در آویخته است «بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» به عقیده‌ای بس محکم «لَا انْفِصَامَ لَهَا» که اصلاً قطع، نابود و گسسته نمی‌شود.

* «سَنَةٌ» آغاز خمیازه در سر است و هنگامی که با قلب در آمیزد، تبدیل به خواب می‌شود.

۲- عن أبي بن كعب - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ -: «يا ابا المنذر! أتدري أي آية من كتاب الله معك

اعظم؟» قلت: «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ». فضرب في صدري وقال: «لهنك العلم يا ابا المنذر». أخرجه مسلم

أبي بن كعب - رضي الله عنه - می‌گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای ابا المنذر! آیا می‌دانی کدام آیه از کتاب خدا که با تو

است از همه بزرگتر است؟» گفتم: «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ». به سیئه‌ام زد و فرمود: «ای ابا منذر! علم و دانش بر تو

گوارا باد».

[۲۵۷] { «وَلِيَّ» یاور { يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ } آنان را با هدایت خویش از تاریکی های جهل، شرک و فساد به سوی نور ایمان خارج می سازد { الطَّاغُوت } هر متجاوز و معبودی جز خدا { يُخْرِجُوهُمْ مِّنَ النُّورِ } إِلَى الظُّلُمَاتِ » آنان را از نور

لِلنَّارِ الْبَاقِيَّتِ

۴۳

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ

فطرت به سوی تاریکی های کفر و گناه خارج می سازند [۲۵۸] { حَاجَّ اِبْرَاهِيمَ } با ابراهیم مجادله کرد { اَنَا اُحْيِي } دستور عفو کسی را صادر می کنم و او را از مرگ نجات می دهم { فَبُهِتَ } مات، مبهوت و بی برهان شد [۲۵۹] { مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ } از کنار روستایی گذشت { خَاوِيَةً عَلَىٰ غُرُوشِهَا } خالی از سکنه و فرو ریخته { اَنَّىٰ يُحْيِي } چگونه زنده می کند؟ { لَبِثَ } درنگ کرده ای { لَمَّ يَتَسَنَّه } با گذشت سالها تغییر نکرده است { هَاءِ } برای سکنه است { آيَةُ لِلنَّاسِ } نشانه ای برای مردم بر قدرت ما { تُنْشِرُهَا } آنها را از زمین بلند می کنیم تا بهم پیوند بزنیم { مراد: زنده بگردانیم } { نَكْشُوهاَلِهَا } بر آنها گوشت می پوشانیم {

۴۳- قال رسول الله - ﷺ :-

«لولا عبادة رُتِعَ و اطفال رُضِعَ

وبهائم رُتِعَ لَطَبَ عَلَيْكُمْ الْعَذَابُ صَبًا، ثُمَّ رُضِيَ رُضًا» . اخرجه الطبراني والبيهقي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر بندگان در حال عبادت و کودکان شیرخوار و حیوانات در حال چرا نبودند، عذاب الهی بشدت و بیایی بر شما می بارید».

۴۴- قال رسول الله - ﷺ :- { يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ اَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقَرْصَةِ نَقْيٍ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ } . متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت بر روی زمین بسیار سفیدی جمع می شوند که مانند نانی است که از مغز خالص گندم درست شده باشد و هیچ نشانه ای برای کسی در آن نیست».

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَآؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ ؕ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ ؕ أَنَّهُ أَتَاهُ اللَّهُ الْمَلَكُ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ ؕ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالسَّمَسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأَتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ؕ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾ أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ ؕ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ؕ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَىٰ الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾

[۲۶۰] {ارنی} به من نشان بده {کیف تُحیی المَوْتی} چگونه مردگان را زنده می‌کنی؟ {خُذْ} بگیر {فَضْرَهُنَّ} (البک) آنها را قطعه قطعه کن و به خود نزدیک گردان {جزاً} تکه. قطعه {ادْعُهُنَّ} آنها را صدا بزن {یَأْتِیَنَّکَ} بدستی تو

می‌آیند {سعیاً} به سرعت

شتابان [۲۶۱] {حَبَّةً} دانه.

بذر {انْبِثَتْ} برآرد {سَبْعَ}

سَنَابِلَ} هفت خوشه

{بِضَاعٍ} چندین برابر

می‌گردند {وَّاسِعٌ} دارای

فضل زیاد. بخشنده‌ای که به

آنچه از او درخواست

می‌شود وسعت می‌بخشد

[۲۶۲] {سَنَابِلَ} (سَنَابِلَ) برشمرده و

اظهار نیکی [۲۶۳] {قَوْلُ}

معروف {گفتار و جواب

پسندیده {مُفَرَّغَةً} دعاء

{یَسْتَبْطِئُ أَذًی} آذیت و

آزاری بدنبال آن بیاید

{حَلِیمٌ} بردبار [۲۶۴]

{لَا تَسْطَلُوا} ارزش

صدقه‌های خود را با منت و

آزار، تسبیه نسازید {

{رِئَاءَ النَّاسِ} برای ریا در

برابر مردم تا او را ستایش

کنند و اصلاً برای خدا نباشد

{صَفْرَانٌ} سنگ بزرگ صاف

{وَابِلٌ} باران تند و درشت

{صَلْدًا} سخت، لغزنده و

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أُولَئِمُ
تُؤْمِنُ قَالَ بَلَى وَلَئِنْ لَيُطَمِّينَ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ
الطَّيْرِ فَضَرَّهُنَّ وَإِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا
ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦١﴾
مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ
أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُبُلَةٍ مِّائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَعِفُ
لِمَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾
قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا
أَذًى وَاللَّهُ عِنْدَ حَلِيمٍ ﴿٦٤﴾ يَتَّيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَبْطُلُوا
صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ
وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ
رُءُوبٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى
شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٥﴾

بدون گرد و غبار و غیر قابل کشاورزی.

۵۵. جاء رجل إلى النبي ﷺ - فقال: يا رسول الله، أي الصدقة أعظم أجراً؟ قال: «أفضل الصدقة أن تصدق وأنت صحيح شحيح، تخشى الفقر وتأمل الغنى، ولا تمهل حتى إذا بلغت الحلقوم قلت: لفلان كذا، ولفلان كذا، وقد كان لفلان». متفق عليه

مردی نزد پیامبر ﷺ - آمد و گفت: ای رسول خدا! کدام صدقه از همه صدقه‌ها بزرگتر است؟ پیامبر ﷺ - فرمود: «اینکه در حال تندرستی و دلپسنگی به دنیا صدقه دهی که در این حال بیم فقر و تنگدستی و امید به ثروت در دل موج می‌زند، نه اینکه آن را به تأخیر اندازی تا وقتی که مرگ نزدیک می‌شود و جان به لب می‌رسد، آن وقت بگویی: این را به فلان و آن را به فلان بدهید و فلان کس حق را پیش من دارد».

[۲۶۵] {يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ} دارائی خود را صرف می کنند. اتفاق می کنند. {إِيتَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ} برای بدست آوردن خشنودی و رضای خداوند {تَنِيَّتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ} برای یقین و باوری که داز ته دل به پاداش خداوند در برابر اتفاق دارند **جَنَّةٍ** **لِّمَنْ يَّالِيهِ** **۴۵** **بَيِّنَاتٍ**

بربوة} باغ و بوستانی بر روی زمینی مرتفع {أَكْلَهَا} میوه باغ {ضِعْفَيْنِ} دوچندان {فَطْلٌ} باران اندک {مراد این است که بخشش و صدقه ای که به خاطر خدا باشد هر اندازه که باشد نتیجه بخشش است} [۲۶۶] {أَيُّودٌ} آیا دوست می دارد **جَنَّةٍ** باغ {نَخِيلٌ} نخلستان {أَعْنَابٌ} تاکستان {أَصَابَهُ الْكِبَرُ} به سن پیری رسیده باشد {ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا} فرزندی ضعیف و کوچک {إِعْصَارٌ} باد و طوفان [۲۶۷] {أَنْفَقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ} از اموال پاکیزه ای که کسب کرده اید ببخشید {وَلَا تَمْسُوا الْخَبِيثَ} مال بدرد نخور و ناپسند را قصد نکنید {تَغْمِضُوا فِيهِ} در گرفتن آن تساهل و چشم پوشی کنید [۲۶۸] {يَعْدُكُمْ الْفَقْرُ} شیطان در دل شما وسوسه می کند که اتفاق، مال را کم و

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ إِيْتَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَنِيَّتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَكَانَتْ أَكْثُلُهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾ أَيُّودٌ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفَقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِعَاطِلِيهِ إِلَّا أَنْ تَغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفِيرٌ حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

شما را فقیر می کند [۲۶۹] {يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ} حکمت و فرزاندگی را به هرکس که بخواهد (و شایسته بداند) می دهد {أُولُو الْأَلْبَابِ} صاحبان عقل.

۴۶- روي انه قيل للنبي - ﷺ - ائ الكسب أطيب؟ فقال عليه افضل الصلاة والسلام: «عمل الرجل بيده». أخرجه ابوداود والحاكم.

از پیامبر - ﷺ - پرسیدند: پاکترین نوع کسب و کار کدام است؟ فرمود: «کار کردن مرد با دستهایش».

{[۲۷۰]} «وَنَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ» یا هر نذری که به گردن می‌گیرید [۲۷۱] «إِنْ تَبَدُّوا» اگر آشکار سازید {نعمای} آشکار ساختن بذل و بخشش بسیار پسندیده است «وَأِنْ تُخْفَوْهَا وَتَوْتَوْهَا الْفُقَرَاءُ...» و اگر صدقه‌ها را پنهان دارید و به نیازمندان

الْمُتَلَاكِلِينَ

۴۶

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بپردازید، برای شما بهتر خواهد بود {بکفر} محو و پاک می‌کند {خیر} آگاه، مطلع [۲۷۲] «يُوفِّ إِلَيْكُمْ» بطور کامل به شما پس داده می‌شود {۲۷۳} «أُحْصِرُوا» جهاد آنها را از کسب بازداشته است {خیرها} فی الارض جستجو کردن در زمین و مسافرت برای کسب و معاش {الجاهل} کسی که حال و روز آنها را نمی‌داند {من التَّعَفُّفِ} به خاطر خویشتن داری و دست دراز نکردن به سوی مردم

{الحافا} پافشاری کردن در درخواست از مردم.

۴۷- قال رسول الله - ﷺ -: «كُلُّ معروف صدقة». اخرجه البخاری و مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر کار نیکی صدقه است».

۴۸- قال رسول الله - ﷺ -: «ما من مسلم يغرس غرساً إلا كان ما أكل منه صدقة، ولا يزرعهُ

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ، وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ۚ {۲۷۰} إِنْ تَبَدُّوا الْأَصْدَقَاتِ فَنِعْمَ أَهْلُهَا وَإِنْ تُخْفَوْهَا وَتَوْتَوْهَا الْفُقَرَاءُ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۚ {۲۷۱} لَيْسَ عَلَيْكُمْ هُدُوكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تَنْفُسُكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ {۲۷۲} لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ {۲۷۳} الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالْأَيْلِ وَالْثَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ {۲۷۴}

أحد إلا كان له صدقة». اخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که درختی می‌کارد، هر آنچه از آن خورده می‌شود برای او صدقه است، و چنانچه آفت آنرا از بین ببرد بازهم برای او صدقه است».

۴۹- حدیث اسماء، ان رسول الله - ﷺ - قال: «أنفقي ولا تحصي، فحصى الله عليك ولا تؤعي فؤعي الله عليك». متفق عليه

اسماء گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «صدقه و بخشش کن و آن را شمار که خداوند هم نعمتهایش را از تو منع می‌کند، مال را ذخیره مکن و گرنه خداوند هم نعمتهایش را از تو مخفی می‌نماید».

[۲۷۵] ﴿يَا كُلُّونَ الرِّبَا﴾ ربا را دریافت می‌کنند ﴿لَا يَقُومُونَ﴾ روز قیامت به خاطر غفلتی که از شدت ترس به آنان دست می‌دهد از قبرهای خویش برگی خیزند ﴿يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ﴾ شیطان او را دیوانه و بی تعادل سازد و او

سُورَةُ التَّيَّاتَةِ

۴۷

لِلَّذِينَ هُمْ

را به شدت بر زمین کوبد یا او

را در اضطراب بپاندازد

﴿مِنَ الْمَنِّ﴾ جنون و دیوانگی

﴿جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ﴾ از

سوء عاقبت آن از سوی

پروردگارش بیم داده شده

است ﴿مَأْسَلَةٌ﴾ رباهی که

قبل از تحریم بوده است

[۲۷۶] ﴿يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا﴾

برکت را از مالی که با ربا

بسیامیزد برمی‌دارد و آن را

نابود می‌سازد ﴿يُزِيلُ

الْصَّدَقَاتِ﴾ مالی را که از آن

صدقه داده شده باشد،

افزایش می‌دهد ﴿كَفَّارَاتِهِمْ﴾

زیاد کفرکننده و فرو رفته در

گناه [۲۷۷] ﴿أَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾

غاز را آنگونه که خداوند

واجب کرده است با رعایت

کامل آن، می‌خوانند [۲۷۸]

﴿وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا﴾ و

آنچه را که از ربا پیش مردم

مانده است رها سازید

[۲۷۹] ﴿فَإِذَا نَزَلَ بِجَهَنَّمَ﴾ علم

و یقین داشته باشید که با خدا

و پیغمبرش در جنگ هستید

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ
مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ
مِّن رَّبِّهِ فَآتَنَّهُمْ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ
قَؤُلُتَيْكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ يَمْحَقُ
اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾ يَتَابِعُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا
فَأَذْنُوبٌ بِجَهَنَّمَ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتِمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِن كَانَتْ
ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ
اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

﴿رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ﴾ سرمایه اصلی شما که خالی از ربا است [۲۸۰] ﴿ذُو عُسْرَةٍ﴾ تنگدست، بدهکار فقیری که از پرداخت اصل بدهی عاجز است ﴿نَظِرَةٌ﴾ مهلت و تأخیر بر شما واجب است ﴿وَأَن تَصَدَّقُوا﴾ و اگر صرف نظر کنید.

۵۰- «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَكَلَ الرِّبَا وَمَوَکَلَهُ» اخرجه مسلم، وزاد الترمذی وغيره: «وَشَاهِدِيهِ وَكَاتِبَهُ».

«پیامبر - ﷺ - رباگیرنده و ربا دهنده را لعن کرده است».

ترمذی وغيره: «شاهدان و نویسنده (قرارداد معامله ربوی را نیز) بر آن افزودند».

[۲۸۲] { «تَدَانِيْتُمْ» به همدیگر وام دادید { اِنْ اَجَلَ سِتْرُكُمْ } تا مدت معینی { وَلَا يَأْبُ } امتناع و خودداری نکند { وَفِيهَا } املاء کند، بیان کند { اِلَّا بِحَسَنِ } از حق که بر او است نکاهد { سَلَامًا } کسی که به درستی در مال خود تصرف نکند (دیوانه یا تبهکار نکند) «أَوْضَعِيهَا»

تسذیر کنند» «أَوْضَعِيهَا» خردسال، یا بزرگسال کم عقلی که نفهمد که چه می گوید «أَنْ يُجْلَ هُوَ» به سبب لالی یا ناشایبی به زبان نتواند خودش املاء کند «أَنْ تَقِيلَ» از بیم آنکه خطا یا اشتباه کند «لَا تَسَامُوا» بی مبالائی و سستی نکنید «أَقِطْ عِنْدَ اللَّهِ» در شریعت خدا عادلانه تر است «لِلشَّهَادَةِ» استوارترین راه است که شهادت به طور شایسته ادا شود. «أَدْنَى» نزدیکترین راه است «الْأَتَرَاتُ بَوَاءُ» دچار شک و تردید نشوید «حَاضِرَةٌ» تجارتی نقد با حاضر بودن پول و کالا «تَدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ» نقد آن را مبادله می کنید «جَنَاحُ» مجازات و ملامت «الْأَكْتِسَابُ» که آن را ننویسید «وَأَشْهَدُوا» اذتاباعتم در معاملات نقدی برای پرهیز از اختلاف

احتمالی کسانی را به گواهی گیرید «وَلَا يُضَارُّ كَاتِبُ وَلَا شَهِيدُ» درست نیست یکی از طرفین معامله یا هر دو ضرری را متوجه نویسند یا شاهد سازند بدین گونه که هزینه سفر یا پرداخت مال و... را بر آنان مستحمل سازند «فَسَوْفَ يَكُمُ» شما را از اطاعت پرورگار به سوی گناه بیرون می کند.

۵۱- عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «الحلفُ مَنَقَّةٌ لِلسَّلَامَةِ، مَحَقَّةٌ لِلْكَسْبِ». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم، کالا را به فروش می رساند ولی منجر به کساد تجارت می شود (آفت آن است).

[۲۸۳] «فرهانی مقبوضه» باید بدهکار چیزی را به عنوان رهن و گرو نزد طلبکار بگذارد «أَمِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا»

برخی از شما به برخی دیگر اطمینان کرد «أَتَمَّ قَلْبُهُ» گناه بزرگی را متحمل می‌شود [۲۸۴] «إِنْ تَجِدُوا» اگر

نُورُ الْبَقَّةِ

۴۹

لِلْمَرْءِ الْإِلَافِ

آشکار سازید «بَعْضِكُمْ

بِدَالِلِهِ» خدا برابر آن شما را

بازخواست می‌کند [۲۸۵]

«غُفْرَانِك» مغفرت تو را

خواستاریم [۲۸۶] «وَسِعَهَا»

تاب و توان «مَا كَسَبَتْ»

اعمال خوبی که انجام داده

است «مَا اكْتَسَبَتْ» کارهای

بد و گناهانی که مرتکب شده

است «لَا تَوَاضَعْنَا» ما را

مجازات مکن «لَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا»

بر دوش ما مگذار «إِصْرًا»

بار سنگین، تکالیف دشواری

که انسان را از اهتمام به

کارهای نیک باز می‌دارد.

«کَمَا حَمَلْتَهُ عَلَيَّ...» آن چنان

که بر دوش کسانی که قبل از

ما بودند گذاشتی «لَا طَاقَةَ

لِنَا» آنچه قیام به آن برای

ما مشکل باشد «مَوْلَانَا» ولی

و یاور ما.

۵۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :

«مَنْ قَرَأَ بِآلَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ

البقرة فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَهُ». مستفق

علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که

هر شب دو آیه آخر سوره بقره را بخواند، (نوابش در آن شب) برای او کافی است».

۵۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ وَلَا إِلَى صُورِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعا خداوند به جسمها و شکل ظاهری شما نمی‌نگرد بلکه به قلبها (و نیت هایتان) می‌نگرد».

۵۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا تَجْعَلُوا بَيْوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تَقْرَأُ فِيهِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ». رواه مسلم

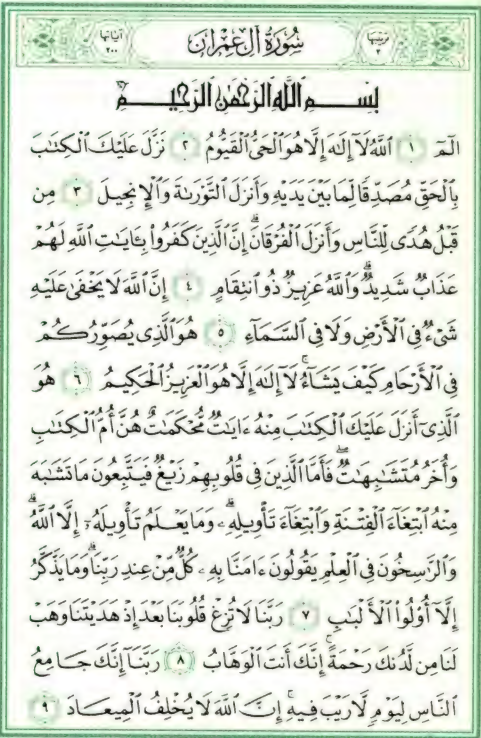
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خانه‌هایتان را به قبرستان تبدیل نکنید، قطعا شیطان از خانه‌ای که در آن سوره بقره خوانده

می‌شود فرار می‌کند».

أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ [۲۸۶]

سوره آل عمران [۲] (الحی) دارای زندگی دائمی و بی‌زوال (القیوم) نگهدار و مدبر امور مخلوقات [۳] (ما بین یدیه) کتابهای آسمانی قبل از آن (بالحن) مشتمل بر اخبار و احکام صحیح [۴] (أنزل القرآن) جداسازنده حق از باطل را فرو فرستاد [۷] «آیات محکمات»

آیه‌های واضحی که احتمال یا اشتباهی در آن نیست «أم الكتاب» اصل آن؛ هر چیزی که محتمل چند معنی باشد، به آن ارجاع داده می‌شود «مشابهات» آیاتی که فقط خداوند معنی آنها را می‌داند، یا اینکه با دقت زیاد روشن خواهند شد «زع» انحراف از حق به طرف شهوات و هواها «ابتغاء الفتنة» می‌خواهند مردم را از اسلام برگردانند «وابتغاء تأويله» می‌خواهند بر طبق امیال خودشان تفسیر کنند «وما یعلم تأويله» إلا الله» تفسیر آیات مشابه را فقط خداوند و همچنین آنان که در دانش قوی، و مشابه را به محکم ارجاع می‌دهند، می‌دانند «کل من عند ربنا» می‌گویند تمام آیات محکم و مشابه از سوی پروردگار ما است، پس ممکن نیست آیه‌ای با آیه دیگر مخالف و

در تضاد باشد [۸] «لا تزغ قلوبنا» دهلای ما را از راه حق و هدایت منحرف مگردان [۹] «لا ريب فيه» هیچ شکى در آن نیست (مراد روز قیامت است).

۵۵- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ الْقُرْآنَ لَمْ يَنْزَلْ لِيَكْذَبْ بَعْضُهُ بَعْضًا، فَمَا عَرَفْتُمْ مِنْهُ فَاعْمَلُوا بِهِ وَمَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأَمْتُوا بِهِ».

اخرجه ابن ابی حاتم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قرآن بر این نازل شده است که بخشی از آن بخش دیگر را تکذیب کند، هر آنچه را که از آن

فهمیدید بدان عمل کنید، و به آیاتی که مشابهات هستند ایمان داشته باشید».

[۱۱] «کذاب...» مثل عادت و رسم... «فَاخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ» خداوند به سبب گناهانشان آنان را مجازات کرد

[۱۲] «اسْتَغْلِبُوا» شکست خواهید خورد «وَتُحْشَرُونَ...» به دوزخ افکنده خواهید شد {بِسْمِ الْمَهَادِ}

يُؤْتِيكَ الْغَنَاءَ

۵۱

الْحَزَنُ الْفَالِاحُ

(جهنم) چه بد جایگاه و

بستری است که به آنجا

می روند [۱۳] «آیه» پند و

نشانه ای از یاری خداوند

برای بیروان حق {فَتَسْتَبِينَ}

دو دسته {إِلْتِقَا} با هم در

جنگ بدر روپرو شدند

{الْعَبْرَةُ} پند و نشانه

[۱۴] «حُبُّ الشَّهَوَاتِ» علاقه

به چیزهایی که طبع انسان آن

را می خواهد {الْقَنَاطِيرُ} جمع

{قَنْطَار} (مال فراوان)

{الْمُقَنْطَرَةُ} دوچندان، یا

مجموعه ای از اموال انباشته

شده که به حد بسیار زیادی

رسیده باشد {المُسَوِّمَةُ}

نشانه دار، اسب بسیار زیبا

{الانعام} شتر، گاو، گوسفند

و بز {الغَرَبُ} کشتزارها از

گیاهان و درختان {حَسَنُ}

المُنَاطَبُ بازگشتگاه نیکو در

بهشت [۱۵] {«أَوْ نَبِيَّكُمْ...»}

آیا شما را از چیزی بهتر از آن

باخبر سازم {«مُطَهَّرَةٌ» پاک

از عیوب زنان دنیوی.

۵۶- عن ابن عباس - رضي الله

عنهما - قال: كُنْتُ خَلَفَ النَّبِيِّ ﷺ - يوماً فقال: «يا غلام! إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ: احفظ الله يحفظك، احفظ الله تجده، تجاهك

إذا سألت فاسأل الله وإذا استعنت فاستعن بالله؛ وأعلم أن الأمانة لو اجتمعت على أن ينفعوك بشيء لم ينفعوك إلا بشيء قد

كتبه الله لك، وإن اجتمعوا على أن يضرك بشيء لم يضرك إلا بشيء قد كتبه الله عليك، رفعت الأقلام وجفت الصحف».

اخرجه الترمذي وقال حديث حسن صحيح.

ابن عباس - رضي الله عنهما - می گوید: روزی پشت سر پیامبر ﷺ - بودم که فرمود: «ای نوجوان! کلماتی را به تو یاد می دهم:

حدود خدا را حفظ کن او نیز تو را نگهداری خواهد کرد. حقوق الهی را رعایت کن او را در مقابل خود می یابی، هرگاه طلبی داشتی

از خدا طلب کن، و هرگاه نیاز به کمک داشتی از خدا کمک بخواه، و بدان اگر تمام ملت جمع شوند نابه تو نفعی

←

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ
مِنْ اللَّهِ شَيْئاً وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ۱۰ كَذَابٌ عَالِ
فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ
وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۱۱ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْتُكَ بَلْ
وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۱۲ قَدْ كَانَ
لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَةِ الْقَنِافَةِ تَفْقِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَ نَجْمٍ فِي السَّمَاءِ
يُقَوِّدُ بَصَرِيهِمْ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي
الْأَبْصَارِ ۱۳ زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ
وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ
وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ ۱۴ قُلْ
أَوْ نَبِيَّكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذَلِكَ لَكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ
وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۱۵

{[۱۶] «ذَرِبْ» جمع: ذنب. گناهان (لنا) ما را محفوظ و دور کن { [۱۷] «الْقَانِئِينَ» آنان که بر عبادت خداوند با آرامش و فروتنی پایدار و مداوم هستند { «الْمُتَّقِينَ» بخشایندگان اموال { «بِالْأَسْحَارِ» در اواخر شب تا طلوع فجر [۱۸] «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ...» آنچه را که بر

وحدانیت او دلالت دارد در عالم و جاهای ما ایجاد کرده است* { «أُولُوا الْعِلْمِ» صاحبان علم و دانش. دانشمندان { «قَانَأًا بِالْقِسْطِ» در تمام کارها عدالت را برپا می‌دارند [۱۹] «الْإِسْلَام» اقرار به وحدانیت خدا همراه با تصدیق قلبی و عمل به شریعت او «غیا» تجاوز از حد انصاف که از حسادت میان آنان ناشی می‌شد [۲۰] { «فَإِنْ حَاجُّوكَ فَاسَلْتُ» پس اگر با تو جدال کردند { «أَسَلْتُ وَجْهِي لِلَّهِ» با تمام وجود در ظاهر و باطن فروتنانه و مخلصانه فرمانبردار خدایم ظاهرأ و باطنأ خاضع و فرمانبردار خدایم (الْأَسْمِئِينَ) { ییسوادان} مراد مشرکان عرب است [۲۱] «بِالْقِسْطِ» با عدالت [۲۲] «حِطَّتْ أَعْمَالُهُ» اعمال آنان باطل و بی‌ثمر شده است. * شاعر می‌گوید: وفي كل شيء له آية تدل على

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝١٦ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِئِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ۝١٧ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَالِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝١٨ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ الْأَسْلَمُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بَيِّنَاتٍ اللَّهُ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝١٩ فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِي لِلَّهِ وَمِنْ أَتْبَعَن ۚ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ءَأَسَلْتُمُ فَإِنْ أَسَلُمُوا فَقَدْ أَهْتَدُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ ۚ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۝٢٠ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّاتِ بَعِيرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝٢١ أُولَئِكَ الَّذِينَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۝٢٢

انه واحد

{در هر چیزی نشانه‌ای است که دلالت می‌کند او (خداوند) یکتا است.}

۵۷- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَغَارُ، وَغِيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الرَّءْءُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ.» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به حالت خشم درمی‌آید و خشم او از این است که انسان مومن مرتکب حرامی شود.»

→

برسانند، جز آنچه خدا بر تو مقدر کرده است نمی‌تواند سودی به تو برسانند. و اگر جمع شوند تا به تو زبانی برسانند، به تو زیان نمی‌رسانند مگر آنچه خدا برایت مقدر کرده است قلم‌ها برداشته شده‌اند و صفحه‌ها خشک شده‌اند (و این حکم قطعی است پس وقتی که زنده‌ها نمی‌توانند نفع و ضرری به انسان برسانند قطعأ مرده‌ها نمی‌توانند نفع و ضرری متوجه انسان کنند بنابراین باید متوجه خدا باشیم و احدی را میان خود و او واسطه قرار ندهیم).

[۲۳] {الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا...} رؤسای یهود {من الكتاب} تورات [۲۴] {الَّذِينَ تَمَسَّنَا} ما را نمی سوزاند {أَيُّهَا} معدودات مدق را (چهل روز) که در آن پدرانشان گوساله را پرستش کردند {غَرَضَهُمُ} آنان را گول زده و بی جهت به طمع انداخته است {يَقْتَرُونَ} به خداوند دروغ می بندند [۲۵] {فَكَيْفَ} حال آنان چگونه خواهد بود؟ {وَأَمَّا} به تمام و کمال داده شد؛ [۲۶] {تَنْزِعُ} سلب می کنی [۲۷] {تَوَلَّجَ} الليل في النهار شب و روز را وارد هم می کنی در نتیجه یکی دراز می شود و دیگری کوتاه {تَخْرِجُ الْحَيَّ} من الميت (حیوان در اصل از نطفه و تخمک بوجود می آید و آن دو از نظر اعراب غیر زنده اند) {بِغَيْرِ حِسَابٍ} آنچه را که می بخشی فراوان و نامحدود است [۲۸] {أُولَئِكَ} دوستان و یاران، تا آنان بر اسرار خصوصی مؤمنین آگاه نگردند {فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ} في شيء بهره ای از دین خدا ندارد (از رحمت خداوند کاملاً دور است) {تَتَوَارَعُ فِيهِمْ} متقاعد مگر از چیزی بترسید که واجب باشد از آن بپرهیزید {يَحْذَرُكُمْ} نفسه خداوند شما را از عذاب و عقاب خود می ترساند.

الْحَزَنُ الْقَائِلُ

۵۳

سُورَةُ التَّغْوِيَةِ

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ تَوَلَّى فَوَاقٍ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ۲۳ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَضُهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَقْتَرُونَ ۲۴ فَكَيْفَ إِذَا جُمِعَتْ لَهُمْ لَيْوْمٍ لَا رَبَّ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۲۵ قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ يُبْدِيكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۶ تَوَلَّجَ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتَوَلَّجَ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَتَخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتَخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۲۷ لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْلَةً وَيُحَذِّرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۲۸ قُلِ إِن تَحْضُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْشِرُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۹

۵۸- عن انس - رضي الله عنه - قال: خطبنا رسول الله - ﷺ - خطبةً ما سمعْتُ مثلها قطُّ، فقال: «لو تعلمون ما أعلم لضحكتم قليلاً ولبكيتم كثيراً» فخطبى اصحاب رسول الله - ﷺ - وجوههم ولهم خنين. (والخنين: ضرب من البكاء دون الانتخاب) متفق عليه.

انس - رضي الله عنه - گوید: رسول خدا - ﷺ - خطبه ای برای ما خواند که مشابه آنرا هرگز نشنیده بودم، فرمود: «اگر آنچه را که من می دانم شما نیز می دانستید، کم می خندیدید و زیاد گریه می کردید» اصحاب رسول خدا - ﷺ - در حالی که گریه می کردند صورشان را پوشاندند. (خنین نوعی گریه بی اختیار است).

[۳۰] {نَجِدُ} می یابد {مَاعَمِلْتَ} جزای آنچه را که انجام داده است {مَحْضَرًا} قابل دید در صحیفه اعمال {أَمَدًا} مسافت {وَحَدَّثَكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ} خداوند شما را از عقاب خود بر حذر می دارد {تَوَلَّوْا} سرپیچی کردند {۳۳} [اصطفا] انتخاب کرد. برگزید

{آل عمران} عیسی و مادرش مریم دختران عمران {۳۴} {ذریه} نسل {۳۵} {مَحْضَرًا} آزاد از کار دنیا و فارغ برای عبادت تو و خدمت بیت المقدس {۳۶} {رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَى} (در واقع حسرت می خورد از اینکه فرزندی درخور خدمت به بیت المقدس بدینا نیاورده است) {اعیذها بک} او را در پناه تو می دارم که پاک دامن بزرگ شود {۳۷} {كُفِّلَهَا زَكَرِيَّا} زکریا را سرپرست و ضامن مصالح مریم کرد {المحراب} عبادتگاه او در بیت المقدس {أُنْثَى لَكَ هَذَا} این از کجا و چگونه برای تو می آید؟! {بَغِيرِ حَسَابٍ} آنچه را که می بخشد فراوان و نامحدود است.

۵۹- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى اجْسَامِكُمْ وَلَا

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَاعَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَاعَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۳۰ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۳۱ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ۳۲ إِنْ اللَّهَ أَصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ۳۳ ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۳۴ إِذْ قَالَتْ أُمُّ رَأْسٍ عِمْرَانُ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۳۵ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ إِلَّا لَأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمِيتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهُمَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ۳۶ فَلَقَبَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَمْرُؤُا أَنَّىٰ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۳۷

إلى صوركم، ولكن ينظر إلى قلوبكم». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمودند: «خداوند به جسمها و صورتهای شما نمی نگرد (و شما را به سبب آنها محاسبه نمی کند) بلکه به دلها و نیتهای درونی شما می نگرد».

۶۰- قال رسول الله - ﷺ -: «كُلُّ أَمْتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مِنْ أُمَّي» قِيلَ: وَ مِنْ يَأْتِي بِأَرْسُولِ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَ مَنْ عَصَانِي قَعِدَ أُمَّي».

پیامبر - ﷺ - فرمود: «همه امت من وارد بهشت می شوند مگر کسی که از داخل شدن به آن سر باز زند» گفتند: ای رسول خدا! چه کسی از وارد شدن به بهشت سر باز می زند؟ فرمود: «کسی که از من پیروی کند وارد بهشت می شود، و کسی که از دستورات من سرپیچی کند، از رفتن به بهشت سر باز زده است».

{[۳۸] هُنَالِكَ} در همان مکان (نزد مریم در عبادتگاه) «هَبْ لِي» به من عطا فرما { [۳۹] بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ } تصدیق کننده عیسی است، چون عیسی با کلمه «کن» خلق شده است کلمه نامیده می شود «حُضُورًا» با وجود

لِلْجَزَائِلِ

۵۵

سُورَةُ التَّوْبَةِ

قدرت ازدواج برای زهد و پارسایی از آن چشم می پوشد { [۴۰] أَنَّى يَكُونُ } چگونه یا از کجا می شود؟ { «بَلْغَى الْكِبَرِ» } بیری به سراغ من آمده است { «عَاقِرٌ» } عقیم، نازا { [۴۱] } «آيَةٌ» نشانه روشنی که با آن به وجود حمل {جنین} پی ببرم و تو را شکر گویم { «أَلَا تَكْلَمُ النَّاسَ...» } بدون هیچ علت و بیماری از صحبت کردن با مردم عاجز می شوی { «الْأَرْمَزَا» } فقط با اشاره ایشان را می فهمانی { «سَبَّحَ بِالْعَشِيِّ» } از زوال خورشید تا غروب آن غماز بخوان { «الْإِبْكَارَ» } از طلوع فجر تا جاشتگاه { [۴۲] } «وَاصْطَفَاكِ عَلَى...» تو را بر سایر زنان عصر خود برتری بخشید { [۴۳] } «أَقْنَتِي» در عبادت اخلاص و مداومت داشته باش { «اسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ» } همراه با خاشعان، خاشع و فروتن باش { با نمازگزاران غماز بخوان { [۴۴] } «لَدَيْهِمْ» نزد احبار بیت المقدس { «يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ» } تیرهای خود را برای قرعه کشی می افکندند. { [۴۵] } «بِكَلِمَةٍ» به کودکی که به مجرد کلمه «کن» خلق می شود { «وَجِبَاءً...» } دارای جاه، قدر و شرف در هر دو جهان.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ. قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ { ۳۸ } فَدَاَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمَحَارِبِ أَنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكَ بِحَيٍّ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ { ۳۹ } قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ { ۴۰ } قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا وَذَكَرَ رَبِّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ { ۴۱ } وَادَّعَاكَ الْمَلَائِكَةُ يَمْرِئِمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ { ۴۲ } يَمْرِئِمُ أَقْنَتِي لِرَبِّكِ وَأَسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ { ۴۳ } ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُ أَقْلَمُهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ { ۴۴ } إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَمْرِئِمُ إِنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكَ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ { ۴۵ }

۶۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «خَيْرُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ أَرْبَعُ: مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ، وَآسِيَةُ بِنْتُ مَرْحَمِ امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ، وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ». متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «بهترین زنان جهان چهار تا هستند: مریم دختر عمران، آسیه دختر مزاحم؛ همسر فرعون، خدیجه دختر خویلد و فاطمه دختر محمد».

[۴۶] «قَالَ الْمَلِكُ» در گهواره هنگام شیرخوارگی و قبل از زبان گشودن تا نشانه و کاری خارق العاده (برای آنان) باشد (و کلمات) هنگام کامل شدن نیرویش، از طریق وحی و رسالت الهی [۴۷] «لَمْ يَمْسَسْهُ بَشَرٌ» هیچ انسانی با من آمیزش نکرده است {قَضَىٰ أَمْرًا} چیزی را اراده کرد، یا (خواست) آن را محکم و حتمی ساخت [۴۸] «وَيَعْلَمُهُ» و به او می آموزد {الْكِتَابِ} کتابت و نوشتن (مراد: پی سواد نخواهد بود) {الْحِكْمَةِ} فقه، یا گفتار و کردار به جا و درست [۴۹] «أَخْلَقَ لَكُمْ» شکل می بخشم و برای رد انکار تان مجسم می سازم {مِنَ الطِّينِ} از گِل {أَبْرَأَ الْأَكْمَةَ} کور مادر زاد را شفا می دهم {الْأَبْرَصَ} مبتلا به بیماری پسی را شفا می دهم {أَحْيَى الْمَوْتَى} مردگان را... زنده می کنم {مِمَّا تَدْخُرُونَ} آذوقه ای که ذخیره می کنید [۵۰] «بَيْنَ يَدَيَّ» (کتابهایی) که پیش از من آمده اند (و اکنون وجود دارند) [۵۱] «أَحْسَ عَيْسَى مِنْهُمْ» کفرشان بگونه ای ظاهر بود که گذشته از فهم، حساً هم قابل درک بود {أَنْصَارِي} یاریگران من {إِلَى اللَّهِ} برای یاری دین خدا {الْحَوَارِيُّونَ} {خاصگان. یاران برگزیده} صفت پیروان و یاری کنندگان عیسی (مسلون) مطیعان امر الهی.

﴿خلقى لكم﴾ شكل مى بخشم و براى رد انكار تان مجسم مى سازم ﴿من الطين﴾ از گِل ﴿أبرأ الأكمة﴾ كور مادرزاد را شفا مى دهم ﴿الأبرص﴾ مبتلا به بيمارى پسى را شفا مى دهم ﴿أحى الموتى﴾ مردگان را... زنده مى كنم ﴿مما تدخرون﴾ آذوقه اى كه ذخيره مى كنيد [۵۰] ﴿بين يدي﴾ (كتابهاى) كه پيش از من آمده اند (و اکنون وجود دارند) [۵۱] ﴿أحس عيسى منهم﴾ كفرشان بگونه اى ظاهر بود كه گذشته از فهم، حساً هم قابل درك بود ﴿أنصارى﴾ يارىگران من ﴿إلى الله﴾ براى يارى دين خدا ﴿الحواريون﴾ {خاصگان. ياران برگزيده} صفت پيروان و يارى كنندگان عيسى (مسلون) مطيعان امر الهى.

وَيَكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ٤٦
قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ
اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٤٧
وَيَعْلَمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ٤٨
وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ
أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ
فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ
وَأُحْيِ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمِمَّا تَدْخُرُونَ
فِي بُيُوتِكُمْ إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ٤٩
وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلَأُحِلَّ لَكُمْ
بَعْضَ الَّذِي حَرَّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٥٠ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ٥١ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمْ
الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ
أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٢

برای یاری دین خدا {الْحَوَارِيُّونَ} {خاصگان. یاران برگزیده} صفت پیروان و یاری کنندگان عیسی (مسلون) مطیعان امر الهی.

﴿خلقى لكم﴾ شكل مى بخشم و براى رد انكار تان مجسم مى سازم ﴿من الطين﴾ از گِل ﴿أبرأ الأكمة﴾ كور مادرزاد را شفا مى دهم ﴿الأبرص﴾ مبتلا به بيمارى پسى را شفا مى دهم ﴿أحى الموتى﴾ مردگان را... زنده مى كنم ﴿مما تدخرون﴾ آذوقه اى كه ذخيره مى كنيد [۵۰] ﴿بين يدي﴾ (كتابهاى) كه پيش از من آمده اند (و اکنون وجود دارند) [۵۱] ﴿أحس عيسى منهم﴾ كفرشان بگونه اى ظاهر بود كه گذشته از فهم، حساً هم قابل درك بود ﴿أنصارى﴾ يارىگران من ﴿إلى الله﴾ براى يارى دين خدا ﴿الحواريون﴾ {خاصگان. ياران برگزيده} صفت پيروان و يارى كنندگان عيسى (مسلون) مطيعان امر الهى.

﴿خلقى لكم﴾ شكل مى بخشم و براى رد انكار تان مجسم مى سازم ﴿من الطين﴾ از گِل ﴿أبرأ الأكمة﴾ كور مادرزاد را شفا مى دهم ﴿الأبرص﴾ مبتلا به بيمارى پسى را شفا مى دهم ﴿أحى الموتى﴾ مردگان را... زنده مى كنم ﴿مما تدخرون﴾ آذوقه اى كه ذخيره مى كنيد [۵۰] ﴿بين يدي﴾ (كتابهاى) كه پيش از من آمده اند (و اکنون وجود دارند) [۵۱] ﴿أحس عيسى منهم﴾ كفرشان بگونه اى ظاهر بود كه گذشته از فهم، حساً هم قابل درك بود ﴿أنصارى﴾ يارىگران من ﴿إلى الله﴾ براى يارى دين خدا ﴿الحواريون﴾ {خاصگان. ياران برگزيده} صفت پيروان و يارى كنندگان عيسى (مسلون) مطيعان امر الهى.

﴿خلقى لكم﴾ شكل مى بخشم و براى رد انكار تان مجسم مى سازم ﴿من الطين﴾ از گِل ﴿أبرأ الأكمة﴾ كور مادرزاد را شفا مى دهم ﴿الأبرص﴾ مبتلا به بيمارى پسى را شفا مى دهم ﴿أحى الموتى﴾ مردگان را... زنده مى كنم ﴿مما تدخرون﴾ آذوقه اى كه ذخيره مى كنيد [۵۰] ﴿بين يدي﴾ (كتابهاى) كه پيش از من آمده اند (و اکنون وجود دارند) [۵۱] ﴿أحس عيسى منهم﴾ كفرشان بگونه اى ظاهر بود كه گذشته از فهم، حساً هم قابل درك بود ﴿أنصارى﴾ يارىگران من ﴿إلى الله﴾ براى يارى دين خدا ﴿الحواريون﴾ {خاصگان. ياران برگزيده} صفت پيروان و يارى كنندگان عيسى (مسلون) مطيعان امر الهى.

[۵۳] { «اتَّبِعْنَا» پیروی نمودیم؛ { «فَاَتَّبِعْنَا» مع الشاهدين } ما را در زمره کسانی قرار بده که در روز قیامت شهادت می‌دهند که پیامبران رسالت خویش را ابلاغ نموده‌اند [۵۴] { «وَمَكُرُوا» } کافران برای دستگیری عیسی نقشه کشیدند { «وَمَكَّرَ اللَّهُ» } خداوند برای ابطال نقشه

شُرِّكَهُ الْغَيْبِ لَا تَارِكًا

۵۷

لِلْمُتَالِفِينَ

کافران تدبیر محکمی اندیشید { «خَيْرَ الْمَاكِرِينَ» } بهترین چاره‌جویان؛ [۵۵] { «مُتَوَكِّفٌ» } روح و جسد تو را بطور کامل می‌گیرم { «رَافِعٌ إِلَى» } تو را منزلت و رفعت می‌بخشم { «مُطَهَّرٌ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا» } تو را از جمله آنان خارج و از اینکه افعال تو مثل افعال آنان باشد پاک و منزّه می‌سازم [۵۷] { «فَتُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُم» } پاداش آنان را بطور کامل خواهد داد؛ [۵۸] { «نَتْلُوهُ عَلَيْكَ» } بر تو نازل می‌کنیم { «الذِّكْرَ الْحَكِيمَ» } قرآن [۵۹] { «مِثْلَ عِيسَى» } ویزگی عجیب عیسی { «كَمْثِلِ آدَمَ» } همچون آدم است که او را بدون پدر و مادر آفرید؛ [۶۰] { «الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ» } حقیقت ثابتی که از آن تبعیت می‌شود از جانب پروردگار تو است { «الْمُتَمَرِّينَ» } شک‌کنندگان در حقانیت آن [۶۱] { «لَنْ حَاجَّكَ فِيهِ» } پس اگر کسی با تو بدون دلیل و به ناحق درباره عیسی مجادله کرد... { «تَعَالَوْا» } بیایید { «نَدْعُ» } دعوت می‌کنیم؛ { «نَسْتَهْلِكُ» } فروتانه دعا می‌کنیم و لعنت خداوند را برای دروغگویان تقنا می‌کنیم.

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ۵۳ وَمَكُرُوا وَمَكَّرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِرِينَ ۵۴ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَٰعِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ ۵۵ فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۵۶ وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أَجْرَهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۵۷ ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ۵۸ مِثْلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمْثِلِ ءَادَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۵۹ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۶۰ فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ۶۱

* گویند: مکر دو نوع است: مکر پستیده که هدف از آن انجام کار نیک است مثل این آیه، و مکر ناپسند که هدف از آن انجام کار قبیح است، چنانچه خداوند می‌فرماید: { «وَلَا يَحِقُّ الْمَكْرَ الشَّيْءُ إِلَّا بِأَهْلِهِ» } به نظر عدای: مکر خداوند عبارت است از مهلت دادن به بنده و بهره‌مند ساختن او از اعراض و امکانات دنیا است. علی این ابی طالب - رضی الله عنه - می‌فرماید: هرکس دنیا بر او فراخ شود و نداند که مورد مکر و آزمایش قرار گرفته است، عقل او معیوب است.

{[۶۲]} (إِنْ هَذَا إِلَّا نَقْصُ الْحَقِّ) این بیان درباره آفرینش و سرگذشت عیسی داستان واقعی زندگی او است { [۶۳] (تَوَلَّوْا) اعراض نمودند [۶۴] (كَلِمَةً سَرَاءً) سخن دادگرانه، یا سخنی که هیچ شریعت آسمانی در آن اختلاف ندارد (وَلَا يَتَّخِذُ بَعْضُهُمْ آيَاتِهِمْ هُتُوتًا) و

برخی از ما برخی دیگر را به جای خداوند یگانه، به خدایی نپذیرد، بدین گونه که بعضی حق تحلیل یا تحریم را دارند و یا می توان به جای خداوند از آنان مدد جست { [۶۵] (لَمْ تَحَاجُّوهُ) چرا مجادله می کنید [۶۶] (هَآئِنًا) هُتُوتًا، هان! شما که (حاجت) مجادله و مناظره کردید { [۶۷] (نَصْرَانِيًّا) مسیحی { (حَنِيفًا) از باطل رویگردان و متمایل به حقیقت (مَسَلًّا) فرمانبردار خداوند و موحد واقعی [۶۸] (أَوَّلِي النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ) سزاوارترین مردم به ابراهیم { (هَذَا النَّبِيُّ) محمد ﷺ { (أَوَّلِي الْمُؤْمِنِينَ) حافظ و متولی امور مؤمنان است [۶۹] (وَدَّتْ طَائِفَةٌ) گروهی از یهودیان خبیث آرزو داشتند (وَمَا يَضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ) با کسارهایی که می کنند می خواهند شما را گمراه سازند ولی تنها خود را گمراه می سازند. { (لَا يَشْعُرُونَ) نمی فهمند { [۷۰] (شَاهِدُونَ) از صمیم قلب یقین دارید که قرآن حق است و محمد

فرستاده خداوند است.

۶۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ، لَا يَضُرُّهُمْ مِنْ خِلَافِهِمْ وَلَا مِنْ خُلَافِهِمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «همیشه عده ای از امت من پیرو حق و عمل کننده به دستورات الهی می باشند و کسانی که از آنان پیروی نمی کنند یا با آنان مخالف هستند، نمی توانند به ایشان ضرر و زبانی برسانند تا روز قیامت».

إِنَّ هَذَا هُوَ النَّقْصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۖ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ۖ قُلْ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۖ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ لِمَ تَحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أَتَتْهُ التَّورَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۖ هَآئِنًا تُمْسَوْنَ هَآؤُلَاءِ حُجَجَتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۖ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۖ إِنَّ أَوَّلِي النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّوكُمْ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۖ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ۖ

[۷۱] { اَمْ } چرا؟! { تَلِيسُونَ } می‌آمیزید یا می‌پوشانید **الحق** آنچه از کتاب خداوند بر شما نازل شده است **تَلِيسُونَ الحق** (امور) درست را مخفی می‌کنید [۷۲] { وَجْهَ النَّهَارِ } اول روز { وَبِالْآخِرَةِ آخِرُهُ } و در آخر روز

يُنَزِّلُ الْغَيْثَ لَكُمْ

۵۹

لِلَّذِينَ هُمْ

بدان کافر شوید **لَعَلَّهُمْ** بپروان **يَرْجِعُونَ** شاید مؤمنان (از

پروای قرآن) برگردند [۷۳] { وَلَا تَزِنُوا أَلْسِنَكُمْ... } و تنها

کسی را که پیر و آئین شما یعنی

یهودیت است، باور و تصدیق کنید { أَنْ يُؤْتِيَ أَحَدٌ

مثل... } باور نداشته باشید که خداوند به غیر یهودی

فضیلتی یا نبوتی بدهد، بلکه اینها از افتخارات یهودیان

است { أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ } باور نکنید که کسی بتواند در

روز قیامت علیه شما نزد خداوند اقامه حجت کند

[۷۵] { إِنْ تَأْمَنُوا } اگر او را امین بدان { بِقَنْطَرٍ } مال و

دارایی هنگفت ... **عليه قائماً** مگر اینکه بالای سر او

بایستی و پیوسته آن را مطالبه کنی { الْأَمِينِ } در مقابل

اموال عرب (و ملتهای دیگر) که به دست می‌آوریم مجازات

غنی‌شویم { سَبِيلِ } ملامت، ذم، یا گناه و حرج [۷۷]

{ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ } و آیمانهم عهد و پیمان خداوند

و سوگندهای خود را می‌فروشند { لِنَاسٍ لَّيْلًا } به بهای کمی { لِأَخْلَاقِهِمْ } از خیر (پاداش) بهره‌ای ندارند { لَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ } به ایشان

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلِيسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ ۷۱ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآكُفُّوا أَعْيُنَكُمْ عَنِ الْآخِرَةِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝ ۷۲ وَلَا تَزِنُوا أَلْسِنًا لِّمَنِ تَعِبَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ أَلْهَدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَنْ يُؤْتِيَ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ ۷۳ يَخْلُصُ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝ ۷۴ وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَن إِنْ تَأْمَنُوا بِقَنْطَرٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَن إِنْ تَأْمَنُوا بَدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتُ عَلَيْهِ فَإِمَّا ذَلِكُ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّتِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝ ۷۵ بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۝ ۷۶ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ۷۷

نیکی و رحم نخواهد کرد { لَا يُزَكِّيهِمْ } آنان را از ناپاکی گناهان پاک نمی‌کند. یا آنان را نمی‌ستاید.

۷۴- ابن ابی هريرة: - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «الحلف متفق للسلعة، محقق للكسب». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم، معامله را رواج می‌دهد ولی برکت آن را محو می‌سازد».

[٧٨] «يَلُودُونَ أَلْسِنَتَهُم» آنچه می‌خواهند بیان کنند تحریفش می‌کنند (کنایه از دروغ است) «بِالْكِتَابِ» آنچه را که با دست خود نوشته‌اند «لِتَحْسِبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ» تا شما گمان کنید آنچه را می‌خوانند از تورات است «وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ» در حالی که آن، چیزی از کتاب و کلام خدا نیست [٧٩] «يُتِيهِ اللَّهُ الْكِتَابُ» هیچ کسی را نزد که خداوند بدو کتاب (انجیل) بخشد... «وَالْحُكْمُ» حکمت، یا فهم و علم {«كُونُوا»} باشد {«مَنْ دُونَ اللَّهِ»} به جای خدا {«يَتَانِيَنِ»} دانشمندان و فقیهان دینی {«خُداجویان»} {«تَدْرُسُونَ»} کتاب را می‌خوانید [٨٠] {«أَرْبَابًا»} جمع: رب، پروردگاران {«مِثَاقِ الْبَيْنِ»} پیمان مؤکد و استوار از پیامبران گرفت {«لَا آتِيَتْكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ»} و لتنصرنه قال ءأقررتم وأخذتم على ذالكم إصري قالوا أقررنا قال فاشهدوا وأنا معكم من الشاهدين ٨١ فمن تولي بعد ذلك فاولئك هم الفاسقون ٨٢ أفعير دين الله يبعثون وله أسلم من في السموات والأرض طوعا وكرها وإليه يرجعون ٨٣

وَأَنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يُدُونُ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسِبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكِبْرُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٧٨ مَا كَانَ لِلْبَشَرِ أَنْ يُوتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيْنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ٧٩ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ٨٠ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لِمَآءِ تَآتِيَتْكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ» وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ ءأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ٨١ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٨٢ أَفَعَيِّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْعَثُونَ وَلَهُ ۥ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ٨٣

٦٥- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ :-

«يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّ آدَمَ أَتَقَىٰ أَتَقَىٰ عَلَيْكَ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند تعالی می‌فرماید: ای بنی آدم! شما بخشش کنید، صدقه و احسان و زکات بدهید، من هم در حق شما بخشش می‌نمایم».

٦٦- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ :- «مَنْ أَحَدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که در دین ما چیزی به وجود می‌آورد که جزو آن نیست و آن را به عنوان دین به مردم معرفی می‌کند، آن چیز باطل و مردود است».

[۸۴] «الاسباط» اولاد دوازده گانه یعقوب یا نوادگان او { «وما أوتي موسى» و آنچه به موسی ... داده شده است } [۸۵] «سبح» بخواند «الاسلام» توحید یا شریعت پیامبر مان - ﷺ - { «لن يقبل منه» از او پذیرفته نمی شود } [۸۶] «بینات»
لِلْحَيَاتِ الْبَاطِنَةِ ٦١ سُورَةُ التَّغْوِيَةِ

قُلْ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ
مُوسَى وَعِيسَى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ
مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ٨٤ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ
دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٨٥
كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا
أَنَّ الرُّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ٨٦ أُولَٰئِكَ جَزَاءُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمُ لَعْنَةُ اللَّهِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ٨٧ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ
عَنَّهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ٨٨ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ
بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٨٩ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَّنْ نُّقَبِّلَ تَوْبَتَهُمْ
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الصَّالُونَ ٩٠ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ
كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِّلءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ
أَفْتَدَىٰ بِهِ ٩١ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ٩٢

دلایل آشکار { [۸۸] «خالدین فیها» در آثار این لعنت (جهنم) جاودانه خواهند بود { «ولا یخفف عنهم العذاب» عذابشان کم نمی شود { «ولا هم یُنظرون» و عذاب ایشان لحظه ای به تأخیر نمی افتد } [۹۰] «ثم از داد و اکفرا» با اذیت و آزار، ممانعت و جنگ با دین بر کفرشان می افزایند { [۹۱] «صلء الارض» بر زمین «ولو افتدی به» اگر آن را برای نجات خویش از عذاب بدهد }.

٦٧- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يَقَالُ لِلرَّجُلِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ أَكُنْتُ مُقْتَدِيًا بِهِ؟ قَالَ: يَقُولُ: نَعَمْ، فَيَقُولُ اللَّهُ: قَدْ أَرَدْتُ مِنْكَ مَا هُوَ أَهْوَى مِنْ ذَلِكَ، قَدْ أَخَذْتُ عَلَيْكَ فِي ظَهْرِ ابْنِكَ آدَمَ أَنْ لَا تَشْرِكَ بِي شَيْئًا، فَسَأَيْتُ إِلَّا أَنْ تَشْرَكَ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت به فردی از اهل دوزخ گفته می شود: اگر تمام آنچه روی زمین است ملک تو باشد حاضر هستی آن را بدهی و در برابر آن از این عذاب رهایی یابی؟ می گوید: بله، خداوند می فرماید: من در دنیا چیزی خیلی آسانتر و سهل تر از این از شما خواستم، وقتی در پشت آدم قرار داشتی از تو خواستم که برای من شریک قرار ندهی ولی تو سربچی کردی و برای من شریک قرار دادی».

٦٨- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «الْعَمْرَةُ إِلَى الْعَمْرَةِ كَقَارَةٍ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحُجُّ الْعَمُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ» متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «از عمره ای تا عمره دیگر کفاره گناهان (حضره ای) است که میان آن دو انجام می پذیرد و حجتی که مورد قبول خدا باشد پاداشی جز بهشت ندارد».

[۹۲] ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ دست غمی یابید {البر} احسان و کمال نیکی {حَتَّى تُنْفِقُوا} تا اینکه ببخشید {مِمَّا تُحِبُّونَ} از آن چیزی که دوست می دارید [۹۳] ﴿حَلَالٌ وَ حَلَالٌ﴾ [۹۴] {البری} دروغ بست [۹۵] ﴿مَذَّةٌ دِينَ وَ أَنْسِينِ﴾ [۹۶] ﴿وَضَعُ لِلنَّاسِ﴾ برای (عبادت) مردمان بنا شده است

{بِكَهْ} در مکه {المبارک} بربرکت است { [۹۷] ﴿كَانَ آمَنًا﴾... در امان از حکم الهی خواهد بود و تا زمانی که از آنجا خارج نشود، نه قصاص می شود و نه کشته خواهد شد {وَمَنْ كَفَرَ} هرکس که تکریم خداوند نسبت به بیت الله الحرام را منکر شود [۹۹] ﴿لَمْ تَصَدُّونَ﴾ چرا بازمی دارید {تَبْقُونَا} عوجا برای اینکه مردم را از اسلام متنفر سازید آن را در نظر مردم کج نشان می دهید {وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ} در حالی که از روی کتاب ایقان به یقین می دانید که اسلام حق است. ۶۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ» متفق علیه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که حج را انجام دهد و از گفتن

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۙ ۱۲ ﴿كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلالًا لِّنَبِيِّ إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۙ ۱۳ فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۙ ۱۴ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا أَمْلًا وَابْرِهِمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۙ ۱۵ إِنْ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ۙ ۱۶ فِيهِ ءَايَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ ءَامِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۙ ۱۷ قُلْ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ لَمْ تَكْفُرُوا بِءَايَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ۙ ۱۸ قُلْ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ لَمْ تَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ تَبِعُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۙ ۱۹ يَتَأَيَّمُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ طَئِعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كُفْرِينَ ۙ ۲۰

کلمات ناپسند و گناه پرهیز نماید، وقتی که مراسم را انجام داد و برگشت، گناههای او محو و بخشوده، می شود و به حالت کودک بی گناهی که تازه از مادر تولد یافته است درمی آید. ۷۰- جاء ابوطلحة إلى رسول الله - ﷺ - فقال: يا رسول الله! إن الله أنزل عليك ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ و إن أحبَّ مالي إلَيَّ بيرحاء، وأنها صدقة لله تعالى أرجو برها و ذُخرها عند الله تعالى؛ فبُشَّعها يا رسول الله حيث أراك الله، فقال رسول الله - ﷺ - «بلغ! ذلك مالٌ رايح! ذلك مالٌ رايح! وقد سمعتُ ما قلتُ وإنِّي أرى أن تجعلها في الأقربين» فقال ابوطلحة: أفعل يا رسول الله فبُشَّعها ابوطلحة في أقاربه و بني عمه». متفق عليه

[۱۰۱] «مَنْ يَعْتَصِمِ بِاللَّهِ» کسی که به خداوند پناه برد، یا به دین او جنگ زند [۱۰۲] «حَقِّ تَقَاتِهِ» چنان تقوایی که شایسته خدا است [۱۰۳] «عَصْرًا بِحَبْلِ اللَّهِ» به عهد، دین یا کتاب خداوند جنگ زند **فَأَلْفَ**

سُورَةُ الْغَاثَةِ

۶۳

الْغَاثَةِ

بَيْنَ قُلُوبِكُمْ» دل‌هایتان را بر

محبت و الفت جمع گردانند

{ «أَصْحَبُ» شدید } مبدل

{ «شَفَاخِرَةً» لبه پرتگاه

(ضرب‌المثل برای نزدیک

شدن به هلاکت است.)

{ «فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا» شما را از آن

رهایی بخشید [۱۰۴]

{ «وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ» باید شما به

امتی تبدیل شوید که } «أُمَّةٌ

يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ» جماعتی که

دعوت به نیکی کنند همه شما

باید امتی شوید که افراد آن

مردم را به نیکی دعوت کند)

[۱۰۵] { «جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ»

نشانه‌های روشن به آنها

رسید [۱۰۶] { «تَبَيَّنَ وَجُوهٌ»

(مراد: خوشحالی است که به

خاطر عمل صالحشان بدانان

دست می‌دهد)

{ «تَسْوَدُّ وَجُوهٌ» (مراد: اندوه و

غم است) { «فَذُوقُوا» پس

بچشید [۱۰۷] { «فِي

رَحْمَةِ اللَّهِ» برای همیشه در

بهشت می‌مانند [۱۰۸]

{ «تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ» این

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَنْ يَعْتَصِمِ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ۚ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً ۖ فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا ۚ وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ ۖ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا ۖ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۚ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

آیاتی که به حق بر تو تلاوت می‌کنیم مشتمل صدق و حکمت هستند.

→

ابوطلحه نزد پیامبر - ﷺ - آمد و گفت: ای رسول خدا! خداوند این آیه را بر تو نازل کرده است که (هرگز به ثواب کامل نیکی نمی‌رسید مگر اینکه آنچه را دوست دارید ببخشید) به راستی باغ بیرحاء از تمام اموالی که دارم به نزد من عزیزتر است، این باغ را در راه خدا صدقه قرار می‌دهم، و اجر و ثواب آن را از خدا می‌خواهم. ای رسول خدا! به هر نحوی که خواست خدا است آن را خرج کن. پیغمبر - ﷺ - فرمود: «به‌به، چه مال خوب و پرمنفعتی است! سخن را شنیدم، اما من عقیده دارم آن را در بین نزدیکانت تقسیم نمایم» ابوطلحه گفت: ای رسول خدا! همین کار را می‌کنم. آنگاه ابوطلحه آن باغ را میان نزدیکان و عموزاده‌هایش تقسیم کرد.

{ ۱۰۹ } [ترجمه] برگردانده می‌شود { ۱۱۰ } [کتاب خیر ائمه] شما در تقدیر و حکمت خداوند بهترین ملت

هستید { آخر جنت للناس } که به سوی انسانها آفریده شده‌اید { منهم المؤمنون } تعداد کمی از آنان با ایمانند {

[۱۱۱] { لن يضرؤكم } آنان

يُؤْخَذُ الْعَذَابُ لَكَ

۶۴

المزاح

هرگز نمی‌توانند ضرری به شما

برسانند { اذى } ضرر کمی

ناشی از دروغ یا تهدید

{ يضرؤكم الأديار } شکست

می‌خورند و فرار می‌کنند

[۱۱۲] { ضربت عليهم

الذلة } (مهر) خواری و ذلت

به آنان خورده و آنان را

احاطه کرده است { انما

جنفا } در هر مکانی که یافته

شوند یا گرفتار آیند { لا يحيل

من الله } مگر با بیان خداوند

بر مؤمنین که هرگاه جزیه

دادند آنان را اذیت نکنند

{ وحيل من الناس } و پمانی

که با مردم بسته‌اند { رعایت

مقررات همزیستی

مسالمت‌آمیز و حقوق

مسلمان { وبأؤا بطب

من الله } برگشتند و مستحق

خشم و انتقام خدا گشتند

{ المسكتة } خواری و ذلت،

که غیر آنان برایشان حکم

می‌رانند [۱۱۳]

{ ليسوا سواء } اهل کتاب همه

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ
۱۰۹ كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَوْ ءَامَنَ
اَهْلُ الْكِتٰبِ لَكَانَ خَيْرًا لّٰهُمْ مِنْهُمْ اَلْمُؤْمِنُونَ
وَآكْثَرُهُمُ الْفٰسِقُونَ ۱۱۰ لَنْ يَضُرُّوكُمْ اِلَّا اَذًى
وَإِنْ يُقْتَلُوا يَوْمَئِذٍ يَمْلُؤُكُمُ الْاَذْيَارُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ۱۱۱ ضُرِبَتْ
عَلَيْهِمُ الدَّلٰلَةُ اَيْنَ مَا تُقِفُوا اِلَّا يَحْبِلُ مِنَ اللّٰهِ وَحَبِلَ مِنَ النَّاسِ
وَبَآءُ وَبَعْضٌ مِنَ اللّٰهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذٰلِكَ
بِاَنَّهُمْ كَانُوْا يَكْفُرُونَ بِآيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ الْاَنْبِيَآءَ بِغَيْرِ
حَقٍّ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَاَكَانُوْا يَعْتَدُونَ ۱۱۲ لَيْسُوْا سَوَآءً
مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اُمَّةٌ قَآئِمَةٌ يَتْلُوْنَ ءَايٰتِ اللّٰهِ اَنَآءَ اللَّيْلِ
وَهُمْ يَسْجُدُوْنَ ۱۱۳ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسْرِعُونَ
فِي الْخَيْرٰتِ وَأُوْلٰئِكَ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۱۱۴ وَمَا يَفْعَلُوْا
مِّنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوْهُ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالْمُتَّقِيْنَ ۱۱۵

در یک سطح نیستند { ائمة قائمة } گروهی استوار و ماندگار بر دین خدا { انما الهل } ساعاتی از شب { واهم

يسجدون } در حالی که به نماز ایستاده‌اند [۱۱۴] { يسارعون } از همدیگر پیشی می‌گیرند { ۱۱۵ } { فلن

يكفروه } خداوند متعال ایشان را از پاداش محروم نمی‌سازد.

۷۱- قال النبي - ﷺ - : «لكل نبي دعوة، فأريد أن شاء الله، أن اخبئي دعوة شفاعتي لأمتي يوم القيامة». متفق عليه

پیغمبر - ﷺ - فرمود: «هر پیغمبری دعای مخصوصی دارد که از جانب خدا مورد اجابت قرار می‌گیرد، و من می‌خواهم

- ان شاء الله - این دعای مستجاب خود را به منظور شفاعت برای اتم در روز قیامت پنهان و محفوظ نگهدارم».

[۱۱۶] **«لَنْ نَغْفِي عَنْهُمْ»** از آنان دفع نمی‌کنند یا به جای ایشان عذاب داده نمی‌شوند [۱۱۷] **«مَوَّ»** سرمای شدید، یا شعله‌های داغ **«حَرَّتْ قَرْمٌ»** کشتزار جماعتی **«بَاهِلَكَةً»** و آن را نابود سازد [۱۱۸] **«بَطَانَةً»**

دوستان خاصی که راز شما را نگه می‌دارند، شما به محبت ایشان اطمینان دارید و اسرار خود را با ایشان در میان می‌گذارید **«مِنْ دُونِكُمْ»** غیر از خودتان یا از نزدیکان **«لَا يَأْتِيَنَّكُمْ خَبْرًا»** برای جلب تباهی و فساد در دیستان کوتاهی نمی‌کنند **«وَدَّوْا مَا عَنَّا»** مشقت و رنج فراوان شما را می‌خواهند و آرزو می‌کنند **«قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ»** (نشانه‌های) کینه‌توزی از دهان آنان پیدا است **«تُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ»** به تمام کتاب ایمان دارید **«خُلُوهَا»** با همدیگر خلوت کردند **«عَقِبُوا عَلَيْكُمْ»** **«الْأَنَامِلُ...»** از شدت خشم بر شما سرانگشتان خود را گاز می‌گیرند (کنایه از شدت بغض ایشان نسبت به توان مؤمنین است) [۱۲۰] **«إِنْ تَتَسَكَّمْ حَسَنَةً»** اگر نعمتی از جانب خداوند به شما برسد...

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾
مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْتِيَنَّكُمْ خَبْرًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَآأَنْتُمْ أَوْلَىٰ مُحِبُّوهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا الْقُومُ قَالَوْا آمَنَّا وَإِذَا خُلُوهَا غَضُّوا عَلَيْكُمْ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِعِظَتِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِنْ تَتَسَكَّمْ حَسَنَةً تَسْأَلْهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يُضْرَكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾ وَإِذْ عَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقْعِدًا لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

[۱۲۱] **«غَدَوْتُ»** در آغاز روز از مدینه خارج شدی **«تَبَوَّيْتُ»** ترتیب می‌دهی، آنان را به صورت لشکر صف آرای می‌کنی **«مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ»** جایگاههایی برای جنگ در روز احد.*

* قبل از جنگ احد که در سوم شوال سال ۳ هجری رخ داد پیامبر - ﷺ - لشکرش را به جناح راست، جناح چپ، قلب، مقدمه و ساق تقسیم کرد.

۷۲. قال رسول الله - ﷺ - : «لَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرَ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر خداوند کسی را به وسیله شما هدایت کند برای شما بهتر و برافیده‌تر از هر چیز خوب دیگری است».

[۱۲۲] {مَتَّ} خواست. قصد کرد {طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ} دو طایفه از انصار {بنوسلمه از خُزرج و بنوحارثه از اوس} خواستند که همراه منافقین برگردند و به جهاد نپردازند ولی خداوند عزم آنان را بر جهاد استوار کرد

{ان تَفْشَلَا} که در مقابل جنگ سستی کنند و از خود

ضعف نشان دهند {وَاللّٰهُ وَلِيُّهَا} ولی خداوند یار آنان

بود {۱۲۳} {اَذَلَّةٌ} شما از لحاظ نفرات و سازوبرگ

جنگی ضعیف بودید [۱۲۴] {اَنْ يَّمْدَكُمْ} در روز بدر شما را

یاری و تقویت بخشد [۱۲۵] {يَا تُوكُم} مشرکان به شما

هجوم آورند {مِنْ فُورِهِمْ هَذَا} همین الآن با سرعت و

بدون درنگ {مُسَوِّمِينَ} نشان‌گذاران بر بدن یا بر

اسب خود، یورشگران {بَشْرَى} مژده [۱۲۷] {لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا} تا جماعتی از...

را هلاک کند {يَكْبِتُهُمْ} با شکست خوار و سرکوب کند

{خَائِبِينَ} نالامیدان، شکست‌خوردهگان [۱۲۸] {لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ}

جمله معترضه‌ای است خطاب به پیامبر که امر مشرکان را

به خداوند واگذار کند {أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ} (معطوف به

جمله قبل است) یعنی خداوند یا توبه آنان را می‌پذیرد یا... [۱۳۰] {أَضَاعُوا مِصَاعِفَهُ} زیاد (ربا) با توجه به آیه

۲۷۵ سوره بقره، مطلقاً حرام است، چه کم، چه زیاد.

۷۳- قال رجل للنبي - ﷺ - يوم أحد: أرايت إن قيلت فأين أنا؟ قال: «في الجنة» فالقئ تمراتٍ كن في يده، ثم قاتل حتى قُتِلَ. متفق عليه

روز جنگ احد مردی به پیامبر - ﷺ - گفت: آیا اگر من (در جنگ شرکت کنم و) کشته شوم، به کجا می‌روم؟ فرمود: «به بهشت». آن مرد چند خرمایی که در دست داشت دور انداخت و چنگید تا اینکه کشته شد.

إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللّٰهُ وَلِيُّهَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۱۲۲ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۲۳ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ ۱۲۴ بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فُورِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ۱۲۵ وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بَشْرَىٰ لَكُمْ وَلِنُظْمِينَ قُلُوبِكُمْ بِهِ وَمَا النُّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۱۲۶ لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُهُمْ فَيَنْفِلُوا خَائِبِينَ ۱۲۷ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ۱۲۸ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۲۹ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمُ الرِّبَا أضعفًا مضاعفًا وَاتَّقُوا اللَّهَ ءَلَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۱۳۰ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۱۳۱ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۱۳۲

[۱۳۳] «سَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ» به سوی اسباب مغفرت از قبیل: توبه و عبادت بشتابید «عَرْضَهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ» یعنی وسعت آن از جهت خوشی، یا پهنای آن در آخرین خلقت به اندازه پهنای آسمانها و زمین در خلقت اولیه است [۱۳۴] «فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ» در توانگری و تنگدستی «الكَاطِمِينَ الْغَيْظَ» آنان که خشم خود را در دلها پنهان حبس می‌کنند و آن را بروز نمی‌دهند {وَالْعَافِينَ...} و مردم را عفو می‌کنند [۱۳۵] «فَعَلُوا فَاَحْسَهُ» کینه و فاحشی را انجام دادند «أَوْظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ» با گناه صغیره‌ای بر نفس خویش ستم کردند «وَهُمْ يَعْلَمُونَ» در حالی که می‌دانند که اصرار بر گناه از صفات کافرین است {یا در حالی که می‌دانند آن کار گناه است بر انجام آن اصرار ندارند} [۱۳۷] «خَلَّتْ» گذشته است «سُنَّ» راهها، مراد: راههای تصرف خداوند سبحان در کائنات است [۱۳۸] «بَيَانٌ» توضیح، پرده‌برداری [۱۳۹] «لَا تَهِنُوا» در جهاد سست نشوید «لَا تَخْزَنُوا» محزون و اندوهگین نشوید [۱۴۰] «إِنْ

الْبَزَّازِجِ

۶۷

يُؤَيِّدُ الْعَمَلَاتِ

وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۝۱۳۳ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝۱۳۴ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوْا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝۱۳۵ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُم مَّغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيَعْمَرُ أَجْرُ الْعَمِلِينَ ۝۱۳۶ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ۝۱۳۷ هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝۱۳۸ وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنْتُم مُّؤْمِنِينَ ۝۱۳۹ إِن يَمَسُّكُمْ فَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرْحٌ مِّثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمُ شُهَدَاءَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۝۱۴۰

سُكْمُ فَرْحِ» اگر زخم و جراحتی به شما وارد شود (در جنگ احد) «فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرْحٌ مِّثْلُهُ» به آن قوم (کافران) نیز (در جنگ بدر) جراحتی همانند آن رسیده است «لَا دَوْلَا» در میان مردم دست بدست می‌گردانیم، گاهی بدینان و گاهی بدانان می‌دهیم.

۷۴- قال رسول الله - ﷺ - لأشجع عبد القيس - رضي الله عنه - : «إِنْ فِيكِ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ: الْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ.»
 اخبره مسلم

پیامبر - ﷺ - به اشجع عبد القیس - رضی الله عنه - گفت: «در تو دو خصلت و صفت است که خدا و رسولش او را دوست دارند و آندو: شکیبایی و وقار می‌باشد.»

[۱۴۱] «يَعِزُّ» ناز عیها و گناهان پاک و خالص گرداند «يُحْيِي» هلاک گرداند، ریشه کن کند [۱۴۲] «أَم» حسم، آیا خیال کرده اید {وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ} و خداوند هنوز مشخص نکرده باشد { [۱۴۳] «أَسْوَأُ» اسباب مرگ را دیدید (شدت جنگ)

[۱۴۴] «إِنْ نَقَلْتُمُ عَسَلِي

أَعَابِكُمْ» به کفر بازگشتید

[۱۴۵] «كُتِبَ مُوَجَّلًا»

حکمی مدت دار که وقت آن

معلوم است [۱۴۶] «كَأَنَّ

من نبی» بسیاری از پیامبران

«رَبِّتُونِ» عالمان راسخ در

علوم دینی «فَاوْهِنُوا» در

برابر جنگ ضعیف و ترسو

نشده اند «وَمَا اسْتَكَانُوا» در

مقابل دشمنان خوار و ذلیل

نگشته اند [۱۴۷] «إِسْرَافًا

فِي أَمْرَانَا» افراط و تجاوز ما

از حدودی که برای ما مقرر

کرده ای.

۷۵- قال رسول الله - ﷺ :-

«سَيُذْخِرُكَ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ:

(اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَلَى

عَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ،

أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ

بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَ أَبُوءُ بِذَنْبِي،

فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ إِلَّا أَنْتَ)

من قالها في النهار

موقناً بها، فمات من يومه قبل أن

يُحْسِيَ، فهو من أهل الجنة، ومن قالها من الليل، وهو موقنٌ بها، فمات قبل أن يصبح فهو من أهل الجنة». أخرجه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بهترین نوع استغفار این است: (خداوند! تو پروردگار من هستی هیچ معبود برحق نیست جز تو،

مرا خلق کرده ای و من بنده توام، و تا جایی که در توان دارم به عهد و پیمانی که با تو بسته ام وفادار می مانم؛ از شر

کارهای بدی که کرده ام به تو پناه می برم، به نعمتهایی که به من بخشیده ای و به گناه خود اعتراف می کنم، پس گناه مرا

بخش که جز تو کسی نمی تواند گناهان را ببخشد) هرکس در روز از روی یقین آن را بگوید و قبل از فرارسیدن شب

بمیرد، وارد بهشت می شود؛ و هرکس در شب از روی یقین آن را بگوید و قبل از طلوع آفتاب بمیرد، وارد بهشت

وَلِمَخْصَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ۱۴۱ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ۱۴۲ وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ نَظُرُونَ ۱۴۳ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ۱۴۴ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كُنْهَا مُوَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ۱۴۵ وَكَأَنَّ مِنْ نَبِيِّ قَتَلَ مَعَهُ رَيْثُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ۱۴۶ وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۱۴۷ فَكَانَتْهُمْ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۱۴۸

[۱۵۰] «اللَّهُ مَوْلَاكُمْ» خداوند یاریگر شما است نه غیر او [۱۵۱] «الرَّعْبُ» ترس و هراس (سلطاناً) حجت و برهان (بش متوی) آتش دوزخ چه بد اقامتگاهی است [۱۵۲] «تَحْشُونَهُم» ایشان را در جنگ از پای

درمی آورید و ریشه کن می کنید (بِإِذْنِهِ) به آسانی از

سوی خداوند «فَقُتِلْتُمْ» ضعیف شدید و از دشمن ترسیدید «صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ» خداوند با یاری نکردن شما، شما را از جنگ بازداشت (لِيَتْلِيَكُمْ) تا صبر و ثبات شما را امتحان کند و برای مردم، صادق از منافق شناخته شود [۱۵۳]

«تَصْعِدُونَ» در زمین پراکنده و دور می شوید و از جنگیدن فرار می کنید «وَلَا تَلَوْنَ عَلَى أَحَدٍ» در شکست فرو رفتید و برای کمک و نجات کسی توقف نکردید (يَدْعُوكُمْ) شما را صدا می کرد تا بازگردید (فِي أَخْرَاكُمْ) در پشت سرتان بود «فَأَنَابَكُمْ غِيَابَكُمْ» خداوند جزای غمی را که با محالفت تنان به پیامبر رساندید، با غمی داد که بر اثر شکست به شما رساند. یا غم شکست را بر غم جراحت شما افزود «عَلَى صَافَاتِكُمْ»

الْبَزْ

۶۹

يُؤَيُّدُ الْعَيْنَةَ

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ۱۴۹
بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ۱۵۰ سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَأْوَهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ ۱۵۱ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُم بِإِذْنِهِ حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا أَرْسَلْنَاكُمْ مِّنْ جُيُوشٍ مِّنكُمْ مَّن يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّن يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ۱۵۲
إِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَكُونُوا عَلَىٰ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرَجِكُمْ فَأَتْبِكُمْ عَمَّا بَعْمٍ لِّكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ ۱۵۳ وَاللَّهُ خَيْرٌ مَّا تَعْمَلُونَ ۱۵۴

آنچه از دست داده اید از قبیل: غنیمت «وَلَا عَاصِيَكُمْ» و نه آنچه به شما رسیده است مثل زخم و کشته شدن. ۷۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَعْطِيْتُ خَسَاءً لَمْ يَعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرَّعْبِ سَبْعَةَ شُهُورٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهْرًا، وَأَحْلَلْتُ لِي الْفَنَائِمَ، وَأَعْطِيْتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يَبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَيُعَثُّ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً»، متفق علیه. پیامبر - فرمود: «[بیش چیز از جانب خدا به من بخشیده شده است که به هیچ یک از پیامبران پیشین بخشیده نشده است: ۱- خداوند با قرار دادن ترس در دل دشمنانم که به فاصله یک ماه از من دورند، مرا یاری داده است ۲- زمین برای من و (امتم) به عنوان مسجد و پاک کننده قرار داده شده است ۳- غنیمت جنگی برای من حلال شده است ۴- شفاعت به من بخشیده شده است ۵- قبلاً هر پیامبری تنها به سوی قوم خود فرستاده می شد، در حالی که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده ام».

[۱۵۴] «أَمَنَةً» آرامش (عدم ترس) «نَعَاسًا» سکون، آرامش و چُرت سبک نزدیک به خواب «يَغْشَى» همچون پوششی فراگرفت «طَائِفَةً مِنْكُمْ» گروهی از مؤمنان راستین «و طَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ» یعنی منافقان که فقط خودشان برای خودشان

اهمیت دارند و به امر دین یا پیامبر اهتمام نمی‌ورزند «يُظَنُّونَ بِاللَّهِ» می‌پندارند که پیامبر اخبار آنان را تصدیق نمی‌کند چنانچه اهل جاهلیت می‌پنداشتند. چرا که منافقین هم در زمره کفار هستند {... هل لنا من الأمر من شيء} می‌گویند: مگر فتح و پیروزی نصیب ما می‌شود؟ {«لَبِزْ» بیرون آمد «مُضَاجِعُهُمْ» جاهایی که در آن کشته شدن در سرنوشت آنان بود «لَيْتَنِي» تا آزمایش و امتحان کند «و لِيُخَصَّ مَا فِي قُلُوبِكُمْ» تا قلبهای شما را از هر عیب و وسوسه شیطانی پاک گرداند «ذَاتِ الصُّدُورِ» اسرار درونی [۱۵۵] «الْجَمْعَانِ» گروه مؤمنین و گروه مشرکین «اسْتَرْهَمَ الشَّيْطَانُ» با وسوسه آنان را به لغزش و خطا انداخت [۱۵۶] «ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ» برای

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نَعَّاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنْ الْأَمْرُ كُلُّهُ لِلَّهِ يَخْفَوْنَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ١٥٤ إِنْ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَفَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ١٥٥ يَتَأَيَّاهِ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لَا خَونَ لَهُمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرَى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ١٥٦ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مِتُّمْ لَمَعَفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ١٥٧

تجارت و غیره در زمین مسافرت کردند و در طی مسافرت مردند «غَزًى» مجاهدین که در جهاد کشته می‌شدند (حسرت) حسرت و غم بر چیزی که از دست رفته و امکان بازگشت ندارد.

۷۷. قال رسول الله - ﷺ -: «ثلاثة لا ينفع معهن عمل: الشرك بالله وعقوق الوالدين، والفرار يوم الزحف» اخراجہ الطبرانی فی الکبیر.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه چیز است که با وجود آنها هیچ کار نیکی فایده ندارد: ۱- شرک به خدا ۲- اذیت و آزاردادن والدین ۳- فرار کردن در روز لشکرکشی (و رویارویی با دشمن)».

{[۱۵۸] «لَنْ تُمَرَّ» اگر بمرید «تُحْشَرُونَ» جمع آوری می‌شوید} {۱۵۹} «فَإِذَا رَحِمَهُ» به سبب رحمتی که خداوند در دل تو نهاده است «فَلَا» خشک و تندخو در معامله و گفتار «غَلَبَ الْقَلْبَ» نامهربان «لَا تَفْشَرُوا» پراکنده و متفرق می‌شدند «شَاوِرَهُمْ»

با آنان مشورت کن {«عَرَضَتْ» تصمیم قطعی بر انجام کاری گرفتی [۱۶۰] «فَلَا غَالِبَ لَكُمْ» هیچ کس بر شما چیره نخواهد شد [۱۶۱] «یَغْلُ» در غنیمت خیانت کند [۱۶۲] «بَاءَ سَخَطٍ» با خشم شدید (خداوند) برگشت «وَمَا وَادَّ» جایگاه او که در نهایت بدانجا برمی‌گردد [۱۶۳] «هُمْ» درجات عندالله آنان نزد خداوند دارای مراتب و منازلی هستند {۱۶۴} «یُرْکَبُ» از رفتارهای بد جاهلیت پاکشان می‌دارد [۱۶۵] «أَصَابَكُمْ مَمِیَّةٌ» بلایی که به شما رسید و آن کشته شدن ۷۰ نفر از مسلمانان در جنگ احد بود «قَدْ أَصَبَكُمْ مِثْلُهَا» دو برابرش را به دشمن رسانده‌اید که عبارت از کشتن ۷۰ نفر و اسیر نمودن ۷۰ نفر از کافران در جنگ

وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَا إِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ ۱۵۸ فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا تَفْضُوهُمْ مِنْ حَوْلِكَ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۱۵۹ إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۱۶۰ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۱۶۱ أَفَمِنْ أَتْبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا وَدَّ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۱۶۲ هُمْ فِي دَرَجَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِصِيرِهِمْ يَعْمَلُونَ ۱۶۳ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۱۶۴ أَوْلَمَّا أَصَبَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْتُمْ أَنْ هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۶۵

بدر بود «أَنَّى هَذَا» این شکست ما از کجا است؟

۷۸- عن ابن مسعود - رضي الله عنه - قال: كأنني أنظرُ إلى رسولِ الله - ﷺ - يحكي نبياً من الأنبياء صلوات الله و سلامه عليهم، ضربةً قومه فآدموه، وهو يمسحُ الدم عن وجهه و يقول: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ». متفق عليه
 ابن مسعود - رضي الله عنه - می‌گوید: «هنوز این منظره جلو چشمم است که پیامبر - ﷺ - قصه یکی از پیامبران الهی - صلوات الله وسلامه عليهم - را تعریف می‌کرد که چطور قوم او، او را زدن و بدنش را خون آلود کردند، اما او در حالی که خون را از صورتش پاک می‌کرد می‌گفت: «خداایا! قوم مرا ببخش، چرا که آنان نمی‌دانند».

[۱۶۶] {أَصَابَكُمْ} به شما رسید {يَوْمَ التَّنِيعِ} روزی که دو گروه مؤمنان و مشرکان (جنگ احد) باهم نبرد کردند {وَلْيَعْلَمِ الْمُؤْمِنُونَ} تا مؤمنان واقعی را از مؤمنان دروغین جدا سازد { [۱۶۷] {أَرَادُوا} حداقل دشمن را از خانه و کاشانه خود دور سازید {نَافِقُوا} ظاهر ایمان کردند و کفر را به دل گرفتند {ادفعوا} دفع کنید { [۱۶۸] {قَعَدُوا} نشستند {لَوْ أَطَاعُونَا} اگر از ما اطاعت می کردند کشته نمی شدند {فَادْعُوا} دور کنید، دفع کنید { [۱۶۹] {لَا تَحْسَبَنَّ} گمان مبر [۱۷۰] {فَرِحِينَ} شادمانند { [۱۷۱] {يَسْتَبْشِرُونَ} خوشحالند [۱۷۲] {اِجَابَتْ} و اطاعت کردند {أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ} زخمهایی که در جنگ احد به آنان وارد شد [۱۷۳] {قَالَ لَهُمُ النَّاسُ} مردم (مناققان مدینه) به آنان گفتند {إِنَّ النَّاسَ} کفار مکه (همچو لكم) بر هجوم علیه شما هم عقیده شده اند، یا لشکرشان را برای حمله جمع کرده اند.

۷۹- {حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ}

قالا ابراهيم - عليه السلام -

حين ألقى في النار وقالها

محمد - ﷺ - حين قالوا: {إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ} فزادهم إيماناً وقالوا حسبنا الله ونعم الوكيل} اخرجه البخاري.

{حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ} را ابراهيم - عليه السلام - گفت هنگامی که در آتش انداخته شد، و پیامبر - ﷺ - نیز آن را گفت هنگامی که به او گفتند: {مردم (مشرکان) علیه شما تجمع کرده اند، از آنان بترسید، اما بر ایمان ایشان افزوده گشت و گفتند: خدا ما را بسنده است و او بهترین وکیل است}.

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّنِيعِ الْجَمْعَانِ فَيَا ذِينَ اللَّهِ وَلْيَعْلَمِ الْمُؤْمِنُونَ
وَلْيَعْلَمِ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْ أَفْتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعَنَكُمُ هُمْ لِلْكَفَرِ
يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ
فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ الَّذِينَ قَالُوا لِلْإِخْوَانِهِمْ
وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرءُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ
الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرِحِينَ
يَمَاءَ آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا
بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا
أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ
الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ
فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا أَحْسَبْنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

{ [۱۷۴] «فَانْقَلِبُوا» سپس برگشتند «لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ» هیچ آسیبی به ایشان نرسید [۱۷۵] «يَخُوفُ اُولِيَاءَهُ» شما را از دوستان خود می ترساند { [۱۷۶] «حَطَّاءٌ» بهره و نصیب [۱۷۸] «اِنَّمَا قُلِّ لَكُمْ...» مهلتی که ما به آنان می دهیم با وجود کفر آنان...
 الجبریل
 ۷۳
 سُورَةُ التَّغْوِيَةِ

فَانْقَلِبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٦﴾ اِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ اُولِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَا يَحْزَنكَ الَّذِينَ يَسُرُّوْنَ فِي الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَنَبَصَرُوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطَّآ فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾ اِنَّ الَّذِينَ اَشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْاِيْمَنِ لَنَبَصَرُوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ خَيْرًا لَّا نَفْسِيْهُمْ اِنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ لِيْزِدُوْا اِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ لِيْدْرَأَ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلٰى مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّٰى يَمِيْزَ الْخَبِيْثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ لِيُطْلِعَكُمْ عَلٰى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِيْ مِنْ رُّسُلِهِ مَنْ يَّشَاءُ فَتَأْمِنُوْا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَاِنْ تَوَلَّوْا وَتَنَقَّبُوْا فَلَكُمْ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿١٧٩﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُوْنَ بِمَاۤءِ اتَّٰلَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ اَلَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُوْنَ مَا بَٰخُلُوْا بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿١٨٠﴾

[۱۷۹] «لِيُزِّرَ» که ترک کند و به حال خود واگذارد «يَمِيْزُ» مؤمنان را از کفار جدا می سازد «الْخَبِيْثُ مِنَ الطَّيِّبِ» منافق را از مخلص { «...لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ...»} سنت خداوند اینگونه نیست که شما را بر علم غیب آگاه سازد (از این آیه به صراحت می فهمیم که فقط پیامبران آن هم باذن خداوند بر قسمتی و به اندازه ای ضروری از غیب آگاهی می یابند) { «يَجْتَبِيْ» انتخاب می کند [۱۸۰] «سَيُطَوَّقُوْنَ» خداوند مال آنان را که بخل می ورزند در روز قیامت طوق گردن ایشان می گرداند «وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ» بعد از مرگ کلیه انسانها و جانوران، آنرا به ارث خواهد برد و در واقع همه چیز به خداوند برمی گردد «الَّذِيْنَ قَالُوْا اِنَّ اللَّهَ فَقِيْرٌ» که همان یهودیان باشند و این را

هم برای مسخره کردن این آیه شریفه «مَنْ ذَا الَّذِي يَرْغُبُ اللّٰهَ...» می گفتند.

۸۰ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُوَدِّ زَكَاتَهُ مَثَلُ لَهْ شَجَاعًا أَوْعَلَ لَهُ زَبِيْبَانِ، يَطْوُقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ زَمَنِيَّةٌ ثُمَّ يَقُولُ: اَنَا مَالُكَ، اَنَا كُنْتُكَ ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ «وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که خداوند مالی را به او داده است، اما زکات آن را ننمیدهد، مالش در روز قیامت به شکل ازدهای پیری که دارای دو شاخ است درمی آید، و به دورش حلقه می زند، سپس هر دو رخسار او را می گردود به او می گوید: من همان مال و ثروت تو هستم؛ سپس پیامبر - ﷺ - این آیه را تلاوت کرد «کسانی که بخل می ورزند فکر نکنند...».

[۱۸۱] «ذُرْقَا» بجشید «الحریق» سوزاندن { [۱۸۲] «قَدَحْتَ ایدیکم» پیشاپیش فرستاده‌اید { «لیس بظلام» خداوند کمترین ظلمی نمی‌کند، حتی به اندازه یک ذره [۱۸۳] «عهدِ اِلینا» در تورات به ما توصیه کرده

است «بقریان» هر عمل

نیکی که به وسیله آن به

خداوند نزدیک شوند «تَاکُلُهُ

النار» آتش آن را بسوزاند

«بالیّنات» با معجزات

[۱۸۴] «الرّیبر» کتاب

مشمول بر موعظه‌ها [۱۸۵]

{ «ذائقه» چشنده «تَوْفُون»

به تمام و کمال به شهادت

می‌شود «أجورکم» پاداش

شما «زُحِرَ عَنِ النَّارِ» از آتش

دوزخ دور کرده شود

«الغور» نیرنگ (ازیرا دنیا

کسی را که به آن مشغول

است، فریب می‌دهد و او از

خطری که در پیش روی

اوست آگاه نیست) [۱۸۶]

«لِیْلُونَ» مسلماً با مشقات

آزموده می‌شوید «مِن

عِزِّ الْأُمُور» یعنی صبر و تقوا

از اموری است که باید در راه

آن ثابت و پایدار بود.

۸۱- قال رسول الله - ﷺ :-

«ما منکم الاّ سیکلمه ربّه لیس

بینه وینه ترجمان، فینظر ایمن

منه فلا یری الاّ ما قدّم، وینظر

أشأم منه فلا یری الاّ ما قدّم، وینظر بین یدیه فلا یری الاّ النار تلقاء وجهه، فاتقوا النار ولو بشقّ تمره، فمن لم يجد فیکلمه

طیبه». متفق علیه.

بیامیر - ﷺ - فرمود: «خداوند در روز قیامت با هرکس گفتگو می‌کند در آن روز هیچ مترجمی میان او و خدا وجود

ندارد، آنگاه به طرف راستش نگاه می‌کند چیزی جز عمل خود نمی‌بیند سپس به طرف چپش نگاه می‌کند و چیزی جز

عمل خود نمی‌بیند، به رویی خود می‌نگرد اما چیزی جز آتش در برابر خود نمی‌بیند، خود را از این آتش بدور

نگهدارد هرچند به وسیله بخشیدن نصف یک دانه خرما باشد، اگر کسی آن راهم نداشت با گفتن سخنان خوب (خود

را از آتش برهاند)».

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ
سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ
ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ
وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ
اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِينَا بُرْهَانٌ
تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ
وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾
فَإِن كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ
وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْفَيْصَةِ فَمَن زُحِرَ
عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾ لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ
وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أَزْنَوْا الْكِتَابَ
مِن قَبْلِكُمْ وَمِن الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذَى كَثِيرًا
وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِّنْ عِزِّ الْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾

[۱۸۸۷] «فَتَبَدُّوا وَرَأَوْا ظُهُورَهُمْ» به خاطر اینکه در آیات آن تدبیر نکردند، آن را دور انداختند و به کار نبردند

[۱۸۸۸] { «يَحْيُونَ أَنْ يَحْمِلُوا...» دوست دارند در مقابل کاری که انجام نداده اند ستایش شوند } «بِغَارَةِ» مکان

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۷۵

الْاِزْجِ

نجبات و رستگاری [۱۹۰]

«الآيَات» دلایلی است بر

قدرت خداوند و صدق

پیامبرانش «(أُولَى الْأَلْيَابِ»

برای صاحبان عقل و اندیشه

[۱۹۱] «بِاطِلًا» بهیوده و

خالی از حکمت «فَقْنَا عَذَابِ

النَّارِ» ما را از عذاب آتش

محفوظ بدار [۱۹۲] «أَخْرَجَتْ»

او را رسوا و هلاک

گردانده‌ای [۱۹۳]

«مَنَادِيًا» مراد: پیامبر، یا

قرآن، یا عقل است «ذُنُوبَنَا»

گناهان کبیره ما را «كَفَّرَ عَنَّا

سَيِّئَاتِنَا» گناهان صغیره ما را

محو کن [۱۹۴] «عَلَى

رُسُلِكَ» بر زبان

فرستادگانت «وَلَا تُخْزِنَا» ما

را خوار و زبون مگردان.

* از دعوت به سوی ایمان به

لفظ ندا تعبیر شده است، زیرا

هدف شخص داعی همچون

هدف شخص منادی است.

۸۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :

«عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ» قال:

أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: «يَعْتَلُ

بِيَدِهِ، يَفْتِنُغْ نَفْسَهُ وَ يَتَصَدَّقُ» قال: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِغْ؟ قال: «يَعِينُ ذَالِ الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفُ» قال: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِغْ؟ قال:

«يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يَنْهَى عَنِ الْمُنكَرِ» قال: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَقْعُلْ؟ قال: «يَمْسُكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «صدقه بر هر مسلمانی لازم است». اصحاب گفتند: اگر کسی چیزی نداشته باشد، چه باید بکند؟

پیامبر - ﷺ - فرمود: «باید کار بکند تا هم خودش استفاده کند و هم چیزی را ببخشد» گفتند: اگر کسی نتواند کار

بکند، چه باید بکند؟ فرمود: «به یک نفر محتاج و مظلوم کمک کند» گفتند: اگر به محتاج و مستمند کمک نکرد، چه

کند؟ فرمود: «مردم را به کارهای خیر و راه حق دعوت نماید» گفتند: اگر امر به معروف را انجام نداد چه کار کند؟

فرمود: از کارهای بد خودداری نماید و این خودداری و پرهیزگاری برای او صدقه به حساب می‌آید.

[۱۹۵] ﴿السَّجَابِ﴾ پذیرفت ﴿لَا أَضِيعُ﴾ ضایع نمی‌کنم ﴿أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ﴾ از خانه‌های خود رانده شدند ﴿وَأَوْدُوا فِي سَبِيلِ﴾ و در راه من اذیت و آزار دیدند ﴿قَتَلُوا﴾ کشته شدند ﴿لَا تُكْفِرَنَّ﴾ بیگانه محو نمی‌گردانم و
 الْحَمْدُ لِلَّهِ ۷۶ سُورَةُ التَّغْوِيَاتِ مــــی‌زدانم {۱۹۶}

﴿لَا يَفْرَتَنَّ﴾ تو را گول زنند و از واقعیت دور نکند ﴿تَقْلُبُ﴾ الذين كفروا گشت‌وگذار و رفت‌وآمد برای تجارت و... [۱۹۷] ﴿مَتَاعٌ قَلِيلٌ﴾ بهره‌مندی آنان از دنیا به نسبت زندگی اخروی بسیار ناسازگار است ﴿مَا وَاهِمٌ﴾ مکانی که سرانجام بدان پناه می‌برند ﴿بُشَى الْمُهَادِ﴾ چه بد جایگاهی است! [۱۹۸] ﴿نُزُلًا﴾ ضیافت و پاداش [۱۹۹] ﴿خَاشِعِينَ﴾ فروتنان ﴿لَا يَشْتَرُونَ﴾ نمی‌فروشند [۲۰۰] ﴿أَصْبِرُوا﴾ نفس خود را به عبادت وادارید و با خواهشهای نفسانی بجنگید ﴿صَابِرُوا﴾ در صبر کردن بر دشمنانتان پیشی بگیرید ﴿رَابِطُوا﴾ در حالی که آماده جهاد هستید از وطن و مرزهایتان دفاع کنید. ﴿لَعَلَّكُمْ تَخْلَحُونَ﴾ تا اینکه رستگار شوید

۸۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلَ عَمَلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنِّي بِبَعْضِكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَأَلْزَمَ الْكُفْرَ الَّذِينَ هَاجَرُوا وَآخَرُجُوا مِّنْ دِيَارِهِمْ وَأَوْدُوا فِي سَبِيلِ وَقَتَلُوا وَقُتِلُوا لَا تُكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا تُدْخِلْنَهُمْ جَنَّتِ بَجَرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا نَهْرُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ۱۱۵ لَا يَغْرَنَّاكَ تَقْلُبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْأِلْدِ ۱۱۶ مَتَّعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا وَهَمُ جَهَنَّمَ وَيَبْسُ الْمُهَادُ ۱۱۷ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا نَهْرُ خَلِيدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبِرَارِ ۱۱۸ وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِيعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِعَايَتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أَوْلَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّكَ اللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۱۱۹ يَتَابَعُوا الَّذِينَ آمَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۱۲۰

سُورَةُ النَّاسِ ۱۲۱ آيَاتِهَا ۱۲۱

مرض العبد أو سافر كُتِبَتْ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ إِذَا كَانَ مُقِيمًا صحيحاً» رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه بنده‌ای مریض شود یا به مسافرت رود (و نتواند آن گونه که عادت دارد عبادت کند) اجر و ثواب همان کارهایی که در هنگام سالم بودن و مقیم بودن انجام می‌داد برای او نوشته می‌شود».

۸۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يَسْرُوا وَلَا تَعْمُرُوا، وَيَسْرُوا وَلَا تَقْرُوا». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بر مردم سهل‌گیر باشید و از سخت‌گیری پرهیز کنید، مردم را تشویق و امیدوار نمائید و آنان را از دین متنفر نکنید».

سوره ناه [۱] بَشَّ بازادوولد از آن دو (زن و مرد) در زمین پراکنده ساخت «تسألون» برای برطرف کردن نیازتان از همدیگر می‌خواهید «والأرحام» بپرهیزید از اینکه خویشاوندی را قطع کنید «رَبِّیَا» مراقب [۲]

الْحَیْثُ

۷۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ اتِّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ
بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ۱ وَءَاتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ
وَلَا تَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ
كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ۲ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا
مَاطَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْلَىٰ وَلَثَلَّ وَرُبِعٌ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا
فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ ذَلِكَ أَذَىٰ أَلَّا تَعْمَلُوا ۳ وَءَاتُوا
النِّسَاءَ صَدُقَتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ
هِنَّ سَاءَ مَرِيئًا ۴ وَلَا تَتَوَدَّوْا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ
قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۵ وَابْلُغُوا
الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ
غَنِيًّا فَلْيَسْعَفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا
دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ۶

«وَلَا تَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ...» اموال ناپاک و بد خود را با اموال پاک یتیمان جابجا نکنید «حُوبًا» گناه [۳] «الْأَقْسَطُوا» فی الیتامی» اینکه در مهریه دختران یتیم دادگری کنید «مَاطَابَ لَكُمْ» زنان دیگری که برای شما حلال هستند «مِثْلَى» دو دو «ثَلَاثَ» سه سه «رُبَاعَ» چهار چهار (یعنی هرکس می‌تواند در این حدود زن بگیرد و ازدواج با بیش از چهار زن در یک زمان حرام است) «فَإِنْ خِفْتُمْ» عدالت کامل در هر چیزی شرط است برای تعدد زوجات (اما در چیزی که انسان نمی‌تواند در آن عدالت را رعایت کند مثل: میل درونی، مورد مواخذة قرار نمی‌گیرد) «أَدْنَى الْأَتْعَالُوا» نزدیکتر است به اینکه عدالت را در نفقه و سایر حقوق ترک نکنید [۴] «صَدَقَاتِهِنَّ» مهریه‌های آنان «نِحْلَةً» هدیه و عطیه‌ای

بلاعوض و باطیب نفس، پگونه‌ای که در بازپس‌گیری آن طمع نداشته باشید «السُّفَهَاءَ» کسانی که نمی‌توانند در دارائی خود بنحو شایسته تصرف کنند [۵] «قِيَمًا» وسیله پایداری زندگیتان و مصونیت آن از تباه شدن «ارْزُقُوهُمْ فِيهَا» و آن را با تجارت و کسب سود وسیله روزی آنان گردانید [۶] «ابْلُغُوا الْيَتَامَى» یتیمان را پیش از بلوغ بیازماید که چگونه در امورشان تصرف می‌کنند «بَلَغُوا النِّكَاحَ» به سن ازدواج رسیدند «آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا» حسن تصرف آنان را در اموال فهمیدید «بِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا» اموال آنان را شتابگرانه و با سرعت نخورید، قبل از آن که بزرگ شوند «فَلْيَسْعَفْ» باید از خوردن اموال آنان خودداری کند «حَسِيبًا» حسابرس و مراقب، یا کافی و کفیل.

{[۷]} «الْفَرْهُونَ» نزدیکان و خویشان «الْوَالِدَانِ» پدر و مادر «أَيُّ قَلٍّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ» خواه آن ترکه کم باشد یا زیاد «نَصِيبًا مَّفْرُوضًا» سهم هریک را خداوند مشخص و واجب گردانده است { [۸] } «حَضَرَ الْقِسْمَةَ» بر تقسیم (ارث) حضور پیدا کردند «أَوَّلَ الْفَرَقِ»

خویشاوندان فقیر شخص مرده { «فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ» از ترکه میت چیزی به ایشان بدهید [۹] } «وَلِيْخْشَ الَّذِينَ» باید بترسند وصیت کنندگانی که... «لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ»

انگار خودشان می میرند و یتیمی از خود بجا می گذارند { «ذُرِّيَّةٌ ضِعَافًا» فرزندان

درمانده و ناتوان { «فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ» باید از خداوند

بترسند و یا بچه هایی که تحت وصایت و حمایت آنان هستند، همچون بچه های خودشان با مهربانی رفتار کنند «وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا»

با یتیمان با محبت سخن بگویند، و در جای خود به خاطر ایشان سخت گیری کنند [۱۰] «يَا كُلُّونِ اموال الیتامی» مال یتیمان را

به ناحق می گیرند «يَا كُلُّونِ اموال الیتامی» مال یتیمان را به دوزخ

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ۝ ۷ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝ ۸ وَلِيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝ ۹ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَكُونُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ۝ ۱۰ يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرُمٌ لِّلذِّ كَرْمٌ حِطَّ الْأُنثَيَيْنِ إِن كَانَ نِسَاءٌ فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ عَآبَاءُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ ۱۱

می اندازد «يَصْلَوْنَ سَعِيرًا» داخل آتش داغ و سوزانی خواهند شد [۱۱] «يُوصِيكُمُ اللَّهُ» خداوند به شما دستور می دهد و بر شما واجب می گرداند «حِطَّ الْأُنثَيَيْنِ» سهم دو دختر { «ثُلُثًا» دوسوم «السُّدُسُ» یک ششم } «إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ» اگر پسری داشته باشد { «ذَيْنِ» قرض } «لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا» شما نمی دانید کدامیک برای شما سودمندترند { «مِمَّا تَرَكَ» از آنچه (اموالی که) برجای می گذارید.

۸۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كَتَبَ لَهُ مِثْلَ مَا كَانَ يَعْمَلُ إِذَا كَانَ مَقِيمًا صَحِيحًا» رواه البخاری. پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه بنده ای مریض شود یا به مسافرت رود (و نتواند آن گونه که عادت دارد عبادت کند) اجر و ثواب همان کارهایی که در هنگام سالم بودن و مقیم بودن انجام می داد برای او نوشته می شود».

[۱۲] {لَكُمْ} برای شما {أَرْوَجُكُمْ} همسرانتان {لَهُنَّ وَلَدٌ} اگر همسران شما فرزندی از شما یا دیگران یا نوه‌ای نداشته باشند {لَكُمْ وَلَدٌ} فرزندی از آنان یا دیگران و یا نوه‌ای نداشته باشید {الرُّبْعُ} یک چهارم

سُورَةُ النِّسَاءِ

۷۹

الْحَرَامِ

{تَمَّا تَرَكْنَ} از آنچه (همسرانتان) برجای می‌گذارند {يُوصِينَ بِهَا} همسرانتان بدان وصیت می‌کنند {الثَّمَنُ} یک هشتم (... تَوْصُونَ بِهَا أَوْ دِينَ) پس از انجمام وصیتی است که می‌کنید و بعد از وامی است که برعهده دارید {يُورَثُ} از او ارث برده می‌شود {كَلَالَةً} کسی که بپرد و فرزند و پدری نداشته باشد {أَوِ امْرَأَةٍ} زنی که به صورت کلاله از او ارث برده شود {أَخٌ أَوْ أُخْتٌ} اخ یا خواهر مادری داشته باشد {السُّدُسُ} یک ششم {فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ} آنان در یک سوم باهم شریکند {غَيْرِ مُضَارٍ} بدون ضرر و زیان {[۱۳] حُدُودِ اللَّهِ} شرائع و احکام واجب الهی است {مَنْ يَطِيعِ اللَّهَ} ورسوله هرکس از خدا و پیغمبرش اطاعت کند {الْفُوزُ الْعَظِيمُ} رستگاری و

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمْنُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ١٢ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١٣ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ١٤

پیروزی بزرگ [۱۴] {مَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ} هرکس از خدا و پیغمبرش نافرمانی کند {يَتَعَدَّ حُدُودَهُ} از مرزهای (قوانین) خدا درگذرد {يُدْخِلْهُ} او را وارد می‌گرداند [۱۴] {مُهِينٌ} خوارکننده.

۸۶- قال رسول الله - ﷺ: «ما حقُّ امرءٍ مسلمٍ له شيءٌ عَصَى فيه يبيتُ ليلتين إلاً ووصيتهُ مكتوبةٌ عندَهُ». متفق عليه پیامبر - ﷺ- فرمود: «هر انسان مسلمانی که مال و ثروت بالارزشی داشته باشد که بشود نسبت به آن وصیت نماید نباید دو شب را به روز برساند مگر اینکه وصیت‌نامه خود را نوشته و حاضر کرده باشد».

[۲۰] { اِنْ اَرَدْتُمْ } اگر خواستید (استبدال) عوض کردن. جایجا کردن (زوج مکان زوج) همسری را بجای همسری دیگر (احداهن) یکی از آنان (قنطاراً) مال فراوان (مراد: مهریه زیاد است) (لَا تَأْخُذُوا مِنْهُ) چیزی از آن مال دریافت نکنید (بِهَتَانَا) به بطلالت، از روی ظلم، یا هتان کردن به زوجه

۸۱

المزاج

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ أَحَدَ لِهِنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَنًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ۚ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْتُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۚ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ۚ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبِّبَاتُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۚ

[۲۱] { أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ } با همدیگر آمیزش کرده‌اید { (أَخَذْتُ مِنْكُمْ) } زنان.. از شما گرفته‌اند { (مِثَاقًا غَلِيظًا) } عهد و پیمان مؤکد با سوگند [۲۲] { (إِلَّا مَا) } قد سلف { مگر آنچه گذشته است (در زمان جاهلیت بوده است و مورد عفو خدا قرار گرفته است) } { (مِثَاقًا) } مبعوض و مورد خشم و تفر [۲۳] { (وَرَبِّبَاتُكُمْ) } دختران همسران از مردان دیگر { (فِي حُجُورِكُمْ) } تحت نظر و مراعات شما (دختر همسر مطلقاً حرام است هر چند در کفالت زوج مادرش هم نباشد و این عبارت برای بیان اغلب است) { (وَرَبِّبَاتُكُمْ) } امهاتکم الاتی أَرْضَعْنَكُمْ و مادرانی که به شما شیر داده‌اند { (وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ) } و خواهران شیریتان { (دَخَلْتُمْ

بِهِنَّ) } با آنان همبستر شده‌اید { (حَلَائِلُ) } همسران.

۸۷. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلٍ لَوْطٍ لَوْطُوا فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَ الْمَفْعُولَ بِهِ» رواه احمد و أبو داود و الترمذی و ابن ماجه. و قال بعض العلماء هو كالزاني فإن كان محضاً رُجِمَ. پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی را یافتید که عمل قوم لوط (لواط) را انجام می‌دهد، هم فاعل و هم مفعول را بکشید.» امام احمد، ابوداود، ترمذی و ابن ماجه آن را روایت کرده‌اند. بعضی از علماء گفته‌اند: حکم چنین کسی همچون حکم زناکننده است یعنی چنانچه متاهل باشد باید رجم شود.

[۲۴] «المُحْصَنَاتِ» زنان شوهردار { «مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ» زنان کافران که در جنگ با کافران بدون شوهرانشان اسیر نموده‌اید اما اگر با شوهرانشان اسیر شوند، در حباله نکاح ایشان می‌مانند { «أَنْ تَبْتَغُوا» تا جویا شوید { «مُحْصَنِينَ» پاکدامنان { «غَيْرِ مُسَافِحِينَ»

دوری‌کنندگان از زنا { «مَا اسْتَمْتَعْتُمْ» زانی که از آنان کام گرفتید { «أَتَوْهُنَّ» به آنان بپردازید { «أُجُورَهُنَّ» مهریه‌هایشان { «فَرِيضَةً» واجب { «فَمَا تَرْضَيْنَهُ» آنچه میان خود بر آن توافق نمودید [۲۵] { «طَوْلًا» ثروت و دارایی { «المُحْصَنَاتِ» زنان آزاده { «فَتَيَاتِكُمْ» کنیزانستان { «أَهْلِهِنَّ» صاحبان و اولیاء آنها { «غَيْرِ مُسَافِحَاتٍ» غیر زناکار و پاکدامن { «وَلَا مُتَّخَذَاتِ أَخْدَانٍ» برای خود دوستی نمی‌گیرند که مخفیانه زنا کنند { «أَحْصَنَ» به ازدواج درآورده شدند { «تَيْنِ بِفَاحِشَةٍ» زنا کردند { «مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنْ عَذَابٍ» علی المَحْصَنَاتِ عقوبت ایشان نصف عقوبت زنان آزاده است { «خِشْيَ الْعَنَتِ» از زنا که منجر به نابودی می‌شود بترسد [۲۶] { «لِيُنْزِلَ لَكُمْ» برایتان روشن کند {

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرْضَيْنَهُ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنْ أَلَّاهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۚ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكَحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِأَذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرِ مُسْفِحَاتٍ وَلَا مُتَّخَذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْنَ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۚ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ الَّذِي سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۚ

{ «سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ» راه و روش پیامبران گذشته.

۸۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظُنِّ عِبْدِي بِي، وَأَمَانَةٌ إِذَا ذَكَرْنِي، فَإِنْ ذَكَرْتَنِي فِي نَفْسِي ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرْتَنِي فِي مَالٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَالٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: «من مطابق عقیده‌ای که عیدم نسبت به من دارد عمل می‌کنم، هرگاه مرا یاد کند با او هستم، اگر مرا در دل خود یاد کند من هم او را در پیشگاه خود یاد خواهم کرد، و اگر در میان جماعتی مرا یاد کند من هم او را در میان جماعت بهتر یاد می‌کنم».

{[۲۷]} «يَتَّبِعُونَ» پیروی می کنند «أَن قِيلُوا» اینکه منحرف شوید { [۲۸] «خَلَقَ الْإِنْسَانَ ضَعِيفًا» انسان به سبب نیازهای فراوانش ضعیف آفریده شده است [۲۹] «لَا تَكُونُوا أَمْوَالِكُمْ» مال یکدیگر را به ناحق نخورید

{ «إِلَّا أَن تَكُونَ تِجَارَةً عَن تَرَاضٍ» مگر اینکه دادوستد و معاملهای باشد که ناشی از رضایت (دوطرف) است { «وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ» همدیگر را نکشید [۳۰] «عُدْوَانًا» از روی عمد (ظلمًا) از روی قصاص یا دفاع نباشد

الْمَلَائِكَةِ

۸۳

سُورَةُ النِّسَاءِ

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَن يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن يُمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا ۲۷ يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ۲۸ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَن تَكُونَ تِجَارَةً عَن تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۲۹ وَمَن يَعْمَلْ ذُلًّا عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۳۰ إِن تَحْتَسِبُوا كِبَارًا مَّا نَهَوْنَ عَنْهُ نَكْفُرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُم مَّدْخَلًا كَرِيمًا ۳۱ وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرَّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۳۲ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلًى مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۗ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَنُكُمْ فَأَتَوْهُم بِنَصِيْبِهِمْ إِنَّا اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۳۳

می افکنیم و می سوزانیم { «یَسِرًا» آسان [۳۱] «أَن تَحْتَسِبُوا» اگر بپرهیزید { «کِبَارًا» گناهان کبیره که دارای حد هستند مثل: زنا، قتل و دزدی { «تَنْهَوْنَ عَنْهُ» از آن نهی شده اید { «سَيِّئَاتِكُمْ» گناهان صغیره شما { «مَدْخَلًا كَرِيمًا» مأوا و مکان خوب (بهشت) { [۳۲] «لَا تَتَمَنَّوْا» آرزو نکنید { «مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ» بعضکم علی بعض چیز که خداوند برخی از شما را با آن بر برخی دیگر برتر داده است { «لِلنِّسَاءِ» نصیب شما { «اِکْتَسَبْنَ» زنان (هم) نصیب و

بهره‌ای دارند از آنچه بدست می آورند { «اسْأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ» فضل و برکت خدا را طلب کنید { [۳۳] «جَعَلْنَا مَوْلًى مِّمَّا تَرَكَ» ورثه‌ای که از پدر و مادر و نزدیکان ارث می‌برند { «الَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَنُكُمْ» هم‌سوگندان هم‌پایانان بر ارث بردن (این حکم منسوخ است).

۸۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا بَاتَتِ الْمَرْأَةُ مَهَاجِرَةً فِرَاشَ زَوْجِهَا لَعْنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تَرْجِعَ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر شبی که زن از رختخواب شوهرش دوری کند و خود را در اختیار او قرار ندهد، تا وقتی که به رختخواب او برمی‌گردد و خود را تسلیم شوهرش می‌نماید، فرشتگان او را نفرین و لعن می‌کنند».

است از قبیل: توانایی مردان

برای کارهای سخت

أَنْفَقُوا) از قبیل مهریه و نفقه

خانواده (قائتات) مطیع خدا

و شوه انشان هستند

(حافظات لغوی) در نمود

شماره انتشار: اسفند ماه ۱۳۸۵

سوسر استان اصفهان، اورد و

ساموس حویس را حفظ

می‌کنند (بِمَا حِفْظ) بدان

خاطر که خداوند حقوق آنان

را بر شوهرانشان حفظ کرده

است } (غیر)

می ترسید { خسرو علی }

نافرمانی، یا چشم چرانی

{(فَعِظُواهُمْ) آنان را پند و

اندرز دهید} «واجب و مستحب»

المضاحه) كناية از عدم

نزدیک است {افزار}

اگر از شما اطاعت

کے دینے والے کو نفع ہوتا ہے۔

نورانی

خواستار بشوید (علیا)

بلند مرتبه { [۴۶] اجزاء

ذی القربیٰ خویشاوند، یا

همسایه نزدیک هر چند

غير مسلمان باشد «الحجرات

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ
عَلَىٰ بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَأَلْصَقْتَ لِحَتَكَ
تَنَزَّيْتُمْ حَفِظْتُ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّذِي تَخَافُونَ
شُرُوهُمْ فَعِظُوهُمْ وَأَهْبِرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ
وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَدِيرًا ﴿٢٤﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ
بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمَا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ
يُرِيدَا إِصْلَاحًا يَوْفِيَ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا
﴿٢٥﴾ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ
وَأَبْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٢٦﴾ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكُمُّونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ ۖ وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٢٧﴾

(الصاحب بالجب) همسفر، همنشین (ابن السبل) مسافر غریب یا ضعیف (مختاراً) متکبر و خودخواه

بسیار فخر فروش و خودبند [۳۷] {بخار} بخار می‌ورزند (بخار) بنیان می‌دارند، بخار

می‌کنند} **اعتدنا** آماده کرده‌ایم.

٩٠- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْفَرَأْنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ

مالاً فهو ينفقه آناً الليل و آناً النهار» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «حسادت بردن تنها به دو کس جایز است؛ اول: حسادت بردن به کسی که خداوند علم و فهم

قرآنی را به او اعطاء نموده است و او هم در اثنای شب و روز مشغول خواندن آن است {و به آن عمل می‌کند}. دوم:

حسادت بردن بر کسی که خداوند ثروت و مالی به او بخشیده است و او هم شب و روز آن را در راه خدا خرج می‌کند.

[۳۸] «رِثَاءُ النَّاسِ» ریاکارانه و به خاطر ستایش مردم نه به خاطر خدا {«لِشَاءِ قَرِينَا» چه بدهمدمی است! [۳۹] «مَآذًا عَلَيْهِمْ» چه می‌شد اگر؛ چه زیانی می‌کردند اگر} [۴۰] «مِثْقَالَ ذَرَّةٍ» بسیار کوچکتر از ذرات معلق در هوا {«إِنْ تَكُ حَسَنَةً»

لِجَنَّةٍ مُّغْلَبَةٍ

۸۵

سُورَةُ التَّيْنَةِ

یُضَاعَفُهَا» اگر کار نیکی (از کسی) سر زند (تواب) آن را چند برابر می‌گرداند { [۴۲] «يُودُ» دوست می‌دارند {«عَصَا» سرپیچی کردند {«لَوْ تَسَوَّى بِمِ الْأَرْضِ» آرزو می‌کنند که با خاک یکسان بودند و زنده نمی‌شدند {«وَلَا يَكُونُونَ اللَّهُ...» نمی‌توانند کردار یا گفتاری را از خدا پنهان کنند} [۴۳] {«لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ» وائتم سکاری} این آیه مقدمه‌ای بود برای تحریم قطعی خمر در آیه ۹۰ سورة مائده {درحالی که مست هستید به نماز نایستید «حَتَّى تَغْتَسِلُوا مَا تَقُولُونَ» تا بدانید که چه می‌گویید «وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ» در حالیکه جنب هستید به مساجد نروید مگر اینکه از آنجا عبور کنید؛ یا در حالیکه جنب هستید نماز نخوانید مگر مسافر باشد {«عَابِرِي سَبِيلٍ» مگر اینکه

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا ۚ وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ۚ ۲۸ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ۚ ۲۹ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ۚ ۳۰ يَوْمَ يُؤْذَى الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ۚ ۳۱ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ۚ ۳۲ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يَشْتُرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ۚ ۳۳

مسافر باشید و آب برای وضو گیر نیاورید، در این صورت می‌توانید تیمم کنید «الغائط» زمین گود، جایی که انسان قضای حاجت می‌کند (کنایه از حدث اصغر است) «أَوَلَمْ تَسْمَعْ النِّسَاءَ» با آنان نزدیکی کردید، یا لمس کردید * «فَتَيَمَّمُوا» تیمم کنید، قصد کنید «صعيداً» هر چیزی که به صورت طبیعی بر روی زمین قرار دارد مثل: خاک و سنگ «طَيِّباً» پاک، چیزی که نجاست در آن نیست.

* امام شافعی این آیه را بر لمس و تماس پوست حمل کرده است و به عقیده ایشان وضو یا لمس کردن نقض می‌شود، اما امام ابوحنیفه آن را به جماع معنی کرده است که در این صورت وضو یا لمس کردن نقض نمی‌شود.

{[۴۵]} «كُنْ بِاللَّهِ نَصِيرًا» کافی است که خداوند یاور و مددکارتان باشد { [۴۶]} «الَّذِينَ هَادُوا» یهودیان «يَعْرِفُونَ الْكَلِمَ» کلام تورات را که صفات پیامبر در آن است تغییر می دهند تا مردم را از ایمان برگردانند «يَعْنَا» سخت را فهمیدیم (نظاره به تصدیق می کنند)

«وَعَصَيْنَا» فرمان نبردیم (آهسته بهم می گفتند) «إِسْمَعْ غَيْرُ مُسْمَعٍ» این جله دعاء است هم برای اینکه مخاطب چیزی نشنود (گر شود) و هم اینکه سخن بد نشنود* «رَاعِنَا» یهودیان این کلمه را برای توهین به پیامبر می گفتند* «لَيْئًا بِالسَّيِّئَةِ» زیانشان را می پیچاندند و معنی بدی را قصد می کردند «أَقْرَمَ» شایسته تر و بهتر { [۴۷]} «نَطِيسَ وَجُوهَا» چهره هایی را محو و نابود کنیم، یا آن را در گمراهی ترک کنیم «افرودها علی اديهارها» همچون پشتشان صاف و زشت گردانیم «اولغنههم» هلاکشان گردانیم «اصحاب السبت» پیروان شنبه (یهودایی که نافرمانی خدا کردند و در روز شنبه ماهیگیری نمودند و مورد خشم خدا قرار گرفتند)

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرُ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَئِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ يَكْفُرْهُمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾ يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ءَامِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَى أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ ؕ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ ؕ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُرَكِّي مَن يَشَاءُ وَلَا يَظْلُمُونَ فَنِيْلًا ﴿٤٩﴾ انْظُرْ كَيْفَ يَقْرَءُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٠﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

{ [۴۹]} «يُزَكُّونَ أَنفُسَهُمْ» خود را به پاکی ستایش می کنند «فَنِيْلًا» غم باریکی که در شکاف هسته خرما وجود دارد { [۵۰]} «كُنْ بِهٖ اٰمِنًا» همین دروغ کافی است که گناه آشکاری باشد { [۵۱]} «الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا» کسانی که بهره ای از دانش به آنان رسیده است. مراد: اخبار و علماء یهود «بِالْجِبْتِ» به هر چیزی که مردم بجز خدا می پرستند «وَالطَّاغُوتِ» هر متجاوز و معبودی غیر از خداوند.
* یهود این را به پیامبران می گفتند و در حالی که علیه او دعاء می کردند، وانمود می کردند که به پیامبر احترام می گذارند.

*** به باورقی کلمه راعنا در آیه ۱۰۴ سوره بقره نگاه کنید.

[۵۳] {الملك} سلطنت. حکومت {الذین} در این صورت {شیرا} قدر نقطه‌ای در پشت هسته خرما [۵۴]

{عشرون} حسد می‌برند {الحکمة} شناخت اسرار شریعت و رموز اشیاء {الکتاب} تورات [۵۵]

سُورَةُ النِّسَاءِ

۸۷

النِّسَاءِ

صدّ عنه از آن جلوگیری

کرد {سیرا} سوزان و

فروزان [۵۶] {نصليهم

نارا} آنان را به آتش سوزانی

خواهیم انداخت {نضجت}

سوخت {بدلناهم جلودا

غيرها} پوست‌های دیگری

به جای آنها قرار می‌دهیم

{الذّوقوا العذاب} تا مزه

عذاب را بچشند [۵۷]

{ازواج مطهّرة} زنهای پاک

از عیوب و آلودگی‌های

دنوی {ظلالا} سایه {

ظلیلا} فراوانی و همیشگی

(کنایه از ناز و نعمت زندگی

است) [۵۸] {تسودوا

الامانات} تمام حقوق

خداوند و حقوق بندگان را

باز پس دهید {نعمای عظمکم

به} این اداء امانت بهترین

قانون است که خداوند به شما

امر می‌کند [۵۹] {اولی

الامر} کارگزاران. امراء و

فرمانروایان {فان تنازعتم فی

شیء} اگر در چیزی اختلاف

داشتید {أحسن تأویلا}

زیباترین سرائجام، یا بهترین معنی است.

۹۱- قال رسول الله - ﷺ: «آية المنافق ثلاث: إذا حدث كذب، وإذا وعد أخلف، وإذا أؤتمن خان». متفق عليه

پیامبر - ﷺ: فرمود: «نشانه منافق سه خصلت است: ۱- هرگاه سخن بگوید، دروغ می‌گوید. ۲- هرگاه وعده‌ای بدهد،

بدان عمل نمی‌کند ۳- هر وقت چیزی نزد او به امانت گذاشته شود، در آن خیانت می‌کند».

۹۲- قال رسول الله - ﷺ: «مطل الغنى ظلم، وإذا أتبع أعدكم على مليء، فليتبع». متفق عليه

پیامبر - ﷺ: فرمود: «تاخیر کردن ثروتمند (در پرداخت حق دیگران) ظلم است و هرگاه یکی از شما به توانگری

حواله داده شود باید حواله را بپذیرد».

[۶۰] ﴿يَرْعُونَ﴾ گمان می‌برند ﴿أَن يَتَحَكَّمُوا﴾ اینکه دآوری طلب کنند ﴿الطَّاغُوتِ﴾ مراد: کعب بن اشرف یهودی است ﴿ظُلُمًا بَعِيدًا﴾ گمراهی بسیار دور از حق و حقیقت [۶۱] ﴿يَصُدُّونَ عَنْكَ﴾ به تو پشت می‌کنند ﴿صُدُّوا﴾ پشت کردند. باز داشتن [۶۲] ﴿...﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَرْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ
وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ
وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ
ضَلَالًا بَعِيدًا ۶۰ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ
اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ
صُدُّوا ۶۱ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا
قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءَهُمْ وَلَكِنْ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا
إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ۶۲ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا
فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي
أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ۶۳ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا
لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ
جَاءَهُمْ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ
لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا ۶۴ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا
فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۶۵

{اوربک} قسم به پروردگار تو {شجره بينهم} کشمکش و اختلاف در میانشان بوجود آمد {حرجاً}

دلنگی، یا شک {قضیت} دآوری کردی {وُسَلِّمُوا} مطیع و فرمانبردار شوند.

۹۲- قال رسول الله - ﷺ: «من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد» * متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس در این دین ما (اسلام) چیزی را (بعنوان بخشی از دین) ایجاد کند که جزو آن نیست، مردود است».

* اینکه اعمال و یا آدابی را در دین بوجود بیاوریم این معنی را می‌دهد که دین ناقص است و ما می‌خواهیم با این اعمال دین را کامل کنیم و این مخالف با قرآن و سنت است (مترجم)

[۶۶] «کُنَّا عَلَيْهِمْ» بر کسی که می‌خواهد توبه کند واجب می‌کردیم که... {«اَقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ»} خویشتن را بکشید (مراد: در راه خدا جهاد کنید و جان خود را در راه خدا بدهید) {«اَوْ اَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ»} یا اینکه (برای

سُورَةُ الْاَنْشَاءِ

۸۹

الْاَنْشَاءِ

جهاد) از سر زمینتان بیرون روید {«اَشَدَّ ثَبَاتًا»} به ثبات ایمان ایشان نزدیکتر است {«مِنْ لَدُنَّا»} از جانب ما [۶۹] {«وَحَسَنَ اَوْلَئِكَ رَفِيقًا»} آنان چه دوستان نیکو و خوبند {«۷۰»} {«كُنِيَ بِاللّٰهِ عَلِيًّا»} کافی است که خداوند به پاداش آخرت عالم و آگاه باشد [۷۱] {«خُذُوا حِذْرَكُمْ»} احتیاط نمائید و با تهیه اسلحه و غیره، آمادگی کامل داشته باشید {«فَانْفِرُوا ثُبَاتًا»} دسته دسته برای جهاد خارج شوید (بر حسب اقتضای نظام جنگی) {«اَوْ اِنْفِرُوا جَمِيعًا»} یا همگی برای جهاد بیرون روید {«۷۲»} {«لِيُطَبَّنَ»} سستی می‌کنند، از جهاد تأخیر می‌کنند {«شَهِيدًا»} حاضر و شاهد [۷۳] {«مُودَةً»} لوازم محبت مثل: صداقت* [۷۴] {«يُشْرُونَ الْحَيَاةَ...»} زندگی دنیوی را برای رسیدن به نعمت‌های آخرت می‌فروشند {«فَيُقْتَلُ

وَلَوْ اَنَا كُنْتُمْ عَلَيْهِمْ اَنْ اَقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ اَوْ اَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ اِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاَشَدَّ ثَبَاتِيَةً ۝۶۶ وَاِذَا لَا تَأْتِيَهُمْ مِنْ لَدُنَّا اَجْرًا عَظِيمًا ۝۶۷ وَلَهَدَيْتَهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝۶۸ وَمَنْ يُطِيعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَاُولَئِكَ مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالشّٰهِدَاءِ وَالصّٰلِحِيْنَ وَحَسَنَ اُولَئِكَ رَفِيقًا ۝۶۹ ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ۝۷۰ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ اَوْ اَنْفِرُوا جَمِيعًا ۝۷۱ وَاِنْ مِنْكُمْ لَمَنْ يُؤْتِيَنَّ فَاِنْ اَصَابَكُمْ مُصِيبَةٌ قَالْ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلٰى اِذْ لَمْ اَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ۝۷۲ وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللّٰهِ لَيَقُولُنَّ كَاْنَ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝۷۳ فَلْيَقْتُلْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ يَشْرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقْتَلْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيمًا ۝۷۴

أَوْ يُغْلِبُ» کشته شود یا اینکه پیروز گردد {«نُؤْتِيْهِ»} به او می‌دهیم}.

* فرموده خداوند: {«كَانَ لَهُ خَيْرٌ مِنْكُمْ مَوَدَّةٌ»} برمی‌گردد به آیه قبل {«لَا تَمْنُنْ اِلَّا عَلَى»} به صورت معترضه میان این قول و مقول آن که {«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كُنْتُمْ مَعَهُم»} است، آمده است.

۹۴- قال رسول الله - ﷺ -: «لَعَدُوَّةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا، اجر و پاداشش نزد خدا از تمام آنچه در دنیا هست بیشتر است».

[۷۵] { مَا لَكُمْ } شما را چه رسیده است؟ کی سزاوار شما است؟ { الْوَلَدَانِ } جمع ولید: کودکان. بندگان { الظَّالِمِ }

آنها. ساکنان آنجا ستمگرند { الْقَرِيَّةُ } مکه (هنگامی که تحت سلطه مشرکان بود) [۷۶] { الطَّاغُوتُ }

شیطان (که کفر راه اوست)

سُبُوْرَةُ الْيَسْبَاءِ

۹۰

الْمَلِكِ الْمَلِكِ

[۷۷] { أَلَمْ تَرَ } آیا غمی بینی؟

{ كَفُّوا أَيْدِيَكُمْ } دست نگاه

دارید. دست بکشید { أَوْ أَشَدُّ }

خشیه. بلکه ترس بیشتری

{ أَخْرَجْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ }

فرست بیشتری به ما دادی

(به این زودی جنگ را بر ما

و اجب نمی کردی تا از لذائذ

دنیا بهره می گرفتیم) { لَوْلَا }

چرا { مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ }

کالای دنیا نسبت به آخرت

کم و بی اعتبار است { قَتِيلٌ }

به اندازه رشته باریکی در

هسته خرما [۷۸] { أَيْنَا }

تکونوا يُدْرِكُكُمْ الْمَوْتُ }

هرکجا باشید، مرگ شما را

درمی یابد { بُرُوجٌ } باروها،

قلعه ها و قصرهای بزرگ

{ مُشِيدَةٌ } محکم، بلند و

صعب الوصول { لَا يَكَادُونَ }

يفقهون غمی فهمند، درک

مطلب نمی کند { حَدِيثًا } سخن

[۷۹] { مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ }

فِنْ... آنچه از خیر و خوبی

به تو می رسد، نعمت و فضلی

وَمَا لَكُمْ لَا تَقْنَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِّنْ لَّدُنكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَّنَا مِن لَّدُنكَ
نَصِيرًا ۝٧٥ الَّذِينَ آمَنُوا يَقْنَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقْنَلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَتَلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ
الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۝٧٦ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كَفُّوا أَيْدِيَكُمْ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فِرْقٌ
مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً قَالُوا رَبَّنَا لِمَ
كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخْرَجْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا
قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ۝٧٧ أَيْنَمَا
تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ
حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا
هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ لَا يَكَادُونَ
يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ۝٧٨ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكُمْ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۝٧٩

است که خداوند در حق تو رومای دارد { مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ... } و هر بلا و بدی که به تو می رسد و تو را
آزوده می کند از جانب خود تو است (به سبب گناهی که انجام دهی مجازات می شوی) { كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا } کافی
است که خداوند گواه (بر تبلیغ تو و پذیرش یا عدم آنان) باشد.

۹۵ - قال رسول الله - ﷺ : «مامن مكلوم يكلم في سبيل الله إلّا جاء يوم القيامة وكلّمه يندمى: اللون لونُ دم والريح ريح
مسك». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که در راه خدا زخمی گردد در روز قیامت از زخم او خون جاری می گردد که رنگ آن
رنگ خون است ولی بوی آن بوی مشک است».

[۸۰] «حَفِظًا» حافظ، نگهبان و مراقب [۸۱] «وَيَتَّبِعُونَ طَاعَةً» عده‌ای از منافقان می‌گویند: امر تو را فرمانبرداریم (بروزی) خارج شدند (بیت طاعة) دسته‌ای در شب به تدبیر و چاره جویی پرداختند {ما یبیتون} آنچه را که مخفیانه

تدارک می‌بینند و چاره‌جوی می‌کنند «اعرض عنهم» از آنان روی بگردان { [۸۲] «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ» آیا در معافی قرآن غمی اندیشند؟ و حقایق آن را نمی‌بینند؟ [۸۳] «جاءهم أمر» که خبر مهمی از امورات لشکر مسلمین به آنان می‌رسد «من الأمن» از خوف آنچه که موجب ترسیدن یا ترسیدن می‌شود «أذاعوا به» افشا کردند، پخش کردند (که این به ضرر لشکر است) «یستظنون» اسرار آن را استخراج می‌کردند [۸۴] «بأس» قدرت، توان، شدت... «أشد» «بأساً» قویتر و پرقدرت‌تر «أشد تنکیلاً» مجازات او سخت‌تر است [۸۵] «شفاعة» میانجیگری موافق شرع «شفاعة سیئة» میانجیگری مخالف شرع «کفل» نصیب و بهره از گناه «مقیماً» مقتدر، حافظ و

چیره «حسیماً» حسابرس و ناظر، یا مجازات‌کننده.

۹۶- قال رسول الله - ﷺ -: «لا تدخلوا الجنة حتى تؤمنوا، ولا تؤمنوا حتى تحابوا، ألا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحابتم؟ أفشوا السلام بينكم». أخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «تا هنگامی که ایمان (کاملی) نداشته باشید وارد بهشت نمی‌شوید، و تا هنگامی که همدیگر را دوست نداشته باشید، ایمانتان کامل نیست، آیا می‌خواهید کاری را به شما بگویم که اگر آن را انجام دهید، همدیگر را دوست خواهید داشت؟ آن این است که سلام کردن را در میان خودتان فاش کنید».

[۸۸] { **لَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٌ** } چرا شما درباره منافقان دو دسته شده‌اید { **رَكِبَهُمُ** } آنان را وازگون کرده است، به سوی کفر برگشت داده است [۸۹] { **وَقَوْلًا** } آرزو کرده‌اند { **سِرَادًا** } برابر { **فَخَذُوهُمْ** } آنان را بگیرد { **حَيْثُ وَجَدُوهُمْ** } هر کجا ایشان را یافتند

{ **أُولِيَاءَ** } دوستان و یاران { **نَصِيرًا** } مددکار، یاور { [۹۰] { **يَطْلُونُ** } پناه می‌برند، می‌یوندند { **مِيثَاقَ** } عهد و پیمان { **حَصْرَتِ** } صدورهم سینه‌هایشان تنگ می‌گردد و میان انتخاب این یا آن در می‌بندند { **السَّلَامَ** } تسلیم و فرمانبردار برای صلح [۹۱] { **أَخْرَجَ** } دیگران { **أَن** } بآمنونکم و یا امنوا قومهم اینکه از شما و قوم خود اطمینان حاصل کنند { **كَلِمًا** } روده‌ای { **الْفِتْنَةَ** } هر زمان که به سوی کفر (یا جنگ با مسلمانان) خوانده شوند { **أَلْفِتْنَةَ** } مراد: کفر و دوگانه‌پرستی است { **أَرْكَبُوا** } به بدترین وجه به فتنه افکننده می‌شوند { **لَمْ** } یعنی ترک‌لوم { **اِغْرَازِ** } اگر از اذیت و آزار شما دست نکشیدند { **يُؤَلِّقُوا** } به شما

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَ بَيْنَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ۝ ۸۷ ۝ فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَن تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝ ۸۸ ۝ وَذَوُلُو تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُواهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝ ۸۹ ۝ إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاءَهُمْ حَصْرَتٌ صُدُّوا عَنْهُمْ أَنْ يَقْتُلُوكُمْ أَوْ يَقْبَلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَاطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَبَلُواكُمْ فَإِنْ اْعَزَّ لَكُمْ فَلَمْ يَقْبَلُواكُمْ وَأَلْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ۝ ۹۰ ۝ سَتَجِدُونَ أَخْرَيْنَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوا بَكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَارَدُوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ يَعَزَّ لَكُمْ وَلَوْ كُفِّرُوا وَالْيَوْمِ السَّلَامَ وَيَكْفُوا أَيْدِيَهُمْ فَخُذُواهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ۝ ۹۱ ۝

پیشنهاد صلح ننمودند { **وَكُفُّوا أَيْدِيَهُمْ** } از شما دست‌بردار نشدند { **فَقَبَضُوهُمْ** } بر آنان چیره شدید. ایشان را دریافتند { **سُلْطَانًا مُبِينًا** } حجت و برهان واضحی که جنگ با آنان را مباح می‌کند.

۹۷- قال رسول الله - ﷺ - : «يا أيها الناس! اقشوا السلام، واطعموا الطعام، وصلوا الأرحام، وصلوا والناس نيام، تدخلوا الجنة بسلام». أخرجه الترمذی وقال: حديث حسن صحيح

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای مردم! سلام کردن را فاش کنید، طعام ببخشید، صله رحم بجای آورید، در حالیکه مردم خوابند شما نماز بخوانید، (که اگر این کارها را انجام دهید) با امنیت وارد بهشت خواهید شد».

[۹۲] «تحریر رقیه» آزاد کردن برده «ذیه مسلمة» خونهای پرداخت شده «إِلَّا أَنْ يَصْدَقُوا» مگر اینکه از گرفتن خونها چشم پوشی کنند «شهرین متتابعین» دو ماه پی در پی که باید بلافاصله و پشت سر هم باشد «نوبه من الله» خداوند این

الْمُحْرَرَاتِ

۹۳

سُورَةُ النِّسَاءِ

را برای توبه و غفران شما مقرر داشته است { [۹۳] «مستعداً» از روی عمد «أَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا» عذاب عظیمی برای او آماده می‌سازد } [۹۴] «ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» برای جهاد در راه خدا به مسافرت رفتید «فَتَبَيَّنُوا» تحقیق کنید. ثابت کنید «...السلام» به شما سلام کرد { «تَبَيَّنُوا» می‌خواهید } «عَرْضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» غنیمت از قبیل خطام و کالای دنیای فانی { «مَغَانِمَ» غنیمتها «كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ» شما نیز پیش از این و در دوران کفر چنین وضعی داشتید }.

۹۸- قال رسول الله - ﷺ :- «قَتَلَ الْمُؤْمِنُ اعْظَمَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ زَوَالِ الدُّنْيَا»، أخرجه النسائي والبيهقي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کشتن مؤمن به نزد خدا بزرگتر است از نابودی و زوال دنیا».

وَمَا كَانَتْ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَذِيَّةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ عَدُوِّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَذِيَّةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۙ ۙ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ۙ ۙ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ ءَلْفَى إِلَيْكُمْ أَلْسَلَمْنَا لَسْتُ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ كَفَرَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۙ ۙ

۹۹- حدیث ابن عباس رضی الله عنه: «... وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ ءَلْفَى إِلَيْكُمْ أَلْسَلَمْنَا...» قال: كان رجلٌ في غنيمَةٍ له، فلجَّعَهُ المسلمون، فقال: السلام عليكم، فقتلوه وأخذوا غنيمته، فأُنزل الله في ذلك إلى قوله «عَرْضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» تلك الغنيمَةُ، متفق عليه

ابن عباس - رضی الله عنه - می‌گوید: آیه ۹۴ سوره نساء (به کسانی که به شما سلام می‌کنند نگویید...) درباره مردی نازل شد که گله کوچکی گوسفند داشت و عده‌ای از مسلمانان به او رسیدند. آن مرد به مسلمانان سلام کرد و اعلام داشت که ایمان دارد، ولی مسلمانها او را کشتند و گوسفندانش را به غنیمت بردند. خداوند آیه فوق را نازل فرمود و منظور از (عرض دنیا) همان دسته گوسفندان است.

[۹۵] «التَّاعِدُونَ» واپس‌نشتگان از جهاد با اجازه فرماده و اکتفاء به دیگران «غیرِ اُولِی الضَّرَرِّ» غیر از کسانی که عذر موجه برای نرفتن به جهاد دارند «عَلِ التَّاعِدِينَ دَرَجَةٌ» بر واپس‌نشتگان از جهاد با اجازه فرماده «الْحَسَنُ» نعمت و پاداش نیکو «المُجَاهِدِينَ» خداوند مجاهدان را بر واپس‌نشتگان بدون عذر با دادن اجر فراوان برتری بخشیده است { [۹۶] «درجات» مراتب و منازل گوناگون مجاهدان } [۹۷] { «تَسْقَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ» فرشتگان قبض روح جان ایشان را می‌گیرند } «ظُلُمِي أَنْفُسِهِمْ» با ماندن در مکه «دارالشُرک» و عدم هجرت از آن، به خود ستم کرده‌اند { «فَمِی کُتْمٌ» کجا بوده‌اید؟ «مَأْوَاهُمْ» جایگاه آنان } «وَسَاءَتْ مَصِيرًا» و چه بدسرنجامی است! [۹۸] «الْوِلْدَانِ» جمع ولید؛ کودکان «لَا یَسْتَطِيعُونَ حِیَلًا» کاری از آنان ساخته نیست «لَا یَسْتَدُونَ سَبِيلًا» راه چاره‌ای نمی‌دانند [۹۹] «عَفْوًا» بسیار عفو کنند { [۱۰۰] «مُرَاعًا کَثِيرًا وَسِعَةً» سرزمین‌های هجرت فراوانی که در آنجاها گشایش مادی و معنوی است [۱۰۱] «ضَرِیْتُمْ لِی الْأَرْضِ» مسافرت کردید «جَنَاحٌ» گناه، حرج { «أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ» که نماز را قصر کنید (بجای چهار رکعت، دو رکعت بخوانید) «أَنْ خَفْتُمْ» اگر ترسیدید } { «یَنْفُكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا» کافران به شما بلایی از قبیله: قتل و جراحت و... وارد آورند.

لَا یَسْتَوِی الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ غَیْرُ اُولِی الضَّرَرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِینَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِینَ دَرَجَةً وَلَا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِینَ عَلَى الْقَاعِدِینَ أَجْرًا عَظِیمًا ۹۵ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِیمًا ۹۶ إِنْ الذِّینَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِیْ أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فَمِی کُتْمٌ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِینَ فِی الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَیْسَ بِأَرْضِ اللَّهِ هَاجَرْتُمْ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۹۷ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا یَسْتَطِيعُونَ حِیَلًا وَلَا یَسْتَدُونَ سَبِیلًا ۹۸ قَالُوا لَیْسَ عَسَى اللَّهُ أَنْ یَعْفُو عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِیمًا ۹۹ وَمَنْ یُهَاجِرْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ یَجِدْ فِی الْأَرْضِ مُرْعًا کَثِیرًا وَسِعَةً وَمَنْ یَخْرُجْ مِنْ بَیْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ یُذِکَّهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِیمًا ۱۰۰ وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِی الْأَرْضِ فَلَیْسَ عَلَیْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ یَفْزِنَکُمُ الذِّینَ کَفَرُوا إِنْ الْکَافِرِینَ کَانُوا لَکُمْ عَدُوًّا مُبِینًا ۱۰۱

۱۰۰ - قال رسول الله - : «إذا مرض العبد أو سافر كُنَّ له مثل ما كان يعمل مقيمًا صحيحًا»، أخرجه الترمذي
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه بنده (مؤمنی) بیمار شود یا به مسافرت برود (اجر و پاداش همان عبادتاتی برای او نوشته می‌شود که در حال سلامت و اقامت در خانه انجام می‌داد).

[۱۰۲] «فَأَقِمْ وَفِىهِمُ فَاقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ» غار خوف را برایشان بپا داشتی «حِذْرُهُم» احتیاطشان نسبت به دشمن «وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا» کافران آرزو می‌کنند «تَغْفُلُونَ» غافل می‌شدید «فَيَسْلُبُونَ عَلَيْكُمْ مِثْلَهُ وَاحِدَةً» تا یکباره بر شما یورش آورند و شما را غافلگیر کنند

۹۵

الْمُحْصِنِينَ

سُورَةُ الْبَنَاتِ

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَنْتُمْ طَائِفَةً مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۱۰۲ فَإِذَا قُضِيَتْ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ۱۰۳ وَلَا تَهْنُؤُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۱۰۴ وَإِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَبَكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنَ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ۱۰۵

«وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ...» اگر از باران ناراحت بودید یا بیمار بودید گناهی بر شما نخواهد بود که اسلحه خود را زمین بگذارید [۱۰۳] { «عَلَىٰ جُنُوبِكُمْ» بر پهلوهایتان «اطْمَأْنَنْتُمْ» اطمینان یافتید، آرامش خود را بازیافتید } «کِتَابًا مَوْقُوتًا» فرض زماندار، دارای وقت معین [۱۰۴] «لَا تَهْنُؤُوا» سست و ضعیف نشوید «إِلَى ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ» در جستجوی اقوام کافری که دشمن شما هستند «تَأْلُمُونَ قَائِمًا» اگر از جراحات جنگ درد می‌کشید، آنان هم مثل شما درد می‌کشند و رنج می‌برند [۱۰۵] «الْمُحْصِنِينَ خَصِيمًا» مدافع خائنن مباش { حرف «ل»، در «لِلْخَائِنِينَ» به معنی برای نیست بلکه به معنی (عن) یا برای تعلیل است. } * «طُعْمَةُ بَنِ إِسْرَاقَ» زهری دزدید و آن را نزد یک نفر

یهودی مخفی کرد. هنگامی که زهر نزد او پیدا شد، «طُعْمَةُ» سوگند خورد که آن را ندزدیده است. قوم او پیش پیامبر رفتند و از او خواستند تا «طُعْمَةُ» را تیرمه کند که این آیه نازل شد: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ».

۱۰۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعاً در بهشت صد درجه است که خداوند آن را برای مجاهدین راه خدا آماده نموده است که فاصله میان آن دو درجه مانند فاصله میان زمین و آسمان است».

[۱۰۷] **عَنَّا** **أَنفُسِهِمْ** با ارتکاب معاصی به خود خیانت می‌کنند **عَنَّا** بسیار خیانتکار **أَنفُسِهِمْ** بسیار گناهکار [۱۰۸] { **يَسْتَحْفُونَ** مخفی می‌کنند } **يَسْتَحْفُونَ** شبانه چاره‌اندیشی می‌کنند (مخفیانه) [۱۰۹] { **جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ** از آنان دفاع کردید } **وَكَيْلًا** و محافظ در برابر خداوند

[۱۱۰] **سَوَاءٌ** گناهی که دیگران را ناراحت کند **أَوْ يَظِلُّمَ نَفْسَهُ** با ارتکاب معاصی بر خود ستم کند [۱۱۲] **خَطِيئَةً** گناه صغیره **إِنَّمَا** گناه کبیره **ثُمَّ يَرْمِي بِهِ بَرِيئًا** گناه و خطایی را که خود انجام داده است به بی‌گناهی نسبت دهد و او را متهم کند **بِهِنَانًا** گناه زشتی که شونده را متحیر و مبهوت سازد [۱۱۳] **هَمَّتْ طَائِفَةٌ** گروهی از قوم **مِنْهُمْ** «طعمه» قصد کردند **أَن** کارها قصد دارند که تو را گمراه سازند **وَمَا يَضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ** نتیجه کارهایشان تنها این است که خود را گمراه می‌سازند **الْكِتَابِ** قرآن.

۱۰۲- قال رسول الله - ﷺ :-

«من لرم إلا استفزاز جعل الله له

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّكَ اللَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۱۰۶ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَانًا أَثِيمًا ۱۰۷ يَسْتَحْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ۱۰۸ هَتَّاتْنَاهُمْ هُوْلَاءِ جَدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَدِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَمْ مَن يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۱۰۹ وَمَن يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظِلْمَ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَّحِيمًا ۱۱۰ وَمَن يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱۱۱ وَمَن يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ۱۱۲ وَلَوْ لَا فَضَّلَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَرَحْمَتَهُ هَمَمْتَ طَائِفَةً مِّنْهُمْ أَن يَضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِن شَيْءٍ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ۱۱۳

من کلّ ضیعی مخرجاً، ومن کلّ همّ فزعاً، ورزقه من حیث لا یحتسب». اخبره ابوداود

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که در هر حال از خدا طلب بخشش می‌کند، خداوند او را از هر تنگنایی می‌رهاند، تمام هم او را می‌گشاید، و از جایی که تصورش را نمی‌کند به او روزی می‌دهد.

۱۰۳- وقال رسول الله - ﷺ :- «والذي نفسي بيده لو لم تذنوبوا لذهب الله تعالى بكم، ولجاء بقوم يذنبون فيستغفرون الله تعالى، فيغفر لهم». اخبره مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است اگر گناه نکنید، خداوند متعال شما را (از دنیا) می‌برد و انسانهای دیگری (را خلق می‌کند و بر روی دنیا) می‌آورد که گناه کنند و خدا از گناهشان درگذرد».

[۱۱۴] «نحوایم» آهسته و درگوشی با هم صحبت کردن ایشان { «الْأَمْنُ» } مگر نجوای کسی که... «استغفار»

«مرضات الله» برای بدست آوردن خشنودی خدا «سُورَةُ تَوْبَةٍ» بدو خواهیم داد { [۱۱۵] «شاقق الرسول»

سُورَةُ النَّسَاءِ

۹۷

الْحَجُّ الْمَحْضَرُّ

با پیامبر مخالفت کند «تَوَلَّيْهِ

مَاتَوَلَّيْ» او را به راهی که

خود انتخاب نموده و دوست

دارد می بریم «تَصْلِيهِ جَهَنَّمَ» او

را داخل جهنم می کنیم و

می سوزانیم { [۱۱۷] «لَنْ

يَدْعُونَ» به فریاد نمی خوانند

«إِنَّمَا» * معبودهایی که

هیچون زنان ضعیفند، نه

می توانند دشمنی را دفع کنند و

یا انتقامی بگیرند «مَرِيدًا»

بسیار متمرد از خیر، سرکش

{ [۱۱۸] «لَا تَقْضُونَ» حتّٰی

برمی گیرم { «مَفْرُوضًا» بهره

جداگانه و معین { [۱۱۹]

«لَا أَضِلُّهُمْ» حتّٰی آنان را

گمراه می کنم «لَا مَنِيَّتِهِمْ» به

دنبال خیالات روانشان

می گردانم { «فَلْيَسْكُنْ...»

آنان گوشه‌های چهارپایان را

قطع می کردند یا

می شکافتند * «لَا انْعَامَ»

شتر، گاو و گوسفند

«خلق الله» فطرت خداوند

(دین اسلام) { [۱۲۰]

«غُرُورًا» نیرنگ و باطلی که

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَن أَمَرَ بِصَدَقَةٍ

أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ

أَبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُوْثِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۱۱۴ وَمَن

يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا بُنِيَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ

سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ تُوْلِيْهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ

مَصِيرًا ۱۱۵ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يُشْرِكْ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ

ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

۱۱۶ إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلَّا إِنثًا وَإِن يَدْعُونَ

إِلَّا الشَّيْطَانَ مَرِيدًا ۱۱۷ لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا يُخِذَنَّ

مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ۱۱۸ وَلَا ضِلَّتْهُمْ وَلَا مَنِيَّتْهُمْ

وَلَا مُرْتَبَهُمْ فَلْيَبْتِكُنْءَا ذَاتَ الْاَنْعَامِ وَلَا مُرْتَبَهُمْ

فَلْيَعْرِضْ خَلْقَ اللَّهِ وَمَن يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا

مِّن دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا ۱۱۹

يَعِدُّهُمْ وَيُمْنِيهِمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ۱۲۰

أُولَٰئِكَ مَاؤُهُم جَهَنَّمُ وَلَا يُجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ۱۲۱

ضعیف‌العقل را فریب می دهد { [۱۲۱] «مَحِيصًا» مقرّ، راه نجات و خلاص.

* عربها بیشتر بت‌های خود را مؤنث فرض می کردند و آنها را «لات»، «عزی» و «منّات» می نامیدند. آنان حتی فرشتگان را هم مؤنث و دختران خدا تصور می کردند که خداوند بر آنان عیب گرفت و آیه «أَفَأَصْلَاكُمْ رَّبُّكُمْ بِالْبَیِّنِ وَاتَّخَذَ مِنْ» را نازل نمود.

* در جاهلیت گوشه‌های شتر را قطع می کردند یا آن را می شکافتند که اگر پنج تا بچه می زاید و بچه پنجم نر می بود، آن شتر را آزاد می کردند و هرگونه استفاده از آن را بر خود حرام می دانستند.

[۱۲۲] «وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا» وعده خدا حق است و شکی در آن نیست «قِيلَ» گفتار، سخن [۱۲۳] «أَمَانٍ» آرزوها [۱۲۴] «تَقَرَّرًا» به اندازه خالی که روی هسته خرما است (به عنوان ضرب المثل درباره چیزهای لطیف هم گفته می‌شود) [۱۲۵]

{ «مَنْ أَحْسَنُ دِينًا..» دین و آئین چه کسی بهتر است از.. } { «أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ» نیت خود را در عبادت خداوند خالص کرد و تسلیم محض خداوند شد { «مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ» دین و آئین ابراهیم } { «حَنِيفًا» رویگردان از باطل به سوی حق «وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا» خداوند ابراهیم را برگزید و به تکریمی افتخارش بخشید که به تکریم دوست از دوست می‌ماند { [۱۲۶] «مُحِيطًا» مراقب به تمام معنی. کاملاً آگاه { [۱۲۷] «كُتِبَ فِي» مهره‌ای که برای ایشان واجب غنوده است { «يُسْتَفْتُونَكَ» از تو فتوا می‌طلبند «قَالَ اللَّهُ يُنْفِخُكُمْ» بگو: خداوند درباره آنان به شما پاسخ می‌گوید «يَتَامَى» زنان یتیم «لَا تُؤْتَوْنَهُنَّ» بدیشان نمی‌پردازید «وَالْمُسْتَضَعِفِينَ

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَكَدَ خَلْفَهُمْ جَنَّتْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَلِيدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ۱۲۲ لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۱۲۳ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنتَنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ۱۲۴ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ۱۲۵ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ۱۲۶ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتِمَّى النِّسَاءِ الَّتِي لَا تَوْتَوْنَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَرَغِبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضَعِفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ۱۲۷

من الوددان» کودکان یتیم { «بِالْقِسْطِ» دادگرانه در میراث و اموال.

۱-۴. قال رسول الله - ﷺ: «السلُّم من سلِّم المسلمون من لسانِهِ و يَدِهِ و المهاجر من هجر ما نهى الله عنه». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند و مهاجر کسی است که از آنچه خداوند از انجام آن کرده است (محرمات) دوری کند.

۱-۵. قال رسول الله - ﷺ: «يَتَى الطَّعَامُ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى إِلَيْهَا الْأَغْنَاءُ وَيُرَكُّ الْفُقَرَاءُ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «طعام عروسی طعام پدی است که ثروتمندان بدان دعوت می‌شوند و فقراء از آن باز می‌مانند».

[۱۲۸] «بعلها» شوهرش «نسرأ» سرکشی، ظلم و بد رفتاری «اعراضا» خودداری کردن و ترک سخن کردن با او { «أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا» میان خویشی صلح و صفاراه بیندازند } { «وَأَحْضَرْتُ الْأَنْفُسَ الشَّحَّ» خداوند انسانها را بر بخل و طمع سر شسته است } { «وَأَنْ تُحْسِنُوا» اگر (با زنان) نیک رفتاری کنید [۱۲۹] } { «أَنْ تَعْدِلُوا» غمی توانید از نظر محبت و میل قلبی میان زنان عادلانه رفتار کنید } { «وَلَوْ حَرَصْتُمْ» هر چند که رغبت و علاقه زیاد داشته باشید و آزمندانه بدان بپردازید } { «فَلَا تَعْلَمُوا كَلَّ الْمِيلِ» تمام علاقه قلبی خود را به یکی از زنانان معطوف نکنید و یکی را بر سایرین ترجیح ندهید } { «فَتَذَرُوهَا» او را رها سازید } { «كَالْمُعَلَّقَةِ» معلق، پا در هوا، زنی که نه شوهردار است و نه مطلقه [۱۳۰]] { «إِنْ يَتَفَرَّقَا» اگر از هم جدا شوند (یعنی بی نیاز می کند) } { «سَعَتِهِ» فضل و دارایی او (واسعاً) بخشنده ای که هر چه از او بخواهند می دهد، یا عالم به هر چیزی [۱۳۲]] { «وَكَيْلًا» شاهد، دافع یا قیم نگهبان. } [۱۳۳] { «إِنْ يَشَأْ»

الْمَرْءُ الْمُنْفَرِقُ

۹۹

سُبْحَانَ الْمَلِكِ

وَإِنْ أَمْرًا خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا ثُشُورًا وَاعِرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسَ الشَّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَمَلِكُمْ حَيِّرًا ۝ ۱۲۸ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ۝ ۱۲۹ وَإِنْ يَنْفَرَقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ۝ ۱۳۰ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ۝ ۱۳۱ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝ ۱۳۲ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ۝ ۱۳۳ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ۝ ۱۳۴

اگر (خدا) بخواهد { «يُذْهِبْكُمْ» شما را از میان می برد (می میراند) } { «بِآخَرِينَ» افراد دیگری را (بر روی دنیا) می آورد (تبدیراً) توانا [۱۳۴] } { «يُرِيدُ» می خواهد } { «سَمِيعًا» شنوای (اقوال بندگان) } { «بَصِيرًا» بینیای (اعمال بندگان) }.

۱۰۶- قال رسول الله - ﷺ -: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِسَانَهُمْ». رواه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کاملترین مؤمنان از لحاظ ایمان کسی است که اخلاقش بهتر باشد، و بهترین شما کسی است که رفتارش با همسرش بهتر از همه باشد».

[۱۳۵] ﴿لَوَاعِينَ بِالْقِسْطِ﴾ آنان که بر اقامه عدالت دوام ندارند ﴿شهادة الله﴾ گواهی دهندگان به حق به خاطر خداوند متعال ﴿وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ﴾ هر چند که شهادتشان به زیان خودتان یا پدر و مادر و خویشاوندان بوده باشد ﴿سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقَهَّارِ﴾

۱۰۰

الحزب العزیز

﴿إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا﴾ اگر مشهود علیه غنی باشد ﴿قَالَهُ أَوَّلِي﴾ بهما اجرای فرمان خدا شایسته تر از در نظر گرفتن رضایت هریک از آن دو است ﴿أَنْ تَعْدِلُوا﴾ پس از هوا و هوس پیروی نکنید که از حق منحرف می گردید ﴿تَلَوُوا﴾ در شهادت تحریف ایجاد کنید ﴿تَعْرِضُوا﴾ از اداه شهادت امتناع ورزید [۱۳۶] ﴿أَجْنُوا﴾ بر ایمان خود ثابت و ماندگار باشید ﴿الْكِتَابَ الَّذِي نَزَّلَ﴾ قرآن ﴿ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ گمراهی دور. سر گشتگی فراوان [۱۳۷] ﴿إِزْدَادُوا كُفْرًا﴾ بر کفر خود می افزایند ﴿لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ﴾ خداوند هرگز آنان را نمی بخشد ﴿سَبِيلًا﴾ راه هدایت، یا راهی به سوی بهشت [۱۳۸] ﴿بَشِّرْ﴾ مژده بده (مژده دادن در اینجا برای مسخره کردن است) ﴿عَذَابًا﴾ عذاب دردناک

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾ إِنْ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَزَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ﴿١٣٧﴾ بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيْبَنُوعُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ ءَايَةَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ؕ إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

[۱۳۹] ﴿أَرْبَا﴾ دوستان ﴿يَتَّبِعُونَ حَدِيثَهُمْ﴾ آیا عزت را در پیش کافران می جویند؟ ﴿الْعِزَّةُ﴾ شوکت، نیرو، یاری [۱۴۰] ﴿تَكْفُرُ بِهَا﴾ به آیات قرآن کفر ورزیده می شود ﴿وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا﴾ و مورد تمسخر واقع می شود ﴿فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ﴾ با چنین کسانی مشینید؟ ﴿يَخُوضُوا﴾ داخل می شوند، فرو می روند.

۱۰۷- قال رسول الله - ﷺ: - «ليس الكذاب الذي يصلح بين الناس، فينبغي خيرا، أو يقول خيرا». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به منظور ایجاد صلح در بین مردم دروغ مصلحت آمیز می گوید، دروغگو نیست».

[۱۴۱] ﴿يَرَىٰ صُورَ يَوْمٍ﴾ منتظر می‌مانند که چه وقت بلایی به شما وارد آید ﴿فَنُفِخَ﴾ یاری، ظفر، غنیمت ﴿نُفِثَ﴾ بهره‌ای از یاری ﴿أَلَمْ نَسْجُدْ عَلَيْكُمْ وَنُقْنِقَ﴾ مگر ما نبودیم که می‌توانستیم بر شما غلبه کنیم و از

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۱۰۱

الْمُحْتَفِلِينَ

شما خلاصی یابیم و دست شما را از سر مؤمنان کوتاه کنیم؟ ﴿لَنْ يَحْصِلَ﴾ هرگز قرار نخواهد داد ﴿سَبِيلًا﴾ راهی برای تسلط { [۱۴۲] ﴿يَخَادِعُونَ اللَّهَ﴾ با خداوند سبحان فریبکارانه رفتار می‌کنند ﴿وَهُوَ خَادِعُهُمْ﴾ در حالی که خداوند ایشان را گول می‌زند به این صورت که اموال و جانهایشان را در این دنیا محفوظ می‌غاید و در آخرت بدترین عذابها را برای آنان مهیا می‌دارد ﴿قَامُوا كُسَالًا﴾ سست و بی حال (به غماز) می‌ایستند ﴿يُرَآئُونَ النَّاسَ﴾ با مردم ریا می‌کنند { [۱۴۳] ﴿مُذَبِّحِينَ﴾ بین ذلک بین کفر و ایمان متردد هستند ﴿مَنْ يُضِلُّ﴾ الله هرکه را خداوند سرگشته و گمراه سازد { [۱۴۴] ﴿سُلْطَانًا مُّبِينًا﴾ دلیل آشکاری بر اینکه شما مستحق عذاب هستید { [۱۴۵] ﴿الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ﴾

الَّذِينَ يَرَىٰ صُورَ يَوْمٍ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ۝۱۴۱ إِنَّ الْمُتَفِقِينَ يَخْدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالًا يُرَآؤْنَ النَّاسَ وَلَا يُذَكِّرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۴۲ مُذَبِّحِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَٰؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَٰؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝۱۴۳ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَأَن نَّخَذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَن يُجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ۝۱۴۴ إِنَّ الْمُتَفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝۱۴۵ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۱۴۶ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَءَامَنْتُمْ ۖ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝۱۴۷

پایین ترین طبقه جهنم { ﴿لَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا﴾ هرگز یابوری برای آنان نخواهی یافت { [۱۴۶] ﴿اعْتَصَمُوا بِاللَّهِ﴾ به کتاب خدا و شریعت او تمسک جستند { ﴿سَوْفَ يُؤْتِ﴾ خواهد داد { [۱۴۷] ﴿مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ﴾ خداوند چه نیازی به عذاب دادن شما دارد {.

۱۰۸ - قال رسول الله - ﷺ :- «أَنَّ اللَّهَ يَقْبِضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَرْضَ وَتَكُونُ السَّمَاوَاتُ بِيَمِينِهِ. ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت خداوند زمین را در قبضه قدرت خود قرار می‌دهد و آسمانها را به تصرف خود درمی‌آورد و می‌گوید: پادشاه تنها منم.»

{[۱۴۸]} «الْجَهْر» آشکار «الْأَمْس ظِلْم» مگر کسی که بدو ستم شود، که در این صورت اگر زبان به دشنام گشود گناهی مرتکب نشده است [۱۴۹] «انْ تُبْدُوا خَيْرًا» اگر (گفتار و کردار) نیک را آشکار سازید «ارْخَفُوا» یا آن را پنهان سازید «تَعَفُّوا عَنْ» سَوْءَ» از (گفتار یا کردار) بد چشم‌پوشی کنید «عَفْوًا» قَدِيرًا» بسیار عفوکننده و بسیار توانا { [۱۵۰] «يَفْرُقُوا» بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ» به خدا ایمان دارند ولی به پیامبران کفر می‌ورزند و آنان را قبول ندارند، و این برخلاف دستور خداوند است «يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا» می‌خواهند میان ایمان صحیح و کفر راهی برگزینند { [۱۵۱] «حَقًّا» یَقِينًا» بی‌گمان «مِينًا» خوارکننده، توهین‌آمیز { [۱۵۲] «سُوفَ يُوتِيهِمْ» به ایشان خواهد داد { [۱۵۳] «جَهْرَةً» علنی، آشکار و با دید حسی «الصَّاعِقَةَ» آتشی از آسمان «ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعَجَلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ» گوساله‌ای را به خدایی گرفتند و آن را پرستیدند «سُلْطَانًا مُبِينًا» نیروی آشکار { [۱۵۴] «رَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَالِ غَلِظَةٍ» به خاطر اخذ پیمان، کوه طور را بالای سرشان نگاه داشتیم «سُجَّدًا» با خضوع و خشوع در مقابل خدا «لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ» در روز شنبه به شکار ماهی نپردازید «مِثْقَالًا غَلِظًا» پیمان مؤکد در برابر عبادت خداوند.

۱۰۹- قال رسول الله - ﷺ - : «لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابِهِ، فَهُوَ عِنْدَهُ، فَوْقَ الْعَرْشِ، إِنَّ رَحْمَتِي غَلِيظٌ غَضِيٌّ».

متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی خداوند جهان را آفرید، در کتابش که بر عرش پیش خود می‌باشد نوشت: رحمت من بیشتر از قهر و غضب است و بر آن غلبه دارد».

[۱۵۵] ﴿مَا قَضَيْتُمْ لِنَفْسِكُمْ﴾ به سبب اینکه پیا نشان را شکستند، ایشان را لعنت کردم ﴿أَلَمْ نُنَبِّئْكُمْ﴾ دلهایمان در غلاف است و نمی تواند سخنان شما را بفهمد ﴿طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ﴾ خداوند بر دلهایشان مهر زده است که مایه

شُرُوءَ الْبَشَرِ

۱۰۳

الْحِزْبِ النَّبَاتِيِّ

محرومیت از علم و هدایت الهی خواهد بود [۱۵۶]

﴿يَكْفُرْ﴾ و به سبب کفر

یهود به نبوت عیسی ﴿يَهْتَنَّا﴾

عظما افتراء و دروغ بزرگی

که شنونده را مهیوت و متحیر

می سازد [۱۵۷] ﴿وَمَا﴾

صلوة آنگونه که خیال

می کنند او را به صلیب

نکشیده اند ﴿فَتَشْكُرُ﴾ یک

نفر که شبیه عیسی بود

را کشتند و خیال کردند که او

را کشته اند ﴿اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ در

قتل عیسی اختلاف

پیدا کردند ﴿لَفِي شَكٍّ مِنْهُ﴾

راجع به قتل او در شک و

گمانند ﴿إِتْبَاعَ الطُّغْيَانِ﴾ درباره

قتل عیسی از ظن و گمان خود

پیروی می کردند (استثنای

منقطع است) ﴿وَمَا قَضَىٰ﴾

عیناً آنان یقیناً نمی دانستند

که او را دار زده اند یا نه بلکه

و هما و تخمیناً حکم می کردند

{ [۱۵۸] ﴿بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾

[۱۵۹] بلکه خداوند او را در

پیش خود به مرتبه والا

فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَقَهُمْ وَكَفَرْتُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ
فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۵۵ وَيَكْفُرُهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ
بُهْتَنًا عَظِيمًا ۝۱۵۶ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ
وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ۝۱۵۷ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
۝۱۵۸ وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ۝۱۵۹ فَيُظْلَمُونَ الَّذِينَ هَادُوا
حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِئَتْ أُحْلَتْ لَهُمْ وَبَصَدَّ هُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
كَثِيرًا ۝۱۶۰ وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلَهُمْ أَمْوَالُ النَّاسِ
بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝۱۶۱ لَنَكِينِ
الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا
أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَٰئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۱۶۲

رساند ﴿وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ و کسی از اهل کتاب نیست مگر اینکه... [۱۶۰] ﴿فَيُظْلَمُونَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا﴾ به خاطر ظلمی که یهودیان به خود کردند ﴿طَبَات﴾ چیزهای پاکیزه ای که برای آنان حلال بود ﴿صَدَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ بخاطر اینکه زیاد (مردمان را) از راه خدا بازداشتند { [۱۶۱] ﴿وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ﴾ و آنان که نماز را چنان که باید به جای می آورند را مدح می کند.

* هنگامی که شخص مقول را دیدند، بعضی گفتند: صورت، همان صورت عیسی است ولی جسد مال او نیست. اما بعضی دیگر گفتند: این خود عیسی است.

[۱۶۳] {وَاحِیَا إِلَیْكَ} ما به تو (ای پیغمبر! قرآن و شریعت را) وحی کردیم **«اینها»** دادیم **«الاسباط»** اولاد و نوادگان یعقوب { **«عزرا»** } کتاب مواظ و احکام داود [۱۶۴] **«تکلیما»** حرف زدن خاص او (بدون واسطه جبرئیل) [۱۶۵] **«مبشّرین»** مرزده دهندگان

«مکرمین» بسم دهندگان

«بعد الرّسل» بعد از آمدن

پیامبران [۱۶۶] **«انزله»**

«علیه» برابر دانش خاص

خود، قرآن را نازل کرده

است [۱۶۷] **«اصروا»** مانع

شده‌اند، باز داشته‌اند

«ضلّوا» گمراه گشته‌اند {

[۱۶۸] **«وظلّوا»** با انکار

صفات پیامبر - **«»** در

تورات، به پیامبر ظلم کردند

«لَمْ یَكُنِ اللَّهُ لِیَغْفِرْ لَهُمْ» مادام

که بر کفر ماندگار باشند،

خداوند آنان را غی بخشد

[۱۶۹] **«فرأ»** آسان،

ساده {

۱۱۰- قال رسول الله - **«»** :

«متلی ومثل والانباء کرچلی

بنی دارا فاکملها واحسنها إلا

موضع لبته. فجعل الناس

یدخلونها وتعجبون و یقولون:

لولا موضع اللبته.» متفق علیه

پیامبر - **«»** - فرمود: «وضع من

با سایر پیامبران شباهت - به

وضع - شخصی دارد که ساختمانی را به نحو بسیار کامل و زیبا می‌سازد ولی جای یک آجر را خالی می‌گذارد، مردم که

داخل آن می‌شوند تعجب می‌کنند و می‌گویند: اگر جای این آجر خالی نبود، ساختمانی بسیار عالی و کامل بود (و من به

منزله همان آجر تکمیل‌کننده هستم).»

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ
وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ
وَعَاثِنَا دَاوُدَ زُورًا ۱۶۳ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ
مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى
تَكْلِيمًا ۱۶۴ رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ
لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
۱۶۵ لَئِنْ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ
وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۱۶۶ إِنَّا الَّذِينَ
كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا
۱۶۷ إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمْنَا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا
لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ۱۶۸ إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۱۶۹ يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ
الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَتَأْمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا
فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱۷۰

۱۱۱- قال رسول الله - **«»** - : «من صلى علي صلاة، صلى الله بها عشراً.» رواه مسلم

پیامبر - **«»** - فرمود: «هرکس یکبار بر من درود بفرستد، خداوند ده بار بر وی درود می‌فرستد» (مراد از درود گفتن

خدا، فرستادن رحمت از جانب او است).

[۱۷۱] «لَا تَقُولُوا فِي دِينِكُمْ» از حد تجاوز نکنید. در آن افراط نکنید «کلمته» با کلمه «کُن» و بدون پدر و نطفه بوجود آمده است { «أَلْتَقَاهُ إِلَى مَرْيَمَ» آن را به مریم رساند { «رُوحَ مَنْهُ» دارای روح به امر پروردگارش * } { «لَا

سُورَةُ الْبَنَاتِ

۱۰۵

الْحُجَّةُ الْبَنَاتِ

تَقُولُوا ثَلَاثَةً» مگویند که (خدا) سه تا است «إِنْهُمْ»

خیراً لکم» دست بردارید (از

این سخن بوج) که به سود شما

است «كُنْ بِاللَّهِ وَكَيْلًا» کافی

است که خدا مدبر و حافظ

(مخلوقات خود) باشد {

[۱۷۲] «لَنْ يَسْتَنْكَفَ» هرگز

سر باز نمی‌زند و تکبر

نمی‌ورزد «المقربون» خواص

فرشتگان (مثل: جبرئیل و

میکائیل) [۱۷۳] { «يَزِيدُهُم

من فضله» از فضل خود بر

پاداش آن می‌افزاید {

«اسْتَنْكَفُوا» سر باز می‌زنند

و تکبر می‌ورزند [۱۷۴]

«برهان» حجت آشکار

مراد: پیغمبر اسلام - ﷺ -

است «نوراً مبيناً» همان قرآن

عظیم [۱۷۵] «واعتصموا

به» به قرآن متوسل شدند.

* به همین دلیل می‌توانست

مرده‌ها را زنده کند.

۱۱۲- قال رسول الله - ﷺ -:

«لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى

ابن مریم، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا:

عبدُ اللهِ ورسوله». أخرجه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در مدح و ستایش من مبالغه نکنید، آنگونه که مسیحیان در مدح و ستایش عیسی ابن مریم مبالغه کردند (و او را فرزند خدا نامیدند)، من چیزی جز عبد (برای خدا) نیستم، پس به من بگویند: عبد خدا و رسول او».

۱۱۳- قال رسول الله - ﷺ -: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی‌شود تا زمانی که اگر کسی از کنار قبر کسی رد شود بگوید: کاش من به جای او بودم (و از این همه بلا و محنت خلاصی پیدا می‌کردم)».

[۱۷۶] { **يَسْتَفْتُونَكَ** } از تو فتوا می طلبند **فَنُفِخَ** بر ایشان فتوا می دهد و حکم صادر می کند { **الْكَلَلَةَ** }

میتی که نه فرزند دارد و نه پدر { و هنگامی که میرد افرادی چون برادران و خواهران، از او ارث ببرند } **أَنْ أَمْرُهُ**

هَلَكٌ اگر مردی مرد **لَيْسَ**

له **وَلَدٌ** فرزندی نداشت {

مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ به اندازه

سهم دو دختر **أَنْ تَصَلُّوا** تا

گمراه نشوید.

سورة مائدة

[۱] { **أَوْفُوا** } وفا کنید {

بِالْعُقُودِ به پیمانهای مؤکد و

معتبر **الْأَنْعَامِ** شتر، گاو،

گوسفند و بز **غَيْرِ مُحِلِّ**

الصَّيْدِ شکار را (در حالت

احرام) حلال ندانید، بلکه آن

حرام است. فقهاء می گویند

که شکار در این مواضع

مربوط به حیوانات حلال

گوشت است به دلیل آنچه

روایت شده است: «خمسة

يقتلن الحرم» **وَأَنْتُمْ حُرْمٌ**

هنگامی که در حالت احرام

حج یا عمره هستید [۲]

لَا تَحِلُّوا... { حرمت شکنی

شعائر الهی را } حلال مکنید

شعائر الله تمام اعمالی که

شعار و علامت حج و عمره

است از قبیل: طواف، سعی

و... **الشهر الحرام** چهار ماه

حرام عبارتند از: ذوالقعدة، ذوالحجة، محرم و رجب که در آنها جنگیدن جایز نیست **الهدی** حیواناتی که به

کعبه هدیه داده می شوند، تا به کشتارگاه می رسند درست نیست متعرض آنها شد **القتل** حیوانان

نشان داری که به فقرای بیت الله هدیه داده می شوند **أَمِنْ الْبَيْتِ** کسانی که برای حج یا عمره به خانه خدا

می آیند **خَلَّتْ** از احرام یا سرزمین حرم خارج شدید { **فَاصْطَادُوا** } (می توانید) شکار کنید { **لَا يَجِزُ مِنْكُمْ**

شما را وادار نسازد **شأن قوم** دشمنی شما نسبت به آنان **أَنْ صَدُّوْكُمْ** از اینکه مانع شما شدند **أَنْ تَعْدُوا**

اینکه تعدی و تجاوز کنید.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَلَةِ إِن أَمْرُهُ أَهْلَكَ
لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتُ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا
إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ
وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رَجَاً وَلَا نِسَاءً فَلِلذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ ۱۷۶

سُورَةُ الْكَافَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ
الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ
يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ۝ ۱ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحِلُّوا سَعْيَ اللَّهِ
وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا ءَمِينَ الْبَيْتِ
الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا إِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلَا يَجْرِمُكُمْ شَتَانُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ أَنْ تَعْدُوا وَتَعَاوَوْا عَلَى الْبَرِّ وَالنَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَوْا
عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ ۲

[۳] **الْبَهِيمَةِ** حیوانی که بدون ذبح شرعی بی جان شده باشد **الْدَّمُ** خون جاری **الْحَمَرُ** گوشت خوک **مَا**

أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ يَدِ حیوانی که به هنگام ذبح نام غیر خدا بر آن برده شود **الْمَنْخِيقَةُ** خفه شده **الْمَرْوُودَةُ** حیوانی

يُؤْتَى لِلنَّاسِ

۱۰۷

لِلْجَنَّةِ النَّارِ

که با سنگ، عصا و غیره

کشته شده باشد **الْمَرْدِيَّةُ**

پرت شده از بالا به پایین

النَّطِيقَةُ حیوانی که بر اثر

شاخ زدن حیوانات دیگر

مرده باشد **مَا كُلَّ الشَّيْءِ**

حیوانی که درندگان قسمتی از

بدن آن را خورده و بدان

سبب مرده است **مَا ذَكِّيَّتُهُ**

مگر اینکه قبل از مرگ آن را

پیدا کرده باشید و با نام

خداوند خون آن را ریخته و

آن را ذبح کرده باشید **وَمَا**

ذَبَحَ عَلَى... و حرام است

ذبح حیوانات بر سنگ‌هایی

که کنار کعبه نصب کرده‌اند و

آنها را احترام می‌گذارند **أَنْ**

تَقْبِلُوهُنَّ اینکه با

جوبه‌های تیر به پیشگویی

بپردازید **ذَلِكَ نَسْتُ** همه

اینها گناه و خروج از فرمان

خداوند است **أَضْطَرُّ**

ضرورت او را مجبور به

خوردن چیزی از این محرمات

بکند **مُحَصَّنَةً** گرسنگی

شدید **مُتَجَانِفٌ لِّإِ** با

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أَلْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ
يَدِ ۖ وَالْمَنْخِيقَةُ ۖ وَالْمَرْوُودَةُ ۖ وَالنَّطِيقَةُ ۖ وَمَا أَكَلَ
السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ ۖ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ ۖ وَأَنْ تَسْنَقَسِمُوا
بِالْأَزْنَمِ ذَلِكُمْ فَسُقَ الْيَوْمَ يَسَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ ۖ وَأَخْشَوْنِ الْيَوْمَ ۖ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ۖ وَأَتَمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي ۖ وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ۖ فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَحْصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۝
يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَ ۖ وَمَا عَلَّمْتُمْ
مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مَعَ أَلْسِنَةٍ أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ
عَلَيْكُمْ ۖ وَادْكُرُوا أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ ۖ وَأَتَقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ
۝ الْيَوْمَ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَ ۖ وَطَعَامَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلٌّ
لَكُمْ ۖ وَطَعَامُكُمْ حَلٌّ لَهُمْ ۖ وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَتُ
مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفَحِينَ ۖ وَلَا تَخْذُوا أَعْدَانِ ۖ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ ۖ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ ۝

تجاوز از حد نیاز متایل به حرام نشود [۴] **الْبَهِيمَةُ** آنچه شارع اجازه خوردن آن را داده باشد **وَمَا**

طَعْمُ شکار حیواناتی که تعلیم داده‌اید **الْمَرْوُودَةُ** حیوانات شکاری مثل: سگ یا پرندگان **تَقْبِلُونَ**

تعلیم دهندگان سگ‌های شکاری و غیره [۵] **طَعَامَ الَّذِينَ...** ذبائح یهودیان و مسیحیان **حَلٌّ** حلال و مباح

الْمُحْصَنَاتُ زنان پاکدامن **مُسْفَحِينَ** مردانی که زناکار نیستند **أَعْدَاءُ** منظور آنان انتخاب

دوست برای زنا نباشد **يَكْفُرُ بِالْإِيمَانِ** احکام اسلام را انکار می‌کند **حَبِطَ عَمَلُهُ** ثواب عمل سابقش باطل

می‌شود.

[۶] «المرافق» {جمع: مرفق} آرنج. استخوانی کنار مفضل میان بازو و ساعد «الكعبین» قوزک. دو استخوان برجسته کنار مفضل ساق پا «الغایط» مکان گود. مکان قضای حاجت. دستشویی «لأستم النساء» با زنان نزدیکی کردید، یا آنان را لمس کردید* «صعیداً» آنچه به صورت طبیعی بر روی سطح زمین است مثل: خاک، سنگ «طیباً» پاک. خالی از نجاست «حرج» مشقت [۷] «میناقه» بیان خداوند «والشمکم به» بیانی را که توسط پیامبر با شما بست «بذات الصدور» آنچه در سینه‌ها مخفی است [۸] «قرآمین» کسانی که مخلصانه و مجدانه بر انجیام واجبات محافظت دارند «شهاد» بالقسط» گواهانی که عادلانه گواهی می‌دهند «لایجر منکم» شما را بر آن ندارد «هو اقرب...» دادگری و عدالت به پرهیزگاری نزدیکتر است.

* امام شافعی این آیه را بر تماس پوست حمل کرده است و وضو را با صرف لمس کردن باطل می‌داند، اما امام ابوحنیفه معنی آیه را بر جماع حمل کرده است و مطابق رأی او وضو به

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَٰكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٦
وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِثْلَهُ الَّذِي وَاتَّقُوا اللَّهَ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٧
يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ٨
وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ٩

مجرد لمس کردن باطل نمی‌شود.

۱۱۴- قال رسول الله - ﷺ :- «لا يقبل الله صلاة احدكم إذا أحدث حتى يتوضأ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی وضو و دستنماز شما باطل شود تا مجدداً وضو نگیرید، خداوند نماز شما را قبول نمی‌کند».

۱۱۵- قال رسول الله - ﷺ :- «ويلٌ للأعقاب من النار». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی که به هنگام وضو گرفتن پاهایشان را نمی‌شویند، به عذاب شدید دوزخ گرفتار خواهند شد».

{ ۱۰ } { أصحاب الفحیم } اهل دوزخ { ۱۱ } { اذکروا } به خاطر بیاورید { هم } قصد کرد { یسطروا الیکم } آیدهم با کشتن ... به سوی شما دست درازی کنند { فکف آیدهم } مکر و نقشه آنان را باطل و خنثی کرد { ۱۲ } { اخذ } گرفت

۱۰۹

الْجَنَّةِ النَّارِ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ۝ يَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَتَ
اللَّهِ عَلَيْهِمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ
فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ۝ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي
إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ
إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ
وَءَامَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ
ذَٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ۝ فِيمَا
نَقَضِهِمْ مِيثَقَهُمْ لَعْنَهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ
فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ ۱۳

{ ميثاق } پیمان، عهد { اثنی عشر } دوازده { نقیباً } سرپرست (هر کدام از آنان مسئول قومشان بودند که به پیمانشان عمل کنند) { لن } اگر { عززتموهم } اگر آنان را یاری کنید و از دشمنان و گرفتاریها بدورشان نمائید { وأقرضتم الله... } مال خود را در راه خیرات انفاق نمودید { سواء السبیل } میانه راه، راه نجات { ۱۳ } { فبا نقضهم } به سبب پیمان شکنیشان آنان را از رحمت خویش محروم ساختم { قلوبهم قاسية } دلهایشان را سخت نمودیم { يحرفون الكلم... } سخنان را از موارد خود منحرف می سازند و آن را به باطل تاویل می کنند { ونسوا حظا } مما ذکروا به و بهره فراوانی از آنچه در تورات بدینان تذکر داده شده بود، ترک کردند { خائنة } خیانت، یا گروهی خائن { و اصفح } از مواخذه چشم پوشی کن.

۱۱۶ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلًا أَهْلِي الْجَنَّةِ فِيمَا يَبْذُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ

عمل أهل النار فيما يَبْذُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ»، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «گاهی انسان به حسب ظاهر کارهایی را انجام می دهد که کار اهل بهشت است (و مردم گمان می کنند که آدم خوبی است) ولی در حقیقت او اهل جهنم است، و با گاهی بر حسب ظاهر کارهای اهل جهنم را انجام می دهد اما در حقیقت اهل بهشت است».

[۱۴] {نصاری} مسیحی «أَخَذْنَا مِيقَاتَهُمْ» از آنان بیان گرفتیم «فَنَسُوا» فراموش کردند «حَقًّا مَا ذُكِّرُوا بِهِ» قسمت قابل ملاحظه‌ای از آنچه بدانان تذکر داده شده بود {«فَاعْرِضْ»} میانشان دشمنی افکندیم «الْعِدَاوَةَ» دوری قلبها از همدیگر.

۱۱۰

الْحُرِّ النَّاصِرِينَ

شُرِّفُوا لِلْمَلَأَانَةِ

دشمنی «الْبَغْضَاءُ» کینه {«رَبِّبْنَاهُمْ»} باخبرشان می‌سازد { [۱۵] «نُورٌ» } یعنی محمد - {«مَبِينٌ»} روشن. روشننگر { [۱۶] } {«اتَّبَعَ»} رضوانه «جویای خوشنودی او باشد» {«سُبُلَ السَّلَامِ»} راههای امنیت نسبت به چیزهای ترسناک دنیا و آخرت «مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» از تاریکی‌های کفر و نادانی به سوی نور ایمان و دانش { [۱۷] } {«فَن يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا»} چه کسی می‌تواند در مقابل خدا کاری بکند؟ {«قَدِيرٌ»} توانا}.

۱۱۷ - قال رسول الله - ﷺ :-

«من شهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له، و ان محمدا عبده و رسوله، و ان عيسى عبد الله و رسوله و كلمته القاها الى مريم و روح منه، والجنة حق، والنار حق، ادخله الله الجنة على ما كان من العمل». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که

اقرار نماید که هیچ معبود برحق نیست جز ذات الله که یگانه است و شریکی ندارد و اقرار نماید که محمد - ﷺ - بنده و فرستاده خدا است و عیسی بنده و فرستاده خدا و مصداق کلمه‌ای است که به سوی مریم القا شده است و روحی از جانب او است، و به حقانیت بهشت و جهنم ایمان داشته باشد، خدا او را وارد بهشت می‌نماید، هرچند گناه هم داشته باشد».

۱۱۸ - قال رسول الله - ﷺ :- «اذا اتفق المسلم نفقة على اهله، وهو يحبسها، كانت له صدقة». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه مسلمانی به‌منظور رضای خدا و انجام تکلیف شرعی چیزی را برای زن و بچه و خانواده‌اش خرج کند، خداوند آن را به عنوان صدقه از او قبول می‌کند».

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَرِيُّ أَخَذْنَا مِيقَاتَهُمْ
فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَعَرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ
بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٥﴾ يَكَاهِلُ الْكِتَابِ
قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ
كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ
مُبِينٌ ﴿١٦﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ
سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
﴿١٧﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ
ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ
أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨﴾

{ ۱۸ } ﴿احْتَبَاهُ﴾ عزیزان خدا ﴿فَلَمَّ يَجْعَلْكُمْ﴾ پس چرا شما را در برابر گناهان عذاب می دهد ﴿إِلَى الْمَصِيرِ﴾ بازگشت همگان به سوی او است { ۱۹ } ﴿قَدْ جَاءَكُمْ﴾ به سوی شما آمده است { ﴿عَلَىٰ فِتْرَةٍ مِنَ الرَّسْلِ﴾ مدت زمانی که میان ارسال پیامبران فاصله بوده است { ۲۰ } { ﴿إِذْ جَعَلْ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ﴾ زمانی را به یاد آورید که خداوند پیغمبرانی در میان شما برانگیخت { ﴿وَجَعَلَكُمْ مَلُوكًا﴾ به سبب نعمت های آزادی و اموال فراوان، گویی شما را شاه گردانده است { ۲۱ } ﴿الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ﴾ سرزمین پاک و مقدس { ﴿كُتِبَ اللَّهُ لَكُمْ﴾ خداوند مقدر کرده که اگر مطیع فرمان او باشید، بدانجا وارد می شوید و سکونت می کنید ﴿وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ﴾ از ترس زورمندان فرار نکنید و به گذشته بازنگردید { ﴿فَتَقْتُلُوا خَاسِرِينَ﴾ که زیانکارانه برمی گردید { ۲۲ } { ﴿قَوْمًا جَبَّارِينَ﴾ قوم زورمند، بسیار قوی (کنعانیان)، { ۲۳ } { ﴿الرَّجُلَانِ﴾ دو مرد (سردار) { ﴿يَخَافُونَ﴾ می ترسند (از خدا)، از خدا ترس { ﴿ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ﴾ از دروازه بر

۱۱۱

الْحُجُوجِ النَّبَاتِ

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصْرَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّوهُ فَقُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝ ۱۸ يٰٓأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فِتْرَةٍ مِّنَ الرَّسْلِ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ ۱۹ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَنْقُورِ ادْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَءَاتَاكُمْ مَّا لَمْ يُوْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ ۝ ۲۰ يَنْقُورِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ۝ ۲۱ قَالُوا يَمُوسَىٰ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ۝ ۲۲ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمُ غَلِيْبُونَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ۝ ۲۳

آنان وارد شوید ﴿عَلَىٰ اللَّهُ فَتَوَكَّلُوا﴾ بر خدا توکل کنید.

۱۱۹ - قال رسول الله - ﷺ : «من أصبح منكم معافي في جسده، أمناً في سريه، عنده قوت يومه، فكأنما حيزت له الدنيا بحذافيرها». أخرجه الترمذي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی از شما روزش را آغاز کرد در حالیکه جسم سالمی داشت، در خانه و میان خانواده اش راحت و آسوده بود، و قوت آن روز برایش فراهم بود، مثل این است که دنیا با همه سختیش برای او نرم و رام شده است».

[۲۴] { **الَّذِي خَلَقَهَا** } هرگز وارد آنجا نخواهیم شد { **مَادَامَ لَهَا** } مادام که آنان در آنجا حضور داشته باشند
 { **وَرَبِّكَ** } همراه پروردگارت { **هَهِئَا** } در اینجا { **فَاعْبُدُونِ** } نشستگان [۲۵] { **إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَآخِي** }
 من فقط اختیار خود و برادرم
 { **سُورَةُ النِّازِعَاتِ** }
 ۱۱۲

{ **هَارُونَ** } را دارم { **فَأَنْفَرُوا** }
 { **بِأَوَّلِي** } با داوری خود
 میان ما و ایشان فاصله
 بینداز [۲۶] { **أَرْبَعِينَ سَنَةً** }
 چهل سال { **الْمُتَّحِينَ** }
 { **الْأَرْضِ** } در سر زمینی
 سرگردان این سو و آن سو
 می روند و راه را گم کرده اند
 { **فَلَا تَأْسَ** } غم مخور
 { **عَلَى قَوْمٍ** } بر تعذیب قوم
 ستم پیشه غم مخور [۲۷]
 { **وَأَتَى** } بخوان { **نَبَأَ** } خبر {
 { **إِبْنِ آدَمَ** } قایل و هایل
 { **قَرِيبًا** } وسیله تقرب به
 خداوند از قبیله: ذبح
 حیوانات و... [۲۸] { **مَا أَنَا**
 { **بِبَاسِطِ يَدِي إِلَيْكَ** } دستم را
 به سوی تو دراز نمی کنم (کنایه
 از زدن است) [۲۹] { **أَلَمْ**
 { **يَأْتِي** } با گناه کشتن من
 برگردی { **وَأَمَّا** } و گناه
 قبلی تو که مانع از قبول قربانی
 تو شد [۳۰] { **فَطَوَّعَتْ**
 { **لِنَفْسِي** } نفس او کشتن
 برادرش را ساده جلوه داد و

قَالُوا يَمْوَسِيٰٓ اِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا اَبَدًا مَا دَامُوا فِيْهَا فَاذْهَبْ
 اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتِلَا اِنَّا هُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ
 اِنِّي لَا اَمْلِكُ اِلَّا نَفْسِي وَاَخِي فَاَفْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
 الْفٰسِقِيْنَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً
 يَتَّبِعُوْنَ فِي الْاَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ
 ﴿٢٦﴾ وَاَتَلَ عَلَيْهِمْ نَبَا اِبْنِ آدَمَ بِالْحَقِّ اِذْ قَرَّبَا قُرْبٰنًا
 فَتَقَبَّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يَقْبَلْ مِنَ الْاٰخَرِ قَالَ لَا قَبْلَئِكَ
 قَالَ اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٢٧﴾ لَئِنْ بَسَطْتَ اِلَى يَدِكَ
 لِنَقْلَنِي مَا اَنَا بِبَاسِطِ يَدِي اِلَيْكَ لَا قَتْلَكَ اِنِّيْ اَخَافُ اللّٰهَ
 رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٢٨﴾ اِنِّيْ اُرِيْدُ اَنْ تَبُوْا يٰٓاَيُّهَا وَاِمْنُكَ فَتَكُوْنُ
 مِنْ اَصْحٰبِ النَّارِ وَذٰلِكَ جَزَاُ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعَتْ
 لَهٗ نَفْسُهُ فَقَتَلَ اَخِيْهٖ فَقَتَلَهُ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٣٠﴾
 فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْاَرْضِ لِيُرِيْهِ كَيْفَ يُوْرِيْ
 سَوْءَةَ اَخِيْهِ قَالَ يٰوَيْلَتِيْ اَعْجَزْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِثْلَ هٰذَا
 الْغُرَابِ فَاُوْرِيْ سَوْءَةَ اَخِيْ فَاَصْبَحَ مِنَ النَّٰدِمِيْنَ ﴿٣١﴾

بیاراست [۳۱] { **لَمَعَتْ** } مقدار ساخت. فرستاد { **الْغُرَابَا** } لاغی { **يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ** } زمین را حفر می کرد تا
 زای را که کشته بود، دفن کند { **لِيُرِيَهُ** } تا به او نشان دهد { **الْغُرَابِي** } پنهان و مخفی می کند { **أَسْوَأَ أَخِيهِ** }
 جسد و لاشه برادرش را. عورت { **بِأَوَّلِي** } وای بر من (کلمه درد و حسرت) { **فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ** } پشیمان
 شد.

۱۲۰- قال رسول الله - ﷺ -: «اكثرُوا ذِكْرَ هٰذَا المَوْتِ يعني الموت». اخرجه ابن ماجه و الترمذي وحسنه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بسیار مرگ را که برنده و ازین برنده لذات است، یاد کنید».

[۳۲] «مَنْ أَجَلَ ذَلِكَ» بدان خاطر. به سبب زشتی این جرم {کنشها} واجب کردیم. مقرر داشتیم {اَوْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ} یا در زمین به غیر فساد، فساد بکنند که موجب هدر رفتن خورش می شود {فَنَكَلْنَا قِتْلَ النَّاسِ جَمِيعًا}

يُؤْخَذُ لِلنَّاسِ بِأَذَى

۱۱۳

لِلنَّاسِ الْخِيَارَ

گوئی همه انسانها را کشته

است {وَمَنْ أَحْيَاهَا} سبب

زنده ماندن کسی شود

{لَمُسْرِفُونَ} در قتل و جنایت

راه اسراف در پیش گرفتند

[۳۳] {يَحَارِبُونَ اللَّهَ} * با قتل

یا گرفتن اموال مردم، راهزنی

می کنند {...مِنْ خِلَافٍ}

دست و پای آنها در جهت

خلاف یکدیگر قطع شود

(دست راست و پای چپ)

{يُنْفِقُوا مِنَ الْأَرْضِ} تبعید یا

زندانی شوند {خِزْيٌ}

رسوایی. مجازات { [۳۴]

{مَنْ قَبْلَ أَنْ تَقْدِرُوا...} پیش

از اینکه بر آنان چیره شوید {

[۳۵] {وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ}

با انجام دادن عبادات و

اجتناب از گناهان تقرب به

رضای خداوند را بطلبید

{ [۳۶] {لِيُقْتَدُوا بِهِ} تا آن را

قدیه خود کنند. خویشتر را با

آن اموال از عذاب آخرت

نجات دهند}.

* خداوند از راهزنی همراه با

کشتن و غارت به جنگیدن با

خدا تعبیر کرده است زیرا مخالفت با اوامر او است.

۱۲۱- قال رسول الله - ﷺ - : «إذا التقى المسلمان بسيفيهما فالقاتل والمقتول في النار» قالوا: يا رسول الله! هذا القاتل،

فما بال مقتول؟ قال: «إنه كان حربياً على قتل صاحبه». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه دو مسلمان با اسلحه رودرروی هم قرار بگیرند و همدیگر را بزنند، قاتل و مقتول هر دو

وارد جهنم می شوند» اصحاب گفتند: ای رسول خدا! مقتول چرا وارد جهنم می شود؟ فرمود: «قطعاً او هم بر کشتن

دیگری اصرار داشت و می خواست او را بکشد».

[۳۷] { یزیدون } می‌خواهند (مخرجون) بیرون آیند { عذاب مقیم } عذاب دائم و مستمر [۳۸] { السارق }
و السارقه } مرد و زن دزد { فاقطعوا أيدهم } دستشان را قطع کنید { جزاء بما کسبا } به کفر عملی که انجام
داده‌اند { نکالا } این

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِمُخْرِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۚ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا
أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَكِيمٌ
۳۸ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ
عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ۳۹ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۴۰ يَتَأْتِيهَا الرُّسُولُ
لَا يَخْرُجُكَ الَّذِينَ يُسْكِرُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ
قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ
هَادُوا أَسْمَعُونَ لِلْكَذِبِ سَمْعًا لِّقَوْمٍ
آخَرِينَ لَمْ يَأْتُواكَ بِمُخْرِفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ
يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا
وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ، وَمِنَ اللَّهِ شَيْءٌ
أَوَّلُكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ فِي
الدُّنْيَا خَرَىٰ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۴۱

هذا... می‌گویند: اگر این چیزهایی که ما می‌گوییم توسط محمد به شما گفته شد، آن را بپذیرید (این هم یک نوع
از بازی آنان با کتابشان است) { و ان لم تتوبوا } اگر چنین به شما گفته نشد { فاحذروا } خویشتن را برحذر
دارید { فتنه } گمراهی، کفر و هلاک او { خزی } ذلت و رسوایی.
هرگاه نفر یکر ثروتمند یهودی مرتکب گناهی می‌شد که حکم تورات نسبت به آن شدید و سخت بود به احبار و
پیشوایان دینی رشوه می‌داد، آنان هم به او می‌گفتند: نزد محمد برو و اگر حکم او در مورد گناه تو خفیف و کم بود مثلاً
فلان چیز، بپذیر وگرنه از او برحذر باش و فاصله بگیر.

[۴۲] { «يَا عُونُ لِلْكَذِبِ» بسیار گوش به دروغ فرامی دادند } { «أَقَالُونَ لِلشَّحَةِ» بسیار مال حرام می خوردند که فاحش ترین آن رشوه و ربا است } { «الْحَكَمُ بَيْنَهُمْ» میان ایشان داوری کن } «أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ» یا از ایشان

سُورَةُ النِّسَاءِ

۱۱۵

الْبُرُوقِ

روی بگردان * { «بِالنِّسْطِ»

با عدالت (به حکم اسلام)

{ «الْمُسْطِينِ» دادگران و

عادلان در داوریها [۴۳]

{ «كَيْفَ يَحْكُمُونَكَ» چگونه از

شما داوری می طلبند؟

{ «يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ» بعد

از داوری از حکم تو که

موافق تورات باشد روی

می گردانند [۴۴] { «النَّبِيِّنَ»

موسی و پیامبران بنی اسرائیل

بعد از او { «أَسْلَمُوا» مطیع

حکم پروردگارشان شدند

{ «الرَّبَّانِيِّينَ» خداپرستان

پرهیزگار { «الْأَحْبَارَ»

پیشوایان دینی یهود { «بِمَا

أَسْتَحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ» به

سبب چیزی که بدانان سپرده

شده بود تا در حفظ آن

بکوشند { «شُهَدَاءَ» نگهبانانی

که از تورات در برابر تغییر

محافظت می کردند { «فَلَا تَحْشُرُوا

النَّاسَ» از مردم نهراسید {

{ «لَا تَحْشُرُوا بِلَايَاتِي...» عمل به

آیات من در تورات را در

مقابل بهای اندک، ترک

سَمِعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلشَّحَةِ فَإِنْ جَاءَ وَكَ
فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ
يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٤٢ وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ
التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ٤٣ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا
هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ
هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ
اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ
وَأَخْشَوْنَ وَلَا تُشْرِكُوا بِلَايَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ٤٤ وَكُنْتُمْ عَلَيْهِمْ
فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ
بِالْأَنْفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ وَاللِّسْنَ بِاللِّسَنِ وَالْجُرُوحَ
قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارٌ لَهُ وَمَنْ
لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٤٥

نکتید [۴۵] { «الْأَنْفَ» بینی { «الْأَذْنَ» گوش { «اللسن» دندان } { «الْجُرُوحَ قِصَاصَ» در جراحات، جانی بهمان
منوال قصاص می شود که بجای علیه را زخمی کرده است { «تَصَدَّقَ بِهِ» اگر کسی از حق قصاص خود درگذرد و
جانی را عفو کند...

* مالی که از طریق حرام کسب شود، (سحت) نامیده می شود زیرا حلال را نابود و ریشه کن می سازد.

۱۲۲- سئل رسول الله - ﷺ - عن الکيائي قال: «لا شراك بالله، و غفوقی الوالدين، و قتل النفس، و شهادة الزور». متفق
عليه

از پیامبر - ﷺ - درباره گناهان کبیره سؤال شد، فرمود: قراردادن شریک برای خدا، اذیت و بی احترامی به پدر و مادر،
کشتن انسان بی گناه و شهادت دروغ و ناحق.

[۴۶] «فَقَيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَىٰ ۖ عِيسَىٰ يَسِّرْ مَرِيَمَ رَا بَرَاهُ وَ رُوشِ انْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَرَسْتَادِمُ ۖ بَيْنَ يَدَيْهِ»
 پیش از آن { «وَهْدَىٰ وَ مَوْعِظَةً ۖ رَاهِنَا وَ پنددهنده [۴۷] «أَهْلَ الْإِنجِيلِ ۖ يَبْرُوانِ الْغَيْبِ ۖ وَ مَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ ۖ كَسَىٰ ۖ کسی که بدانچه

خداوند نازل کرده است

حکم نکند، اگر منکر آن

باشد کافر است، و اگر منکر

آن نبوده و مقرّ باشد ظالم

است، و اگر در راه حکمت

بخشیدن بدان تلاش نکند و

سستی ورزد فاسق است

(تفسیر واضح به نقل از

تفسیر نور)؛ [۴۸] «وَأَنْزَلْنَا

الْحَقَّ الْكِتَابَ ۖ وَ بِرِ تُو کتاب

قرآن را نازل کردیم [الحق]

مشتمل بر احکام صحیح

ثابت [من الكتاب] از

کتابهای آسمانی سابق مثل:

تورات و انجیل [همینا

علیه] حافظ و نگهبان بر

کتابهای سابق است. شاهد بر

حقایق الهی و خطاها و

انحرافات است [عما جاءك

من الحق] از قرآن روی

مگردان [شرعة و منهاجاً]

شریعت و راه واضح در دین

[لنبیوكم] تا شما را آزمایش

کند [فاستبقوا الخیرات] قبل

از اینکه مرگ شما را دریابید،

وَقَيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
 التَّوْرَةِ ۚ وَءَاتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
 يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ۚ ۴۶ وَلِيَحْكُمَ
 أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ ۚ وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۚ ۴۷ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ
 بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا
 عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
 عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا
 وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا
 ءَاتَاكُمْ ۖ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
 فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۚ ۴۸ وَأِنْ أَحْكَمُ بَيْنَهُمْ بِمَا
 أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ
 بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنِّي بَصِيصٌ
 بِبَعْضِ دُورِهِمْ ۚ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ۚ ۴۹ أَفَحُكْمَ
 الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۚ ۵۰

به سوی اعمال نیک از همدگر پیشی گیرید [۴۹] «وَأَحْذَرُهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ» بر حذر باش که با حيله و دروغ

تو را از برخی چیزهایی که خداوند بر تو نازل کرده است، به دور و منحرف نکنند [۵۰] «وَأَحْكُمَ الْجَاهِلِيَّةِ»

آیا خواستار حکمی هستند که بر وفق هواها و شهوات باشد.

۱۲۳- قال النبی ﷺ: «إِذَا حُكِمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حُكِمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ»، متفق علیه

پیامبر ﷺ - فرمود: «وقتی حاکم و قاضی در قضاوت خود تلاش نمایند و به حق حکم کنند، دو ثواب دارند، اما اگر بعد

از تلاش و زحمت به اشتباه حکم نمایند، تنها یک اجر دارند».

ایشان است} [۵۲] **الذین**

با یهودیان و مسیحیان بر
یکدیگر سبقت می گیرند (ان)

بر سر ما آید **«بالفتح»** با
باری که در سامرش **«أَمْ أَمْ»**

اسلام و رسوایی منافقان

رسوایی منافقان می‌گفتند...

مؤمنان نرم، رثوف و مهربان

سخت‌گیر هستند ﴿لَوْ مَدَّ﴾
﴿نَحْمُ﴾ در راه یاری دین از

دارای فضل و بخشش [۵۶] حیات الله

پیامبر - ﷺ - فرمود: «نمازهای پنجگانه را بخوان، زیرا که هر نماز یک بار تو را از آتش دوزخ دور می‌کند».

و تن هستند [۵۶] *حَبَّ اللّٰهِ* باری دهندگان در خدا [۵۷] *اَهْلُهَا* مسخره *وَلَمَّا* بعد از باز،

۱- «یا ایها الذین آمنوا، اذکروا نعم الله الیه الّتی انتم فیها کثیرون» ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده‌اید، یاد کنید نعمت‌های بسیار خدا را که شما را به خود اختصاص داده است.

و ان فاصله انجام ترمه است مادام که مرتجع شاهان پیروز نشده باشند.

{[۵۸] اِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ} هنگامی که صدا به نماز برداشتید (و اذان گفتید) **﴿اتَّخِذُوا هَؤُلَاءِ نِجَارًا﴾** نماز را به باد استهزاء می گیرند **﴿وَلَعِبَاءٌ﴾** و به بازیچه‌اش قرار می دهند **﴿لَا يَعْقِلُونَ﴾** نفهم و بی شعور هستند { [۵۹] تَتَقِمُونَ مِنَّا} بر ما خرده می گیرید و زشت می دانید؟ { **﴿إِنَّا أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ﴾** بیگمان بیشتر شما فاسق (و خارج از شریعت خدا) هستید { [۶۰] مَثُوبَةٌ

عند الله} جزاء و مجازات ثابت در حکم خداوند { **﴿قُرْدَةٌ﴾** میمونها **﴿خَنَازِيرُ﴾** خوک‌ها { **﴿عَبِيدُ الطَّاغُوتِ﴾** پیروان و فرمانبرداران شیطان و طغیانگران **﴿سِوَاءَ السَّبِيلِ﴾** راه معتدل، راه اسلام { [۶۱] **﴿وَإِذَا جَازَوْكُمْ﴾** هنگامی که منافقان یهود پیش شما می آیند **﴿دَخَلُوا بِالْخُرُوبِ﴾** به پیش تو می آیند در حالی که کافرن **﴿خُرُوبِهِمْ﴾** کافران خارج می شوند. نه از حضور پیش تو نفعی می برند و نه از سخنان تو { [۶۲] **﴿يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ﴾** در گناه و دروغ از همدیگر سبقت می گیرند **﴿وَالْعُدْوَانَ﴾** تجاوز و ستم **﴿الشُّحَّتِ﴾** مال حرام مثل: رشوه و ربا { [۶۳] **﴿لَوْلَا**

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هَؤُلَاءِ نِجَارًا وَلَعِبَاءًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ۵۸ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنَاءَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ مِن قَبْلُ وَأَن أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ ۵۹ قُلْ هَلْ أَنْتُمْ بِشِرِّ مِنَ ذَلِكَ مَثُوبَةٌ عِنْدَ اللَّهِ مَن لَّعَنَهُ اللَّهُ وَعَظِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقُرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبِيدَ الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ۶۰ وَإِذَا جَاءَ وَكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ خَلَوْنَا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ۶۱ وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسْرِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَيْتَسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۶۲ لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّيُّونَ وَالْأَجْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَيْتَسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ۶۳ وَقَالَتِ الْيَهُودُ لِلَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلَعْنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلِيزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا أَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعُدَّةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۶۴

﴿يَهَاهُمْ﴾ چرا آنان را نهی نمی کنند { **﴿الرَّبَّائِيُونَ﴾** عابدان و پارسایان. پیشوایان دینی مسیحی **﴿الْأَخْيَارُ﴾** پیشوایان دینی یهود { **﴿قَوْلُهُمُ الْإِثْمِ﴾** سخنان گناه آلودشان { [۶۴] **﴿يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ﴾** دست خدا از سر بخل بسته است { **﴿غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ﴾** دستهایشان بسته باد! **﴿لُعْنُوا﴾** نفرین بر آنان باد! **﴿يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾** دستهای او برای بذل و بخشش باز است { **﴿أَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعُدَّةَ﴾** میان آنان تا روز قیامت دشمنی و کینه توزی افکندیم { **﴿أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ﴾** هر زمان که آتش فتنه را میان مؤمنان و مشرکان شعله ور می سازند { **﴿أَطْفَأَهَا اللَّهُ﴾** خداوند آن را خاموش ساخته است.}

[۶۶] {وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ...} و اگر آنان به تورات و انجیل و قرآن عمل بکنند... {لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ

رِضْنًا تَحْتَ آرْجُلِهِمْ} از بالای سر خود و از زیر پای خود روزی خواهند خورد. کنایه از فراوانی نعمت از هر

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۱۱۹

الْحِجَابِ الْبَاطِنِ

سو و خوشی معیشت است

{مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ} گروهی

از اهل کتاب میانرو هستند

(و آنان به سرعت به اسلام

گرویدند) [۶۷] {بَلَاةٌ}

تبلغ کن. برسان {بَعْضُكَ

مِنَ النَّاسِ} تو را از آنان

محفوظ می‌دارد، و آنان

توانایی تسلط بر تو را ندارند

[۶۸] {لَسْتَ عَزِيزٌ} شما

پای‌بند چیزی نیستید. بر

عقیده و ایمانی نیستید {مِنْ

نَفْسِ التَّوْرَةِ وَ الْإِنْجِيلِ}

مگر اینکه با علم و عمل

حقوق تورات و انجیل را ادا

کنید {فَلَا تَأْسَ عَلَىٰ} بر عدم

ایمان کافران محزون و متأسف

مباش [۶۹] {الَّذِينَ هَادُوا}

یهودیان {الصَّابِقُونَ}

ستاره‌پرستان یا

ملائکه‌پرستان [۷۰]

{سَاءَ} بسیار مؤکد

{مَجْرُومٌ} که با

هواها و هوسهای آنان

سازگار نبود {فَرِيقًا كَذِبًا}

و... دسته‌ای (از پیامبران)

را تکذیب می‌کردند و گروهی را می‌کشتند.

۱۲۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعِبْدَ نَادَىٰ جِبْرِيلُ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَىٰ يَحِبُّ فُلَانًا فَاحْبِبْهُ، فَيَحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيَنَادِي

فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ فُلَانًا فَاحْبِبُوهُ، فَيَحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ؛ ثُمَّ يَوْضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند متعال یکی از بندگان خود را دوست بدارد به جبرئیل اعلام می‌دارد: خداوند

فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باش. جبرئیل هم او را دوست می‌دارد، سپس جبرئیل به اهل آسمان

اعلام می‌نماید که خداوند فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باشید، اهل آسمان نیز او را دوست می‌دارند.

خداوند محبت او را در قلب مردمان زمین نیز قرار می‌دهد و از او راضی خواهد بود.

بنی اسرائیل گمان بردن خداوند آنان را به بلا و عذاب شدید گرفتار نمی سازد و آنان را آزمایش نمی کند **﴿فَعَفُوا﴾** نسبت به آزمونها و سرنوشت گذشتگان کور شدند **﴿وَصَلُّوا﴾** سخنان حق انبیاء را نشنیدند و آن را

قبول نکردند **﴿تَابَ اللَّهُ﴾**

﴿عَلَيْهِمْ﴾ هنگامی که توبه

کردند خداوند توبه آنان را

پذیرفت و آنان را از دست

بابلیان نجات داد **﴿أَمَّ عَشْرًا﴾**

چشمه‌هایشان را بر روی

براهین قاطعی که مسیح و

خاتم پیامبران با خود

آوردند، بستند **﴿كَثِيرٌ مِنْهُمْ﴾**

بیشتر آنان سخنان حق را

نشنیدند ولی گروه کمی از

آنان میانه‌رو بودند و اسلام

را پذیرفتند [۷۳] **﴿ثَلَاثَ﴾**

﴿لَا تَهْ﴾ {۱- یک سوم} ادعا

می‌کنند که خدا سه‌تا است و

الله یکی از آنان است. [۷۵]

﴿ثَلَاثَ﴾ گذشته است

﴿صَدِيقَهُ﴾ زن بسیار راستگو.

در گفتار و کردار با خداوند

است **﴿بِأَكْلَانِ الطَّعَامِ﴾** مریم و

پسرش همانند هر انسانی غذا

می‌خوردند پس چگونه آنان

را اله می‌پندارید (اشاره به

این دارد که از خوردن و

آشامیدن فضلات بوجود

وَحَسْبُوا أَلَا تَكُونُ فِتْنَةً فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ ٧١ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ ابْنَ اللَّهِ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ ابْنُ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ٧٢ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ ابْنَ اللَّهِ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمِمَّا مِنْ إِلَهِ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٧٣ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٧٤ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ أَنْظِرْ كَيْفَ نَبِّئُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ أَفْ يُؤْفَكُونَ ٧٥ قُلْ أَعْبُدُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٧٦

می‌آید) **﴿فِي تَفَكُّرٍ﴾** چگونه شیطان آنان را از تأمل در دلایل آشکار و قبول آن باز می‌دارد؟

۱۲۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «أَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟» «الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَ عَفْوُ الْوَالِدَيْنِ» وَ كَانَ مَتَكْنًا فَجَلَسَ، فَقَالَ: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ، أَلَا وَ شَهَادَةُ الزُّورِ؟» فَمَا زَالَ يَكْزُرُهَا حَتَّى قُلْنَا: لَيْتُهُ سَكَتَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «توجه کنید، تا شما را از بزرگترین گناه کبیره باخبر کنم: شریک قرار دادن برای خدا و اذیت پدر و مادر» سپس در حالی که بر چیزی تکیه کرده بود، نشست و فرمود: «آگاه باشید، سخن و شهادت دروغ هم از بزرگترین گناهان کبیره است» پیامبر - ﷺ - به اندازه‌ای این جمله را تکرار فرمود که آرزو داشتیم سکوت کند.

[۷۷] **«لَا تَعْلَمُوا»** از حد تجاوز نکنید. غلو نکنید **«عَمَّا لَمْ يَكُنْ»** غلو بناحق. مدعی غیر از آنچه خداوند نازل کرده است **«أَهْوَاءَهُمْ»** هواهای رهبران گذشته **«مَنْ لَمْ يَكُنْ»** قبل از بعثت خاتم الانبیاء محمد - ﷺ - { **«أَضَلُّوا كَثِيرًا»** بسیاری را گمراه کرده‌اند }
«وَضَلُّوا» بعد از بعثت پیامبر
 همراه گشته‌اند
«سِوَاءِ السَّبِيلِ» وسط راه که
 از گردنه و پرتگاه دور است
 { [۷۸] **«عَلَى لِسَانٍ»** بر زبان
«عَصَا» سرکشی کردند
«كَانُوا يَعْتَدُونَ» (در ظلم و
 فساد) از حد می‌گذشتند
 { [۷۹] **«كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ**
«سُوءِ عَمَلِهِمْ» آنان از اعمال
 زشتی که انجام می‌دادند دست
 نمی‌کشیدند [۸۰] **«يَتَوَلَّوْنَ**
«الَّذِينَ كَفَرُوا» با مشرکان
 دوست می‌شوند و آنان را بر
 ضد پیامبر یاری می‌کنند
 { **«الْبَنَى بِلَدِهِمْ»**
«أَنْفُسُهُمْ» چه توشه بدی برای
 خود پیشاپیش (به آخرت)
 فرستاده‌اند { **«سَخِطَ اللَّهُ**
«عَلَيْهِمْ» به خاطر کارهای
 زشتشان خداوند بر آنان
 خشم گرفت [۸۱] { **«لَتَجِدَنَّ**
«أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ
«آمَنُوا» ... خواهی دید که
 دشمن‌ترین مردم برای
 مؤمنان یهودیان و مشرکانند
 راهب‌ها، دیرنشینان.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

۱۲۱

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ
 وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا
 كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ۚ لُعِنَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى
 ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ۚ
 كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ
 مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۚ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ
 يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ
 أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ لَهُمْ خَالِدُونَ ۚ
 وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ
 مَا اتَّخَذُوا لَهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسِقُونَ
 ۚ لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ
 وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ
 آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرُكَ إِنَّكَ لَمِنَ الَّذِينَ
 قَسَيْسِينَ وَرَهْبَانًا وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۚ

۸۱

«أَقْرَبَهُمْ عَدَاوَةً» مهربانترین آنان { **«قَسَيْسِينَ»** رهبران مسیحیان **«رَهْبَانًا»**

۱۲۷ - قال النبی - ﷺ - : «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مَقْضًى، فَيَكْبُرُ الصَّلِيبَ، وَ يَقْلُ الْخَنَزِيرَ، وَيُضَعُ الْجَزِيَّةَ وَيُفِضُ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ.» متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جان من در دست او است بزودی (عیسی) پسر مریم در بین شما فرود می‌آید و به عدالت حکم می‌کند، صلیب را می‌شکند، خوک را می‌کشد و جزیه را از میان برمی‌دارد و ثروت به حدی زیاد می‌شود که کسی آن را به عنوان صدقه قبول نمی‌کند.»

[۸۳] { إِذَا سَمِعُوا } هر زمان بشنوند { غَضِبَ مِنَ الدَّمْعِ } چشمانشان پر از اشک می شود { مِنَ الْحَقِّ } از حقیقت ثابت فرو فرستاده شده از سوی خدا { الشَّاهِدِينَ } مؤمنان عادل که گواهان بر مردم در روز قیامتند

[۸۴] { جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ } قرآن که برای ما آمده است [۸۷]

{ وَلَا تَعْتَدُوا } از قوانین حلال

و حرام تجاوز نکنید [۸۹]

{ لَا يُؤَاخِذُ } مؤاخذه و

بازخواست نمی کند { بِاللَّغْوِ

فِي أَيْمَانِكُمْ } سوگندهای

بیهوده. مثلاً کسی در موردی

قسم بخورد که فکر می کند

درست است، هر چند درست

نباشد. یا قسم هایی که عادتاً

بر زبان جاری می شوند

{ عَقْدْتُمُ الْآيَانَ } سوگندی که

از روی قصد و اراده

خورده اید { مِنْ أَوْسَطِ

مَاتَعْمُونَ... } از آنچه عادتاً

خود و خانواده تان

می خورید و برای شام و نهار

یک مسکین کافی است

{ تَحْرِيرِ رَقَبَةٍ } آزاد کردن

برده { وَ احْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ } سوگندهای خود را حفظ

کنید و بدون دلیل قسم

نخورید.

۱۲۸- عن ابن عمر - رضی الله

عنهما - أنه ادرك عمر بن

الخطاب في ركب وهو يحلف بأبيه، فناداهم رسول الله - ﷺ - : «الآن الله ينهاكم أن تحلفوا بأبائكم، فمن كان حالفاً

فليحلف بالله والأ فليصمت.» متفق عليه

ابن عمر - رضی الله عنهما - گوید: عمر بن خطاب را در بین چند سواری دیدم که به پدرش قسم می خورد، پیغمبر - ﷺ -

آنان را صدا کرد، فرمود: «بدانید که خداوند شما را از قسم خوردن به آباء و اجدادتان بر حذر می دارد، کسی که قسم

می خورد باید به خدا قسم بخورد والا سکوت کند.»

وَ إِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ۸۳ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ۸۴ فَأَنْتَبَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ۸۵ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِيمِ ۸۶ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحَرِّمُوا طَيِّبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۸۷ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَلًا طَيِّبًا وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۸۸ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَرْتُمْ بِهِ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تَطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَرَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَ احْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۸۹

الخطاب في ركب وهو يحلف بأبيه، فناداهم رسول الله - ﷺ - : «الآن الله ينهاكم أن تحلفوا بأبائكم، فمن كان حالفاً

فليحلف بالله والأ فليصمت.» متفق عليه

ابن عمر - رضی الله عنهما - گوید: عمر بن خطاب را در بین چند سواری دیدم که به پدرش قسم می خورد، پیغمبر - ﷺ -

آنان را صدا کرد، فرمود: «بدانید که خداوند شما را از قسم خوردن به آباء و اجدادتان بر حذر می دارد، کسی که قسم

می خورد باید به خدا قسم بخورد والا سکوت کند.»

[۹۰] **البقرة** قار **الانصاب** سنگهای دور کعبه که در کنار آنها قربانی می کردند **الانصاب** تیرهای معروف و مخصوصی که در جاهلیت با آن بخت آزمایی می کردند **رجس** پلید. کثیف. نجس [۹۳] **ليس على الذين آمنوا** ... از زنده ها و **الحج المبرور**

۱۲۳

سورة المائدة

مردها، غائبین و حاضرین
جناح گناه، حرج **فما**
فما آنچه از مسکرات
 قبل از تحریم خمر و میسر
 نوشیده اند **إذا ما اتقوا** اگر
 از محرمات بپرهیزند
الانصاب و بدانچه درباره
 تحریم نازل شده است، ایمان
 بیاورند **وعلى الصالحات**
 و کارهای شایسته و مشروع
 انجام دهند **ثم اتقوا**
احسنوا به درجات عالی
 تقوا ارتقاء پیدا کرده اند، از
 شبهات دور گشته اند و تمام
 اعمالشان نیک است [۹۴]
ما تذكروا نیز هایتان {
 [۹۵] **الانصاب** هنگامی
 که در حالت احرام حج یا
 عمره هستید **الانصاب** شتر،
 گاو، گوسفند و بز **هديا بالغ**
الکعبة چنین حیوانی قربانی
 می گردد و به مستمندان مکه
 داده می شود **اعدل ذلك**
صياما یا معادل آن
 خوراک، روزه بگیرد (یک

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رَجَسٌ
 مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۙ ۱۰ إِنَّمَا يُرِيدُ
 الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
 وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوُونَ ۙ ۱۱ وَأَطِيعُوا
 اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى
 رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۙ ۱۲ لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا ءَامَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ
 ۙ ۱۳ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَبِئْسَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ ۱۴ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا
 لَا تَقْنَطُوا مِنَ الْقَيْدِ ۚ وَاللَّهُ سَيَكْفُرُ عَنْكُمْ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ ۱۵
 وَأَنْتُمْ حُرٌّ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ
 يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَرَةٌ طَعَامُ
 مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكِ صِيَامًا لِّذَوِّ قَوْلٍ وَبِالْأَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا
 سَلَفٌ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ۙ ۱۶

روز روزه به جای یک پانه از خوراک) **وبال امر** تا سزای بد گناهش را بچشد.

۱۲۹- قال رسول الله - ﷺ: «ما أسكر كثيره فقليله حرام». أخرجه الإمام احمد
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر چیز که (نوشیدن) مقدار زیادی از آن مستکنده باشد، (نوشیدن) مقدار کمی از آن نیز حرام
 می باشد».

۱۳۰- قال رسول الله - ﷺ: «كل مسكر خمر وكل مسكر حرام». أخرجه الإمام مسلم.
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسکر (و مستکنده ای) خمر است و هر مسکری حرام می باشد». {خمر شامل مواد مخدر
 نیز می شود، والله اعلم}

[۹۶] {مَنَعًا} بهره‌مندشدن {السَّيْرَةِ} برای مسافران {أَحْمَدُ الْعِلْمِ} شکار حیوانات خشکی {مَدَامَنَ حَرَمًا} تا هنگامی که در حالت احرام حج یا عمره هستید* [۹۷] {الْحَرَامُ} تمام حرم و مراد از آن کعبه است {يَا أَيُّهَا النَّاسُ} ای کسانی که ایمان آورده‌اید {يَسْمِعُوا} بشنوند {وَأَعْلَمُوا} و بدانند {وَأَعْلَمُوا} و بدانند {وَأَعْلَمُوا} و بدانند

مصلح دین و دنیا **﴿الحَسَنُ﴾**
 حیواناتی که به فقراء کعبه
 هدیه داده می شوند نباید
 اذیت شوند **﴿الْمَالُ﴾**
 چیزهایی که به گردن حیوان
 هدی آویزان می کردند تا
 نشانه‌ای باشد بر اینکه آن
 حیوان هدیه است برای فقراء
 بیت الله و کسی متعرض آنها
 نشود [۱۰۰] **﴿لَا يَسْتَوِي﴾**
﴿غَيْثٌ وَالْغَيْبُ﴾ افکار باطل
 و اعمال فاسد آنها با خیر و
 اصلاح خداوند برابر نیست
 [۱۰۱] **﴿إِلَّا تَسْمَعُ﴾**
﴿تُكْرِمُ﴾ اگر برای شما آشکار
 شوند شما را ناراحت می کنند
﴿عَمَّا هُمْ﴾ خداوند از آن
 مسائل صرف نظر کرده است
 [۱۰۲] **﴿أَعْرَفَ﴾** شتر ماده‌ای
 که پنج شکم می‌زائید و
 گوشش را می شکافتند و به
 خادمان بت‌ها می‌دادند**
﴿سَانِيَةً﴾ شتر ماده‌ای که
 صاحبش آن را برای بت‌ها
 می‌کرد تا از بیماری شفا

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلنَّاسِ وَلِلنَّاسِ
عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا ذُكِّرَ حُرْمًا وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ١٦ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلِيدَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ يَكِلُ
شَيْءًا عَلَيْهِ ١٧ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَحِيمٌ ١٨ مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ١٩ قُلْ لَا يَسْتَرِي الْحَيْثُ وَالطَّيْبُ
وَلَوْ أَعْجَبَكُمُ كَثْرَةُ الْحَيْثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَتَأْتِي الْأَلْبَابُ
لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ٢٠ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا
عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدَّ لَكُمْ تَسْأَلُوكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُرَزَّلُ
الْقُرْءَانُ بُدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ٢١ قَدْ
سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ٢٢
مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَجِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَرِهَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ٢٣

یابد یا از جنگ به سلامت بازگردد **وصیله** ماده شتری که به صورت دوقلو همراه نرینه‌ای متولد می‌گردد و آن را به خادمین بها می‌دادند **جام** شتر نری که از نژاد او ده نسل متولد می‌گردد. در این صورت از باریری و سواری معاف می‌شد.

* کسی که در حالت احرام حج یا عمره قرار دارد، محرم نامیده می‌شود، زیرا چیزهایی که قبلاً برای او حلال بود مثل: شکار یا روابط زناشویی یا همسر، در حالت احرام برای او حرام می‌شود.

*** در جاهلیت هرگاه ماده شتری پنج شکم می‌زائید و آخرین آنها نر می‌بود، گوشش را می‌شکافتند و او را از سواری و باربری و ذبح معاف می‌کردند و از هر آب و هر چرگاهی می‌توانست بخورد.

[۱۰۴] {تَعَالَوْا} بیائید {حَسْبُنَا} برای ما کافی است {آبَانَا} علمانی که ما را با علم تربیت کرده‌اند [۱۰۵] {عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ} خویشتان را در برابر گناهان محافظت کنید {لَا يَضُرُّكُمْ} به شما آسیب نمی‌رساند {مَنْ ضَلَّ} کسی که گمراه گشته است

الْحَزَنُ الْبَاطِلُ

۱۲۵

شُكْرُ الْمَنَانِ

وَإِذْ أَقِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَٰئِكَ هُمُ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۱۰۴ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۰۵ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةً بَيْنَهُمْ إِذْ أَحْضَرْتُمْ الْمَوْتَ حِينَ الْوَصِيَّةِ أَتَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِّنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَبْتُمْ مَّصِيبَةَ الْمَوْتَ تَحْسَبُونَهُمَا مِّنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ شَمْنًا وَلَا وَلَٰكُنَّا ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذْ لَمِنَ الْأَثِمِينَ ۱۰۶ فَإِنْ غُرِبَتْ لَأَنَّهُمَا أَسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوَّلَيْنِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَدْنَا أَحَقَّ مِنْ شَهَدَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذْ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ۱۰۷ ذَٰلِكَ أَدْعَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانُ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۱۰۸

{إِذَا اهْتَدَيْتُمْ} هنگامی که شما هدایت یافتید (و راه خدا را در پیش گرفتید و دیگران را نیز به کارهای نیک دعوت کردید {مَرْجِعُكُمْ} بازگشت شما {فَيُنَبِّئُكُمْ} به شما خبر می‌دهد {۱۰۶} {شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ} میان خودتان به گواهی بگیرید {أَحْضَرْتُمْ} حاضر آمدن {الموت} هنگامی که علائم و مقدمات مرگ یکی از شما فرارسید {مِنْ غَيْرِكُمْ} غیر مسلمان {أَضْرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ} در مسافرت بودید {أَصَابَتْكُمْ مَّصِيبَةُ الْمَوْتِ} به نهایت اجل رسیدید. مرگ شما را فرا گرفت {تَحْسَبُونَهُمَا} برای ادای سوگند نگاهشان می‌دارید {مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ} بعد از نماز عصر اگر آن دو مسلمان باشند و گرنه بعد از نماز مطابق با دینشان چون در آن هنگام بیم دروغ نیست {ارْتَبْتُمْ} شک کردید {لَا نَشْتَرِي بِهِ شَمْنًا} سوگندمان

را به مال دنیا نمی‌فروشیم {۱۰۷} {غَيْرًا} اطلاع یافته شد {الْحَقَّابَا} مرتکب گناهی شده‌اند که مستحق مجازات باشد {الْحَقُّ عَلَيْهِمُ الْأَرْثَانِ} دو نفر از وارثانی که گواهان نخست به آنان ظلم کرده‌اند و آن دو از دیگر وارثان به متوفی نزدیکتر و برای دریافت ترکه مستحق تر باشند {الشَّهَادَتَانِ} سوگند ما {۱۰۸} {ذَٰلِكَ} سوگند دو شاهد اول بعد از نماز {أَدْعَى} نزدیکتر {وَرَثَتَانِ} یا بترسند از اینکه حق سوگند خوردن به ورثه ارجاع شود و سوگندهایی بعد از سوگند ایشان خورده شود که مخالف چیزهایی باشد که بر آن سوگند خورده‌اند در نتیجه دروغ آنان فاش گردد.

[۱۰۹] «مَآذَ أَجَبْتُمْ» وقتی که مردم را به سوی ایمان دعوت کردید چه پاسخی به شما داده شد؟ [۱۱۰]

«بِرُوحِ الْقُدُسِ» جبرئیل - «الْحِكْمَةِ النَّاسِ فِي الْمَهْدِ» بر اثر معجزه در دوران شیرخوارگی با مردم سخن

می گفتی «وَكَيْلًا» در سن

۱۲۶

الْحَزَنَةِ

میانه سالی و پختگی از

طریق وحی و نبوت با آنان

سخن می گفتی «تَخْلُقُ» شکل

می بخشی. به صورت...

درمی آوری «الْأَكْمَةَ» کور

مادرزاد «الْأَبْرَصَ» مبتلا به

بیماری یبسی {تخرج الموق}

مرده ها را زنده می کردی و از

گورها بیرون می آوردی

{كففت بني اسرائيل عنك}

نگذاشتم بنی اسرائیل تو را

بکشند یا بدار زنند

{باليينات} با معجزات

[۱۱۱] «أَوْحَيْتُ» به دل آنان

انداختم، یا از طریق عیسی به

آنان وحی کردم [۱۱۲]

{مائدة} سفره ای که بر روی

آن غذا است، یا خود طعام و

غذا.

۱۳۱- قال أبو بكر الصديق -

رضي الله عنه - يا أيها الناس،

إنكم تقرّون هذه الآية {يا أيها

الذين آمنوا عليكم أنفسكم،

لا يضركم من ضل إذا

أهتكم} و إني سمعتُ رسولَ

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمْ قَالَوا لَا اَعْلَمُ
لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمْتَ الْغُيُوبَ ۝١٠٩ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ
الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ
مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا
بِإِذْنِي وَتَبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ
الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنْكَ إِذْ
جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُؤْتَمِرٌ ۝١١٠ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي
وَبِرُسُولِي قَالُوا ءَامَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّكَ مُسْلِمُونَ ۝١١١ إِذْ قَالَ
الْحَوَارِيُّونَ يَٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ
يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ۝١١٢ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا
وَنَعْلَمَ أَنَّ قَدْ صَدَّقْتَنَا وَتَكُونُ عَلَيْهِمَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ۝١١٣

الله - يقول: «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَىٰ يَدَيْهِ، أَوْ شَكَّ أَنْ يَعْتَمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابِ مِنْهُ». أخرجه إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي حَتْمٍ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالتَّيَمِيُّ بِأَسَانِيدٍ صَحِيحَةٍ.

ابوبکر صدیق - رضی اللہ عنہ - گوید: ای مردم! شما این آیه را می خوانید «ای کسانی که ایمان آورده اید! مواظب خود باشید، و هنگامی که شما هدایت یابید، گمراهی گمراهان به شما زبانی نمی رساند» [مائده: ۱۰۵] و من واقعاً از رسول خدا شنیدم، می گفت: «قطعاً اگر مردم ظالم را ببینند و مانع ظلم او نشوند، خداوند همه آنان را دچار عذاب می کند».

[۱۱۴] {مَآئِدَةُ سَفَرُهُ آمَدَهُ. خوان} عیداً جشن و شادی، یا روز بزرگ و به یاد ماندنی * {لَا وَنَسَا}

برای ما مؤمنان متقدم و دیگر مؤمنان متأخر {۱۱۵} نازکننده آن {عید} از این زمان به

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ

۱۲۷

لِإِنَّ الْبَيْتَ

بعد. بعد از نازل کردن مانده

{لَا أَعْلَمُهُ أَحَدًا} کس

دیگری را بدانگونه مجازات

نمی‌کنم (کنایه از شدت

مجازات است) {۱۱۶}

{أَتُخَذُونِي وَأَمْنِي الْهَيْنَ} من و

مادرم را هم، دو خدای دیگر

بدانید {من دون الله} به غیر

از خدا {سبحانک} تو را

منزه از آن می‌دانم که چنین

بگویم {مَا يَكُونُ لِي} مرا

نسزد {أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي}

{حق} که چیزی را بگویم که

(وظیفه و) حق من نیست {أَنْ}

کنت قلته} اگر آن را گفته

باشم {۱۱۷} {توفیقنی} مرا

به‌سوی خود بردی. مرا

میرانیدی {الرَّقِيبَ}

مواظب. مراقب {شہید}

مراقب. ناظر و مطلع بر هر

چیزی {۱۲۰} {ملک}

فرمانروایی. پادشاهی}.

* عید یعنی روزی که در آن

شادی و سرور برمی‌گردد.

۱۳۲- قال رسول الله - ﷺ :-

«أتق الله حيثما كنت، وأتبع

السبيل الحسنة تمشيها، وخالق الناس بحُلُقٍ حسنٍ». أخرجه الإمام أحمد والسنائي والحاكم والبيهقي.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکجا که بودی، پرهیزگار باش. بدنبال کار بد، کار نیک انجام بده تا گناه آن را پاک کند، و با

مردم با حسن خلق رفتار کن».

۱۳۳- قال رسول الله - ﷺ :- «مثل الصلوات الخمس كمثل نهرٍ جارٍ غمرٍ على بابٍ أحدكم يغتسل منه كل يوم خمس

مرَّاتٍ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «نمازهای پنجگانه مثل جوی عمیق بر آستانه خانه هریک از شما است که به سرعت جریان دارد

و روزی پنج بار در آن شستو می‌کند».

سوره انعام [۱] (جَنَل) ایجاد کرد. پدید آورد {الظلمات} تاریکیها {یَرْبَهُمْ یَعْدِلُونَ} غیر خداوند را در عبادت مساوی و شریک می‌دانند [۲] {قَضَىٰ أَجَلًا} زمان مشخصی را برای مرگ تعیین و مقدر کرده است {أَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ} زمان

۱۲۸

الْحَمْدُ لِلَّهِ

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

معین فرارسیدن رستاخیز را

فقط خدا می‌داند {تَمْتَرُونَ}

درباره زنده شدن دوباره

شک دارید و آن را انکار

می‌کنید [۳] {وَهُوَ اللَّهُ فِي

شهرت} تنها او معبود و

متصرف در آسمانها و... است

{[۴] «آیة من آیات»} دلیلی

از دلایل {مصرحین}

رویگردانان { [۵] «الحق»}

شریعت، هدایت و قرآن

{انباء} اخبار راجع به

بجایزات اخروی آنها [۶] {وَأَمْ

أَهْلَكُنَا...} چه بسیار از اقوام

و ملت‌ها را هلاک کرده‌ایم

{الفرق} امت، ملت، مردمان

هم عصر {مکناهم} قدرت و

نعمتشان دادیم {الشیاء}

باران {ممدراوا} بسیار ریزان

و یبایی [۷] {کتبا} مکتوب

{الرحمن} صفحه‌ای که روی

آن بنویسند [۸] {فعلک}

فرشته‌ای که از صدق نبوت

او خبر دهد {قضى الامر}

کار نابودی ایشان تمام

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ
وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ۱ هُوَ الَّذِي
خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ
تَمْتَرُونَ ۲ وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ
وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ۳ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ
آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۴ فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۵ أَلَمْ
يَرَوْا كَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّهِمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ
نُمَكِّنْ لَهُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ
تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا
ءَاخَرِينَ ۶ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ كُنُوفِ قِرَاطٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ۷ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ
عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكَ لَفُضِيَ الْآمْرُ ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ ۸

می‌شد، یا حکم به نابودی ایشان می‌کردیم {الایطرون} بعد از نزول عذاب لحظهای مهلت داده نمی‌شوند.

۱۳۴- قال رسول الله - ﷺ: «لما خلق الله الخلق، كتب في كتابه، فهو عنده فوق العرش: «إن رحمتي تغلب غضبي»

متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی خداوند جهان را آفرید، در کتابش که بر عرش پیش خود می‌باشد نوشت: رحمت من بیشتر

از قهر و غضب است و بر آن غلبه دارد».

[۹] {مَلَكًا} فرشته {رَجُلًا} انسان. بشر {وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِم مَّائِلِسُونَ} آنان را دچار همان اشتباهی می کردیم که قبلاً در آن بودند [۱۰] {أَسْهَرَى} مورد استهزاء قرار گرفته اند {فَحَقَّ} احاطه کرد. فرا گرفت {سَخَّرُوا مِنْهُ} او را مسخره کردند [۱۱] {بَسِيرُوا} بگردید {انظُرُوا} بنگرید. بیندیشید [۱۲] {كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ} از روی فضل و احسان رحمت را بر خود واجب کرده است {لَارِيبَ} شکئی در آن نیست {خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ} با عدم تأمل در دلیل راستی و صداقت پیامبر، خود را ضایع و نابود کرده اند [۱۳] {مَاسَكْنَ} قرار نگرفته است [۱۴] {وَلَا يَأْتِيهِمْ} رب، معبود و یاریگر {فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ} ابداع کننده و بوجود آورنده آسمانها و زمین. آسمانها و زمین را بدون الگو و نمونه قبلی ساخته است {يُطْعَمُ وَلَا يَظْعَمُ} خداوند روزی می دهد و روزی داده نمی شود {مَنْ أَسْلَمَ} کسی که خویش را خالصانه تسلیم فرمان خدا کرده است [۱۷] {إِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَصْرَ} اگر خداوند زیانی به تو برساند

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلِيسُ **۹** وَلَقَدْ أَسْهَرْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِجَاقَ يَ الَّذِينَ سَخَّرُوا مِنْهُمْ مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ **۱۰** قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ **۱۱** قُلْ لِمَنْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ كُفْرَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ **۱۲** وَلَهُ مَاسَكْنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ **۱۳** قُلْ أَغْنَى اللَّهُ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ **۱۴** قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ **۱۵** مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُمِينُ **۱۶** وَإِنْ يَمَسَّكَ اللَّهُ بَصْرَ فَلَكَ آيَاتٌ لَهُ؛ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمَسَّكَ بَخْرٌ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ **۱۷** وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ **۱۸**

{كاشف} برطرف کننده [۱۸] {القاهر فوق عباده} با قدرت کاملش بر بندگان غالب و مسلط است.

۱۳۵- قال التَّيْبِيُّ - : «سَدُّوا وَقَارِيَا وَابْشُرُوا، فَإِنَّهُ لَا يُدْخِلُ أَحَدًا الْجَنَّةَ عَلَيْهِ» قالوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَدَّنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ» متفق عليه.

پیامبر - فرمود: «کارهای نیک انجام دهید و به کارهای نیک نزدیک شوید و مژده دهید (که انجام کارهای نیک ثواب دارد اما) قطعاً هیچ کس با عمل خود وارد بهشت نمی شود» گفتند: ای رسول خدا! شما هم به واسطه عملت داخل بهشت نمی شوید؟ فرمود: «منهم تنها با علمم وارد بهشت نمی شوم، مگر اینکه رحم خدا شامل عالم باشد».

[۱۹] { أَكْبَرُ شَهَادَةٍ } بالاترین گواهی (قُلْ اَللّٰهُ) بگو: خدا (بالاترین گواه) است (وَحِیِّ اِلَیَّ) این قرآن به من وحی شده است (لَا تَنْفِرْ كُمْ بِهِ) تا شما را با این قرآن بیم دهم { وَ مِنْ بَلَّغَ } تا روز قیامت هر کس که قرآن

بدو رسد باید بدان بیم دهم [۲۰] { الَّذِیْنَ آتَيْنَاهُمُ

الْكِتَابَ } یهودیان و مسیحیان (یَعْرِفُونَهُ) محمدا را از روی صفات مذکور او در کتابهایشان می شناسند و به صداقت او - ﷺ - در رسالتش آگاهند { اَخْبَرُوا اَنْفُسَهُمْ }

خود را از دست داده اند [۲۱] { اَلَّذِیْنَ ظَلَمُوا } ظالم تر

(اَلْعَرَبِ) به هم بافت. دروغ بست { لَا یَسْأَلُ } رستگار نمی شود [۲۲] { اَغْنَتْهُمْ } همه

همگی آنان را گرد می آوری { اَکْثَرُ تَزْعُمُوا } گمان می پردید [۲۳]

{ اَتَتَبَّ } عذر و بهانه آنان. عاقبت کفر آنان [۲۴] { ضَلَّ } گم

شدند. از ایشان ناپدید گردید [۲۵] { اَکْثَرُ } پرده های زیاد (وَقَرَأَ) گری و سنگینی گوش (اشاره به

جهل آنان دارد) { اَتَجِدَلُونَكَ } با تو مجادله می کنند { اَسَاطِرُ الْأَوَّلِیْنَ } مراد: دروغها و اباطیل است

قُلْ أَىُّ شَىْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اَللّٰهُ شَهِيدُ بَیْنِیْ وَبَیْنَكُمْ وَوَحِیِّ اِلَیَّ هَٰذَا الْقُرْآنُ لَا نُنْذِرُكُمْ بِهِۦ وَمَنْ بَلَّغَ اَیُّتِنَا لَكُمْ لِتَشْهَدُوْنَ اَنْتَ مَعَ اَللّٰهِ ؕ اَلِهَةٌ اٰخَرٰی قُلْ لَا اَشْهَدُ قُلْ اِنَّمَا هُوَ اِلّٰهُ وَحِدٌ وَاِنِّیْ بِرِیِّ ؕمِمَّا تُشْرِكُوْنَ ۝۱۹ اَلَّذِیْنَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ یَعْرِفُوْنَهُ كَمَا یَعْرِفُوْنَ اَبْنَاءَهُمْ اَلَّذِیْنَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا یُؤْمِنُوْنَ ۝۲۰ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰی عَلٰی اَللّٰهِ کَذِبًا اَوْ کَذَّبَ بِآیٰتِہٖ ؕ اِنَّہٗ لَا یُقَلِّحُ الظَّالِمُوْنَ ۝۲۱ وَیَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِیْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِیْنَ اَشْرَكُوْا اَیْنَ شَرَكَاؤُكُمْ اَلَّذِیْنَ کُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ ۝۲۲ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ اِلَّا اَنْ قَالُوْا وَاَللّٰہُ رَبِّنَا مَا کُنَّا مُشْرِکِیْنَ ۝۲۳ اُنْظُرْ کَیْفَ کَذَّبُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا کَانُوْا یَفْتَرُوْنَ ۝۲۴ وَمِنْهُمْ مَنْ یَسْتَمِعُ اِلَیْکَ وَجَعَلْنَا عَلٰی قُلُوْبِهِمْ اَکِنَّةً اَنْ یَفْقَهُوْهُ وَفِیْ اَازَانِهِمْ وَقْرًا وَاِنْ یَرَوْا کُلَّ آیَةٍ لَا یُؤْمِنُوْا بِحَقِّهَا اِذَا جَآءُوْکَ یَجِدُوْنَکَ یَقُوْلُ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا اِنْ هَٰذَا اِلَّا اَسْطِیْرُ الْأَوَّلِیْنَ ۝۲۵ وَهُمْ یَنْهَوْنَ عَنْہُ وَیَنْعَتُوْنَ عَنْہُ وَاِنْ یُہْلَکُوْنَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ وَمَا یَشْعُرُوْنَ ۝۲۶ وَلَوْ تَرٰی اِذْ وَقَفُوْا عَلٰی النَّارِ فَقَالُوْا بَلِیْنَا نُرَدُّ وَلَا نُکَذِّبُ بِآیٰتِ رَبِّنَا وَنُکُوْنُ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ ۝۲۷

[۲۶] { اِنَّاوْنَ عَنْہُ } خود نیز از قرآن دوری می گزینند { اَنْ یُہْلَکُوْنَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ } جز خویششان را هلاک نمی کنند. تنها خودشان را هلاک می کنند { [۲۷] { وَقِفُوْا عَلٰی النَّارِ } آنان را در کنار آتش نگاه می دارند. عذاب دوزخ را به آنان نشان می دهند { اِیَّا لَیْسَ } ای کاش! ما { اُنْزِدْ } به دنیا برگردانده می شدیم.

۱۳۶- عن عائشة - رضي الله عنها - قالت: «كان رسول الله - ﷺ - يذكر الله على كل أحيانه». أخرجه مسلم عائشة - رضي الله عنها - گوید: رسول خدا - ﷺ - «در هر حالی خدا را یاد می کرد (و هیچ چیز او را حتی لحظه ای از یاد خدا غافل نمی کرد).

{ بلکه، حرفی است که برای ابطال ما قبل بکار می‌رود } برای ایشان آشکار گشته است { ما نَحْنُ بِمُخَوِّلُونَ } آنچه را که پنهان می‌کردند { وَلَوْ إِذْرَأْ } اگر (به دنیا) برگردانده شوند { لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ } به سراغ همان چیزی می‌روند که از آن

الْحَزَنُ الْيَتَامَى

۱۳۱

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

نهی شده‌اند. همان اعمالی را انجام می‌دهند که از آن نهی شده‌اند { [۲۹] إِنْ هِيَ إِلَّا نَسِيَةٌ فِى ذِكْرِ رَبِّهِنَّ } زندگی فقط همین زندگی دنیوی ما است [۳۰]

{ إِنْ هِيَ إِلَّا نَسِيَةٌ } فرشتگان آنان را برای حسابرسی در پیشگاه خداوند نگاه می‌دارند { إِنْ هِيَ إِلَّا نَسِيَةٌ } آیا این حق نیست؟ (در حالی که در دنیا آن را انکار کرده بودید) [۳۱] { السَّاعَةُ } پایان عمر هر انسان. روز قیامت { بَعَثْنَا } ناگهانی { فَاِحْشَرْنَا } کلمه درد و پشیمانی است. دروغا { فَرَطْنَا فِيمَا } در دنیا کوتاهی کردیم. عمرمان را ضایع کردیم { أَوْزَارَهُمْ } گناهان و خطاهای ایشان { أَسَاءَ مَا يَزِيدُونَ } چه بد چیزی بر دوش می‌کنند { [۳۳]

{ لِيُخْزِنَكَ الَّذِى يَقُولُونَ } دروغ‌هایی که کفار به تو می‌گویند تو را غمگین می‌سازد { فَأَنَّهُمْ لَا يَكْذِبُونَكَ } آنان از ته دل تو را تکذیب نمی‌کنند { يُحْجِدُونَ } چیزی را که از ته دل به آن ایمان دارند، با زبان تکذیب می‌کنند [۳۴] { لِكَلِمَاتِ اللَّهِ } آياتی که در آنها خداوند وعده یاری داده است { إِنْ خَبَرْتُ } [۳۵] { كُنْ عَلَيْكَ } برای تو سخت و دشوار است { إِنْ أَرَادْتَ } نقب و دالان به زیر زمین { نَزِدْنَاهُ } معجزه { مِنَ الْجِبَالِ } کسانى که نمى‌دانند که ایمان، با مشيئت خداوند است «ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله».

بَلْ بَدَأَهُم مَّا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۲۸ وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا نَسِيَةٌ فِى ذِكْرِ رَبِّهِنَّ بِمِيعُو ثَيْنٍ ۲۹ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ الْيَسَّىٰ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ۳۰ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُ نُنَّا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَسَاءَ مَا يَزِيدُونَ ۳۱ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌّ وَلَهُوَ لِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَنْفُونَ أَفْلَا تَعْقِلُونَ ۳۲ قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لِيَحْزَنَكَ الَّذِى يَقُولُونَ فَأَنَّهُمْ لَا يَكْذِبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بَيَّاتٍ اللَّهُ يَحْجِدُونَ ۳۳ وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبْرُوا عَلَىٰ مَا كَذَبُوا وَأَوْدُوا وَحَاتَىٰ أَلْهُم نَصْرًا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبَاِ الْمُرْسَلِينَ ۳۴ وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهَدْيِ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْخَالِئِينَ ۳۵

۱۳۷- قال رسول الله - ﷺ -: «يُعِثُّ وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - «با دو انگشتش اشاره کرد و گفت: «من و قیامت مانند این دو انگشت همراه هم آمده‌ایم».

۱۳۷- قال رسول الله - ﷺ -: «يُعِثُّ وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - «با دو انگشتش اشاره کرد و گفت: «من و قیامت مانند این دو انگشت همراه هم آمده‌ایم».

[۳۶] **إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ** تنها کسانی دعوت تو را می‌پذیرند که **الَّذِينَ يَسْمَعُونَ** آنان که گوش شنوا دارند. درک و فهم دارند [۳۷] **آيَةً مِنْ رَبِّهِ** معجزه‌ای از معجزاتی که درخواست کرده بودند **لَا يَحْسِبُونَ** نمی‌دانند که اگر بعد از نزول معجزه ایمان نیاورند، حتماً نابود می‌گردند

[۳۸] **دَابَّةً** هر چیزی که بر روی زمین حرکت می‌کند از قبیل: انسان. پسرندگان { **طَرَفَتَا** که با دو بالش پرواز می‌کند } **أَلَمْ نَكُنْ** در خلقت

ملت‌هایی همچون شما نیستیم **فَرَقْنَا فِي الْكِتَابِ** در لوح محفوظ هیچ چیز را فروگذار نکرده‌ایم **مَنْ نَشِئْ** هر چیزی که در امر دین و دنیا به آن نیاز دارند [۳۹] **أَمْ** آنچه را که به نفع ایشان است نمی‌شنوند **بَلْ كَذَّبُوا** لالان.

سخن حق نمی‌گویند **الظُّلُمَاتِ** تاریکی‌های جهل و شرک [۴۰] **أَمْ** مرا از کار عجیبان باخبر سازید **عَذَابُ اللَّهِ** عذاب خدا که در دنیا بر ملت‌های پیش از شما نازل گشته است **أَلَمْ** مقدمات و احوال قیامت [۴۲] **يَهْدِيهِ** تنگدستی. سختی **الضَّرَّاءِ** بیماری. رنج

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ۳۶ وَقَالُوا لَوْلَا نَزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنْ اللَّهُ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۳۷ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَقْنَاهُ فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ۳۸ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُومُوا بِكُمْ فِي الظُّلُمَاتِ مِنْ شَيْءٍ اللَّهُ يُضِلُّهُ وَمَنْ يَشَاءُ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۳۹ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَاكُمْ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۴۰ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ۴۱ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرُّعُونَ ۴۲ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۴۳ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ۴۴

و غم **يَضُرُّعُونَ** در حالی که توبه دائمی کرده‌اند در برابر خداوند خاشع و فرمانبر دارند [۴۳] **فَلَوْلَا** چرا نه **إِذَا جَاءَهُمْ بَأْسُنَا** هنگامی که عذاب ما ایشان را فرا گرفت { **قَسَتْ** سخت و سنگین شد } [۴۴] **أَنْشَرُوا** فراموش کردند { **فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ** برای آنان توسعه دادیم **أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً** عذاب خود را بناگاه برایشان فرو فرستادیم **هَمْ مُبْلِسُونَ** ناامیدان از رحمت. مأیوسان از نجات. ۱۳۸ - قال النبي - : «لَتُؤَذَّنَ الْحَقُّ إِلَىٰ أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّىٰ يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجُلُاحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقِرْنَاءِ تَنْطَلِحَاهَا» رواه مسلم پیامبر - : «مسلمان در روز قیامت حقوق را به صاحبانشان خواهید پرداخت تا قصاص گوسفند بی‌شاخ از گوسفند شاخدار گرفته شود».

[۴۵] **الْفُطُوحِ دَابِرُ الْقَوْمِ** نوع و نسل ستمکاران ریشه کن شد [۴۶] **أَرَأَيْتُمْ** به من بگوئید **خَتَمٌ عَلَى قُلُوبِكُمْ**

بر دلهایتان مهر زند تا چیزی را نفهمید **يَا كَذِبَةٌ** آنچه را که خداوند از شما سلب کرده است به شما بازگرداند

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۳۳

الْحَزَنُ الْيَتَامُ

نَصْرُ الْآيَاتِ برهان‌ها

را به شیوه‌های مختلف بیان

می‌کنیم **هَمْ يَصْدِفُونَ**

اعراض و انصراف می‌نمایند

[۴۷] **بَغْتَةً** ناگهانی، یا

شبهانه **جَهْرَةً** آشکارا، یا

روزانه [۵۰] **خَزَائِنُ اللَّهِ**

مقدراتی که فقط در علم

خداوند است و جز او کسی

از آنها آگاه نیست [۵۲]

لَا تَطْرُدُ طرد مکن

بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ در

سحرگاهان و شامگاهان (در

همه اوقات) **حَسَابِهِمْ**

محاسبه ایشان **حِسَابُكَ**

محاسبه تو.

۱۳۹- عن سعد بن ابی وقاص -

رضی الله عنه - قال: کتبا مع

النبی - **هَمْ** - سَتَ نَفْیَ، فقال

المشرون للنبی - **هَمْ** - اطرد

هؤلاء لا یجترئون علینا وکنث

انا و ابن مسعود و رجل من

هذیل و بلال و رجلان لست

أسمیتهما، فسوق فی نفس

رسول الله - **هَمْ** - ماشاء الله ان

یقع، فحدث فی نفسه، فأنزله

الله تعالی: **لَا تَطْرُدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ...** [انعام: ۵۲] آخر چه مسلم.

از سعد بن ابی وقاص - رضی الله عنه - روایت است که گفت: ما شش تن با پیامبر - **هَمْ** - بودیم، مشرکان به پیامبر - **هَمْ** -

گفتند: ایشان را [از خود] بران تا بر ما گستاخ نشوند و [آن شش تن] من بودم و ابن مسعود و مردی از هذیل و بلال و

دو نفر دیگر که آنها را نام نمی‌برم، [در این باب] در دل پیامبر - **هَمْ** - آنچه خداوند می‌خواست، افتاد و به خود قبولاند

[که چنین کند]، اینجا بود که خداوند این آیه را نازل فرمود: **کَسَائِهِمْ** را [از بیش خود] سران که سحرگاهان و

شامگاهان خدا را بفریاد می‌خواندند.

[۵۳] **كَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ** این چنین با فقیر کردن عده‌ای و ثروتمند کردن برخی دیگر آنان را آزمودیم تا ثروتمندان با توجه کردن به فقیران و دستگیری آنان و اظهار خشنودی و رضایت به تقسیم الهی، شکر خدای را بجا آورند

[۵۴] **كُتِبَ رَبِّكُمْ عَلَى**

نَفْسِهِ خداوند از روی

تفضل و احسان بر خویشان

رحمت واجب غصوده است

أَسْوَأَ گناهی، لغزشی

أَجْهَلَةٍ از روی نادانی نه از

روی عمد و پافشاری

[۵۵] **نُفِّلَ** جدا

می‌سازیم. آشکار می‌کنیم

النَّشِئِينَ تا اینکه روشن و

هویدا شود [۵۶] **نُهِيتَ**

منع شده‌ام **أَهْوَأَ**

خواسته‌های ناروا [۵۷]

إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي در

مسیر علمم زیر نور دلیل و

شریعتی که از جانب خداوند

به سوی من می‌آید، حرکت

می‌کنم، و آن قرآن است

كَذَّبْتُمْ بِهِ قرآن را تکذیب

می‌کنید **يَقْضُ الْحَقُّ** از حق

پیروی می‌کند، حق را

می‌گوید **خَيْرَ الْفَاضِلِينَ** او

با حکمت و عدل خود بهترین

جداکننده حق از باطل است

[۵۹] **عِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ**

خشک { **تَرَبُّبٌ** تر **يَابِسٌ** خشک { **فِي كِتَابٍ مَّبِينٍ** لوح

محفوظ، یا علم خدا.

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مِثْلُ اللَّهِ

عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ۝۵۳ وَإِذَا

جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ

رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَن عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا

بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝۵۴

وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْأَيَّاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ ۝۵۵

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا آتِئُكُمْ

أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذْ أَوْمَأْتُ مِنَ الْمُهْتَدِينَ ۝۵۶

قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبْتُم بِهِ مَا عِنْدِي مَا

تَسْتَعِجِلُونَ بِهِ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ

الْفَاصِلِينَ ۝۵۷ قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعِجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ

الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ۝۵۸

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي

الْبَرْقِ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ

فِي ظُلْمَتٍ إِلَّا أَرْضٌ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۝۵۹

۱۴۰- قال الترمذی - **ع** - « لا ينظرُ اللهُ إلى من جزئوتهُ خيلاءً ». متفق عليه

بیامیر - **ع** - فرمود: « کسی که لباس بلند را به عنوان تکبر و غرور بپوشد، خداوند به نظر لطف به او نگاه نمی‌کند. »

۱۴۱- قال رسول الله - **ع** - « أول ما يقضى بين الناس يوم القيامة في الدماء ». متفق عليه

بیامیر - **ع** - فرمود: « اولین چیزی که در روز قیامت میان مردم بدان حکم می‌شود درمورد خونها است. »

[۶۰] **يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ** در شب شما را می خواباند * **يُجَرِّحُكُم بِالنَّهَارِ** گناهانی که در روز با جوارح خود انجام داده اید **يَبْعَثُكُمْ** شما را بیدار می کند { **الْيَقْضَى** تا سیری شود **أَجَلٌ مُّسَمًّى** مدت معینی } [۶۱] **وَهُوَ الْقَاهِرُ**

فَوْقَ عِبَادِهِ

۱۳۵

الْمُجِرِّمِينَ

فَوْقَ عِبَادِهِ با قدرت کامل

بر بندگان خود چیره است

حَفِظَلَهُ مراقبان.

کرام الکاتبین **إِذْ أَحَدَكُمْ**

زمان مرگ شما فرا

رسید **لَا يَخْشَوْنَ** کوتاهی

می کنند [۶۲] **ظِلْمَاتِ الْبَرِّ**

احوال و سختی های

خشکی و دریا **يَضْرَعُ**

فروتنانه و علنی **أَخْفِيَةً**

نهانی خدا را می خوانید

{ [۶۴] **كُذِّبَ** غم و اندوه }

[۶۵] **يَسْأَلُكُمْ** شما را در

میدان های جنگ بهم اندازد

تا بر سر دنیا بچنگید **سُجَّاعًا**

گروه ها و دسته هایی که

خواسته های مختلف دارند.

بَعْضُ بَعْضٍ برخی از شما

را به جان برخی دیگر اندازد

أَعْمَلُ النَّاسِ براهین را

با اسلوب های مختلف و

متنوع روشن می سازیم [۶۶]

أَسْكَنُ حافظ و مسئول

کردار شما [۶۷] **أَنْبَاءٌ** خبر

مهم **أَسْرَرُ** زمان وقوع

مضمون خبر یا مدلول آن

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرِطُونَ ۚ ثُمَّ رُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ ۚ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحُسَيْنِ ۚ قُلْ مَنْ يُحْيِيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ يَدْعُوهُ، بَضْرَعًا وَخَفِيَةً لِّئِنْ أَنْجَحْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۚ قُلْ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ مِّنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ مُّشْرِكُونَ ۚ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْسَكُمْ شِعْرًا وَيُذِيقَ بَعْضُكُم بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظِرْكُمْ نَصْرَ الْآيَةِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ۚ وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ۚ لِكُلِّ نَبِيٍّ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آبَائِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ

[۶۸] **يَخُوضُونَ فِي آبَائِنَا** با مسخره و استهزاء آیات قرآن را بیان می کنند **حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ**

آنگاه که به سخن دیگری می پردازند.

* گویند: خواب، مرگ سبک است و مرگ، خواب سنگین.

۱۴۲- قال رسول الله - ﷺ -: «لَقَدْ نَوَا مَوْتَاكُمْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؛ فَأَنْتُمْ مِنْ كَانِ آخِرَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عِنْدَ الْمَوْتِ دَخَلَ الْجَنَّةَ».

اخرجه ابن حبان

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به بیمارانی که در حال مرگ هستند، لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ را یادآوری کنید (تا بگویند) زیرا کسی که

هنگام مرگ، آخرین کلام او لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ باشد وارد بهشت می شود».

{ذکر کن} پند و اندرز دادن { [۷۰] } ترک کن. رها کن {اتخذوا دينهم لعباً ولهوا} دین خود را به بازی و شوخی گرفته‌اند { } باطل آنان را گول زده و به طمع انداخته است { } بدان پند ده. الحجۃ النبیة ۱۳۶ سورة الانعام

مردمان را به قرآن راهنای و ارشاد کن {تبسل نفس} تا

به عذاب دوزخ گرفتار نشوند. تا هلاک نگردند عذل کل عدل هرگونه

فدیه و تاوانی بدهد ابلسوا گرفتار و هلاک گشته‌اند بما کنسروا به

خاطر کار زشتی که کرده‌اند جسم آب داغ {البی} دردناک { [۷۱] } آیا

به فریاد خوانیم؟ آیا پرستش غائبیم سودی به ما غی‌رسانند زبان به ما غی‌رسانند سودی

عقب به عقب برگردیم. به شرک و کفری که قبلاً بر آن

بودیم برگردیم { الشیاطین } شیاطین او را به پیروی از هواها و ادار

کرده‌اند خبران متردد. سرگردان أجرنا لنسلم به ما فرمان داده شده است که

فرمانبردار پروردگار جهانیان باشیم { [۷۳] } یالحق آفرینش او از روی

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرٌ لِّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۝ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ ۚ أَنْ تُبَسِّلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ ۚ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَّا يُؤْخَذُ مِنْهَا ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا ۖ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۝ قُلْ أَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُزِدْ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ ۖ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا ۚ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْأَهْدَىٰ ۚ أَتَيْنَا قُلُوبَ إِبْرَاهِيمَ هُدًى ۖ اللَّهُ هُوَ الْهَادِي ۖ وَأَمْرُنَا لِلْإِسْلَامِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ وَأَن أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْهُ ۚ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ ۚ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمَلَكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ ۚ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۝

حکمت و آگاهی است { کُنْ فیکون } باش! پس می‌شود { قوله الحق } قضاء و قدر او ثابت و نافذ است { الصور } دیمیده می‌شود { بوق } که در روز قیامت، اسرافیل در آن می‌دمد العیس آنچه از دیدگان پنهان است { الشهادة } آشکار. محسوس و قابل رؤیت.

۱۴۳- حدیث ابن عمر - رضي الله عنه - عن النبي - ﷺ : «إِذَا سَأَلْتُمْ امْرَأَةً أَحَدَكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمْنَعُهَا». متفق عليه
ابن عمر گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه همسر یکی از شما برای رفتن به مسجد اجازه خواست او را (از رفتن به مسجد) منع نکند».

[۷۴] «إِنِّ» لقب پدر ابراهیم - علیه السلام - یا اسم عمومی او { «اتَّخَذَ اصْنَامًا» } آبا پتهائی را به خدائی می‌گیری
 «أَرَاكَ» تو را می‌بینم { «ضَلَّ مَبِين» } گمراهی آشکار [۷۵] «نُرِي» نشان می‌دادیم { «مَلَكَوَتِ السَّمَوَاتِ» }

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۳۷

الْحَزَنُ الْبَاقِ

ملک عظیم. نشانه‌ها و

عجایب آن { «مُوقِنِينَ» }

باورمندان راستین { [۷۶]

«جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ» }

تاریکی‌های شب همه جا را

پوشاند { «رَأَى» دیدد }

«كُوكِبًا» ستاره درخشان

«الْقُلُوبِ» غروب کرد

{ «الْقُلُوبِ» غروب‌کنندگان

[۷۷] «سَارِعًا» طلوع‌کنان

{ «لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي» اگر

پروردگارم (یعنی ماه در این

حال که غروب کرده است)

تواند مرا هدایت و راهنائی

کند { [۷۹] «فَطَرِ السَّمَوَاتِ»

بدون نمونه قبلی آسمانها و

زمین را خلق کرده است

[۸۰] «حَاجَّةٌ قَوْمَهُ» قوم

ابراهیم در باب توحید با او

مجادله و دشمنی کردند [۸۱]

{ «سُلْطَانًا» حجت و برهان

قاطع { «أَحَقُّ بِالْأَمْنِ»

شایسته‌تر به عدم ترس و

امنیت.

۱۴۴- قال رسول الله - ﷺ - :

«اجتنبوا السبع الموبقات» قالوا

یا رسول الله وما هن؟ قال: «الشُّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ الْآلُ بِالْحَقِّ، وَكُلُّ الرُّبَا، وَكُلُّ مَالِ الْيَتِيمِ،

وَالْزُّوْلَى يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْحَصَنَاتِ الْمُؤْمَنَاتِ الْغَافِلَاتِ»، متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «از هفت گناه بزرگ که انسان را به هلاکت می‌رسانند پرهیز کنید» مردم گفتند: ای رسول خدا!

کدامها هستند؟ فرمود: «۱- شریک قرار دادن برای خدا ۲- سحرکردن ۳- کشتن انسانی که خداوند آن را حرام نموده

است مگر در مقابل حقی که به عهده دارد ۴- خوردن ربا ۵- خوردن مال یتیم به ناحق ۶- فرارکردن از میدان جنگ با

کافران ۷- تهمت و نسبت دادن زنا به زنهای پاکدامن و بالیمانی که از این تهمت بی‌اطلاعتند».

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ إِزْرَأْ أَتَّخِذُ اصْنَامًا مَاءِ إِلَهَةٍ إِنِّي
 أَرَأَيْتَكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۖ وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ
 مَلَكَوَتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ۖ
 فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كُوكِبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ
 لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ ۖ ۖ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا
 رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْنَ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ
 الضَّالِّينَ ۖ ۖ فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا
 أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يُقَوْمِي إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ۖ ۖ
 إِنِّي وَجْهَتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۖ ۖ وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ
 أَتُحِبُّونَنِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِي وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ ۖ
 إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا
 تَتَذَكَّرُونَ ۖ ۖ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا
 تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُم بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ
 سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۖ ۖ

الْحَزَنُ

[۸۲] ﴿قُلْ يَٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَٰؤُلَاءِ﴾ آمیخته نکرده اند ﴿ظَلَمَ﴾ با شرک ﴿﴾ (مراد این است که همراه ایمان به خدا در برابر دیگران نیز کرنش نمی‌برند و برای آنان قربانی و نذر نمی‌کنند و غیر خدا را به فریاد نمی‌خوانند) ﴿مُهْتَدُونَ﴾ راه یافتگان.

هدایت‌شدگان [۸۳] ﴿تِلْكَ﴾

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۳۸

الْحَمْدُ لِلَّهِ

این خُجَجِ باهره گذشته که

ابراهیم از آنها سود جست

﴿اتِّبَاهَا اِبْرَاهِيمَ﴾ آنها را به

ابراهیم عطاء کردیم [۸۴]

﴿وَفِيهَا لَهُ﴾ به او عطاء کردیم

﴿مِنْ ذُرِّيَّتِهِ﴾ از تبار و نژاد او

﴿نَجْرِي﴾ پاداش می‌دهیم

﴿كُلًّا﴾ هر کدام ﴿فَصَلِّا﴾

ببرتری دادیم [۸۷]

﴿اجْتَبَيْنَاهُمْ﴾ برای رسالت

خویش برگزیده‌ایم [۸۸]

﴿لِحِطِّ﴾ باطل گردید [۸۹]

﴿الْحَكْمِ﴾ حکمت، قضاوت

و داوری عادلانه میان مردم

﴿يَكْفُرُ بِهَا﴾ اگر نسبت به این

سه چیز: کتاب، حکمت و

نبوت کفر ورزند ﴿هَٰؤُلَاءِ﴾

کفار مکه ﴿قَرَمًا لِّسَوَاءِ﴾

اهل مدینه و همه کسانی که

طریق ایشان جویند [۹۰]

﴿اُولَٰئِكَ الَّذِينَ...﴾ پیامبران

مذکور در آیات سابق و

پیروان ایشان ﴿اِقْتَدُوا﴾ اقتداء

کن. پیروی کن (حرف «ه»

در آخر آن «هاء» سکتہ

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمَنُ
وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ۝ ۸۲ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ
قَوْمِهِ ۖ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأٍ ۚ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ ۸۳
وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۖ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا
هَدَيْنَا مِن قَبْلُ ۚ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ
وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ ۸۴
وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ ۖ كُلٌّ مِّنَ الصَّٰلِحِينَ ۝ ۸۵
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِلْيَاسَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا ۖ كُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى
الْعَالَمِينَ ۝ ۸۶ وَمِنَ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۝ ۸۷ ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي
بِهِ مَن يَشَاءُ ۚ مِّنْ عِبَادِهِ ۖ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۝ ۸۸ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّا يَكْفُرُونَ
۝ ۸۹ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَيُهْدِيهِمْ أَقْتَدَهُ ۖ قُلْ لَّا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنَّهُ هُوَ الَّذِي يَكْفُرُ لِّلْعَالَمِينَ ۝ ۹۰

(است).

❖ وقتی این آیه نازل شد بر اصحاب پیامبر - ﷺ - دشوار آمد. پیامبر به آنان گفت: مگر نمی‌دانید که خداوند می‌فرماید: ﴿إِنَّ الشَّرَّكَ لظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾.

۱۴۵- قال رسول الله - ﷺ - : «إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا. إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِهَا». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هنگامی که یکی از شما به حقیقت مسلمان شود، هر کار نیکی که انجام دهد، از ده تا هفتصد برابر آن اجر و پاداش برایش نوشته می‌شود، ولی در مقابل هر گناهی که انجام می‌دهد، تنها یک گناه برایش نوشته می‌شود».

[۹۱] **وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ** چنانچه باید خداوند و عظمت او را نتاخشند **قَرَأَ طَيْسٌ** صفحات نوشته شده و پراننده **تَبْدُونَهَا** اگر به مصلحت شما بود آن را آشکار می‌کنید { **وَتُخْفُونَ كَثِيرًا** بسیاری از آن را (که شما را وادار به

شُرَكَاءُ الْأَعْتَابِ

۱۳۹

الْحَزَنُ النَّيَّاحُ

تصدیق قرآن و ایمان به نبوت

محمد می‌کنند) پنهان می‌دارید

عَلَّمَهُ مَا... آنچه توسط

قرآن به شما یاد داده شده

است { **قُلْ اللَّهُ** بگو خدا

این قرآن را نازل کرده است

أَعْمَ آنها را رها کن

خَوْضِهِمْ باطل آنها [۹۲]

الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ کتابهای

آسمانی سابق **أَمَّ الْقُرَى** مکه

مکرمه **خَوَّلَهَا** همه اقطار

زمین [۹۳] { **أَرْحَى إِلَى** به

من وحی شده است **وَأَمَّ بَوَّاح**

إِلَيْهِ شَيْءٌ و حال آنکه به او

اصلاً وحی نشده است {

غُفِرَاتِ الْمَوَاتِ سكرات و

شدائد مرگ **بِاسْطَوِ**

أَيْدِيهِمْ دست‌های خود را

برای عذاب و شکنجه به

سوی آنان دراز کرده‌اند

عَذَابِ الْهُونِ عذاب ذلت و

خواری. عذاب پست‌کننده و

خوارکننده [۹۴] **جَسَمُونَ**

غَرَادِي شما تک و تنها و

جدای از یاران، دوستان و

بتان به سوی ما برگشته‌اید

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ ۚ
قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ
تَجْعَلُونَهُ قِرَاطِيسَ يُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعِلَّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
أَن تُمَوَّلُوا أَبَاءُكُمْ قُلِ اللَّهُ تُعَذِّبُهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ۙ
وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ
أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ
وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۙ ۙ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَىٰ
اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ ۚ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ
مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ
وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ
تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ
وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ۙ ۙ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَىٰ
كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُنتُمْ مَا حَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ
وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ
لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ۙ ۙ

تُرَكِّتُمْ برجای گذاشتید **مَا حَوَّلْنَاكُمْ** آنچه از مال دنیا به شما عطاء کرده‌ایم از قبیل: اموال و اولاد و... **وَأَوَّلًا**

بَعْدَاز بعد از مرگ از خود به جای گذاشته‌اید * **تَسْتَكْبِرُونَ** اشخاص و چیزهایی که بزرگشان می‌داشتید تا

در پیشگاه خداوند برای شما شفاعت کنند **زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ** گمان می‌بردید و ادعا می‌کردید که آنان

در اداره امور شما با خداوند شریک هستند **بَيْنَكُمْ** میانان جدایی افتاد. اموال، اعمال و عشیره شما که

فکر می‌کردید سبب ارتباط میان شما هستند، از بین رفتند.

* این جمله برای سرزنش ایشان است، چون با مال و ثروتی که داشتند، به اجر و ثواب الهی دست یافتند.

[۹۵] **فَالِقُ الْخَيْبِ** شکافنده دانه یا پدیدآورنده آن **النَّوَى** هسته **يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ** مثل: حیوان که از نطفه بوجود می‌آید و هردو در نظر اعراب مرده بشمار می‌آیند **فَإِنِّي تَوَفَّكُونَ** می‌شوید؟ [۹۶] **فَالِقُ**

۱۴۰

الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ

الإصباح تاریکی آخر شب
 را با ظهور نور خورشید
 می‌شکافد **جَعَلَ اللَّيْلَ**
حَسَابًا شب را مایه آرامش
 انسان کرده است **حِسَابًا**
 وسیله حساب و شناخت
 زمان [۹۷] **جَعَلَ لَكُم**
 بر ایستان آفریده است
النُّجُومَ ستارگان **لِتَهْتَدُوا**
بِهَا فِي ظُلُمَاتٍ تا در
 تاریکیهای خشکی و دریا به
 وسیله آنها راه خودتان را
 پیدا کنید **فَقَضَلْنَا** بیان
 داشته‌ایم. روشن ساختیم؛
 [۹۸] **أَنشَأَكُم** آفریده است
مُسْتَقَرًّا محل استقرار در
 تیره پست، یا بر روی سطح
 زمین **مُسْتَوْدَعًا** محل به
 امانت سپردن آدمیان چه در
 رحم‌ها و چه در گورها
 [۹۹] **أَخْضَرًا** چیز سبز.
 گیاه **مُتَرَاكِبًا** سوار بر هم
 مثل: خوشه‌های گندم
طَلْعُهَا میوه کال خرما
فَتَنَانًا خوشه‌های خرما

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْخَيْبِ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ
 الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمْ اللَّهُ فَإِنِّي تَوَفَّكُونَ ۱۵
 وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ
 الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۱۶
 بِهَا فِي ظُلُمَاتٍ أَلْبَرُ وَالْبَحْرُ قَدْ فَضَلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
 ۱۷
 وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ
 قَدْ فَضَلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ۱۸
 وَهُوَ الَّذِي أَنزَلَ
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ
 خَضِرًا مُخْرِجًا مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا
 قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانُ مُشْتَبِهًا
 وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ
 لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۱۹
 وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ
 وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
 يُصِفُونَ ۲۰
 يَدْبِعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ
 وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۲۱

که شبیه خوشه انگور است **دَانِيَةٌ** در دسترس است. چیدن آن آسان است **أَعْنَابٍ** انگورها. باغهای
 انگور **الزَّيْتُونَ** انار **مُشْتَبِهًا** شبیه **يَدْبِعُ** شکل آنها یکی است ولی طعم آنها یکی نیست. یا همگون در بو
 غیر همگون در شکل و طعم **يَدْبِعُ** رسیده آن [۱۰۰] **خَرَقَ لَهُ** برای خداوند سبحان به دروغ بهم بافته‌اند
بَنِينَ فرزندان مثل: عذیر و مسیح **بَنَاتٍ** دختران مثل: فرشتگان **عِلْمٍ** صفات دروغین که خداوند را
 بدانها توصیف می‌کنند [۱۰۱] **بِغَيْرِ عِلْمٍ** پدید آوردند و مخترع آسمانها بدون وجود نمونه قبلی
 یکن **صَاحِبَةٌ** چگونه یا از کجا ممکن است؟ **صَاحِبَةٌ** همسر.

[۱۰۲] «وکیل» مراقب و متولی [۱۰۳] «لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ» چشمها او را در نمی یابند و به او احاطه ندارند
 [۱۰۴] «جَنَاتٍ» نشانه ها و براهین واضح که راهنای به سوی حقیقت هستند [۱۰۵] «فَصِرَافَتُ الْأَيْمَانِ» دلال
 را به شیوه ها و گونه های مختلف بیان می کنیم

الْحَرْفُ الْبَيِّنَاتِ

۱۴۱

يُؤَكِّدُ الْأَعْيُنَ

مختلف بیان می کنیم «دُرست»

درس خوانده ای و کتابهای

گذشتگان را نزد اهل کتاب

فر گرفته ای [۱۰۷] «وَلَوْ

شاء الله ما أشركوا» اگر خدا

می خواست که آنان شرک

نورزند آنها را همانند

فرشتگان براین مجبور خلق

می کرد ولی خداوند همه را

مختار خلق کرده است تا آنان

را به سبب اختیارشان

مجازات کند «حَفِظَ» مراقب

و مسئول اعمال «مَا آتَتْ

عليهم بوكيل» تو وکیل و

محافظ آنان نیستی تا ضرر را

از ایشان دفع غمائی [۱۰۸]

«عَمَرُ» دشمنانه و ظالمانه

[۱۰۹] «أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ

أَيْمَانِهِمْ» با همه توان و با تاکید

هر چه بیشتر به خدا سوگند

خوردند «أَيُّ» معجزه ای از

آنچه پیشنهاد کرده اند «وَمَا

يُشْعِرُكُمْ» شام نمی دانید، اگر

چنین معجزاتی بیاورد باز

هم ایمان نمی آورند [۱۱۰]

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ
 فَأَعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۝ لَا تُدْرِكُهُ
 الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝
 قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ عَمِيَ
 فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيفٍ ۝ وَكَذَٰلِكَ نُصْرِفُ
 الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسَتْ وَلِنُيَسِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝
 أَنْبِئْ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ
 الْمُشْرِكِينَ ۝ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
 حَفِيفًا ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ۝ وَلَا تَسْأَلُوا الَّذِينَ
 يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوهُمُ اللَّهُ عَذَابًا بَغِيرَ عِلْمٍ ۚ كَذَٰلِكَ زَيَّنَّا
 لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ ۝ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ
 لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا
 جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ وَنَقَلِبُ أَفْئِدَهُمْ وَابْصَرَهُمْ كَمَا لَمْ
 يُؤْمِنُوا بِهِ ۖ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَرَهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝

«خَرَجَهُمْ» آنها را ترک می کنیم و به حال خود وامی گذاریم «طُغْيَانِهِمْ» تجاوزشان از حد در کفر «يَعْمَهُونَ» سرگردان و سرگشته.

۱۴۶ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَ يَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یکی از بزرگترین گناهان کبیره این است که انسان پدر و مادرش را لعن کند، یکی گفت: ای رسول خدا! چگونه انسان پدر و مادرش را لعن می کند؟! پیامبر - ﷺ - فرمود: شخصی به پدر و مادر شخص دیگر دشنام دهد و آن شخص متقابلاً به پدر و مادر او دشنام بدهد».

{ ۱۱۱ } «كَلِمَتِهِمُ الْحَقُّ» مردگان (را زنده می گردانیم تا) با آنان سخن گویند { حَشَرْنَا } بسیار جمع کردیم
{ قَبِلًا } مقابله و رویارویی، یا گروه و جماعت { يَجْهَلُونَ } بی فکران. نادانان { ۱۱۲ } { يَوْحٰى } وسوسه می کند
{ الْحَبَرُ الْقَدِيمُ } سخنان

آراسته بی اساس و باطل

{ غُرُورًا } گول زدن. فریب

دادن { ذُرَاهِمَ } رهاشان

کن { ۱۱۳ } { وَ لِيَصْنَعِيَ }
{ لِهٖ } تا به آن سخنان

بی اساس گرایش پیدا کند

{ أَفِيدَةُ الَّذِينَ }.. دهلی

کسانی که به آخرت عقیده

ندارند { لِيَرْضَوْهُ } بدان

راضی گردند { لِيَقْتَرِفُوا } تا

مرتکب گناهان شوند

{ لِيَقْتَرِفُوا } فراچنگ

آوردندگان. مرتکبان گناه {

{ ۱۱۴ } { أَتَنَبِّئُكَ } بطلم { أَنْزَلَ }

الحکم الكتاب } قرآن را برای

شما نازل کرد { الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ }

الكتاب } یهودیان و

مسیحیان { بِالْحَقِّ } از روی

حکمت { الْمُسْتَرِينَ } شک

مکن که کافران این را

می دانند { ۱۱۵ } { قَدْ } تمام

شد. فرمان خدا انجام

می پذیرد { كَلِمَةً رَبِّكَ }

وعده یاری خداوند به

پیامبرش تحقق می یابد

وَلَوْ أَنَّا زَلَنَّا لَأْتَيْنَهُمْ أَلْمَلَكُةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا
عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبِلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ
أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ ۝ ۱۱۱ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا
سَيِّطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرَفَ
الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ
۝ ۱۱۲ وَلِيَصْنَعِيَ الْإِلَهِ أَفْعِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ۝ ۱۱۳ أَفَعَيَّرَ اللَّهُ
أَبْتَنِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا
وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ
فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۝ ۱۱۴ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا
وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ ۱۱۵ وَإِنْ
تُطِعِ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ
يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝ ۱۱۶ إِنْ رَبُّكَ هُوَ
أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۝ ۱۱۷
فَكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ۝ ۱۱۸

{ حَقًّا وَعَدْلًا } صادقانه و عادلانه در مواعید و احکام { لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ } هیچ کس نمی تواند فرمانهای خود
را دگرگون کند (و جلو دستورات او را بگیرد) { ۱۱۶ } { يَخْرُصُونَ } در آنچه به خداوند نسبت می دهند،
یاوه سرایی می کنند.

۱۴۷- قال الثبی - ﷺ :- «لا يزال ناش من أمّتي ظاهرين حتى يأتيهم امر الله وهم ظاهرون». متفق عليه
بيامير - ﷺ - فرمود: «هميشه جماعتي از امت من پيرو حق مي باشند، تا اينکه امر خدا براي از بين بردن تمام ارواح
ظاهر مي گردد، و در اين حالت پيروان حق بر مخالفين پيروز و غالب هستند».

{ ۱۱۹ } «مَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا» چرا باید نخورید؟ «ذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ» (به هنگام ذبح) نام خدا بر آن رفته است
 «وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ» و حال آنکه خداوند گوشت حیواناتی را که بر شما حرام کرده است برایتان
 بتفصیل بیان کرده است. الْمُحَرَّمَ الْقَتْلُ ۱۴۳ سُورَةُ الْأَنْعَامِ

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ
 لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا يَلْضَلُونَ
 بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ۱۱۹
 وَذَرُوا ظَهْرَ الْأَنْثَىٰ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأَنْثَىٰ
 سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ۱۲۰ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ
 اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَوْحُونَ إِلَى
 أُولِيَ الْأَيْمَانِ فَجِدِلُوا لَهُمْ وَلَئِنْ آطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ۱۲۱
 أَوْ مَن كَانَ مِيسِقًا لِّحَيَاتِهِ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
 النَّاسِ كَمَن مِّثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ
 زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۲۲ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا
 فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُّجْرِمِينَ لِيَمْلِكُوا فِيهَا وَمَا
 يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۱۲۳ وَإِذَا جَاءَتْهُمْ
 آيَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ نُؤْمِنُ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ
 أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا
 صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ۱۲۴

نیرنگ بیردازند { ۱۲۴ } دلیل و برهانی که بر صدق پیامبر ﷺ - دلالت داشته باشد «حَقَّ قَوْلُ مِثْلِ مَا
 تَرَىٰ» تا اینکه جبرئیل برای ما وحی بیاورد همانگونه که برای پیامبران وحی می آورد «مَعَالِ» خواری و
 رسوایی.

۱۴۸- قال رسول الله - ﷺ: «كَلِمَتَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ، خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ: سُبْحَانَ اللَّهِ
 وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ». أخرجه البخاري
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «دو جمله هستند که به نزد خداوند عزیزند، و بر زبان سبکند و در ترازوی اعمال سنگینی
 می‌کنند، و آندو عبارتند از: سبحان الله و بحمده، و سبحان الله العظيم».

{۱۲۵} {بشرح صدره للإسلام} سینه‌اش را برای پذیرفتن اسلام گشاده می‌سازد {يَجْعَلْ صدره ضيقاً}

سینه‌اش را تنگ می‌کند {حرجاً} بسیار تنگ {يَقْعُدُ فِي السَّاءِ} به سوی آسمان صعود می‌کند {الرَّجْسِ}

عذاب، یا پلیدی {۱۲۶}

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۴۴

الْمِائَةُ الثَّلَاثُ

{قَدْ فَصَّلْنَا آيَاتِ} آیات

قرآن را تشریح و تبیین

کرده‌ایم {۱۲۷}

{دَارُ السَّلَامِ} خانه امنیت

{بهشت} {۱۲۸}

{مَنْ الْإِنْسِ} بسیاری را به

سوی گمراهی دعوت کردید

{أُولَئِكَ هُم مِنَ الْإِنْسِ}

انسانهایی که مطیع و پیرو

شیاطین گشته‌اند {بَلَعْنَا}

{أَجَلْنَا} به زمان مرگ نزدیک

شدیم {النَّارُ مَشْوَكَةٌ} آتش

جایگاه و مقر شما است

{۱۲۹} {قَوْلِي بَصْرًا}

ستمگران را همدم و همنشین

یکدیگر می‌سازیم {۱۳۰}

{كَسِبُونَ} انجام می‌دادند

{عَسْرَتِهِمُ الْحَيَاةَ}

زندگی دنیا، ایشان را گول

زده است.

۱۴۹- حدیث ابن عباس-

رضی الله عنه - أَنِ النَّبِيِّ - ﷺ :-

بَعَثَ مَعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: «إِنِّي

دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا

وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ.» متفق عليه

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ۝ لَّهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُمْ وَلِيُّهَا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَمَعَشُرُ الْجِنَّ قَدْ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوُونَكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا لَا مَاشَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَكَذَلِكَ نُوْثِي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ يَمَعَشُرُ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ أَلْمِيَا تِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ ءَايَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ۝ ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ۝

ابن عباس گوید: پیامبر - ﷺ - معاذ را به یمن فرستاد و به او گفت: «از تقریر و دعای مظلوم برحذر باش چون میان

دعای مظلوم و قبول آن از جانب خدا مانعی وجود ندارد».

۱۵۰- عن عبدالله بن عمرو - رضي الله عنهما - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: «قَدْ أَلْفَخَ مِنْ أَسْلَمٍ، وَرُزِقَ كِفَافًا، وَقَعَّهَ اللَّهُ بِمَا

آتَاهُ.» رواه مسلم

عبدالله بن عمرو - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلماً کسی که اسلام آورد و رزق کافی به او داده شد و

خداوند او را نسبت به آنچه به او داد قانع ساخت، رستگار است».

[۱۳۴] {لَت} حتماً می آید {وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ} و شما نمی توانید یا فرار کردن، جلوی عذاب خدا را بگیرید

[۱۳۵] {عَنِ مَكَاتِكُمْ} با تمام توان و نیرویی که دارید {مَنْ تَكُونُ لَهُ عِبَادَةُ اللَّهِ} بالاخره خواهید دانست که

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۴۵

الْحَرِّ وَالْكَافِرَاتِ

پسروزی در این جهان و

سعادت در جهان آخرت از

آن چه کسی خواهد بود

[۱۳۶] {فَرَأَى} خلق کرد

{الْحَرْثَ} زراعت {بِرْغَمِهِمْ}

اشاره به این است که سخن

ایشان خیال باطلی بیش

نیست و انسان تنها با عباداتی

که خداوند شرع کرده است

به او نزدیک می شود

{الشَّرْكَانَا} برای بت ها

{شَاءَ} چه بد! [۱۳۷] قتل

اولادهم

زنده بگور کردن

دختران کوچک از ترس ننگ

و کشتن فرزندان از ترس فقر

{لِشُرْكِهِمْ} تا اینکه آنان را

به هلاکت اندازد {وَيَلْبِسُوا}

علیهم دینهم

آئین ایشان را

بر آنان مشتبه کنند و آن را با

خرافات بیامیزند {يَفْتَرُونَ}

دروغ ببندند.

۱۵۱- قال رسول الله - ﷺ :-

«على كل مسلم صدقة» قالوا:

أرأيت: إن لم يجد؟ قال: «يعملُ

ببيديه، فينتفعُ بنفسه

ويصدق» قالوا: أرأيت إن لم

يستطيع؟ قال: «يُعِين ذالْحَاجَةَ الْمَلْهُوفُ» قالوا: أرأيت إن لم يستطيع؟ قال: «يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ الْخَيْرِ» قالوا: أرأيت إن لم

يفعل؟ قال: «يُمْسِكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صدقة». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «صدقه بر هر مسلمانی لازم است» گفتند: اگر کسی چیزی نداشت چه باید بکند؟ فرمود: «باید کار

کند تا هم خودش استفاده بکند و چیزی از آن را ببخشد» گفتند: اگر کسی قدرت کار کردن نداشت چه باید بکند؟ فرمود:

«به یک نفر محتاج کمک کند» گفتند: اگر به محتاج کمک نکرد، چه باید بکند؟ فرمود: «مردم را به کارهای خیر دعوت

کند» گفتند: اگر امر به معروف نکرد چه کار کند؟ فرمود: «از انجام کارهای بد خودداری نماید که برای او صدقه حساب

می شود».

[۱۳۸] هَذِهِ آیه‌ای که سهم بت‌ها کرده ایم. **خَرَجَتْ** زراعت **حَجَرٍ** حرام و ممنوع **لَا يَطْعَمُهَا** طعم آن را نمی‌چشد. آن را نمی‌خورد **إِلَّا مَنْ نَسِيَ** مراد: خدمتگزاران بت‌ها است **بِرِجْسِهِمْ** به گناه ایشان یعنی خیال می‌کنند که خدا بدیشان اجازه داده است

چنین کنند **خَرَجَتْ** ظهورها سوارشدن بر آنها و باربری با آنها حرام است: مثل: بحیره، سائبه و حامی اُرک. مانده: ۱۰۳ { **لَا يَذْكُرُونَ اِسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا** نام خدا را بر آنها نمی‌رانند **اِنْشَاءً** دروغ بزرگ (خیال می‌کردند خدا به آنان اجازه چنین کاری داده است) [۱۳۹] **خَالِصَةً**

لِذِكْرِهِ فقط برای مردان ما حلال است و بر زنان حرام است (البته اگر زنده متولد شود) **اَوْ اِلَيْكُمْ** و اگر چنین مرده متولد شود زنان نیز در خوردن آن سهم دارند **دَرَجَةً** دروغی که در تحلیل و تحریم بر خدا می‌بندند [۱۴۱] **مَعْرُوفَاتٍ** برای بالا رفتن نیاز به داربست دارند مثل: درخت مو **اَوْ اِلَيْكُمْ** نیاز به داربست ندارند مثل:

وَقَالُوا هَذِهِ اَنْعَمٌ وَّحَرَّتْ حَجَرٌ لَا يَطْعَمُهَا اِلَّا مَنْ نَسِيَ رِجْسِهِمْ وَاَنْعَمٌ حَرِمَتْ ظُهُورُهَا وَاَنْعَمٌ لَا يَذْكُرُونَ اِسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا اَفْتِرَاءٌ عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتُرُونَ ۱۳۸ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ اِلَّا اَنْعَمٌ خَالِصَةٌ لِّذِكْرِنَا وَمَحْرَمٌ عَلٰى اَزْوَاجِنَا وَاِنْ يَكُنْ مِّمَّةٌ فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفُهُمْ اِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۱۳۹ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا اَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ اَفْتِرَاءً عَلٰى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۱۴۰ وَهُوَ الَّذِي اَنْشَاَ جَنَّتَ مَعْرُوشَتٍ وَّغَيْرَ مَعْرُوشَتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا اُكْلُهُ وَاَلْزَيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ اِذَا اَثْمَرُوا ثَوَابًا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ۱۴۱ وَمِنْ اَلْاَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسَاتٌ كُلُوا مِنْ مَّارَزِقِكُمْ اَللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا اَخْطَاةَ الشَّيْطَانِ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۱۴۲

درخت خرما **اَحْمَلًا** ثمره و میوه آنها در رنگ و شکل و بو، گوناگون است [۱۴۲] **حَمُولَةً** حیواناتی که بارهای سنگین حمل می‌کنند مثل: شتر، اسب، قاطر و الاغ **اَوْ اِلَيْكُمْ** حیوات درخور ذبح مثل: گوسفند **اَخْطَاةَ الشَّيْطَانِ** راهها و آثار شیطان.

۱۵۲- عن عمر بن أبي سلمة - رضي الله عنه - قال: قال لي رسول الله - ﷺ -: «سَمِ اللَّهَ وَكُلْ بيمينك، وكلّ مما يليك». متفق عليه

عمر بن ابی سلمه - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - به من فرمود: «(قبل از شروع به خوردن) بسم‌الله بگو و با دست راست غذا بخور و از آنچه به تو نزدیک است بخور».

{[۱۴۳]} **فَاللَّهُ** هشت صنف **الضأن** گوسفندان **بها** بزها **سور** مرا با خبر سازید { [۱۴۴] **وَمَا كَانَ**

اللَّهُ بهذا خداوند این تحریم را به شما سفارش کرد [۱۴۵] **طَاعِمٌ يَغْفَسُهُ** چیزی را بر خورنده ای حرام

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۴۷

الْجُزْءُ الْفَتْحُ

غمی یابم **لَمَّا مَسْفُوحًا** خون

ریخته شده و جاری (که با

گوشت ترکیب نباشد)

رَجَسٌ پلید. ناپاک و حرام

لَحْمِ حَرَمٍ گوشت

خوک { **أَنْفُسًا أَهْلًا** یا

اینکه ذبح کردن با نام

غیر خدا سبب خارج شدن از

فرمان خدا می‌گردد

أَضْطَرُّ به خاطر ضرورت

مجبور به خوردن آن شود

سُورَةُ الْأَنْعَامِ خواستار و

علاقند به خوردن حرام

نباشد **وَلَا عَادَ** متجاوز از

اندازه رفع گرسنگی نباشد

{ [۱۴۶] **كُلَّ ذِي ظُلْمٍ**

حیوانات دارای پنجه یا

ناخن دار **لِحُومِهِمَا** جری

شکبه و دو کلیه **مَا حَمَلَتْ**

شَرًّا جری‌هایی که بر

بشت اینها است حلال

می‌باشد **الْأَخْوَاءُ** محتویات

داخل شکم حیوان و أمعاء

درون آن قرار دارد که روغن

آنها حلال است **أَمَّا حَمَلَتْ**

بِعَظْمٍ دنیه گوسفند

ثَمَنِهَ أَرْوَجَ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ
قُلْ أَلَذَّكَّرْتَنِي حَرَمَ أَمِ الْأُنثِيَيْنِ أَمْ أَشْتَمَلْتُ عَلَيْهِ
أَرْحَامُ الْأُنثِيَيْنِ نَعُوذُ بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۱۴۳
وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ أَلَذَّكَّرَيْنِ
حَرَمَ أَمِ الْأُنثِيَيْنِ أَمْ أَشْتَمَلْتُ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثِيَيْنِ
أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْتُكُمْ اللَّهُ بِهِذَا فَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ
عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۱۴۴ قُلْ لَا أَجِدُ
فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ
مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خنزِيرٍ فَإِنَّهُ رَجَسٌ أَوْ
فِسْقًا أَهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاعٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ
رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۴۵ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا
كُلَّ ذِي ظُفُرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَمًا عَلَيْهِمْ
شُحُومُهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا
اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِغَنِيمَةٍ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ۱۴۶

جَزَيْنَاهُمْ بِغَنِيمَةٍ به سبب تکبر، ظلم و فساد ایشان مجازاتشان کردیم.

۱۵۳- حَدِيثٌ يُذْنِبُ، قَالَ: صَلَّى النَّبِيُّ - ﷺ - يَوْمَ النَّحْرِ تَمَّ خُطْبَتَهُ تَمَّ ذَبْحُ قَالَ: «مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيَذْبَحْ أُخْرَى

مكائنها، ومن لم يذبح فلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللَّهِ». متفق عليه

جذب گوید: پیامبر - ﷺ - روز عید قربان نماز خواند و بعد خطبه ایراد کرد و سپس قربانی کرد و فرمود: «هرکسی که

قبل از خواندن نماز عید قربانی کند باید (بعد از نماز عید) حیوان دیگری را به جای آن قربانی کند، و کسی که قبل از

نماز عید حیوانی را سر نبریده باشد، باید بعد از نماز عید با نام خدا قربانی کند».

[۱۴۷] **بِأَسْأَةٍ** عذاب و عقاب او [۱۴۸] **لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْرَكْنَا...** شرک ما و تحریم خوراکی های حلال از سوی ما یا مشیت خدا است و او راضی است بنابراین کار ما مشروع و با اجازه خداوند است (و این مغالطه و دروغ است بر خداوند. زیرا خداوند می فرماید:

«ولا يرضى لعباده الكفر»

{ **ذاقوا بأسنا** عذاب ما را

چشیدند **فعل عندكم** مس

علم آیا حجت و برهان و

سند درستی دارید؟}

تخترضون دروغ می گوید

[۱۴۹] **الحجۃ البلیغة**

دلیل قوی و رسایی که با

ارسال پیامبران و فرو

فرستادن کتابهای آسمانی به

نهایت قوت و استواری خود

رسیده است [۱۵۰] **علم**

سپهسالار گواهان خود را

بیاورید و حاضر کنید

تستبررون در عبادت برای

خداوند معادل و همتا قرار

می دهند [۱۵۱] **انما**

بخواتم **الافان** فقر

الفراحت گناهان کبیره

ما ظهر منها گناهانی که

توسط اندامها انجام می شود

مثل: قتل، زنا و دزدی **ما**

ظن گناهانی که مربوط به

دل باشد از قبیل: حسادت و

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ

بِأَسْأَةٍ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ۱۴۷ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا

لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ

كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَاسَنَا

قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا

الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ۱۴۸ قُلْ لِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَلِيغَةُ

فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْتُكُمْ أَجْمَعِينَ ۱۴۹ قُلْ هَلُمْ شُهَدَاءُ كُمُ الَّذِينَ

يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا إِنْ شِئْتُمْ فَلَا تَشْهَدُ

مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ

لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ۱۵۰ قُلْ

تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي كُنتُمْ عَلَىٰ كُمُ إِلَّا تُشْرِكُوا بِهِ

شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ

إِمْلاَقٍ تَحْنُ تَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ

مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي

حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكَُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۱۵۱

سوءنیت **وَصَاكُم بِهِ** شما را بدان امر ملزم می کند.

۱۵۴- اقبل رجل إلى النبی - **قال:** أبايعك على الهجرة والجهاد أبتغي الأجر من الله تعالى. فقال - **قال:** - «هل لك من والديك أحدٌ حيٌّ؟» قال: نعم، بل كلاهما، قال: «فتبغني الأجر من الله تعالى؟» قال: نعم، قال: «فارجع إلى والديك فأخبرن صحبة»، متفق عليه

مردی نزد پیامبر - **قال:** - آمد و گفت: با تو بر هجرت کردن و جهاد در راه خدا بیعت می کنم (و با این کار) خواهان اجر و ثواب الهی هستم. فرمود: «آیا هیچ یک از والدینت زنده اند؟» گفت: آری، هر دویشان زنده اند، فرمود: «خواهان اجر و ثواب الهی هستی؟» گفت: بله، پیامبر - **قال:** - فرمود: «به سوی آنان برگرد و به نیکی با آنان رفتار کن».

[۱۵۲] «لَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ» به مال یتیم نزدیک نشوید (نهی مؤکد است از خوردن آن) {«بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ»} جز به بهترین راه (که باعث حفظ و ازدیاد آن گردد) {«لَعَلَّكُمْ تَرْجَعُونَ»} تا هنگامی که به سن بلوغ می‌رسد و نیروی جوانی پیدا می‌کند {«أَوْفُوا»} الْحِزْبُ الثَّانِي

۱۴۹

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلَفُ نَفْسًا إِلَّا
وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَعَهْدِ
اللَّهُ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۱۵۲
وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ
فَفَرَّقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ ۱۵۳ ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي
أَحْسَنَ وَنَقَصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يُلْقَا
رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ ۱۵۴ وَهَذَا كِتَابُنَا أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكًا فَاتَّبِعُوهُ
وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۱۵۵ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابَ
عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفْلِينَ
۱۵۶ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْنَا لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ
فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً فَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ تَايَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ
يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ۱۵۷

به تمام و کمال بپردازید
{«الْكَيْل»} پیمانه {«الْمِيزَان»}
ترازو {«بِالْقِسْطِ»} دادگرانه
(بدون کم یا زیاد) {«لَا تَكْلَفُ»}
موظف و مکلف
نمی‌سازیم {«وَسْعَهَا»} نیرو و
توانش {«أَوْفُوا»} دادگری
کنید. عدالت را رعایت
کنید {«وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ»} هر
چند کسی که سخن به نفع یا
به زیان او گفته می‌شود از
خویشاوندان باشد (از حق
منحرف نشوید) {«وَصَّكُمْ»}
به خداوند شما را به رعایت
آن توصیه می‌کند {«۱۵۳»}
{«صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا»} دین و راه
من که راست و واضح است و
هیچ کجی در آن نیست
(اسلام) {«فَاتَّبِعُوهُ»} از آن
پیروی کنید. بدان عمل کنید
[۱۵۴] {«الْكِتَاب»} تورات
{«تَمَامًا»} اتمام و کمال نعمت
{«عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ»} بر هر
کس تورات را به نیکی قبول
کند و بدان عمل نماید {«لِكُلِّ

شَيْءٍ»} هر چیزی که در عصر خود بدان نیاز داشتند [۱۵۵] {«وَهَذَا كِتَابُنَا»} قرآن [۱۵۶] {«أَنْزَلَ الْكِتَابَ»} تورات و انجیل نازل شده است {«طَائِفَتَيْنِ»} یهودیان و مسیحیان {«دِرَاسَتِهِمْ»} بررسی و فهم کتابشان [۱۵۷] {«أَوْ تَقُولُوا»} یا اینکه بگوئید {«بَيِّنَةٌ»} دلیل و برهان. در اینجا مراد قرآن است {«صَدَفَ عَنْهَا»} از آن رویگردان شود، یا مردم را از آن منصرف سازد.

۱۵۵- قال النبی ﷺ: «أنا وكافل الیتیم فی الجنة هكذا». و اشار بالسبابة والوسطی وفتح بینهما. رواه البخاری
پیامبر - ﷺ - فرمود: «من و سرپرست یتیم اینگونه در بهشت هستیم» و به انگشت سبابه و میانه‌اش اشاره نمود و آنها را از هم گشاده داشت.

بیایند **«يَا أَيُّهَا رَبِّكَ»** دستور پروردگارت درباره عذاب کافران در دنیا صادر شود **«آيَاتِ رَبِّكَ»** نشانه‌های فرارسیدن قیامت مثل: طلوع خورشید از مغرب **«مِنْ قَبْلِ»** قبل از این (فرارسیدن رستاخیز یا نزول عذاب و مرگ) **«أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا»** (فرارسیدن مرگ) **«أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا»** خیرا نفس ایمان به تنهایی فایده ندارد مادام با اعمال نیک همراه نباشد [۱۵۹]

«كَانُوا شُرَكَاءَ» دسته‌ها و گروه‌های گمراه [۱۶۱]

«صِدْقِ» راه واضح (اسلام) **«دِينًا قَبِيًّا»** دین ثابت و استوار برای امور دنیوی و اخروی ایشان **«حَنِيفًا»** رویگردان از باطل به سوی دین حق [۱۶۲] **«نَشْكِي»** تمام عبادت من **«وَحَيَّاي»** **«نَمَاتِي»** و زندگی و مرگ من [۱۶۳] **«أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ»** اولین کسی که در اسلام به او افتدنی شده است [۱۶۴] **«لَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا»** هیچ کس گناهی انجام نمی‌دهد مگر اینکه مجازات آن را می‌بیند **«وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى»** هیچ کس گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد [۱۶۵] **«خَلَّافَ الْأَرْضِ»** بعضی از شما برای سکونت در زمین جانشین بعضی دیگر می‌شود **«لِيَلْبِئَكُمْ»** تا شما را آزمایش کند (درحالی که به اعمال شما آگاه است).

۱۵۶- قال رسول الله - ﷺ - «لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بغيره أحد، ولو يعلم الكافر ما عند الله من الرحمة ما قنط من الجنة أحد»، أخرجه الامام احمد

بیامیر - ﷺ - فرمود: «اگر مؤمن بداند که خداوند چه عقابی دارد، کسی چشم طمع به بهشت او نمی‌دوزد، و اگر کافر بداند که خداوند چه اندازه رحمت و عطاقت دارد کسی از بهشت ناامید نمی‌شود.»

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْظُرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ ۝١٥٨ إِن الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شُرَكَاءَ لَسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝١٥٩ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مَثَلٍ هَوْ مِمَّنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝١٦٠ قُلْ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا لَّهِ آتَاهُم خَيْرًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝١٦١ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝١٦٢ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ۝١٦٣ قُلْ أَغْنِيَ اللَّهُ عَنِّي رِبًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝١٦٤ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ خَلْقَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوكُمْ فِي مَاءِ آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۝١٦٥

دیگری را بر دوش نمی‌کشد [۱۶۵] **«خَلَّافَ الْأَرْضِ»** بعضی از شما برای سکونت در زمین جانشین بعضی دیگر می‌شود **«لِيَلْبِئَكُمْ»** تا شما را آزمایش کند (درحالی که به اعمال شما آگاه است).

۱۵۶- قال رسول الله - ﷺ - «لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بغيره أحد، ولو يعلم الكافر ما عند الله من الرحمة ما قنط من الجنة أحد»، أخرجه الامام احمد

بیامیر - ﷺ - فرمود: «اگر مؤمن بداند که خداوند چه عقابی دارد، کسی چشم طمع به بهشت او نمی‌دوزد، و اگر کافر بداند که خداوند چه اندازه رحمت و عطاقت دارد کسی از بهشت ناامید نمی‌شود.»

ترتیباً ۷

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

آیاتها ۲۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَصِّ ۱ كَتَبُ أَنْزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ
لِنَذْرِهِ ۚ وَذَكَرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ۲ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ
مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ۳
وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَ هَا بِأَسْبَابِنَا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ۴
فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْبَابُهَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا
ظَالِمِينَ ۵ فَلَنَسَعُنَ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْتَلَبَ
الْمُرْسَلِينَ ۶ فَلَنَقْصُصَ عَلَيْهِمْ بَعْلَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ۷
وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ۸ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ يَمَا كَانُوا يَتَّبِعُونَ ۹ وَلَقَدْ مَكَنَّاكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعِيشَةً قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۱۰
وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا
لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ۱۱

سورة انعام [۱] «الْعَنْ» خوانده می شود: الف. لام. میم. صاد [۲] «حَرَجٌ سَهْ» شدت نگرانی از تبلیغ دین به خاطر ترس از تکذیب ایشان «نَذِرٌ» تا از عذاب و عقاب الهی بترسانی «ذَكَرَى لِلْمُؤْمِنِينَ» پند و اندرزی است برای مؤمنان به فضلی که خداوند در حق ایشان کرده است [۳] «اتَّبِعُوا» پیروی کنید «مِنْ دُونِهِ» بجز او «قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ» کمتر پسند می گیرید و متذکر می گردید [۴] «وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا» چه بسیار شهرها و آبادیهای که آنها را ویران کرده ایم «بِأَسْبَابِ» عذاب ما «يَمَا كَانُوا يَتَّبِعُونَ» در شب «سَبَّحُوا» استراحت کنندگان در نیمروز [۵] «فَلَنَسَعُنَ» دعای ایشان. استغاثه ایشان [۶] «الْمُرْسَلِينَ» بطور قطع می برسم «الْمُرْسَلِينَ» فرستادگان [۷] «لَنَقْصُصَ» عليهم بعلم آگاهانه برای آنان شرح می دهیم [۸] «وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ» اشاره به عدالت در حسابرسی انسانها است «ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ» اعمال نیک او بیشتر از اعمال بد او باشد [۹] «وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ» کسی که اعمال بد و

گناه او بیشتر از اعمال نیک او باشد «خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ» خود را زیانکار کرده اند [۱۰] «يَمَا كَانُوا يَتَّبِعُونَ» به شما مکان و مأوی دادیم «مَعِيشَةً» وسایل زندگی و معیشت از قبیل: گیاهان، حیوانات و... [۱۱] «خَلَقْنَاكُمْ» اصل شما یعنی پدرتان آدم را آفریدیم.

۱۵۷- قال رسول الله - ﷺ -: «خلق الله مئة رحمة فوضع واحدة بين خلقه يترامحون بها، وعند الله تسعة وتسعون» اخبره الترمذي وقال: حديث حسن

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند صد رحمت و مهربانی را خلق کرده است، که فقط یک رحمت را به بندگانش داده است تا به وسیله آن به همدیگر عطاقت کند، و نود و نه رحمت دیگر نزد خداوند می باشد».

[۱۲] «مَاضِك» چه چیز تو را مجبور ساخت؟ چه چیز تو را بازداشت؟ {الْاَسْجَدُ} از اینکه سجده ببری
 {طِينٌ} گِل. خاک { [۱۳] «فَاهِطُ مِنْهَا» از بهشت فرود آی الصَّغِيرِینَ } خواران، افراد پست و حقیر [۱۴]
 «نَظَرُنِي» مرا مهلت ده، مرا
 زنده بدار و در مرگ من

عجله مکن {إِلَى يَوْمِ
 يُبْعَثُونَ} تا روزی که
 (مرده‌ها از قبرها) برانگیخته
 می‌گردند { [۱۵] «مَنْ
 الْمُنْظَرِينَ» از مهلت
 داده‌شدگان تا نفخه اول
 [۱۶] «فَمَا أَغْوَيْتَنِي» به سبب
 اینکه مرا گمراه ساختی
 «لَا تُفْعِدُنِي لِمَ صَرَّافُكَ» من
 بر سر راه شریعت تو در کمین
 اولاد آدم می‌نشینم و کسانی
 را که بخواهند بدان برسند،
 باز می‌دارم [۱۷] «ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ
 مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ» از قدام
 جهات زندگی بر آنان هجوم
 می‌برم [۱۸] «سَوَّوْهُمَا»
 مذموم، حقیر و لعین
 «تَسَوَّرُوا» مطرود، رانده
 شده از رحمت {الْأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ
 مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ} دوزخ را از
 همه شما پر می‌سازم [۱۹]
 «حَيْثُ شِئْتُمْ» هرکجا که
 خواستید «وَلَا تَقْرَبُوا هَذِهِ
 الشَّجَرَةَ» ولی به این درخت

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِمَّنْ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ
 وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ۱۲ قَالَ فَاهْطِ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ
 فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ۱۳ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ
 ۱۴ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۱۵ قَالَ فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ
 صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۶ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُهُمُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ
 وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ۱۷ قَالَ
 أَخْرِجْ مِنْهَا مَذَّةً وَمَا مَذْهُورًا لِمَنْ يَتَّبِعُكَ مِنْهُمْ لَوْلَا أَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ
 أَجْمَعِينَ ۱۸ وَيَتَّكِدُمُ اسْتَكُنَّ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ
 شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۱۹ فَوَسَّوَسَ
 لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْءِئِهِمَا وَقَالَ
 مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا
 مِنَ الْخَالِدِينَ ۲۰ فَكَاسَهُمَا آيِي لَكُمَا لِيَنِ النَّاصِحِينَ ۲۱
 فَذَلَّهُمَا يَبْغُورٌ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا وَطَفِقَا
 يَخْتَصِمَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا
 عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ۲۲

نزدیک نشوید (خداوند نوع درخت یا گیاه مورد نظر را مشخص نفرموده است) { [۲۰] «فَوَسَّوَسَ لَهَا» آن دو
 را وسوسه کرد «لِيُبْدِيَ لَهَا» تا برای آنان آشکار سازد «مَا وُورِيَ عَنْهُمَا» آنچه بر آنان پوشیده بود «وَمِنْ
 سَوَّوْهُمَا» از عورت‌هایشان «إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ» اینکه مبدا تبدیل به دو فرشته مقرب شوید [۲۱]
 «لِيُصْطَفِيَ» برای آنان سوگند خورد { «لِلْناصِحِينَ» خیرخواهان } [۲۲] «فَدَلَّاهُمَا يَبْغُورٌ» شیطان آن دو را با
 نیرنگ از مقام اطاعت پایین آورد و آن دو را دچار مشکل کرد { «ذَالًا» چشیدند «بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا»
 عورت‌هایشان برایشان آشکار گردید { «طَفِقَا يَخْتَصِمَانِ» برای پوشاندن عورت‌های خود شروع به جمع آوری
 برگ‌های درختان کردند.

[۲۴] «مستقر» مکان استقرار. قرارگاه «متاع» مکان بهره‌مند شدن از چیزهای خوب «إلى حين» تا زمانی که مدت زندگیتان پایان می‌یابد [۲۵] «فیها تحیون» در زمین نسلی بعد از نسل دیگر زندگی می‌کنید [۲۶] «انزلنا

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۵۳

الجزء الثالث

علیکم» به شما بخشیده‌ایم. برای شما آفریده‌ایم «لباساً یواری سواًیکم» لباسی که عورات شما را می‌پوشاند «ریشاً» لباس زینت، یا مال و وسیله زندگی «لباس التقوی» ایمان و ثمرات آن (ایمان به لباس تشبیه شده است) [۲۷] «لا یفتنکم» شما را گول نزند و گمراهان نسازد «أبویکم» آدم و حواء «ینزع عنهما» از تن ایشان بیرون می‌آورد «قیل» لشکریان او. یاران او [۲۸] «إذا فعلوا فحشاً» هنگامی که کار زشت و قبیحی انجام می‌دهند «أمرنا» ما را بر آن داشته است و از آن نهی نکرده است «فحشاء» هر سخن یا عمل بسیار زشت و گناه [۲۹] «بالقسط» دادگرانه «وَأَقِمْ وَجْهَکُم» در عبادت دل خود را متوجه خدا کنید. در نماز خالصانه خدا را عبادت کنید «عند کل مسجد» در هر وقت نمازی و هر مسجدی «کیا بد اکم تعودون» همانگونه که شما را در آغاز آفرید به همان شکل به سوی او برمی‌گردید تا اعمال شما را محاسبه کند.

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۲۴ قَالَ أَهَيْطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۲۵ قَالَ فِیْهَا تحیونَ وَفِیْهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ۲۶ یَبْنَیْءَ آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَیْكُمْ لِبَاسًا یُؤَرِّی سَوَاءَ تَکُمُ وَرِشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِکَ خَیْرٌ ذَٰلِکَ مِنْ ءَايَاتِ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ یَذْکُرُونَ ۲۷ یَبْنَیْءَ آدَمَ لَا یَفْنِیَنَّکُمُ الشَّیْطَانُ کَمَا أَخْرَجَ أَبَوَیْکُمُ مِنَ الْجَنَّةِ یَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِیُرِیَهُمَا سَوْءَ تَیْمَانِهِ إِنَّهُ یُرِیْکُمُ هُوَ وَفِیْلَهُ مِنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّیْطَانِ أَوْلِیَاءَ لِلَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ ۲۸ وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَیْهَا ءَابَاءَنَا وَآلَهُ أَمَرْنَا بِهَا قُلْ إِنْ أَلَّهِ لَا یَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۲۹ قُلْ أَمَرَ رَبِّی بِالْقِسْطِ وَأَقِمْ وَجْهَکُمُ عِندَ کُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ کَمَا بَدَأَکُمْ تَعُودُونَ ۳۰ فَرِیقًا هَدَىٰ وَفَرِیقًا حَقَّ عَلَیْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّیْطَانِ أَوْلِیَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَیَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ۳۱

۱۵۸- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا رَجَلِي قَالَ لَأَخِيهِ يَا كَافِرُ فَقَطَّ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا». متفق عليه
پیامبر - ﷺ: «هرکس به برادر (دینی) خود بگوید: ای کافر! این گناه به یکی از آن دو برمی‌گردد.»

۱۵۹- كان رسول الله - ﷺ يقول: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ وَالْعَافَاةَ وَالْغِنَى». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ: «می‌فرمود: «پروردگارا! از تو هدایت، تقوا، عفاف و بی‌نیازی طلب می‌کنم.»

[۳۱] «خُذُوا زِينَتَكُمْ» به هنگام نماز و انجام عبادات لباس‌های زیبای خود را بپوشید [۳۲] «هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا

این چیزهای پاکیزه و زینت‌های دنیا برای افراد با ایمان خلق شده‌اند (هر چند غیر مؤمنان نیز در استفاده از آن

با ایشان شریک هستند)

«خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» در

روز قیامت فقط در اختیار

مؤمنان است و غیر ایشان در

استفاده از آن سهم نیستند

[۳۳] «الْفَوَاحِشُ» سخنان و

اعمال قبیح و ناپسند «ما ظَهِرَ

منها» آنچه با اعضای

ظاهری بدن انجام می‌پذیرد

مثل: دزدی، قتل و زنا «و ما

باطن» گناهانی که منشاء آنها

قلب است از قبیل: حسادت

و سوءنیت «و البغی» ظلم.

تجاوز و تعدی نسبت به مردم

«سلطاناً» حجت و برهان

[۳۴] «فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ

هنگامی که مدت عمر ایشان

پایان یافت «ساعة» زمان

بسیار کم «لَا يَسْتَأْخِرُونَ

ساعة ولا...» نه لحظه‌ای از

آن تأخیر خواهند کرد و نه

لحظه‌ای بر آن پیشی

می‌گیرند [۳۷] «الْكِتَابِ»

آنچه در لوح محفوظ برای

ایشان مقدر شده است از

قبیل: رزق و غیره «أَیْنَ ما

کُنْتُمْ تَدْعُونَ...» کجاند معبودهایی که جز خدا می‌پرستیدید و ادعا می‌کردید آنان واسطه شما نزد خدایند

«ضلوعاً» از ما ناپیدا شده‌اند و اثری از آنان نمی‌بینیم.

۱۶۰- عن ابن عمر - رضي الله عنهما - قال: اخذ رسول الله - ﷺ - بعنكي فقال: «كن في الدنيا كأنك غريب أو عابر

سبيل». أخرجه البخاري

ابن عمر - رضي الله عنهما - گوید: رسول خدا - ﷺ - شانه مرا گرفت و فرمود: «به گونه‌ای در دنیا زندگی کن که انگار

غریب یا رهگذر هستی».

يَبْنِيْءَ آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا
وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ
الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا
بَطَنٌ وَالْأِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلِّ بِهِ
سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ
فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾
يَبْنِيْءَ آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ
أَتَقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَازِلُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَقٌّ إِذَا جَاءَهُمْ
رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا أَإِنَّا مَكْنُوسٌ تَدْعُونَنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ
قَالُوا أَصْلَوْا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَي أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

[۳۸] ﴿ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ﴾ به همراه ملت‌ها و گروه‌هایی از کافران که پیش از شما رفته‌اند وارد آتش دوزخ شوید ﴿لَعْنَتْ أَهْبَابُ﴾ گروه هنجس خود را نفرین می‌فرستد {﴿ادْرِكُوا فِيهَا﴾ در آتش به هم رسیدند. با هم

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

۱۵۵

الْمُجْرِمِينَ

گرد آمدند ﴿اِغْرَاهُمْ﴾

پسینان از لحاظ رتبه (پیروان و ضعیفان) ﴿اُولَاهُمْ﴾ پیشینان از لحاظ منزلت (پیشوایان و رؤسا) ﴿عَذَابًا ضَعْفًا﴾ عذابی چند برابر (چون آنان هم خود و هم دیگران را گمراه کرده‌اند) ﴿لِكُلِّ ضِعْفٍ﴾ عذاب هر یک از شما چند برابر است ﴿فَا كَانَ لَكُمْ...﴾ بعد از این بیان از سوی خداوند، شما هیچ امتیازی بر ما ندارید که موجب تخفیف عذاب شما شود {﴿فَذُوقُوا الْعَذَابَ﴾ پس عذاب را بچشید} [۴۰] ﴿لَا تَنْفَعُ لَهُمْ اَيُّوبُ السَّاءُ﴾ هیچ‌یک از دعاها و اعمال ایشان پذیرفته نمی‌شود ﴿يَلِجُ﴾ داخل شود ﴿الْجَمَلُ﴾ شاید مراد ریسمان بسیار ضخیمی باشد که در لنگر کشتی بکار می‌رود ﴿سَمُ﴾ سوراخ ﴿الْخِيَاطُ﴾ سوزن ﴿[۴۱] ﴿مِهَادُ﴾ زیرانداز (یعنی جایگاه آنها آتش است)

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كَمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتْ أَهْبَابُهَا حَتَّى إِذَا دَارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِبُهُمْ وَلَا وَلَهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَعَاتِبَهُمْ عَذَابًا ضَعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْمَلُونَ ۳۸ وَقَالَتْ أُولَهُمْ لِأُخْرِبُهُمْ فَمَا كَانَتْ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ۳۹ إِنَّ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفْتُحُ لَهُمُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ۴۰ لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۴۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۴۲ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ فَجَرَّيْ مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارَ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَتُودُّونَ أَنْ تَلَكُمُ الْجَنَّةُ أَوْ رُسُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۴۳

﴿غَوَاشٍ﴾ بالا پوش (یعنی آتش از هر سو آنان را احاطه می‌کند) [۴۲] ﴿وَسِعَهَا﴾ نیرو و توانشان [۴۳] ﴿غَلٍ﴾ کینه. دشمنی ﴿هَدَانَا هَذَا﴾ ما را به راه این نعمت جاویدان رهنمون فرمود.

* عذاب پیشوایان چند برابر است چون دیگران را گمراه کرده‌اند و عذاب پیروان نیز چند برابر است زیرا با تقلید کورکورانه سبب ازدیاد گمراهی و طغیان هر چه بیشتر پیشوایان گشته‌اند.

** این برای مایوس کردن ایشان از داخل شدن به بهشت است چون وارد شدن آنان به بهشت را بر یک امر محال ملحق کرده است.

[۴۴] «فَإِنَّ مُؤَذِّنًا يَنبَغِي» ندادنده ای ندا درمی دهد [۴۵] «يَصُدُّونَ» باز می دارند. ممانعت می کنند {

وَيُخْرِجُهَا عَرَجًا} آن را کج می خواهند (در نظر مردم آن را کج جلوه می دهند تا از آن فرار کنند) [۴۶] «بَيْنَهَا

حِجَابٌ» میانشان مانع و

دیواری است (که مانع از

رسیدن لذت اهل بهشت به

اهل جهنم می شود)

«الاعراف» سور و دیواری

مرتفع بین بهشت و جهنم، یا

بلندای سور «حال» مردانی

که اعیال نیک و بد آنها

مساوی است «يعرفون كلا»

هر دو دسته یعنی بهشتیان و

دوزخیان را می شناسند

«يساءم» با نشانه مشخصی

که هر یک را از دیگری متمایز

می سازد «نادوا اصحاب

الجنة» یاران اعراف بهشتیان

را صدا می زنند [۴۷]

{«صُرِفَتْ» متوجه گردانده

شد} «...تلقاه اصحاب

النار» هنگامی که چشمان

متوجه دوزخیان می شود...

[۴۸] «ما أغنى عنكم» چه

سودی به حالتان داشت

«جمعكم» جمع آوری مال و

ثروت و سپاه و... {«ما كنتم

تستكبرون» چیزی که بدان

بر مؤمنان ضعیف تکبر

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ النَّارَ أَنِ اقْدَرُوا وَجَدْنَاهُمَا وَعَدْنَا رَبَّنَا حَقًّا
فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَإِنَّ مُؤَذِّنًا يَنبَغِي أَنْ
لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ٤٤ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا
عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ٤٥ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ
رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَتِهِمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ
لَمَّا دَخَلُوا هُمْ يَطْمَعُونَ ٤٦ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ
أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا اجْمَعْ لَنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٤٧ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ
الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَتِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ
وَمَا كُنْتُمْ تَتَكَبَّرُونَ ٤٨ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ
اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ
٤٩ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا
مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهَا عَلَى
الْكَافِرِينَ ٥٠ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا
وَعَزَّزْتَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَأَلْيَوْمَ نُنَسِّهُمْ كَمَا دَسَّوْا
لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا يَتَنَبَّهُونَ ٥١

می کردید [۴۹] «أهؤلاء» آیا اینان که در زمین ضعیف بودند؟ «ادخلوا الجنة» خداوند به ایشان می گوید:

داخل بهشت شوید [۵۰] «أفيضوا علينا» مقداری آب روی ما بیندازید، یا به ما بدهید [۵۱] «حرمتها» آن را

منع کرده است «عزَّزتهم الحياة الدنيا» زیبایی های دنیا ایشان را گول زده است «ننساها» * ایشان را همچون

فراموش شدگان در عذاب رها می کنیم «وما كانوا» همانگونه که...

* مراد از فراموشی خداوند این است که خداوند آنان را در جهنم به حال خود وامی گذارد تا بیشتر مجازات و خوار

شوند، انگار که فراموش شده اند.

[۵۲] ﴿يَكُتَابُ﴾ قرآن [۵۳] ﴿يَنْظُرُونَ﴾ انتظار دارند؟ ﴿تَأْوِيلَهُ﴾ عاقبت و وعید آن و اموری که با آن ارتباط دارد مثل: زنده شدن، حساب و جزاء ﴿نُشُوءَهُ﴾ آن را رها کردند و به آن پشت کردند ﴿أَصْلَ عَنْهُمْ مَا كُنُوا﴾

﴿يُنْفِرُونَ﴾ معبودها و شرکاء

۱۵۷

الْحِجَابُ الْفَصْلُ

خدا که به دروغ ساخته بودند و خیال می کردند برای ایشان شفاعت خواهند کرد، همگی ناپدید گشته اند [۵۴] ﴿آيَاتِهِ﴾ مراد: زمانی است که مقدار آن را فقط خدا می داند ﴿اسْتَوَى﴾ استقرار یافت (آنگونه که شایسته خداوند است) ﴿الْعَرْشِ﴾ مخلوق عظیمی که چگونگی آن بر ما مجهول است ﴿ثِقَتِي اللَّيْلِ﴾ النِّجَارُ شب را برای روز همچون پرده ای غود ﴿طَلَعَهُ﴾ شب به دنبال روز می آید و آن را دنبال می کند گویی آن را می خواهد و بر بدست آوردن آن حریص است ﴿حِثًّا﴾ با سرعت ﴿وَالنَّاسِ﴾ خورشید و ماه و ستارگان را بیافرید ﴿لَهُ﴾ الخلق نوآوری و آفرینش هر چیزی از عدم از آن خدا است ﴿الْأَمْرِ﴾ تدبیر امور مخلوقات و تصرف در آن ﴿تَبَارَكَ اللَّهُ﴾ پاک و منزّه

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ غَيْرِ هُدًى وَرَحْمَةٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝۵۲ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ كُنُوا مِن قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِن شُفْعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدِّ فَعْمَلٌ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ۚ قَدْ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝۵۳ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسْحَرَاتٌ بِّأَمْرِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝۵۴ أَذْءُ عَارِبِكُمْ ضُرْعًا وَخَفِيَّةٌ أَنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۝۵۵ وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ۝۵۶ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا يَبْرِئُ يَدَى رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝۵۷

است. دارای خیرات فراوان است [۵۵] ﴿أَذْءُ عَارِبِكُمْ﴾ نیازهای خودتان را از خدا بخواهید و از او کمک بطلبید ﴿تَضْرَعًا﴾ متواضعانه و خاشعانه ﴿خَفِيَّةٌ﴾ نهانی. در دل [۵۶] ﴿بُشْرًا﴾ مژده دهندگان ﴿رَحْمَتِهِ﴾ باران رحمت از سوی خداوند ﴿أَقَلَّتْ سَحَابًا﴾ باد ابرها را برداشت و مرتفع ساخت ﴿ثِقَالًا﴾ سنگین از آب فراوان ﴿لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ﴾ زمین خشک و بی آب و علف که همچون مرده بی خاصیت است.

۱۶۱- عن جریر بن عبد الله - رضی الله عنه - قال: بايعتُ رسولَ الله على إقام الصلاة، وإيتاء الزكاة والتَّصَحُّبِ لكلِّ مسلمٍ متفق عليه

جریر بن عبد الله - رضی الله عنه - گوید: با رسول خدا بر نماز خواندن و زکات دادن و خیر خواهی برای هر مسلمانی بیعت نمودم.

[۵۸] «البلد الطيب» زمینی که دارای خاک خوب و حاصلخیز باشد {«يُخْرِجُ نَبَاتَهُ يَأْذِنُ رِيحَهُ»} گیاه آن به فرمان پروردگارش می‌روید «الذي خُتَّ» زمین بد و شوره‌زار «تُكَدُّ» پر دردسر و کم‌سود «النُصْرَفُ الْآيَاتُ» آیات را با شیوه‌های مختلف بیان

الْمِنْ فَتُكَلِّمُ

۱۵۸

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

می‌کنیم { [۵۹] «يَوْمَ عَظِيمٍ»

روز بزرگ، قیامت { [۶۰]

«الْمَلَأَ» اشرف و رؤسا

{ [۶۲] «الْبَلْعُ» به شما ابلاغ

می‌کنم «رسالات» جمع:

رسالت، چیزهایی که خداوند

پیامبران را مأمور تبلیغ آنها

می‌کند { «أَنْصَحُ» چیزی را

قصد می‌کنم که مصلحت شما

در آن است { «أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ»

از جانب خدا چیزهایی

می‌دانم { [۶۳] «أَوْعَيْتُمْ»

آیا تعجب می‌کنید { «ذَكُرُ»

بِشَيْءٍ رُبِّكُمْ» کتابی فرو

فرستاده شده از سوی

پروردگارتان { «لِيُنْذِرَكُمْ»

تا شما را بیم دهد { [۶۴]

«الْفُلُكُ» کشتی «عَمِينَ»

نایبانیان، کسانی که نسبت به

درک حقایق کوردلند { [۶۶]

«الْمَلَأَ» سران و رؤساء

«سَفَاهَةً» کمی عقل یا

گمراهی از حق.

۱۶۲- حدیث ابی هریره أَنَّ

رسول الله - ﷺ - سُئِلَ أَيْ الْعَمَلِ

افضل؟ فقال: «إيمان بالله ورسوله» قيل: ثم ماذا؟ قال: «الجهاد في سبيل الله» قيل: ثم ماذا؟ قال: «حجٌّ مبرور» متفق

عليه

ابوهریره گوید: از پیامبر - ﷺ - سؤال شد چه عملی از همه اعمال برتر و باثواب‌تر است؟ فرمود: «ایمان به خدا و

پیامبر خدا از تمام اعمال باثواب‌تر و مهم‌تر است» باز پرسیده شد: بعد از ایمان به خدا و پیامبر چه عملی از همه مهم‌تر

است؟ فرمود: «جهاد در راه خدا و سعی و کوشش برای پیشرفت اسلام» پرسیده شد: بعد از جهاد چه عملی از همه

مهم‌تر است؟ فرمود: «حجی که مورد قبول خداوند واقع شده باشد».

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ وَيَأْذِنُ رِيحَهُ وَالَّذِي خُبْتُ لَا يُخْرِجُ
إِلَّا أَنْ تَكِدَّ أَكَذَلِكَ نُصْرَفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ۝
لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝
قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرْنِكَ فِي صَلَاتٍ مُبِينٍ ۝ قَالَ
يَتَقَوَّمُوا لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ
۝ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝ أَوْعَيْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى
رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخْبَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا
رُسُلَنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ۝ ۝ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ
هُودًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ
۝ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرْنِكَ فِي
سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۝ قَالَ يَتَقَوَّمُوا
لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

{ ۶۸ } «ناصح» نصیحت‌کننده. دلسوز. خیرخواه { ۶۹ } «ذکر من ربکم» کتابی فرو فرستاده شده از سوی پروردگارتان «خلفاء من بعدی» بعد از رفتن قوم نوح شما را وارثان زمین کرد (بسطه) نیرو. اندام بزرگ و بلند

{ آلاء الله } نعمت‌های خداوند { ۷۰ } «أجنتنا» آیا

به پیش ما آمده‌ای { ونذر } ترک کنیم. رها سازیم { فأتینا } پس بر سر ما بیاور { تعبدنا } به ما وعده می‌دهی { ۷۱ } «قد وقع علیکم» بر شما واجب گردید { جئنا } عذاب. چرکی بر قلبها { غضب } لعن. طرد یا خشم { أنجادلونی } آیا با من ستیزه می‌کنید { سلطان } برهان و دلیل { فانتظروا } در انتظار عذاب الهی باشید { ۷۲ } «قطعتا دابر...» تمامی آنان را هلاک کردیم { ۷۳ } «أخاهم» برادرشان. چون صالح - نسبت به آنان خیلی دلسوز بود او را برادر نامیده است { ناقة الله } شتری که خداوند آن را از سنگ خلق کرد نه از یک نر و ماده { آیه } معجزه‌ای که بر صدق من دلالت دارد «فذروها» آن را به حال خود واگذارید

الحق المذکور

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

أَتِلْغُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ۖ أَوْ عَجَبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَأَذْكُرُوا آلاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۖ قَالُوا أَلْجِئْنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَإِنَّا بِمَا تَعْدُوْنَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۖ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصَبٌ ۖ أَتَجِدَلُونِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ ۖ فَانْظُرُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ ۖ فَأَجِئْتَهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۖ وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَنْقُورِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَكُمْ نَصِيحَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا إِسْوَاءَ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٌ ۖ

{ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَاب } عذاب الهی شما را نابود می‌کند.

۱۶۳ - قال رسول الله - ﷺ : « وهو بالجرع عند بيوت ثمود: » «لا تدخلوا على هؤلاء المعذنين إلی ان تكونوا باکین فان لم تكونوا باکین فلا تدخلوا علیهم» آن صیغی که مثل ما آ صاهم». اخرجه احمد و البخاری و مسلم هنگامیکه پیامبر - ﷺ - در سرزمین حجر محل (وجود آثار) خانه‌های قوم ثمود بود، فرمود: «به منازل ملتهائی که مورد عذاب خدا قرار گرفته‌اند وارد نشود، مگر به حالت گریان، و اگر حالت گریه نداشتید، بر آنان وارد نشوید. تا عذابی که بر آنان نازل شده بر شما نازل نشود».

[۷۴] {اجعلکم غللاً} شما را جانشین کرده است {یا اکره} شما را ساکن کرد. مستقر کرد {الشهول} دشتها
 {قصورا} جمع قصر {احقرن} می تراشید {الاء الله} نعمت ها و احسان خدا {لانعموا} فساد و تباهی نکنید
 {مفسدین} در حالی که بر
 شیوة الاعراف ۱۶۰

فساد مداومت دارید { [۷۵]
 {افلا} اشراف. رؤساء
 {فرسل} فرستاده شده از
 جانب خداوند {اسخیرا}
 ضعیف بشمار آمده بودند
 [۷۶] {استکبروا} تکبر
 نمودند و بزرگی فروختند
 [۷۷] {ففقروا الناقة} پس
 شتر را ذبح کردند {عقوا
 عن امر ربهم} از فرمان
 پروردگار خود سرپیچی و
 سرکشی نمودند {اننا بما
 نجذوا} آنچه را به ما وعده
 می دهی بر سر ما بیاور {ان
 کنت من المرسلین} اگر از
 زمره پیامبرانی { [۷۸]
 {فاخذتهم الرجفة} زلزله
 شدیدی آنان را به هلاکت
 رساند {جالین} پیکرهای
 خشکیده و بی جان {فتولی
 عنهم} آنان را ترک کرد و
 رفت {اسلفکم} به شما
 رساندم. به شما ابلاغ کردم
 {نصحتکم} شما را پسند
 دارم [۸۰] {ولوطا} و لوط

وَاذْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ
 فِي الْاَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهولِهَا قُصُورًا وَتَنْجُونَ
 الْجِبَالَ يَبُوءُا فَاذْكُرُوا ءَالَآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوْا فِي الْاَرْضِ
 مُفْسِدِينَ ۖ ۷۴ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِي اسْتَكْبَرُوا مِنْ
 قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا اِلَيْهِ اَمِنْ مِنْهُمْ اَتَعْلَمُونَ
 اَنْكُ صَالِحًا مِمَّا رَزَقْنِي رَّبِّيَ ۚ قَالَوْا اِنَّا بِمَا اُرْسِلُ بِهِ
 مُؤْمِنُونَ ۖ ۷۵ قَالَ الَّذِي اسْتَكْبَرُوا اِنَّا بِالَّذِي
 ءَامَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ۖ ۷۶ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ
 اَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوْا يَصْلِحْ اُتَيْنَا بِمَا نَعِدُنَا اِنْ كُنْتَ مِنَ
 الْمُرْسَلِيْنَ ۖ ۷۷ فَاخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوْا فِي دَارِهِمْ
 جَنِيْمًا ۖ ۷۸ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰ قَوْمُ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ
 رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلٰكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيْحَةَ
 ۖ ۷۹ وَلَوْطَا اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ ءَا تَأْتُونَ الْفَجِئَةَ مَا سَبَقَكُمْ
 بِهَا مِنْ اٰحَدٍ مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ۚ ۸۰ اِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ
 شَهْوَةً مِّنْ دُوْرِ الْنِسَاءِ ۚ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ۚ ۸۱

را هم فرستادیم اما شما را کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است [۸۱] {شهوة} از روی
 شهوت {من دور} بجای {۱۶۴} قَالَ رسول الله ﷺ: «من وجدتموه يعمل عمل قوم لوط فاقتلوا الفاعل و المفعول به» رواه احمد و ابوداود و

الترمذی و ابن ماجه. و قال بعض العلماء هو كالزاني فان كان محصناً رُجم.
 پیامبر ﷺ فرمود: «اگر کسی را یافتید که عمل قوم لوط (لواط) را انجام می دهد، هم فاعل و هم مفعول را بکشید.» امام
 احمد، ابوداود، ترمذی و ابن ماجه آن را روایت کرده اند. بعضی از علماء گفته اند: حکم چنین کسی همچون حکم
 زناکننده است یعنی چنانچه متاهل باشد باید رجم شود.

[۸۲] { «أَخْرِجُونِي» } اینان را از شهر خود بیرون کنید { «مِنْ قَرْيَتِكُمْ» } از شهر و دیارتان { «أَنْتُمْ» } مردمان { «يُخْرِجُون» } ادعای پاک بودن نسبت به کار ما را دارند [۸۳] { «مِنَ الْغَابِرِينَ» } از جمله باقی ماندگان در مکان

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۶۱

الْمُحْجِرَاتِ

عذاب (او) با لوط رفت و در هاجبا باقی ماند [۸۴]

{ «وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ» } بر سرشان باران عذاب بارانندیم (یعنی سنگهای گداخته شده) [۸۵] { «مَدْيَن» } نام قبیله‌ای است که از نسل مدیان یکی از فرزندان ابراهیم می‌باشند این نام به محل زندگی آنان هم اطلاق شده است { «فَاَوْفُوا الْكَيْلَ» } پیانه و ترازو را به تمام و کمال بکشید { «لَا تَبْخَسُوا» } کم نکنید [۸۶]

{ «وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ» } بر سر راهها منتهید (راههای منتهی به حق را بر سر از اده‌کنندگان آن نبندید) { «تُرْعَدُونَ» } می‌ترسانید و تهدید می‌کنید { «تَصِدُقُوا» } باز می‌دارید { «تَبْغُونَهَا عِوَجًا» } آن را در نظر مردم کج نشان می‌دهید تا از آن متنفر شوند.

۱۶۵- حدیث انس بن مالک - رضی الله عنه - ان رجلاً قال: یا نبی الله یحشر الکافر علی وجهه یوم القیامة؟ قال - ﷺ -

«ألیس الذی أمشاه علی الرجلین فی الدنیا قادراً علی أن یمشیه علی وجهه یوم القیامة؟» قال قتاده (راوی الحدیث عن انس): بلی! وعزّو ربنا. متفق علیه

وَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّنْطَهُرُونَ ۚ ۸۲ فَأَجْبَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ۚ ۸۳ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرُ كَيْفَ كَانَتْ عَقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ۚ ۸۴ وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَبْقُومُ آبِدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ فَقَدْ جَاءَ تَكْذِبُكُمْ بِئِنَّهُ مِّنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ۚ ۸۵ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَن ءَامَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكُتِرْكُمْ وَأَنْظَرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ۚ ۸۶ وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ ءَامَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۚ ۸۷

«ألیس الذی أمشاه علی الرجلین فی الدنیا قادراً علی أن یمشیه علی وجهه یوم القیامة؟» قال قتاده (راوی الحدیث عن انس): بلی! وعزّو ربنا. متفق علیه

انس بن مالک - رضی الله عنه - گوید: یک نفر گفت: ای رسول خدا! کافران در روز قیامت با حالت سرنگونی و بر صورتشان حرکت می‌کنند؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا کسی که او را در دنیا بر دو پا به حرکت درآورد، نمی‌تواند در قیامت او را بر صورت حرکت دهد؟ قتاده راوی این حدیث از انس گفت: بلی، قسم به عزت پروردگار، قادر است.

[۸۸] ﴿الْمَلَأَ﴾ رؤسا و سران { الْفُرَجَانَكُ } حتا بیرون رفت می کنیم { اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِي مِلَّتِنَا } یا اینکه برمی گردید به آئین ما. به آئین ما درمی آئید { اِنَّكُمْ كَاذِبِينَ } آیا ما به آئین شما درمی آئیم درحالی که آن را نمی پسندیم { [۸۹] ﴿اِنَّ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ﴾

اگر به آئین شما در آئیم

{ الْعَاصِينَ } قضات. داوران {

«افتح بیننا» میان ما داوری

کن [۹۱] ﴿فَاَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ﴾

زلزله شدیدی آنان را هلاک

گرداند { «جاشین» اجساد

خشکیده و بی جان [۹۲] ﴿لَمْ

يَغْنُوا فِيهَا﴾ در آنجا نبوده اند

[۹۳] ﴿اَسَى﴾ محزون می شوم

[۹۴] ﴿اَخَذْنَا اَهْلَهَا﴾ بر

ساکنان آن واجب کردیم.

آنان را گرفتار ساختیم

{ الْبِاسَاءُ فقر. شدت

{ الْبُصْرَاءُ } بسیاری. درد

{ «بُضْرَعُونَ» خشوع. فروتنی

و فرمانبرداری کنند [۹۵]

{ «عَفْوًا» در اموال و نفوس

فرونی یافتند { اَوْ قَالُوا قَدْ مَسَّ

اباءنا... } از امتحان خداوند

غافل شدند و خیال کردند که

پدرانشان در شدت و فقر

بوده اند { «فَاَخَذْنَاهُمُ بَغْثَةً»

ناگهانی ایشان را به عذاب

گرفتیم.

۱۶۶- حدیث عائشة - رضی

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِبُ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَوْمِنَا اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ اُولُو
كُنَاكِرِهِمْ ۝ قَدْ افترينا على الله كذبا ان عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ
بعد اذ نجحنا الله منها وما يكون لنا ان نعود فيها الا ان يشاء
الله ربنا وسيع ربنا كل شيء عِلْمًا على الله توكلنا ربنا افتتح
بيننا وبين قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَيْرُ الْفَصِيحِينَ ۝ وَقَالَ الْمَلَأُ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذًا الْخٰسِرُونَ
۝ فَاَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَنِيْمِينَ ۝
الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَان لَمْ يَغْنُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا
كَانُوا هُمُ الْخٰسِرِينَ ۝ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰ قَوْمِ لَقَدْ
اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَتِي رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ ءَاَسَى
عَلَى قَوْمٍ كٰفِرِينَ ۝ وَمَا اَرْسَلْنَا فِي قَوْمِي مِنْ نَّبِيٍّ اِلَّا
اَخَذْنَا اَهْلَهَا بِالْبِاسِءِ وَالْضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ۝ ثُمَّ
بَدَلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ
ءَابَاؤُنَا الضَّرَّاءُ وَالْسَّرَّاءُ فَاَخَذْنَاهُمْ بَغْثَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۝

الله عنها - زوج النبی - ﷺ: «ما من مصيبة تُصيب المسلم، إلّا كفر الله بها عنه، حتّى الشوكة يُشاكها». متفق عليه.

عائشة - رضی الله عنها - همسر پیامبر - ﷺ: فرمود: «هر مسلمانی که دچار بلا و مصیبتی شود، حتی نیش خاری که در بدنش فرو می رود، خداوند آن را کفاره گناهش قرار می دهد».

۱۶۷- قال رسول الله - ﷺ: «عجبا للمؤمن لا يقضي الله له قضاء إلّا كان خيرا له إن أصابته ضراء صبر فكان خيرا له، و إن أصابته سراء شكر فكان خيرا له». متفق عليه

پیامبر - ﷺ: فرمود: «کار مؤمن شگفت آور است زیرا هر چه خداوند برای او مقدر کند برایش خیر است، اگر بدی بدو رسد صبر می کند و این برای او خیر است و اگر نیکی بدو رسد شکر می کند و این برای او خیر است».

[۹۶] {الْقَرْيَ} جمع: القرية، شهرها {لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ...} در خیرات آسمان را، با بارش باران، و زمین را، با رویش نباتات بر آنان می‌گشودیم {وَأَحْنَأْنَاهُمْ} ایشان را مجازات کردیم {بِأَنَّهُمْ يَكْفُرُونَ} به سبب اعمالی که انجام می‌دادند {الْمُزْنِجِ} المیزان

۱۶۳

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

[۹۷] {أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقَرْيَ}

غی ترسیدند {بِأَنَّهُمْ يَكْفُرُونَ}

عذاب ما به سراغ آنان رود

{بِأَنَّهُمْ} شبانه، شب‌هنگام

{[۹۸]} {ضَحَى} وقت

چاشتگاه {وَهُمْ يَلْعَبُونَ} در

حالی که سرگرم بازی

هستند {[۹۹]} {مَكْرَ اللَّهِ}

مجازات و چاره نهایی ایشان

را {[۱۰۰]} {أُولَئِكَ}

لَّذِينَ... آیا خدا برای

کسانی که... روشن نساخته

است {وَأَصْنَاهُمْ} آنان را

دچار مصیبت می‌کنیم و

نابودشان می‌سازیم {وَنُطْبِعُ}

{نُطْبِعُ} مهر و موم می‌کنیم {بِأَنَّهُمْ}

مُهِرُ کردن قلبهایشان

مجازاتشان می‌کنیم تا بر کفر

بیرند {وَلَا يَسْمَعُونَ} با تأمل

گوش فراغی دهند و پند

غی گیرند {[۱۰۲]} {مِنْ عَهْدِ}

وفای به آنچه به ایشان

توصیه کرده‌ایم {فَاسْقِينَ}

نافرمانان {[۱۰۳]} {بِأَنَّهُمْ}

معجزاتی از قبیل: ازدها شدن

عصا، ید بیضاء و غیره {وَأَمَّا}

عصا، ید بیضاء و غیره {وَأَمَّا}

دلائل و معجزات بر خویشان ظلم کردند.

۱۶۸ - قال رسول الله - : «يقول الله تعالى: إِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ فَجَاءَهُم الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَ حَرَّمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَلْتُ لَهُمْ». اخرجه مسلم

پیامبر - : «خداوند متعال می‌فرماید: من بندگانم را پاک و متمایل به دین خلق کرده‌ام، اما شیاطین به سرافشان می‌آیند و آنان را از رو کردن به دینشان باز می‌دارند و آنچه را برایشان حلال کرده‌ام، بر آنان حرام می‌کنند».

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقَرْيَءِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ٩٦ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقَرْيَءِ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا
وَهُمْ نَائِمُونَ ٩٧ أَوَمِنَ أَهْلُ الْقَرْيَءِ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا
ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ٩٨ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ
مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ٩٩ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ
يَرْتُوبُونَ أَلَا أَرْضُ مِنْ بَعْدِ أَرْضِهِمْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَغْنَاهُمْ
بِدُحُوْبِهِمْ وَنَطْبِعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ١٠٠
تِلْكَ الْقَرْيَءُ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبِيَآئِهَا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا أَيْمَانًا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ
كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ١٠١ وَمَا وَجَدْنَا
لَاكُثْرَهُمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ١٠٢
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنْظَرُكِيكَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ١٠٣
وَقَالَ مُوسَىٰ يَفِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ١٠٤

[۱۰۵] «حقیق علی آن» حریص هستم بر اینکه... سزاوار است که... [۱۰۶] «إِنْ كُنْتُ جُنْتُ بِأَيِّهِ» اگر
 معجزه‌ای بزرگ با خود آورده‌ای «فَاتَّ بِهَا» آن را بهای [۱۰۷] { «فَالْقِي عَصَا» عصایش را انداخت {
 الْحَمْدُ لِلَّهِ ۱۶۴ ثَمَانٍ } مَارِ عَظِيمِ الْجَنَّةِ.

ازدها ﴿سین﴾ چیزی که
آشکار است و شکی در آن
نیست [۱۰۸] ﴿نزع یدہ﴾
دست خود را از گریبان
بیرون آورد ﴿بیضاء﴾ نور آن
در خشنده تر از نور خورشید
بود [۱۰۹] ﴿الاشراف﴾
سرانی که دور و بر فرعون
بودند [۱۱۱] ﴿ارجد و اخاذ﴾
آن دو را حبس کن، یا کار
مجازات آن دو را به تاخیر
بینداز تا عجز او نمایان شود
﴿حاشرین﴾ مردانی که
ساحران را در مکانی گرد هم
آورند [۱۱۳] ﴿السَّحْرَةُ﴾
ساحران ﴿الغالبین﴾
پیروزندگان [۱۱۴] ﴿انکم
لمن المقربین﴾ و شما از
مقربان (درگاه ما) خواهید
بود [۱۱۵] ﴿معلقین﴾
اندازندگان { [۱۱۶]
﴿الْقَوُ﴾ بیندازید { ﴿سَحَرُوا
عین الناس﴾ به مردم چیزی
خلاف واقع را نمودند
(واسترهواهم) آنان را به

حَقِيقٌ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ
بِسَيِّئَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ١٠٥ قَالَ إِنْ كُنْتَ
صِحَّتْ بَيِّنَاتُكَ فَأْتِ بِهِمْ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ١٠٦ فَأَلْقَى
عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ١٠٧ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ
لِلنَّظَرِ ١٠٨ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا السَّحَرُ
عَلِيمٌ ١٠٩ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَأَمَّا تَأْمُرُونَ ١١٠
قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ١١١ يَا تَوَكُّ
يَكْلِ السَّحَرِ عَلِيمٌ ١١٢ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ١١٣ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ١١٤ قَالُوا يَمْسِي إِيمَانُ أَنْ تُلْقَى وَإِيمَانُ
تَكُونُ نَحْنُ الْمُثْلِقِينَ ١١٥ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا
أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ١١٦
وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا
يَأْفِكُونَ ١١٧ فَوَقَّعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١١٨ فَغَلَبُوا
هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ١١٩ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَ ١٢٠

هراس شدیدی انداختند [۱۱۷] **«تلق»** ماهرانه و به سرعت می‌بلعد و قورت می‌دهد **«ما یقرء»** آنچه را که به دروغ سر هم می‌کنند و آن را حقیقی جلوه می‌دهند [۱۱۸] **«فرع الخ»** صداقت موسی در رسالت ثابت و ظاهر گردید [۱۱۹] **«هناک»** آن مکانی که گرد آمده بودند **«انقیوا»** به شهر بازگشتند **«ضاغیرین»** ذلت‌بار و رسوایانه [۱۲۰] **«ساجدین»** سجده‌کنندگان.

{ [۱۲۳] «اَمَنْتُمْ بِهِ» آیا به خدای (موسی و هارون) ایمان آوردید؟ (تِلْكَ اَنْ اَنْتُمْ لَكُمْ) پیش از اینکه به شما اجازه دهم (مَكْرًا) توطئه (فَوَقَّ عَلَیْهِمُ) خواهید دانست (که چگونه شما را شکنجه خواهیم داد) [۱۲۴] «لَا تُطِيعُوهُ» سوگند

۱۶۵

الْجَزَاءُ النَّصَبُ

سُورَةُ الْاَعْرَافِ

قَالُوا ءَاَمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۶۱ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۱۶۲ قَالَ
فِرْعَوْنُ ءَاَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ اَنْ ءَاَذَنَ لَكُمْ اِنَّ هَذَا الْمَكْرُ مَكْرُومُهُ
فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجُوْا مِنْهَا اَهْلَهَا فَاَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۱۶۳ لَا قُطْعَنَ
اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ ثُمَّ لَا صَلَبْنَكُمْ اَجْمَعِينَ ۱۶۴
قَالُوا اِنَّا اِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُوْنَ ۱۶۵ وَمَا نَقِمْ مِنْهَا اِلَّا اَنْ ءَاَمَنَّا
بِاٰتِي رَبِّنَا لِمَا جَاءَ تَنَارُ رَبِّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ
۱۶۶ وَقَالَ الْمَلَا ئِمُ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اَنْدَرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوْا
فِي الْاَرْضِ وَيَذَرُكَ وَءَالَهَتَكَ قَالَ سَنُقْبِلُ اِبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِ
نِسَاءَهُمْ وَاِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُوْنَ ۱۶۷ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ
اَسْتَعِيْنُوْا بِاللّٰهِ وَاَصْبِرُوْا اِنَّ الْاَرْضَ لِلّٰهِ يُورِثُهَا مَنْ
يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَاَلْعَنَیْبَةُ لِلْمُنْفِقِيْنَ ۱۶۸ قَالُوا اَوْذِيْنَا
مِنْ قَبْلِ اَنْ تَاْتِيْنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ
اَنْ يُّهْلِكَ عَدُوْكُمْ وَيَسْتَخْلِفَ كُمْ فِي الْاَرْضِ
فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُوْنَ ۱۶۹ وَلَقَدْ اَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ
بِالسِّنِيْنَ وَنَقَصْنَا مِنَ الشَّمْرِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُوْنَ ۱۷۰

می‌خورم که قطع می‌کنم
(اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ) دستها و
پاهایتان را (من خلاف) در
جهت خلاف یکدیگر (دست
راست با پای چپ یا
بالعکس) { (اَمَلْتُمْ) شما را
به دار می‌زنم } [۱۲۵]
(مُتَقَلِبُونَ) رجوع‌کنندگان
[۱۲۶] (وَمَا نَقِمْ مِنْهَا) بر ما
زشت‌غی‌شاری، بر ما عیب
غسی‌دانی (بِاٰتِي رَبِّنَا) با
معجزات (اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا)
صبر زیادی بر ما بریز (مراد:
صبر زیادی به ما الهام کن)
[۱۲۷] (اَسْتَعِيْنُوْا) آیا رها
می‌سازی؟ (يَذَرُكَ) تو را
رها می‌سازد (وَالْعَنَیْبَةُ)
معبودان تو، بت‌هایی که با
پرستش آنها به خداوند
تقرب می‌جستند (نَسْتَحْيِ
نِسَاءَهُمْ) زنان و دخترانشان
را برای خدمت زنده نگاه
می‌داریم (فَوَقَّ عَلَیْهِمُ) بر
آنان چیره و غالب هستیم {
[۱۲۸] (يُورِثُهَا مَنْ) آن را به

کسانی واگذار می‌کند (وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ) سرانجام نیک از آن پرهیزگاران است [۱۲۹] (وَاَوْذِيْنَا) اذیت و آزار
شده‌ایم { [۱۳۰] (اَجَذَلْنَا) گرفتار ساختیم (بِالسِّنِيْنَ) خشکسالی، قحطی، شادند و سختی‌ها { (نَقَصْنَا مِنَ
الشَّمْرِ) کمبود میوه‌ها}.

۱۷۰- عن ابی هريرة - رضي الله عنه - قال: كان اهل الكتاب يقرؤون التوراة بالعبرانية و يفسرونها بالعربية، فقال النبي -
ﷺ -: «لا تصدقوا اهل الكتاب ولا تكذبوهم، وقولوا: آمنا بالله وما أنزل إلينا... الآية». أخرجه البخاري
ابوهريره گوید: اهل کتاب تورات را به عبری می‌خواندند و آن را برای مسلمانان به عربی تفسیر می‌کردند، پیامبر -
ﷺ - فرمود: «اهل کتاب را نه تصدیق کنید و نه تکذیب، بلکه بگوئید به آنچه به سوی ما نازل شده است ایمان داریم.»

[۱۳۱] **إِنَّمَا جَاءَهُمْ** هرگاه نیکی و خوشی به آنان دست می‌داد **لِنَاهِدَهُ** این به خاطر (استحقاق) ما است
 { **وَلِنُصِيبَهُمْ سَيِّئَةً** } و هنگامی که بدی و سختی بدیشان دست می‌داد { **بَطَرًا بِمُوسَىٰ** } نخوست و شومی را
 از موسی می‌دانستند **طَائِفُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ** نخوست و

بدبختی ایشان از سوی موسی
 یا به خاطر او نیست بلکه از
 سوی خداوند و به سبب
 کارهای بد و ناروای آنان
 است { [۱۳۲] **سَهَابًا** } هر
 اندازه **لِتَسْحَرَنَّا بِهِمَا** تا ما را
 بدان جادو کنی { [۱۳۳] **الطُّوفَانِ** } سیل فراوان، یا
 مرگی که همه را با خود
 می‌برد { **الْجَرَادِ** } ملخ {
الْقُمَّلِ} حشره ریزی که
 آفت گیاهی است، یا همان
 شیش معروف { **الشَّفَاعَةِ** }
 قورباغه‌ها { **الدِّمِّ** } خون
 بینی، یا اینکه در رودخانه
 نیل به جای آب، خون
 جاری گشت **آيَاتٍ**
مُّفَصَّلَاتٍ نشانه‌های واضح
 و روشنی بر صدق رسالت
 موسی بودند **بِجُرْمِهِمْ**
 گناهکاران [۱۳۴]
 { **الزَّجْرِ** } عذاب { ... **بِمَا**
عٰهَدَ عٰهَدَكَ } بر ما دعا کن و
 در آن متوسل به عهدی شو

فَإِذَا جَاءَهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ
 يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ ۗ أَلَا إِنَّمَا طَّيَّرَهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ
 أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝ ۱۳۱ وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ
 لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ۝ ۱۳۲ فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ
 الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ ۖ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ
 فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ۝ ۱۳۳ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ
 الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَىٰ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عٰهَدَ عِنْدَكَ ۖ لَئِنْ
 كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي
 إِسْرَءِيلَ ۝ ۱۳۴ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ
 هُمْ بِلِقَاؤِهِ إِذْ هُمْ يَنْكُتُونَ ۝ ۱۳۵ فَانْلَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
 فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ۝ ۱۳۶
 وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشْرِقَ
 الْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ
 الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ
 يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ۝ ۱۳۷

که خداوند با تو بسته است **الَّتِي كُتِبَتْ** اگر عذاب را از ما برداری، سوگند می‌خوریم که به تو ایمان بیاوریم
 { **الزَّجْرِ** } عذابی که در آیات گذشته ذکر شد (قحطی و غیره) { **لَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ** } بنی اسرائیل را
 همراه تو می‌فرستیم (و آنان را آزاد می‌سازیم تا به یگانه پرستی مشغول شوند) [۱۳۵] **إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِالْقَوْلِ** تا
 مدت زمانی که بدان می‌رسیدند { **يَنْكُتُونَ** } بیانی را که بسته بودند نقض می‌نمودند [۱۳۶] **فَاسْتَكْبَرُوا**
 از آنان انتقام گرفتیم { **الْبَرِّ** } دریا [۱۳۷] **لَقَدْ كَلَّمْنَا نُوْحًا** وعده خدا به بنی اسرائیل درباره نابودی فرعون و
 اطرافیان‌ش تحقق یافت **دَمَّرْنَا** هلاک گردانیدیم، نابود کردیم **بِعَرشِهِ** باغها و کاخ‌هایی که برمی‌افراشتند.

[۱۳۸] ﴿وَجَاوِزًا بَيْنِي وَأَسْرَائِيلَ﴾ دریا را شکافتیم و بنی اسرائیل را از آن گذراندیم ﴿يَعْكُفُونَ﴾ برپا می‌داشتند. ﴿مَوَاطِبَ عِبَادَتٍ وَ مِلَازِمَ پَرَسْتش بودند﴾ **﴿أَصْنَامُهُمْ﴾** بت‌های که داشتند **﴿اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا﴾** گفتند: ای موسی! برای

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

۱۶۷

الْبَيْتِ الْمَقَامِ

ما معبودی بساز (تا به

پرسشش آن بپردازیم)

[۱۳۹] ﴿مُتَّبِعِينَ مَا هُمْ فِيهِ﴾

نابود شده و ویران گشته و

باطل ما کانوا یعملون﴾

بت‌هایی که می‌سازند و

عبادت می‌کنند کاری بوج و

بی فایده است [۱۴۰]

﴿أَغْيِرَ اللَّهُ﴾ آیا بجز خدا {

أَبْغَيْكُمْ إِلَهًا﴾ معبودی برای

شما بطلبم **﴿بَدَّلَكُمْ عَلَى**

الْعَالَمِينَ﴾ مراد تفضیل ایشان

بر مردمان معاصرشان

می‌باشد نه بر سایر مردمان

[۱۴۱] ﴿تُخَيِّنَاكُمْ﴾ شما را

نجات دادیم { یَسْؤُونَكُمْ

سُوءَ الْعَذَابِ﴾ بدترین عذابها

و شکنجه‌ها را به شما

می‌چنانند **﴿يَسْتَحْيُونَ**

نَسَانَكُمْ﴾ زنان و دختران

را برای خدمت زنده نگاه

می‌دارند **﴿بَلَاءٌ﴾** آزمایش.

امتحان به وسیله نعمت‌ها و

نقمته‌ها [۱۴۲] **﴿الْبَلَاءِ**

لَيْلَةٍ﴾ سی شب **﴿أَتَمَّانَهَا**

بَحْرٍ﴾ ده شب بر آن افزودیم

وَجَوُزًا بَيْنِي وَأَسْرَاءَ بِلَ الْخَرْفَاتِ عَلَيَّ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَيَّ

أَصْنَامِهِمْ لَهُمْ قَالُوا يَمْوَسَىٰ أَجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ يَجْهَلُونَ ۝ ۱۳۸ إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبِعُونَ مَا هُمْ فِيهِ وَيَطِلُ

مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ ۱۳۹ قَالَ أَغْيَرَ اللَّهُ أَبْغَيْكُمْ إِلَهًا

وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝ ۱۴۰ وَإِذْ أَخْبَرْتَكُمْ

مَنْ أَلْ فِرْعَوْنَ يَسُوءُكُمْ سَاءَ الْعَذَابُ يُقْتَلُونَ

أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ

رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ۝ ۱۴۱ وَوَعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً

وَأَتَمَّمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْنَةٍ مِيقَتِ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ

مُوسَىٰ لِأَخِيهِ هَارُونَ أَخْلُقْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ

سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ۝ ۱۴۲ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَتِنَا وَكَلَّمَهُ

رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرِيكَ وَلَكِنْ أَنْظُرْ

إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرِيكَ فَلَمَّا بَاجَىٰ

رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ

قَالَ سُبْحَنَكَ بُتُّ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ۝ ۱۴۳

﴿حَقَّقْتُ﴾ وقت معین **﴿أَخْلَقْنِي﴾** جان‌شین من باش **﴿اصْلِحْ﴾** اصلاحگر باش { [۱۴۳] **﴿سَبَّحْتَ﴾** به میعادگاه ما؛

هنگام فرارسیدن زمان معین برای القای لوح‌ها { **﴿قَالَ رَبِّ ارِنِي الطَّلُ الْبَدَا﴾** گفت: پروردگار خود را به من

نشان بده تا تو را ببینم { **﴿جَعَلَ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ﴾** پروردگارش پرتوی از نور خود را به کوه نمود **﴿جَعَلَ﴾** درهم کوبیده و

با زمین یکسان شده **﴿أَخْرَجَ مُوسَىٰ حَقًّا﴾** موسی از هوش رفته فرو افتاد **﴿لَمَّا أَلَانَ﴾** هنگامی که به هوش

آمد **﴿أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ﴾** در ایمان به من افتاد شده **﴿سَبَّحْتَ﴾** تو پاک و منزهی از اینکه مخلوقات تو را ببینند یا با

آنان یکسان باشی.

[۱۴۴] ﴿إِصْلَافِي﴾ تورا برگزیده‌ام و برتری داده‌ام ﴿مَسَالِي﴾ با آنچه به تو وحی کرده‌ام [۱۴۵]

﴿الْأَوَاحِ﴾ لوح‌های تورات ﴿خُذْهَا بِقُوَّةٍ﴾ الواح را با جدیت، عزم و توان بگیر {سُورَةُ الْأَنْعَامِ} به شما نشان

خواهیم داد [۱۴۶]

﴿صَاحِفٌ﴾ منصرف خواهم

ساخت {سَبِيلُ الْفِي} راه

ضلالت و گمراهی [۱۴۷]

﴿حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ﴾ اعمال نیکی

که انجام داده‌اند باطل

می‌شود [۱۴۸] ﴿مَنْ بَعْدَهُ﴾

بعد از اینکه به میعادگاه

برسوردگارش رفت

{عَلَيْهِمْ} زیورها و

جواهراتشان {عَجَلًا}

جسداً گوساله‌ای

بجسمه‌ای، بی حرکت و

بی جان {بِرِخْ تَرَاظًا} له

خوار صدای شبیه به صدای

گاو داشت {تَغْذُوهُ} آن

گوساله را معبود خود نمودند

و از سر گمراهی آن را

پرسش کردند [۱۴۹]

{سُقُطَ فِي أَيْدِيهِمْ} بسیار

پشیمان شدند و افسوس

خوردند {بِه} نشانه پشیمانی

دست خود را گاز گرفتند.

۱۷۱- قال النبي - ﷺ -: «لا

تُخَوِّرُونِي عَلَى مُوسَى، فَإِنَّ

النَّاسَ يَصْعَقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

فَأَصْعَقُ مَعَهُمْ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَفِيقُ، فَإِذَا مُوسَى بَاطِشٌ جَانِبَ الْعَرْشِ، فَلَا أُدْرِي أَكَانَ فِيمَنْ صَعِقَ فَأَفَاقَ قَبْلِي، وَكَانَ فِيمَنْ

إِسْتَشَى اللَّهُ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مرا بر موسی ترجیح ندهید، در روز قیامت مردم همه به حالت اغماء درمی‌آیند، من هم با ایشان

بهوش می‌شوم، قبل از همه مردم من به هوش می‌آیم در این اثنا می‌بینم که موسی گوشه‌ای از عرش را در بغل گرفته

است، نمی‌دانم آیا موسی هم مانند سایرین به حالت اغماء درآمده ولی قبل از من به هوش آمده است؟ یا اینکه خداوند

او را از سایرین متمایز ساخته است».

قَالَ يٰمُوسَىٰ اِنِّیْ اَصْطَفَيْتُكَ عَلَی النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمٰی
فَخُذْ مَآءَ اٰتِیَّتِكَ وَكُنْ مِنَ الشّٰكِرِیْنَ ۱۴۴ وَكَتَبْنَا
لَهُ فِی الْاَوْحَی مِنْ كُلِّ شَیْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِیلاً لِّكُلِّ
شَیْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ قَوْمَكَ یَاخُذُوْا بِاَحْسَنِهَا سَآوِرِیْكُمْ
دَارَ الْفٰسِقِیْنَ ۱۴۵ سَآوِرُ عَنْءِیْ الَّذِیْنَ یَتَكَبَّرُوْنَ
فِی الْاَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِّ وَاِنْ یَرَوْا كِلَآءَآیَةٍ لَا یُؤْمِنُوْا
بِهَا وَاِنْ یَرَوْا سَبِیلاً لِّلرُّشْدِ لَا یَتَّخِذُوْهُ سَبِیلاً وَاِنْ یَرَوْا
سَبِیلاً اٰلٰغٰی یَتَّخِذُوْهُ سَبِیلاً ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوْا بِآیٰتِنَا
وَكَانُوْا عَنْهَا غٰفِلِیْنَ ۱۴۶ وَالَّذِیْنَ كَذَّبُوْا بِآیٰتِنَا وَلِقَآءُ
الْآخِرَةِ حِطَّتْ اَعْمَالُهُمْ هَلْ یُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كَانُوْا
یَعْمَلُوْنَ ۱۴۷ وَاَتَّخِذَ قَوْمُ مُوسٰی مِنْۢ بَعْدِهِ مِنْ حُلِیَّتِهِمْ
عِجَلاً جَسَداً لَّهُ خُوَارٌ اَلَمْ یَرَوْا اَنَّهُ لَا یُكَلِّمُهُمْ وَلَا یَهْدِیْهِمْ
سَبِیلاً اَتَّخِذُوْهُ وَكَانُوْا ظٰلِمِیْنَ ۱۴۸ وَلَمَّا سَقِطَ
فِیْ اَیْدِیْهِمْ وَرَآوْا اَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوْا قَالُوْا لَیْن لَّمْ یَرْحَمْنَا
رَبُّنَا وَیَغْفِرْ لَنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ۱۴۹

[۱۵۰] {غصان} خشمگین {اینها} بسیار اندوهگین و ناراحت {سبحان خشنی} چه بد جانشینی برای من انتخاب نموده‌اید {اعجل امرکم} آیا بر فرمان خدا پیشی گرفته‌اید و قبل از نزول تورات و بازگشت

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ

۱۶۹

لِجُرِّ النَّجَّاحِ

من، برای خود معبودی ساخته‌اید {انی} انداخت {أخذ برأس أخيه} (موسی) سر برادرش (هارون) را گرفت {نجیه الیه} او را به سوی خود کشید {یا ابن ام} ای پسر مادر (ادای سخن بدین شیوه برای برسر مهر آوردن و عطف است) {کادوا يقتلوننی} نزدیک بود مرا بکشند {فلا تمشیت بی...} با ناسزا گفتن به من دشمنان را شاد مکن {۱۵۲} {العجل} گوساله {۱۵۴} {سکت} فرو نشست {و فی تسخنها هدی} نوشته‌های تورات اسباب هدایت و رحمتی بود برای بندگان که از خدا می‌ترسیدند {۱۵۵} {اختار موسی قومه} موسی از میان قوم خود هفتاد مرد را برگزید {سبعین رجلا} هفتاد مرد {لیقاتنا} هنگام فرارسیدن زمان معین برای توبه کردن از پرستش گوساله {اخذهم الرجفة} هنگامی که زلزله

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ يَشْكُرُوا لِي عَمَلِي فَأَنزَلْنَا لَهُمْ مِن بَعدِیْ أَعِیْطَةً أَمْرًا مِن رَّبِّکُمْ وَأَلْقَى الْأُلُوحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ یَجْرُهُ إِلَیْهِ قَالَ ابْنَ أُمِّ إِنْ الْقَوْمَ اسْتَضَعْفُونِی وَكَادُوا یَقْتُلُونِی فَلَا تَشْمِیْتَ بِكَ الْأَعْدَاءُ وَلَا تَجْعَلْنِی مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِیْنَ ۱۵۰ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِی وَلِإِخْوِی وَأَدْخِلْنَا فِی رَحْمَتِکَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّحِیْمِ ۱۵۱ إِنْ الَّذِینَ أَخَذُوا أَلْعَجَلْ سَلْبَنَا لَهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِی الْحَیْوةِ الدُّنْیَا وَكَذَٰلِكَ یَجْزِی الْمُفْتَرِیْنَ ۱۵۲ وَالَّذِینَ عَمِلُوا السَّیِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن بَعدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّکَ مِن بَعدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِیْمٌ ۱۵۳ وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأُلُوحَ وَفِی سُجَّتِهَا هُدًی وَرَحْمَةٌ لِلَّذِینَ هُمْ لِرَبِّهِمْ بَرْهَبُونَ ۱۵۴ وَأَخْبَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِیْنَ رَجُلًا لِّمَیْقِنِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَکْتَهُم مِّن قَبْلِ وَاسِئَاتِهِمْ کَمَا فَعَلْتَ السُّفَهَاءَ مِنَّا إِنْ هِی إِلَّا فِتْنَتُکَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِی مَن تَشَاءُ أَنْتَ وَلِیْنَا فَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَیْرُ الْغَافِرِیْنَ ۱۵۵

شدید، یا صاعقه آنان را فراگرفت {وایاتی} و مرا (هم نابود کنی) {سکت} آزمایش و امتحان تو {خیر الغافرین} بهترین آمرزندگان}.

۱۷۲- قال النبی - ﷺ :- «إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا یَوْمَ الْقِیَامَةِ لَرَجُلٌ تَوَضَّعَ فِی اِخْمِیْ قَدَمِیْهِ جَمْرَةً یَغْلِیْ مِنْهَا دِمَاعُهُ» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کم عذاب‌ترین اهل جهنم در روز قیامت کسی است که بر پشت باهایش قطعه‌ای از آتش قرار داده می‌شود که مغزش از شدت حرارت آن به جوش می‌آید».

[۱۵۶] «هُدًى إِلَيْكَ» به سوی تو بازگشتیم و توبه کردیم {وَسِعَتْ كُلُّ شَيْءٍ} همه چیز را در بر گرفته است {

[۱۵۷] «النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ» پیامبری که خواندن و نوشتن را نمی‌داند {يُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ} چیزهای ناپاک را

برایشان حرام می‌سازد {

{إِصْرَهُمْ} مشکلاتی که آنان

را در برابر انجام کارهای نیک

مستقید و سست می‌کند

{الْأَغْلَالُ} زنجیره‌های

آهنین. مراد: قیدها و تکالیف

دشوار در تورات {وَعَزَّوهُ}

به او احترام گذاشتند [۱۵۸]

{وَكَلِيلَاتِهِ} کتابهای آسمانی

[۱۵۹] {وَبِهْ يَعْبُدُونَ} در

خصوصیت‌ها و دشمنی‌هایشان

به آنچه خداوند نازل کرده

است قضاوت و دادگری

می‌کنند.

* و این فضیلتی بود برای او

زیرا از حفظ کردن آن بی‌نیاز

بود و خداوند با این آیه:

«سَتَرْنَاكَ فَلَائِي نَسِيَ» آن را

تضمین کرده بود.

۱۷۳- قال رسول الله - ﷺ :-

«مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُخْبِرْهُ

بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ،

فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ

أَضْعَفُ الْإِيمَانِ» أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه

کسی از شما (کسی را در حال

انجام) کار بدی دید باید آن را بدست خویش تغییر دهد اگر نتوانست با زبان آن را منع کند، اگر نتوانست قلباً از آن

ناراضی باشد، و این ضعیف‌ترین مرحله ایمان است.

۱۷۴- قال رسول الله - ﷺ :- «يُرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى: لَيْسَ الْمَعَانِ كَالْمَخْبَرِ، أَخْبَرَهُ رَبُّهُ عَزَّوَجَلَّ أَنَّ قَوْمَهُ فُتِنُوا بَعْدَهُ، فَلَمْ يَلْقَ

الْأُلُوحَ فَلَمَّا رَأَاهُمْ وَعَايَنَهُمُ الْقَى الْأُلُوحَ». أخرجه ابن أبي حاتم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدا موسی را مورد رحمت خود قرار دهد - شنیدن مانند دیدن نیست - خداوند به او خبر داد که

قوم او بعد از او مورد آزمایش قرار گرفتند، اما او لوحها را نیانداخت ولی هنگامی که آنان را دید لوحها را انداخت.»

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۷۰

الْبُرُوجُ

وَأَكْتَسَبْنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالِ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتَسِبُنَا الَّذِينَ يَنْقُوتُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ۝۱۵۶ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَحْدُوهُ، مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝۱۵۷ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝۱۵۸ وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ۝۱۵۹

[۱۶۰] **فَلَمَّا جَاءَ أَنَاثُهَا** آنان را تقسیم کردیم **قَبَائِلُ** قبیایل و گروهها (مثل: قبیایل عرب) **فَلَمَّا جَاءَ قَوْمُ** از موسی تقاضای آب کردند تا از آن بنوشند { **فَلَمَّا جَاءَ قَوْمُ** با عصایت بر سنگ بزن } **فَلَمَّا جَاءَ** بر جوشید { **فَلَمَّا جَاءَ** دوازده چشمه **فَلَمَّا جَاءَ** عیناً **فَلَمَّا جَاءَ** دسته مردمان { **فَلَمَّا جَاءَ** آبشخورشان (چشمه آبی که مخصوص ایشان بود) { **فَلَمَّا جَاءَ** سایبان کردیم { **فَلَمَّا جَاءَ** الفهام { ابر سفید **فَلَمَّا جَاءَ** ماده شیرهای شیرین مثل: عسل { **فَلَمَّا جَاءَ** ترنجبین { **فَلَمَّا جَاءَ** پرنده معروف به شمای. { **فَلَمَّا جَاءَ** بلدرچین { **فَلَمَّا جَاءَ** ظلمون به خودشان ظلم و ستم کردند { [۱۶۱] **فَلَمَّا جَاءَ** بگوید: پروردگارا از تو می‌خواهم گناهان ما را عفو نمایی [۱۶۲] **فَلَمَّا جَاءَ** عذاب (طاعون) [۱۶۳] **فَلَمَّا جَاءَ** حاضره البحر نزدیک به دریا و مشرف بر آن (شهر ایله) **فَلَمَّا جَاءَ** السبت با شکار حیوانات حرام، از حدود خدا تجاوز می‌کردند { **فَلَمَّا جَاءَ** ماهیها { **فَلَمَّا جَاءَ** هنگامی که به روز شنبه احترام می‌گذاشتند و در آن روز دست از کار می‌کشیدند **فَلَمَّا جَاءَ** نزدیکی ساحل و روی آب فراوان و نمایان بودند **فَلَمَّا جَاءَ** شبه اهمیت نمی‌گذاشتند و کار می‌کردند **فَلَمَّا جَاءَ** به سختی ایشان را امتحان می‌کنیم.

وَقَطَعْنَهُمْ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَسَبًا فَأُوحِيَنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ
إِذْ أَسْتَسْقِيهِ قَوْمُهُ أَنْ أَضْرِبَ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَأَنبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ
مَّشْرِبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَمَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّاتِ
وَالسَّلَوى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا
ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝ وَإِذْ
قِيلَ لَهُمْ أَكُونُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ
شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَعْفِرْ
لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ۝
فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَظْلِمُونَ ۝ وَسَاءَ لَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ
حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْتَوُونَ
لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۝

۱۷۵- قال رسول الله - ﷺ: «والذي نفسي بيده، لتأمرن بالمعروف، ولتنهين عن المنكر، أو ليوشكن الله أن يبعث عليكم عقاباً منه، ثم تدعونه فلا يستجاب لكم». رواه الترمذي وقال: حديث حسن
پیامبر - ﷺ - فرمود: «سوگند به ذاتی که جان من در دست او است، یا باید به کارهای پسندیده امر کنید و از کارهای ناپسند منع کنید یا اینکه خداوند به‌زودی شما را به عذاب گرفتار می‌کند، آنگاه او را می‌خوانید اما او دعای شما را اجابت نمی‌کند».

[۱۶۴] {أَشَدُّ} گروهی (از صلحای اسلاف ایشان) «لَمْ يَعْظُونَ» چرا پند می‌دهید؟ «قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ»

گروهی را که خداوند آنان را (به سبب کفر و معاصی) نابود می‌کند؛ «مَعْذَرَةً إِلَى رَبِّكُم» می‌گفتند: ما ایشان را

پند داده‌ایم تا این پند و

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۷۲

الْبُرْجِ النَّصِیح

موعظه برای ما عذری باشد

در پیشگاه خداوند که ما امر

به معروف و نهی از منکر را

ترک نکرده‌ایم [۱۶۵]

نِسْوَةً به چیزی که پند داده

شده بودند، عمل نکردند

سَخَتْ سخت، شدید

[۱۶۶] «عَتَوْا» سرکشی

کردند «قِرَدَةً حَاسِنَةً»

همچون میمون، خوار و سبک

شدند. بعضی تصور می‌کنند

که آنان واقعاً تبدیل به میمون

شدند [۱۶۷] «بِأَنَّهُمْ رَكَبُوا»

پروردگار تو اعلام کرد. اراده

کرد و مقدر ساخت

یُسُوهُمْ به آنان چشاند.

آنان را مکلف ساخت

[۱۶۸] «وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي

الْأَرْضِ أُمَمًا» یهودیان را در

اقطار زمین پراکنده ساختیم

«بِلُونَاهُمْ» ایشان را آزمودیم

[۱۶۹] «فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ

خَلْفٌ» بعد از آن فرزندان

ناخلف جانشین آنان شدند

«الْكِتَابِ» تورات «عَرَضَ

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ يَعْظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذَرَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۱۶۴
فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ
وَآخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ
۱۶۵ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ
۱۶۶ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَنَ عَلَيْهِمُ إِلَى يَوْمِ الْفَيْصَةِ مِنَ
يُسُوهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۶۷ وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمْ
الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ
وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۱۶۸ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ
وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا
وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ
أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالْأَدَارُ الْأَخْرَةُ
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۱۶۹ وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ۱۷۰

هَذَا الْأَدْنَى» کالای بی‌ارزش این جهان دانی «مِثْلَهُ الْكِتَابِ» بجای آن که در تورات بود «وَرِثُوا مَا فِيهِ» تورات را خوانده و بدان عمل کرده‌اند [۱۷۰] «يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ» به تعالیم آن متمسک و پایبند می‌شوند.

۱۷۱- قال رسول الله - ﷺ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمَعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر مؤمن می‌دانست که عذاب خداوند چه اندازه است هرگز به بهشت او چشم طمع نمی‌دوخت، و اگر کافر می‌دانست که خداوند چه اندازه دارای رحمت است هرگز از بهشت او ناامید نمی‌شد.»

[۱۷۱] **نَحْنَا الْجَبَلُ** کوه طور را از جاکندیم و آن را بالا بردیم **كَانَتْ ظِلَّةً** انگار ابر یا سایبانی بود (کوه طور را بالای سر آنان همچون سایبانی قرار دادیم) { **وَقُلُوا لَهُ وَاقِعُ بِهِمْ** } و ایشان گمان بردند که آن (کوه طور) بر

سرشان می افتد { [۱۷۲] **وَرُوَا**

۱۷۳

الْحَرَّةِ السَّاحِلِ

إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ... بیان کن

هنگامی را که پروردگارت...
پدید آورده { **أَتَشْكُرُهُمْ عَلَى**

أَنْفُسِهِمْ } ایشان را بر سر

خودشان گواه گرفته است

[۱۷۳] **أَفَتُلْكُمُتَا** آیا ما را

نابود می گردانی؟ { [۱۷۵]

نَسْأَلُ الَّذِي آتَيْنَاهُ خبر

کسی که به او علم فهم آیات

خود را که بر پیامبران نازل

می ساختیم، دادیم **فَنَسْلَخُ**

منها} با انکار آن آیات از

دستور آنها بیرون رفت

آنگونه که انسان از لباس

خود و مار از پوست خود

بیرون می آید **فَنَسْلِفُهُ**

الشَّيْطَانُ} دنبالش کرد، به او

رسید و او را پیرو خود کرد

فَمِنَ الْعَاوِلِينَ از گمراهان

هلاک شده [۱۷۵] **أَخْلَدَ إِلَى**

الْأَرْضِ} به دنیا چسبید و

بدان راضی شد **فَعَمِلَ عَلَيْهِ**

بر او بتازی و به او حمله کنی

فَبَدَّلَ زبان خود را همراه با

نفس بلند از دهان بیرون

می آورد* [۱۷۷] **سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ** چه مثل بدی است حال این قوم { [۱۷۸] **وَالْمُتَدِّى** راه یافته }.

* خداوند حال کسی را که همواره مطیع هواهای نفسانی است به سگ تشبیه کرده است که در همه حال زبانش را از دهان بیرون می آورد.

۱۷۷- قال رسول الله - ﷺ -: «ممن مولود إلا يؤلّد على الفطرة، فأبواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر فرزندی که متولد می شود، بر فطرت پاک متولد می شود، و این والدین او هستند که او را یهودی یا مسیحی یا مجوسی می کنند».

[۱۷۹] ﴿قُلْ﴾ آفریده ایم و در جهان پراکنده ساختیم ﴿لَا يَخْشَوْنَهَا﴾ بدانهایی فهمند ﴿مِنْ﴾ چشمها ﴿أَنْتُمْ﴾ گوشها ﴿كَلَامُكُمْ﴾ مثل: شتر، گاو، گوسفند و نیز ﴿لَا يَخْشَوْنَ﴾ بلکه آنان از چهارپایان گمراه تر و سر گشته ترند (زیرا ﴿يُؤْتُوا الْأَعْرَافَ﴾

۱۷۶

الْمُرُاتِجِ

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾
وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِ لَهُمْ إِن كُودَىٰ مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾ أَوَلَمْ يَنْفَكُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ إِن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَإِذَا يَدْعَاهُ يَدْعُوهُ يَوْمَئِذٍ ﴿١٨٥﴾ مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلاَ هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجِيبُهَا لَوْفِيهَا إِلَّا هُوَ يُنْقَلِتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآتَايَكُمْ إِلَّا الْبَغْيَةَ يُسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

﴿جَنَّةٌ﴾ آن گونه که خیال می کنند محمد ﷺ - دیوانه نیست [۱۸۵] ﴿وَلَمْ يَنْظُرُوا﴾ آیا در حکمت خداوند در خلق آسمانها و زمین غمی اندیشند ﴿مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ﴾ ملک عظیم و پهناور آسمانها [۱۸۶] ﴿يَقْرَأُ﴾ رها می سازد ﴿طُغْيَانِهِمْ﴾ تجاوز از حد آنان در کفر ﴿يَعْمَهُونَ﴾ سرگردان و حیران شوند [۱۸۷] ﴿السَّاعَةِ﴾ قیامت ﴿أَيَّانَ﴾ چه زمان رخ می دهد؟ ﴿الْجِبَالُ لَوْفِيهَا﴾ کسی جز خداوند غمی تواند در وقت خود آن را پدیدار سازد ﴿يُنْقَلِتُ﴾ محال و دشوار است که هنگام وقوع قیامت را بدانند. خوف و هراس آن بر جانهایشان سنگینی می کند ﴿حَفِيٌّ﴾ از آن آگاه و با خبری.

[۱۸۴] ﴿مَصَابِحِهِمْ مِّنْ

{ ۱۸۸ } ﴿لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ من مالک سود و زیانی برای خود نیستم. من نمی توانم سود و زیانی به خود برسانم - سبحان الله - ﴿مَا مَنَى الشُّرَاءُ﴾ شر و بلا به من نمی رسد ﴿لَا يَكْفُرُ﴾ حتی فراهم می آوردم {

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

۱۷۵

الْحِزْبُ الرَّابِعُ

{ ۱۸۹ } ﴿تَفْعَاهَا﴾ با او

همبستر شد ﴿صَالِحًا﴾ فرزند سالم و شایسته { ﴿مَرَّتْ بِهِ﴾ او را برد (چون سبک است) براحتی می تواند او را با خود حمل کند) ﴿انْقَلَبْتُ﴾ جنین به سبب بزرگ شدن سنگین شد { ﴿۱۹۰﴾ ﴿فِي آتَاهَا﴾ در شکر نعمتی که خداوند به آنان داده است با نذر کردن برای غیر خدا، اشخاص و اصنام را شریک خدا می سازند { ﴿وَهُمْ يُخْلِقُونَ﴾ و آنان خودشان هم آفریده می شوند { ﴿۱۹۳﴾ ﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى...﴾ اگر از آنها تقاضای هدایت کنید، از شما پیروی نمی کنند ﴿وَهُمْ يُخْلِقُونَ﴾ و آنان خودشان هم آفریده می شوند { ﴿۱۹۴﴾ ﴿عِبَادُ امْتَاَلِكُمْ﴾ کسانی را که به کمک می طلبید همچون شما بندگان خداوند هستند که از خود هیچ نیرو و توانی ندارند { ﴿۱۹۵﴾ ﴿كَيْدُونَ﴾ برای نابودی من نقشه بکشید و

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سَتَكُنْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۱۸۸ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَانِي صِلًا لَّتَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۱۸۹ فَلَمَّا آتَاهُمَا صِلًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۱۹۰ أَيْشِرُكُمْ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ ۱۹۱ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ۱۹۲ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْتَعِزُّوكُمْ سِوَاهُ عَلَيْهِمْ أَدْعَاؤُهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صُمُتُونَ ۱۹۳ إِنْ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادُ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۱۹۴ اَللّٰهُمَّ ارْجُلُ يَمْشُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَعْيُنٌ يَّبْصُرُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اُذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنْظَرُوْنَ ۱۹۵

مکر کنید ﴿فَلَا تُنْظَرُونَ﴾ اگر می توانید نقشه خود را بتأخیر نیندازید و به من مهلت ندهید.

* دو جامعه کنونی، متأسفانه زنان و مردان زیادی را می بینم که گمان می کنند اگر بر سر قبر اولیاء و صلحاء بروند صاحب فرزند خواهند شد و اگر خداوند از سر لطف خود فرزندی به ایشان داد، آن را به فلان قبر یا فلان شیء نسبت می دهند. (مترجم)

۱۷۸- قال النبی - ﷺ :- «مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ». اخراجہ مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آن کس که پیش از طلوع کردن آفتاب از مغرب توبه کند، خداوند توبه اش را می پذیرد.»

[۱۹۹] «الضر» چیزی که برای مردم آسان و بدون زحمت باشد «بالعرف» آنچه در نظر مردم شایسته و پسندیده باشد «المجاهلین» نادانان [۲۰۰] «یا زغنگ» تو را وسوسه و بر انجام معاصی تشویق کند «نزع» وسوسه (نزع فقط برای شر و بدی بکار می‌رود) [۲۰۱]

إِنْ وَلِيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابُ وَهُوَ تَوَلَّى الصَّالِحِينَ ۱۹۶
وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكُمْ وَلَا
أَنْفُسَهُمْ يَصْرُوبُ ۱۹۷ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا تَسْمَعُوا
وَبَرْنَهُمْ يُنْظَرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ۱۹۸ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ
بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ۱۹۹ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ
الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۲۰۰ إِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا
فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ۲۰۱ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ
لَا يُقْصِرُونَ ۲۰۲ وَإِذْ أَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ قَالُوا لَوْلَا أُجْتَنِبَهَا
قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَإٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۲۰۳ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ
فَأَسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۲۰۴ وَاذْكُرْ رَبَّكَ
فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ۲۰۵ إِنْ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ۲۰۶

«مستم» به آنان برسد
«طائف» وسوسه‌ای آشکار
که به دور قلبشان می‌گردد
«مبصرون» حقیقت خطا و
راه صواب را می‌بینند و از
آنچه مخالف امر خدا باشد
پرهیز می‌کنند [۲۰۲]
«یُدُّونهم فی الغی» شیاطین
ناپرهیزگاران را در انجام گناه
یاری می‌کنند یا گمراهی
آنان را بیشتر می‌کنند
«لایستقصرون» کوتاهی و
کُسندی نمی‌کنند [۲۰۳]
«اجتنبها» آن را می‌ساختی
و از پیش خودت می‌آوردی
«هذا بصائر» این قرآن،
آیات و براهینی است که
مردمان را به سوی حق
هدایت می‌کند [۲۰۴]
«استمعوا» گوش فرا دهید
و معافی آن را درک کنید
«انصتوا» خاموش باشید تا
قرآن را بشنوید [۲۰۵]
«تضرعاً» در حالی که اظهار

فروتنی می‌کنی «خیفه» با ترس از عقاب «و دون الجهر» اگر همراه دل با زبان هم خدا را یاد کردی، باید بسیار آهسته نام او را بر زبان بیاوری و طوری نباشد که دیگران هم بشنوند* [۲۰۶] «بالغدو والاصال» اول و آخر روز (در هر زمان) «الذین عند ربك» فرشتگان «له یسجدون» نماز می‌خوانند.

* یکی از بدعت‌های شایع این است که مردم دسته جمعی گرد می‌آیند و نام خدا را با صدای بلند و با آهنگ خاصی ذکر می‌کنند که مطابق این آیه شریفه چنین کاری درست نیست زیرا در آن نوعی از ریا به چشم می‌خورد و در واقع ذکر خدا نباید مقید به زمان و مکان و آهنگ خاصی باشد. (مترجم)

سوره انفال [۱] ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْفِتْنَةُ الَّتِي فِيكُمْ﴾ از تو درباره کیفیت توزیع غنائم (جنگ بدر) می پرسند ﴿اللَّهُ وَالرَّسُولُ﴾ تقسیم غنائم برعهده خدا و پیامبر است ﴿أَصْلَحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾ حالتی را که مایه جدایی شما می شود، اصلاح کنید [۲] ﴿وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

الجزء التاسع

۱۷۷

سورة الأنفال

هراسناک شد. به خاطر

عظمت خدا لبریز از خوف

گردید ﴿يَتَوَكَّلُونَ﴾ اعتماد

می کنند [۳] ﴿يَقِيمُونَ

الصلاة﴾ نماز را آنگونه که

خداوند فرض کرده است

بطور کامل برپا می دارند [۴]

﴿رَزَقَ كَرِيمٌ﴾ روزی پاک و

نیکو [۵] ﴿كَمَا أَخْرَجَكَ...﴾

ناخشنودی بعضی از مؤمنان

در تقسیم غنائم همانند

ناخشنودی آنان از فرمان

خروج به سوی میدان بدر

است ﴿مَنْ يَبْتَغِ﴾ از مدینه

منوره (به سوی بدر) ﴿بِالْحَقِّ﴾

با حکمت و مصلحت [۶] ﴿فِي

الْحَقِّ﴾ درباره علت بیرون

رفتن برای جنگ [۷]

﴿الطَّافَتِينَ﴾ دو دسته غیر و

نفیر (قافله تجاری قریش و

لشکری که برای دفاع از آن

مهیاء شده بود) ﴿تَوَدُّونَ﴾

دوست می داشتید ﴿ذَاتِ

الشُّوْكَهٖ﴾ دارای نیرو و

اسلحه (نفیر) [۷ و ۸] ﴿يُحِثُّ

الْحَقَّ﴾ حق را یعنی اسلام را ظاهر می گرداند [۷] ﴿يَكَلِّمُنَا﴾ با وعده پیروزی بر دشمنان که به مؤمنان داده است

﴿يَقَطِّعُ دَابِرَ الْكَافِرِينَ﴾ کافران را نابود و ریشه کن کند [۸] ﴿يُظِلُّ الْبَاطِلَ﴾ باطل را تباه گردانند {اولو کس}

المجرمون هر چند که مجرمان کافر آن را نپسندند}.

۱۷۹- قال النبي ﷺ: «ليس الكذب الذي يُصلح بين الناس، فبني خيراً أو يقول خيراً». متفق عليه

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به منظور ایجاد صلح و آشتی در بین مردم دروغ مصلحت آمیز می گوید، دروغگو

نیست».

سورة الأنفال

آياتها

ترتیبها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْتَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ

وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ

مُؤْمِنِينَ ۱ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ

قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تَلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ

يَتَوَكَّلُونَ ۲ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُمَارِقُونَ رَقَّتَهُمْ

يُنْفِقُونَ ۳ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَةٌ عِنْدَ

رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۴ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ

مِنَ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ۵

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ

وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۶ وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا

لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّوْكَه تَكُونُ لَكُمْ

وَيُرِيدُ اللَّهُ أَن يُحَقِّقَ الْحَقَّ بِكَلِمَتِهِ وَيَقَطِّعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ

لِيُحَقِّقَ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۸

[۹] { اَسْتَعِذُّ } یاری می طلبید { اَمَّا } یاری دهندد { اَلْاَمَلُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ } با یک هزار فرشته { اَلْمُرُوفِينَ } در
جلو لشکر حرکت می کنند و ترس را در دل دشمن می اندازند { [۱۰] اَمَّا جَعَلَهُ اللهُ الْاَبْشَرَى } خداوند این
(امداد با فرشتگان) را تنها

برای مزده دادن (پیروزی به
شما) کرد { اَلتَّطْمِئِنُّ } تا
آرامش پیدا کند { عَزِيزٌ }
شکست ناپذیر. توانا { [۱۱]
{ اَنْتُمْ اَنْتُمْ } خواب
سیکی را همچون پرده ای بر
شما افکند { اَلطَّمَسَ } به
خطر امنیت { اَلْاَسْطَانُ }
وسوسه شیطانی و ترسی که
از تشنگی به دل شما
می انداخت { اَلْحَطَّ عَلَ }
قلوبکم } دلهایتان را ثابت و
با صبر و یقین تقویت نماید
{ اَلْقَسَبُ } به الاندام {
گاهایتان را استوار دارد {
[۱۲] { اَنَّى مَعَكُمْ } من در
ثابت قدم داشتن مؤمنان شما
را یاری می کنم { اَتَالِقُ }
خواهم انداخت { اَلرَّحْبَ }
ترس. هراس { اَتَاخُذُوا }
لَوْ اَلْعَتَاقُ } گردن های
کافران را بزنید { اَلْاَنَ }
همه اندام بدن. تمام مفاصل
(بنان یعنی انگشتان) [۱۳]
{ اَسَاقُوا } دشمنی کردند.

اِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَبَ لَكُمْ اَنَّى مُمِدُّكُمْ يَأْتِي
مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ۹ وَمَا جَعَلَهُ اللهُ اِلَّا بَشَرًا
وَلِتَطْمِئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللهِ اِنَّ اللهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۱۰ اِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسُ اَمْنَةً مِنْهُ وَيُنْزِلُ
عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَ كُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْسَ
الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ ۱۱
اِذْ يُوحِي رَبُّكَ اِلَى الْمَلَائِكَةِ اَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا
سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرَّعْبُ فَاَضْرِبُوا فَوْقَ
الْاَعْنَاقِ وَاَضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۱۲ ذٰلِكَ يَأْتِيهِمْ
سَاقُوهُ اللهُ وَرَسُولُهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَكَانَ مِنَ
الشَّدِيدِ الْعِقَابِ ۱۳ ذٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَاِنَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابَ النَّارِ ۱۴ يَأْتِيهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ
كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْاَدْبَارَ ۱۵ وَمَنْ يُولِهِمْ يُومِدْ
دُبْرَهُ اِلَّا مُتَحَرِّقًا لِّقَالٍ اَوْ مُتَحَرِّجًا اِلَى فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ
بِعَصَبٍ مِنَ اللهِ وَمَا وَدَّ جَهَنَّمَ وِبِئْسَ الْمَصِيرُ ۱۶

سرکشی کردند. به مقابله برخاستند { [۱۴] { اَلْاَلَمُ قَدْ قُوهُ } این را داشته باشید و عذاب آن را بجشید [۱۵]
{ اَلْحَلَّ } لشکری که به سوی شما در حال لشکرکشی است و به شما نزدیک شده است { اَللَّاتُ لَوْ هُمُ الْاَبْشَرُ }
بدانان همچون لشکر شکست خورده پشت نکنید [۱۶] { اَلْوَلَدُ يَوْمَئِذٍ } شکست بخورد. { در آن هنگام
بدانان پشت کند { اَتَحَرَّجًا تَحَال } کسی که در جنگ برای فریب دشمن فرار می کند { اَتَحَرَّجًا اِلَ فِتْنَةٍ } گراينده
به گروه ديگر برای حمله به دشمن { اَبَاةٌ بِعَصَبٍ مِنَ اللهِ } گرفتار خشم خدا که مستحق آن بود، شد { اَمَّا وَ }
مسکن اخروی او { بِئْسَ الْمَصِيرُ } چه بد جایگاهی است.

[۱۷] { «مَارِمِيتَ» تو پرتاب نکردی { «لَيْلِ الْمُؤْمِنِينَ» مؤمنان را با نعمت پیروزی بيازمايد تا حال آنان بعد از پیروزی آشکار شود که در صورت شکرگزاری بر نعمت خود بيفزايد [۱۸] «مُوهِنٌ كَيْدٌ» خدا مکر کافران را سست می‌کند [۱۹] «تَسْتَفْتِحُوا» ای کافران! اگر از خدا درخواست پیروزی بر حق‌ترین گروه را دارید* { «فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ» امر خداوند به هلاک گروه بی‌رحم و گمراه { مشرکان قریش { تحقق یافت [۲۱] «قَالُوا سَمِعْنَا وَهَمْ لَا يَسْمَعُونَ» گویند: فهمیدیم در حالی که برابر آن عمل نمی‌کنند؛ زیرا کسی که بداند چه می‌شود عمل نکند، انگار گم و ناشنا است [۲۲] «الضَّمُّ الْبِكْمُ» کسانی که سخن حق را نمی‌شنوند و آن را بر زبان نمی‌آورند* [۲۳] «خَيْرًا» استعداد هدایت یافتن و پذیرش حق { «لَا سَمْعَهُمْ» به گوششان می‌رساند، نیروی در آنان ایجاد می‌کرد تا حقیقت را بفهمند { «مُعْرِضُونَ» از حق رویگردانند [۲۴] «أَسْتَجِيبُوا لِلَّهِ» دعوت خدا را با طاعت و عبادت اجابت

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَئِنْ أَلَّهَ فَلَئِنَّهُمْ وَمَارِمِيتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَئِنْ أَلَّهَ رَحْمَى وَلَيْسَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۱۷ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدَ الْكَافِرِينَ ۱۸ إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُدُّوا نَعْدُوا لَنْ تُغْنِي عَنْكُمْ فِتْنَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ۱۹ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَتَوَلَّوْا سَمْعُونَ ۲۰ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۲۱ إِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضَّمُّ الْبِكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ۲۲ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ۲۳ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۲۴ وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُضِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۲۵

کنید { «دَعَاكُمْ لِمَا...» شما را به انجام چیزی تشویق کردند که... { «يُحْيِيكُمْ» به شما زندگی ابدی همراه نعمت‌های سرمدی می‌بخشد { «يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ» خداوند میان انسان و آرزوهای قلبی او مثل: درازی عمر و دیگر خواسته‌هایش جدایی می‌اندازد. بدین‌گونه که ناگهان او را می‌میراند، پس در انجام کار خوب درنگ نکنید که مرگ سریع می‌آید [۲۵] «وَاتَّقُوا فِتْنَةً» خویشان را از بلاء و عذاب بدور دارید.

* در روز بدر ابو جهل با صدایی بلند گفت: خداوند! هر کدام از ما { مشرکان و مسلمانان } که بی‌رحم‌تر و گمراه‌تر هستیم و کارهای ناروا انجام می‌دهیم هلاک گردان.

* خداوند کسانی را که به حقیقت روشن و واضح اعتراف نمی‌کنند به گمراهی و لال تشبیه کرده است.

[۲۶] ﴿أَنْ يَخْطِفَكُمْ النَّاسُ﴾ اینکه مردم شما را به سرعت بربایند ﴿أَنْكُمْ﴾ خدا به شما پناه داد ﴿أَيَّدَكُمْ بِبَصِيرَةٍ﴾ شما را با یاری خویش تقویت بخشد؛ [۲۷] ﴿وَتَحْذَرُوا أَمَانَاتَكُمْ﴾ (عطف بر تحذروا است) در امانات خیانت نکنید؛ [۲۷] ﴿فَسْتَعِذْ﴾

آزمایش و امتحان. یا سبب

گناه و عقاب [۲۹] ﴿فِرْقَانًا﴾

هدایت و نوری که به وسیله

آن حق را از باطل تشخیص

می‌دهد [۳۰] ﴿لِيُبَيِّنَ﴾ تا

تو را زندانی کند. یا تو را با

عهد و پیمان مقید سازند ﴿أَوْ

يُخْرِجُوكَ﴾ یا تو را با زور از

مکه بیرون کنند ﴿يَكْذِبُ اللَّهُ﴾

خداوند برای نجات تو تدبیر

می‌کند [۳۱] ﴿لَوْ نَشَاءُ﴾

اگر ما هم بخواهیم

مثل این را می‌گوئیم؛

(أساطیر الأولین) افسانه‌ها

و دروغ‌های گذشتگان که

در کتابهایشان آمده است

[۳۲] ﴿هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ﴾

حق ثابت از سوی تو است

﴿أَمْطِرْ عَلَيْنَا...﴾ از آسمان

بارانی از سنگ بر سر ما فرود

آور [۳۳] ﴿لِيُعَذِّبَهُمُ﴾ آنان

را همانگونه که خواسته

بودند، نابود سازد ﴿وَأَنْتَ

نَهْمُ﴾ درحالی‌که تو در میان

آنان بسر می‌بری؛ ﴿وَمَا كَانَ

اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ...﴾ خداوند آنان را عذاب نمی‌دهد. مراد: عذاب نابودی است ﴿وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ در حالی که

عده‌ای از آنان طلب آمرزش می‌کنند (مؤمنان مستضعفی که توان هجرت کردن ندارند).

۱۸۰- قال رسول الله - ﷺ: «والذي نفسي بيده لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من نفسه وأهله وماله والناس

اجمعين». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است هیچیک از شما ایمانش کامل نمی‌شود مگر اینکه من به

زرد او از خودش و خانواده‌اش و دارائیش و تمام مردم محبوب‌تر باشم».

[۳۴] وَمَا لَهُمْ أَلَّا يَعِذُّهُمْ اللَّهُ ﴿۳۴﴾ چرا خداوند آنان را بعد از خارج شدن تو و مستضعفان عذاب نکند؟

عَنِ الْمَسْجِدِ ﴿۳۵﴾ مردم را از مسجد باز می دارند ﴿۳۵﴾ سر پرستان مسجد الحرام ﴿۳۵﴾ تنها مؤمنان

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۸۱

الْحَبَرُ الْمُنَاجِجُ

پرهیزگار حق سر پرستی بر

مسجد الحرام را دارند [۳۵]

﴿عَنْدَ الْبَيْتِ﴾ کنار بیت الحرام

(کعبه) ﴿شُكَّاءُ﴾ سوت کشیدن

﴿تَصَدِيقٌ﴾ کف زدن * [۳۶]

﴿حَسْرَةً﴾ ندامت. پشیمانی و

تأسف [۳۷] ﴿لِيَمِيزَ اللَّهُ﴾

الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ﴾ تا

خداوند، ناپاک را از پاک و

کافر را از مسلمان جدا سازد

﴿فِي رُكُوعِهِ جَمِيعًا﴾ آنان را روی

هم انباشته کند [۳۸] ﴿سُنَّةَ

الْأَوَّلِينَ﴾ عادت خدا در

مجازات تکذیب کنندگان

پیامبران پیشین [۳۹] ﴿فَتَنَةً﴾

شرک، یا شکنجه و بلا برای

مسلمانان.

* یعنی نماز آنان همانند سوت

کشیدن پرند یا انعکاس صدا،

باطل است.

۱۸۱- رفع رسول الله - ﷺ -

بِذِهِ يَوْمَ بَدِ فَقَالَ: ﴿يَا رَبِّ إِن

تَهْلِكْ هَذِهِ الْعَصَابَةُ فَلَنْ تُعِيدَ فِي

الْأَرْضِ أَبَدًا.﴾ فقال له جبريل:

خُذْ قَبْضَةً مِنَ التُّرَابِ فَادْمِمْ بِهَا

فِي وَجُوهِهِمْ، فَأَخَذَ قَبْضَةً مِنْ

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يَعِذُّهُمْ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَائُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ

وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۳۴ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ

عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا أَمْكَاءً وَتَصَدِيقَةً فذُقُوا الْعَذَابَ

بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ۳۵ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ

أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ

عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ

يُحْشَرُونَ ۳۶ لِيَمِيزَ اللَّهُ الْأَحْيَاءَ مِنَ الْأَمْيَاتِ وَيَجْعَلَ

الْأَحْيَاءَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ

فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۳۷ قُلْ لِلَّذِينَ

كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا

فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ۳۸ وَقَالُوا هُمْ حَتَّىٰ

لَا تَكُونُ فِتْنَةً وَيَكُونُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّهِ فَإِنْ

أَنْتَهُوا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۳۹ وَإِنْ تَوَلَّوْا

فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ نَعِمَ الْمَوْلَىٰ وَنَعِمَ النَّصِيرُ ۴۰

التراب فرم می بها في وجوههم، فما من المشركين أحدٌ إلَّا أصاب عينيه ومخرجه وفمه ترابٌ من تلك القبضة، فوَلَّوْا

مدبرين. اخرجه مسلم و الترمذی و احمد

در روز بدر پیامبر - ﷺ - دستهایش را بلند کرد و فرمود: «خداوند! اگر این گروه (مسلمانان) را نابود کنی دیگر هرگز

در زمین پرستش نخواهی شد». جبرئیل به او گفت: مشتی خاک بردار و به طرف آنان پرتاب کن. پیامبر مشتی خاک

برداشت و به طرف مشرکان پرتاب کرد، کسی از مشرکان نبود که خاک به چشم و دماغ و دهان او اصابت نکرده باشد،

در نتیجه پا به فرار گذاشتند.

[۴۱] غنائم منقولی که بدست می‌آورد (اللّه) یک پنجم غنیمت در اموری که رضای خدا در آن است مثل: مصالح عمومی مسلمانان، صرف می‌شود که پیامبر آن را دریافت می‌نماید و چهارپنجم باقیانده میان سربازان تقسیم می‌شود { ذی القربی }

خویشاوندان. مراد بنی‌هاشم

و بنی‌عبدالمطلب است { یوم

الفرقان } روز جدایی حق از

باطل (روز بدر) [۴۲]

{ بِالْعُدْوَةِ الدَّنْيَا } طرف

نزدیکتر به مدینه { بِالْعُدْوَةِ

الْقُصْوَى } طرف و ناحیه

دورتر از مدینه { الرِّكْبُ }

کاروان تجاری قریش به

فرماندهی ابوسفیان { اسفل

منکم } در مکانی پایین تر از

موقعیت شما، یعنی ساحل

دریا { لِيَهْلِكَ } تا کافر شود

(خداوند واژه هلاک را بکار

برده است، زیرا کفر سبب

هلاکت است) { وَنَحْيِي } ایمان

بیاورد (زیرا ایمان زندگی و

حیات است و کفر، مرگ و

هلاکت است) [۴۳]

{ اذْبُرِكُمْ اللَّهُ فِي مَنَاصِكُمْ }

هنگامی که خداوند در

خواب تعداد کافران را به تو

کم نشان داد { لَنُفْلِسَنَّ }

از جنگیدن می‌ترسیدید و

سست می‌شدید { [۴۴] }

{ اذْبُرِكُمْ اللَّهُ } در آن زمان خدا آنان را هنگام

رویارویی در نظر شما کم جلوه

داد { [۴۵] } گروه رزمنده.

۱۸۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، لَا تَمْنُوا لِفَاءِ الْعَدُوِّ وَاسْأَلُوا اللَّهَ الْعَاقِبَةَ، فَإِذَا قُضِيَ مُوْهُمُ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ

الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای مردم! تنها و آرزوی رویو شدن با دشمن را نکنید و امن و سلامتی را از خدا بخواهید ولی

هنگامی که با دشمن رویو شدید صبر و استقامت داشته باشید، و بدانید که بهشت در سایه شمشیر است».

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَآبِئِ السَّبِيلِ إِنَّكُمْ أَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَفَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدَّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خَقَلْتُمْ فِي الْمِعْعَدِ وَلَكِنَّ لِقَاضِي اللَّهِ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ۚ إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَاصِكُ فَلْيَلَا وَلَوْ أَرَدْتُمْ أَنَّهُ لَفُلْسَةٌ وَلَنَنْزَعَنَّ عَنْهُ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلَيْهِ يُدَاتِ الصُّدُورُ ۚ وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي آعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَقَلِيلُكُمْ فِي آعْيُنِهِمْ يَقْضِي اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۚ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا الْقِيَمَةُ فَكُفُّوا ثَبَّتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۚ

[۴۶] {لَا تَزْعُمُوا} کشمکش مکنید {فَتَفْشَلُوا} که درمانده و ناتوان می شوید {تَذْهَبَ رِيحُكُمْ} نبر و هایتان متلاشی می شود. ناتوان می شوید [۴۷] {كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ} همچون سپاه مشرکان به فرماندهی ابوجهل {طَرًّا} از حد تجاوز

الْمُحْضَرِّ

۱۸۳

سُورَةُ الْفَتْحَةِ

کردن در فخر فروشی و غرور

{نَاءِ النَّاسِ} برای ربا و

خودغایی، تا مردم آنان را

قوی توصیف کنند [۴۸] {إِنِّي

جَارٌ لَّكُمْ} من هم بیان و یاور

شما هستم {تَرَأَتْهُ الْفُتَاتُ}

دو دسته {مسلمانان و

مشرکان} به یکدیگر نزدیک

شدند و همدیگر را دیدند

{نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ} به عقب

برگشت و گریخت

{وسوسه اش تمام شد} [۴۹]

{غَسِرَ} گول زده است.

مغرور کرده است {مُزَلَّامٌ}

میراد: مؤمنان است [۵۰]

{لَوْتَرَى} اگر تجسم کنی. اگر

بینی {اَسْتَرْ} جان

می گیرند {ادبازهم}

پشتما ایشان {الحريق}

سوزاننده [۵۱] {بِمَا قَدَّمَتْ

أَيْدِيكُمْ} به خاطر کارهای

است که قبلاً انجام داده اید {

[۵۲] {كُتِبَ} مثل

عادت... (عادت کفار مکه

همچون عادت فرعون و اقوام

قبل از آنان بود) {فَاَخَذَهُمُ اللَّهُ} خداوند آنان را مجازات کرد.

۱۸۳ - قال رسول الله - ﷺ :- «أُبْرِئُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَبِقِيَمَةِ الصَّلَاةِ وَبِتَوَاتُ الزَّكَاةِ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ فَقَدْ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به من دستور داده شده است که با مردم بجنگم تا اینکه به وحدانیت خدا و رسالت محمد ﷺ اقرار می کنند و نماز را به جای آورند و زکات را پرداخت کنند، همین که این کارها را انجام دادند، خون و مال آنان از جانب من محفوظ است، مگر در برابر حق که به حکم اسلام به عهده خواهند داشت، و حساب (نیات و کارهای پنهانی) آنان با خداست.»

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَزْعَمُوا أَنْفَشَكُمْ وَلَا تَذْهَبَ رِيحُكُمْ
وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۚ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ
خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَمَّا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ۖ وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ أَعْمَانَهُمْ وَقَالَ لَغَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ
النَّاسِ وَإِنِّي لَأَكْفِيكُمْ فَمَا تَرَأَتْ الْفُتَاتَانِ نَكَصَ
عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ
إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ إِذْ يَقُولُ
الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّهُ هَؤُلَاءِ دِينَهُمْ
وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۚ
وَلَوْ تَرَى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ
وُجُوهَهُمْ وَأَذْهَبَ رُوحَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۖ ذَلِكَ
بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِّلْعَالَمِينَ ۖ
كَذَابَ آلِ فِرْعَوْنَ ۖ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ
فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ يَذُّبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ

[۵۳] ﴿لَمْ يَكُ مَغْفِرًا﴾ تغییر نمی دهد ﴿حَتَّىٰ يُعْطَرَ مَا بَيْنَهُمْ﴾ مگر اینکه آنان حال و رفتار خود را تغییر دهند

[۵۴] ﴿كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ﴾ همچون رفتار و کردار قوم فرعون [۵۵] ﴿الدَّوَابِّ﴾ چنبدگان [۵۶] ﴿الَّذِينَ عَاهَدْتَ

مِنْهُمْ﴾ کسانی که از آنان پیمان

سَوَّاهُ الْأَمَنَاتِ

۱۸۴

الْحِزْبِ الْخَصِصِ

گرفته ای. مراد: یهودیان

بنی قریظه است} [۵۷] ﴿إِنَّمَا

تَسْتَفْتِيهِمْ﴾ اگر با آنان

رویاروی شدید و بر آنان

پیروز گشتید ﴿فَشَرَّ دِهِم﴾

چنان آنان را درهم بکوب و

پراکنده ساز که مشرکانی که

در پشت سر آنان قرار دارند

بترسند و عبرت بگیرند

[۵۸] ﴿مَنْ قَوْمٍ﴾ گروهی که

با تو پیمان بستند

﴿فَانْذِرْهُمْ﴾ عهدشان را به

سویشان بینداز و با آنان

جنگ ﴿عَلَىٰ سَوَاءٍ﴾ بطور

یکسان در اطلاع به لغو آن

(هم شما و هم ایشان به این لغو

قرارداد آگاه هستید) [۵۹]

﴿سَجَرًا﴾ از عذاب و عقاب

مانجات پیدا کرده اند [۶۰]

﴿قُوَّةٍ﴾ نیرو و ساز و برگ

جنگ ﴿رِبَاطِ الْخَيْلِ﴾ پرورش

و نگهداری مرکب برای جهاد

در راه خدا ﴿سَرَّهِنَّ﴾

بترسانید [۶۱] ﴿جَنَحُوا

لِلسَّلَامِ﴾ اگر رغبت و تمایل به

ذَٰلِكَ يَأْتِ اللَّهَ لَمْ يَكُ مَغْفِرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعْطِرُوا
مَا بَيْنَهُمْ وَأَنْتَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾ كَذَابِ آلِ
فِرْعَوْنَ ۚ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ ۚ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٤﴾
إِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾
الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ
وَهُمْ لَا يَنْقُونَ ﴿٥٦﴾ فَمَا تَتَّقُهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرَّ دِهِمْ
مَنْ خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِنَّمَا تَخَافُ مِنْ
قَوْمٍ خِيَانَةٍ فَانْذِرْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِبِينَ
﴿٥٨﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾
وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ ۚ عَدُوًّا لِلَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ
لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾ وَإِنْ جَنَحُوا
لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

صلح نشان دادند...

۱۸۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَجِبُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ،

يَتِمَّتْ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكِرَامَةِ» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «هر کسی که وارد بهشت می شود اگر تمام دنیا را به او بدهند نمی خواهد برگردد، به جز شهید که

آرزو می کند به دنیا برگردد، و ده بار دیگر کشته شود، چون می بیند که شهادت تا چه اندازه ای دارای کرامت، احترام

و شرافت می باشد.»

[۶۲] «أَنْ يَخْدَعَكَ» تو را فریب دهند **حَسْبُكَ اللَّهُ** خداوند در دفع شر و فریب آنان برای تو کافی است

[۶۳] «مَا أَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ» اگر همه آنچه در زمین است صرف می‌کردی نمی‌توانستی میان دلهایشان انس و

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۸۵

الْمُزَّةُ الْخَضِرَاءُ

الفت برقرار سازی [۶۵]

«حَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ...» مؤمنان

را به جنگ تشویق کن {در تشویق مؤمنان به جنگ

تلاش کن} «عَشْرُونَ

صَابِرُونَ» بیست نفر شکیا و

ثابت‌قدم «مِائَةً» صد «أَنْفَاءً»

هزار «بِأَتَمِّ» به سبب اینکه

ایشان [۶۶] «الآن» هم‌اینک

«خَفِيفٌ» تخفیف قائل شد

[۶۷] «يُخَفِّفُ فِي الْأَرْضِ» در

کشتن و نابود کردن دشمنان

مبالغه کند و کاملاً بر آنان

چیره شود {در این صورت

می‌تواند به اسیر گرفتن اکتفاء

کند} «عَرْضَ الدُّنْيَا» حطام

و نعمت زودگذر دنیا (با

گرفتن فدیهِ) [۶۸] «كِتَابٌ

مِنْ اللَّهِ» وعده و حکم خدا

«سَبَقَ» قبلاً در لوح محفوظ

ثابت شده است که هیچ قومی

را بدون ابلاغ قبلی، یا تا

هنگامی که پیامبر در

میانشان است و یا اهل بدر را

عذاب ندهد.

۱۸۵- إِنْ رَسُولَ اللَّهِ - لَنَا

خَطَبُ الْأَنْصَارِ فِي شَأْنِ غَنَاتِمَ حَنْظِلٍ قَالَ لَهُمْ: «يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَمْ أَجِدْكُمْ ضَالًّا فَهَدَاكُمْ اللَّهُ بِي؟ وَ عَالَةً فَأَغْنَى كَمْ اللَّهُ

بِي؟ وَ كُنْتُمْ مَتَّقِينَ فَأَلْقَاكُمْ اللَّهُ بِي» كَلَّمَا قَالَ شَيْئًا قَالُوا: اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَمِنْ. متفق عليه

هنگامی که پیامبر - ﷺ - درباره غنائم حنین با انصار سخن می‌گفت، بدیشان فرمود: «ای گروه انصار! آیا شما گمراه

نبودید که خداوند به وسیله من شما را هدایت کرد؟ و مستمند نبودید که خداوند به وسیله من شما را غنی ساخت؟ و

پرکننده نبودید که خداوند به وسیله من شما را به هم نزدیک کرد؟ هر بار که پیامبر چیزی می‌گفت، آنان می‌گفتند: خدا

و رسولش سخی‌ترند.

[۷۰] «الْأَسْرَى» اسیران «خیر» خیری (همچون ایمان و اخلاص و صدق در اسلام آوردنتان) «تَنكِحُوا» به شما می‌دهد «خیر» چیز بهتری «أَخَذْتُمْ» از شما دریافت شده است} [۷۱] { «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ قَبْلُ» قَبْلًا (با اتحاد شریک برای خدا) به خدا خیانت کرده‌اند {

«فَأَمَّا أَنْتُمْ» شما را بر آنان چیره و پیروز کرد [۷۲] { «أَوْوُوا» منزل و مأوا دارند { «مَالِكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ» شما هیچگونه مسئولیتی در برابر آنان ندارید { «إِنْ اسْتَضَرُّوْكُمْ» اگر به سبب دینشان از شما کمک طلبیدند... { «مِثَاقُ» پیمان ترک محاصره و جنگ [۷۳] { «الْأَفْعَلُوا...» اگر در حفظ پیمان نکوشید { فتنه و فساد عظیمی در جهان روی می‌دهد { [۷۴] «رِزْقُكُمْ» رزق نیکو، پاک و فراوان [۷۵] «مِنْ بَعْدِ» بعد از نزول این آیه «وَلَوْ الْأَرْحَامُ» خویشاوندان، اقرباء «أُولَى» بعضی در ارث از بیگانگان سزاوارترند { «فِي كِتَابِ اللَّهِ» در حکم خدا.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ ۷۰ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ ۷۱ إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ وَإِذَا مَوْلَاهُمْ فَأَنفُسُهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا أَمَّا لَكُمْ مِنَ وَلِيَّتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَضَرُّوْكُمْ فِي الَّذِينَ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِثْقَلُ ذَرَّةٍ مِمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ ۷۲ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ۝ ۷۳ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝ ۷۴ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ وَأَمْعَكُمْ فَاؤْلَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ يُكُلِّ شَيْءٌ عِلْمٌ ۝ ۷۵

۱۸۶- قال رسول الله - ﷺ :- «أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأنَّ

محمداً رسول الله وُتُيُمُوا الصلاة وُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فإذا فعلوا ذلك عَصِمُوا مِنِّي دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام وحسابهم على الله» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به من دستور داده شده که با مردم بجنگم تا به وحدانیت خدا و رسالت محمد - ﷺ - اقرار می‌نمایند و نماز می‌خوانند و زکات می‌پردازند، اگر این کارها را انجام دادند، خون و مال آنان از جانب من محفوظ است مگر در برابر حق که به حکم اسلام به عهده دارند و حساب آنان با خدا است».

۱۸۷- قال رسول الله - ﷺ - :- «الْحَرْبُ خُدْعَةٌ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «جنگ با کافران مشتمل بر فریب و تاکتیک است».

سوره نوبه [۱] «براءة» بیزاری. سلب امنیت و ترک معاهده است به سبب اینکه مشرکان عهد و پیمان را نقض کرده اند «عاهدتم» با آنان بیان بسته اید و آن را نقض کرده اند [۲] «فسيحوا في الأرض» هر کجا که می خواهید

سُورَةُ النَّبَاِ

۱۸۷

الْحَزْنُ

با آسودگی بروید و گردش

کنید «اربعة اشهر» چهار ماه.

آغاز آن دهم ذالحجه سال نهم

«غير معجزى الله»

غمی توانید از عذاب خدا نجات

پیدا کنید «نحزي الكافرين»

خداوند کافران را خوار و

نابود می سازد [۳] «اذان»

اعلام و آگهی «يوم الحج

الاكبر» روز عيد قربان سال

نهم «نرى» بیزار {و

رسوله» پیامبرش نیز از

مشرکان بیزار است [۴] «لم

يتصوركم شيئا» نه تنها

چیزی از پیمانشان کم

نکرده اند بلکه به تمام شروط

آن وفا و عمل کرده اند «لم

يظهروا عليكم...» کسی را

عليه شما یاری نکرده اند [۵]

«انسلم الاشهر الحرم» چهار

ماه حرام به پایان رسید

«احصروهم» در مکان هایی

که خود را

پنهان کرده اند آنان را محاصره

کنید «كل مرصد» هر راه و

گذرگاه و جایی که بتوان

مراقب دشمن بود «فخلوا سبلهم» با کشتن، اسارت و راه بستن متعرض آنان نشوید [۶] «استجارك» بعد از

اتمام ماههای عهد، از تو پناه خواست «مأنت» مکانی که مأمن و سر پناه او و خانواده اش است.

* حج عمره را حج اصغر می نامیدند. پیامبر ﷺ - فرمودند: «عمره، حج اصغر است».

۱۸۸- قال رسول الله ﷺ: «اشتد غضب الله على قوم فعلوا بنبيهم» يثير إلى رباعيته «اشتد غضب الله على رجل يقتله

رسول الله ﷺ - في سبيل الله». متفق عليه

پیامبر ﷺ - فرمود: «غضب شدید خدا بر کسانی است که پیامبر خدا ﷺ - را زخمی کردند و دندانش را شکستند و

همچنین غضب شدید خدا بر کسانی است که رسول خدا در راه خدا با آنان می جنگد و آنان را به قتل می رسانند».

آياتها
۱۹

سُورَةُ النَّبَاِ

نَبَاِهَا
۱۹

الحزب
۱۹

[۷] { كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ } با ایشان پیمان بسته‌اید { فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ } شما نیز به پیمانی که با آنان بسته‌اید وفادار باشید { لَهَا اسْتِغْرَافُ الْكَلِمِ } مادام که به پیمانی که با شما بسته‌اند وفادار مانده‌اند [۸] { كَيْفَ } چگونه (عهد و پیمان با شما را مراعات می‌دارند؟ هرگز!)

۱۸۸

الحجرات

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقِيمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۷ كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ۸ أَشْرَوْا بِأَيْتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۹ لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ۱۰ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنَفَصِلُ الْأَيْتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۱۱ وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَبِلُوا أَيْعَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ۱۲ أَلَا تَقْلِبُلُونُ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوا بِكُفْرٍ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۱۳ أَخْشَوْنَهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ أَهْوَىٰ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۱۴

{ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ } اگر بر شما پیروز و چیره شوند { لَا يَرْقُبُوا } مراعات نمی‌دارند { فِيمَكُمْ } در بر خورده با شما { إِلَّا } صله رحم و خویشاوندی. یا سوگند و پیمان. حق همسایگی { وَلَا ذِمَّةً } نه عهد و پیمان و حقوقی که بخشی از عهد نیست، اما مراعات آن همچون عهد و پیمان، بر انسان واجب است { يُرْضُونَكُمْ } با آوازه با سخنان (زیبا و شیرین) شما را راضی و خشنود می‌کنند { تَأْبَى } اما دلدایشان (از اذعان و اقرار بدانچه می‌گویند) ابا دارد [۹] { أَشْرَوْا } فروخته‌اند. معاوضه کرده‌اند { ثَمَنًا قَلِيلًا } بهای اندک { فَصَدُّوا } مؤمنان را بازداشتند { سَبِيلِهِ } بسیار بد و زشت است [۱۰] { لَا يَرْقُبُونَ }

حفظ نمی‌کنند. مراعات نمی‌دارند { الْمُعْتَدُونَ } متجاوزان [۱۱] { إِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ } در این صورت برادران دینی شما هستند { نَفَصِلُ } شرح می‌دهیم { نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ } پیمانهایی را که با سوگند مؤکد ساخته‌اند، نقض نمودند { أَهْوَى } رهبران و زعماء کفر { لَا أَيْمَانَ لَهُمْ } به سوگندشان عمل نمی‌کنند { لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ } شاید دست بردارند { نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ } پیمانهایشان را شکسته‌اند { هَمُّوا } تصمیم گرفته‌اند { بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ } و هم بدو کفر آورد، آنان بار اول به اذیت و آزار شما پرداختند و هر کس را که اسلام می‌آورد، شکنجه می‌کردند { أَخْشَوْنَهُمْ } آیا از ایشان می‌ترسید؟ { أَهْوَى } سزاوارتر.

{ ۱۴ } «تَاغُوتُ» با کافران بجنگید **يَعِدُكُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ** خداوند آنان را با دست شما عذاب دهد **(حُرِّمَ)** خوارشان کند **(يُثَبِّتُ صُدُورَهُمْ)** سینه‌های اهل ایمان را شفا بخشد { ۱۵ } **(يُعَذِّبُ)** بر دارد { ۱۶ }

الْمُزَاحِمَةُ

۱۸۹

سُورَةُ التَّوْبَةِ

قلوبهم غضب و کینه فراوان
دلهاشان { ۱۶ } **(أَمْ حَسِبَ)**

آیا گمان می‌برید **(أَلَمْ يَعْلَمِ)** هنوز تحقق نیافته باشد؛

تا فرق میان مجاهد مخلص و غیر آن معلوم باشد { ۱۷ } **(أَمْ لِي بِنَجَايِ)**

دوست رازدار. محرم اسرار و دوستان

مشرکی که با آنان دوست و صمیمی هستند { ۱۷ }

(فَأَعِدُّوا لَهُمْ) بر کفر خویش به زبان حال

شهادت می‌دهند. اقرار می‌کنند **(حِطَّتْ)** تباه است

{ ۱۸ } **(أَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ)** تنها از خدا می‌ترسد؛

(عَنِ) امید است { ۱۹ } **(سَقَاةُ الْحَاكِمِ)** شغل آب

دادن به حاجیان { ۲۰ } **(أَعْلَمُ)** تعمیر کردن

(دَرَجَاتٍ) دارای درجه و منزلت و الاثر **(الْمُتَّقِينَ)**

رستگاران و سعادتمندان دنیا و آخرت}.

۱۸۹- قال رسول الله - ﷺ :- «إذا رأيتم الرجل يعتاد المسجد فاشهدوا له بالإيمان. قال الله تعالى. «إنا يعز مساجد النبي

من آمن بالله واليوم الآخر» أخرجه الترمذي

والحاکم

فَقُلُوهُمْ يَعِدُ بِهِمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ وَيَضْرِبُهُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفُ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ۱۴ وَيَذْهَبْ غِيْظُ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۱۵ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۶ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ۱۷ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ۱۸ أَجَعَلْتُمْ سَفَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۱۹ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَّهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ۲۰

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی را دیدید که به مسجد (و عبادت در آن) اعتیاد دارد، به ایمان او گواهی دهید (و باور داشته باشید). خداوند می‌فرماید: «تنها کسانی مساجد خدا را آباد می‌سازند که به خدا و روز آخرت ایمان دارند».

۱۹۰- عن بُرَيْدة - رضي الله عنه - عن النبي - ﷺ - قال: «يُشْرُوا الْمَشَائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالْوَرَعِ النَّامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». رواه أبو داود. والترمذي

از بریده - رضي الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی را که در تاریکی‌های (شب) به مساجد می‌روند به نور کاملی در روز قیامت مژده دهید».

[۲۱] رضایتی تام و پایان‌ناپذیر {عَمَّ مَقَم} نعمت‌های جاودانه و همیشگی { [۲۳] استغفر} اگر کفر را انتخاب کند و آن را بر ایمان ترجیح دهند {وَمَنْ يَتُوبْكُمْ فَكُمْ} کسی از شما که ایشان را یاور خود کند { [۲۴] اقتصرتموها} با تلاش

بدست آورده‌اید. کسب کرده‌اید {وَتَجَارَةً تَخْشَوْنَ} کساده‌ها و تجارتی که از بی‌رونی و کساد آن می‌ترسید {فَتَرْجِعُوا} پس منتظر باشید [۲۵] و یوم جنگ حنین را به یاد بیاورید (۱۶ شوال سال ۸ هجری) {کُرْتُمْكُمْ} تعداد مسلمانان ۱۲۰۰۰ نفر بودند که این تعداد برای مسلمانان تا آن زمان بی‌سابقه بود {و همین زیادی نفرات سبب مغرور شدن آنان شد و خیال کردند چون سه برابر مشرکان هستند، حتی پیروز خواهند شد و خداوند برای عبرت، آنان را به حال خود گذاشت و امداد غیبی خود را از آنان قطع کرد، در نتیجه مسلمانان شکست خورده، فرار کردند، تا اینکه دوباره خداوند امداد غیبی خود را برای یاری ایشان فرستاد...} {بِمَارَحَتِ} زمین با همه وسعتش {وَلَسِمَ} مسدیرین به دشمن پشت کرده، به سرعت فرار کردید

يُسِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَّعْتَ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمًا مُّقِيمًا ۲۱ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ۲۲ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءِبَاءَكُمْ وَءِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحْبَبُوا إِلَّكَفَرَعَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَوَلِيَّكَ هُمْ الظَّالِمُونَ ۲۳ قُلْ إِنْ كَانَ ءِبَاءُكُمْ وَءِبْنَاؤُكُمْ وَءِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسْكِنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ؕ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۲۴ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ ۲۵ ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنزَلَ جُنُودًا لَّا تَرَوُهَا وَعَذَبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۲۶

[۲۶] {سَكِينَةً} آرامش و رحمت.

۱۹۱- قال عمر بن الخطاب - رضي الله عنه - : والله يا رسول الله! لأنت أحب إلي من كل شيء إلا من نفسي، فقال رسول الله - ﷺ - : «لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من نفسه»، فقال عمر: فَأَنْتَ الْآنَ - والله - أحب إلي من نفسي، فقال رسول الله: «الآن يا عمر» أخرجه البخاري

عمر بن خطاب - رضي الله عنه - گفت: ای رسول خدا! تو از هر چیزی برای من محبوبتر هستی جز خودم، پیامبر - ﷺ - فرمود: «ایمان هیچیک از شما کامل نمی‌شود تا اینکه من به نزد او از خودش هم محبوبتر باشم». عمر گفت: به خدا قسم الآن تو نزد من از خودم محبوبتر هستی، پیامبر فرمود: «ای عمر! حالا شد».

[۲۸] «المشركون غنم» مشركان شرور، بدطینت و ناپاک هستند «غنمهم هذا» سال نهم هجری «غنلة» فقر و تنگدستی به خاطر دادوستد نکردن با مشركان «الذين لا يؤمنون بالله» کسانی که به شیوه ای صحیح به خدا

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

۱۹۱

الْحَقِّ

ایمان ندارند (لَا يَدِينُونَ دِينَ

الْحَقِّ) به دین حق که اسلام

است ایمان ندارند (الَّذِينَ

أَوْتُوا الْكِتَابَ) یهودی،

مسیحی و هر کس در حکم

آنان است (يُعْطُوا الْجِزْيَةَ)

جزیه ای را که حکومت

اسلامی برای آنان تعیین کند،

بپردازند (جزیه در مقابل

حمایت دولت از جان، مال،

ناموس و دین کافر ذمی است

و آنان مجبور به جهاد و

پرداخت زکات به دولت

غنی باشند) (عَنْ يَدٍ) به اندازه

توان و نیرو (به طوری که در

مشقت نیفتند) (وَهُمْ

صَاغِرُونَ) در حالی که

نسبت به حکم دولت

خاضعند و سرکشی نمی کنند

[۳۰] «غَزِيرٌ» اسم یکی از

پیامبران (رُضَاهُونَ)

سخنشان رنگ و بوی سخن

کافران را دارد (قَاتَلَهُمُ اللَّهُ)

خداوند ایشان را لعن و نفرین

کند، از رحمت خویش بدور

کند (أَتَى يَوْمُكُمُ) چگونه

بعد از آشکار شدن حق از آن بازداشته می شوند [۳۱] «أَجَارَهُم» علمای یهود (رِهَانِهِم) پارسایان و عابدان مسیحی (أَرْبَابًا) همانند پروردگار آنان را عبادت می کند.

۱۹۲- عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ -: «من مات ولم يغز، ولم يحدث نفسه بغزو، مات على شعبة من النفاق». رواه مسلم

از ابوهریره - رضی الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که بمیرد و جهاد نکرده باشد و یا درباره جهاد با خود زمزمه ای نکرده باشد، بر شاخه ای از نفاق مرده است».

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٢٧ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٢٨ قَنِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ٢٩ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلْنَا لَهُمُ اللَّهُ أَتَى يُؤْفَكُونَ ٣٠ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ٣١

{ ۳۲ } { اَنْ يُّظْهِرُوا } که خاموش کنند { التَّوْبَةِ } قرآن { اَيَّانَ } خودداری می‌کند { ۳۲ } { تَظْهِرُ } تا او را مسلط گرداند و برتری بخشد { عَلٰى الدِّينِ كُلِّهِ } بر تمام آئینها { ۳۴ } { يَكْزِبُونَ } الذهب و الفضة اموال و دارایی‌های هنگفت‌شان را پس انداز می‌کنند و زکات آن را پرداخت نمی‌کنند *

ر ا پَر دَاخ ت غ ی کُن د *
{ لَا يَسْتَبِقُونَهَا } حق خدا (زکات) را از آن اموال غنی بردازند { ۳۵ } { حُمِي } تافته می‌شود. در آتش سرخ می‌شود. { فَتَكُونُ } داغ می‌گردد { جَاه } بیشافی‌ها { جُئِبُوا } پنهان { ظُهِر } پشت‌ها { ۳۶ } { اَرْبَعَة } خَرم چهر ماه رجب، ذوالقعدة، ذوالحجه و محرم *، ماههای حرام هستند { الدِّينِ الْقِيَمَ } دین راستین (دین ابراهیم).

* اموالی که زکات آن پرداخت شود کثر { گنجینه } نیست هر چند زیر خاک باشد. برعکس هر مالی که زکات آن پرداخت نشود گنجینه است هر چند ظاهر باشد و در روز قیامت با آن صاحبش را داغ می‌کنند. * چون خداوند از زمانهای بسیار گذشته آن را حرام کرده است و عرب نیز به تحریم آن

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلًّا أَنْ يَسْمَ نُورُهُ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۳۲ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۳۳ يَتَأْتِيهَا الدِّينُ ءَامَتُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبُطْلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْزِبُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۳۴ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتَكُونُ بِهِمَا جِبَاهُهُمْ وَجُوهُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَرَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْزِبُونَ ۳۵ إِنْ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيَمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَتْلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يَقْتُلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۳۶

پایبند بوده‌اند، محرم نامیده شده است.

۱۹۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَجِبُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ، يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا رَى مِنَ الْكِرَامَةِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر کسی که وارد بهشت می‌شود اگر تمام دنیا را به او بدهند نمی‌خواهد برگردد، به جز شهید که آرزو می‌کند به دنیا برگردد، و دهها بار دیگر کشته شود، چون می‌بیند که شهادت تا چه اندازه‌ای دارای کرامت، احترام و شرافت می‌باشد.»

[۳۷] «النَّسِيءُ» به تأخیر انداختن حرمت یکی از ماهها به ماهای دیگر (اعراب بنا به مصالحتی از جمله نیاز به جنگ، جای ماههای حرام را عوض می کردند و آن را به تأخیر می انداختند) «نَسِئُوا» تا با حلال کردن

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۱۹۳

الْحَرْثِ الْعَتِيقِ

یکی از ماهها و تحریم ماه دیگری به جای آن، شاره چهار را تکمیل کنند و توافق ایجاد کنند «عِدَّةٌ مَا حَرَّمَ اللَّهُ» تعداد ماههایی که خدا حرام کرده است، قطع نظر از تعیین آنها [۳۸] «مَالِكُمْ» چه چیزتان می شود؟ «انْفِرُوا» شتابان به سوی جهاد در راه خدا حرکت کنید (برای جنگ تبوک) «انْأَقِلْتُمْ» سستی می کنید و دل به دنیا می دهید [۳۹] «إِلَّا تَنْفِرُوا» اگر برای جهاد بیرون نروید «لَا تَنْفِرُوا شَيْئًا» هیچ زبانی به خدا غی رسانید [۴۰] «إِلَّا تَنْصُرُوهُ» اگر پیامبر را یاری نکند {ثانی اثنين} یکی از آن دو نفر (نفر دوم ابوبکر بود) «فِي الْغَارِ» غار کوه ثور در نزدیکی مکه «لصاحبه» به ابوبکر صدیق «مَكَّةَ» طمانینه و آرامش قلب «كَلِمَةً الَّذِينَ كَفَرُوا» توافق کفار مبنی بر قتل پیامبر «وَرَكْلَةً» وعده یاری خداوند به پیامبران.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلُونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُوَاطِعُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحْلِلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سُوءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ۲۷ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَالَكُمُ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتِلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَّعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ۳۸ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَنْصُرُوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۳۹ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّا نَظَرْنَا إِلَيْكَ اللَّهُ مَعَآ فَانْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۴۰

۱۹۴- قال ابوبکر الصديق - رضي الله عنه - : نظرْتُ إلى اقدم المشركين - ونحن في الغار وهم على رؤوسنا - فقلتُ يا رسول الله لو أنَّ أحدَهم نظرَ تحتَ قدميه لأبصرنا، فقال: «ما ظَنُّكَ - يا ابابكر - بانئين الله ثالثهما؟» متفق عليه ابوبکر صدیق - رضی اللہ عنہ - گوید: به گامهای مشرکان نگاه کردم - در حالیکه ما در غار بودیم و آنان بالای سر ما بودند - گفتم: ای رسول خدا! اگر یکی از آنان به زیر پایش نگاه کند ما را می بیند. پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای ابوبکر! چطور فکر می کنی درباره دونفری که خداوند سومی آنان است؟»

[۴۱] {انْفِرُوا} به سوی جهاد حرکت کنید {خِفَافًا وَثِقَالًا} بر هر حالی که باشید (سواره یا پیاده، پیر یا جوان، فقیر یا غنی) [۴۲] {عَرَضًا قَرِيبًا} غناهی نزدیک و در دسترس {سَفَرًا قَاصِدًا} سفری نه دور و نه نزدیک و خالی از مشقت

{الشَّقَّةَ} مسافتی طولانی که بدون مشقت طی نمی شود {اَوْسَطًا} اگر لوازم و وسایل جنگی از قبل: دارایی، مرکب و اسلحه داشتیم [۴۳] {عَفَا} الله عَنكَ خداوند گناهان تو را محو کند {حَقِّي بَيْنِي...} بهتر بود اجازه دادن را به تأخیر می انداختی تا برایت معلوم می شد که... [۴۴] {لَا يَسْتَأْذِنُكَ} در کار جهاد از تو درخواست اجازه نمی کنند [۴۵] {اَرْتَابِتْ} تردید داشته باشی شک و تردید شده است [۴۶] {لَا اَعْدُو...} مال و توشه لازم را آماده می کردند {اِبْعَاهُمْ} توجّهشان و روانه شدنشان همراه شما {تَنْطَلِقُ} ایشان را از بیرون آمدن برای جهاد بازداشت [۴۷] {غِيَاثًا} شرّ و فاسد؛ یا ناتوانی و ترس {اَوْضَعُوا} خلاص کنید به سرعت میان شما حرکت می کردند تا شما را

اَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَلَا جِهَادُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَ لَكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۴۱
لَوْ كُنَّا عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَا تَبِعُوكَ وَلَكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا مَخْرَجَنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۴۲
عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكِ الْالَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ۴۳ لَا يَسْتَعِذُّكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَلَيْهِمُ الْمَنَقِينَ ۴۴ إِنَّمَا يَسْتَعِذُّكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَآرْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَبِّهِمْ يَرْدَدُونَ ۴۵ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ ۴۶ لَوْ خَرَجُوا فِئَكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا وُضْعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ۴۷

گول زنند و متفرق سازند {يُخَرِّجُكُمْ اَنْفُسَكُمْ} با ترساندن شما از دشمن و پریشان کردن شما، فتنه انگیزی می کنند {سَمَّاعُونَ لَهُمْ} کم خردان که مطیع آنانند و از دسیسه های آنان متأثر می شوند.

۱۹۵- قال رسول الله - ﷺ: «لا يبلغُ النَّازِ رجلٌ بكنى من خشيةِ الله حتّى يعودَ اللبنُ في الضَّرْعِ، ولا يجتمعُ على عبدٍ غيَارٌ في سبيلِ الله و دُخَانٌ جهنم». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که از ترس خدا گریه کرده باشد داخل جهنم نخواهد شد، مگر اینکه شیر به داخل پستان برگردد (محال است)، و غبار راه خدا با دود جهنم در یکفر جمع نمی شود».

[۴۸] { لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ } به فتنه گری و ایجاد فساد (در میان شما) پرداخته اند { مِنْ قَبْلِ } پیش از این غزوه (و لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ) به هر صورت چاره اندیشی کرده اند و علیه تو دسیسه و نیرنگ ساخته اند (احادیث)

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۱۹۵

الْجُزْءُ الْخَامِسُ

پیروزی و ظفر فرارسید

{ ظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ } دین و شرع

خدا غلبه پیدا کرد [۴۹]

{ انْذَرْنِي } به من اجازه ده تا

در جهاد شرکت نکنم «ولا

تَنْتَنِي» ما را به خاطر مخالفت

امر خود دچار فتنه و فساد

مساز { فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا } در

گناهی افتادند که سبب

عذاب اخروی است [۵۰]

{ اِنْ تُصِيبْ حَسَنَةً } اگر

نیکی به تو رسد { تُصِيبْهُمْ }

ایشان را ناراحت می کند {

أَخَذْنَا أَمْوَالَنَا مِنْ قَبْلِ }

احتیاط خود را کرده ایم و

خود را از خطر دور نگه

داشته ایم { وَ يَتَوَلَّوْا وَهُمْ }

فَرِحُونَ } مسرورانه

برمی گردند { [۵۲] هَلْ }

تَرَبَّصُونَ بِنَا } انتظار و توقع

ندارید { أَحَدَى الْحَسَنِينِ }

یکی از دو نیکی، پیروزی و

غنیمت یا شهادت در راه خدا

{ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ } به عذابی

از سوی خودش مثل: صاعقه

آسمانی { وَ نَحْنُ نَتَرَبَّصُ

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى

جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ۚ

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أُنْذِنَ لِي وَلَا نَفْتَنِي إِلَّا فِي الْفِتْنَةِ

سَقَطُوا وَإِنْ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

۴۹ إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ فُسْوِهِمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ

مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا

وَهُمْ فَرِحُونَ ۚ ۵۰ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ

اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

۵۱ قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا أَحَدَى الْحَسَنِينِ وَنَحْنُ

نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ ۚ

أَوْ يَأْتِيَنَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ۚ ۵۲ قُلْ

أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُقَبَّلَ مِنْكُمْ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ

قَوْمًا فَاسِقِينَ ۚ ۵۳ وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقَبَّلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ

إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ

إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَرِهُونَ ۚ ۵۴

بِكُمْ» ما درباره شما انتظار می کشیم { اِنْ لِحَسْبِكُمْ } که گرفتارتان سازد { «بایدینا» } یا به دست ما مثل: کشتن و اسیر کردن شما { [۵۲] طَوْعًا } بدخواه { «او کرها» } یا بناچار { اِنْ يُقَاتِلُ سَبَّحًا } هرگز از شما پذیرفته نمی گردد [۵۴] { كَسَالَى } جمع کسلان: تنبل. سست { «لَا يُنْفِقُونَ إِلَّا» } و جز از سر ناچاری صدقه و بخشش نمی کنند {

۱۹۶ - قال النبی - ﷺ - : «لَا يَزَالُ قَلْبُ الْكَبِيرِ شَائِبًا فِي اثْنَيْنِ: فِي حُبِّ الدُّنْيَا وَطُولِ الْأَمَلِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «همیشه قلب انسان مسن نسبت به دو صفت جوان است: یکی عشق به مال دنیا و دیگری علاقه به طول عمر و آرزوهای فراوان».

[۵۵] {فَلَا تَعْلَمُكَ} زیادی اموال و اولاد آنان تو را به شگفتی نیندازد {تَزْهَقُ أَنْفُسُهُمْ} جان دهند [۵۶]

{يُزْهَقُونَ} چون از شما می ترسند نفاق می ورزند [۵۷] {مَلَجًا} پناهگاهی که به آنجا پناه ببرند {مَغَارَاتِ}

غارهایی در دل کوه

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۱۹۶

الْحَجُّ الْعَنْدَرُ

{مُدْخَلًا} دهیله و تپ، تا از

شدت ترس بدانجا فرار کنند

{يَجْسَحُونَ} با اضطراب و

عجله بدان می خزند [۵۸]

{... يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ} در

میان منافقان کسانی هستند

که در تقسیم زکات از تو

عیبجویی می کنند (هنگامی

که پیامبر - ﷺ - سهمی را به

مؤلفات القلوب داد) [۵۹]

{حَسْبُنَا اللَّهُ} دستور خدا در

توزیع و تقسیم زکات و

صدقات برای ما کافی است

{ارْغَبُونَ} مشتاقان.

جویندگان رضای الهی [۶۰]

{الْصَّدَقَاتِ} زکات

{الْعَامِلِينَ عَلَيْهَا} مأموران

زکات از قبیل: جمع کنندگان

آن، حسابداران و نگهبانان

{المؤلفة قلوبهم} کسانی که

پیامبر - ﷺ - می خواست از

طریق نیکی کردن، آنان را به

پذیرش اسلام متایل سازد، یا

زیان و شر آنان را از سر

مسلمانان کم کند (فی

فَلَا تَعْلَمُكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ
بِهَآءِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ۵۵
وَيَحْلِفُونَ بِأَلَلِهِمْ لِنَعْمٍ لَّكُمْ وَمَاهُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ
قَوْمٌ يَفْقَرُونَ ۵۶ لَوْ يَخَذُلُوكَ مَلَجَةً أَوْ مَغْرَبَةً
أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ۵۷ وَمِنْهُمْ مَن يَلْمِزُكَ
فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا
هُمْ يَسْتَخْطُونَ ۵۸ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ۵۹ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ
لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِمْ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَآلِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۶۰ وَمِنْهُمْ
الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ
لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۶۱

الَّذِينَ
يَلْمِزُونَ

الرِّقَابِ} در راه آزادسازی بندگان از طریق خریداری کردن و آزاد ساختن ایشان {الْفَارِسِينَ} کسانی که به طریق غیر از معصیت و کم عقلی مقروض گشته اند و توان پرداخت آن را ندارند {فِي سَبِيلِ اللَّهِ} در جهاد یا هر کاری که سبب نزدیک شدن به خدا باشد {آلِ السَّبِيلِ} مسافری که از شهر و خانواده اش دور افتاده است و برای رسیدن به خانه نیاز به پول دارد {فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ} از سوی خداوند واجب گشته است [۶۱] {هُوَ أُذُنٌ} کسی که هر چه را بشنود باور کند {أُذُنٌ خَيْرٌ} سراپا گوش بودن او به نفع شما است {يُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ} به سخن مؤمنان باور دارد چون دروغ نمی گوید.

{ [۶۲] «يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ» به خدا سوگند می‌خورند «لِيُخْرِجَكُمْ» تا شما را { [۶۳] «مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ» کسی که با خدا مخالفت کند و با انجام گناه، نافرمانی کند { «الْخَزْيَ» خوارى. رسوائى [۶۴] «يَحْتَدِرُ» مى‌ترسند «إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ» خداوند آنچه را که از آن بیم دارید (آنچه در دل مخفی می‌کنید) آشکار می‌سازد { [۶۵] «غَلُوضٌ وَ نَلْعَبُ» بی‌غرض سخن می‌گفتم و شوخی می‌کردیم [۶۷] «يَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ» از اتفاق و بذل و بخشش امتناع می‌کنند «نَسُوا اللَّهَ» پیروی از دستورات الهی را ترک کرده‌اند «فَنَسِيَهُمْ» خدا هم آنان را فراموش کرده و هدایت خویش را از آنان دریغ کرده است و همچون یک شیء متروک و بی‌ارزش آنان را به حال خود رها ساخته است [۶۸] «هِيَ حَسْبُهُمْ» آتش جهنم برای عذاب و عقاب آنان کافی است «عَذَابٌ مُّقِيمٌ» عذاب دائمی.

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۖ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بِاللَّهِ وَرَسُولُهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ۖ يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ ۖ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةُ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَزِرُوا وَإِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرٌ مَا تَحْذَرُونَ ۖ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ۖ لَا تَعْذِرُوا فَمَا تَذَكَّرْتُمْ ۖ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعَفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ يُعَذِّبْ طَائِفَةٌ بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ۖ ۖ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ ۖ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۖ وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنُهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۖ

۱۹۷- حدیث ابن عباس عن سعید بن جبیر، قال: قلت لابن عباس، سورة التوبة؟ قال التوبة هي الفاضحة، ما زالت تنزل (ومنهم، ومنهم) حتى ظنوا انها لم تبق احدا منهم الا ذكر فيها قال: قلت: سورة الانفال؟ قال: نزلت في بدر. قال: قلت: سورة الحشر؟ قال: نزلت في بني النضير». متفق عليه

سعید بن جبیر گوید: به ابن عباس گفتم: سورة توبه درباره چه نازل شد؟ گفت: سورة توبه مردم (منافق) را رسوا نمود و عیبهایشان را آشکار کرد و این قدر گفت: بعضی اینطور و بعضی اینطورند، که فکر کردند هیچ‌کس را باقی نمی‌گذارد و احوال همه را بیان می‌کند. گفت: سورة انفال؟ گفت: درباره جنگ بدر نازل شد. گفت: سورة حشر؟ گفت: درباره یهود بنی‌نضیر نازل شد.

سعید بن جبیر گوید: به ابن عباس گفتم: سورة توبه درباره چه نازل شد؟ گفت: سورة توبه مردم (منافق) را رسوا نمود و عیبهایشان را آشکار کرد و این قدر گفت: بعضی اینطور و بعضی اینطورند، که فکر کردند هیچ‌کس را باقی نمی‌گذارد و احوال همه را بیان می‌کند. گفت: سورة انفال؟ گفت: درباره جنگ بدر نازل شد. گفت: سورة حشر؟ گفت: درباره یهود بنی‌نضیر نازل شد.

[۶۹] «فَاسْتَمِعُوا لِلَّهِمْ» از نصیب و قسمت خود از لذت‌های دنیوی بسیار استفاده کردند «خُضُّم» فرو رفته‌اید. به باطل پرداخته‌اید «حِطَّتْ اَعْمَالُهُمْ» کارهای آنان به سبب کفرشان بوج و بی‌ارزش است [۷۰] { اَلَمْ يَأْتِهِمْ } از آیه بدیشان

نرسیده است «نَبَأٌ» خبر «عَادٌ» قوم حضرت هود «ثَمُودٌ» قوم حضرت صالح «اصْحَابُ مَدْيَنَ» قوم حضرت شعیب «الْمُتَفَكِّهَاتُ» زیر و رو شده‌ها. مراد: شهر و روستاهای قوم لوط است که خداوند آنان را در زمین فرو برد و زیر و رو کرد [۷۲] «جَنَّتْ عَدْنٌ» بهشت‌های جاویدان و پایرجا «رِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِ اَكْبَرُ» رضایت و خشنودی کامل الهی که هیچ وقت خمشی به دنبال ندارد، بالاتر از هر چیزی است.

۱۹۸- قال رسول الله - ﷺ - : «ما من نبی بعث الله فی امّة قبلی اِلّا کان له من امّته حواریون و اصحابٌ یأخذون بسنته و یقتدون بأمره، ثمّ انّها تخلف من بعدهم خلوف یقولون ما لا یقولون، و یفعلون ما لا یفعلون، فمن جاهدکم بیده فهو مؤمن، و من جاهدکم بلسانه فهو مؤمن، و من جاهدکم بقلبه فهو مؤمن، لیس وراء ذلك من الايمان حیة خردلی».

مؤمن، و من جاهدکم بقلبه فهو مؤمن، لیس وراء ذلك من الايمان حیة خردلی». اخرجہ مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «قبل از من هر پیامبری که خداوند او را در میان امتی مبعوث می‌کرد، در میان امتش اصحابی بودند که از سنت او پیروی می‌کردند و به دستورات او اقتدا می‌کردند اما بعد از آنان کسانی می‌آیند که خود بدانچه می‌گویند عمل نمی‌کنند و کارهایی انجام می‌دهند که از آنان خواسته نشده است، هرکس عملاً با آنان بپنجد مؤمن است، هرکس زباناً با آنان بپنجد مؤمن است، و هرکس قلباً با آنان بپنجد (یعنی قلباً از اعمال ایشان ناراحت باشد) مؤمن است، و غیر از این ایمانی به اندازه یک دانه خردل وجود ندارد».

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَ أَوْلَدًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَ خُضُّم كَالَّذِينَ خَاصُوا أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۖ ۷۰ أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمُ نُوحٍ وَ عَادُ وَ ثَمُودُ وَ قَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَ أَصْحَابُ مَدْيَنَ وَ الْمُؤْتَفِكَةُ كُنْتُمْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۖ ۷۱ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ يُطِيعُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ ۚ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۖ ۷۲ وَ عَدَّ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ مَسْكَنٌ طَيِّبَةٌ فِي جَنَّتِ عَدْنٍ وَ رِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۖ ۷۳

سُورَةُ التَّوْبَةِ

199

الجزء العشرة

پس از ایمان آوردن به کفر

برگشته اند و همه مواجها لم

ینالوا) منافقان خواستند

سامر - ۱۱۱ - راه ہنگام

مراجعة از جنگ، تبوک،

بکشتن او را خداوند از او را

پسند، ایک خداوند اور
نیکو

حفظ کرد و منافقان

نمی‌توانستند کاری بکنند

﴿مَانِقُمْرَا إِلَّا...﴾ منافقان زیاد

خشمگین نشده اند و بر اسلام

عیب نگرفته اند مگر...

{ «يَكْ خَيْرًا لَهُمْ» } برايشان

بہتر خواہد بود { «من ولی»

متولی امور ایشان [۷۵]

«منهم من عاهد الله» در

مذاہب متافقا: کسان: ۱۰۰

کے بار بار نام لے کر پڑھنا

که با خدا پیمان می بندد. او

تعلبه پسر حاطب است

[۷۷] «اشرحهم قضاة»

خداوند نفاق را در دهایشان

پایدار ساخت «یلقونه» خدا

۱. ملاقات کنند { [۷۸] (فِعْلٌ مَعْلُومٌ)

سیرت شریف) خداوند نفاق را که

در دلشان نهفته است می داند

(نَجْوَاهُمْ) سخن‌های

دو گوشه آنان که بشته طعنه

يَتَأْتِيهَا النَّارُ جَهَنَّمَ أَلَكُفَّارُ وَالْمُنْفِقِينَ وَأَغْلَظَ عَلَيْهِمْ
وَمَا أُوتِهُمُ جَهَنَّمُ وَبُئْسَ الْمَصِيرُ ٧٣ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ
أَقَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ
وَهُمْ أَوَّامِلٌ يُنَالُونَ وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَبْتَغُوا بَعْدَ ذَلِكَ
مِنْ عَذَابِ اللَّهِ يَكْفَى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ٧٤ وَمَنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ
آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونُ مِنَ الصَّالِحِينَ ٧٥
فَلَمَّا أَتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ
٧٦ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ٧٧ أَلَمْ يَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ٧٨ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا
جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٧٩

نسبت به دین است [۷۹] (الَّذِينَ يُلْمُونَ... کسانی که عیب‌جویی می‌کنند، مسخره می‌کنند (منافقان))

المطهرین کسانی که زیاد صدقه می دهند **جهنم** مال کم به اندازه توانایی شان **مسلم الله منهم**

خداوند آنان را مسخره می‌کند. جزای مسخره‌گر دشمنان را می‌دهد.

١٩٩- قال رسول الله - ﷺ -: «لكلُّ غادرٍ لواءٌ يومَ القيامةِ، يُقالُ: هذه غدرَةُ فلانٍ». متفق عليه

یابار - ﴿۱۱﴾ - فرمود: (ای ای هر بيمان شكی در روز قیامت بر جمیع (برای رسوا نمودن او) است، و گفته می شود: این

نشانه پیمان شکنی فلانی است».

{ [۸۰] استغفر لهم أو... } چه برای آنان طلب آمرزش کنی و چه نکنی { [۸۱] الخلفون } منافقانی که در غزوه تبوک به جنگ نرفتند و در مدینه ماندگار شدند **بمقدّمهم** با نشستن و بازماندنشان **خلافت رسول الله** بعد از خارج شدن پیامبر - **ع**

در حالی که مخالف او بودند **لا تنفروا** برای رفتن به جهاد عجله نکنید { **قل نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا** } بگو آتش جهنم بسیار گرمتر و سوزانتر است { [۸۲] فليضحكوا } **قليلًا** بگذار اندکی مسرور باشند * { **وليكوا كثيرا** } و بسیار گریه کنند { [۸۳] رجعك الله } خداوند تو را برگرداند **الخالفين** بازماندگان از جهاد از قبیل: زنان و کودکان { [۸۵] تَزَهَّقُ أَنْفُسُهُمْ }

روحشان از بدن خارج شود { [۸۶] أَرُلُوا الْغُلَّ } کسانی که توانایی جهاد با جان و مال را دارند **فَرْنَا** ما را رها کن.

* مفهوم آیه این است: چون زندگی دنیوی کوتاه است و غیرمسلمانان تنها در این دنیا فرصت خندیدن دارند، بنابراین خوشحالی و خنده ایشان اندک زمانی بیش نیست و گریه آنان

أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۸۰ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ۸۱ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۸۲ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَعَذُّوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ۸۳ وَلَا تَصِلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ۸۴ وَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ۸۵ وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَعِذْنَاكَ أُولَ الْأَظْلَمِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ۸۶

در آخرت طولانی تر خواهد بود. (مترجم)

۲۰۰- قال رسول الله - **ع** : «نَارُ بَنِي آدَمَ الَّتِي تَوْفِدُونَهَا جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جِزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ» فقالوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ كَانَتْ لِكَافِيَةٍ، قَالَ: «فُضِّلَتْ عَلَيْهَا بِسَعَةِ وَسْتِنِ جِزْءًا». متفق عليه
پیامبر - **ع** : فرمود: «آتشی که انسانها روشن می کنند هفتاد برابر کمتر از حرارت آتش جهنم می باشد». اصحاب گفتند: ای رسول خدا! اگر به اندازه همین آتش دنیا هم گرم باشد، باز برای عذاب گناهکاران کافی است، فرمود: «حرارت آتش جهنم به هفتاد قسم تقسیم شده است که شصت و نه قسم آن برای آتش جهنم باقی است».

[۸۷] **«الْخَوَالِفُ»** زنان. چون در خانه می‌مانند و به جهاد نمی‌روند **«طُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ»** دلهایشان از درک حقیقت و قبول واقعیت بسته است { [۸۹] **«الْفُوزُ»** رستگاری } [۹۰] **«الْمُعْذِرُونَ»** عذر خواهان از رفتن به جهاد **«الْأَعْرَابُ»** ساکنان

لِجَزَائِرِ الْعَرَبِ

۲۰۱

بِشُورَةِ النَّبِيِّ

بادیه. عربهای بادیه‌نشین [۹۱] **«الضُّعَفَاءُ»** پیرمردانی که پیری آنان را از کار انداخته است، کودکان و زنان **«خَرَجَ»** گناه. بازخواست به خاطر سرپیچی از رفتن به جهاد **«نَصَحُوا»** خالص و مخلص شدند [۹۲] **«إِذَا مَا أَتَوْكَ»** وقتی که نزد تو آمدند **«لِتَحْمِلَهُمْ»** تا اینکه - ای پیامبر - مرکب‌هایی مثل: شتر و غیره به آنان بدهی تا بتوانند بر آن سوار شده همراه تو به جهاد بیایند **«لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ»** مرکبی ندارم که شما را بر آن سوار کنم **«تَفِيضٌ مِنَ الذَّمِّ»** پر از اشک شده است. اشک از آن سرازیر می‌شود { [۹۳] **«إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى...»** تنها کسانی مورد مواخذه قرار می‌گیرند که... **«وَهُمْ أَغْنَاءُ»** در حالی که از لحاظ مالی و قدرت بدنی، غنی و توانمند هستند } **«الْخَوَالِفُ»** زنان.

چون در خانه می‌مانند و به جهاد نمی‌روند.

۲۰۱- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا قَطَعْتُمْ وادِيًا، وَلَا سِرُّهُمْ سِرًّا إِلَّا وَهُمْ مَعَكُمْ» قالوا: وهم بالمدينة؟ قال: نعم، حَسَبَهُمُ الْعَدُوُّ. متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در مدینه مردانی هستند، که شما به هر جائی که رفتید و هر دشتی را که پیمودید، آنان نیز (در اجر و ثواب شریک) با شما بودند» گفتند: آنان در مدینه هستند؟ فرمود: «بله، اما عذر و بیماری آنان را (از شرکت در جنگ) باز داشته است».

رَضُوا إِنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۚ ۸۷ لَكِنَّ الرَّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْمُقْلِحُونَ ۚ ۸۸ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۚ ۸۹ وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ ۹۰ لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۚ ۹۱ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَعَيْنُكُمْ تَفِيضٌ مِنَ الذَّمِّ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ۚ ۹۲ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنَاءُ رَضُوا إِنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۚ ۹۳

[۹۴] **يَحْذَرُونَ إِلَيْكُمْ** به دروغ شروع به عذر آوردن می کنند { **لَا تَحْزَنُوا** } عذرخواهی نکنید { **الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ** } **لَكُمْ** به شما باور نداریم و شما را تصدیق نمی کنیم { **نَبَأًا** } ما را با خبر کرده است { **سِرِّيَ اللَّهِ** } خداوند عمل

شما را خواهد دید یعنی: صدق **سُورَةُ التَّوْبَةِ**

۲۰۲

الْمُؤْمِنِينَ

یا کذب سخنان شما را روشن

خواهد ساخت { **تُرَدُّونَ** }

برگردانده می شود { **فِي بَيْتِكُمْ** }

شما را با خبر می سازد [۹۵]

{ **سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ** } برای

شما به خدا سوگند خواهند

خورد { **إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ** }

هنگامی که به سوی آنان

بازگردید { **تُعْرِضُوا عَنْهُمْ** }

تا از توبیخ شان صرف نظر کنی

{ **فَاعْرِضُوا عَنْهُمْ** } برای

اهانت و تحقیر کردن آنان، از

ایشان دوری گزینید

{ **جَسَ** } نجس. خبیث

{ **مَأْوَاهُمْ** } جایگاهشان که

بالاخره بدانجا برمی گردند

{ [۹۶] { **يَحْلِفُونَ لَكُمْ** } } برای

شما سوگند می خورند

{ **لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ** } تا از آنان

درگذرید و خشنود شوید {

[۹۷] { **أَجْدَرُ** } شایسته تر.

لایق تر { **حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** }

احکامی که خدا نازل کرده

است [۹۸] { **مَغْرَمًا** } غرامت.

زیان و ضرر { **يَتَرَقَّصُ بَيْنَهُمُ** }

الدوائر} بلاها و مصائب خوفناک روزگار را برای شما انتظار می کشند { **عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوَاءِ** } بلاها و

مصیبت های سخت دامگیر خودشان باد [۹۹] { **الزَّيْنَبُ** } مایه نزدیکی به خداوند سبحان { **صَلَوَاتُ الرَّسُولِ** }

دعاها و استغفارهای پیامبر (در حق اتفاق کنندگان) { **إِنَّهَا** } نفقه.

۲۰۲ - قال رسول الله - ﷺ :- «لَقَدْ دُوءٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ زَوْجَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از دنیا و تمام آنچه در دنیا هست

بیشتر است.»

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ
تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأَ اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى
اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٩٤ سَيَحْلِفُونَ
بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا
عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآ وَهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءً بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ٩٥ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ
تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ
٩٦ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا
حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٩٧ وَ مِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَقَّصُ بَيْنَهُمُ الدُّوَابِرَ
عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوَاءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٩٨ وَ مِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ
مَا يُنْفِقُ قُرْبَىٰ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ أَلَّا إِنَّهَا قُرْبَىٰ
لَهُمْ سَيَدْخُلُوهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ٩٩

الدوائر} بلاها و مصائب خوفناک روزگار را برای شما انتظار می کشند { **عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوَاءِ** } بلاها و مصیبت های سخت دامگیر خودشان باد [۹۹] { **الزَّيْنَبُ** } مایه نزدیکی به خداوند سبحان { **صَلَوَاتُ الرَّسُولِ** } دعاها و استغفارهای پیامبر (در حق اتفاق کنندگان) { **إِنَّهَا** } نفقه.

۲۰۲ - قال رسول الله - ﷺ :- «لَقَدْ دُوءٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ زَوْجَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق علیه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از دنیا و تمام آنچه در دنیا هست
بیشتر است.»

[۹۴] **يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ** به دروغ شروع به عذر آوردن می کنند { **لَا تَحْضُرُوا** عذرخواهی نکنید } { **إِنْ تَوَمَّنْ لَكُمْ** به شما باور نداریم و شما را تصدیق نمی کنیم } { **نَبَأًا** ما را با خبر کرده است } { **سِرِّي اللَّهِ** خداوند عمل شما را خواهد دید یعنی: صدق یا کذب سخنان شما را روشن خواهد ساخت } { **تَسْرُدُونَ** برگردانده می شود } { **فَتُبَيِّنْكُمْ** شما را با خبر می سازد [۹۵] } { **سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ** برای شما به خدا سوگند خواهند خورد } { **إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ** هنگامی که به سوی آنان بازگردید } { **تَعْرِضُوا عَنْهُمْ** تا از توبیخ شان صرف نظر کنی } { **تَأْخِضُوا عَنْهُمْ** اهانت و تحقیر کردن آنان، از ایشان دوری گزینید } { **رَجَسَ** نجس، خبیث } { **مَأْوَاهُمْ** جایگاهشان که بالاخره بدانجا برمی گردند } { **يَحْلِفُونَ لَكُمْ** برای شما سوگند می خورند } { **تَعْرِضُوا عَنْهُمْ** تا از آنان درگذرید و خشنودشوید } [۹۷] { **أَجْزَلُ** شایسته تر، لایق تر } { **حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** احکامی که خدا نازل کرده است } [۹۸] { **مَغْرَمًا** غرامت، زیان و ضرر } { **يَتَرَبَّصُّ بَكُمْ**

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسِيرَى اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجَسٌ وَمَا وَلَهُمْ جَهَنَّمُ جزاء بما كانوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرَضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَالْأَعْرَابُ مَنْ يَتَّخِذُ مَا نَبِغَ مَغْرَمًا وَيَنْصُرُ بَيْنَ الدَّوَابِّ عَلَيْهِمْ ذَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَالْأَعْرَابُ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا نَبِغَ قُرْبَىٰ بَعْدَ مَا نَبِغَ مِنَ الرُّسُلِ إِلَّا إِنَّمَا قَرِبَةٌ لَهُمْ سِيَدُ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

الذوات بلاها و مصائب خوفناک روزگار را برای شما انتظار می کشند **عليهم ذائرة السوء** بلاها و مصیبت های سخت دامنگیر خودشان باد [۹۹] **قُرْبَات** مایه نزدیکی به خداوند سبحان **صلوات الرسول** دعاها و استغفارهای پیامبر (در حق اتفاق کنندگان) **إِنبَاء** نفقه.

۲۰۲- قال رسول الله - ﷺ: «لَقَدْ دُوِيَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رُوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از دنیا و تمام آنچه در دنیا هست بیشتر است».

{ ۱۰۰ } «السَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ» پیشگامان نخستین از مهاجران و انصار «وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ» و کسانی که به

نیکی روش آنان را در پیش گرفتند و راه ایشان را بخوبی پیمودند «أَعِدَّ» آماده کرده است «جَنَّتْ تَحْرِي مَن»

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۲۰۳

الْمَزِيدُ عَلَى الْقُرْآنِ

بهشتیانی که رودخانه‌ها در

زیر (درختان و کاخهای) آن

جاری است { ۱۰۱ }

«خَرَدُوا عَلَى النَّفَاقِ» مهارت

پیدا کرده‌اند. به نفاق عادت

کرده‌اند و ترک نفاق برای

آنان مشکل است «سَعْدُ بِهِمْ

مَرَّتَيْنِ» دو بار آنان را عذاب

خواهیم داد اولی با مصائب و

رسوایی اجتماعی و دیگری

عذاب هنگام مرگ { ۱۰۳ }

«عَظِيمٌ» سببی باشی برای

پاک کردن ایشان از زنگار

گناه و بخل «تَزَكِّيهِمْ» ایشان

را اصلاح گردانی و نیروی

خیرات و حسنات را در

درون ایشان تقویت کنی

«صَلِّ عَلَيْهِمْ» برای ایشان

دعا و طلب آمرزش کن

«سَكَنَ لَهُمْ» مایه آرامش و

ثبات آنان است. یا مایه

رحمت است برای ایشان

{ ۱۰۴ } «وَأَخَذَ الصَّدَقَاتِ»

صدقات را می‌پذیرد و به آن

پاداش می‌دهد { ۱۰۵ }

{ «سَرَدُونِ» برگردانده

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
ذَلِكَ الْقَرَارُ الْعَظِيمُ ۱۰۱ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ
مُنْفِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النَّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ
عَظِيمٍ ۱۰۲ وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا
وَعَمَلًا سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۰۳
خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ
إِنْ صَلَّوْتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۱۰۴ أَلَمْ يَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ
اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۰۵ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلَالِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۰۶ وَآخَرُونَ مُرْجُونَ لَأَمْرِ
اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۱۰۷

می‌شوید { «الغيب» هر چیز که از ما پنهان است «الشهادة» هر چیز که حاضر و قابل دیدن باشد (یعنی غایب و حاضر در علم خداوند سبحان مساوی هستند) { ۱۰۶ } «و آخرون» دسته دیگری غیر از دسته‌های پیشین که از رفتن به جهاد سرباز زدند «مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ» به تأخیر انداخته‌شدگان. کسانی که کار آنان { اینک } خداوند آنان را می‌بخشد یا نه { به آینده موکول شد.

۲۰۳- قال النبی - ﷺ: «أَيُّ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ، وَأَيُّ الْإِيمَانِ بَغْضُ الْأَنْصَارِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «محبت و دوست داشتن انصار نشانه ایمان است، و کینه و بغض نسبت به انصار نشانه نفاق است».

﴿إِنْ أَرَدْنَا﴾ نحواسته‌ایم
﴿الْحَسَنُ﴾ راه و کار نیک (که)
آسان کردن غاز جماعت برای
مسلمانان ضعیف بود [۱۰۸]
﴿لِلْمَسْجِدِ﴾ مراد: مسجد قیام
است ﴿يُطَهَّرُوا﴾ در پاکی و
طهارت جسمی و روحی
مبالغه می‌کنند ﴿يُحِبُّ
الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ به پاکیزگان
(روحی و جسمی) پاداش
می‌دهد [۱۰۹] ﴿أَتَسَّسَ﴾
بنیانه ﴿بنایش را بنیاد نهاد﴾
﴿عَلَى شَيْءٍ﴾ بر لبه، کناره
﴿جُرُفٍ﴾ چاهی که با سنگ
ساخته نشده باشد ﴿هَارٍ﴾
شکافته شده و در شرف
سقوط ﴿فَانْهَارَ بِهِ﴾ ساختن با
سازنده آن سقوط کرد
﴿بَنِيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا﴾ بنایی که
ساخته‌اند (مسجد ضرابی
که منافقان ساخته بودند)
﴿رَبِيبٌ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ سبب شک،
تردید و ترس در دلهایشان
است که مبادا از سوی
مسلمان، بدی به آنان رسد

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا بَيْنَ
الْمُؤْمِنِينَ وَإِصْرًا عَلَى مَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ
وَيَحْلِفُونَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
۱۰۷ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا الْمَسْجِدُ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ
يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ۱۰۸ أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ
عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ
عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۱۰۹ لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً
فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۱۱۰
إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّهُمْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقْبَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ
وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۱۱۱

﴿إِنْ أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ﴾ تا اینکه دلهایشان با مرگ، پاره پاره شود [۱۱۱] ﴿وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ﴾ هیچ کس
بیشتر از خداوند به عهد و پیمانش وفا نمی‌کند ﴿فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمْ﴾ پس به معاهده‌ای که بسته‌اید شاد باشید
(بیعت رضوان).

۲۰۴ - عن أبي ذرٍّ - رضي الله عنه - قال: قلت: يا رسول الله! أيُّ العملِ أفضلُ؟ قال: «الإيمانُ باللهِ والجهادُ في سبيله».
متفق عليه

ابودر - رضي الله عنه - گوید: گفتیم: ای رسول خدا! کدامیک از اعمال بهتر است و ثواب بیشتری دارد؟ فرمود: «ایمان
به خدا و جهاد کردن در راه او».

[۱۱۲] {التَّائِبُونَ} توبه‌کنندگان {الْحَامِدُونَ} سپاسگزاران {السَّائِحُونَ} رزمندگان مجاهد. روزه‌داران یا کسانی که برای تفحص در تاریخ و عبرت‌آموزی از گذشتگان به گردش می‌پردازند {الْمُتَزَكِّينَ} نمازگزاران {الناهون} بازدارندگان.

الْحَامِدُونَ

۲۰۵

سُورَةُ التَّائِبِينَ

نهی‌کنندگان {الحافظون} اجراءکنندگان اوامر و نواهی خداوند [۱۱۴] {عن موعدة} به خاطر وعده {تبرأ منه} از او بی‌زاری جست {أواه} بسیار خاشع، به خاطر ترس یا مهربانی [۱۱۷] {ساعة} القسرة هنگام سختی و تنگنا در غزوه تبوک {كاد يزيغ قلوب...} نزدیک بود قلب آنان منحرف شود. به خاطر سختی و بحرانی بودن جنگ، نزدیک بود عده‌ای از راه بدر شوند و از جهاد بگریزند، که البته روحیه خویش را بدست آورده و منحرف نشدند.

۲۰۵- عن البراء بن عازب - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ - «يا فلان! إذا أويت إلى فراشك فقل: اللهم أسلمت نفسي إليك، ووجهي وجهي إليك، وفؤضي أمري إليك، والجانأ ظهري إليك،

التَّائِبُونَ الْعَمِيدُونَ الْحَمِيدُونَ الْمُخْلِصُونَ
الرَّكَعُونَ السَّاجِدُونَ الْمُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ
وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَفِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٣﴾ مَا كَانَتْ لِلنَّبِيِّ
وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ
وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٤﴾ وَمَا كَانَتْ
أَسْتَغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ
وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ
إِنْ إِبْرَاهِيمَ لَا وَهَّ حَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَمَا كَانَتْ
اللَّهُ يُضِلُّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ
يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٦﴾ إِنَّ اللَّهَ
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٧﴾ لَقَدْ تَابَ
اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ
مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ
مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٨﴾

لاملجأ ولا منجئ منك إلا إليك، آمنتُ بكتابك الذي أنزلت، وبنبيك الذي أرسلت، فإنك إن مت من ليلتك مت على الفطرة، وإن أصبحت أصبحت خيراً». متفق عليه

از براء بن عازب روایت است که: رسول خدا - ﷺ - فرمود: «هرگاه به بستر رفتی بگو: خداوند! خودم را به تو سپردم و به تو روی آوردم و کارم را به تو سپردم، و از روی تمایل به خیر و ترس از عذابت به تو پناه آوردم، پناهگاه و نجاتگاهی از تو جز به سوی تو نیست، به کتابی که نازل کرده‌ای و به پیامبری که مبعوث کرده‌ای ایمان آوردم؛ در این صورت اگر مردی بر فطرت مرده‌ای و اگر شب را به صبح رساندی، به خوبی روز را آغاز خواهی نمود».

[۱۱۸] ﴿وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ...﴾ و خداوند توبه آن سه نفری را هم می‌پذیرد که بدون عذر از رفتن به جهاد سربیزی کردند* ﴿مَارَحِبٌ﴾ با همه فراخی و وسعتی که دارد ﴿ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ﴾ دلهایشان به قدری تنگ

شده بود که هیچ خوشی نمی‌توانست وارد آن شود و

درون آن جز غم و اندوه نبود ﴿يَتُوبُوا﴾ تا آنان توبه کنند و

در آینده نیز بر توبه و استغفار مداومت داشته

باشند [۱۲۰] ﴿مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ﴾ درست نیست که

اهل مدینه... ﴿وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ...﴾ جان خود را

از جان او عزیزتر ندانند. نسبت به بذل جان خود در

مقابل جان او بخل ورزند ﴿ثَلَاثًا﴾ تشنگی ﴿نَصَبٌ﴾

خستگی ﴿مُحْسِنِينَ﴾ گرسنگی ﴿لَا يَتْلُونَ صِرَاطًا...﴾ وارد

مکافی نمی‌شوند که موجب خشم کافران شود ﴿کاری را

که موجب خشم کافران باشد انجم نمی‌دهند﴾ ﴿يُفِظُ

الْكُفْرَ﴾ کافران را خشمگین سازد ﴿لَا يَتْلُونَ مِنْ عَدُوٍّ

ثَلَاثًا﴾ به دشمن صدمه‌ای نمی‌رسانند و اسیر و غنیمی از

آنان نمی‌گیرند [۱۲۲] ﴿لَا يَفِرُّوْا كَافَّةً﴾ که همگی

برای جهاد ﴿یا تعلیحات دینی﴾ بیرون روند** ﴿لَا﴾ چه خوب است که ﴿طَائِفَةٌ﴾ گروهی. دسته‌ای (بیشتر از

یک نفر).

* آن سه نفر عبارت بودند از: کعب بن مالک، هلال بن امیه و مُرارَة بن ربیع که علی‌رغم ایمان واقعی از رفتن به جهاد

غزوه تبوک) سربیزی کردند.

** این آیه هنگامی نازل شد که نزدیک بود همه مسلمانان یا هم به جهاد بروند و پیامبر - ﷺ - را تنها در مدینه باقی

گذارند و این آیه به آنان دستور داد که عده‌ای به جهاد بروند و عده‌ای در مدینه باقی بمانند تا تعلیمات دینی را از زبان

پیامبر بشنوند و به دیگران بعد از بازگشت از جهاد ابلاغ نمایند.

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۲۰۶

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنَّهُ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۱۸ يَتَابِعُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ۱۱۹ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَٰلِكُمْ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْغُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نِيْلًا إِلَّا أَكُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۱۲۰ وَلَا يَنْفَقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا أَكُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۲۱ وَمَا كَانُ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ۱۲۲

{ ۱۲۳ } { يٰلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ } به شما نزدیکترند و یحجدوا فیکم و باید که در شما.. بیابند { غلغلۃ } خشونت. شدت. کم رهی نسبت به آنان { اَیُّکُمْ زَادَتْهُ هٰذِهِ اِیْمَانًا } (منافقان از روی تمسخر به مؤمنان می گفتند:) این سوره بر ایمان کدامیک از شما افزود؟

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۲۰۷

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

{ ۱۲۵ } { مَرَضٌ } نفاق. دو

رویی { جَسًا } نفاق و کفر.

پلیدی { ۱۲۶ } { يَنْشُونَ } با

سختی ها و بلايا امتحان

می شوند { وَ لَاهُمْ يَذْكُرُونَ }

عبرت غی گیرند { ۱۲۷ }

{ أَنْزَلَتْ سُورَةٌ } سوره ای

نازل می شود و حقیقت

درونی آنان را بر ملا می سازد

{ هَلْ يَرَأِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ } به

یکدیگر می گویند: آیا

هنگامی که به آهستگی

می رفتید کسی شما را دید؟

{ صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ }

خداوند قلب آنان را از حق

بگردانیده است { ۱۲۸ }

{ عَزِيزٌ عَلَيْهِ } بر جان شریف

او سخت و دشوار می آید { مَا

عَيْنٌ } رنج، درد و مشقت شما

{ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ } به شما

علاقند است { ۱۲۹ }

{ حَسْبِيَ اللَّهُ } خدا برای من

کافی است و او یاریگر من

است.

يٰۤأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قِيلُوا لِّلَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ
وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غُلْظَةً وَّاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۱۲۳
وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهِ
إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ
۱۲۴ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا
إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ۱۲۵ أَوَلَا يَرَوْنَ
أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ
لَا يَنْتَوِيُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ۱۲۶ وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ
سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرَيْنَكُمْ مِنْ أَحَدٍ
ثُمَّ انصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ
۱۲۷ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ۱۲۸ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۱۲۹

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

آیاتها ۱۴

آیاتها ۱۴

۲۰۶ - حدیث ابن عباس -

رضی الله عنه . قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - أَجُودَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجُودَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ، حِينَ يَلْقَا جَبْرِيلَ وَكَانَ يَلْقَاهُ

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ، فَيُدارِسُهُ الْقُرْآنَ. فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ - أَجُودُ بِالْخَيْرِ مِنَ الزَّيْجِ الْمَرْسَلَةِ. متفق عليه

ابن عباس گوید: پیامبر - ﷺ - از تمام مردم سخی تر بود، مخصوصاً در ماه رمضان هنگامی که جبرئیل را ملاقات

می کرد، از هر وقت دیگر جود و سخاوتش بیشتر می شد، جبرئیل در تمام شبهای رمضان با پیامبر - ﷺ - ملاقات

میکرد، و قرآن را برای پیامبر - ﷺ - می خواند، به حقیقت سرعت سخاوت پیامبر - ﷺ - در خیر و احسان از باد

شدیدتر و بیشتر بود.

سوره یونس [۱] «الر» خوانده می شود: الف. لام. را {الحکیم} محکم و استوار در لفظ و معنی. دارای سخنان حکمت آمیز { [۲] «أَكَاَنَ لِلنَّاسِ عَجَبًا» آیا درست است که از اینکه به مردی از جنس خودشان وحی می فرستیم تعجب کنند و آن را امری غریب بدانند { «انْذِرِ النَّاسَ» که مردمان را (از عذاب خدا) بترسان {بَشِّرْ» موده بنده { «قَدَمِ صَدَقٍ» سابقه فضل و منزلت والا نرزد خداوند [۳] «أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ» مستولی شد. استوایی که لایق به ذات سبحان او است {«يُدِيرُ الْأُمُورَ» کار جهان را به مقتضی حکمت و مصلحت می گرداند {«مَامِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ» کسی نمی تواند میانجی بشود مگر پس از اجازه خدا { [۴] «وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا» این وعده راستین خدا است { «بِالْقِسْطِ» با عدالت {«شَرَابٍ» نوشیدنی {«حَمِيمٍ» مایع بسیار داغ در اوج حرارت [۵] «ضِيَاءٍ» درخشان (از خودش نور دارد و نورافشانی می کند) «نُورًا» تابان (نور ستاره دیگری را منعکس می کند) «وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ» برای ماه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَٰنَ ۚ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ۝۱ أَكَاَنَ لِلنَّاسِ عَجَبًا ۚ أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا ۚ أَن لَهُمْ قَدَمٌ صَدَقَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ۝۲ إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ مِمَّنْ شَفِيعٌ إِلَّا مِمَّنْ بَعْدَ إِذْنِهِ ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝۳ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ ۖ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۝۴ هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ اللَّيْلِ ۚ وَالنَّجْمُ هُوَ الْوَسِيلُ ۚ وَاللَّهُ يَهْدِي لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝۵ إِنَّ فِي آخِزَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ ۝۶

منازلی تعیین کرده است. ماه هر شب در منزل و موقعیت خاصی است و بدین ترتیب است که حساب ماه و سال بوجود می آید { «السنین» سالها { «الحساب» حساب عبادات مثل: روزه و حج، همچنین حساب معاملات مثل: اجاره، رهن و... { «إِلَّا بِالْحَقِّ» جز از روی حکمت { «يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ» خداوند آیات (قرآن و نشانه جهان) را برای آنان که می فهمند و درک می کنند به طور مفصل بیان می کنند { [۶] «إِنْ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ» در تعاقب و به دنبال هم آمدن شب و روز { «و کوتهای و بلندی آنها { «الآيَاتِ» ادله و براین آشکاری است بر وجود سازنده قادر حکیم.

[۷] «لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا» توقع دیدار خدا را ندارند و انتظار حساب و کتاب را ندارند زیرا زندگی دوباره بعد از مرگ را انکار می‌کنند {و اطمیناناً} به زندگی دنیوی آرام گرفته‌اند؛ [۱۰] «غَافِلِينَ» غافل، دغای ایشان

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۲۰۹

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

«تَحْتِمْ» خوش آمدگویی

خداوند و فرشتگان به آنان

«آخر دعوانهم» آخر سخنان

و گفته‌هایشان. پایان

دعایشان [۱۱] «لَقَضَى إِلَيْهِمْ

أَجَلُهُمْ» هلاک می‌شوند. عمر

آنان باقی نمی‌ماند «فَقَدَرُ» رها

می‌سازیم «فِي طُغْيَانِهِمْ» در

تجاوز از حدشان در کفر

«يَعْمَهُونَ» مترده و متحیر.

سرگردان [۱۲] «الضُّرَى»

بلای. سختی. ناراحتی «دَعَانَا

لِحَبْنِهِ» در حالی که بر پهلوی

دراز کشیده است یا نشسته و

یا ایستاده است، برای

برطرف شدن مشکل، ما را به

کمک می‌طلبد (یعنی در هر

حال) «مَرَّ» به کفر خود ادامه

می‌دهد و عبرت نمی‌گیرد

[۱۳] «الْقُرُونِ» مثلها.

نسل‌ها (مثل: قوم نوح، عاد و

ثمود) [۱۴] «جَعَلْنَاهُمْ

خَلَائِفَ» بعد از نابود ساختن

آن مفسدان، شما را جانشین

آنان کردیم.

۲۰۷. قال رسول الله - ﷺ -

«إذا مات ولد العبد قال الله تعالى لملائكته: قبضتم ولد عبدي؟ فيقولون: نعم. فيقول: قبضتم ثمرة فؤاده؟ فيقولون: نعم. فيقول: ماذا قال عبدي؟ فيقولون: حيدرك واسترجع. فيقول الله تعالى: ابنوا لعبدي بيتاً في الجنة، وسموه بيت الحمد». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هنگامی که فرزند انسانی بمیرد، خداوند به فرشتگان (مأمور قبض روح) می‌گوید: آیا فرزند بنده‌ام را قبض نمودید؟ می‌گویند: بلی. می‌فرماید: آیا میوه دل او را گرفتید؟ می‌گویند: بلی. باز می‌فرماید: پس بنده‌ام چه گفت؟ می‌گویند: گفت: الحمد لله و انا لله و انا اليه راجعون. خداوند می‌فرماید: برای بنده‌ام در بهشت خانه‌ای بسازید و آن را (خانه شکر) بنامید.

[۱۵] ﴿الَّذِينَ يَبَايِعُونَكَ بَايَعُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ وَاللَّيْلَةَ﴾ یا آن را تغییر بده {من تقاهم} از پیش خودم* [۱۶] ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

خداوند شما را توسط من از آن آگاه نمی‌کرد {لَيْسَ لَكُمْ عُشْرًا} پیش از این مدتی میان شما بوده‌ام [۱۷]

﴿لَا يَفْلَحُ الْفَاسِقُونَ﴾ مجرمان

شُرکان

۲۱۰

لَا يَفْلَحُ الْفَاسِقُونَ

رستگار نمی‌شوند و نجات

پیدا نمی‌کنند [۱۸]

{أَنْتُمْ يَوْمَ اللَّهِ يَا} آیا

خدا را از شر کای باخبر

می‌سازید که خود از وجود

آنسان بی‌خبر است؟! {

سبحانه} خداوند پاک و

منزه است [۱۹] ﴿أَنَّهُ

وَاحِدٌ﴾ یک صنف. یک ملت

{وَلَا كَلِمَةَ سَبَقَتْ...} اگر

وعده خدا از پیش، بر این

نرفته بود که عذاب بزرگ

کافران را تا روز قیامت به

تأخیر بیاندازد... ﴿لَقَدْ

بَيَّنَّاهُمْ﴾ میانشان داوری

می‌شد. کار هلاکت کافران

پایان می‌یافت [۲۰] ﴿آيَةُ

مِنْ رَبِّهِ﴾ معجزه‌ای مادی و

حسی مثل: معجزه عصای

موسی و غیره.

* هنگامی که هرقل پادشاه روم

از ابوسفیان و پیروانش درباره

اوصاف پیامبر - ﷺ - سؤال

می‌کرد، از ابوسفیان پرسید: آیا

قبل از اینکه محمد ادعای

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَتَنْبِئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَبُكُونَ لِئَنَّا بَيِّنُوا لَكُمُ الْآيَاتُ إِنَّا مُبْتَلُونَ وَمَنْ يَعْصِ رَبِّي عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ۝ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَنْتَبِئُوكَ اللَّهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝ وَمَا كَانَ لِلنَّاسِ إِلَّا أَمَةٌ وَاحِدَةٌ فَأَخَذَكُمَا وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِي مَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ وَيَقُولُونَ لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ۝

پیامبری کند، او را دروغگو می‌پنداشتید؟ ابوسفیان - که در آن زمان از سران و رهبران کفر بود - گوید: گفتیم: خیر.

هرقل گفت: فهمیدم که او به مردم دروغ نگفته است تا اینکه به خدا دروغ بپندد.

۲۰۸- قال رسول الله - ﷺ - : «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، لَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ، لَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لَا تَوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ

سَاعَةً فِيهَا إِبَاجَةٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ». اخرجه أبو داود

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به ضرر خودتان و به ضرر بچه‌هایتان و به ضرر اموالتان دعا نکنید، تا مبدا دعایتان در لحظه

اجابت دعا باشد و مستجاب گردد».

[۲۱] «أَذَقْنَا النَّاسَ» به کفار چشاندیم «حَزَاءَ مَسْتَهْمٍ» سختی و محنتی که به آنان رسیده است مثل (گرسنگی و قحطی) «مَكْرًا فِي آيَاتِنَا» طعنه و استهزاء به آیات ما «أَسْرَعَ مَكْرًا» عقاب و مجازات خداوند سریع تر است و قبل از اینکه برای آیات قرآن چاره‌سازی کنید، خداوند

لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ

۲۱۱

يُسْرًا يُولِيْنَا

و إِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهْمٍ إِذْ أَلْهَمَهُمْ مَكْرًا قُلْ أَيُّ إِنَّا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعَ مَكْرًا إِنْ رُسُلُنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ۲۱ هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْأَلْبَرِ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِ وَجَرْتُمْ بِهِمْ رِيحَ طَبِيَّةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَ تَهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۲۲ فَلَمَّا أَغْرَقَهُمْ إِذْ هُمْ يَتَّبِعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۳ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أُنْزِلَتْهُ مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازْيَنْتَ وَظَرَكَ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدْ زُورُوا عَلَيْهَا أَتَتْهَا أَمْرًا نَائِلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنَبْ بِأَلَامٍ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ۲۴ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۲۵

برای نابودی شما چاره‌اندیشی می‌کند «لُشْنًا» فرشتگان مأمور و محافظ «الْفُلْکَ» کشتی‌ها «رَجْعَ عَاصِفٍ» باد شدید، توفنده و مغزب «أَحِيطَ بِهِمْ» مرگ و نابودی دور و بیر آنان را محاصره کرده است و آنان راه نجات ندارند [۲۳] «يَسْغُونَ» ظلم و فساد می‌کنند «بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ» و بال و زبان ظلم، کبر و فساد شما، متوجه خود شما می‌شود «مَتَّعَ الْحَيَاةَ» یا ستم و فساد تنها لذت‌های دنیای فانی نیستان می‌شود [۲۴] «مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» مثال دنیا از حیث سرعت زوال و فنا «زُخْرُفَهَا» بهجت، حُسن و کمال زیبایی آن «وَازْيَنْتَ» با اشکال و رنگ‌های مختلف گیاهان و گل‌ها زینت گرفت «ظَنُّوا أَهْلُهَا» اهل زمین یقین پیدا کردند که * «قَادِرُونَ

علیها» بر بهره‌مند شدن از آن قادرند «أَتَاهَا أَمْرًا» بलाهای گوناگون ما برای نابود ساختن آن در می‌رسد «جَعَلْنَاهَا حَصِيدًا» آنچه بر روی زمین است همچون گیاه درو شده نابود ساختیم «كَأَنْ لَمْ تَغْنَبْ بِالْأَحْسَنِ» گویا آن گیاهان دیروز وجود نداشته‌اند [۲۵] «دَارِ السَّلَامِ» بهشت.

* چون طمع زیاد و آرزوهای فراوان دارند، انگار نسبت به ماندگار شدن در دنیا یقین دارند.

۲۰۹- قال رسول الله - ﷺ: «الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر». اخرجہ مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دنیا زندان مؤمن و بهشت کافر است».

[۲۶] الحسنى جایگاه نیکو (بهشت) زیاده دیدن ذات خداوند کریم در بهشت الا برحق وجوههم چهره هایشان را غمی پوشاند (قر) غبار سیاه غبار غم { ذلّه } خوارى و حقارت [۲۷] شرههم ذلّه

حقارت آنان را در برمی گیرد

سورة التين

۲۱۲

الحسنى

عاصم مانعی که جلو

خشم و عذاب خدا را بگیرد

اغثت وجههم انگار

پرده ای سیاه همچون شب

چهره هایشان را پوشانده

است [۲۸] مکانکم بر سر

جایتان بمانید و تکان نخوريد

تا تکلیفتان را روشن کنیم

شركانکم کسانی را که

شریک خدا می دانستید و در

بزرگشان خاضع بودید

فرستادیم میانشان

دشمنی و تفرقه می اندازیم

[۳۰] هسانکم در آن

زمان * (بلوا كل نفس) هر

کسی حقیقت و نتیجه عمل

خویش را می بیند (اسلفت)

از پیش فرستاده است (ضل)

عنهم از آنان غمی و پنهان

شد [۳۱] اثن علیک التمع

والاصبر چه کس حس

شنوایی و بی نبائی را در ایشان

بوجود آورده است و حافظ

آن است [۳۲] فیکم الحق

که ربوبیت او با برهان ثابت

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۲۶ وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِّنْ اللَّهِ مِنْ عَاصِرٍ ۚ كَانَمَا أَغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قُطْعًا مِّنْ أَلِيلٍ مُّظْلِمًا ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۲۷ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرَلَيْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا عِبُدُونَ ۲۸ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ۲۹ هَٰذَا لِكُلِّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۳۰ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَن يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَن يُدِيرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۳۱ فذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَآذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصَفُّونَ ۳۲ كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَيْمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۳۳

شده است و شکی در آن نیست (فانّی تصرفون) چگونه شیطان شما را از حق منحرف می کند و به گمراهی می کشاند؟ [۳۳] (حقّت کلمة ربّکم) حکم پروردگار تو در باره آنان واجب شده است (به خاطر رویگردانی از تدبیر در آفرینش هرگز ایمان نمی آورند).

* (هنا لک) از اسمهای مکان است و برای زمان هم بکار می رود.

۲۱۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الْمَيِّتُ يَعَذَّبُ فِي قَبْرِهٖ بِمَا نَبِیَحُ عَلَیْهِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مرده در قبر به واسطه گریه (نامشروع) نزدیکانش که خود به آن وصیت کرده است) مورد عذاب قرار می گیرد».

[۳۴] ﴿يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ آفرینش را آغاز کند سپس دوباره آن را بیافریند ﴿فَأَنَّى تُؤْذِنُونَ﴾ چگونه از راه راست و هدایت منحرف می‌شوید؟ [۳۵] ﴿الْأَلْفُ﴾ به سوی شرائع و عقاید حق و ثابت (الهدی) راهنمایی نمی‌کند (حرف تاء در دل غم شده است) ﴿إِلَّا أَن يَهْدِي﴾ بلکه خودش باید راهنمایی گردد [۳۶] ﴿وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ﴾ مراد این است که بیشتر کافران، نادان و خرافی هستند و تحت تأثیر پندارهای غلط بت‌ها را می‌پرستند ﴿فَظَنَّا﴾ گمان بسیار ضعیف { [۳۷] ﴿أَن يَهْدِيَ﴾ من دون الله که دروغ‌هایی به هم بافته شده باشد و از سوی غیر خدا آمده باشد { ﴿وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ بلکه تصدیق‌کننده کتابهای آسمانی پیشین است { (الكتاب) تمامی کتابهای نازل شده (تورات، انجیل، صحف ابراهیم و زبور داوود) (لاریب فیهِ) شک و تردیدی در صدق آن نیست [۳۸] ﴿ادْعُوا مِن اسْتَلْتُمْ﴾ هر کسی را که می‌خواهید فراخوانید و از ایشان کمک بخواهید [۳۹] ﴿لَئِنْ لَّمْ يَحْطُوا...﴾ به چیزی که اصلاً از آن آگاهی

قُلْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُمْ مَن بَدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلْ اللَّهُ يَسْبِقُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ۳۴ قُلْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُمْ مَن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَن يُتَّبَعَ أَمَّن لَّا يَهْدِي إِلَّا أَن يُهْدَىٰ هَلْ لَّكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۳۵ وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۳۶ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَن يُفْرَفَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ لَآرِيبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۳۷ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَلْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۳۸ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّابٌ كَذِبٌ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَانَطَرُوا كَيْفَ كَانَ عَقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۳۹ وَمِنْهُمْ مَّن يَؤُمِّنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَّن لَّا يَؤُمِّنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ۴۰ وَإِن كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَن تَمُرُّ بَرَبْرَثُونَ مِمَّا آعَمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۴۱ وَمِنْهُمْ مَّن يَسْتَمْعُونَ لَكَ فَأَنْتَ تَسْمَعُ الصَّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَفْقَهُوْنَ ۴۲

ندارند { ﴿وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ﴾ عاقبت وعید آن برای ایشان روشن نشده است (خواری آنان در دنیا و جاودانگی ایشان در آتش دوزخ) [۴۲] ﴿يَسْتَمْعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ...﴾ ای پیامبر! مشرکان به تو گوش می‌دهند ولی همچون کران از آنچه می‌شنوند سودی نمی‌برند.

۲۱۱ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَنْفَعِي لَعِيدٍ أَن يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ يَتَّى» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ پندمای حق ندارد ادعا کند و بگوید: من از یونس بن متی بهترم (چون او بدون اجازه خدا شهر را رها کرد و در واقع بی‌امری خدا کرد)».

[۴۳] ﴿يَنْظُرُ إِلَيْكَ﴾ گروهی دیگر از مشرکان دلایل روشن بر نبوت تو را می‌بینند اما آنان همچون گران از آنچه می‌بینند سود نمی‌برند ﴿أَلَا نَتَّبِعُ الْغَيْبَ﴾ آیا تو می‌توانی ناپنیان را رهنمود کنی هر چند نبینند؟

(استفهام انکاری است) { [۴۵] ﴿كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا...﴾

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۲۱۴

الْبَلَدِ الْمَقْدُونِ

مشرکان - از شدت ترس و هراس در روز قیامت - گمان می‌برند که تنها لحظه‌ای کم در دنیا مانده‌اند و عمر آنان تنها به اندازه‌ای بوده است که

همدیگر را بشناسند [۴۷] ﴿فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ...﴾ هرگاه پیامبرشان حاضر شد تا به

کردار ملت خود گواهی دهد ﴿بِالْقِسْطِ﴾ با عدالت [۴۹] ﴿جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ زمان مرگ

آنان فرارسد [۵۰] ﴿رَأَيْتُمْ﴾ به من خبر دهید (ایات) شب

هنگام [۵۱] ﴿أَتَمَّ إِذَا مَرَّعَ﴾ آیا برای فرارسیدن عذاب

عجله می‌کنید، بعدها، پس از آنکه واقع شد بدان ایمان

می‌آورید؟ ﴿أَلَا﴾ آیا اکنون که عذاب واقع شد ایمان

می‌آورید؟! (یعنی دیگر فایده‌ای ندارد و استفهام در

اینجا برای انکار و توبیخ است) { [۵۲] ﴿أَلَمْ تَعْلَمُوا﴾

دانی؟ { [۵۳] ﴿يَسْتَبْشِرُونَ﴾

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ۴۳ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ۴۴ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۴۵ وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتُوفِيَنَّكَ فَاِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ۴۶ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَهُ رَسُولُهُمْ قَضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يَظْلِمُونَ ۴۷ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۴۸ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَجِزُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۴۹ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتٍ أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ۵۰ أَمْ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ ۵۱ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّهُ لَكُنْ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ۵۲ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ۵۳ وَلَيْسَتَيْنِ نَفْسَانِ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقُّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ۵۴

حقیقت خبر عذاب را از تو می‌پرسند (در واقع مسخره می‌کنند) ﴿أَلَمْ تَعْلَمُوا﴾ آیا آن قیامت و عذابی که به ما وعده می‌دهی صحیح است؟ (استفهام برای انکار و تمسخر است) ﴿إِنِّي وَرَبِّي﴾ آری، قسم به خدا (و ما آنم بمعجزین) شما نمی‌توانید با فرار کردن از عذاب خدا را امان باشید.

۲۱۲ - عن علی - رضی الله عنه - قال: قال لي رسول الله - ﷺ - : «قل: اللهم اني اسألك الهدى والسداد» اخرجه مسلم.
از علی - رضی الله عنه - روایت شده است که گفت: رسول خدا - ﷺ - به من فرمود: «بگو: خداوند از تو هدایت و استقامت و میانه‌روی را می‌خواهم».

[۵۴] {الْأَفْئِدَتِ بِهِ} آن را برای باز خرید خود از آتش فدیہ دهد {أَسْرُوا النَّدَامَةَ} آهسته و پنهانی اظهار غم، حسرت و پشیمانی می کنند* [۵۷] {نَدَامَةً لِّمَا فِي الصُّدُورِ} مراد: پاکسازی روح از ردائل اخلاق است {

سُورَةُ التَّوْبَةِ

[۵۹] {أَرَأَيْتُمْ} به من خبر

دهید {أَذِنَ لَكُمْ} آیا خدا

شما را از این حلال کردن و

حرام کردن آگاه کرده است

{تَفْتَرُونَ} در نسبت دادن آن

به خدا دروغ می گوید [۶۰]

{وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ...}

کسانی که به خدا دروغ

می بندند درباره روز قیامت

چه گمان می برند؟ آیا گمان

می کنند که خداوند آنان را

عذاب غمی دهد؟ {لَنَوْ فَضَّلُ

عَلَى النَّاسِ} خداوند با مهلت

دادن و نعمت بخشیدن به

مردم، دارای لطف و مرحمت

نسبت به مردمان است [۶۱]

{مَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ} هیچ کار

مهمی انجام نمی دهی

{شهودا} جمع شاهد:

مراقب، آگاه {تُفِيضُونَ فِيهِ}

زیاد بدان می پردازید

{يَعِزُّبُ} دور می شود، پنهان

می گردد {مُتَقَالِ ذَرَّةٍ} وزن

کوچکترین مورچه، یا ذرات

معلق در هوا {فِي كِتَابٍ} در

لوح محفوظ.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا
النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ
لَا يَظْلُمُونَ ۝۵۴ إِلَّا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْإِنَّ
وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝۵۵ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَالِيهِ تُرْجَعُونَ ۝۵۶ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِدَةٌ
مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ
۝۵۷ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا
يَجْمَعُونَ ۝۵۸ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِّن رِّزْقٍ
فَجَعَلْتُم مِّنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ
تَفْتَرُونَ ۝۵۹ وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
لَا يَشْكُرُونَ ۝۶۰ وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِن قُرْآنٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۝۶۱

* یا به این معنی است که حسرت و پشیمانی را آشکار می سازند. (چون واژه اسر، از اضداد است).

۲۱۳- عن مالک بن نضلة - رضي الله عنه - قال: أتيتُ رسولَ الله - ﷺ - وإنارتُ الهيئةَ فقال: «هل لك مال؟» قلت: نعم. قال: «من أيِّ المال؟» قال: قلت: من كلِّ المال من الإبل والذئب والغنم. فقال: «إذا أتاك الله مالاً فليزعل عليك». رواه الإمام أحمد.

مالک بن نضله گوید: نزد رسول خدا - ﷺ - آمدم در حالیکه ظاهر کم و زیاد بود، پیامبر فرمود: «مال و ثروتی داری؟» گفتم: بلیه. فرمود: «چه جور مالی؟» گفتم: هر مالی از قبیل: شتر، اسب و گوسفند. فرمود: «وقتی خدا به تو مالی داده است باید آثار آن در ظاهرت دیده شود».

[۶۲] «أُولِيَاءُ اللَّهِ» کسانی که با عبادت با پروردگارشان دوستی می‌کنند و خداوند نیز با توفیق و یاری کردن

ایشان با آنان دوستی می‌کند «لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» نه ترسی از عذاب آخرت دارند و نه به خاطر

آنچه در دنیا از دست

می‌دهند غمگین و محزون

می‌شوند { [۶۳] «الَّذِينَ

آمَنُوا وَكَانُوا يَقُولُونَ» (اولیاء

و دوستان خدا) کسانی که

ایمان آورده‌اند و تقوا پیشه

کرده‌اند [۶۴] «الَّذِينَ

موده» { [۶۵] «لَا يَحْزَنُونَ

توهم» سخنان و طعنه‌های

آنان در باره تو مثل: دیوانه،

شاعر، ساحر یا درغگو، تو را

غمگین نسازد «إِنَّ الْعَذَّةَ لِلَّهِ

چیرگی، برتری و قدرت تنها

از آن خدا است [۶۶] «إِنْ

يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ» جز از ظن و

گمان که خالی از حقیقت

است، پیروی نمی‌کنند

«يَغْرُصُونَ» در آنچه به خدا

نسبت می‌دهند دروغ

می‌گویند [۶۷] «الْبَهْسَ

مبصر» روز را روشن قرار

داد تا در آن ببینید و به دنبال

کسب و معاش باشید [۶۸]

«سبحانه» از اینکه فرزندی

داشته باشد پاک و منزّه است

«إِنْ عِنْدَكُمْ» پیش شما نیست

«لا

سُورَةُ الْاٰنْكَارِ

۲۱۶

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيْرِ

الْآيَاتِ أُولِيَاءُ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

۱۲ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَقُولُونَ ۱۳ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يُبَدِّلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۱۴ وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ

الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۱۵ الْآيَاتِ لِلَّهِ

مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ

يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءُ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا

الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۱۶ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ

الَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنْ فِي ذَلِكَ

لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۱۷ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا

لَا تَعْلَمُونَ ۱۸ قُلْ إِبْرَاهِيمُ الَّذِي يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

لَا يَقْبَلُهُمْ ۱۹ مَتَّعْنِي فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ

نَذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۲۰

{ هیچ دلیل و برهانی ندارید { «سلطان» حجت، دلیل، برهان. { [۶۹] «يَغْرُصُونَ» به دروغ بر خدا می‌بندند «لا

يُفْلِحُونَ» رستگار نمی‌شوند [۷۰] «نَذِيقُهُمْ» به آنان می‌چشانیم.}

۲۱۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَقَدْ كَانَ فِيمَا كَانَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ نَاشٍ مَحْدُوثُونَ (أَيُّ مُلْهُمُونَ) فَإِنْ يَكُ فِي أُمَّتِي أَحَدٌ فَإِنَّهُ

عمر»، متفق علیه

پیامبر ﷺ - فرمود: «در میان ملت‌هایی که پیش از شما آمده‌اند کسانی بودند که به آنان الهام می‌شد، اگر در امت من هم

چنین کسی باشد، حتماً عمر خواهد بود».

[۷۱] {أَنْتَ} بخوان «نبا» خبر {كَبُرَ عَلَيْكُمْ} برای شما سخت و ناگوار است «مَقَامِ» مدت زیادی را میان شما بمانم «فَاجْعُوا أَمْرَكُمْ» تصمیم خود را بر مکر و نیرنگ بگیرید «وَشَرَّ كَانَكُمْ» همراه با معبودهایتان که شریک خدا می دانستید و از

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

۲۱۷

سُورَةُ تُولِيَّتٍ

آنان کمک می طلبیدید {عُتِمَ} مبهم و مخفی که مقتضی تردید و سرگردانی است {اقْضُوا إِلَيَّ} آنچه در فکرتان است عملی کنید. شر و بلایی را که در فکر دارید، بر سر من بیاورید {وَلَا تُنْظِرُونِ} مرا مهلت و فرصت ندهید [۷۲] {تَوَلَّيْتُ} روی گردانید {فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ} مزد و پاداشی از شما نمی خواهم {إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ} مزد و پاداش من جز بر خدا نیست {مُسْلِمِينَ} مطیعان و فرمانبرداران [۷۳] {فَكَذَّبُوهُ} او را تکذیب کردند {غَيَّبُوا} او را نجابت دادیم {وَمِنْ مَعَهُ} و کسانی که با او بودند {الْفَلَکَ} کشتی {جَعَلْنَاهُمْ} خلانف {ایشان را جانشین غرق شده ها کردم {الْمُنْذِرِينَ} بیم داده شدگان {۷۴} {نَطِيعٌ}

وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ نوح إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَنْقُومُ إِن كَانْ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذِكْرِي بِمَا يَنْتِ اللَّهُ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمَعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَّكَاءُكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ ۷۱ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۷۲ فَكَذَّبُوهُ فَجَعَلْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَکِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلْفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ ۷۳ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْغِبُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ۷۴ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ۷۵ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا السِّحْرُ مِثْلُ ۷۶ قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرُ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ۷۷ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونُ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ۷۸

مُهر و موم می کنیم {الْمُعْتَدِينَ} متجاوزان [۷۵] {عَلَيْنَا} اشراف و درباریان فرعون [۷۶] {جَاءَهُمُ الْحَقُّ} حق ثابت به سوی آنان آمد (معجزه موسی) [۷۸] {نَطِيعًا} تا ما را منصرف کنی {الْكِبْرِيَاءُ} عظمت، پادشاهی. ۲۱۵- قال رسول الله - ﷺ: «لَا يَحِلُّ دِمْرُ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: النَّيْبِ الزَّانِي، وَالنَّفْسِ بِالْغَيْبِ، وَالثَّارِكِ لِدَيْبِهِ الْمَقَارِقِ لِلْجَاهَةِ». رواه البخاري ومسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «در یختن خون هیچ مسلمانی روا نیست مگر به یکی از این سه سبب: بیوهای که مرتکب زنا شود، کسی که فردی را بکشد، و کسی که دین خود را ترک نماید و از گروه مسلمانان جدا شود».

{ [۷۹] «أَتُورِي بِهِ» به پیش من بیاورید [۸۰] «السَّحَرَةُ» جادوگران { [۸۱] «لَمَّا الْقَوْا» هنگامی که ریسبان‌ها و عصاهای خود را انداختند [۸۲] «وَيُحَقِّقُ اللَّهُ الْحَقَّ بَكَلَامِهِ» خداوند متعال حق را با حجت‌های خویش که آن را برهان آشکاری علیه

آنان قرار داده است، ثابت و پایدار می‌کند [۸۳] «عَلَى خَوْفٍ» با ترس «مِلَّتِهِمْ» اشراف و روسای قوم بنی‌اسرائیل که ترس از فرعون و عشق به مال‌اندوزی آنان را از ایمان آوردن به موسی بازداشته بود «أَنْ يَفْتَنَهُمْ» که آنان را اذیت و آزار دهد «لَعَالَى فِي الْأَرْضِ» با ظلم و فساد بر مردم گردنکشی و برتری‌جویی می‌کرد «الْمُتَّقِينَ» آنان که زیاده‌تر و فساد می‌کنند [۸۵] «وَلَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً» ما را وسیله عذاب قرار مده [۸۷] «أَنْ تَجْعَلُوا قَوْمَكُمْ» برای قوم خود خانه‌هایی بسازید «أَقْبَلَةً» مساجدی رو به کعبه، یا محل غاز خواندن [۸۸] «إِطِيعُوا عَلَى أَمْوَالِهِمْ» اموال فرعونیان را نابود کن. از میان ببر. بی‌سود و فایده کن «أَشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ» دلهایشان

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُوتَنِي بِكُلِّ سَجِرٍ عَلِيمٍ ۖ ۷۹ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ۚ ۸۰ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَابِغُهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَایْصِلُحُ عَمَلُ الْمُفْسِدِينَ ۚ ۸۱ وَيُحَقِّقُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلَامِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۚ ۸۲ فَمَاءٌ أَمِنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِيَّتُهُ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتَنَهُمْ وَإِنْ فِرْعَوْنُ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُفْسِدِينَ ۚ ۸۳ وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنْتُمْ ءَامَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ۚ ۸۴ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ ۸۵ وَنَحْنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۚ ۸۶ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَا الْقَوْمَ كَمَا يُبْصِرُونَ وَأَجْعَلُوا يُوتُوكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ ۸۷ وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۚ ۸۸

را مژهر و موم کن. بند کیسه دلهایشان را سفت ببند تا بیشتر سرکشی بکنند در نتیجه بیشتر عذاب ببینند «فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا» تا ایمان نیاورند مگر آنکه عذاب دردناک را مشاهده کنند، که در این هنگام ایمانشان هیچ نفعی به آنان نمی‌رساند.

۲۱۶- عن ابی ذرٍّ - رضی الله عنه - قال: قلت: یا رسول الله! أئِنَّ الْعَمَلَ أَفْضَلُ؟ قال: «الْإِيْمَانُ بِاللَّهِ وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ» متفق علیه.

ابودر - رضی الله عنه - گوید: گفتم: ای رسول خدا! چه کاری از همه کارها بهتر و دارای ثواب بیشتری است؟ فرمود: «ایمان به خدا و جهاد در راه او».

[۹۰] «جَاوَزْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْبَحْرَ» بنی اسرائیل را با قدرت خویش با پای پیاده از دریا عبور دادیم (سفا) متجاوزانه و برای ظلم (عدو) برای تعدی و کشتن آنان [۹۱] «أَيَّا أَكُنُونَ» آیا اکنون که به هلاکت یقین پیدا کردی

إِلْمَ الْإِسْرَآئِيلَ

۲۱۹

سُورَةُ يُوسُفَ

ایمان می آوردی؟ (هرگز)
فایده‌ای برای تو ندارد، زیرا
ایمان به هنگام مرگ نفی به
صاحبش نمی‌رساند [۹۲]
(نَسِجَكَ) لاشه تو را از
امواج دریا می‌رهانیم و بر
روی بلندای تپه‌ای
می‌اندازیم (بِیَدَيْكَ) تنها
بدن و جسم بدون روح تو
(آیه) عبرت، پند [۹۳]
(بِوَأَنَّا) استقرار دادیم.
اسکان دادیم (مُؤَبَّرًا صَدَقَ)
مکان شایسته و مورد
رضایت (فلسطین) [۹۴]
(الْكِتَابِ) تورات و انجیل
(الْمُتَّقِينَ) شک‌کنندگان.
سرکشان [۹۵] «حَقَّتْ عَلَيْهِمْ
كَلِمَةُ رَبِّكَ» حکم
پروردگار (عذاب) برای
ایشان واجب گشت [۹۷]
(كُلُّ آيَةٍ) هر معجزه و دلیل
قاطع.

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ فَاَسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَان سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۝۸۱ وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَآءِيلَ الْبَحْرَ
فَلْيَبْغَهُمُ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ
الْعَرَقُ قَالَ ءَأَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمِنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَآءِيلَ
وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝۸۲ أَلَتْنِ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ
مِنَ الْمُفْسِدِينَ ۝۸۳ فَأَلْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِيَدِنَا لِيَكُونَ لِمَنْ
خَلَقْنَا آيَةً وَإِنْ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ ءَايِنَا لَعَفْلُونَ ۝۸۴
وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَآءِيلَ مَبْوَءَاصِدِي وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ
فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝۸۵ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يَفْقَهُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۝۸۶ وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ
۝۸۷ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
۝۸۸ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۝۸۹

۲۱۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :
«لَقَدْ دُوِّنَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رُوحُهُ
خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق
عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از تمام آنچه در دنیا هست بیشتر است».

۲۱۸- قَدِمَ النَّبِيُّ - ﷺ - الْمَدِينَةَ وَالْيَهُودُ تَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: «مَا هَذَا الْيَوْمَ الَّذِي تَصُومُونَهُ؟» قَالُوا: هَذَا يَوْمٌ ظَهَرَ فِيهِ
مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ، فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : لَا صِحَابَهُ: «انتم احق بَعُوسَى فُصُومُهُ»، أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ

پیامبر - ﷺ - وارد مدینه شد در حالیکه یهودیان روزهدار بودند، فرمود: «این چه روزی است که روزه گرفته‌اید؟»
گفتند: روزی است که موسی بر فرعون غلبه یافت. پیامبر - ﷺ - به اصحابش فرمود: «شما به موسی اولی تر هستید پس
این روز را روزه بگیرید».

[۹۸] ﴿فَلَوْلَا﴾ چراغی بایست که (متضمن معنای سرزنش به خاطر عدم ایمان است) ﴿فَرِيقٌ﴾ مردم شهر از ملت های گذشته که خداوند متعال آنان را نابود کرده است ﴿آمَنَتْ﴾ قبل از دیدن مقدمات عذاب ایمان نبوده اند ﴿إِلَّا قَوْمٌ يَبُوءُونَ﴾
 مگر قوم یونس ﴿لَمَّا آمَنُوا﴾
 در حالی که اختیار داشتند، قبل از اینکه مقدمات عذاب را ببینند، ایمان آوردند ﴿كُتِبَ عَلَيْهِمُ﴾ از آنان برداشتم. بدور داشتیم؛ ﴿وَرَحْمَتُ اللَّهِ عَلَی الْغَافِلِينَ﴾
 زنده به حال خود گذاشتیم تا از منافع زندگی لذت ببرند و بهره مند شوند تا هنگامی که اجل طبیعی آنان فرارسید [۹۹] ﴿تَكْرَهُ﴾ مجبور می سازی؛ [۱۰۰]

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ ءَامَنَتْ فَفَعَلَهَا إِيْمَنُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤُسُّ لَمَّا ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ۙ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۚ وَمَا كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَجَعَلَ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ۚ قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانظُرُوا إِلَىٰ مَعَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ يَخْرُجَ مِنْ سَافِرٍ رُسُلُنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقَّقْنَا نَجِيحَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۚ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ ۚ

کافران گردید) پیامبران خود و مؤمنان را نجات می دهیم ﴿عَقَّا عَلَيْنَا﴾ بر ما واجب است. این کار حتماً شدنی است { [۱۰۵] ﴿أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ﴾ کاملاً خود را صرف دینی پاک و عبادت خداوند متعال کن ﴿حَنِيفًا﴾ رویگردان از تمام ادیان باطله و روی آور به دین حق [۱۰۶] ﴿لَا تَدْعُ﴾ به فریادخوان.
 ۲۱۹- قال رسول الله - ﷺ: «البرُّ حسنُ الخلق، والإثمُ ما حاك في نفسك وكرهت أن يطلع عليه الناس». رواه مسلم.
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «نیکی کاری همان خوش اخلاق است و گناه آن است که در دل شک و تردید ایجاد کند و دوست نداشته باشی که مردم از آن اطلاع پیدا کنند».

[۱۰۸] ﴿حَاقَبْتُمْ﴾ هدایت، شریعت و قرآن به سوی شما آمده است ﴿رَحِيلٌ﴾ حافظ و مراقب کارهای شما نیستم تا شما را از کفر منع کنم و به سوی ایمان بکشانم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۲۱

سُورَةُ هُودٍ

سوره هود

[۱] ﴿الْأَسْرِ﴾ الف. لام. را
﴿أَحْكَمْتُ آيَاتَهُ﴾ آیات قرآن
آنچنان دقیق، استوار و منظم
گشته است که هیچ خللی
بدان وارد نمی شود ﴿فُصِّلَتْ﴾
بر حسب و قانع و نیاز و به
صورت تدریجی نازل شده
است ﴿مَنْ أَدْنُو﴾ از سوی
[۲] ﴿أَلَّا تَعْبُدُوا...﴾ تا اینکه
غیر خدا را نپرستید [۳]
﴿يَتَعَمَّكُم مَّتَاعًا حَسَنًا﴾ شما را از
زندگی خوب و نیکی
بهره مند می سازد ﴿إِلَىٰ أَجَلٍ﴾
﴿مُسَمًّى﴾ تا هنگام فرارسیدن
مرگ ﴿فَضْلُهُ﴾ پاداش کامل
نیکوکاریش ﴿تَوَلَّوْا﴾ پشت
کنید و روی بگردانید [۵]
﴿يَتَنَوَّنُ صُدُورُهُمْ﴾ دشمنی و
کفر را در سینه هایشان پنهان
می کنند ﴿لِيَسْتَخَفُّوا مِنْهُ﴾ تا
آن را از خدا پنهان دارند
﴿يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ﴾ با
جامه ها خویشتن را
می پوشانند تا زیاد مخفی
باشند ﴿بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾

وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ
يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۱۰۷ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ
ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ۱۰۸ وَاتَّبَعَ
مَأْيُوحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصْرَحْتَ بِحُكْمِ اللَّهِ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۱۰۹

آیاتها
۱۱۳

سُورَةُ هُودٍ

نیتها
۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكْبَۃُ أَهْكَمْتُ ۚ إِنَّهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنِّ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ۱
أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ۲ وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا
رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيَّ يَتَعَمَّكُمْ مَّتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ
كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ ۚ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
كَبِيرٍ ۳ إِلَىٰ اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۴ أَلَا إِنَّهُمْ
يَتَنَوَّنُ صُدُورُهُمْ لِيَسْتَخَفُّوا مِنْهُ ۚ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ
يَعْلَمُ مَا يَسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۵

آنچه در سینه ها نهفته است از قبیل: نیت خوب یا بد، کینه و غیره.

* گروهی از مشرکان گفتند: اگر درهای منزل را ببندیم، پرده ها را بکشیم، جامه هایمان را بر خود افکنیم و در دل دشمنی نسبت به محمد را مخفی کنیم، او چگونه می فهمد؟ و خداوند با نازل کردن این آیه: ﴿أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ﴾ راز آنان را برملا کرد.

۲۲۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ» رواه مسلم.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «دنیا زندان مومن و بهشت کافر است».

[۶] {هَاتِي} جنبیده، جاندار {سَرَّهَا} قرارگاهش. محل زندگیش (در پشت پدر یا بر روی سطح زمین) {سَرَّهَا} آرامگاهش (در رحم یا قبر که تا روز قیامت بدانجا سپرده خواهند شد) {كِتَابٌ} در لوح محفوظ [۷] {لِيلُوكُمْ} تا شما را امتحان کند (در حالی که او از خود شما بر اعیالتان، آگاهتر است) {أَحْسَنَ عَمَلًا} عابدتر و با تقواتر [۸] {آتةٌ معدودة} وقت و زمان. روزگاری کم {حَاقَ بِهِمْ} نازل شد. ایشان را احاطه کرد [۹] {لِيُؤْسَ} بسیار مایوس و ناامید {كُفُورٌ} بسیار کافر و انکارکننده وجود خدا، یا بسیار ناشکر نسبت به نعمت‌ها [۱۰] {نِعْمَاءٌ - نِعْمَتٌ} {ضَرَاءٌ سِتَّةٌ} شدت و ناخوشی که بدو رسیده است {إِنَّهُ لَفَرِحٌ} بسیار شادمان می‌شود به گونه‌ای که سرگشته و فریفته نعمت می‌شود {فَخُورٌ} به خاطر نعمتی که بدو رسیده بسیار بر مردم فخر می‌فروشد [۱۲] {تَارِكٌ} از تبلیغ قسمتی از آنچه به تو وحی می‌شود، خودداری کنی {ضَائِقٌ} دل‌تنگ {أَنْ يَقُولُوا} از ترس اینکه بگویند که {لَوْلَا} چرانه {نَذِيرٌ} بیم دهنده از عذاب خداوند به کسی که گناه می‌کند {رَكِيلٌ} مراقب و محافظ.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۖ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ
عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ
إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْحَرُكُمْ مِنْ ۖ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى
أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ ۚ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ
مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۚ
وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ
لَيَكُفِّرُ كُفُورًا ۚ وَلَئِنْ أَذَقْتَهُ نِعْمَةً بَعْدَ ضَرَاءٍ
مَسَتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورًا ۚ
إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۚ فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِيَّاكَ
وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتْرٌ أَوْ جَاءَ
مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۚ

ترس اینکه بگویند که {لَوْلَا} چرانه {نَذِيرٌ} بیم دهنده از عذاب خداوند به کسی که گناه می‌کند {رَكِيلٌ} مراقب و محافظ.

۲۲۱ - یَعِدُّ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الصَّافَا فِدْعَا بَطْلُونِ قَرِيشِ الْأَقْرَبِ، ثُمَّ الْأَقْرَبِ، فَاجْتَمَعُوا، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ قَرِيشِ! أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ خَيْلًا تَصْبِحُكُمْ، أَلَسْتُمْ مُصَدِّقِي» فَقَالُوا: مَا جَزَيْنَا عَلَيْكَ كَذِبًا، قَالَ: «فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ

پیامبر - ﷺ - بر صفا بالا رقت و قبائل قریش را به ترتیب نزدیکی فراخواند، و آنان جمع شدند، آنگاه فرمود: «ای جماعت قریش! اگر به شما خبر دهم که لشکری به شما حمله می‌کند، آیا حرف مرا تصدیق می‌کنید؟» گفتند: تاکنون از تو دروغی نشنیده‌ایم. فرمود: «پس من شما را از عذاب شدید قیامت بیم می‌دهم».

[۱۳] { **اَفْتَرَا** (محمد) آن را به دروغ به خدا نسبت می دهد { **فَاتَرَا** } بیاورید { **عِشْرَ سُوْرٍ مِّثْلِهِ** } ده سوره همانند آن { **مُفْتَرِيَاتٍ** } بهم بافته ها. ساخته های دروغین { **اَدْعُوا** } فراخوانید. به کمک بطلبید { [۱۴] **فَبَانِ** } **يَسْتَجِيبُوا** اگر مدعوین شما پاسخ شما را ندادند { [۱۵] **نُوفٍ اِلَيْهِمْ** } آنچه را که از دنیا و لذت های آن بخواهند بطور کامل به ایشان می دهد { **لَا يُخْسُونَ** } چیزی از نتیجه اعمال ایشان کم نمی شود { **حِطَّ** } در آخرت باطل و بی فایده خواهد شد { **صَنَعُوا** } آنچه در دنیا انجام داده اند { **بِاطِلٌ** } بهوده و بی فایده [۱۷] { **عَلَىٰ يَنبَغِي** } بر دلیل و برهان روشنی است (قرآن) { **شَاهِدٌ مِنْهُ** } شاهد و گواه بر نزول قرآن (اعجاز و نظم قرآن) * { **اِمَامًا** } مقتدی به. راهنما. تبعیت شده { **الْاَحْزَابِ** } قبیائل مکه و مجاور آن که برای مقاومت در برابر دعوت پیامبر - ﷺ - با هم متحد و هم رأی شده بودند { **هَزِيْةٍ مِنْهُ** } شک و تردید از اینکه قرآن، از سوی خداوند نازل شده باشد [۱۸] { **الْاَشْهَادُ** } جمع شاهد: فرشتگان. پیامبران، اعضاء و اندامهای بدن [۱۹] { **بِعْدُوْنِ** } باز می دارند { **يَغْرِبُنَا غُرْبًا** } آن را کج می خوانند. آن را در نظر مردم کج نشان می دهند تا از آن بیزار شوند.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَاَتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ
وَادْعُوا مَنْ اَسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ ﴿١٣﴾
فَاَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوْا اَنَّمَا اُنْزِلَ بِعِلْمِ اللّٰهِ وَاَنْ لَا اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿١٤﴾ مَنْ كَانَ يُرِيْدُ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا وَزَيْنٰهَا نُوفٍ اِلَيْهِمْ اَعْمَلُوْهُمْ فِيْهَا وَهُمْ فِيْهَا لَا يُخْسَوْنَ
﴿١٥﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا النَّارُ وَحِطَّ
مَا صَنَعُوْا فِيْهَا وَبَطِلَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٦﴾ اَفَمَنْ كَانَ
عَلٰى يَنۢبَغٍ مِنْ رَبِّهِۦ وَيَتْلُوْهُ شَاهِدٌ مِنْهُۥ وَمَنْ قَبْلَهُ كَتَبَ
مُوسٰى اِمَامًا وَّرَحْمَةً اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِهٖۤ ؕ وَمَنْ يَكْفُرۡ بِهٖۤ
مِّنَ الْاَحْزَابِ فَاَلَنَارُ مَوْعِدُهُۥ فَلَا تُكۡ فِيْ مَرۡيَمَ مِنْهُۥ اِنَّهٗ الْحَقُّ
مِنۢ رَبِّكَ وَلٰكِنۡ اَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٧﴾ وَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنۢ فَاْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اُولٰٓئِكَ يُعْرَضُوْنَ
عَلٰى رَبِّهِمْ وَيَقُوْلُ الْاَشْهَادُ هٰٓؤُلَآءِ الَّذِيْنَ كَذَبُوْا عَلٰى
رَبِّهِمْ ؕ اَلَا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٨﴾ الَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ
عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عَوۡجًا وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كٰفِرُوْنَ ﴿١٩﴾

۲۲۲- قال رسول الله - ﷺ - : «كل مولود يولد على الفطرة، فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر فرزندی که متولد می شود بر فطرت پاک متولد می شود و والدینش او را یهودی یا مسیحی یا زرتشتی می کنند».

* جواب شرط محذوف است، تقدیر آن چنین است: (یا کسی که اینگونه نیست برابر است؟!)

[۲۰] ... نمی‌توانند با فرار کردن از عذاب الهی نجات پیدا کنند [۲۱] ﴿هُدًى﴾ رفت. ناپدید شد [۲۲]

﴿الْأَعْرَابُ﴾ مسلماً. حقاً [۲۳] ﴿أَخْبُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ﴾ دهانشان به عدالت خداوند سیحان اطمینان دارد و به سبب

ترس از خداوند، خاشع و

فروتن هستند [۲۷] ﴿الْمَلَأَ﴾

اشراف و روساء ﴿ارَادَ﴾

اشخاص کوچک، فرومایه و

کم‌ارزش ﴿بَادَى الرَّأْيِ﴾

ظاهری، سطحی‌نگر.

ساده لوح [۲۸] ﴿ارَآيْتُمْ﴾ به

من خبر دهید ﴿عَلَىٰ بَيْتَةٍ﴾ با

نور بصیرت و حجت و برهان

﴿رُحْمَةً مِّنْ عَنَدِهِ﴾ مراد: نبوت

است ﴿فَعَصَىٰ عَلَيْهِمْ﴾ بر شما

مخفی و پنهان شده است ﴿أَنْزَلَ﴾

مکرمها آیا شما را مجبور به

پذیرش آن کنیم ﴿وَأَنْتُمْ لَهَا﴾

کارهون که حال که آن را

غسی‌پسندید و منکر آن

هستید.

۲۲۳- عن ابن عباس - رضي

الله عنهما - عن رسول الله - ﷺ

- فيها براءة عن ربه، تبارك و

تعالى، قال: إن الله كتب

المحسنات والسيئات ثم بينَ

ذلك، فمن هم بحسنة فلم يعملها

كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن

هم بها فعلوها، كتبها الله عنده

عشر حسنات إلى سبعين

ضعف إلى أضعاف كثيرة، وإن هم بسنة فلم يعملها، كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن هم فعلوها كتبها الله سبعة واحدة،

متفق عليه

از ابن عباس - رضي الله عنهما - نقل است که پیامبر - ﷺ - از خدا روایت نمود که فرمود: خداوند خویها و بدیها را نوشته

است و آن را بیان کرده است. پس کسی که تصمیم بر انجام کار خوبی گرفت اما آن را انجام نداد، خداوند نزد خود برای او

یک نیکی می‌نویسد؛ و اگر تصمیم بر انجام کار خوبی گرفت و آن را انجام داد، خداوند نزد خود آن را ده تا هفتصد تا

چندین برابر بیشتر می‌نویسد؛ و اگر تصمیم بر انجام کار بدی گرفت، اما آن را انجام نداد، خداوند نزد خود آن را یک

نیکی کامل می‌نویسد، اما اگر عملاً آن را انجام داد، خداوند (تنها) یک بدی برای او می‌نویسد.

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضْعِفُ لَهُمُ الْعَذَابَ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝ لَّاجِرَمَ أُنْهَمُ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ ۝ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْوَمِ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِتَىٰ لَّكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ إِلْيَاسَ ۝ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا فَرَنْكَ إِلَّا بَشْرًا مِّثْلَنَا وَمَا فَرَنْكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ يَبْذُرُوا الرَّأْيَ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ۝ قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْتَةٍ مِّن رَّبِّي وَءَانِي رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِهِ فَعُمِيتَ عَلَيْكُمْ أَنْزَلْتُ مُكْرَمُوهَا وَأَسْمَلْتُهَا كَرَهُونَ ۝

{[۲۹] «طارِد» دور کننده. طردکننده [۳۰] «مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ» چه کسی مرا از عذاب خداوند محفوظ می‌کند «إِنْ طَرَدْتُمُ» اگر من آن (مؤمنان فقیر) را از پیش خود برانم؟ [۳۱] «غَزَائِنُ اللَّهِ» گنجینه‌های رزق و مال خداوند [۳۲] «وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ» نمی‌توانید با فرار کردن خود را از عذاب خدا نجات دهید و او را درمانده سازید [۳۴] «يُفَرِّقُكُمْ» شما را گمراه سازد [۳۵] «أَمْ يَقُولُونَ» آیا مشرکان می‌گویند که نوح آنچه را با خود آورده است از سوی خدا نیست بلکه به دروغ به خدا نسبت می‌دهد؟! «فَعَلُ» [جرایمی] مجازات جرم و گناه من بر گردن خودم است [۳۶] «فَلَا تَحْسَبُ» امر بر تو سخت و دشوار نیاید و غمگین مشو «بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ» به خاطر کارهایی که انجام می‌دهند و بر آن مداومت دارند [۳۷] «الْفُلُكُ» کشتی «بِأَعْيُنِنَا» تحت نظارت و رعایت ما «وَرَحِينَا» و با راهبایی به وسیله وحی ما.

وَيَقُولُوا لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَإِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدٍ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلَقَّوْنَ بِهِمْ وَلَنْ نُكَلِّفَ أَرْكَكُمْ قَوْمًا يَجْهَلُونَ ﴿٣٩﴾ وَيَقُولُوا مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُمُ أَفَلَا نَذْكُرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ قَالُوا يَا نُوْحُ قَدْ جَدَلْنَاكَ فَأَكْثَرْتَ جِدْلَنَا فَأُنْبِئْنَا بِمَا تُعِدُّنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَا نَنْفَعُكُمْ نَصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَتَرَبُّهُمْ قُلُوبُ إِنْ أَفْتَرَيْنَاهُ فَعَلَىٰ أَعْيُنِنَا وَإِنَّا لَنَبْشُرِ الْمُؤْمِنِينَ أَفْئِدَةً وَآوْحِيَ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٤٥﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَلَا تَخَاطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٤٦﴾

ليصدق حتى يُكتبَ عندالله صدقاً وإنَّ الكذبَ يهدي إلى الفجور، وإنَّ الفجورَ يهدي إلى النار، وإنَّ الرجلَ ليكذبُ حتى يُكتبَ عندالله كذاباً» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «راستگویی انسان را به نیکوکاری می‌کشاند و نیکوکاری انسان را به سوی بهشت هدایت می‌کند، انسان راستگو به راستگویی خود ادامه می‌دهد، تا اینکه به مقام صدیق می‌رسد، دروغگویی انسان را به فسق و فجور می‌کشاند و فسق و فجور موجب رفتن به دوزخ می‌گردد. دروغگو به دروغگویی ادامه می‌دهد تا اینکه در پیشگاه خداوند به عنوان کذاب شناخته می‌شود».

۲۲۵- قال رسول الله - ﷺ - : «مَنْ يُحْزِمُ الزُّفَى يُحْزِمِ الْخَيْرَ كُلَّهُ»، رواه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که از نرم رفتاری محروم شده باشد از تمام خیر محروم گشته است».

[۳۹] «تُخْزِيهِ» او را خوار و رسوا می‌کند (عِلَّ عَلَيْهِ) بر او واجب می‌شود گریبانگیرش می‌شود «نَقِمَ» دافعی. همیشه [۴۰] «فَارَ التُّورَ» آب با شدت از تنور نان، جوشیدن گرفت «سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ» مگر کسانی که بر کفر مصمم‌اند و حکم به نابودی ایشان قبلاً صادر شده است [۴۱] { «ارْكَبُوا» } سوار شوید { «مَجْرِبَهَا» } زمان حرکت { «مُرْسَاهَا» } وقت لنگر انداختن و ایستادن { [۴۲] «مَجْرَىٰ هِمَمٍ» } کشتی سر نشانی را در میان امواجی به بلندای کوه، حرکت می‌داد { «فِي مَعَزِلٍ» } در گوشه‌ای { [۴۳] «سَاوِي» } پناه خواهم برد { «لَا عَاصِمَ» } هیچ مانعی. هیچ محافظی { «حَالَ بَيْنَهُمَا» } موج میان آن دو (نوح و پسرش) جدایی انداخت [۴۴] «إِبْلَعِي مَاءَكِ» آب خود را فرو خور { «إِقْلَعِي» } از باریدن بایست { «غِيضُ الْمَاءِ» } آب در زمین فرو رفت و کم شد { «اسْتَوَتْ» } استقرار یافت { «الْجُودِي» } کوهی در نزدیکی موصل در عراق { «بُعْدًا» } خداوند آنان را بدجوری هلاک کرد [۴۵] { «إِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ» } وعده تو به وقوع می‌پیوندد و خلافی

وَيَصْنَعُ الْفُلُوكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ أَمْرُنَا وَفَارَ التُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبُهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾ وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعَزِلٍ بِنْتْنَىٰ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ سَاوِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا رَأْسُ ائْبَلْعِي مَاءَكِ وَتَسْمَأُ أَقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

در آن نیست.

۲۲۶ - قال رسول الله - ﷺ: «لو رحم الله من قوم نوح احداً لرحم أم الصبي». اخرجہ ابن جریر و ابن ابی حاتم و كانت أم الصبي قد خرجت به إلى الجبل فلما بلغها الماء خرجت به حتى استوت على الجبل - أي أعلاه - فلما بلغ الماء رقبته رفعته يديها، ففرقا.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر خداوند به کسی از قوم نوح رحم می‌کرد به ام صبی (مادر بیچه) رحم می‌کرد». و او مادری بود که همراه بیچه‌اش از ترس طوفان از شهر خارج شد و هنگامی که آب به او رسید به بالای کوه و قلعه آن رفت و هنگامی که آب به گلوی او رسید با دو دستش بیچه‌اش را بلند کرد (تا او را از غرق شدن نجات دهد) ولی آب هر دوی آنها را غرق کرد.

الجزء الثاني عشر

۲۲۷

سُورَةُ هُودٍ

سَعَى ملتها و نسل‌هایی که
از شما و همراهانت به وجود
خواهند آمد {سَمِعْتُمْ} ز
نعمتها و خوشیها
بر خوردارشان می‌سازیم
{لَهُمْ} بدانان می‌رسد
{الْمُ} دردناک {۵۰}
{مَفْرُوقٍ} کسانی که به
دروغ شریک‌هایی را به خدا
نسبت می‌دهند {۵۱}
{فَطْرَنِي} مرا بر فطری سلیم
آفریده است {۵۲}
{الْأَنَاءُ} هر چه بالای سر
انسان باشد. آسمان. در اینجا
مراد باران است {يُزِيدُكُمْ قُوَّةَ
إِلَى قُوَّتِكُمْ} نیروی بر
نیرویتان بیفزاید {لَا تَتَوَلَّوْا
رُءُوسَ بَرْتَنَائِدِ} بر سر
بسیار بارنده و بدون ضرر
{۵۳} {مَا جِئْنَا بِمِثْلِهِ} معجزه‌ای برای ما
ناورده‌ای.

٢٢٧- قال رسول الله - ﷺ :-
«عجبا لأمر المؤمن إن أمره كله
له خير، وليس ذلك لأحد إلا
للمؤمن: إن أصابه سراء شكر

فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کار مسلمان انسان را به شگفتی و تعجب وامی‌دارد زیرا همه کارهایش برای او خیر است، و این امر برای هیچکس جز مسلمان ممکن نیست، اگر به وی فراخی و خوشی دست دهد، شکر کند، برایش خیر است، و اگر به او سختی برسد هم صبر کند، برایش خیر و مایه کسب ثواب است.»

٢٢٨- قال رسول الله - ﷺ :- «قد أفلح من أسلم، وكان رزقه كفافاً، وقنعه الله بما آتاه». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «فعلما کسی کہ اسلام آورد، و رزق و روزیش کافی و بسندہ بود، و خداوند او را نسبت بہ آنچه کہ بہ او دادہ قائم ساخت، رستگار است»۔

[۵۴] «إِنْ تَقُولُوا إِلَّا حَقَّ كَلِمَةٍ» چیزی جز این نمی‌گوییم که یکی از خدایان ما بلایی به تو رسانده است و دیوانه‌ها کرده است زیرا که تو از آنان بدگویی کرده‌ای و ما را از عبادت آنها بر حذر داشته‌ای {سوره}

الْحَقُّ الْقَائِمُ

۲۲۸

تَشْرُكُونَ

دیوانگی. جنون {إِنِّي بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ} قطعاً من بیزار و پاک هستم از آنچه که بجز خدا می‌پرستید {۵۵} {تَكْفُرُونَ} برای ضرر رساندن به من دست به نیرنگ و چاره‌جویی بزنید {انظر} مرا مهلت مدهید {۵۶} {دَابَّةٌ} جنبنده (اعم از انسان و غیر انسان) {أَجِدُ} بنصیحت بر او تملک و تسلط کامل دارد {۵۷} {تَوَلَّوْا} اعراض کنید به نصیحت‌های من پشت کنید {لَقَدْ أَرْسَلْنَاكُمْ} چون من رسالت خود را به شما رسانده‌ام، بنابراین حجت بر شما تمام شده و عذاب الهی محقق گشته است {حَفِظَ} مراقب. نگهبان. مطلع و آگاه به هر چه که انجام می‌دهید {۵۸} {جَاءَ أَمْرُنَا} عذاب ما در رسید {عَذَابٌ غَلِيظٌ} عذاب شدید و دو چندان {۵۹} {أَجْعَلُوا} {أَجْعَلُوا} {۵۹}

إِنْ تَقُولُوا إِلَّا اعْتَرَفَكَ بَعْضُ إِلَهَيْنا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَشْرِكُونَ ۵۴ مِّنْ دُونِهِ فَكِدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ۵۵ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ ربي وَرَبِّكُمْ مَا مِن دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِها إِن ربي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۵۶ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أَرْسَلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ ربي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُ شَيْئًا إِن ربي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ۵۷ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۵۸ وَتِلْكَ ءَعَادٌ جَدَّوْا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ۵۹ وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَغْوَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ أَلَا إِن ءَعَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّلْءَعَادِ قَوْمِ هُودٍ ۶۰ وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَإِن ربي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ۶۱ قَالُوا لَوْ لَمْ نَلِكْ لَإِنَّا لَمَنَاجِرُكُمْ فَقَدْ كُنْتُمْ فِينَا مَرْجُومًا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ۶۲

{تَبَيَّنَ} نشانه‌ها و دلائل پروردگارشان را انکار و تکفیر کردند {جَبَّارٌ} زورگو و قلدر. کسی که مردم را به کاری که دوست ندارند مجبور می‌کند {عَنِيدٌ} سرکش و متهم از حق. طاعی {۶۰} {بُعْدًا لِّعَادٍ} ناپدید باد عداوت {۶۱} {إِسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا} به شما توان آباد کردن زمین، سکونت در آن و بهره‌مندی از منافع آن داده است. آباد کردن زمین را به شما و اگر دار کرده است {۶۲} {مَرْجُومًا} امید داشتیم سرور ما بشوی. مایه امید بودی {مُرِيبٌ} به شک و تردید اندازنده.

۲۲۹- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ تَعَالَى بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مِنْ كَانُ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعَذَّبُ عَلَى أَعْمَالِهِمْ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند تعالی عذاب را بر قومی نازل کند، آن عذاب همه را دربر می‌گیرد، آنگاه (در قیامت) بر حسب اعمالشان بر آن گنجه می‌شوند».

[۶۳] (رَأَيْتُمْ) به من خبر دهید (بَشَرَةً) یقین، برهان و بصیرت (رَحْمَةً) مراد: نبوت است (فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ) اگر از شما پیروی کنم جز مایه ضرر من نمی گردید [۶۴] (آیة) معجزه ای که بر صدق نبوت من دلالت

دارد {نفاقه} شتر؛

الْحَرَّةُ الْفَارِغَةُ

۲۲۹

سُورَةُ هُودٍ

{فَدَّرُوهَا} آن را به حال خود

رها کنید {لَا تَسْهَوْهَا...}

اذیت و آزاری بسدان

مرسانید {فَاِذَاخُكُم} شما را

نابود می سازد [۶۵]

{فَقَرُّوْهَا} آن را سر بریدند

{[۶۶] فَلَمَّا جَاءَ اٰمُرُنَا}

هنگامی که امر ما (مبنی بر

عذاب قوم ثمود) در رسید (من

خزّی یومئذ) از خواروی و

رسوایی آن روز؛ [۶۷]

{الصَّيْحَةِ} صدای شدید و

نابودکننده از آسمان {جاثین}

جسد های بی حرکت و

خشکیده که بر روی صورت

افتاده اند [۶۸] {كَأَن لَّمْ

يَغْنَوْا فِئَها} گویا قبلاً در آنجا

بسر نبرده اند و زندگی

راحتی نداشته اند {بَعْدُ}

ثمود؛ نابود باد قوم ثمود [۶۹]

{لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا اِبْرٰهِيْمَ

بِالْبَشَرٰی} فرستادگان

(فرشته) ما همراه با مزدگانی

(تولد اسحاق) به پیش

ابراهیم آمدند {فَاٰلَيْتُ اَنْ

طولی نکشید که} {عَجَلِيْ حَنِیْذ}

گوساله ای که روی سنگ و آتش بریان گشته است [۷۰] {رَأٰی اٰیٰتِهِمْ لَا تَنْصِلُ اِلَیْهِ} دستشان بدان نمی رسد تا از آن بخورند. دست به غذا نمی زنند و از آن نمی خورند (زیرا در واقع آنان فرشتگانی بودند در شکل انسان) {لَنُكْرِهَنَّ} از ایشان تنفر پیدا کرد. بیزار شد. رمید {اَوْجَسَ مِنْهُمْ خِیْفَةً} در دل احساس ترس از آنان کرد [۷۱] {وَ اِسْرَآءُهَا قَائِمَةٌ فَضَحِكْتُ} همسر ابراهیم ایستاده بود و خندید، چون مرده هلاک قوط لوط را بدو داده بودند یا به خاطر تعجب از اینکه چگونه در سن پیری صاحب فرزند خواهد شد.

۲۳۰. قال رسول الله - ﷺ -: «الدنيا متاعٌ وخيرٌ متاعها المرأةُ الصالحةُ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دنيا خود کالا و متاع است و بهترین متاع و کلاهی آن زن صالح است».

[۷۲] «یا وینا» وای بر من! کلمه‌ای است که بر تعجب دلالت دارد «عجوز» پیرزن. سن او بیشتر از نود سال بود (یعنی) شوهرم «شیخا» پیرمرد. عمر او صد سال بود [۷۳] «{العجین...}» آیا از کار خدا تعجب می‌کنی (مخاطب همسر ابراهیم - علیه السلام - است) {جمید}

۲۳۰

المیزان القاسم

دارای خیر و احسان فراوان [۷۴] «{الزوع}» ترس و هراس (بجاولنا) درباره قوم لوط با ما مجادله کرد و از ما خواست که به ایشان مهلت دهیم تا شاید ایمان بیاورند [۷۵] «{الحلیم}» بردبار و شکپا است. در انتقام گرفتن از کسانی که در حق او بدی می‌کنند عجله نمی‌کند «{أزاة}» بسیار آه کشنده به خاطر ترس از خدا «{منیب}» رجوع‌کننده به خداوند سبحان در هر کاری. توبه‌کننده [۷۷] «{سئی بهم}» آمدن آنان لوط را ناراحت کرد و در واقع از آنان ترسید «{ضاق بهم ذرعا}» نتوانست در مقابل اذیت و آزار قومش حال آنان سوخت و بسیار نگران ایشان گردید چون گمان کرد که ایشان انسانند و تصور نمی‌کرد که فرشتگانی

قَالَ بَوَيْلِيَ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ۖ ۷۲ قَالُوا أَلْعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ وَبَرَكْنَاهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ۖ ۷۳ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرُ يُجْهِدُنَا فِي قَوْمٍ لُوطٍ ۖ ۷۴ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّهٌ مُنِيبٌ ۖ ۷۵ يَتَذَكَّرُ إِبْرَاهِيمُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ لَنَايِمٌ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ۖ ۷۶ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ۖ ۷۷ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَتَقَوْمٌ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ۖ ۷۸ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكِ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَنَعْلَمُ مَا تُرِيدُ ۖ ۷۹ قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوَى إِلَيَّ رُكْنٌ سَدِيدٌ ۖ ۸۰ قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْفُتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَانِ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ۖ ۸۱

از سوی خداوند باشند {یوم عَصِيب} روز سخت و دشوار [۷۸] «{یهرعون إلیه}» شتابان به سوی او آمدند، مثل اینکه به شدت رانده شده باشند «{هولاء بناتی}» اینان زنان امت من هستند هرکدام را که می‌خواهید به عقد خود در بیاورید «{لا تخزون}» کاری نکنید که من شرم‌نده شوم. به من توهین نکنید. مرا خوار و رسوا مسازید «{رشید}» عاقل و فهمیده که آنچه را می‌گویم بفهمد [۷۹] «{من حق}» حاجت و نیازی به دختران تو نداریم [۸۰] «{لوان لی...}» اگر قدرت دفع شما را داشتم... «{آری إلی رکن}» به انسان تیر و موندی (قوم و قبیله) پناه می‌بردم که مرا علیه شما یاری کند [۸۱] «{لن یصلوا إلیک}» دستشان به تو نمی‌رسد «{فأسر بأهلك}» خانواده‌ات را شبانه از شهر خارج کن «{یقطع من اللیل}» قسمتی از شب. بخش آخر شب.

[۸۷] ﴿جَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلَاطِينَ﴾ شهرشان را زیرو رو کردیم ﴿أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً﴾ همچون باران آنجا را سنگباران کردیم ﴿سَجِيلٍ﴾ گلی که به وسیله آتش پخته و تبدیل به سنگ می شود ﴿مَنْصُودٍ﴾ بی دربی، رگبار عذاب [۸۲] ﴿مُسَوَّمَةً﴾ نشانه شده برای

الْحَقَّ الْقَائِمُ

۲۳۱

سُورَةُ هُودٍ

عذاب، بر روی سنگها چیزی مثل مهر قرار داشت ﴿وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ﴾ چنين عذابی (یا سرزمین قوم لوط) از آن کافران و سایر ستمکاران بدور نیست [۸۴] ﴿أَلَا كُمْ حِجْرٌ﴾ من شما را بی نیاز و غنی از کاستن از پیکانه و اوزان می بینم ﴿يَوْمَ حِطِّ﴾ روز مهلک، که هول و هراس آن مردم را فرا می گیرد [۸۵] ﴿أَرْقُوا﴾ به کمال و تمام انجام دهید ﴿بِالْقِسْطِ﴾ با عدالت، بدون زیاد یا نقصان ﴿وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ﴾ با کاستن یا غلّ و غش به مردم ضرر نرسانید ﴿لَا تَعْتُوا﴾ فساد و تباهی راه نیندازید [۸۶] ﴿بِقِسْطِ اللَّهِ﴾ آنچه از اموال حلال برای شما برجای مانده است، اعمال صالح و انتظار ثواب آن ﴿بِحِفْظِ﴾ مراقب بر اعمال و گناهان و مجازات کننده گناهکاران [۸۷] ﴿أَصْلَاحُكُمْ﴾ آیا دین

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَنْصُودٍ ۘ ۸۴ مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ۘ ۸۵ شُعْبًا قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا أَلْمِ كَيْالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَبُكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ ۘ ۸۶ أَوْفُوا أَلْمِ كَيْالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۘ ۸۷ بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ۘ ۸۸ قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَأَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ۘ ۸۹ قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْتُمْ لَكُمْ عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۘ ۹۰

تو (مراد از استهفام، انکار و استهزاء است) [۸۸] ﴿الرَّائِبُ﴾ به من خبر دهید ﴿بِئْسَ﴾ هدايت و بصيرت ﴿أَنِيبُ﴾ در همه کارهايم به سوی خدا برمی گردم.

۲۳۱- قال رسول الله - ﷺ: «خوسب رجل ممن كان قبلكم فلم يوجد له من الخير شيء، إلا أنه كان يخالط الناس وكان موسراً، وكان يأمر غلبانه ان يتجاوزوا عن المعسر، قال الله - عز وجل - نحن احقُّ بذلك منه، تجاوزوا عنه». أخرجه مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردی از گذشتگان مورد محاسبه قرار گرفت، کار نیکی در کارنامه اعمال او نیافتند، جز اینکه او توانگر بود و با مردم اختلاط می کرد و به غلامهایش دستور می داد که از گناه شخص فقیر چشم پوشی کنند، خداوند - عزوجل - فرمود: ما به بخشودن شایسته تر از او هستیم، پس از گناه او چشم پوشی کنید».

[۸۹] «وَلَا يَجِرْ مِنْكُمْ» شما را وادار نکند «شَقَاقِ» دشمنی و مخالفت من «أَنْ يُصِيبَكُمْ» بر اینکه شما را دچار کند
[۹۰] «وَرُدُّ» بسیار با محبت نسبت به اولیایش [۹۱] «رِطْقِ» عشیره و قبیله تو «لِرَجْمَانِكَ» تو را

سنگباران می‌کردیم} [۹۲]
(... و رانکم ظهیرتاً) او را

فراموش می‌کنید. او را پشت
سر می‌اندازید [۹۳] «عَلَى
مَكَانِكُمْ» با تمام توان و
قدرت «ارْتَقِبُوا» چشم به راه
عاقبت و مجازات باشید «إِنِّي
مَعَكُمْ رَقِيبٌ» من نیز همراه
شما چشم به راه خواهم بود
{تا وعده الهی را درباره شما
بسبینم} [۹۴] «الصَّيْحَةُ»

صدای هولناک و مهلک از
آسمان «جَائِئِن» جسد های
خشکیده و بر روی صورت
افتاده [۹۵] «كَأَنَّهُمْ لَمْ يَفْتَنُوا
فِيهَا» انگار هرگز در آن دیار
در خوشی و نعمت بسر
نبرده‌اند «بَعْدَ الْمَدِينِ» ناپود
یاد قوم مدین «كَمَا بَعْدَتْ
ثُمُودُ» آنگونه که قبلاً قوم ثمود
نابود شدند [۹۶] «بِآيَاتِنَا» با
معجزات ما «وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ»
و برهانی آشکار بر صدق
رسالت او [۹۷] «مَلِيهِ»
اشراف و زعما دور و بر
فرعون.

وَيَقَوْمٌ لَا يَجِرْ مِنْكُمْ شَقَاقٍ أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ
قَوْمُ نُوحٍ أَوْ قَوْمُ هُودٍ أَوْ قَوْمُ صَالِحٍ وَمَا قَوْمٌ لَوْ طِ مِنْكُمْ
يَعِيدُ ۝۸۱ وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي
رَحِيمٌ وَدُودٌ ۝۸۲ قَالُوا يَشْعِبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا يَقُولُ
وَإِنَّا لَنَرُّكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ
عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ۝۸۳ قَالَ يَقَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ
اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِي إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ
مُحِيطٌ ۝۸۴ وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلٌ
سَوْفَ تَعْلَمُونَ مِنْ بَآئِهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ
كَذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ۝۸۵ وَلَمَّا جَاءَهُ
أَمْرُنَا بِجَنَّتَيْ شَعِيبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَاتَّخَذَ
الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَنَّتَيْنِ ۝۸۶
كَأَنَّهُمْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا إِلَّا بَعْدَ الْمَدِينِ كَمَا بَعْدَتْ ثُمُودُ ۝۸۷
أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۝۸۸ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِكَةٍ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ۝۸۹

۲۳۲- قال النبی - ﷺ: «والله إني لأستغفر الله وأتوب إليه في اليوم أكثر من سبعين مرة». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ: فرمود: «به خدا قسم من هر روز بیشتر از هفتاد بار توبه می‌کنم».

۲۳۳- وقال - ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يَسْطُرُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ النَّهَارِ، وَيَسْطُرُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ
الشمس من مغربها». أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ: فرمود: «خداوند دست مغفرتش را در شب می‌گستراند تا کسی که در روز گناه کرده است توبه کند و دست
مغفرتش را در روز می‌گستراند تا کسی که در شب گناه کرده است توبه کند (و این پذیرش توبه ادامه دارد) تا وقتی که
خورشید از مغرب طلوع کند».

[۹۸] «يَقْدُمُ قَوْمُهُ» از قوم خود پیش می‌افتد «فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ» آنان را به آتش جهنم می‌اندازد «الْوَرْدُ المورود» جایی که بدان وارد می‌شوند (آتش) [۹۹] «اتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً» در این دنیا دچار نفرین (مردمان) و

طررد (از رحمت خداوند)

الْحَرْقُ النَّارِي

۲۳۳

سُورَةُ هُودٍ

شدند «الرَّفْدُ المرفود» چیزی

که به ایشان داده می‌شود؛

[۱۰۰] «مِنْهَا قَاتَمٌ وَحَصِيدٌ»

برخی از این شهرها و آبادیها

هنوز پابرجايند و آثارى از

آنها باقى مانده است و برخى

ديگر به‌طور كلى نابود شده و

با خاك يكسان شده‌اند

[۱۰۱] «غَيْرُ تَتِيْبٍ» جز

هلاک کردن [۱۰۲] «أَخَذُ

رَبِّكَ» عقاب پروردگار تو

اين چنين است [۱۰۳]

{يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ} روز

گردهايى {مَشْهُودٌ} مردم

ترس و هراس آن روز را

مشاهده مى‌کنند [۱۰۴] «إِلَّا

لأَجَلٍ مَّعْدُودٍ» تا انتهای مدت

کوتاه که عمر کوتاه است

{[۱۰۵] «شَقِيٌّ» بدبخت

{سَعِيدٌ} خوشبخت [۱۰۶]

{زَفِيرٌ} صدای ناشی از بازدم

شدید {شَيْقٌ} صدای دم و

نفس کشیدن شدید [۱۰۸]

{عَطَاءٌ} خداوند در بهشت به

ایشان پاداش عظیمی

می‌دهد «غَيْرٌ مَّجْدُودٌ» غیر مقطوع، همیشگی.

۲۳۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُجْلِي لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ، ثُمَّ قَرَأَ: (وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ

ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ) [هود: ۱۰۲] متفق علیه.

پیامبر ﷺ فرمود: «خداوند به ظالم مهلت می‌دهد تا اینکه سرانجام او را مورد مؤاخذه و غضب خود قرار می‌دهد و دیگر

نجات پیدا نخواهد کرد». سپس این آیه را تلاوت کرد: «عقاب پروردگار تو این چنین است، هرگاه که (بر اثر کفر و

فساد، احوال) شهرها و آبادیهای را عذاب کند که مستحکم باشند، به راستی عذاب خدا درهنگام و سخت است».

[۱۰۹] «مَرِيَّة» شک و تردید («إِنْ لَمْ تَرَوْهُمْ» ما بهره و سزای آنان را بی‌کم و کاست خواهیم داد) [۱۱۰] «الکتاب» تورات «لَوْلَا كَلِمَةٌ..» اگر حکم ازلی پروردگار تو بر این نبود که انتقام و مجازات سخت آنان را تا روز قیامت به تاخیر
 لَمَّا لَقِيَكَ عِشْرَ ۲۳۴

بیندازد... «لَقِیَ بَیْنَهُمْ» حکم به نابودی آنان در دنیا اجرا می‌شد «مَرِيَّة» در شک و پریشانی روحی افتادن [۱۱۱] «كَلَامًا» هر یک از دو گروه مختلف «لَمَّا لَقِیْتَهُمْ رُبُّكَ» خداوند جزای اعمال ایشان را بی‌کم و کاست می‌دهد [۱۱۲] «فَاسْتَقِمْ» بر عمل به دستورات خداوند و دعاء و عبادت، پایدار باش «لَا تَطْغَوْا» از حدود و قوانین الهی تجاوز نکنید [۱۱۳] «لَا تَرْكَبُوا إِلَى...» مشرکان و کافران را دوست نداشته باشید و به آنان اطمینان نداشته باشید [۱۱۴] «طَرَفِي» التَّهَارُ دو طرف روز، اول و آخر آن «زُلْفَا» ساعاق از اول شب (مغرب و عشاء) «ذَكَرَى لِلذَّاكِرِينَ» پند و اندرز برای کسانی که پند می‌پذیرند [۱۱۶] «الْقُرُونِ» ملت‌های گذشته (أولوا

فَلَا تَكُ فِي مَرِيَّةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاءُؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوفُونَ هُمْ نَصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ۱۰۹ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ۱۱۰ وَإِنْ كَلَامًا لَوْ فِينَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَلُهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۱۱۱ فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۱۱۲ وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ۱۱۳ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ۱۱۴ وَأَصِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۱۱۵ فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَهُودٍ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَأَتَّبِعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ وَكَانُوا ثَجَرِ مَرِيكٍ ۱۱۶ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ۱۱۷

بَقِيَّةً» صاحبان عقل و فضل «أَتَوْا فِيهِ» فراخی و ناز و نعمتی که بدانان داده شده بود.

۲۳۵ - اصابت رجل من امرأة قبله، فأتى النبي - ﷺ - فأخبره، فأنزل الله تعالى: «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُ السَّيِّئَاتِ» فقال الرجل: ألي هذا يا رسول الله؟ فقال: «لجميع امتي كلهم». متفق عليه
 مردی زنی را بوسید، آنگاه نزد پیامبر - ﷺ - آمد و به او خبر داد، خداوند این آیه را نازل فرمود: «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُ السَّيِّئَاتِ» فرمود: «برای همه امت من است».

[۱۱۸] «أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ» ملتی دارای یک ایمان و مذهب و همچون فرشتگان دارای فطرتی عبادی (و لا یسر الون مختلفین) ولی آنان همیشه متفاوت باقی خواهند ماند و هر فردی راه خود را با فکر خود و به پیروی از

سُورَةُ الْاِنشَارِ

۲۳۵

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

خواستگاره‌های انتخاب می‌کند [۱۱۹] «وَمَتَّ كَلِمَةً»

ریک سخن پروردگارت که

می‌فرماید: «لَا مَلَأَنَ جَهَنَّمَ...»

واجب و ثابت گشته است

«الْحَقِّ» جن [۱۲۰] { «نَبِئْتُ»

به فؤادک» قلب تو را بدان

استوار گردانیم { «فِي هَذِهِ»

در این سوره «مَوْعِظَةً» آنچه

مایهٔ پند و عبرت‌آموزی

است «ذَكَرَى» یادآوری

آنچه بر سر دیگران آمده

است تا انسان عاقل از عوامل

و اسباب آنها دوری کند

[۱۲۱] «اعْمَلُوا عَلَى

مَكَاتِبِكُمْ» هر چه در توان

دارید انجام دهید.

سوره یونس [۱] «الر» خوانده

می‌شود: الف. لام. را [۲]

«قَرَأْنَا عَرَبِيًّا» قرآنی فصیح و

روشن. یا قرآنی به زبان عربی

[۳] «نَقُصُّ عَلَيْكَ» با تو

سخن می‌گوییم. ای محمد

برای تو بیان می‌کنیم [۴] «بِأَيِّ

آيَةٍ» ای پدرم { «أَحَدَ عَشَرَ

كُوبًا» یازده ستاره.}

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ
۱۱۸ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ
لَا مَلَأَنَ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۱۱۹ وَكُلًّا نَقُصُّ
عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَشِئُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ
الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ۱۲۰ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ۱۲۱ وَأَنْظِرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ
۱۲۲ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۱۲۳

آیاتها ۱۱۱

سُورَةُ يُونُسَ

ترتیبها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتِّلِكَ ءَايَتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۱ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۲ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ
بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْءَانَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ
لَمِنَ الْغَافِلِينَ ۳ إِذْ قَالَ يُونُسُ لَأَبِيَ يَتَابَتُ إِلَيَّ رَأَيْتُ
أَحَدَ عَشَرَ كُوبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ رَأَيْتُهُمَا لِي سَجْدِينَ ۴

۲۳۶- عن انس رضي الله عنه قال: قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ ليرضى عن العبد أن يأكل الأكلة، فيحمده عليها، أو يشرب الشربة، فيحمده عليها». أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از بنده‌اش راضی می‌شود که چون لقمه‌ای غذا بخورد خدا را به خاطر آن شکر گوید و یا آبی بنوشد خدا را به خاطر آن شکر گوید».

۲۳۷- قال رسول الله - ﷺ -: «إِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَإِنَّهُ يَأْتِي بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قرآن بخوانید زیرا قرآن در روز قیامت برای یارانش شفاعت می‌کند».

{[۵] نَبِيٌّ} فرزند عزیزم «لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ» خوابت را بازگو مکن «فَيَكِيدُ وَالْكَافِرُ كَيْدًا» برای نابودی تو

دست به دسیسه و نیرنگ بزرگی می‌زنند «عَدُوِّ مِثْلٍ» دشمن آشکارا { [۶] يَجْعَلُكَ } تو را برای انجام کارهای

بزرگ انتخاب می‌کند «تَأْوِيلُ

۲۳۶

الْحُرُوفِ الْقَائِمَةُ

الْأَحَادِيثُ» تفسیر و تعبیر

خواب «عَلَى أُبُيْكَ» بر دو

جَدُّ تو { [۷] آيَاتُ } پندها و

دلایل بر قدرت خداوند و

لطف او در حق بندگان که

انتخاب می‌کنند «لِلسَّائِلِينَ»

برای پرسش‌کنندگان { [۸]

أَحِبُّ إِلَى آبِنَا مَنَا } «أَحِبُّ إِلَى آبِنَا مَنَا»

یوسف و برادرش (بنیامین)

در پیش پدرمان از ما

محبوب‌ترند { «نَحْنُ غَضَبَةٌ» ما

گروه متحد و نیرومندی

هستیم و بدون آن دو نیز

می‌توانیم به پدرمان خدمت

کنیم «ظِلَالُ مِثْلٍ» اشتباه

آشکارا از اینکه آن دو را

بیشتر از ما دوست دارد { [۹]

أَطْرَحُوهُ أَرْضًا } او را به

سرزمینی دوردست بیافکنید

تا نتواند برگردد «يَجْلُ لَكُمْ

وَجْهَ أَبِيكُمْ» توجه و عاطفه

پدر تنها متوجه شما می‌گردد

{ [۱۰] أَلْقُرَةُ } او بیندازد {

غِيَاةَ الْجَبِّ } عمق و زرفای

تاریک چاه «يَلْقِطُهُ» بدون

قَالَ يَبْنِي لَا تَقْصُصْ رَأْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا
إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ وَكَذَلِكَ يَجْعَلُكَ
رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَعَلَى آلٍ يَعْزُوبُ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ
آيَاتٌ لِلِّسَّائِلِينَ ۝ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا
أَيُّنَا مَنَا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝ اقْتُلُوا
يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَحُلْ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ۝ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ
وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ يَلْقَاهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ ۝ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمُرُنَا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ
لَنَصِحُونَ ۝ أَرْسَلَهُ مَعَا غَدَا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ۝ قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ
أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ۝ قَالُوا لَئِنْ
أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذَا لَخَسِرُونَ ۝

مِثْلُ
لَمْ يَكُنْ

غرض و قصد او را برگردد «بَعْضُ السَّيَّارَةِ» مسافرائی که به مکانهای دور سفر می‌کنند { [۱۱] أَلَا تَأْمُرُنَا } به ما
اطمینان نمی‌کنی { [۱۲] يَرْتَعُ } از چیزهایی که لذت می‌برد و می‌خواهد بخورد «يَلْعَبُ» بازی کند مثل:
مسابقه و تیراندازی { [۱۴] «نَحْنُ عُصْبَةٌ» ما گروهی نیرومند، متحد و یکدل هستیم.

۲۳۸- قال رسول الله - «إِنْ مَاتَ أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأَوَّلَى: إِذَا لَمْ تَسْتَخْ فَاصْعَ مَا شِئْتَ». أخرجه البخاري
بيامير - - فرمود: «از جمله آنچه مردم از سخنان پیامبران پیشین دریافته‌اند، اینکه: هرگاه شرم ندانستی، هر چه
می‌خواهی انجام بده».

[۱۵] {ذَهْرًا يَهُ} او را بردند {اجمعوا} توافق کردند. تصمیم گرفتند {اجمعوا} تصمیم گرفتند {غِيَابَةُ الْجَبِّ} زرفای تاریک چاه {أَوْحَيْنَا إِلَيْهِ} به او الهام قوی کردیم {نَسْتَقِيمُ بِأَمْرِهِمْ هَذَا} آنان را از این کاری که (در

حق تو) کرده‌اند با خبر خواهی ساخت [۱۶] {وَجَاءُوا أَبَاهُمْ} پیش پدرشان برگشتند {عِشَاءً} شب {يَكُونُ} درحالی که گریه می‌کردند [۱۷] {نَسْتَقِيمُ} سرگرم مسابقه دو و تیراندازی بودیم {وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا} تو سخن ما را تصدیق نمی‌کنی [۱۸] {يَدْمُ كَذِبٍ} خونی که کاملاً مشخص بود که دروغین است زیرا روی ظاهر پیراهن ریخته شده بود و هم اینکه پیراهن سالم بود و پاره پاره نشده بود {سَوَّلَتْ} زینت داده است. آسان جلوه داده است {أَسْرًا} کار زشت {سَبْرٌ جَمِيلٌ} صبری که در آن ناسپاسی، گلیایه و شکایت نیست {تَصِفُونَ} سخنان پاره و دروغ می‌گویید [۱۹] {سَيَّارَةٌ} کاروانی که از مدین به مصر می‌رفت {وَارِدَهُمْ} کسی که

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ، وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنْتَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۝ وَجَاءَ وَ أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ۝ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَقِيقُ وَتَرَكَنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتْعِنَا فَاكُلْهُ الذِّبُّ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ۝ وَجَاءَ وَعَلَى قَيْصِيهِ، يَدْمُ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ۝ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبْشَرِي هَذَا غُلْمٌ وَأَسْرُوهُ بَضْعَةً وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ بِمَا يَعْمَلُونَ ۝ وَشَرَوْهُ بِمِثْقَلِ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ۝ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَا مِرَّةَ بِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

در جلو کاروان حرکت می‌کرد تا برای آنان آب بیاورد {لَدَا دَلْوَةً} سطل را برای بیرون کشیدن آب به داخل چاه انداخت {وَأَسْرُوهُ بَضْعَةً} {بِخْسٍ جَمِيلٍ} پول ناچیز و کم {مَعْدُودَةً} کم [۲۱] {أَكْرَمِي عِشَاءً} جای مناسب و خوبی برای او تهیه کن {نَتَّخِذَهُ وَلَدًا} او را به فرزندی می‌پذیریم {مَكَّنَّا لِيُوسُفَ} او را در مصر منزلت دادیم {غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ} قادر است هر چه را می‌خواهد تحقق بخشد [۲۲] {بَلَغَ أَشُدَّهُ} هنگامی که به کمال رشد جسمانی و عقلانی رسید {آتَيْنَاهُ حُكْمًا} بدو حکمت و شناخت اسرار اشیاء دادیم.

[۲۳] { «رَأَوْتُهُ... عَنْ» خواست او را گول بزند «الَّتِي هِيَ فِي بَيْتِهَا» زنی که یوسف در خانه او بود (زلیخا) «فَلَمَّا...» درها را بست { «هَيْتَ» بیا جلو. زود باش (لک) با تو هستم «مَعَاذَ اللَّهِ» از چیزی که مرا بدان فرا می‌خوانی به خداوند پناه می‌برم { «أَحْسَنَ مَثْوًى»

مرا گرمی داشته است «لَا يُخْلَعُ» رستگار نمی‌گردد { [۲۴] «هَيْتَ بِهِ» زلیخا قصد زدن او را کرد زیرا سرور او بود و یوسف از خواسته او سرباز زده بود «هَيْتَ بِهِ» یوسف قصد انتقام از او و دفاع از خود کرد «لَوْلَا أَنْ رَأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ» اگر خداوند راهی غیر از انتقام و قتل را برای خلاص شدن به او الهام نکرده بود (خدا به او الهام کرد که فرار کند) { «لَتُصْرِفَ عَنْهُ» از او دور سازیم { «السَّوءَ» قتل، دعا و نتایج بدی که از آن بوجود می‌آید «الْفَحْشَاءَ» زنا «الْمُخْلِصِينَ» کسانی که خداوند آنان را از عیب پاک گردانده است و تمام تلاش خود را صرف عبادت خداوند می‌کنند [۲۵] «إِسْبَاقَ الْيَابِ» به سوی در دیدند. یوسف می‌خواست از در فرار کند و زلیخا می‌خواست در را ببندد و مانع از خارج شدن او شود «لَدَتْ قَيْصَهُ» پیراهن او را پاره کرد «دَبْرَ» از پشت «الْفَتَا سَيِّدَهَا» به شوهر زلیخا برخوردند «لَدَى الْيَابِ» نزد در { «يُسْجَنَ» زندانی گردد { [۲۶] «شَهِدَ شَاهِدٌ» کودکی در گهواره که خداوند برای تیر نه یوسف او را به سخن آورده بود، گواهی داد «مَنْ قَبْلَ» از جلو. طرف سینه { [۲۸] «إِنْ كَذَبَ كَذِبٌ عَظِيمٌ» واقعاً تیرنگ شما زنان بزرگ است { [۲۹] «أَعْرَضَ عَنْ هَذَا» این امر را پوشیده دار و از آن سخن مگو [۳۰] «فَتَاهَا» بنده و خادمش (یوسف علیه السلام) «شَفَعَهَا حَتَّىٰ» عشق یوسف به اندرون دل او خزیده است و جز او به هیچ چیز توجه ندارد.

وَرَأَوْتُهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَعَلَّقَتْ الْأَتْرَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوًى إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَيْصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جِئْتُ مِنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِيَ زَوَدَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَتْ قَيْصَهُ قَدْ مِنْ قَبْلِ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ كَانَ قَيْصَهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ قَيْصَهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ أَنْ كِيدَ كُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ نِسَوْنِي فِي الْمَدِينَةِ أَمْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرْوَدُ فَتُلَهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾

[۳۱] «عَدَدَتْ لَهَا مِثْكَ» بالش های برایشان فراهم ساخت { السجنا } کارد { اکرته } با دیدن جمال نیکوی یوسف شگفت زده شدند «تلعن ایدین» از فرط شگفتی دستهایشان را بریدند «حاش الله» خداوند از هر عیب و نقصی منزّه است

۲۳۹

الحزب الثاني عشر

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَجْدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ٢١ قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رُودْنَاهُ عَنْ غَيْبِهِ فَاستَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ ٢٢ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِنِّي لَا أَتَصَرَّفُ فِي كَيْدِهِنَّ أَصَبَ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ٢٣ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٢٤ ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِن بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيْسَ جُذُنُهُ حَتَّى حِينٍ ٢٥ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أُحْمَلُ فَوْقَ رَأْسِ خَيْرٍ أَتَا كُلُّ الطَّيْرِ مِنْهُ نَبْتًا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ٢٦ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَاتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا مِمَّا عَلَّمْنِي رَجِي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ٢٧

عيب و نقصی منزّه است (اشاره است به تعجب زیاد آنان از قدرت خداوند بر خلق چنین سپای زیبا و نیکویی) [۳۲] { «فَذَلِكُنَّ» } { «الذي» } این همان کسی است که «لُتْنِي فِيهِ» مرا به خاطر اوسرزش کرده اید { «فاستعصم» } به شدت امتناع کرد { «من الصاغرين» } از افراد پست و تحقیر شده [۳۳] { «السجن» } زندان { «كيدهن» } مکر ایشان { «أصب إليهن» } به آنان می گرایم [۳۴] { «بداهم» } رأی جدیدی به فکرشان رسید (که او را زندانی کنند) { «الآيات» } براهینی که بر باکی او دلالت داشت { «حتى حين» } تا مدت نامعلوم و نامحدودی [۳۵] { «فتيان» } دو جوان { «اراني» } در خواب خود را می دیدم { «أعصر خمرًا» } انگور برای شراب می فشارم و به پادشاه می دهم تا بنوشد { «خيرًا» } نان { «ذلكما» }

تأویل و خبر از آینده «عَلَّمْنِي رَجِي» پروردگارم از طریق الهام به من آموخته است «رَكِبْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ...» از وارد شدن به دین گروهی خودداری کرده ام که به خدا ایمان ندارند.

۲۳۹- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: إِنْ هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال در روز قیامت می فرماید: گنجایند کسانی که به خاطر جلال من با هم دوستی کردند تا آنان را امروز که سایه ای جز سایه من وجود ندارد، در سایه ام جای دهم».

[۳۹] «مَنْزِلُونَ» متعدد و متنوع در ذات و صفات [۴۰] «أَسْمَاءُ حَمِيمٌ هَا» اسمهای بدون مستی، زیرا بت‌هایی که بدانان معتقدید و هر کدام را خدای چیزی می‌نامید هیچ حقیقی در عالم وجود ندارند «مَا أَنْزَلَ» ایجاد نکرده است. وحی نکرده است «سُلْطَانٌ» برهان و حجت «الدِّينَ الْقَیْمَ» دین راست. یا دین ثابت با براهین [۴۱] «تَسْقِي رَبِّهِ خَمْرًا» به سرور و آقای خود شراب می‌دهد {«تُصَلِّی»} دار زده می‌شود [۴۲] «أَنَّهُ نَاجٌ» آزاد می‌گردد {«أَذْكَرُنِي»} درباره من حرف بزن. از من بگو «عِنْدَ رَبِّكَ» نزد سرورت (پادشاه) «نُفِثَ» بماند «بُضْعَ سَنِينَ» چند سال. بضع، عدد مبهمی است میان سه و نه (در حقیقت هفت سال در زندان ماند) [۴۳] {«سَبَّانَ»} چاق {«عِجَافٌ»} ضعیف و لاغر «أَفْتُونِي فِي أَمْرِي» از تعبیر این خواب مرا آگاه سازید «تَعْبِرُونَ» تعبیر می‌کنید. تفسیر می‌کنید.

۲۴۰- قال رسول الله - ﷺ :-

«سَبْعَةٌ يَظْلُمُونَ اللَّهَ فِي ظُلْمِهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْأِمَامُ الْعَادِلُ وَ سَابِقُ نَشْأَةِ عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَ رَجُلٌ قَلْبُهُ مَعْلُوقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَ رَجُلَانِ اخْتَفَا فِي اللَّهِ، وَ رَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخُوهُ

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِيْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَتْ لَنَا أَنْ تُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ۳۸ يَصْحَجِي السَّجْنَاءَ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَلُوحْدُ الْقَهَّارُ ۳۹ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَیْمُ وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۴۰ يَصْحَجِي السَّجْنَاءَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبِّهِ خَمْرًا وَءَمَّا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ فَفُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ۴۱ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أذْكَرُنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأنْسَهُ الشَّيْطَانُ ذَكَرَ رَبِّهِ فَلَيْتَ فِي السَّجَنِ بُضْعَ سَنِينَ ۴۲ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رَأْيِي إِنْ كُنْتُمْ لِلرَّأْيِ تَعْبُرُونَ ۴۳

تَحَابًا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَ رَجُلٌ ظَلَمَ امْرَأَةً ذَاتَ مَنْصَبٍ وَ جَمَالَ فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَ رَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخُوهُ حَتَّى لَا تَعْلَمَ شَالَهُ مَا تَفَقَّحَ فِيهِ، وَ رَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا ففَاضَتْ عَيْنَاهُ» متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هفت گروه هستند که خداوند آنان را در روزی که هیچ سایه‌ای جز سایه او وجود ندارد، در سایه خود جای می‌دهد: ۱- رهبری عادل ۲- جوانی که در عبادت خداوند عزوجل نشو و نما یافته است ۳- مردی که دلش به مساجد پیوسته و به آن تعلق دارد ۴- دو نفری که به خاطر خدا یکدیگر را دوست دارند و به خاطر خدا از هم جدا می‌شوند ۵- مردی که زنی با شخصیت و زیبایی او را به سوی خود دعوت می‌کند ولی او تمایلی نپذیرد و می‌گوید: من از خدا می‌ترسم ۶- مردی که صدقه را پنهانی دهد بطوری که دست چپ او از آنچه دست راستش بخشیده است باخبر نشود ۷- کسی که در تنهایی و به محض یاد خدا اشک از چشمش جاری شود».

[۴۴] «اصْغَتْ اَحْلَامُ» خوابهای آشفته، درهم و باطل { «بِتَاوِيلِ الْاَحْلَامِ» از تعبیر خواب. از تعبیر (اینگونه) خیالپردازها «عالمین» آگاهان { [۴۵] { «الَّذِي نَجَّاهُمَا» کسی که از میان آن دو (زندانی) نجات یافته بود {

«وَاذْكُرْ بَعْدَ اٰتِهٖ» بعد از مدتی

الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ

۲۴۱

سُورَةُ يُسُفٰ

از زمان به خاطر آورد

[۴۶] «اَنْتُمْ بِتَاوِيلِهِ» شما

را از تعبیر آن آگاه می‌کنم

«فَارْسِلُونِ» مرا بفروستید

«اَفْتِنَا» ما را آگاه کن

«يَابَسَتْ» خشک. رسیده {

[۴۷] «تَزْرَعُونَ» بکارید

«دَابَّأ» به طور مداوم و بیایی

و همراه با تلاش و زحمت

فراوان «فَذُرُّوهُ» رهایش

کنید [۴۸] «شِدَادًا»

خشکسالی و قحطی شدید

«يَاكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ» مردم آنچه

را که ذخیره کرده‌اید

می‌خورند «مِمَّا تَحْصِنُونَ» از

بذرهایی که برای کاشت

حفظ می‌کنید [۴۹] «تَغَاثُ»

بارانده می‌شود { «يَعْيِرُونَ»

می‌فشارند. چیزی که قابل

فشردن است برای بدست

آوردن شیره یا روغن مثل:

انگور و زیتون [۵۰] «إِلَى

رَبِّكَ» سوی آقا و سرورت

«مَابِالِ السُّوَةِ» حقیقت

حال آن زنان و سبب آن

قَالُوا أَصْغَتْ أَحْلَامُهُ وَمَا نَحْنُ بِتَاوِيلِ الْأَحْلَامِ يَعْلَمِينَ ۴۴

وَقَالَ الَّذِي نَجَّاهُمَا وَذَكَرَ بَعْدَ اٰتِهٖ اَنَا اَنْتُمْ كُمْ بِتَاوِيلِهِ ۴۵

فَارْسِلُونِ ۴۶ يُوْسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ اَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ

سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خُضِرٍ

وَاٰخِرُ بَابِ سَبْعٍ لَعَلِّي اَرْجِعُ اِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ۴۷ قَالَ

تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابَّأ فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوْهُ فِي سُبُلِهِ ۴۸ اِلَّا

قَلِيْلًا مِّمَّا نَاكُلُوْنَ ۴۹ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ سَبْعٌ شِدَادًا كُنَّ

مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ اِلَّا قَلِيْلًا مِّمَّا تَحْصِنُوْنَ ۵۰ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ

عَامٌ فِيْهِ يَغَاثُ النَّاسُ وَفِيْهِ يَعْصُرُوْنَ ۵۱ وَقَالَ الْمَلِكُ اَتُونِيْ

بِهٖ ۵۲ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُوْلُ قَالَ اَرْجِعْ اِلَى رَبِّكَ فَسَلِّهُ مَا بَالُ

الْيَسُوْفَ الَّذِي قَطَعَ اَيْدِيْهِنَّ اِنْ رَّبِّيْ يَكْدِرُهُنَّ عَلَيَّ ۵۰ قَالَ

مَآخِطُكُمْ اِذْ رَوَدْتُمْ يُوْسُفَ عَنْ نَفْسِهٖ قُلْتَ حَسْبُ لِلّٰهِ

مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوْءٍ قَالَتْ اَمْرَاۗتُ الْعَرَبِ اِنَّ الْفَنَ حَصْحَصَ

الْحَقُّ اَنَا رَوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهٖ وَاِنَّهٗ لَمِنَ الصِّدِّیْقِیْنَ ۵۱ ذٰلِكَ

لِيَعْلَمَ اَنِّیْ لَمْ اَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ كَيْدَ الْخٰیۡنِیۡنَ ۵۲

چیزی که به سرشان آمد چه بود [۵۱] «مَا خَطَبُكَ» جریان کار شما چیست «حَسْبُ لِلَّهِ» این را برای تنزیه خداوند و تعجب از پاکی یوسف گفتند «حَصْحَصَ» روشن و نمایان گردید [۵۲] «لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ» در غیاب یوسف به او خیانت نکرده‌ام}.

۲۴۱- قال النبی - ﷺ :- «إِنَّ اللَّهَ أَحْوَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضِعُوا حَتَّى لَا يَفْخِرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلَا يَفْغِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ». رواه مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند بر من وحی فرستاده است که با یکدیگر فروتنی کنید تا کسی بر دیگری فخر نفروشد و با سرکشی نکند».

[۵۳] {ما ابرئى قبحى} خود را بی گناه نمى دانم {۵۴} {مکین} دارای مقام والا و منزلت و احترام [۵۵]
 {اجعلنى على خزائن...} مرا سر پرست اموال و محصولات سرزمین مصر کن {فی حفظ} آن گونه که مصلحت
 است آن اموال را حفظ و

لیوسف یوسف را متصرف
در امور و اموال مصر کردم
(تَبَوَّأَهَا) منزل و مأوی
می‌گزید (حَيْثُ يَشَاءُ) هر
کجا که می‌خواست [۵۸]
(مَنْكُرُونَ) او را غمی شناختند
[۵۹] (هَٰذَا هُوَ بَيْتُ الْعِزَّةِ)

حبوبات مورد نیازشان را به ایشان داد «خیر المیزلین» من بهترین میزبانم [۶۲] «نفتیان» به غلامان و کارگزارانش «بضاعتهم» کالاهایی که به جای پول امروزی برای خرید مواد خوراکی پرداخت کرده بودند «فی رحلهم» در بارهایشان چیزی که غذا و لوازشان را در آن گذاشته بودند «انقلبوا» بازگشتند [۶۳] «منع منا الکیل» اگر برادرمان «بنیامین» را یا خود نبریم، عزیز مصر در آینده چیزی از حبوبات به ما نخواهد داد «نکتل» آنچه را

وَمَا أَتَىٰ نَفْسِي إِلَّا النَّفْسُ لَأَمَارَةٌ بِالشَّوْءِ إِلَّا مَا رَجِمَ
رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥٣ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِيهِ بِهَاسْتَخْلَصُهُ
نَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ٥٤ قَالَ
أَجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ٥٥ وَكَذَلِكَ
مَكَّنَّا يُونُسَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ
بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ٥٦ وَلَا أَجْرُ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ٥٧ وَجَاءَ إِخْوَةُ
يُونُسَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ٥٨ وَلَمَّا
جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُؤْتِي بِأَجْرٍ لَكُمْ مِنْ أَيْكُمُ الْآتِرُونَ
أَيُّ أَوْفَى الْكِتْلِ وَأَنَا خَيْرُ الْمُتَرَلِينَ ٥٩ فَإِنْ لَمْ تَأْتُوا بِهِ فَلَا
كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ٦٠ قَالُوا سَرُدُّ عَنْهُ أَبَاهُ
وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ٦١ وَقَالَ لِفَتِيلِهِ اجْعَلُوا بِضْعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ
٦٢ فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَيْبِهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَنِ الْكِتْلُ
فَأَرْسَلَ مَعَنَا أَحَنَانًا كَتَلَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ٦٣

بیانه می شود بگیریم و با توجه به زیادی تعدادمان بیشتر ارزاق بگیریم.

٢٤٢- قال رسول الله - ﷺ :- «من لا يرحم الناس لا يرحمه الله» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به مردم رحم نکند، خدا هم بر او رحم نمی‌کند».

٢٤٣- قال رسول الله - ﷺ -: «أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ مَسَاجِدُهَا، وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ أَسْوَاقُهَا». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «محبوبترین مکانها نزد خداوند مساجد است، و منفورترین مکانها در نزد خداوند بازارها می‌باشد».

{ [۶۴] هَلْ أَمَنَّكُمْ عَلَيْهِ } آیا درباره او به شما اطمینان کنم؟ { [۶۵] مَتَّعَهُمْ } غذایشان را، بار و بُسَنشان را { وَجَدُوا بِضَاعَتِهِمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ } دیدند که کالای ایشان (در داخل بارهایشان گذاشته شده و) بدیشان برگشت داده شده است { (مَا نَبَغِي) }

لِللَّهِ الْمَلِكِ الْحَكِيمِ

۲۴۳

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

مگر بعد از این همه اکرام و خوبی و باز پس دادن بهایمان، چه می‌خواهیم؟ (غیر اهلنا) برای خانواده خود از مصر غذا و خوراک می‌آوریم (و نَزَدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ) بارشتری را بر مقدار قبلی بیفزاییم، که با وجود برادرمان می‌توانیم به آسانی آن را بدست بیاوریم { [۶۶] مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ } عهد و پبانی همراه با قسم (أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ) دشمن شما را محاصره کند و نتوانید نجات پیدا کنید (وکیل) آگاه و مراقب (مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ...) با این تدبیر غنی‌توانم مانع از قضای خداوند در مورد شما بشوم { [۶۸] (مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ...) } ورود آنان به شهر آنگونه که پدرشان دستور داده بود مانع از قضای خداوند نشد، آنان مستهم به دزدی شدند، برادرشان بنیامین به گروگان گرفته شد و بر غم و حزن آنان افزوده گشت (إِلَّا حَاجَةً

قَالَ هَلْ أَمَنَّكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنَّاكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ هُوَ حِفْظٌ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٦٥ وَلَمَّا فَتَحُوا مَتْعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا بَنَا مَنبَغِي هَذِهِ بِضَاعُنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزَدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلُ يَسِيرٍ ٦٦ أَرْسَلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٦٧ وَقَالَ يَسْبِقَ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ٦٨ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٦٩ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٧٠

فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ) مگر شوق و رغبتی در اندرون یعقوب که خداوند خواست تحقق یابد { [۶۹] (أَوَىٰ إِلَىٰ أَخَاهُ) } برادرش بنیامین را نزد خود جای داد و به او خبر داد که برادرش است و دیگر برادران از این جریان بی‌خبر بودند (فَلَا تَبْتَئِسْ) غمگین مشو. قبول آن بر تو گران نیاید.

۲۴۴ - عن انس - رضي الله عنه - عن رسول الله - ﷺ - قال: «من خرج في طلب العلم كان في سبيل الله، حتى يرجع».

رواه الترمذي و قال: حديث حسن

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکس که برای کسب علم خارج می‌شود، تا هنگامی که برمی‌گردد، در راه خدا است».

[۷۰] «بِجَاهِزِهِمْ» باروئنه. کالا و غیره «السَّقَايَةِ» پیانه ای از جنس طلا یا نقره که بدان آب می نوشیدند و برای اندازه گیری حبوبات استفاده می کردند «فِي رَحْلِ أَخِيهِ» در میان بار و کالاهای برادرش «أَذَنَ مُؤَدِّنٌ» فریادکننده ای فریاد زد «العِيرُ» کاروان حامل

خواروبار { [۷۱] «وَأَقْبَلُوا

عَلَيْهِمْ» بدیشان رو کردند. به

سویشان رفتند «مَاذَا

تَفْقِدُونَ» چه چیز گم

کرده اید { [۷۲] «{صَوَاعُ»

پیانه {لَنْ جَاءَ بِهِ» برای کسی

که آن را برگرداند «جَمِلٌ»

بار { «بَعِيرٌ» شتر «زَعِيمٌ»

ضامن. کفیل [۷۵] «فِي

رَحْلِهِ» دربارش «فَهُوَ

جَزَاؤُهُ» خودش بنده و غلام

کسی می شود که از او دزدی

شده است (این حکم دزد در

شریعت یعقوب بود و در آئین

اهل مصر چنین حکمی وجود

نداشت) [۷۶] «بِأَوْعِيَّتِهِمْ»

اول بار و کالاهای آنان را

بازرسی کرد «كِدْنَا لِيُوسُفَ»

به نفع یوسف چاره سازی

کردیم «فِي دِينِ الْمَلِكِ» در

شریعت و قانون پادشاه مصر

(در قانون او دزد را می زدند

و از او غرامت می گرفتند)

[۷۷] «فَأَسْرَاهَا» ناراحتیش

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ
أَذَنَ مُؤَدِّنٌ أَتَتْهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَرِقُونَ ۷۰ قَالُوا وَأَقْبَلُوا
عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ ۷۱ قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ
وَلَمَنْ جَاءَ بِهِ جَمِلٌ بَعِيرٌ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ۷۲ قَالُوا تَاللَّهِ
لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا لِتُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَرِقِينَ
۷۳ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ۷۴ قَالُوا جَزَاؤُهُ
مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ
۷۵ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ
وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ
فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ
وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ۷۶ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ
فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلِ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ
وَلَمْ يَبْدِهِا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانٍ ۷۷ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
تَصِفُونَ ۷۸ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاسِيحًا كَبِيرًا
فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرْنَكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ۷۹

را در سینه پنهان کرد. سخشن را که «أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا» بود، در دلش گفت و بر زبان جاری ساخت «أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا» شما منزلت بدتری نسبت به یوسف و برادرش دارید «بِمَا تَصِفُونَ» به دروغ هایی که می گوئید.

۲۴۵ - قال رسول الله ﷺ: «إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٌ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ

يدعوله». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه انسان بمیرد ثواب اعمال او قطع می گردد مگر از سه چیز یا سه راه: ۱- صدقه جاریه ۲- علمی که از آن سود برند (و از آن استفاده شود) ۳- فرزند صالحی که برای او دعا کند».

[۷۹] «مَعَاذَ اللَّهِ» به خدا پناه می‌بریم و به او متوسل می‌شویم [۸۰] «اسْتَغْرَثْتُ» از اینکه یوسف تقاضای آنان را اجابت کند بسیار مأیوس و ناامید شدند «خَاصِرًا حَیًّا» به گوشه‌ای رفتند و پنهانی با یکدیگر صحبت و

مشورت کردند «مَوْتًا

الْحَزْنَ الْمُنْتَهَى

۲۴۵

يُوسُفَ بْنَ

مِنَ اللَّهِ» پمانی مؤکد و

آمیخته با قسم به خدا «مَنْ قِيلَ» قبل از آن «مَا فَرَطْتُمْ فِي

يُوسُفَ» درباره یوسف کوتاه

کرده اید «لَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ»

از سرزمین مصر حرکت

نمی‌کنم «أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي»

خداوند کار مرا یکسره کند.

هر چند با مرگ [۸۱] «مَا

شَهِدْنَا» خبر نمی‌دهیم «وَمَا

كُنَّا لِلْعَبَسِ حَافِظِينَ»

نمی‌دانستیم چه خواهد شد و

از غیب خبر نداشتیم [۸۲]

«وَأَسْأَلُ الْقَرْيَةَ» از اهل شهر

بیرس «الْعِزَّ» افراد کاروانی

که حامل خواروبار بود [۸۳]

«سَوَّلَتْ» زینت داده است.

آسان جلوه داده است [۸۴]

«ابْيَضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ»

پرده‌ای روی چشمانش

کشیده شد. به خاطر گریه

زیاده، سیاهی چشمانش به

سفیدی گرایید «كُضِيبٌ»

بسیار خشم و حزن خود را

فرو می‌خورد و کسی را

متوجه آن نمی‌ساخت [۸۵] «تَاللَّهِ» به خدا قسم «فَتَنَّا» بیوسته، هواره «نَذَرُ» درباره یوسف صحبت

می‌کنی «تَكُونُ حَرْصًا» بیار، نحیف و مشرف به مرگ می‌شوی [۸۶] «بِقِي» هم و غم فراوان خود.

۲۴۶- حدیث آنس- رضی الله عنه - عن رسول الله ﷺ - قال: «يُسْرُوا وَلَا تُعْسِرُوا، وَ يُشْرُوا وَلَا تُنْفَرُوا». متفق علیه

انس- رضی الله عنه - گوید: پیامبر ﷺ - فرمود: «بر مردم سهل‌گیر باشید و از سخت‌گیری پرهیز کنید، مردم را تشویق

و امیدوار نمائید و آنان را از دین متنفر نکنید».

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَنَا عَنْدَهُ إِنَّا إِذَا الظَّالِمُونَ ۷۹ فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۸۰ أَرْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا لِأَيِّمَاءِ عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ۸۱ وَسَأَلَ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ۸۲ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۸۳ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَأْسَفُنِي عَلَى يُوسُفَ وَأَبْيَضْتُ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ۸۴ قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَوْنَا نَذْكُرُ يُوْسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ۸۵ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۸۶

[۸۷] ﴿فَتَحْسَبُوا مِنْ يُونُسَ وَآخِيهِ﴾ به دنبال یوسف و برادرش برگردید و از آنان خبری بدست آوردید
 ﴿رَوْحَ اللَّهِ﴾ فرج و رحمت خداوند [۸۸] ﴿فَتَنَّا﴾ به ما رسیده است {الْعَذْرُ} ضعف و لاغری از شدت
 گرسنگی ﴿بِضَاعَةٍ مَرْجَاةٍ﴾
 با بهاء و کالای اندک و

ناچیز [۸۹] ﴿جَاهِلُونَ﴾ نادانان [۹۱] ﴿أَتَرَكَ اللَّهُ﴾ خدا تو را برگزیده است {و} این کتا خاطن در حالی که
 ما عمداً در حق تو خطا و گناه کرده ایم [۹۲] ﴿لَا تَعْرِيبُ عَلَيْنَا﴾ توبیخ و سرزنشی متوجه شما نیست
 [۹۳] ﴿يَأْتِ بِصِرَافٍ﴾ خوشحالی بینایی خود را بازمی یابد [۹۴] ﴿فَصَلَّتِ الْعِيرُ﴾ کاروان از مصر حرکت کرد ﴿رَجَعَ يُونُسَ﴾ بسوی یوسف ﴿لَوْلَا أَنْ نَفَعْدُونَ﴾ اگر مرا کم عقل و دروغگو ننماید [۹۵] ﴿فِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾ در گمراهی پیشین خود هستی.

۲۴۷- قال رسول الله - ﷺ :-
 «الجنة أقرب إلى أحدكم من شراك نعليه، والثار مثل ذلك».
 اخراج البخاری
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هم بهشت و هم جهنم از بند کفش

يَبْنَى أَذْهَبُوا فَحَسَبُوا مِنْ يُونُسَ وَآخِيهِ وَلَا تَأْتَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ ۸۷ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلْنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضْعَةٍ مُرْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ۸۸ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يُونُسَ وَآخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ۸۹ قَالُوا أَوَإِنَّكَ لَأَنْتَ يُونُسَ قَالَ أَنَا يُونُسَ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۹۰ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ ءَاتَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَطِيئِينَ ۹۱ قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۹۲ أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأَنْتُمْ يَا أَهْلَكُمُ أَجْمَعِينَ ۹۳ وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُونُسَ لَوْلَا أَنْ تُقِنْدُونِ ۹۴ قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ۹۵

شما به شما نزدیک تر است».

۲۴۸- قال رسول الله - ﷺ :- «يعرق الناس يوم القيامة حتى يذهب عرقهم في الارض سبعين ذراعاً و يبلغهم حتى يبلغ أذانهم». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت عرق می کنند بطوری که عرقشان هفتاد گز در زمین فرو می رود و عرق آنان را به زیر گرفته تا به گوشه هایشان می رسد».

{[۹۶]} «البشیر» مرده رسان «القاء علی وجهه» پیراهن را بر صورتش افکند «فارتد بصیرا» بینا گشت «اعلم من الله» از سوی خداوند چیزهایی می‌دانم که [۹۷] «استغفر لنا» برای ما طلب آمرزش کن «خاطبین»

خطاکاران [۹۸] «سوف

الحق القائل

۲۴۷

یور و یوسف

أستغفر» طلب آمرزش خواهم کرد} [۹۹] «أوی» (لیه أبویه» پدر و مادرش را در آغوش گرفت (مراد از پدر و مادر: پدر و خاله‌اش است) [۱۰۰] «علی العرش» چیزی شبیه تخت که هنگام انعام امورات مملکتی روی آن می‌نشست «خزواله سجدا» برای تعظیم او به سوی زمین خم شدند و سجده بردند (این کار در آئین آنان جایز بوده و در آن روزگار نوعی سلام کردن بوده است) {إذا اخرجنی من السجن» هنگامی که مرا از زندان رها نمود} «البدو» بادیه «نزع الشیطان» شیطان وسوسه کرد [۱۰۱] «من الملک» از حکومت و تصرف بلامنازع در امور مالی مصر «فاطر السموات والأرض» ای بوجود آورنده و آفریننده آسمانها و زمین (بدون غمونه قبل) [۱۰۲] «أجمعوا أمرهم»

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ ۖ فَارْتَدَّ بَصِيرًا ۚ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ ۖ ۹۶ قَالُوا يَتَّبِعُنَا أَنْتَ وَآبَاؤُنَا أَنْكُنَا خُطَئِينَ ۖ ۹۷ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۖ ۹۸ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ ۖ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبْوِيَهُ ۖ وَقَالَ ادْخُلُوا مَعِيَ إِن شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ ۖ ۹۹ وَرَفَعَ أَبْوِيَهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا ۖ وَقَالَ يَتَابَتِ هَٰذَا تَأْوِيلُ رُءُوسِي مِن قَبْلُ ۖ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا ۖ وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِّنَ الْأَبْدِو ۖ مِن بَعْدِ أَن نَّرَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي ۚ إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۖ ۱۰۰ رَبِّ قَدْ ءَاتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِمَّا تَوَلَّىٰ ۖ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۖ أَنْتَ وَلِيَّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۖ تُوَفِّي مَسْلَمًا وَالْحَقِّي بِالصَّدِّحِينَ ۖ ۱۰۱ ذَٰلِكَ مِّنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ ۖ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ۖ ۱۰۲ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ۖ ۱۰۳

برای انداختن او در چاه متحد و متفق شدند.

۲۴۹- قال رسول الله - : «لايتبين أحد منكم الموت لغير نزل به، فان كان ولاد متعنياً للموت فليقل: اللهم احيني ما كانت الحياة خيراً لي وتوفني إذا كانت الوفاة خيراً لي». أخرجه البخاري

پیامبر - فرمود: «هیچیک از شما نباید به خاطر زیانی که به او رسیده است، آرزوی مرگ کند، ولی اگر خیلی آرزوی مرگ داشت باید بگوید: خداوند! اگر زندگی برای من بهتر است مرا زنده بدار و اگر مرگ برای من بهتر است مرا بپران».

[۱۰۴] «ذکر» یادآوری [۱۰۵] «و کائین من آیه» چه بسیار دلایل، دلایل و نشانه‌های فراوان بر وجود خدا

[۱۰۶] «و هم مشرکون» برای خدا شریک قائل می‌شوند، خدا از زبان مشرکان می‌فرماید: «ما به این دلیل

بت‌ها را می‌پرستیم که آنها ما را به خدا نزدیک کنند»

۲۴۸

الْحَقُّ الْمُبِينُ

[۱۰۷] «غاشیه» بلای

فراگیری از آسمان نازل شود و

همه آنان را در برگرد «بغتة»

ناگهانی [۱۰۸] «علی

بصره» با یقین، شناخت و

تحقیق [۱۱۰] «استیاس

الرشل» با گذشت زمان از

پیروزی قطع امید کردند

«ظنوا» گمان بردند «کذبوا»

امید آنان به پیروزی در دنیا

تحقق نیافت «بأسنا» عذاب و

عقاب ما «عبره» موعظه و

بند و اندرز «لأولی الألیاب»

برای صاحبان خرد «فتری»

به دروغ بهم بافته شده باشد

«تصدق الذی»

تصدیق‌کننده کتابهای آسمانی

گذشته است «تفصیل کل

شیء» توضیح‌دهنده و

شرح‌کننده همه چیزهایی

است که مؤمن در عقیده و

عمل بدان نیازمند است.

۲۵۰- قال النبی ﷺ: «یا ایها

الناس اتقوا هذا الشرک، فاتته

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۱۰۴
وَكَايْنٍ مِنَ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ۱۰۵ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا
وَهُمْ مُشْرِكُونَ ۱۰۶ أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۱۰۷ قُلْ هَذِهِ
سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ
اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۱۰۸ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلَمْ يَسِيرُوا فِي
الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۱۰۹ حَتَّىٰ
إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ
نَصْرٌ نَّافِعٌ مِّنْ رَبِّهِمْ وَأَلَّيْلٌ مُّكْرَمٌ ۱۱۰ لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ
عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۱۱۱

اخفی من دیبِ اَہْلِ، فقال له من شاء الله ان یقول: فکیف تنقیہ وهو اخفی من دیبِ اَہْلِ یا رسول الله؟ قال: «قولوا اللّٰهُمَّ اِنَّا نعوذ بک من ان نشرک بک شیئاً نعلمه، ونستغفوک لما لا نعلم». رواه الإمام احمد
پیامبر ﷺ - فرمود: «از این شرک بپرهیزید، چرا که از آهسته راه رفتن مورچه پنهان‌تر است». به خواست خدا کسی
گفت: چگونه از آن بپرهیزم در حالیکه از آهسته راه رفتن مورچه پنهان‌تر است؟ فرمود: «بگوئید: خداوندا! به تو پناه
می‌بریم از اینکه دانسته چیزی را شریک تو سازیم، و از تو طلب مغفرت می‌کنیم از اینکه ندانسته چیزی را شریک تو
سازیم».

* در انهای طواف اینگونه لبیک می‌گفتند: لبیک لا شریک لک الا شرکاً هولک فلیک و ماملک.

سوره زمره [۹] ﴿الَّذِي﴾ خوانده می‌شود: الف. لام. میم. را ﴿ذَلِكَ آيَاتُ الْكِتَابِ﴾ این آیات که در این سوره آمده است بعضی از آیات قرآن می‌باشد که ناتوان‌کننده انسان و جن است ﴿الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ﴾ کل قرآن که از سوی پروردگارت بر تو نازل گشته

لِإِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّا

۲۴۹

سُورَةُ الزَّحَرَاتِ

است، حق است و هیچ شکى در آن نیست [۲] ﴿رَفَعَ السَّمَوَاتِ﴾ آسمانها را افراشته خلق کرد ﴿بِغَيْرِ عَمَدٍ﴾ بدون ستون و پایه‌ای که آسمانها را نگاه دارد ﴿تُرَوُّنَهَا﴾ و شما آن را می‌بینید که بدون پایه و ستون پرافراشته شده‌اند ﴿سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ﴾ خورشید و ماه (و همه کرات و ستارگان دیگر را مسخر و فرمانبردار گرداند) ﴿لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ مدت زمان مشخص (رسیدن قیامت) ﴿يُذَكِّرُ الْإِنْسَانَ﴾ با قدرت و حکمت خویش امور جهانیان را می‌گرداند ﴿يُفَضِّلُ الْآيَاتِ﴾ دلائل و نشانه‌های دال بر وجود خدا را بیان می‌دارد [۳] ﴿مَدَّ الْأَرْضَ﴾ زمین را گسترانیده است - در دید ظاهری - تا کشاورزی و بهره‌برداری از آن ممکن باشد ﴿رَوَايَتِ﴾ کوههای ثابت و استوار ﴿زَوْجَيْنِ﴾ دو صنف.

دو نوع ﴿يُغِشِّي اللَّيْلَ النَّهَارَ﴾ تاریکی شب را بر روز می‌پوشاند و آن را تاریک می‌کند [۴] ﴿فَنُفِخَ﴾ بجنشهای مختلف ﴿مُتَجَاوِرَاتٍ﴾ کنار هم مراد قطعه‌های مختلف و متفاوت زمین از نظر جنس خاک است ﴿أَغَابَ﴾ جمع: غیب، خرمایا ﴿لُحُلِيلٍ صَبَوَانٍ﴾ درختان خرما که یک ریشه و پایه دارند ﴿الْأُخْلُجِ﴾ آنچه خورده می‌شود (میوه و دانه) [۵] ﴿الْأُخْلُجِ﴾ تخمیرهایی از آهن که با یک سر آن، دستها و با سر دیگر آن، گردن آنان را می‌بندند. ۲۵۱ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «الْجَمَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَارِ نَعْلِهِ، وَ النَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ» رواه البخاری. پیامبر - ﷺ - فرمود: «هم بهشت و هم دوزخ از بند کفش شما به شما نزدیک تر است».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ الزَّحَرَاتِ

الْمَرْ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ ۱ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلِقَاءَ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ۝ ۲ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغِشِّي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝ ۳ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّتٌ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صَبَوَانٌ وَغَيْرُ صَبَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ ۴ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذًا كُنَّا تَرَبَّاءُ نَالِيفِي خَلْقِي جَدِيدٌ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَعْلَىٰ فِي أَغْنَاهُمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ ۵

سوره زمره [۱] «الزمر» خوانده می شود: الف. لام. میم. را «تلك آيات الكتاب» این آیات که در این سوره آمده است بعضی از آیات قرآن می باشد که ناتوان کننده انسان و جن است «الذي أنزل إليك» کل قرآن که از سوی پروردگارت بر تو نازل گشته

المزلة المصنعة

۲۴۹

سورة الزمر

است، حق است و هیچ شکى در آن نیست [۲] «رفع السموات» آسمانها را افراشته خلق کرد «بغير عسد» بدون ستون و پایه ای که آسمانها را نگاه دارد «ترونها» و شما آن را می بینید که بدون پایه و ستون برافراشته شده اند {«سخر الشمس والقمر» خورشید و ماه (و همه کرات و ستارگان دیگر را مستخر فرمانبردار گرداند} «لاجل مسمى» مدت زمان مشخص (رسیدن قیامت) «یذیر الامر» با قدرت و حکمت خویش امور جهانیان را می گرداند «يفصل الآيات» دلائل و نشانه های دال بر وجود خدا را بیان می دارد [۳] «مد الارض» زمین را گسترانیده است - در دید ظاهری - تا کشاورزی و بهره برداری از آن ممکن باشد «رواسی» کوه های ثابت و استوار «زوجین» دو صنف.

دو نوع «یغشی الليل النهار» تاریکی شب را بر روز می پوشاند و آن را تاریک می کند [۴] «الطح» بخشهای مختلف {«متجاورات» کنار هم مراد قطعه های مختلف و متفاوت زمین از نظر جنس خاک است «اعقاب» جمع: عنب، خرما} «الحل صنوان» درختان خرما که یک ریشه و پایه دارند «الاعمال» آنچه خورده می شود (میوه و دانه) [۵] «الاعلال» زنجیر هایی از آهن که با یک سر آن، دستها و پا سر دیگر آن، گردن آنان را می بندند. ۲۵۱- قال رسول الله - ﷺ -: «الجنة أقرب إلى أحدكم من شراك نعله، والنار مثل ذلك» رواه البخاری. پیامبر - ﷺ - فرمود: «هم بهشت و هم دوزخ از بند کفش شما به شما نزدیک تر است».

سورة الزمر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَرَّةَ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ اللَّهُ الَّذِي فَعَلَ السَّمُوتَ بِغَيْرِ عِمَدٍ تَرْوَاهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضْلُ بَعْضُهُا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْمَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذْكَاتُ رَبِّاءٍ نَّالِفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ ۝ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

[۶] ﴿خَلَتْ﴾ گذشته است ﴿الْثَلَاثَ﴾ عذاب های خوارکننده و رسواکننده که بر سر امثال آنان آمده است

﴿مَغْفِرَةً لِلنَّاسِ﴾ مراد از مغفرت: پوشاندن گناه و فرصت دادن برای توبه است ﴿عَلَى ظُلْمِهِمْ﴾ با وجود ستمها و

گناههایی که انجام می دهند

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

۲۵۰

الْحٰمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيْرِ

[۷] ﴿لَوْلَا﴾ چنانکه ﴿آيَةً﴾

معجزه حسی [۸] ﴿تَفِيضُ﴾

الْأَرْحَامِ از مقدار حمل

کاسته می شود به گونه ای که

فرزند سالم می ماند ﴿بِقَدَارِ﴾

دارای حد و اندازۀ مشخص

که از آن تجاوز نمی کند [۹]

﴿عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾

نسبت به هر چیزی که از

حواس و دیده انسان نهان یا

پیدا است. آگاه است

﴿الْكَبِيرِ﴾ بزرگوار و

عظیم الشأن که هر چیزی غیر

از او، پایین تر و کمتر از او

است ﴿الْمُتَعَالِ﴾ والا، چیره و

مسلط بر هر چیزی [۱۰]

﴿سَارِبٌ﴾ کسی که آشکارا به

راه خود می رود و خود را

پنهان نمی سازد [۱۱] ﴿لَهُ﴾

﴿مَقَاتِلُ﴾ دارای فرشتگانی

است که پیایی می آیند و از او

مراقبت می کنند ﴿يَحْفَظُونَهُ﴾

صن امر الله او را حفظ

می کنند به خاطر فرمانی که از

سوی خدا صادر شده است

وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ

قَبْلِهِمُ الْمُثَلَّثُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ

وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا

أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

۷ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ

وَمَا تَزِدُّهُ وَقُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِإِقْدَارٍ ۘ عَالِمُ الْغَيْبِ

وَالشَّهِدَةُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ۙ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ

الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ

بِالنَّهَارِ ۙ لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ يَمِينٍ وَيَدَايِهِ وَمَنْ خَلْفَهُ يَحْفَظُونَهُ

مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرَ أَمْرًا بِأَنْفُسِهِمْ

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ آفَلًا مَرَدًّا لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ

وَالٍ ۙ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا

وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ۙ وَيُسْخِجُ الرِّعْدَ بِحَمْدِهِ ۚ

وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا

مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ۙ ۱۳

۱۱

۱۲

۱۳

﴿وَالٍ﴾ یاور؛ یا کسی که متولی امور آنان است شر و بدی را از آنان دور کند و خیر و خوشی را برایشان بیاورد

[۱۲] ﴿السَّحَابِ الثِّقَالِ﴾ ابرهای سنگین بار از آب [۱۳] ﴿يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ﴾ درباره صفات خدا از قبیل: قدرت

بر زنده کردن و حسابرسی و... به مجادله می پردازند ﴿بِحَالِ﴾ کيفر. قدرت.

۲۵۲. قال رسول الله ﷺ: «قال ربكم عز وجل: لو أن عبيدي أطاعوني لأستقيهم المطر بالليل وأطلعت عليهم الشمس

بالنهار، ولما أسمعهم صوت الرعد». أخرجه الإمام أحمد

بیامیز - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: اگر بندگام مرا اطاعت کنند شبانه بر آنان باران می بارانم و روز را بر ایشان

آفتابی می کنم و صدای (وحشتناک) رعد را به گوششان می رسانم».

[۱۴] **لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ** تنها او شایسته تقاضای نیاز است و تنها او دعا را اجابت می‌کند **إِلَّا كِبَاسُ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ...** اجابت آنان مثل اجابت آب برای کسی است که کف دستهایش را به سوی آب دراز کرده است و از آب

می‌خواهد که به دهان او برسد، در حالی که آب بی‌جان است، نه دست او را احساس می‌کند و نه تشنگی و نیاز او را به آب و نه می‌تواند دعاي او را اجابت کرده، خود را به دهان او برساند [۱۵] **﴿لَهُ يَسْجُدُ﴾** مطیع و خاضع فرمان خدا است **﴿ظَلَالَهُمْ﴾** سایه‌های آنان مطیع و خاضع امر خدا هستند **﴿غَدُوٌّ﴾** جمع غداة (اول روز) **﴿الْأَصَالُ﴾** جمع اصیل (آخر روز) [۱۷] **﴿أَوْ دِيْبَةً﴾** مراد: رودخانه‌ها **﴿إِحْتِلَ﴾** حمل کرد **﴿زَيْدًا﴾** چیزی که هنگام زیاد شدن آب، روی آب قرار می‌گیرد مثل: کف **﴿إِيَّاءِ﴾** برآمده، در بالا قرار گرفته **﴿تَسَايَوْقِدُونَ...﴾** بعضی از چیزهای معدنی که جهت ساختن زیورآلات روی آن ذوب می‌کنند، کف‌هایی مثل کف‌های آب برمی‌آورد **﴿أَوْفَتَاع﴾** آشیایی که مردم از

لِلزَّالِقَاتِ لَظْفَرٍ

۲۵۱

سُبْحَانَكَ رَبَّنَا

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسُ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَلِغِهِ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۚ **﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظُلُمًا لَهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْأَصَالِ﴾** ۱۵ **﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلْ لِلَّهِ خَلْقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾** ۱۶ **﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حُلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُ بَثَلٍ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾** ۱۷ **﴿لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ مَعِهِ لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ﴾** ۱۸

آن استفاده می‌کنند و نفع می‌برند مثل: انواع ظروف، لوازم کشاورزی و... **﴿زَبَدٌ﴾** کف‌های کثیف حاصل از ذوب فلزات **﴿جُلُتًا﴾** مطرود و بی‌بقا [۱۸] **﴿سُوءُ الْحِسَابِ﴾** اینکه کسی با تمام گناه‌هایش مورد محاکمه قرار گیرد و هیچ یک از گناهانش بخشوده نشود **﴿بِئْسَ الْمِهَادُ﴾** جهنم، بد جایگاهی است.

۲۵۲ - قال رسول الله - ﷺ : «من نَوَقَسَ الحِسَابَ هَلَكَ». أخرجه البخاری ومسلم والترمذی وأحمد

بیامیر - ﷺ - فرمود: «کسی که تم‌امی حساب را پس بدهد بدبخت می‌شود».

۲۵۴ - قال رسول الله - ﷺ : «و الله إني لأستغفر الله وأتوب إليه في اليوم أكثر من سبعين مرة» رواه البخاری.

بیامیر - ﷺ - فرمود: «سوگند به خدا من هر روز بیشتر از هفتاد بار توبه می‌کنم و به سوی خدا برمی‌گردم».

[۱۹] «أَمْسِ» ناینا «أُولُوا الْأَلْبَابَ» عاقلان. خردمندان [۲۰] «يُوفُونَ» وفا می کنند «سَعِدَ اللَّهُ» پیمان

تکوینی و تشریعی خدا با انسان «لَا يَنْقُصُونَ» نقص نمی کنند. پیمان شکنی نمی کنند [۲۰] «الْمِثَاقُ» پیمان موکد

«يُصِلُونَ» برقرار [۲۱] «يُصِلُونَ» برقرار می دارند «مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ»

«يُصِلُونَ» پیوندهائی که خداوند به حفظ آنها

دستور داده است «يُخْشَوْنَ» می ترسند [۲۲] «الْإِسْخَاءُ» وجه ربهم به خاطر ذات

پروردگارشان «سِرًّا» «عَلَانِيَةً» در نهان و آشکارا

«يُدْرُونَ» از بین می برند. در می گذرند «لَمْ عَقَى الدَّارَ»

عاقبت نیک از آن ایشان است (بهشت) [۲۳] «عَدْنٌ»

باب. از هر سوی باغهای ریاحین [۲۴] «لَمْ اللَّعْنَةُ»

دوری از رحمت خدا بهره ایشان است «سُوءُ الدَّارِ»

عاقبت بد از آن ایشان است (جهنم) [۲۶] «الْبَطْ»

توسعه می دهد «يَقْدِرُ» تنگ و محدود می گرداند

«الْآخِرَةُ» در برابر آخری که نهایت ندارد «مَتَاعٌ»

کالای ناچیز و فانی [۲۷] «آيَةٌ» معجزه حسی «أَنَابَ»

توبه کرد. برگشت.

۲۵۵- قال رسول الله ﷺ: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليصل» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به مهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به

خدا و روز قیامت ایمان دارد باید صله رحم داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می گوید

باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

۲۵۶- قال رسول الله ﷺ: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليصل» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به مهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به

خدا و روز قیامت ایمان دارد باید صله رحم داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می گوید

باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

۲۵۷- قال رسول الله ﷺ: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليصل» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به مهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به

خدا و روز قیامت ایمان دارد باید صله رحم داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می گوید

باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

۲۵۸- قال رسول الله ﷺ: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليصل» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به مهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به

خدا و روز قیامت ایمان دارد باید صله رحم داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می گوید

باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

۲۵۹- قال رسول الله ﷺ: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليصل» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به مهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به

خدا و روز قیامت ایمان دارد باید صله رحم داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می گوید

باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

[۱۹] «أَعْمَى» نابینا «أُولُوا الْأَلْيَابِ» عاقلان. خردمندان [۲۰] «يُوفُونَ» وفا می‌کنند «بِعَهْدِ اللَّهِ» پیمان تکوینی و تشریعی خدا با انسان «لَا يَخْشَوْنَ» نقض نمی‌کنند. پیمان شکنی نمی‌کنند { [۲۰] «الْمِلَاقِ» پیمان موکد [۲۱] «يَصِلُونَ» برقرار می‌دارند «مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ» آنچه خداوند به آن پیوندهایی که خداوند به حفظ آنها دستور داده است «يَخْشَوْنَ» می‌ترسند { [۲۲] «الْإِسْتِغَاةَ وَجِهَ رَبِّهِمْ» به خاطر ذات پروردگارشان «سَرًّا» و «عَلَانِيَةً» در نهان و آشکارا { «يَدْرَأُونَ» از بین می‌برند. در می‌گذرند «لَهُمْ عَقْبَى الْبَارِ» عاقبت نیک از آن ایشان است (بهشت) [۲۳] «عَدْنِ» پابرجا. جاویدان «حَسَنَ كُلِّ بَابٍ» از هر سوی باغهای ریاحین [۲۵] «لَهُمُ اللَّعْنَةُ» دوری از رحمت خدا بهره ایشان است «سُوءُ الدَّارِ» عاقبت بد از آن ایشان است (جهنم) [۲۶] «بِطْ» توسعه می‌دهد «يَقْبِزُ» تنگ و محدود می‌گرداند { «فِي الْآخِرَةِ» در برابر آخرتی که نهایت ندارد «مَتَاعٌ» کالای ناچیز و فانی [۲۷] «آيَةُ» معجزه حسی «أَنَابَ»

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَذْكُرُ أُولَئِكَ لَا تُبْنِ ۝۱ الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَأْتُونَ الْبَيْتَ ۝۲ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ۝۳ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَدْرَأُونَ ۝۴ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقْبَى الدَّارِ ۝۵ جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ۝۶ سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرُوا فَيُغْنِمُ عَنْهُمْ عَقْبَى الدَّارِ ۝۷ وَالَّذِينَ يَنفُقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝۸ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ۝۹ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ۝۱۰ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۝۱۱

تویه کرد. برگشت.

۲۵۵ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْقَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُصَلِّ رَحْمَتَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ خَيْرًا أَوْ لِيُصَلِّ» متفق علیه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به میهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید حله رحمت داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می‌گوید باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

[۲۹] «طوبی لهم» زندگی نیکو در آخرت از آن آنان است. یا درختی است در بهشت «حسن ثبات» محل بازگشت نیک [۳۰] «الیه صاب» توبه و بازگشت من از گناهان تنها به سوی خدا است [۳۱] «الارعة» بلای سخت { «تَحُلُّ قَرِيبًا» من

لِلزَّالِمَاتِ الْعَذْرَاءِ

۲۵۳

يُؤْتِي الرِّجَالَ

دارهم» نزدیک به خانه و شهر و دیار آنان رخ می‌دهد؛ «وَعَدُ اللَّهِ» مصداق وعده خدا به خوار و رسوا کردن آنان و یاری مؤمنان [۳۲] «فَأَمْلَيْتُ» در امنیت و آسایش مهلت داده‌ام [۳۳] «فَانَمَّ» مراقب [۳۴] «أَشَقَّ» دارای مشقت بیشتر «وَأَقَّ» حافظ و نگاه‌دارنده.

۲۵۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «سِعَةُ يَظْلَهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ضِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ؛ إِيَّامًا عَادِلًا، وَ شَابٌ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ، وَ رَجُلٌ قَلْبُهُ مَعَلْقٌ بِالْمَسْجِدِ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتَّى يَعُودَ إِلَيْهِ، وَ رَجُلَانِ تَحَاتَّبَا فِي اللَّهِ، إِجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَ تَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَ رَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شَهَامَةٌ مَا أَتَفَقَّتْ عَلَيْهِ، وَ رَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَ جَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَ رَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روزی

که سایه‌ای جز سایه خدا وجود ندارد، خداوند هفت صنف از بندگان را در زیر سایه خود قرار می‌دهد؛ اول: رهبری است که عادل باشد. دوم: جوانی است که در عبادت پروردگارش رشد می‌یابد. سوم: مردی است که هنگامی که از مسجد خارج می‌گردد تا به آن برمی‌گردد، قلبش به مسجد تعلق دارد. چهارم: دو نفری هستند که به خاطر خدا یکدیگر را دوست دارند، به خاطر خدا با یکدیگر جمع می‌شوند و یا از هم جدا می‌گردند. پنجم: مردی که صدقه و بخشش او به حدی پنهانی است که دست چپش از آنچه دست راستش می‌بخشد بی‌اطلاع است. ششم: مردی که زن یا شخصیت و زیبایی او را به سوی خود دعوت می‌کند ولی در جوابش می‌گوید: من از خدا می‌ترسم. هفتم: کسی است که به تنهایی و دور از مردم خدا را یاد می‌کند و اشک از چشمانش جاری می‌شود».

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسُنَ مَثَابُ ۲۹ كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِسَتَلَوْا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَثَابُ ۳۰ وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوَكَلَّمُ بِهِ الْمَوْتَىٰ بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْنِيسِ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ ۳۱ وَلَقَدْ أَسْتَهْزِئُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابُ ۳۲ أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَبْظِهَرُ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۳۳ لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ۳۴

[۳۵] «أَكَلَهَا دَائِمٌ» میوه و ثمر آن دائمی است [۳۶] «الَّذِينَ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ» گروهی از مسیحیان و یهودیان که ایمان آوردند «الْأَحْزَابِ» اهل کتاب که بر ضد پیامبر - ﷺ - گرد هم آمدند و مشرکان را یاری کردند «بَعْضُهُ» قسمتی از قرآن را که

با اقتراهای آنان مخالف است، انکار می‌کنند «إِلَيْهِ مَأْبٌ» بازگشت من تنها به سوی او است [۳۷] «حُكْمًا عَرِيبًا» حاکم و فاصل میان حق و باطل است «وَاقٍ» حافظ و نگاه‌دارنده [۳۸] «أَجَلٌ» زمان معین «کِتَابٌ» معجزه حتمی که متناسب با زمان هر پیامبر به وقوع می‌پیوندد [۳۹] «يُخَوِّلُكَ مَا يَشَاءُ» خداوند هر کدام از معجزات را بخواهد از میان برمی‌دارد «يُثَبِّتُ» و بدل آن را که حکمتش اقتضا کند باقی می‌گذارد. یا هر کدام را بخواهد، آن را همانگونه که هست پابرجا می‌دارد «أَمْ» «الکتاب» لوح محفوظ، یا علم الهی [۴۱] «نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا» با تخریب و هلاک کافران، از اطراف آن می‌کاهیم «لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ» هیچ‌کس نمی‌تواند حکم خدا را رد یا باطل کند. هرگاه

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظُلُمَاتُهَا تَنْقُورُ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ فَهُمْ لَا يَحْزَنُونَ ۚ وَمِنْ الْأَحْزَابِ مَنْ يَنْكُرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَصَابِعُ ۖ وَكَذَلِكَ نُزِّلَتْهُ حُكْمًا عَرِيبًا وَلِيَنْتَبِعَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَهُ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ۚ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِبَيِّنَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ۚ يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ۚ وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ۚ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۚ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا ۚ يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعِلَهُمُ الْكَفْرُ لِمَنْ عَقَّبَى الدَّارَ ۚ

حکمی را صادر کرد کسی نمی‌تواند آن را پیگردی کند یا آن را تغییر دهد [۴۲] «لِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا» تدبیری که عملی شود تنها از آن خدا است «عُقْبَى النَّارِ» عاقبت و سرانجام خوب و نیک.

۲۵۷- قال رسول الله - ﷺ - : «عليك بكثره السجود، فإنك لن تسجد لله سجدة إلا رفعك الله بها درجةً وخطأك عنك بها خطيئة» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «زیاد سجده بکنید زیرا هر سجده‌ای که برای خداوند انجام می‌دهید خداوند به وسیله آن مقام شما را یک درجه بالا می‌گرداند و یکی از گناهان شما را با آن محو می‌کند».

[۴۳] «شَهِيداً» گواه بر صدق من میان من و شما و او کسی است که به قرآن آگاه است.

سُورَةُ اِبْرَاهِيمَ [۱] «بِإِذْنِ رَبِّهِمْ» با توفیق و یاری خداوند یا به فرمان او «الْعَزِيزُ» چیره‌ای که مغلوب غنی شود

سُورَةُ اِبْرَاهِيمَ

۲۵۵

الْحَمِيدُ سزاوار ستایش

دائمی به خاطر نعمت هایش

[۲] «وَيْلٌ» هلاک و نابودی.

حسرت. اسم مکانی در جهنم

[۳] «سَجْبُونٌ» آن را

انتخاب می‌کنند و ترجیح

می‌دهند «بِغُونَهَا عِوَجًا» آن

را در نظر مردم کج جلوه

می‌دهند تا مردم از آن دلزده

و متفر شوند [۵] «بِأَيَّتِنَا»

همراه با معجزه‌های دال بر

صدق موسی «أَخْرَجَ قَوْمَكَ

من الظلمات» قوم خویش را

از تاریکی‌های جهل و شرک

و ظلم به سوی نور ایمان

بیرون بیاورد «بِأَيَّامِ اللَّهِ»

نعمت‌های خدا. یا وقایعی که

بر سر گذشتگان آورده است

«لَا يَأْتِ لِكُلِّ صَبَّارٍ»

عبرت‌ها و پندهایی است

برای هر شکیبیا و صابری.

۲۵۸ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :-

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ لِأَهْلِ

الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَبِقَوْلِهِ:

لِيَكِ رَيْثًا وَ سَعْدِيكَ وَ الْحَيُّ فِي

يَدِيكَ. فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلَسْتُ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ

شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ [۱۲]

آیاتها

سُورَةُ اِبْرَاهِيمَ

ترجمه‌ها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكَتَبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ

إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ [۱]

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ

لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ [۲] الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ

الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ [۳] وَمَا أَرْسَلْنَا

مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِيهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ

مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

[۴] وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ

قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ

اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ [۵]

فَيَقُولُونَ: مَا لَنَا لَا نَرْضَىٰ يَا رَبَّنَا قَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ تَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ؟ فَيَقُولُ: أَلَا أُعْطِيَكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُونَ: وَ أَتَى شَيْءٌ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ: أَحَلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أُسْخِطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به اهل بهشت می‌گوید: ای اهل بهشت! در جواب می‌گویند: پروردگارا آماده خدمت هستیم و شما را تعظیم می‌کنیم. خداوند می‌فرماید: آیا راضی هستید؟ می‌گویند: چرا راضی نباشیم؟ نعمت‌هایی را به ما داده‌ای که به هیچ یک از مخلوقات نداده‌ای. خداوند می‌فرماید: آیا نعمت‌های بهتر از اینها به شما بدهم؟ می‌گویند: پروردگارا! چه چیز از این نعمت‌ها بهتر است؟ خداوند می‌فرماید: رضوان و خشنودی خود را بر شما نازل می‌کنم و از این به بعد هرگز از شما ناراضی نخواهم شد».

[۶] { اَنْجَاكُمْ } شما را نجات داد؛ { يَسُوْمُوْنَكُمْ } بدترین شکنجه‌ها را به شما می‌رساندند و شما را مجبور می‌ساختند { يَسْتَحْيُوْنَ نِسَاءَكُمْ } زنان و دخترانتان را برای خدمت، زنده نگاه می‌داشتند { اَبْلَا } امتحان و آزمایش [۷] { تَاَذِرْكُمْ }

پروردگارتان مؤکدانه اعلام

کرد، سوگند خورد [۹]

{ فَرَدُّوْا اَيْدِيَهُمْ فِيْ اَفْوَاهِهِمْ } از

شدت خشم و نفرت از

دعوت پیامبران و کلام آنان،

انگشتشان را گاز گرفتند. از

قبول چیزی که بدان امر شده

بودند، سر پیچی کردند

{ مُرِيْبٌ } به شک و

گمان افکننده [۱۰] { فَاَطِرٌ }

آفریننده، مبدع { اَجَلٌ }

مسمی پایان زندگی و

مرگ طبیعی { سُلْطَانٌ مَّبِيْنٌ }

معجزه آشکاری که ما به شما

پیشنهاد می‌کنیم.

۲۵۹- قال رسول الله - ﷺ :-

«لا يدخل الجنة قتات» متفق

عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «تمام و

سخن چین داخل بهشت

نمی‌شود».

۲۶۰- قال رسول الله - ﷺ :-

«يقول الله عز وجل: يا عبادي،

لو ان اولكم وآخركم وابتدأكم

وآخركم، كانوا على اتق قلب

رجلي واحد منكم، ماذا ذالك في ملكي شيئاً، يا عبادي لو ان اولكم وابتدأكم وابتدأكم وابتدأكم، قاموا في صعيد واحد، فسألوني فاعطيت كل انسان سألته ما تقص ذلك من ملكي شيئاً، الا كما ينقص الخيط إذا دخل البحر». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: ای بندگام اگر پیشینیان و آیندگان شما، اعم از انسان و جن همگی در تقوا

مساوی یا متق‌ترین فرد باشید به ملک من چیزی نمی‌افزاید، ای بندگام اگر پیشینیان و آیندگان شما اعم از انسان و جن

در یک مکانی بایستید و از من چیزی بخواهید آنگاه خواسته هر کدامتان را برآورده کنم، جز به اندازه سوزنی که داخل

دریا می‌گردد، از ملک و دارایی من نمی‌کاهد».

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ اَنْجَاكُمْ مِنْ اِلٍ فِرْعَوْنَ يَسُومُوْنَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَذُبُّوْنَ اَنْبَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَاءَكُمْ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيْمٌ ۝۶ وَإِذْ تَاَذَنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَّا زِيْدُكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِيْ لَشَدِيْدٌ ۝۷ وَقَالَ مُوسَىٰ اِنْ تَكْفُرُوْا اَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا فَاِنَّ اللَّهَ لَغَفِيْرٌ حَمِيْدٌ ۝۸ اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَا الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمٌ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُوْدُ وَالَّذِيْنَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوْا اَيْدِيَهُمْ فِيْ اَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوْا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِهِ ؕ وَاِنَّا لَفِيْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُوْنَآ اِلَيْهِ مُرِيْبٍ ۝۹ قَالَتْ رُسُلُهُمْ اِنِّىْ اِلٰهُكُمْ شَكُّ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَدْعُوْكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ اِلَىْ اَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوْا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيْدُوْنَ اَنْ تَصُدُّوْنَا عَمَّا كَانَتْ يَعْبُدُ اَبَاؤُنَا فَاقْنُوْنَا بِسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ۝۱۰

[۱۲] «لَنْصِيرَ عَلَى مَا أَذِيتُمُونَا» حتماً بر اذیت و شکنجه شما شکیبایی می‌نمایم؛ [۱۴] «خَالَ مَقَامِي» از ایستادن در برابر من برای حسابرسی بترسد «وعید» وعید و تهدید من برای کسی که با دستورات من مخالفت می‌کند [۱۵] «اسْتَفْخُوا» لِحُزْنِ النَّالَةِ كَثِيرَةٍ ۲۵۷ سُورَةُ الْاِنْشِاقِ

پيامبران از خدا درخواست پیروزی بر ظالمان کردند «خَابَ كُلُّ جَبَّارٍ» هر گردنکش و متبکری نابود و هلاک گردید «عنید» دشمن حق و حقیقت. منحرف [۱۶] «صدید» چرک و خونابه‌ای که از اجساد آنان جاری می‌گردد [۱۷] «يَتَجَرَّعُهُ» با وجود تشنگی بسیار و به خاطر داغی و تلخی زیاد آن را جرعه جرعه می‌نوشند «وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ» اصلاً گوارایش نمی‌یابند، زیرا بسیار بد مزه و بد بو است «يَأْتِيهِ الْمَوْتُ» موجبات مرگ (غم و اندوه) به وی روی می‌آورد [۱۸] «يَوْمٍ عَاصِفٍ» روز طوفانی.

۲۶۱ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَسْتُرُ عَبْدٌ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رواه مسلم.
پيامبر - ﷺ - فرمود: «هر انسانی که در دنیا گناه یا عیب

انسان دیگری را پوشاند، خداوند در قیامت گناه و عیب او را می‌پوشاند».

۲۶۲ - عَنْ أَبِي أُمَامَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فِي قَوْلِهِ تَعَالَى «وَيُسَلَّى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ» قَالَ: «يُقَرَّبُ إِلَيْهِ فَيَتَكْرَهُهُ، فَإِذَا أَدْنَى شَرِبَ وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرْوُهُ رَأْسَهُ، فَإِذَا شَرِبَ قَطَعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ دَبْرِهِ». أَخْرَجَهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ
ابی امامه - رضی الله عنه - درباره این آیه «وَأَزْخَابَهُ نَوَاشِدَهُ» می‌شود و آن را (بناچار و بارغ بسیار) جرعه جرعه می‌نوشد» گوید: آن خونابه رایحه از نزدیک می‌کند و از آن بدش می‌آید، هنگامی که نزدیکتر آورده می‌شود، صورتش بریان می‌شود و پوست سرش می‌افتد و وقتی که از آن می‌نوشد روده‌اش را می‌برد تا اینکه از مخرجش خارج می‌شود».

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَمَا كُنَّا لِنَآنَّ أَنَّا نَأْتِيَكُم بِسُلْطَنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا ۚ وَلَنْصِيرِيَكَ عَلَىٰ مَا أَذِيتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّسُلُ هُمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنْهَيْكُمُ الظَّالِمِينَ ۝ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ۝ وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ۝ مِّنْ وَرَآيِهِ جَهَنَّمُ وُئِسَّتْ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ۝ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ ۚ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۚ وَمِنْ وَرَآيِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ۝ مِثْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ كَرَمَادًا اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الصَّلِيلُ الْبَعِيدُ ۝

[۲۵] «تَوَقَّيْ أَكْلَهَا» میوه بدهد { «كُلْ مِنْ» در هر زمان «الطَّيِّبِ يَتَذَكَّرُونَ» شاید که پند گیرند؟ [۲۶] «كَلِمَةً خَيْرَةً» سخن باطل. کلمه کفر و گمراهی «كَلِمَةً خَيْرَةً» مثل درخت فاسد «أَجْتَتِ» جته و تنه آن از زمین پراکنده شده باشد و چیزی از آن باقی نمانده باشد «مَالَهَا مِنْ» ثبات و قرار ندارد [۲۷] «يُثَبِّتُ اللَّهُ» خداوند مؤمنان را با حجت های قوی، تقویت می کند [۲۸] { «يَتَذَكَّرُوا» تبدیل کردند؟ { «أَحْلَوْا لِقَوْمِهِمْ» اسباب و علل داخل شدن به آتش جهنم را برای قوم خویش مهیا کرده، همه را داخل جهنم کردند «الْبُورِ» هلاک (جهنم) [۲۹] «يَصْلُونَهَا» داخل آن می شوند و بدان می سوزند { «بَشَى الْقَرَارُ» جهنم چه بد جایگاهی است. مانند آنان در جهنم چه بد ماندنی است؟ [۳۰] «أَنذَادًا» همانندها در استحقاق عبادت [۳۱] «لَا يَبْعُ فِيهِ وَلَا يَخْلُقُ» هیچ وسیله ای برای دستیابی به منفعت توسط معامله یا دوستی یا شفاعت در آنها وجود ندارد [۳۲] «الْفُلُوكَ» کشتی ها [۳۳] «دَائِبِينَ»

تَوَقَّيْ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۲۵ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَيْرَةٍ كَشَجَرَةٍ خَيْرَةٍ أَجْتَتَتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَالَهَا مِنْ قَرَارٍ ۲۶ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ۲۷ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ۲۸ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَيُسَّ قَرَارُ ۲۹ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِن مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ۳۰ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَعْجَ فِيهِ وَلَا خُلُلٌ ۳۱ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۳۲ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمْ أَيْلًا وَالنَّهَارَ ۳۳

منفعت خورشید و ماه برای شما دائمی است. یا پیوسته تا پایان جهان در حرکت هستند.

۲۶۴ - قال رسول الله - ﷺ: «يَبْعُ كُلُّ عِبْدٍ فِي الْقَبْرِ عَلَى إِيْمَانِهِ، وَالْمَنَاقِقُ عَلَى نِفَاقِهِ». اخرجه احمد بن حنبل

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر بنده ای در قبر بر اساس آن اعتقادی که بر آن مره است زنده گردانده می شود؛ مثلاً مؤمن بر ایمانش و یا منافق بر نفاقش زنده گردانده می شود».

۲۶۵ - قال رسول الله - ﷺ: «الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، فَالْيَدِ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالْيَدِ السُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا بهتر از دست پائین است، دست بالا آن است که صدقه می دهد و دست پائین آن است که صدقه می گیرد».

[۳۴] ﴿اِنْ كُمْ﴾ به شما داده است «ما سألتموه» آنچه خواسته باشید ﴿اِنْ تَعْلَمُوا نِعْمَةَ اللَّهِ﴾ اگر بخواهید نعمت های خدا را بشمارید ﴿لَا تُحْصُوهَا﴾ به خاطر نامتناهی بودن آن نعمت ها نمی توانید آنها را بشمارید {ظُلُوم} بسیار ستمگر

{كُفَّار} بسیار ناسپاس {

[۳۵] ﴿هَذَا الْبَلَدُ﴾ مکه

مکرمه ﴿اجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ

الْأَصْنَامَ﴾ من و فرزندانم را از

پرستش بت ها دور بدار {

[۳۶] ﴿اَضَلَّلَنِي﴾ گمراه

ساخته اند ﴿عَصَانِي﴾ از من

نافرمانی کرد { [۳۷]

{اَسْكَنْتُ} سکونت دارم

﴿سَوَاءٌ غِيبٌ ذِي رُوحٍ﴾ در

سر زمینی بی آب و علف {

﴿بَيْتِكَ الْحَرَمِ﴾ کعبه مطهر

﴿الْبُدَّةِ﴾ دهلیز ﴿تَهْوِي إِلَيْهِمُ﴾

به آنان میل پیدا کنند، بنا

اشتیاق به سوی آنان روند

[۴۰] ﴿اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ﴾

مرا بر اداء نماز به طور کامل

موفق گردان ﴿يَوْمَ يَقُومُ

الحِسَابُ﴾ روزی که قیامت

برپا می شود [۴۲] ﴿تَنْخَفِضُ

قَسَبَهُ الْأَبْصَارُ﴾ چشمها از

شدت هراس باز می ماند و

پلک ها بسته نمی شود.

* بعضی از حکماء گویند: هر

چیزی که غیر از خدا پرستش

شود، یا انسان را از یاد خدا غافل کند، بت است. و معلوم است که ابراهیم با شناختی که نسبت به خدا داشت از کسانی

نیود که ترس بر بت پرست شدن او وجود داشته باشد و در واقع مراد او این بود که: مرا از مشغول شدن به غیر خودت

دور کن.

۲۶۶- کان رسول الله - ﷺ -: يقول: «دعوة المذمومة المسلم لأخيه بظهر الغيب مستجابة، عند رأسه ملك موكل كلما دعا لأخيه

بغير قال الملك الموكل به: آمين، ولك بمثل». أخرجه مسلم

بیامبر - ﷺ - فرمود: «دعای انسان مسلمان برای برادر مؤمنش که (از پیش او) غایب است، مورد قبول خدا واقع

می شود، خداوند بر بالای سر او فرشته ای موكول می کند که هرگاه آن مؤمن برای برادر مؤمنش دعای خیر کند، آن

فرشته می گوید، آمین، و همچنین برای تو».

وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَسْأَلَةٍ مَوْنًا وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۚ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ۚ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلَّلَنِي كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّبِعُنِي فَإِنَّهُمْ مَنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۚ رَبَّنَا إِنِّي أَصْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْعِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الشَّجَرِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ۚ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا تُخْفِي وَمَا تُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۚ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ۚ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ ۚ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ۚ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ عَمَلُهُ يَفْعَلُ ۚ الظِّلْمُوتُ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ۚ

[۴۳] «مُهْطِعِينَ» با سرعت و خواری و ترس به سوی ندادهنده می‌روند «مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ» سرهایشان را بالا گرفته‌اند، فقط به جلو نگاه می‌کنند و به چپ و راست توجه نمی‌کنند «لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ» پلک‌های

يَوْمَ يُنْفَخُ الْأَشْجَارُ

۲۶۱

لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ

چشمانشان وقتی که بالا

انداخته شد دوباره پایین

انداخته نمی‌شود «أَنفُسُهُمْ

هَوَاهُ» دلهایشان مثل هوا و

خلاء خالی از فهم و شعور

است { [۴۴] «أَخْرَجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ

قَرِيبٍ» مدت کوتاهی به ما

مهلت بده و اجل ما را به

تأخیر بینداز «أَقْسَمْتُ مِنَ

قَبْلِ» قبلاً در دنیا قسم

می‌خوردید «مَالِكُمْ مِنَ

زَوَالِ» شما زوال‌ناپذیر

هستید (و دنیا را پایانی

نیست تا به عذاب جهنم

گرفتار شوید) { [۴۵]

«ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ» کسانی که با

کفر و گناه به خود ظلم کردند

مثل: عاد و ثمود { [۴۶]

«مَكُرُوا مَكْرَهُمْ» برای ابطال

حق مخفیانه نقشه کشیدند

(و عندالله مکرهم) خداوند

- جل و علا - از مکر و نقشه

ایشان آگاه است و می‌تواند

آن را خنثی کند (وَ إِنْ كَانَ

مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ...) هر چند

نیرنگشان آن اندازه بزرگ

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ
هَوَاهُ ۚ ﴿٤٣﴾ وَأَنذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ
ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّحِبِّ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ
الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلِ مَا لَكُم
مِّنْ زَوَالٍ ۚ ﴿٤٤﴾ وَسَكَنْتُمْ فِي مَسْكَانٍ الَّذِينَ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ وَبَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ۚ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ
مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ
﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُحِيفًا وَعِدَّةَ رَسُولُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
ذُو انْتِقَامٍ ۚ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُبَدِّلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ
وَيَزُولُ اللَّهُ الْوَحِيدَ الْقَهَّارَ ۚ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ
مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۚ ﴿٤٩﴾ سَرَابِلُهُمْ مِّنْ فَطْرَانَ وَتَغَشَّى
وُجُوهَهُمُ النَّارُ ۚ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ
إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۚ ﴿٥١﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا
بِهِ ۚ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ الْوَاحِدُ وَلِيَذْكُرُوا أَنَّهُمْ الْأَلْبَابُ ۚ ﴿٥٢﴾

بود که می‌توانست کوهها را از جای برکند [۴۷] «عَزِيزٌ» غالب و شکست‌ناپذیر {عطف} عهدشکن { [۴۸] «يَزُولُ اللَّهُ» برای حسابرسی از قبر خارج می‌شوند [۴۹] «مُقَرَّنِينَ» به هم بسته شده «الاصفاد» زنجیرهای
آهنین که به دست و پا آویخته می‌شوند [۵۰] «سرابلهم» پیراهنشان. لباسشان «فطران» ماده قابل اشتعالی
شبيهه به قیر مذاب * «تغشى وجوههم» آتش همه اندام آنان را فرا می‌گیرد [۵۲] «هذا بلاغ للناس» این کتاب
برای موعظه، پند و هدایت همه انسانها کافی است.

* قطران را لباس آنان می‌کند تا حرارت آتش را بر آنان بیشتر کند و به وسیله آن عذاب را بیشتر جذب کنند.

سوره حجر [۱] «الر» خوانده می شود: ألف. لام. را [۲] «زما» «رب» برای تقلیل است و «ما» زائد. مراد از آن ترساندن ایشان از هراس روز قیامت است «یود» آرزو می کند [۳] «ذرهم یا کفرا» آنان را در شهوات و غرورشان رها کن {ترسلهم الأمل} آرزو، آنان را غافل می سازد؛ [۴] «کتاب» اجل مقدر و مکتوب در لوح محفوظ [۶] «الذکر» قرآن [۷] «لونا» چرا که نه [۸] «الباالحق» مگر به صورتی که حکمت اقتضاء کند {مطربین} مهلت داده شدگان از عذاب، حتی یک لحظه [۱۰] «شیع» اولین دسته های ملت های پیشین [۱۲] «نلک» قرآن را وارد می گردانیم در حالی که آن را مسخره می کنند [۱۳] «خلت» گذشته است «سنه» اولین شیوه خداوند در نابود کردن کافران [۱۴] «یعرجون» به آسمان صعود می کنند و فرشتگان را می بینند [۱۵] «شکرت» آبخشیدن چشمان بر روی واقیت پوشانده شده بود (این دلیل شدت عناد و دشمنی آنان بود) «قوم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتِّلَكَ أَيْتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ۝ رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ۝ ذَرَّهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۝ وَمَا أَهْلَكَنَا مِنْ قَرِيبَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ۝ مَا تَسْبِقُ مِنْ أَمَةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ۝ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ۝ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝ مَا نُزِّلَ الْمَلَكَةُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا نَظَرِينَ ۝ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ۝ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ۝ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۝ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ۝ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سَنَةٌ الْأَوَّلِينَ ۝ وَلَوْ فَحَصْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ۝ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ ۝

مسحورون» محمد ما را جادو کرده است در نتیجه نه می بینیم و نه می فهمیم.

۲۶۷- قال رسول الله - ﷺ: «الَّذِينَ النَّصِيحَةُ» قلنا: لمن؟ قال: «اللَّهُ وَلِكِتَابِهِ وَإِرْسُولِهِ وَأُئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَائِيَتِهِمْ» رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دین یعنی خیر خواهی». گفتیم: برای چه کسی؟ فرمود: «برای خدا، کتاب خدا، پیامبر خدا، پیشوایان مسلمان و عموم مسلمانان».

۲۶۸- وقال - ﷺ: «من دعا رجلاً بالكفر أو قال: عدو الله وليس كذلك، إلّا حاز عليه». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه فردی را کافر خواند یا به او بگوید: دشمن خدا، او و چنان نباشد، حتماً (آنچه گفته است) به خودش برمی گردد».

[۱۶] «یروجاً» منزله‌هایی برای ستارگان و سیاره‌ها [۱۷] «جیم» رانده شده، رجم شده با ستاره‌ها [۱۸]

«استرق السمع» مخفیانه گوش فرا داد. شنیده‌ها را از ملاه اعلی ربود [۱۹] «فأسترق» به دنبال او رفت. به او رسید

سُبْحَانَ الْحَمْدِ

۲۶۳

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

«شهاب» شعله‌ای از آتش

که از آسمان جدا شده است

«مبین» ظاهر برای بینایان

[۱۹] «الأرض مددهاها»

زمین را برای بهره‌گیری

سطح کردیم «رواسی»

کوههای ثابت تا مانع از

لرزش زمین بشوند

«موزون» با اندازه و

متناسب با حکمت [۲۰]

«معایش» ارزاق، حیویات و

میوه‌ها و... که مایه زندگی

هستند «و من لستم له»

پس از این اهل و عیال،

خدمتکاران و چهارپایان

(زیرا رازق همه خداوند

است) [۲۱] «عدنا خزائنه»

ما قادریم که آن را ایجاد و

درباره آن تدبیر کنیم «ما

نزله» به وجود غنی آوریم.

غنی بخشم «بقدر معلوم» به

اندازه معین که حکمت آن را

اقتضا کند [۲۲] «ما أنتم له

بخازنین» خزانه و اندوخته

کردن آن به دست شما نیست

و غنی‌توانید آن را بوجود

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّظِيرِ ۱۶

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۱۷ إِلَّا مِنْ أَسْتَرَقَ السَّمْعَ

فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ ۱۸ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا

رُوسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ۱۹ وَجَعَلْنَا الْكُوفِ فِيهَا

مَعِيشٌ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرِزْقِينَ ۲۰ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا

خَزَائِنُهُ وَمَنْ نُنَزِّلْهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۲۱ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ

لَوْحٍ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ

بِخَازِنِينَ ۲۲ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ۲۳

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ۲۴

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۲۵ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ

مِنْ صَلَاسِلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۲۶ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ

السَّمُورِ ۲۷ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ

صَلَاسِلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۲۸ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ

رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۲۹ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ

أَجْمَعُونَ ۳۰ إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنُ أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۳۱

آورد [۲۳] «الوارثون» باقی مانده بعد از فزای مخلوقات [۲۶] «صلصال» گل خشکیده و بخته نشده که اگر

بدان تلنگری زده شود، صدایی از آن شنیده می‌شود «حما» گلی که به خاطر قاطی شدن زیاد با آب سیاه شده

باشد «مسنون» شکل داده شده به صورت انسان. تغییر بو داده [۲۷] «الجان» انواع جن «نار السمر» آتشی

که دود ندارد [۲۹] «سجده» خلقت آن را تمام و آماده روح بخشیدن کردم «نفخت فيه من روحي» رازی از

رازهای خود را در درون او قرار دادم که با آن زنده است. «ساجدين» به سجده افتادند، سجده بزرگداشت و

درو نه سجده عبادت [۳۱] «إني» متکبرانه سرپیچی کرد.

[۳۲] «مَالِكُ» هدف و غرض تو چیست؟ عذر تو چیست؟ [۳۵] «الْبَغْتُ» دوری از رحمت خدا همراه غضب
 «یوم الدین» روز حساب [۳۶] «الْمُنْظَرِی» به من مهلت بده و مرا غییران [۳۸] «الرَّوْقَةُ الْمَعْلُومَةُ» نفخه اول [۳۹]
 «بِأَغْوِیَّتِی» به سبب اینکه
 گمراهم ساختی «لَاغْوِیَّتِهِمْ»

همه آنان را گمراه می‌کنم
 [۴۰] «الْمُخْلِصِیْن» آنان که از
 عیب و نقص پاکشان
 کرده‌ای در نتیجه تمام
 توانشان را صرف عبادت تو
 می‌کنند [۴۱] «هَذَا صِرَاطٌ
 عَلٰی مُسْتَقِیْمٍ» حفظ بندگان
 مخلص تو، راه حق است که
 لازم است آن را مراعات کنم
 [۴۲] «سُلْطَانٌ» تسلط بر
 گمراه کردن آنان به گونه‌ای
 که خاضع در برابر تو باشند
 (و این مانع از وسوسه
 شیطان نیست) [۴۴] «جَزْءٌ
 مَّقْسُومٌ» گروه معینی از مردم
 که با دیگران تقسیم می‌شوند [۴۷]
 «غُلٌّ» کینه‌توزی و
 دشمنانگی «عَلٰی سُرِّ
 مُتَقَابِلِیْنِ» مراد: دشمنی
 میانشان پایان می‌پذیرد
 [۴۸] «نَصَبٌ» خستگی.
 رخ [۵۱] «ضِیفٌ اِبْرَاهِیْمَ»
 مهمانان ابراهیم (که از
 فرشتگان بودند).

قَالَ يٰۤاِبْلٰیْسُ مَا لَكَ اَلَا تَكُوْنُ مَعَ السَّٰجِدِیْنَ ۝۳۲ قَالَ لَمْ اَكُنْ
 لَاسْجُدْ لِشَیْءٍ خَلَقْتُهُ مِنْ صَلَٰصِلٍ ۖ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ۝۳۳ قَالَ
 فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِیْمٌ ۝۳۴ وَاِنَّ عَلَیْكَ اللَّعْنَةَ اِلٰی یَوْمٍ
 اَلَدِّیْنِ ۝۳۵ قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِیْ اِلٰی یَوْمٍ یُّبْعَثُوْنَ ۝۳۶ قَالَ فَاِنَّكَ
 مِنَ الْمُنْظَرِیْنَ ۝۳۷ اِلٰی یَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ ۝۳۸ قَالَ رَبِّ بِمَا
 اَغْوِیْتَنِیْ لَا رِیْبَ لَّهٖمْ فِی الْاَرْضِ وَلَا اِغْوِیَّتَهُمْ اَجْمَعِیْنَ ۝۳۹
 اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِیْنَ ۝۴۰ قَالَ هٰذَا صِرَاطٌ عَلٰی
 مُسْتَقِیْمٍ ۝۴۱ اِنَّ عِبَادِیْ لَیْسَ لَكَ عَلَیْهِمْ سُلْطٰنٌ اِلَّا مَنِ
 اَتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِیْنِ ۝۴۲ وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِیْنَ ۝۴۳
 لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِکُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ۝۴۴ اِنَّ
 الْمُتَّقِیْنَ فِی جَنَّٰتٍ وَعُیُوْنٍ ۝۴۵ اَدْخُلُوْهَا یَسْلَوْنَ اٰمِنِیْنَ ۝۴۶
 وَنَزَعْنَا مَا فِی صُدُوْرِهِمْ مِّنْ غَلٍ ۖ اِخْوٰنًا عَلٰی سُرُرٍ مُّتَقَابِلِیْنَ
 ۝۴۷ لَا یَمَسُّهُمْ فِیْهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِیْنَ ۝۴۸
 ۝۴۹ نَبِّیْ عِبَادِیْ اِنَّا الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ ۝۵۰ وَاَنْ عَذَابِیْ
 هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِیْمُ ۝۵۱ وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضِیْفِ اِبْرٰهِیْمَ ۝۵۲

۲۶۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! يَقُولُونَ: لَيْتَكَ رَيْنًا وَ سَعْدِيكَ وَالْخَيْرُ فِي يَدِيكَ، يَقُولُونَ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ يَقُولُونَ: مَا لَنَا لَا نَرْضَىٰ يَا رَيْنًا وَ قَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ تَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ؟ يَقُولُونَ: أَلَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟ يَقُولُونَ: وَ أَيْ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟ يَقُولُونَ: أَحَلُّ عَلَيْكُمْ رِضَاوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به اهل بهشت می‌گوید: ای اهل بهشت! در جواب می‌گویند: پروردگارا آماده خدمت هستیم و شما را تعظیم می‌کنیم. خداوند می‌فرماید: آیا راضی هستید؟ می‌گویند: چرا راضی نباشیم؟ نعمت‌هایی را به ما داده‌ای که به هیچ یک از مخلوقات نداده‌ای. خداوند می‌فرماید: آیا نعمت‌های بهتر از اینها به شما بدهم؟ می‌گویند: پروردگارا! چه چیز از این نعمت‌ها بهتر است؟ خداوند می‌فرماید: رضوان و خشنودی خود را بر شما نازل می‌کنم و از این به بعد هرگز از شما ناراضی نخواهم شد».

[۵۲] «وَجُلُونَ» بيمناکان. ترسندگان [۵۳] { «لَا تَوَجِلْ» نترس } «يَغْلَام» مراد: اسحاق - علیه السلام - است
[۵۴] «مَسْنَى الْكِبَرِ» پیری گریبانگیر من شده است [۵۵] «الْقَانِئِينَ» افراد ناامید [۵۶] { «وَمَنْ يَقْنَطُ»

شَرَّ النَّاسِ

۲۶۵

لِلْأَنْبِيَاءِ

مأیوس و ناامید نمی شود
[۵۷] «فَا خُطِبَكُمْ» کار مهم

شما چیست که شما را با این
حال آورده است [۶۰]

«قَتَرْنَا» دانسته ایم. حکم
کرده ایم «الغایبین» باقی

ماندگان همراه هلاک شدگان
[۶۲] «مَنكُرُونَ» برای ما

ناشناخته اید [۶۳] «فِيهِ»
«يَمْتَرُونَ» شک و تردید

می ورزند و ثورا تکذیب
می کنند [۶۵] «بِقَطْعِ مَنْ

اللیل» پاره ای از شب، یا
آخر شب «حَيْثُ تَوَمَّرُونَ»

مکانی که خداوند امر کرده تا
بدانجا بروید (شام) [۶۶]

«نُضِينَا إِلَيْهِ» به او وحی
کردیم «دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ»

به زودی نابود و ریشه کن
خواهند شد «مُصْبِحِينَ» به

صبح رسیدگان [۷۰] «عَنِ

الْعَالَمِينَ» از پناه دادن و
میهمان کردن دیگران.

۲۷۰ - عن انس - رضي الله عنه
- قال كنت أمشي مع رسول الله -

ﷺ - و عليه بُرءُ غبرائي غليظٌ
الحاشية، فاذكره اعرابي فجبدته بردايه جبدته شديدة، فظنرت الى صفحة عاتق النبي - ﷺ - وقد أثرت بها حاشية البردة من شدة

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ٥٢
لَا تَوَجِلْ إِنَّا بُشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ٥٣
مَسْنَى الْكِبَرِ فِيمَ بُشِّرُونَ ٥٤
فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَنِيطِ ٥٥
رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ٥٦
قَالُوا إِنَّا أَزْسَلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ٥٨
إِنَّا لَمُنَجُّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٩
أَلْغَيْرِ ٦٠
فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ٦١
إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّكَرُّونَ ٦٢
قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ
يَمْتَرُونَ ٦٣
وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ٦٤
فَأَسْرِ
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْفِتْ مِنْكَ أَحَدٌ
وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ٦٥
وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ
دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ٦٦
وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ
يَسْتَبْشِرُونَ ٦٧
قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ صَافِي فَلَا تَفْضَحُونِ ٦٨
وَأَنْقَرُوا
اللَّهُ وَلَا تَخْزُونِ ٦٩
قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ٧٠

جذبته. ثم قال: يا محمد، مُزلي من مال الله الذي عندك، فالتفت إليه، فضحك. ثم أمر له بغطاء متفق عليه.

انس - رضي الله عنه - گوید: با پیامبر راه می رفتم، پیامبر - ﷺ - پارچه کتانی بخراش با حاشیه کلفت بر دوش داشت یک
عرب بدوی به او رسید و با شدت پارچه رو دوش پیامبر را کشید تا جایی که بشت گردن پیامبر لخت شد و من آثار
فشار این پارچه خشن را بر گردن او دیدم، آنگاه آن مرد گفت: ای محمد! دستور بده از مالی که نزد تو است به من بدهند.
پیامبر به او نگاه کرد و تبسم نمود، سپس دستور داد به او صدقه بدهند.

[۷۱] ﴿هَؤُلَاءِ بَنَاتِي﴾ اینها دختران من هستند با هر کدام که خواستید ازدواج کنید (یا اینکه اینان دختران امت من) هستند که به منزله دختران خود من می‌باشند { [۷۲] ﴿لَعَنُوكَ﴾ به جان تو قسم (این سوگند از سوی خدا است) ﴿سَكَرْتُمْ﴾ گمراهیشان ﴿يَعْمَهُونَ﴾ سرگردانند [۷۳] ﴿الصَّيْحَةَ﴾ صدای مهیب و مهلک از آسمان ﴿مُشْرِقِينَ﴾ در حالی که به طلوع آفتاب رسیده بودند (در حالی که خوابیده و غافل بودند) [۷۴] ﴿عَالِيَهَا سَافِلَهَا﴾ آنان را زیر و رو کردیم ﴿أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ﴾ بر آنان باران سنگ باراندم { ﴿سَبِيلُ﴾ گِل متحجر و پخته شده [۷۵] ﴿لِلْمُتَّسِمِينَ﴾ کسانی که دارای فهم، اندیشه و عبرت پذیری هستند [۷۶] ﴿لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ﴾ در راه راست و ثابت است که اهل مکه در هر زمانی از آنجا عبور و مرور می‌کنند [۷۸] ﴿أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ﴾ ساکنان سرزمین پر درخت (قوم شعیب) [۷۹] ﴿أَنَّهُمَا﴾ این دو شهر نابود شده قوم لوط و اصحاب الایکه (پیامبر مین) بر سر راه آشکاری قرار دارد که هر کس که از آنجا عبور کند و از

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ۖ ۷۱ لَعَنُوكَ إِنَّمْ لَفِي سَكَرْتُمْ يَعْمَهُونَ ۚ ۷۲ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ۚ ۷۳ فَجَعَلْنَاهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِّن سَبِيلٍ ۚ ۷۴ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُتَّسِمِينَ ۚ ۷۵ وَإِنَّمَا لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ۚ ۷۶ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۚ ۷۷ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ ۚ ۷۸ فَأَنقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لِيَآمَامٍ مُّبِينٍ ۚ ۷۹ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ۚ ۸۰ وَءَاتَيْنَاهُمْ ءَايَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۚ ۸۱ وَكَانُوا يُبْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ۚ ۸۲ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ۚ ۸۳ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۚ ۸۴ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآيَةٌ فَاصْفَحْ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ۚ ۸۵ إِنْ رَبُّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۚ ۸۶ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِ وَالْقُرْءَانَ الْعَظِيمَ ۚ ۸۷ لَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْ جَنَاحَكَ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۚ ۸۸ وَقُلْ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۚ ۸۹ كَمَا أَرْسَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ۚ ۹۰

وعید خداوند بترسد، از آن پند می‌گیرد. یا اینکه ماجرای این دو شهر در لوح محفوظ قرار دارد [۸۰] ﴿أَصْحَابُ الْحِجْرِ﴾ سرزمین قوم نود که میان مدینه و شام قرار دارد [۸۳] ﴿مُصْبِحِينَ﴾ در حالی که به صبح رسیده بودند [۸۵] ﴿لِإِنَّ السَّاعَةَ﴾ روز قیامت ﴿الصَّفْحَ الْجَمِيلَ﴾ گذشت نیکو و بدون سرزنش [۸۷] ﴿سَبْعًا﴾ هفت آیه (سوره فاتحه) ﴿مِنَ الْمَثَانِ﴾ که آیات آن در نماز تکرار می‌شود [۸۸] ﴿لَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ﴾ چشم رغبت مدوز ﴿أَزْوَاجًا مِنْهُمْ﴾ گروههایی از کافران ﴿وَأَخْفَضْ جَنَاحَكَ﴾ متواضع و مهربان باش [۹۰] ﴿الْمُقْتَسِمِينَ﴾ اهل کتاب: یهودیان و مسیحیان که قرآن را مطابق میلشان به حق و باطل تقسیم کردند.

[۹۱] «القرآن» کتاب آسمانی نشان «عصیان» بخشش و جزء جزء که به بخشی ایمان داشتند و بخش دیگر آن را رد می‌کردند* [۹۴] «فاصدع بما تؤمر» آن را آشکار کن. آن را اجراء کن «وافتضح عن المشركين» به مشرکان

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

۲۶۷

الْمِائَةُ الرَّابِعَةُ

اعتناء مکن (این قبل از امر به جهاد بود) [۹۹] «الیقین» مرگ که یقیناً فرامی‌رسد.

سُورَةُ نَعْلِ

[۷] «آی اسرار الله» فرمان خدا (روز قیامت) فرارسیده است* «تعالی» برتر است با ذات و صفات جلیلیش {نیل} تستعجلوه در فرارسیدن آن شتاب مکنید «تعالی الله عما یشرکون» خداوند بالاتر از آن چیزهایی است که شریک او می‌سازید {۲} «بالروح»

با وحی قرآنی و غیره «من اسره» که این وحی یا قرآن کاری از کارهای خدا و سری از اسرار او است [۴] «تظنن» آب مرد که وارد رحم می‌شود «خصیم» بسیار دشمن «مبین» آشکار در دشمنی [۵] «الأنعام» شتر، گاو، گوسفند و بز «فیها دفء» چیزی که برای محافظت بدن در برابر سرما و گرم کردن آن استفاده می‌شود از قبیل: پوست، پشم و مو

[۶] «فیها جمال» در آن زیبایی و تجمل است «ممن تریحون» حیوانات را شامگاهان از چراگاه به آغلشان برمی‌گردانید «حین تسرحون» حیوانات را بامداد به سوی چراگاه خارج می‌کنید.

* گفته‌اند: مراد از آنان مشرکان مکه می‌باشد که راههای مکه را برای ممانعت از دین اسلام تقسیم می‌کردند و بعضی قرآن را جادو، بعضی آن را کهنات و بعضی دیگر آن را شعر می‌دانستند.

* هنگامی که مشرکان فرارسیدن قیامت را کُند می‌دانستند، این آیه «آی امر الله» نازل شد و چون وقوع آن حتمی است با صیغه ماضی بیان شده است.

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ۱۱ فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَنَّهُمْ
أَجْمَعِينَ ۱۲ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۳ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ
عَنِ الْمُشْرِكِينَ ۱۴ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ۱۵ الَّذِينَ
يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۱۶ وَلَقَدْ عَلِمُوا
أَنَّكَ بِصِيقٍ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۱۷ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِدِينَ ۱۸ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ۱۹

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

آیاتها
۱۷۸

ترتیبها
۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ
۱ يُزِيلُ الْمَلٰٓئِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
أَنۢ أَذۢبُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ۲ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ
وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۳ خَلَقَ
الْإِنسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۴ وَالْأَنۢعَمَ
خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دَفٌّۭ وَرَحْمَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ
۵ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرۢحَوْنَ وَحِينَ تَسَّرَحُونَ ۶

سُورَةُ
الْفُرْقَانِ
۲۷

[۷] **وَحْمِلْ أَقْلَامَكُمْ** بارهای سنگین شما را حمل می کنند { **لَمْ تَكُونُوا بِهِ** بدان غمی رسیدید } **بَشِقِ الْأَنْفُسَ**

خود را به زحمت و مشقت افکندن **(رَوِّفْ)** هر مشقی و بلایی را از بنده اش دور می کند **«رَحِيمٌ»** در حق

بنده اش خوی می کند { [۸] **وَالْخَيْلِ** گله اسبان **«الْغَالِ»** **وَالْحَمِيرِ** قاطرها **«الْحَمِيرِ»** الاغها **«يَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ»** چیزهای دیگری را برایتان می آفریند که نمی دانید مراد: انواع ماشینهای باری و سواری، هواپیماهای مسافری، قطارها و... است که در آن روزگار مردم غمی توانستند تصورش را هم نکنند و امروزه که ما آنها را در اختیار داریم نباید فراموش کنیم که همه این ماشین آلات و پیشرفتهای علمی دنیا مولود استعدادی است که خدا در درون انسان قرار داده است. } [۹] **«قَصْدُ السَّبِيلِ»** بیان راه خیر و مستقیم **«مِنْهَا جَائِرٌ»** برخی از راهها منحرف و بیراهه است [۱۰] **«فِيهِ تُسِيمُونَ»** حیوانات خود را در میان آنها می چرانید [۱۳] **«ذُرِّالْكُمُ»** به نفع شما خلق و ابداع کرده است [۱۴] { **«الْحَا**

سِرُّهُ الْفَلَاحُ

۲۶۸

الْحَالِ الْإِلَهِيِّ

وَحْمِلْ أَثْقَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ لَمْ تَكُونُوا بِلَيْغِهِ إِلَّا يَشِقِ
الْأَنْفُسَ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوِّفٌ رَحِيمٌ ۷ وَالْخَيْلِ وَالْغَالِ
وَالْحَمِيرِ لَتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۸
وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَنَكُمْ
أَجْمَعِينَ ۹ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ
شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ۱۰ يُنْبِتُ لَكُمْ
بِهِ الزَّعْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَبَ وَمِنْ كُلِّ
الشَّمْرِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ۱۱
وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ
مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
۱۲ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنَهُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ۱۳ وَهُوَ الَّذِي
سَخَّرَ الْبَحْرَ لَنَا كُلَّوَأَمِنْهُ لِحِمَاطَرِيَّا وَنَسْتَخْرِجُ
مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۴

طریاً) گوشت تازه **«حِلْيَةً»** زیور آلات. زینت آلات **«الْفُلْكَ»** کشتی ها **«مَوَاجِرَ»** سینۀ دریا را می شکافتند { **لِتَبْتَغُوا** تا با تجارت فضل و لطف خدا را بطلبید.

۲۶۱- قال رسول الله - ﷺ: «عليك بكرة السجود، فإنك لن تسجد لله سجدة إلا رفعك الله بها درجة وحطَّ عنك بها خطيئة». أخرجه مسلم

بیامبر - ﷺ - فرمود: «زیاد سجده نکنید، زیرا هر سجده ای که برای خدا انجام می دهید خداوند به وسیله آن مقام شما را یک درجه والا می گرداند و یکی از گناهان شما را با آن محو می کند».

[۱۵] { اَلْقَى } مستقر کرد { رَوَّاسَى } کوههای ثابت { اَنْ تَمِيْدَكُمْ } تا زمین حفظ شود و شما را نلرزاند و مضطرب و پریشان نسازد { سَبَلًا } راههایی [۱۶] { اَرْعَامًا } نشانه‌های راه که بدان راه را پیدا کنید [۱۸]

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۲۶۹

الْبَقَرَةُ

{ لَا تَحْصُوْهَا } نمی‌توانید

نعمت‌های خدا را برشمارید، زیرا نامحدودند [۲۱] { اَيَّانَ } کی؟ چه وقت؟ { يَسْعَوْنَ } دویاره زنده می‌شوند [۲۲] { مُنْكَرًا } انکارکننده [۲۳] { لَاجِرًا } حقاً. قطعاً. بی‌شک [۲۴] { اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِيْنَ } اکاذیب و خرافاتی که در کتابهایشان نوشته شده است [۲۵] { اَوْزَارُهُمْ } گناهان سنگینشان { سَاءَ } چه زشت! { مَآيِزُهُنَّ } بار گناهانی که بر دوش می‌کنند [۲۶] { فَنَاقٍ } اللّهُ بَيِّنَاتُهُم مِّنَ الْقَوَاعِدِ } خداوند زیربنای نیرنگ آنان را باطل و نابودشان کرد.

۲۷۲ - قال رسول الله - ﷺ : «مَنْ دَعَا إِلَى هَدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ لَهُ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا».

أُخْرِجَهُ مُسْلِمٌ

بیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس

مردم را به سوی حق و هدایت دعوت و رهنمود کند، اجر و پاداش او به اندازه‌ی اجر کسانی است که از او تبعیت می‌کنند، بدون اینکه از اجر آنان کم شود؛ و کسی که مردم را به سوی گمراهی دعوت کند، گناه او به اندازه‌ی گناه کسانی است که از او تبعیت می‌کنند، بدون اینکه از گناه آنان کم شود».

۲۷۳ - قال رسول الله - ﷺ : «مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ، حُرِّمَ مَالُهُ وَدُمُهُ، وَجَسَدُهُ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى».

رواه مسلم

بیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه بگوید لا اله الا الله و آنچه را جز خدا پرستش می‌شود انکار کند مال و خونس حرام می‌شود و حساب (باطن او) با خدا است».

وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَّاسًا أَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ وَاتَّهَرَوْا سَبَلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتْ بِالْجَمِّ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٢١﴾ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٢﴾ لَاجِرَ مَا أَبَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ رَبُّكُمْ قَالَوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ لِيَحْمِلُوْا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّوْنَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُّونَ ﴿٢٥﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَآتَى اللَّهُ بُيُوتَهُم مِّنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

[۲۷] **تُخْزِيهِمْ** با عذاب خوار و رسوایشان می‌کند **تَشْفِقُونَ فِيهِمْ** درباره بت‌ها به‌زعم اینکه شریک خداوند هستند، با پیامبران جدال و دشمنی می‌کردید **الْحَزَنِي** ذلت، خواری **السُّوء** عذاب [۲۸] **﴿تَتَوَقَّاهُمْ﴾** ایشان را قبض روح می‌کنند { **فَأَلْقُوا السَّلْمَ** تسلیم و فرمانبرداری شدند [۲۹] **﴿مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ﴾** مأوا و جایگاه مستکبران [۳۱] **﴿عَذَابٍ﴾** اقامت [۳۲] **﴿طَبِيبٍ﴾** پاكان از آلودگی شرک و گناه که خود را با علم، ایمان و اعمال نیک آر استه‌اند [۳۳] **﴿يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ﴾** فرشتگان برای آرامش آنان به آنان می‌گویند: سلام و درود خدا بر شما **﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ...﴾** چشم به راه فرشتگان مرگ هستند [۳۴] **﴿حَاقَ بِهِمْ﴾** آنان را از هر سو در برگرفت بگونه‌ای که راه فراری نداشتند **﴿مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾** عذابی که از سر تمسخر آن را انکار می‌کردند.

۲۷۰

سُورَةُ الْفَجَلِ

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشْفِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ۲۷ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۸ فَاذْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ۲۹ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ۳۰ جَنَّاتٌ عِدْنُ يَدْخُلُونَهَا يُجْرُونَ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يُجْزَى اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ۳۱ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۳۲ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۳۳ فَاصْبِرْ لَهُمْ سَبْعَاتٍ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۳۴

السماء ثم استغفرتني غفرت لك يا ابن آدم! إنك لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئا، لأنتهك بقرابها مغفرة». رواه الترمذي وقال حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: ای فرزند آدم! مادامی‌که تو مرا بخوانی، و از من امید داشته باشی، همه آنچه را که از تو سر زده می‌آرمزم، و پروا هم ندارم. ای فرزند آدم! اگر گناهان تو به ابرهای آسمان هم برسد، آنگاه از من طلب آمرزش کنی، تو را می‌آرمزم. ای فرزند آدم! اگر تو به اندازه زمین از گناه نزد من بیایی و سپس درحالی‌که به من شرک نورزیده باشی مرا دیدار کنی، به اندازه زمین به تو مغفرت می‌دهم».

[۳۶] { «اجتنبوا» دوری کنید } «الطاغوت» هر سرکش. هر معبودی غیر خداوند «حَقَّتْ» ثابت، قطعی و واجب گشته است «الضَّلَالَةُ»

الْمَرِاجِعُ

۲۷۱

يَكُونُ الْخَلْقَ

کنید. [۳۷] «إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ» هر چند بر هدایت کردن ایشان آزمند با شی «وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ» یار و یاورانی را نخواهند داشت { [۳۸] «اقسموا بالله جهداً ایمانهم» بسیار مؤکدانه و با تمام قدرت سوگند یاد کردند. { «لَا يَبْعَثُ» زنده نمی‌کند «وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا» خدا آن را مؤکدانه وعده داده است و قاطعانه بر خود واجب کرده است. [۴۱] «لَنَسُوْنَهُمْ» ایشان را حتماً اسکان می‌دهیم { «حَسَنَةً» منزها و خانه‌های نیک (مدینه منوره).

۲۷۵- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ أَعْظَمَ الْجَزَاءِ مِنْ عَظَمِ الْبِلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَى، وَ مَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ». رواه الترمذی وقال: حدیث حسن پیامبر - ﷺ - فرمود: «بِإِذَاش بزرگ در برابر بلیای بزرگ است، و خداوند هرگاه کسانی را

دوست بدارد آنان را با بلاء آزمایش می‌کند که هرکس (از آن بلاء) خشنود شود، خشنودی خدا نیز نصیب او می‌گردد و هرکس ناراحت شود، خشم خدا نصیب او می‌گردد.

۲۷۶- قال رسول الله - ﷺ - : «لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْمُعَذِّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بِأَكْيَنَ، فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بِأَكْيَنَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ، لَا يَصِيْحُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به سرزمین اقوامی که مورد خشم خدا قرار گرفته‌اند وارد نشوید، مگر به حالت گریان، و اگر حالت گریه نداشتید بر آنان وارد نشوید، تا عذابی که بر آنان نازل شده بر شما نازل نشود.»

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۚ ۲۵ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ يَعْبُدُوا اللَّهَ ۚ وَأَجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۚ ۲۶ إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۚ ۲۷ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۚ ۲۸ لَسِبَ لِلَّهِ أَلْحَقُهُمْ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَأَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ۚ ۲۹ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۚ ۳۰ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا لِنَبِيِّنَّاهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۚ ۴۱ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۚ ۴۲

[۴۳] «أهل الذکر» علماء تورات و انجیل [۴۴] «بالنباتات» آنان را با معجزات آشکار فرستاده ایم «والذکر» کتابهای شریعت و احکام «و أنزلنا إليك الذکر» و قرآن را بر تو نازل کرده ایم [۴۵] «یخسف» ناپدید کند. در زمین فرو ببرد [۴۶]

لَمَّا أُنزِلَ إِلَيْكَ

۲۷۲

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

«وَأَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَىٰ رَجُلٍ أَنْ يُهْدِيَ إِلَيْهِمْ فَاسْتَدَاهُمْ» (۴۳) «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ» (۴۴) «أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ» (۴۵) «وَأَيُّهَا الَّذِينَ هُمْ فِي نَفْسِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ» (۴۶) «وَأَيُّهَا الَّذِينَ هُمْ رَبِّكُمْ لَزُؤْفٌ رَجِيمٌ» (۴۷) «أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَنْفَعِيهِمْ ظِلُّهُ، لِلَّذِينَ الِيمِينَ وَالشَّامِلِ سُجْدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ» (۴۸) «وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْتَكْبَرُونَ» (۴۹) «يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ» (۵۰) «وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَخَذُوا إِلَهَيْنِ إِلَّا هُوَ إِلَهُ وَحْدَ قَاتِنِي فَارْهَبُون» (۵۱) «وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الْيَمِينُ وَاصْبَأْ أَفْعِدْ اللَّهُ يَنْفِقُونَ» (۵۲) «وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ» (۵۳) «ثُمَّ إِذَا كُفِّ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ» (۵۴)

خالص* [۵۳] «تَجَارُونَ» با استغاثه، تضرع و دعا، ناله و فریاد سر می‌دهید.

* یعنی بر انسان واجب است دائماً و در هر حالی از او اطاعت کند آنگونه که خداوند فرشتگان را توصیف کرده است که:

«لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ»

۲۷۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا أَحْذَرُ عَلَىٰ أَذَىٰ حَقِيقَةٍ مِنَ اللَّهِ، إِنْهُمْ يَجْعَلُونَ لَهُ وَلَدًا وَهُوَ يَرْزُقُهُمْ وَ يُعَافِيهِمْ» متفق علی.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ کس به اندازه خداوند در مقابل اذیت پیامبران و بندگان صالحش به وسیله بدکاران، یا صبر نیست. مشرکان برای خدا اولاد قرار می‌دهند ولی خداوند آنان را روزی می‌دهد و از عذاب فوری ایشان گذشت می‌نماید».

[۵۶] ﴿لَا يَعْلَمُونَ﴾ برای الهه‌هایی که حقیقتاً نسبت به وجود آنان آگاهی ندارند ﴿تَاللَّهِ﴾ به خدا سوگند! ﴿تَشْتَلُونَ﴾ قطعاً مورد سؤال و بازرسی قرار می‌گیرید ﴿تَقْتَرُونَ﴾ عمداً دروغ سرهم می‌کنید ﴿۵۷﴾ ﴿يَجْعَلُونَ﴾

سُكْرًا فَخَلَا

۲۷۳

لِللَّهِ الْغَنَاءُ

لله النبات» برای خدا دخترانی قائل می‌شدند

(فرشتگان را دختران خدا می‌پنداشتند) ﴿وَنُحْمًا﴾

یشتون» و برای خود آنچه دوست می‌داشتند قرار

میدادند (پسران) ﴿۵۸﴾ ﴿ظِلٌّ وَجِئُهُ مَسُودًا﴾

صورتش سیاه و غمبار می‌شد ﴿وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ مملو از غم و اندوه ﴿۵۹﴾ ﴿يَتَوَارَىٰ﴾

خود را از دید مردم پنهان می‌کرد. متواری می‌شد ﴿مَنْ سَوَاءٌ مَا يُبَشِّرُ بِهِ﴾ به

خاطر مزده بدی که به او داده می‌شد ﴿هُوَ﴾ خواری و ذلت ﴿يُدْشَرُ فِي الرَّابِّ﴾ یا او

را در زیر خاک زنده به گور بسازد ﴿سَاءَ﴾ چه بد است! ﴿۶۰﴾ ﴿مِثْلُ السَّوءِ﴾ صفت

زشت از قبیل: جهل و کفر ﴿۶۱﴾ ﴿مَاتَرَ عَلَيْهَا﴾ بر روی زمین باقی نمی‌گذاشت ﴿جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ زمان مرگ

آنان فرارسید ﴿۶۲﴾ ﴿تَصِفُ السَّيِّئِينَ﴾

زبانهایشان آشکارا دروغ را بیان می‌دارند ﴿الْأَجْرَمَ﴾ حقاً بی‌شک. حتماً ﴿الْمُرْطُونَ﴾ جلو افتادگان. آنان را بیش از دیگران به آتش می‌افکنند.

۲۷۸- قال رسول الله - : «الشقاء في ثلاثة: في شرطة يحجم، او شربة عسل، او كية بنار، وأنها لتي عن الكي».

أخرجه البخاری

پیامبر - فرمود: «شفا در سه چیز است: حجامت، شربت عسل، داغ کردن با آتش، اما من امت را از داغ کردن نهی می‌کنم».

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ فَتَمْتَعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتَسْتَلْنَ عَمَّا كُنتُمْ تَقْتَرُونَ ۝ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَنَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ۝ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَبِهِ ۚ أَيَسْكَهٖ عَلَىٰ هُونٍ أَرَيْدُ سُهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۝ ۱۱ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مِثْلُ السَّوٓءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ ۱۲ وَلَوْ يُؤْخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكُوا عَلَيْهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤْخِرُهُم إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَعْجِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۱۱ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ السَّيِّئَةَ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَاجِرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ۱۲ تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانَ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمْ الْيَوْمَ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۳ وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۱۴

۲۷۸- قال رسول الله - : «الشقاء في ثلاثة: في شرطة يحجم، او شربة عسل، او كية بنار، وأنها لتي عن الكي».

أخرجه البخاری

پیامبر - فرمود: «شفا در سه چیز است: حجامت، شربت عسل، داغ کردن با آتش، اما من امت را از داغ کردن نهی می‌کنم».

[۶۵] ﴿عَبْرَةً﴾ خشکی آن [۶۶] ﴿الْأَهَامُ﴾ شتر، گاو، گوسفند و بز ﴿لَعِبَةً﴾ پند و اندرز بزرگی که بر قدرت ما دلالت دارد ﴿طَبْعُهُ﴾ شکهای حیوانات (ذکر ضمیر به اعتبار اراده جنس است) ﴿لَرَبِّ﴾ تَفَالَةُ علف که در شبکه حیوان است ﴿خَالِصًا﴾

سالم از رنگ خون یا بوی تفال علف ﴿سَانِعًا لِلشَّارِبِينَ﴾ گسوارا و خوشایند برای نوشندگان [۶۷] ﴿سَكْرًا﴾ خمر مسکر (این قبل از تحریم خمر در مدینه بود) [۶۸] ﴿أَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ﴾ به زنبور عسل الهام کرد. در فطرت زنبور عسل سرشت ﴿بُيُوتًا﴾ خانه‌هایی برای درست کردن عسل بسازید ﴿مُمَاجِعِ شُونَ﴾ آنچه مردمان برای داربست سقف به کار می‌بردند. یا زیر درخت انگور [۶۹] ﴿سَبَّلَ رَبُّكَ﴾ راهی را که خداوند برای شما مهیا کرده است ﴿زُلَّالًا﴾ رام، مطیع و آسان برای شما [۷۰] ﴿وَأَرْزَلْهُمُ الغُرَّ﴾ پست‌ترین مرحله زندگی (پیری و فرتوتی) [۷۱] ﴿يَجْعَدُونَ﴾ چیزی را که قلباً بدان ایمان دارند با زبان انکار می‌کنند ﴿فَبِمَ قِيلَ لَهُمْ سَاءَ﴾ آیا آنان در رزق مساویند؟ (نه) [۷۲]

سُورَةُ النحل

۲۷۴

الحَمْدُ لِلَّهِ

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْبَاهُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۶۵ وَإِنْ لَكُمُ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّعِبْرَةِ شَقِيقِكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ ۶۶ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۶۷ وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ۶۸ ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۶۹ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَوَفِّقُكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُدْرِكُ إِلَى أَزْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ۷۰ وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادَى رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ۷۱ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدةً وَرَزَقَكُمْ مِنْ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَنَبَعْتَ اللَّهُ هُمْ يَكْفُرُونَ ۷۲

﴿حَفَدة﴾ نوادگان. خدمتکاران.

۲۷۹. و قال - ﷻ :- «عليكم بالشَّانين: العسل والقرآن». أخرجه ابن ماجه

بيامير - ﷻ - فرمود: «شما را به دو چیز شفا سفارش می‌کنم: عسل و قرآن».

۲۸۰. كان رسول الله - ﷻ - يدعو: «أعوذُ بِكَ مِنَ الْبخلِ والكسل والهزَم وأردلِ الغُرِّ وعذابِ القبرِ وفتنةِ الدَّجَالِ وفتنةِ

الحيا والممات». أخرجه البخاري

بیامیر - ﷻ - دعا می‌کرد: «پروردگارا! از بخل، تنبلی، پیری، فرتوتی، عذاب قبر، فتنه دجال و فتنه زندگی و مرگ، به تو

پناه می‌برم».

{۷۳} «مِن السَّمَوَاتِ» در آسمانها مثل: باران «وَالْأَرْضِ» و در زمین مثل: گیاهان {۷۴} «فَلَا تَضُرُّهُمُ اللَّيْلُ الْأَمْثَالُ» برای خدا شبیه و نظیر قرار مدهید {۷۵} «وَمِنْ رِزْقَانَا» رؤسای که آزادانه دخل و تصرف می کنند

{۷۶} «أَحَدُهُمَا أَنْكُمْ» یکی از آن دو گنگ مادرزاد است «كُلٌّ عَلَى مَوْلَا» سر بار صاحب و ولی امرش است {۷۷} «أَمْرُ السَّاعَةِ» کار برپایی قیامت «كَلِمَةٍ الْبَصَرِ» به سرعت و آسانی یک چشم بر هم زدن است {۷۸} «الْأَفْتَدَةُ» دها {۷۹} «مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ» جز خدا آنها را نگاه نمی دارد (خداوند به آنان بال و قدرت پرواز داده است و آسمان را به گونه ای خلق کرده است که امکان پرواز در آن وجود دارد).

۲۸۱- قال النبي - ﷺ -: «يقول الله تعالى: من عاذني ولياً لقد آذنته بالحرب، وما تقرب إلي عبدي بشيء أحب إليّ مما افترضته عليه، ولا يزال عبدي يتقرب إليّ باللذائل حتى أحبه فإذا أحببته كنت سمعه الذي يسمع به وبصره الذي يبصره، ويده التي يبطش بها، ورجله التي يمشي بها، ولئن سألني لأعطينه

ولئن دعاني لأجيبته، ولئن استعاذني لأُعِيذَنَّهُ». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال می فرماید: کسی که با دوستی از دوستان من دشمنی نمود، به او اعلان جنگ فرودام. مسلماً بنده من با هیچ عملی که بر ایم از فرائض محبوب تر باشد، نمی تواند به من نزدیک شود، و بنده من مدام بوسیله نوافل خود را به من نزدیک می گرداند، تا او را دوست بدارم. چون او را دوست داشتم، گوش او می شوم که با آن می شنود، چشم او می شوم که با آن می بیند، دستش می شوم که با آن می گیرد و پای او می شوم که با آن راه می رود، اگر او از من چیزی بخواهد به او میدهم و اگر مرا دعا کند او را اجابت می کنم و اگر به من پناه بیاورد او را پناه می دهم».

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ۚ ۷۳ فَلَا تَضُرُّهُمُ الْأَمْثَالُ
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۚ ۷۴ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا
مَّمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَن رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا
فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوِي الْحَمْدُ لِلَّهِ
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۚ ۷۵ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ
أَحَدُهُمَا أَتَىٰكُمْ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى
مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَن
يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۚ ۷۶ وَلِلَّهِ غَيْبُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمَجٍ الْبَصَرِ
أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّكَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۷۷ وَاللَّهُ
أَخْرَجَكُمْ مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ
لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
ۚ ۷۸ أَلَمْ يَرْوِ إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ
مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۚ ۷۹

[۸۰] «تَسْتَغْفِرُهَا» آن را سبک و خفیف می‌یابید «یَوْمَ نُنْعِمُكُمْ» هنگام سفرتان «أَنَابًا» ابزار و وسائل منزل مثل: فرش «مَتَاعًا» کالاهایی که برای زندگی و تجارتان از آن بهره می‌گیرید «إِلَى حَبِینَ» تا مدتی از زمان [۸۱] «ظِلَالًا» اشیایی که از

سایه آنها استفاده می‌کنید از قبیله: درختان «أَكْنَانًا» پناهگاهها از قبیله: غارها و شکاف‌های درون کوهها «سَرَابِیلَ» آنچه پوشیده می‌شود مثل: لباس یا زره «تَقِیْمُكُمْ بِأَسْکُمُ» شما را در برابر شدت ضربات اسلحه دشمن محفوظ می‌کند [۸۴] «نَهْیْدًا» شاهد و گواه (مراد: پیامبر هر امتی است) «وَلَا هُمْ یَسْتَعْتِبُونَ» هیچ یک از شفعا از آنان نمی‌خواهند که از کفر که موجب عذاب است بازگردند، زیرا آخرت نه سرای عمل است و نه توبه [۸۵] «وَلَا هُمْ یُنْظَرُونَ» و مهلت و فرصت داده نمی‌شوند [۸۶] «وَمَنْ کَانَ مِنْهُمْ» معبودهایشان که آنها را شریک خداوند سبحان قرار داده‌اند «نَدْعُو» می‌پرستیدیم [۸۷] «السَّلَامُ» تسلیم و خضوع کامل برای حکم خداوند «ضَلَّ عَنْهُمْ»

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارُهَا أَثْنَاوَمْتَعًا إِلَى حَبِینَ ۝۸۰ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سَرَابِیلَ تَقِیْمُكُمْ الْحَرِّ وَسَرَابِیلَ تَقِیْمُكُمْ بِأَسْکُمُ كَذٰلِكَ یَتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَیْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝۸۱ فَإِن تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَیْكَ الْبَلٰغُ الْمُبِیْنُ ۝۸۲ یَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللّٰهِ ثُمَّ یَنكُرُوهَا وَاكْثَرُهُمْ الْكَفِرُونَ ۝۸۳ وَیَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِیدًا ثُمَّ لَا یُؤْذَنُ لِلَّذِیْنَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ یَسْتَعْتِبُونَ ۝۸۴ وَإِذَا رَأٰهُ الَّذِیْنَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا یُخَفِّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ یُنْظَرُونَ ۝۸۵ وَإِذَا رَأٰهُ الَّذِیْنَ أَشْرَكُوا أَشْرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَآءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِیْنَ كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَیْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ۝۸۶ وَالْقَوَا إِلَى اللّٰهِ یَوْمَ مِیْذِ السَّلَٰمِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا یَفْتَرُونَ ۝۸۷

از آنان گم می‌شود «مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ» آنچه بهم می‌یافتند؛ از اینکه معبودهایشان برای آنان شفاعت خواهند کرد.

۲۸۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «الْبِدْعُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْبِدِ السُّفْلَى، وَابْدَأُ بَيْنَ تَعُولٍ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِيٍّ وَ مِنْ يَسْتَعْفِفُ بِعَقَّةِ اللَّهِ وَ مِنْ يَسْتَغْنِي بِغَنِيَةِ اللَّهِ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا (صدقه‌دهنده) بهتر از دست پایین (صدقه‌گیرنده) است و صدقه را پیش از همه به کسانی بدهید که نفقه آنان به عهده شما است و بهترین صدقه آن است که بخشنده‌اش غنی باشد و کسی که عفت از خدا بخواد و از حرام پرهیز کند خداوند او را عقیف و محفوظ می‌یابد و کسی که خود را از دیگران بی‌نیاز سازد، خداوند او را بی‌نیاز خواهد کرد».

[۸۸] ﴿وَصِدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ دیگران را از داخل شدن به راه حق منع می‌کنند ﴿وَزِدْنَاهُمْ عَذَابًا...﴾ عذابشان را چند برابر می‌گردانیم؛ [۸۹] ﴿عَلَىٰ هَؤُلَاءِ﴾ بر آمت تو «الکتاب» قرآن «ایمان» بیانی کامل برای هر چیزی

که انسان بدان نیاز دارد [۹۰] ﴿بِالْعَدْلِ﴾ با مساوات

در پاداش؛ در مقابل خوبی پاداش نیک و در مقابل بدی پاداش بد «والإحسان» در مقابل خوبی، خوبی بیشتر و در مقابل بدی، بدی کمتر {«ایستاء» عطاء کردن} «الفحشاء» گناههای بسیار زشت «المنکر» هر چیزی که عقل سلیم آن را زشت بداند «البنی» گردنکشی، تجاوز و ستم به دیگران [۹۱] «کفایلاً» مراقب. ضامن. شاهد [۹۲] «نَقَضَتْ عَزَاهَا» آنچه تائیده بود از هم باز کرد «قُوَّةً» تائیدن و محکم کردن «أَنْكَاتًا» رشته از هم واشده «ذَخْلًا بَيْنَكُمْ» وسیله‌ای برای نیرنگ و حيله «أَنْ تَكُونَ أُمَّةً» به اینکه گروهی «هی آری» زیادتز. فراوانتر و داراتر «ییلوکُمُ الله بد» شما را بدان آزمایش می‌کند که آیا به عهد و پیمان وفا می‌کنید یا نه

[۹۳] ﴿لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً﴾ همگی شما را هدایت می‌کرد.

* یعنی به انجام کار خوب تشویق می‌کند و از بدی باز می‌دارد.

* «أَنْکَات: جمع نکت، یعنی ریشان، مو و غیره که بافته شده و باز شده باشد. گویا زن احق نخ‌هایی را که در طول روز می‌ریسد، از هم باز می‌کرد. مراد: مانند این زن نباشید که آنچه را در طول روز می‌ریسد، از هم باز می‌کند، شما هم برای فریب دیگران، بر وفای به عهده قسم بخورید.

۲۸۳- قالت السيدة عائشة - رضي الله عنها - : كان - أحب الدين اليه ما داوم صاحبه عليه. اخبره البخاری.

سرور ما عائشه - رضي الله عنها - فرمود: بهترین نوع اعمال دین از نظر رسول خدا آن است که صاحب آن بر آن مداومت داشته باشد.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ۝۸۸ وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ۝۸۹ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝۹۰ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝۹۱ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ ۖ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ ۝۹۲ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝۹۳

[۹۴] { اَيُّهَاكُمْ } سوگندهایان { دَخَلُوا } وسیله ای برای نیرنگ و حيله «فَزَلَّ قَدَمُ» کنایه از ضعف عقیده و ایمان بعد از ثبوت آن است «السَّوَاءُ» عذاب که صاحب آن را در دنیا به بلا دچار می سازد { اِنَّمَا حُذِرْتُ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ } به سبب جلوگیری تان از راه خدا { وَ } لَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ و در آخرت دچار عذاب بزرگی می شوید [۹۵] «بِعَهْدِ اللَّهِ» شرع و دین خدا که بر عمل و مواظبت بر آن، با خدا پیمان بسته اید «ثُمَّ قَلِيلًا» کالای دنیای فانی [۹۶] «بِنَفْسٍ» تمام می شود. فانی می گردد. از بین می رود [۹۷] «فَنَجْزِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً» حتماً بدو زندگی خوشایند و پاکیزه ای می بخشیم { [۹۸] «فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ» به خدا پناه ببر [۹۹] «سُلْطَانٌ» تسلط. ولایت. قدرت [۱۰۰] «يَتَوَلَّوْنَهُ» او را به رهبری خود انتخاب می کنند و خاضع و فرمانبردار و سوسه او می شوند [۱۰۱] «بَدَلْنَاهُ آيَةً مَكَانَ آيَةٍ» آیه ای را جایگزین آیه ای از تورات کردیم که در حکم، مخالف هم هستند، از قبیل: آیه استقبال کعبه که مخالف آیه ای از

وَلَا تَخْذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَزَلَ قَدَمُ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذَرُوهُمُ السَّوَاءَ يَمَاصِدُكُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۙ وَلَا تَشْرَوْا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۙ مَا عِنْدَكُمْ يَفْضَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۙ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنشَأَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۙ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ۙ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۙ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ۙ وَإِذَا بَدَلْنَاهُ آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۙ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ۙ

تورات است که بر استقبال بیت المقدس دلالت دارد «مُفْتَرٍ» دروغنوی که از زبان خدا دروغ بهم می یافد [۱۰۲] «رُوحُ الْقُدُسِ» روح پاک و مطهر (جبرئیل علیه السلام).

۲۸۴- قال رسول الله - ﷺ -: «لَوْ أَنَّ لَآدَمَ وَادِيًا مِّن ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ، وَلَنْ يَمْلَأَ فَاهُ إِلَّا التَّوْبَ»، وَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ». البخاري، مسلم، احمد

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه انسان سرزمینی از طلا داشته باشد، دوست دارد که سرزمین دیگری نیز داشته باشد، و جز خاک (گور) چیز دیگری نمی تواند دهان او را پر کند، و خداوند توبه هرکس را که بخواهد می پذیرد».

[۱۰۳] **بَشَرٌ** مرادشان یک برده رومی و مسیحی بود که چیزهایی از تورات و انجیل می‌دانست و در مکه به ساختن شمشیر اشتغال داشت **لِسَانٌ** زبانی که بدان صحبت می‌کرد **يَكْذِبُونَ إِلَيْهِ** متایل می‌سازند. به او نسبت می‌دهند که او یادش می‌دهد **«أعجبي»** زبان او نارسا و ناواضح است (پس چگونه می‌تواند چنین قرآن واضح و روشنی را بیاورد که فصحاء و بلغاء عرب را ناتوان ساخته است) { [۱۰۴] **عَذَابُ الْيَمِّ** عذابی دردناک [۱۰۵] **أَنَّمَا يَفْتَرِي** تنها کسانی افتراء می‌کنند [۱۰۶] **شَرُّ أَكْثَرِ** کسی که وادار شود. کسی که مجبور گردد **(من تخرج بالكفر صدرا)** کسی که از کفر خوشحال و بدان معتقد گردد { [۱۰۷] **«اسْتَحْيُوا»** انتخاب کرده‌اند. ترجیح داده‌اند [۱۰۸] **«طعن»** مهر و موم کرده است [۱۰۹] **«لا يجرم»** حق و ثابت است. بی‌شک. قطعاً [۱۱۰] **«فَتَبَيَّنُوا»** به خاطر اسلام آوردن سخت عذاب و شکنجه داده شده‌اند.

۲۸۵- اخذ المشركون عمار بن ياسر فعذبوه حتى قاربهم في بعضي ما أرادوا، فشكا ذلك إلى النبي - ﷺ - فقال النبي - ﷺ - : «كيف تعذب قلبك؟». قال: مطمئناً بالإيمان. فقال النبي - ﷺ - : «إن عادوا قُتِلُوا». أخرجه ابن ماجه

مشرکان عمار بن یاسر را گرفتند و او را به اندازمای شکنجه دادند تا اینکه (برای زنده ماندن) مجبور شد حرفهایی بزند که مشرکان می‌خواستند (از جمله توهین به خدا و پیامبر او، و هنگامی که او را آزاد کردند، نزد پیامبر آمد و ماجرا را برای او تعریف کرد، پیامبر - ﷺ - فرمود: «قلبت را (از لحاظ ایمان) چگونه یافتی؟» عمار گفت: با ایمان کامل و مطمئن. پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر بازهم تو را مجبور ساختند همان کار را تکرار کن».

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَبِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَفْتُ مُبَشِّرٌ ۚ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ۚ ۱۰۴ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِنْ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۚ ۱۰۵ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحْبَبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ۚ ۱۰۶ وَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتْهُمْ أَبْصَرَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفٰطِرُونَ ۚ ۱۰۷ لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْخٰسِرُونَ ۚ ۱۰۸ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَهْدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۚ ۱۰۹

بعضی ما أرادوا، فشكا ذلك إلى النبي - ﷺ - فقال النبي - ﷺ - : «كيف تعذب قلبك؟». قال: مطمئناً بالإيمان. فقال النبي - ﷺ - : «إن عادوا قُتِلُوا». أخرجه ابن ماجه

{ ۱۱۲ } { قَرِيبَةً } آبادی بزرگ «كَانَتْ أَمَةً مُطْمَئِنَّةً» در امن و امان بسر می‌بردند { زَعْدًا } نیکو. فراوان. وسیع «كَفَرْتُ بِأَنْعَمِ اللَّهِ» نعمت‌های خداوند را انکار و ناشکری می‌کردند «أَذَانًا لِلَّهِ لِيَأْسَ الْجُوعُ» خداوند آنان را دچار گرسنگی، ترس و بلاهایی کرد که از هر سو آنان را همچون لباسی در بر گرفت { يَمَّا كَانُوا } به خاطر کارهایی که انجام می‌دادند [۱۱۴] «كُلُّوا» بخورید «حَلَالًا طَيِّبًا» درحالی که حلال و پاکیزه باشد { ۱۱۵ } { الْمَيْتَةَ } گوشت حیوان مردار { الدَّمُ } خون ریخته شده و جاری { لَحْمَ الْخِزْيَرِ } تمام اعضاء خوک { أَهْلَ بَيْتِ } لغیر الله { آنچه نام غیر خدا به هنگام ذبح بر آن گفته شود { فَمِنْ أَضْطَرُّ } کسی که مجبور باشد از آن بخورد { غیر باغ } در حالی که علاقت به خوردن و لذت بردن از آن یا روی آوردن به محرمات دیگر نباشد { وَاَعَادُوا } از حد دفع گرسنگی تجاوز نکند [۱۱۶] «... تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ» آنچه که آشکارا بر زبان‌تان جاری می‌گردد { لَتَفْتَرُوا } علی الله الذَّكِبَ تا بر خدا

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَدِّلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١١١﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيبَةً كَانَتْ أَمَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِيَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾ فَكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَابْتَاعُوا مِنْهُ بِحَقِّ الثَّمَرِ وَلَا تَبْذُرُوا فِيهِ السُّبْحَةَ فَلَا تَأْكُلُهَا مِنْهُ وَلَا يُنْجَسُ مِنْهُ طَبَعُ الْبَارِئِ فَمَنْ أَضْطَرُّ عَنِ الْبَيْعِ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٥﴾ مَتَّعٌ قَلِيلٌ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٦﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

دروغ بندید [۱۱۷] { مَتَّعٌ } کالا. تمتع و لذت. { ۱۱۸ } { الَّذِينَ هَادُوا } یهودیان.

۲۸۱. قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا تَعْلَهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «حلال مشخص و واضح است (و در قرآن و سنت بیان شده است) و حرام هم واضح است، در میان آن دو امور مشتبهی وجود دارد که بسیاری از مردم نمی‌دانند (که آیا حلال است یا حرام)، بنابراین هرکس از مشتبهات بپرهیزد برای دین و آبروی خود پاکی جسته است، و آنکه مرتکب مشتبهات شود در واقع مرتکب حرام شده است».

[۱۱۹] «جهالة» با حماقت و سفاقت [۱۲۰] «كان آفة» تعلیم دهنده خیر و نیکی. اسوه و الگویی جامع تمام صفات نیک. یا در عبادت به اندازه یک گروه و ملت بود «تاتى الله» با خشوع بر عبادت خداوند مداومت داشت «حنيفا» رویگردان از

الله المذبح

۲۸۱

سورة النحل

باطل به سوى دين حق { لم يك من المشركين } از زمريه مشركان نبوده است { [۱۲۱] «اجتباة» او را برای پیامبری برگزيد [۱۲۲] «في الدنيا حسنة» محبت اهل تمام اديان به او و كثرت پیامبران از نسل او [۱۲۳] «ملة» ابراهيم دين و شريعت ابراهيم (توحيد) [۱۲۴] «جعل السبت» بزرگداشت شنبه و ترك كار و پرداختن به عبادت در آن واجب گشته است... [۱۲۵] «ادع» فراخوان. دعوت كن { «بالحكمة» با عقل. يا با قرآن { «الموعظة الحسنة» اندرز نيكو و زيبا كه قانع كننده باشد [۱۲۶] «عاقبتهم» شكنته داديد { «بمثل ما عوقبتهم» بدان اندازه كه شكنته داده شده ايد. بدان اندازه كه به شما تعدی شده است. { [۱۲۷] «ضيق» دلتنگي. نگراني.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْهُ
بَعْدَ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۱۹
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۱۲۰
شَاكِرًا لِنِعْمَةِ آجِبْتَهُ وَهَدَنَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۱۲۱
وَأَيَّتِنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ۱۲۲
ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۱۲۳ إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا
كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۱۲۴ ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدْ لَهُمُ الْبَالِغَ هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۱۲۵
وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ۱۲۶ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ۱۲۷
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ۱۲۸

۲۸۷- قال رسول الله - ﷺ -: «اكمل المؤمنين إيماناً أحسنهم خلقاً، وخياركم خياركم لنسائهم». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی ایمانش از همه کاملتر است که اخلاقش از همه بهتر و نیکوتر باشد، و بهترین شما کسی است که نسبت به همسرش از همه بهتر باشد».

۲۸۸- وقال - ﷺ -: «الله أفرح بتوبة عبده من أحدكم سقط على بعيره وقد اضلَّ في أرضٍ فلا». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از توبه عبدش خوشحالتر از کسی است که شترش را بعد از اینکه آن را در بیابان گم کرده است، پیدا می کند».

سوره ابراه [۱] سبحان الله خداوند از هرگونه ناتوانی منزّه است و از قدرت او در عجبم ﴿اسرى بهبه﴾
 شبانه براق را مأمور بردن پیامبر - کرد ﴿بارکنا حولہ﴾ زمینهای اطراف آن را برای ساکنین آنجا حاصلخیز و
 البراءة الملقاة عشر ۲۸۲ سُورَةُ الْاِسْرَاءِ

او را به سوی آسمان بالا ببریم
 و به او بنمایانیم ﴿من آياتنا﴾
 برخی از نشانه‌ها که بیانگر
 عجایب خلقت و قدرت
 آشکار ما است [۲]
 ﴿الکتاب﴾ تورات ﴿وکیلا﴾
 رب و تکیه‌گاهی که
 کارهایتان را بدو می‌سپارید
 [۳] ﴿ذریة﴾ تقدیر کلام
 چنین است: اخص ذریه، یا
 اینکه مناداست: یا ذریه [۴]
 ﴿و قضینا إلى بنی اسرائیل﴾
 بنی اسرائیل را با خیر ساختیم
 از اینکه دو بار فساد و تباهی
 می‌ورزند ﴿مرّتين﴾ دو
 بار ﴿لعلن﴾ در ظلم و
 عداوت بسیار افراط
 می‌کنید، ﴿برتری جوی
 می‌کنید﴾ عسلا
 برتری جوی { [۵]
 ﴿وعداؤلاهما﴾ وعده عذاب
 نخستین آن دو ﴿عباد لنا﴾
 لشکر بخت‌النصر ﴿اولی
 بآس﴾ نیرومندان در جنگ
 ﴿فجاسوا﴾ دنبال شما گشتند

آیاتها ۱۱

سُورَةُ الْاِسْرَاءِ

نویسندگان ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
 إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ الْآيِنَاتِ إِنَّهُ
 هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۱ وَءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ
 هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ أَلَّا يَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلاً ۲
 ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ۳
 وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ
 مَرَّتَيْنِ وَلِنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۴ فَاِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا
 عَلَيْكُمْ عِبَادًا لِّأُولَىٰ بَاسٍ شِدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَلِ الدِّيَارِ
 وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ۵ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ
 وَأَمْدَدْنَاكُم بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُم أَكْثَرِ نَفِيرًا ۶
 إِنَّ أَحْسَنَهُمْ أَحْسَنُكُمْ لَأَنفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَاِذَا جَاءَ
 وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ
 كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتَبِّرًا ۷

المؤمن ۱۵
 المومنون ۱۹

تا شما را بکشند ﴿خلال الدیار﴾ میان خانه‌ها ﴿مفعلاً﴾ انجام شده. مراد: وعده حتمی و قطعی است { [۶]
 ﴿الکرّة﴾ غلبه. قدرت ﴿اکثر نفیر﴾ در تعداد نفرات و عشیره بیشتر از دشمنان [۷] ﴿وعداؤلاهم﴾ زمان دفعه
 آخر از فساد شما در زمین ﴿الیتروا﴾ تا هلاک، نابود و تخریب سازند ﴿ماعلوا﴾ آنچه که بر آن چیره شوند.
 (المسجد) مسجد الاقصی ﴿الیتروا﴾ تا هلاک، نابود و تخریب سازند ﴿ماعلوا﴾ آنچه که بر آن چیره شوند.

۲۸۹. قال النبی - ﷺ - «من احب ان یبسط له فی رزقه، وینسأ له فی آثرو، فلیصل رجه». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که دوست داشته باشد روزی او فراخ و عمرش طولانی گردد باید صله رحم داشته باشد».

[۸] **حصیراً** { مکان تنگ فراگیر. جهنم } همچون زندان آنان را محصور می‌کند [۹] **فی القوم** راهی که استوارترین است (دین اسلام و توحید) [۱۰] **اعتدنا** آماده کرده‌ایم [۱۱] **یدع الإنسان بالشِّر** انسان دعا و طلب بدی می‌کند (به

الْمَرْءِ الْمُنَافِقِ)

۲۸۳

سُورَةُ الْاِنْتِزَارِ

سبب خشم و غیره) [۱۲] **آیتین** دو دلیل بر قدرت و حکمت خدا **فَلَنَحْنُ آيَةٌ** (نور شب را با تاریکی محو کردیم تا در آن به استراحت بپردازند **وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مَبْصُرَةً** نشانه روز را با نور روشن گردانیدیم. یا تابان گردانیدیم. یا... روشن و واضح گردانیدیم **لَتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ** تا مال و رزق و روزی خدا را بطلبید [۱۳] **الزَّمَنَةُ طَانَةٌ** اعمال نیک و بدی که برای انسان مقدرند، از او جدا نمی‌شوند [۱۴] **حسباً** حسابگر. برای حسابرسی تو کافی است [۱۵] **لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ...** هیچ کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد (هیچ کس به خاطر گناه دیگران مؤاخذه نمی‌شود) [۱۶] **أَنْ تَهْلِكَ قَرْيَةً** شهر و دیاری را به خاطر جرم زیادشان ناپود گردانیدیم

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُنَاوًا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ۝۸ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ۝۹ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَتَيْنَاهُمُ عَذَابًا أَلِيمًا ۝۱۰ وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ۝۱۱ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوَنَاءُ آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لَتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّاعَةِ وَالْحِسَابَ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَنا نَفْصِيلًا ۝۱۲ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعُهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَشْهُورًا ۝۱۳ أَقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ۝۱۴ مَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ۝۱۵ وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ۝۱۶ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝۱۷

أمرنا مترفها افراد دارا و خوشگذاران را زیاد می‌کنیم. یا بر زبان پیامبران آنان را به عبادت خدا دستور می‌دهیم **ففسقوا** فاسد می‌کنند. گناه می‌کنند **فحق عليها القول** فرمان وقوع عذاب بر آنان واجب می‌گردد [۱۷] **كم أهلكنا** چه بسیار ملت‌های گذشته را نابود کرده‌ایم **القرون** ملت‌ها.

۲۹۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ نَامَ عَنْ صَلَاةٍ أَوْ نَسِهَا فَكَفَّارُهَا أَنْ يُصَلِّيَهَا إِذَا ذَكَرَهَا، لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی در وقت یکی از نمازها در خواب بماند یا آن را فراموش کند، هرگاه به یادش آمد باید آن را بخواند و جز قضای آن کفارت دیگری ندارد».

[۱۸] «بصلاها» داخل آن شوند و حرارت آن را بپشند (مذموماً) سرزنش شده «مذخوراً» طرد شده از رحمت خداوند [۲۰] «كَلَامُهُ» به هر دو دسته نعمت می بخشیم «مخطوراً» از کسی منع نشده است [۲۲] الحمل المملوء

۲۸۴

مِنْ مَوْءَاظِ الْإِسْرَةِ

«مخذولاً» زیون و خوار.

بدون کمک و یاری از سوی خدا [۲۳] «قَضَىٰ رُبُّكَ»

پروردگار تو دستور داد.

حکم کرد «إِنَّمَا يُلْقِیْ» هر گاه

یکی از آن دو به سن پیری

برسد «أَوَّی» وای (یعنی

دلنگی و ناراحتی خود را به

آنان نشان مده) «لَا تَنْهَرُهَا»

آن دو را مران «فَرَلَا كَرِيماً»

سخن زیبا. ملائم. محترمانه

[۲۴] «وَإِخْفِضْ لَهَا جَنَاحَ

الذَّلِ» بال تواضع و خواری

را برایشان فرود آور تا در

نزد خدا درجه بالایی کسب

کنی [۲۵] «لِلْأَوَّابِينَ» بسیار

توبه کننده به سبب لغزشی که

از آنان سرزده است [۲۶]

«حَقَّهُ» حق خویشاوندی که

صله رحم است (محبت یا نفقه

در صورتی که محتاج باشند)

«إِسْنِ السَّيْلِ» کسی که

غریب است و از خانه و

کاشانه اش دور گشته است

«تَسْبِيْرًا» در بخشش در

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ
جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ۱۸ وَمَنْ أَرَادَ
الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ
سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۱۹ كَلَّا تُبَدِّلُ هَوَاؤَهُمْ وَهَوَاؤَهُمْ مِّنْ عَطَاءِ
رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ۲۰ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا
بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبَرُ فِي دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا
۲۱ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُورًا ۲۲
وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِنَّمَا
يَبْلُغُنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرُ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
أَفِ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۲۳ وَأَخْفِضْ
لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
صَغِيرًا ۲۴ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ۲۵ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ
وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْهُمَا رِيًّا ۲۶ إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ
كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ۲۷

صورتی که به خاطر خدا نباشد اصراف مکن [۲۷] «إِخْوَانِ الشَّيَاطِينِ» کسانی که در راه شیاطین قدم می گذارند «كفوراً» بسیار کفرکننده و انکارکننده نعمت های خداوند.

۲۹۱- نام رسول الله - ﷺ - علی حصیرِ ققام وقد أثر فی جنبه؛ فقلنا: یا رسول الله! لو اتخذنا لك وطأ؟ فقال: «مالي وللدنيا؟ ما أنا إلا كراكي استظل تحت شجرة، ثم راح وتركها». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - روی حصیری خوابیده بود، هنگامی که برخاست، اثر حصیر بر پهلویش پیدا بود. گفتیم: ای رسول خدا! بهتر نیست فرش برای تو بیاوریم؟ فرمود: «من با دنیا چه کار دارم؟ من (در این دنیا) همانند سواری هستم که زیر سایه درختی استراحت می کند، سپس می رود و آن را پشت سر می گذارد».

[۲۸] «إِنْفَاء رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ» از خداوند خواستار رزق باشی [۲۹] «مَغْلُولَةٌ إِلَى عُنُقِكَ» کنایه از بخل و تنگ چشمی است «وَلَا تَطْغَا كُلَّ نَفْسٍ» کنایه از تذیر و اسراف است «تَقْتُلُ» بشوی «اصْرَارًا» پشیمان.

سُورَةُ الزَّحَرَةِ

۲۸۵

الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْفَتْحُ لِلَّهِ

لخت و مال از دست داده

[۳۰] «يَقْدِرُ» کم می‌گرداند

[۳۱] «خَشِيَّةٌ إِمْلَاقٌ» ترس

از فقر و تنگدستی «خِطَابًا»

گناه بزرگ { [۳۲] «لَا تَقْرَبُوا

الزَّوْنَى» زنا نکنید «سَاءَ

سَبِيلًا» بدترین راه و شیوه

است { [۳۳] «سُلْطَانًا» چیره

شدن بر قاتل با قصاص یا

گرفتن دیه «فَلَا يَسْرِفُ

فِي الْقَتْلِ» نباید در کشتن

زیاده‌روی کند و غیر قاتل را

هم بکشد، آن گونه که در

جاهلیت رسم بود [۳۴] «إِلَّا

بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» مگر از

راهی که بهترین راهها است

(حفظ و گسترش آن مال)

«حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ» تا اینکه

خود بتواند از آن نگهداری

کند «مُسْوَلًا» صاحب عهد

در روز قیامت و در برابر

خداوند مورد بازرسی قرار

می‌گیرد [۳۵] «بِالْقِسَاطِ

الْمُسْتَقِيمِ» با ترازوی عدالت

«أَحْسَنُ تَأْوِيلًا» دارای

عاقبت بهتری است [۳۶]

وَأَمَّا نَعْرِضُنَّ عَنْهُمْ أَتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
مَيْسُورًا ۲۸ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسِطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ۲۹ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۳۰ وَلَا تَقْتُلُوا
أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَنْتَحِنُوا نَحْنُ نَرِزُقُهُمْ وَإِنَّا كَرِهْنَا لَكُمْ أَنْ
خِطَابًا كَبِيرًا ۳۱ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ
سَبِيلًا ۳۲ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مُنْصُورًا ۳۳ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَتْ
مَسْئُولًا ۳۴ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۳۵ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ۳۶
وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ
الْجِبَالَ طُولًا ۳۷ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ۳۸

[۳۷] «الْعِلْمُ» پیروی مکن. یا از روی ظن حکم مکن [۳۷] «مَرَحًا» خوشحالی زیاد «لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ» با گردنکشی نمی‌توانی زمین را بشکافی [۳۸] «كُلُّ ذَلِكَ» همه ۲۴ سفارشی که با «لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ» شروع می‌گردد و شامل مأمورات و منہیات است «سَبِيئَةً» خصلت‌های بد و ممنوع آن.

۲۹۲- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ الْعِبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَبَيِّنُ فِيهَا (أَي لَا يَفْكَرُ فِيهَا أَهِيَ خَيْرٌ أَمْ لَا) يَزُلُّ بِهَا إِلَى النَّارِ أَبَدًا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ- فرمود: «گاهی بنده خدا حرفی می‌زند که درباره آن فکر نمی‌کند، و این حرف سبب می‌شود از جای بلندی به فاصله بین مشرق و مغرب در آتش جهنم پرت شود».

[۳۹] {ثَلَاثَ لَيَالٍ} به دوزخ افکنده می‌شوی (علو) سرزنش شده {مَسْحُورًا} مطرود و دور از رحمت خداوند [۴۰] {أَفَاصِفَاكُمْ رَبُّكُمْ} آیا خداوند شما را برتری بخشیده و خاص کرده است؟ {الْأَنفَالُ} دختران [۴۱] {صَرَفْنَا} کلام را با شیوه‌های مختلف تکرار کرده‌ایم {نَفَرًا} دوری و گریز از حق [۴۲] {لَا يَتَّقُوا} طلب می‌کردند {سَبِيلًا} راهی را برای غلبه کردن [۴۳] {عُلُوًّا} بالائی و والائی [۴۴] {تَسْبِيحٌ لَهُ} السموات... با وجود و یتقان صنع بر وجود صانع قادر حکیم دلالت دارند [۴۵] {حِجَابًا مَّسْتُورًا} پرده‌ای بر روی حواس کافران که آنان را از بهره‌مند شدن از قرآن بازمی‌دارد [۴۶] {أَكِنَّةٌ} پوششها و پرده‌های زیاد {وَقَرًّا} گری و سنگینی گوش {وَلَوْ أَعْلَى} ادبارهم نفورا پست کرده می‌گیرند [۴۷] {يَسْتَمِعُونَ بِهِ} با حالی که به هنگام گوش دادن به تو داشتند و متلبس به تسخیر در حق تو و قرآن بودند {هَمَّ} نجوی درباره تو درگوشی صحبت می‌کردند

ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا ءَاخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ۳۹ أَفَاصِفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَيْنِ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنثًا إِنَّكُمْ تَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ۴۰ وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذْكُرُوا وَمَا يُرِيدُهُمُ الْإِنْفُورًا ۴۱ قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ ءَالِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا يَنْفَعُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ۴۲ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۴۳ تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۴۴ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَجَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ۴۵ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِهِ فِي الْقُرْآنِ وَحَدَّهُ وَلَوْ أَعْلَىٰ أَذْبَرَهُمْ نَفُورًا ۴۶ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ۴۷ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ۴۸ وَقَالُوا إِذْ أَنْعَمْنَا وَرَفَعْنَا إِنْ نَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ۴۹

{مَسْحُورًا} جادو شده و عقل از دست داده، یا جادوگر [۴۸] {صَبْرًا لِّكَ الْآمِنًا} برای تو مثلها می‌زنند [۴۹] {فَاتَانَا} درهم شکسته و از هم پراکنده، خاک، گردوغبار. ۲۹۳- حدیث عبدالله ابن مسعود- رضی الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ -: «مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ». وقلتُ: أنا: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. متفق عليه. این مسعود گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که بمیرد و برای خدا شریکی قرار داده باشد داخل جهنم می‌شود». من هم می‌گویم: کسی که بمیرد و شریکی برای خدا قرار ندهد داخل بهشت می‌شود.

{ ۵۰ } «كُونُوا حِجَارَةً» سنگ باشید «حَدِيدًا» آهن { ۵۱ } «تَمَا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ» آنچه که در نظر تان قابلیت پذیرش حیات را ندارند مثل: آسمانها «نَظَرِكُمْ» شما را بدون نمونه قبل خلق کرد «فَتَسْتَفْضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ»

سرهایشان را به سوی تو به

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

۲۸۷

سُبْحَانَ الْإِيزَةِ

عنوان تعجب و استهزاء تکان

خواهند داد { ۵۲ } «يَحْمَدُهُ» با

سرعت و همجون مطیعان

ستایش گر، فرمانبردار

خواهید بود «إِنْ لَيْسَتْ» در

قبر ماندگار نبوده اید { ۵۳ }

«يَزْعُغُ بَيْنَهُمْ» میانشان شر و

تباهی به راه می اندازد { ۵۴ }

«وَكَيْلًا» واگذار و موکول به

تو، تا آنان را برایمان مجبور

سازی { ۵۵ } «زُبُورًا» کتابی

که در آن ستایش، تمجید و

اندرزها است { ۵۶ } «أَدْعُوا

الَّذِينَ» آنان را به کمک

بطلید «وَلَا تَحْوِيلًا» و نه

می توانند آن را تبدیل و به

دیگران انتقال دهند { ۵۷ }

«يَسْتَفْعُونَ» می طلبند

«الْوَسِيلَةَ» طاعات و

عبادات که آنان را به خداوند

نزدیک می کند «مَعْذُورًا» هر

عاقلی خود را از آن برحذر

می دارد { ۵۸ } «إِنْ مِنْ قَرْيَةٍ»

هیچ شهر و دیاری نیست که

با کفر و گناه به خویشان ظلم

کرده باشند که... «الْكِتَابِ» لوح محفوظ.

۲۹۴ - قَالَ النَّبِيُّ - : «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ مَنْ خَلَقَ كَذَا، مَنْ خَلَقَ كَذَا، حَتَّى يَقُولَ مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؛ فَإِذَا بَلَغَهُ

فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَنْتَهَ». متفق عليه

پیامبر - فرمود: «شیطان پیش یکی از شما می آید و می گوید: چه کسی فلان چیز را به وجود آورده است؟ و چه

کسی فلان چیز را؟ تا اینکه می گوید: چه کسی پروردگار تو را خلق کرده است؟ وقتی شیطان او را وسوسه کرد باید به

خدا پناه برد (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم)، و به چنین افکاری خاتمه دهد».

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ۝ أَوْ خَلَقْنَا مِمَّا يَكْبُرُ فِي
صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
فَسَيَنْفَعُضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ
يَكُونَ قَرِيبًا ۝ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ
وَتَقُولُونَ إِنْ لَيْسَتْ إِلَّا قَلِيلًا ۝ وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا آلِئِ هِيَ
أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَزْعُغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَتْ لِلنَّاسِ
عَدُوًّا مُبِينًا ۝ رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَارِئَ رَحْمَتَكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ
يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكَيْلًا ۝ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ
وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ۝ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا
يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ۝ أُولَئِكَ الَّذِينَ
يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ
رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ۝
وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهِلُّكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ
أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ۝

[۵۹] **﴿بِآيَاتٍ﴾** معجزات حسی که قریش می‌خواستند * **﴿الْفَاقَةِ﴾** شتر { **﴿مُبَصَّرَةٍ﴾** نشانه آشکار و واضح

﴿ظُلُمَاتٍ﴾ منکر آن شدند در حالی که به خود ظلم کردند **﴿وَمَا تُرْسِلُ سَالِيَاتِ﴾** اشاره است به

نشانه‌هایی از قبیل: ملخ،

شیش و قورباغه...

{ **﴿تَحْرِيفًا﴾** بیم دادن } [۶۰]

﴿أَحَاطَ بِالنَّاسِ﴾ خداوند بر

همه از لحاظ علم و قدرت و...

احاطه دارد و همه در قبضه او

هستند (پس بدون ترس

تبلیغ دین کن که خداوند تو

را از دست آنان حفظ می‌کند)

﴿الرُّؤْيَا﴾ (اللسی اریناک)

مشاهده‌ای که در شب معراج

برای تو میسر کردیم **﴿فَتَشْهَدُ﴾**

﴿لِلنَّاسِ﴾ وسیله آزمایش و

امتحان تا پاک از ناپاک جدا

شود **﴿الشَّجَرَةِ﴾** درخت زقوم

﴿الْمَلْعُونَةِ﴾ خوردن آن نفرین

شده است **﴿طِفَانًا﴾** تجاوز از

حد کفر و تمرد { **﴿[۶۱]﴾ خَلَقْتَ﴾**

﴿طِينًا﴾ او را از گل آفریده‌ای {

[۶۲] **﴿أَرَأَيْتَكَ﴾** به من بگو

﴿أَخْرَجْتَنِي﴾ مرا زنده بداری

﴿لَا حَيَّةٌ كَرِيمَةٌ﴾ با گمراه

کردن، بر فرزندان او چیره

می‌شوم [۶۴] **﴿اسْتَغْفِرُ﴾** به

هراس بینداز، خوار کن

﴿وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمُ﴾ بر آنان

فریاد یزن و بتازان **﴿عَمَلِكُ وَرِجْلُكَ﴾** با تمام سواره‌ها و پیاده‌هایت **﴿غُرُورًا﴾** سخن باطل و لی در ظاهر

آراسته به نیرنگ که آن را حق جلوه می‌دهد [۶۵] **﴿مُلْكًا﴾** تسلط بر گمراه کردن آنان [۶۶] **﴿يُزْجِي لَكُمْ﴾**

﴿الْفَلَكَ﴾ کشتی‌ها را به نرمی به حرکت درمی‌آورد.

* سنت الهی بر آن رفته است که هرگاه قومی از پیامبران معجزه‌ای حسی بطلبند، اما بعد از تحقق آن معجزه ایمان

نیاورند، ازسوی خداوند ناپود شوند و چون خداوند می‌دانست که قریشیان هرگز ایمان نمی‌آورند، و ازطرف دیگر

نمی‌خواست آنان را ناپود کند، به همین علت معجزات حسی را که می‌خواستند، تحقق نبخشد.

وَمَا مَعَنَا أَنْ تُرْسِلَ بِآيَاتٍ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
وَأَيْنَا تُمُودُ الْفَاقَةِ مُبَصَّرَةٌ فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا تُرْسِلُ بِآيَاتٍ
إِلَّا تُخَوِّفًا ۝۹ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
فِي الْقُرْآنِ وَخُوفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ۝۱۰
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقَ طِينًا ۝۱۱ قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي
كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ
ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۲ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مُوفُورًا ۝۱۳ وَاسْتَغْفِرْ مَنْ اسْتَطَعْتَ
مِنْهُمْ بِصُوتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخِيلِكَ وَرِجْلِكَ وَشَارِكُهُمْ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدْهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا
غُرُورًا ۝۱۴ إِنْ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى
بِرَبِّكَ وَكِيلًا ۝۱۵ رَبُّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ
فِي الْبَحْرِ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۝۱۶

فریاد یزن و بتازان **﴿عَمَلِكُ وَرِجْلُكَ﴾** با تمام سواره‌ها و پیاده‌هایت **﴿غُرُورًا﴾** سخن باطل و لی در ظاهر

آراسته به نیرنگ که آن را حق جلوه می‌دهد [۶۵] **﴿مُلْكًا﴾** تسلط بر گمراه کردن آنان [۶۶] **﴿يُزْجِي لَكُمْ﴾**

﴿الْفَلَكَ﴾ کشتی‌ها را به نرمی به حرکت درمی‌آورد.

* سنت الهی بر آن رفته است که هرگاه قومی از پیامبران معجزه‌ای حسی بطلبند، اما بعد از تحقق آن معجزه ایمان

نیاورند، ازسوی خداوند ناپود شوند و چون خداوند می‌دانست که قریشیان هرگز ایمان نمی‌آورند، و ازطرف دیگر

نمی‌خواست آنان را ناپود کند، به همین علت معجزات حسی را که می‌خواستند، تحقق نبخشد.

[۶۷] «ظُلٌّ» ناپدید شد. رفت «مَنْ تَدْعُونَ» کسانی که جز خدا به فریاد می طلبید [۶۸] «أَنْ يَخْشِفَ بِكُمْ...» شما را درون زمین دفن و ناپدید گرداند «حَاصِبًا» باد شدیدی که به سوی شما سنگ یرتاب کند (سنگ ریزه)

[۶۹] «يُعِيدُكُمْ فِيهِ» شما را به دریا برگرداند «قَاصِفًا»

طوفان شدید و مهلک که درخت ها را از ریشه

برمی کند «تَسِيمًا»

تعقیب کننده، که بر ما تسلط پیدا کند و خواهان انتقام

باشد [۷۱] «بِإِمَامِهِمْ» با

کسانی که به آنان اقتداء می کردند. یا با پیامبران،

که گفته می شود: پیروان محمد را بیاورید؛ پیروان ابراهیم را

بیاورید. یا با کتابشان که گفته می شود: ای اهل قرآن؛

ای اهل انجیل و... «فَتِيلًا» به اندازه رشته باریکی که در

شکاف هسته خرما قرار دارد [۷۲] «فِي هَذِهِ» در این دنیا

«أَعْسَى» کوردل [۷۳] «الْمُتَنَبِّئُ» تا تو را در فتنه

اندازند و از آنچه به تو وحی می شود، بازدارند (و آن

هنگامی بود که قریشیان از پیامبر خواستند که فقراء را از

خود دور سازد تا در مجلس او حضور یابند) «لِئَلَّا تَرَى

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا يَآءُ فَلَمَّا جَنَحَكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ٦٧ أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْشِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا الْكَوْكَبَ ٦٨ أَمْ آمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عُذْرًا ٦٩ فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفُ الْأُولَى قَرَأُوا مَا كُنُوا لَكُمْ عُلَاقَةً ٧٠ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ٧١ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمامِهِمْ فَمَنْ أَوقَى كِتَابَهُ يَسْمِعْهُ فَأُولَئِكَ يَفْرَوْنَ وَكَتَبْنَاهُمْ وَلَا يَظْلُمُونَ فَتِيلًا ٧٢ وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا ٧٣ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوتِيتَ إِلَيْكَ لَيَفْتِنَنَّكَ عَنِ غَيْرِهِ وَإِذَا لَاتُخَذُوكَ خِلِيلًا ٧٤ وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ٧٥ إِذَا لَأَذْنُكَ لَضَعُفَ الْحَيَوةُ وَضَعُفَ الْمَمَاتُ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ٧٥

علینا» تا به دروغ به ما نسبت دهی [۷۴] «تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ» به جانب ایشان میل کنی [۷۵] «ضَعُفَ الْحَيَاةُ» عذاب دوچندان در زندگی دنیوی.

۲۹۵ - عن عائشة - رضي الله عنها - قالت: كان النبي - ﷺ - يقوم من الليل حتى تنفطِرَ قدماءه؛ فقلْتُ له: لم تصنع يا رسول الله، وقد غُفِرَ لَكَ ما تَقَدَّمَ من ذنوبِكَ وما تأخَّرَ؟ قال: «أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا»؟! متفق عليه.

عائشه - رضي الله عنها - گوید: پیامبر - ﷺ - به اندازه ای نماز شب می گزارد که پاهایش ورم می کرد. گفت: ای رسول خدا! چرا این کار را می کنی؟ در حالیکه گناه اول و آخر تو بخشیده شده است؟ فرمود: «آیا بنده شکرگزار نباشم؟»

[۷۶] «يَسْتَغْفِرُونَكَ...» تا تو را از سرزمین مکه برکنند و یارانت را آزار دهند «لَا يُلْقُونَ» غمی مانند «خلافک»

بعد از تو [۷۷] «سُنَّةً مِنْ قَدَرَسْنَا» این سنت و شیوه‌ای است که خداوند برای خویش در پیش گرفته است

(هر قومی که پیامبرشان را

اذیت کنند خداوند آنان را

هلاک می‌گرداند) «تَحْوِيلًا»

تغییر [۷۸] «إِسْلُوكِ

الشمس» هنگام یا بعد از

زوال خورشید از وسط آسمان

«عَسَقَ اللَّيْلُ» تاریکی شب

«قرآن الفجر» غاز صبح را

برپا دار «مشهداً» صاحب

آن شفاء، رحمت و توفیق را

می‌بیند یا فرشتگان شب و

روز آن را می‌بینند [۷۹]

«فَتَجِدَ» در شب بعد از

بیدار شدن غاز بخوان «تَأْفَلَةً

لک» فرضی زائد و خاص به

تو «يَسْفَكَ» تو را زنده

گرداند «مقاماً محموداً»

مقامی که همگان آن را

ستایش می‌کنند (شفاعت

عظمی) [۸۰] «مدخل

صدق» وارد کردن صادقاته

و مورد رضایت «سلطاناً

نصراً» نیرو و عزتی که با آن

اسلام را یاری کنیم [۸۱]

«زَهَقَ الْبَاطِلُ» شرک زائل و

نابود گردید «زَهَوْقاً» بسیار

سُبُوحٌ اِلَهِیَّةٌ

۲۹۰

لِخَلْقِ الْمَلَائِكَةِ

وَأِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ۖ ۷۶ سُنَّةً مِنْ قَدَرَسْنَا
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ۖ ۷۷ أَقِرَّ
الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى عَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ
قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ۖ ۷۸ وَمِنْ آيَاتِ فَتْحِجْدِ بِهِ
تَأْفَلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ۖ ۷۹ وَقُلْ رَبِّ
أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ۖ ۸۰ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ۖ ۸۱ وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ۖ ۸۲ وَإِذَا
أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَسِىَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ إِذْ كَانَ يَتُوسَّسُ
۸۳ قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ ۖ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى
سَبِيلًا ۖ ۸۴ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ۖ ۸۵ وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ
بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ۖ ۸۶

نابودشونده [۸۲] «شفاة» و بهبودی از بیماری‌های فکری و اخلاقی فرد و جامعه { «خساراً» هلاکت (به سبب

کفرشان) [۸۳] «اعراض» از شکر نعمت منصرف شد «نَاسِىَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ» با تکبر شانه‌های خود را بالا می‌اندازد

«كَانَ يَتُوسَّسُ» بسیار ناامید از رحمت ما [۸۴] «شاکلته» هر گونه روش و مذهبی که به انسان جهت می‌دهد

[۸۵] «من امر ربی» تنها خدا از آن آگاه است و آن را ابداع کرده است [۸۶] «لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي...» آن را از سینه

تو محو می‌کنیم «وکیلاً» کسی که متعهد است تا قرآن را به تو بازگرداند.

۲۹۶- قال رسول الله - ﷺ :- «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که غاز صبح و عصر را بخواند داخل بهشت می‌شود».

{[۸۷]} **فَضْلُهُ** خیر و خوبی خدا { [۸۸] } { **الَّذِينَ** } گر **اجْتَمَعَتْ** گرد آیند. اتحاد و اتفاق حاصل کنند
الْإِنْسَ وَالْجِنِّ تمام انسانها و جنها **عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِثَلَاثَةِ آيَاتٍ** بر اینکه همانند این قرآن را بیاورند
لَا يَأْتُونَ نمی توانند بیاورند { **ظَهَرُوا** } باریگر. پشتیبان
[۸۹] «صَرَفْنَا» بیان کرده‌ام. به صورت‌های مختلف تکرار کرده‌ام { **مِنْ كُلِّ مِثْلٍ** } معنای هر چیزی که زیبا و بدیع است **«فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ»** بیشتر مردم راضی نشدند **«كُفُورًا»** انکار حق **[۹۰]** { **«نَجَّيْنَا لَنَا»** برای ما برجوشانی { **«يَسُوعَا»** } چشمه آب جاری { [۹۱] } **«جَنَّةٍ مِنْ نَجِيلٍ»** باغی از درختان خرما **«عِنَبٍ»** انگور **«نَجَّيْنَا الْإِنْفَارَ»** رودهایی را برجوشانی **«أَحْلَلْنَا»** در آن در میان درختان آن **«نَجَّيْنَا»** سخت برجوشاندن و روان کردن { [۹۲] } **«كَمَا زَعَمْتَ»** آن گونه که ادعا کرده‌ای **«كَيْفَا»** قطعه قطعه **«قِيلَا»** مقابل و آشکارا آن را بنیمیم. یا گروه گروه **[۹۳]** **«زُخْرُفٍ»** طلای منقش { **«الْأَرْقَى»** بالا روی **«لَرَقِيكَ»** به بالا رفتن تو

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ۸۷ قُلْ لَيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۸۸ وَلَقَدْ صَرَفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مِثْلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۸۹ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَنْفَجِرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ۹۰ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَجِيلٍ وَعَنْبٍ فَفُجِّرْنَا لَأَنَّهُمْ خُلِّلُوا نَفَجِيرًا ۹۱ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا مِثْلًا ۹۲ أَوْ تَأْتِي بِنَا إِلَهَ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا ۹۳ أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى تُنْزِلَ عَلَيْنَا مَكِّئًا نَقْرُوهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۹۴ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۹۵ قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۹۶ قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۹۷

[۹۵] **«يَمْشُونَ»** راه بروند { **«مُطْمَئِنِّينَ»** مستقر و ساکن در آن.

۲۹۷- عن عمر بن الخطاب - رضي الله عنه - ان النبي - ﷺ - قال: «إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيُضَعُّ بِهِ آخَرِينَ». رواه مسلم

از عمر بن الخطاب روایت است که: پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به وسیله این کتاب (قرآن) عده‌ای را بالا می‌برد (که به آن ایمان دارند و آن را سر لوحه اعمالشان قرار می‌دهند) و عده‌ای دیگر را (که به آن ایمان ندارند و بدان عمل نمی‌کنند، مقامشان را) پائین می‌آورد».

[۹۷] **فَهِيَ الْمَهْدِي** طالب هدایت او است. **عَمِيَّا وَكَمَا** کنایه از محرومیت آنان از نعمت‌هایی است که افرادی که دارای چشم، گوش و زبان سالم هستند، از آن بهره‌مندند. **حَتَّى** آتش فروکش کرد **سَعِيرًا** شعله‌ور. فروزان [۹۸]

۲۹۲

الْمُهْتَدِي

قَاتَا اعضا درهم شکسته. خاک یا غبار [۹۹] **لَرَبِّ قَسَمَ** در وقوع آن شکی نیست (روز قیامت) [۱۰۰] **حَقِيرًا** انبهار رحمت، رزق و... **الْأَكْمَرُ** بخل می‌ورزید { **تَوَرَّا** } بسیار بخیل [۱۰۱] **تَسْعَ آيَاتٍ** نه معجزه: بیرون آوردن دست سفید و درخشان بدون آن که به بیماری برص و غیره مبتلا شده باشد، عصا، قحطی، کمبود محصولات، طوفان، ملخ، شپش، قورباغه و خون **سَحَابًا** جادو شده و عقل از دست داده [۱۰۲] **بَصَائِرَ** دلایل آشکاری که هر کس آن را می‌بیند راه حق را می‌یابد و به صدق من پی می‌برد **اصْرًا** هلاک شده. روی گردان از حق. ناقص‌العقل [۱۰۳] **يَسْتَخِرْهُمْ** موسی و

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَائًا وَكُمًا وَصُمًّا مَا لَهُمْ جَهَنَّمُ كَمَا خَبِثَ زَنْدَنُهُمْ سَعِيرًا ۱۷ ذَٰلِكَ جَزَاءُ هُمَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَظَمًا وَرَفَعْنَا أَعْنَاقَهُمْ وَكُنَّا لَهُمْ نَكِرًا أُولَٰئِكَ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ يُرَوَّنَ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَّارَبِّ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ۱۸ قُلْ لَّوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ۱۹ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَمَسَّاهُ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا ۲۰ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَافِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَفِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ۲۱ فَأَرَادَ أَنْ يَنْفِرَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ۲۲ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ أَسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ۲۳

الْمُهْتَدِي

وَأُزَوِّ بِمَعْشَرَ إِلَى بَعْضٍ. متفق عليه

پیر وانش را از سرزمین مصر بردارد و آنها را از وجود ایشان خالی سازد **الْفِيفَا** همگی. آمیزه یکدیگر. ۲۹۸ - قال النبی - : «لا تزال جهنم تقول: هل من مزيد، حتى یضع رب العزة فیها قدمه. فتقول: قط قط وعزّوبک. ویزوی بعضها إلى بعض». متفق علیه پیامبر - : فرمود: «جهنم پیوسته می‌گوید: آیا افراد بیشتری هست؟ (تا آنان را در خود عذاب دهم) تا اینکه خداوند قدم (قدرتش) را بر آن می‌گذارد. آنگاه جهنم می‌گوید: به عزّت شما قسم کافی است، کافی است، و اطرافش روی هم جمع می‌شود».

{ ۱۰۵ } **«بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلْنَاهُ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا»** { ۱۰۶ } **«وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا»** { ۱۰۷ } **«وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا»** { ۱۰۸ } **«وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا»** { ۱۰۹ } **«وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا»** { ۱۱۰ } **«وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا»** { ۱۱۱ } **«قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَدْعُوا الرِّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا»** { ۱۱۲ } **«وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذَلْهُمَا وَلَا يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِثْرٌ مِّنَ الذِّلِّ وَكِبَرٌ تَكْبِيرًا»** { ۱۱۳ }

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلْنَاهُ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝۱۰۵
وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ۝۱۰۶
قُلْ أَمَّا أَنَا فَأَنَا مُبَشِّرٌ وَأَوْ لَا تُؤْمِنُونَ ۝۱۰۷
وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۝۱۰۸
وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ۝۱۰۹
وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۝۱۱۰
وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ۝۱۱۱
قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَدْعُوا الرِّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝۱۱۲
وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذَلْهُمَا وَلَا يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِثْرٌ مِّنَ الذِّلِّ وَكِبَرٌ تَكْبِيرًا ۝۱۱۳

سُورَةُ الْكَافُرَاتِ

آیاتها ۱۱۰

تَرْجُمَا ۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝۱
فَيَمَّا يَنْذِرُ بِأَسَاسٍ شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ۝۲
مَكِيثِينَ فِيهِ أَبَدًا ۝۳ وَيُنذِرُ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝۴

سوره کاف

{ ۱ } **«لَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا»** در

معنای آن ضد و نقیض،

انحراف از حق و بیرون شدن از حکمت، وجود ندارد { ۲ } **«مَكِيثِينَ»** مستقیم و معتدل. پابرجا به مصالح بندگان **«بِأَسَاسٍ»** عذاب **«مِّنْ لَّدُنْهُ»** از پیش او { ۳ } **«صَالِحِينَ»** ماندگاران.

۲۹۹ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ لِيرْضَىٰ عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرَبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از بنده‌اش راضی می‌شود که چون لقمه‌ای غذا بخورد خدا را به خاطر آن شکر گوید و یا آبی بنوشد خدا را به خاطر آن شکر گوید».

[۵] «كَبُرَتْ كَلِمَةً» چه سخن زشت و افتراء عظیمی! «أَنْ يَغُولُونَ» غمی گویند [۶] «بَاخَعَ نَفْسَكَ» خویشتن را از شدت غم نابود کنی «عَلَى أَنْتَاهُمْ» به دنبال دوری ایشان از پذیرش ایمان «أَسَفًا» غم و اندوه یا خشم بر آنان [۷] «لَتَلْوَهُمْ» تا امتحانشان کنیم (هرچند از حالشان آگاه هستیم) «أَحْسَنُ عَمَلًا» در عمل زاهدتر و عابدتر است [۸] «صَعِيدًا» خاک ظاهر بر روی زمین «جُرُزًا» زمین بدون گیاه [۹] «أَمْ حَسِبْتَ» آیا گمان برده‌ای «أَصْحَابِ الْكَهْفِ» یاران غار «الرَّقِيعِ» کتیبه‌ای که قصه اصحاب کهف در آن نوشته شده و بر سرزمینی پایین فلسطین و نزدیک «عقیه» است که آن غار در آنجا قرار دارد [۱۰] «أَيَّانَا» نشانه قدرت ما «أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ» آن جوانان به خاطر حفظ دینشان به غار پناه بردند «رُشِدًا» هدایت و دوری از گمراهی [۱۱] «فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ» آنان را به خواب عمیق فرو بردیم، که غمی توانستند چیزی بشنوند «سِتْرِينَ عَدَدًا» چندین سال [۱۲] «بِعَثْنَاهُمْ» از خواب

مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِإِبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ۝ فَلَعَلَّكَ بَلَّغَ نَفْسِكَ عَلَى آثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ۝ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۝ أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيعِ كَانُوا مِنْ آيِنُنَا عَجَبًا ۝ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ۝ فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ۝ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ۝ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ۝ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ ۝ إِلَٰهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ۝ هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ۝ إِلَٰهَةً لَوْلَا يَأْتُواكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ بَيِّنٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝

بیدارشان کردیم. «الْحَزْبَيْنِ» دو گروه که در شمارش مدت خوابشان اختلاف داشتند «أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا» کدام یک کامل مدت خوابشان را حساب کرده است «أَمَدًا» مدتی. چند سالی [۱۴] «رَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ» دلباشان را قدرت بخشیدیم و به ایشان صبر و شجاعت دادیم «شَطَطًا» سخن دور از حق و ثواب [۱۵] «لَوْلَا» چرا نه. «بِسُلْطَانٍ» با دلیل «فَمَنْ أَظْلَمُ...» هیچ کس ظالم تر نیست از...

۳۰۰- قال رسول الله - ﷺ: «كفى بالمرء كذباً أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ». اخرجہ مسلم

پیامبر - ﷺ: فرمود: «برای دروغگو بودن انسان همین کافی است که هر آنچه را بشنود، بگوید».

[۱۶] { اَذَ } چون که. به سبب اینکه { اعزّزهم } از آنان دوری کردید { وما یعبُدون الا الله } و از چیزهایی که بجز خدا می‌پرستند { قالوا الی الکهف } به غار پناه برید { لیسئ } آسان کند. آماده سازد { یزقکم } اسباب زندگی [۱۷]

۲۹۵

الحجرات

سُورَةُ الْكَهْفِ

{ تَزاور } میل می‌کند { ذات

الیمین } طرف راست {

تقرضهم ذات الشمال } به

جهت چپ داخل غار

می‌گراید و عدول می‌کند

{ فجوة } محل وسیع غار

{ شریدا } هدایت‌گر [۱۸]

{ ابقاؤ } بیداران { رفود }

خفتگان { کلب } سگ {

یاسط } بازکننده

{ بالوکید } با ناپدید شدن

غار. یا در آستانه در { رعا }

ترس و هراس [۱۹]

{ بعناهم } از خواب طولانی

بیدارشان کردیم

{ لیساءوا } تا از یکدیگر

بیرسند { کم لیشر } چه مدتی

{ در خواب مسانداید }

{ یزقکم } با درهم‌های

نقره ایتان { المذیة } شهر

طرسوس در آسیای صغیر

{ ترکیه } { از کنی طعاما }

خوراکی بهتر و پاکتری دارد

{ ولیتلف } باید با لطف و

نرمی معامله کند و از دعوا

کردن دوری کند تا ما را پیدا نکنند [۲۰] { یظهروا علیکم }

اگر شما را پیدا کنند. اگر بر شما چیره شوند

{ یرجموکم } شما را سنگسار می‌کنند { یعبدوکم }

شما را برمی‌گردانند { ملة } دین {.

۳۰۱ - قال رسول الله - ﷺ : « من حفظ عشر آيات من أول سورة الكهف عُصِمَ من الدجال ». وفي رواية: « من آخر سورة الكهف ». رواها مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: « کسی که ده آیه از اول سوره کهف را حفظ کند از شر دجال محفوظ و مصون می‌ماند. » و در روایتی: « از آخر سوره کهف » آمده است.

[۲۱] ﴿اعْرِزْنَا عَلَيْهِمْ﴾ مردم را از آنان آگاه ساختیم و آنان دیدند که سکه‌ای که در دست آنان است قدیمی و متعلق به ۳۰۰ سال قبل از آن است ﴿إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرَهُمْ﴾ بدانگاه که بلافاصله بعد از مرگ آن جوانان،

درباره زندگی بعد از مرگ میان خود کشمکش داشتند

سُورَةُ الْكَهْفِ

۲۹۶

الْحَمْدُ لِلَّهِ

{ «نیشان» بنیاد، مراد: دیوار بزرگ است } «الَّذِينَ غَلَبُوا

عَلَى أَمْرِهِمْ» کسانی که اکثریت داشتند «لَنْتَخَذَنَّ

عليهم مسجداً» بر (در غار) ایشان پرستشگاهی

می‌سازیم [۲۲] «سَيَقُولُونَ

خواهند گفت «رَأَيْبُهُمْ كَلِمَهُمْ» چهارمین ایشان سگشان بود

{ «خَمْسَةُ» پنج «سَادُسُهُمْ» ششمین ایشان «رَجَا

بِالْغَيْبِ» از روی ظن و گمان؛ نه از روی دلیل و برهان

{ «سَبْعَةُ» هفت «ثَامِنُهُمْ» هشتمین ایشان «بِعَدَّتِهِمْ» به

تعدادشان { «فَلَا تَأْرِفُهُمْ» درباره تعداد آن مجادله مکن

{ «إِلَّا مَرَّةً ظَاهِرًا» مگر با مجادله سطحی و بدون

تفصیل، آن‌گونه که خداوند حکایت می‌کند [۲۴] «و

أَذْكُرُ رَيْبَكَ إِذَا نَسِيتَ» اگر چیزی را گفتمی و انشاءالله را

نگفتمی... (هرگاه به یاد آوردی، انشاءالله را بگو)* { «تَدَا» هدایت و ارشاد برای مردم [۲۵] «لِيُحَرِّرَ»

شخصی یا ۳۰۹ سال قری در غار زنده و در حال خواب بودند [۲۶] «أَبْصَرَهُ بِرَأْسِهِ» شگفتا او چه بینا و شنوا

است [۲۷] «كِتَابَ رَيْبِكَ» قرآن (لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ) هیچ کس نمی‌تواند احکام خدا را تغییر دهد «مُتَحَدِّثًا»

پناهگاه.

* عکرمه گوید: «اذا نسيت» یعنی: هرگاه مرتکب گناه شدی و چنین معنی می‌دهد که هرگاه خواستی گناهی انجام دهی خدا را به خاطر بیاور تا مرتکب گناه نشوی.

[۲۸] «وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا» ۲۸. «وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ دَعَوَاتِهِمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا» ۲۸. «وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ دَعَوَاتِهِمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا» ۲۸.

۲۹۷

الْحَرَامِ الْمَنْعُورِ

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

از آنان برمگیر به خاطر توجه به کسانی که زندگی

دنوی ایشان را فریفته است (فُرُطًا) هلاک، یا اسراف

[۲۹] «أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا»

آتش عذاب همچون سرایرده

و چادری که روی آنان برپا

شده باشد، آنان را دربر گرفته

است «كَاغِبِلٍ» مثل دُرد،

روغن داغ، یا فلزات مذاب

«سَاءَتْ شُرُفُفًا» آتش چه

زشت منزل و تکیه گاهی

است [۳۱] «جَنَاتِ عَدْنٍ»

بهشت ماندگاری و

جاودانگی «سُنْدُسٍ» لباس

حریری لطیف «إِسْتَبْرَقٍ»

لباس حریری ضخیم

«الْأُرَاتِكِ» تخت های تزیین

شده با پارچه های مختلف

[۳۲] «جَنَّتَيْنِ» دو باغ

«خَفْنَاهَا» احاطه کرده

بودیم. دور زده بودیم [۳۳]

«أَكْلُهَا» میوه و ثمره آن «لَمْ

تُظْلَمَ مِنْهُ شَيْءٌ وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا» ۳۳. «وَكَانَ لَهُ شَرْقَالٌ

لِصَحْبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا» ۳۴.

دو جاری ساخته بودیم [۳۴]

«وَكَانَ لَهُ ثَمْرٌ» و صاحب باغ دارایی و اموال بیشتری غیر از این دو باغ داشت «أَعَزُّ نَفَرًا» از لحاظ اولاد و عشیره مقتدرتر از تو هستم.

۳۰۲. قال رسول الله - ﷺ -: «ما من مسلم يغرس غرساً إلا كان ما أكل منه له صدقة وما شرب منه له صدقة، ولا يزرعه أحد إلا كان له صدقة». أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که درختی بکارد، هرکس که از آن بخورد یا چیزی از آن دزدیده شود یا کسی به آن آسیبی برساند، برای او صدقه به حساب می آید».

[۳۵] «طَمَّ نَفْسَهُ» با کافر به خدا پر خویشتن ستمگر بود [۳۶] «مَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً» به وجود روز و قیامت و زنده شدن و جزا و پاداش معتقد نیستم { «لَنْ رُدَّتْ إِلَى رَبِّي» اگر به سوی پروردگارم برگردانده شوم
لَا جُدْنَ خَيْرًا مِنْهَا» مسلماً
سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ، وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ، قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ
أَبَدًا ۚ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِّدْتُ إِلَى رَبِّي
لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ۚ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ، وَهُوَ يُحَاوِرُهُ:
أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا
ۚ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۚ ۳۸ وَلَوْلَا إِذْ
دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَنِ أَنَا
أَقَلُّ مِنْكَ مَا لَا وُلْدًا ۚ ۳۹ فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِنْ
جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَنُصْبِحُ صَعِيدًا
زَلَقًا ۚ ۴۰ أَوْ يُصْبِحُ مَا وَهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ۚ ۴۱
وَأُحِيطُ بِشَمْرِهِ، فَاصْبِرْ لِقَبَلِكُفْيَهُ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهُوَ خَاوِيَةٌ
عَلَىٰ عُرُوشِهِمْ يَقُولُ يُلْتَمَسُ لَكَ أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۚ ۴۲ وَلَمْ تُكُنْ لَهُ،
فِتْنَةً يَتَصَرُّونَهُ، مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصَرًّا ۚ ۴۳ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ
لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ۚ ۴۴ وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَوَةِ
الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ، نَبَاتُ الْأَرْضِ
فَأَصْبَحَ حَشِيمًا نَذْرُهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُقَدِّرًا ۚ ۴۵

بهرتر از این را خواهم یافت؟
«نُفْلًا» جای بازگشت و عاقبت
[۳۷] «وَجَلًا» در حالی که
مرد کاملی هستی [۳۸]
«لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي» اما من
مسی گویم: او خدا است و
پروردگار من است [۳۹]
«بَلَوًا» چرانه [۴۰]
«حِسَابًا» هلاکت و بلای
مقدر به سبب گناهایی که
مرتکب شده‌ای «فَنُصْبِحُ
صَعِيدًا زَلَقًا» خاک و ریگ،
یا زمین خشک و بدون علف
و لغزنده شود [۴۱] «غَوْرًا»
فرورونده در زمین [۴۲] «وَأُحِيطُ بِشَمْرِهِ» بلا و صاعقه،
میوه‌های آن را در بر گرفت و
نابود کرد «يُلْتَمَسُ لَكَ أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا» کنایه
از پشیمانی و حسرت است
«خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهِمْ» خالی و
برهم فرو افتاده [۴۳] «فِتْنَةً»
گروهه، جماعت [۴۴]
«هُنَالِكَ» در آن هنگام،
هنگام سختی‌ها و بلاها
«الْوَلَايَةُ لِلَّهِ» یاری و کمک

تنها از سوی خداوند است «خَيْرٌ عُقْبًا» بهترین سرانجام برای اولیایش است [۴۵] «هِنَا» گیاه خشک و پرپر
شده و پراکنده «تَنْزِيلُهُ الرِّيحَ» بادها آنها را پخش و پراکنده می‌سازند.

۳۰۳- قال رسول الله ﷺ: «تَعَسَىٰ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالدَّرْهَمِ، وَالْقَطِيفَةُ، وَالْحَمِصَةُ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِي وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ». رواه البخاری.

پیامبر ﷺ - فرمودند: «هلاک باد بنده و غلام دینار و درهم و قطیفه (چادر یا بالابوش مخملی) و حمصه (جامه سیاه
نقش‌دار)، که اگر داده شود راضی می‌گردد، و اگر داده نشود راضی نگردد».

[۴۶] «الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ» هر عبادت و کار نیکی که به خاطر خدا باشد* {خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا} در پیشگاه پرورگار دارای ثواب بیشتری است {خَيْرٌ مِّنْهُمَا} بهترین امید و آرزو است {۴۷} {لَسِيَ الْجِبَالُ} کوها را به حرکت می اندازیم

لَحْرِ الْمَلَكِ

۲۹۹

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

{تَرَى} می بینی «بَارِزَةً» آشکار. نمایان. بدون پوشش

{لَمْ تَغْلِبْ} رها نساخته ایم «مَوْعِدًا» زمان عمل به وعده زنده کردن و مجازات

{۴۸} «مُشْفِقِينَ» ترسان و لرزان «بِأَوَّلَتْنَاهُ» وای بر ما (کلمه حسرت است)

{لَا يَغَاذِرُ} رها نمی کند. باقی نمی گذارد «أَحْصَاهَا» بر شمرده است. ثبت و ضبط کرده است «حَاضِرًا» نوشته شده در صفحات {۵۰}

{أَسْجَدُوا لِآدَمَ} برای آدم سجده کنید. مراد: سجده بزرگداشت است نه سجده عبادت «فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ» از فرمان پروردگارش خارج شد {۵۱} «مَا أَشْهَدْتُمُ

خَلْقَ...» آنان را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۵۲} «مُضِلِّينَ» گمراه سازان {۵۳} «عَصَا» مددکار. یاور {۵۴} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۵۵} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۵۶} «عَصَا» مددکار. یاور {۵۷} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۵۸} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۵۹} «عَصَا» مددکار. یاور {۶۰} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۶۱} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۶۲} «عَصَا» مددکار. یاور {۶۳} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۶۴} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۶۵} «عَصَا» مددکار. یاور {۶۶} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۶۷} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۶۸} «عَصَا» مددکار. یاور {۶۹} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۷۰} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۷۱} «عَصَا» مددکار. یاور {۷۲} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۷۳} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۷۴} «عَصَا» مددکار. یاور {۷۵} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۷۶} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۷۷} «عَصَا» مددکار. یاور {۷۸} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۷۹} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۸۰} «عَصَا» مددکار. یاور {۸۱} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۸۲} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۸۳} «عَصَا» مددکار. یاور {۸۴} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

{۸۵} «فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا» و آن را بر آفرینش آسمانها و زمین و... آگاه نساختم {۸۶} «عَصَا» مددکار. یاور {۸۷} «نَسَاوُوا» صدا بزنید

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مِّنْهُمَا ۖ وَتَرَى

الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۖ وَعَرَضُوا

عَلَىٰ رَيْكَ صَفًّا لَّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ

أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ۚ وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ

مُسْتَغْفِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوزِلْنَا مَالٌ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا

حَاضِرًا وَلَا يَظِلُّمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۖ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا

لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ ۖ أَفَتَسْخَدُونَهُ

وَدُرِّبَتْهُ أُولَئِكَ مِن دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ ۖ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ۚ مَا أَشْهَدْتُم خَلْقَ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُمْ مُتَخَذِي الْمُضِلِّينَ عَصَا ۖ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ

فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا ۖ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُم مُّوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ۚ

* گفته می شود: باقیات صالحات همان نمازهای پنجگانه است و به نظر عده ای عبارت است از: (سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر و لا حول و لا قوة إلا بالله).

* گفته می شود: باقیات صالحات همان نمازهای پنجگانه است و به نظر عده ای عبارت است از: (سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر و لا حول و لا قوة إلا بالله).

[۵۴] «وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ» هر سخنی که مثل ضرب المثل غریب و بدیع باشد «أَكْثَرُ نَحْوِ جَدَلٍ» بیش از هر چیز به مجادله و خصومت بر سر باطل می‌پردازد [۵۵] «سَبَّحُوا لِلَّهِ» ست و شیوه خداوند که برای نابود کردن و از ریشه بر کندن ملت‌های سابق، اجرا کرده است «قَبْلَ» انواع عذاب در دنیا، یا آشکار و رویاروی [۵۶] «لِيُذْهِبَ عَنْهُمْ» تا نیست و نابود کنند «عَذَابًا» استهزاء و سخریه [۵۷] «أَكِنَّةٌ...» پرده و مانعی از... «وَقَرًا» گری و سنگینی زیاد در گوش [۵۸] «مِنْ دُونِهِ» در مقابل آن موعده بجز خدا {مَوَلَا} پناهگاه [۵۹] «الْقُرَى» شهرها و آبادیا «لَا ظَلَمُوا» زمانی که ظلم پیشه کردند {لَمَلِكِهِمْ} برای هلاکشان [۶۰] «فَتَنًا» به یوشح پسر نون از نسل یوسف - «الْفِتْنَةِ» - «لَا أَبْرَحُ حَتَّى...» پیوسته به رفتن ادامه می‌دهم تا اینکه... {مَجْمَعُ الْبَحْرَيْنِ} محل تلاقی دو دریا «أَمْضَى حَقًّا» روزگار زیادی راه می‌سپرم (گفته می‌شود: حَقُّب: هشتاد سال است) [۶۱] {فَلَمَّا} «بَلَّغًا» هنگامی که رسیدند {مَجْمَعُ سَبَّحًا} جایی که دو دریا را با هم جمع می‌کند «خَوَّفَهَا» نوعی ماهی «سَبَّحًا» راه سراسیمه.

۳۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَرًّا جَدَلًا ۝ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ۝ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا الْمُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَمُجَدِّدِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْخِلَ حُضُوعًا بِهَ الْحَقِّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ۝ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۝ وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِلَّا أَيْدَا ۝ وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلَهُمْ الْعَذَابُ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ۝ وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ۝ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَتْلِهِ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ۝ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ۝

بَلَّغًا هنگامی که رسیدند {مَجْمَعُ سَبَّحًا} جایی که دو دریا را با هم جمع می‌کند «خَوَّفَهَا» نوعی ماهی «سَبَّحًا» راه سراسیمه.

۳۰۴ - عن سلمان الفارسی - رضی الله عنه - عن النبی - ﷺ - قال: «أَنَّ لِلَّهِ تَعَالَى مَاءَ رَحْمَةٍ فَهِيَ رَحْمَةُ يَتَرَاخَمُ بِهَا الْخَلْقُ بَيْنَهُمْ، وَتَسْعُ وَتَسْعُونَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ»، رواه مسلم
از سلمان فارسی - رضی الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند صد رحمت دارد که از آن جمله رحمتی است که مخلوقات بدان در میان خود رحم و عطوفت دارند و نود و نه تای دیگر برای روز قیامت است (یعنی رحمتی که در میان مخلوقات وجود دارد یکصد رحم خداوند است)».

[۶۲] «جاوِزا» از مکان مورد نظر گذشتند { «لَقَدْ» به خدمتکارش «عِدَاءُ» غذاء، خوراک { «انصبا» خستگی، رنج و زحمت [۶۳] «أَرَيْتَ» به یاد بیاور «أَوْتَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ» به آن صخره پناه بردیم. کنار آن اقامت کردیم { «نَسِيتُ الْحَوْتَ» ماهی را فراموش کردم { «وَمَا أَنَسَيْنِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ» شیطان آن را از یادم برده است ... «عَجَبًا» به طرز شگفت انگیزی راه خود را در پیش گرفت [۶۴] «بِئْسَ» آن را می‌خواهیم «فَارْتَدَّ عَلَى أَثَارِهِمَا» از همان راهی که آمده بودند پس‌جویانه بازگشتند «قَصَصًا» رد پای خود را گرفتند و آن را دقیقاً پس‌جویی کردند [۶۵] { «وَجَدَا» یافتند «عِيدًا» من «عِبَادًا» بنده‌ای از بندگان ما (مراد: خضر است) { «مَنْ لَدُنَّا» از جانب خویش [۶۶] «رُشْدًا» دانشی دارای خیر و صواب [۶۸] «مَالَهُمْ يُحِيطُ بِهِ خَيْرًا» چیزی که دانش تو بدان احاطه ندارد [۷۰] «أُحَدِّثُ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا» قصه آن را برای تو بازگو می‌کنم [۷۱] «شَيْئًا إِمْرًا» کار زشت و عجیب [۷۳] «مِنْ أَمْرِي» در پیروی من از تو

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتْنِهِ ءَإِنَّا غَدَاءٌ نَأْخُذُ الْقَبِيلَ إِنَّا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَضَبٌ ۚ ۱۲ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْتَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحَوْتَ وَمَا أَنَسَيْنِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ۚ ۱۳ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلَى أَثَارِهِمَا قَصَصًا ۚ ۱۴ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ۚ ۱۵ قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتَكَ عَلَى أَنْ تَعْلَمَ مِنْ مِمَّا عَلِمْتَ رُشْدًا ۚ ۱۶ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۚ ۱۷ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خَبْرًا ۚ ۱۸ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ۚ ۱۹ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْتَلِنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ۚ ۲۰ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقَهَا لِنُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ۚ ۲۱ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۚ ۲۲ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ۚ ۲۳ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنِي نَفْسًا رَكِيَةً بَغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ۚ ۲۴

«عُسْرًا» سختی و دشواری [۷۴] «نَفْسًا رَكِيَةً» انسان پاک و صالح (نُكْرًا) زشت و ناپسند.

۳۰۵. قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ كَمَثَلِ الْمَسْكِ وَنَافِعِ الْكَبِيرِ، فَحَامِلُ الْمَسْكِ إِمَانٌ يُبْذِكُ وَإِمَانُ تِبَاعِ مَنْهُ، وَإِمَانُ تَجْدِرُ بِحَاطَةِ طَيِّبَةٍ، وَنَافِعُ الْكَبِيرِ إِمَانٌ يَحْرِقُ نِيَابِكَ، وَإِمَانُ تَجِدُ مِنْهُ رِيحًا مُنْتَنَةً.» متفق عليه - پیامبر - ﷺ - فرمود: «غفونه رفیق خوب و بد مانند کسی است که مشک حمل می‌کند و کسی که در کوره آتش می‌دمد، کسی که مشک را حمل می‌کند یا مقداری از آن را به شما می‌دهد، یا از او خرید می‌کنید، یا بوی خوش آن به مشامتان می‌رسد، اما کسی که در کوره آتش می‌دمد یا لباس شما را می‌سوزاند یا بوی بد آن شما را اذیت می‌کند.»

{[۷۵]} «لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا» تو با من توان شکیبایی را نخواهی داشت [۷۶] «إِنْ سَأَلْتَهُ...» اگر از تو چیزی پرسیدم «بعدها» بعد از این مرتبه «الْأَصَابِيحِ» با من مصاحبت و همدمی مکن «قَدْ بَلَغْتَ مِنَ لَدُنِّي عَذْرًا» کار بدانجا رسیده است که عذر مرا بخواهی؛

[۷۷] «{انْطَلَقَا}» راه خود را ادامه دادند «{اسْتَطَعَا أَهْلُهَا}» از اهالی آنجا غذا خواستند «{فَأَبَوا}» خودداری کردند «{يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ}» داشت فرو می ریخت و سقوط می کرد [۷۸] «{هَذَا فِرَاقُ}» حالا وقت جدا شدن است. یا این سبب جدایی است «{سَأْنَبُكَ}» تو را آگاه می سازم؛ «{تَأْوِيلُ}» مالم تَسْتَطِيعَ... به تبیین و توجیه کارهایی که نتوانستی در برابر آنها صبر کنی [۷۹] «{وَرَأَاهُمْ}» جلو ایشان. سر راه آنان «{كُلُّ سَفِينَةٍ}» هر کشتی سالم و بی عیبی را «{غَضَبًا}» به ناحق می گیرد و غصب می کند [۸۰] «{سُِرِّقَتْهَا...}» آن دو را به سرکشی و کفر وادارد [۸۱] «{إِنْ يَسِدْهَا}» عوضشان بدهد؛ «{زَكَاتٌ}» پاکی از گناه. صلاح و دین «{أَقْرَبُ رَحْمًا}» با محبت تر نسبت به آن دو

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۚ ۷۵ قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَٰذَا فَلَا تُصَحِّبْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِنَ لَدُنِّي عَذْرًا ۖ ۷۶ فَانْطَلَقَا ۚ حَتَّىٰ إِذَا أَنَايَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَن يُصَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ ۚ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَنَخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۚ ۷۷ قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ ۖ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا وُجِدَ لَمْ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ۷۸ أَمَّا السَّفِينَةُ ۖ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۚ ۷۹ وَأَمَّا الْكُلْبُ ۖ فَكَانَ أَبُوهُمَا مُؤْمِنِينَ فَأَخْبَسْنَاهُ أَنْ يَرَهُمَا طَغْيَانًا وَكُفْرًا ۚ ۸۰ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرٌ مِمَّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا ۚ ۸۱ وَأَمَّا الْجِدَارُ ۖ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَتْ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ وَمَا فَعَلْنَاهُ عَن أَمْرٍ ذٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِيعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ۸۲ وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ ۖ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ۚ ۸۳

[۸۲] «{سَأَلْتَهُمَا}» به سن رشد و کمال عقل برسند و بتوانند در مال خود تصرف کنند «{كَتَر}» گنج «{مَا فَعَلْنَاهُ}» عن امری من به دستور خود این کارها را نکرده ام؛ [۸۳] «{ذِي الْقُرْنَيْنِ}» پادشاهی صالح و دارای دانش و حکمت «{سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ...}» خبر آن را برایتان بیان خواهم کرد تا از حال او آگاه شوید. ۳۰۶. قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : «يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى! لَوِ دِنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يُقَضَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا». متفق علیه، من حدیث طویل. پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدا موسی را مورد رحم خود قرار دهد، کاش موسی صبر می کرد تا (خضر کارهای خارق العاده بیشتری انجام می داد و) خداوند آنها را برای ما نقل می نمود».

[۸۴] ﴿مَكَانًا فِي الْأَرْضِ﴾ به او در زمین قدرت و تصرف دادیم ﴿أَنجَاهُ مِنَ الْغَمِّ﴾ اسباب ظفر را از قیل: علم و قدرت، برای او مهیا کردیم [۸۵] ﴿فَاتَّبَعَ سَبِيلًا﴾ او هم از آن اسباب برای رسیدن به مقصد استفاده

کرد [۸۶] ﴿يَبْلُغُ﴾ رسید

۲۰۳

﴿مَغْرِبَ الشَّمْسِ﴾ مراد غرب

جهان معمور آن روزگار است { ﴿مَغْرِبُ فِي عَيْنٍ﴾ به حسب ظاهر غروب می‌کند ﴿جَمْعَةً﴾ آب گل آلود تیره ﴿قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ﴾ مراد: الهام است. و به نظر عده‌ای که قائل به نبوت او هستند، وحی است ﴿إِنَّمَا أَنْ تَعَذَّبَ﴾ یا آنان را می‌کشی ﴿تَتَّخِذُ فِيمَهُمْ...﴾ یا آنان را اسیر می‌کنی [۸۷] ﴿تُكْرَأُ﴾ زشت [۸۸] ﴿عَقِيلٌ صَالِحًا﴾ کار شایسته انجام دهد { ﴿الْحَسَنُ﴾ پادشای نیکو ﴿مَنْ﴾ امرنا یسراً دستور ساده‌ای در حق ایشان صادر می‌کنیم [۹۰] ﴿مَطْلَعُ الشَّمْسِ﴾ مکان شناخته شده طلوع خورشید (مشرق) ﴿سُتْرًا﴾ پوشش: لباس یا خانه (آنان را لخت در میان غارها و درختان یافت) [۹۱] ﴿كَذَلِكَ﴾ ای پیامبر! این چنین بود کار ذوالقرنین ﴿حَبْرًا﴾ شناخت

إِنَّمَا مَكَانًا فِي الْأَرْضِ وَعَالَيْنَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبِيلًا ۸۴ فَاتَّبَعَ سَبِيلًا ۸۵ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّمَا أَنْ تَعَذَّبَ وَإِنَّمَا تَتَّخِذُ فِيهِمْ حُسْنًا ۸۶ قَالَ أَمَأَمَنْ ظَلَمَ فَنَسُوفُ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَّكَرًا ۸۷ وَأَمَأَمَنْ ءَمِنْ وَنَمِلْ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنَىٰ وَنَسْأَلُ لَهُ مِنْ ءَمْرٍ نَّاسِرًا ۸۸ ثُمَّ أُنْعِمْنَا سَبِيلًا ۸۹ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ۹۰ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ۹۱ ثُمَّ أُنْعِمْنَا سَبِيلًا ۹۲ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ۹۳ قَالُوا يَا الْقَارِئِينَ إِنِّي يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ۹۴ قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ۹۵ ءَأَتُونِي زَبْرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَأَتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا ۹۶ فَمَا اسْطَبْعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ۹۷

باطن هر چیز. علم کامل [۹۳] ﴿بَيْنَ السَّدَّيْنِ﴾ میان دو کوه [۹۴] ﴿يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ﴾ اسم دو قبیله که در شمال شرقی قاره آسیا زندگی می‌کردند { شاید مراد از (یأجوج) قبیله تاتار و مراد از (مأجوج) قبیله مغول باشد} ﴿خَرْجًا﴾ قسمتی از اموالمان را به تو می‌دهیم تا به تو در ساختن دیوار کمک کرده باشیم ﴿سَدًّا﴾ سدی که مانع از رسیدن آنان به ما شود [۹۵] ﴿مَا مَكْنِي لِي رَبِّي﴾ آنچه پروردگارم از ثروت و قدرت پادشاهی به من داده است ﴿رَدْمًا﴾ سد محکم و نیرومند [۹۶] ﴿أَتُونِي﴾ برایم بیاورید ﴿زَبْرَ الْحَدِيدِ﴾ قطعات بزرگ آهن ﴿السَّدَفَيْنِ﴾ دو سوی دو کوه ﴿قِطْرًا﴾ مس گداخته [۹۷] ﴿يَظْهَرُوهُ﴾ بر پشت آن بالا روند ﴿نَقْبًا﴾ سوراخ کردن، شکافتن.

[۹۸] ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي﴾ هرگاه قیامت فرا رسد ﴿دَکَاءً﴾ درهم کوبیده و با زمین یکسان شده [۹۹] ﴿بَعْضُهُمْ﴾

بعضی از مخلوقات ﴿يُجْرَجُ﴾ بعضی در بعضی فرو می‌لوند و در همدیگر موج می‌زند و هرج و مرج بوجود می‌آید

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ﴾ و برای بار

ثَوْرُ الْكَافَّةِ

۳۰۴

الْمَلَأَ النَّارَ سَمْعًا

دوم در صور دمیده می‌شود

[۱۰۱] ﴿فِي غَظَاءٍ عَنْ ذِكْرِي﴾

بر چشم آنان پرده ضخیمی

کشیده شده است که مانع از

دیدن نشانه‌های دال بر وجود

وحدانیت خداوند می‌شود

﴿لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا﴾ از

شنیدن قرآن نفرت دارند

[۱۰۲] ﴿تُؤَلَّاهُ﴾ منزل [۱۰۵]

﴿فَحِطَّتْ﴾ باطل شد. نفع آن

از بین رفت ﴿فَلَا نَقِمْ لَهُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ زَنًّا﴾ کنایه از حقیر

کردن آنان و بی اعتباری

ایشان است [۱۰۶] ﴿هُزُّوا﴾

مسخره کردن آن دو [۱۰۷]

﴿الْفِرْدَوْسُ﴾ بهشت ﴿تُؤَلَّاهُ﴾

متزلی که برای پذیرش از

میهان آماده می‌شود [۱۰۸]

﴿جُؤَلَاءُ﴾ تحول و جابجایی

[۱۰۹] ﴿يُمْدَدًا﴾ ماده‌ای که

با آن نوشته می‌شود (جوهر)

﴿لِكَلِمَاتٍ رَبِّي﴾ معلومات،

حکمت و مقدرات خداوند

متعال ﴿لِنَفْثِ الْبَحْرِ﴾ دریا

پایان می‌گیرد ﴿مَدَدًا﴾ کمک

قَالَ هَذَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ۝ ۹۸ وَتَرْكَا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ مِوْجًا فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَعَلْنَاهُمْ جَمْعًا ۝ ۹۹ وَعَرْضًا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ۝ ۱۰۰ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غَظَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ۝ ۱۰۱ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ۝ ۱۰۲ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۝ ۱۰۳ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۝ ۱۰۴ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ۝ ۱۰۵ ذَلِكَ جَزَاءُهمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ۝ ۱۰۶ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ۝ ۱۰۷ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۝ ۱۰۸ قُلْ لَوْ كَانُ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَفِدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ۝ ۱۰۹ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ ۝ أَحَدًا ۝ ۱۱۰

و یاری. زیادی.

۳۰۷- قال رسول الله - ﷺ - : «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاءَ عُرَاءَ غُرُلًا». فقالت السيدة عائشة - رضي الله عنها - : يا رسول الله! الرجال والنساء جميعاً ينظر بعضهم إلى بعض؟! قال: «يا عائشة! الأمر أشد من أن يهتَمَّ ذلك». متفق عليه

بیامیر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت پابرهنه، لخت و ختنه نشده حشر می‌شوند» سرور ما عائشه - رضي الله عنها - گفت: ای رسول خدا! مگر زن و مرد به همدیگر نگاه نمی‌کنند؟ فرمود: «ای عائشه! کار سخت‌تر از آن است که در فکر نگاه کردن به هم باشند».

بوره بزم [۱] «تبعص» خوانده می شود: کاف، هاء، یا، عین، صاد [۲] «ذکر» این سخن و قصه... [۳] «لنأی»
 خشت» دعای نهان که کسی آن را غمی شنید [۴] «وهن العظم» استخوانهای من ضعیف شده است «اشتعل
 الرأس...» پیری سرم
 شعله ور شد (پیری را به
 شعله آتش تشبیه کرده و
 مشبه به را حذف کرده است)
 «فتنا» محروم [۵] «الموال»
 خویشاوندان عصبه «من
 ورانی» بعد از مرگم
 (می ترسم از اینکه بعد از من
 دین را ضایع کنند) «عاقراً»
 عقیم. نازا «ولیا» پسر
 صالحی که بعد از من امور را
 به دست گیرد [۶] «یرثی» از
 من علم را ارث برد «ویرث»
 من ال یعقوب واز
 آل یعقوب نبوت و قدرت را
 ارث برد «رضیاً» مورد
 رضایت تو [۷] «نمی»
 شریک در اسم، یا شبیه در
 صفات مثل: صلاح. ورع [۸]
 «آنی» چگونه «عیناً» حالتی
 از پیری که راه علاج و مداوا
 ندارد* [۱۰] «آیه» نشانه ای
 بر وجود جنین، تا تو را شکر
 گویم «ان لا تکلم الناس»
 اینکه زیانت بند می آید و
 قدرت تکلم با مردم را

۳۰۵

الحیزه الیاسر

سوره الفجر

ترتیبها

سوره الفجر

آیاتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کَهِيعَص ۱ ذَكَرْتُ رَبِّي عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۲
 إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۳ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ
 مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ
 شَقِيًّا ۴ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ
 امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۵ يَرِثُنِي وَيَرِثُ
 مِنِّي أَلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ۶ إِنَّا نَبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا
 ۷ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي
 عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ۸ قَالَ كَذَلِكَ
 قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُنْ
 شَيْئًا ۹ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا
 تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۱۰ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ
 مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ۱۱

غواهی داشت {ثلاث لیل} مراد: سه شبانه روز است {سویاً} در حالیکه سالم و کامل الخلقه هستی و گنگ
 یا لال نیستی [۱۱] «من المحراب» مصلی یا اتاق عبادت «أوحى إليهم» به ایشان اشاره کرد که خدا را تسبیح
 گویند «بكرة» اول روز «عشياً» آخر روز.

* گویند: سن او صدویست سال بود و سن همرش نود و هشت سال.

۳۰۸- قال رسول الله - ﷺ: «لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچیک از شما ایمانش کامل نیست، تا آنچه برای خود دوست دارد برای برادرش نیز دوست
 داشته باشد».

[۱۲] **حَالِکَابِ یَهُدَ:** تورات را با قوت قلب برگزیر **(الحکم)** فهم تورات و عبادت **{صیتا}** در حالی که کودک بود **{۱۳}** **احسانا:** رحم و عطف بر مردم **{من لدنا}** از پیش ما **او رکتا:** برکت. پاکی از گناه **{تقیا}** تقیاً مطیع و پرهیزگار بود **سُورَةُ مَرْيَمَ** **۳۰۶** **الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ**

[۱۴] **{برأ بوالدیه}** با پدر و مادرش بسیار نیک رفتار بود **{جباراً عصیا}** متکبر و مخالف امر خدا **{۱۵}** **{یوم ولد}** روزی که متولد شده است **{یوم یبعث حیاً}** روزی که زنده و برانگیخته می شود **{۱۶}** **{فی الکتاب}** در قرآن **{انبتذ}** کنار گرفت. گوشه گیری کرد **{۱۷}** **{حجاباً}** پرده ای، تا چیزی را به خود مشغول نکند **{روحناً}** جبرئیل **{قتل لها}** برای او مجسم گردید **{بشراً سوياً}** انسان سالم و کامل متعادل **{۱۹}** **{لاهب لک}** تا سبب شوم که خدا به تو ببخشد **{غلاماً زکناً}** پسر پاکیزه ای از لحاظ ظاهری و معنوی **{۲۰}** **{انی یکن لی غلام}** چگونه ممکن است فرزندی داشته باشم؟ **{لم یمسسني بشر}** هیچ مردی از طریق زناشویی به من نزدیک نشده است **{غیباً}**

يَبْحَثُ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَاَيِّنُّهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ۱۲
وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ۱۳
يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ۱۴
وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ۱۵
وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ
مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ۱۶
فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا
فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ۱۷
قَالَتْ إِنِّي
أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ۱۸
قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ
رَبِّكِ لِأَهَبَ لِكَ غُلَامًا زَكِيًّا ۱۹
قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي
غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسَّسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكْ بَغِيًّا ۲۰
قَالَ كَذَلِكَ
قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَلَنَجْعَلَ لَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً
مِّنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ۲۱
فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ
بِهِ مَكَانًا قَاصِيًّا ۲۲
فَلَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ
قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّنْسِيًّا ۲۳
فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ۲۴
وَهَزَى إِلَيْكِ جِذْعَ النَّخْلَةِ فَنُفِثَ عَلَيْهِ رُطْبًا جَنِيًّا ۲۵

فاحشه ای که مردان را برای زنا می طلبید **{۲۱}** **{قال كذلك}** جبرئیل گفت: همانگونه است که بیان داشتی **{عل صیتا}** برای من آسان است **{آیه للناس}** برهانی بر قدرت کامل **{وکان امرأ منسیاً}** خلقت او در علم من خاتمه یافته است **{۲۲}** **{مکاناً قاصیاً}** مکانی دور از خانواده اش در پشت کوه **{۲۳}** **{فاجاءها}** او را پناهنده کرد. او را وادار کرد **{المخاض}** تکان خوردن بچه در شکم مادر هنگام ولادت. درد زایمان **{نسیاً}** منسیاً چیز حقیر، متروک و فراموش شده **{۲۴}** **{لنادهامها}** او را صدا زد جبرئیل یا عیسی - **{سریاً}** چشمه آب یا فرزند و الامقام **{۲۵}** **{هزى}** تکان بده **{جنتاً}** رسیده و مرغوب.

[۲۶] «وَقَرِي عَيْنًا» دلت را آرام بدار و محزون مشو «فَتَرَى» به او اشاره کن بطوری که بفهمد «نَذَرْتُ لِرَحْمَنِ صَوْمًا» بر خود واجب کرده‌ام که ساکت باشم و حرف نزنم [۲۷] «فَرِيًا» کار بسیار زشت، اینکه فرزند بدون پدری را به دنیا آورده‌ای [۲۸] «يَا أُخْتُ هَارُونَ» ای خواهر هارون، در درستکاری «امرا سون» مرد بدکار و بدنام [۳۰] «آتاني الكتاب» به طور حتمی مقدر کرده است که کتاب انجیل را برای من خواهد فرستاد [۳۱] «مادمت حيا» تا هنگامی که زنده‌ام [۳۲] «يُرَا بوالدي» در حق مادرم نیک رفتار و با احترام باشم «جبارا» زورگو «نصيا» بدرفتار. گناهکار [۳۴] «قول الحق» گفتار خدا به مخلوقش با فرمان: کُن «يقرن» شک می‌کنند. در آن اختلاف دارند و به باطل مجادله می‌کنند [۳۵] «رضي امرا» اراده کرد که ایجاد کند [۳۷] «الأحزاب» طوائف مختلف یهودیان و مسیحیان که برای جنگ با پیامبر گرد هم آمدند «فويل» هلاک. یا اسم مکانی در جهنم است [۳۸] «اسمع بهم وابصير»

فَكُلِّي وَأَشْرِي وَقَرِي عَيْنًا فَمَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ٢٦
فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ، قَالُوا يَمْرُؤٌ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا فَرِيًّا ٢٧
يَتَأَخَذَ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوِيًّا وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَعِيًّا ٢٨
فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا ٢٩
قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ٣٠
وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ٣١
وَبَرًّا بِوَالِدِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ٣٢
وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ٣٣
ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ٣٤
مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٣٥
وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٣٦
فَاخْلَفَ الْأَحْزَابَ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ٣٧
أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٣٨

قدرت شنوایی و بینایی آنان در آن روز بسیار شگفت‌انگیز است.

۳۰۹ - قال النبی - «من شهد ان لا اله الا وحده لا شریک له وان محمدا عبده ورسوله. وان عیسی عبد الله ورسوله وکلمته القاها الی مریم وروح منه. وان الجنة حق. والنار حق. ادخله الله الجنة علی ما کان من العمل». متفق علیه پیامبر - «کسی که گواهی دهد هیچ معبود برحق نیست جز ذات الله. یگانه و بی‌همتا است و شریکی ندارد و گواهی دهد که محمد بنده و فرستاده او است و عیسی بنده و فرستاده خدا و مصداق کلماتی است که به سوی مریم القا شده است و رحمتی است از جانب خدا و به حقایق بهشت و جهنم ایمان داشته باشد خدا او را داخل بهشت می‌کند هر چند گناه هم داشته باشد».

[۳۹] ﴿أَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾ آنان را از روز قیامت که روز پشیمانی شدید به خاطر از دست رفتن فرصت است، برترسان [۴۱] ﴿صَدَقُوا﴾ بسیار راستگو و تصدیق کننده حق [۴۳] ﴿صِرَاطًا سَوِيًّا﴾ راه راست و به دور از گمراهی [۴۴] ﴿لَا تَعْبُدِ﴾

الشیطان﴾ با عبادت غیر خدا، مطیع و سوسه شیطان مباش﴾ ﴿عَصِيًّا﴾ بسیار سرکش و نافرمان [۴۵] ﴿وَلِيًّا﴾ همدم او که پشت سر هم وارد آتش شود [۴۶] ﴿أَرَاغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي﴾ آیا تو از خدایان من رویگردان و بیزاری؟ ﴿لَأَرْجُمَنَّكَ﴾ تو را ناسزا می گویم. یا تو را سنگسار می کنم ﴿اهْجُرْنِي مَلِيًّا﴾ مدت زمان طولانی از پیش من برو [۴۷] ﴿حَفِيًّا﴾ مهربان و دارای لطف و رحمت است و دعای مرا قبول می کند [۴۸] ﴿أَعْتَرُكُمْ﴾ از پیش شما به سوی غیر شما می روم ﴿مَا تَدْعُونَ﴾ آنچه می برستید ﴿أَدْعُو رَبِّي﴾ تنها پروردگارم را می پرستم ﴿عَصِيًّا﴾ محروم، کسی که سعی اش بی نتیجه مانده است [۵۰] ﴿الْإِنْسَانُ صَقًّا﴾ ستایش در باره صاحب هر دینی [۵۱] ﴿مُخْلِصًا﴾ خداوند

وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ ۳۹ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَحْنُ أَلْبَسْنَا لِيُوسَعَ ۚ ۴۰ وَآذَكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ ۖ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۖ ۴۱ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَتَّبِعْ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۚ ۴۲ يَتَّبِعْ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ۖ ۴۳ يَتَّبِعْ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ۖ ۴۴ يَتَّبِعْ إِنِّي خَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۖ ۴۵ قَالَ أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَتَّبِعُهُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ۖ ۴۶ قَالَ سَلِّمْ عَلَيْكَ ۖ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ فِي حَفِيًّا ۖ ۴۷ وَأَعْتَرُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ۖ ۴۸ فَلَمَّا أَعْتَرَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ۖ ۴۹ وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ۖ ۵۰ وَآذَكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ ۖ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۖ ۵۱

اورا برگزیده و از نقایص پاک کرده است.

۳۱۰- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، يُجَاءُ بِالْمَوْتِ كَأَنَّهُ كَبِشٌ أَمْلَحُ فَيُوقَفُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ فَيَقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالَ: فَيُشْرَتُونَ وَيَنْظُرُونَ، وَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ؛ قَالَ: فَيُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالَ: فَيُشْرَتُونَ وَيَنْظُرُونَ، وَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ، قَالَ: فَيُؤْتَرُ بِهِ فَيُذْبَحُ، وَيَقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، خَلُودٌ وَلَا مَوْتُ؛ وَ يَا أَهْلَ النَّارِ، خَلُودٌ وَلَا مَوْتُ». ثم قرأ رسول الله - ﷺ: ﴿يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ أَهْلُهَا﴾ [مريم: ۳۹] و اشار بيده ثم قال: «أهل الدنيا في غفلة الدنيا». أخرجه الامام احمد والبخاری ومسلم.

[۵۲] { تَذِينَةً } او را ندا دردادیم. او را مخاطب قرار دادیم { مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ } از طرف راست کوه طور (مراد این است که نسبت به موسی طرف راست بود) { اقْرَبَاءَ حَبِيبٍ } مناجات کنان و بدون واسطه او را نزدیک

شماره ۳۰۹

۳۰۹

الْبَيْتِ الْبَارِئِ

کردیم { [۵۴] } صادق

الْوَعْدِ در وعده هایش

راست بود [۵۵] { سَرَحْنَا }

مورد رضایت { [۵۷] } در

رفعته مَكَانًا عَلِيًّا در دنیا و

آخرت او را به مقام و منزلت

والای نائل گردانیدیم [۵۸]

{ اِرسال } پیامبر خدا

يعقوب - { } - { اجبتنا }

برای پیامبری انتخاب کردیم

{ خَرَوُا الْجَمْلَ } سجده کنان به

روی افتادند { يَكْتَا }

گریه کنان از ترس خدا [۵۹]

{ فَاخْلَفَ } بعد از ایشان آمدند

{ خَلَفَ } اولاد ناشایست و

شرور { يَلْقَوْنَ غَيًّا } مجازات

آنچه را که انجم داده اند،

خواهند دید. یا «غیا» اسم

مکانی است در جهنم [۶۱]

{ مَا تَبَا } آینده. انجم شده

(اسم مفعول و به معنی فاعل

است) [۶۲] { اَفْرَأَ } سخن

زشت، یا پوچ و بیهوده { بَكَرَ }

{ عَشِيًّا } اول و آخر روز

(هواره).

→

وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ۝ وَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ۝ وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۝ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۝ وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِسَ إِنَّهُ كَانَ صَدِيقًا نَبِيًّا ۝ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجِبِينَ إِذَا نُنَادِيهِمْ عَلَيْهِمْ أَآيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا وَسُجَّدُوا وَبُكِّيًّا ۝ ۝ ۝ خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَةَ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ۝ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ۝ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ ۝ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ۝ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ۝ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ۝ وَمَا نُنَزِّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفُنَا وَمَا يَنْتَهِ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رِيبُكَ شَيْئًا ۝

پیامبر - فرمود: «هنگامی که هشتیان به بهشت، و دوزخیان به جهنم وارد شدند، مرگ را به صورت یک قوج سفید و سیاه مجسم می‌کنند، یک نفر هشتیان را صدا می‌زند، آنها سرشان را بلند می‌کنند و نگاه می‌کنند، آن نفر می‌گوید: آیا این قوج را می‌شناسید؟ می‌گویند: بله، این مرگ است. تمام اهل بهشت آن را دیده‌اند، آنگاه دوزخیان را صدا می‌زند و می‌گوید: ای اهل جهنم! سرشان را بلند می‌کنند و نگاه می‌کنند، به آنان می‌گویند: آیا این قوج را نمی‌شناسید؟ می‌گویند: بله، این مرگ است. همه اهل دوزخ آن را دیده‌اند. آنگاه قوج را سر می‌برند و می‌گویند: ای اهل بهشت! شما جاویدان هستید و دیگر مرگی در بین نیست، ای اهل جهنم! شما جاویدان هستید و دیگر مرگی در بین نیست. سپس آیه ۳۹ سورة مريم را خواند که می‌گوید: «انسان را از روز حسرت و پشیمانی بترسان...».

[۶۵] «وَاصْطِرْ لِعِبَادِهِ» در عبادت خداوند مشقت‌های صبر را تحمل کن (حَسَنًا) شبیه. نظیر. همانند [۶۶] «وَقَوْلِ الْإِنْسَانِ» انسان کافری که منکر زنده شدن است می‌گوید [۶۸] و [۷۲] (حَسَنًا) در حالی که از شدت ترس به زانو در آمده‌اند [۶۹]

(شِبَعًا) گروه. جماعت

(عَسَىٰ) سرکشی. تمرد.

عصیان [۷۰] (صَلَاتًا) وارد

شدن و تحمل گرمای آتش را

کردن [۷۱] {إِنْ مِنْكُمْ}

کسی از شما نیست مگر}

(وَارِدَهَا) وارد آن می‌شود،

با گذر بر راهی که روی آن

کشیده شده است [۷۳] (خَيْرٌ

عَقَابًا) منزل و مأوی بهتری

دارد (أَحْسَنُ نَدِيًّا) مجلس

نیکوتر و زیباتری دارد [۷۴]

(كَمْ أَهْلَكْنَا) بچه بسیار نابود

کرده‌ایم (قَرْنًا) امت.

مردمان هم عصر و همزمان

(أَحْسَنُ أُنثَاءً) مال و وسایل

زندگی از قبیل: فرش، لباس

و... بهتری داشتند (سَيًّا)

سیا، چهره. هیئت [۷۵]

(فَلْيَمْدُدْ لَهُ) به طریقه

استدراج به آنان مهلت

می‌دهد (إِنَّا الْعَذَابَ) چه

عذاب کشتن، اسارت یا ذلت

است، آنگونه که در جنگ

بدر اتفاق افتاد (وَأَسَا

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطِرْ لِعِبَادِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ٦٥ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَاتَ لَسَوْفَ
أُخْرِجُ حَيًّا ٦٦ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ يَكْ شَيْئًا ٦٧ فَوَرَّيْكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ
لَنَحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ٦٨ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ
شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عُنِيًّا ٦٩ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ
هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلَاتًا ٧٠ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ
حَتْمًا مَقْضِيًّا ٧١ ثُمَّ نَنْجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ
فِيهَا جِثِيًّا ٧٢ وَإِذْ أَنْتَ عَلَىٰ عِصْمَةٍ مِنْ آلِ نَارٍ فَسَبَّحْتَ
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ٧٣ وَكَرَّ
أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْنَاءَ وَرِيًّا ٧٤ قُلْ مَنْ
كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا
وَأَضَعُفُ جُنْدًا ٧٥ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ الَّذِينَكَ أَهْتَدُوا هُدًى
وَالْبَلْقِيَّتُ الصَّالِحَتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ٧٦

السَّاعَةِ) چه عذاب حاصل از روز قیامت از قبیل: ترس و وحشت (شَرُّ مَكَانًا) دارای منزلت بدتر (أَضَعُفُ جُنْدًا) دارای یار و مدد کار کمتر [۷۶] (إِنِّيَابُ الصَّالِحَاتِ) هر عبادتی که وجه خدا در آن هدف باشد و ثواب آن برای صاحبش باقی بماند (خَيْرٌ مَرَدًّا) دارای بازگشت و عاقبت بهتر.

۳۱۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ تَحْتَهُ النَّازِلُ إِلَّا تَحَلَّى الْقَسَمَ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسلمان‌ای که سه فرزند از دست دهد، داخل دوزخ نخواهد شد مگر به اندازه کمی که کفاره قسم

باشد».

[۷۷] «أَفَرَأَيْتَ» مرا آگاه کن { «لَا تَنْتَهِ» } حتّاً و قطعاً به من داده خواهد شد. [۷۸] «أَطْلَعَ الْغَيْبَ» آیا از (اسرار) غیب آگاه شده است؟ آیا از علم غیب چیزی می‌داند؟ [۷۹] «فَعَدَّاهُ» برای او طول می‌دهیم. یا برای او زیاد می‌کنیم [۸۰] «وَنَسْرُهُ» لِلَّهِ الْعَظِيمِ ۳۱۱

ما یقول اموال و اولادی را که از آنها صحبت می‌کند و مال خود می‌داند، از او می‌گیریم { «یائینا فرداً» } تنها پیش ما خواهد آمد { [۸۱] «عِزّاً» } شفاء و یارانی که با آنان عزت می‌یابند [۸۲] { «کَلَّا» } نه چنین است { «سَیَکْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ» } معبودهائی را که می‌پرستیدند عبادت آنان را انکار خواهند کرد { «ضِدّاً» } مایه خواری و ذلت آنان خواهند شد نه عزت [۸۳] { «تَوَزُّهُمْ أَزّاً» } آنان را با وسوسه بر عناد و کفرشان تحریک می‌کنند { [۸۴] «نَعْدُهُمْ عَدّاً» } دقیقاً بر ایشان محاسبه می‌کنیم { [۸۵] «وَقَدّاً» } گروههای سواره همچون گروه‌هایی که پیش پادشاهان می‌روند تا هدایایی دریافت کنند [۸۶] { «نَسُوقُ» } می‌رانیم { «وَرَدّاً» } تشنگان، همچون چهارپایانی که از شدت تشنگی به طرف

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالاً وَوَلَدًا ۗ ۷۷ أَطْلَعَ الْغَيْبَ أَوْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۗ ۷۸ كَلَّا سَنَكُنُّبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّهُ مِنَّا الْعَذَابِ مَدًّا ۗ ۷۹ وَنَرِيَّهٗ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۗ ۸۰ وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُم عِزًّا ۗ ۸۱ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ۗ ۸۲ أَفَلَمْ تَرَأْنَا أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَزُّهُمْ أَزًّا ۗ ۸۳ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمْ عَذَابًا ۗ ۸۴ يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ۗ ۸۵ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَرِدًّا ۗ ۸۶ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۗ ۸۷ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۗ ۸۸ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ۗ ۸۹ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۗ ۹۰ أَن دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۗ ۹۱ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۗ ۹۲ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ۗ ۹۳ لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُم وَعَدَّهُمْ عَدًّا ۗ ۹۴ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۗ ۹۵

آب می‌دوند [۸۹] «إِدًّا» بسیار زشت و زننده [۹۰] «يَخِرُّنَ» از زشتی آن شق شوند «تَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا» کوهها به شدت درهم فرو ریزد [۹۱] «أَن تَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا» به خداوند سیحان، فرزندی نسبت می‌دهند [۹۲] { «وَمَا يَنْبَغِي» } سزاوار نیست { [۹۳] «فَرْدًا» } به تنهایی.

۳۱۲- سُئِلَ النَّبِيُّ - ﷺ - مِنْ الْكِبَارِ قَالَ: «الْإِشْرَاقُ بِاللَّهِ وَعَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ». متفق عليه. از پیامبر - ﷺ - در مورد گناهان کبیره سؤال شد، فرمود: «قرار دادن شریک برای خدا، اذیت و بی‌احترامی به پدر و مادر، کشتن انسان بی‌گناه و شهادت دروغ و ناحق از گناهان کبیره می‌باشند.»

[۹۶] ﴿وَدَا﴾ محبت و مودتی که رابط آن ایمان است [۹۷] ﴿بِلِسَانِكَ﴾ به زبان تو ﴿لَوْ مَا لَدَا﴾ دشمنان سرسختی که به باطل با شما خصومت دارند [۹۸] ﴿قَرْنٍ﴾ ملت ﴿هَلْ يُحْشِ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ﴾ آیا حاکمی از آنان را می‌یابی؟ وجود آنان را احساس می‌کنی؟ ﴿رُكْنًا﴾ صدای بسیار خفیف که قابل شنیدن نیست.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۙ ۹۶ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَنُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ۙ ۹۷ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحْشِ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْنًا ۙ ۹۸

نَبَاتِهَا

سُورَةُ طه

تَرْفِيقًا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ۱ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ۚ ۲ إِلَّا نَذْكُرَ لِمَن يَخْشَى ۚ ۳ تَزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمُوتَ الْعُلَى ۚ ۴ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ۚ ۵ لَهُ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ۚ ۶ وَإِنْ يَجْهَرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّا نَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ۚ ۷ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ۚ ۸ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ۚ ۹ إِذْ رَأَىٰ أَنَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا أَلْعَلِّي إِلَيْكُمْ مِنْهَا بَقِيسٌ أَوْ أُنْجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ۚ ۱۰ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ بِمُوسَى ۚ ۱۱ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۚ ۱۲

الْحَرْفُ

سوره طه
[۱] ﴿طه﴾ خوانده می‌شود: ط. ها. [۲] ﴿تَشْقَى﴾ تا خودت را به رنج و زحمت اندازی و بر ایمان نیاوردن قومت متأسف و محزون باشی [۳] ﴿إِلَّا تَذْكِرَةً﴾ لیکن برای پند و اندرز [۴] ﴿عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ مراد: استوایی است شایسته ذات باری تعالی [۵] ﴿وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾ آنچه در درون و اعماق زمین است [۶] ﴿تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ﴾ صدادیت را بلند کنی ﴿وَأَخْفَى﴾ حرف دل. آنچه بر دل می‌گذرد و بر زبان جاری نمی‌شود [۷] ﴿الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ اسمهای نیکو و دال بر عظمت [۸] ﴿آنَسْتُ نَارًا﴾ آتشی را به وضوح دیده‌ام و آن را احساس کرده‌ام ﴿بَقِيسٍ﴾ با شعله‌ای آتش که بر روی

چوبی برافروخته شده باشد ﴿هُدًى﴾ راهنما و مرشدی که راه را به من نشان دهد [۱۲] ﴿الْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ کفشپایت را برای تواضع درآور ﴿الْمُقَدَّسِ﴾ مطهر و مبارک ﴿طُوًى﴾ نام سرزمینی کنار کوه طور. ۳۱۳ - قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ، حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنْ أَحْذَرَ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعَسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسَهُ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه یکی از شما هنگام نماز خواندن خواب بر او غلبه کرد باید استراحت کند تا خواب او برطرف شود زیرا اگر با حالت خواب الودی نماز بخواند، متوجه نیست که چه می‌گوید، شاید به جای طلب مغفرت خودش را دشنام دهد».

[۱۵] «الساعة» قیامت (آگاه آنها) می‌خواهم آن را از مردم پنهان دارم (نزدیک شدن آن با نشانه‌های آن مشخص می‌شود) «یأتسعی» برابر آنچه انجام می‌دهد [۱۶] «سعدی» که هلاک خواهی شد [۱۸] { «آخرتها» تکیه می‌زنم } «أهش بها» یا آن به درخت می‌زنم تا برگ آن بریزد و گوسفندام از آن بجزورند (ماربُ آخری) نیازها و منافع دیگر [۲۰] «جنتی» مار بزرگی که به سرعت راه افتاد [۲۱] «سعیها سیرها الأولى» آن را به حالت اولش بازخواهیم گرداند (دوباره آن را تبدیل به عصا می‌کنیم آن گونه که بود) [۲۲] «اضم يدك إلى جناحك» کف دست راست را زیر بغل چپ فرو ببر (بیضاء» دارای نوری دخشان تراز نور خورشید «من غیر سوء» بدون بیماری مثل: پیسی و... «آیه آخری» این معجزه دیگری است [۲۴] «طغی» از حد گذشته است. سرکشی کرده است [۲۷] «أخلل عقه عن لسانی» لکنت زبان مرا برطرف کن* [۲۸] { «حقها» تا بفهمند } [۲۹] «وزیراً» کمک. پشتیبانی

وَأَنَا آخَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ۚ إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ۚ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ۚ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ۚ وَمَا تَلَكَ بِبَيْمِينِكَ يَمُوسَىٰ ۚ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيَّهَا وَأَهْشُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ۚ قَالَ أَفَأَنتَ يَمُوسَىٰ ۚ فَالْقَهَا فَإِذَا هِيَ حَبَآءُ تُسْعَىٰ ۚ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ ۚ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ۚ وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ ۚ لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ ۚ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۚ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۚ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۚ وَأَحْلِلْ عُقْدَةَ مِنِّ لِسَانِي ۚ يَفْقَهُوا قَوْلِي ۚ وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ۚ هَٰزُونٌ ۚ أَخِي ۚ أَشَدُّ بِهِ أَزْرَىٰ ۚ وَاشْرَكُفِي أَمْرِي ۚ كُنْتُ سُبْحَكَ كَثِيرًا ۚ وَنَذَرْتُكَ كَثِيرًا ۚ ۚ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَاصِيِرًا ۚ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمُوسَىٰ ۚ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ ۚ

[۳۱] «أزري» پشتم. نیرویم [۳۶] «اريت سؤالك» درخواست و مطلوب تو، به تو داده شده است.

* زبانش گرفته می‌شد، که گویند: در اثر اخگر آتشی که در کودکی در دهانش گذاشته، دهانش سوخته بود و این لکنت زبان برای او بوجود آمده بود.

۳۱۴- قال رسول الله - ﷺ: «من نام عن نسيها أو كفارتها أن يُصلّيها إذا ذكرها، لا كفارة لها إلا ذلك». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی در وقت یکی از نمازها خوابش ببرد یا آن را فراموش کند، هرگاه به یادش آمد باید آن را بخواند و جز قضای آن کفارت دیگری ندارد».

[۳۸] «وَحِينَا إِلَى أُمَمٍ» از طریق فرشته‌ای که به شکل انسانی در آمده بود، به مادرت وحی کردیم [۳۹] «إِلَّا نَبِيًّا» او را بیفکن «التَّابُوتِ» صندوق چوبی بسیار محکم «الْبَيْتِ» آب رود نیل «عِدْوَلِي» مراد: فرعون است {وَأَقْبِتْ عَلَيْكَ حَبَّةً} «سُبُّوْا طَنَّتْ»

صحبت خود را بر تو افکنم (هرکس تو را ببیند بی اختیار دوست داشته باشد) «وَلِصْنَعٍ عَلَى عَيْنِي» تا با مراقبت من و تحت نظر من تربیت شوی [۴۰] «بِكَفْلَةٍ» از او مراقبت کند. کارهای تربیتی او را انجام دهد «فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمَمٍ» تو را به سوی مادرت بازگردانیم «تَقَرَّرْ عَيْنَهَا» از دیدن تو خوشحال شود «فَتَنَّاكَ» تو را بسیار آزمودیم و از سختی‌ها و عیبها خالص گردانیم «فَلَيْتَ» ماندگار شدی «جَنَّتْ عَلَى قَدَرٍ» بر وفق زمانی که مقدر شده بود برای تبلیغ رسالت بازگشتی [۴۱] «وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي» تو را برای رسالتم برگزیدم. در حق تو نیکی کردم [۴۲] «بِأَيَاتِي» با معجزاتی از قبیل: عصا، دست... «لَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي» در یاد کردن و عبادت من سستی نکنید

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَى أُمَمِكَ مَا يُوحَىٰ ۚ ۳۸ أَنْ أَقْذِفْهُ فِي النَّابُوتِ فَأَقْذِفْهُ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عِدْوَلِي وَعِدْوَلُهُ، وَأَقْبِتْ عَلَيْكَ حَبَّةً مِنِّي وَلِصْنَعٍ عَلَى عَيْنِي ۚ ۳۹ إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ، فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمَمِكَ كَفَقَرٍ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَقُلْتَ نَفَسًا فَجَيْعًا مِّنَ الْغَمِّ وَفَنَّاكَ فُتُونًا ۚ فَلَيْتَ سَيْنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَمْشُوْنَ ۚ ۴۰ وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ۚ ۴۱ أَذْهَبَ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا نَبِيًّا فِي ذِكْرِي ۚ ۴۲ أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۚ ۴۳ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيْسَ لَكَ بِهِ يَتَذَكَّرُ أَوْ يُحْشَىٰ ۚ ۴۴ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ۚ ۴۵ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ۚ ۴۶ فَأَنبَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا تَعْذِِبْهُمْ فَدَجَّنَاكَ يَأْتِيهِ مِن رَّبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ ۚ ۴۷ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَبَ وَتَوَلَّىٰ ۚ ۴۸ قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمْشُوْنَ ۚ ۴۹ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ۚ ۵۰ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ۚ ۵۱

[۴۵] «طَغَىٰ عَلَيْنَا» با مجازات بر ما پیش افتد «طَغَىٰ» در اسانه ادب نسبت به ما از حد تجاوز کند [۴۶] «إِنِّي مَعَكُمَا» من نگهدار و یاور شما هستم [۵۰] «خَلَقَهُ» آفرینش لایق به او «مَدْيَنَ» به سوی چیزی که برای او مفید است رهنمودش کرده است [۵۱] «فَمَا بَالُ الْقُرُونِ» حال و وضع ملتها چگونه است؟

۳۱۵ - کان اکثر دعاء النبی - ﷺ - : «اللهم! ربنا! آتنا فی الدنیا حسنة، و فی الآخرة حسنة، و قنا عذاب النار». متفق علیه
بیشترین دعای پیامبر - ﷺ - این بود: «خداوند! پروردگار! خیر و برکت را در دنیا به ما عطا کن و در قیامت خیر و برکت را به ما ببخش، و ما را از عذاب دوزخ محفوظ دار».

[۵۲] **فی کتاب** در لوح محفوظ **لَا یَضِلُّ رَبِّی** چیزی از علم خدا ناپدید نمی شود { **لَا تَسْیَ** فراموش نمی کند
[۵۳] **مهدا** در آرامش بر روی آن همچون گهواره کودک است [۵۳] **سَكَنَ لَكُمْ** در آن راهی برای تان
وجود آورده است **سَبَلًا**

۳۱۵

لَمَّا رَأَى الْفَارِغَةَ

قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّی فِی کِتَابٍ لَا یَضِلُّ رَبِّی وَلَا یَسْیَ ۵۲
الَّذِی جَعَلَ لَکُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَّکَ لَکُمْ فِیْهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ۵۳ کُلُوا ۵۴
وَارْعَوْا أَنْعَمَ لَکُمْ إِنْ فِی ذَٰلِكَ لَآیَاتٍ لِأُولِی النُّهَى ۵۵ مِنْهَا
خَلَقْنَاکُمْ وَفِیْهَا نَعِیْدُکُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُکُمْ تَارَةً أُخْرَى ۵۶ وَلَقَدْ
أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا کُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ۵۷ قَالَ أَجِئْنَا لِنُخْرِجَکَ
مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِکَ یَمُوسَى ۵۸ فَلَنَأْتِیَنَّکَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ
فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَکَ مَوْعِدًا لَا تُخْلِفُهُ شَنْ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا
سُوءٍ ۵۹ قَالَ مَوْعِدُکُمْ یَوْمَ الزَّیْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًی
۶۰ قَتَلُوا فِرْعَوْنَ فَجَمَعَ کَیْدُهُ ثُمَّ أَتَى ۶۱ قَالَ لَهُمْ
مُوسَى وَیَلَکُمْ لَا تَقْرُؤُوا عَلَی اللَّهِ کَذِبًا فِیْسَحِّتَکُمْ بِعَذَابٍ
وَقَدْ خَابَ مِنْ أَفْتَرِی ۶۲ فَتَنْزَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا
النَّجْوَى ۶۳ قَالُوا إِنْ هَٰذَا لَسِحْرٌ یُرِیدَانِ أَنْ یُخْرِجَاکُمْ
مِنْ أَرْضِکُمْ بِسِحْرِهِمَا وَیَذَّهَبَا بِطَرِیقَتِکُمُ الثَّمَنِ ۶۴ فَاجْمَعُوا
کَیْدَکُمْ ثُمَّ اتَّوَصَفَا وَقَدْ أَفْلَحَ الْیَوْمَ مَنْ اسْتَعْلَى ۶۵

راهی برای رفع
نیازهای تان آن را طی می کنید
{ **أَزْوَاجًا** گروهها. صنفها
{ **شَتَّى** مختلف در شکل.
رنگ و طعم [۵۴] { **کُلُوا**
(تا از این فر آورده های
گیاهی) بخورید **وارعوا**
آنعامکم} (و هم)
چهار پایانتان را (در آن)
بهره ببرانید **لآیات**
برهان هایی است بر وجود
صانع قادر حکیم **لأولی**
النبی عاقلان. روشن فکران
{ **نعیدکم** شما را
باز می گردانیم **تارۀ أُخْرَى**
یک بار دیگر { **لقد**
آریناه آیاتنا کُلَّهَا ما همه
معجزات خود را (که مؤید
رسالت موسی و صدق او در
اموری بود که از سوی خدا
ابلاغ می کرد) به فرعون نشان
دادیم { **آی** از ایمان و
طاعت سر پیچی کرد [۵۸]
{ **مکانا شوی** مکان میانه. یا
صاف و مسطح [۵۹] **یوم**

الزینة روز عید شما که مردم خود را می آریند [۶۰] **فجمع کیده** جادوگرانش را که توسط آنها نیرنگ
می کرد، جمع کرد [۶۱] **ویلکم** خدا شما را نابود کند! **لا تخروا علی الله** با ادعای تان اینکه این سحرها
معجزه هستند، به خدا دروغ ننیدید **فیسحکم** که شما را نابود و ریشه کن می کند [۶۲] **اتصافوا امرهم**
درباره کارهایشان به نزاع و مشورت پرداختند. **وانشروا النجوى** سخنانشان را درباره موسی مخفی کردند
[۶۳] **ان غدا لساحران** این دو جز دو ساحر نیستند **طریقکم الثمن** دین و شریعت بهتر شما [۶۴]
فاجمعوا کیدکم سحر تان را تقویت بخشد و بر آن مصمم باشید **عفا** صف کشیده **اللع** رستگار شد
{ **استعلی** بر دشمن غلبه یافت.

[۷۷] «اَسْرِعَادِي» شبانه بندگانم را از مصر کوچ بده { اَلْمَغْرِبُ لَمْ } برای ایشان بساز (طريق ق البحر) راهی در دریا { اَلْبَحْرُ يَسَا } خشک (اَلْبَحْرُ دَرِيَا) از این غمی ترسی که فرعون به تو پرسد (اَلْبَحْرُ) از غرق شدن غمی ترسی [۷۸] «فَغَشِيَهُمْ» ایشان را فرا گرفت و در خود

۳۱۷

الْمَاءُ الْيَسِيرُ

سُورَةُ طه

فرو برد (آب فرعون و لشکرش را در خود غرق کرد) (الْمَاءُ) آب زیاد [۸۰] (الْمَاءُ) ماده‌ای شبیه عسل (السَّلْوَى) پرنده شبانی [۸۱] «لَا تَطْغَوْا» کفران نعمت خدا را نکنید. ظلم نکنید (فِيحِلْ) علیکم غضبی، خشم و انتقام من بر شما واجب و دامنگیرتان می‌شود (هَوَى) ناپود شد [۸۳] «مَا أَعْجَلَكَ» چه چیز تو را به عجله در رفتن واداشت «عَنْ قَوْمِكَ» تو را از قومت جدا کرد [۸۴] «عَلَى أُنْرِي» به دنبال من می‌آیند و بدون تاخیر به من می‌رسند [۸۵] «فَتَنَّا قَوْمَكَ» قوم تو را آزمایش کردیم. آنان را دچار سختی کردیم تا خوب از بد جدا شوند «السَّامِرِيُّ» مردی فلسطینی از اقلیم سامره؛ و انقود می‌کرد که به موسی ایمان دارد و کفر خود

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَسًّا لَّا تَخَفْ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ٧٧ فَاتَّبَعَهُمْ فَرَعُونُ يَمْجُونَ دِهَ فَغَشِيَهُمْ مِّنَ اللَّيْلِ مَا عَشِيَهُمْ ٧٨ وَأَضَلَّ فَرَعُونَ قَوْمَهُ وَمَاهَدَى ٧٩ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ قَدْ أَجْنَحْنَاكَ مِّنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلْوَى ٨٠ كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَن يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ٨١ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ٨٢ وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَمْوَسَّى قَالَ هُمْ أَوْلَاءٌ عَلَيَّ أَتْرَىٰ وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى ٨٣ قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِن بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ٨٤ فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ يَنْقُومُ آلَمُ بَعْدَكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمْ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوْعِدِي ٨٥ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ٨٦

را خلق می‌کرد [۸۶] «أَيْقًا» بسیار اندوهناک و متأسف (وَعَدًا حَسَنًا) وعده نیکو یعنی نزول تورات (اَلْمَوْعِدُ) وعده‌ای که به من داده بودید اینکه تا برمی‌گردم بر دین من پایدار باشید [۸۷] «بَلَكْنَا» با قدرت و توانمان. با اختیارمان «فَكَلْنَا أَوْزَارًا» به حمل بارهای سنگینی مجبور شده بودیم (مِن زِينَةِ الْقَوْمِ) از زیورات قبطیان مصر.

۳۱۷ - قال النبی - ﷺ : «يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ حَتَّىٰ يَغِيَّبَ أَحَدُهُمْ فِي رَجْعِهِ إِلَىٰ أَنْصَافِ أَذْنِهِ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «روز قیامت مردم به امر خدا می‌ایستند و تا وسط گوشه‌هایشان در عرقشان فرو می‌ریزند».

[۸۸] «عَسَا» تنها جسم بی روح، جامد و بی حرکت «لَهُ خَرَابٌ» صدایی مثل صدای گاو داشت [۹۱] «لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ» پیوسته به پرستش این گوساله ادامه می دهیم [۹۲] «مَامْنَعُكَ» چه چیزی تو را مجبور کرد. چه چیز تو را بازداشت [۹۳] الْحَزَنُ الْيَاسَافُ ۳۱۸ شُرَّةَ ظَنِّهِ

فَاَخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَهُ خُورًا فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ
وَالَهُ مُوسَىٰ فَانْصَبْ ۘ ۸۸ اَفَلَا يَرَوْنَ اَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
يَمْلِكُ لَهُمْ صَرًّا وَلَا نَفْعًا ۘ ۸۹ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
يَقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
أَمْرِي ۚ ۹۰ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ
ۙ ۹۱ قَالَ يَهْتَرُونَ بِمَآمْنَعُكَ إِذْ رَأَيْنَهُمْ ضُلُّوهُ ۙ ۹۲ أَلَا تَتَّبِعُنَّ
أَفْعَصِيَّتَ أَمْرِي ۙ ۹۳ قَالَ يَبْتَنُوْهُمْ لَا تَأْخُذْ يَلِيَّ حَتَّىٰ يَلِيَ أَرْبَأُ
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ
قَوْلِي ۙ ۹۴ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِرُ ۙ ۹۵ قَالَ بَصُرْتُ
بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ۙ ۹۶ قَالَ
فَآذِ هَبْ فَاِنَّكَ لَك فِي الْحَيٰوةِ اَنْ تَقُوْلَ لَا مِسَاسَ وَاِنَّ لَكَ
مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَنَّهُ وَانْظُرْ اِلَى الْاِلِهٰكَ الَّذِي ظَلَمْتَ عَلَيْهِ
عَاكِفًا لَّنَحَرِّقَنَّ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ۙ ۹۷ اِنَّمَا
اِلٰهُكُمْ اِلٰهُ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ۙ ۹۸

«الْأَتَّبِعْنِ» اینکه در دفاع از حق و دفع باطل از من پیروی نکنی؟ [۹۴] «لَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي» سخن مرا رعایت نکردی [۹۵] «لَا خَطْبُكَ» این کار خطرناک چیست که از تو سر زده است؟ [۹۶] «بَصُرْتُ» آگاهم. می دانم «مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ» از جای پای اسب جبرئیل - علیه السلام - (یعنی: مشقی خاک از جای پای اسب جبرئیل برگرفتم) «فَنَبَذْتُهَا» آن را در زیور مذاب ریختم «سَوَّلَتْ» زیست داد. نیکی جلوه داد [۹۷] «لَا مِسَاسَ» به من نزدیک نشو. با من قطع رابطه کن «إِنَّ لَكَ مَوْعِدًا» و در آخرت برای تو موعدی است که در آن محاسبه می شوی «ظَلَمْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا» پیوسته عبادتش می کردی «لَنَحَرِّقَنَّ» آن را با سوهان می ساییم تا مثل خاک شود «وَأَنَّا مِی سوزانیم» آن را در آسمان و

دریا پخش و پراکنده می سازیم.

۳۱۸ - كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جَنْدَهُ، وَنَصَرُ عَيْدِهِ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابُ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - می فرمود: «هیچ معبود حق نیست جز ذات الله که یکتا است، لشکر خود را با عزت نگه می دارد، عید صالح خود را یاری می کند، به تنهایی قبایل کافران را (که علیه پیامبر - ﷺ - جمع شده بودند) شکست داد، جز ذات الله هیچ چیزی پایدار و باقی نیست».

[۹۹] «ذِکْرًا» کتابی (قرآن کریم) [۱۰۰] { «أَعْرَضَ عَنْهُ» از قرآن روی گردان شود } «ذِکْرًا» عقوبت سنگین روی گردانی از قرآن [۱۰۱] «سَاءَ» بد. زشت [۱۰۲] { «تَخَفُّحٌ» دمیده می شود } «ذِکْرًا» بدیشان از شدت هراس و درد، کسبید، چشمانشان کور و صورتشان سیاه گشته است [۱۰۳] { «يَخَافَتُونَ» با صدای آهسته بهم می گویند و از شدت ترس صدایشان را پنهان می کنند } «إِنْ لَيْسَ» نمانده اید (در دنیا) { «الْأَعْشَرُ» جز ده شب [۱۰۴] { «أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً» دارای رأی عادلانه تر و مذهب بهتر } «إِنْ لَيْسَ» آ (یوما) شما تنها یک روز در دنیا ماندن اید { [۱۰۵] { «سَفِيفًا» آنها را از جا می کند و با باد پراکنده می سازد [۱۰۶] { «سَاعًا» زمین صاف، هموار و بی آب و علف { «صَفِيفًا» زمین مسطح [۱۰۷] { «لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا» زمین صافی که هیچ پستی و بلندی در آن نیست [۱۰۸] { «يَسْتَفِغُونَ الدَّمَ» دعوت منادی الهی (اسرافیل) را به سوی محشر اجابت می کنند { «لَا عِوَجَ لَهُ» هیچ کس از دعوت او سر پیچی نمی کند و همه به سرعت راه می افتند { «خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ» صداها فروکش می کنند { «هَمْسًا» صدای آهسته و ترسان [۱۰۹] { «يَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَخَلْفَهُمْ» آنچه انجام داده اند و آنچه انجام می دهند [۱۱۱] { «عَنْبِ الْجُودِ» مردم خضوع و خشوع می کنند { «لِلْحَيِّ» برای ذاتی که زنده دائمی و جاویدان است } «خَابَ» ناامید گردید. زیانمند شد { «حَمَلٌ ظُلُمًا» شرک و کفر بر دوش کشد [۱۱۲] { «هَضْبًا» کاستن ثواب آن [۱۱۳] { «حَرَفْنَا فِيهِ» به شیوه های گوناگون بیان کردیم { «الْوَعِيدَ» ترساندن از نافرمانی خدا { «تُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا» موجب یادآوری و پند و عبرت آنان گردد.

الْبُرْجُ الْخَالِدُ

۳۱۹

سُورَةُ الظُّلُمِ

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءٍ مَّا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ۚ ۱۱ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ۱۰ خَلِيدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ۱۱ يَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ۱۲ يَخْفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَيْسَ إِلَّا عَشْرًا ۱۳ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ۱۴ وَتَسْتَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ۱۵ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۱۶ لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۱۷ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ۱۸ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَلَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرِضِيَ لَهُ ۱۹ قَوْلًا ۱۹ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ ۲۰ عِلْمًا ۱۱۰ وَعَنْتِ الْجُودُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ۱۱۱ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ۱۱۲ وَكَذَٰلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا ۱۱۳

[۱۱۴] ﴿لَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ﴾ هنگام نزول قرآن از ترس اینکه چیزی از آن را فراموش کنی با عجله مشغول تکرار آن مشو ﴿تَقْضِي الْيَاكُ وَجْهَ﴾ جبرئیل از القاء وحی به تو فارغ شود [۱۱۵] ﴿عَهْدًا إِلَىٰ آدَمَ﴾ به آدم امر کردیم از میوه آن درخت نخورد

﴿فَنَسِيَ﴾ فرمانبرداری را

ترک کرد ﴿عَزَمًا﴾ رای

مصمم. صبر بر آنچه او را از

آن نمی کرده ایم [۱۱۶]

﴿إِنِّي﴾ از سر تکبر خودداری

کرد ﴿فَلَا يَخْرُجُ مِنْكُمَا﴾ من

الجنة ﴿شیطان شما دو نفر را

(با وسوسه خود) از بهشت

بیرون نکند ﴿فَنَسِيَ﴾ که به

رنج و زحمت خواهی افتاد {

[۱۱۸] ﴿لَا تَعْرِی﴾ برهنه

غشی گردی [۱۱۹]

﴿لَا تَضْحَى﴾ حرارت آفتاب

سوزان به تو غشی خورد [۱۲۰]

﴿وَسُوسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ﴾

شیطان به او فکر بد القاء کرد

﴿شَجَرَةُ الْخُلْدِ﴾ درخت

جاودانگی ﴿لَا يَبُلُ﴾ زائل

غشی شود. از بین غشی رود

[۱۲۱] ﴿فَبَدَّتْ﴾

سوء آنها عورت خود را

دیدند ﴿فَطَفِقَا يَخْصِفَانِ﴾

شروع به چسباندن برگهای

درختان کردند ﴿عَصَى آدَمَ﴾

آدم اشتباها یا تاو لا از فرمان

فَعَلَىٰ اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۝ وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ۝ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ ۝ فَقُلْنَا يَنْتَادِمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يَخْرُجُ مِنْكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ۝ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرِى ۝ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى ۝ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَنْتَادِمُ هَلْ أَدْلَكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبُلَىٰ ۝ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَّتْ لهُمَا سَوءُ تَهُمَا وَطِفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ۝ ثُمَّ اجْبَبَهُ رَبُّهُ فَنَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ۝ قَالَ أَهْطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَا لَيْتَكُمْ مَنَىٰ هَدَىٰ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ۝ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَىٰ ۝ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۝

خدا سر بیچی کرد ﴿غَوَى﴾ گمراه شد. به خطا رفت [۱۲۲] ﴿اجْتَبَا﴾ خدا یا توفیق او را برای توبه به خود نزدیک فرمود [۱۲۴] ﴿أَهْطَا﴾ از بهشت فرود آئید (و در زمین ساکن شوید) مراد: آدم و حوا و ابلیس است {
﴿عَنِ الْقَرْنِ﴾ از کتاب من، و هر چیزی که خدا بدان یاد شود ﴿مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾ زندگی سخت (در قبر).

* آدم از دو جهت به خطا رفت. یکی اینکه تصور کرد که اگر از میوه آن درخت بخورد غمی میرد (و این به سبب وسوسه شیطان در دل او بود). و دیگری اینکه تصور کرد هیچ کس به دروغ به خدا سوگند نمی خورد (و برای او معلوم گشت که شیطان برای اینکه آن دو را به گناه وادار د قسم دروغ خورد).

{ ۱۲۶ } { **كَذَلِكَ** } همین است که می‌بینی، به خاطر آن است که **«اِنَّكَ لَآتِئًا** آیات (کتابهای آسمانی و دلائل هدایت جهانی) من به تو رسید { **لَتَسْمَعَنَّ** } آن را ترک کردی و درباره آن سستی نمودی [۱۲۷] **«اِنَّكَ لَآتِئًا** در شهبوات زیاد روی کرد { **اَبَقِيَ** } ماندگارتر { [۱۲۸] **اَبَقِيَهُمْ** } رهنمود می‌کند. راه صحیح را به او نشان می‌دهد { **اَلْمُرْدُونَ** } مردمان هم‌عصر { **اَلْغُثُونَ فِي سَاكِنَتِهِمْ** } در منازل و امکنه آنان راه می‌روند { **اَوَّلِي النَّهْيِ** } عاقلان. روشنفکران [۱۲۹] **«لَوْلَا كَلِمَةٌ مِنْ اِلٰهِ سَبَقَتْ**

۳۲۱

الْمُرَادُ الْخَائِرُ

قَالَ كَذَلِكَ اَنْتَكَ ؕ اَيْنَا فَنَسِينَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنْشِئُ ۱۲۶ وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ اَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهٖ ؕ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَدُّ ۱۲۷ اَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسٰكِنِهِمْ اِنْ فِيْ ذٰلِكَ لَآيَةٌ لِّاَوَّلِي النَّهْيِ ۱۲۸ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَّاجِلٌ مُّسَمًّى ۱۲۹ فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُوْنَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوْبِهَا ۱۳۰ وَمِنْ اٰنَايِ الْلَيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى ۱۳۱ وَتَعَدَّنَّ عَيْنَيْكَ اِلَى مَا مَنَعْنَاهُ ۚ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا لِنَفِثَنَّهُمْ فِيْهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى ۱۳۲ وَاَمْرًا هَلَكًا بِالصَّلٰوةِ ۱۳۳ وَاَصْطَرِبْ عَلَیْهَا لَاسْتَرْكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعٰقِبَةُ لِلتَّقْوٰى ۱۳۴ وَقَالُوا لَوْلَا يٰٓاٰتِنَا بِآيٰتٍ مِّنْ رَبِّهٖ ؕ اَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنٰتٌ مَّا فِی الصُّحُفِ الْاَوَّلٰى ۱۳۵ وَلَوْ اَنَّا اَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّنْ قَبْلِهٖ لَقَالُوْا رَبَّنَا لَوْلَا اَرْسَلْتَ اِلَيْنَا رَسُوْلًا فَنَتَّبِعَ اٰیٰتِكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَّذِلَّ وَنَخْزٰى ۱۳۶ قُلْ كُلُّ مُرْتَبِعٍ فَرَبِّصُوْا فَسَتَعْلَمُوْنَ مَنْ اَصْحَبُ الصِّرَاطِ السَّوِیِّ وَمَنْ اَهْتَدٰى ۱۳۷

{ **اَبَقِيَ** } ماندگارتر { [۱۲۸] **اَبَقِيَهُمْ** } رهنمود می‌کند. راه صحیح را به او نشان می‌دهد { **اَلْمُرْدُونَ** } مردمان هم‌عصر { **اَلْغُثُونَ فِي سَاكِنَتِهِمْ** } در منازل و امکنه آنان راه می‌روند { **اَوَّلِي النَّهْيِ** } عاقلان. روشنفکران [۱۲۹] **«لَوْلَا كَلِمَةٌ مِنْ اِلٰهِ سَبَقَتْ** اگر وعده خداوند بر این نرفته بود که عذاب آنان را به تأخیر اندازد **«لَكَانَ لِزَامًا** هلاک آنان هم اینک لازم و قطعی می‌شد **«اَجَلٌ مُّسَمًّى** مدت مقدر عمرشان در علم خدا (معطوف است به: لولا کلمه) [۱۳۰] **«سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ** وقت خویش را صرف تنزیه خداوند از چیزهایی کن که لایق او نیست **«اَطْرَافَ النَّهَارِ** بخش‌هایی از روز **«اَنَايِ الْلَيْلِ** ساعاتی از شب [۱۳۱] **«لَا تَعْدَنَّ عَيْنَيْكَ** فکر خود را مشغول نکن به...

«اَزْوَاجًا مِنْهُمْ گروههایی از کافران **«زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا** چیزهایی که در دنیا بهره آنان کرده‌ایم، بهجت و زینت ناپایدار هستند **«لِنَفِثَنَّهُمْ فِيْهِ** تا آنان را بدان بیازماییم [۱۳۲] **«اَصْطَرِبْ عَلَیْهَا** بر خواندن آن در وقت خود دوام و ثبات داشته باش [۱۳۳] **«لَوْلَا** چرا نه **«بَیِّنٰتٌ** با معجزه حتی **«بَيِّنٰتٌ** بیان (که همان قرآن، مادر همه معجزات است) **«الصُّحُفِ الْاَوَّلٰى** صحف ابراهیم و موسی [۱۳۴] **«مِنْ قَبْلِهٖ** قبل از اثبات آن با (نزول قرآن که علیه آنان اقامه حجت کرد) **«لَوْلَا** چرا نه **«نَذِلَّ** با قتل یا ناسزا خوار شویم **«نَخْزٰى** در آخرت با عذاب رسوا شویم [۱۳۵] **«كُلُّ مُرْتَبِعٍ** هریک از ما و شما منتظر هستیم **«الصِّرَاطِ السَّوِیِّ** راه راست.

سوره انباء [۱] اقرب است حسابه زمان حسابی آنها (روز قیامت) {وهم فی غفلة
معصون در حالیکه آنان غافل و رویگردان می باشند} [۲] {من ذکر من ربهم} از قرآن که جزء به جزء با
وحی نازل می شود
سوره الانبیاء
۳۲۲

{تحدث} تازه. نو {وهم
یسلمون} در حالیکه (آن
آیات را) به بازی و سخریه
می گیرند {۳} {لاهیة
تلوهم} دل آنان غافل
است {أسروا النجوى}
گفتگوی در گوشی خود را
پنهان می کردند {هل هذا الا
یسر} این انسانی بیش نیست
نه فرشته* [۵] {أضغاث
احلام} خوابهای آشفته ای
که در خواب دیده است
{افترأه} از خود درآورده
است (از پیش خود ساخته و
به خدا نسبت داده است) [۷]
{أهل الذکر} دانایان به کتب
پیامبران گذشته [۸]
{جسدًا} جسم جامد [۱۰]
{کتابًا} قرآن {فیه ذکرکم}
این کتاب مایه بند و اندرز و
شرف شما است چون به زبان
شما و بر پیامبری از میان شما
نازل گشته است.

* معتقد بودند که فرستاده خدا
باید فرشته باشد و هر انسانی که

ادعای پیامبری می کند و معجزه داشته باشد سحر است به همین علت بر سبیل انکار می گفتند: آیا در مجلس سحر
حاضر می شوید در حالی که می بینید و می دانید او انسان است.

۳۱۹. قال رسول الله - ﷺ -: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاصِرُ يَوْمَ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي
الْمَضَاجِ». أخرجه ابوداود و بإسناد حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در سن هفت سالگی به فرزندانان دستور دهید نماز بخوانند، و در سن ده سالگی (اگر نماز
نخواندند) آنان را کتک بزنید، و رختخوابهایشان را از هم جدا سازید».

سُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ۱
مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ
يَلْعَبُونَ ۲ لَا هِيَ قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأَ النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَتُوبُ السَّحَرَاءُ وَانْتُمْ
تُبْصِرُونَ ۳ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۴ بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ
أَفْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأُولُونَ
۵ مَا آمَنَّا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرِيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ
۶ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَشَلُّوا أَهْلَ
الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۷ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا
لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ۸ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ
الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمِنْ نَشَاءٍ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ۹
لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابَ فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۱۰

[۱۱] «وَمَنْ قَصَمْنَا» چه بسیار هلاک کرده ایم { «آسمان» ایجاد کرده ایم. خلق کرده ایم } [۱۲] «أَعْوَابَنَا» حشاً عذاب شدید ما را احساس کردند. به نزول عذاب شدید ما پی بردند «مُتَحْشِرُونَ» به سرعت فرار می کنند [۱۳] «أَتَرْكُضُوا قِيدَ» در

۳۲۳

الْبَرِّ السَّاعِ

وَمَنْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
آخَرِينَ ۱۱ فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْنَائِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ۱۲
لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُشْئَلُونَ ۱۳ قَالُوا يُبَوِّئُنَا إِنْ أَرَادْنَا الظِّلْمَ ۱۴ فَمَا زِلْنَا تِلْكَ
دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ۱۵ وَمَا خَلَقْنَا
السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَئِيجِينَ ۱۶ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا
لَا تَخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ ۱۷ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ
عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا نَصِفُونَ
۱۸ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ۱۹ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
لَا يَفْتُرُونَ ۲۰ أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِنْ دُونِ اللَّهِ
لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ لَفَسَدَتَا فَسَبِّحْ لِلَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ
عَمَاءِصْفُونَ ۲۱ لَا يَسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ۲۲ أَمْ
اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مَعِيَ
وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ۲۳

نسمعت های آن غرق
خوشگذرانی بودید { [۱۴]
«یاویلنا» ای وای بر ما! }
[۱۵] «فَصَارَ» صدا و
فریادشان «خامدا» مثل
گیاه درو شده با داس (یعنی
آن گونه که گیاه درو می شود
آنان نیز با شمشیر و مرگ درو
می شوند) «خامدین»
هلاک شدگان. مردگان
(هیچون آتشی که زبانه های
آن فروکش کرده باشد) [۱۷]
«أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا» اینکه
سرگرمی برای خود انتخاب
کنیم از قبیل: زن و فرزند «مِنْ
لَدُنَّا» از پیش خود «إِنْ كُنَّا»
نیستیم [۱۸] «بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ»
حق را با قدرت پرت می کنیم
«الْبَاطِلِ» آن را محو و نابود
می کند «فَيَدْمَغُهُ» از بین رونده،
هلاک شونده «الْوَيْلُ»
هلاکت و عذاب. خواری. یا
اسم مکانی است در جهنم
[۱۹] «مَنْ عِنْدَهُ» مراد:
فرشتگان است

«لَا يَسْتَحْسِرُونَ» خسته و درمانده نمی شوند [۲۰] «الْآخِرُونَ» از عبادت و تسبیح باز نمی ایستند [۲۱] «عَمَاءِصْفُونَ»
مردگان را زنده می کنند؟ هرگز [۲۲] «إِلَّا اللَّهُ» غیر از خدا «لَفَسَدَتَا» نظام آسمانها و زمین مختل
می شد و به سبب کشمکش نابود می شدند.

۳۲۰ - قال النبی - ﷺ: «إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مِنْ كَانُ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعْتَوَى عَلَى أَعْمَالِهِمْ». متفق علیه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند بر ملتی عذاب نازل کند، آن عذاب همه را (اعم از خوب و بد) دربر می گیرد، ولی
در قیامت هرکس با اعمال خود زنده می شود».

{ [۲۵] «مَاعِدُونَ» پس فقط مرا بپرستید } [۲۶] «وَلَدًا» * فرزندی از جنس فرشتگان (ادعا می کردند که فرشتگان دختران خدا هستند) { «بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ» بلکه (فرشتگان) بندگان محترمی است } [۲۸] «مُشْفِقُونَ» بسیار ترسان. الْبُرْجُ الطَّائِفُ

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ۲۵ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ۲۶ لَا يَسْخَفُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ۲۷ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ۲۸ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۲۹ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كَانَتْ تَأْتِفَانِ فَفَقَنْهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ۳۰ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۳۱ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ۳۲ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۳۳ وَمَا جَعَلْنَا لِلشِّرِّ مِنْ قَبْلِكَ الْخَلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ ۳۴ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَبَلَّوْكُمْ بِالْأَسْرِ وَالْخَيْرِ فَنَسُوا أَلَيَّنَا تَرْجِعُونَ ۳۵

نمودیم [۳۳] «كُلٌّ» همه: خورشید و ماه و... «الَّذِي» مدار ستارگان در آسمان (که تقریباً شکلی شبیه به دایره دارد) «سَبَحُونَ» دایره وار در حرکتند. در آن با سرعت یا به آرامی در حرکتند [۳۵] «بَلَّوْكُمْ» شما را امتحان می کنیم (هر چند که به حال شما آگاهیم) «فَنَسُوا» آزمایش. * (ولد) هم شامل پسر می شود و هم دختر، اما آنان دختر مد نظرشان بود. * آسمان و زمین در ابتداء به هم چسبیده بودند، که خدوند آندو را از هم جدا کرد و هوا را میانشان قرار داد (این مضمون نظریه پیدایش زمین در علم جدید است).

[۳۶] { وَإِذْ أَرْأَى الْذِّينَ } هنگامی که کافران تو را می بینند { أَنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلهًا وَهًا } تو را نمی گیرند (هتروا)

مسخره شده { أَهَذَا الَّذِي } آیا این همان کسی است که { يَذْكُرُ أَهْلَكُمْ } از خدایان شما بدگویی و عیب جویی

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

۳۲۵

الْحَزَنُ الْمُنَاجَاةُ

می کند [۳۷] { خَلَقَ الْإِنْسَانَ } من عَجَل

انسان در

کارهایش آن چنان شتابگر

است که گویا از ماده عجله و

شتاب ساخته شده است

{ سَأُورِيكُمْ } به شما نشان

خواهم داد { آيَاتِي } دلایل

صدق وعده من و نزدیک

شدن عذاب { فَلَا

تَسْتَعْجِلُون } با شتاب و عجله

از من نخواهید که قبل از

موعود، عذاب را برسام {

[۳۹] { لَا يَكْفُرُونَ... }

بازغی دارند و دور نمی کنند...

{ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً } مجازات

ما ناگهان به سراغ ایشان

می آید { فَتَنَّهُمْ } آنان را

مدهوش و متحیر می سازد

{ يُنْظَرُونَ } مهلت داده

می شوند [۴۱] { حَالِ

بِالَّذِينَ... } بر آنان نازل شد.

آنان را فرا گرفت [۴۲]

{ يَكُلُّوْكُمْ } شما را محفوظ و

حمایت می کند [۴۳]

{ يُصْحَبُونَ } در جوار گرفته

می شوند، از آنان دفع می شود

(هیچ کس نیست که عذاب ما را از آنان دفع کند).

۳۲۶ - حدیث ابن مسعود قال: سمعتُ رسولَ الله - ﷺ - يقولُ: «مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تَذَرُكُهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءُ».

متفق علیه.

این مسعود گوید: شنیدم پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی که در حال حیاتشان قیامت را درک می کنند و جهان برایشان به

آخر می رسد جزو بدترین انسانها می باشند».

۳۲۷ - قال رسول الله - ﷺ - : «بِجَسَبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْزَنَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بدی شخص را همین بس که برادر مسلمان خود را خوار سازد».

[۴۵] «أَنْذِرْكُمْ بِالْوَحْيِ» شما را با وحی الهی بیم می‌دهم که اگر معصیت بکنید غضب خدا بر شما نازل می‌شود {«الضُّمُّ» کر (اذا ما) زمانی که (تندرون) بیم داده} می‌شوند [۴۶] {«الْفَن شَتْم» اگر بداندان برسد} {«فُتْحَةٌ» یک بار. مقدار اندک

[۴۷] {«مَوَازِين» جمع:

میزان؛ ترازو} «الْقَطْ» در

محاسبه مردم عادل هستند

{«مُقَالَ حَبَّةٌ مِنْ خَرْدَلٍ» به

اندازه وزن کمترین چیز

(کنایه است از کمال فراگیر

بودن علم خدا به جزئیات

اشیاء) [۴۸] {«الْفِرْقَان»

تورات فارق میان حق و

باطل و حلال و حرام

{«وَضَاءٌ» نوری که برای

تاریکی‌های نادانی و

سرگردانی لازم است

{«وَذِكْرًا» مایهٔ پند و اندرز

[۴۹] {«مِنَ السَّاعَةِ» از

(سختیهای) روز

قیامت} {«مُشْفِقُونَ» بسیار

ترسان و برحذر [۵۰] «وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ فَأَنْتُمْ لَهُ

مُنْكَرُونَ» [۵۱] «وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا

بِهِ عَلِيمِينَ» [۵۲] «إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي

أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ» [۵۳] «قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ» [۵۴]

«قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ» [۵۵] «قَالُوا

أَحْسِنَا بِالْحَقِّ آمَرْتُمْ مِنَ اللَّعِينِ» [۵۶] «قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُمْ» [۵۷] «وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ» [۵۸]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۵۹]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۰]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۱]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۲]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۳]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۴]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۵]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۶]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۷]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۸]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۶۹]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۷۰]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۷۱]

«وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ» [۷۲]

قُلْ إِنَّمَا أَنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنْذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَكِنَّ مَسْتَهْمَ فَتَحَةٍ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَنْوِيلُنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنْ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ فَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَلِيمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَحْسِنَا بِالْحَقِّ آمَرْتُمْ مِنَ اللَّعِينِ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُمْ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَتَاللَّهِ لَا أَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِبِينَ ﴿٥٧﴾

دین و دنیا باشد و ارشاد با اسرار الهی) [۵۲] {«التَّمَاثِيلُ» بت‌های ساخته شده به دست شما (از سنگ، مس، چوب و...) {«لَهَا عَاكِفُونَ» بر عبادت بت‌ها مداوم هستید [۵۳] {«نَفْسٌ شَيْءٌ» آنها را خلق و ابداع کرده است [۵۴] {«لَا يَحْسِنُ أَصْنَامَكُمْ» حتماً نقشه نابودی بت‌ها را می‌کشم (با شکستن آنها) {«تُولُوا مُدْرِبِينَ» از آنها دور شوید. ۳۲۳ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنَّ تَلْقَىٰ أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِيقٍ» اخراجہ مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ کار خوب و پسندیده‌ای را ناچیز مشمارید هر چند که (آن کار خوب این باشد که) با برادر دینیت با چهره‌ای گشاد روبرو شوی».

[۵۸] اجداد) تکه تکه. قطعه قطعه (ابراهم) مگر بت بزرگتر* [۶۰] (یلترجم) به زشتی از آنها یاد می‌کرد { [۶۱] اعلیٰ اعیان الناس آشکارا. در برابر دید مردم. [۶۳] افعه کبریم) بزرگ بت‌های دیگر این کار را کرده است (این را برای سرزنش آنان گفت که شاید بفهمند که بت‌ها هیچ ضرر یا فایده‌ای ندارند) [۶۴] رجعوا إلى انفسهم) به خود بازگشتند و خود را سرزنش کردند (که چرا چیزهایی را پرستش کرده‌اند که از خود توان دفع ضرر را ندارد) [۶۵] نکسوا علی رؤوسهم) بعد از اینکه به خطای خود اقرار کردند، دوباره به کفر و عناد بازگشتند (ما هولاء یسطقون) اینها سخن ندی‌گویند و عقل و شعور ندارند [۶۷] (آف لکم) از شما بیزارم [۶۹] (کونی بردا) سرد شو [۷۱] (الی الارض التي) به سرزمین شام [۷۲] (نافله) عطیه. بیشتر از چیزی که خواسته بود. نوه. * به خاطر اعتقادی که به آن بت داشتند آن را بزرگ بت‌ها می‌نامید، نه به خاطر قدر و رفعت حقیقی آن.

فَجَعَلَهُمْ جُودًا إِلَّا كَبِيرَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
 ۵۸ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذِهِ أَهْتَائًا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ
 قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ۶۰ قَالُوا فَأَتُوا بِهِ
 عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ۶۱ قَالُوا أَأَتَتْكَ
 هَذِهِ إِبْرَاهِيمَ ۶۲ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ
 هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ۶۳ فَرَجَعُوا إِلَى
 أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ۶۴ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَى
 رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ۶۵ قَالَ
 أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا
 يَضُرُّكُمْ ۶۶ أَفِي لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا
 تَعْقِلُونَ ۶۷ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
 فَاعِلِينَ ۶۸ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ ۶۹
 وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ۷۰ وَنَجَّيْنَاهُ
 وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ۷۱ وَوَهَبْنَا
 لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ۷۲

۳۲۴. قال رسول الله - ﷺ -: «لم

يكذب ابراهيم - عليه السلام - الا ثلاث كذبات: تنين منهن في ذات الله عز وجل، قوله: (الي حريم) وقوله: (ان قل كبيرهم هذا)». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ابراهم - عليه السلام - (حتی برای مصلحت هم) خلاف نگفته است مگر سه بار، که دو بار آن به‌خاطر رضایت خدا؛ بار اول (از او خواستند برای مراسم بت‌پرستی همراه آنان بیرون رود اما او) گفت: (من مریضم) و بار دوم (خود او بت‌ها را شکسته بود اما برای اینکه مردم را متوجه سازد) گفت: «بت بزرگ آنها را شکسته است...»». قسمتی از حدیث طولانی.

{۷۳} «أَرْحَمَ إِلَهُم» به واسطه پیامبران به آنان وحی کردیم {۷۴} «حُكْمًا» حکمت دانستن اسرار اشیاء «تَعْمَلُ»
 اشیاء کارهای زشت و پلید انجام می دادند {فرم سوء} مردمان فاسد و بدکار {۷۶} «الْكُرْبُ الْعَظِيمُ» غم
 و اندوه بزرگ {۷۸} يُؤَيِّدُ الْإِبْرَئِيلَ ۖ

۳۲۸

الْبَلَدِ الْمَنَافِعِ

{الحَرْثُ} زراعت، کشتزار

{نَقَشَتْ فِيهِ} در شب بدون

چوپان چریدند و پراکنده

شدند {شاهدین} حاضران و

گواهان {۷۹} {فَفَهَّمْنَاهَا}

سَلَمًا قضاوت و داوری را

به سلیمان فهماندیم، یعنی

داوری که از «إِذْ يَحْكُمَانِ»

فهمیده می شود {سَخَرْنَا مَعَ}

دَاوُدَ الْجَبَالِ کوهها و

پرندهگان را در ذکر و تسبیح

با داود همراه ساختیم {۸۰}

{لِيُوسَ} لباس جنگ، زره

{لِنُحْصِنَكُمْ} تا زره شما را

محفوظ و مصون بدارد {مِنْ}

بِأَسْكَمَ در جنگ شما با

دشمنانتان (یعنی شما را از

اصابت اسلحه دشمن محفوظ

می دارد) {۸۱} {عَاصِفَةً}

تندباد (إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا

فِيهَا) سرزمین شام.

۳۲۵ - قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : «بِسْمِ

أَمْرَانًا مَعَهَا ابْنَانِ لَهَا جَاءَ

الذُّبُ فَأَخَذَ أَحَدُ الْإِبْنَيْنِ،

فَحَاكَمَتَا إِلَى دَاوُدَ، فَقَضَاهُ

وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ يَا مَرْيَمُ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فَعَلِ
 الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا
 عَبِيدِينَ ۚ وَلَوْ طَاءَ آيَاتُنَهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَبَجَيْنَهُ مِنَ
 الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيثِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ
 فَلَسِقِينَ ۚ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ
 ۚ وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ
 وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ۚ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ
 الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
 أَجْمَعِينَ ۚ وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
 نَفَقَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ۚ
 فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَاهُمْ حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَرْنَا
 مَعَ دَاوُدَ الْجَبَالَ يُسَبِّحُونَ وَالطَّيْرُ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ۚ
 وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِنُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ
 فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ۚ {۸۰} وَلَسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ
 إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ ۚ {۸۱}

للكبرى، فخر جتا، فدعاها سلیمان، فقال: هاتوا السكين أشقأ بينهما، فقالت الصغرى: برحمتك الله، هو هو ابنتها لا تشقأ،
 ف قضى به للفغرى. رواه الامام احمد و البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دو زن بودند که هر کدام پسری همراه داشتند، گرگی آمد و یکی از پسرها را برد، آن دو زن (بر سر
 پسر باقی مانده به نزاع پرداختند و) برای داوری نزد داود رفتند، داود پسر را به زن بزرگتر داد، و آنان خارج شدند، اما
 سلیمان آن دو را جدا زد و گفت: چاقویی بیاورید تا بچه را نصف کنم و میانتان تقسیم کنم. زن کوچکتر گفت: خدا به تو
 رحم کند! بچه مال او است نصفش نکن. و سلیمان فهمید که بچه مال زن کوچکتر است.»

[۸۲] «يغوصون» در اعماق دریا برای استخراج اشیاء با ارزش غواصی می‌کردند (هم حافظین) مراقب شیاطین هستیم که از فرمان او قرد و تباهی نکنند [۸۳] «الضر» هر چیزی که متوجه جسم انسان می‌گردد مانند بیماری، لاغری و...

وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ، وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا
دُونَ ذَلِكَ ۖ وَكُنَّا لَهُمْ حَفِظِينَ ۚ وَأَيُّوبَ إِذْ
نَادَىٰ رَبَّهُ ۖ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۚ
فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ ۖ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ
وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرًا لِلْعَابِدِينَ ۚ
وَأِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ ۖ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ ۚ
وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا ۖ إِنَّهُمْ مِّنَ الصَّالِحِينَ ۚ
وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَن لَّنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ
فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي
كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۚ ۚ ۚ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَبَجَّيْنَاهُ
مِنَ الْغَمِّ ۚ وَكَذَلِكَ نُنْشِئُ الْمُؤْمِنِينَ ۚ وَزَكَرِيَّا
إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ ۖ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ۚ
فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ
لَهُ ۖ وَزَوَّجْنَاهُ إِسْمَاعِيلَ ۖ وَكَانُوا إِسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ
وَيَدْعُونَكَارِعْبًا وَرَهْبًا ۖ وَكَانُوا آخِشِينَ ۚ

[۸۴] «فكشفنا ما به من ضر» بیماری و بدحالی او را برطرف ساختیم [۸۵] «ذا الكفل» گفته می‌شود مراد: الیاس - عیسی - است [۸۷] «ذالنون» صاحب ماهی (یونس بن متى - عیسی -) [۸۸] «مغاضبا» خشمگین از قوم خود به سبب کفرشان [۸۹] «فنادی فی الظلمات» در تاریکی شب و تاریکی دریا و تاریکی شکم ماهی، فریاد زد «لن نقدر علیه» بر او سخت و تنگ نمی‌گیریم (گمان برد که ما اجازه می‌دهیم این کار را بکند) [۹۰] «لا تذرنی فردا» مرا تنها و بدون فرزند مگذار [۹۱] «أصلحناه» زوجه» همسر نازای او را بایسته زاد و ولد کردیم «رعبا» و رهبا» به خاطر امید به رحمت ما و ترس از عذاب ما {كانوا لنا خاشعين} هواره از ما می‌ترسند}.

* گویند: که او بیامیر نبود ولی

یکی از بندگان صالح خدا بود که مردم او را موظف کرده بودند تا میانشان به حق قضاوت کند، و همین کار را کرد که (ذاکفل) نامیده شد.

* چون ماهی (النون) او را بلعیده بود (ذالنون) نامیده شد.

۳۶۶- قال رسول الله - ﷺ -: «تعم دعوة ذي النون إذ هو في بطن الحوت: [لا إله إلا أنت، سبحانك، إني كنت من الظالمين] فإنه لم يدع بها مسلمٌ ربّه في شيء قطّ إلا استجاب له». أخرجه الإمام أحمد والترمذي والنسائي
بیامیر - ﷺ - فرمود: «بهترین نوع دعا، دعای یونس است که در شکم ماهی گفت: [لا إله إلا أنت سبحانک، إني كنت من الظالمين]. هر مسلمانی که در دعایش این را بگوید حتماً دعایش مستجاب می‌شود».

[۹۱] «أَحْصَتْ فَرْجَهَا» دامن خود را از حرام و گناه محفوظ کرد (یعنی مریم بنت عمران) «فَنَفَخْنَا فِيهَا» کنایه از پدید آوردن رازی از رازهای الهی در شکم مریم است که در نتیجه آن وجود و زندگی جنینش عیسی برقرار گردید «مِنْ رُوحِنَا» از سوی روح ما جبرئیل (در گریبان پیرانش دمید و در نتیجه او به عیسی حامله شد) [۹۲]

«هَذِهِ أُمَّتُكُمْ» این شریعت، شریعت شما است (اسلام)

«أُمَّةً وَاحِدَةً» در حالی که نزد تمام پیامبران دین واحدی است [۹۳] «تَقَطَّعُوا أَرْحَامَهُمْ بَيْنَهُمْ» در کار دین

فرقه فرقه شدند [۹۴] «فَلَا تُقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ» نادیده گرفته نمی شود (اَنَا لَهُ كَاتِبُونَ» ما قطعاً آن را

می نویسیم [۹۵] «حَرَامٌ عَلَى قَرْبَةٍ» البته غیر ممکن است برای اهالی تمام شهرها و

روستاها «أَهْلُكُنَّاهَا» که به سبب کفر و گناه آنها را ناپود کرده ایم «لَا يَرْجِعُونَ» به

سوی ما برای حساب باز نمی گردند (یعنی: عدم بازگشت آنها به سوی ما

برای حسابرسی ناممکن است و در واقع بازگشت آنها به سوی ما واجب است) * [۹۶]

«مِنْ كُلِّ حَدَبٍ» از هر بلندی و ارتفاعی «يَنْسَوْنَ» شتابان می روند [۹۷] «الْوَعْدُ الْخُلُقُ» برپایی قیامت و حساب و جزاء «شَاخِصَةُ الْبَصَرِ الَّذِينَ» چشمهایشان باز و از شدت ترس برهم زده نمی شود [۹۸] «حَصْبُ جَهَنَّمَ» هیزم و مایه شعله ور شدن جهنم «لَهَا وَارِدُونَ» داخل شوندگان در آن [۱۰۰] «زَقِيرٌ» صدای خارج شدن نفس از سینه [۱۰۱] «سَبَقَتْ لَهَا مِنَ الْحُسْنَى» کسانی که قبلاً بدیشان وعده نیک داده شده است.

* «لَا يَرْجِعُونَ» به این صورت هم تفسیر شده است که (لا) زائد است و رجوع در آن به سوی دنیا است، که معنی آن چنین می شود: رجوع آنان به دنیا ممنوع و ناممکن است.

وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ٩١ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ٩٢ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَهٍ لَكُمْ جُحُوتٌ ٩٣ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيدِهِ وَإِنَّا لَهُ كَنُيُوتٌ ٩٤ وَحَرَّمَ عَلَيْنَا قَرْبَةَ أَهْلِ كُنَّاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ٩٥ حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ٩٦ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا يُؤْتُونَ قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ٩٧ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ٩٨ لَوْ كَانَتْ هُوَلَاءَ إِلَهَةً مَّا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ٩٩ لَهُمْ فِيهَا زُفُورُهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ١٠٠ إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ١٠١

«مِنْ كُلِّ حَدَبٍ» از هر بلندی و ارتفاعی «يَنْسَوْنَ» شتابان می روند [۹۷] «الْوَعْدُ الْخُلُقُ» برپایی قیامت و حساب و جزاء «شَاخِصَةُ الْبَصَرِ الَّذِينَ» چشمهایشان باز و از شدت ترس برهم زده نمی شود [۹۸] «حَصْبُ جَهَنَّمَ» هیزم و مایه شعله ور شدن جهنم «لَهَا وَارِدُونَ» داخل شوندگان در آن [۱۰۰] «زَقِيرٌ» صدای خارج شدن نفس از سینه [۱۰۱] «سَبَقَتْ لَهَا مِنَ الْحُسْنَى» کسانی که قبلاً بدیشان وعده نیک داده شده است.

[۱۰۲] «حَسْبَا» صدای آهسته‌ای که از شدت برافروخته شدن آتش ناشی می‌شود { مَا أَشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ } آنچه خود می‌خواهند و آرزو می‌کنند { [۱۰۳] } «لَا يَحْزَنُهُمْ» آنان را محزون و غمگین نمی‌سازد { الصَّعْرُ الْأَعْيُنُ » بزرگترین هراس به هنگام نفخه زنده شدن دوباره. یا صدای بسته شدن در آتش بر جهنمیان { تَلَقَّاهُمْ } آنان را می‌پذیرند و با آنان رویاروی می‌شوند { [۱۰۴] } «أَخْرَجَ» در هم می‌پیچیم { السَّخْلُ » هر شیء که در آن چیزی نوشته شود «لِلْكَتَبِ» برای آنچه که در اوراق نوشته شده است (جمع کردن طومار برای نگارش نوشته‌هایی در آن) [۱۰۵] «النُّورِ» کتاب داوود پیامبر خدا «الذِّكْرِ» تورات «الضَّالُّونَ» شایسته اداره و آباد کردن زمین. شایسته از لحاظ استقامت و قدرت [۱۰۶] «الْغَدَا» در این داستانهای پیامبران و ملت‌های آنان و عبرت‌های موجود در آن که غافل را هوشیار می‌سازد «لِلْعَالَمِ» کفایت. مایه درک موضوع و رسیدن به هدف [۱۰۸]

۳۳۱

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَنَّانِ الْعَزِيزِ

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ۱۰۲ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَلَاقَتْهُمُ الْمَلَقَاتُ كَهُذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۱۰۳ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ۱۰۴ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ۱۰۵ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ۱۰۶ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ۱۰۷ قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۱۰۸ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنْتُكُمْ عَلَى سَوَاءٍ وَإِنْ أُدْرِيَ أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدُ مَا تُوعَدُونَ ۱۰۹ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ۱۱۰ وَإِنْ أُدْرِيَ لَعَلَّهُ فَتَنَةٌ لَّكُمْ وَمَنْعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۱۱۱ قُلْ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ۱۱۲

آیاتها ۲۸

سُورَةُ الْحَجِّ

ترتیبها ۳۳

«المسلمون» تسلیم شوندگان و خاضعان برای خداوند جل و علا [۱۰۹] «أَذْنَتُكُمْ» آنچه را که بدان مأمور به تبلیغ آن بودم به شما اطلاع دادم «عَلَىٰ سَوَاءٍ» همگی شما در این تبلیغ یکسان بوده‌اید و به هیچ کس چیزی بیشتری تبلیغ نکرده‌ام «إِنْ أُدْرِيَ» نمی‌دانم [۱۱۱] «لَعَلَّهُ» شاید تأخیر عذاب «إِنَّهُ» استدراج باشد تا بر گناهان خود بیفزاید «مَنْعٌ» بهره‌مند ساختن شما از زینت‌های دنیا «إِلَىٰ حِينٍ» تا پایان زندگی و هنگام مرگتان.

۳۲۷- قال رسول الله - ﷺ :- «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَىٰ أَجْسَامِكُمْ وَلَا إِلَىٰ صُورِكُمْ. وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَىٰ قُلُوبِكُمْ». اخراجہ مسلم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعا خداوند (برای حسابرسی) به جسم و شکل (ظاهری) شما نمی‌نگرد بلکه به نیت‌های قلبی شما می‌نگرد».

سوره حج [۱] زلزله الساعة وحشت، هراس و سختی های روز قیامت [۲] زلزله از شدت ترس غافل و بی خبر می گردد {مَرْضِعَةٌ} زن شیردهی که مشغول شیر دادن نوزاد است {ذَاتِ حَمَلٍ} شیرده، باردار {شُكْرًا} مستان {سُرِّحَ} سُرِّحَ

[۳] {مُرِيدٌ} متهم، سرکش.

بسیار تپاه کننده [۴] {كُتِبَ} کُتِبَ

علیه {خداوند بر این شیطان

مقدر کرده است} {تَوَلَّاهُ} او

را به دوستی بگیرد و از او

تبعیت کند {مَهْدِيَةً إِلَىٰ عَذَابِ

السَّعِيرِ} او را به طرف آتش

سوزان راهنمایی می کند [۵]

{فِي رَيْبٍ} در شک {نُطْفَةٍ}

منی جهنده {عَلَقَةٍ} تکه ای

خون بسته {مُضْغَةٍ} تکه ای

از گوشت بدان اندازه که

جسوده شود {مُخَلَّقَةٍ}

تام الخلقه {نُفْرَةٍ} نگاه

می داریم {طِفْلًا} درحالی

که همه شما طفل هستید (میان

ولادت و بلوغ) {أَشَدَّكُمْ}

رشد جسمانی و عقلانیان

{أَرْذَلُ الْعُمَرِ} پست ترین

مرحله عمر (پیری و فرتوق)

{هَامِدَةً} خشکیده، مرده و

بدون گیاه {أَهْرَتْ} به سبب

نرمی و تر و تازگی با رشد

گیاهان به حرکت می افتد

{زَيْتٌ} زیاد می شود. بالا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا النَّاسُ أَتْقَارِبَ كُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَاهُمْ بِسُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ۝
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مُّرِيدٍ ۝
كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَإِنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ۝
يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنَبِّئَنَّكُمْ وَنُقَرِّفِي الْأَرْحَامَ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُؤْفِقُ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمَرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٌ ۝

می آید. بُف می کند {من کل زوج بهیج} از هر صنف زیبا و با طراوت که بیننده را شاداب می کند.

۳۲۸ - حدیث ابی ذریره - رضی الله عنه - عن النبی - ﷺ - قال: «لا تقوم الساعة حتی یمزَّ الرجل بقبر الرجل فیقول: بالنبی مکانه». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی شود تا زمانی که اگر کسی از کنار قبر کسی رد شود بگوید: کاش من به جای او بودم (و از شر این زندگی راحت می شدم)».

۳۲۹ - وقال - ﷺ - : «لا تقوم الساعة حتی یقتلَ فئتان فیکونُ بینهما مَقتلة عظيمة، دعاها واحد». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی شود تا اینکه دو دسته از مسلمانان باهم می جنگند و جنگ بزرگی در میانشان برپا می شود و هر دو دسته یک ادعا دارند».

{ [۶] «ذلک» آن، اشاره به آفرینش انسان و دیگر چیزهای بعد از آن دارد [۷] «إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ» بدون شک قیامت فرا می‌رسد **آریب** شک **بعثت** دوباره زنده می‌گرداند { [۸] «وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِ» بدون هیچ حجت ثابتی از سوی خدا [۹] «ثَانِي»

لِإِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ

۳۳۳

سُورَةُ الْحَجِّ

عَطْفِهِ مستکبران و رویگردانان دوشپایش را بالا می‌اندازد **خِزْي** ذلت و خواری { «نَذِيْقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابُ الْحَرِيقِ» در روز قیامت عذاب آتش سوزان (جهنم) را به آنان می‌چشانیم [۱۰] «قَدَمْتُ يَدَايَ» دستهای آن را پیشاپیش فرستاده است **لَيْسَ بظَلَامٍ** کمترین ستمی روا نمی‌دارد **عَسِيدٌ** بسندگان { [۱۱] «يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ» خدا را با عقیده‌ای سست می‌پرستند گویا در حاشیه دین قرار دارد و کاملاً وارد آن نشده است، چنین کسی با کمترین بدی که به او برسد از دین برمی‌گردد و مرتد می‌شود **مُسْتَهْزِئَةً** سخنی و مصیبت، امتحان **«انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ»** از چیز خوبی که در آن است {ایمان} به ضد آن برمی‌گردد [۱۳] «يُسَبِّحُ الْمَوْلَى» چه یاور بدی! **«لَيْسَ الْعَشِيرُ»** چه

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّ الْمَوْتَى وَأَنَّهُ، عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 ۶ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ۷
 ۸ ثَانِي عَطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيْقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۹ ذَلِكَ بِمَا قَدَمْتُ يَدَايَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ ۱۰
 ۱۱ وَمَنْ يَعْبُدِ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَهُ فِتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۱۲
 ۱۳ وَمَا لَا نَفْعَ لَهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ۱۴ يَدْعُوا مَنْ لَا نَصْرَ لَهُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَى وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ۱۵
 ۱۶ إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ۱۷
 ۱۸ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبْنَ كَيْدَهُ مَا يَغِطُ ۱۹

همدم و دوست بدی! [۱۵] «لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ» خداوند هرگز پیامبرش را یاری نخواهد کرد **«سَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ»** ریسایی به سقف خانه بیاویزد و خود را حلق آویز کند **«لْيَقْطَعْ»** سپس راه نفس خود را قطع کند **«كَيْدَهُ»** آنچه با دست خود ساخته است.

۳۳۰ - قال رسول الله - ﷺ - «الظُّلَمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که (به جان یا مال و ناموس دیگران) ظلم کند این ظلم در روز قیامت باعث سر گشتگی و بدبختی ظالم خواهد شد و روز قیامت یار او تیره و تار خواهد شد».

[۱۷] «الَّذِينَ هَادُوا» یهودیان «الضَّالِّينَ» فرشته پرستان. ستاره پرستان «الْمُجْرِمِينَ» آتش پرستان. زرتشتیان [۱۸] «يَسْجُدُونَ» خاضع و مطیع اراده خداوند متعال هستند «الدَّوَابَّ» هر نوع حیوان و جاندار غیر از انسان که

سُورَةُ الْحَجِّ

۳۳۴

لِلرَّاسِخَاتِ عَلَيْهِ

روی زمین می جنبند «حَقَّ عَلَيْهِ» بر او واجب و ثابت است [۱۹] «هَذَانِ خَصِمَانِ» این دو گروه متخاصم و مقابل هم: گروه مؤمنان و گروه کافران «الْحَمِيمِ» آبی که به نهایت درجه حرارت رسیده است [۲۰]

«زُصْرِيَّةٌ» یا آن گداخته و ذوب می شود [۲۱]

«مَقَامِعُ» چکش، گرز یا تازیانه که با آن از خارج شدن از جهنم منع می شوند [۲۳] «الْمُزْنُونَ» زینت داده می شوند «أَسَاوِرَ» دستبندها؛ «وَلَوْلُؤَاءُ» با

مروارید زینت داده می شوند. ۳۳۱- قال رسول الله - ﷺ :- «لا تلبسوا الحرير ولا الديباج في الدنيا، فانه من لبسه في الدنيا لم يلبسه في الآخرة». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «شما مردان مؤمن در دنیا لباس ابریشم و دیباج نبوشید زیرا کسی که آن را در دنیا بپوشد در

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ يَذِّنُّونَ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ
 ١٦ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِغِينَ وَالنَّصَارَى
 وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ
 يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ١٧ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ
 يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
 وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ
 وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ
 إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ١٨ هَذَانِ خَصِمَانِ اخْتَصَمُوا
 فِي رَبِّهِمَا الَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ نِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ
 مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ١٩ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
 وَالْجُلُودُ ٢٠ وَهُمْ مَقْمُوعٌ مِنْ حَدِيدٍ ٢١ كُلَّمَا أَرَادُوا
 أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ
 ٢٢ إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
 أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلَوْلُؤَاءُ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ٢٣

آخرت نمی تواند آن را بپوشد.

۳۳۲- قال النبي - ﷺ - : «إذا كان يوم القيامة دفع الله إلى كل مسلم يهودياً أو نصرانياً فيقول: هذا فكاكك من النار». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هنگامیکه روز قیامت فرا رسد، خداوند به هر مسلمان یک یهودی یا مسیحی می دهد و می گوید این خلاصی و رهایی تو از دوزخ است.»

۳۳۳- قال - ﷺ - : «لقاب قوسي في الجنة خير مما تطلع عليه الشمس أو تغرب». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمی فاصله ای (به کمی) میان قبضه و گوشه کبان در بهشت بهتر از تمام آن چیزهایی است که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند (ارزش یک وجب از بهشت بهتر از تمام دنیا است).»

[۲۴] «هُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ» به گفتن: لا إله إلا الله و هر سخنی که تقدیس خداوند در آن باشد رهنمود می شوند

[۲۵] «مِرَاةٌ مَسَاوِي» مساوی «الْعَاقِبَةُ فِيهِ» ساکن و مقیم در آن «السَّوَاءُ» غیر مقیم. کسی که از بادیه می آید «مِرَاةٌ»

سُورَةُ الْحَجِّ

۲۲۵

الْحَجَّ الْمَحْرُومِ

فیه یا حجام کسی که در آنجا

عملی انجام دهد که بیانگر

رویگردانی او از حق به

باطل باشد [۲۶] «بِرَأْسِ

إِبْرَاهِيمَ» برای ابراهیم آماده

ساختیم «طَهَّرْتُ بَيْتِي» کعبه را

از بت ها پاکیزه گردان. یا

قلبت را پاکیزه دار تا آرامش

وارد آن گردد و انوار الهی در

آن حلول کند «القائِمِينَ»

ایستادگان برای غناز [۲۷]

«أَذْنٌ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ» ندا بزن

و آنان را برای حج به کعبه

فراخوان «رَجَالًا» پیادگان

«ضَائِرٍ» شتری که از دوری

مسافت لاغر گشته است

«يَاتِينَ» این شتران طی

می کنند «فَجَّ عَمِيقَ» راه

دور* [۲۸] «لِيَشْهَدُوا

مَنَافِعَ» تا منافع دنیوی و

اخروی خود را ببینند «أَيَّامٍ

مَعْدُودَاتٍ» ده روز ذی الحجه

«بِهِمَةِ الْأَنْعَامِ» چهارپایان

اهلی، شتر، گاو، گوسفند و بز

[۲۹] «ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ» بعد

از آن باید آلودگی هایشان را

وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ

۴۴ إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَكْفُ فِيهِ وَالْبَادِ

وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَاكِ يَظْلَمُ نَفْسَهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۴۵

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَاتِ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي

شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ

السُّجُودِ ۴۶ وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى

كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ۴۷ لِيَشْهَدُوا

مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا أَسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ

عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا

الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ۴۸ ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا

نُذُورَهُمْ وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۴۹ ذَلِكَ وَمَنْ

يُعْظَمَ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ

لَكُمْ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يَتَلَبَّسُ عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا

الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ۵۰

برطرف سازند (کوتاه کردن مو و ناخن) [۳۰] «حُرْمَاتِ اللَّهِ» تکالیف الهی از قبیل مناسک حج و غیره

«الرِّجْسَ...» آلودگی و نجاست (نجاست معنوی) «قَوْلَ الزُّورِ» سخن باطل و دروغ زشت.

* محمد بن یاسین می گوید: در طواف کعبه پیر مردی از من پرسید: از کجا آمده ای؟ گفتم از خراسان. گفت: از آنجا تا

کعبه چقدر فاصله است؟ گفتم: دو یا سه ماه. گفت: پس شما همدسایه کعبه هستید. پرسیدم: پس شما از کجا آمده ای؟

گفت: از مسیری به طول پنج سال و من در سن جوانی از منزل خارج و در این راه پیر گشتم. گفتم: به خدا قسم این

است عبادت زیبا و دوستی صادقانه و او در جواب این شعر را سرود: (کسی را که دوستش داری به دیدارش برو هر

چند که منزلت دور باشد و میان تو و او موانعی باشد. دوری مسافت تو را از دیدار باز ندارد چرا که عاشق واقعی همواره

زیارت کننده معشوق است.]

[۳۱] «خُفَّاءَ لِلَّهِ» از باطل به سوی دین حق رویگردانند ﴿حَرَّ افْتَادٍ﴾ {عَطْفَةُ الطَّيْرِ} پرندگان آن را می‌ربایند {تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ} باد او را پرت می‌کند {مَكَانٍ سَحِيحٍ} مکان دور افتاده و مهلك [۳۲] {تَتَمَتَّعُ اللَّهُ} شتر و گاو که به بیت‌الله هدیه می‌شود [۳۳] {عُثْلًا} مکان

۳۳۶

الْحَرَّ السَّيَّاحِ

خُفَّاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَّفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ ۚ ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعْظِمِ شَعْبَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ۚ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعٌ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ يَحْمِلُهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۚ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّذِكْرِهِمْ وَأَسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةٍ الْأَنْعَامِ فَالْيَهُمُ إِلَٰهَ وَحْدٌ فَلَهُ اسْلِمُوا وَيُشِرِ الْمُحْسِنِينَ ۚ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۚ وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْرَ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۚ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ النُّفُوسُ مِنْكُمْ كَذَٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُشْكِرُوا ۚ اللَّهُ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْكُمْ وَيُشِرِ الْمُحْسِنِينَ ۚ ۚ ۚ يَذْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

گدا {المعز} فقیری که به سوی شما دست دراز می‌کند و با اصرار از شما درخواست می‌کند [۳۷] {وَلَا دِمَاؤُهَا} خونهای ریخته شده قربانی [۳۸] {إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنْ} خداوند از مؤمنان حمایت می‌کند و در برابر شر دشمنان برای آنان کفایت می‌کند {خَوَّانٍ} بسیار خیانتکار {كُفُورٍ} ناشکر. بسیار کفرپیشه.

۳۳۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «أَنْصُرُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا» فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا، أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: «تَحْجُزُهُ أَوْ تَنْقُصُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَإِنَّ ذَٰلِكَ تَصْرُءُ». أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ

بیامبر - ﷺ - فرمود: «برادر (دینیت) را چه ظالم و چه مظلوم یاری کن.» کسی پرسید: ای رسول خدا! اگر مظلوم باشد یاریش می‌کنیم، چطور اگر ظالم باشد او را یاری کنیم؟ فرمود: «او را از ظلم بازدارید که این یاری کردن او است.»

[۳۹] «أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ...» خدا به کسانی که به آنان حمله و تعدی می‌شود، اجازه دفاع از خود می‌دهد، هر چند با جنگیدن باشد [۴۰] «صومع» صومعه‌ها، معبد‌های راهبان مسیحی در جاهای دور دست (ذیر)

سُورَةُ الْحَجِّ

۳۲۷

الْحَجَّاتُ عَمْرٍو

«صومع» معابد عمومی

مسیحیان (کلیساها)

«صَلَوَاتُ» معابد یهودیان

(کشتیها) «مساجد» معابد

مسلمانان [۴۱] «مَكْتَنَاهُمْ»

ایشان را قدرت بخشیم { «لله

عاقبة الأمور» سرنوشت

کارها به دستور و فرمان خدا

بستگی دارد و هر که را

بخواهد غالب، و هر که را

بخواهد مغلوب می‌گرداند

[۴۲] «إِنْ يَكْذِبُوكَ» اگر تو

را تکذیب می‌کنند «فقد

كَذَّبْتَ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ» قبل

از اینان هم قوم نوح و... را

تکذیب کرده‌اند [۴۴]

«أَصْحَابُ مَدْيَنَ» قوم شعب

- «فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ»

کافران را مهلت داده‌ام و

بجاز ایشان را به تأخیر

انداختم «نَكِرَ» زشت

دانستم. انکار من علیه آنان

با تغییر نعمت به نقت [۴۵]

«فَكَأَيُّنَ مِنْ قَرْيَةٍ» چه بسیار

آبادیها «خَاوِيَةٍ عَلَى

عروشها» فرو تنیده و برهم

ریخته «مُطَلَّةً» متروک و رها شده «مَشِيدٌ» برافراشته (و خالی از سکنه) [۴۶] «تَكْنِصُ الْأَصْنَارَ» فاقد چشم در مقابل کوردل نابینا بشمار نمی‌آید.

۳۲۵ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ لَيَلِي لِلطَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُغْلَبْهُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به ظالم مهلت می‌دهد تا اینکه سرانجام او را مورد مؤاخذه و غضب خود قرار می‌دهد و دیگر نجات پیدا نخواهد کرد».

۳۲۶ - عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: «اللَّهُمَّ لَا عِشْتَ إِلَّا عِشْتَ الْآخِرَةَ» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند! هیچ زندگی و آسودگی جز زندگی آخرت نیست».

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ۝ ۳۹ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الصُّومُعُ وَيَعِصُ وَصَلَوَاتُ وَمَسْجِدُ كَرَفِيَا أَسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيْتَنَصَّرَبُكَ اللَّهُ مِنْ نَصْرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝ ۴۰ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۝ ۴۱ وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادُ وَثَمُودُ ۝ ۴۲ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ۝ ۴۳ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْنَاهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۝ ۴۴ فَكَأَيُّنَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرُ مُعَصَّلَةٍ وَقَصْرٍ مَشِيدٍ ۝ ۴۵ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُون لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ۝ ۴۶

{ [۴۷] استعجلونك } عجولانه از تو می خواهند { ان یخلف } هرگز خلاف وعده نمی کند { [۴۸] املت لها } به آن مهلت داده ایم { تم اذنبنا } سپس آنان را به عذاب گرفتار نموده ام { [۵۱] اسعوا فی آیاتنا } تلاش و کوشش می کنند در راه شؤرۃ الخلق ۳۳۸

جنگیدن با قرآن و باطل قلمداد کردن آیهای آن با این ادعا، که قرآن سحر یا شعر یا افسانه های قدیمی است { معجزین } مبارزان درمندگان { [۵۲] شفی } کتاب خدا را قرائت و تلاوت کرد { القى الشیطان } شیطان برای گمراه کردن مشرکان و وادار کردن آنها به مجادله بی اساس، شبه ها و تحفیات باطل ایجاد کرد { فی استسار } در آیه های که تلاوت می کرد { [۵۳] ارضی } تفیق { القلبی } سخت { اثنای } عداوت و مخالفت با حق { [۵۴] فتخبث له } با قرآن آرام و خاشع می گردد { [۵۵] مریه منه } درباره قرآن در شک و تردیدند { الساعة } قیامت، یا ساعت مرگشان { اعم عقیم } روزی که بعد از آن روز دیگری نیست (روز قیامت) یا روزی که در آن هیچ خیری برای

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ۖ وَكَأَنَّ مِنْ قَرِيبَةٍ أَمَلَيْتُهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَالْإِلَى الْمَصِيرُ ۝ ٤٨ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا كُنْزٌ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝ ٤٩ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝ ٥٠ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي ءَايَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۝ ٥١ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ ءَايَتَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ ٥٢ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۝ ٥٣ وَلَيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝ ٥٤ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مَرِئَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ۝ ٥٥

کافران نیست (روز بدر).

* برخی این آیه را به شیوه ای نادرست تفسیر کرده اند که مبتنی است بر قصه ساختگی غرائق که بدون هیچ گونه سند صحیح بوده و با این اصل از اصول عقیده اسلامی مخالف است که پیامبر - ﷺ - معصوم است از اینکه شیطان در تبلیغ رسالت او نیرنگ کند.

۳۳۷ - قال رسول الله - ﷺ - : «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ غَرَاءَ كَقَرَصَةِ نَقٍّ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت بر روی زمینی بسیار سفید مانند قرص نانی که از مغز خالص گندم درست شده باشد جمع می شوند و هیچ نشانه ای برای کسی در آن دیده نمی شود».

[۵۷] «مُهَيَّن» شدید [۵۸] «لَبِزْتَهُمْ» بعد از مرگ به ایشان عطاء خواهد کرد [۵۹] «مُدْخَلًا» مکان دخول (بهشت)، داخل کردن [۶۰] «عَاقِبَتِ» ستم و جنایت کرد. انتقام گرفت { «مَنْ بَغَىٰ عَلَيْهِ» سپس دوباره بدو ستم و جنایت شد [۶۱] «ذَلِكَ» این پیروزی «يَوْمَ»

۳۳۹

الْجَنَّةِ النَّارِ عَذَابُهَا

سُورَةُ الْحَجِّ

الَّيْلِ فِي النَّهَارِ» روز و شب را در همدیگر داخل می‌کند (شب را دراز و روز را کوتاه می‌کند و به عکس).

۳۳۸- عن ابن عباس - رضي الله عنها - قال : قام فينا رسول الله - ﷺ - بموعظة فقال : «يا أيها الناس، إنكم محشورون إلى الله حفاة عراة غرلاً» (کما بدأنا أول خلق نعيده، وعدأ علينا، إنا كنا فاعلين) الا وإن أول الخلق يُكسى يوم القيامة ابراهيم - عليه السلام - الا وإنه سيُجاء برجالٍ من أمّتي، فيؤخذ بهم ذات الشمال، فأقول: يا رب، اصحابي! فقال: إنك لا تدري ما أحدثوا بعدك فأقول كما قال العبد الصالح: «وكنّ عليهم شهيداً ما دمتُ فيهم» إلى قوله «العزیز الحکیم» قال: فيقال لي: إنهم لم يزالا مرتدين على أعقابهم منذ فارقتهم. متفق عليه

ابن عباس گوید: پیامبر - ﷺ -

الْمَلَكُ يُؤْمِدُ لِلَّهِ بِحُكْمٍ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۝ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۝ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۝ لِيُدْخِلَنَّهُمْ مُّدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ۝ ذَٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بَغَىٰ عَلَيْهِ لَيَنْصُرْنَاهُ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ غَفُورٌ ۝ ذَٰلِكَ يَأْتِ اللَّهُ يُؤَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝ ذَٰلِكَ يَأْتِ اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ وَأَبَٰيَ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَبَٰيَ اللَّهُ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ۝ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَفُصِّحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۝ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَفِيُّ الْحَمِيدُ ۝

خطبه‌ای خواند، فرمود: «شما در روز قیامت پابرنه، عریان و خسته تشنه حشر می‌شوید» (هانگونه که اول بار شما را خلق کرده‌ام، شما را در قیامت به همان حالت برمی‌گردانم...) تا آخر آیه و اولین کسی که به او لباس پوشانده می‌شود ابراهیم - علیه السلام - است. آنگاه جماعتی از امت من را می‌آورند و آنان را به سوی جهنم می‌برند. در این حال من می‌گویم: پروردگارا اینها امت من هستند (به ایشان رحم کن). می‌گویند: نمی‌دانی بعد از تو چه کار کرده‌اند! من هم مثل بنده صالح خدا (عیسی) می‌گویم «تا زمانی که در بین آنان بروم از وضع آنان اطلاع داشتم» تا آخر آیه ۱۱۸ مانده. می‌گوید: این عده بعد از تو مرتد گشتند».

* اینان کسانی‌اند که در آخر حیات پیامبر - ﷺ - اسلام آوردند و با ایمان عجین نشدند، و یا کسانی که در زمان پیامبر به ظاهر اسلام آوردند و نفاق خود را مخفی داشتند و بعد از پیامبر به ایجاد تفرقه در دین پرداختند. (مترجم)

{ ۶۵ } { الْفُلْكَ } کشتی ها { الْتَارَ } ستارگان. سنگهای آسمانی (هر چیز که بالای سر ما است «سما» نامیده می شود) { ۶۶ } { أَحْيَاكُمْ } به شما زندگی بخشیده است { فَيُحْيِيكُمْ } شما را می میراند. بسیار ناباور. بسیار ناسپاس و ناشکر { ۶۷ } سُورَةُ الْحَجِّ ۳۴۰

الْحَجَّاتُ الْمُبَشَّرَاتُ

برنامه عبادت { فَيُحْيِيكُمْ }

انجام دهندگان آن { فَيُحْيِيكُمْ }

سبزه نکند { فَيُحْيِيكُمْ }

کار و بار عبادت و دین تو

{ ۶۸ } { وَابْنُ حَادِلَوَيْ } و

اگر با تو به سبزه پرداختند { ۷۰ }

{ فَيُحْيِيكُمْ } در لوح محفوظ { ۷۱ } { مَامُ الْبَرْكَ }

سلطان خدا دلیلی برای

پرستش آنها نازل نکرده

است { ۷۲ } { مَامُ الْبَرْكَ }

نشانه های زشت اخم و تخم

و ترش رویی { مَامُ الْبَرْكَ }

از شدت خشم و غضب

یا شوند و به پیامبر و مؤنان حمله ور شوند.

۳۳۹ - قال رسول الله - ﷺ :-

«ما تَهَيَّيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ وَمَا

أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ،

فَأَمَّا أَهْلُكُمُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

كَسَرُوا مَسَائِلَهُمْ وَاخْتَلَفُوا عَلَى

أَنْبِيَائِهِمْ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «از آنچه

شما را منع نموده ام، دوری کنید. و آنچه شما را بدان امر نموده ام، در حد توان خود انجام دهید. زیرا آنان که پیش از شما

بودند، سؤالات پیشاشارشان و اختلاف آنان نسبت به پیامبرانشان، آنان را هلاک نمود.»

۳۴۰ - قال رسول الله - ﷺ :- «من قرأ حرفاً من كتاب الله فله حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول: ألم حرف، ولكن:

الف حرف و لام حرف و میم حرف». رواه الترمذي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که یک حرف از کتاب خدا را بخواند حسنه ای دارد و هر حسنه ده برابر پاداش دارد،

غیر گویم: ال یک حرف است، بلکه الف یک حرف و لام یک حرف و میم یک حرف است.»

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَآ فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ، وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَحِيمٌ ۶۵ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ۶۶ لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا تَنزِعُ عَنْكَ فِي الْأَمْرِ وَاذْعُ إِلَى رَيْكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى مُسْتَقِيمٍ ۶۷ وَإِنْ جَدَلُواكَ فَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۶۸ اللَّهُ يَخْتَكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۶۹ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۷۰ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ۷۱ وَإِذْ أَنْتَلَى عَلَيْهِمْ ءَابَتُنَا بَيْنَتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ ءَايَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ بَشَرٌ مِنْ ذَلِكُمُ النَّارِ وَوَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبَشَ الْمَصِيرُ ۷۲

غیر گویم: ال یک حرف است، بلکه الف یک حرف و لام یک حرف و میم یک حرف است.»

[۷۳] {مثلاً} ضرب المثل «تَدْعُونَ» به کمک می طلبید و به فریاد می خوانید **﴿لَا تَدْعُوا إِلَيْهِ﴾** هرگز نمی توانند مگسی را خلق کنند {وَلَا أَحْصَاوَالَهُ} هر چند که برای این کار با هم جمع شوند و به هم کمک کنند

{يَسْلُبُهُمْ} چیزی از آنها

الْحِجَابُ الْمَحْجُوزُ

۳۴۱

سُورَةُ الْحَجِّ

بستانند **﴿لَا يَسْتَقْدِرُوهُ﴾**

نمی توانند آن را برگردانند و

برهاند {۷۴} «مَا قَدَرُوا»

الله حق قدره» خداوند را آن

گونه که باید بشناسند

نشناخته اند {۷۵}

{عَطَقَ} برمی گردیند

{۷۶} «يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ»

آنچه را در پیش روی آنان

است (حال و آینده ایشان)

می داند **﴿وَمَا خَلْفَهُمْ﴾** و آنچه

در پشت سر آنان است

(گذشته آنان) می داند {۷۸}

{حَقَّ جِهَادُهُ} جهاد

حق با کاملترین و بهترین

وجه **﴿أَوْحَاتِكُمْ﴾** شما را

برای پیروزی دین و عبادت

برگزیده است **﴿حَرْجٍ﴾** ضیق.

مشقت (با تکالیفی که برای

شما مشقت دارد) **﴿مَلَدَ﴾**

ملتزم به دین... شوید **﴿هُوَ﴾**

مولاکم» خدا مالک. یاور و

متولی امور شما است.

۳۴۱ - قال رسول الله - ﷺ :-

«المسلمُ اخو المسلمِ لا يظلمهُ ولا

يسلمُهُ، من كان في حاجة أخيه كان الله في حاجته، و من فزع عن مسلم كربة فزع الله عنه بها كربة من كُرْب يوم القيامة، ومن ستر مسلماً ستره الله يوم القيامة». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان برادر مسلمان است، نباید به او ظلم کند، نباید او را به هنگام مضیت تنها بگذارد. هرکس به برادر خود به هنگام نیاز کمک کند، خداوند هم به هنگام نیاز به او کمک می کند، هرکس مشکلی از مشکلات یک مسلمان را رفع نماید خداوند یکی از مشکلات او را در روز قیامت رفع می نماید، کسی که عیب یک مسلمان را ببوشاند، خداوند در روز قیامت عیب او را خواهد پوشاند».

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاستَعْمُوا لَهُ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ ۖ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ۗ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۖ اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۗ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۖ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۗ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۚ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِثْلَ آيَاتِكُمْ أَنْزَلْنَاهُمْ هُوَ سَمْعُكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۚ

سُورَةُ الْحَجِّ

آیاتها ۱۱۸

آیاتها ۳۳

سجده
مستقی

سوره بَنِي إِسْرَءِيلَ [۱] «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي» مؤمنان پیروز و رستگاران و به نعمت‌های دانی رسیده‌اند [۲] «خَاشِعُونَ» کسانی که در برابر خدا خاضع و ذلیلند و از عذاب او می‌ترسند [۳] «الَّذِينَ» سخن و عمل بی فایده (بُخْسُونَ) رویگردانان [۴]

«فَسَاعِلُونَ» پرداخت -

کنندگان [۵] «فِرْعَوْنَ»

عورت‌ها [۶] «مَمْلُوكَاتٍ»

ملک عین. مراد:

کنیزان است { «فَاتَمَّ غَيْرُ

مُؤْمِنِينَ» به خاطر کاری که

انجام می‌دهند سرزنش

نمی‌شوند [۷] «وَرَأَى ذَلِكَ»

غیر از آن چیزی که بیان و

شرع کردیم «الْعَادُونَ»

متجاوزان از حدود الهی [۸]

«وَأَعْوَنَ» رعایت‌کنندگان.

نگاه دارندگان [۱۰]

«الْوَارِثُونَ» مستحقان [۱۱]

«الْفِرْدَوْسَ» بالاترین و

بهترین جای بهشت [۱۲]

«مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ» از

چکیده و عصاره پیرون آمده

از گِل [۱۳] «نُطْفَةٍ» منی

(سلول زنده در منی) «قَرَارٍ

مَكِينٍ» قرارگاه استوار

(رحم) [۱۴] «عَلَقَةٍ» خون

بسته و لخته «مُضْغَةٍ»

تکه‌ای از گوشت به اندازه‌ای

که قابل جوییدن باشد

{ «عِظَامًا» استخوان «نُورًا» می‌پوشانیم { «مَلَقًا آخِرًا» آفرینشی دیگر و جدای از قبل (با دمیدن روح در آن)

{ «تَبَارَكَ اللَّهُ» والامقام و دارای خیر زیاد است [۱۷] «سَبْعَ طَرِيقٍ» هفت طبقه آسمان «عَنِ الْخَلْقِ» مخلوقات

که در زیر سقف آسمان هستند.

* ذکر لوم (سرزنش) در اینجا بدین خاطر است که آنان بیشتر از سرزنش نمی‌شوند

۳۴۲ - قال رسول الله - «من حَسَنَ إِسْلَامَ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْزِيهِ» اخرجه الترمذي وغيره

پیامبر - «ترک نمودن چیزهای بهبوده (نشانه) کمال مسلمانان فرد است».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۱ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۲
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۳ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ
فَاعِلُونَ ۴ وَالَّذِينَ هُمْ لِأُفْجَاهِهِمْ حَافِظُونَ ۵ إِلَّا عَلَى
أُزُوجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۶
فَمَنْ أَبْغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۷ وَالَّذِينَ هُمْ
لِأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۸ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ
يَحَافِظُونَ ۹ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۱۰ الَّذِينَ يَرِثُونَ
الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۱۱ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ
سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ۱۲ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۱۳ ثُمَّ
خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا
الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا
ءَاخِرَ فَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۱۴ ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ
لَمَيْتُونَ ۱۵ ثُمَّ إِنَّكُمْ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ ۱۶ وَلَقَدْ
خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرِيقٍ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ۱۷

[۱۸] «قُلْ» به اندازه کافی و مفید {فَالْكَافُ فِي الْأَرْضِ} آن را در زمین ماندگار و پردوام کردیم (مخاطب به) از بین بردن آن [۱۹] «فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ» به وسیله این آب برای شما پدید آوردیم {جَنَّاتٍ مِنْ تَحْتِهَا} باغهای از درختان خرم و

الجزء العاشر

باغهایی از درختان خرما و انگور. نخلستانها و

تاکستانها} [۲۰] «شجره»
با این آب درخت مبارکی را
آفریدیم (درخت زیتون)
{ «طور سیناء» مکانی است
که در آن مناجات موسی با
خدا صورت گرفته است
«سینت» می‌روید {
«بالذهن» همراه با رشد تولید
روغن می‌کند «صیغ» نان
خورش (روغن) [۲۱]
«الأنعام» شتر، گاو، گوسفند
و بز «لعبه» پند و نشانه‌ای
بر قدرت و رحمت { «نسیکم»
تا فی بطنها» از آنچه در
شکم آنها است (شیر) به شما
می‌نوشانیم} [۲۲] «علیها»
بر شتر از میان آنها «الفلک»
کشتی‌ها [۲۴] «اللائ» اشراف
و بزرگان قوم «یفضل»
علیکم» بر شما برتری گیرد و
ریاست کند [۲۵] «ان هو»
و نیست «به جف» مبتلا به
جنون است «فترصوا» پس
تظار بمانید و صبر کنید (حتی

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ١٨ فَأَنشَأْنَا لَكَ بِهِ جَنَّتٍ مِّنْ نَّحِيلٍ وَأَعْتَبْنَا فِيهَا فَاوِكَهُ كَثِيرَةً وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ١٩ وَشَجَرَةً تُخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ لِّلْأَكْلَيْنِ ٢٠ وَإِنَّا لَكَ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّتُفَكِّرَ مِمَّا فِي بَطُونِهَا وَلَكَ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ٢١ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ٢٢ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ اتَّقُوا اللَّهَ وَعِبِدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنَ إِلَهِ غَيْرِهِ ٢٣ أَفَلَا تَنْفِقُونَ ٢٤ فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ٢٥ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ فِيهِ جَنَّةٌ فَرَّيصُوا بِهِ ٢٦ حَتَّىٰ حِينٍ ٢٧ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ٢٨ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا ٢٩ وَوَحَيْنَا فَاذْجَأْ فِرْعَوْنَ وَأَمْرًا وَفَارِ التَّنْزِيلَ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ ٣٠ وَلَا تُخَاطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ٣١

حین» تا هنگامی که جنونش بهبود می‌یابد [۲۷] **«الملك»** کشتی **«اعینا»** زیر نظر و تحت مراقبت ما **«جا»** **«امینا»** فرمان ما مبنی بر نزول عذاب بر آنان صادر شد **«الانوار»** آب فراوان از تنور بر جوشید **«لشک»** **«ضیا»** داخل در کشتی کن **«زرچین»** نر و ماده از هر جاندار **«سبی علیہ القوم»** کسانی که قبلاً فرمان ناپودیشان صادر شده است.

٣٤٣- لعن رسول الله ﷺ - المتشبهين من الرجال بالنساء، والمتشبهات من النساء بالرجال. أخرجه البخاري

پیامبر - ﷺ - مردانی را که خود را شبیه زنان می‌کنند و زنانی را که خود را شبیه مردان می‌کنند لعن نموده است.

[۲۹] **الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ** نزول. جایگاه نزول [۳۰] **الْأَنْبِيَاءِ** عبرت هایی که مایه اندرز هستند **الْمُتَّقِينَ** بندگان خود را آزمایش می کنیم تا بدانیم کدام یک عبرت می گیرد (در حالی که به حال همه آگاه تیرم) [۳۱] **قُرْآنَ الْآخِرِينَ** عاد (قوم هود پیامبر خدا) **شُرُوءَ الْمُؤْمِنِينَ** ۳۴۴

[۳۳] **أَتَرْفَأُهُمْ** به آنان فراوانی و ناز و نعمت دادیم [۳۶] **هَيَاتَ** وقوع آن محال و دور است { **لَا تَوْعَدُونَ** آنچه به شما وعده داده می شود } [۳۷] **إِنْ هِيَ** نیست آن **فَمُوتُوا** غیا عده ای از ما می میرند و عده ای جای آنها را می گیرند و زندگی می کنند [۳۸] **إِنْ هُوَ** او نیست [۴۰] **عَمَّا قَلِيلٍ** بعد از زمان کمی، به زودی [۴۱] **فَأَخَذْتَهُمُ** صدای مهیب جبرئیل، یا عذاب شدید آنان را فرو گرفت { **الصَّيْحَةُ** صدای مهیب، عذاب شدید } **بِالْحَقِّ** با جزای عادلانه ای که مستحق آن هستند **فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً** * آنان را بسان خس و خاشاک سیلاب، به کلی نابود کردیم **الْمُعْبَا** نابود شوند، از رحمت خدا دور شوند [۴۲] **قُرْآنَ الْآخِرِينَ** ملت های

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ فَقُلِ لِلْحَمْدِ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّنا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۲۸ وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ۲۹ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ۳۰ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرْنًا آخَرِينَ ۳۱ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۳۲ أَفَلَا تَنْفِقُونَ ۳۳ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ۳۴ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ ۳۵ هَيَاتَ هَيَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ۳۶ إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ۳۷ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ۳۸ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَبُونَ ۳۹ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِّيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ۴۰ فَآخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبَعْدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۴۱ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ۴۲

دیگر.

* (غثاء) به چیز هایی از قبیل: کف یا پارچه گفته می شود که روی سیلاب قرار می گیرد و بخش و پلا می شود و چیزی از آن باقی نمی ماند.

۳۴۴- قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَا مِنْ مُّصِيبَةٍ تَصِيبُ الْمُسْلِمَ إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ حَتَّى التَّوَكُّةُ يُشَاكِهَا». متفق علیه پیامبر ﷺ - فرمود: «هر مسلهائی که دچار بلا و مصیبتی شود حتی اگر به اندازه نیش خاری باشد که به بدنش فرو می رود، خداوند آن را کفاره گناهش قرار می دهد».

[۴۴] «تَقْرَأُ» پشت سر هم در دوره‌های مختلف. یکی پس از دیگری «احادیث» سخنان عبرت‌آمیز [۴۵] «بایاتنا» با معجزات حسی «سلطان معن» برهان بیانگر و ظاهرکننده حق [۴۶] «عساکر» مستکبران.

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ

۳۴۵

الْبَاقِي

سرکشان و گردنکشان [۴۷]

«لناعتادون» مثل بندگان،

خاشعان و خدمتگزاران ما

هستند [۴۹] «الکتاب»

تورات [۵۰] «آیه» معجزه

دال بر کمال قدرت خدا

«اوتاهما» آن دو را رانندیم

«إلى ربوة» به جای مرتفعی

(بیت المقدس) «ذات قرار»

در آن اسباب استقرار از

قبیل: زراعت و میوه وجود

داشت «شعین» آب جاری

[۵۲] «أنتکم» ملت، دین و

شریعت شما [۵۳] «فتقطعوا

أمرهم» در کار دیشان تفرقه

پیدا کردند «زبراً» گروه‌های

مختلف «ذرهم» آنان را رها

کن «المرتهم» جهالت و

ضلالتی که ایشان را

فرامی‌گیرد «حق حین» تا

زمانی که برای نابودی آنان

مقدر شده است [۵۵] «فیذهب

إسده» به یاری ایشان

می‌رسانیم [۵۷] «مشفقون»

اشخاص بیمناک و بر حذر.

۳۴۵- قال رسول الله - ﷺ :-

مَا تَسْقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ۴۲ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا
 كُلَّ مَاجَاءٍ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ
 أَحَادِيثَ فَبَعْدَ الْقَوْمِ لَا يُؤْمِنُونَ ۴۱ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ
 هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبينٍ ۴۵ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
 فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ۴۶ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا
 وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِدُونَ ۴۷ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْأُمَّهَاتِ
 ۴۸ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۴۹ وَجَعَلْنَا
 أَبْنَاءَ مَرْيَمَ وَأُمَّهَآ آيَةً وَأَوَّيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ
 ۵۰ يَتَّبِعُهَا الرُّسُلُ كُلُّوْمَانِ الطَّيِّبَتِ وَأَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا
 تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۵۱ وَإِنْ هَدَيْتُمْ أُمَّتَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
 فَاتَّقُوا ۵۲ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلَّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
 فَرِحُوا ۵۳ فَذَرَهُمْ فِي عَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ۵۴ أَيْتَحَسَبُونَ أَنَّمَا
 نُضِلُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَيْنٍ ۵۵ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ
 ۵۶ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۵۷ وَالَّذِينَ هُمْ
 بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ۵۸ وَالَّذِينَ هُمْ رَبَّهُمْ لَا يُشْرِكُونَ ۵۹

«إِنَّمَا النَّاسُ إِنْ أَلَّهِ طَيِّبٌ وَلَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا» وَإِنَّ اللَّهَ أَمْرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ الرُّسُلَ كَلَامُ اللَّهِ
 طَيِّبٌ...» وَ قَالَ تَعَالَى: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن ثَمَرِهِ» ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ: أَشْعَثُ أَغْبَرُ. يَدُّ يَدِهِ إِلَى
 السَّمَاءِ يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ. وَغَذَىٰ بِالْحَرَامِ فَأَنَّىٰ مُسْتَجَابٌ لِذَلِكَ!.. رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند پاک است و فقط پاکیزه را دوست دارد و قطعاً خداوند مؤمنان را به همان چیزی دستور
 داده که پیامبران را بدان دستور داده است و خداوند فرموده است: «ای پیامبران از چیزهای پاکیزه بخورید...» و باز
 فرموده: «ای سرخشان از چیزهای پاکیزه نخورید که...» آنگاه پیامبر از شخصی یاد کرد که سفر خود را طولانی
 می‌کند؛ دارای موهای ژولیده و چهره غبارآلود است. دستانش را به سوی آسمان دراز می‌کند: پروردگارا!

[۶۰] **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَحْمِلُ** عطا می کنند صدقاتی را که عطا کرده اند **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَحْمِلُ** دلهایشان ترسان است از اینکه اعمالشان قبول نگردد [۶۲] **الْحَقَّ** اعمالی که در توان دارد **الْحَقَّ** نامه اعمال بندگان **غَسِرَ** جهالت و غفلتی که آنان را در برمی گیرد [۶۴] **مَتَرَفِهِمْ**

۳۴۶

بِالْحَقِّ الْمَوْجُودِ

افراد مستمتع و خوشگذران ایشان **حَارُونَ** فریاد می کنند و خدا را به کمک می طلبند [۶۶] **تَنَكِّصُونَ** برمی گشتید و از گوش دادن به آن اعراض می نمودید [۶۷] **مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ** بیت الحرام می بالیدید اینکه بر خلاف سایر مردم شما در امنیت هستید **سَمَرًا** شبانه در کنار بیت الحرام برای گفتگو جمع می شدید **تَهْتَبُونَ** برای طعنه زدن به قرآن هذیان و یاوه سرایی می کردید [۶۸] **أَنفَلَمَ يَدَّبَّرُوا** آیا تدبیر و تامل نمی کنند [۷۰] **جَنَّةً** دیوانگی [۷۱] **بَذَرْتَهُمْ** افتخار و شرفشان (زیرا قرآن به زبان آنان نازل شد) [۷۲] **أَخْرَجَ** منحرفان از حق و ثواب.

→

پسروردگار (امی گوید)

در حالیکه خوراکش، آشامیدنی اش و پوشاکش حرام است و بطور کلی از راه حرام تغذیه شده است، پس چطور دعای او مورد اجابت قرار می گیرد؟».

۳۴۶- قَالَتْ السَّيِّدَةُ عَائِشَةُ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا -: يَا رَسُولَ اللَّهِ! **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَحْمِلُ** هو الذي يسرقُ ويسزني ويشرب الخمر وهو يخاف الله عز وجل؟ قال: «لا يابست ابي بكر! يا بنت الصديق! ولكنه يُصَلِّي ويصوم ويتصدق وهو يخاف الله عز وجل». رواه احمد والترمذي وابن ابي حاتم

سرور ما عائشه - رضی الله عنها - گفت: ای رسول خدا! این آیه **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَحْمِلُ** [مؤمنون: ۶۰] کسی است که دزدی می کند، زنا می کند و شراب می نوشد در حالیکه از خدا می ترسد؟ فرمود: «نه! دختر ابوبکر! ای دختر صديق! مراد کسی است که نماز می خواند، روزه می گیرد، صدقه می دهد و از خدا می ترسد».

{ ۷۵ } { حُرٌّ زِيَان. بَلا } { لِلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِم } در طغیان و گمراهیشان یافشاری می کنند «یعمهون» سرگردان و متحیر می شوند [۷۶] { لَا اسْتَكَوُوا } خضوع نکردند { حَقَرُوا } با تضرع و زاری خدا را می خوانند [۷۷]

لِلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِم

۳۴۷

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

{ فَتَحَنَّا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ }

آنان را به بلا و عذاب سختی دچار می سازیم که گویا آن عذاب پشت درسته ای بود و آن در بر روی آنان باز شد «مبلسون» ناامیدان از نجات و درماندگان { [۷۸] } «انشاکم» برای شما آفریده است «السمع» گوش «الافئدة» جمع فؤاد: دل (عقل و خرد) { [۷۹] } «ذراکم» شما را آفرید و با زاد و ولد در زمین گسترش داد { [۸۰] } «تَحْشَرُونَ» در پیشگاه او جمع آورده می شوید. به پیشگاه او برگردانده می شوید { [۸۱] } «اساطیر الأولین» اکاذیب و دروغ های نوشته شده در کتابهایشان [۸۲] «ملکوت» ملک وسیع و عظیم «مَجِیر» به هر کس که بخواد کمک می کند و او را در پناه خود می گیرد «لَا يَجَارُ عَلَيْهِ» کسی که خدا بخواد او را عذاب دهد پناه داده نمی شود [۸۹] { اَنَّا }

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۷۵ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَوُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّعُونَ ۷۶ حَتَّى إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذْ هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ۷۷ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۷۸ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۷۹ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۸۰ بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ۸۱ قَالُوا أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِذْ نَا لَمَبْعُوثُونَ ۸۲ لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَءَابَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۸۳ قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۸۴ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۸۵ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۸۶ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نُنْقِطُ ۸۷ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۸۸ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنِّي تُسْحَرُونَ ۸۹

تُسْحَرُونَ» چگونه گول زده می شوید و از حق دور می گردید، گویا سحر شده اید؟

۳۴۷. قال رسول الله - ﷺ : «أُورِثُ أَنْ أَقَابِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيَقْبِئُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَائِهِمْ وَامْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «به من دستور داده شده که با مردم بچونگم تا اینکه به وحدانیت خدا و رسالت محمد - ﷺ - اقرار نمایند، نماز بخوانند و زکات پرداخت کنند، هرگاه این کارها را انجام دادند، خون و مال آنان از جانب من محفوظ است، مگر در برابر حق که به حکم اسلام به عهده خواهند داشت و حساب آنان با خدا است.»

[۹۱] ﴿لَذَهَبَ كُلُّ آلِهَةٍ بِمَا حَقَّ﴾ هر خدایی به تنهایی به اداره بندگان خود می پرداخت {﴿لَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾

برخی بر برخی دیگر می خواست چیره شود {﴿يَحْضُرُونَ﴾ دروغ آشکار می گویند { [۹۲] ﴿تَعَالَى﴾ بالاتر و برتر است ﴿عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ از آن ۳۴۸

چیزهایی که شریک خداوند

قرار می دهند [۹۳] ﴿تَرْيَقِي﴾

به من بنایی {﴿مَا يُوعَدُونَ﴾

آنچه (از عذاب) که بدان

وعده داده می شوند { [۹۴]

﴿فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ

الظَّالِمِينَ﴾ مرا همراه کافران به

عذاب گرفتار ساز [۹۶]

﴿ادْفَعْ﴾ پاسخ بده [۹۷]

﴿أَعُوذُ بِكَ﴾ خود را در پناه

تو می دارم {﴿هَمَزَاتِ

الشَّيْطَانِ﴾ وسوسه های

تحریک کننده شیاطین [۹۸]

﴿أَنْ يَحْضُرُونَ﴾ اینکه جنتا

نزد من حضور یابند [۹۹]

﴿أَرْجِعُونِ﴾ مرا بازگردانید

[۱۰۰] ﴿لَعَلِّي﴾ تا اینکه

من. شاید که من {﴿فَإِذَا نُفِخَ

تُرْكُتُ﴾ ایمان و اعمال صالحی

که انجام آنها را ترک کرده ام

{﴿مَنْ وَرَائِهِمْ﴾ در پیش روی

ایشان {﴿يَرْجَعُ﴾ مانعی که

ایشان را از بازگشت به دنیا

باز می دارد [۱۰۱] {﴿فَلَا

أَنْسَابَ﴾ هیچ روابط فامیلی و

خویشاوندی برجای نمی ماند {﴿يَوْمَئِذٍ﴾ بلافاصله بعد از نفخه دوم (روز بزرگترین هراس) {﴿لَا يَنْسَاءُ لَوْنٌ﴾

از هم دیگر نمی پرسند { [۱۰۲] ﴿تَقُلَّتْ أَوَانُ﴾ کارهای نیک او زیاد و بیشتر از سیئات شود [۱۰۳] ﴿خُفَّتْ

مَوَازِينُهُ﴾ حسانات او کمتر از سیئات شود [۱۰۴] ﴿تَلْفَحُ وَجُوهُهُمْ النَّارُ﴾ آتش صورت های ایشان را

می سوزاند و بریان می کند {﴿الْحَمُونَ﴾ چهره درهم کشیدگان عیوسی که لبهایشان جمع بماند.

۳۴۸ - قال رسول الله - ﷺ - : «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ قَرَّةٍ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خودتان را از آتش دور سازید هر چند به وسیله بخشدن نصف یک دانه خرما باشد».

[۱۰۶] «غَلِبَتْ عَلَيْنَا» بر ما مستولی و چیره گشت **انتم** گمراهی و فساد خودمان { [۱۰۷] «اُخْرِجْتُمْ مِنْهَا» } ما را از آتش جهنم بیرون بیاور { [۱۰۸] «اِخْسَوْا تُبَاهَا» } دور شوید و زبونانه ساکت

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ

۳۴۹

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

شوید [۱۱۰] «فَاتَّخِذُوهُمْ

الْمَ تَكُنْ ؕ اَيُّنِي تُنَالِي عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكْذِبُونَ ۝۱۰۵ قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ۝۱۰۶ رَبَّنَا اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَا ظَالِمُونَ ۝۱۰۷ قَالَ اَخْسَوْا فِيهَا وَلَا تَكْلِمُونَ ۝۱۰۸ اِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا ؕ اَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّحِمِينَ ۝۱۰۹ فَاتَّخِذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰ اَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ۝۱۱۰ اِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا اِنَّهُمْ هُمُ الْفَٰرِقُونَ ۝۱۱۱ قُلْ كَمْ لَكُمْ لِيَسْتَمِ فِي الْاَرْضِ عِدَّةٌ سِنِينَ ۝۱۱۲ قَالُوا الْيَوْمَ اَوْ بَعْضُ يَوْمٍ فَمَنُ الْقَٰدِرِينَ ۝۱۱۳ قُلْ اِنْ لِّكُمْ لِيَسْتَمِ اِلَّا قَلِيلٌ لَّوْ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝۱۱۴ اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْتُمْكُمْ عِشْيَا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تَرْجِعُونَ ۝۱۱۵ فَتَعَالَىٰ اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ۝۱۱۶ وَمَن يَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلَهًا ؕ اٰخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُۥ بِهِۦٓ ؕ فَاِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِنْدَ رَبِّهِۥٓ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْكَٰفِرُونَ ۝۱۱۷ وَقُلْ رَبِّ اَغْفِرْ وَارْحَمْ وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّحِمِينَ ۝۱۱۸

سِخْرِيًّا} او را به باد تمسخر گرفتید { «اَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي» } مؤمنان یاد مرا از ذهن شما برده‌اند «كُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ» همیشه به آنان می‌خندیدید [۱۱] «جَزَيْتُهُمْ» به آنان پاداش داده‌ام «الْفَارِقُونَ» رستگاران { [۱۱۲] «لِيَسْتَمِ» ماندگار شده‌اید [۱۱۳] «فَلَا» العَاقِبِينَ» از کافی بیرس که قادر به شمارش و حساب هستند. یا از فرشتگانی که اعمال بندگان را می‌نگارند [۱۱۴] «اِنْ لِّكُمْ» ماندگار نبوده‌اند { «لَوْ اَنَّكُمْ...» } اگر اندک دانشی می‌داشتید { [۱۱۵] «اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ» آیا گمان برده‌اید که شما را بی‌پوده و باطل و بدون هیچ حکمتی خلق کرده‌ام [۱۱۶] «فَتَعَالَى اللّٰهُ» خدا پاک‌تر و برتر از آن است که بی‌پوده چیزی را خلق کند [۱۱۷] «حَسَابُهُ» محاسبه او.

۳۴۹ - قال رسول الله ﷺ: «عَجِباً لَّأَمْرِ الْمُؤْمِنِ اِنَّ اَمْرَهُ كَلَهُ لَهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَٰلِكَ لِأَحَدٍ اِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: اِنْ اَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَاِنْ اَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». رواه مسلم

پیامبر ﷺ - فرمود: «کار مسلمانان انسان را به شگفتی و تعجب وامی‌دارد زیرا همه کارهایش برای او مایه خیر است، و این امتیاز برای هیچکس جز مسلمان نیست، اگر به وی فراخی و آسانی دست دهد، شکر کند، برای او خیر است (و سبب کسب ثواب می‌گردد) و اگر دچار سختی و ناراحتی گردد، صبر کند، برای او خیر است (و سبب کسب ثواب الهی می‌گردد)».

سوره نور [۱] ﴿قُرْآنَهَا﴾ عمل به احکام آن را بر شما واجب گردانده ایم {﴿آیاتِ شَتَاتٍ﴾ دلایل روشن} [۲] (جلید ۱) تازیانه بزیند، به گونه ای که به پوست درد و الم برساند بدون اینکه باعث شکستگی استخوان یا پاره شدن گوشت بدن گردد ﴿کُلُّ﴾

سُورَةُ النُّورِ

۳۵۰

الْمِائَةُ الْخَامِسَةُ

واحد﴾ هر یک از زن و مرد که آزاد و مجرد (غیر متأهل) باشند «مئة جلد» صد ضربه «مِائَةُ مِائَةٍ»

به سبب دلسوزی و شفقت یا میانجیگری دیگران چیزی از حدود و مقررات الهی را ترک

نکنید و از آن نگاهید «دین

الله» حکم خدا [۴] «یرمون

المُحْصَنَاتِ» به زنان پاکدامن

تہمت زنا می زنند

[۶] «شہادۂ اُحِدِہم» اقرار

هر یک از ایشان [۸] «ویدرأ

عنها العذاب» عقوبت (رجم)

را از او برطرف می کند.

۳۵۰- حدیث عمر بن الخطاب.

أَنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا - ﷺ - بِالْحَقِّ،

وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ فَكَانَ مِمَّا

أَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الرِّجْمِ، فَقَرَأَهَا وَ

وَعَقَلْنَاهَا وَوَعَيْنَاهَا، رَجِمَ

رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَرَجَمْنَا بَعْدَهُ،

فَأَخْشَى إِنْ طَالَ بِالثَّلَاثِ زَمَانٍ،

أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ: وَاللَّهِ مَا نَحْنُ آيَةَ

الرِّجْمِ فِي كِتَابِ اللَّهِ؛ فَخُيِّلُوا

بِتَرْكِ فَرِيضَةِ أَنْزَلِهَا اللَّهُ، وَالرِّجْمَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ يَنْتَبِهُ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

۱ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةً جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ

بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيْشَهِدَ

عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ۲ الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ

مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى

الْمُؤْمِنِينَ ۳ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ

فَاجْلِدُوهُنَّ مِائَتِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُنَّ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ

الْفَاسِقُونَ ۴ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

رَحِيمٌ ۵ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ

فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۶

وَالْخَامِسَةَ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۷ وَيَدْرَأُ

عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

۸ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۹

وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ۱۰

فی کتاب الله حق علی من زنی، إذا أحصین من الرجال والنساء، إذا كانت البینة أو كان الحلیل أو الاعتراف، متفق علی

عمر بن خطاب گوید: مسلماً خداوند محمد - ﷺ - را به حق فرستاد و قرآن را بر او نازل نمود، یکی از آیات نازل شده، آیه

مربوط به رجم است، ما این آیه را در قرآن خواندیم و آن را درک کردیم و آن را حفظ نمودیم، رسول خدا - ﷺ - در زمان

خود رجم را انجام داد و ما هم بعد از او رجم را انجام دادیم، می ترسم مدتی بگذرد مردم بگویند: قسم به خدا ما آیه

مربوط به رجم را در قرآن نمی بینیم، در نتیجه به سبب ترک واجبی از واجبات الهی گمراه گردند، بدانید رجم کسی که بعد

از ازدواج و نزدیکی یا همسرش مرتکب زنا شود امری است حق و در کتاب خدا ثابت است و هنگامی که شاهد به زنا یا

حاملگی وجود داشته باشد یا شخص اعتراف کند حکم رجم اجرا می گردد.

[۱۱] «بِإِفْكِ» زشت ترین و فاحش ترین دروغ. مراد: تهمت عظیمی است که به عائشه - رضی الله عنها - زدند که خداوند برای برائت او آیاتی را نازل کرد. * «فَصَبَّ سَعِيقًا» گروهی از شما (الذی قول یبرأ) کسی که بخش عظمی از آن را به عهد

لِلنَّبَاةِ الْعِزَّةِ

۳۵۱

شُورًا وَالتَّبَوُّزِ

داشت (مراد: عبدالله پسر ابی
پسر سلول رئیس منافقان
است) [۱۲] «لَوْلَا» چرا نه
{بِأَنْفُسِهِمْ} نسبت به
خودشان {۱۴} «فِي مَا
أَفْضَمْتُ فِيهِ» به سبب خوض و
فرو رفتن تان در کار تهمت
[۱۵] «تَلْقَوْنَهُ بِأَسْتَكْمَ» از
همدیگر روایت می کردید
{وبه بخش شایعه
می برداختید} «تَحْسَبُونَهُ
هَيِّنًا» آن را ساده و آسان
می پنداشتید [۱۶] «لَوْلَا»
چرا نه «مَا يَكُونُ لَنَا»
شایسته ما نیست
{سبحانک} خداوند را پاک
و منزّه می دانم (مراد: تعجب
است از زشتی این دروغ و
تهمت «بِهَتَانِ» دروغ زشتی
که شنونده را بهت زده و
مدهوش می کند) [۱۷] «أَنْ
تَعُودُوا» از اینکه برگردید
[۱۸] «تَشِيعَ» پخش گردد.
* ام المؤمنین عائشه - رضی الله
عنها - گوید: وقتی تهمت که از

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِإِفْكِ عُصْبَةٍ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى
كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝۱۱ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُبِينٌ ۝۱۲ لَوْلَا
جَاءَ وَعَلَيْهِ بَآرِعَةٌ شَهَدَاءُ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ
عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ۝۱۳ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝۱۴
إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَقَوْلُونُ بَأَقْوَاهُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ
وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ۝۱۵ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ
قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَنَكَ هَذَا بَهْتَنٌ عَظِيمٌ
۝۱۶ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝۱۷
وَبَيْنَ اللَّهِ لَكُمْ آيَاتٌ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝۱۸ إِنَّ الَّذِينَ
يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝۱۹ وَلَوْلَا
فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ۝۲۰

آن اطلاع نداشتن شایع شد، پیامبر - ﷺ - بر بالای منبر رفت و درباره من خطبه خواند. بعد از شهادت لا اله الا الله، و
حمد و ثنای خداوند به گونه ای که سزاوار مقام او است، فرمود: «اما بعد، به من بگوئید چگونه رفتار کنیم با جماعتی از
مردم که خانواده مرا به تهمت بسته اند؟ قسم به خدا هیچوقت گناهی را از او ندیدم، و هبسم را به کسی تهمت بسته اند
که قسم به خدا هیچوقت از او گناه و فساد ندیدم، هیچگاه به خانه من نیامده است مگر وقتی که خودم در خانه بوده
باشم، و به هر سفر (و جنگی) که رفته باشم او هم همراه من بوده است.» متفق علیه (مترجم)

[۲۱] **خطرات الشیطان** راهها، آثار و مذاهب شیطان **یا مَرُّ بِالْفَحْشَاءِ** کسی که از شیطان پیروی کند مرتکب گناههای بس زشت می گردد **الْفَحْرُ** هر چیز که شرع اسلام آن را زشت می داند و از آن نهی می کند **ما رَمَى** منکم من آخر شما از کثافت گناهان پاک نمی گردید **ابدأ** تا آخر زمان. هیچگاه [۲۲] **لا یأتل** سوگند نخورد **أولو** الفضل صاحبان فضل و برتری در دین. این آیه در شأن ابوبکر نازل شد، هنگامی که قسم خورد که عطاء و بخشش خود را از سطح دور کند و دیگر چیزی به او نبخشد زیرا او از کسانی بود که به عائشه سهم زد **السَّعَةِ** فراوانی مال و ثروت **أَن یُسَوِّا...** اینکه نبخشند **لِیَصْحَبُوا** باید گذشت و چشم پوشی کنند { [۲۳] یسرون المحصنات } سهم زنا به زنان پاکدامن می زنند (یا به مردان پاکدامن) **الغافلات** زنان بی خبر و پاکدل و رویگردان از اعمالی که خشم خدا در آن است { **لنعموا** } خداوند دور کرده می شوند [۲۴] **تَشْهَدُ عَلَیْهِمْ** علیه

شُرُوءُ النَّبِیِّ

۳۵۲

الْمُحْصَنَاتِ

الْمُحْصَنَاتِ

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ وَلَا يَأْتِلُ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ إِن الَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ يَوْمَ يُؤْيَذُ يَوْمَئِذٍ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ۝ الْحَاشِيَ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتِ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

آنان گواهی می دهند **الْسُّنْمِ** زبانهایشان { [۲۵] **دِينَهُمُ الْحَقَّ** جزای واقعی و عادلانه آنها [۲۶] **الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ** زنان ناپاک شایسته مردان ناپاکند [۲۷] **تَسْتَأْذِنُوا** اجازه می گیرید. ۳۵۱- سأل رجل رسول الله - ﷺ - : أي الإسلام خير؟ قال: «تُطْعَمُ الطَّعَامُ وَ تَقْرَأُ السَّلَامُ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ». متفق عليه
مردی از پیامبر - ﷺ - پرسید: کدام خصلت اسلامی بهتر و نیکوتر است؟
پیامبر - ﷺ - فرمود: «طعام دادن به دیگران، و سلام کردن بر هرکسی، خواه او را بشناسی و خواه نشناسی».

[۲۸] ﴿لَمْ يَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا﴾ کسی را در خانه‌ها نیافتید (که به شما اجازه ورود دهد)؛ ﴿أَزْكَىٰ لَكُمْ﴾ برای شما پاکتر است از ناپاکی تردید، سبکی و سستی [۲۹] ﴿حَنَافٍ﴾ گناه «متأثر لکم» منفعت و مصلحت برای شما [۳۰] ﴿يَغْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾
 الجناح المأثرون ۳۵۳

نگاهشان را از حرام برگیرند
 [۳۱] ﴿لَا يُبْدِينَ﴾ نمایان
 نسازند ﴿زِينَتَهُنَّ﴾ اندام‌هایی
 که زینت آنها هستند
 ﴿وَلِيُظْهِرْنَ﴾ بپوشانند
 بپوشانند ﴿بِأَعْيُنِهِنَّ﴾
 روسری‌هایشان ﴿عَلَىٰ﴾
 جیب‌ها، یقه، قسمت باز
 بالای سینه ﴿لِيُبَيِّنَ﴾
 برای شوهرانشان ﴿أَنَّهُنَّ﴾
 زنان خدمتکار یا هدم و
 دوست خانها ﴿التَّابِعِينَ﴾
 خدمتکاران ﴿غَيْرِ أُولَىٰ﴾
 الاریه) افرادی که قدرت
 زناشویی و میل جنسی در
 آنها نیست ﴿لَمْ يَظْهَرُوا﴾
 علی... به سن بلوغ و احتلام
 نرسیده‌اند. به حد شهوت
 نرسیده‌اند و به عورت زنان
 آگاهی نیافته‌اند ﴿وَتَوْبُوا إِلَىٰ﴾
 الله﴾ علماء گویند: توبه برای
 هر گناهی واجب است. اگر
 گناه چیزی میان عبد و خدا
 باشد و مربوط به حق انسانی
 نباشد، سه شرط دارد:

۱- از انجام گناه دست بکشد. ۲- از انجام گناه پشیمان باشد. ۳- تصمیم بگیرد هیچگاه به سوی آن گناه برنگردد.
 اگر هر یک از این سه شرط را نداشته باشد، توبه صحیح نیست. و اگر گناه مربوط به حق الناس باشد، علاوه بر
 سه شرط فوق باید حق صاحب آن را نیز اداء نماید.

۳۵۲- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ ثَلَاثًا، فَلَمْ يُؤْذَنَ لَهُ فَلْيَرْجِعْ». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه کسی از شما سه بار اجازه ورود (به منزل کسی را) خواست و به او اجازه داده نشد باید
 برگردد».

فَإِنْ لَمْ يَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ
 قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ
 عَلِيمٌ ۝ ۲۸ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
 فِيهَا مَتْنَعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ۝ ۲۹
 قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ
 ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۝ ۳۰ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ
 يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
 زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِمَخْمَرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ
 وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ
 آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ
 أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَاءً
 أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَىٰ الْأَرْبَةِ مِنَ
 الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ
 وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا
 إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ ۳۱

[۳۲] «انكحوا» مردان را همسر، و زنان را شوهر دهید «الایامی» جمع اَیَم، مردان و زنان مجرد «من عبادکم» غلامانتان «امانکم» جمع اَمَة، کنیزان [۳۳] { «لستغفیل» باید با سعی و رنج خواستار پاکدامنی باشد مثلاً روزه گرفتن، سرگرم شدن با اعمال مفید و... } «لا یجحدون نکاحا» ! مکانات ازدواج از قبیل: مهریه، نفقه، و... را ندارند «یتغون» می‌خواهند «الکتاب» مکاتبه برای آزدیشان از بندگی (با پرداخت مبلغ معینی) «خیرا» امانت، قدرت بر کسب مال «نسیبکم» کنیزانستان «البغاء» زنا «تغفنا» تغف. پاکدامنی «لنطلبوا» تا بخوانند «غرض» دارایی زودگذر [۳۴] «حسبوا» گذشتند [۳۵] «انور الشیارات» و «الارض» روشنگر کائنات یا هدایتگر موجوداتی که در آسمانها و زمین است «کمشکاة» مثل نور پنجره‌ای بدون روزنه، چلچراغ «مصباح» چراغی بزرگ، فتیله‌ای مشتعل «زجاجة» حبای از شیشه شفاف «کوکب قری» ستاره‌ای فروزان چون در «زیتها» روغن آن { [۳۶]

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝۳۲
وَلَيْسَتَفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ
وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا ۚ وَآتُوهُمْ مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تَكْرِهُوا فَإِنَّكُم مِّنَ الْغَافِلِينَ ۚ إِن أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّنَبْغُوا عَرَضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمِنْ يُكْرِهُهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ كُرْهِيهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝۳۳
وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ۝۳۴ ۚ اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۚ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ ۚ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَضَرِبَ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ ۚ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝۳۵ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ ۚ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۝۳۶

«بُيُوت» مساجد «تُرْفَع» نام خدا به بزرگی و پاکی برده شود «بالغدو» «الآصال» در اول و آخر روز. ۳۵۳- قال رسول الله - ﷺ: «يا معشر الشباب، من استطاع منكم الباءة فليتزوج. فَإِنَّهُ اغْضَىٰ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَىٰ لِلْفَرْجِ؛ وَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای جماعت جوانان! هر یک از شما که قدرت و هزینه ازدواج را دارد باید ازدواج کند، چون برای چشم‌پوشی و حفظ عفت بهتر است و کسانی که استطاعت آن را ندارند لازم است روزه باشند چون روزه باعث تضعیف نفس انسان می‌شود».

[۳۷] ﴿لَا تِلْهِمُ تِجَارَةً﴾ بازگانی و معامله آنان را از یاد خدا غافل نمی‌کند (این آیه مؤمنان را از تجارت منع نمی‌کند بلکه از دل‌مشغولی به آن و دوری از یاد خدا و نخواندن نمازها و سایر عبادات نهی می‌کند) **فیه القلوب** دها در آن روز میان هراس و امید به اضطراب می‌افتند [۳۸] **بغیر حساب** بخششی بی حد و بی‌نهایت [۳۹] **کسراب** مثل شعاع درخشانی که در خشکی و به هنگام گرمای شدت مثل آب به نظر می‌رسد (سراب) **بقیعة** مکانی وسیع و بی آب و علف **الظنآن** بسیار تشنه [۴۰] **بجر لحي** دریای عمیق با آب زیاد و سطح پر موج **یغشاء** فرا بگیرد. بپوشاند [۴۱] **صافات** بال گسترندگان **صلاته** دعایش را که طلب کمک از خدا است [۴۲] **زوجی صحابا** آهسته و آرام به هرکجا که بخواهد می‌راند **یجعله رُكُما** روی همدیگر انباشته (دارای باران فراوان) **الودق** باران **من** خلاله از لابلای آن **من** جبال از ابرهائی که مانند تپه‌ای بزرگ هستند و به

الْمُزْنِ الْمُنْقَلَبِ

۳۵۵

سُبْحَانَ الْمَلِكِ

رِجَالٌ لَا تِلْهِمُ تِجَارَةً وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَلَا بَصِيرَةٌ ۚ ۳۷
لِيَجْزِيَهمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۚ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۚ ۳۸
وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلَهُمْ كِسْرَابٌ بِقِيَعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوفَةٌ ۖ حِسَابُهُ ۚ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۚ ۳۹
أَوْ كَظُلُمٍ فِي بَحْرٍ لِّجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ ۖ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ ۖ سَحَابٌ ظُلُمَتْ بَعْضُهُا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْدِيرْهَا ۚ وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ۚ ۴۰
الَّذِينَ تَرَأَىٰ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ ۚ مِن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَّتْ كُل قَدِّ عَم صَلَاتِهِ ۚ وَتَسْبِيحُهُ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۚ ۴۱
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۚ ۴۲
الَّذِينَ تَرَأَىٰ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكُما فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِّن خِلَالِهِ ۚ وَيَنزِلُ مِّنَ السَّمَاءِ مِزَابًا ۚ فِيهَا مِزَابٌ يُّصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَيَصْرِفُهُ ۚ عَنْ مَن يَشَاءُ ۚ يَكَادُ سُنْبُرُوه ۚ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ ۚ ۴۳

سبب بزرگی به کوه می‌مانند **سُنْبُرُوه** درخشش برق آن **يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ** چشمها را از میان برمی‌دارد. ۳۵۴ - قال النبي - ﷺ: «إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَاءَ مَنَادٌ فَتَدَى بِصَوْتٍ يُسَمِعُ الْخَلَائِقَ: سَيُعْلَمُ أَهْلُ الْجَمْعِ مِنْ أَوَّلَىٰ بِالْكَرَمِ، لِيُعْمَ الَّذِينَ لَا تِلْهِمُ تِجَارَةً وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ، فَيَقُومُونَ. وَهَم قَلِيلٌ، ثُمَّ يُحَاسِبُ الْخَلَائِقَ». رواه النسائي و ابن أبي الحاتم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند در روز قیامت تمام انسانها را جمع نمود. یک نفر با صدای بلندی که تمام خلایق می‌شنوند ندا می‌دهد: بزودی این جمعی می‌دانند که چه کسانی شایسته‌ترند که مورد احترام قرار گیرند؛ کسانی که تجارت و معامله آنان را از یاد خدا غافل نمی‌کند، بلند شوند، ایشان که تعدادشان کم است بلند می‌شوند، سپس سایر خلایق مورد محاسبه قرار می‌گیرند.»

{ ۴۴ } { **عَلَّامٌ** } دگرگون می‌سازد { **الْأَوَّلُ الْآخِرُ** } برای دارندگان چشمهایی که در پشت آن عقل و خرد قرار دارد و درباره هر چیزی که می‌بینند، می‌اندیشند { ۴۵ } **فَنُصِّلَ عَلَىٰ كَيْدِهِ** می‌خزد **(عَلَّامٌ)** بر چهارپای **لِلَّهِ الْفَتْحُ وَالْكَرْهُ** ۳۵۶ **سُورَةُ النِّجْمِ**

{ ۴۶ } **مُتَنَبِّئَاتٌ** روشنگر { ۴۷ } **يَتَوَلَّى** رویگردان

می‌شود { ۴۸ } **دُعَاوًا**

فراخواننده شدند { ۴۹ }

(مُذْعِنِينَ) فروتوان.

فرمانبرداران { ۵۰ } **أَفِي**

قلوبهم مرضٌ آیا در

دهلیشان بیماری و اخلاق

رذیله همچون: نفاق، نادانی و

ترس است؟ **(إِرْتَابًا)** در

قدرت پیامبر بر معرفت

حقیقت، شک و تردید دارند

(خَفَ) در داوری ستم کند

و به جانب دیگری میل کند

{ ۵۳ } **(أَقْسَمَ بِاللَّهِ جَهْدًا...)**

با تاکید بسیار سوگند

می‌خورند **(لِيُخْرِجَنَ)** به

سوی جهاد خارج می‌شوند و

در راه خدا از اموالشان

درمی‌گذرند **(طَاعَةً مَعْرُوفَةً)**

اطاعت شما شناخته شده

است به اینک اطاعت

ظاهری است و جز حرف

چیز دیگری نیست.

۳۵۵ - قال النبی - ﷺ :- «ما

نهیکم عنه فاجتنبوه وما

يَقْلِبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ۴۴
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّن مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّن
يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۴۵ لَقَدْ أَنزَلْنَا آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ
وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۴۶ وَيَقُولُونَ
أَمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ فِرْقٌ مِّنْهُمْ مِّن بَعْدِ
ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ۴۷ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ۴۸ وَإِن يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ
يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ۴۹ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ رَبُّهُمُ أَغَافُورٌ
أَن يَخِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۵۰
إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۵۱ وَمَن
يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ
۵۲ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ
لَا نَقْسِمُكَ بِطَاعَةٍ مَّعْرُوفَةٍ إِنَّا اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۵۳

أَمَرُكُمْ بِهِ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَأَنهَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةً مِّسَالِهِمْ وَخِلَافِهِمْ عَلَىٰ أَنْبِيَائِهِمْ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «از آنچه شما را منع نمودم، بپرهیزید و آنچه شما را بدان امر نمودم در حد توان انجام دهید، زیرا آنان
که بیش از شما بودند، سؤالات زیاد و اختلافان نسبت به پیامبرانشان آنان را هلاک نمود». ۳۵۶
حدیث عمر قال: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ يَهْدِيكُمْ أَنْ تَحْمِلُوا بِأَنَافِكُمْ». قال عمر: فوالله ما حلفتُ بها منذُ
سمعتُ النَّبِيَّ - ﷺ - ذَاكَرًا وَلَا آثِرًا». متفق عليه
عمر گوید: پیامبر - ﷺ - به من گفت: «خداوند شما را از قسم خوردن به پدرانان منع می‌نماید». به خدا قسم از زمانی که
این را از پیامبر شنیدم نه عمداً و نه به قل از دیگران به اجدادم قسم نخورده‌ام.

[۵۴] «تَوَلَّوْا» پشت کردید. روی گردان شدید «مَاحِلُ» تبلیغ رسالتی که بر دوش او نهاده شده است «مَاحِلْتُمْ» فرمانبرداری و عبادتی که بر دوش شما نهاده شده است [۵۵] { «الَّذِينَ آمَنُوا وَهُمْ لَا يَتَّبِعُونَ» } مراد مؤمنان صدر اسلام بطور خاص، و همه مؤمنان

۲۵۷

الْحِزْبِ الْبَغِيّ

شُكْرًا لِلنَّبِيِّ

متصف به دو صفت ایمان و عمل صالح بطور عام، در تمام ازمنه و امکنه است { «لَيْسَتْ خِلْفَتُهُمْ» قطعاً ایشان را در زمین جانشین و جایگزین دیگران می‌سازیم { «لَيْكُنْ» } بایرجا و مستقر می‌دارد { «وَلْيُؤَدِّ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا» امنیت و آسایش را برایشان جایگزین ترس و هراس می‌کنیم [۵۷] { «مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ» در زمین با فرار کردن از عذاب ما رها یابند { «بِشْنِ الْمَصِيرِ» چه بد مرجع و محل بازگشتی است (آتش) [۵۸] و [۵۹] { «الْحُسْمُ» زمان بلوغ [۵۸] { «الظَّهِيرَةُ» وقت ظهر. هنگام گرمای نیمروز { «ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ» سه زمان که معمولاً زمان خلوت است { «جَنَاحٌ» مواخذ، حرج به خاطر وارد شدن بدون اجازه { «هُوَافِرُونَ» کسانی که برای خدمت بسیار در دوروبر شا

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ٥٤ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٥٥ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٥٦ لَاحْتَسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مَعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا وَدَّعُهُمُ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ٥٧ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَغْنِيَهُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَفُوتٌ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥٨

در رفت و آمدند «بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ» از رفت و آمد با یکدیگر بی نیاز نیستید.

۳۵۷- قال رسول الله - ﷺ - «يا أيها الناس! افنوا السلام، وأطعموا الطعام، وصلوا الأرحام والناس نيام، تدخلوا الجنة بسلام»، أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای مردم! سلام کردن را رواج دهید، طعام بدهید، صله رحم را بجا آورید، و در حالیکه مردم در خواب هستند نماز بخوانید، تا با امنیت و آسودگی داخل بهشت گردید».

{[۵۹]} «إِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ» هنگامی که کودکان شما به سن بلوغ رسیدند «فَلْيَسْتَأْذِنُوا» باید اجازه بگیرند (برای وارد شدن به مکان استراحت پدر و مادر)؛ { [۶۰] «الْفَوَاحِشُ مِنَ النِّسَاءِ» زنانی که به سبب پیری از حیض یا از میل زناشویی و جنسی باز ایستاده‌اند

و جنسی باز ایستاده‌اند { «لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا» } آمیدی به ازدواج ندارند { «جَنَاحٌ» } گناهی { «أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ» } اینکه لباسهای خود را زمین بگذارند (مراد لباسهای رویین از قبیل روسری و غیره است که در سورة نور آیه: ۳۱ و سورة احزاب آیه: ۵۹ آمده است)؛ { «غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» } در حالی که زینت نهان خود را نشان ندهند { «يَسْتَغْفِرْنَ» } پیشه کنند { [۶۱] { «الْأَعْمَى» } اشخاص کور { «الْأَعْرَجُ» } اشخاص لنگ { «حَرَجٌ» } گناه { «بِرَبِّكُمْ» } خانه‌های فرزندان شما { «مَلِكُكُمْ مَفَاتِحَهُ» } خانه‌هایی که وکالت آنها یا حفاظت از آنها به شما واگذار شده است { «أَشْنَاءًا» } جداگانه { «فَسَلِّمُوا» } بر اهل این خانه که برادران دینی شما و همچون خود شما هستند،

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥٩ وَالْفَوَاحِشُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جَنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٦٠ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْكُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جَنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ٦١

سلام کنید { «تَحِيَّةً» } درود و سلام}.

۳۵۸- إطلع رجل في حُجْرٍ في باب رسول الله - ومع رسول الله - - مدري يحكك به رأسه. فلما رآه رسول الله - قال: «لو أعلم أن تنظرن في لعنك في عنيك». قال رسول الله - : «إنما يجعل الإذن من قبل البصر». متفق عليه
یک نفر از سوراخ در خانه پیامبر - به منزل او نگاه کرد، پیامبر - : «شانه آهنی نوک تیزی در دست داشت که موهای سرش را با آن شانه می‌غود، وقتی آن مرد را دید گفت: «اگر می‌دانستم تا به شما می‌رسم در جای خود می‌مانی این شانه را در چشمت فرو می‌کردم». پیامبر - فرمود: «اجازه خواستن باید قبل از نگاه کردن باشد».

[۶۲] «امری جامع» کار مهمی که مردمان برای مشورت و یا شرکت در آن جمع می‌شوند { «استاذتوک» از تو اجازه خواستند } بعضی ششم برای انجام برخی از کارهایشان { [۶۳] «دعاء الرسول» دعوت پیامبر از شما

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۳۵۹

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

برای کاری مهم. فراخوان او برای کاری مهم «يَسْأَلُونَ

منکم» مخفیانه و تدریجاً از مجلس پیامبر خارج می‌شوند { «اِذَا» در هنگام خارج شدن پشت سر هم مخفی می‌شوند } مخالفون عن امره از فرمان پیامبر به تبعیت و پیروی از احکام دین روی می‌گردانند و با آن مخالفت می‌کنند { «تَسَاءَلُونَ» در دنیا [۶۴] «قَدِيعِلُمْ» حتماً می‌داند { «نَفِثْتُمْ» ایشان را آگاه می‌سازد }.

سورة فرقان

[۱] «تبارک الذي» والامقام و عظیم القدر است. دارای خیر و برکت بسیار است. از هر نقصی پاک است { «الفرقان» جداسازنده حق از باطل (قرآن) } { «نَذِيرًا» بیم دهنده } [۲] «فَقَدَرْنَا» او را برای چیزی که شایسته او است آماده کرده است.

۳۵۹- قال رسول الله - ﷺ :-

«مثلي ومثلكم. كمثل رجلي

استوقد ناراً، فلما اضاءت ما حولها جعل الفرائش و هذه الدواب اللاتي يقعن في النار يقعن فيها، وجعل يحجزهن ويغلبنه فيقتحمهن فيه؛ قال: فذلك مثلي ومثلكم، انا اخذ بحجزكم عن النار، هلم عن النار، فغلبوني وتغفخمون فيها». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «وضع من با مردم مانند شخصی است که آتشی روشن می‌کند وقتی آتش اطراف خود را روشن نمود، پروانه و سایر حشرات به سوی آن می‌آیند و خود را در آتش می‌اندازند، هر قدر آن مرد بخواد مانع آنان شود که خود را در آتش نیندازند، ولی خود را در آن می‌اندازند، من هم همیشه کمر بند (همت و ایمان) شما را می‌کشم تا از آتش نجاتتان دهم ولی شما خود را در آتش می‌اندازید».

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ ٦٣ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلْلُونَ مِنْكُمْ لَوْ أَدَّاهُ فَيَحْذَرُ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ٦٤ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ ٦٥

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

آیاتها ۲۴

تفسیرها ۲۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا
الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ بَقَدِيرٍ ۝ ٢

[۳] {لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا} مالک سود و زیانی برای خود نیستند {«لا تسحروا»} و نه زندگی بعد از مرگ (بر انگیزخته شدن) [۴] {إِن هَذَا إِلَّا أَسَافَةٌ} این قرآن نیست مگر... {«فانكروا»} دروغی است که خود ساخته و پرداخته است و به خدا نسبت داده است

۳۶۰

الْحَزَنُ الْفَقْرُ الْفَقْرَانِ

{«اعانته»} او را یاری کرده است {«لا دروا»} دروغ بسیار بزرگ [۵] {«أساطیر الاولین»} افسانه‌ها و دروغ‌هایی که در کتابهای پیشینیان آمده است {«کتبها»} درخواست کرده است که آن را برایش بنویسند {«بکرة و اصیلا»} اول و آخر روز (دانما) [۶] {«یعلم السر»} به هر چیزی که مخفی و نهان است آگاه است [۷] {«عشی فی الأسواق»} کنایه از طلب رزق است (مشرکان زشت می‌دانستند که پیامبر همانند ایشان در طلب رزق و روزی باشد و تصور می‌کردند که باید گنجی از آسمان به سوی او انداخته شود یا اینکه باغی داشته باشد که از آن بخورد و امرار معاش کند) [۸] {«جنة»} باکل منها باغی پر میوه {«رجلا مسحورا»} انسان دیوانه. سحر بر عقل او غلبه

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوةً وَلَا نُشُورًا ۚ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ءَاخِرُونَ فَقَدْ جَاءَ ظُلْمًا وَزُورًا ۚ وَقَالُوا اسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۚ أَكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۚ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۚ وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ۚ أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ۚ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَل فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ۚ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ فُصُورًا ۚ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ۚ

کرده است [۱۱] {«سعیرا»} آتش شعله‌ور و ملتهب.

۳۶۰- قال النبی - ﷺ :- «إِنَّ أَحَدَكُمْ، إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْفَنَاءِ وَالْعِشِيِّ، إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَرَأَى أَهْلَ الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَرَأَى أَهْلَ النَّارِ، هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هریک از شما که فوت کرد (در قبر) هر صبح و شبی جایش را به او نشان می‌دهند، اگر بهشتی باشد، جایش را در بهشت به او نشان می‌دهند و اگر جهنمی باشد (جایش را در جهنم به او نشان می‌دهند و) می‌گویند: این جای تو است تا اینکه خداوند تو را در روز قیامت زنده می‌کند».

[۱۲] { إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ } هنگامی که (این آتش فروزان جهنم) آنان را از دور می بیند { تَفِطُّنًا } صدای جوشیدن، همچون انسان خشمگین که سینه اش از خشم می جوشد { زَفِيرًا } صدای شدید، همچون

الْحَزَنَةُ الْعَظِيمَةُ

۳۶۱

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

صدای کسی که هوا را از

ریه هایش خارج می سازد

{ إِذَا أَلْقَا } هنگامی که

افکنده می شوند { مَكَانًا

ضَيِّقًا } مکانی تنگ { [۱۳]

{ مَقَرِّينَ } دستهایشان

نزدیک گردنشان با غل و

زنجیر بسته شده است

{ دَعَا } ندا می زنند { ثُبُورًا }

هلاک (می گویند: ای مرگ!

ای هلاکت! ما را دریاب،

یعنی آنان آرزوی مرگ

می کنند) [۱۶] { وَعِدًا

مَسْئُولًا } وعده ای که

شایسته درخواست و طلب

است { [۱۷] { أَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ

عبادی... } آیا شما این بندگان

مرا گمراه کرده اید { [۱۸]

{ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا } ما را

نسزد. برای ما جایز نیست

{ { مَتَّعْتَهُمْ } ایشان را از نعمت

برخوردار نموده ای { { نَسُوا

الذِّكْرَ } از دلایل وحدانیت

غافل شدند { یاد تو را

فراموش کرده اند { { قَوْمًا

بورًا } مردمان هلاک گشته،

فاسد و بی خیر [۱۹] { صَرَفًا } دفع عذاب از خودتان { وَلَا تَصَدَّقْ } و نه دریافت کمک از دیگران [۲۰] { فِتْنَةً } آزمایش.

۳۶۱ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا أَذْنُ اللَّهِ لشيءٍ (أي ما استمع استماع رضى وقبول) مَا أَذْنُ لِنبيٍّ حَسَنِ الصَّوْتِ يَتَفَقَّحُ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ چیزی مانند قرآن خواندن پیامبری خوش صدا، با آهنگ و صدای بلند مورد عنایت و توجه خدا نبوده است».

[۲۱] **لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا** آرزوی دیدار ما را نداشته و زندگی دوباره را قبول ندارند { **أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا** } یا چرا پروردگار خود را نمی بینیم **اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ** خودشان را بزرگ پنداشته اند { **عَتَوْا** } در سرکشی و ظلم و ستم از حد فراتر رفته اند **سُورَةُ الْفُرْقَانِ**

۳۶۲

الْمَائِكَةِ

[۲۲] { **يَوْمَ** } روزی که می میرند. یا روز قیامت **لَا بُشْرَىٰ** مژده مباد { **حَجَرًا** } **مُحْجُورًا** حرام و ممنوع است (این جمله ای بود که عربها برای در امان ماندن می گفتند) * [۲۳] { **هَيَّا** } مثل هیاء. ذرات غبار بسیار ریزی که تنها به هنگام تابش اشعه خورشید از طریق روزنه کوچک پنجره به درون اتاق، دیده می شود **مَشُورًا** پزاکنده و غیر قابل جمع آوری [۲۴] { **أَحْسَنَ سِيلًا** } مکانی بهتر برای استراحت [۲۵] { **تَشَقَّقَ السَّمَاءُ** } آسمانها پاره پاره می گردد **بِالْغَمَامِ** ابر رقیق سفید رنگ [۲۷] { **يُحْضِرُ الظَّلَامَ عَلَىٰ يَدَيْهِ** } کافر انگشتان خود را گاز می گیرد (کنایه از پشیمانی و خشم است) **سِيلًا** راه هدایت و نجات [۲۹] { **عَنِ الذِّكْرِ** } از یاد خدا. یا از قرآن **لِلْإِنْسَانِ**

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَائِكَةُ أَوَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ۝۲۱ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حَجَرًا مَّحْجُورًا ۝۲۲ وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْشُورًا ۝۲۳ أَصْحَابُ الْحِجَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ۝۲۴ وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمِيمِ وَيُنْزِلُ الْمَائِكَةُ تَنْزِيلًا ۝۲۵ الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ۝۲۶ وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّلَامُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيِّنُنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سِيلًا ۝۲۷ يَنُوتِلُنِي لَبَنِي لَمْ أَتُخَذْ فَلَا نَخِيلًا ۝۲۸ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ۝۲۹ وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ۝۳۰ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ۝۳۱ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ۝۳۲

خَذُولًا بیروان خود را بسیار خوار می کند [۳۰] { **اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا** } این قرآن را رها کرده اند (قلبا یا قلبا و زبانا) [۳۲] { **كَذَلِكَ** } بدین صورت جدا جدا نازل شده است **وَرَتَّلْنَاهُ** آیه ها را جدا جدا می خوانیم. یا آن را بیان می کنیم یا آن را با ترتیل که ضد عجله است، نازل کرده ایم.

* در جاهلیت وقتی یک نفر در ماه حرام به کسی می رسید که از او می ترسید می گفت: «هَجَرًا مَّهْجُورًا» یعنی در این ماه بر تو حرام است (که به من آسیب برسانی) در نتیجه به او بدی نمی رساند. در روز قیامت نیز وقتی مشرکان عذاب را می بینند، می گویند: هَجَرًا مَّهْجُورًا و تصور می کنند که همانند دنیا، این جمله برایشان نفع دارد.

[۳۳] **عَنْ** اعتراض‌هایشان که باطل و غیر معقول است {الحق جواب درست و واقعی} {حسن تفسیر}

زیباترین و درست‌ترین بیان و توضیح {۳۴} **يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ** بر صورت و رخساره به

شُورَةُ الْفِرْقَانِ

۳۶۳

الْمُتَالِفِ عَمْرٍ

سوی جهنم برده می‌شوند {

[۳۵] **وَزِيرًا** یاور. مددکار

[۳۶] **بِآيَاتِنَا** به نشانه‌های

موجود در هر مکانی که

حاکمی از وجود ما است

فَدَمَّرْنَاهُمْ... پس ایشان را

به شدت نابود کردیم [۳۷]

آيَةً عبرت و اندرز

{**أَعْتَدْنَا** آماده کرده‌ایم}

[۳۸] **الرَّسَّ** اسم چاهی

است * **قُرُونًا** ملتها [۳۹]

تَبَرَّأْنَا تَبِيرًا آنان را بسیار

سخت و عجیب نابود

ساختیم [۴۰] **الْقَرْيَةِ**

بزرگترین آبادی قوم لوط

مَطَرُ السَّوَاءِ سنگهای

مهلکی که همچون باران از

آسمان نازل شدند **لَا يَرَجُونَ**

نُشُورًا انتظار زنده شدن

دوباره از قبر را ندارند (روز

قیامت را انکار می‌کنند)

[۴۱] **هَزُوا** مسخره شده

[۴۲] **إِنْ كَاذَ** نزدیک است

که [۴۳] **أَرَأَيْتَ** به من خبر

پده **هَؤُلَاءِ** آنچه که نفسش

آرزو می‌کند. هوا و هوس

وَكَيْلًا محافظی که او را از پیروی از هوا و هوس منع می‌کند.

* **أَصْحَابُ الرُّسِّ**: گویند: قوم شعب یا غیر او است که دور چاهی منزل کرده بودند و از آن چاه آب فراوان بر جوشید و

همه آنان را در خود غرق کرد، یا شاید هم علت تسمیه آنان به اصحاب چاه این باشد که آنان پیامبرشان را کشتند و او را

در چاه انداختند.

۳۶۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دروغ با شهوات نفسانی پوشیده شده است و بهشت با مشکلات و کارهای خلاف تمایلات احاطه

گردیده است».

[۴۴] {أَمْ تَحْسَبُ} آیا گمان می‌بری {أَنْ هَذَا لَا نَعْمَ} آنان همچون چهارپایان هستند [۴۵] {أَلَمْ تَرَ} مگر غمی بینی {كَيْفَ} چگونه {عَذَابُ الْبَلَاءِ} سایه را گسترده و ایجاد کرده است (از هنگام فجر تا طلوع آفتاب) {لَجَعَلَهُ سَاكِنًا} آن را ساکن

می‌کرد به طوری که با طلوع خورشید از بین نرود {عَلَيْهِ دَلِيلًا} دلیل و بیانگر سایه (اگر خورشید نبود، سایه شناخته نمی‌شد) [۴۶] {قَبَضَهُ قَبْضًا يَسِيرًا} آن را جمع می‌گردانیم. کم‌کم بر حسب موقعیت خورشید آن را محو و ناپدید می‌کنیم [۴۷] {اللَّيْلُ لِبَاسًا} تاریکی شب را مثل لباس، پوشش شما کرده است {النَّوْمُ سُبَاتًا} خواب را مایه تعطیل کار و استراحت جستان کرده است {جَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا} (هنگام) بیداری و سعی و تلاش و کسب رزق و روزی غنوده است [۴۸] {بَشَرًا} مژده‌رسان‌ها {بَيْنَ يَدَي رَحْمَةٍ} کمی قبل از نزول باران {طَهُورًا} پاک‌کننده [۴۹] {لِنُخْصِيَ بِهِ بِلَدًا} سرزمین مرده را زنده و حاصلخیز کنیم {مِنَآ} بی آب و علف {أَنَاسِي} جمع انسان

أَمْ تَحْسَبُ أَنْ أَكْثَرُهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا لَا نَعْمَ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ۴۴ أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ۴۵ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۴۶ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۴۷ وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا يَنْفِثُ بِدَنِّ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۴۸ لِنُخْصِيَ بِهِ بِلَدَهُ مَيْتًا وَنُشْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَمًا وَأَنَا سَيِّ كَثِيرًا ۴۹ وَلَقَدْ صَرَفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذْكُرُوا فَآبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۵۰ وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۵۱ فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ۵۲ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا ۵۳ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۵۴ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا ۵۵

یا انسی [۵۰] {مَرَجْنَا بَيْنَهُم} باران را در جاهای مختلف می‌بارانیم {کُفُورًا} کفران نعمت [۵۲] {وَجَاهِدْهُمْ} با برهانها و عبرتهای قرآن با کافران جهاد کن [۵۳] {مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ} دو دریا را در بحاریشان روان می‌سازد {فُرَاتٌ} بسیار گوارا و شیرین {أُجَاجٌ} بسیار شور {بَرْزَخًا} مانع بزرگی که مانع از اختلاط آن دو می‌شود {حِجْرًا مَحْجُورًا} حرام و ممنوع است (جمله‌ای بود که عربها برای در امان ماندن می‌گفتند) [۵۴] {نَسَبًا} خویشاوندی (حاصل از فرزند پسر) {صِهْرًا} خویشاوندی (حاصل از فرزند دختر) [۵۵] {ظَهِيرًا} یاور (یاور شیطان بر ضد خدا).

{[۵۶]} «مُبَشِّرًا» مژده رسان «نَذِيرًا» بیم دهنده [۵۷] «الْأَمَنُ شَاءَ» جز این را که کسی به اختیار خود این آئین را بپذیرد و در راه خدا قدم نهد { [۵۸] «سَبَّحَ» پروردگارت را از تمامی نقص‌ها پاک بدان (بِحَمْدِهِ) با ثنای او از طریق بر شمردن اوصاف کمال

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

۳۶۵

شُرُكُ الْعَرَفَاتِ

او [۵۹] «استوی علی

العرش» استیلایی که لایق به ذات کمال الهی است {رک.

اعراف: ۵۴} [۶۰] «زَادَهُمْ

نفورًا» بر نفرت و دوری از

ایمان ایشان می‌افزاید [۶۱]

«الْبَارِكُ الَّذِي» والامقام

است. دارای خیر و برکت

زیاد است «بِرُوحًا»

منزل نگاههای سیارگان [۶۲]

«خَلْفَةً» هر کدام پشت سر

دیگری و بدنبال هم می‌آیند

[۶۳] «هُونًا» راه رفتن

آهسته، آرام، نرم و با وقار

«الْجَاهِلُونَ» نادانان. سفهاء

«قَالُوا سَلَامًا» می‌گویند:

سلام، سلام متارکه و دوری

گزیدن است؛ نه سلام

احوال‌پرسی* { [۶۴]

«يَسْتَوْنَ» شب زنده‌داری

می‌کنند { [۶۵] «عَرَامًا»

لازم و جدانشدنی همچون

جدا نشدن طلبکار از طلبش

[۶۶] «سَاءَتْ...» بدترین

جایگاه است [۶۷] «لَمْ

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝۵۶ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝۵۷ وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ يَذُنُوبَ عِبَادِهِ خَيْرًا ۝۵۸ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ خَيْرًا ۝۵۹ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نفُورًا ۝۶۰ نَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ۝۶۱ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ۝۶۲ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ۝۶۳ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ۝۶۴ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۝۶۵ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝۶۶ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ۝۶۷

يَقْتَرُوا» سخت‌گیری نمی‌کنند و بخل نمی‌ورزد «قَوَامًا» حد وسط میان اسراف و بخل.

* معادل (خداحافظ) که در صدر اسلام و اکنون نیز در برخی کشورها مرسوم است. (مترجم)

۳۶۳- قال رسول الله - ﷺ: «يُدُّ الْعَالِيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَأَبْدَأُ مِنْ تَعَوُّلٍ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ غَنًى وَمَنْ يَسْتَغْفِرُ يُعْفِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا بهتر از دست پائین است و صدقه را اول به کسانی بدهید که نفقه آنان به عهده شما است و بهترین صدقه آن است که بخشنده‌اش ثروتمند باشد و کسی که از حرام بپرهیزد خداوند او را عاف می‌نماید و کسی که خود را از دیگران بی‌نیاز سازد و دست به طرف مردم دراز نکند، خداوند او را بی‌نیاز خواهد کرد».

[۶۸] ﴿بَلَىٰ أَنَا أَنَا﴾ در آخرت کيفر گناهش را می‌بيند { [۶۹] ﴿مُهَنَّا﴾ خوار و پست } [۷۰] ﴿يَذِلُّ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ

حَسَنَاتٍ﴾ خداوند اعمال بد آنان را به اعمال صالح تبديل می‌کند [۷۱] ﴿يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا﴾ کاملاً به سوی خدا

بازمی‌گردد. يا به سوی خدا

سُورَةُ الزُّمَرِ

۳۶۶

الْحَمْدُ لِلَّهِ

بازمی‌گردد يا توبه‌ای

عظيم الشأن و مورد رضایت

خداوند [۷۲] ﴿لَا يَشْهَدُونَ

الزُّور﴾ در مجالس دروغ‌گویی

و معاصی شرکت نمی‌کنند {

﴿مَرُّوا بِالْغَوِّ﴾ اعمال و

سخنان پوچ و باطل را ببینند

و بشنوند ﴿مَرُّوا كِرَامًا﴾

بزرگوارانه از آن روی

می‌گردانند [۷۳] ﴿لَمْ يَخْرُا﴾ بر

آن فرو نمی‌افتند ﴿صَبًا﴾ به

خداوند متمايل نمی‌شوند. کران

﴿عُمَيَّانَا﴾ حق را نمی‌بینند

(يعني شنوا و بينا به آن رو

نمی‌کنند) [۷۴] ﴿قَرَّةٌ أَعْيَنَ﴾

اسباب شادی ﴿إِمَامًا﴾

حجت و پيشوا در کار خير

[۷۵] ﴿الْفُرْقَةُ﴾ منازل و

درجات عالی بهشت ﴿مِمَّا

صَبَرُوا﴾ به سبب صبرشان

در رسيدن به رضایت الهی

[۷۷] ﴿مَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّي لَوْلَا

دَعَانُكُمْ﴾ اگر عبادت و

دعايتان نباشد، پروردگار

من اعتنايی به شما ندارد

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ
الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ
أَثَامًا ۖ يُضْعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ
مُهَنَّا ۖ ۱۱ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا
فَأُولَٰئِكَ يَبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ۖ ۱۲ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ
مَتَابًا ۖ ۱۳ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِالْغَوِّ
مَرُّوا كِرَامًا ۖ ۱۴ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ
لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهِمْ صُمًّا وَعُمَيَّانَا ۖ ۱۵ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا
هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا
لِلْمُنْفِقِينَ إِمَامًا ۖ ۱۶ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا
صَبَرُوا وَيُلْقَوْنَ فِيهَا كَبِيرَةً وَسَلَامًا ۖ ۱۷ خَالِدِينَ
فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۖ ۱۸ قُلْ مَا يَعْبَأُكُمْ رَبِّي
لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ۖ ۱۹

آياتها

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

نیتها

﴿يَكُونُ لَزَامًا﴾ کيفر تکذيب شما، عذاب دائمی و ملازم شما است.

۳۶۴ قال رسول الله - ﷺ - : «أَلَا أَنبِئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟» قلنا: بلى يا رسول الله! قال: «الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعَقْوَقُ الْوَالِدِينَ»

وكان متكئا فجلس فقال: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ» فما زال يكررها حتى قلنا: ليته سكت. متفق عليه.

پيامبر - ﷺ - فرمود: «آيا شما را از بزرگترين گناه كبيره باخبر نسايم؟» گفتند: چرا ای رسول خدا! فرمود: «شریک

قراردادن برای خدا و اذیت والدین». در حالیکه بر چیزی تکیه داده بود نشست و فرمود: «آگاه باشید، سخن و شهادت

دروغ هم از بزرگترین گناهان كبيره است». و به اندازه‌ای این جمله را تکرار نمود که آرزو کردیم سکوت کند.

بوره شواه { [۱] «مُحْسِن» خوانده می شود: طا. سین. میم. [۲] «مُحْسِن» این (سوره که به تو وحی می شود) «الْمُحْسِن» بیانگر { [۳] { (لَعَلَّكَ) چرا باید که تو. انگار می خواهی { (بِأَعْيُنِنَا) از غم و حسرت، خود را نابود کنی

سُورَةُ الزُّمَرِ

۳۶۷

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَمَ ۱ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ لَعَلَّكَ بَنِيعٌ نَفْسَكَ
أَلَا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۳ إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمِ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ
أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ۴ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ
إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ۵ فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَاءَ لَنِيهِمْ أَنْبَتُوا مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۶ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زوج
كَرِيمٍ ۷ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۸ وَإِنْ
رَبُّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۹ وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ أَنْتَ الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ۱۰ قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلا يَتَفَقَهُونَ ۱۱ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يُكَذِّبُونِ ۱۲ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَبْدُلُنِي لِسَانِي فَأَرْسِلْ
إِلَيَّ هَرُونَ ۱۳ وَلَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ۱۴ قَالَ
كَلَّا فَادْهَبَا يَتَّبِعُنَا أَنَا مَعَكُمْ مُسْتَعِينُونَ ۱۵ فَاتَّبَعَ فِرْعَوْنُ
فَقَوْلَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۶ أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
۱۷ قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكُ فِينَا وَلَيْدًا وَلَيْسَتْ فِينَا مِنْ عُمَرِكَ سِنِينَ ۱۸
وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۱۹

{ (أَلَا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) از اینکه ایمان غسی آورند { [۴] { (إِنْ نَشَأْ) اگر ما بخواهیم { (مِنَ السَّمَاءِ آيَةً) معجزه‌ای از آسمان که آنان را بر ایمان آوردن مجبور کند { (فَظَلَّتْ) بشود { (أَعْنَاقُهُمْ) گروهایشان. رهبرانشان [۵] { (مِنْ ذِكْرٍ) از کتابی نازل شده { (مُحَدَّثٍ) تازه و نو { [۷] { (مِنْ كُلِّ زوج كَرِيمٍ) از هر نوع ارزشمند و پر فایده [۸] { (آيَةً) بند و اندرز و عبرت { [۱۰] { (إِنَّ) بیا. در اینجا مراد به سراغ رفتن است [۱۲] { (أَنْ يُكَذِّبُونِ) اینکه مرا تکذیب کنند [۱۳] { (يَضِيقُ صَدْرِي) سینه‌ام تنگ می شود { (لَا يَبْدُلُنِي لِسَانِي) زبانی گویا و رسا نمی گردد [۱۵] { (بَنِي إِسْرَءِيلَ) با معجزات ما: عصا. يد بيضاء و غيره [۱۸] { (وَلَيْدًا) در کودکی { (لَيْسَتْ) مانده‌ای [۱۹] { (فَعَلْتِكَ) کاری که کرده‌ای، هنگامی که آن

مرد را کشتی { (الْكَافِرِينَ) کفران کنندگان نعمت من.

۳۶۵- قال رسول الله ﷺ: «لا تحيروا بين الأنبياء، فإنَّ النَّاسَ يَصْعَقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ تَشَقُّقٌ عَنْهُ الْأَرْضُ. فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى آخِذٌ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ، فَلَا أَدْرِي أَكَانَ فِيهِمْ ضَيْقٌ أَمْ حُوسِبَ بِصَعْقَةِ الْأَوَّلَى؟». متفق عليه
پیامبر ﷺ- فرمود: «در میان پیامبران فرق نگذارید. مردم در روز قیامت همه به حالت اغما درمی آیند و من اولین کسی هستم که قهرم شکافته می شود، هنگامی که زنده می شوم می بینم موسی به یکی از پایه های عرش چسبیده است، نمی دادم که آیا او هم مانند دیگران به حالت اغما رفته است؟ یا اینکه اغمای او در دنیا پیرایش حساب شده است؟».

{۲۰} {ادله} آن زمان که {الصّالین} خطاکاران از روی سهو {۲۱} {فقرت منکم} از دست شما گریختم

{وذهب لی} به من بخشید {حکما} حکمت. دانش {۲۲} {النبأ} آن را بر من منت می‌گذاری {عبدت}

بنی اسرائیل

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

۳۶۸

الْباقِ بِحَقِّهِ

برده و بنده خود ساخته‌ای.

آنان را خوار کرده‌ای {۲۴}

{ان كنتم موقنین} اگر بدنبال

باور درست و سخن منطقی

بوده باشید {۲۵} {لن

حوله} به کسانی که دور و بر

او بودند {الا تستمعون} آیا

می‌شنوید؟ {۲۷} {ارسل

الیکم} به سوی شما

فرستاده شده است {۲۸}

{المشرق والمغرب} مراد:

طلوع و غروب خورشید و

پیدایش روز و شب است. به

معنی خاور و باختر نیز

می‌باشد {۲۹} {مسجونین}

زندانیان {۳۰} {شیء} چیز.

مراد معجزه دال بر وجود خدا

و درستی پیغمبری موسی

است {۳۲} {نعبان} مار

غول‌پیکر {۳۳} {نزع} بده

دستش را از گریبان بیرون

آورد {بیضاء} سفید

درخشان که چشمها را خیره

کند {۳۴} {للملأه} به رؤسا

و سران قوم {۳۵} {تأمرون}

به آن اشاره می‌کنید. فرمان می‌دهید {۳۶} {ارجعوا} او و برادرش را مهلت بده. یا آن دو را زندانی کن

{حاشرین} کسانی را برای جمع آوری تمام جادوگران اعزام کن {۳۸} {لیقات يوم معلوم}

روز زینت. روز عید

{۳۹} {هل انتم محضون} {آیا اجتماع می‌کنید} این جمله تشویق مردم است به گردهمایی با شتاب.

۳۶۶. قال رسول الله - ﷺ: «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ زَمَانٌ لَأَنْ يَرَانِي اخْبَإِ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَهُ مِثْلُ أَهْلِيهِ وَ مَالِهِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: زمانی فرا می‌رسد که اگر یکی از شما مرا ببیند به نزد او از تمام مال و اولادش بالارزش تر و

محبوب تر می‌باشد.

قَالَ فَعَلْنَاهَا إِذَا وَانَا مِنَ الصّٰلِيْنَ ۲۰ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ
فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِيْنَ ۲۱ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا
عَلَىٰ أَنْ عَبَّدَتْ بَنِي إِسْرٰءِيلَ ۲۲ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ
۲۳ قَالَ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ مُّوقِنِيْنَ
۲۴ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ اَلَا تَسْمَعُوْنَ ۲۵ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَايَكُمْ
الْاَوَّلِيْنَ ۲۶ قَالَ اِنْ رُسُوْلُكَ الَّذِيْ اُرْسِلَ اِلَيْكُمْ لَمَجْنُوْنٌ ۲۷
قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُوْنَ ۲۸ قَالَ
لَئِنْ اَتَّخَذْتُ لِلْهٰٓغَاغِرٰى لَاجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُوْنِيْنَ ۲۹ قَالَ
اَوْ لَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّثْنٍ ۳۰ قَالَ فَاْتِ بِهِ اِنْ كُنْتَ مِنَ
الصّٰدِقِيْنَ ۳۱ فَالتَّقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ تُعْبٰٓثُ مُّثْنٍ ۳۲ وَنَزَعَ يَدَهُ
فَاِذَا هِيَ بِیَضَآءٍ لِّلنَّظِيْرِيْنَ ۳۳ قَالَ لِّلْمَلَاِ حَوْلَهُ اِنْ هٰذَا لَلسَّحْرِ
عَلَيْكُمْ ۳۴ يُرِيْدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ بِسَحْرِهٖ فَمَا دَا
تَأْمُرُوْنَ ۳۵ قَالُوْا اَرْجِهْ وَاَحَاهُ وَاَبْعَثْ فِي الدّٰٓئِنِ حٰشِرِيْنَ
۳۶ يٰٓاَتُوْكَ بِكُلِّ سَحٰرٍ عَلِيْمٍ ۳۷ فَجَمَعَ السَّحَرَةُ
لِمِيقَتِ يَوْمٍ مَّعْلُوْمٍ ۳۸ وَقِيْلَ لِلنّٰسِ هَلْ اَنْتُمْ مُّجْتَمِعُوْنَ ۳۹

محسوب تر می‌باشد.

[۴۰] «نَحْنُ» پیروی کنیم. دنباله‌روی کنیم «السَّحَرَةُ» جادوگران «الْعَالِيَيْنِ» پیر و زشدگان [۴۱] «أَنْ لَنَا»
 لأَجْرًا» آیا ما پاداش قابل ملاحظه‌ای خواهیم داشت «أَنْ كُنَّا خُنُ الْعَالِيَيْنِ» اگر ما پیرو شویم [۴۲] «الْمُقَرَّبِينَ»
 مراد نزدیکان درگاه فرعون و

الْبَلَاءِ عَنِكَ

۳۶۹

سُورَةُ الشَّعَرَةِ

درباریان شاہی است. [۴۳]

«الْقَوَا» بيفكنيد «مُشْلِقُونَ»

اندازندگان

[۴۴] «جِ بَال» طنابها

«عِصَى» عصاها { «بِعِزَّة»

فرعون» به قدرت و عظمت

فرعون قسم [۴۵] «تَلَفُّفٌ» با

سرعت و توان می‌بلعید

«مَا يَأْكُلُونَ» چیزهایی که با

دروغ سرهم می‌کنند و با

حيله و نیرنگ تحویل مردم

می‌دهند [۴۶] «نَأْتِي

السَّحَرَةَ سَاجِدِينَ» جادوگران

به سبب نیروی معجزه که

آنان را قانع کرد، برای خدا به

سجده افتادند [۴۹]

{ «أَذْنٌ» اجازه دهم «إِنَّهُ

لكبيركم الذي...» او (ابراهیم)

بیگمان بزرگ و استاد شما

است که به شما جادوگری

آموخته است «لَأُطْعِمَنَّ» حتّاً

قطع خواهیم کرد { «مَنْ

خَلَّابٌ» عکس یکدیگر

(دست راست با پای چپ و

بالعکس) { «لَأُصْلِيَنَّكُمْ

لَعَلَّنَا نَنْبِغُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمْ الْعَالِيَيْنِ ۴۰ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
 قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَإِنَّا لَنَأْجُرُ إِيْنَا كُنَّا خُنُ الْعَالِيَيْنِ ۴۱ قَالَ نَعَمْ
 وَإِنَّكُمْ إِذًا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۴۲ قَالَ لَهُمُ مُوسَى الْقَوَا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ
 ۴۳ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ
 الْعَالِيُونَ ۴۴ فَأَلْفَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْكُلُونَ
 ۴۵ فَأَلْفَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ۴۶ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالِيَيْنِ ۴۷
 رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۴۸ قَالَ أَمَسْتُمْ لَهُ وَقَبْلَ أَنْ أَدْخُلَكُمْ إِلَيْهِ
 لِكَبِيرِكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمْ السَّحَرَ فَلَسَوْفَ نَعْلَمُونَ لَا تُطْعِمَنَّ أَيْدِيَكُمْ
 وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صُلْبَتَكُمْ أَجْمَعِينَ ۴۹ قَالُوا لَا ضَرَرَ لَنَا
 إِلَى رَبِّنَا مِنْ قَلِيلُونَ ۵۰ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ كُنَّا
 أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ۵۱ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِيَادِي إِنَّكُمْ
 مُتَّبَعُونَ ۵۲ فَارْسَلْ فِرْعَوْنَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ۵۳ إِنْ هَؤُلَاءِ
 لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ۵۴ وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَايُطُونَ ۵۵ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ خَدِرُونَ
 ۵۶ فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۵۷ وَكُنُوزٍ وَمَقَارٍ كَرِيمٍ ۵۸
 كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ۵۹ فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ ۶۰

أَجْمَعِينَ» همگی شما را به دار می‌زنم { [۵۰] «لَا ضَرَرَ» از شکنجه تو هیچ ضرری به ما نمی‌رسد «مُتَّبَعُونَ»
 بازگشتگان [۵۲] «أَسْرِ بِعِيَادِي» در شب بندگانم را کوچ بده «اتَّكُمُ سَعِيرُونَ» فرعون و لشکریانش حتّاً شما را
 تعقیب خواهند کرد [۵۳] { «الْمَدَائِنُ» جمع مدینه: شهرها { «حَاشِرِينَ» عده‌ای را برای جمع‌آوری سرباز
 فرستاد تا آنان را تعقیب کنند [۵۴] «الشَّرْذِمَةُ» گروه و طایفه‌ای ناچیز و کم‌اهمیت [۵۵] «وَإِنَّهُمْ لَنَا
 لَغَايُطُونَ» آنان با کارشان ما را خشمگین و وادار به انتقام می‌کنند [۵۶] «الْجَمِيعُ خَدِرُونَ» گروه محتاط، آماده
 و مسلح [۵۷] «فَأَخْرَجْنَاهُمْ» اسباب خارج شدن را میانشان به جریان انداختیم [۶۰] «مُشْرِقِينَ» هنگام طلوع
 آفتاب.

[۶۱] ﴿تَرَاهِ الْجَمْعَانِ﴾ دو گروه با هم روبرو شدند و یکدیگر را دیدند ﴿مَدْرُكُونَ﴾ گرفتارشدهگان [۶۲]

﴿سَيِّدِينَ﴾ رهنمودم خواهد کرد [۶۳] ﴿الْمَلَأْنِ﴾ از هم باز شد و دوازده راه در آن پدید آمد ﴿كُلُّ فِرْقٍ﴾ هر

بخش مرتفع آب در اطراف

راهها ﴿كَالطُّورِ الْعَظِيمِ﴾ مثل

کوه بزرگ [۶۴] ﴿أَزْلَفْنَا نَمَّ

الْآخِرِينَ﴾ آل فرعون را نیز

در آنجا به موسی و قومش

نزدیک کردیم تا اینکه به راه

آسان وارد شدند [۶۵]

﴿انْجَيْنَا﴾ نجات دادیم [۶۶]

﴿اغْرَقْنَا﴾ غرق کردیم [۶۷]

﴿آيَةً﴾ پند و عبرت [۶۹]

﴿أَتَى﴾ بخوان. بیا نکن ﴿بِأَ

خَبَرِ سر گذشت [۷۱]

﴿عَاكِفِينَ﴾ ملازمان و

مداومان بر عبادت بت‌ها

[۷۵] ﴿أَفَرَأَيْتُمْ﴾ آیا

اندیشیدید سپس انجم

دادید؟ [۸۲] ﴿وَالَّذِي أَطْمَعُ

أَنْ يَغْفِرَ لِي﴾ کسی که برای

آمرزش گناهان به سوی او

مراجعه می‌شود ﴿يَوْمَ الدِّينِ﴾

روز حساب. روز جزا [۸۳]

﴿حُكْمًا﴾ حکمت. معرفت.

۳۶۷- قَالَ النَّبِيُّ ﷺ :-

«الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

تَمَلُّا الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلُّا أَوْ تَمَلُّا مَا بَيْنَ

السَّاءِ وَالْأَرْضِ وَالصَّلَاةُ نُورٌ وَالصَّدَقَةُ بَرَاهَنٌ وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ وَالْقُرْآنُ حِجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوا فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمِعْقُهَا

أَوْ مَوْقِفُهَا». رواه مسلم

پیامبر ﷺ :- «یاکیزی گوی نصف ایمان است. (الحمدلله) ترازوی حسنات را بر می‌کند (سبحان الله والحمد لله) میان آسمان

و زمین را بر می‌کند. (نماز نور و روشنائی است. صدقه دادن دلیل (صحت ایمان) است. صبر در خشنودی است. قرآن

مدرکی است به نفع تو یا به زیان تو. همه مردم بامدادان (به تلاش) بر می‌خیزند و (در نهایت) خود را می‌فروشند که یا

خود را آزاد می‌کنند (با فروختن خود به خدا) یا خود را بنده (شیطان و هوا و هوس) می‌کنند».

فَلَمَّا تَرَاهُ الْجَمْعَانِ قَالُ أَصْحَبُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ ۖ قَالُ
 كُلَّا إِن مَعِيَ رَفِ سَيِّدِينَ ۖ فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَضْرِبْ
 بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطُّورِ الْعَظِيمِ ۖ
 وَأَزْلَفْنَا نَمَّ الْآخِرِينَ ۖ وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ۖ
 ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ۖ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
 مُؤْمِنِينَ ۖ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۖ وَأَتَى عَلَيْهِمْ
 نَبَأُ آتْرَهِيمَ ۖ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ۖ قَالُوا
 نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُّ لَهَا مِنْ سَمْعِنَا ۖ قَالُ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ
 تَدْعُونَ ۖ أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ۖ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا
 كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ۖ قَالُ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۖ أَنْتُمْ
 وَآبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ۖ فَإِنَّهُمْ عُدُّوْا إِلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۖ
 ۷۷ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ۖ ۷۸ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ
 ۷۹ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۖ ۸۰ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ
 يُحْيِينِ ۖ ۸۱ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ
 ۸۲ رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ ۖ ۸۳

[۸۴] «لِسَانِ صَدِيقٍ» ذکر خیر. تمجید زیبا (به اینکه مرا در انجم اعمال صالح موفق گردانی) { «وَرَبِّهِ الْجَنَّةِ» وارتان بهشت (مراد کسانی است که در پرتو ایمان به خدا و پرستش خالصانه او بهشت را به دست می آورند) }

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۷۱

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

[۸۷] «لَا تُخْزِي» مرا با

عذابت خوار و رسوا مکن

[۸۹] «يَلْبَسُ سَلِيمٌ» قلبی سالم

از بیماریهای ریا، نفاق و کفر

[۹۰] «وَأَزَلَّتْ الْجَنَّةُ الْهَبْلَةَ»

بهشت برای پرهیزگاران

نزدیک گردانده می شود به

طوری که نعمت های آن دیده

می شود [۹۱] «بِزُورٍ

الْجَحِيمِ» جهنم برای گمراهان

آشکار گردانده می شود به

طوری که هراسهای آن دیده

می شود «لِلْغَاوِينَ» گمراهان

از راه حق [۹۳] «بِتَضَارُونَ»

عذاب را از خود دفع می کنند

[۹۴] «فَتَكْبَرُوا» بتها یکی

پس از دیگری سرنگون و

افکننده می شوند [۹۷] «إِنْ

كُنَّا» مخفف «إِنَّا كُنَّا» است

یعنی ما بوده ایم [۹۸]

«نَسُودُكُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ» شما

را با پروردگار جهانیان در

استحقاق عبادت برابر

می دانستیم در حالی که شما

ناتوان ترین موجودات

هستید [۱۰۱] «حَمِيمٌ»

وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صَدِيقٍ فِي الْآخِرِينَ ۸۴

وَأَغْفِرْ لِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِينَ ۸۵ وَلَا تُخْزِي يَوْمَ

يُعْثُونَ ۸۷ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۸۸ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ

سَلِيمٍ ۸۹ وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُنِيقِينَ ۹۰ وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ

۹۱ وَقِيلَ لَهُمْ أَنْ مَأْكُمْتُمْ تَعْبُدُونَ ۹۲ مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُكُمْ

أَوْ يَنْصُرُونَ ۹۳ فَكَبَّكُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ۹۴ وَجَحُّوا لِلْإِلَهِسِ

أَجْمَعُونَ ۹۵ قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ۹۶ تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي

ضَلَالٍ مُبِينٍ ۹۷ إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۹۸ وَمَا أَضَلَّنَا

إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ۹۹ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ۱۰۰ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ۱۰۱

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۱۰۲ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ

أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۱۰۳ وَإِنْ رَبُّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۰۴ كَذَبَتْ

قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ۱۰۵ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَنْفِقُونَ ۱۰۶

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۰۷ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۰۸ وَمَا أَسْأَلُكُمْ

عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۰۹ فَاتَّقُوا اللَّهَ

وَأَطِيعُوا ۱۱۰ قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ۱۱۱

صمیمی و دلسوز [۱۰۲] «كَرَّةً» بازگشت به زندگی دنیا [۱۰۳] «لَآيَةٌ» پند و عبرت [۱۰۹] «إِنْ أَجْرِيَ» پاداش من نیست [۱۱۱] «اتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ» پست ترین و بی ارزش ترین افراد و فقرا از تو پیروی کرده اند.

۳۶۸ - قال رسول الله - : «بلى إبراهيم! اياه يقول يا رب! إنك وعدتني أن لا تخزي يوم تصفرون» فيقول الله تعالى: «إني حرمت الجنة على الكافرين». «اخرجه البخارى.

پیامبر - فرمود: «ابراهیم (در روز قیامت) پدرش را می بیند و می گوید: پروردگارا! به من وعده دادی که مرا از عذاب خوار نمی کنی» خداوند (در جواب او) می فرماید: «من بهشت را برای کافران حرام نکرده ام».

{ ۱۱۲ } «ما علمی» من غی دانی { ۱۱۳ } «ان حسابه» حساب (اعمال و جزای کار) ایشان جز بر عهدہ پروردگار نیست { «لو شعرون» اگر فهمیده و باشعور باشید { ۱۱۴ } «طاره» دورکننده. طردکننده { ۱۱۵ } «ان انا الا» من نیستیم مگر.. { «نذیر»

بیم دهنده «مبین» واضح. آشکار { ۱۱۶ } «لن» اگر (بدین گفتار و تبلیغ) پایان ندهی { «المرجوع» کشته شدگان یا قبیح ترین نوع کشتن { «کذیب» رسالت مراد ووغو تکذیب کرده اند. { ۱۱۸ } «فاتح» نامیده اند { ۱۱۹ } «الفلک» میان من و آنان دوری کن { ۱۲۰ } «المرحون» مملو از انسان، حیوانات و کالاهای هر نوعی یک نر و یک ماده { ۱۲۱ } «لا یست» عبرت و اندرز { ۱۲۲ } «ما آساکم» من هیچ اجر و پاداشی در برابر این دعوت از شما غنی طلبم { ۱۲۳ } «ان یول» آیا می سازید { ۱۲۴ } «س» راه یا مکان بلند { ۱۲۵ } «ای» بنای مرتفع و سر به فلک کشیده که انگار کوه است { «تعیون» کارهای

قَالَ وَمَا عَلِمِي مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۱۲ اِنْ حَسَابُهُمْ اِلَّا عَلَيَّ رَبِّي لَوْ شِعْرُونَ ۱۱۳ وَمَا اَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ۱۱۴ اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۱۱۵ قَالُوا لَيْنَ لَمْ تَنْتَهَ بِنُوحٍ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ۱۱۶ قَالَ رَبِّ اِنْ قَوْمِي كَذَّبُونِ ۱۱۷ فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَحَاوَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۱۱۸ فَاجْنِبْنَهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۱۱۹ ثُمَّ اَعْرِفْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ ۱۲۰ اِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَتْ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۱۲۱ وَاِنْ رَبِّكَ لَهٗوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۲۲ كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ ۱۲۳ اِذْ قَالَتْ لَهُمْ اَخُوهُمْ هُوَ الَّذِي تَنفَوْنَ ۱۲۴ اِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ اَمِينٌ ۱۲۵ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوا ۱۲۶ وَمَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِي اِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۲۷ اَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ اَيَّةٍ تَعْبُدُونَ ۱۲۸ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ۱۲۹ وَاِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَّارِينَ ۱۳۰ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوا ۱۳۱ وَاتَّقُوا الَّذِي اَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ۱۳۲ اَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ۱۳۳ وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۱۳۴ اِنِّي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۱۳۵ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا اَوُعِظْتَ اَمْ لَمْ تُكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ۱۳۶

بیهوده ای که جز تفاخر تو خالی نیست انعام می دهید { ۱۲۹ } «اصنع» دزها و کاخها { «لعلکم تخلدون» انگار جاودانه می مانند { ۱۳۰ } «بطشتم جبارین» همچون ستمگران و سرکشان مجازات می کنید { ۱۳۳ } «امدکم» به شما نعمت داده است و یرایان مسخر کرده است «انعام» شتر، گاو، گوسفند و بز. ۳۶۹ - عن جابر - رضی الله عنه - ان رسول الله - قال: «اتقوا الظلم؛ فان الظلم ظلمات يوم القيامة، واتقوا الشح؛ فان الشح اهلك من كان فيلكم، حمله على ان شقوا دماهم واستحلوا محارمهم». رواد مسلم پیامبر - فرمود: «از ظلم و ستم بپرهیزید، زیرا ظلم و ستم تاریکهای روز قیامت است و از طمع و آزمندی بپرهیزید زیرا آزمندی مردمی را که پیش از شما بودند، هلاک ساخت و آنان را وادار نمود تا خونهایشان را بریزند و محارمان را حلال شما رند».

[۱۳۷] ﴿إِنَّ هَذَا لَهُ آيَةٌ﴾ این چیزهایی که برای ما آورده‌ای نیست جز... ﴿خَلْقِ الْآلَوَيْنِ﴾ عادت قومی که قبل از تو آمده‌اند و مثل تو ادعا می‌کردند [۱۳۸] ﴿مَا تَحْنُ تَعْبُدُونَ﴾ ما عذاب داده نمی‌شویم (نه در دنیا، نه در آخرت)

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

۳۷۳

الْمُلْكُ الْقَائِمُ

[۱۳۹] ﴿آيَةٌ﴾ درس عبرت.

نشانه قدرت { [۱۴۶]

﴿هُنَا﴾ این دنیا ﴿آمِنِينَ﴾ در

امن و امان [۱۴۷] ﴿جَنَاتٍ﴾

باغها ﴿عِیُونَ﴾ چشمه‌سارها

[۱۴۸] ﴿زُرُوعٍ﴾ کشتزارها {

﴿طَلْعُهَا﴾ میوه خرما می نورس

﴿هَضِيمٍ﴾ خرما می رسیده. یا

پر و درهم فرورفته [۱۴۹]

﴿تَنَحُّتُونَ﴾ می تراشید {

﴿فَارِهِنَّ﴾ حافظانه و ماهرانه

در تراشیدن [۱۵۳] ﴿مَسْنِ

الْمُسْحَرِينَ﴾ از عقل از

دست‌دادگان به سبب

جادوی زیاد [۱۵۵]

﴿هَاشِرِبٍ﴾ او نصیبی از آب

دارد که از آن می‌نوشد

[۱۵۶] { ﴿لَا تَقْسُوا سُبُوحَ﴾

کمترین آزاری به آن نرسانید {

﴿فِي أَخْذِكُمْ﴾ شما را هلاک

می‌کند [۱۵۷] ﴿فَعَقَرُوهَا﴾

شتر را کشتند (او را با تیر

زدند و کشتند) ﴿نَادِمِينَ﴾

پشیمان‌شدگان. پشیمانی از

ترس اینکه صالح راستگو

باشد: نه پشیمانی (توبه).

إِنَّ هَذَا الْآلَافُ الْأَوَّلِينَ ۱۳۷ وَمَا تَحْنُ تَعْبُدُونَ ۱۳۸ فَكَذَّبُوهُ
فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۱۳۹ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۴۰ كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۱۴۱ إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَالَتُنْقُونَ ۱۴۲ إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۴۳ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا ۱۴۴ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ
إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۴۵ أَتَذْكُرُونَ فِي مَا هُمْ بِأُمَمٍ ۱۴۶
فِي جَنَّتٍ وَعِیُونَ ۱۴۷ وَزُرُوعٍ وَنَحْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ۱۴۸
وَتَنَحُّتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَوْتَافِرُهُنَّ ۱۴۹ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۵۰
وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ۱۵۱ الَّذِينَ يَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا يُصْلِحُونَ ۱۵۲ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ۱۵۳ مَا أَنْتَ
إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بَیِّنَاتٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ۱۵۴ قَالَ
هَذِهِ نَاقَةٌ لِّمَا شَرَّبْتُمْ وَلَكِنْ شَرِبْتُمْ يَوْمَ مَعْلُومٍ ۱۵۵ وَلَا تَقْسُوا
سُبُوحَهَا ۱۵۶ فَخَذَّكُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ ۱۵۷ فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا
نَدِمِينَ ۱۵۸ فَخَذَّاهُمُ الْعَذَابُ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۱۵۹ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۶۰

۳۷۰- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يَغْرُغْ». رواه الترمذی

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند عزوجل توبه بنده‌اش را تا لحظه‌ای که روح به حلقومش نرسد می‌پذیرد».

۳۷۱- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ

الليل حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند دست (مغفرتش) را در شب می‌گستراند تا توبه کسی را که در روز گناه نموده قبول نماید و

دست (مغفرتش) را در روز می‌گستراند تا توبه کسی را که در شب گناه نموده بپذیرد (و این پذیرش توبه ادامه دارد) تا

اینکه خورشید از مغرب طلوع می‌کند».

[۱۶۴] «إِنْ أَجْرِي» پاداش من نیست {۱۶۵} «أَتَاتُونِ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ» آیا در میان جهانیان، به سراغ جنس مذکور می‌روید (و با ایشان بجای زنان آمیزش می‌نمایید) {۱۶۶} «تَقْرُونَ» رها می‌کنید {«مَا خَلَقَ لَكُمْ...»} هسرانی را که

۳۷۴

الْمَرْءُ الْمُنْفَرِدُ

پروردگارتان برایتان آفریده است {«قَوْمٌ عَادُونَ»} قوم متجاوز از حدود و مقررات الهی {۱۶۷} [لَنْ لَمْ تَنْتَفِعْ] اگر (از این سخنان) دست نکشی. اگر (به گفته‌هایت) پایان ندهی «لَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ» از زمره اخراج‌شدگان (و تبعیدشدگان از شهر و دیار (ما) خواهی بود) [۱۶۸] «مِنَ الْقَالِينَ» از بیزاران و متفران [۱۶۹] «إِلَّا عَجُوزًا» فی الغابرین» مگر هسر او که همراه بقیه در عذاب گرفتار و هلاک گردید [۱۷۲] «دَقَرْنَا الْآخِرِينَ» دیگران را به شدت هلاک کردیم [۱۷۳] «وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا» همچون باران، سنگهایی بر سرشان نازل کردیم «سَاءَ» زشت است پیامبران آنان را در صورت ایمان نیاوردن به عذاب

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ۱۶۰ إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ۱۶۱ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۶۲ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۶۳ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۶۴ أَتَاتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ۱۶۵ وَتَدْرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ۱۶۶ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِلُوطٍ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ۱۶۷ قَالَ إِنِّي لَعَمْرُكَ مِنَ الْغَالِينَ ۱۶۸ رَبِّ بِنَحْيِ وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ۱۶۹ فَجَنَّبْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۱۷۰ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ۱۷۱ ثُمَّ دَقَرْنَا الْآخِرِينَ ۱۷۲ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ۱۷۳ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۱۷۴ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُو الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۷۵ كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ۱۷۶ إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۱۷۷ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۷۸ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۷۹ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۸۰ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ۱۸۱ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ۱۸۲ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۱۸۳

سخت تهدید کرده بود [۱۶۶] «أَصْحَابُ الْآيَةِ» ایکه: درختهای فراوان و در یکدیگر فرو رفته (قوم شعیب که در نزدیکی مدین می‌زیستند) [۱۸۱] {«أَوْفُوا الْكَيْلَ»} پیانه را به تمام و کمال بپردازید {«الْمُخْسِرِينَ»} کاهندگان از حقوق مردم با کاستن از پیانه و ترازو [۱۸۲] {«زِنُوا»} وزن کنید. یکشید {«الْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ»} ترازوی عادلانه [۱۸۳] «لَا تَبْخَسُوا» نگاهید «لَا تَعْتُوا» فساد نکند.

۳۷۲- عن ابن عمر - رضي الله عنهما - ان النبي - ﷺ - نهى عن النجش. أخرجه البخاري، مسلم، النسائي و ابن ماجه
از ابن عمر رضي الله عنهما روایت شده است که فرمود: پیامبر - ﷺ - از بيع نجش نهی غوده است. (بيع نجش آن است که کسی بدون اینکه قصد خرید داشته باشد بر قیمت کالا بیفزاید تا دیگران را بفریبد).

[۱۸۴] «الْحِجْلَةُ الْأُولَى» و اقوام و ملت‌های گذشته را خلق کرد [۱۸۵] «الْمُسْحَرِينَ» عقل از دست دادگان به سبب جادوی زیاد [۱۸۷] { «الْأَسْقَطَ عَلَيْنَا» بر سر ما فرو ریز! } «كَيْفَا» تکه‌ای عذاب [۱۸۹] { «لَا حَقِّمَ» ایشان را فرو گرفت «الظِّلَّة» لَمَّا لَمَسُوا عَذَابًا ۚ

۳۷۵

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

لَمَّا لَمَسُوا عَذَابًا ۚ

ابر بزرگی که از شدت گرما به زیر آن پناه برده بودند و ابر بر آنان باران آتش باراند و همگی آنان را سوزاند { [۱۹۲] «إِنَّهُ» مسلماً قرآن «تنزیل» فرو فرستاده شده (مصدر است به معنی اسم مفعول) { [۱۹۳] «الروح الامین» جبرئیل - جبرئیل - [۱۹۴] { «الْمُنْذِرِينَ» بیم دهندگان از عقاب الهی [۱۹۵] «بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ» با زبان عربی واضح [۱۹۶] { «زُيِّنَ الْأَوَّلِينَ» کتابهای پیامبران گذشته [۱۹۷] { «آيَةً» دلیلی بر صدق پیامبر - [۱۹۸] { «الْأَعْجَمِينَ» غیر عربها [۲۰۰] { «سَلَكْنَاهُ» آن را وارد می‌گردانیم { [۲۰۱] { «الْهَيْم» دردناک { [۲۰۲] { «بِغَفَّةٍ» ناگهانی [۲۰۳] { «هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ» آیا به ما مهلت داده می‌شود تا ایمان بیاوریم؟ (پس از مشاهده عذاب درخواست

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْحِجْلَةَ الْأُولَى ۚ ۱۸۴ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسْحَرِينَ ۱۸۵ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۱۸۶ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۱۸۷ قَالَ رَبِّیْ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۸۸ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُم عَذَابٌ يُّومِ الظِّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يُّومٍ عَظِيمٍ ۱۸۹ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ۱۹۰ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهْوَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۱۹۱ وَإِنَّهُ لَنَزْلُزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۹۲ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ۱۹۳ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ۱۹۴ لِّبَشَارِئِ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ۱۹۵ وَإِنَّهُ لَفِي زُجُرِ الْأَوَّلِينَ ۱۹۶ أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن يَعْلَمَهُ عُلَمَوُا بَنِي إِسْرَءِيلَ ۱۹۷ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ۱۹۸ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ۱۹۹ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ۲۰۰ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۲۰۱ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۲۰۲ يَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ۲۰۳ أَفَعِدَّائِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ۲۰۴ أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ۲۰۵ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ۲۰۶

فرصتی می‌کند که ایمان بیاورند. به فرعون گفته شده بود: «الآن ایمان می‌آوری؟! در حالی که همواره عاصی و سرکش بوده‌ای» [۲۰۵] { «الْأَرْبَابَةِ» به من خبر بده { «مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ» آنان را رها کنیم تا سال‌های زیادی از زندگی دنیوی بهره‌مند شوند.

۳۷۳- قال رسول الله - ﷺ - : «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْمِ وَالْحَقْمَى». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «انسان‌های مؤمن در مهریابی، علاقه و هم‌کاری باهم مانند جسدی هستند که اگر عضوی از اعضای آن درد کند، سایر اعضای جسد، در ناراحتی و تب قرار می‌گیرند».

[۲۰۷] «مَا آغَىٰ عَنْهُمْ» چه چیز آنان را بی‌نیاز می‌کند (هیچ چیزی آنان را بی‌نیاز نمی‌کند) { [۲۰۸] «قَرِيبَةً» شهر و دیار. مراد ساکنان آنجا است } [۲۰۹] «ذِكْرِي» یادآوری برای ایشان [۲۱۰] «وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ» قرآن را شیاطین فرونیاروده‌اند [۲۱۲] «حَا»

بنیعی» درست نیست. جایز نیست «عَنِ السَّمْعِ» معزولون» از گوش فرا دادن به تکلم فرشتگان به قرآن، منع شده‌اند [۲۱۵] «اخْفِضْ جَنَاحَكَ» متواضع و فروتن باش [۲۱۹] «تَقَلِّبْ فِي السَّجَادِ» انتقال تواز حالی به حالی در نماز همراه غمازگاران [۲۲۲] «أَقَابِ أُنْمِ» کذابی که دائماً دروغ‌های بزرگ سرهم می‌کند [۲۲۳] «يَلْقُونَ السَّمْعَ» با دقت گوش می‌دهند و برای آن سر خود را خم می‌کنند [۲۲۴] «وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ» گمراهان از شعراء پیروی می‌کنند و شعرهای او را روایت می‌کنند [۲۲۵] «فِي كُلِّ وَادٍ» در هر اسلوب از اسلوب‌های سخن از قبیل: مدح، هجاء و... «یَهِيمُونَ» غرق در آن می‌شوند و در

مَا آغَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَمْشِعُونَ ۲۰۷ وَمَا أَهْلَكَ مِنْ قَرِيبَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ۲۰۸ ذِكْرِي وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ۲۰۹ وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ۲۱۰ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ۲۱۱ إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعَزُولُونَ ۲۱۲ فَلَا تَنْفَعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونُ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ ۲۱۳ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۲۱۴ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۲۱۵ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۲۱۶ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۲۱۷ الَّذِي يَرِيكَ حِينَ تَقُومُ ۲۱۸ وَتَقَلِّبُ فِي السَّجَادِ ۲۱۹ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۲۲۰ هَلْ أَتَيْتُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ ۲۲۱ نَزَلَ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ ۲۲۲ يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْتُرُهُمْ كِذْبُونَ ۲۲۳ وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ۲۲۴ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ۲۲۵ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ۲۲۶ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْنَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ۲۲۷

سُورَةُ النِّعَمِ

آیاتها

نیتها

مدح و هجاء از حد تجاوز می‌کنند [۲۲۷] «وَالشُّعْرَاءُ» با هجاء حق به هجاء باطل کافران پاسخ دادند «أَنْ» منقلب یقولون» جایگاه بدی که به آنجا برخواهند گشت.

۳۷۴- سئل جبرئیل رسول الله - ع - عن الإحسان، فقال - ع - : «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ». آخره مسلم

جبرئیل از پیامبر - ع - درمورد احسان پرسید، فرمود: «آن است که بگونه‌ای خدا را عبادت کنی که انگار او را می‌بینی، که اگر تو هم آن را غی‌بینی قطعاً او تو را - می‌بیند».

سوره نمل [۱] «نمل» خوانده می شود: طار. سین «مبین» بیان کننده تمام چیزهای مفید برای انسان است [۲] «هدی» هدایتگر { «شری» مزده رسان } [۳] «یقینون الصلوة» حقوق نماز را آن گونه که خداوند واجب

کرده است به جا می آورند «یقینون» قاطعانه ایمان دارند، انگار چیزی را که بدان ایمان دارند می بینند [۴] { «يَتَأَلَّمُ عَذَابَهُمْ» اعمالشان را (توسط وسوسه شیطان و اتباع و یاران شیطان، و انسانهای شیطان صفت) در نظرشان می آرائیم { «يعصون» سرگردان و متحیرند [۶] «لَتَلَقَّ» به تو لقاء و عطا می گردد «من» لدن» از پیش [۷] «أَنَسْتُ» بسار» آتشی دیده ام { «شهاب» شعله ای از آتش «نفس» برگرفته و برداشته شده از اصل «نصلون» خود را با آتش گرم کنی [۸] «بورک» مقدس، پاک و پر خیر است «من فی النار» کسی که نزدیک آتش است (موسی «نفس» «و من حولها» کسی که در اطراف است (افرشگان حاضر) [۱۰] { «ان» عصای» عصایت را بینداز { «تهتز» با شدت و مضطرب

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

۳۷۷

سُورَةُ النَّملِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَّ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابِ مُبِينٍ ۱ هُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ۲ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۳ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ رَبَّتَاهُمُ
أَعْمَلَهُمْ فَمَنْ يَعْمَهُونَ ۴ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ
وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخِسُونَ ۵ وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ
لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ۶ إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَائِغًا
مِنْهَا يَخْبِرُ أَوْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَهَابٍ مِّنْ لَّعْنِكُمْ تَصْطَلُونَ ۷ فَلَمَّا
جَاءَهُ نُورٌ أَن بُورِكَ مِنْ فِي النَّارِ وَمِنْ حَوْلِهَا وَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ۸ يَمْوَسَّى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۹ وَأَلْقَى عَصَاكَ
فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَّى يُعَقِّبُ يَمْوَسَّى لَا تَخَفْ
إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمَرْسُولِ ۱۰ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَلْ حُسْنًا بَعْدَ
سُوءٍ فَإِنِّي عَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۱ وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخَرِّجْ يَضَاءً
مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تَبِعِ آيَاتِ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ
۱۲ فَلَمَّا جَاءَهُمْ ءَايَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۱۳

حرکت می کند «تاتها جان» انگار مار روشن و سریع السیر است «ولم يعقب» به پشت سر نگاه نکرد (برنگشت) [۱۱] «إلا من ظلم» و اما کسی که با ارتکاب گناه به خود ظلم کند «بدل حسنا عذرا» به جای کار بد، کار خوب انجام دهد [۱۲] «لی جیبت» در یقه پیراهنت بالای سینه «یضء» درخشان و نورانی تر از خورشید «من غیر سوء» بدون بهاری (پیشی یا مانند آن) نه معجزه که بیانگر صدق رسالت تو است [۱۳] { «فلما جاءهم» هنگامی که پیش ایشان آمد. مراد از آمدن، پدیدار شدن و جلوه گر گشتن است { «مبصره» قابل دید و واضح.

[۱۴] «خداایا» آن را انکار کردند و نپذیرفتند {الشیفایا} آنها را کاملاً باور داشتند و یقیناً می دانستند {علی} از روی تکبر از ایمان آوردن به آن { [۱۵] علیا } دانش فراوان { [۱۶] غلتا } به ما یاد داده شده است { [منطق الطیر] سورة النمل

وَجَعَدُوا بِهَا وَأَسْتَفْتَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ۱۴ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا
وَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلْنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ۱۵
وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَتَاءَتِيهَا النَّاسُ عِلْمَنَا مِنْطِقَ الطَّيْرِ
وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ۱۶ وَحُشِرَ
لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ۱۷
حَتَّى إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَكُونُهَا النَّمْلُ يُدْخِلُ
مَنْ يَكُونُكُمْ لَا يَحْطُمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ
۱۸ فَنَبَسَهُ ضَا حَكَّامٍ مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ
نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ۱۹
وَتَقَفَّ الطَّيْرُ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهَذْهَدَ أَمْ كَانَ مِنَ
الْفَاكِينَ ۲۰ لَا عَذِيبَ لَهُ عَذَابٌ شَدِيدٌ أَوَلَا أَدْبَحْنَاهُ
أَوَلَيْتُنِي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۲۱ فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ
أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَحِشْتُكَ مِنْ سَيِّئِ بَنِي آدَمَ ۲۲

فهمیدن سخن پرندگان (چون سلیمان صدای پرندگان را می فهمید از آن به سخن گفتن تعبیر شده است) { [اوتینا] به ما داده شده است } { [۱۷] حُشِرَ } گردآورده شد { [یوزعون] } جلویی ها نگاه داشته شدند تا دیگران بدانان برسند { [۱۸] واد النمل] دره مورچگان. سرزمین مورچگان { [لا يحطمنكم] سلیمان} با پا گذاشتن روی شما، شما را له و نابود نکند (خود را در معرض هلاک قرار ندهید) { [۱۹] فنبس ضایحا} تبسم کرد و خندید (تبسم آغاز خندیدن و بدون صدا است) { [اوزعنی] } چنان کن که همواره سپاسگزار نعمت های تو باشم { [۲۱] سلطان مبین] } دلیل واضح و بیانگر عذر وی در تأخیر { [۲۲] غیر بعید] زمان کم { [بنیا] } با خبر مهم.

۳۷۵ - قال رسول الله - ﷺ - عن

معاصر الأنبياء: «لا تُورث، ما تركنا فهو صدقة إننا يأكل آل محمد من هذا المال». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - در مورد پیامبران فرمود: «از ما پیامبران ارث برده نمی شود و هر چه را بر جای بگذاریم صدقه است، قطعاً آل محمد تنها از این مال می خورند.

۳۷۶ - قال - ﷺ - : «إِنَّ نَمْلَةَ قُرِصَتْ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، فَأَمَرَتْ بِقَرِيَةِ النَّمْلِ فَأَحْرَقَتْ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: أَفِي أَنْ قُرِصَتْكَ نَمْلَةٌ أَهْلَكَتْ أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تَسِيحُ؟». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مورچه ای یکی از پیامبران را گزید، و آن پیامبر دستور داد تا شهر مورچه را آتش زنند، خداوند به او وحی نمود: آیا به خاطر اینکه یک مورچه تو را گزید، امتی از امتها را که تسبیح خدا می کردند، نابود کردی؟».

[۲۳] «امراة» مراد: بلقیس ملکه سبا است «عرش» تخت پادشاهی [۲۴] «فَصَدَّهمْ عَنِ السَّبِيلِ» ایشان را از راه حق بازداشته و پدر برده است [۲۵] «الَّذِينَ سَجَدُوا» هان ای قوم من سجده برید. یا هدایت نمی شوند تا برای

شَوْكَ النَّاسِ

۳۷۹

لِإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

خدا سجده برند «لا» اضافه

شده و یا نون «أن» ادغام پیدا کرده است) «يُخْرِجُ الْحَبَّ» چیزهای نهان و پوشیده را آشکار می سازد (نهان آسمان، باران است؛ و نهان زمین، گیاه، گنج و... است) [۲۸] «تَوَلَّ عَنْهُمْ» کمی از ایشان دور شو «مَآذَا يَرْجِعُونَ» تصمیم ایشان بعد از مشورت چه خواهد بود [۲۹] «الْمَلَأُوا» روسا و سران قوم [۳۱] «الَّذِينَ تَعْلَمُونَ» تا اینکه بر من تکبر نکنید «مسلمین» ایمانداران، فرمانبرداران و خاضعان [۳۲] «تَشْهَدُونَ» حاضر می شوید (برای رایزنی) [۳۳] «أُولَئِكَ» دارندگان شدت وحدت جنگی.

۳۷۷- قال رسول الله - ﷺ - :
«يقول الله تعالى: يا عبادي! لو
إن أُولَئِكَ منكم وآخركم وإنسكم
وجنكم، كانوا على أتقى قلب
رجلي منكم ما زاد ذلك في ملكي
شيئاً، يا عبادي! إنما هي أعمالكم

إِنِّي وَجَدْتُ أَمْرًا تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا
عَرْشٌ عَظِيمٌ ٢٣ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْءِ مِنْ
دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ
فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ٢٤ أَلَا يَسْجُدُونَ لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْحَبَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ٢٥ اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ٢٦ قَالَ سَنَنْظُرُ
أَصْدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٢٧ أَذْهَبَ بِكَ نَبِيٌّ هَذَا
فَالْقِيَةِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ٢٨ قَالَتْ يَا أَيُّهَا
الْمَلَأُوا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيْكَ كِتَابٌ كَرِيمٌ ٢٩ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُ بِسْمِ
اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ٣٠ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأُتُوْنِي مُسْلِمِينَ ٣١
قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى
تَشْهَدُونَ ٣٢ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُواؤُا فَوْقَهُ وَأُولُوا أَيْسَ شَدِيدُوا أَمْرًا إِلَيْكَ
فَأَنْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ٣٣ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً
أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَآةَ أَهْلِهَا أَذَلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ٣٤
وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ٣٥

أَحْصِيَهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ أَيْهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلِيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومُنِي إِلَّا نَفْسُهُ. اخبره مسلم
ببأسر - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: ای بندگانم! اگر اول و آخر شما اعم از انسان یا جن، به اندازه متق ترین فرد،
تقوا داشته باشید، چیزی بر دارایی من نمی افزاید؛ ای بندگان من! اگر اول و آخر شما اعم از انسان یا جن به اندازه
فاسدترین فرد، فاسد و فاسق باشید، چیزی از دارایی من کم نمی کند؛ ای بندگان من! این تنها اعمال شما است که برایتان
برمی شمارم و آنها را به تمام و کمال به شما برمی گردانم (و ثواب یا عقاب آن را به شما می رسانم) پس اگر کسی نامه اعمالش
را خوب یافت باید خدا را شکر کند و هرکس غیر از این یافت باید تنها خودش را سرزنش کند».

[۳۶] «أَفَتَدِينُ بَالٍ» صحیح است که به من دارایی بدهید؟ (صحیح نیست) {«اتان» به من عطاء فرموده است «اتانکم» آورده‌اید «تفرحون» شادمان و خوشحال می‌شوید} [۳۷] «ارجع الیه» این خطاب سلیمان است به رئیس گروه بلقیس {به سوی ایشان برگرد «فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ» به سراغ آنان می‌آئیم «جشود» لشکرها {«لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا» تاب و توان مقاومت در برابر آن را ندارند «صاغرون» خواران و ذلیلان با اسیر شدن [۳۸] {«السلطان» بزرگان. رؤساء «اتیکم» کدامیک از شما «يَأْتِيَنِي بِعَرْشِهَا» تحت بلقیس را برای من می‌آورد «يَأْتُونِي» یش من بیایند {«مسلمین» خاضعانه [۳۹] «غفريت من الجن» جن رئیس و بسیار نیرومند {«اتیک به» آنرا نزد تو می‌آورد {«من مقامک» از جاییت. از مجلس داوریت میان رعیت (از جاشگاه تا ظهر برای داوری می‌نشست) [۴۰] {«الذي عنده علم» یکی از فرشتگان (آصف یا جبرئیل یا غیر این دو) {«یرتد» برگردد (مراد چشم برهم نهادن است) {«طرئک» نگاهت. پلک

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنْ قَالَ أَتُمَدُّونِي بِمَالٍ فَمَاءَ اتْنِ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا ءَاتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَيْدَتِكُمْ تَفْرَحُونَ ۚ ۳۶ أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُثُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ۚ ۳۷ قَالَ يَأْتِيَنَّهَا أَلَكُمُ الْمَاءُ أَتَنِي ۚ بَعْرِشَهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ۚ ۳۸ قَالَ عِيفْرِتُ مَنِ الْجِنِّ أَنَا ءَالِيكَ بِهِ ۚ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِي ۖ أَمِينٌ ۚ ۳۹ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا ءَالِيكَ بِهِ ۚ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِي رَبِّي لَبِئْسَ الْأَشْكُرُ ۚ أَمْ أَكْفَرُ ۚ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌ كَرِيمٌ ۚ ۴۰ قَالَ تَكَرُّوْا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَنْهَدِي ۚ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ۚ ۴۱ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ ۚ وَأَوُّوْا نَبَا الْعِلْمِ ۚ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ۚ ۴۲ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ۚ ۴۳ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا ۚ قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ ۚ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ۚ وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ ۴۴

چشم بعد از باز شدن (کنایه از سرعت است) {«السلطان» تا مرا امتحان کند (در حالی که از من به من آگاهتر است) [۴۱] {«تَكَرُّوْا لَهَا عَرْشَهَا» ویژگی‌های او را تغییر دهید به طوری که شناخته نشود} [۴۲] {«كَانَتْ هُوَ» مثل اینکه خودش است. انگار این همان است «أَوْتِنَا الْعِلْمَ» آگاهی یافته بودیم} [۴۳] {«ادْخُلِي الصَّرْحَ» داخل قصر شو (سلیمان قصری بنا کرده بود و راهبای آن را از شیشه صاف و بلورین ساخته بود که در زیر آن آب جاری بود) «رَأَتْهُ» بلقیس راهبای قصر را دید که از بلور صاف ساخته شده است «حَسِبَتْ» گمان برد {«لُجَّةً» آب فراوان «كَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا» از ترس اینکه لباسش خیش شود پاهای خود را پرنه کرد (نمود) صیقل زده و صاف (من قواریر) ساخته شده از شیشه.

{ [۴۵] **الزَّيْفَانِ** دو گروه. دودسته. مراد کافران و مؤمنان است **تَحْمِلُونَ** نزع و کشمکش می کنند [۴۶] **لَمْ تَسْعَ جُلُودُكُمْ** چرا عجله می کنید **السَّيِّئَةِ** بدی (مراد عذاب خدا است) **الْحَسَنَةِ** نیکی (مراد نعمت و

سُكْرَةُ السَّمَاءِ

۳۸۱

الْبَاقِ عَنِ النَّبِيِّ

رحمت حاصل از ایمان به خداوند است) { **لَوْلَا** چرا نه [۴۷] **أَطْرَافُ نَابِكِ** شما را بد فال و بد شوم می دانیم. چون دچار سختی شده ایم **أَطْرَافُكُمْ** عند الله بد بدبختی و بدطالعی شما از سوی خدا است **تُفْتَنُونَ** شیطان شما را گول می زند [۴۸] **الْمَدِينَةِ** شهر. مراد شهر جبر است که بین حجاز و شام واقع است و «مدائن صالح» نامیده می شود **تَسْعُهُ رَهْطٌ** نه نفر از رؤسا هر کدام با دارودسته اش [۴۹] **تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ** به خدا سوگند بخورید (همدیگر را دستور دادند که به خدا سوگند بخورند) **لَنُبَيِّنَنَّ** و **أَهْلَهُ** او و خانواده اش را شبانه خواهیم کشت **مَاشِدُنَا** ما حاضر نبوده ایم **مَهْلِكُ أَهْلِهِ** مکان هلاک ایشان [۵۰] **مَكْرُوا** مخفیانه چاره جویی کردند { **وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ** }

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فِرْقَانِ يَخْتَصِمُونَ ^{۴۵} قَالَ يَقَوْمِ لِمَ تَسْعَ جُلُودُكُم بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ^{۴۶} قَالُوا أَطْرَافُ نَابِكِ وَيَمْنُ مَعَكَ قَالَطْرُكُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ^{۴۷} وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ^{۴۸} قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّنَنَّ لَهُمْ وَاَهْلُهُمْ فَيَكُونُوا لَنَا مَآشِدَنَا مَهْلِكُ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ^{۴۹} وَمَكْرُؤًا مَكَرًا مَكْرًا نَامَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ^{۵۰} فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَادِمَرَّ نَاهُمْ وَقَوْمُهُمْ جَمْعِينَ ^{۵۱} فَبَلَكَ بَيُوتُهُمْ خَاوِبَةً بِمَا ظَلَمُوا إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ^{۵۲} وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُوبُونَ ^{۵۳} وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَلْحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ^{۵۴} أَيُنْكُمُ اللَّاتُ تُؤْنُونَ ^{۵۵} الرِّجَالِ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُجَاهِلُونَ ^{۵۶}

در حالیکه ایشان خبر نداشتند { [۵۱] **دَمَرْنَاهُمْ** نابودشان کردیم [۵۲] **خَاوِبَةً** خالی، خراب و منهدم [۵۳] **أَتُمْ تَبْصِرُونَ** در حالی که می دانید آن کار، قبیح است. یا همدیگر را در حال ارتکاب کار زشت می بینند (آنان برای میالغه در گناه، گناهان را در جاهای عمومی در مقابل دید دیگران انجام می دادند) [۵۴] **تُجَاهِلُونَ** نادانان.

۳۷۸ - قال رسول الله - ﷺ : « اقرب ما يكون العبد من ربه وهو ساجد، فأكبروا الدعاء ». أخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: « نزدیک ترین حالت بنده به پروردگارش حالتی است که او در سجده است، بنابراین (در حالت سجده) بسیار دعا کنید ».

[۵۶] { اَخْرَجَا } بیرون کنید «ال لوط» خاندان لوط (مراد پیروان مؤمن و گرویدگان به لوط است) «اناس» مردمان { یَطْهَرُونَ } از کار ما بیزاری و پاکی می جویند [۵۷] «قَدَرْنَاهَا» بر او حکم کردیم { من الغاصین }

اینکه در زمره باقیانندگان در

عذاب باشد [۵۸] «أَمْطَرْنَا

عَلَيْهِمْ مَطَرًا» از آسمان

سنگهایی همچون باران بر سر

آنها نازل کردیم «سَاءَ» قبیح

است { الْمُنْذِرِينَ } بیم

داده شدگان { [۵۹] «وَاللَّهُ

خَبِيرٌ» آیا خدا بهتر است؟

«أَمَّا بَشْرُكُونَ» یا چیزهایی

که شریک خدا می سازید؟

[۶۰] «حَدَّثَ ذَاتَ بَهْجَةٍ»

باغهای زیبا و پر رونق «قومٌ

یَعْدِلُونَ» قومی هستند که از

حق عدول می کنند [۶۱]

«قَرَارًا» مکان استقرار برای

هر چیزی که روی آن است

«رَوَاسٍ» کوههای پابرجا و

استوار «البحرین» دریای

شور و دریای شیرین

«حَاجِزًا» فاصله که مانع از

ترکیب آن دو می شود

[۶۲] «الْمُضْطَرُّ» کسی که

سختی و درماندگی او را به

تضرع به سوی خدا واداشته

است [۶۳] «بَشْرًا»

بشارت دهندگان «بین یدی»

فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا
لُوطٌ مِّن قَرَبَيْكُم إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَطْهَرُونَ ۝۵۶ فَأَنجَيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَاتَهُ قَدَرْنَاهَا مِنَ الْغَيْرِ ۝۵۷ وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهِمْ مَطَرًا سَاءً مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ ۝۵۸ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ
عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى ۝۵۹ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ۝۵۹
أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ
أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ۝۶۰ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ۝۶۰
أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا
رَوَاسٍ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۝۶۱ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝۶۱ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ
وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُ لَكُم خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۝۶۲ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا نَذَكَّرُونَ ۝۶۲ أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي
ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمِنْ يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ ۝۶۳ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝۶۳

مقابل «رَحْمَتِهِ» باران رحمتش.

۳۷۹- قال النبي - ﷺ -: «ما على الأرض مسلم يدعو الله تعالى بدعوة إلا آتاه الله إياها، أو ضَرَفَ عنه من السوء مثلهَا ما لم يدعْ بِإِغْمٍ أو قطيعَةٍ رَّجِمَ». فقال رجلٌ من القوم: إِذَا نَكَّرْتُ. قال: «الله أَكْثَرُ». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر روی زمین مسلمان نیست که دعای به درگاه خدا نماید مگر اینکه خداوند آن را به او می دهد یا به اندازة آن بدی را از او دور می گرداند، مادام که به گناه یا قطع صلۀ رحم دعا نکند. مردی گفت: از این پس زیاد دعا می کنیم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند بیشتر (یعنی احسان او از درخواست شما بیشتر است).»

{ [۶۴] «سَدَّ الْخَلْقَ» آفرینش را آغاز می‌کند «بَعِيدَهُ» آن را برگشت می‌دهد «هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ» دلیل و برهان خود را بیان دارید { [۶۵] «آيَاتِهِ» چه وقت { [۶۶] «إِنَّمَا يَعْزِلُ فِي الْأَخْرَةِ» دانش آنان درباره قیامت به پایان رسیده است

الْبُرْهَانِ

۳۸۳

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

أَمْ يَبْدُوُا أَنْ يَخْلُقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُمْ يَرُوقُونَ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِقُلُوبِهِمْ هَاسِتُوا إِذْ هُمْ يُدْعَوْنَ أَنْ يَكُونُوا
 قُلُوبَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبِ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
 آيَاتِهِ يُعْذِرُونَ ۖ بَلْ أَدْرَكَ عَلَيْهِمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ
 فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ۖ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 أَءِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاءُنَا أَيْنَا لِمُخْرَجُونَ ۖ لَقَدْ وَعَدْنَا
 هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۖ
 قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عِقَابُ الْمُجْرِمِينَ
 ۖ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ۖ
 وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۖ قُلْ عَسَى
 أَنْ يَكُونَ رَدْفٌ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ۖ وَإِنَّ رَبَّكَ
 لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ۖ وَإِنَّ
 رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ۖ وَمِمَّنْ غَايَبَتِ
 فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۖ إِنْ هَذَا إِلَّا قُرْآنٌ
 يَقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۖ

حَتَّى لَا يَفْخَرُ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا

يَبْغِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ». حدیث صحیح أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به من وحی نموده است که با همدیگر قرونی کنید تا کسی بر دیگری فخر نفروشد و کسی بر کسی سرکشی نکند».

۳۸۱- و قال رجل: يا رسول الله! إني أحب أن يكون رداي حسنا، وتعلي حسنة، أفن الكبر ذلك؟ فقال - ﷺ - : «لا، إن الله جميل يحب الجمال». أخرجه أبو داود.

مردی گفت: ای رسول خدا، من دوست دارم که لباسم زیبا و نیکو باشد، کفشم نیکو باشد، آیا این تکبر به حساب می‌آید؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «نه، خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد».

[۸۰] «إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْوَعْدَ» و نمی توانی به جاهلان و کافران بفهمانی و آنان همچون مردگان هستند که دلیل و برهان برایشان فائده‌ای ندارد «وَلَوْ أَنَّهُمْ دَبَّرُوا مَكْرًا» و اگر داندانه بشت می‌کنند [۸۱] «إِنْ تَسْمِعُ» شنوای گردانی
 الجزاء العذبة سُبْحَانَ الْمَلِكِ ۳۸۴

[۸۲] «إِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ» زمانی

که نشانه‌های قیامت آشکار شد «دَابَّةٌ مِنَ الْأَرْضِ» این یکی از علائم قیامت است (روایت شده است که مراد از آن حیوان عظیم‌الجثه‌ای است دارای دست و پا و از نوع انسان غمی باشد) [۸۳]

«فُجَاءًا» گروه «يُوزَعُونَ» به یکدیگر ملحق و در کنار هم نگاه داشته می‌شوند [۸۵]

«وَقَعَ الْقَوْلُ» فرمان عذابی که به سبب ظلمشان بدانان وعده داده شده است، صادر کرد [۸۶] «مُبْصَرًا» روشن

[۸۷] «فَضْرَعًا» بسیار ترسید «دَاخِرِينَ» فروتنان [۸۸]

«تَحْسِبُهَا جَامِدَةً...» کوهها را به ظاهر ساکن و بی حرکت می‌پنداری در حالیکه مانند

ایرها در حرکت هستند.

۳۸۲- قال رسول الله - ﷺ -

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَرَوْا عَشْرَ آيَاتٍ: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَالذَّلْجَالُ، وَالدَّابَّةُ، وَخُرُوجُ يَأْجُوجَ وَ

وَأَنَّهُ لَهْدَى وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۷۷ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۷۸ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ۷۹ إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ الضُّمُّمُ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ۸۰ وَمَا أَنْتَ بِهَدَى الْعُصَى عَنْ ضَلَاتِهِمْ إِنْ تَسْمِعُ إِلَّا أَمَنَ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ۸۱ وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ۸۲ وَيَوْمَ نَخْشِرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّنْ يَّكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ۸۳ حَتَّى إِذَا جَاءَهُ وَقَالَ أَكْذَبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّا ذَاكُمْ تُعْمَلُونَ ۸۴ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ۸۵ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلِيلَ لِسَانِكُمْ فَأَنَّهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۸۶ وَيَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ فَفَرَجَ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوَةٍ دَاخِرِينَ ۸۷ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنْفَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ۸۸

و خُرُوجُ يَأْجُوجَ وَ مَاجُوجَ، وَخُرُوجُ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَالدَّجَالُ، وَثَلَاثَةُ خُسُوفٍ: خُسُوفُ الْمَغْرِبِ، وَخُسُوفُ الْمَشْرِقِ، وَخُسُوفُ بَحْرِ رَمْلَةِ الْعَرَبِ، وَنَارٌ تَخْرُجُ مِنْ قَعْرِ عَدْنٍ تَسْوِئُ أَوْ تَحْشُرُ النَّاسَ. ثَبُتَ مَعَهُمْ حَيْثُ بَاتُوا، وَثَقِيلَ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا». أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی‌شود تا اینکه ده نشانه را ببینید: ۱- طلوع خورشید از مغرب ۲- دود ۳- دابۀ الارض ۴- آمدن یأجوج و ماجوج ۵- آمدن عیسی - علیه السلام - ۶- دجال، و سه خسوف. ۷- خسوفی در مغرب ۸- خسوفی در مشرق ۹- خسوفی در جزیرۀ العرب ۱۰- آتشی که از جاهی در عدن خارج می‌شود و مردم را گرد می‌آورد و آنان را دنبال می‌کند که هرکجا بروند و در هرکجا بایستند آتش با آنان خواهد بود».

{ [۸۹] «لَزَن» نرس و هراس «أَمْنُون» جمع آمن. در امن و امان { [۹۰] «لَكُنْتُ وَجْهَهُم» به رو در آتش افکنده می شوند { [۹۱] «أُمِرْتُ» به من دستور داده شده است { «الْبَلَدَةُ» مکه. { «حَرَمُهَا» آن را حرمت و کرامت بخشیده است. آن را

الجزء العنبري

۲۸۵

سُورَةُ التَّكْوِيْنِ

حرام کرده است [۹۲] «وَأَن اتَّخَذَ الْقُرْآنُ» و اینکه قرآن را تلاوت کنم «الْمُنْذِرِينَ» بیم دهندگان [۹۳] «سَمِعْتُمْ» آیات» و آثار قدرت خود را به شما نشان خواهد داد «فَتَعْرِفُونَهَا» و شما آنها را خواهید شناخت.

بجزه فص

[۱] «طَسَمَ» خوانده می شود: ط. سین. میم [۲] «الْمِیْن» واضح و بیان کننده [۳] «نَبَأ» خبر [۴] «عَلَا فِي الْأَرْضِ» در سرزمین مصر سرکشی و قلدری کرد «شِعْرًا» گروهها (برای خدمت، بردگی و رسوایی) { «يُسْـَٔفُ» ضعیف و ناتوان می کرد «طَائِفَةً مِنْهُمْ» مراد سیطیان یا بنی اسرائیل است «يُذِیْعُ» سر می برید { «يَسْحَى سَاهِم» دختران و زنان را برای خدمت باقی می گذاشت.

۳۸۳- قال رسول الله - ﷺ :-

یومُ فُتِحَ مَكَّةُ: «إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَمٌ لِلَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحَرَمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، لَا يُحْضَرُ شَوْكٌ وَلَا يُنْقَرُ حَيْدُهُ، وَلَا يُلْقَطُ لِقَطْعِهِ إِلَّا مِنْ عِزْفِهَا وَلَا يُحْتَلَى خَلَاؤها» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - در روز فتح مکه فرمود: «قطعاً خداوند در روزی که آسمانها و زمین را آفرید این شهر را حرام گردانید، بنابراین به حکم خدا تا روز قیامت حرام (و حرم امن الهی) است، خار (و علف هرز موجود در) آن نباید کنده شود، شکار آن نباید رمانده شود، اشیاء افتاده روی زمین نباید برداشته شود مگر اینکه کسی بخواد آن را توصیف کند، و گیاهان آن نباید بریده شوند».

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فِرْعَ يَوْمَئِذٍ أَمْنُونَ ۸۹
وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ يُخْزَوْنَ
إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۹۰ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ
الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ۹۱ وَأَنْ أَتْلُو الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي
لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنْذِرِينَ ۹۲ وَقُلِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ سِرِّيكُمْ ؕ أَيْبُنِيهِ فَنَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۹۳

سُورَةُ الْقَصَصِ

الأنبا

النبأ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَمَ ۱ تِلْكَ ءَايَةُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ تَتْلُوا عَلَيْكُمْ
مِنْ نَّبَأِ مُوسَىٰ وَقِرْعُونَ بِالْحَقِّ لَقَوْمٌ يُؤْمِنُونَ ۳ إِنَّ
فِرْعُونََ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيْعًا يَسْتَضْعِفُ
طَائِفَةً مِنْهُمْ يذِیْعُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِ نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ
مِنَ الْمُفْسِدِينَ ۴ وَرَبُّكَ أَنْتُمْ عَلَى الَّذِينَ أَسْـَٔفُوا
فِي الْأَرْضِ وَتَجْعَلُهُمْ أُيْمَةً وَتَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ۵

[۶] ﴿فَكَفَّنَ لَهُمُ فِي الْأَرْضِ﴾ آنان را بر مصر مسلط می‌کنیم ﴿فَتَرَىٰ﴾ می‌نمایانیم ﴿عِيسَى﴾ عیسا، وزیر و مستشار فرعون ﴿يَحْذَرُونَ﴾ از آنان می‌ترسند (از دست دادن سلطنت، یا هلاکت) [۷] ﴿أَوْحَيْنَا﴾ الهام کردیم ﴿إِلَىٰ﴾ (آن) ارضیه که او را شیر بده ﴿خَفَّتْ﴾ بر او ترسیدی ﴿أَلَيْسَ﴾ (او را) ببنداز؟ ﴿الْيَمِّ﴾ آب زیاد (رود نیل) [۸] ﴿فَالْقَلْبَ﴾ {
 خاندان فرعون او را برگرفتند} ﴿حِزْنًا﴾ مایه غم {
 كانوا خاطنين} گناهکار بودند [۹] ﴿قَرَّةَ عَيْنٍ﴾ مایه سرور و شادمانی است {
 عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا} شاید برای ما مفید باشد { [۱۰] ﴿فَارْعَا﴾ خالی از هر چیزی غیر از موسی بود {ثَشَدِي بِهِ} که از شدت ترس راز او را آشکار کند که پسر او است {رَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهَا} دل او را با اعطای صبر استوار داشتیم [۱۱] ﴿قُصِّصَ﴾ او را دنیال کن و خیرش را بیاور {فَبَصَّرْتَهُ} او را دید {عَلَىٰ حِمْلٍ} از دور [۱۲] ﴿وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصِيبٌ﴾ [۱۳] ﴿فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ آتِهِ﴾ کی نفرعینها و لا تحزن و لتعلم أنك وعد الله حق و لكن أكثرهم لا يعلمون

وَمَكَّنَ لَهُمُ فِي الْأَرْضِ وَتَرَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمْلَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَّكَانًا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَكَلِمَةٍ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِ وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾ فَالْقَلْبَ عَالِ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمْلَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتْ أُمُّ رَأْسٍ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِعَانًا كَاذِبًا لِّسَانِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهَا لَتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّصِي بَصُرْتَهُ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصِيبٌ ﴿١٢﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ آتِهِ كَيْ نَفْرَعَيْنَهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّكَ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

سرپرستی و تربیت او را برعهده گیرند {**«ناصحون»** دلسوزان، خیرخواهان} [۱۳] {**«فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ آتِهِ»** موسی را به مادرش بازگردانیم} {**«نَفَرَعَيْنَهَا»** تا یا دیدن فرزندش شاد گردد.

۳۸۴- عن ابن مسعود - رضي الله عنه - قال: سئل النبي - ﷺ - أي العمل أحب إلى الله تعالى؟ قال: «الصلوة على وقتها».

قلت: ثم أي؟ قال: «يزر الدين». قلت: ثم أي؟ قال: «الجهاد في سبيل الله». متفق عليه

ابن مسعود - رضي الله عنه - گوید: از پیامبر - ﷺ - پرسیدم که کدام عمل نزد خدا محبوبتر است؟ فرمود: «نماز خواندن در وقتش». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «نیکی کردن به والدین». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «جهاد در راه خدا».

[१६]

FAN

سورة القصص

بدون اینکه اهالی شهر مطلع

کمک خواست!

من عدوّه از اهالی مصر

وسی با مشت به سینه او زد

هذا من عباء الشيطان ان

د که خشم و اشدداً

عن سنگدل ک د

کی اسرار (۱۷)

کتابتیں ایک تقریباً طبعاً

مددگار مجرمان

فتاری و مجازات خویش

ی بلند او را به فریاد

۱۹. دور از هدایت [۱۹]

۴. ستمگر زورگو باشی [۲۰]

قال رسول الله - ﷺ -: «ليس

انیت بر نفس خود تسلط داشته باشد

ولما بلغ أسده، واستوى، آتتته حكما وعِلما وكذا في مجزئ

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنَّهٗ هَدَانَا ۚ لَوْلَا اَنَّهٗ هَدَانَا لَمَا كُنَّا مِنَ الْمُفْسِدِيْنَ

فَاسْتَغْنَاهُ الَّذِي مِنْ شَعْبِهِ عَا أَلْأَيُّهَا مَنْ أَمْرُهُ

فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ

يَا رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْرِضْ لِي وَعَصْرُهُ إِنَّكَ هُوَ

أَمْ لَمْ يَكُنْ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى قَوْمِهِ لِيُؤْخَذَ مِنْهُمْ فِئَةٌ يَكْفِيهِمْ يَزِيدُ بِالنَّدَابِ

ذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ لِيَسْتَصْرِحَهُ قَالَ لَهُ فَمَنْ سَأَلَكَ عَنْهُ

١٨ بَيْنَ فَلَمَّا انْأْرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ

وَيَا رِبِّیْ تَعَالَتْ لَكَ اِلَآهَ مِیْسَ اِنْ رِیْدَ اِلَآ

مَاءًا حَارًّا وَمِنْ أَفْئِدَةٍ رَافِقَةٍ

مِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرِجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ۝

جِئْنَا بِهَا حَافِيًا يَرْوِبُ قَالَ رَبِّ بِحَنِيٍّ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٢١

ستمگر زورگو باشی [۲۰] یسعی با شتاب آمد اشرف و یزدگان قدم

قال رسول الله - ﷺ -: «ليس الشديد بالصرعة، إنما الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب».

نیت بر نفس خود تسلط داشته باشد».

[۲۲] { تَوَجَّهَ } رو کرد { تَلَقَّاهُ مَدِينٌ } جانب شهر شعیب { عَسَى } امید است { سَبِيلُ السَّيْلِ } راه میانه که خالی از ناهوارها است و راه نجات است [۲۳] { مَاءٌ مَدِينٌ } چاه مدین که از آن آب برمی داشتند { وَجَدَهُ } یافت { أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ } گروه زیادی از مردم

{ يَقُونَ } چهارپایان خود را سیراب می کنند { مَنْ } دُوْنِهِم پائین تر از آنان { تَذُودَانِ } گوسفندان خود را از ترس چوپانان قویتر، از شلوغی و از قاطعی شدن پا گوسفندان مردم دور می کردند { مَا خَطْبُكَ } کارتان چیست؟ چرا گوسفندانستان را همانند دیگران آب نمی دهید؟ { تَصِدُّوهُمْ } چوپانان گوسفندان خود را از آب می گیرند { اَشْجُ كَبِيرٌ } پیرمرد کهنسال { [۲۴] مَنْ } خیر فقیر من نیازمند هر چیزی هستم که برای من بفرستی * [۲۵] { عَلِ } استیاء با شرم و حیاء { [۲۶] اِذَا بَدَأَ } ای پدر من! پدرجان! { اِذَا جَاءَ } او را اجیر کن { [۲۷] تَأْتِرُنَ } جهت پرورش گوسفندان برای من کار کنی

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلَقَّاهُ مَدِينٌ قَالَ عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ۲۲ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدِينٍ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ أَمْرَاتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ۲۳ فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ۲۴ فَجَاءَهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّكِ آتِيَةٌ بِكَمْثٍ يُبْغِزُكَ أَجْرُ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۲۵ قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَبَاطُ أَسْتَجِرُّهُ إِنَّكِ خَيْرٌ مِنْ أَسْتَجَرْتُ الْقَوِيَ الْآمِنُ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِكَ وَنُؤَيِّدَ بَنِي هَاشِمٍ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حِجَجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۲۶ قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ۲۷

{ اَلْمَدِينَةُ } هشت { حِجَجٌ } سالها [۲۸] { اَيُّمَا الْاَجَلَيْنِ } نصیب هر کدام از این دو مدت را در خدمت تو بر آوردم { فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ } اگر مدت کم را انتخاب کردم به من ستم نمی کنی و بر مدت من غمی افزایی.

۳۸۶- قال رسول الله - ﷺ : «الحياة لا يأتي إلا بخير». متفق عليه

- پیامبر - ﷺ : فرمود: «از حیات جز خیر و برکت نتیجه دیگری حاصل نمی شود».

* پیامبر - ﷺ : فرمود: «پروردگارا! با نیازمند ساختن من به خودت، مرا غنی ساز و با بی نیاز کردن من به خودت مرا فقیر ماز».

[۲۹] {فَصَى} بسر برد {ساز باهله} همراه خانواده اش به راه افتاد {انْس} آشکارا دید {الطور} کوه طور {ناراً} مراد: نور ربانی است {امْكُثُوا} بایستید {انْكُم مَّهَا بَعِي} کسی را پیام که راه را به من نشان دهد (بعد از اینکه راه را گم کرده بودند) {جَذْوَةً} شعله، چوبی
 با آتش بدون زبانه {تَصْطَلُونَ} خود را بدن گرم کنید [۳۰] {فَلَمَّا آتَاهَا} هنگامی که موسی به کنار آتش آمد {تَوَدَّى} ندا داده شد. فریاد زده شد {شَاطِئِي} کناره. ساحل. ناحیه {الوادي} سرزمین {الأمين} راست {البقعة} منطقه، قطعه ای زمین {من الشجرة} از میان درخت، از سوی درخت [۳۱] {التي عصاك} عصای خود را بپنداز [۳۱] {تَهَيَّ} با سرعت و شدت حرکت می کند {جاناً} مار کمرنگ و سریع السیر {ولی مديراً} روی برگرداند {ولم يعقب} پشت سر خود را نگاه نکرد {اقبل} رو کن. بیا {الامين} جمع: آمن؛ در امن و امان [۳۲] {اسلك} یدک دست راست را داخل کن {جيبك} یقه پیراهنت {بيضاء} دارای

فَلَمَّا فَصَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ ۚ إِنَّكَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ۚ ۲۹ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَمْوَسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۚ ۳۰ وَأَنْ لَّيْ عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا ظَهَرَ لَهُ أَنَّهُ جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَّى يُعْقِبُ يَمْوَسَىٰ أَقْبَلَ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ۚ ۳۱ أَسْلَكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ فَخَرَجَ يَبْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَأَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ ۖ فَذَنَبَكَ بَرَهَانٍ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَسِيقِينَ ۚ ۳۲ قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ۚ ۳۳ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي ۚ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ۚ ۳۴ قَالَ سَنَسُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا ۖ بِآيَاتِنَا أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغٰلِبُونَ ۚ ۳۵

شعاعی قویتر از شعاع خورشید {من غیر سوء} بدون بیماری از قبیل: پسمی و مانند آن {و اضمم اليك جناحك من الرهب} دست راست را بر سینات بگذار تا ترس آن فرو ریزد {فذانك} این دو تا (اشاره به عصا و دست است) {برهانان} دو دلیل قاطع و واضح [۳۳] {انني قتلتهم نفساً} من کسی از آنان را کشته ام [۳۴] {افصح مني لساناً} از من زبان بلیغ تر و فصیح تری دارد {رداء} یاور و مددکار {يصدقني} با توضیح گفتار من و ردّ شبهات دیگران راستی و درستی مرا روشن می کند [۳۵] {سنسد عضدك} تو را تقویت و پشتیبانی می کنیم {سلطاناً} برهان یا تسلط و غلبه.

[۳۶] {بَابَاتِنَا} با معجزات ما {ثَنَاتٌ} روشن {مُفْتَرِی} به دروغ به خدا نسبت می دهد {مَا سَمِعْنَا} نشنیده ایم} [۳۷] {عَاقِبَةُ الدَّارِ} سرانجام پسندیده برای زندگی دنیا (بهشت) [۳۸] {وَأَقْبَدَ} بیغورز {هَامَانُ} وزیر اعظم یا

۳۹۰

لِلْغَاثِ

سُورَةُ الْفَصَحِ

نخست وزیر فرعون بوده

است {عَلَى الطِّينِ} بر

قالهای گل که در آن پخته و

تبدیل به آجر می شود

{صَرَخًا} کاخ بزرگ و بلند

{اِسْتَكْبَرَ} [۳۹] تکبر نمود.

خوشتن را بزرگ پنداشت

{هُوَ وَجُنُودُهُ} او (فرعون) و

لشکریانش {۴۰} {فَاخْذَنَاهُ}

و جنوده او و لشکریانش را

غرق و هلاک کردیم

{فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ} آنان را به

دریا پرت کردیم و غرق

نمودیم [۴۱] {لَا غُثَّةٌ}

پیشوایان در گمراهی [۴۲]

{اَتَّبِعْنَاهُمْ} در پی ایشان

روانه کردیم {لَعْنَةُ} دوری

از رحمت خدا {مِّنَ}

المقبوحین زشت رویان در

خلقت. یا دارای نشانه های

زشت و قبیح* [۴۳]

{الْكِتَابِ} تورات {الْقُرُونِ}

الأولی ملت های پیشین که

تکذیب پیامبران می کردند

{بَصَائِرَ لِلنَّاسِ} مایه عبرت

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ۳۶ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ ۖ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ۳۷ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَهْمَسُنْ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِّي صَرْحًا لَّعَلِّي أَطِيعُ إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۳۸ وَأَسْتَكْبِرُ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ۳۹ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَاظْطَرُّوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۴۰ وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَكُونُونَ إِلَى التَّكْوِينِ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يُصْرَفُونَ ۴۱ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعَنَكُمُ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ۴۲ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۴۳

برای مردم کردیم. یا سبب نور برای دها.

* اشاره است به توصیف خداوند از کافران به پلیدی و نجاست در این دنیا و روسیاهی، کبودی چشم و به بند و زنجیر کشیده شدن در روز قیامت.

۳۸۷ - قال رسول الله - ﷺ: «منهم من تأخذه النار إلى كعبه. ومنهم من تأخذه إلى رُكبتيه. ومنهم من تأخذه إلى حُجْرَتِهِ.

ومنهم من تأخذه إلى تَرْفُوتِهِ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هنگامی که کافران و گناهکاران داخل جهنم می شوند، برخی آتش تا قوزک پاهای ایشان

می رسد، برخی آتش تا زانویشان می رسد، برخی تا کمرشان می رسد، و برخی دیگر تا شانه هایشان می رسد».

[۴۴] «جَنَابِ الْغُرَى» در قسمت غربی کوه طور با توجه به موقعیت موسی - الخضر - هنگامی که تورات را دریافت کرد «فَصَبَا إِلَى حَرَى الْأَمْرَا» امر نبوت را برعهده او گذاشتیم (تورات را بدو عطا کردیم) «الشَّاهِدِينَ»

سُورَةُ الْفَصَحَاتِ

۳۹۱

الْجَنَابِ الْغُرَى

حاضران در آن هنگام [۴۵]

{ اِنْسَانًا قَرُونًا } نسلهائی را

آفریده ایم «تطاؤل» به درازا

کشید { اِنَاوِیَا } مقیم ساکن

[۴۶] «اِغْنَادِنَا» هنگامی که

موسی را صدا زدیم که تورات

را با قدرت و توان بگیر

{ اِنْتَنَزِرْ قَوْمًا مَا اَنَاسَهُمْ مِنْ

خَبَرٍ } تا قومی را (با آن بیم

دهی که پیش از تو پیامبری

به سوی ایشان نیامده است {

[۴۷] «وَلَوْلَا اَنْ تُصِيبَهُمْ

عِقَابِي ... عِقَابِي

گریانگیرشان شود (جواب

لولا محذوف است، تقدیر آن

چنین است: لعاجلناهم

بالعقوبة ولما ارسلناك رسولا

{ لَوْلَا اَرْسَلْتَنِي } چرا

نفرستاده ای { فَنَنْتَبِعْ

اِیَّانَكَ } تا از آیات تو

پیروی کنیم [۴۸] «وَلَوْلَا

اَوْقِي } چرا بدو داده غی شد

«سَحَرَان» مراد: تورات و

قرآن است «تَنَظَّاهِرَا»

یکدیگر را پشتیبانی می کنند

(یکدیگر را تصدیق

می کنند).

وَمَا كُنْتَ بِجَنَابِ الْغُرَى إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ
مِنَ الشَّاهِدِينَ ۴۴ وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَطَوَّلَ عَلَيْهِمُ
الْعُمُرَ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ
آيَاتِنَا وَلَكِنَّا مُرْسِلِينَ ۴۵ وَمَا كُنْتَ بِجَنَابِ
الْطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحِمَهُ مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا
مَّا أَتَتْهُمْ مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۴۶
وَلَوْلَا أَن تُصِيبَهُمْ مُّصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا
رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونُ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۴۷ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا
لَوْلَا أَوْقِيْ مِثْلَ مَا أَوْقَى مُوسَىْ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أَوْقَى
مُوسَىْ مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كِفْرٍ
۴۸ قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعُهُ
إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۴۹ فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ
أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَن أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَغْيَرٍ
هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّكَ إِلَهُهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۵۰

۳۸۸- قال رسول الله ﷺ: «ممن الأنبياء نبيّ إلا أعطيت ما مثله آمن عليه البشر، وإنما كان الذي أوتيته وحياً أوحاه الله إليّ، فأرجو أن أكون أكثرهم تابعاً يوم القيامة»، متفق عليه

پیامبر ﷺ - فرمود: «هریک از پیامبران (به تناسب زمان) دارای معجزاتی بوده اند که مردم در برابر آنها تسلیم شده و ایمان آورده اند، اما معجزاتی که به من داده شده است قرآن و وحی الهی است، بنابراین امیدوارم که در قیامت، پیروان من بیشتر از پیروان سایر پیامبران باشند».

[۵۱] «وَصَلَّنَا لَهُمُ الْقَوْلَ» قرآن را متواصل و پی‌درپی بر آنان نازل کردیم [۵۳] «نُفْلٍ» خواننده می‌شود. تلاوت می‌شود [۵۴] «لَهُمْ» داده می‌شوند «دو بار» «مُتَارِدًا» دفع می‌کنند. از میان برمی‌دارند [۵۵] «اللُّغُو» چیزهایی که مستحق ترک

باشد مثل: سخنان پوچ و بیهوده «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» شما از دست ما در امان هستید و ما به شما آسیبی نمی‌رسانیم «لَا نَبْنِي الْجَاهِلِينَ» خواهان همنشینی با نادانان نیستیم [۵۷] «نُخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا» از زمینان با سرعت برداشته می‌شویم «أَلَمْ نَكُنْ لَهُمْ» آیا ایشان را مسکن نداده‌ایم (اسکان داده‌ایم) «حَرَامًا» به سبب وجود بیت‌الحرام در آنجا حکم حرمت خانه‌هایشان را حرام کرده‌ایم «أَمِنًا» دارای امنیت به گونه‌ای که به کسی آسیبی نرسد «يُجِئِي إِلَيْهِ» از هر سو به‌سوی ایشان جلب و حمل می‌شود «مِنْ لَدُنَّا» از پیش ما [۵۸] «وَكَمْ أَهْلَكْنَا» آبادیهای بسیاری را نابود کرده‌ایم «بَطَرْتُ مَعِيشَتَهَا» کفران نعمت خدا را کرده و ناسپاس گشته‌اند [۵۹] «فِي

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ۵۱ أَلَيْسَتْ لَهُمْ أَلِكُتُبٌ مِنْ قَبْلِهِ ۵۲ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ۵۳ وَإِذْ أَنْبَأْنِي عَلَيْهِمْ قَالُوا أَمَنَّا بِهِ ۵۴ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا ۵۵ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ۵۶ أَوَلَيْكَ يُتُوعَنُ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا ۵۷ وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۵۸ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْنِي الْجَاهِلِينَ ۵۹ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۶۰ وَقَالُوا إِن تَتَّبِعِ الْهْدَىٰ مَعَكَ نَخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا ۶۱ أَمِنَّا يُجِئِي إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ ۶۲ رِزْقًا مِمَّنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۶۳ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ بَطَرْتَ مَعِيشَتَهَا فَبِئْسَ مَسْكَنُهُمْ لَمْ تَمْسُكْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا ۶۴ وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ۶۵ وَالْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ هَارِسُولًا يَنْتَلُوا عَلَيْهِمْ ۶۶ أَيْتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ ۶۷ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ۶۸

أُمَمًا» در مرکز و پایتخت آن (جای سکونت رهبران).

۳۸۹- قال النبی - ﷺ: «ثَلَاثَةُ يُتُوعَنُ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ ثُمَّ آمَنَ بِي، وَ عَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَذَىٰ حَقَّ اللَّهِ وَ حَقَّ مَوْلَاهُ، وَ رَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ فَأَذَىٰهَا وَ أَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا». رواه مسلم. پیامبر - ﷺ: فرمود: «سه کس هستند که خداوند اجر آنان را دو بار می‌دهد: ۱- کسی از اهل کتاب که به پیامبرش ایمان آورده و سپس به من ایمان می‌آورد. ۲- بنده‌ای که حق خدا و حق سرورش را بجا می‌آورد. ۳- کسی که کنیزی دارد و او را به خوبی تربیت می‌کند آنگاه او را آزاد کرده و با او ازدواج می‌کند».

{ ۱۰۵ } «بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ» قرآن را همراه با احکام و دستورات حق فرستاده‌ایم و شکی در آن نیست { ۱۰۶ } «مُرْسَلًا» احکام آن را بیان کرده‌ایم. در زمان‌های مختلف نازل کرده‌ایم «عَلَىٰ مَكَّتٍ» به آرامی و تدریجی { «نَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا» قرآن را

الجزء الغنیم

۳۹۳

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بخش بخش بر حسب و قانع و به مقتضی حکمت نازل نموده‌ایم { ۱۰۷ } «مُجْرُونَ» بر زمین می‌افتند { «لِلْأَفْئَانِ» بر جانها. مراد: بر صورتها (سجده) کتان { ۱۰۸ } «أَنَّا» مسلماً قطعاً «لِلْمَعْرَأِ» انجم‌شدنی است { ۱۰۹ } «يَبْكُونَ» می‌گریزند «يَزِيدُهُمْ خُشُوعًا» بر خشوع و تواضع آنها می‌افزاید { ۱۱۰ } «أَيُّهَا مَا تَدْعُوا» خدا را با هر کدام از اسمهای او بخوانید، زیبا است «فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ» او دارای نامهای زیبا است که بر مبالغه در عظمت او دلالت دارد «لَا تُخَافِتُ بِهَا» آهسته بخوان تا آنان که پشت سرت هستند، بشنوند «ابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا» راه میانه‌روی را بین بلند خواندن و آهسته خواندن در پیش گیر.

سوره نهن

{ ۱۱ } «لَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا» در

معنای آن ضد و نقیض،

انحراف از حق و بیرون شدن از حکمت، وجود ندارد { ۲ } «لَقَدْ» مستقیم و معتدل. پابرجا به مصالح بندگان «بِأَسَأَ» عذاب «مِنْ لَّدُونَهُ» از پیش او { ۳ } «مُكَثِّينَ» ماندگاران.

۲۹۹ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَىٰ عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرَبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از بنده‌اش راضی می‌شود که چون لقمه‌ای غذا بخورد خدا را به خاطر آن شکر گوید و یا آبی بنوشد خدا را به خاطر آن شکر گوید».

وَمَا أَوْتِيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَرَبَّتْهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٠﴾ أَفَنُوعِدْهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَنْ مَنَعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ ﴿١١﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُوْلُ أَيْنَ شُرَكَآئِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ ﴿١٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كُنَّا إِيَّانَا يَعْبُدُوْنَ ﴿١٣﴾ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَآءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُوْنَ ﴿١٤﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُوْلُ مَاذَا آجِبْتُمُ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٥﴾ فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُوْنَ ﴿١٦﴾ فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صٰلِحًا فَعَسَىٰ أَن يَكُوْنَ مِنَ الْمُفْلِحِيْنَ ﴿١٧﴾ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحٰنَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿١٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُوْنَ ﴿١٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْخَمْدُ فِي الْأُولَىٰ وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿٢٠﴾

[۷۱] «رَأَيْتُمْ» به من خبر دهید «سَرَمَدًا» دافی، همیشگی. ماندگار {«ضیاء» روشنائی [۷۲] «تَسْكُنُونَ» بیمارامید [۷۳] «تَلْبَعُوا» تا با تلاش فضل خدا را در زمین بجووید [۷۵] «نَزَعْنَا» بیرون می کشیم. احضار می کنیم «شَهِيدًا» مراد: پیامبر هر قومی است «خَلَّلُ» غنیمت از ایشان گم و ناپدید گشته است «يَقْتُرُونَ» به دروغ بهم می یافتند. آن را در دنیا از باطل برمی یافتند [۷۶] «فَنَبِيٌّ عَلِيمٌ» بر آنان ظلم و تکبر کرد (چون ثروتمندترین فرد بنی اسرائیل بود از آنان خواست که فرمانده و رهبرشان شود) {«کنوز» گنجها} «مُفَاتِحُهُ» خزانن و صندوقهای آن {«تَوَّاهُ بِالْقَصِيَّةِ» بر گروه زیادی که بخوانند آن را حمل کنند، سنگینی می کند «أُولَى الْقُوَّةِ» زورمندان «الْمُفْرَجِ» از زیادی مال سرگشته، مغرور و شاد میباش {«الْفَرَحِينَ» سرگشتگان سر مست و گمراه (ولی شادی به معنای سرور قلبی مکروه نیست).

۳۹۱- قال رسول الله - ﷺ :-

«احتجبت النار والجنة، فقلت

النار: في الجبارون والمستكبرون،

وقالت الجنة: في ضعفاء الناس وساكنتهم، ففضى الله بينهما: أنك الجنة رحمتي، أرحم بك من أشاء؛ و أنك النار عذابي أعدت بك من أشاء ولكليهما علي ملؤها». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بهشت و جهنم باهم به مجادله پرداختند؛ جهنم گفت: انسانهای ستمکار و مغرور داخل من هستند، بهشت گفت: انسانهای ضعیف و مسکین داخل من هستند، خداوند میان آن دو داوری کرد (به بهشت گفت: تو رحمت من هستی و به وسیله تو به هرکس که بخوام رحم می کنم (و به جهنم گفت: تو عذاب من هستی و به وسیله تو هرکس را که بخوام عذاب می دهم و برای هر دو تایتان کسانی هستند که شما را پر کنند».

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الَّتِيلَ سَرَمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بِضْيَاءٍ أَوْ لَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرَمَدًا إِلَى
يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَلِيلٍ تَسْكُنُونَ
فِيهِ أَوْ لَا تَبْصُرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الَّتِيلَ
وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
﴿٧٣﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا
هَآؤُلَا بُرْهَانُكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتُرُونَ ﴿٧٥﴾ إِنْ قَرُّونَ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ مُوسَى فَبَغَى
عَلَيْهِمْ وَءَاتَيْنَاهُ مِنَ الْكُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ
أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ
﴿٧٦﴾ وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ
نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ
وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

[۷۸] «عَلِمَ عِنْدِي» چون من به جای گنجها علم و آگاهی دارم (من خزون) از ملتها { «أَكْثَرُ جَمْعًا» در گردآوری (مال و ثروت مهارت) بیشتری داشته‌اند { «لَا يَسْأَلُ عَنْ تَوْبِهِمُ الْمُتَصَرِّينَ» از گناهکاران سئوال

الْمُتَصَرِّينَ

۳۹۵

يُؤْتِي الْفَقِيرَ

عتاب نمی‌شود تا بدانان مهر و عطوفت ورزند بلکه از آنان سئوال تسویغ و تهدید می‌کند. یا بدون سئوال آنان را مجازات می‌کنند چون خداوند به گناهانشان آگاه است [۷۹] «فِي زِينَتِهِ» در میان مظاهر ثروت و رفاهش { «يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا بِهِ» کاش همان چیزهایی که به قارون داده شده است ما هم می‌داشتیم «لذو حظ عظیم» دارای بهره و نصیب بزرگی است { [۸۰] «وَلِكُمْ» چنین سخن نادرستی را نگویید (ایشان را از این آرزو منع کردند) «لَا يُلْقَاهَا» برای عمل به خاطر پاداش آن موفق نمی‌شود [۸۱] «فَنُخْشِفْنَا بِهِ» و پندارده او و خانه‌اش را به زمین فرو بردیم { «فَنَقَّ» گروه، دسته (المتصرین) یاری‌دهندگان { [۸۲] «أَوْ» یَکُنَّ اللَّهُ يَسِطُ» افسوس! آیا ندیده‌ای که خداوند گسترش می‌دهد «يَسِطُ»

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِ مِن الْفُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ۷۸ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ ۚ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ۷۹ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَن آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّادِقُونَ ۸۰ فَخَشَفْنَا بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَتْ مِنَ الْمُتَصَرِّينَ ۸۱ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَاثُرُ اللَّهُ بِبَسْطِ الرِّزْقِ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَانَهُ لَا يُلْقِيهِ الْكَاثِرُونَ ۸۲ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ۸۳ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۸۴

گسترش می‌دهد «يَقْدِرُ» و بر هر کس که بخواهد تنگ می‌کند { «لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا» اگر خداوند بر ما منت نمی‌نهاد { «لَخَسَفَ بِنَا» زمین ما را در خود فرو می‌برد و به کام خود می‌کشید { «وَيَكَانَهُ لَا يُلْقِيهِ» افسوس! آیا ندیده‌ای که به حقیقت کافران رستگار نمی‌گردند [۸۳] «عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ» تکبر و خودبزرگ‌بینی در زمین در برابر حق.

۳۹۲. قال رسول الله - ﷺ -: «ليس الغنى عن كثرة العرض ولكن الغنى غنى النفس». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بی نیازی آن نیست که ثروت و مال دنیا فراوان باشد، بلکه ثروت و بی نیازی حقیقی، بی نیازی نفس و قناعت و آرامش آن است.

[۸۵] ﴿رَضِيَ عَلَيْكَ الْقُرْآنُ﴾ قرآن را بر تو نازل کرده است. یا عمل بدان را بر تو واجب کرده است ﴿تَرَادَى﴾
 تو را برمی گرداند ﴿مَعَارٍ﴾ مراد: مکه مکرمه است (و تو در آن حال پیروز و شکست ناپذیر هستی) ﴿بِشَاءِ﴾
 بآلهدی چه کسی هدایت را
 سوره القصص ۳۹۶

آورده است (مسراد خود
 پیامبر است) ﴿[۸۶]﴾ [المعراج]
 للکافرین پشیمان کافران
 در افکار و اعمالشان [۸۷]
 لا یصلک مشرکان تو را
 از خواندن و تبلیغ آیات الهی
 بازدارند ﴿[المعراج]﴾ به فریاد
 بخوان. میرست ﴿کُلُّ شَيْءٍ﴾
 هالک همه چیز فانی و
 نابودشونده است ﴿[۸۸]﴾
 لا وحیه غیر از ذات
 خداوند جلّ و علا.

سوره عنکبوت

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَفِيَ
 أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَمَا كُنْتَ
 تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ ۝
 فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ۝ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ
 اللَّهِ بِعَدَاةٍ أَنْزَلَتْ إِلَيْكَ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
 الْمُشْرِكِينَ ۝ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا
 هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝

سوره العنكبوت آیات ۱۱

[۱] ﴿الْم﴾ خوانده می شود:
 الف. لام. میم ﴿[۲]﴾ [أَحْسِبْ]
 آیا گمان برده است
 لا یستنون آزمایش
 نمی گردند تا پاک از ناپاک
 جدا گردد ﴿[۴]﴾ [أَنْ يَسْتَوْفُوا]
 از دست ما رهایی می یابند و
 از حوزه قدرت ما می گریزند
 ﴿[۵]﴾ [سَاءَ] زشت است
 ﴿[۶]﴾ [يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ] به روز
 قیامت ایمان دارد ﴿فَأَنْ أَجَلُ﴾
 الله لآت زمانی را که خدا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ۱ أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا
 يُفْتَنُونَ ۚ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
 صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ۚ ۲ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
 السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفِقُوا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۚ ۳ مَنْ كَانَ يَرْجُوا
 لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَاتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۚ ۴ وَمَنْ
 جَاهِد فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۚ ۵

الله

برای زنده شدن و محاسبه تعیین کرده است، حتّاً فرا می رسد ﴿[۶]﴾ [جَاهِد] با نفس و شهواتش مبارزه کرد.

۳۹۳ - قال رسول الله - ﷺ: «مَنْ دُلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ». اخراجہ مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس باعث و سبب انجام کار نیکی شود، اجر و پاداش او به اندازه اجر و پاداش انجام دهنده آن
 کار نیک است».

۳۹۴ - عن نعمان بن بشير - رضي الله عنه - عن النبي - ﷺ - قال: «الدعاء هو العبادة». اخراجہ ابوداود و الترمذی وقال:
 حديث حسن صحيح

از نعمان بن بشیر روایت شده است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «دعاء همان عبادت است».

[۷] «تُكْفَرُونَ» بی گمان محو می گردانیم و می زدانیم «لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ» پاداش کارهای نیکشان را به بهترین وجه می دهیم. ماهیه اعمال خوب آنان را به حساب بهترین آنها می گذاریم و پاداش می دهیم! [۸] «وَصِيًّا» الإنسان» به انسان امر کرده ایم «حَسَنًا» نیک و مهر و عطاوت نسبت به والدین «جاهداك لِشُرِكِ» تلاش کردند که تو را به شرک وادارند [۱۰] «فِتْنَةً النَّاسِ» اذیت و آزار و عذاب مردمان در دنیا [۱۲] «وَلَنَحْمِلَ» خطایکم» نتیجه خطاها و گناهانتان را برعهده می گیریم [۱۳] «أَثْقَالَهُمْ» بارهای سنگین گناهان و خطاها «وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ» و بارهای سنگین دیگری را افزون بر بارهای سنگین خودشان؛ به سبب سخنان به مؤمنان که می گفتند: از ما پیروی کنید... و به سبب گمراه کردن دیگران «يُفْتَرُونَ» باطل و اکاذیبی که بهم می بافند [۱۴] «لَيْتَ» ماند {«أَلَفَ سِتَّةَ آلَ خَمْسِينَ» نهصد و پنجاه سال؛

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ وَوَعَيْنَا الْإِنْسَانَ بُولَدِيهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴿١١﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلَنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِن خَطِيئَتِهِمْ مِّن شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَنقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٤﴾

۳۹۵- عن ابن مسعود - رضي الله عنه - قال: سألت النبي - ﷺ - : أي العمل أحب إلى الله تعالى؟ قال: «الصلوة على وقتها». قلت: ثم أي؟ قال: «بر الوالدين». قلت: ثم أي؟ قال: «الجهاد في سبيل الله». متفق عليه ابن مسعود - رضي الله عنه - گوید: «از پیامبر - ﷺ - پرسیدم که کدام عمل نزد خدا محبوبتر است؟ فرمود: «نماز خواندن در وقتش». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «نیکی کردن به والدین». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: جهاد در راه خدا».

۳۹۶- قال رسول الله - ﷺ - : «أَيُّ الْمَنَاقِفِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذِبٌ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُوعِظَ خَانَ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «نشانه منافق سه چیز است: ۱- هرگاه سخن گوید دروغ گوید، ۲- هرگاه وعده ای دهد به آن وفا نکند، ۳- وقتی که امین قرار داده شود در امانت خیانت کند».

[۱۵] { (أَصْحَابُ السَّيْفَةِ) مسافران کشتی { (آيَةُ) عبرت و اندرز [۱۷] { (أَوْتَانًا) بتها { (تَحْلُقُونَ إِنْكَا) دروغی را به هم می‌بافند { (لَا يَلِكُونُ لَكُمْ رِزْقًا) توانایی روزی رساندن به شما را ندارند { (فَاتَّبَعُوا) پیروانند
 الجَنَّةِ الْعِزَّةِ ۳۹۸ بَرَكَةُ الْعَمَلِ

خدا بخواهد { (إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) به سوی او برگردانده می‌شوید { (وَأِنْ تُكَذِّبُوا) اگر هم شما (سخنان مرا) تکذیب کنید { (أَنْتُمْ) شما { (مَاعَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) وظیفه پیامبر جز تبلیغ روشن و روشنگر نیست } [۱۹] { (أَنْتُمْ عِدَا) آیا ندانسته‌اند؟ (دانسته‌اند) { (بِسْمَةِ اللَّهِ الْخَلْقِ) چگونه اشیاء را از عدم بوجود می‌آورد (مثل: گیاهان، درختان و حیوانات)، سپس دوباره آنها را به عدم می‌برد ... { (يَسِيرُ) سهل و ساده } [۲۰] { (يَسْنِي) بدید می‌آورد { (النَّشْأَةُ الْآخِرَةُ) ... روز قیامت، روزی که مردمان از قبرهایشان برانگیخته می‌شوند [۲۱] { (إِلَيْهِ تُقْلَبُونَ) تنها به سوی خدا بازگردانده می‌شوید نه غیره [۲۲] { (بِمَعْجَزِينَ)

فَأَجْنَحْنَهُ وَوَصَّحَبَ السَّيْفِينَ وَجَعَلْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ
 ۱۵ وَإِنْ هِيَ إِلَّا نَذِيرٌ لِّقَوْمٍ أَعْبَدُوا اللَّهَ وَآتَوْهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱۶ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ يَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۱۷ وَإِنْ تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْأَمِينُ ۱۸ أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۱۹ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۰ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ۲۱ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۲۲ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَابَتِ إِلَهُهُ وَلَقَايَهُ أُولَئِكَ يَسْأَلُونَ مِّن رَّحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۲۳

رها یافتگان از عذاب.

* بهترین راه احترام به پیامبر - - این است که اختیارات و وظایف دینی او را در حدی بدانیم که خداوند قرآن برای ایشان معین نموده‌اند، بنابراین پیامبر مبلغ و معلم دین است نه فریادرس! (مترجم)
 ۳۹۷. قال رسول الله - - : «مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً كَانَ لَهُ أَجْرُهَا وَاجْرُ مِنْ عَمَلِهَا، مَنْ غَيْرَ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِ شَيْءٍ؛ وَ مَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ لَهُ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مِنْ عَمَلِهَا»، أخرجه مسلم
 پیامبر - - فرمود: «کسی که (در جامعه) رسم نیکی را بنا نهاد پاداش آن کار و کسی که آن را انجم می‌دهد به او می‌رسد، بدون اینکه از پاداشی عمل‌کننده کاسته شود، و کسی که رسم پدی را مرسوم کند، گناه آن کار و گناه کسی که آن را انجم می‌دهد به او می‌رسد».

{ ۲۴ } «حُرِّمَ» او را بسوزانید **«لَا تَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ»** خداوند او را از آتش رها کنید (به فرمان او آتش برای ابراهیم سرد و سالم شد) { ۲۵ } **«وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ مَوَدَّةَ بَنِي آدَمَ»** خداوند او را از آتش

بَرَاءَةً لِّكَ وَكَرِهْتَ

۳۹۹

لِجَنَّتِ الْعِزَّةِ

نجات داد، گفت: شما بت‌هایی را برای خود برگزیده‌اید «مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ» برای مواظبت بر دوستی و ارتباط میان شما که از توافق و اجتماعتان بر پرستش بت‌ها بدست می‌آید { «يَكْفُرُ» } بیزاری می‌جوید { «يَلْقَى بَعْضُكُم بَعْضًا» } برخی از شما برخی دیگر را نفرین می‌کند { «مَا وَكَّم النَّارُ» } منزلتان آتش است که بدان برمی‌گردید { ۲۶ } «أَمَّنْ لَهُ لُوطٌ» لوط او { ابراهیم } را تصدیق کرد «مُهَاجِرٌ» رقی { قوم را ترک می‌کنم (در عراق) و به هر کجا که خداوند دستور دهد می‌روم (شام) } { ۲۷ } «وَهَبْنَا لَهُ» به او (ابراهیم) عطاء کردیم { «الْكِتَابَ» } تورات، انجیل، زبور و قرآن { «فِي ذُرِّيَّتِهِ» } در دودمان او. در نوادگان او { ۲۸ } «لَتَأْتُنَّ» می‌دهید «الْفَاحِشَةَ» کار بسیار زشت مراد لوط است «مَا يَشْتَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ»

فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَفَتُلْقُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۲۴ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثِنًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم مِّن بَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّصِيرِينَ ۲۵ فَعَامَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۶ لَهُ إِسْحَاقُ وَيَعْقُوبُ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ الْأَبْنَاءَ وَالْكَنَزَ ۚ وَآيَاتُهَا أَجْرُهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ۲۷ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَتُونَ الْفَحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ۲۸ أَيْتَكُمْ لَأَتُونَكَ الرِّجَالُ وَيَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۲۹ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ۳۰

کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است { ۲۹ } «تَقْلَعُونَ السَّبِيلَ» راه‌زنی می‌کنید و مردمان را می‌کشید و اموالشان را به سرقت می‌برید «تَأْتِيَكُم» در مجلس و محل اجتماعتان «الْمُنْكَرُ» هر چیزی که فطرت، طبع سلیم و شریعت‌های آسمانی آن را زشت می‌داند.

۳۹۸ - قال رسول الله - ﷺ : «إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعَذِّبُ عَلَىٰ أَعْمَالِهِمْ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه عذاب خدا بر ملتی نازل شود، عذاب همه را (اعم از صالحان و فاسدان) دربر می‌گیرد ولی در روز قیامت هرکس با اعمال خود زنده می‌شود».

{ ۳۱ } { لَمَّا جَاءَتْ هُنْكَامِي } که آمدند { هُنْكَامِي } فرستادگان ما. مراد فرشتگان مأمور نابودی قوم لوط است. { النبی } مراد: مزده تولد اسحاق است { هُنْكَامِي } نابودکننده. هلاککننده { هُنْكَامِي } بزرگترین شهر
 لَمَّا جَاءَتْ هُنْكَامِي ۴۰۰

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا
 أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ۳۱
 قَالَ إِن فِيهَا لُوطٌ قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنِ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّهُ
 وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَاتُهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ۳۲ وَلَمَّا
 أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِوَىٰ يَهُيْمَ وَصَافٍ بِهِمْ ذُرْعًا
 وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجِيُكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرًا نَّكَ
 كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ۳۳ إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ
 هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ
 ۳۴ وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
 ۳۵ وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَنْقُومُوا عِبَادُوا
 اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ
 ۳۶ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
 دَارِهِمْ جِثِيمِينَ ۳۷ وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ بَيَّنَّ
 لَكُمْ مِنْ مَّسْكِنِهِمْ وَرَبِّكَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
 أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ۳۸

نکبت { ۳۷ } { أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ } زلزله شدید (که ناشی از صیحه بود) آنان را فرو گرفت { جاثیه } اجساد مرده
 و بی حرکت { ۳۸ } { آتَيْنَا لَكُمْ مِنْ مَّسْكِنِهِمْ } خانه و کاشانه (ویران شده) آنان برای شما نمایان است { قصصه }
 آنان را بازداشت { کُنُوا مُسْتَبْصِرِينَ } قدرت تمییز بین حق و باطل را داشتند و می توانستند استدلال بکنند
 ولی آن را اہمال کردند.

۳۹۹ - قال رسول الله - ﷺ : «مُصْرَتٌ بِالضَّبَا وَأَهْلِكْتُ عَادَ بِالْأَبُورِ». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «من به کمک باد صبا یر (احزاب) پیروز شدم و قوم عاد به وسیله باد دبور نابود گردیدند». (صبا؛
 بادی است که از جانب شرق می وزد، دبور: بادی است که از جانب غرب می وزد).

[۳۹] { «هَامَانَ» وزیر اعظم یا نخست وزیر فرعون { «سَاقِيْنَ» رهائیدگان از عذاب خداوند متعال [۴۰]

{ «كَلَّا» جملگی این گناهکاران مذکور را { «أَخَذْنَا بِنُفْسِهِ» مجازاتشان کردیم { «حَاصِبًا» باد و طوفانی که سنگ به

سوی آنان می انداخت

۴۰

الْبُرْجِ الْعَظِيمِ

{ «سَنُكَلِّمُهُمْ» گفتارهای

{ «أَخَذَتْهُ» (سنگهای ریز)

{ «الصَّيْحَةُ» صدای صاعقه

آنان را ناپود کرد (قوم ثمود)

{ «مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ»

کسانی را که به زمین فرو

بردیم (مراد قارون و قوم لوط

است) { [۴۱] { «أَوْهَنَ

الْبُيُوتِ» سست ترین خانه ها

[۴۲] { «نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ» برای

مردم ذکر می کنیم و بدیشان

تقدیم می داریم [۴۵]

{ «الْفَحْشَاءُ» کارهای بسیار

زشت و پلید همچون زنا

{ «الْمُنْكَرُ» هر کاری که

شریعت های آسمانی و عقل

سلیم آن را زشت بدانند

همچون قتل و فساد.

۴۰۰ - قال رسول الله -

«أُرَايْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ،

يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ،

هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ؟» قالوا:

لا يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ. قال:

«فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ،

يُحَوِّلُهَا مِنْ الْخَطَايَا.» متفق

عليه.

پیامبر - فرمود: «آیا اگر رودی از کنار خانه یکی از شما بگذرد و او هر روز پنج بار در آن خود را بشوید، چرکی به بدن او باقی می ماند؟» گفتند: چرکی بر بدن او نمی ماند. فرمود: «نمازهای پنجگانه چنین هستند که خداوند با آنها گناهان را پاک می کند.»

۴۰۱ - قال رسول الله - «مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ.» أخرجه البخاری.

پیامبر - فرمود: «غونه کسی که زیوردارش را یاد می کند یا کسی که او را یاد نمی کند همچون انسان زنده و مرده می باشد.»

وَقَرَّبُوا وَفَرَعُونَ وَهَمَنَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى

بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَاقِيْنَ

۳۹ فَكَلَّا أَخَذْنَا بِنُفْسِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا

وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ

الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۴۰ مَثَلُ الَّذِينَ

أَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنَكَبُوتِ

أَتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنَكَبُوتِ

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ

دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۴۲ وَتِلْكَ

الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

۴۳ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ۴۴ أَتُلُّ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ

وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ۴۵

[۴۶] {الْمُحَادِّثُونَ} بحث و مجادله نکنید **بِالَّذِي هِيَ أَحْسَنُ** به روشی که نیکوتر باشد {إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا} مگر کسانی که با سرپیچی و ردّ ارشاد به خودشان ظلم کردند [۴۷] {يُؤْمِنُونَ} از ته دل به قرآن ایمان آوردند که حق و از جانب خدا است (و مِنْ هَؤُلَاءِ) از میان اهل

مکه **بِجَدِّ** چیزی را انکار می‌کند که قلبش آن را پذیرفته است [۴۸] {مَا كُنْتُ تَلَوُ} غمی خواندی **قَبْلِهِ** پیش از نزول قرآن **وَلَا تَحْطَئُ** و غمی نوشتی **بِإِيمَانِكَ** با دست راست {إِرْتَابَ} شک کرد {الْبَطُلُونَ} فروروندگان در باطل. باطل‌گرایان [۴۹] {آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ} آیات واضح و روشن **«صدور»** جمع صدر: سینه [۴۹] {الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ} علماء یهودی و مسیحی که از طریق کتابهایشان صدق نبوت پیامبر را دانستند و به او ایمان آوردند [۵۰] {لَوْلَا} چرا نه **«آيَاتٍ»** معجزات محسوس {عِنْدَ اللَّهِ} به فرمان و اراده خدا است [۵۲] {بِالْبَاطِلِ} هر چیزی که غیر از خدا پرستش شود.

۴۰۲- کان اهل الکتاب یقرؤن

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ٤٦ وَكَذَلِكَ أُنْزِلَ إِلَيْكَ الْكِتَابُ فَالَّذِينَ ءَاتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ٤٧ وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَحْطَئُ بِإِيمَانِكَ إِذَا لَا رَتَابَ الْمُبْطِلُونَ ٤٨ بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ٤٩ وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ٥٠ أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتٌ فِي دَلَالِكَ لِرَحْمَةٍ وَذِكْرٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٥١ قُلْ كَفَى بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمُورِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٥٢

التوراة بالعبرانية، ويفسرونها بالعربية لأهل الإسلام. فقال رسول الله - ﷺ -: «لا تضدّوا أهل الكتاب ولا تكذبوهم، وقولوا: **«آمنا بالذي أنزل إلينا وما أنزل إليكم وإلهنا وإلهكم واحد ونحن له مسلمون»** [عنكوت: ۴۶]. رواه البخاري

اهل کتاب (یهودیان) تورات را به زبان عبری می‌خواندند و آن را به زبان عربی برای مسلمانان تفسیر و ترجمه می‌کردند، بنابراین پیامبر - ﷺ - فرمود: «اهل کتاب را نه تصدیق کنید و نه تکذیب بلکه بگویند: **«به تمام آنچه از سوی خدا بر ما و بر شما نازل شده است، ایمان داریم (که قرآن و تورات و انجیل است)، معبود ما و معبود شما یکی است و ما تنها تسلیم و فرمانبردار او هستیم.»** [عنکوت: ۴۶].

[۵۳] «أَجَلٌ مُّسَمًّى» مراد روز قیامت است [۵۴] «نَاجِيًا» در برخاوند گرفت [۵۵] «بِغَاثِهِمُ الْعَذَابُ» عذاب آنان را دربر خواهد گرفت (گویا عذاب پوششی است که ایشان را فرامی گیرد) [۵۶]

«أَرْضِي وَاسِعَةً» زمین من فراخ است پس از سرزمین کفر هجرت کنید اگر غمی توانید در آن خدا را عبادت کنید [۵۸] «لِيُؤْتِيَهُمُ» ایشان را نازل می گردانیم و اقامت می دهیم «غُرَفًا» کاخهای بلند و رفیع [۶۰] «كَأَنَّهُنَّ مِنَ دَابَّةٍ» بسیاری از جنبندهایی که روی زمین راه می روند (غیر از انسان) «لَا تُحِيلُ رِزْقَهَا» به سبب ضعف و ناتوانی غمی توانند روزی خود را حمل و ذخیره کنند* [۶۱] «فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ» پس چگونه از تزییه و توحید خداوند منحرف می گردند؟ [۶۲] «يَسْبِطُ» گسترش می دهد «يَقْدِرُ لَهُ» رزق را بر هر کس که بخواهد تنگ و کم می کند (از روی حکمت) [۶۳] «أَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا» در زمین خشکیده و مرده، گیاه رویاند.

* تعداد کمی از آنها می توانند روزی خود را حمل و ذخیره

لِلَّذِينَ هُمْ يُعَذِّبُونَ

۴۰۳

سُورَةُ الْحَجُّوتِ

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَّجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْةٌ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۵۲ يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ۵۳ يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۵۴ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِنِّي فَاعْبُدُونِ ۵۵ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ۵۶ ءَامِنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَسُوْنُهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ عُرَفًا يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعَمَ أَجْرَ الْعَامِلِينَ ۵۷ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۵۸ وَكَأَنَّهُنَّ مِنَ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّا كَآءُهَا وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۵۹ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ۶۰ اللَّهُ يَسْبِطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۶۱ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۶۲

کنند. مثل: مورچه، موش و زنبور عسل

۴۰۳- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدَهُ الْخَيْرَ عَجَلَ لَهُ الْعُقُوبَةُ فِي الدُّنْيَا؛ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدَهُ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ، حَتَّىٰ يُؤَاقِبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». أخرجه الترمذي وقال: حسنٌ غريبٌ

بیامیر - ﷺ: «هرگاه خداوند خیر بپنداشد را بخواهد او را (به خاطر گناهانش) در دنیا مجازات می کند، و اگر شر بپنداشد را بخواهد او را با گناهش نگاه می دارد تا اینکه در روز قیامت او را بطور کامل مجازات کند».

۴۰۴- قال رسول الله - ﷺ: «يُؤْتَىٰ بِأَتَمِّ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُصْنَعُ فِي النَّارِ صَبْغَةٌ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا ابْنَ آدَمَ! هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّبَكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ، وَيُؤْتَىٰ بِأَشَدِّ النَّاسِ يُؤْسَىٰ فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيُصْنَعُ صَبْغَةٌ

[۶۴] ﴿لَهُ وَحْدَهُ﴾ بهیوده و باطل *الهی الخیر* همان سرای زندگی دائمی و کامل است [۶۵] ﴿الْفَلَكِ﴾ کشتی *الکبر* عبادت (دعا و تضرع) [۶۷] ﴿مَرَمًا﴾ حرم پر امن و امان در حکم خدا (مکه مکرمه و دور و بر آن) ﴿يَسْتَخِفُّ النَّاسَ﴾ (آن) مردمان ربوده می‌شوند.

کشته می‌شوند ﴿انْبِالِبِاطِلِ﴾ یزمنون ﴿آیا به چیزهایی که غیر از خدا پرستش می‌شوند، ایمان دارند؟﴾ [۶۸] ﴿حَتَّىٰ لِلْكَافِرِينَ﴾ مکان اقامت و استقرار کافران [۶۹] ﴿عَامِدًا فِينَا﴾ در راه یاری دین ما جهاد می‌کند.

سوره

[۱] الف. لام. میم [۲] الف. لام. میم خوانده می‌شود: *ازم* فارس بر روم غلبه کرد [۳] *الاول الارس* نزدیکی ترین سرزمین روم نسبت به مکه *علیه* شکستان در برابر سپاه فارس [۴] *اصح حد*

عددی از سال میان ۳ و ۹ *ویرمنه یفرح المؤمنون* در آن روز مؤمنان شادمان می‌شوند، زیرا اهل کتاب بر مجوس پیروز می‌شود و در واقع این مرزهای است برای پیروزی قطعی مسلمانان یعنی

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُمْ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَإِلهِ الْحَيَوانِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۶۴ فَإِذَا رَكَّبُوا فِي الْفُلِ دَعَاؤُ اللَّهِ تَخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ۶۵ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَسْمَعُوا أَصْوَفَ يَعْلَمُونَ ۶۶ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُخَفَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ۶۷ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ۶۸ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ۶۹

آیاتها

سُورَةُ الرُّومِ

نیتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْعَمَّ ۱ غُلِبَتِ الرُّومُ ۲ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ۳ فِي ضَرْعٍ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ اللَّهُ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَ إِذْ يَقْرَأُ الْمُؤْمِنُونَ ۴ يُنْصَرُّ لِلَّهِ يَنْصَرُّ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۵

اهل کتاب بر مشرکان.

→

في الجنة فيقال: يا ابن آدم! هل رأيت بؤساً قط؟ هل مرّ بك شدة؟ فيقول: لا والله، ما مرّ بي بؤس قط، ولا رأيت شدة قط. أخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت، ثروته ندرتین فرد دنیا را که اهل جهنم باشد می‌آورند و او را یکبار در آتش فرو می‌کنند، بعد به او می‌گویند: آیا هیچ وقت خیری دیده‌ای؟ و نعمتی به تو داده شده است؟ می‌گویند: به خدا قسم نه. و فقیر ترین انسان دنیا را که بهشتی باشد می‌آورند و او را یکبار داخل بهشت می‌کنند، بعد می‌گویند: «آیا هیچگاه فقر دیده‌ای؟ و سختی کشیده‌ای؟ می‌گویند: به خدا قسم نه، هیچوقت فقر و سختی ندیده‌ام».

{[۷]} **لَا يُخَلِّفُ اللَّهُ وَعْدَهُ** خداوند (هرگز) در وعده‌اش خلاف نخواهد کرد **كثير الناس** مراد کافران و مشرکان و منافقان است که چون خدا را به درستی نشناخته‌اند، به وعده‌های الهی باور ندارند { [۷] **ظاهرا** من الحياة الدنيا } تنها امور دنیوی را می‌دانند و از آخرت بی‌خبر هستند [۸] { **اولم يتفكروا في انفسهم** } آیا درباره خود غمی اندیشند تا ببینند چه کرده‌اند و چه می‌کنند و سرنوشت ایشان به کجا می‌انجامد { **و اجل مُسئ** } وقت مقدر و معلوم برای بقاء آن { **يلقاي ربهم** } به ملاقات با پروردگارش { [۹] **اناروا الارض** } زمین را برای کشاورزی شخم زده‌اند { **وعمروها** } زمین را با کشت و زرع و ساخت و ساز آباد کرده‌اند { **بالبينات** } با معجزه‌های دال بر صدق ایشان [۱۰] { **السوائ** } زشت‌ترین مجازات (آتش) [۱۱] { **يبداء الخلق ثم يعيده** } اشیاء را از عدم بوجود می‌آورد سپس دوباره آن را به عدم برمی‌گرداند [۱۲] { **يسلس المجرمون** } مجرمان ساکت، مایوس و بهت‌زده می‌شوند { [۱۴] **يوم تقوم الساعة** } روزی که قیامت برپا می‌شود **ينزلون** مراد از تفرق جداسدن صف مؤمنان از کافران است { [۱۵] **روضة** } باغ پر آب و درخت و سرسبز (بهشت) **مجرمون** مسرور و شادمان می‌گردند به گونه‌ای که آثار نعمت‌ها در سپایشان نمایان می‌گردد.

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخَلِّفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
 ۶ يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ
 ۷ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِآلْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَآئِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ۸
 ۹ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لَإِظْلَامِهِمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۱۰ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أُتُوا السُّوَاءَ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ۱۱
 ۱۲ أَوَلَمْ يَدَّبُّوا خَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۱۳ وَيَوْمَ يَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ۱۴ وَلَمْ يَكُنْ لَهُم مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ أَوْ كَانُوا لِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ۱۵
 ۱۶ يَقُومُ السَّاعَةُ يُؤْمِدُ يُنْفِرُونَ ۱۷ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ۱۸

۴۰۵. قال النبي ﷺ: «ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة، ولا يزكهم، ولا ينظر إليهم، ولهم عذاب أليم: شيخ زان، وملك كذاب، و عائل متكبر». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه کس هستند که خداوند در قیامت پاکشان نکرده به آنان غمی نگرد و غذایشان دردناک است: پیر زناکار، پادشاه دروغگو، و فقیر متکبر».

[۱۶] **فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ** عذاب هیچگاه از آنان ناپدید نمی‌شود [۱۷] **سَيَحْنُ اللَّهُ** خداوند را از هر

نقصی پاک و منزّه بدانید **حِينَ تَمُوتُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ** مخصوصاً در شامگاهان و پامدادان [۱۸] **عَسَى**

میان عصر و مغرب

يُؤْتِي الزُّفُرَ

۴۰۶

لِلزَّيْتَانِ وَالزُّفُرِ

تُظْهِرُونَ به وقت ظهر

داخل می‌شوید [۲۰] **وَمِنْ**

آيَاتِهِ از دلایل و نشانه‌های

قدرت خداوند جل و علا

تَسْتَوُونَ برای پرداختن

به کسب و کار و ادامه زندگی

پراکنده می‌شوید [۲۱] **مِنْ**

أَنْفُسِكُمْ از نوع خودتان

الْتَكْوَالِيهَا تا در پرتو

میل به ایشان و انس به آنان

بیارامید **مُودَّةٌ** محبت [۲۲]

أَحْزَانُ السَّيِّئِ تفاوت

زبان‌ها **إِتَانُ** [۲۳] **مَنْعُكُمْ**

خوابیدن شما **إِسْتَفَاؤُكُمْ**

طلبیدن شما [۲۴] **غُرُفًا**

برای ترساندن شما از

صاعقه‌های مهلک **طَمَعًا**

برای امید شما به بارانی که

زمین را زنده می‌کند.

۴۰۶ - قال رسول الله - ﷺ - :

«مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ

يُمِئُ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مَا

مَوْءَةٌ لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

بِأَفْضَلِ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ قَالَ

مَثَلُ مَا قَالَ أَوْزَادَهُ». رِوَاهُ مُسْلِمٌ

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ
فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ ۱۶ فَسُبْحَنَ اللَّهُ حِينَ تَمُوتُونَ
وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۱۷ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۱۸ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ
الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ
۱۹ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ
تَنْتَشِرُونَ ۲۰ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۲۱ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْأَسْنِينَ كُمْ وَاللَّوْنُكُمْ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ۲۲ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۲۳ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۲۴ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ
خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا ۲۵ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۲۶

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که به هنگام صبح یا شب صد بار بگوید: سبحان الله وبحمده، در روز قیامت ثواب هیچ‌کس از او بیشتر نیست مگر کسی که همان را بیشتر از او گفته باشد».

۴۰۷ - عن أبي زهير عبارة بن ربيعة - رضى الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «لن يُلج النار أحدٌ صلى قبل طلوع الشمس وقبل الغروب»ا، يعنى الفجر والعصر. رِوَاهُ مُسْلِمٌ

از ابو‌زهیر - رضى الله عنه - روایت است که: از رسول خدا - ﷺ - شنیدم که فرمود: «هرکس پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آن (یعنی: صبح و عصر) نماز بخواند داخل جهنم نخواهد شد». { البته مراد نماز کامل و با حضور قلب است - والله اعلم - }.

[۲۵] «تَقَوْمَ السَّمَاءِ» آسمان بر حال و نظام خود استوار و پابرجا می ماند (البقره) به اراده او «حکیم» شما را فراخواند، با نفخ صور در روز قیامت [۲۶] «وَالصَّكُور» خاضع و فرمانبردار اراده خداوند سبحان هستند [۲۷]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۰۷

سُورَةُ الْبُرُوجِ

«أَهْوَنَ عَلَيْهِ» برای او آسانتر است «لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى»

بالاترین وصف در کمال و جلال از آن او است [۲۸]

«ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا» مثل می آورد تا از آن عبرت

بگیرید «سَوَاءٌ» مساوی [۳۰] «إِسْلَامٌ حَكِيمٌ»

توجهت را استوار بدار «الْمُتَّحِدِينَ» به دین توحید

(اسلام) «حَنِيفًا» مایل به دین، حق گرا (عبادت را

برای خداوند خالص گردان) «إِسْمُ اللَّهِ» به آفرینش خدا

که انسانها را بر آن آفریده است پایمند باشید (مراد: دین

اسلام است) تا بدانند که پروردگاری دارند «فَطِيرٌ

النَّاسِ عَلَيْهِ» مردمان را بر آن سرشته است «الْأَسْبَاطُ

خَلْقُ اللَّهِ» بشر نمی تواند دین و فطرت خود را تغییر دهد

«فَلْيَكُنِ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ» این دین راست و بدون کثی است

[۳۱] «مُسْلِمِينَ» بازگشتگان به سوی او با توبه و اخلاص «شِعْبًا» گروهها.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۝ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَافِلُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْتَكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَ هُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۝ فَأَقْرَعْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ۝

الْحَقِّ

۸- قال رسول الله - : «يقول الله تعالى: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ، وَشَقَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ؛ فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِبْرَاهِيمَ فَقَوْلُهُ: لَنْ يُعَذِّبَنِي كَمَا بَدَأَنِي، وَلَيْسَ أَوَّلُ الْخَلْقِ بِأَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ آخِرَتِهِ؛ وَأَمَّا شَقْمُهُ إِبْرَاهِيمَ فَقَوْلُهُ: اخْذُ اللَّهُ وَلَدًا، وَأَنَا الْأَحَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیامبر - فرمود: «خداوند می فرماید: بنی آدم مرا تکذیب کرد و به من ناسزا گفت که هیچ کدام حق او نیست، تکذیب او نسبت به من این است که می گوید: هرگز خدا نمی تواند مرا مثل اول زنده گرداند؛ در حالیکه خلقت اولیه او برای من آسانتر از بازگرداندن او نیست؛ و ناسزا گفتن او نسبت به من این است که می گوید: خداوند فرزندی دارد، در حالیکه من یگانه ای هستم که نه می زاید و نه زاده شده است و هیچ همانندی ندارد».

[۳۳] ﴿مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ مَضَىٰ عَنْهُمُ الْعُرْسُ﴾ مصیبتی به انسانها برسد {همچون طوفان، زلزله و...} «وَمَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ يُرْجَوْنَ» پروردگارشان را به فریاد می‌خوانند (یعنی انسان به هنگام حوادث و بلایای شدید به یاد خدا می‌افتد و از او کمک می‌طلبد.

گرچه در خوشبها او را فراموش کرده باشد) {

مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ يُرْجَوْنَ} از او کمک

می‌طلبند «وَأَذَقْنَاهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً»

مصیبت و بلا را از آنان دور کرد [۳۵] «سُلْطَانًا» کتابی که

به آن استاد کنند «فَهْوَ بِكَلِمَةٍ

بَاسٍ...» بر جایز بودن چیزی... دلال

می‌کند [۳۶] «فَرَحُوا بِهَا» از آن سرمست و

مغرور می‌گردند «وَهُمْ

يَقْنَطُونَ» از رحمت خدا ناامید

می‌گردند [۳۷] «بَسِطَ الرِّزْقِ» روزی را

فراخ می‌کند «وَيَقْدِرُ» آن را

بر هر کس که بخواهد از روی حکمت

کم و تنگ می‌کند [۳۸] «ذَٰلِ الْقُرْبَىٰ» نزدیکان

«أَيْنَ السَّبِيلِ» مسافری که مالش را از دست داده است

«وَجَهَ اللِّدَى» ذات خداوند [۳۹] «رَبِّهِ» معامله ربوی

«لَعَنُوا فِي أَمْرٍ الْبَلَاءِ» تا بر حساب اموال مردم فزونی

یابد که برای شما حلال نیست

«فَلَا يَرْوُ» خداوند آن را پاک و مبارک نمی‌کند

«الْمُحْضَرُونَ» کسانی که دارای پاداش مضاعف هستند [۴۱] «ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ

وَالْبَحْرِ» تباہی و فساد در دنیا و خشکی پدیدار گشت «بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ» به سبب گناهان مردم.

۴۰۹ قال رسول الله ﷺ: «عجبا لأمر المؤمن: إن أمره كله خير، ليس ذلك لأحد إلا للمؤمن، إن أصابه سوء شكر

فكان خيرا له، وإن أصابه ضراء ضبر فكان خيرا له»، أخرجه مسلم

پیامبر ﷺ: فرمود: «کار مؤمن انسان را به تعجب وامی‌دارد و این جز برای مؤمن نیست، اگر به او خوشی دست دهد و

خدا را شکر کند برای او خوب است، و اگر دچار سختی شود، صبر کند، باز برای او خوب است».

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقْنَاهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِحُوا بِهَا مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٣٣ لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَاتَيْنَاهُمْ فَتَمْتَعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ٣٤ أَمْ أَنْزَلْنَاهُمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَسْكَبُ لَكُمْ بِمَا كَانُوا بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٣٥ وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَمْشُوا مُبْتَدِلِينَ ٣٦ إِذَا هُمْ يَنْقُطُونَ ٣٧ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٣٨ فَتَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْيَتَامَىٰ وَالْأَسْفَلَ وَبَيْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٣٩ وَمَاءَ آتَيْنَاهُمْ مِنْ رَبِّهَا لَيَبْرُؤُنَّ بِأَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرِيوُنَّ اللَّهَ وَعَاءً آتَيْنَاهُمْ مِنْ رِزْقٍ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْطَرِعُونَ ٤٠ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُعِيْشُكُمْ ثُمَّ يُخَيِّمُكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ كُمْ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ٤١ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٤٢

{[۴۲]} (سیروا) گردش کنید. بگردید (فانظروا) بنگرید. دقت کنید (عاب الذین من قبل) سرانجام کار پیشینان { [۴۳]} (فأقم وجهك) توجهت را استوار بدار (للدین) به دین توحید (اسلام) { (القیام) استوار و ماندگار } (بأقی یوم) قبل از

الْمَلَائِكَةُ وَالْغُلَامُ

۴۰۹

سُورَةُ الْبُرُوجِ

فرارسیدن روز قیامت (لا مرد له) کسی نمی تواند از وقوع آن جلوگیری کند (یسطعون) مستغرق می شوند، دسته ای به بهشت و دسته ای به دوزخ { [۴۴]} (علیه کفره) کفر او به زیان خودش است { (یهدون) } با کارهای نیک در بهشت برای خود منزل راحتی را آماده می کنند؛ همانند گهواری که کودک در آن استراحت می کند { [۴۵]} (لیجری) تا پاداش دهد { [۴۶]} (الریاح) بادها را { (مبشرات) } موده رسانها، به بارش باران { (لتجری الفلک بأمره) } کشتها با اراده و اجازة او به حرکت درمی آیند { (لتبغوا) } تا بخواهید { [۴۷]} (بالبينات) با معجزه های دال بر صدق پیامبران { (فانتقمنا من الذین أجزوا) } پس ما از بزه کاران انتقام گرفته ایم (كان حقا

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ ۚ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ۚ فَأَقْرَرْتُمْ وَجْهَكُمْ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ ۚ مِنْ اللَّهِ يَوْمٌ يُصَدِّعُونَ ۚ ۴۲ مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۚ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُمْ بِمَا هَدَوْا ۚ ۴۳ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ۚ ۴۴ وَمَنْ أَيْسَرُ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَةً وَلِيَذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ ۚ وَلِتَجْرِيَ الْفَلَكَ بِأَمْرِهِ ۚ وَلِيَبْغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۚ ۴۵ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاَنْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا ۚ وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ۚ ۴۶ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِسُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَنُزِّلُ الْوَدْقَ فَيُخْرِجُ مِنْ خَلِيلِهِ ۚ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ ۚ مِنْ يَسَاءٍ ۚ مِنْ عِبَادِهِ ۚ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ۚ ۴۷ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْسِلِينَ ۚ ۴۸ فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَرِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخْرِجُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَجْمِ الْمَوْفِيِّ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۴۹

علت. یاری مؤمنان هواره بر ما واجب بوده است { [۴۸]} (شیر سحابا) ابرها را به حرکت درمی آورد و برمی انگیزد (یسطع فی السماء) آن را در آسمان می گستراند (و یجعل کسفا) آن را به صورت تکه های متراکم می دارد (الودق) باران (خلال) وسط آن { (یستبرون) } شاد می گردند { [۴۹]} (ان کثروا) هر چند که قبل از آن... بودند (للسحاب) سرگردانان. نالمیدان از هر خیری { [۵۰]} (انارحه الله) باران. زراعت.

۴۱۰ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يُخْرِجُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَىٰ مَا مَاتَ عَلَيْهِ». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر بنده ای با همان ایمان و عمل (در قیامت) زنده خواهد شد که بر آن می میرد».

{[۵۱]} «وَعَا» بادی «أَوَّلُ» آن (باغها و کشتزارها) را ببینند «نَصَرَ» زرد رنگ. پژمرده «الظُّلُمُ» بکفرون

کفران نعت می‌کنند { [۵۲] «لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى» غمی توانی به کافران که همچون مردگانند بقبولانی «وَلَا تُسْمِعُ

الصَّمَّ» غمی توانی به کافران که

همچون گرانند بشنوائی «وَلَوْ

مصدیرین» به سرعت فرار

کنند { [۵۳] «بِهَادٍ»

راهشانی کنند» { «الْقَمِي»

کور دلان «إِنْ تُسْمِعُ»

غمی شنوائی «مسلمون»

مطیعان فرمان ما { [۵۴]

«ضَعْفٌ» ضعف و ناتوانی

چندان در جسم او رسوخ

کرده که گویا از اجزاء

تشکیل‌دهنده آن است «مِنْ

بَعْدِ ضَعْفٍ» بعد از ضعف

جنینی و کودکی «ضَعْفًا

سَبِيحَةً» ضعف پیری و فروتنی

(پست‌ترین مرحله عمر)

{ [۵۵] «تَقْوَمُ السَّاعَةُ» قیامت

برپا می‌گردد { «تُقِيمُ»

سوگند می‌خورند { «مَالِئًا

غیر ساعه» جز لحظه‌ای در

دنیا و قبر نمانده‌اند

«يُؤْتُونَكَ» از حق بازداشته

شده‌اند { [۵۶] «لِيُثَمَّ فِي كِتَابِ

الله» به حسب تقدیر الهی در

لوح محفوظ در دنیا و قبر

مانده‌اید { [۵۷] «وَلَا هُمْ

يَسْتَعِينُونَ» برای ایشان با توبه و عبادت خشنودی و جلب رضایت خدا خواسته نمی‌شود { [۵۸] «مِطْلُونِ»

باطلگرایان. افراد ناحق { [۵۹] «كَذَلِكَ» بدین شیوه «لَتَعْلَمَنَّ» مهر و موم می‌کند { [۶۰] «لَا يَسْتَحْشِرُونَ» مایه

سیکی و پریشانی تو نگردد.

{ [۶۱] «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: - «مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ». رواه مسلم

بیامر - ﷺ فرمود: «هرکس در راهی گام بردارد که در آن دانشی را بجوید، خداوند برای او راهی به سوی بهشت آماده

می‌کند.»

وَلَيْنَ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ. يَكْفُرُونَ
۵۱ فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلُوا
مُدْبِرِينَ ۵۲ وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعَمْيَ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا
مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ۵۳ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ
مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ
قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشِبْهَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ۵۴
وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَنَا بِسَاعَةٍ يُرْسِعُ
كَذَلِكَ كَانُوا يَقُولُونَ ۵۵ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ
لَقَدْ لَبِثْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ
وَلَنْ نَكُفَّ عَنْكُمْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۵۶ فَيَوْمَذِي لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ
ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۵۷ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا
لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ
لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ ۵۸ كَذَلِكَ
يَطْعُمُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۵۹ فَاصْبِرْ إِنْ
وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَا يَسْتَحْشِرَنَّ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ۶۰

[۱۲] **تبارک** نام مردی صالح، فقیده، آگاه، دارای احساسی لطیف و وجدانی صادق بود. دوران جوانی او قبل از بعثت داوود بود و نزد او کسب علم کرد **الحکمة** مجموعه‌ای از فضایل است که دارنده آن هر کاری را در جای خود انجام می‌دهد. یا انجام کار شایسته در زمان شایسته

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۱۲

يُؤْتِي الْمُنْتَفَعِينَ

و به شکل شایسته [۱۴] **وَحِيتَا الْإِنْسَانِ** به انسان سفارش کرده‌ایم. او را مجبور کرده‌ایم **وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ** به ضعف پیاپی دچار شده است؛ ضعف آستان، ضعف زایمان و ولادت **فَصَالَهُ** پایان دوران شیرخوارگی **إِلَى الْوَالِدِ** به پدر و مادر. عده‌ای گفته‌اند: مراد پدر است که او را به دنیا آورده است و معلم است که او را تعلیم داده است [۱۵] **جَاهِدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ** **حبه...** وزن کوچکترین شیء (کنایه است از احاطه کامل علم خدا به چیزهای ریز و ظریف) **خَرَدَل** دانه بسیار ریز که کنایه از چیزهای کوچک است [۱۷]

وَلَقَدْ آتَيْنَا لَقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ۝ ۱۲ وَلَقَدْ آتَيْنَا لَازِبِيهٖ وَهُوَ يُعْطِيهِ يَبْتَغِي لَاشْرِكَ بِاللَّهِ إِنَّكَ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ۝ ۱۳ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَلَدِكَ إِلَى الْوَصِيرِ ۝ ۱۴ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفٌ ۚ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ ۱۵ يَبْتَغِي إِنَّمَا إِلَهُكُمُ الْمُتَّقُونَ ۚ خَرَدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِي بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۝ ۱۶ يَبْتَغِي أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ۝ ۱۷ وَلَا تُصْعِرْ خَدَكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝ ۱۸ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ۝ ۱۹

من عزم الأمور از کارهای مهمی است که باید بر آن پایدار باشی [۱۸] **الاصغر خدك للناس** از مردم با تکبر و بی‌اعتنایی روی مگردان **مرحاً** خوشحالی زیاد همراه با غرور و سرمستی **مختال** متکبر و خودخواه [۱۹] **أقصد في مشيك** در راه رفتن میانه‌رو باش نه آهسته و نه سریع **أغضض** پایین بیاور.

۱۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا يَزَالُ الْبِلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةُ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ، حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ». آخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بلا و مصیبت آنقدر بر جان و مال و اولاد زن و مرد مؤمن نازل می‌شود تا اینکه (تمام گناهان او را) محو کند و) در حالیکه هیچ گناهی ندارد خدا را دیدار می‌کند».

[۲۰] «سَخَّرَ لَكُمْ مَآئِي» آنچه در آسمانها و زمین است را برای منفعت شما مسخر کرده است «اسْمَحْ» فراوان و فراخ کرده است. کامل کرده است «ظَاهِرَةً» آنچه با حواس ظاهری قابل درک نیست مثل: زیبایی، سلامت اندام و... «و باطنه» چیزی که با حواس ظاهری قابل درک نیست مثل: عقل، حُسن تدبیر، ایمان و غیره [۲۱] «السَّعِيرِ» آتش زبانه‌کش و فروزان [۲۲] «يُسَلِّمُ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ» تمام کارهایش را به خدا ارجاع دهد (اخلاص در عبادت پروردگار) «اسْتَمْسَكَ» چنگ زده است «بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» به پیکان محکمی که قابل نقض نیست [۲۴] «نَضَطَّرُّهُمْ» وادارشان می‌کنیم «عَذَابٍ غَلِيظٍ» عذاب شدید و سخت (عذاب جهنم) [۲۷] «يُبْدِيهِ» کمکش کند. با تبدیل شدن به مرکب بر آن بیفزاید «مِنْ بَعْدِهِ» بعد از تمام شدن مرکب دریا «سَبْعَةً» عدد نامفهوم است و مراد از آن کثرت است «مَانِعَاتٍ» پایان غمی‌گیرد. تمام غمی‌شود «كَلِمَاتُ اللَّهِ» معلومات خدا. مقدرات و شگفتی‌های آفرینش او.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۱۳

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَآئِي السَّمَوَاتِ وَمَآئِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ۚ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ۚ وَمَن يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۚ وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۚ نُمِيعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۚ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۚ لِلَّهِ مَآئِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۚ وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةَ أَبْحُرٍ مَّا نَفِذَتْ كَلِمَتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۚ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثْكُمْ إِلَّا كَنَفِيسٍ وَاحِدَةً إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۚ

الحزب ۱۲

۱۴- لَمَّا نَزَلَتْ «الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ» شقِ ذلك على المسلمين؛ فقالوا: يا رسول الله! أئنا لا نظلم أنفسنا؟ قال: «ليس ذلك إنما هو الشرك» ألم تسمعوا ما قال لقمان لابنه وهو يعظه «يَا بُنَيَّ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ». متفق عليه

هنگامی که این آیه نازل شد «کسانی که ایمان آورده‌اند و ایمان خود را با ظلم اختراک کرده‌اند» مسلمانان ترسیدند و ناراحت شدند، گفتند: ای رسول خدا! هیچ‌یک از ما نیست که به خود ظلم نکرده باشد. پیامبر - - فرمود: «منظور از ظلم گناه نیست، بلکه منظور شرک است. مگر نشنیده‌اید وقتی که لقمان پسرش را پند می‌داد به او گفت: «اگر بپرسم شریک برای خدا قرار مده به حقیقت شرک ظلمی است پس بزرگ» [لقمان: ۱۳]».

[۲۹] «تَوَجَّهْ» داخل می‌کند (مراد: آگاه کردن مردم است از ترکیب شب و روز و اینکه با توجه به طلوع و غروب خورشید طول شب و روز تغییر می‌کند) «أَجَلٍ مُّسَمًّى» زمانی که در علم خدا معین است (برپایی قیامت) [۳۲] «غَشِیمٌ»

۶۱۴

لَمَّا تَرَ أَنَّهُ قَاطِعٌ

موج» موج آنان را فرا گرفت
«كَالْفُلِّ» همچون قطعه‌ای
ابر یا کوههایی که سایه
می‌اندازند «الدِّین» عبادت
«فَنَهْمٌ مُّقْتَصِدٌ» بعضی از آنها
میان‌رو می‌شوند بین کفر و
ایمان و بعضی دیگر بر کفر
باقی می‌مانند «یَجِدُ» از سر
عناد انکار می‌کند نه از روی
یقین «خُتَارِ کُفُورٍ» غدار و
بسیار انکارکننده نعمت‌ها
[۳۳] «یَوْمًا لَا یُجِزِی...»
روزی که در آن فرزند و
والدین بدرد همدیگر
غنی‌خوردند و یکدیگر را
بی‌نیاز نمی‌کنند. «{جَزَ»
بر آورده‌کننده و به
عهده‌گیرنده { «فَلَا یُغْنِیْکُمْ»
شما را فریب ندهد و در لذتها
غوطه‌ور نسازد «وَلَا یُغْنِیْکُمْ
بالله» عفو خدا شما را نفریب
تا بر انجام گناه اصرار کنید
«الغُرُور» هر چیز که انسان
را بفریبد و او را از خدا غافل
کند از قبیل: شیطان، مال،

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ أَيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي أَيْلَ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۲۹ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ الْبَطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ۳۰ أَلَمْ تَرَ أَنَّ
الْفُلْكَ تَجْرَى فِي الْبَحْرِ نِعْمَتَ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ۳۱ وَإِذَا غَشِیَهُمْ مَوْجٌ
كَالظُّلُمِ دَعَوْا اللَّهَ تَخْلُصِنَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا تَخَلَّصْتَهُمْ إِلَى الْبَرِّ
فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ۳۲
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ
عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ
حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ
الْغُرُورُ ۳۳ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ
وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۳۴

سُورَةُ التَّجْوِیدِ

تَبِیَاتَا

تَبِیَاتَا

مقام، شهوات و... [۳۴] «الْغَيْثُ» باران فراوان.

۶۱۵- قال رسول الله - ﷺ: «ما الدنيا في الآخرة، إلا مثل ما يجعل أحدكم أصبعه في اليم، فليظفر بـم برجع؟!». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «زندگی دنیا نسبت به آخرت مثل این است که کسی انگشتش را در دریا فرو کند، بنابراین بنگرد چه مقدار آب می‌تواند (با انگشتش) بردارد».

۶۱۶- قال رسول الله - ﷺ: «اللهم لا عيش إلا عيش الآخرة». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدایا! هیچ زندگی جز زندگی آخرت نیست».

نوره سجدہ [۱] «آلہ» خوانندہ می‌شود: الف. لام. میم [۲] «لاریب» شکی نیست [۳] «افتراء» قرآن را از خود درآورده است [۴] { «سنة ایام» شش روز. مراد شش دوره است } «م» قبل از «من ولی» یاور. رفیق که شمارا کمک کند [۵] { «یذیر الأضر»

لِلْمَلَائِكَةِ وَالْعَزِيزِ

۴۱۵

سُورَةُ التَّوْحِيدِ

کار را می‌گرداند. تدبیر کار را می‌کند { «یخرج الیه» امر جهان پس از تدبیر به سوی او برگشت داده می‌شود [۶] «الغیب» هر چیز که از محسوسات پنهان باشد «الشهادة» هر چیز که برای مخلوقات قابل دیدن باشد [۷] «أحسن کل شیء» هر چیزی را کامل، زیبا و مطمئن کرد { «بدأ خلق الإنسان من طین» آفرینش انسان (اول) را از گل آغاز نمود } [۸] «من سلالة» آدم را از عصاره خالص گل آفریدیم [۹] «سواء» آفرینش او را کامل کرد «نفخ فيه من روحه» رازی از رازهای خود را در او قرار داد که زندگی او در آن است [۱۰] { «صللنا فی الأرض» در زمین گم شدیم و با خاک در آمیختیم و گوشت و خون و استخوان ما از بین رفت (کنایه از مرگ است).

۴۱۷- قال رسول الله - ﷺ :-

«يعقُبُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ، إِذَا هُوَ نَامَ، ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِذَا سَبَقَتِ الشَّيْطَانُ فَذَكَرَ اللَّهُ اغْلُظْ عُقْدَةً، فَإِنْ تَوَضَّأَ اغْلُظْ عُقْدَةً، فَإِنْ صَلَّى اغْلُظْ عُقْدَةً كُلَّهَا فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ، وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانَ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که می‌خوابد، شیطان بالای سر او سه گره می‌زند، و با هر گره می‌گوید: شب درازی داری پس بخواب. اما اگر بیدار شد و یاد خدا کرد، یک گره باز می‌شود و اگر وضو گرفت گره دیگری باز می‌شود و اگر نماز خواند تمام گره‌ها باز می‌شوند و صبح را با نشاط و سر حال آغاز می‌کند اما اگر بیدار نشد، روز را با کسالت و بی‌حالی آغاز می‌نماید».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ۱ تَزِيلُ الْكَتِبِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 ۲ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِّنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۳ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُم مِّنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ۴ يُدِيرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ۵ ذَلِكَ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۶ الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِنْ طِينٍ ۷ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۸ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُّوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۹ وَقَالُوا أَلَمْ نَأْتِ الْآرْضَ أَمْ نَأْتِ الْخَلْقَ جَدِيدًا بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ۱۰ قُلْ يَتُوقُونَكَ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ۱۱

[۱۲] «کَسُوا» و «سَوَّوْا» گناهکاران به سبب خواری یا شرم و پشیمانی سر به زیر افکندند [۱۳] «حَقَّ الْقَوْلُ»

حکم ثابت، قطعی و اجرا گشت [۱۴] «سَبَّحْتَ لَكَ يَا رَبِّكَ هَذَا» قیامت، زنده شدن و روز حساب را فراموش

کرده‌اید* (عمل برای نجات

سُبُّوْا النَّجَاةَ

۴۱۶

لِلْمَلَائِكَةِ وَالْعَلَمِ

در آن روز را ترک کرده‌اید)

«نَسِيتُمْ» شما را در عذاب

رها می‌کنیم (برای توهین

کردن به شما و مجازات

کردنتان به سبب ترک ایمان و

اعمال صالح) [۱۵] «خَرُّوا

سُجْدًا» به سجده افتادند

[۱۶] «تَجَافَى جُنُوبِهِمْ عَنْ

الْمَسَاجِعِ» برای عبادت

پهلوهایشان از بستر جدا و

دور می‌شود [۱۷] «مَا أَخْفَى

لَهُمْ» چیزهایی برای آنان

پنهان شده است { مِنْ قَرَّةٍ

أَعْيُنُ» از موجبات شادی و

مسرت [۱۹] «نَسُوا»

ضیافت، پذیرایی.

* این نوع فراموشی در واقع

سبب آن عمدی است و خود آن

را عمداً بدست فراموشی

سیرده‌اند، اما فراموشی که

سبب آن عمدی نباشد دارای

عذر می‌باشد، چنانچه از پیامبر

- ﷺ - روایت شده است که

فرمود: «اشتباه، فراموشی و

اجبار از امت من برداشته شده

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُو رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ
۱۲ وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ
مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۱۳
فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ
وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۴ إِنَّمَا يُؤْمِنُ
بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۱۵ تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ
عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ۱۶ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءُ
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۷ أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا
لَّا يَسْتَوُونَ ۱۸ أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ
جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۹ وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا
فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ
لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۲۰

سجده
وایستاده

است (و گناهی متوجه آنها نیست).

۱۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: اَعْدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أَذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى

قلب بشر، اقْرَؤُوا إِن شَاءَ: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةٍ أَعْيُنٍ»، متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: برای بندگان صالحم چیزهایی را آماده کرده‌ام که نه هیچ چشمی دیده، و نه

هیچ گوشی شنیده، و نه بر قلب کسی گذشته است، اگر خواستید (این آیه را) بخوانید: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ»

کارهایی که (مؤمنان) انعام می‌دهند، چه چیزهای مسرت بخشی برای ایشان پنهان شده است» [سجده: ۱۷]،

{۲۱} {لَنَذِقَنَّهُمْ} قطعاً بدیشان می‌چشانیم {العذاب الادی} مصائب و بلاهای دنیوی از قبیل: اسارت، ترس، ذلت و... {دون} قبل از، پیش از {العذاب الاکبر} عذاب جهنم {۲۲} {أظلم} ستمکارتر {ذکر}

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۴۱۷

سُورَةُ التَّجْوِیْدِ

پند داده شد. یادآور گردید {أعرض} روی گرداند.

پشت کرد {مستقون} انتقام‌گیرندگان. مراد از انتقام خدا در قرآن، مجازات کردن و کفر دادن کافران و مشرکان و... است {

{۲۳} {الکتاب} تورات {فی مریة من لقائه} در شک از اینکه موسی تورات را با رضایت و قبول دریافت کرده باشد {هدی} هادی {۲۴}

{أنف} کسانی که به آنان اقتدا می‌شود (انبیاءشان) {آنا صبروا} آنگاه که

بنی اسرائیل (در راه خدا بر تحمل سختیها) صبر کردند {یوتون} یقین دارند. ایمان کامل دارند {یصل} قضاوت می‌کند. داوری می‌کند {سبهم} میان

بنی اسرائیل. میان انبیاء و بنی اسرائیل. میان کفار و مؤمنین {۲۶} {یهدهم} برای آنان روشن و آشکار می‌شود {کم اهلکنا} اینکه

وَلَنَذِیْقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰی دُونَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ
لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ ﴿۲۱﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ ذُکِّرَ بَايَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ
اَعْرَضَ عَنْهَا اِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِیْنَ مُنْتَقِمُونَ ﴿۲۲﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا
مُوسٰی الْكِتٰبَ فَلَا تَكُنْ فِیْ مَرِیَّةٍ مِنْ لِقَآئِهِ وَجَعَلْنَاهُ
هُدًى لِّبَنِیْ اِسْرٰءِیْلَ ﴿۲۳﴾ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَیْمَةً یَّهْدُوْنَ
بِاَمْرِنا لَمَّا صَبَرُوْا وَكَانُوْا بَايَاتِیْنَ یُوقِنُوْنَ ﴿۲۴﴾ اِن رَّبَّكَ
هُوَ یُقْصِلُ بَیْنَهُمْ یَوْمَ الْقِیَمَةِ فِیْمَا كَانُوْا فِیْهِ یَخْتَلِفُوْنَ
﴿۲۵﴾ اَوْلَمْ یَهْدِیْهُمْ كَمْ اَھْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ الْقُرُوْنِ
یَمْشُوْنَ فِیْ مَسٰكِنِهِمْ اِن فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیٰتٍ اَفَلَا یَسْمَعُوْنَ
﴿۲۶﴾ اَوْلَمْ یَرَوْا اَنَّا سَوَّیْنَا الْمَآءَ اِلَى الْاَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ
بِهٖ زُرْعًا تَاْكُلُ مِنْهُ اَنْعَامُهُمْ وَانْفُسُهُمْ اَفَلَا یُبْصِرُوْنَ ﴿۲۷﴾
وَيَقُوْلُوْنَ مَتٰی هٰذَا الْفَتْحُ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ﴿۲۸﴾
قُلْ یَوْمَ الْفَتْحِ لَا یَنْفَعُ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا اِیْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ یُنْظَرُوْنَ
﴿۲۹﴾ فَاَعْرَضَ عَنْهُمْ وَاَنْظُرْ اِنَّهُمْ مُنْتَظَرُوْنَ ﴿۳۰﴾

انبیاء

سُورَةُ الْاِنْشٰرِ

۲۷

قبل از آنان مردمان بسیاری را هلاک کردیم {من القرون} ملت‌های گذشته {یمشون فی مساكنهم} در مسکن و مکان (آن نابودشدگان) راه می‌روند {لایات} پندها و موعظه‌ها {۲۷} {نسوق} می‌رانیم {الأرض الجرز} زمین خشک، لخت و بی آب و علف {زرعا} گیاه. کشتزار {۲۸} {هذا الفتح} پیروزی بر ما. یا داوری میان مردم به خاطر خصومت (روز قیامت) {۲۹} {یوم الفتح} روز داوری (روز عذاب و ریشه‌کن کردن کافران در دنیا، یا روز عذاب کافران در جهان آخرت) {یُنظرون} مهلت داده می‌شوند تا ایمان بیاورند {۳۰} {فأعرض عنهم} از آنان روی بگردان مثل روی گرداندن عاقل از نادان {انتظر} منتظر درستی وعده خدا در باره نابود کردن ایشان باش {انهم منتظرون} منتظر بلایی هستند که به شما برسد و از دستان راحت شوند.

سوره انعام [۱] «اتق الله» بر تقوای خدا مداومت داشته باش. یا بر آن بپزای {«لَا تُطْع» اطاعت مکن. مراد پذیرش پیشنهادهای سازش کارانه‌ای است که از طرف کافران و منافقان مطرح می‌گردد} [۳] «وکیلاً» حافظ و ذاق که همه کارها به او

ار جاع می‌شود [۴]
«تظاهرون منهن» یکی از شما
زنش را بر خود حرام ابدی
بداند مثل حرام بودن مادرش
بر او، بدین صورت که به او
بگوید: (أنت علی کظهر أمتی)
یعنی پشت شما (نسبت شما به
من) همچون پشت مادرم
است و این کار را طلاق بائن
بشار می‌آورند «أعصابکم»
فرزندنان دیگران که آنها را
فرزند خوانده خود می‌دانید
[۵] «أدعهم لأبائهم» آنان
را به پدرانشان نسبت دهید
«أقط» عادلانه‌تر
«مرا لیکم» دوستانان و
یارانان در دین «جناح»
گناه، جرم، مواخذة «تعمدت
لاریکم» عمداً قصد کرده‌اید
[۶] «أولوا الأثر حرام»
خویشاوندان «و أزواجه
انہائهم» همسران پیامبر در
تحریم نکاح و تعظیم حرمت
ایشان همچون مادرانشان
هستند «اولی بالمؤمنین»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ ۱ وَأَتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝ ۲ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝ ۳ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي
جَوْفِهِ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ النَّسَىٰ تَظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتُكُمْ
وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ
يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ۝ ۴ أَدْعَوْهُمْ لِأَبَائِهِمْ
هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاخْرُؤْهُمْ
فِي الدِّينِ وَمَوْلَاهُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ
بِهِ وَلَكِنْ مَاتَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ ۵
النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ
وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ
مَعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ۝ ۶

نسبت به آنان مهربانتر و یر منفعت‌تر است «الكتاب» لوح محفوظ «مسطوراً» نوشته شده.

۴۱۹- قال رسول الله - ﷺ: «ليس من رجلٍ ادعى لغير أبيه وهو يعلمه إلا كفر. ومن ادعى قومًا ليس له فيهم نسبٌ فليسوا بمقعدة من آثاره». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که خود را به شخصی غیر از پدر خودش نسبت دهد و بگوید فرزند او است در حالیکه می‌داند فرزند او نیست، مرتکب گناه بزرگی شبیه کفر شده است (او حق پدرش را نادیده گرفته و نعمت بزرگی را کفران نموده است) و همچنین، کسی که خود را به طایفه و قومی نسبت دهد که با آن قوم نسبت ندارد باید جای خود را در آتش جهنم آماده سازد».

[۷] «مِثْلَهُمْ» عهد به وفا بدانچه که بدان مأمور شده‌اند «مِثْلًا غَلِظًا» عهد و پیمان سخت و استوار [۸]
 «الْبَادِ الصَّادِقِ عَنْ حَقِّهِمْ» تا از راستکاری افراد راستگو پرسش کند (مراد: این است که اعتراف به حق به
 تنهایی و بدون عمل کافی نیست) {أَعَدَّ} آماده ساخته است {أَلِيًّا} در دناک {۹} «جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ» لشکر احزاب یعنی مشرکان، در روز خندق به سراغ شما آمدند (سال پنجم هجری) {۱۰} «رِيحًا» باد و طوفان سخت «وَجُنُودًا» تروها «لشکرهانی که آنان را غمی دیدید (مراد فرشتگان الهی است که ترس و وحشت را به دل دشمنان انداختند) {۱۱} «مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ» یعنی از هر طرف شما را محاصره کردند «زَاغَتْ» از شدت ترس مختل و پریشان شد «بَلَقَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ» دلهای شدت خفقان و از فرغ به گلوگاهها رسید (کنایه از پریشانی دلهای شدت فرغ است) {۱۱} «مَضَعَتْ» در این هنگام «أَخْلَى الْمُسْلِمُونَ» مومنان با سختی‌ها امتحان شدند تا قوی‌الایمان مشخص شود «زَلُّوا» مثل زلزله

وَلِإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِظًا ۖ
 لَيْسَ لَاصِدِّقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا
 ۸ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۹ إِذْ جَاءُوكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَوُضِعُوا بِاللَّهِ الظُّنُونُ ۱۰ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ۱۱ وَلِإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ۱۲ وَإِذْ قَالَت طَّائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُقِيمُ الْكَوْكَبَ فَأَرْجِعُوا وَاسْتَزِنُوا فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ۱۳ وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَا تَوْهَا وَمَا تَلَبَّسُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ۱۴ وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤَلَّفُونَ أَلَاؤُهُمْ وَأَنَّهُمْ عَاهِدُوا اللَّهَ مَسْئُولًا ۱۵

پریشان شدند [۱۲] «مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا» باطل و دروغ. نیرنگ [۱۳] «يُؤَلَّفُ» اسم قبلی مدینه منوره «لِمَقَامِ لَكُمْ» صحیح نیست که شما دوروبر خندق بمانید «فَارْجِعُوا» به خانه‌هایتان برگردید «أَن يَكُونَ عَوْرَةً» خانه‌هایمان شکاف‌دار، بدون حفاظ و نالاستوار است «فِرَارًا» فرار از جنگیدن همراه مؤمنان [۱۴] «وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ» اگر دشمن وارد شهر شود «عَنِ أَنْظَارِهَا» از اطراف و جوانب شهر «فَلَمَّا نَفَسَتْ» کافرانی که وارد شهر شدند به آنان پیشنهاد کفر و اعلان جنگ با مسلمانان کنند «فَارْجِعُوا» می‌پذیرند «مَالِئَةً» از جنگیدن با مسلمانان درنگ نمی‌کنند «لَا يَسْمَعُونَ» مگر زمان کمی (تا آماده شوند) [۱۵] «لَا يُؤَلَّفُونَ الْأَدْبَارَ» به دشمن پشت نکنند.

{ [۶] «لَنْ يَنْفَعَكُمْ هِرْكَزٌ سُدًى بِه حَالُهَا نَخَوَاهُ» داشت «أَنْ فَرَّغْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ» اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید «لَا تَنْفَعُونَ» به شما داده نخواهد شد و بر خوردارتان نمی گرداند } [۱۷] «يُضِلُّكُمْ مِنَ اللَّهِ» شما را از قدرت خدا حفظ کند { «إِنْ أَرَادَكُمْ سُوءًا» اگر مصیبتی را برای شما بخواهد } [۱۸] «لَسَوْفَ يَسْخَرُ مِنْكُمْ» بازدارندگان همت ها،

۴۲۰

الْمَلَائِكَةُ الْعَزِيزُونَ

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تَسْعَوْنَ إِلَّا قَلِيلًا ۞ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَحِذُّونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۞ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمَعُوفِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمْ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا ۞ أَشِحَّةٌ عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَقْظُونَ إِلَيْكَ نَدْوًا عَيْنِهِمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَفَوْكُمْ بِالسِّنَةِ حِدَادٍ أَشِحَّةٌ عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۞ يَحْسِبُونَ الْأَخْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَخْزَابَ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ۞ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۞ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَخْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۞

منصر فکنندگان از جنگیدن همراه پیامبر «هَلُمْ إِلَيْنَا» بیاید و از ما پیروی کنید «جَنَگ» جنگ، درگیری [۱۹] «أَشِحَّةٌ عَلَيْكُمْ» نسبت به هر چیزی که متفقت شما باشد، بخیلند «نَدْوًا عَيْنِهِمْ» یعنی از شدت ترس مضطرب می گردند «يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ» از سكرات مرگ بی هوش می گردد «سَلَفَوْكُمْ» شما را می آزارند و می رنجانند «بِالسِّنَةِ حِدَادٍ» با زبان تیز و تند همچون آهن «أَشِحَّةٌ عَلَى الْخَيْرِ» بر مال و غنیمت طماع و بخیلند «أَحْبَطَ اللَّهُ...» باطل کرد... [۲۰] «وَإِنْ يَأْتِ الْأَخْزَابَ» اگر کفار قریش که با منافقان و یهودیان، علیه مسلمانان دسته بندی کرده اند، برگردند

«يَوَدُّوا» دوست می دارند «بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ» به سوی بادیه {صحرا} خارج شوند و میان صحرائنشینان زندگی کنند [۲۱] «أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» الگوی شایسته.

۴۲۰- عن ابن مسعود - رضی الله عنه - قال: سألت النبي ﷺ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرِّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» متفق عليه.

این مسعود - رضی الله عنه - گوید: از پیامبر ﷺ پرسیدم: خداوند چه کاری را بیشتر از همه کارها دوست دارد؟ فرمود: «نماز خواندن در وقت آن» پرسیدم: بعد از آن؟ فرمود: «نیکی کردن در حق پدر و مادر» پرسیدم: بعد از آن؟ فرمود: «جهاد در راه خدا».

[۲۳] ﴿صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾ در پیمانی که با خدا بسته‌اند راست بوده‌اند ﴿وَفِي غَيْبَةٍ﴾ شهید شده است. یا به نذر خود وفا کرده است (زیرا بر خود واجب کرده بود که به دشمن پشت نکند مگر اینکه کشته شود)

[۲۵] ﴿رَدَّ﴾ برگرداند

لِلْمُحَلَّاتِ الْعَلَوَاتِ

۴۲۱

سُورَةُ الْاٰحْزَابِ

﴿بَغِيْظِهِمْ﴾ با خشم و غم

﴿لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا﴾ به بی‌روزی،

غنیمت و هدفهای دیگری که

داشتند نرسیده بودند [۲۶]

﴿الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ﴾ آنان که

احزاب را پشتیبانی کردند

(مراد: یهودیان بنی قریظه

است) ﴿صَاصِيْهِمْ﴾ قلعدها و

دژهایشان ﴿الرُّعْبَ﴾ ترس

شدید [۲۷] ﴿اَرْضًا﴾

تطووها (مراد: خیمه است

[۲۸] ﴿اُمْتَكَنَ﴾ تا به شما

منتهی تعلق بدهم ﴿اَسْرَحَكُنَّ﴾

شما را طلاق بدهم ﴿سَاحًا﴾

طلاقی که زبان و

ضرری در آن نیست [۳۰]

﴿بِفَاحِشَةٍ﴾ با گناهی بزرگ

﴿شَبِيْهَةٍ﴾ واضح و آشکار.

۴۲۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -

يقول: «لا إله إلا الله وحده،

صدق وعده ونصر عبده، وأعز

جندَه وهزم الأحزاب وحده،

فلا شيء قبلَه ولا شيء بعده»

متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - می‌فرمود: «هیچ

مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهُ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضٰى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتٰظِرُوْا مَا بَدَّلُوْا بَدِيْلًا ۚ لِيَجْزِيَ اللّٰهُ الصّٰدِقِيْنَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنٰفِقِيْنَ اِنْ شَاءَ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا رَحِيْمًا ۚ وَرَدَّ اللّٰهُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِعِيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوْا خَيْرًا وَكَفَى اللّٰهُ الْمُؤْمِنِيْنَ الْاِقْتَالَ وَكَانَ اللّٰهُ قَوِيًّا عَزِيْزًا ۚ وَاَنْزَلَ الَّذِيْنَ ظَهَرُوْهُمْ مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ مِنْ صَاصِيْهِمْ وَقَدَفَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيْقًا تَقْتُلُوْنَ وَتَاسِيْرُوْنَ فَرِيْقًا ۚ وَاَوْرَثَكُمْ اَرْضَهُمْ وَدِيْرَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ وَاَرْضَاْلَهُمْ تَطْوُوْهَا وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرًا ۚ يَتَآيَاُ النَّبِيَّ قُلْ لَا زَوْجَ لَكَ اِنْ كُنْتَ تُرِيْدُ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَرِيْنَتَهَا فَنَعْلَمُ لَكَ اُمتِعْكَ وَاَسْرِحْكَ سَرَاحًا جَمِيْلًا ۚ وَلِنْ كُنْتَ تُرِيْدُ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ وَالْاٰدَارَ الْاٰخِرَةَ فَاِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْمُحْسِنِيْنَ مِنْكَ اَجْرًا عَظِيْمًا ۚ يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ مَنْ يَّاْتِ مِنْكَ بِفَاحِشَةٍ مُّبِيْنَةٍ يُضَعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلٰى اللّٰهِ يَسِيْرًا ۚ

معبود حق نیست، به جز ذات الله که یکتا است، وعده خود را تحقق می‌بخشد، دوستان و طرفداران خود را با عزت نگه می‌دارد، عبد صالح خود را کمک و یاری می‌کند به تنهایی قبایل کافران را (که علیه پیامبر - ﷺ - جمع شده بودند) شکست داد، جز ذات الله هیچ چیزی ثابت و پایدار نیست نه قبل از او چیزی وجود داشته و نه بعد از او چیزی خواهد بود.»

۴۲۲- وَدَعَا - ﷺ - عَلَى الْأَحْزَابِ فَقَالَ: «اللَّهُمَّ مَزِلْ الْكِتَابَ سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اغْزِهِمْ وَزَلْزِلْهُمْ.» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - علیه احزاب دعا کرده و فرمود: «پروردگارا! ای نازل‌کننده قرآن و ای سریع‌الحساب! احزاب را شکست بده، خداوند! آنان را شکست بده و بترسان.»

[٣١] «مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا مِنْ رِزْقِهِ» بر خضوع کامل برای پروردگار مداومت داشته باشد {«تَوَاتَرًا» به او می‌دهیم و چندان، دورابر {«أَعْتَدْنَا» آماده ساخته‌ایم، فراهم ساخته‌ایم {«رِزْقًا كَرِيمًا» روزی گرانقدر و ارزشمند {«مَرَّتَيْنِ» [٣٢] «فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ» سخن را نازک

نکنید و هنگام صحبت کردن با مردم با ناز و ادا سخن نگویید {«فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ» در دلش بیماری نفاق و حُب گناه است {«قَوْلًا مَعْرُوفًا» سخن میانه‌رو و بدون ادا و اطوار [٣٣] «قَرْنَ فِي بَيْوتِكُنَّ» در خانه‌هایتان بمانید و زیاد بیرون نروید {«وَهُم يَنْظُرُونَ» سایر زنان {«وَلَا تَبَرَّجْنَ» زینت‌ها و محاسنی را که باید پوشیده شوند، آشکار نسازید {«الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» جاهلیت قبل از اسلام {«الرَّجَسَ» جرم یا گناهی که انجام‌دهنده را عیبناک می‌کند {«أَهْلَ الْبَيْتِ» ای خانواده پیامبر {«زَنَانِ» او [٣٤] {«الْحِكْمَةَ» سنت پیامبر، یا احکام قرآن [٣٥] {«الْقَاتِنِينَ» کسانی که در آرامش بر عبادت خدا مداومت دارند {«الصَّائِمِينَ» مردان و زنان

وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُمْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ٣١ يَنْسَاءُ الَّتِي لَسَتْ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ إِنْ اتَّقَيْنَ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ٣٢ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ٣٣ وَادْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ٣٤ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ٣٥

روژه دار.

٤٢٣- عن أبي محمد الحسن بن علي بن أبي طالب - رضي الله عنه - قال: حفظت من رسول الله - ﷺ -: «ذُعْ مَا يُرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ، فَإِنَّ الصَّدَقَ طُمَأْنِينٌ، وَالكَذِبَ رَيْبٌ». أخرجه النسائي والترمذي وقال: حديث حسن صحيح.
از ابو محمد، حسن بن علی بن ابی طالب - رضی الله عنها - روایت است که گفت: این نکته را از پیامبر خدا - ﷺ - به خاطر دارم که: «آنچه که تو را به شک می‌اندازد رها کن و به آنچه که تو را به شک نمی‌اندازد بپرداز و قطعاً راستی اطمینان بخش است و دروغ شک‌برانگیز».

[۳۶] {تَقْوَى} دآوری کرد. حکم صادر کرد {الْخَيْرِ} اختیار (این آیه درباره عبدالله بن جحش و خواهرش زینب نازل شد. هنگامی که پیشنهاد ازدواج زید را با زینب رد کردند) [۳۷] {الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ}

سُورَةُ الْاِنْشِرَاقِ

۴۲۳

لِالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ

کسی که خداوند با هدایت بدو نعمت داده است (زید بن

حارثه) {وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ} با

آزاد کردن و حسن تربیت به او لطف کرده‌ای {وَنُحْشِي فِي

نَفْسِكَ مَا لِلنَّاسِ} وحی الهی

که زید، زینب را طلاق خواهد

داد و برای باطل کردن عادت

جاهلیت که ازدواج با زن

پسر خوانده حرام بود، با

زینب ازدواج خواهی کرد، را

در دل نهان می‌داشتی {نُحْشِي

النَّاسِ} از سخن منافقان که

محمد زن فرزند خوانده خود

را نکاح کرده است،

می‌ترسیدی {قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا

وَطَرًا} زید نیاز خود را از او

برآورده کرد و دیگر به سبب

سنگدلی زینب، او را

غی‌خواست {حَرَجٌ} تنگی یا

گناه {أَدْعِيَانَهُمْ} پسر

خوانده‌هایشان (این حکم

قبل از نسخ پسر خواندگی

بود) [۳۸] {فَمَا يُرِضُ اللَّهُ}

در چیزی که خداوند برای او

نصیب و حلال گردانده است

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ

لَهُمْ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا

مُبِينًا ۳۶ وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ

أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ

مُبْدِيهِ وَتُخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ

مِنْهَا وَطَرًا وَجَحَنكَهَا إِلَيَّ لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي

أَرْوَاحٍ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

۳۷ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي

الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ۳۸ الَّذِينَ

يُلَاقُونَ رُسُلَكَ لِلَّهِ وَيُخْشَوْنَهُ، وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى

بِاللَّهِ حَسِيبًا ۳۹ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ

رَسُولُ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۴۰

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۴۱ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً

وَأَصِيلًا ۴۲ هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم

مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۴۳

{سُنَّةَ اللَّهِ} شیوه خدا در معامله با ملت‌های پیشین {خَلَوْا مِنْ قَبْلُ} پیامبرانی که قبل از تو بوده‌اند {قَضَى} قضایا قضای حتمی، برنامه‌ای که از ازل قطعیت پیدا کرده است * [۳۹] {الَّذِينَ} مراد همان پیامبران خدا در آیه قبلی است {يُلَاقُونَ} می‌رسانند، تبلیغ می‌کنند {حَسِيبًا} حساب‌رس [۴۰] کسی که نبوت با او به پایان رسیده است [۴۲] {بُكْرَةً وَ أَصِيلًا} اول و آخر روز.

* ابوعبیده به عمر - رضی الله عنهما - هنگامی که می‌خواست از طاعون شام دور شود، گفت: «آیا از قضاء خدا فرار می‌کنی؟ عمر جواب داد: از قضاء خدا به سوی قدر خدا فرار می‌کنم».

[۴۵] شاهد گواه بر کسانی که به سویان مبعوث شده‌ای {همانگونه که هر پیامبری شاهد و گواه بر امت خویش است و تمام پیامبران در روز قیامت چنین شهادتی را اداء خواهند نمود} [۴۶] **سُورَةُ الْاِنشَاءِ** ۴۲۴

راحت کردن خدا **سراجاً**

منيراً مراد: پیامبر -

است؛ او به چراغ روشن

(خورشید) تشبیه شده است

زیرا همچون نور خورشید

مردمان را از تاریکی‌ها رها

می‌سازد [۴۸] **وَدَعَاَهُمْ**

نسبت به اذیت و آزار کافران

بی اعتنا باش و به آن توجه

نکن [۴۹] **تَعْتَدُونَهَا**

حساب آن را کامل نگاه

می‌دارید **فَتَعَوَّهْنَّ** به

ایشان هدیه مناسبی بدهید

سراجاً جمیلاً رها و آزاد

کردن نیکو و بدون مطالبه

مال یا منع کردن زن از حق

خویش [۵۰] **آتَيْتُ**

آجسورهن مهر ایشان را

پرداخته‌ای **اَفَاءَ لِلَّهِ**

علیک کنیزانی که خدا

غنیمت تو کرده است مثل:

صَفِيَّةَ وَ جَویریةَ

بِسِتْنِکُمْهَا او را به ازدواج

خود درآورد **خَالِصَةً** این

احکامی که ذکر شد

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ۴۴ يَأَيُّهَا
النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۴۵ وَدَاعِيًا
إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۴۶ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ
مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۴۷ وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَدَعَا أَذْهُنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۴۸
يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ
مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعُدُّوهنَّ
فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَخُوهُنَّ سِرَاحًا جَمِيلًا ۴۹ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا
أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَ النَّبِيِّاتِ آتَيْتُ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتٍ عِمِكَ وَبَنَاتٍ عَمَّتِكَ
وَبَنَاتٍ خَالِكَ وَبَنَاتٍ خَالَاتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً
مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا
خَالِصَةً لَّكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا
عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا
يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۵۰

اختصاص به تو دارد **حَرَجٌ** تنگی، مشقت.

۴۲۴- قال رسول الله - ﷺ: «ألا أنبئکم بغير أعمالکم، وأزکاها عندَ ملیکم، وأرومها فی در جانتکم، وخیر لکم من إنفاق

الذهب والورق (الفضة)، وخیر لکم من أن تلقوا عدوکم فترضیوا أعناقهم وترضیوا أعناقکم؟ قالوا: بلی. قال: ذکر الله».

اخرجه احمد با سناد حسن والتر مذي وابن ماجه والهاکم.

پیامبر - ﷺ: فرمود: «آیا شما را آگاه سازم از بهترین اعمالتان، و پاکترین آنها نزد خدایان، و بالاترین آنها در در جانتان،

و برایتان از بخشیدن طلا و نقره و روبروشدن با دشمن و جنگیدن با آنان بهتر باشد؟ گفتند: بلی. فرمود: «ذکر و یاد

خدا».

[۵۱] «تَرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ» هر کدام را که بخواهی می توانی با او همبستر نشوی و شب او را به تأخیر اندازی «تُؤْوِي إِلَيْكَ» نزدیک خود جا دهی و با او همبستر شوی «ابْغَيْتَ» خواستی (بعد از تأخیر به خود نزدیک کنی) «عَزَلْتَ» با به تأخیر انداختن از خود دور کرده ای

لِلْمَرْءِ الْمَرْغُوبِ

۴۲۵

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

«فَلَا جُنَاحَ» گناه و مؤاخذهای متوجه تو نمی شود «ذَلِكَ اَدْنٰی اَنْ تَقْرَأَ عَيْنَهُنَّ» تفویض آنان به خواسته خود بهترین وسیله است که آنان را شاد می کند، زیرا می دانند که آن به حکم خدا است { «لَا يَحْزَنَ» اندوهگین نشوند «يَرْضَيْنَ» هما آتیهن کُلهُنَّ» همه آنان بدانچه بدیشان می دهی خشنود گردند } [۵۲] «لَا يَحِلُّ لَكَ الْاِنْسَاءُ مِنْ بَعْدِ وَلَا اَنْ تَبْدَلَ بَيْنَ مَنْ اَرْوَجَ وَلَوْ اَعْبَبَكَ حَسَنَهُنَّ اِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَاقِبًا ۝۵۳ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ اِلَّا اَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ اِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَظَرٍ اِنَّهُ وَلَكِنْ اِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَقْسِنِينَ لِحَدِيثِ اِنْ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِ مِنَ الْحَقِّ ۝۵۴ اِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَآءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوا رُسُلَ اللَّهِ وَلَا اَنْ تَنْكِحُوا اَزْوَاجَهُنَّ مِنْ بَعْدِهِ ۝۵۵ اَبَدًا اِنْ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ۝۵۶ تَبَدُّوا شَيْئًا اَوْ يُخَفُّوْهُ ۝۵۷ اِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝۵۸

تَرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتَقْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ ابْغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ اَدْنٰی اَنْ تَقْرَأَ عَيْنَهُنَّ وَلَا يَحْزَنَ وَبَِرْضَيْنَ يَمَاءَ اَنْتَهُنَّ كُلهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ۝۵۱ لَا يَحِلُّ لَكَ الْاِنْسَاءُ مِنْ بَعْدِ وَلَا اَنْ تَبْدَلَ بَيْنَ مَنْ اَرْوَجَ وَلَوْ اَعْبَبَكَ حَسَنَهُنَّ اِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَاقِبًا ۝۵۲ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ اِلَّا اَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ اِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَظَرٍ اِنَّهُ وَلَكِنْ اِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَقْسِنِينَ لِحَدِيثِ اِنْ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِ مِنَ الْحَقِّ ۝۵۳ اِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَآءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوا رُسُلَ اللَّهِ وَلَا اَنْ تَنْكِحُوا اَزْوَاجَهُنَّ مِنْ بَعْدِهِ ۝۵۴ اَبَدًا اِنْ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ۝۵۵ تَبَدُّوا شَيْئًا اَوْ يُخَفُّوْهُ ۝۵۶ اِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝۵۷

۵۵

ناظرین (یاد) منتظر پختن غذا نباشید «فانتشروا» پراکنده گردید و در کنار او غایب «وَلَا مُسْتَقْسِنِينَ لِحَدِيثِ» بعد از صرف غذا در آنجا جا خوش نکنید و با یکدیگر به گفتگو ننشینید { «اِنْ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ» این کار شما پیامبر را آزار می داد } «فَيَسْتَحْيِ مِنْكُمْ» از شما شرم می کرد «لَا يَسْتَحْيِ مِنَ الْحَقِّ» بیان حق را ترک نمی کند «سَأَلُوهُنَّ مَتَاعًا» از آنان کالایی به امانت خواستید.

۴۲۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَحِلُّونَ اَحَدُكُمْ بِامْرَأَةٍ اِلَّا مَعَ ذِي رَجْمٍ مُحَرَّمٍ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «نباید کسی از شما با زن (بیگانه ای) خلوت کند مگر با وجود یکی از محارم زن».

[۵۵] ﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي آيَاتِهِمْ﴾ گناهی بر آنان {زنان پیامبر} نیست که با پدرانشان و... بدون حجاب صحبت کنند {آیاتهن} پدران نسبی یا رضاعی {آیاتهن} فرزندان نسبی یا رضاعی {آبناء إخوانهن} فرزندان می شود {آبناء أخواتهن} برادر، عموها را نیز شامل می شود {آبناء أخواتهن} فرزندان خواهران، دائیها را نیز شامل می شود {۵۶} ﴿يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾ با اظهار شرف و تعظیم شأن پیامبر - او را ثنا می گویند و بر او درود می فرستند [۵۸] ﴿احْتَمَلُوا﴾ با مشقت حمل کردند {هتانا} کار زشت یا دروغ فظیعی که شنونده را بهت زده می کند {انما مبینا} گناه واضح و آشکار [۵۹] ﴿يُذِنَ عَلَيْهِمْ﴾ جمع و جور کنند و بر خود بی افکنند {جلا بیهن} چیزی که خود را بدان بیوشانند مثل: رداء (باید آن را از بالا تا پایین بر خود بی افکنند به گونه ای که تنها کف پاها نمایان باشد) [۶۰] ﴿الْمُرْجُفُونَ﴾ کسانی که خبرهای دروغ را شایعه می کنند {انفرینک بهم} بر آنان مسلط می کنیم [۶۱] ﴿اِنَّا نُنْفِثُ﴾ هر کجا یافته شوند و امکان تسلط بر آنها

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي آيَاتِهِمْ وَلَا آبَائِهِمْ وَلَا أَبْنَاءَهُمْ وَلَا إِخْوَانَهُمْ وَلَا مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ وَأَتَقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۝۵۵ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝۵۶ إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا ۝۵۷ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ۝۵۸ يَتَّيَّهَا النَّبِيُّ قُلُوبَ لَأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَ مِنْ جُلُوسِيهِنَّ ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ يَعْرِفْنَ فَلَا يُؤْذِنُهُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝۵۹ لَنْ لَزَيْنَهُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ۝۶۰ مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخَذُوا وَقَتَلُوا قَتِيلًا ۝۶۱ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝۶۲

وجود داشته باشد {أُخْذُوا} اسیر شوند [۶۲] ﴿خَلَوْا﴾ رفته اند.

۴۲۶- قال رسول الله - ﷺ :- «رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ ذَكَرْتُ عَنْهُ فَلَمْ يَصِلْ عَلَيَّ». أخرجه الترمذي.

پیامبر - ﷺ - فرمودند: «دماغ کسی که نام من نزد او آورده می شود ولی بر من صلوات نمی فرستد، به خاک مالیده شود».

۴۲۷- قال - ﷺ :- «المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده، والمهاجر من هجر ما نهى الله عنه» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند، و مهاجر کسی است که از آنچه خداوند نهی کرده است، دوری گزیند».

[۶۶] **ثَقَلَتْ بِهِمُ النَّارُ** فرشتگان عذاب آنان را در جهنم زیر و رو می‌کنند یعنی وقتی که پوست قسمتی از بدن آنان سوخت، آنان را زیرورو می‌کند تا قسمتی دیگر که پوست تازه به خود گرفته است، نیز بسوزد [۶۷] **سَادَاتَا** سران و

الْمَلَائِكَةُ الْمَخِئِرُونَ

۶۲۷

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

امراء مان [۶۸] **ضَعِيفِينَ** دو چندان (زیرا آنان گمراه بودند و گمراه کردند) [۶۹] **وَجِبَا** دارای مقام و منزلت به طوری که او را مستجاب الدعوه کرد [۷۰] **قَوْلًا سَدِيدًا** سخن درست که مراد از آن رسیدن به حق است [۷۱] **الْأَمَانَةُ** حفاقی که خداوند سبحان به وسیله آن انسان را از بقیه جدا ساخت و آن را با اوامر و نواهی، منشاء تکلیف انسان کرد تا انسان شاکر از بقیه جدا گردد و تنها در جهت رضای خالق آن را بکار برد **فَآبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَاهَا** از حمل آن امتناع کردند * **أَشْفَقْنَا مِنْهَا** ترسیدند از اینکه حق امانت را رعایت نکنند * **حَمَلْنَاهَا** انسان آن را پذیرفت * **جَهْلًا** بسیار نادان.

* این امانتی که بر دوش انسان است (یعنی قدرت تفکر، آزادی

اراده و...) به اندازه‌ای مهم است که اگر اجرام آسمانی (ستارگان و سیارگان) که قدرت آنها مافوق انسان است به پذیرش آن مجبور شوند، از آن سرباز می‌زنند از ترس اینکه نتوانند حق آن را رعایت کنند.

۴۲۸ - عن ابن مسعود - رضي الله عنه - ان النبي - ﷺ - كان يقول: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالْهُدَى وَالْعَفَاةَ وَالْعَفَاةَ». أخرجه مسلم.

از ابن مسعود - رضي الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - می‌فرمود: «خداوند! من از تو هدایت، تقوا، عفاف و بی‌نیازی را می‌خواهم».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۱
وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرَجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ۲
قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَلَيْهِ الْعَذَابُ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۳
لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۴
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزِ الْيَمِّ ۵
وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۶
يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُرِقْتُمْ كُلَّ مُرْقٍ إِنَّكُمْ لِنَبِيِّ خَلْقٍ جَدِيدٍ ۷

بوره یا [۶] ﴿لَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ﴾ اشاره به این که بندگان در برابر فضل و الطافی که در آخرت پدیدشان خواهد فرمود، او را خواهند ستود **سُورَةُ النَّازِعَاتِ** آگاه { [۲] **﴿مَالِكٌ فِي الْأَرْضِ﴾** آنچه که به زمین وارد می شود از قبیل: باران و... **﴿وَمَا يَخْرُجُ﴾** و آنچه به سوی آن بالا

می رود از قبیل: فرشتگان و اعیال بندگان { [۳] **﴿لَا تَأْتِيْنَا السَّاعَةَ﴾** قیامت هرگز برای (حساب و کتاب و سزا و جزای) ما برپا نمی شود **﴿بَلَى﴾** چرا. آری (برای ابطال نفی ماقبل است) **﴿لَتَأْتِيَنَّكُمْ﴾** حتماً به سراغ شما خواهد آمد **﴿لَا يَعْزُبُ عَنْهُ﴾** از او پنهان و نهان نمی گردد **﴿مِثْقَالُ ذَرَّةٍ﴾** به اندازه کوچکترین ذره موجود در هوا که در شعاع نور خورشید که از روزنه وارد خانه می شود، دیده می شود **﴿فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾** در لوح محفوظ { [۵] **﴿مُعْجِزِينَ﴾** تصور می کردند که می توانند ما را درمانده سازند **﴿سَعَوْا﴾** رجز شدیدترین و بدترین عذاب است { [۶] **﴿الَّذِينَ﴾** اوتوا العلم آگاهان و فرزندانگان **﴿الَّذِي﴾** آنچه، مراد قرآن است **﴿هُوَ الْحَقُّ﴾** مراد این است که قرآن عین

حقیقت است [۷] **﴿مَلِكٌ خَلَقَكُمْ﴾** آیا شما را رهنمود کنیم؟ **﴿لَتُنَبِّئُنَّ﴾** متلاشی شدید، پوسیدید و به خاک تبدیل شدید.

۴۲۹. قال رسول الله - ﷺ -: «فضل العالم على العابد كفضل علي أدناكم» ثم قال - ﷺ -: «إن الله وملائكته وأهل السماوات والأرض حتى النملة في جحرها وحتى الحوت ليصلون على معلمني الناس الخير» رواه الترمذي.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «فضیلت و برتری عالم بر عابد همانند برتری من بر پائین ترین شما است». سپس پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدایوند و فرشتگانش و اهل آسمانها و زمین حتی مورچه در لانه اش و حتی ماهی بر کسی که به مردم علم و دانش یاد می دهند، درود می فرستند».

[۸] { أَفَتَرَى } آیا او بر خدا دروغ می‌بندد؟ (در اصل چنین است: أَفَتَرَى) { بِهِ جَنَّةٌ } دیوانه است و در سخنانش خیالبافی می‌کند { الضَّلَالِ الْبَعِيدِ } در گمراهی دوری هستند که مشکل است بتوانند به راه راست برگردند [۹] { أَفَلَمْ يَرَوْا } الْجَنَّةَ الْغَيْرَ الْغَيْرِ ۴۲۹ سُورَةُ النَّمْلِ

آیا نمی‌نگرند؟ { تَخِيفُ بِهِمِ الْأَرْضَ } آنان را در زمین فرو می‌بریم (مثل: قارون) { كَيْفًا مِنَ السَّمَاءِ } قطعه‌هایی از آسمان (مثل: اصحاب الأيكة) { مُنِيبٌ } رجوع‌کننده به سوی خدا با توبه و عبادت [۱۰] { أَرَى مَعَهُ } تسبیح گوید. تسبیح او را تکرار کنید (تسبیح با زبان حال) { أَلَا لَهُ الْحَدِيدُ } به او یاد دادیم چگونه آهن را ذوب کند. یا به او معجزه‌ای دادیم که بدون استفاده از آتش آهن در دست او نرم می‌شد [۱۱] { أَعْمَلُ سَابِغَاتٍ } زره‌های بزرگ و کامل بساز { قَدَّرَ فِي السَّرْدِ } بافته‌های زره‌ها را محکم و متناسب کن [۱۲] { غَدُوها شَهْرٌ } از صبح تا ظهر مسیر یک ماه را می‌پیمود { رَوَّاحُها شَهْرٌ } حرکت آن در شب مسیر یک ماه بود (یعنی از ظهر تا شب مسیر یک ماه را می‌پیمود)

أَفَتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جَنَّةٌ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ۸ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا يَبْدَأُ إِلَهُهُمُ وَمَا خَلَقَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنْ نَشَأْ نُخِيفُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ۹ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجْعَلُ أَوِيَّ مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَنَّا لَهُ الْحَدِيدُ ۱۰ أَنْ أَعْمَلَ سَبِغَاتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ وَأَعْمَلُوا صِلْحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۱۱ وَلَسَلِمَنَّ الرِّيحُ غَدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ وَأَسْلَنَّا لَهُ عَيْنَ الْقَطْرِ وَمَنْ الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرٍ أَنَا ذِيقُهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ۱۲ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحْرِبٍ وَتَمَثِيلٍ وَجَفَّانٍ كَالْجَوَابِ وَقَدُورٍ رَاسِيَتٍ أَعْمَلُوا أَلْ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُ ۱۳ فَلَمَّا فَضَّيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خِرَّ تَتَنَبَّأُ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۱۴

{ أَسْلَنَّا } ذوب کردیم { عَيْنَ الْقَطْرِ } معدن مس مذاب { يَزِغْ } از امر ما سر باز زند و منحرف شود (با سر پیچی کردن از فرستاده ما، سلیمان) { عَذَابِ السَّعِيرِ } عذاب آتش فروزان [۱۳] { مَحْرِبٍ } جمع محراب، بالای مسجد یا خانه { تَمَثِيلٍ } مجسمه از جنس مس و... { جَفَّانٍ كَالْجَوَابِ } ظرفهای بزرگ مثل حوض آب { قَدُورٍ رَاسِيَتٍ } دیگ‌های بزرگ و ثابت بر آتش [۱۴] { فَضَّيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ } مرگ را بر او مقرر داشتیم { دَابَّةُ الْأَرْضِ } موربانه که چوب و امثال آن را می‌خورند { مَنَسَأَتَهُ } عصایش { خِرَّ } فرو افتاد { تَتَنَبَّأُ الْجِنُّ } جنیان فهمیدند { الْعَذَابِ الْمُهِينِ } کارهای سنگین و اعمال شاقه‌ای که سلیمان جنیان را مجبوره انجام آنها می‌کرد.

[۱۵] «سَبَا» قبیله مشهور سبا در مأرب یمن (آیه) دلیل بر قدرت ما یا عبرت و موعظه «جَنَّتَانِ» دو باغ. یا باغهای فراوان { «تَلْرَا» بخورید } «بَلَدٌ طَيِّبٌ» شهر خوش آب و هوا. شهری که دارای زمین شوره زار یا آفات نباشد [۱۶] «فَاعْرُضُوا» با

تکذیب پیامبران از شکر

نعمت روی گردانند «سِيلٌ»

العرم» سیل سد عرم که آب

باران در پشت آن جمع می شد

«أَكُلْ خَطِطٌ» میوه تلخ و ترش

«أَثَلٌ» گونه ای درخت گز که

بزرگ و پرشاخه و دارای

برگ های نازک است که میوه

آن دانه ای قرمز و غیر قابل

خوردن می باشد «سِدْرٌ»

درخت عناب [۱۷] «هَلْ

تُجَازِي» آیا مجازات می کنیم؟

(مجازات نمی کنیم) [۱۸]

«الْقَرْىَ الَّتِي يَارْكُنَا فِيهَا»

آبادیهای شام «قَرْىَ ظَاهِرَةٌ»

شهرها و روستاهای نزدیک

به هم «قَدْرًا فِيهَا السَّيْرُ»

فاصله های نزدیک به هم

برای آنان ترتیب دادیم به

گونه ای که نیازی به حمل

توشه نداشتند [۱۹]

«بِاعْزِينَ أَصْفَارَنَا» خواستند

که بیابان ها بین آبادیهای

فاصله اندازد تا تنها کسانی

که ثروت و امکانات زیادی

دارند، بتوانند مسافرت کنند (و این نهایت تکبر و ناسپاسی است) «فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ» آن را سخنانی بر سر

زبانها و ضرب المثلی میان مردمان کردیم «مَرَلْنَاهُمْ» آنان را پراکنده کردیم [۲۰] «صَدَقَ عَلَيْهِمُ...» شیطان

سوگندی که خورده بود، اینکه شهادتشان گمراهشان خواهد کرد، را محقق یافت { «فَاتَّبَعُوهُ» از او پیروی

کردند «فَرِيقًا» گروهی. دسته ای } [۲۱] «سُلْطَانٌ» تسلط، قهر و غلبه { «حَفِطٌ» نگهدار } [۲۲] «ادْعُوا...» از

آنان کمک می طلبید «مِثْقَالَ ذَرَّةٍ» به اندازه ذره معلق در هوا (نفع یا ضرر) «شَرِكٌ» مشارکت در آفرینش

آسمانها و زمین «ظَهِيرٌ» یاور در آفرینش و تدبیر.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ
كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ بَلَدٌ طَيِّبٌ وَرَبُّ غَفُورٌ
۱۵ فَاعْرُضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سِيلَ الْعَرَمِ وَاَبَدْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ
جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْثَلٍ خَطِطٌ وَأَثَلٌ وَمِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ
۱۶ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ يُجْزَى إِلَّا الْكُفُورُ ۱۷
وَجَعَلْنَاهُمْ وِيْنَ الْقَرْيَ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قَرْىَ ظَاهِرَةً
وَقَدْرًا فِيهَا السَّيْرُ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَيَا مَاءَ اَمِينٍ ۱۸
فَقَالَ الْوَارِثَانِ الْبُعْدَيْنِ ااَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ
اَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَقٍ اِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ
شَكُورٍ ۱۹ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ اِيْلَاسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ اِلَّا
فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۲۰ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِّنْ سُلْطَانٍ
اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبِّكَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ۲۱ قُلِ ادْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ
اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى السَّمٰوٰتِ وَلَا فِى
الْاَرْضِ وَمَا لَكُمْ فِيْهِمَا مِّنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُمْ مِّنْهُمْ مِّنْ ظَهِيْرٍ ۲۲

[۲۳] { لَا تَلْعَلْ } سودمند نخواهد بود { فَرَجَ عَنْ قَوْمِهِ } فرع و ترس از دلباشان زائل گردد { الْحَقِّ } سخن حق را گفت (اجازه شفاعت داد) [۲۵] { الْحَقِّ } گناهی که مرتکب شده ایم [۲۶] { فَخَرَّ سَاجِدًا } میان ما

سجود فرمود

۴۳۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

داوری و حکم می‌کند (هو

الْفَتْحُ) قاضی و حاکم است

[۲۷] { الَّذِينَ الْحَقُّ بِهِ }

معبوداتی که آنان را در

پرستش هستای خداوند

می‌دانستید [۲۸] { كَافَّةً }

لِلنَّاسِ) به سوی تمام مردمان.

یا دورکننده آنان از معصیت

{ [۲۹] (مَقَى هَذَا الرَّحْمَنِ) این

وعده (زنده شدن و بهشت و

جهنم) کی بوقوع

می‌پیوندد؟! [۳۱] { بِالَّذِي

بِیْنِ يَدَيْهِ } به کتابهای قبل از

قرآن مثل: انجیل و تورات

{ مَرْفُوعُونَ } در جایگاه

حساب و کتاب نگاه داشته

می‌شوند { رَجَعُ } رَدّ می‌کند

(سرزنش و گناه را به گردن

دیگری می‌اندازد) { الَّذِينَ

أَسْتَغْفِرُوا } پیروان { الَّذِينَ

اسْتَغْفِرُوا } سران. روساء.

۴۳۰- قال رسول الله - ﷺ :-

«أَعْطَيْتُ خَسْأَمَ يُعْطِيهِ أَحَدٌ مِنْ

الأنبياء قبلي: نصيرت بِالرَّعْبِ

مسيرة شهر، وجعلت لي الأرض

مسجداً وظهوراً فأبما رجل من

أمتي أدركته الصلاة فليُضِلْ. واجلّت لي الغنّام ولم تحلّ لأحد قبلي، وأعطيت الشفاعة. وكان النبي يبعث إلى قومه خاصة

وبعث إلى الناس عامة». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بیچ چیز به من داده شده است که به هیچ‌یک از پیامبران پیش از من داده نشده است: ۱- خداوند

با قرار دادن ترس در دل دشمنانم که به فاصله یک ماه از من دورند، مرا یاری داده است. ۲- زمین برای من (و ائمتّم) به

عنوان مسجد و پاک‌کننده قرار داده شده است، پس هر یک از امت من که وقت نمازش رسید (هرکجا که باشد) باید

نمازش را بخواند. ۳- غنیمت جنگی برای من حلال شده است. ۴- شفاعت به من بخشیده شده است. ۵- هر پیامبری تنها

به سوی قوم خود فرستاده می‌شد، درحالی‌که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده‌ام».

[۳۲] { اَنْحَنِ صَلَافَتَكُمْ عَنِ الْهَدْيِ } آیا ما شما را از هدایت باز داشته ایم؟ { بعد از ادعایم } بعد از آگاهیتان به چیزی که هدایت شما در آن بود [۳۳] { مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ } نیرنگ دائمی شما نسبت به ما (شب و روز) { انداد }

شرکاء همتا از مخلوقاتش
{ اسرؤ الندامة } هرکدام از

دو گروه، پشیمانان را به
سبب ترک ایمان از دیگری
مخفی می کند { هل يحجزون }

جزا داده نمی شوند [۳۴]
{ مرفوها } ثروقدان و

زورمندان آن شهر [۳۵]
{ يقين } برای هرکس که

بخواهد تنگ می کند [۳۶]
{ زل } درجه و منزلت

نزدیک { جزاء الضعف }
ثواب چند برابر (پاداش هر

کار نیک ده برابر است)
{ الغرفات } منازل و موقعیت

والا در هشت [۳۸] { يسعون }
في آياتنا تمام تلاش خود را

برای جنگ با قرآن و ابطال
تعالیم آن بکار می برند

{ معاجزين } تصور می کنند
که ما را درمانده می سازند

{ يحضرون } فرشتگان به زور
آنان را در جهنم حاضر

می آورند [۳۹] { يبسط }
الرزق روزی را فراخ

می گرداند { ويقدر } روزی را

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا اَنْحَنِ صَدَدَنْكُمْ
عَنِ الْهَدْيِ بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ تَجْرِمُونَ ۝۳۲ وَقَالَ الَّذِينَ
اسْتَضَعُّوْا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ
تَأْمُرُوْنَهُمْ اَنْ يَّكْفُرَ بِاللّٰهِ وَيَجْعَلَ لَهُ اٰنَدًا وَاَسْرُوْا النَّدَامَةَ
لَمَّا رَاَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْاَعْلٰلَ فِيْ اَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوْا
هَلْ يَّحْزَوْنَ اِلَّا مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝۳۳ وَمَا اَرْسَلْنَا فِيْ قَرْيَةٍ
مِّنْ نَّذِيْرٍ اِلَّا قَالُ مَثَرُوهَا اِنَّا بَعَا اَرْسَلْتُمْ بِهِۦ كُفِرُوْنَ ۝۳۴
وَقَالُوْا اَنْحَنِ اَكْثَرُ اَمْوَالٍ وَّاَوْلَدًا وَّمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِيْنَ ۝۳۵
قُلْ اِنْ رَّبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلٰكِنْ اَكْثَرُ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُوْنَ ۝۳۶ وَمَا اَمْوَالُكُمْ وَّلَا اَوْلَدُكُمْ بِالَّذِيْ نَقَرُّكُمْ عَنْدَنَا
زُلْفٰى اِلَّا مِّنْ اَمْنٍ وَّعَمَلٍ صٰلِحٍ اَفَاُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَآءٌ اَضْعَفُ
بِمَا عَمِلُوْا وَهُمْ فِيْ الْغُرُفٰتِ اٰمِنُوْنَ ۝۳۷ وَالَّذِيْنَ يَسْعَوْنَ فِيْ
اٰيٰتِنَا مُعْجِزِيْنَ اُولٰٓئِكَ فِيْ الْعَذَابِ مُحْضَرُوْنَ ۝۳۸ قُلْ
اِنْ رَّبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ لَهُ وَّمَا
اَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّٰثِقِيْنَ ۝۳۹

بر هرکس که بخواهد تنگ می کند { يخلفه } جای آن را پر می کند.

۴۳۱- قال رسول الله - ﷺ: «اليد العليا خير من اليد السفلى و ابدأ بمن تعول، وخير الصدقة ما كان على ظهر غني، ومن يستغنى يعقل الله، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا (صدقه دهند) بهتر از دست پایین (صدقه گیرنده) است، صدقه را اول به کسانی بدهید که نفقه آنان برعهده شما است، و بهترین صدقه آن است که بخشنده اش غنی باشد و کسی که عفت را از خدا بخواد، خداوند او را غنی و محفوظ می نماید».

{ ۴۰ } «يَعْتَصِرُهُمْ جَمِيعًا» همگی آنان را گرد می آورد «يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ» مراد این است که خداوند از فرشتگان می پرسد: آیا شما به این جماعت گفته اید که شما را پرستش کنند؟! { ۴۱ } «أَنْتَ وَلِيَّتَا» تو تنها یاور ما هستی «يَسْعِدُونَ الْجَنَّةَ» از

لِقَاءِ رَبِّكَ الْخَيْرِ

۴۳۳

سُورَةُ النِّبَا

وسوسه های شیاطین پیروی می کردند { ۴۲ } «الْيَوْمَ» آن روز که قیامت است «لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا» شما برای یکدیگر سود و زیانی نخواهید داشت «ذُقُوا» بچشید «كُنْتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ» آن را تکذیب می کردید { ۴۳ } «إِذَا تَطَلَّ عَلَيْهِمُ» هنگامی که بر آنان خوانده می شود «يُرِيدُ» می خواهد «يَصْذَكُمُ» شما را باز دارد { «إِنَّا كُفِّرْتُمْ» دروغی که از پیش خود ساخته است (و ادعا می کند که از سوی خدا است) «إِنْ هَذَا» این نیست { ۴۵ } «بِعِصْيَا مَا آتَيْنَاهُمْ» یک دهم نعمت هایی که به آنان داده ایم «كَانَ نَكِيرًا» عیب گرفتن من از آنان با نبودکردنشان { «إِنَّا اعْطَيْنَاكُمْ» بواحدی من تنها شما را یک نصیحت می کنم «أَنْ تَقُومُوا» و آن اینکه برای خدا و

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهْتُولَاءَ إِنَّا كُنَّا نَعْبُدُونَ ۴۰ قَالُوا سُبْحَنَكَ أَنْتَ وَلِسْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْصُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ۴۱ فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ ۴۲ وَإِذْ أَنْتَلَى عَلَيْهِمْ ابْتِثَابَتِ رَبِّنَا قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصْذَكُمُ عَمَّا كَانُ يَعْبُدُ أَبَاؤُهُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرَى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْحَرْتُمِينَ ۴۳ وَمَاءَ الْيَنْبُوتِ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ۴۴ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مَعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۴۵ قُلْ إِنَّمَا أَعْطِيَكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْئِئًا وَقَدْ دَرَيْتُمْ تَلَفَكُمْ أَمْ بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ۴۶ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۴۷ قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَمَ الْغُيُوبِ ۴۸

یاری دین او) برخیزید و دست بکار شوید { ۴۶ } «مَشْئِئًا» دو دو «فَرَادًی» یک یک «تَمْ تَتَفَكَّرُوا» سپس درباره همدم و همنشین خود و امانت داری و صداقت و... او بیندیشید «مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ» درمی یابید که برخلاف تصوراتان، پیامبر دچار دیوانگی نیست «إِنْ هُوَ» او نیست «بَيْنَ يَدَيْ» پیش رو { ۴۷ } «إِنْ أَجْرِيَ» مزد من نیست... «يَقْذِفُ بِالْحَقِّ» دلایل حق را به صورت قاطع و واضح بیان می کند و با آن باطل را از میان برمی دارد.

۴۳۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خود را از آتش جهنم بدور دارید هر چند با بخشیدن نصف یک دانه خرما هم باشد».

[۴۹] «مَا يَدْرِي الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ» شرک می‌رود و اثری از آن باقی نمی‌ماند [۵۰] «إِنْ ضَلَلْتُ» اگر من (با ترک) بتها و دوری از آئین شما) گمراه شده باشم «أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي» به زیان خود گمراه می‌شوم «سَمِعَ قَرِيبٌ» شنوا و نزدیک است [۵۱] «فَرَعُوا»

۴۳۴

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُدْرِي الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ۱۱ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِعَ قَرِيبٌ ۵۰ وَلَوْ تَرَى إِذْ فَرَغُوا فَلَاقُوا فَلَا قُوَّةَ وَأَخِذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ ۵۱ وَقَالُوا أَمْثَلُهُ وَآتَى لَهُمُ التَّنَافُوسُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۵۲ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۵۳ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ۵۴

انباتها ۱۱ سُورَةُ الْاَنْعَامِ ۵۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِ رُسُلًا أُولَى الْأَجْنَحَةِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبْعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۲ وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَذْكَرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ عِزَّ اللَّهُ بِرُزْقِكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآفَ تُؤَفَّكُونَ ۴

به هنگام مرگ یا زنده شدن، به وحشت و هراس می‌افتند «فَلَا قُوَّةَ» هیچ راه نجات یا راه فراری از عذاب نیست «أَخِذُوا» هلاک می‌گردند «مَكَانٍ قَرِيبٍ» مکان حسیاری [۵۲] «أَتَى غَمُ التَّنَافُوسِ» چگونه از فاصله دور به ایمان دسترسی پیدا می‌کنند، در حالی که از فاصله نزدیک و در حین اختیار و توانایی بهره‌گیری از ایمان، نتوانستند آن را بدست آورند (این امکان را ندارند) «مَكَانٍ بَعِيدٍ» سرای آخرت (که از سرای دنیا دور است و امکان ایمان آوردن در آن نیست) [۵۳] «يَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ» نسبت‌های ناروایی به جهان غیب می‌دادند (بدون آگاهی درباره آن صحبت می‌کردند) [۵۴] «حِيلَ» فاصله و جدایی افکننده شده است {«بِأَشْيَاعِهِمْ» با هستاهای

کافرشان «شَرِيبٌ» به شک انداز.

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

[۱] «فَاطِرِ» مبدع، مخترع (آفریننده بدون الگو و نمونه) «أُولَى الْأَجْنَحَةِ» دارندگان بال (کیفیت آن را تنها خدا می‌داند) «مَثْنَى» دو دو «ثُلَاثَ» سه سه «رُبْعَ» چهار چهار [۲] «مَا يَفْتَحُ اللَّهُ» خداوند هر چه را که بدهد «مُؤَفَّكُونَ» هر رحمتی را که منع کند «فَلَا مُرْسِلَ لَهُ» هیچ کس نمی‌تواند آن را بدهد [۳] «هَلْ مِنْ خَلْقٍ عِزَّ اللَّهُ بِرُزْقِكُمْ» وجود ندارد «فَآفَ تُؤَفَّكُونَ؟» پس چگونه از راه توحید منحرف می‌گردید؟

[۵] { اِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ } قطعاً وعده خدا (از قبیل: قیامت، حساب و کتاب، بهشت و جهنم) حقاقت { فَلَا تَغْرِبْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا } زندگی و زرق و برق و لذت های دنیوی شما را گول نزند «الغروب» چیزی که انسان را

بفریبد از قبیل: شیطان و غیره
[۶] «فَاتَّخِذُوا عَدُوًّا» از

پیروی او برحذر باشید
«یدعوا جزیه» پیروانش را
فرامی خواند { لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ } تا از یاران
و ساکنان آتش سوزان جهنم
شوند؛ [۸] «فَلَا تَذْهَبْ
نَفْسُكَ...» خود را با غم و
غصه آنان که چرا ایمان
نمی آورند، نابود مکن [۹]
«فَتَثِيرُ سَحَابًا» ابرها را
برمی انگیزد و به حرکت
درمی آورد «بِلَدٍ مِيتٍ»
سرزمین خشک و بی گیاه
«فَأَحْيَيْنَاهُ الْأَرْضَ» آن
سرزمین را دارای گیاه و
درخت می کنیم «النَّشُورُ»
زنده شدن مردگان از قبرها
برای حسابرسی [۱۰] «يُرِيدُ
الْعِزَّةَ» عزت و شرف
می خواهد «يُسِيرُ» تباه
می گردد، نابود می شود.
پیوده می رود [۱۱]
«أَزْوَاجًا» نرها و ماده ها
«يُعْمَرُ» خداوند عمر او را

وَأِنْ يَكْذِبْكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ
يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا فَلَا تَغْرِبْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَلَا تَغْرِبْكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ۝ إِنْ الشَّيْطَانُ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ
عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ۝ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝ أَفَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا
فَإِنْ اللَّهُ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ
عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ إِنْ اللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۝ وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ
الرِّيحَ فَتَثِيرُ سَحَابًا فُسْقَنَهُ إِلَى بَلَدٍ مِيتٍ فَأَحْيَيْنَاهُ بِالْأَرْضِ بَعْدَ
مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ ۝ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا
إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ
يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْورُ
۝ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا
وَمَا تَحْسِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ
وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝

طولانی می کند «مُعَمَّرٌ» سالخورده «فی کتاب» در لوح محفوظ.

* معنی آیه: هر کس خواهان عزت و شرف است باید آن را از طرف خدا کسب کند زیرا عزت از آن خدا است و تنها از راه پرستش او بدست می آید.

۴۳۳- حدیث عبدالله بن عمر - رضی الله عنه - قال: رسول الله - ﷺ - : «ما يزال الرجل يسأل الناس حتى يأتي يوم القيامة ليس في وجهه ذرعة لهم». متفق عليه.

عبدالله بن عمر - رضی الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی که با وجود نداشتن نیاز شدید از گدائی و توقع دست بردار نیستند، در روز قیامت به حالتی زنده می گردند که حتی یک تکه گوشت بر صورتشان باقی نیست».

[۱۲] {مَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ} دو دریا یکسان نیستند (مراد دریاهای شیرین و دریاهای شور است) {وَمِنْ ثَمَرَاتِهِ} باک، شیرین و بسیار گوارا که تشنگی را برطرف می‌کند {سَاحِلَ الْبَحْرِ} خلیجی راحت از گلو پایین می‌رود {مِلْحَ أُجَاجٍ} بسیار شور یا تلخ {مَنْ كُلَّ} زهر

دو دریای شیرین و شور {تَأْكُلُونَ لَهَا طَرِيًّا} گوشت تازه (ماهیها و جانوران دیگر دریاهارا) می‌خورید {حَلِيَّةٌ} لؤلؤ و مرجان {الْفَلَكَ} کشتی‌ها {مَوَازٍ} دریاهارا می‌شکافند و در آن پیش می‌روند [۱۳] {يَرْجُ} داخل می‌کند {لَا حِيلَ} سستی تا مدت مقدر برای نساپودی آن (روز قیامت) {طَمِيرٌ} پوسته سفید رنگ و نازک پیرامون هسته خرما (ضرب‌المثل است برای چیزهای لطیف) [۱۴] {إِنْ تَدْعُوهُمْ} اگر آنها را (برای حل مشکلات و رفع گرفتاریهای خود) به فریاد بخوانید صدای شما را نمی‌شنوند {وَلَوْ سَمِعُوا} استجابوا لكم و اگر هم بشنوند، توانائی پاسخگویی و اجابت دعای شما ندارند (کسانی که خیال می‌کنند که

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمَنْ كُلَّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفَلَكَ فِيهِ مَوَازٍ لَتَبْتَغُوا مِنْ فُضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۲ يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ۱۳ إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُكُمْ وَلَا يَنْبُتُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ۱۴ يَأْتِيهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۱۵ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۱۶ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۱۷ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جَمَلٍهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا نُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۱۸

اگر بگویند: «یا شیخ فلان!»، آن شیخ می‌تواند به فریاد آنان برسد - اگر در قید حیات، یا در حضور آنان نباشد - یا اینکه اینگونه نداند، به گونه‌ای درخواست غیر مستقیم از خداوند است، بدانند که این خیال باطلی بیش نیست که سبب شده دسته اول از راه توحید فاصله بگیرند و دسته دوم خداوند را حقیقتاً نشناسند) [۱۸] {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ} هیچ نفس گناهکاری گناه دیگری را به دوش نمی‌کشد {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ} هر چند به فریاد بخواند {مُثْقَلَةٌ} نفس سنگین بار و گناهکار {الْجَمَلُ} برای برداشتن چیزی از گناهانش و کم کردن سنگینی آن {إِنَّمَا تَزَكَّىٰ} از بر حذر داشتن تو تنها کسانی سود می‌برند که... {تَزَكَّىٰ} از چرک کفر و گناه پاک شد.

[۱۹] {مَا يَسْتَوِي} مساوی و یکسان نیستند {الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ} جاهل و عالم [۲۰] {وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ} و نه کفر و ایمان [۲۱] {وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ} و نه بهشت و جهنم [۲۲] {الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْواتُ} و نه مؤمنان و کافران {يَسْمِعُ مَنْ} شنواگردان کسانی که به سبب نادانی شان همچون مردگانند [۲۳] {إِنْ أَنْتَ} تو نیستی {نَذِيرٌ} بیم دهنده و بر حذر دارنده از گناه کردن در برابر خدا {إِنْ مِنْ أَمَةٍ إِلَّا} خلا فیها نذیر {هیچ ملتی (از ملت‌های پیشین) نبوده است که بیم دهنده‌ای میانشان فرستاده نشده باشد} [۲۵] {بِالْبَيِّنَاتِ} معجزات {بِالزُّبُرِ} با کتاب‌های نوشته شده مثل صُحف ابراهیم و موسی - ~~ع~~ - {الْمُنِيرِ} روشن‌گر { [۲۶] {نَكِيرٍ} زشت دانستن من با نابود کردن ایشان [۲۷] {جُدَدٌ} راه‌ها و خط‌های رنگارنگ {بِیضٌ} جمع ابیض و بیضاء: سفیدرنگ {جُمُرٌ} جمع حمراء (قرمز) {غَرَابِيبُ} صخره‌های سیاه پررنگ مثل کلاغ [۲۸] {الدَّوَابِّ} هر چیزی که روی زمین راه می‌رود (غیر از انسان و چهارپایان) {الْأَنْعَامُ} چهارپایان، شتر، گاو، گوسفند و بز {أَلَمْ يَخْشَ اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ} تنها بندگان دانشمند از خدا می‌ترسند، زیرا آنان نظم دقیق آفرینش خداوند سبحان را می‌بینند و همین سبب خوف آنان از خدا می‌گردد [۲۹] {سِرًّا وَعَلَانِيَةً} در نهان و آشکارا {تَجَارِقُ} تجارقی که تباه و نابود نمی‌گردد [۳۰] {شُكُورٌ} بندگان را در برابر عبادت یاداش می‌دهد.

لِلْمَلَائِكَةِ الْعِزِّ

۴۳۷

سُورَةُ طه

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ۝ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ۝ وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ ۝ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْواتُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ۚ إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ۝ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۚ وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ۝ وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۖ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ ۖ وَبِالزُّبُرِ ۖ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۝ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۝ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا ۚ وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا ۚ وَغَرَابِيبُ سُودٌ ۚ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ ۚ أَلَا تَعْمَلُ مَخْتَلَفٌ أَلْوَنُهُ ۚ كَذَلِكَ ۚ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ۝ إِنْ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ ۝ لِيُوفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ ۚ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ۝

۴۳۴ - قال رسول الله - ﷺ - : «الدنيا ملعونة، ملعون ما فيها، إلا ذكر الله تعالى وما والاه، وعالمًا ومتعلمًا». أخرجه الترمذي بإسناد - ﷺ - فرمود: «دنيا و آنچه در آن است ملعون (مذموم و ناپسند) است جز یاد خدا و طاعت او و عالم و متعلم.

[۳۱] {مُصَدِّقًا} تصدیق کننده {لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ} کتابهای آسمانی پیش از خود [۳۲] {الْكِتَابِ} قرآن
 {اصطِفَانَا} انتخاب کرده ایم و بر سایر ملت ها برتری داده ایم {طَائِفَةً لِّنَفْسِهِ} با کم کاری در عمل به قرآن به
 خود ظلم می کنند {مُقْتَصِدٌ} خود را

در اغلب اوقات به آن عمل
 می کنند {سَابِقُ الْخَيْرَاتِ}

سبقت گیرنده بر دیگران در
 انجام نیکی ها، علاوه بر علم
 به تعلیم و ارشاد نیز
 می پردازد [۳۳] {يُحْلِلُونَ}

آراسته می گردند {أَسَاوِرٌ}
 دستبندها [۳۴] {الْحَزَنُ}

هر چیزی که سبب غم و
 اندوه است [۳۵] {أَحْلَانَا}

{وَالْإِسْقَامَةُ} سرای اقامت
 دائمی را محل اقامت ما کرد

{بِهَيْسَتِ} {نَصَبٌ} رنج و
 مشقت {لُغُوبٌ} درماندگی

ناشی از خستگی و ناتوانی
 [۳۶] {كُفُورٌ} بسیار کافر

نسبت به خدا [۳۸]
 {بَصْطَرُخُونُ} به شدت فریاد

برمی آورند و کمک می طلبند
 {أَوَّلُ نُصْرِكُمْ} در اینجا

خداوند طول عمر را برای
 آنان حجت قرار می دهد {مَا}

يَتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ} مدت
 زمان کافی برای کسی که

بخواهد بیدار و هوشیار شود

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
 يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ۳۱ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ
 الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ
 مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ
 الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ۳۲ جَنَّتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُحَلِّتُونَ
 فِيهَا مِنْ أَسَاوِرٍ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ۳۳
 وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ
 شَكُورٌ ۳۴ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمَقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا
 فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ۳۵ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ
 نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوتُوا وَلَا يَخَفُفُ عَنْهُمْ مِّنْ
 عَذَابِهَا كَذَلِكَ يُجْزَىٰ كُلُّ كَفُورٍ ۳۶ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ
 فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَدَقَاتٍ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
 أَوَلَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا يُتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ
 فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَّصِيرٍ ۳۷ إِنَّ اللَّهَ عَليمٌ
 غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۳۸

{وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ} فرستاده ای که شما را از عتاب الهی برحذر می دارد، به سوی شما آمد {نَصِيرٌ} مددکار [۳۸]
 {بِذَاتِ الصُّدُورِ} آنچه در سینه نهان است {یعنی به فکر انسان خطور می کند}.

۴۳۵- قال رسول الله - ﷺ: «أَعَزُّ لِلَّهِ إِلَى إِمْرِي وَأَخْرَجْلَهُ حَتَّىٰ بَلَغَ السِّتِينَ سَنَةً». أخرجه البخاري
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند برای کسی که عمرش را به شصت سال رسانده است عذری باقی نگذاشته است

۴۳۶- قال النبي - ﷺ: «الْمَيِّتُ يَعْذُبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نَبَخَ عَلَيْهِ». متفق.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مرد در قبر به سبب گریه و زاری اطرافیان عذاب داده می شود».

[۳۹] ﴿جعلكم حلائف﴾ شما را جانشین پیشینیان کرد ﴿الذين كفروا بعهده﴾ هرکس از شما کافر گردد، به زیان خود کافر می گردد ﴿التي﴾ خشم و غضب زیاد ﴿اخرار﴾ هلاک، زیان و ضرر ﴿۴۰﴾ ﴿انهم عرکاتکم﴾ درباره

شریک‌های خود مرا آگاه

سازید {آرونی} به من

نشان دهید (ماذا خلقوا من

الأرض) کدام چیز زمین را

آفریده‌اند} (أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ)

آیا آنان در آفرینش با

خداوند مشارکت داشته‌اند؟

(ام اتنا ہم کتاب) یا کتابی بہ

آنان داده‌ایم که به ایشان

اجازہ شدہ ایک قرار داد: ہاں،

خدا را می‌دهد و آن کتاب

برای ایشان حجت است؟

انے سے وعدہ فرمایا

وَعَدَهُ حَتَّى دَعَدَهُ

خزانہ و اساتذہ فاضلہ

۲۹۱

انما انقطعت آيات الله

باع از سقوط آسمانها می شود

هر چیز که در فضا قرار دارد

سمان است) یعنی مانع از

سقوط خورشید، ماه،

سیاره‌ها و ستارگان می‌شود

(ان تزلوا) نابود بشوند. از

دار خود منحرف شوند}

نُؤْمِرُكُمْ فِيهَا مِنْ أَحَدٍ هِجْ

س نمی تواند آن را نگاه دارد

مانع از سقوط آن شود

غیر از او [۴۲] (المیرا)

هیاب ترین ملت ها نسبت به ما

خاطر استکبار و خودبزرگ بینی

بیانگیر غمی گردد یا نازل غمی شود

ت‌های گذشته **المجد لسته** ال

به گشت و گذار نمی پردازند

كان الله... هیچ چیزی خدا

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ كُفْرِهِ وَلَا يَزِدُ الْكَافِرِينَ كُفْرَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِدُ الْكَافِرِينَ كُفْرَهُمْ إِلَّا خَسَارًا ٢١ قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ نَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ أُنزِلَتْ إِلَيْهِمُ كُتُبٌ فَهُمْ عَلَىٰ يَسْتٍ مِنْهُ بَلْ إِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ٢٢ إِنْ اللَّهُ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ ٢٣ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ٢٤ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَمْسِهِمْ لَنْ يَجَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَوْ كُنُوا يُهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا غُفُورًا ٢٥ أَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرُ السَّيِّئِ لَا يَحِقُّ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِالْهِلَّةِ ٢٦ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ٢٧ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ٢٨

«عده» غیر از او [۴۲] «الفرس بالله جهد اعقابهم» مؤکدانه به خدا قسم می‌خورندند «اهدنی من احدى الامم»
 راهیاب‌ترین ملت‌ها نسبت به ملت‌های گذشته «تقوا» دوری و گریز از حق [۴۳] «استکبار فی الارض»
 به‌خاطر استکبار و خودبزرگ‌بینی در زمین { «مکر النور» } (حیله‌گری نسبت به پیامبر) «لا یحیی»
 گریبانگیر نمی‌گردد یا نازل نمی‌شود «اهل بطون» انتظار ندارند «الاولین» شیوه خداوند در تعذیب
 ملت‌های گذشته «ان یحید الله لیسلا» کسی را به جای کسی دیگر عذاب نمی‌دهد. [۴۴] «ادامسروا»
 آیا به گشت و گذار نمی‌پردازند «یطروا» تا ببینند «کما» از آنان نیر و مندرت و قویتر بودند
 «ماکان الله» هیچ چیزی خدا را درمانده و ناتوان نمی‌کند.

[۴۵] «أجل ستمی» وقت معین (روز قیامت) «فإذا جاء أجلهم» زمان مرگ آنان فرارسید.

سوره بن [۶] «یس» خوانده می شود: یا. سین. یعنی: ای محمد! یا ای انسان - والله اعلم - [۲] «الحکم» دارای حکمت (هر چیزی را در جای خود قرار می دهد) [۴] سوره یس

«صراط ستمی» راه روشنی که هیچ کجی در آن نیست (اسلام) [۵] «سریل» فرو فرستاده است خداوند چیره ای که هیچ چیز او را در مانده نمی کند [۶] «ما الیز»

آیدهم» پدران و نیاکان نزدیک او مستقیماً بهم داده نشده اند [۷] «الد حق» عقاب آنان به حقیقت پیوست و واجب گشت «بهم لا یؤمنون» بیشتر آنان ایمان نمی آورند [۸] «أما حاکمهم» گردنهایشان { «اعلایه»

زنجیرهایی که دستانشان را به گردنشان می بندد { «لا یؤمنون» جمع: ذقن. چانه ها { «بهم مشحون» سرهایشان رو به بالا است و نمی توانند آن را پایین بیاورند (سرهایشان را در برابر ایمان پایین نمی آورند) [۹] «بین» آیدهم» پیش رویشان

«ما» مانع (خداوند میان آنان و هدایت از هر طرف مانع قرار داده است) «و انشیتهم» بر چشمانشان پرده ای کشیدیم [۱۰] «سواء علیهم» برای ایشان برابر و یکسان است «اندرهم» چه ایشان را بترسانی و چه آنان را نترسانی { [۱۱] «الانشر» تنها کسانی از بیم دادن تو سود می برند که... «الذکر» قرآن «الغیب» در خلوت [۱۲] «ما نورا» اعلای که انجام داده اند «الانصر» آثار خوب یا بدی که بر جای گذاشته اند «احصیتهم» ثبت و حفظ نموده ایم «امام مبین» کتاب یا اصل واضح (لوح محفوظ).

۴۲۷ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا، وَ قَلْبَ الْقُرْآنِ يَتْنُ». اخرج البزار
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر چیزی قلبی دارد، و (یس) قلب قرآن است».

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهِمَا كِتَابَ الذِّكْرِ وَلَئِنْ يُوَخَّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّىٰ فَاذْجَأْ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عِصَادُهُ بَصِيرًا ۝۴۵

سوره یس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
یس ۱ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ۲ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۳ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۴ تَزِيلُ الْعَذَابِ الرَّحِيمِ ۵ لِنُذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَذَرَهُمْ أَبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ۶ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۷ إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَنْعِقِهِمْ أَغْلًا فَهِيَ إِلَىٰ آلَافٍ فَهُمْ مُّقْمَحُونَ ۸ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ۹ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۰ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنََ الْغَيْبَ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ۱۱ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَرَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ۱۲

[۱۳] «الفرية» انطاکیه [۱۴] «فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ» آنان را با سومی تقویت نمودیم [۱۵] «إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ» شما جز دروغ نمی‌گویید [۱۷] «وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا» بر ما نیست جز «الْبَلَاغُ الْمُبِينُ» تبلیغ آشکار و روشنگر [۱۸]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۴۱

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

«تَطْيِيرِ نَابِیْکُمْ» شما را شوم می‌دانیم { «لَنْ لَمْ تَنْتَهُوا» اگر (به این گفته‌ها و ادعاهای) پایان ندهید. اگر دست برندارید «لَتَرْجُمَنَّکُمْ» حتماً شما را سنگسار می‌کنیم «وَلَيَسْتَنْکِبَنَّ مِنْكُمْ عَذَابُ آلِیْمٍ» از طرف ما شکنجه و عذاب دردناکی به شما خواهد رسید { [۱۹] «طَائِفٌ مِّمَّکُمْ» شومی خودتان ناشی از گرفتارن است و با خودتان همراه است «أَنْتُمْ ذُکِّرْتُمْ» آیا به سبب پند و اندرزى که به شما مى‌دهیم، ما را شوم می‌دانید و به قتل تهدید می‌کنید «مُسْرِفُونَ» کسانى که در سرکشی و کفر از حد تجاوز می‌کنند [۲۰] { «أَقْصَى» دورترین نقطه { «رَجُلٌ» مراد: «حبیب نجار» است که ایمان خود را مخفی می‌کرد «یسعی» با شتاب می‌آمد [۲۲] «فَطَرْنِی» مرا آفریده است [۲۳] «لَا تَغْنِی» غنی از من دور نمی‌کند [۲۵]

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْعَبَ الْقَرِيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ۱۳
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ۱۴
قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ۱۵
قَالُوا إِنَّا بِنَايَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُم لَمُرْسَلُونَ ۱۶
وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۱۷
قَالُوا إِنَّا تَطْيِيرُ نَابِیْکُمْ لَنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَتَرْجُمَنَّکُمْ وَلَيَسْتَنْکِبَنَّ مِنْكُمْ عَذَابُ آلِیْمٍ ۱۸
قَالُوا طَائِفٌ مِّمَّکُمْ مَسْرُفُونَ ۱۹
وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ یَسْعَى قَالَ یَنْقُومُ رَبِّیْ فَعِیْءُ الْمُرْسَلِینَ ۲۰
أَتَّبِعُوا مِنْ لَایَسْتَنْکِبَنَّ أَجْرَهُمْ مُهْتَدُونَ ۲۱
وَمَا لِی لَا أَعْبُدُ الَّذِی فَطَرَنِی وَإِلَیْهِ تُرْجَعُونَ ۲۲
أَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ یُرِیدِ الرَّحْمَنُ بَضِیْعًا لَتَفْعَلَنَّ عَنِّی شَفَعَتْهُمْ شَيْئًا وَلَا یُنْقَذُونَ ۲۳
إِنِّی إِذَا لَفِی ضَلَالٍ مُبِینٍ ۲۴
إِنِّی ءَامَنْتُ بِرَبِّیْکُمْ فَاسْمَعُونَ ۲۵
قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ یَلِیْتُ قَوْمِی یَعْلَمُونَ ۲۶
بِمَا غَفَر لِی رَبِّی وَجَعَلَنِی مِنَ الْمُکْرَمِینَ ۲۷

«لَا حِجْرَ» حرف مرا بشنوید (پس) او را رجم کردند و مرد [۲۶] «قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ» فرشتگان در هنگام مرگش به او گفتند: وارد بهشت شو.

۴۳۸- قال رسول الله - ﷺ :- «إِقرؤوها علی موتاکم». یعنی یس. اخرجه الإمام احمد.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یس را بر بهارانی که در حال مرگ و روح دادن هستند، بخوانید». بعضی از علما می‌گویند: از ویژگی‌های این سوره این است که هرگاه به هنگام کار مشکلی خوانده شود. خداوند آن کار را آسان و سهل می‌کند و به همین علت بر بیمار خوانده می‌شود تا رحمت و برکت خدا نازل شود و روح به آسانی از بدن او خارج شود.

{ [۲۸] «جند من السماء» لشکری از آسمان «ماکتا مزلین» ما فرو نرستادیم } [۲۹] «صیحه» صدایی مهلک از آسمان «خامدون» اجساد خاموش شده، آن گونه که آتش خاموش می شود [۳۰] «باحسرة» والا سفا! (این عبارت برای تأسف و تعجب از حال ایشان است که پیامبران را تکذیب می کردند، در حالی که آنان را به سوی خیر دعوت می کردند) [۳۱] «الم یروا» آیا نمی دانند؟ «کم اهلکنا» بسیار نابود کرده ایم «القرون» ملتها «انهم الیهم لایرجعون» که آن نابودشدگان به سوی تکذیب کنندگان برمی گردند [۳۲] «و ان کل لما...» همه آنان نزد ما گرد می آیند «محضرون» آنان را برای حساب و جزا حاضر می کنیم [۳۳] «آیه لهم» نشانه ای برای آنان از قدرت خدا بر رستاختن «الأرض المیتة» زمین سخت و خشک «أحیناها» بعد از فرو فرستادن باران، آن را سرسبز کردیم [۳۴] «و فخرنا فیها» زمین را شقی کردیم «ما عملتہ ایدیهم» تا از چیزهایی که خود از آن

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ۲۸ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ۲۹ يَحْسَرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۳۰ أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ۳۱ وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۳۲ وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّ الْأَرْضَ الَّتِي تَحْيَا وَتَمُوتُ بِيَدِنَا وَأَنَّا جَاعِلُونَ فِيهِمُ نَارًا كَالنَّارِ ۳۳ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ تَحْتِهَا أَعْنَابٌ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۳۴ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۳۵ سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ۳۶ وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا نَمْلِكُ مِنْهُ النِّهَارَ فَأِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ۳۷ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۳۸ وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۳۹ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا آتِلُ سَابِقَ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۴۰

میوه ها درست می کنند، مثل: آبیوه ... بخورند [۳۶] «الأزواج» اصناف و انواع [۳۷] «نسلخ منه النهار» روز را از آن بیرون می کشیم به گونه ای که چیزی از نور روز باقی نماند «مظلمون» به تاریکی افتادگان «لمستقرها» به مکان استقرار نهایی اش (با توجه به علم خدا) یا به زمان استقرار نهایی (روز قیامت) [۳۹] «قدیرا» مسیر آن را در منزلگاه هایی تعیین کرده ایم «كالعرجون القديم» مثل ترکه کهنه خوشه خرما [۴۰] «لا الشمس بغی» برای خورشید آسان و میسر نیست که... «ولا اللیل» و نه نشانه شب (ماه) «فلك» مدار (مسیری شبیه به دایره) «یسبحون» در هوا به آرامی و با نظم (مثل کسی که در آب شنا می کند) در حرکتند.

[۴۱] {وَايَةُ لَهُمْ} و نشانه‌ای (دیگر دال بر قدرت ما) برای ایشان {جَعَلْنَا} جعل می‌کنیم {وَرَبِّهِمْ} فرزندان و اشخاص ضعیف آنان {الطَّلُكَ} کشتی‌ها {الْمَشْرُوعَ} مملو {وَأَرْكَبُونَ} سوار می‌شوند {۴۲} {وَاللَّاحِظِينَ} لحظه‌نگران {۴۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان

۴۴۳

الْمُتَوَكِّلِينَ

وَايَةُ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ۴۱ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۴۲ وَإِنْ نَشَأْ غَرَقْهُمْ فَلَا يَرِيخُ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ۴۳ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۴۴ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۴۵ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۴۶ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا زَعَمَهُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مَنْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ أَطَعَمَهُمْ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۴۷ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۴۸ مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا الصَّيْحَةَ وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ۴۹ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۵۰ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ۵۱ قَالُوا إِنَّا كُنَّا مِنْ مَرْقَدٍ نَاهَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۵۲ إِنْ كُنَّا إِلَّا الصَّيْحَةَ وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۵۳ فَالْيَوْمَ لَا تَنْظِلُمْ نَفْسٌ شَيْعًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۵۴

لحظه‌نگران {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۴۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۴۵} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۴۶} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۴۷} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۴۸} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۴۹} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۰} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۱} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۲} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان

زنده شدن) {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۲} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۵} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۶} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۷} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۸} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۵۹} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۰} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۱} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۲} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۵} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۶} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۷} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۸} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۶۹} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۰} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۱} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۲} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۵} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۶} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۷} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۸} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۷۹} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۰} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۱} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۲} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۵} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۶} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۷} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۸} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۸۹} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۰} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۱} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۲} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۳} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۴} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۵} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۶} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۷} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۸} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۹۹} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان {۱۰۰} {وَالْمُتَوَكِّلِينَ} متوکلان

[۵۵] **شُعْلٌ** نعمت های عظیمی که از چیزهای دیگر غافلشان می کند **لَا يَهْتَدُونَ** در ناز و نعمت بسر می برند
 [۵۶] **لِي لِيْلَالٍ** در زیر سایه های پر و فراخ **الْأَرَاكِ** سریره های مزین **الْمَكُونِ** تکیه دادگان.
 لم دهندگان؛ [۵۷] **لَمْ** می آید عون. هر چه آرزو کنند

۴۴۴

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ

إِنْ أَصْحَبَ الْجَنَّةَ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهِونَ ۝ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ
 فِي ظِلِّلٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِفُونَ ۝ ۵۶ لَمْ يَفُتِكِهِمْ وَهُمْ
 مَا يَدْعُونَ ۝ ۵۷ سَلَّمَ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَجِيمٍ ۝ ۵۸ وَأَمْتَرُوا الْيَوْمَ
 أَنَّهُا الْمُجْرِمُونَ ۝ ۵۹ أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بَنِيَّ آدَمَ أَنْ لَا
 تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ ۶۰ وَإِنْ أَعْبَدُونِي
 هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝ ۶۱ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِيلًا كَثِيرًا
 أَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ۝ ۶۲ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ
 ۶۳ أَصَلُّوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۝ ۶۴ الْيَوْمَ نَخْتِمُ
 عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ ۝ ۶۵ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا
 الصِّرَاطَ فَأَنْتَ بُصِيرٌ ۝ ۶۶ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ
 عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ
 ۶۷ وَمَنْ تُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ۝ ۶۸
 وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُبِينٌ
 ۶۹ لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيُحْيِيَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝ ۷۰

و بخواهند در اختیارشان
 است [۵۹] **أَمْتَرُوا** جدا
 گردید و از مؤمنان دور شوید
 [۶۰] **أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ** آیا به
 شما توصیه نکردم و دستور
 ندادم؟ **لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ**
 از فریب کاریهای شیطان
 اطاعت نکنید [۶۲] **جِيلًا**
 گروه یا جماعت گسترده ای
 از مردم [۶۳] **كُنْتُمْ**
 توعدون به شما وعده داده
 می شد؛ [۶۴] **أَصَلُّوْهَا**
 داخل آتش شوید و حرارت
 آن را بپشید [۶۵] **الْيَوْمَ**
نَخْتِمُ عَلَى آنان را از حرف
 زدن باز می داریم **تَشْهَدُ**
أَرْجُلُهُمْ پاهایشان گواهی
 می دهند **بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ**
 به چیزهایی که فراچنگ
 می آورده اند؛ [۶۶]
لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ
 چشمهایشان را از بین
 می بریم و جای آن را محو
 می کنیم **فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ**

و از هم پیشی بگیرند تا به راه برسند و از آن بگذرند **فَإِنِّي بَصِيرٌ** پس چگونه راه را می بینند. بعد از اینکه
 چشمشان را محو نمودیم؟ (غی توانند) [۶۷] **لَطَمَسْنَا** چهره آنان را برای خوار کردنشان زشت می کنیم **عَلَى**
مَكَانَتِهِمْ با وجود مکان و منزلت ایشان که تصور می کنند دارای قدرت و مکتنت هستند **لَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا**
وَلَا يَرْجِعُونَ غی توانند پیش بروند یا برگردند [۶۸] **نَخْتِمُ عَلَى** عمرش را دراز کنیم **أَوْ** او را از قوی به ضعیف
 تبدیل می کنیم [۶۹] **مَنْ يُحْيِي لَهُ** برای او میسر نیست **إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ** این کتاب فرو فرستاده شده بر پیامبر
 جز یادآوری برای عاقل نیست. [۷۰] **يُحْيِيَ الْقَوْلَ** انسان عاقلی که از عبرت ها سود می برد **يُحْيِيَ الْقَوْلَ** عذاب
 واجب گردد.

{ ۷۱ } { اُولَئِكَ يَرَوْنَ } مگر نمی بینند { اِنَّمَا عَلِمَتْ اَيُّدِيْنَا } برخی از چیزهایی که قدرت ما آفریده است { الْعَظَامُ } شتر، گاو، گوسفند و بز { فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ } ایشان (انسانها) مالک و صاحب آنهايُند { ۷۲ } { ذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ } چهارپایان را برای آنان مسخر و رام کرده ایم { رُكُوبُهُمْ } وسیله سواری آنان { وَمِنْهَا يَكُلُونَ } و از گوشت و شیر برخی از آنها می خورند { ۷۳ } { مَشَارِبُ } نوشیدنی ها { ۷۵ } { وَ هُمْ لَهَا جُنْدٌ } بت ها سپاه آماده کافران هستند { مَعْصِرُونَ } (بت ها را نیز) همراه ایشان در آتش جهنم حاضر می کنیم { ۷۶ } { فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ } به سبب اصرار آنها بر پرستش غیر خدا و دعایشان که بت ها به ایشان نفع و کمک می رسانند، غمگین مباش { ۷۷ } { مَا يُسِيرُونَ } آنچه مخفی می دارند { وَ مَا يَعْلَنُونَ } و آنچه آشکار می سازند { ۷۷ } { خَصِيمٌ } دارای دشمنی بسیار. مبالغه کننده در دشمنی { ۷۸ } { وَ نَسِيَ خَلْقَهُ } در حالی که اندیشیدن درباره خلقت خویش از خاک را فراموش کرده است { الْعِظَامُ }

اُولَئِكَ يَرَوْنَ اَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ اَيُّدِيْنَا اَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ۷۱ وَ ذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رُكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَكُلُونَ ۷۲ وَ هُمْ فِيهَا مِنْفَعٌ وَمَشَارِبٌ اَفَلَا يَشْكُرُونَ ۷۳ وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ اِلَهَةً لَّعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ ۷۴ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَ هُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّخَضَّرُونَ ۷۵ فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ اِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَ مَا يَعْلَنُونَ ۷۶ اُولَئِكَ رِءَا اِلَاسْنُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۷۷ وَ ضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَ نَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ ۷۸ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي اَنْشَأَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ وَ هُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۷۹ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا فَاِذَا اَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ۸۰ اَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلٰٓى وَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۸۱ اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْءًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۸۲ فَسُبْحٰنَ الَّذِي يَبْدِئُ مَلٰٓئِكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۸۳

سُورَةُ الصَّافَّاتِ

آیاتها
۱۸۲

ترتیبها
۷۷

استخوانها { رَصِيمٌ } بسیار کهنه، فرسوده و پوسیده { ۸۱ } { بَلٰى } او قادر است که به گونه خودشان بیافریند { ۸۲ } { مَلَكُوتٌ } مالکیت تام و عظیم.

۴۳۹- حدیثُ اَبی ثعلبة - رضی الله عنه - اَنْ رَّسُولَ اللّٰهِ - ﷺ - نَهٰی عَنْ اَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّيَاحِ. متفق علیه ابو ثعلبه - رضی الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - از خوردن گوشت دزدنگانی که دارای دندانهای ناب هستند (که به وسیله آن حیوانات را می دزدند) نهی نموده است.

۴۴۰- حدیثُ انسِ، قال: نَهٰی النَّبِیُّ - ﷺ - اَنْ تُصَبَّرَ الْبَهَائِمُ. متفق علیه انس گوید: پیامبر - ﷺ - از نشانه قراردادن حیوانات نهی فرموده است.

[۱] «وَالصَّافَاتِ صَفًا» سوگند به تمام فرشتگان است که به انتظار اوامر خدا صف کشیده‌اند [۲] «فَالْأَزْجَرَاتِ زَجْرًا» و فرشتگانی که شیاطین را از استراق سمع بازمی‌دارند [۳] «وَالنَّالِيَاتِ ذِكْرًا» و فرشتگانی که کلام خدا را که کتابهای آسمانی هستند بر سوره‌القصافات ۴۴۶

الزَّالِيَاتِ ذِكْرًا

پيامبران تلاوت می‌کنند [۴] «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (این جواب قسم های پیشین است) [۷] «شیطانِ مارد» شیطان متعزّد و سرکش [۸] «لا یسمعون» برای اینکه استراق سمع نکنند «الملا الی علی» فرشتگان والامر «یُقدّون» رجم می‌شوند [۹] «ذُجُورًا» راندن. طرد (به شدت طرد می‌گردند) «واصب» لازم و دائمی [۱۰] «من خطف الخطفه» شیطانی که به سرعت کلمات را ربود «نقاب» سوراخ‌کننده و شکافنده. مراد: نورانی و سوزاننده است [۱۱] «فانستهم» از آنان سنّال کن (از کفار مکه سنّال کن) «أم من خلقتا» یا آنچه ما آفریده‌ایم از قبیل: اجرام آسمانی و زمینی و میان آن دو «طین لاذب» گِل چسبنده [۱۲] «یسخرون» شگفتی تو را مسخره می‌کنند [۱۴]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالصَّفَّاتِ صَفًا ۱ قَالَ زَجْرَتِ زَجْرًا ۲ فَالْتَلَيْتِ ذِكْرًا ۳
إِنَّ إِلَهَهُمُ لَوْحِدٌ ۴ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشْرِقِ ۵ إِنْ أَرَادْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِنَارٍ أَلْكَوَابِ ۶ وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ۷ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيَقْدِفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۸ دُجُورًا وَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ۹ إِلَّا مَنْ خِطَفَ الْخُطْفَةَ فَالْبَعَّةُ ۱۰ إِنْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَخْلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ۱۱ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ۱۲ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ۱۳ وَإِذَا أُرُوا آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ ۱۴ وَقَالُوا لَنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُرْمِيٌّ ۱۵ آءِ دَامِنَا وَكَانُوا آبَاءَ عِظَمَاءِ آيُنَا لَمَبْعُوثُونَ ۱۶ أَوَ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۱۷ قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَخِرُونَ ۱۸ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ۱۹ وَقَالُوا لَوْ أَنَّا هَذَا يَوْمَ الدِّينِ ۲۰ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۲۱
أَخْسَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ۲۲ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ۲۳ وَقَفَّوْهُمْ أَنْهُمْ قَسَتْوُلُونَ ۲۴

«یسخرون» در مسخره کردن مبالغه می‌کنند [۱۸] «دخرون» ذلیل و فرمانبردار [۱۹] «زجره واحده» یک صدا (نفخه دوم اسرافیل) «ینظرون» انتظار می‌کشند [۲۰] «یاویلنا» افسوس! وای بر ما «یوم الدین» روز جزا و حساب [۲۱] «یوم الفصل» روز داوری و جدایی میان مردم [۲۲] «و ازواجهم» با همانند هایشان (قرین های بدی که ایشان را همراه کرده‌اند) «ما کانوا یعبدون» بت‌هایی که می‌پرستیدند (برای توبیح ایشان بت‌ها را نیز با ایشان محشور می‌کنند تا بفهمند تنها سنگ‌های بی‌سود و زیان را می‌پرستیدند) [۲۳] «فاهدوهم الی ...» آنان را به راه جهنم راهنمایی کنید [۲۴] «ففرهم» برای حساب نگاهشان دارید.

[۲۵] «الْمُنَاصِرُونَ» همدیگر را یاری نمی‌کنید؟ (تا یکدیگر را نجات دهید) [۲۶] «الْمُسْتَسْلِمُونَ» افراد منقاد و ذلیل [۲۷] «بَعْضٌ عَلَى بَعْضٍ» بعضی (از مشرکان) رو به بعضی دیگر می‌غایند «بِإِسَاءَتِهِمْ» از همدیگر باز خواست می‌کنند. بگونه

مَالَكُمْ لَا نُنَاصِرُكُمْ ۲۵ بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ۲۶ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۲۷ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ۲۸ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۲۹ وَمَا كَانُوا لَنَا عَلَنَةً مِنْ سُلْطَانٍ ۳۰ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَافِينَ ۳۱ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنا إِنْ لَدَايَهُمْ ۳۲ فَأَعْوَيْتُمْ إِيَّانَا كَمَا غَوَيْتُمْ ۳۳ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۳۴ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۳۵ وَيَقُولُونَ إِنَّا لَا نَارِكُوا إِلَهَ الْهِنَا لِسَاءِعٍ يُخَذِّلُونَ ۳۶ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ۳۷ إِنَّكُمْ لَذَايِقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ۳۸ وَمَا تُخْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۳۹ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۴۰ أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ۴۱ فَوَكَهَهُمْ مُمْكِرُمُونَ ۴۲ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۴۳ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ۴۴ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ۴۵ بِيضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّرْبِ ۴۶ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ۴۷ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ۴۸ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ۴۹ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۵۰ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ۵۱

کشتکش و سرزنش از یکدیگر سؤالاتی می‌کنند و همدیگر را مقصّر می‌دانند [۲۸] «تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ» شما از راه خیر خواهی به سوی ما آمدید و ما را از راه حق بازداشتید [۳۰] «طَافِينَ» متجاوزان از حد در نافرمانی [۳۱] «فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنا» متجاوزان از حد در نافرمانی عذاب خداوند درباره ما محقق گشت «إِنَّا لَذَايِقُونَ» ما باید عذاب را بجشیم (عذاب شدگان) [۳۲] «فَأَعْوَيْتُمْ إِيَّانَا» ما شما را به گمراهی دعوت کردیم و شما اجابت کردید [۳۳] «إِنَّهُمْ» کفار مکه [۳۶] «لَسَاءِعٍ» آهتنا» معبودها خویش را رها می‌سازیم [۴۰] «الْمُخْلَصِينَ» بندگان منتخبی که خداوند آنان را برای عبادت پاک و خالص کرده است [۴۱] «رِزْقٌ مَعْلُومٌ» روزی و ییژه‌ای و دارای صفاتی که تنها در بهشت

است [۴۲] «لَوَاكِهِ» جمع: فاکهه. میوه‌ها [۴۳] «سُرُرٍ» جمع: سریر. تختها [۴۵] «بِكَأْسٍ» با شراب. یا با کاسه شراب «مِنْ مَعِينٍ» شرابی که همچون آب از چشمه‌ها می‌جوشد و بر روی زمین جاری می‌شود [۴۶] «بِيضَاءَ» صاف (صفت شراب است) «لَذَّةٍ» بسیار لذیذ [۴۷] «لَا فِيهَا غَوْلٌ» نه تباهی و زوال عقل در آن است (مثل شراب دنیا مضر نیست) «يُنْزَفُونَ» و نه به وسیله آن عقلشان برده می‌شود (مست نمی‌شوند) [۴۸] «قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ» حوری‌هایی که تنها به شوهران خود نگاه می‌کنند «عِينٌ» دارای چشمانی درشت و زیبا [۴۹] «بَيْضٌ مَكْنُونٌ» تخم‌های پوشیده و پنهانی که از گردوغبار در امان هستند [۵۱] «قَرِينٌ» دوست و رفیق.

[۵۳] ﴿لَمَذِبُونَ﴾ باز جویی شدگان از اعمالمان و پاداش داده شدگان [۵۵] ﴿أَصْلَ الْجَحِيمِ﴾ وسط دوزخ [۵۶]

﴿إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ﴾ نزدیک بود با فریب دادن مرا هلاک سازی [۵۷] ﴿الْمُحْضَرِّينَ﴾ از کسانی که فرشتگان آنان

را برای عذاب جمع می کنند.

مثل تو [۶۲] ﴿خَيْرٌ نَزْلًا﴾

ضیافت و احترام بهتری

است ﴿شَجَرَةُ الزَّقُّومِ﴾

درختی کوچک، بدبو و بدمزه

که در سرزمین تهامه می روید

[۶۳] ﴿نَفْثَةً لِلظَّالِمِينَ﴾ مایه

بخت و عذاب ظالمان در

آخرت [۶۴] ﴿أَصْلَ الْجَحِيمِ﴾

قعر جهنم [۶۵] ﴿طُلُعُهَا﴾

میوه آن که شبیه است به

اولین میوه خرما ﴿كَذَّبُوا

رُؤُوسَ الشَّيَاطِينِ﴾ تمسیل

است برای نشان دادن نهایت

زشتی آن [۶۷] ﴿لِنُزِيلًا﴾

آلوده است. آمیخته است

[۶۹] ﴿الْفَرَّاقِ﴾ یافته اند [۷۰]

﴿فَلْيُأْتِ الْبَاقِ﴾ در راه ایشان

﴿تَهْنِئُونَ﴾ به شتاب رانده

می شوند [۷۴] ﴿الْمُحْضَرِّينَ﴾

افرادی که خداوند آنان را

انتخاب نموده و از عیب ها

خالص کرده است.

۴۴۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -:

«إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ

الْقِيَامَةِ لِرَجُلٍ يَوْضَعُ فِي أَحْمَصِ

سُورَةِ الصَّافَّاتِ

۴۴۸

الْمَلَأَ اللَّهُ لِكُلِّ فَجَّارٍ

يَقُولُ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُصْذَرِّينَ ۝۱۰۱ أَمْ دَامِنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِنَّا
لَمَذِبُونَ ۝۱۰۲ قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ ۝۱۰۳ فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ
الْجَحِيمِ ۝۱۰۴ قَالَ تَاللَّهِ إِنِ كِدْتَ لَتَزِدِينَ ۝۱۰۵ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي
لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِّينَ ۝۱۰۶ أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ۝۱۰۷ إِلَّا مَوْتُنَا
الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ۝۱۰۸ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝۱۰۹
لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ۝۱۱۰ أَذَلِكَ خَيْرٌ نُزْلًا أَمْ شَجَرَةُ
الزَّقُّومِ ۝۱۱۱ إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ۝۱۱۲ إِنَّهَا شَجَرَةٌ
تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ۝۱۱۳ طُلُعُهَا كَأَنَّهُ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ
۝۱۱۴ فَإِنَّهُمْ لَا يَكُونُ مِنْهَا لَئُونٌ مِّنْهَا الْبُطُونَ ۝۱۱۵ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ
عَلَيْهَا شَوْبًا مِّنْ حِمِيرٍ ۝۱۱۶ ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ ۝۱۱۷
إِنَّهُمْ أَلفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ۝۱۱۸ فَهُمْ عَلَىٰ آثَرِهِمْ يُرْعَوْنَ ۝۱۱۹
وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ۝۱۲۰ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ
مُنْذِرِينَ ۝۱۲۱ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ۝۱۲۲
إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۝۱۲۳ وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحًا فَلْنِعْمَ
الْمُجِيبُونَ ۝۱۲۴ وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ۝۱۲۵

قدمیه حجر تان بغل منها دماغه، مایری آن احداً شر منه عذاباً، و الله لأهونهم عذاباً «متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کم عذاب ترن اهل دوزخ، در قیامت مردی است که بر پشت پاهایش دو تکه سنگ قرار داده می شود که در اثر حرارت آن مغزش به جوش می آید، فکر نمی کند که عذاب کسی بدتر از عذاب او باشد، در حالی که عذاب او کمترین عذاب است.»

۴۴۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يُسَبِّحُ الْمَيِّتُ ثَلَاثَةَ أَهْلَةٍ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ فَيَرْجِعُ انْتَانٍ وَيَبْقَىٰ وَاحِدٌ، يَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَسْبِقُ عَمَلُهُ». متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه چیز مرده را هرباهی می کنند: ۱- خانواده او ۲- مال او ۳- عمل او. که دو نای آنها برمی گردند و یکی از آنها با او می ماند، خانواده و مال او برمی گردد و عمل او (پیش او) باقی می ماند.»

{[۷۷] «الْباقين» (باقی ماندگان (در روی زمین)) { [۷۸] «فَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ» نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذارده‌ایم { [۸۰] «بِخَيْرٍ» پاداش می‌دهیم [۸۲] «م» بعد از نجات نوح و هیراهان

لَمَّا أَتَاهَا فَلَمِئْتَ بَيْنَ يَدَيْهَا

۴۴۹

سُورَةُ الصَّافَّاتِ

«أَغْرَقْنَا» غرق کردیم

«الْآخِرِينَ» دیگران. مراد قوم

کافر نوح است { [۸۳] «مِنْ

شِيعَتِهِ» از کسانی که از او

پیروی کرده و دنباله‌رو او

بوده‌اند [۸۶] «أَفْكَأ» آیا

دروغ و باطل؟ (آیا

معبودهای سر تا پا دروغ

می‌خواهید [۸۸] «نَظَرَ نَظْرَةً

فِي النَّجْمِ» با دقت همچون

منجبان به ستارگان نگاه کرد

[۸۹] «إِنِّي سَقِيمٌ» مراد این

است که او نسبت به کفر

ایشان، بیماری روحی داشت

(اما آنان تصور کردند که او

بیماری جسمی دارد و از بردن

او منصرف شدند) [۹۰]

«تَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ» به او

پشت کردند و رفتند [۹۱]

«فَرَأَى إِلَى آلِهِمْ» مخفیانه به

سراغ معبودهای آنان رفت تا

نابودشان کند { «أَلَا تَأْكُلُونَ»

آیا نمی‌خورید [۹۲] «مَالِكُم

لَا تَنْتَقُونَ» شما را چه شده

است که حرف نمی‌زنید {

[۹۳] «فَرَأَى عَلَيْهِمْ ضَرْبًا...»

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمْ الْبَاقِينَ ۷۷ وَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۷۸ سَلَّمَ

عَلَى نَوْحٍ فِي الْعَالَمِينَ ۷۹ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۸۰ إِنَّهُ مِنْ

عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۸۱ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ۸۲ وَإِلَّا مِنْ

شِيعَتِهِ لَإِنَّا نَرَاهُمْ ۸۳ إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ۸۴ إِذْ قَالَ

لَأَيُّهَا وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ۸۵ أَفَكُأَ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تَرْضَوْنَ

۸۶ فَمَا ظَنُّكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۸۷ فَظَنَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ۸۸

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ۸۹ فَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ۹۰ فَرَأَى إِلَى آلِهِمْ

فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۹۱ مَالِكُمْ لَا تَنْطِقُونَ ۹۲ فَرَأَى عَلَيْهِمْ ضَرْبًا

بِالْيَمِينِ ۹۳ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ۹۴ قَالَ أَعْبُدُونِ مَا نَسْتَعِشُّ

۹۵ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ۹۶ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُيُوتًا فَأَلْفَوْهُ

فِي الْجَحِيمِ ۹۷ فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ۹۸

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيِّدِينَ ۹۹ رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

۱۰۰ فَبَشِّرْنَاهُ بِعِلْمٍ حَلِيمٍ ۱۰۱ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ

يَبْنِيْ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ

يَتَابَتُ أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ۱۰۲

با شدت هر چه بیشتر ضرباتی از بالا بر سر آنان فرود آورد [۹۴] «تَرَوْنَ» می‌شناختند { [۹۵] «مَا تَحِثُّونَ» چیزهایی را که می‌تراشید { [۹۹] «ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي» من به جایی که مورد رضایت پروردگارم است می‌روم (سرزمین شام) [۱۰۰] «هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ» فرزند شایسته‌ای به من عطاء کن [۱۰۱] «عِلْمٍ حَلِيمٍ» مراد: اسماعیل است که شکبیا و خردمند بود [۱۰۲] «فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ» هنگامی که به سنی رسید که بتواند با پدرش کار کند.

۴۴۳- قال رسول الله - ﷺ: «رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ فِي الْمَنَامِ وَحْيٌ» اخرجه ابن ابی حاتم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «رُؤْيَايَ پیامبران در خواب، وحی است».

[۱۰۳] **الْحَمْدُ لِلَّهِ** هنگامی که هر دو {ابراهیم و پسرش اسماعیل} تسلیم و متقاد امر خدا شدند **وَتَذَكَّرَ** او را بر زمین انداخت **الْجَبِينِ** بر رخسار، که قسمتی از صورت است (یعنی اینکه او را بر پهلوی راست یا چپ انداخت) {۱۰۴} **نَادَيْتَاهُ** او را صدا زدیم {۱۰۵} **قَدْ**

صَدَقَتِ الرُّوْبَا تصدیق قطعی بر انجام آنچه در خواب به تو امر کرده بودیم را داشتی {۱۰۶} **الْبَلَاءِ الْمُبِينِ** امتحان آشکار {۱۰۷} **يَذِيعُ** قوچی که ذبح می‌شود {۱۰۸} **وَتَرَكْنَا** **عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ** و نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم {۱۱۰} **تَجَزَّى** پاداش می‌دهیم {۱۱۲} **بِقَرْنَاهُ يَاسْحَاقُ** به او مژده (تولد) اسحاق را دادیم **يَبْنَؤُا** مراد این است که مقدر بود پیامبر و از زمرة شایستگان شود {۱۱۴} **لَقَدْ مَنَّا** واقعاً نعمت‌های گران‌بها و ارزشمندی دادیم {۱۱۵} **الْكُرْبِ الْعَظِيمِ** غم و اندوه بزرگ (مراد اذیت و آزار فرعون و فرعونیان است) {۱۱۶} **نَصْرَانَاهُم** ایشان را یاری کردیم **الْفَالِغِينَ** چیرگان. پیر و زشدگان {

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَلَهُ الْجَبِينِ ۱۰۳ وَنَدَيْتَاهُ أَنْ يَتَابَعَهُمَا ۱۰۴ قَدْ صَدَقَتِ الرُّوْبَا يَا إِنْكَذَاكَ تَجَزَّى الْمُحْسِنِينَ ۱۰۵ إِنَّكَ هَذَا لَمْؤُؤُا الْمُبِينُ ۱۰۶ وَقَدْ يَذِيعُ عَظِيمُ ۱۰۷ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۱۰۸ سَلَّمْ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ۱۰۹ كَذَلِكَ تَجَزَّى الْمُحْسِنِينَ ۱۱۰ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۱۱۱ وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيٍّ مِّنَ الصَّالِحِينَ ۱۱۲ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ ۱۱۳ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ۱۱۴ وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ ۱۱۵ وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ۱۱۶ وَءَاتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۱۷ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۱۸ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ۱۱۹ سَلَّمْ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ۱۲۰ إِنَّكَ كَذَلِكَ تَجَزَّى الْمُحْسِنِينَ ۱۲۱ إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۱۲۲ وَإِنْ إِلَىٰ يَاسَ لِمَنِ الْمُرْسَلِينَ ۱۲۳ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَأَلَا تَتَّقُونَ ۱۲۴ أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ۱۲۵ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبَّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۱۲۶

[۱۱۷] **الْكِتَابِ** تورات **الْمُسْتَقِيمِ** بسیار روشن‌گر و بیانگر [۱۱۹] **وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ** نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم {۱۲۵} **أَتَدْعُونَ بَعْلًا** آیا بت «بعل» را می‌پرستید و به فریاد می‌خوانید **تَذَرُونَ** رها می‌سازید.

۴۴۴- قال رسول الله - ﷺ : «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ يَكْذِبْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَارْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبِؤَةِ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی که نزدیک است شب و روز باهم برابر شوند، بعید است که رؤیای انسان مؤمن دروغ باشد، و رؤیای انسان مؤمن جزئی از چهل و شش جزء از نبوت پیامبران است».

[۱۲۷] **الْمُحْضَرُونَ** فرشتگان عذاب آنان را در جهنم حاضر می‌کنند [۱۲۸] **الْمُخْلِصِينَ** برگزیدگان برای عبادت خدا [۱۳۰] **الْيَاسِينَ** یاس. یا الیاس و پیروانش [۱۳۵] **الْأَعْرَابُ** مگر پیرزی (که همسر لوط بود و همدست کافران) **الْفَابِرِينَ** در زمره

۴۵۱

الْمُحْضَرُونَ

هلاک شدگان. یا باقی ماندگان در عذاب [۱۳۶] **دَمَرْنَا** نابود کردیم [۱۳۷] **الْمُتَرُونَ** عبور می‌کنید **الْمُصْبِحِينَ** داخل شدگان در وقت صبح [۱۴۰] **أَتَى** گریخت (قوم خود را رها کرد و بدون اجازه خداوند از آنجا رفت) **الْفُلُكُ** کشتی **الْمُشْحُونَ** مملو [۱۴۱] **فَسَاهَمَ** در قرعه‌کشی شرکت کرد **الْمُدْحَضِينَ** مغلوب شدگان در قرعه‌کشی (بهره او این شد که در آب بیفتد) [۱۴۲] **فَالْتَقَمَهُ** الحوت ماهی او را بلعید **الْمَلِكُ** انجام دهنده کاری که در خور سرزنش باشد [۱۴۳] **الْمُسْحَنَ** بسیار یادکننده خدا و مزه داننده او از هر عیبی [۱۴۴] **لَبِثَ** ماند [۱۴۵] **فَلْيَذْذَاهُ** بالعراء او را به سرزمین برهوت خالی پرت کردیم

فَكَذَّبُوهُ فَأَنهَمُ لَمُحْضَرُونَ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳

وَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۱۲۹ سَلَّمْ عَلَىٰ إِلَٰهَ يَاسِينَ ۱۳۰ إِنَّا كَذَّبُكَ نَجْرَى الْمُحْسِنِينَ ۱۳۱ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۱۳۲ وَإِنْ لَوْطَا لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۱۳۳ إِذْ بَحَّثْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۱۳۴ أَلَا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِ ۱۳۵ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخِرِينَ ۱۳۶ وَإِنَّكُم لَمُتَرُونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ ۱۳۷ وَيَالَيْلُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۱۳۸ وَإِنْ يُوسُفُ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۱۳۹ إِذْ أَتَىٰ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۱۴۰ فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ۱۴۱ فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ۱۴۲ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ۱۴۳ لَلِثَّ فِي بَطْنِهِ ۱۴۴ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۱۴۵ فَبَدَّدْنَاهُ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ۱۴۶ وَأَبْنَيْنَاهُ شَجَرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ ۱۴۷ وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ۱۴۸ فَاسْتَفْتَاهُمُ أَلَيْسَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ۱۴۹ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ۱۵۰ أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ۱۵۱ وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۱۵۲ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ۱۵۳

(کاری کردیم که ماهی او را به هوا پرت کند) **دَمَرْنَا** در حالیکه بیمار بود [۱۴۶] **الْبَنَاتُ** روایندم **شَجَرَةً** گیاه. بوته **يَقْطِينٍ** کدوی بزرگ [۱۴۷] **سَاءَ أَلْفٌ** صدهزار **سَفَعْنَاهُ** ایشان را از نعمتها بهره‌مند ساختیم **الْعُرَاءُ** تا مدت مشخصی [۱۴۹] **فَالْتَقَمَهُ** از آنان بپرس **الْمَلِكُ** (می‌گفتند: فرشتگان، دختران خدا هستند) [۱۵۰] **سَلَّمُونَ** حاضران [۱۵۱] **الْإِفْكُ** دروغ زشتی که به خدا پیسته‌اند [۱۵۳] **أَصْطَفَى** آیا برگزیده است؟

* یونس **قَالَ** بعد از آن که قوم خود را به سوی خدا دعوت کرد اما آنان قبول نکردند، از ایشان خشمگین شد و قبل از آن که خدا به او اجازه دهد، سوار کشتی شد و از شهر آنان رفت و این عمل او مجازاً به گریختن تعبیر شده است.

{ ۱۵۴ } اَلَمْ كُنْ شَاهِدًا رَاجِحَةً اسْتَدْرَجَ بِهَا رُحْمَاءُ يَهُودَ؟ **تِلْكَ تَحْكُورُ** چگونه داوری می کنید؟ { ۱۵۶ } **طَلَّافُ** برهان
آشکار (وحی در این مورد از طرف خدا بر شما نازل می شد) { ۱۵۸ } **الْحَنَّةُ** فرشتگان (چون از
 دیدگان نهان هستند) **نَسَبًا** **سُورَةُ الصَّافَاتِ** ۴۵۲

خویشاوندی، مثلاً می گفتند:
 فرشتگان دختران خداوند
 «**اِنَّهُمْ مُّحْضَرُونَ**» فرشتگان
 می دانند که آن مشرکان به
 سوی دوزخ کشانده می شوند
 { ۱۵۹ } **يَصِفُونَ** «**يَصِفُونَ**» دروغ
 می گویند { ۱۶۲ } **يَفْتَنِينَ**
 شما غمی توانید کسی از بندگان
 مخلص خدا را گمراه یا فاسد
 کنید { ۱۶۳ } **صَالِ الْجَحِيمِ**
 کسی که وارد جهنم می شود
 یا حرات آن را می چشد
 { ۱۶۵ } **الْقَافِلُونَ** برای
 عبادت به صف ایستاده ایم
 { ۱۶۸ } **ذَكَرًا مِنَ الْاَوَّلِينَ**
 کتابی فروفرستاده شده مثل
 کتابهای پیشینان { ۱۷۳ }
جُنْدَنَا «**جُنْدَنَا**» مؤمنان پیروان
 انبیاء { ۱۷۴ } **قَتُولَ عَنْهُمْ**
 از آنان روی برگردان «**حَتَّى**
حِينَ» تا مدت زمانی محدود
 (زمانی که به تو اجازه
 جنگیدن با آنان را می دهیم تا
 عذاب دنیا را بچشند)
 { ۱۷۵ } **اَبْصِرْهُمْ** به عاقبت

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۱۵۴ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۱۵۵ اَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ مُّبِينٌ
 ۱۵۶ فَاَنْتَوَا يَكْتُمُونَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِينَ ۱۵۷ وَجَعَلُوْا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ
 نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتْ الْجَنَّةُ اِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ۱۵۸ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا
 يَصِفُوْنَ ۱۵۹ اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ۱۶۰ فَاَنْتُمْ وَمَنْعِدُوْنَ ۱۶۱
 مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَتَنَيْنِ ۱۶۲ اِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيْمِ ۱۶۳ وَمَا مِمَّا اِلَّا
 لَهُمْ مَقَامٌ مَّعْلُوْمٌ ۱۶۴ وَاِنَّا لَنَحْنُ الصّٰفَوْنَ ۱۶۵ وَاِنَّا لَنَحْنُ الْمُسْتَحِقُّونَ
 ۱۶۶ وَاِنْ كَانُوْا لَيَقُوْلُوْنَ ۱۶۷ لَوْ اَنْعَدْنَا ذِكْرًا مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ ۱۶۸ لَكُنَّا
 عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِيْنَ ۱۶۹ فَكَفَرُوْا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُوْنَ ۱۷۰ وَلَقَدْ
 سَبَقَتْ كَيْمُنًا لِّلْعِبَادِ اِنَّا اَلْمُرْسَلِيْنَ ۱۷۱ اِنَّهُمْ هُمُ الْمُتَّصِرُونَ ۱۷۲ وَاِنْ
 جُنْدَنَا لَهُمُ الْعَلِيُّونَ ۱۷۳ قَوْلَ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ۱۷۴ وَاَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ
 يَبْصُرُوْنَ ۱۷۵ اَفَعِدَا بِنَا يَسْتَعْجِلُوْنَ ۱۷۶ فَاِذَا نَزَلَ بِسَاحِطِهِمْ فَسَاءَ
 صَبَاحُ الْمُنْذَرِيْنَ ۱۷۷ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ۱۷۸ وَاَبْصِرْ فَسَوْفَ
 يَبْصُرُوْنَ ۱۷۹ سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ۱۸۰
 وَسَلِّمْ عَلٰى الْمُرْسَلِيْنَ ۱۸۱ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۱۸۲

اَنبَايَا ۸۸ **سُورَةُ صٰفَاتِ** ۸۹

کارشان نگاه کن **اَبْصِرْهُمْ** آنان عاقبت کارشان و پیروزی قطعی شما را خواهند دید { ۱۷۷ }
يَسَاحِبُهُمْ به نابودی ایشان (برایشان نازل شود) **سَاءَ** چه بد است { **صَاحًا** «**صَاحًا**» بامداد، صبح (مراد بامداد
 بیداری از خواب غفلت، یا صبح معمولی است که عذاب در آن هنگام به سراغشان می آید) { **الْمُسْتَعْرِضِينَ**
 کافران که پیامبران آنان را از عذاب خدا برحذر داشته اند { ۱۷۹ } **اَبْصِرْهُمْ** انواع بلاهایی را که
 قابل گفتن نیست خواهند دید { ۱۸۰ } **صَاحًا** «**صَاحًا**» پیروندگان را از هر نقصی پاک بدان **رَبِّ الْعِزَّةِ** خداوند
 عزت و قدرت **اَبْصِرْهُمْ** از دروغ هایی که می گویند { ۱۸۱ } **الْمُرْسَلِينَ** فرستادگان، پیامبران {

سوره ی [۱] من خوانده می شود: صاد. **والفران** قسم به خدا (تقدیر جواب قسم چنین است: آن گونه که تصور می کنید معبودهای متعدد وجود ندارد) **فی الذکر** دارای شرف. یا بیان چیزهایی که در دین بدان نیاز هست [۲] **عزّة** تکریر در برابر حق * **شقاق** مخالفت با حق و اهل آن (مخالفت با خدا و پیامبر) [۳] **قرب** امت **لات** حسین مناصب اکنون دیگر وقت گریز و نجات نیست [۴] **عجائب** خیلی عجیب است [۵] **الملائمهم** سران قوم و رهبران کفار **ان امشوا** بر راه دین خویش بروید [۶] **الملة الآخرة** دین مسیحی (که در آن تحریف ایجاد کردند و به سه خدا معتقد گشتند) **ان هذا الاختلاق** این جز دروغ و افتراء نیست [۷] **فلیرتقوا فی الاسباب** باید با وسیله ای به آسمانها صعود کنند و در کار جهان تدبیر کنند [۸] **جند ما هنالك** این کافران مکه سپاه ناچیز شکست خورده ای بیش نیستند **من الأحزاب** از کسانی که علیه انبیاء قبل از تو دسته بندی کرده اند [۹] **ذوالاوتاد** *

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص وَالْقُرْآنَ ذِي الذِّكْرِ ۱ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ۲
كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا وَآلَاتٍ حِينَ مَنَاصٍ ۳ وَعِجْوَ
أَن جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ۴
أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ۵ وَأَنْطَلِقُ لِمَلائِكِ
مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهِمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ۶
مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِثْلَةِ الْأُولَى إِنَّ هَذَا إِلَّا خُلُقٌ ۷ أَعْزَلَ
عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ فِي سَكِّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَدُوُّ فَوَقَّاعِذَابٍ ۸
أَمْرٌ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۹ أَمْرٌ لَهُمْ
مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ۱۰
جُنْدٌ مَا هَئِلَاكَ مَهْرُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ۱۱ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْدَادِ ۱۲ وَثُمُودٌ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ
لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ ۱۳ إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَبَ الرُّسُلِ
فَحَقَّ عِقَابٌ ۱۴ وَمَا يَنْظُرُهُنَّ وَلَا إِيَّ الْأَصْحَابِ وَجِدَّةً مَأَلَهَا
مِنْ فَوَاقٍ ۱۵ وَقَالُوا رَبَّنَا عَمَلْنَا قَطْنًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۱۶

دارای سپاه قوی یا بناهای بلند (اهرام) [۱۳] **أصحاب الأيكة** صاحبان باغهای فراوان و پر درخت (قوم شعب) [۱۴] **ان كل الا** هیچ یک از آنان نیست مگر [۱۵] **ما يظن** انتظار نمی کشند **اصح** نفخه دوم **ما لها من فواق** به اندازه فاصله بین دو دوشیدن شتر توقف ندارد [۱۶] **قطنا** بهره ما از عذاب * این عزت که در جاهلیت بود در واقع ذلت و خواری بود، چون پیامبر - - می فرماید: «هر عزتی که به وسیله خداوند نباشد، ذلت است». * * گویند: هرگاه فرعون بر کسی خشم می گرفت دستور میداد دستها و باهایش را به چهارمیخ ببندند و او را شکنجه دهند.

[۱۷] ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ دارای قوت در دین و عبادت ﴿إِلَهُ آوَاب﴾ بسیار رجوع کننده از کارهای ناپسند به کارهایی که خدا دوست دارد [۱۸] ﴿إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ﴾ ما کوهها را با او هم صدا و هماوا کردیم. کوهها را فرمانبردارش کردیم و از

۴۵۴

الْبُرُوجُ

بُيُوتِهِمْ

منافع آنها برخوردارش کردیم ﴿يَسْحَن﴾ به تسبیح و تقدیس (خداوند) می پرداخت {بالعشي} بین ظهر و مغرب {والاشراق} چاشتگاه (هوازه به تسبیح خدا مشغولند) [۱۹] {الطير} پرندگان {عشورۃ} گرد آمده و جمع آوری شده {آوَاب} خاضع خواست خدا [۲۰] {شدنا ملكه} او را با هیبت و یاری تقویت بخشیدم {الحكمة} نبوت، کمال علم و اصابت در امور {فصل الخطاب} علم داوری [۲۱] {الخصم} دو طرف دعوا (فرشتگانی که به شکل انسان درآمدند) {تسوروا المحراب} از دیوار عبادتگاه او بالا رفتند و به سوی او پایین آمدند [۲۲] {فزع} ترسید. وحشت کرد {بغی بعضنا} یکی از ما ستم و تجاوز کرده است {لاتنشط} در داوری

أَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ۱۷
 إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحُ بِالْعِشَى وَالْأَشْرَاقِ ۱۸ وَالطَّيْرُ
 مَحْشُورَةٌ كُلُّ لَهُ أَوَّابٌ ۱۹ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَيَّنَّا لَهُ الْحِكْمَةَ
 وَفَصَّلَ الْخُطَابِ ۲۰ وَهَلْ أُنْتُكَ نَبُؤُا الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا
 الْمِحْرَابَ ۲۱ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ دَفَّعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ
 خَصَمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ
 وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ۲۲ إِنْ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجَّةً
 وَلِي نَجَّةٍ وَاحِدَةٍ فَقَالَ أَكْفَلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخُطَابِ ۲۳ قَالَ
 لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَجَّتِكَ إِلَى نَجَاحِهِ وَإِنْ كَثِيرٌ مِّنَ الْخَالِطَاءِ يُبَغَى
 بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ
 مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ
 ۲۴ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّكَابٍ
 ۲۵ يٰدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
 بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَفِضُّونَ
 عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَوْمَ تُنْزَلُ السُّورَةُ الْحَسَابِ ۲۶

المحراب

سجده

ستم مکن و از حق دور مشو ﴿سواء الصراط﴾ راه میانه (راه راست) [۲۳] {تسع وتسعون نجاة} نود و نه گوسفند {اکفلنیها} سرپرستی آن را به من واگذار کن {عزنی فی الخطاب} در مجادله مرا مغلوب کرده است [۲۴] {الخطاء} شرکاء ﴿قلیل ماہم﴾ آنان بسیار اندکند {ظن} دانست {فتناہم} او را آزموده ایم {خرراکعاً} به رکوع یا به سجده افتاد. یا به خشوع افتاد ﴿اناب﴾ با توجه و اخلاص به سوی خدا بازگشت [۲۵] {لزلفی} قربت، مکان {حسن مآب} برگشتگاه زیبا در آخرت (بهشت) [۲۶] {خلیفه فی الأرض} نماینده خدا در عبارت کون برای اجرای احکام و اراده او {لاتتبع} پیروی مکن ﴿تبا نسوا یوم الحساب﴾ به خاطر فراموش کردن روز حساب و کتاب. {

[۲۷] **بَاطِلًا**، بیهوده [۲۸] **الْفَجَارِ**، کسانی که آشکارا به فسق می‌پردازند [۳۰] **الْأَنْبَاءِ**، بسیار رجوع‌کننده از کارهای ناپسند به سوی کارهای خداپسندانه [۳۱] **أَصْحَابِ**، اسبابی که بر روی دو پا و

یک دست و نوک سم دست

دیگر ایستاده‌اند (اسب

اصلی) **الْحِجَابِ**، اسبهای

تندرو و فرمانبردار [۳۲]

أَمَّا مَا خَبَرَ مِنْ

اسبها را برای عبادت

پروردگارم دوست دارم. یا

اسبها را همچون محبت به اموال

فراوان دوست دارم و این

محبت ناشی از یاد پروردگارم

است که به من امر کرده است

به آنها توجه کنم **الْمَرْبِ**

الْمَرْبِ، خورشید غروب

کرد. یا اسبها به خاطر

تاریکی شب از دید او پنهان

شدند [۲۳] **رُدُّوهُمَا عَلَى**

اسبها را به من بازگردانید

الْبَيْتِ مَسَاجِدَ اللَّهِ

شروع به قطع کردن ساقها و

گردنهای آن اسبها کرد جهت

قربانی کردن برای خدا و

صدقه دادن گوشت آنها (و

این در دین او مشروع بوده

است) [۳۴] **الْمَسَاكِينِ**

سلمان را گرفتار ساختیم. او

را امتحان کردیم **الْأَنْبَاءِ**

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ۲۷ أَمْ جَعَلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ جَعَلَ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ
۲۸ كَتَبَ أُنزِلَتْهُ إِلَيْكَ مَبْرُكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَسْتَذْكُرُوا وَلَوْ

أَلَّا بَلَى ۲۹ وَوَهَبْنَا لِذَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدَانِ لَهُ ۚ وَأَوَّابٌ
۳۰ إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشيِّ الصَّفْصَفُ الْجِيَادُ ۲۱ فَقَالَ إِنِّي

أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ۳۲
رُدُّوهُمَا عَلَى فُطَيْقٍ مَسْحَا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاكِ ۳۳ وَلَقَدْ فَتَنَّا

سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَاعَ عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ۳۴ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ
لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۳۵

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَحْمِيًا بِأَمْرٍ رَحْمَةً حَيْثُ أَصَابَ ۳۶ وَالشَّيْطَانِ
كُلَّ بَنَاءٍ وَعَوَاصٍ ۳۷ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۳۸ هَذَا

عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۳۹ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحَسَنَ
مَثَابٍ ۴۰ وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا الْيُوسُفَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ ۚ أَيْ مَسْنَى الشَّيْطَانِ

بُنْصَبٍ وَعَذَابٍ ۴۱ أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا غُغْسَلُ بَارٍ دُوسَرَابٍ ۴۲

بازگشت [۳۶] **رَحْمَةً حَيْثُ أَصَابَ**، نرم و فرمانبردار به هر جا که خواست [۳۷] **عَوَاصٍ**، فرورونده در دریا برای بیرون آوردن چیزهای با ارزش [۳۸] **الْأَصْفَادِ**، غل‌ها و زنجیرها [۳۹] **مَسْنَى**، به هر کس که می‌خواهی بده. ببخش **أَمْسِكْ**، بازدار **بِغَيْرِ حِسَابٍ**، بدون محاسبه هر یک از این دو کار [۴۰] **زُلْفَى**، قربت [۴۱] **مَسْنَى الشَّيْطَانِ**، بیمار شدم **بُنْصَبٍ**، به سختی و مشقت **وَعَذَابٍ**، درد و ضرر [۴۲] **أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ**، پایت را به زمین بکوب **هَذَا غُغْسَلُ بَارٍ**، شفا‌ی تو در آن است.

* از جمله ادب پیامبران این است که شر و بلا را به شیطان و خیر را به خداوند نسبت می‌دهند.

[۴۳] پند اولیاد: برای عاقلان (تا صبور بودن را از آن یاد بگیرند و منتظر گشایش باشند

مساز (یعنی به سوگندت عمل

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَىٰ لَأُولَى الْأَلْبَابِ
٤٣ وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا
يَتِمُّ الْعِبَادَةَ أَتَوَّابٌ ٤٤ وَادْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ٤٥ إِنَّا أَخْلَصْتَهُمْ بِخَالِصَةٍ ذَكَرَى
الدَّارِ ٤٦ وَلِأَنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ٤٧ وَادْكُرْ
إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ٤٨ هَذَا ذِكْرُ
وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مِثَابٍ ٤٩ جَنَّاتٍ عَدْنٍ مُّفْتَحَةٌ لَّهُمُ الْأَنْبُوبُ
٥٠ مُتَكِينِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَلَاحَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ٥١
وَعِنْدَهُمْ قُصِرَتِ الْأَرْفَافُ ٥٢ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمٍ
الْحِسَابِ ٥٣ إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُم مِّن نَّفَادٍ ٥٤ هَذَا أَوَّلُهَا
لِلطَّاعِينَ لَشَرِّ مِثَابٍ ٥٥ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَنَسُوا الْهَادِ ٥٦ هَذَا
فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَعَسَاقٌ ٥٧ وَآخِرُ مَنْ شَكَّلَهُ زَوْجٌ ٥٨
هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَّعَكُمْ لَا مَرْجَأَ لَهُمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ٥٩
قَالُوا لَيْلَئِنْ أَنتُمْ لَأَمْحَاكُم ۖ أَنتُمْ قَدْ مَشِئْتُمْ لَنَا فَيُسْ أَلْقَارُ ٦٠
قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدَّ عَلَيْنَا بَاطِلًا ٦١

و ماوا [۵۶] **اجنم صحرایا** داخل جهنم می شوند و حرارت آن را می چشند **السر المیار** جهنم چه بد

[۶۲] «رجالاً» مراد: فقراء و ضعیفان مومنین { كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ } آنان را از زمره اشرار و بدکاران بحساب می‌آوریم؛ [۶۳] «أَخْلَدْنَاهُمْ سَحَرًا» ما اشتباهاً آنان را به مسخره گرفته‌ایم { أَمَّا رَأَيْتَ عَنِ الْأَعْمَالِ } چشمها

سُبُوْرًا

۴۵۷

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

از دیدن آنها منحرف گشته

است و جای آنها را غی دانیم؟

[۶۹] «إِسْلًا الْأَعْلَى»

فرشتگان { إِذْ } هنگامی که

{ تَخْتَصِمُونَ } درباره آفرینش

آدم و خلافت او گفتگو

می‌کردند [۷۰] { إِنْ يَوْحَىٰ }

وحی غی شود [۷۲] { سُوْرَتِهِ }

آفرینش او را به صورت

انسان کامل کردیم { نَفِثَتْ }

{ نَفْسٌ مِنْ رُوْحِي } روح را در

کالبد او به جریان انداختم و

او موجود زنده گشت {

سَاجِدِينَ } سجدہ کنندگان.

مراد: سجدہ احترام است

[۷۵] { خَلَقْتُ بِيَدَيَّ } مستقیماً

آن را خلق کرده‌ام { مِنْ

الْعَالِيْنَ } از افراد شایسته

رفت؟ { هَرْكَزٍ } [۷۷] { رَجِيمٍ }

مطرود از هر خیر و کرامتی

[۷۸] { يَوْمَ الدِّينِ } روز

حساب [۷۹] { فَانْظُرْ } مرا

مهلّت بده و غیران [۸۱] { يَوْمَ

الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ } تا زمان نفخه

اول [۸۲] { نَسِيتَكَ } به

عزت و عظمتت سوگند

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رَجُلًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ۖ ۶۲

سَحَرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ۖ ۶۳

إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ

النَّارِ ۖ ۶۴

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِثْلُ اللَّهِ إِلَّا اللَّهُ الْوَحِيدُ الْقَهَّارُ ۖ ۶۵

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۖ ۶۶

قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ۖ ۶۷

أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ۖ ۶۸

مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَائِكَةِ

إِذْ يَخْتَصِمُونَ ۖ ۶۹

إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنْمَأ أَنَاذِيرُ مُّؤْمِنٍ ۖ ۷۰

إِذَا قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلِيقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ ۖ ۷۱

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ

مِنْ رُوْحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۖ ۷۲

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ

أَجْمَعُونَ ۖ ۷۳

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۖ ۷۴

قَالَ

يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي اسْتَكَبَرْتَ أَمْ كُنْتَ

مِنَ الْعَالِينَ ۖ ۷۵

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِمَّنْ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ۖ ۷۶

قَالَ فَخَرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ۖ ۷۷

وَأَنْ عَلَيكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ

الْدِّينِ ۖ ۷۸

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۖ ۷۹

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ

الْمُنْظَرِينَ ۖ ۸۰

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ۖ ۸۱

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ

لَأَعْرِضَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۖ ۸۲

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ۖ ۸۳

{ الْغَوِيْنِهِمْ } با مژین کردن گناهان برای ایشان، قطعاً گمراهشان می‌کنم [۸۳] { الْمُخْلَصِينَ } برگزیدگان برای عبادت تو.

* اضافه روح به خداوند متعال برای بیان شرافت آدم است.

۴۵۵- عن ابن عمر - رضي الله عنهما - قال: نُهِينا عن التكلف. أخرجه البخاري

این عمر - رضی الله عنهما - گوید: ما (از سوی پیامبر) نهی شدیم از دغلبازی و اینکه به طریق ساختگی و ناروا چیزی را به خود نسبت دهیم.

[۶] {نَفْسٍ وَاحِدَةٍ} شخص واحدی. مراد ابوالبشر، آدم - **فَقَدْ** - است {جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا} همسر او را از جنس او آفرید {أَنْزَلَ لَكُمْ} به خاطر شما بوجود آورد. بیافرید {مِنْ الْأَشْجَارِ} از شتر، گاو، گوسفند و بز **الطَّيْرِ**

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

۴۵۹

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

ثَلَاثٌ ظَلَمْتَ شَكَمَ مَادِر،

ظَلَمْتَ رَحِمَ وَ ظَلَمْتَ مَشِيمِیهِ

{ثَلَاثَةٌ أَزْوَاجٌ} هشت جفت

{بَطُونَ أَمْهَاتِكُمْ} شکمهای

مادرانتان {خَلْقًا مِنْ بَعْدِ

خَلْقٍ} آفرینشهای پیاپی.

(مراد مراحل رشد تدریجی

جنین و تحولات عجیب آن

در داخل رحم است) {فَأَنَّى

تَعْرِفُونَ} پس چگونه

شیطان را از پرستش خدا

بازمی دارد؟ [۷] {لَا تَسُبُّوا

زُورَةً} هیچ گناهکاری

علاوه بر گناهان خود... به

دوش نمی کشد {وَزُرْ أَوْخَى} گناهان

کسی دیگری [۸]

{إِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضَرْبٌ}

هنگامی که گزند می شود

انسان می شود {مُتَّبِعًا إِلَيْهِ}

و رجوع کننده به سوی او.

کمک گیرنده از او {أَخْوَلَهُ

نِعْمَةً} برای احسان و

بزرگداشت او، نعمت بزرگی

به او بخشید {أَنْتَادًا} امثال و

نظایر که به جای خدا آنها را

مسی پرستند [۹] {ثَانَتْ}

شخصی که بر خضوع کامل و پرستش خدا مداومت دارد {أَنَاءَ اللَّيْلِ} اوقات شب [۱۰] {بَغِيرِ حِسَابٍ} به فراوانی، نامحدود.

۴۵۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَيْسَ مِمَّا مَنَ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَتَا وَ يَعْرِفَ شَرَفَ كَبِيرَتَا». حدیث صحیح آخرجه آید.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به کودکان امت من رحم نکند و به پیران امت من احترام نگذارد، از ما نیست».

۴۵۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلْيُفْتِحِ الصَّلَاةَ بِرُكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه یکی از شما برای ادای نماز شب برخاست باید آن را با دو رکعت سبک آغاز کند».

[۱۱۱] «أَمْرٌ» به من فرمان داده شده است [۱۱۳] «أَمْرٌ» می ترسم «عَصَتْ» اگر سرکشی کنم [۱۱۵]
 «الْمُتَكَبِّرِينَ» زبانتکاران { [۱۱۶] «ظُلُمٌ مِنَ الظُّلُمِ» آتش از هر سو آنان را احاطه می کند [۱۱۷] «أَجْرًا»
 «الطَّافُوتِ» از عبادت بتها و ۶۶۰ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

هر معبود دیگر جز خدا، دوری می گزینند «انسابوا»
 الله» به عبادت خداوند یگانه برگشتند [۱۱۹] «أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ» آیا کسی که فرمان بر او واجب و ثابت گشت
 «كُتِبَ عَلَيْهِ» فرمان عذاب که عبارت است از «لَا مَلَأَنُ جَهَنَّمَ...» [۲۰] «لَهُمْ غُرَفٌ» دارای منازل رفیع و عالی در بهشت هستند
 «مَبْنِيَّةٌ» ساخته شده { [۲۱] «فَلَكُمْ بَنَائِعٌ» آن را داخل در چشمه ها و مجاری می گرداند «الْوَانِدِ» انواع و اصناف آن «سَبَّحٌ» خشک می گردد و خشکی آن تمام می شود «يَجْعَلُهُ خُطَامًا» آن را خشک و خرد و پیر می کند.
 ۴۴۹- قال رسول الله - ﷺ :- «إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَسْتَرَاءُونَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا يَسْتَرَاءُونَ الْكَوْكَبَ الذَّرِّيَّ الْغَائِبَ فِي الْآفَاقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوْ الْمَغْرِبِ، لِتَضَافِلَ مَا بَيْنَهُمْ» قالوا: يا رسول الله!

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۚ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ
 أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ۚ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۚ
 ۱۳ قُلْ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ۚ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ ۚ
 قُلْ إِنْ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا
 ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۚ ۱۵ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ
 وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ، يَبْعَادُ فَأَتَقُونَ ۚ ۱۶
 وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى
 فَبَشِّرْ عِبَادَ ۚ ۱۷ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ
 أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۚ وَأُولَئِكَ هُمُ أُولُو الْأَلْبَابِ ۚ ۱۸
 أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مِنْ فِي النَّارِ ۚ ۱۹
 لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا هُمْ هُمْ عَرَفُوا مِنْ فَوْقِهَا عُرْفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ۚ ۲۰ أَلَمْ تَرَ
 أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ
 يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ
 يَجْعَلُهُ خُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ لَا يُؤْتِي الْأَلْبَابَ ۚ ۲۱

تلك منازل الأنبياء، لا يبلغها غيرهم. قال: «بلى»، والذي نفسي بيده، رجال آمنوا بالله، وصدقوا المرسلين». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «اهل بهشت به قصر نشینانی که در بالای سر آنان هستند نگاه می کنند همانگونه که به ستارگان
 تابناکی در حال غروب در افق مشرق و مغرب هستند نگاه می نمایند، چون این قصر نشینان دارای مقام و درجات بالاتر
 از افراد عادی هستند». اصحاب گفتند: ای رسول خدا! حتی این قصرها منازل پیامبران می باشد. پیامبر - ﷺ - فرمود:
 «نه، قسم به کسی که جان من در دست او است صاحبان این منازل کسانی هستند که به خدا ایمان دارند و فرستادگان
 خدا را تأیید کرده اند».

[۲۲] {شرح الله صدره للإسلام} خداوند سینه‌اش را برای پذیرش اسلام گشاده و فراخ کرده است {تور من ربه} هدایتی از سوی خدا {ویل} هلاک یا اسم جایی است در جهنم {القاسية قلوبهم} کسانی که دلهای

سنگینی دارند {۲۳}

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۶۱

سُورَةُ التَّوْبَةِ

{أحسن الحديث} بلیغ ترین،

راست ترین و بهترین کلام

{قرآن} {کتاباً متشابهاً}

{قرآن} الفاظ آن از لحاظ

اعجاز، هدایت و ویژگی

همگون می باشد {مشاق}

مکرر {احکام، موعظه‌ها و

قصه‌ها به شیوه‌های مختلف

در قرآن تکرار شده‌اند تا در

روز قیامت عذر و بهانه‌ای

نیاشد} {تتشبه منهن} از

آیات آن بر خود می‌لرزند...

{تلتین جلودهم} پوستشان

آرام، نرم و رام می‌گردد*

[۲۴] {أفمن يتقى بوجهه} آیا

کسی که با بدترین عذابها

مواجهه است و تنها به

صورتش می‌تواند عذاب را

از خود دور کند همانند کسی

است که در امنیت کامل

است؟ [۲۶] {الحزى} ذلت.

خواری [۲۷] {ضربنا للناس

فی} اسباب عبرت و پند را با

طرق و شیوه‌های مختلف در

آن بیان داشته‌ایم [۲۸]

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ قَوْلٌ
لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّن ذِكْرِ اللَّهِ أَوْلَتْكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۲۲
اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ
جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ
إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ وَمَن
يُضِلِلِ اللَّهُ فَهُوَ بِرُءُوسِ السُّوءِ ۲۳
أَفَمَنْ يَتَّبِعِ بُوجْهَهُ سَوْءَ
الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ
۲۴
كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَانْتَبِهُوا الْعَذَابُ مِمَّنْ حَيْثُ
لَا يَشْعُرُونَ ۲۵
فَإِذَا قَهَمُ اللَّهُ الْحَزَنَىٰ فِي الْحَبُوبِ الذُّنُوبِ وَالْعَذَابِ
الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۲۶
وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي
هَٰذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۲۷
فَرَأَىٰ أَنَا عَرِيضًا
غَيْرِ ذِي عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۲۸
ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ
شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا رَّجُلًا هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۲۹
إِنَّكَ مَيِّتٌ وَلَهُمْ مَقَبَرٌ
۳۰
ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخَصُمُونَ ۳۱

{عوج} اختلال، پریشانی و انحراف از حق [۲۹] {رجلاً فيه شركاء} مردی که برده چند شریک است

{متشاكسون} افرادی که به سبب طبع بدخویشان درگیر نزاع و کشمکش هستند {سلمات رجلاً} مردی بر کنار

از ارباب‌های متعدد و دور از کشمکش {مثلاً} از لحاظ حال و وضع [۳۰] {انك ميت} تو خواهی مرد (این

آیه برای بیدار کردن مردمان است از اینکه همه خواهند مرد و مرگ شتری است که در خانه همه می‌خواهد).

* اشاره است به پی بردن آنان به حق و قبول آن، پس از آنکه منکر آن بودند.

۴۵۰- قال رسول الله - ﷺ: «خيركم من تعلم القرآن وعلمه». رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ: فرمود: «بهترین شما کسی است که قرآن را آموخته و به دیگران یاد می‌دهد».

[۳۲] { أَظْلَمُ ظُلْمًا } آيا نیست { مَثْوًى } مكافی كه ايشان را در برمی گیرد [۳۳] { الَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ } پیامبر - ﷺ - { وَصَدَّقَ بِهِ } و کسانی كه به آن باور کردند یعنی مؤمنان [۳۵] { يُخْرِجُهُ } تا محو كند { أَسْرًا } بدترین [۳۶] لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۴۶۲ سُورَةُ الْكَافِرِينَ

{ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ } خداوند برای بنده اش کافی است و او را محافظت می کند [۳۸] { أَفَرَأَيْتُمْ } مرا آگاه سازید { حَسْبِيَ اللَّهُ } خداوند در هر کاری برای من کافی است [۳۹] { عَلَى مَكَانَتِكُمْ } بر حالت و موضع خود باشید (هر نیرنگی كه می توانید انجام دهید) [۴۰] { يُخْرِجُهُ } او را خوار و رسوا می كند { يُجِلُّ عَلَيْهِ } بر او فرود می آید { عَذَابٌ مُّقِيمٌ } عذاب ماندگار و جاویدان :-

۴۵۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَعْفَى النَّاسِ فَلْيَكُنْ بِمَا فِي يَدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَوْثَقَ مِنْهُ بِمَا فِي يَدِهِ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَكْرَمَ النَّاسِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ». أخرجه ابن أبي الحاتم - پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی كه دوست دارد قوی ترین مردم باشد باید به خدا توكل كند، و

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ؟ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ۚ وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۚ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ ۖ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ۚ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهم أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۚ وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّضِلٍّ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ۚ وَلَٰئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ۚ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ ۚ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ ۚ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ۚ قُلْ يَتَقَوَّمُ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۚ

آنكه دوست دارد بی نیازترین مردم باشد باید به آنچه در نزد خدا است بیشتر از آنچه خود دارد اطمینان كند، و کسی كه دوست دارد محترم ترین مردم باشد باید از خداوند عز و جل بترسد و تقوا پیشه كند.

۴۵۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ سَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشَّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ». اخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنكه صادقانه از خداوند متعال شهادت را بطلبد، خداوند او را به درجه شهاده می رساند هر چند بر بالینش بمیرد».

[۴۱] {النَّاسِ} برای ابلاغ به مردم «اهدی» هدایت پذیرد «يُضِلُّ عَلَيْهَا» به زبان خود گمراه می‌گردد {مَكِيلٌ} محافظ و مراقب کارهایشان به طوری که آنان را برای انجام خواسته هایت مجبور کنی [۴۲] {سِرُّهُ} الأنفُسِ روحها را از بدنها

۴۶۳

لَمَّا أَتَاهَا فَلَمِئْتَ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّٰ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ۝۴۱ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَمِيسَكٌ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝۴۲ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ ۚ قُلْ أُولَٰئِكَ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَسْقِوْنَ ۝۴۳ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝۴۴ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ۝۴۵ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝۴۶ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فائدةَ لَهُ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۖ وَإِذَا هُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ۝۴۷

قبض می‌کند {وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا} و جان‌هایی را که در خواب هستند می‌گیرد (یعنی روح از جسم دور می‌شود و انسان در آن هنگام اختیار خود را از دست می‌دهد) {مِيسَكٌ} می‌دارد {يُرْسِلُ} بازمی‌گرداند {أَجَلٍ مُّسَمًّى} پایان عمر مقدر آن در لوح محفوظ [۴۳] {شُفَعَاءَ} واسطه‌هایی که آنان را به خدا نزدیک کند و برای برآوردن نیازهای دنیوی ایشان شاعت کند [۴۴] {لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا} هیچ کس بدون اجازه او نمی‌تواند شفاعت کند [۴۵] {اشْمَأَزَّتْ} از توحید بیزار گردید و گرفته شد {يَسْتَبْشِرُونَ} شادی می‌کردند [۴۶] {فَاطِرُ} آفریننده و مخترع! {الغيب} آنچه از شما پنهان است {الشهادة} آنچه می‌بینید

[۴۷] {يَدْعَاهُمْ} عقاب خدا برای ایشان آشکار می‌گردد {يَحْتَسِبُونَ} گمان می‌برند.

۴۵۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْكُم مِّنْ أَحَدٍ إِلَّا وَسَّيَلُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَيْسَ بَيْنَ اللَّهِ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، ثُمَّ يَنْظُرُ فَلَا يَرَى شَيْئًا قَدَامَةً ثُمَّ يَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَتَسْقِيهِمُ النَّارُ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَشُقَّ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ قَرَّةٍ» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: خداوند در روز قیامت با هر یک شما گفتگو می‌کند و در آن روز هیچ مترجمی میان خدا و شما وجود ندارد. بعد از این گفتگو انسان نگاه می‌کند هیچ چیزی را در جلو خود نمی‌بیند، مجدداً جلو خود را می‌نگرد می‌بیند که آتش جهنم از او استقبال می‌کند (و این سرنوشت یکایک شما است) پس هر کس که می‌تواند باید خود را از این آتش به دور نگاه دارد هر چند به وسیله بخشیدن نصف یک دانه خرما باشد.

[۴۸] { **سَبَّحْتَ** } برای ایشان نمایان و آشکار می‌گردد { **كُنَّا** } فراچنگ آورده‌اند { **عَاقِبِهِمْ** } نازل شد و آنان را فرا گرفت [۴۹] { **مَنْزِلَ الْإِنْسَانِ عَلِيمًا** } به انسان ضرر و زیانی برسد { **أَخَوْنًا نَعَمًا** } از روی فضل و احسان به او نعمتی دادیم

۶۶۴

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

سُورَةُ الْبُرُوجِ

{ **أَوْتَيْنَاهُ** } به من داده شده است { **عِلْمًا** } به سبب علم و تجربه‌ام مستحق آن هستم { **فَضْلُ خُدا** } را فراموش می‌کند { **الْعَمَلِ** } امتحان و آزمایش برای اینکه معلوم شود آیا شکر نعمت می‌کند یا کفران نعمت [۵۱] { **بِمَعْجَزَتِهِ** } رها یافتگان از عذاب با فرار [۵۲] { **يَبْسُطُ** } الرزق { **الرَّزْقَ** } رزق را فراوان و فراخ می‌کند { **أَوْ يَقْدِرُ** } با حکمتش بر هر کس که بخواهد تنگ می‌کند [۵۳] { **أَسْرَفُوا** } در گناه از حد تجاوز کرده‌اند { **لَا تَنْقُطُوا** } مایوس نشوید (چون در توبه باز است) { **الذُّنُوبَ جَمِيعًا** } تمام گناهان جز شرک خداوند می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَ يَغْفِرُ مَا دُونِ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ» [۵۴] { **أَنْبِئُوا إِلَى رَبِّكُمْ** } با توبه، عبادت و اخلاص به سوی خدا برگردید { **أَسْلَمُوا** }

وَبَدَّلَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۴۸ فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۴۹ قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۵۰ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن هَٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا لَهُمْ بِمَعْجَزَاتِنَا ۵۱ أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۵۲ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۵۳ قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ۵۴ وَأَنْبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلَمُوا لَهُ ۖ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ۵۵ وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ ۖ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۵۶ أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ عَلَىٰ مَا قَرَرْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِن كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ۵۷

خالصانه مطیع و خاضع امر او باشید [۵۵] { **عَفَّةً** } ناگهانی [۵۶] { **أَنْ تَقُولَ** } به سوی خدا برگردید... از ترس اینکه بگوید... { **بِأَحْسَنِهَا** } افسوسا و درینجا! { **تَوَقَّطَ** } کوتاهی کردم { **إِلَىٰ جَنْبِ اللَّهِ** } در عبادت خدا { **إِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ** } من در دنیا از زمره مسخره‌کنندگان به دین و کتاب او بوده‌ام.

۵۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتِنَالِهَا وَأَزِيدُ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاءُ سَيِّئَتِهِ مِنْهَا أَوْ أَغْفِرُ، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِرْبًا تَقَرَّبَ مِنِّي زَرْعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا تَقَرَّبَ مِنِّي بَاعًا، وَمَنْ أَنَانِي يَمْنِي أَنَبْتُهُ هَرَوَلَةً، وَمَنْ لَقِنِي بِقَرَابِ الْأَرْضِ خَطِيبَةً لَا يُشْرِكُ فِي شَيْءٍ لَّقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً». أخرجه مسلم.

{ ۵۷ } ﴿لَمْ يَأْنِ لِلَّهِ هَذَا﴾ اگر خداوند راهبانی و هدایت می‌کرد {لَعَلَّكَ مِنَ الْمُنْجِينَ} از زمرة پرهیزگاران می‌شدم { ۵۸ } ﴿حِينَ تَرَى الْعَذَابَ﴾ وقتی که عذاب را مشاهده می‌کند { تَزِيدُ } بازگشت به دنیا { ۶۰ }

{ وَجْهَهُمْ مُسْوَدَّةٌ }

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۴۶۵

سُورَةُ الزُّمَرِ

رویشان سیاه است { مَثْوًى

لِلْمُتَكَبِّرِينَ } محل اقامت برای

متکبران { ۶۱ } ﴿فَنَارُكُمْ﴾ با

رستگار کردن و به آرزو

رساندن ایشان { لَا يَمَسُّهُمْ

النَّارُ } هیچگونه بدی و

بلائی بدیشان نمی‌رسد { ۶۲ }

{ وَكَيْلٌ } عهده‌دار و نگاهدار.

ناظر و مراقب { ۶۳ } ﴿وَلَهُ

مَقَالِيدُ﴾ کلیدها و

گنجینه‌های آسمانها و زمین از

آن او است (دلالت دارد بر

قدرت خداوند - جل و علا -

بر آنها و محافظت از آنها)

{ ۶۴ } ﴿أَنبَا الْجَاهِلُونَ﴾ ای

نادانان بی معرفت { ۶۵ }

{ لِيَحْطُنَّ عَمَلَكُمْ } قطعاً عمل

تو تباه، بی سود و بی اثر

می‌گردد { ۶۷ } ﴿مَا قَدَرُوا اللَّهَ

حَقًّا...﴾ آن گونه که شایسته

است خدا را نشناخته‌اند و

عظمت او را درک نکرده‌اند

{ قِسْطُهُ } در حوزه قدرت او

و تحت تصرف او است

{ مَطُورَاتٌ بِيَمِينِهِ } با قدرت

او جمع می‌شود (مطیع اراده او).

➔

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: «هرکس کار نیکی انجام دهد به او ده برابر یا بیشتر پاداش می‌دهم، و هرکس

عمل بدی انجام دهد به همان میزان مجازات می‌شود یا اینکه او را می‌بخشم، هرکس یک وجب به من نزدیک شود یک گز

به او نزدیک می‌شوم و هرکس یک گز به من نزدیک شود یک باع (اندازه بازکردن هردو دست) به وی نزدیک می‌شوم و

هرکس به آهستگی به طرف من بیاید به طرف او می‌دوم { یعنی اینکه هر اندازه بنده خدا عبادت انجام دهد، خداوند

چند برابر به او پاداش خواهد داد و از گناهان صغیره او چشم‌پوشی می‌کند } ».

[۶۸] { اَنْع } دمیده می شود { اَنْصَر } شاخی که اسرافیل در آن می دمید { اَنْصَع } مرد (در نسخه اول) { اَنْج } جمع قائم: ایستادگان { اَنْظَر } منتظر و چشم به راه حساب و سزا و جزا و شقاوت و سعادت ابدی خویش
سُورَةُ الرَّحْمٰنِ ۴۶۶

هستند { [۶۹] { اَشْرَقَتْ } روشن شد. نمایان گردید { الْأَرْض } مراد زمین عشر و گستره قیامت است { اَوْضِعَ } الْكِتَابُ نامہ اعمال به دست صاحبان آن داده می شود { [۷۰] { اَوْفَيْتَ كُلَّ نَفْسٍ ... } سزا و جزای هر کاری را که انسان کرده است به تمام و کمال بدو داده می شود { [۷۱] { اَوْسِقَ الَّذِينَ كَفَرُوا } و کافران با اهانت رانده می شوند { اَوْثَرًا } گروههای پشت سر هم با توجه به درجه آنان در کفر { اَوْفَتْ } واجب گشت. ثابت گشت { اَوْفَى الْعَذَابِ } یعنی فرموده خداوند که «لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ» { [۷۲] { اَوْسَابِ } درها { اَوْشَى لِلْمُتَكَبِّرِينَ } چه زشت است مکان اقامت متکبران { [۷۳] { اَوْثَرًا } گروههای پیاپی با توجه به درجه آنان در قوت ایمان و کثرت عبادت { اَوْثَمَ } از

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۶۸ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَتْ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءُ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۶۹ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ۷۰ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَتَحَتْ أَبْوُوبُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ۷۱ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ۷۲ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوُوبُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ۷۳ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَّبِعُ أَمْرًا مِّنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ۷۴

چرک گناهان پاک گشته اید [۷۴] { اَوْثَمًا وَعَدَهُ } به وعده نعمت هایی که به ما داده بود وفا کرد { اَوْثَرًا } سرزمین بهشت را به ما داده است { اَوْثَرًا } منزل می گیریم.

۴۵۵- عن انس - رضي الله عنه - قال: كان رسول الله - ﷺ - أحسن الناس خلقاً. متفق عليه.

انس - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - اخلاقش از همه مردم زیباتر و نیکوتر بود.

۴۵۶- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَدْرِكُ بِحَسَنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ». أخرجه ابوداود

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مؤمن با اخلاق نیکویش به درجه کسی می رسد که همواره روزه و در حال عبادت است».

[۷۵] «حَافِينَ مِنْ...» حلقه زندگان به آن. یا طواف کنندگان و گردندگان «وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ» و مؤمنان می‌گویند: حمد و سپاس برای خداوندی که...

سوره غافر

الْمَائِيَّةُ وَالْخَمْسُونَ

۴۶۷

سُورَةُ غَافِرٍ

[۱] «حَم» خوانده می‌شود:

ح.ا. میم [۳] «غَافِرِ الذَّنْبِ»

پوشاننده گناهان مؤمنان

«قَابِلِ التَّوْبِ» قبول‌کننده

توبه از گناه «ذِي الطُّسُولِ»

دارای فضل و انعام [۴]

«فَلَا يَغْرُوكَ» تو را گول نزنند

«تَقْلِبُهُمْ» آمد و شد عادی

آنان برای تجارت (چرا که

این فرصت و مهلت برای

استدراج است) [۵]

«الْأَحْزَابِ» کسانی که علیه

پیامبر نشان همدست شده‌اند

و مبادرت به دشمنی کرده‌اند

«لِيَأْخُذُوهُ» تا او را هلاک

کنند «لِيَدْخِضُوا بِهِ الْحَقَّ» تا

به وسیله باطل حق را از میان

بردارند [۶] «حَقَّتْ» واجب

و ثابت گردید «كَلِمَةُ رَيْكَ»

یعنی فرموده خدا: «لَأَمْلَأَنَّ

جهنم» «أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ»

زیرا آنان شایسته آتشند [۷]

«وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ...» مهربانی

و دانش تو همه چیز را فرا

گرفته «سَبِيلَكَ» راه تو که

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمُ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۷۵

سُورَةُ غَافِرٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَم ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۲ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطُّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۳ مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُوكَ تَقْلِبُهُمْ فِي الْإِلْدَادِ ۴ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَدُوا بِإِبْرَاهِيمَ لِيُدْخِلُوهُ فِي الْحَقِّ فَأَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۵ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۶ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۷

راه حق و هدایت است (اسلام) «وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ» آنان را از عذاب دوزخ دور کن.

۴۵۷- عن ابی بکر الصّدِیق - رضی الله عنه - قال لرسول الله - ﷺ - : علّمني دعاءً أدعوا به في صلاتي، قال: «قُل: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِندِكَ، وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.» متفق عليه

از ابوبکر صدیق - رضی الله عنه - روایت است که به رسول خدا - ﷺ - گفت: به من دعائی بیاموز که بدان در نماز دعا کنم. فرمود: «ایگو: خداوند! من به نفس خویش بسیار ظلم کرده‌ام، و تنها تو گناهان را می‌آمرزی، پس با مغفرت خویش گناهان مرا بیامرز و بر من رحم نما که تو آمرزنده مهربان هستی.»

[۹] **روپهم سينات** آنان را از ارتكاب معاصي يا عقوبت آن دور كن [۱۰] **لمقت الله** خشم شديد و غضب خدا بر شما **من مقتكم الله** از خشم خودتان بر خويشتن هنگامی که پی می‌برد که آن سبب بدبختیتان است [۱۱] **أمتنا انتن** دو بار ما را میرانده‌ای، اولی:

سُبْحَانَ عَظِيمٍ

۴۶۸

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ

هنگامی که ما را از خاک مرده و بی‌جان خلق کردی، و دومی: هنگام پایان یافتن عمر **أحييتنا انتن** دو بار ما را زندگی بخشیده‌ای، اولی: در رحم، و دومی: هنگام برانگیخته شدن از قبر در روز رستاخیز **إلى خروج** برای خارج شدن از جهنم [۱۲] **إذا دعى الله** هنگامی که خدا عبادت می‌شد **وإن يشرك به** **تؤمنوا** و اگر برای خدا شریک قرار داده می‌شد به آن باور و اقرار می‌کردید [۱۳] **رُزقا** باران که وسیله روزی است **بنسب** از شرک به سوی تفکر در آیات برمی‌گردد [۱۴] **فادعوا الله** خدا را عبادت کنید [۱۵] **رفيع الدرجات** خداوند دارای صفات عظیم است، یا درجه مؤمنان را در بهشت عالی می‌کند **يسلقى**

رَبَّنَا وَادْخُلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَرْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ إِنَّكَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ وَقَهُمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ، وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُبْادِلُونَ لِمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقَّتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِنْ تَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ۝ قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَانِ اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ۝ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ۝ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ آيَاتِهِ وَيُرْسِلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ۝ فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۝ رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ۝ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورُونَ لَا يُخَنِّ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝

الروح و حی را نازل می‌کند، یا قرآن را، یا جبرئیل را **يوم التلاق** روز اجتماع در محشر (روز قیامت، که در آن پیشینیان به پسینیان، آسمانیان به زمینیان و مردمان به اعمال خود می‌رسند) [۱۶] **هم بارزون** غایبان، لغت و بدون پوشش از گورها خارج می‌شوند.

۵۸- کان رسول الله - يقول في ذلِّ كلِّ صلاة: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كلِّ شيء قدير، لا حول ولا قوة إلا بالله، لا إله إلا الله ولا نعبد إلا إياه، له النعمة وله الفضل، وله الثناء الحسن، لا إله إلا الله مخلصين له الدين ولو كره الكافرون». أخرجه مسلم و ابوداود و الترمذی و أحمد.

{[۱۷] تجزئ} جز او سزا داده می شود {تاکید} برابر آنچه انجام داده است { [۱۸] يوم الآفة} روز قیامت (به خاطر نزدیک بودن آن و تنگ بودن وقت آن، «آزفة» نامیده شده است) {القلوب لدى الحناجر} دهها به حنجره ها می رسد (این به

۶۶۹

المراد بالقلوب والحنجر

شؤن عظمی

تصویر کشیدن شدت ترس است) {کظامین}

فروخورندگان خشم و غم (دهایشان مملو از غم و اندوه

است) {حمیم} دلسوزی که به آنان توجه کند

{یطاع} شفاعت او پذیرفته شود [۱۹] {خاتمة الأفعی}

نگاه خاتمانه چشم به چیزی که خدا از آن نهی کرده است

{وما تخفى الصدور} اسراری که سینه ها در خود پنهان می دارند { [۲۱] «قوة و

أفأرا» از لحاظ نیرو و توانا و از نظر تولیدات کشاورزی و

یشرفت صنعتی و علمی، جلوتر بودند { «فاخذ الله

بسنوهم» خدا به سبب گناهانشان آنان را عقاب کرد

{واق} محافظی که عذاب را از آنان دفع کند [۲۲]

{ایاتنا} با معجزات حسی {سلطان مبین} برهان واضح

[۲۵] {استحيوا نساءهم}

دخترانشان را برای خدمت زنده نگاه دارید {فی خیالین} هدر رفتن است (نیرنگ آنان به پیامبر خدا هیچ ضرری نمی رساند).

پیامبر - بعد از هر غازی این دعا را می خوانند: «هیچ معبودی جز ذات الله وجود ندارد که یگانه و

بدون شریک است، پادشاهی و ستایش از آن او است و او بر هر چیزی توانا می باشد ما هیچ نیرو و توانی نداریم جز به وسیله خدا، هیچ معبودی جز ذات الله وجود ندارد، و غیر از او هیچ کس و هیچ چیزی را نمی پرستیم، نعمت و

بزرگواری و ستایش نیکو از آن او است، هیچ معبودی جز ذات الله وجود ندارد و عبادت را برای خدا خالص می گردانیم هر چند کافران دوست نداشته باشند».

[۲۶] ﴿لَوْ يَ﴾ مرا رها کنید ﴿وَلَدَعُ رَبَّهُ﴾ و او پروردگارش را به فریاد بخواند ﴿إِنْ يَكُنْ﴾ اینکه توسعه دهد و پخش کند؛ [۲۷] ﴿فَأَنذَرْتُ﴾ به پروردگارم پناه می‌برم و به او متوسل می‌شوم [۲۸] ﴿إِنْ يَكُنْ﴾ گریبانگیرتان می‌شود ﴿مُسْرِفٌ﴾ متجاوز از حد ﴿ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ﴾ [۲۹] غالب و چیره هستید و بر غیر خودتان حکومت می‌کنید ﴿بِأَسْمَاءِ اللَّهِ﴾ تقمت و عذاب شدید خدا ﴿مَا لَكُمْ﴾ به شما پیشنهاد نمی‌کنم [۳۰] ﴿مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ﴾ می‌ترسم همان بلایی به شما برسد که به گروه‌ها و دسته‌هایی از ملت‌های گذشته که علیه پیامبرانشان همدست شده بودند، رسیده است [۳۱] ﴿مِثْلَ دَابَّ قَوْمٍ...﴾ مثل عادت زشتی که قوم نوح، عاد و ثمود برای تکذیب پیامبرانشان داشتند [۳۲] ﴿يَوْمَ النَّادِ﴾ روز صدا زدن و فراخواندن به سوی محشر ﴿يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ [۳۳] ﴿تَوَلَّوْنَ مَدْبِرِينَ﴾ روزی که به سرعت فرار می‌کنید و به پشت سر خود نگاه نمی‌کنید ﴿عَاصِمٍ﴾ بازدارنده. دفع‌کننده.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ۖ
وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ۖ
فِرْعَوْنُ يَكُنْ إِمْنَهُ أَنْقُضْكُمْ رَبُّكُمْ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ۖ
لَكُمْ أَلْمَلُكَ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَضُرُّكُمْ مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَ نَأْ قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أَرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ۖ
أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ۖ مِثْلَ دَابَّ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ ۖ
وَيَقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ النَّادِ ۖ يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مَدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۖ

۴۵۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «اللَّهُمَّ مَصْرِفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «پروردگارا! ای گرداننده دلها! دل‌هایمان را به سوی طاعت و عبادت خودت بگردان».

۴۶۰- وَقَالَ أَنَسٌ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -: «إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ أَعْمَالًا هِيَ ادْقَى فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ، كَذَا نَعُذُّهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ الْمَوَاقَاتِ». أخرجه البخاري

انس - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - گویند: «شما اعمال (و کارهای ناروایی) را انجام می‌دهید که در نظر آنان از موی باریک‌تر است، و ما آنها را در زمان حیات رسول خدا - ﷺ - جزء مهلکات به حساب می‌آوریم».

[۳۴] «هَاتِكُمْ يَوْسُفَ» یوسف به سوی پدرتشان آمده بود «الْبَيْتِ» دلایل آشکار بر صدقش «لَمَّا لَمْ يَكُنْ» اما شما پیوسته در شک و تردید بودید و آن را در دلهایتان مخفی می داشتید «هَكَذَا» مرد «لَمْ يَكُنْ يَجْعَلْ» شک و نفاق را که نهان می داشتید، آشکار کردید، منکر رسالت شدید و گفتید: خداوند هرگز مبعوث نخواهد کرد «مَرَاتِبَ» شکای و متردد در دین و وحدانیت خدا [۳۵] { «مَجَادِلُونَ» به ستیز، کشمکش و مجادله می پردازند } «سُلْطَانِ» برهان و حجت «كَثْرَةً» خشم خدا و مؤمنان نسبت به آنان افزون گشت «يَطْلُعُ» الله خدا مهر و موم می کند «جَبَّارِ» سر باز زننده از قبول حق [۳۶] «صِرَاحًا» کاخ، ساختمان بلند «أَبْلَغُ الْأَسْبَابِ» به وسایلی دست یابم که بدان به خدا برسم [۳۷] «أَسْبَابِ السَّمَوَاتِ» وسایلی و راههای صعود به آسمانها { «فَأُطْلِعَ إِلَى إِلَهٍ مُوسَى» تا به خدای موسی بنگرم و از او آگاه شوم «لَأُظَنَّهُ كَاذِبًا» او را دروغگو می پندارم } «وَصَدَّ عَنْ السَّبِيلِ» از سلوک در راه راست بازداشته شده بود

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ۚ ۳۴ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ كِبَرٌ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ۚ ۳۵ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَنْهَكُنْ أَبْنِيَ لِي صِرَاحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ۚ ۳۶ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأُطْلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأُظَنُّهُ كَذِبًا ۚ وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنْ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ۚ ۳۷ وَقَالَ الَّذِي ءَامَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ۚ ۳۸ يَقَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَّعُ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ۚ ۳۹ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا ۚ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمَّنْ ذَكَرَ وَأُنْشِئَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ۚ ۴۰

«أَسْبَابِ» زیان و ضرر، هلاک و نابودی [۳۸] «أَهْدِيكُمْ» شما را هدایت کنم «سَبِيلَ الرَّشَادِ» راه صحیح [۳۹] «مَتَّعُ» کالای زوال پذیر { «دَارُ الْقَرَارِ» سرای ماندگاری } [۴۰] «بِغَيْرِ حِسَابٍ» با فراخی، نامحدود. ۴۶۱- عن ابن عمر - رضی الله عنهما - قال: كنا نعدُّ لرسول الله - ﷺ - في المجلس الواحد مئة مرة: «رب اغفر لي وتب عليَّ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَوَّابُ الرَّحِيمُ». أخرجه ابوداود والترمذی وقال: حديث حسن صحيح. ابن عمر - رضی الله عنه - گوید: ما در یک مجلس می شردیم که پیامبر - ﷺ - صد بار می گفتند: «پروردگارا! مرا ببامرز و توبه مرا بپذیر چرا که تو بسیار توبه پذیر و مهربان هستی».

وَنَقُومَ مَا لِيَ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَى وَتَدْعُونِي إِلَى
النَّارِ ٤١ تَدْعُونِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفْرِ ٤٢ لَا جَرَمَ
أَنَّمَا تَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ
وَأَن مَّرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ
٤٣ فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولَ لَكُمْ وَأَفَوضُ أَمْرِي إِلَى
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ٤٤ فَوَقَّهَ اللَّهُ سَيِّئَاتِ
مَا مَكُرُّوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ٤٥ النَّارُ
يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا
آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ٤٦ وَإِذْ يَتَحَاوَرُونَ فِي
النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا
لَكُمْ تَبَعًا فَمَا هِيَ مُغْنُونُ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ النَّارِ
٤٧ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ
قَدَّحَكُمْ بَيْنَ الْعِبَادِ ٤٨ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ
جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ٤٩

[٤١] ﴿تَدْعُونِي إِلَى النَّارِ﴾ شما مرا به کاری فرامی خوانید که منجر به آتش می شود [٤٣] ﴿الْأَجْرُ﴾ پناچار.
بی شک. حتماً ﴿لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ﴾ توان استجاب دعای کسی که او را دعا می کند، را ندارد {یا اینکه مراد
فراخواندن مردمان برای
پرستش در دنیا و دادگاهی

در آخرت است} ﴿مَرَدَّنَا إِلَى
اللَّهِ﴾ بازگشت ما برای جزاء
و پاداش به سوی خدا است
﴿الْمُسْرِفِينَ﴾ متجاوزان از حد
در گناه، کفر و سرکشی [٤٤]
﴿أَفَوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ﴾ کار
خود را به خدا واگذار می کنم
[٤٥] ﴿فَوَقَّاهُ اللَّهُ﴾ خداوند
او را مصون داشت {﴿حَاقَ﴾
نازل شد و آنان را دربرگرفت
[٤٦] ﴿يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا﴾ بر
آتش عرضه می شوند {
﴿الضُّعَفَاءُ وَغَشَقَ﴾ صبح و شب
(همیشه) [٤٧] ﴿الضُّعَفَاءُ﴾
بیروان ﴿الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا﴾
رؤسا و رهبرانی که... ﴿الْبُغَا﴾
بیروان (کاری را می کردیم که
شما می کردید) ﴿مُغْنُونَ عَنَّا﴾
در دفاع کردن از ما، به نفع ما
می رسانید؟

٤٦٢- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :
«إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ غُرِضَ عَلَيْهِ
مَقْعَدُهُ بِالْفِئْدَةِ وَالْعَشِيِّ، إِنْ كَانَ
مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنْ

كان من أهل النار فمن أهل النار، فيقال: هذا مقعدك حتى يبعثك الله عز وجل إليه يوم القيامة». أخرجه الامام احمد
والبخاري ومسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هریک از شما هرگاه فوت کرد، (در عالم برزخ) هر بامدادان و شامگاهان جایگاه او را به او نشان
می دهند، اگر بهشتی باشد، جای او را در بهشت نشان می دهند، و اگر جهنمی باشد، جای او را در جهنم نشان می دهند، و
می گویند: این جایگاه (آینده) تو است تا اینکه خداوند در روز قیامت تو را به سوی آن برانگیزد.»

٤٦٣- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «نَارُكُمْ جَزْءٌ مِّنْ سَبْعِينَ جَزْءًا مِّنْ نَّارِ جَهَنَّمَ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «حرارت آتش دنیا هفتاد بار کمتر از حرارت آتش دوزخ است.»

[۵۰] { أَوَلَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُمُ... } آیا پیامبران شما آیهای روشن و دلائل آشکاری را برای شما نمی آورند «علاء» درخواست { ضلال } ضایع شدن [۵۱] { يَقُولُ الْأَشْيَاءُ } فرشتگان، پیامبران و مؤمنان بیا می خیزند [۵۲] { مَعَذِرَتُهُمْ } عذرشان، عذرخواهی ایشان { سَوَاءٌ }
 ۴۷۳

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝
 ۵۰ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ۝
 ۵۱ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝
 ۵۲ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ۝
 ۵۳ وَذَكَرَ لِيَ لَأُولَى الْأَلْبَابِ ۝
 ۵۴ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ۝
 ۵۵ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ فِي ضُدِّهِمْ إِلَّا كِبْرُ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝
 ۵۶ لَخَلَقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَئِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝
 ۵۷ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسَوِّءُ قَلِيلًا مِمَّا تَدَّكَّرُونَ ۝
 ۵۸

دوری از رحمت خداوند { الْكِتَابُ } تورات، زبور و انجیل { ۵۴ } { هُدًى وَ ذِكْرٌ } راهنما و پنددهنده { الْأُولَى } خردمندان { ۵۵ } { إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ } وعده خدا به یاری کردن دوستانش { وَاسْتَغْفِرْ } استغفر { لَذَنْبِكَ } برای گناهانت طلب مغفرت کن تا این سنتی برای دیگران شود { بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ } شامگاهان و بامداد { هَوَارِهِ } [۵۶] { سُلْطَانٍ } دلیل و برهان { إِنَّ فِي صُدُورِهِمُ الْإِكْبَرُ } در سینه هایشان چیزی جز برتریجویی و طمع برتری نسبت به تو، نیست { مَاهُمْ بِبَالِغِيهِ } هرگز به مقتضای این برتری نمی رسند [۵۸] { مَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ } آنان که غافل از نشانه های حق هستند با

آنان که چشم بصیرتشان باز است یکسان نیستند { وَالَّذِينَ آمَنُوا } و مؤمنان صالح با بدکاران گناهکار یکسان نیستند { قَلِيلًا مِمَّا تَدَّكَّرُونَ } کم پند و عبرت می گیرید (مراد: اصلاً پند نمی گیرید).

۴۶۴ - حدثنا أبي هُرَيْرَةَ - رضي الله عنه - أن رسول الله - ﷺ - قال: «إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ آمِينَ، وَقَالَتْ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ آمِينَ، قَبِلَتْ لَهُ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». متفق عليه

ابوهریره گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه یکی از شما (بعد از خواندن سوره فاتحه) آمین بگوید و فرشتگان آسمان هم که آمین می گویند و این دو آمین باهم هم زمان باشند، گناهان گذشته او بخوشوده می شود».

{[۵۹] اِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ} قیامت حتماً فرامی‌رسد { [۶۰] } {ادْعُونِي} مرا به فریاد خوانید. مرا به کمک بطلبید
{السَّجْدَ لَكُمْ} تا بپذیرم. دعایتان را اجابت کنم { {عَادِلِي} به فریاد خواندن من { عبادت در اینجا به معنی
دعاء است چرا که دعاء مغز
شُورَةُ عَادِلِي

۴۷۴

لِلرَّحْمَةِ وَالرَّحِيمِ

عبادت است، نتیجه
می‌گیریم هنگامی که مغز
عبادت (دعاء) متوجه
غیر خدا باشد، یعنی معبود
غیر خداوند متعال است -
اللَّهُ اعلم - { {داخِرین} }
پست و خوارشدگان.
اهانت‌شدگان [۶۱] { {النهَارُ
مبصرًا} روز را روشن
گرداند تا اشیاء در آن قابل
دیدن باشد [۶۲] { {فَإِنِّي
تُفَكُّونَ} پس چگونه با
وجود اقامهٔ برهان، از ایمان
آوردن برگردانده می‌شوید؟
[۶۳] { {تُفَكُّ} از ایمان
آوردن منصرف می‌شوند
{ {يُجْحَدُونَ} آن را از روی
تکبر نمی‌پذیرفتند در حالی
که دل‌هایشان آن را پذیرفته
بود [۶۴] { {الأَرْضِ قَرَارًا}
زمین را قرارگاه و مکانی قابل
زندگی کرد { {فَبَارَكَ اللَّهُ}
والا و بلندمرتبه است و خیر
و برکت او فراوان است [۶۶]
{ {ثَبَّتَ} منع شده‌ام} { {أَنْ

إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّارْتَبَ فِيهَا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ
لَا يُؤْمِنُونَ ۵۹ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ
إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ
دَاخِرِينَ ۶۰ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْآيَاتِ لَتَسْكُنُوا
فِيهِ وَاللَّهُ أَرْبَعُ آيَاتٍ اللَّهُ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ۶۱ ذَلِكَ كُمُ
اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا إِلَهًا إِلَّا هُوَ فَإِنِّي تُؤْفَكُونَ
۶۲ كَذَلِكَ يُؤْفَكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ
۶۳ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنْ
الطَّيِّبَاتِ ذَلِكَ كُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ۶۴ هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۶۵ قُلْ
إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي
الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۶۶

أُسْلِمَ} خالصانه تسلیم و فرمانبردار گردم.

۴۶۵- قال رسول الله - ﷺ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعِبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثَرُوا الدَّعَاءَ». أخرجه مسلم
بیامیر - ﷺ - فرمود: «نزدیک‌ترین حالت بنده به پروردگارش حالتی است که او در سجده است، بنابراین (در حالت
سجده) بسیار دعا کنید».

۴۶۶- قال رسول الله - ﷺ: «الدَّعَاءُ عِبَادَةٌ». أخرجه الترمذی
بیامیر - ﷺ - فرمود: «دعاء مغز عبادت است».

[۶۷] «مَنْ طَغَىٰ» از سلول زنده موجود در منی «عَلَقَةً» تکه‌ای خون بسته «أَنْدَكُم» کمال عقل و نیروی جسمانی تان [۶۸] «الْحَصَىٰ امْرَأَ» خواست کاری انجام پذیرد [۶۹] «أَنْ يَسْمُرُونَ» چگونه از آیات خدا با وجود وضوح و راستی آنها، دور گردانده می‌شوند؟ [۷۱] «الْأَغْلَالُ» زنجیرهایی که دستپایشان را به گردنشان می‌بندد «السَّلاسل» زنجیرهای آهنی که روی دستها و پاهایشان گذارده می‌شود [۷۲] «الْحَمِيمِ» آب بسیار داغ و جوشان «یَسْجِرُونَ» آتش با آنها برافروخته می‌شود. از آنها پر می‌گردد [۷۴] «فَضْلًا» از ما نهان شدند و در وقت سختی و شدت فایده‌ای برای ما نداشتند [۷۵] «تَفْرَحُونَ» در برابر بدست آوردن اموال دنیوی مغرورانه شاد می‌شدید و بر ارتکاب معاصی جرأت پیدا می‌کردید «تَفْرَحُونَ» مغرورانه شادی خود را وسیله تفاخر و افاده بر مردم می‌کردید [۷۶] «مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ» مکان اقامت و مأوای متکبران.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ رُءُوبٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِيَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُوَفِّي مِنْ قَبْلُ وَلِيَبْلُغُوا أَجَلَ مَعْمُورٍ وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ٦٧ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٦٨ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَجْعَلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ آثَنًا أَنَّىٰ يُصْرِفُونَ ٦٩ الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْكِتَابِ وَمِمَّا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٧٠ إِذَا الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ٧١ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ٧٢ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَتَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ ٧٣ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ٧٤ ذَلِكَ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ٧٥ أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ٧٦ فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَإِنَّمَا تُزَيِّنُكَ بَعْضُ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفِّيْنَاكَ فَإِنَّمَا تَرْجِعُونَ ٧٧

۴۷۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -

«إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي بِمَجْلَاسِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَحْسَبَكُمْ اخْلَاقًا، وَإِنْ ابْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ التَّرَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَحِّقُونَ». قالوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَدْ عَلِمْنَا التَّرَارِينَ وَالْمُتَشَدِّقِينَ، فَا الْمُتَفَحِّقُونَ؟ قَالَ: «الْمُتَكَبِّرُونَ». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «محبوبترین و نزدیکترین شما به من در روز قیامت، خوش اخلاقترین شما است، و مبغوضترین و دورترین شما از من در روز قیامت ترثارون (کسی که از روی تکلیف زیاد حرف زند)، متشدقون (کسی که برای گردن فرازی و اظهار فصاحت، زیاد سخن بگوید) و متفحقون هستند» گفتند: ای رسول خدا ترثارون و متشدقون را می‌شناسیم، متفحقون کیانند؟ فرمود: «متکبران».

[۷۸] {الرسلنا} فرستاده ایم {قصصنا علیک} برای تو بازگو کرده ایم {ام قصص} بازگو نکرده ایم {آیه} یا معجزه حسی {القصص بالحق} دادگرانه داوری شده است {خبر} زیانمند گشته اند {عنا لک} آن هنگام، آنها {المبطلون} باطل گریان {سورة غافر}

۴۷۶

الانعام

[۷۹] {الانعام} شتر

{الترکوا منها} تا سوار

برخی از آنها شوید { [۸۰]

{حاجة في صدورکم} نیازی

که بدان رغبت دارید یعنی

حمل بارهای سنگین به

مکانهای دور {الفسک}

کشتی ها [۸۱] {ویریکم} به

شما نشان می دهد {آیه}

نشانه های دال بر کمال قدرت

او و انحصار تصرف او در

کائنات {فأئی آیات الله

تسکرون} کدامیک از

نشانه های (قوت و شوکت)

خدا را می توانید انکار کنید {

[۸۲] {أفلم یسیروا في

الأرض} آیا در زمین به سیر

و سیاحت نیرداخته اند {أشد

قوة و أنارا} از لحاظ نیرو

توانا تر و از نظر تولیدات

کشاورزی و پیشرفت صنعتی

جلوتر بوده اند {ما أغنی

عنهم} از آنان دور نمی کند و

سودی به ایشان نمی رساند

[۸۳] {من العلم} دانشی که

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَن قَصَصْنَا عَلَيْكَ
وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ
بِشَآئِةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ
هَٰذَا لِكَ الْمُبْطِلُونَ ۷۸ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَمَ
لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۷۹ وَلَكُمْ فِيهَا
مَنْفَعٌ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى
الْفُلْكِ تُمْكَلُونَ ۸۰ وَتُرِيكُمُ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَةٍ
اللَّهُ تُنْكِرُونَ ۸۱ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرُ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ
قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
۸۲ فَلَمَّا جَاءَهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ
مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۸۳ فَلَمَّا
رَأَوْا بِآسِنَا قَالُوا أَمْ نَأْتِيكُم بِآيَاتٍ لَّا تُؤْتِيكُمُ الْآيَاتُ
مُشْرِكِينَ ۸۴ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بِآسِنَا سُنَّتَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هَٰذَا لِكَ الْكَافِرُونَ ۸۵

به امور دنیا داشتند و دین را مسخره می کردند {حق} بر آنان نازل شد و ایشان را در برگرفت [۸۴] {أرأوا} عذاب شدید ما را در دنیا می دیدند {آیه} عادت و شیوه خدا [۸۵] {خلت} گذشته است.
۴۶۸- عن عائشة - رضي الله عنها - إن النبي - ﷺ - قال: «إن الرفق لا يكون في شيء إلا زانه ولا يُنزع من شيء إلا شانه».
رواه مسلم.

از عائشه - رضي الله عنها - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «از مهربانی در هر چیز که باشد، آن را زینت می دهد و از هر چیز که بدور باشد آن را زشت می سازد».

سوره فصلت [۱] «حم» خوانده می شود: حا. میم [۲] «طی» این قرآن نازل شده است [۳] «فصلت آیات» آیات آن تفصیل و تبیین شده است { «الرحمن» رویگرداند [۵] «اکثر» پوششی مادرزادی که ما را از فهم آنچه بر ما می خوانی،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۷۷

سُورَةُ فَصَّلَت

بازمی دارد { «آذان» جمع: آذن، گوشها { «وقر» گری و سنگینی در گوش { «حجاب» پرده های بزرگ (منظورشان این بود که ای محمد! چون از تو بسیار متفریم غمی توایم تو را بسینیم) { «فَاعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ» پس تو (برابر آئین خود) عمل کن و ما هم (برابر آئین خود) عمل می کنیم { [۶] «فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ» عبادت تان تنها برای او باشد و در اعیالان تنها به او رو کنید و غیر او را نیز همراه او قصد نکنید «لَهُ الْهَلَاكُ» یا نام مکانی است در جهنم [۸] «غیر محنون» غیر منقطع از ایشان (دامم) [۹] «أَنبَادًا» همسانان از مخلوقاتش که آنها را مـی پرسید [۱۰] «رواسی» کوههای ثابت که مانع از لرزش آن می شود «بارک فیها» خیر و برکت آن را زیاد کرد «أَقْرَابًا» روزی های اهل زمین { فی

«بسم آیات» در تسمه چهار روز { «سوره» در چهار روز کامل تمام شد، نه کم نه زیاد «لِلثَلَاثِينَ» برای روزی خواهان (کسانی که با تلاش در زمین خواهان روزی هستند) [۱۱] «أَسْرَى إِلَى السَّمَاءِ» اراده او متوجه آسمان شد «هی دُخان» بهم نجسیده. تشکیل شده از چیزی شبیه گاز (هر چیزی در جهان - حتی صخره ها - در صورتی که درجه حرارت آن بسیار بالا رود اول ذوب و سپس بخار «گاز» می شود) «نَسِیًا» آنچه را که به شما دستور می دهم انجام دهید (پدید آید) «نَسِیًا» این جمله دال بر سرعت اجابت امر الهی توسط آنها است، آن گونه که عید فرمانبردار، دستور سرورش را به سرعت انجام می دهد.

سُورَةُ فَصَّلَت

آیاتها

ترتیبها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۲ كَتَبْتُ فَصَّلَاتٍ ۳ آيَاتُهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۴ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ ۵ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۶ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ ۷ وَمَا نَذَعُونَ إِلَّا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ ۸ فَاعْمَلْ إِنَّا نَعْمَلُونَ ۹ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُثَلِّمٌ يُوحَى إِلَيَّ ۱۰ أَنَّمَا إِلَهُ الْكَوْكَبِ إِلَهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ ۱۱ لِلْمُشْرِكِينَ ۱۲ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ ۱۳ هُمْ كَافِرُونَ ۱۴ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ ۱۵ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۱۶ قُلْ أَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ ۱۷ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۱۸ وَجَعَلَ فِيهَا رُوسِيٍّ مِنْ فَوْقِهَا وَبَرَكْ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي ۱۹ أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلنَّاسِ لَيْلٍ ۲۰ ثُمَّ أَسْوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ ۲۱ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ أَيْنِيَ طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ۲۲

[۱۲] «تَضَاهِي» آفرینش آنها را ابداع کرد (ضمیر به سماء برمی گردد چون متضمن معنی جمع است) «أَوْحَى» تکوین بخشید. تدبیر کرد «أَمْرَهُ» آنچه به حسب اقتضای حکمت الهی برای آن نفع دارد از قبیل: ستاره های نورانی و درخشان همچون چراغ «حَفَظَهُ» از آفات محفوظ داشته ایم [۱۳] «أَنْذَرَكُمْ صَاعِقَةً» شما را از عذابی شدید و مهلک می ترسانم (مثل: آتشی سوزان یا طوفانی نابودکننده) [۱۴] «الَّذِينَ أَرْسَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ» پیامبران زیادی نزد آنان آمدند [۱۶] «رِجَالًا» صرصرها باد بسیار سرد، بر سر و صدا و هراس انگیز «آیاتِ محسبات» روزهای شوم، یا بسیار سرد. روزهای غبارآلود «اخزى» خوار و پست کننده تر [۱۷]

«نَهْدِينَاهُمْ» راه هدایت و گمراهی را به آنان نشان دادیم «نَأْخُذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ» صدای بسیار شدیدی که با خود عذابی مهلک و خوارکننده به همراه داشت، آنان را هلاک کرد [۱۹] «أَعْدَاءُ اللَّهِ» کفار «يُوزَعُونَ» همگی از اول تا آخر به سوی آتش آورده

فَقَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا
وَرَبَّنَا السَّمَاءُ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحَفَظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ ۱۲ فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ
عَادٍ وَثَمُودَ ۱۳ إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مِنْ سَمَاءٍ
مَاءً يَاسِمًا أَرْسَلْنَاهُمْ بِهِ كُفْرُونا ۱۴ فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ
۱۵ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَحْسَبَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ
عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ
لَا يُبْصِرُونَ ۱۶ وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى
الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ لَهْوًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
۱۷ وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُونَ ۱۸ وَيَوْمَ يُحْشَرُ
أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ۱۹ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ
عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۰

می شوند.

۱۶۹- ضحک رسول الله - ﷺ - ذات يوم وتبسم فقال: «ألا سألوني عن أي شيء ضحكتم؟» قالوا: يا رسول الله! عن أي شيء ضحكتم؟ قال: عجبت من مجادلة العبد ربه يوم القيامة. يقول: أي ربّي، أليس وعدتني أن لا تظلمني؟ قال: بلى، فيقول: فإني لا أقبل شاهداً إلا من نفسي، فيقول الله تعالى: أليس كفى بي شهيداً وبلائلكم الكرام الكائنين؟! قال: و يردّد هذا الكلام مراراً - قال - فيختم على فيه، وتكلم اركائه بما كان يعمل، فيقول: بعداً لكنّ وسحقاً، عنك كُنتُ أجادلاً». رواه مسلم والبخار و ابن أبي حاتم

روزی پیامبر - ﷺ - خندید و فرمود: «ای پیوسته چرا خندیدم؟» گفتند: ای رسول خدا! «چرا خندیدی» فرمود:

[۲۱] ﴿اعْلَمُوا أَنَّمَا غَنَاهُمُ مِن تِلْكَ الْأَمْثَالِ لَأَنَّهُمْ شَاهِدُونَ لَهَا﴾ به نظر عده‌ای این سخن گفتن، با صدایی قابل شنیدن است و به گفته دیگر: این سخن گفتن به اعتبار این است که همه اشیاء حتی در این دنیا به تسبیح مشغولند [۲۲] ﴿سُورُونَ﴾ گناهان را پنهان می‌کردید ﴿أَن يَشْهَدُوا﴾ علیکم از ترس اینکه علیه شما شهادت می‌دهد ﴿ظَنَنْتُمْ﴾ هنگامی که خود را از چشم مردم دور می‌داشتید، تصور می‌کردید ﴿كَيْتِبَا مَا يَعْمَلُونَ﴾ مراد: کارهایی که مخفیانه انجام می‌دهید ﴿أَرَادَكُمْ﴾ شما را به هلاکت انداخته و نابود نموده است [۲۴] ﴿مَتَوًى﴾

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَالْغَوْفِ

۴۷۹

سُورَةُ فَضَّلَتْ

وَقَالُوا لَجُلُودُهُمْ لَمْ يَشْهَدُوا عَلَيْنَا قَالُوا أَنطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَهُ تَرْجِعُونَ ۲۱ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَوُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۲۲ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۲۳ فَإِنْ يَصِيرُوا فَاَلنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْجِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ۲۴ وَفِيضْنَاهُمْ قُرْنًا فَرِيضُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمْرِ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ۲۵ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْفِ فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَبُونَ ۲۶ فَلَنَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۷ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ مِمَّا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ۲۸ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَانِ تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونُوا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ۲۹

لحم» مکان اقامت دائمی ایشان «یستعجبوا» با انجام دادن کاری که مورد رضایت خدا است در آن روز خواستار از میان رفتن علت مجازات باشند «المعتبین» اجابت‌شدگان خواسته آنان [۲۵] ﴿فِيضْنَاهُمْ﴾ برای ایشان آماده نموده ایم ﴿قُرْنًا﴾ دوستان همدم (شیاطین انس و جن) «ما بین ایدیهم» آنچه در پیش رو دارند از قبیل: شهوات دنیوی، گمراهی و کفر ﴿و ما خلفهم﴾ و آنچه پشت سر دارند، از امور آخرت یا انکار کردن زنده

شدن و حساب و کتاب ﴿حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ﴾ وعده عذاب بر آنان واجب گردید [۲۶] ﴿وَالْغَوْفِ فِيهِ﴾ در هنگام تلاوت او یاوه سرایی کنید [۲۹] ﴿الْأَسْفَلِينَ﴾ پایین‌ترین افراد که در طبقات عمیق و پایین آتش هستند.

«به‌خاطر مجادله انسان با خدا در روز قیامت، که می‌گوید: خدایا! مگر وعده ندادی که به من ظلم نکنی؟ می‌گوید: چرا، و او می‌گوید: پس من شهادی جز از خودم را قبول ندارم. خداوند می‌گوید: آیا من و فرشتگان کرام‌الکتابین بعنوان شاهد کافی نیستم؟ و چند بار این کلام تکرار می‌شود تا اینکه خداوند دهان او را مهر می‌کند و اعضای او کارهایش را بازگو می‌کنند. آنگاه می‌گوید: تقریر بر شما من به خاطر شما مجادله می‌کردم.»

[۳۰] { رَبُّكَ اللَّهُ } پروردگار ما تنها خدا است { استغفر } بر حق یا برجا می‌ماند { انزل عليهم الملائكة } هنگام مرگ فرشتگان پیش آنان می‌آیند* [۳۱] { مائدة من } آنچه بخواهید و طلب کنید [۳۲] { نزل } برای شما نازل شد { المائدة } رزق آماده قرار داد [۳۴]

۴۸۰

المائدة من

{ ادفع } پاسخ بده { بالتي هي احسن } با زیباترین شیوه که خالی از تندى و خشونت است { عداوة } دشمنی { اولي حيم } دوست صمیمی [۳۵] { ما يلقاها } به این خصلت نیک و شریف دست نمی‌یابد { عظم } بهره فراوان از خصال حمیده [۳۶] { نزل } تو را بازدارد، تو را وسوسه کند { نزع } وسوسه‌ای، یا مانعی { من } از نشانه‌های قدرت خداوند [۳۸] { ايامون } از تسبیح، ملول و خسته نمی‌شوند. * «بلال» مؤذن رسول خدا در هنگام مرگ صدای زنی را شنید که می‌گفت: افسوس! بلال گفت: نگوی افسوس، بلکه بگو: خوشا! زیرا بلال فردا به دوستش محمد و یارانش می‌رسد. ۴۷۰- قال رسول الله - ﷺ :- «ان الله رفيق يحب الرفق»

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا اتَّزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ۲۰ نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُم فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا نَشْتَهُ أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا نَدَّعُونَ ۲۱ نَزَلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ۲۲ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۲۳ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ۲۴ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ ۲۵ وَإِمَّا يَنْزِعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نِزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۲۶ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۲۷ فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ۲۸

سجدة وليلة

ويعطي على الرفق ما لا يعطي على العنف وما لا يعطي على سواء». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند نرم رفتار بوده و نرمش را دوست دارد و در برابر آن نوابی می‌دهد که در برابر سخت رفتاری و دیگر کارها نمی‌دهد».

۴۷۱- عن أبي عمرو، سفیان بن عبدالله - رضي الله عنه - قال: قلت يا رسول الله! قل لي في الإسلام قولاً لا أسأل عنه أحداً غيرك. قال: «قل: آمنت بالله ثم استقم». رواه مسلم.

از ابو عمرو، سفیان بن عبدالله - رضي الله عنه - روایت است که گفت: ای رسول خدا! در خصوص اسلام به من چنان سخنی بگو که در مورد آن از هیچ‌کس جز تو، سؤال نکنم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «بگو: به خدا ایمان آوردم، و آنگاه (بر ایمان) استقامت و پایداری کن».

[۳۹] ﴿تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً﴾ زمین را خشک و برهوت و ساکن می بینی ﴿أَهْزَأَتْ﴾ گیاهان بسیار آرام به حرکت درمی آیند به طوری که تنها افراد خبره از آن باخبرند ﴿وَرَبَّتْ﴾ بالا می آید و آماسیده می گردد ﴿أَحْيَاها﴾ آن را زنده و قابل رشد کرد ﴿الْحَيِّ الْمَوْتِ﴾ مردگان را نیز زنده می کند [۴۰] ﴿يُحْجِدُونَ﴾ از حق منحرف می سازند (تحریف می کنند) ﴿لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا﴾ بر ما پوشیده نخواهد بود (و کسفرشان را خواهیم داد) ﴿يُلْقَى فِي النَّارِ خَبِيرٌ﴾ به آتش جهنم انداخته می شود ﴿اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ﴾ هر کاری که می خواهید بکنید [۴۱] ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ کسانی که قرآن را انکار می کنند، بر ما پوشیده نمی ماند، یا هلاک خواهند شد ﴿الذِّكْر﴾ قرآن ﴿عَزِيزٌ﴾ ارزشمند، بنظیر [۴۲] ﴿قِيلَ﴾ گفته شده است ﴿لِذُو مَغْفِرَةٍ﴾ دارای آمرزش فراوان است برای کسی که توبه کند [۴۴] ﴿قَرَأْنَا أُعْجِبًا﴾ به زبانی غیر عربی (طبق پیشنهاد ایشان) ﴿لَوْلَا قُطِلْتَ آيَاتُ﴾ چرا آیات آن با زبانی که می دانیم تبیین نمی گردید؟ ﴿أُعْجِبًا﴾

الانزال والعزیز

۴۸۱

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَرَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
أَهْزَأَتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ۚ ۳۹ إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ
يُلْقَى فِي النَّارِ خَبِيرٌ مَّنْ بَاقٍ أَمِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ
إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۚ ۴۰ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ
وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبٌ عَرِيزٌ ۚ ۴۱ لَا يَأْتِيهِ الْبَطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ۚ ۴۲ مَا قَالُوكَ إِلَّا مَا قَدِيلٌ
لِّلرَّسُولِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ۚ ۴۳
وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا أَعْجَبًا لَّقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَءَعْجَبِي
وَعَرَبِيٌّ قُلٌ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
فِيءَ آذَانِهِمْ وَقُرْهُو عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۚ ۴۴ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ۚ ۴۵ مَّنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ
وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ۚ ۴۶

بلاغة
المنزل

عربی؟ آیا قرآن غیر عربی و پیامبر عربی؟ (این ممکن نیست) ﴿وَقُرْهُو﴾ کری (چون با تأمل نمی شوند، انگار کردند) ﴿عَمًى﴾ تاریکی و گمراهی که به آنان مستولی است ﴿يُنَادَوْنَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾ حالت کسی که حق را نمی بیند و آن را قبول نمی کند، همانند کسی است که کس دیگری از فاصله ای بسیار دور او را صدا می زند، اما او نمی تواند صدایش را بشنود یا او را ببیند [۴۵] ﴿الْكِتَابِ﴾ تورات ﴿كَلِمَةً سَبَقَتْ﴾ مراد: وعده خداوند به تأخیر هلاک آنان است ﴿لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ﴾ میان آنان و مؤمنان در دنیا داوری می گردد (خداوند آنان را هلاک و مؤمنان را نجات می دهد) ﴿مُرِيبٌ﴾ در شک اندازنده [۴۶] ﴿أَسَاءَ﴾ کار بد انجام دهد ﴿بِظَلَمٍ﴾ دارای ظلم.

[۴۷] { **إِلَيْهِ يَرْدُّ** } به خدا بازمی‌گردد **«عِلْمُ السَّاعَةِ»** آگاهی از وقوع قیامت { **أَكْمَامُهَا** } غلافش که تا قبل از شکافته شدن در آن پوشیده بود { **وَلَا تَحْمِلُ مِنْ أَنْتَى وَلَا تَضَعُ** } و هیچ ماده‌ای باردار نمی‌گردد و وضع حمل نمی‌کند مگر در پرتو دانش او { **أَذْنَاكَ** } به تو خبر دادیم (اقرار کردیم) **«بِمَا مَنَّا مِنْ شَهِيدٍ»** در این روز هیچ یک از ما شهادت نمی‌دهد که تو شریک داری [۴۸] **«ضَلَّ عَنْهُمْ»** از آنان ناپدید شد **«ظَنُّوا»** یقین حاصل می‌کنند **«عَجِصَ»** راه فرار و خلاصی از عذاب [۴۹] **«لَا يَسَامُ الْإِنْسَانُ»** انسان کافر خسته نمی‌گردد **«دَعَاءُ الْخَيْرِ»** طلبیدن عافیت، فراوانی نعمت و دارایی زیاد **«مَشَهُ الشَّرَّ»** دچار فقر یا بیماری گردد **«فَيُوشِ»** بسیار ناامید از فضل و رحمت خداوند **«قَنُوطٌ»** آثار ناامیدی مثل: غم و دلشکستگی در چهره او پیدا است [۵۰]

{ **«أَذْنَاكَ»** } به او بچنانیم **«مَنْ بَعْدَ ضَرَاءِ مَسْتَه»** ناراحتی و زبانی که بدو رسیده است { **«هَذَا لِي»** این حق من است که با کار و تلاش استحقاق آن را پیدا کرده‌ام **«لَنْ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي»** اگر به فرض زنده شوم و به سوی پروردگارم برگردم **«لِلْحَسَنِ»** مکانت خوب (بهشت) **«عَذَابٌ غَلِيظٌ»** عذاب شدید [۵۱] **«أَعْرَضَ»** از شکر نعمت رویگردان می‌شود **«وَنَأَى بَجَانِبِهِ»** متکبرانه از شکرگذاری دوری می‌کند **«فَدَّوْ دَعَاءِ عَرِيضٍ»** دعاها را زیاد و مستمر سر می‌دهد [۵۲] **«لَأَرْبَحَنَّ»** مرا آگاه سازید **«مَنْ أَضَلُّ لَأَ»** هیچ کس گمراه‌تر نیست از **«شَقَاقٍ بَعِيدٍ»** اختلاف محکم و سخت [۵۳] **«أَبَانَا»** نشانه‌های قدرت ما **«الْأَفَاقِ»** نواحی، اقطار آسمانها و زمین **«شَهِيدٌ»** مطلع [۵۴] **«مَرِيَّةٌ»** شک **«مَنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ»** از دیدار با پروردگارشان در روز قیامت **«مُحِيطٌ»** دارای علم فراگیر و شامل.

إِلَيْهِ يَرْدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أَنْتَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا يَعْلَمُهُ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ آتِنَا شُرَكَائِيَ قَالُوا أَدْنَاكَ مَا مَنَّا مِنْ شَهِيدٍ ۱۷ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ نَجِّيصٍ ۱۸ لَا يَسْمَعُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ ۱۹ وَلَنْ أَذْقَنَهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتَهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لِلْحَسَنِ فَلَنُتَيْنَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۲۰ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى بَجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ۲۱ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۲۲ سَرُّهُمْ أَيْنُتَنَافَى الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۲۳ أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِيَّةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ ۲۴

سوره التوری [۱] خوانده می شود: حا. میم [۲] «عَنْ» خوانده می شود: عین. سین. قاف [۳] «سُورَةُ التَّوْرَةِ» در سایر سوره های قرآن به تو وحی می کند «الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ» به سایر پیامبران کتابهای آسمانی را با همین اصول و کلیات وحی کرده است { [۵] «تَكَادُ» نزدیک است «الْعِظَمُ» در برابر عظمت خداوند از هم بشکافند { «مِنْ تَوَلَّيْنَا» از قسمت بالای خود { [۶] «وَأُولَئِكَ» معبودهایی که تصور می کنند یاور آنان هستند { «اللَّهُ حَفِظَ عَلَيْهِمْ» خداوند مراقب ایشان است (و اقوال و افعال آنان را زیر نظر دارد) { «بُكَيْلٌ» کار و بار آنان به تو موکول غی شود تا آنان را بر ایمان آوردن و هدایت شدن مجبور کنی [۷] «إِنَّ هَؤُلَاءِ» مکه (اهل مکه) { «مِنْ حَرْبِهِ» و دور و بر آن «تَبَرُّ» بزم دهی. بترسانی { «يَوْمَ الْقِيَامَةِ» روز قیامت (که همه مخلوقات در آن روز جمع می گردند) «الْأَرْبَابِ» شکی در آن نیست [۸] «مِنْ» «وَالَّذِينَ» دوست «الْمُتَّبِعِينَ» یاور [۱۰] «الْبَيْتِ» در همه کارهایم به او مراجعه می کنیم.

۷۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :

«مَنْ ظَلَمَ قِيْدَ شَيْءٍ مِنَ الْأَرْضِ طَوْقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ»، متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به اندازه یک وجب از زمین ظلم کند از هفت زمین آن بر گردنش حلقه می شود».

۷۳- عن ابن عمر - رضی الله عنهما - قال: كان من دعاء رسول الله - ﷺ - : «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ». رواه مسلم.

از ابن عمر - رضی الله عنهما - روایت شده است که یکی از دعا های پیامبر - ﷺ - این بود: «خداوند! از زائل شدن نعمت و برگشت سلامتی و عذاب ناگهانی و همه خشم و غضب تو به تو پناه می جویم».

آیاتها

سُورَةُ التَّوْرَةِ

تَبَرُّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱ عَسَقَ ۲ كَذَلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ
 اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
 الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ۴ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ
 وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي
 الْأَرْضِ ۵ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۶ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ
 ۷ وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَأَرْبَبٍ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ۸ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ
 مِنَ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۹
 أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَأَلَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ
 عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۰ وَمَا أَخْلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ
 إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۱۱

[۱۱] ﴿فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ﴾ اخترع آسمانها و زمین ﴿جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾ از نوع خودتان برایتان همسرانی حلال آفرید ﴿وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا﴾ و چهارپایان را به شکل نر و ماده آفرید ﴿يَدْرُوكُمْ فِيهَا﴾ و با این زوج بودن نسل شما را زیاد

۴۸۴

الْمَلِكِ الْمَلِكِ الْمَلِكِ

می‌کند ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

هیچ شبیه و همانندی

ندارد [۱۲] ﴿لَهُ مَقَالِيدُ﴾

کلیدها و گنجینه‌ها در دست

او است ﴿يَوْمَ﴾ روزی را بر

هر کس که بخواد تنگ

می‌کند [۱۳] ﴿وَمَنْ لَكُمْ﴾

راه روشی را برای شما بیان

داشته است ﴿مَا وَحَّيَ بِهِ﴾

آنچه لازم کرده و بدان

دستور داده است ﴿فَإِذَا﴾

الدين﴾ پابرجا بر دین

توحید محافظت کنید

﴿لَا تَسْتَفْرِقُوا فِيهِ﴾ در آن

اختلاف ایجاد نکنید به این

صورت که به قسمتی از آن

عمل کنید و قسمت دیگر را

ترک کنید ﴿كَبُرَ...﴾ سخت و

عظیم است ﴿يَجْتَبِیْ﴾

برمی‌گزیند ﴿نُيُبُ﴾ به سوی

او برمی‌گردد و به عبادت او

رو می‌کند [۱۴] ﴿وَمَا﴾

تفرق و اختلاف پیدا

نکرده‌اند و دسته دسته

نشده‌اند ﴿بَغِيًّا بَيْنَهُمْ﴾ به

فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرُوكُمْ فِيهَا لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝ لَّهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝
شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ
وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ
يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ۝ وَمَا
تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْعِلْمُ بَغِيًّا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ۝
فَلِذَلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
وَقُلْ ءَامَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ
بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَلْنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ
لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝

خاطر دشمنی میانشان. یا دنیاخواهی ﴿أَجَلٍ مُسَمًّى﴾ روز قیامت ﴿تَفَضَّلْ بِهِمْ﴾ میانشان با نابود کردن مبطلان و نجات مؤمنان داوری می‌گردد ﴿الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ﴾ مراد: یهودیان و مسیحیان هستند (آنان که در عهد پیامبر بودند) ﴿لَوْ شِئْنَا﴾ درباره کتابشان دچار شک شده‌اند ﴿مُرِيبٍ﴾ به شک اندازنده [۱۵] ﴿وَأَنْتُمْ﴾ بر راه راست پابرجا باش ﴿لَا حُجَّةَ﴾ خصومت و مجادله‌ای برای ظهور حق نیست ﴿يَجْمَعُ بَيْنَنَا﴾ در روز قیامت ما را جمع خواهد کرد.

✽ «ک» زائد و برای تأکید نفی است و مراد: نفی تشبیه از هر جهت می‌باشد.

[۱۶] **يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ** در دین خصوصیت و مجادله می کنند **«اسْتَجِيبْ لَهُ»** مردم آن را پذیرفته اند و دین خدا را اطاعت کرده اند **«حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ»** دلیل و برهان شان باطل و زائل است و نزد خدا پذیرفته نیست [۱۷] **«الْمِيزَانُ»** ترازوی عدالت و مساوات در حقوق را ایجاد کرد تا بدان عمل شود [۱۸] **«يَسْتَعِجِلُ بِهَا»** در فرارسیدن قیامت شتاب می ورزند (که البته تنها از روی استهزاء و تمسخر چنین تقاضائی می کنند) **«مُشْفِقُونَ»** منها) از احوال آن هراسانند و به آن توجه دارند **«يَمَارُونَ فِي السَّاعَةِ»** درباره روز قیامت مجادله می کنند. یا در شک و تردید بسر می برند [۱۹] **«لَطِيفُ بَعَادِهِ»** دارای لطف و مرحمت نسبت به بندگان است [۲۰] **«حَرْثُ الْآخِرَةِ»** ثواب آخرت **«الَّذِي فِي حَرْثِهِ»** به ثواب او فزون و برکت می دهیم! **«حَرْثُ الدُّنْيَا»** نعمت ها و لذت های دنیا **«مَنْ عَصَى»** هیچ بهره ای! [۲۱] **«كَلِمَةُ الْفَصْلِ»** حکم به تأخیر انداختن عذاب به آخرت [۲۲] **«تَرَى الظَّالِمِينَ»** کسانی را که با

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجِيبَ لَهُمْ جُمُوعُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۱۶
 اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ۱۷
 يَسْتَعِجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ ۱۸
 أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۱۹
 اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ۲۰
 مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ۲۱
 أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۲۲
 تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُمْ وَقِعَ بِهِمْ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ۲۳

معاصی به خود ظلم کرده اند خواهی دید **«مُشْفِقِينَ»** بسیار هراسناک **«رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ»** محاسن و لذت های بهشت یا باغهای خرم و سرسبز آن.

۷۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَزَالُ نَاشٍ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «همیشه جماعتی از امت من پیرو حق می باشند. تا اینکه امر خدا برای از بین بردن تمام ارواح ظاهر می گردد، در این حالت پیروان حق بر مخالفین پیروز و غالب هستند».

{۲۳} {بَشِّرْ} مژده می دهد {لَا تَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرٌ} در برابر تبلیغ رسالت و رنج دعوت از شما مزدی نمی خواهم {مُودَّةٌ} دوست داشتن. عشق و علاقه {الْقُرْآنِ} به سبب نزدیکی {بِقُرْفِ حَسَنَةٍ} عبادتی کسب کند {لَا تَزِدْ لَهُ حَسَنًا} بر زیبایی حَسَنَه او می افزانیم.

یعنی آن را جزای مضاعف می دهیم {۲۴} {افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا} قرآن را از پیش خود آورده است و آن را به دروغ به خدا نسبت می دهد {يَعْنِي عَلَى نَبِيِّكَ} قدرت فهمیدن را از تو می گیرد {يَمْحُ} از میان برمی دارد. اصل آن میحو است (برای تخفیف واو آن حذف شده است) {وَيُحَقِّقُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ} حق را با سخنان خود که بر پیامبرش نازل می کند، پایرجا می دارد {۲۶} {مَنْ فَتَنَهُ} از روی لطف و مرحمت خود. از نعمت و عطیه خود {۲۷} {بَسَطَ} گسترش داد {لِيَقْوَا} ستمگرانه از حد تجاوز می کنند {يَقْدِرُ} به مقدار معینی که حکمت خداوند اقتضاء کند {۲۸} {الْفَيْتَ} بارانی که در هنگام نیاز ببارد {تَقْنَطُوا} از بارش آن ناامید

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمُوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ۲۳ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِن يَشِئِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحَقِّقُ الْحَقَّ يَكَلِّمُ مَن يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۲۴ وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ النَّوْبَةَ عَن عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا نَفَعَلُوا ۲۵ وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ ۲۶ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۲۷ وَلَوْ سَـَّطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَّأِشَاءَ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ۲۸ وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ۲۹ وَمِنَ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِن دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ۳۰ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّن مُّصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَن كَثِيرٍ ۳۱ وَمَا أَلَنَتْكُمْ لِمِصْرَ ۳۲

گشتند {بَشِّرْ رَحْمَةً} رحمت خود را می گستراند (مراد ثمرات و محصولات حاصل از باران است) {الْوَلِيُّ} سرپرست بندگان با احسان {۲۹} {آيَاتِهِ} نشانه های قدرت و تصرف کامل او {خَلَقَ} آفرینش. آفریده ها {بَيْنَ فِيمَا} در آن دو بخش و پراکنده کرده است {دَابَّةٌ} جنبنده. این واژه هم شامل انسان می شود و هم سایر حیوانات زنده اعم از غول بیکر یا ذره بین {۳۰} {مَا أَصَابَكُمْ مِّنَ} آنچه از مصائب و بلا به شما می رسد {بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ} به خاطر کارهایی است که خود انجام داده اید {مِصْرَ} مراد گناهان فراوانی است که انسان مرتکب می گردد {۳۱} {بِمِصْرَينَ} رها یافتگان از عذاب با فرار {وَلَّى} دوست {نَصِيرَ} مددکار و یاور.

[۳۲] **الْجَوَارِ** کشتی های روان

می کند. از وزیدن می اندازد **الْبَحْرِ** باد { **فَيُظِلِّلُنَّ رَوَاكِدَ** در نتیجه ساکن و بی حرکت می ماند

[۳۴] **مُوقِنِينَ** آنان را با

غرق کردن هلاک می کند

(سر نشینان آن را هلاک

می کند) [۳۵] **مُحِصِينَ** محل

فرار از عذاب [۳۷]

{ **الْحَبْرُونَ** دوری می کنند.

می ریزند { **كِبَارُ الْأَشْجَمِ**

گناهان کبیره که خداوند از

آنها بیم داده و مجازات آنها را

شدید کرده است

الْبَواشِرِ گناهان بسار

زشت و به نظر عده ای

گناهانی که حد بر آنها واجب

است [۳۸] **أَمْرُهُمْ شُورَى**

در کارها مشورت می کنند

[۳۹] **أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ** اگر

ظلم و ستمی به آنان شد

يَنْتَصِرُونَ از کسی که به

آنان ظلم کرده است انتقام

می گیرند و از حد تجاوز

نمی کنند [۴۰] **عَذَابُ** گذشت

کند از کسی که به او بدی

کرده است **أَصْلَحَ** میان

خود و کسی که به او ظلم

کرده است صلح برقرار کند

[۴۱] **مَنْ سَبِيلٍ** راهی

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ۳۲ إِنَّ يَسَّابُكِينَ الرِّيحَ
فَيُظِلِّلُنَّ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ
۳۳ أَوْ يُوقِنُ هُمْ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ۳۴ وَيَعْلَمَ الَّذِينَ
يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَحْصِينٍ ۳۵ هَآؤُلَآئِكَ مِمَّنْ هُمْ عَنْهُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ۳۶ وَالَّذِينَ يَجْنِبُونَ كَبِيرَ الْأَسْجَمِ وَأَنْفُسَ حَشٍ وَإِذَا مَا
عَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ۳۷ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۳۸ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ
الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ۳۹ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا
وَأَصْلَحَ فَاجْزِهِ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۴۰ وَلَمَنِ انْتَصَرَ
بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَاعْلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ۴۱ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ
يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ۴۲ وَلَمَنِ صَبَرَ وَعَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ
۴۳ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَفٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ
لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ۴۴

برای مواخذة [۴۲] **يُحْرَمُونَ فِي الْأَرْضِ** در زمین فساد و سرکشی می کنند [۴۳] **عَزْمِ الْأُمُورِ** کارهایی که عزم
و ثبات بر آنها واجب است [۴۴] { **لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ** هنگامی که چشمانشان به عذاب افتاد { **إِلَىٰ مَرَدٍّ**
پازگشت به دنیا برای اینکه توبه کنیم.

۴۷۵ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ : «أَلَا أَخْبِرُكُمْ مِنْ يَمْحُومُ عَلَى النَّارِ أَوْ مِنْ تَعْرُومُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ تَعْرُومُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيَّجٍ سَهْلٍ»
اخرجه الترمذي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا شما را باخبر نسازم از کسی که بر آتش جهنم حرام است، یا اینکه جهنم بر او حرام است؟ بر
هرکس که (به خدا) نزدیک است، آسانگیر، نرم رفتار و نرم خو است.»

[۴۵] ﴿تَرَاهُمْ﴾ ایشان را می بینی ﴿يَعْرِضُونَ﴾ غوده می شوند. ﴿عَلَيْهَا﴾ بر جهنم خاضعان ﴿تَهْرُونَ﴾
 من طرف خفی ﴿از شدت ترس محفیانہ نگاه می کنند﴾ مقيم ﴿دافى﴾ [۴۶] ﴿يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ ایشان را

برای نجات از عذاب الهی یاری دهند. بجز خدا کسی را

يُؤْتِي الشُّرُوكَ

۴۸۸

لِللَّهِ وَلِلْعَالَمِينَ

ندارند که ایشان را یاری و کمک کند؟ [۴۷] ﴿لَا مَرَدَّ

اصلاً﴾ خداوند آن را برگمی گرداند بعد از اینکه

حکم به برپایی آن کرد ﴿نَكِيرٍ﴾ انکار کردن

گناهاتان یا منکر عذاب شما [۴۸] ﴿حَفِظُوا﴾ مراقب و

محافظی که آنان را بر ایمان آوردن مجبور کنی ﴿إِنْ

عليك﴾ بر تو نیست ﴿فَرَح﴾ بها ﴿به سبب آن شاد و

سرمست می گردد﴾ کفور ﴿سرمست می گردد﴾ کفور ﴿سرمست می گردد﴾ کفور

بسیار انکارکننده نعمت ها [۴۹] ﴿مُلْكٍ﴾ مالکیت. حاکمیت ﴿يَهْبُ﴾ می بخشد

﴿انانا﴾ جمع انئی: دختران ﴿الذکور﴾ جمع ذکر: پسران

[۵۰] ﴿أَوْ يُزَوِّجُهُمْ﴾ یا اینکه هر دو جنس را باهم

می دهد، هم پسر می دهد و هم دختر ﴿عقياً﴾ نازا؟ [۵۱]

﴿وَالْأَوْحَا﴾ مگر به صورت وحی؟ ﴿من وراء حجاب﴾

وَتَرَبَّهُمْ يَعْرِضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعَتٍ مِنَ الدَّلِيلِ يَنْظُرُونَ
 مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ الْخَسِرِينَ الَّذِينَ
 خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
 فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ ۝ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۝ أَسْتَجِبُوا
 لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُم
 مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمُ مِنْ نَكِيرٍ ۝ فَإِنْ أَعْرَضُوا
 فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ۖ إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ ۖ وَإِنَّا إِذَا
 أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَحَرَبًا وَابًّا ۖ وَإِنْ نَضِيبَهُمْ سَيِّئَةً
 يَمَاقِدْ مَتَّ أَيْدِيَهُمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ۝ إِلَهُهُ مُلْكٌ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ يَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنِ شَاءَ
 وَيَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ۝ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنِ شَاءَ
 وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ۝ وَمَا كَانَ
 لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
 رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذَنِهِ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ ۝

از پس پرده ای. از جایی که سخن گوینده نتواند او را ببیند ﴿فُوحِي﴾ القاء کند. برساند.

از ام المؤمنین عایشه - رضی الله عنها - روایت است که: پیامبر - را می دیدم در روزهایی که هوا بسیار سرد بود، و

وحی بر او نازل می شد، وقتی که وحی تمام می شد از پیشانی اش عرق می چکید. متفق علیه (مترجم)

۴۷۶ - عن جریر بن عبد الله - رضي الله عنه - قال: سمعتُ رسولَ الله - يقول: «مَنْ يُحْزِمُ الرِّفْقَ يُحْزِمِ الْخَيْرَ كُلَّهُ». رواه

مسلم

از جریر بن عبد الله - رضي الله عنه - روایت است که از رسول خدا - شنیدم که فرمود: «کسی که از نرم رفتاری

محروم ساخته شده باشد در حقیقت از تمام خیر محروم گشته است».

[۵۲] «روحاً من أمرنا» مراد: قرآن است که دها با آن زنده می‌گردد «ما الکتاب» قرآن چیست «الایمان»

تفصیل قوانین که تنها با وحی دانسته می‌شود «صراط مستقیم» راه راست و درست. (دین اسلام)

سوره ز خرف

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

۴۸۹

سُورَةُ الزَّخْرَفِ

[۱] «حم» خوانده می‌شود:

ح.ا. ميم [۴] «آم الکتاب»

لوح محفوظ. یا علم ازلی

«لعل» نسبت به همه

کتابهای آسمانی قبل از خود

بالا تر و بالاتر است (بعضی

از آنها را نسخ، و بعضی را

تصدیق می‌کند و هر کدام که

تحریف شده باشد ابطال

می‌کند) [۵] «أَنْضِرُ بِكُمْ

الذکر» آیا پند و اندرز دادن

به شما با فروفرستادن قرآن را

رها کنیم؟ (باید شما را پند

دهیم تا علیه شما اقامه حجت

کنیم) «صفحا» رویگردانی.

یا رویگردانان از شما «أَنْ كُنْتُمْ

قوماً مُسْرِفِينَ» به خاطر

اینکه شما مردمان افراط‌کننده

در گمراهی هستید [۶] «كَمْ

أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ» پیامبران

زیادی را فرستاده‌ایم [۸]

«بَطْشاً» نیرومندی. تندى

«مِثْلُ الْأَوَّلِينَ» داستان

پیشینیان یا حال عجیب‌شان

[۱۰] «الْأَرْضَ مَهْدًا» زمین

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِمَّنْ آمَرْنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ

وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝۵۲ صِرَاطُ اللَّهِ الَّذِي لَهُ

مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِلَّا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ۝۵۳

سُورَةُ الزَّخْرَفِ

آیاتها ۱۱

ترتیبها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم ۱ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۳ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا

لَعَلَىٰ حَكِيمٌ ۴ أَفَنَضِرُ بِكُمْ وَالَّذِي كَرَّصَفْحًا

أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ۵ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي

الْأَوَّلِينَ ۶ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

۷ فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَىٰ مِثْلُ الْأَوَّلِينَ

۸ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ

خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۹ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ

مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمُ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۱۰

را گهواره و فرشى گسترده برای قرار گرفتن شما بر روی آن کرد «بَطْشاً» راهها. یا وسایل زندگی.

۴۷۷- قال رسول الله - «مَثَلِي وَمِثْلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا. فَعَجَلَ الْجَنَادِبُ وَالْفَرَّاشُ يَقَعْنَ فِيهَا وَهُوَ يَدْفَعُهُنَّ عَنْهَا.

وَأَنَا أَخَذُ بِحُجْرَتِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تُقْلَتُونَ مِنْ يَدِي». متفق علیه

پیامبر - فرمود: «وضع من یا شما همانند وضع کسی است که آتشی را روشن می‌کند، و پروانه و پشه (و سایر

حشرات) خود را در آن آتش می‌اندازند و آن مرد آنها را از آتش دور می‌کند، من هم محکم کمر بند شما را می‌کشم تا از

آتش نجاتتان بدهم ولی شما خود را از دست من می‌رهانید».

[۱۱] «بِقَدَرٍ» مقدار معینی که حکمت الهی آن را اقتضاء کند «الْشَّرَّاءِ» با آب زنده گردانندیم «مِثًا» بدون گیاه «خُلِقَ الْأَزْوَاجُ» اصناف و انواع مخلوقات را آفرید [۱۲] «لَتَسْتَوُوا عَلَى الْهَبَرَةِ» تا اینکه بر پشت آنها قرار بگیرید «ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ» هنگامی که بر آنها

سوار شدید شکر نعمت خدا را بکنید «سَحَرٌ» ذلیل کرد «مُفَرِّقِينَ» توانایان. چیره گان. نگاه دارندگان [۱۴] «عَنِ الْقُلُوبِ»

برگردانگان [۱۵] «وَجَعَلُوا» له من عبادہ جزءاً» بعضی از بندگان را پاره ای از او می دانند، چنانچه می گویند: فرشتگان دختران خدایند «لَكَفُورٌ» بسیار کفریسه «مُسِينٌ» آشکار [۱۶]

«أَصْفَاكُم بِالْبَيْنِينَ» بصران را برای شما انتخاب کرده است [۱۷] «مِثْلًا» شبیه و همانند (مراد: دختران است؛ که آنان را شبیه خدا می دانستند زیرا فرزندان شبیه والدیشان هستند) «ظَلٌّ» شد «كُظِمَ»

لبریز از خشم و غم [۱۸] «أَوْعَنَ يَنْشَأُ فِي الْجَلِيلَةِ» آیا کسی را فرزند خدا می دانید که در میان زیور و زینت پرورش می یابد (دختران)

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ۝ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَلَاحِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ۝ لَتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ الَّذِي سَحَرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقَرَّنِينَ ۝ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ۝ وَجَعَلُوا لَهُ مِن عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّا لَا نَنْسِكُ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ۝ أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُم يَا بَنِيَّ ۝ وَإِذْ أُنْشِرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝ أَوْ مَن يَنْشَأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ۝ وَجَعَلُوا أَلَمَاتٍ كَكَةِ الَّذِينَ هُم عِبْدُ الرَّحْمَنِ إِنَّا شَاهِدُوا خَلَقَهُمْ سَتَكُنِبُ شَهَدْتُهُمْ وَتَسْأَلُونَ ۝ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِن هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝ أَمْ أَنَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِّن قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ۝ بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ ۝

«فِي الْخِصَامِ» در کشمکش «غیر مبین» به علت ضعفی که دارد نمی تواند حجت را بیان کند [۱۹] «أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ» آیا آفرینش فرشتگان را دیده اند؟ «شهادتهم» سخنشان که: فرشتگان دختران خدا هستند [۲۰] «يَخْرُصُونَ» در ادعایشان دروغ می گویند [۲۱] «کتاباً» کتابی که به آنان اجازه پرستش بت ها را می دهد «مستسکون» با قدرت بدان جنگ زده اند [۲۲] «آباءنا» دانشمندان مان که ما را با علم پرورش داده اند «علی امة» بر آیینی. بر شیوه ای «و انما علی اثارهم مهتدون» و ما که به راه آنان می رویم، قدم به راه هدایت گذاشته ایم.

{ ۲۳ } { کذلک } همین گونه. به همین منوال. یعنی مشرکان در همه ادوار، وقتی که از حجت و برهان درمانده‌اند، دست به دامان تقلید زده‌اند { قرآنی } آبادی. شهر و دیار { قرآنی } بیم دهنده (مراد پیامبر فرستاده خدا است) {

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۴۹۱

الْمُلْكُ وَالْعِلَّةُ

{ مترفوها } ثروتمندان و متعلمان که غرق در شهوات

هستند { ۲۴ } پیروی کنندگان [۲۴]

{ آمدن } هدایت بخش تر و رحمت علیه ایاکم از آئینی

که پدران و نیاکانتان را بر آن یافته‌اید { ۲۵ } همراه با

آن فرستاده شده‌اید و برای تبلیغ آن برانگیخته شده‌اید

{ ۲۵ } { انفسا } ایشسان انتقام گرفته‌ایم { ۲۶ } آذر ابراهیم

بری [۲۷] { قطری } مرا خلق و ابداع کرده است

{ ۲۸ } { سیدین } مرا هدایت خواهد کرد { ۲۸ } کلمه

باید کلمه توحید یا برائت { ۲۹ } { علی } در میان

فرزندانش (تا روز قیامت همواره کسی پیدا می‌شود که

خدا را به یگانگی بشناسد) { ۲۹ } { استفت } حلاله

{ ۳۰ } { آید } من ایشان و پدرانشان را از مواهب دنیوی

بهرمند ساختم { ۳۱ } { جاءهم } الحق

قرآن به نزدشان آمد { ۳۲ } { انهم } چرا نه { ۳۳ } { انهم } مکه و طائف

{ ۳۴ } { انهم } تقسیم می‌کنند؟! (در اینجا مراد از کلمه «رحمت» رسالت پیامبر - ﷺ - است همانگونه که صراحتاً در آیه

دیگری فرموده است «و ما ارسلاک الا رحمة للعالمین» { ۳۵ } { انهم } قوت زندگی ایشان از قبیل: خوردنی و نوشیدنی { ۳۶ } { انهم } تا بعضی از آنان بعضی دیگر را به کار گیرند { ۳۷ } { انهم } ملت متحد و متفق در

کفر به خاطر عشق به دنیا { ۳۸ } { انهم } پله. نردبان (نردبان تیره ای) { ۳۹ } { انهم } بالا روند. ارتقاء پیدا کنند.

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا
إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ۲۳
قُلْ أُولَٰئِكَ حُتُّوا بَآذِنِي وَمَا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا
إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ۲۴ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ۲۵ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ
إِنِّي بَرَاءٌ لِمَا تَعْبُدُونَ ۲۶ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ
۲۷ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَآفِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۲۸ بَلْ
مَتَّعْتُ هَٰؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَقًّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ۲۹
وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ۳۰ وَقَالُوا
لَوْلَا نَزَلَ هَٰذَا الْفُرْقَانُ أَلَّا عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٌ ۳۱ أَهَمْ
يَقْسِمُونَ بِرَحْمَتِ رَبِّكَ أَلَّا نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ
بَعْضًا سَخِرَآءً وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ۳۲ وَلَوْلَا
أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ
لَبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ۳۳

{ ۳۱ } { انهم } اوامر خدا را برایشان بیان می‌کند. رسالتش ثابت و روشن است { ۳۲ } { انهم } چرا نه { ۳۳ } { انهم } مکه و طائف { ۳۴ } { انهم } تقسیم می‌کنند؟! (در اینجا مراد از کلمه «رحمت» رسالت پیامبر - ﷺ - است همانگونه که صراحتاً در آیه دیگری فرموده است «و ما ارسلاک الا رحمة للعالمین» { ۳۵ } { انهم } قوت زندگی ایشان از قبیل: خوردنی و نوشیدنی { ۳۶ } { انهم } تا بعضی از آنان بعضی دیگر را به کار گیرند { ۳۷ } { انهم } ملت متحد و متفق در کفر به خاطر عشق به دنیا { ۳۸ } { انهم } پله. نردبان (نردبان تیره ای) { ۳۹ } { انهم } بالا روند. ارتقاء پیدا کنند.

[۳۴] حُرَّتْ خانها (ابرا) درها (شَرَّاء) تحتها (بَكْرَة) تکیه می زنند. لم می دهند} [۳۵] «خُرُفًا» طلا. زینت آلات (اِنْ كَلَّ وَتَكَفَّلَ) همه اینها چیزی جز کالای زندگی این جهان نیست [۳۶] «عَشْرًا» غافل شود. روی برگرداند «نَقِصَ» له

شیطانا «شیطانی را برای او آماده می سازیم تا بر او چیره شود» قرین «همدمی که از او جدا نمی شود» [۳۸] «بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ» به اندازه دوری مشرق از مغرب «الصَّمُّ» کر «أَفَانتِ تُسْمِعُ الصَّمُّ» آیا تو می توانی سخن خود را به گوش کران برسانی؟ (استفهام انکاری است) «الْفَصَى» کور؛ [۴۱] «سَلَمَتِي بِكَ» روح را قبض کنیم و تو را بمیرانیم [۴۴] «أَنَّهُ ذَكَرُ» قرآن مایه فخر و شرف است [۴۵] «أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ...» آیا حکم کرده ایم و مقرر کرده ایم که غیر از خدا معبودهای دیگری هستند که پرستش می شوند [۴۶] «بِآيَاتِنَا» با معجزات ما. ۷۸- قال رسول الله - ﷺ - : «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ؟ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِلَّهِ، أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ

وَلْيُؤْيُوهُمْ أَتُونَآ وَسُرَّرَ أَعْلَانِيَا كُتُوبٌ ۲۵ وَزُخْرُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ۲۶ وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نَقِصَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ۲۷ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهُتَدُونَ ۲۸ حَتَّى إِذَا جَاءَهُ نَقَالَ يَنْلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنْسُ الْقَرِينَ ۲۹ وَلَنْ يَنْفَعَكَ يَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْتُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ۳۰ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصَّمَّمَ أَتُوْهْدِي الْعُمَى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۳۱ فَإِمَّا نَذْهَبُ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْقِمُونَ ۳۲ أَوْ نُرِيكَ الَّذِي وَعَدْتَهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ۳۳ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۳۴ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ۳۵ وَتَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ۳۶ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۳۷ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ۳۸

التَّار؟ كُلُّ عَتَلٍ جَوَاطِبُ مُسْتَكْبِرٍ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا به شما نگویم چه کسانی اهل بهشت هستند؟ هر انسان فقیر و متواضعی که اگر خدا را قسم دهد که باید کاری را انجام دهد، خداوند قسمش را به جای می آورد و دعايش را قبول می کند. آیا اهل دوزخ را هم به شما معرفی نکنم؟ هر انسان لجوج، بددهن، بخیل و مغرور اهل دوزخ می باشد.»

۷۹- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ شَجْرَةً يَسِيرُ الرَّكِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا». متفق علیه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «در بهشت درختی هست که سوار صدسال در سایه آن حرکت می کند ولی به انتهای آن نمی رسد.»

[۴۸] { وَمَا تُرِيدُ مِنْ آيَةٍ } هیچ معجزه‌ای به آنان نمی‌نمودیم { أَلَا هِيَ آيَةٌ } مگر اینکه یکی از دیگری بزرگتر و مهمتر بود (مراد این است که همه معجزات بزرگ و مهم بودند) { أَخْتِهَا } آیه قبل از آن { أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ } آنان را به انواع

بلايا گرفتار کردیم { يَرْجِعُونَ } برگردند و توبه کنند { [۴۹] } { بِمَا عَاهَدَ } با توسل به عهده که با تو بسته است اینکه عذاب را از کسانی که هدایت یابند، دور کند [۵۰] { يَنْكُثُونَ } عهده را که بر خود واجب کرده‌اند، نقض می‌کنند [۵۲] { غَیْهِنَ } ضعیف، حقیر (نه لشکری دارد و نه خدمه‌ای) { تَبِینَ } مراد خویش را فصیح بیان کند [۵۳] { فُلُولا أَلْقَى } علیه پس چرا برای او فرستاده نشده‌است؟ { (أَسْوَرةٌ) } جمع یسوار { دستبند } (دلیل ریاست او بر آنان است) { مُقْتَرِنِينَ } همراهان او که بر صداقت او گواهی می‌دهند [۵۴] { فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ } آنان را به فرومایگی و ناآگاهی دعوت کرد و آنان اطاعت کردند. یا آنان را فرومایه و کم عقل

وَمَا تُرِيدُ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۴۸ وَقَالُوا إِنَّا بِهِ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَاهَدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ۴۹ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ۵۰ وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَنْفِرُ قَوْمِي لِي مُلْكٌ مِصْرَ وَهَٰذَا لَنْتَهَرَّجِرِي مِنْ تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۵۱ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مِثِّي وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ۵۲ فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَأِكُ الْمُقْتَرِنِينَ ۵۳ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ۵۴ فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ۵۵ فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَافًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ۵۶ وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ۵۷ وَقَالُوا أَلَيْهَٰنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ۵۸ إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ۵۹ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ ۶۰

یافت [۵۵] { (أَسَفُونَا) } شدیداً ما را عصبانی کرد [۵۶] { (سَلَافًا) } قده‌و کافران در استحقاق عذاب { (مَثَلًا) } { (لِّلْآخِرِينَ) } عبرتی برای کافران بعد از خود [۵۷] { (يَصِدُّونَ) } می‌خندند و سروصدا به راه می‌اندازند به تصور اینکه پیامبر - ﷺ - را با دلیل خاموش کرده‌اند [۵۸] { (خَصِمُونَ) } دشمنی شدید و بی‌اساس دارند [۵۹] { (مَثَلًا) } بند و عبرت مثل ضرب المثل [۶۰] { (لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ) } به جای شما قرار می‌دهیم { (مَلَائِكَةً) } جایگزین شما گردند (با هلاک کردن شما).

۴۸۰- حدیث ابی هریره، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: «يُستَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ. يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي». متفق علیه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «دعای شما قبول می‌شود مادام عجله نکنید و نگویید: دعا کردم قبول نشد».

[۶۱] «إِنَّهُ قَطْعاً عَمْسَى - قَطْعاً - ﴿لَعَلَّ السَّاعَةَ﴾» نشانه آشکاری که نزدیک شدن قیامت به آن دانسته می‌شود
 ﴿فَلَا تَحْزَنْ بِهَا﴾ در وقوع آن شک نکنید [۶۲] ﴿لَا يَصُدُّكُمْ﴾ شما را باز ندارد ﴿عَدُوِّكُمْ﴾ دشمن آشکار [۶۳]
 ﴿الْبَيِّنَاتِ﴾ معجزات، آیه‌های
 ۴۹۴

روشن ﴿قَدْ جِئْتُكُمْ﴾ برای شما
 آورده‌ام ﴿الْحَكْمَةَ﴾ نبوت،
 شریعت حکیمانه، برنامه
 راستین و عقاید درست {
 [۶۵] ﴿وَيْلٌ﴾ هلاک و
 نابودی، حسرت، دره‌ای در
 جهنم [۶۶] ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ...﴾
 منتظر نمی‌مانند {﴿بَغْتَةً﴾
 ناگهانی} [۶۷] ﴿الْأَخْلَاءِ﴾
 دوستانی که دوستی آنان به
 خاطر خدا نیست [۷۰]
 ﴿تَحْمُرُونَ﴾ خوشحالی و
 شادمانی عظیمی به شما دست
 می‌دهد به طوری که آثار آن
 دیده می‌شود [۷۱]
 ﴿أَكْرَابِ﴾ جام یا ظرفی که
 دسته ندارد و انسان از هر
 طرف آن می‌تواند بنوشد.

۴۸۱- نظر رسول‌الله - ﷺ - به
 القمر ليلة البدر و قال: «إِنَّكُمْ
 سَتَرُونَ رُءُوكُمْ عِبَانَا كَمَا تَتَرُونَ هَذَا
 الْقَمَرَ، لِأَنْظَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ»
 متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - در شب بدر به ما
 نگاه کرد و فرمود: «شما همان

وَأِنَّهُ لَعَلَّ السَّاعَةَ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونْ هَذَا صِرَاطٌ
 مُسْتَقِيمٌ ۶۱ وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ
 ۶۲ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ
 وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
 ۶۳ إِنْ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
 ۶۴ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا
 مِنْ عَذَابِ يَوْمِ أَلِيمٍ ۶۵ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ
 تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۶۶ الْأَخْلَاءُ يُومِمُ
 بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوًّا إِلَّا الْمُتَّقِينَ ۶۷ يَتَعَبَادُونَ لِأَخَوَفٍ
 عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ۶۸ الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا
 وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ۶۹ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
 تُحْبَرُونَ ۷۰ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ
 وَفِيهَا مَا نَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا
 خَالِدُونَ ۷۱ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ ۷۲ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ۷۳

گونه که این ماه را می‌بینید، پروردگار خود را به صورت عیان و آشکار خواهید دید و در دیدن او هیچ تردیدی نخواهد
 داشت»

۴۸۲- قال رسول‌الله - ﷺ - : «الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ شِئْتُ أَنْ يَنْزِلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقِيبًا، فَيَكْبِرَ الصَّلَيبَ، وَيَقْتُلَ
 الْخَازِرِيَّ، وَيَضَعَ الْجَزْيَةَ وَيَقْضِيَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَبْقِيَ أَحَدٌ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جان من در دست او است بزودی عیسی بسر مریم در بین شما فروود می‌آید (و به
 عنوان حاکم و پیرو دین اسلام) به عدالت حکم می‌کند، صلیب را می‌شکند، خوک را می‌کشد، جزیه را از میان
 برمی‌دارد و مال و ثروت به حدی فراوان می‌گردد که کسی حاضر به قبول آن به عنوان صدقه نمی‌باشد».

{[۷۴]} **«المجرمين»** مراد بزهکاران و گناهکاران کفری‌پیشه است؛ { [۷۵] **«الذين هم»** از آنان کاسته نمی‌شود **«مبلسون»** اندوهگینان. خاموشان و ناامیدشدگان از هر خیری { [۷۷] **«تاترون»** فریاد می‌زنند **«یا مالک»** ای مالک! نام فرشته‌ای است که

۴۹۵

الَّذِينَ هُمْ يُعَذِّبُونَ

رئیس فرشتگان نگهبان جهنم می‌باشد؛ { **«ليقض علينا ريك»** پروردگار تو ما را ببرد تا از این عذاب دردناک راحت شویم { **«ماكون»** درنگ‌کنندگان. توقف‌کنندگان { [۷۸] **«لقد جتناكم بالحق»** ما حق را برایتان آورده‌ایم **«ولكن اكثركم للحق كارهون»** اما اکثر شما حق را نپسندیدید؛ { [۷۹] **«أم أيرمو أمرا»** بلکه آنان تصمیم محکی گرفتند و علیه پیامبر - ﷺ - توطئه چیدند **«مؤمنون»** ما نیز علیه آنان تصمیم محکی گرفتیم { [۸۰] **«أم يحسبون»** آیا گمان می‌برند **«لا نسع»** نمی‌شنویم { **«غواهم»** سخنان درگوشی آنان { [۸۱] **«إن كان للرحمن ولد»** اگر فرضاً خداوند مهربان فرزندی می‌داشت - سبحانه الله - **«أول العابدین»** نخستین پرستش‌کننده آن فرزند و

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ۷۴ لَا يُفَرِّغُهُمْ فِيهِ مُبَلِّسُونَ ۷۵ وَمَا ظَنَنَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمْ الظَّالِمِينَ ۷۶ وَنَادَوْا بِمَلِكٍ لِّيَقْضِيَ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَكِيدُونَ ۷۷ حَسَنُكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَرِهُونَ ۷۸ أَمْ أَنْزَلْنَاهُمْ فَأَنَّا مُبْرَمُونَ ۷۹ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَهُمْ يَكْذِبُونَ ۸۰ قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ۸۱ سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ۸۲ فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ۸۳ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌُ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۸۴ وَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۸۵ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْشفعةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۸۶ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ۸۷ وَقِيلَ لَهُ رَبِّ إِنْ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يَزِنُونَ ۸۸ فَأَصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلِّمْ وَسَلِّمْ سَلِّمْ وَسَلِّمْ ۸۹

چون عدم فرزند برای خدا ثابت است بنابراین پرستش او منتفی است { [۸۲] **«يعصون»** دروغ می‌گویند { [۸۳] **«لهم»** ایشان را رها کنید **«يعصرون»** در باطل غوطه‌ور گردند (مراد: سخن گفتن باطل و یاوه است) { **«الاصرار»** سرگرم بازی شوند؛ { [۸۴] **«في السماء الذی»** او در آسمان معبود است { [۸۵] **«تبارک الذی»** بزرگوار و والا مرتبه است یا دارای خیر و برکت و احسان زیاد است { [۸۷] **«فانفی یؤفکون»** چگونه شیطان، آنان را از پرستش خداوند متعال بازمی‌دارد { [۸۸] **«رافله»** و خدا از گفتار پیامبر آگاه است { [۸۹] **«فاصفح عنهم»** از آنان رویگردان (و به تبلیغ دین ادامه بده) **«سلام»** مراد: سلام جدایی و متارکه است.

سوره دخان [۶] خوانده می شود: حا. میم [۳] «ترناده» نازل کردن آن را آغاز نمودیم. یا آن را از ام الكتاب در آسمان هفتم به آسمان دنیا نازل کردیم «البته سارنگ» مراد: شب قدر در ماه رمضان است [۴] «یفرق» تفصیل

و تبیین گشته است «ام

حکیم» کار محکم و مبرم یا

حکیمانه [۹] «بل هم فی

شک» ولی مشرکان درباره

قیامت تردید دارند

«یلعیون» برای مسخره کردن

تو [۱۰] «فارتقب» منتظر

این دودلان باش «بدخان»

تاریکی هوا که انگار دود

است (کنایه از دچار

خشکالی و گرسنگی شدن

است) «مین» آشکار [۱۱]

«یغشی الناس» مردم را

فراموشی گیرد [۱۲] «إنسا

مؤمنون» ما بر ایمان آوردن

تصمیم گرفته ایم [۱۳] «أفی

لهم الذکری» از کجا پند و

عبرت می گیرند؟ «رسول

مبین» پیامبری که رسالت او

از سوی خدا واضح و آشکار

است [۱۴] «تولوا» روی

گرداندند «معلم» بشری او

را تعلیم داده است [۱۶]

«یوم نبطش» با شدت و

تندی برمی گیریم «البطشة

الکبری» روز بدر یا روز

قیامت [۱۷] «فتا»

امتحان و آزمایش کردیم «رسول کرم» مراد: موسی - علی -

عبداللہ - بنی اسرائیل را به من بسپارید.

۴۸۳ - قال رسول الله - ﷺ: «إن بين يدي الساعة أياماً، يُرفع فيها العلم، ويُنزَل فيها الجهل، ويكثر فيها الحج، والمخرج

القتل». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «چند روز قبل از قیامت، علوم دینی از بین مردم برداشته می شود و جهل و ناآگاهی (به دستورات

دین) شایع می گردد، قتل و آدم کشی فراوان و رواج می یابد».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَرَّكََةٍ ۳ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۴ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۵ أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۶ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۷ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۸ إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ۹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمْ الْأَوَّلِينَ ۱۰ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ۱۱ فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ ۱۲ يَغْشى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۳ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ۱۴ أَفَى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ۱۵ ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ۱۶ إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا ۱۷ نَكْمُرُ عَلَيْهِمْ ۱۸ يَوْمَ تَبْطِشُ الْبَطْشَةُ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْقِمُونَ ۱۹ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ۲۰ أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۲۱

[۱۹] **لَا تَعْلُوا** تکبر نورزید و سرکشی نکنید { **آلِکُم** برای شما آورده‌ام } **سُلْطَان** دلیل و برهان واضح بر راستی من [۲۰] **فَذَلَّ بَرَق** به پروردگار خود پناه برده‌ام **الْمُتَّخِذُونَ** اینکه مرا سنگسار کنید و بکشید،

یا مرا اذیت کنید [۲۱]

الْمُتَّخِذُونَ

۴۹۷

سُورَةُ الْحَجَرَاتِ

تَوَمَّنُوْا به من ایمان

می‌آورید **اعْتَرَلُونِ** مرا به

حال خود رها کنید [۲۲]

فَدَعَا رَبَّهُ (موسی)

پروردگارش را به فریاد

خواند **مُجْرِمُونَ** گناهکاران

(مراد کافران است) [۲۳]

فَأَسْرِعْ بَعْدِي لَيْلًا

بنی اسرائیل را شبانه کوچ بده

إِنكُم مُّتَّبِعُونَ فرعون و

لشکریانش شما را تعقیب

می‌کنند [۲۴] **وَأَتْرَكَ**

لیجر رها

آرام و گشاده به حال خود

بگذار **جُنْدٌ** جماعتی

{ **مُفْرَقُونَ** غرق‌شدگان }

[۲۵] **كَمْ تَرَكُوا** چه بسیار

به جای گذاشته‌اند **أَجْنَابٌ**

وَعِیُونَ باغها و چشمه‌ها

[۲۶] { **زُرُوعٌ** کشتزارها }

مَقَامِ كَرِيمٍ مسکن‌های پر

ارزش [۲۷] **نَعْمَةٍ** نعمت

زندگی فراخ **فَاكْهِنِينَ** در

ناز و نعمت بسر می‌برند

[۲۹] **فَمَا يَكُنْ عَلَيْهِمْ**

وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُمْ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۱۱ وَإِنِّي عَذْتُ
بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ ۱۲ وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَأَعَزُّ لُونِ ۱۳ فَدَعَا
رَبَّهُ أَنْ هُوَلَاءَ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ۱۴ فَأَسْرِعْ بَعْدِي لَيْلًا إِنكُم
مُتَّبِعُونَ ۱۵ وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّفْرَقُونَ ۱۶ كَمْ
تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۱۷ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ۱۸ وَنَعْمَةٍ
كَانُوا فِيهَا فَكْهِنِينَ ۱۹ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ۲۰
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ۲۱ وَلَقَدْ
جَعَلْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۲۲ مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ
كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ۲۳ وَلَقَدْ أَخَّرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمِنَا عَلَى
الْعَالَمِينَ ۲۴ وَءَاثِنَتْهُمْ مِنَ اللَّيْلِ مَا فِيهِ بَلَتْهُمُ أُمُيَّةٌ ۲۵
إِنَّ هَؤُلَاءَ لَيَقُولُونَ ۲۶ إِن هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا
نَحْنُ بِمُنشَرِينَ ۲۷ فَأَنَّا إِنَّا بَابِنَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۸ أَهْمُ
خَيْرٌ أَمْ قَوْمٌ تُبْعَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ۲۹
وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِعَيْبٍ ۳۰
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۳۱

هیچ‌کس با از دست رفتن آنان غمگین نشد **سُلْطَان** به تأخیر انداخته‌شدگان از زمان مشخص برای عذاب [۳۰] **جَعَلْنَا** نجات دادیم **الْعَذَابِ الْمُهِينِ** عذاب خوارکننده و ذلت‌بار [۳۱] **عَالِيَا** متکبر و خودبزرگ‌بین [۳۲] **الْعَالَمِينَ** مردمان معاصر ایشان [۳۳] **الْآيَاتِ** معجزه‌های حسی **إِنَّا** **سَمِعْنَا** آزمایش آشکار یا نعمت آشکار [۳۵] **مُنشَرِينَ** زنده‌شدگان بعد از مرگ [۳۶] **فَأَنَّا إِنَّا بَابِنَا إِن كُنْتُمْ** **صَادِقِينَ** **وَمَا بَيْنَهُمَا** **لِعَيْبٍ** پدران و نیاکان مرده ما را زنده گردانید و به نزد ما بیاورید اگر راست می‌گوئید [۳۷] **تُبْعَ** ابوکرب حمیری پادشاه مین (اهل مکه داستان قوم او را می‌دانستند) [۳۸] **لَعَلَّ** آسمانها و زمین را باطل و بهیوده خلق نکرده‌ایم.

[۴۰] ﴿يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ روز قیامت و حساب (که در آن روز میان مخلوقات جدایی انداخته می‌شود) ﴿مَقَاتِلِهِمْ﴾
 وعده‌گاه جمع شدن آنان برای حساب [۴۱] ﴿يَوْمَ نَبْذِيهِمْ﴾ سودی نمی‌رساند. دور نمی‌کند ﴿مَوْتِ﴾ خویشتانند، یا
 دوست [۴۳] ﴿شَجَرَةِ﴾

۴۹۸

سُورَةُ الْجِنِّ

سُورَةُ الْجِنِّ

الرَّقُومِ» درختچه‌ای تلخ و بدبو که در سرزمین تمامه در جزیره عربی رشد می‌کند [۴۴] ﴿الْأَنسِ﴾ بسیار گناهکار [۴۵] ﴿كَالْمُهْلِ﴾ مثل: فلز گداخته {یغلی} می‌جوشد ﴿الْبَطُونِ﴾ در شکمها [۴۶] ﴿الْحَمِيمِ﴾ آب بسیار داغ و جوشان ﴿خُذُوهُ﴾ گناهکار را بگیرد ﴿فَاعْتَلُوهُ﴾ او را با تندی و درشتی بکشید ﴿سَوَاءَ﴾ الجحیم» وسط آتش [۴۸] ﴿صَبُّوا﴾ بریزید ﴿عَذَابِ﴾ الجحیم» عذاب آب جوشان [۴۹] ﴿ذُنُوبِكُمْ﴾ بجشش ﴿إِنَّكَ﴾ انت» تو عزیز، مقتدر و بزرگواری! (این جمله را برای استهزاء به آنان می‌گویند) [۵۰] ﴿يَوْمَ تَقْرُونَ﴾ در آن مجادله می‌کنید و شک دارید [۵۱] ﴿فِي مَقَامِ آمِينَ﴾ در جایگاه امن و امان، جایگاهی که صاحب آن در امنیت است [۵۳] ﴿سُنْدُسٍ﴾

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَتُهُمْ أَجْمَعِينَ ۝ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ۝ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝ إِنَّ شَجَرَةَ الرَّقُومِ ۝ طَعَامٌ الْأَنَسِ ۝ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ۝ كَغَلِيِّ الْحَمِيمِ ۝ خُذُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ۝ ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ۝ ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ۝ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامِ آمِينَ ۝ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ۝ كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ۝ يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ۝ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَّعْنَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝ فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝ فَأَرْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ۝

سُورَةُ الْجِنِّ

تَبَارَكَ

آیاتها

ابریشم نازک ﴿استبرق﴾ ابریشم ضخیم [۵۴] ﴿حُورٍ﴾ زنانی از بهشت (چشم هریک از آنان بسیار سیاه و سفید است) ﴿عین﴾ جمع عیناء. یا درشت چشمان [۵۵] ﴿يَدْعُونَ﴾ می‌خواهند [۵۹] ﴿لَا تَرْتَبْ﴾ منتظر بمان. ۴۸۴- حدیث آبی موسی الأشعرئ، انّ النبی - ﷺ - قال: «الحیمة ذرّةٌ تُجَوِّفُهُ طُولُهَا فِي السَّمَاءِ ثَلَاثُونَ مِیْلًا. فِي كُلِّ رَاوِیَةٍ مِنْهَا لِلْمُؤْمِنِ اهْلٌ، لَا يَرَاهُمُ الْآخَرُونَ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «خیمه‌های بهشت از ذرّی است که به صورت نازک و توخالی درآمده است، طول آن در آسمان (بلندی آن) سی میل است و در هر گوشه آن برای انسان ایمان‌دار همسری وجود دارد که دیگران آن را نمی‌بینند.

سوره جالبه [۱] «ختم» خوانده می شود: حا. ميم [۳] «لَا يَأْتِي» نشانه هایی بر حکمت و قدرت خدا [۴] در قی خلقتم در حالت های مختلف خلقت شما از زمان پیدایش حیات در شکم مادران تا زمان مرگ

بر آورنده می دارد «دایه» هر موجود که روی زمین می چنبد (به غیر از انسان) «یوقنون» دارای ایمانی قوی و راسخ هستند [۵] {«احداث»} دگرگونی. آمد و شد {«من رزق»} از باران که سبب رزق و روزی می شود {«راحيات الارض»} زمین خشکیده را سر سبز و زنده کرد {«تصريف الرياح»} تغییر جهت بادها (از سویی به سوی دیگر) و صفت آنها (از گرمی به سردی و بالعکس) [۶] {«تلك آيات الله»} قرآن کریم {«تسوها عليك ياحي»} که آن را به حق بر تو می خوانیم {«عذابه»} بعد از کلام خدا و دلیل های آشکار آن [۷] {«ويسل»} هلاک. حسرت یا اسم دره ای در جهنم که دارای عذابی سخت است {«الآب»} بسیار دروغگو (زشت ترین نوع دروغ) {«اسم»} بسیار گناهکار [۸] {«يَصْرُ مستكبرا»} از روی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۲ إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۳ وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۴ وَخَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۵ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَاِذَا فِي حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَءَايَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ۶ وَبَلِّ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ۷ يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُنْثَىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يَصِرُ مُسْتَكْبِرًا ۸ كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا فَايْتِرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۹ وَإِذْ أَعْلِمَ مِنْ ءَايَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۱۰ مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ ۱۱ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۱۲ هَٰذَا هُدًى وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ۱۳ اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِنَبْلُوًا مِنْكُمْ فَبِذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۱۴

تکبر بر کفر و فسق پافشاری می کند {«عشره عذاب»} او را از عذاب بترسان [۱۰] {«من رايهم»} در پیش روی ایشان {«لا يغني عنهم...»} از آنان دفع نمی کند... [۱۱] {«رجز»} شدیدترین نوع عذاب.

۴۸۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «كُنْ بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ». رواه مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «دروغگویی انسان همین کافی است که هر چیزی را که می شنود بازگو کند».

۴۸۶- وَقَالَ - ﷺ -: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَدِّيًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که عدا از قول من دروغ گوید باید جای خود را در جهنم آماده سازد».

[۱۴] **يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ** از آنان صرف نظر کنند **الْآخِرُونَ** از وقایعی که خدا بر سر دشمنانش آورده است نمی ترسند **آيَاتِ اللَّهِ** مصائبی که خداوند بر سر ملت های پیشین آورده است **الْبَصِيرَ** تا جزا و سزا دهد. تا کيفر دهد **إِنَّمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ** به سبب کارهایی که کرده اند.

يُؤْتِي الْحَيَاةَ

۵۰۰

الْحَيَاةَ وَالْمَوْتَ

در برابر اعمالی که انجام داده اند [۱۵] **فَلَنُفَسِّهَ** به سود خودش است **وَمِنْ أَسَاءَةٍ** و هر کس کار بد بکند **فَلْيَلْبِثْهَا** به زیان خودش است **ثُمَّ** پس از آزمایش شما در این جهان و اتمام توقف در برزخ **نُرجِعُونَهُ** برگردانده می شود [۱۶] **الْكِتَابِ** تورات و انجیل و... **الْحُكْمِ** حکمت **عَلَى الْعَالَمِينَ** بر مردمان روزگار ایشان (به سبب ایمان قوی و یقین کاملی که داشتند) [۱۷] **يَسْتَأْذِنُ** دلیل های روشن **مِنَ الْأَمْرِ** درباره کار خاتم پیامبر (بر راستی نبوت او دلالت می کند) **بِقِيَامِهِمْ** به سبب حسادت و دشمنی میان خود [۱۸] **الشَّرِيعَةِ** من الامر راه و روشی در کار و بار دین [۱۹] **لَنْ يَفْتَرُوا عَنْكَ** از تو دفع نخواهند کرد [۲۰] **بِصَوْنِ النَّاسِ**

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۱۴ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَلْيَبْئِثْ بَئْسَ إِلَٰهٍ رَّبُّكُمْ تُرْجَعُونَ ۱۵ وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَزَكَّيْنَاهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ۱۶ وَآتَيْنَاهُمْ يَسِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ ۖ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَقِيَامِهِمْ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۱۷ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۱۸ إِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ۱۹ هَذَا بَصِيرَتُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۲۰ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً نَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۲۱ وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِيُجْزِيَ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۲۲

دلیل های روشنی که راه رستگاری و نجات را به مردم نشان می دهد [۲۱] **حَسِبَ** گمان کرد **أَصْحَابِ السَّعَاتِ** گناهان کفر را کسب کرده اند **سَوَاءً** مساوی. یکسان **الْأَعْيَافِ وَتَمَاتِهِم** زندگی و مرگشان (مراد زندگی دنیوی و حیات بعد از مرگ یعنی آخرت است) **إِنَّمَا مَا يَكُونُ** چه بد قضاوت می کنند.

۸۷- قال رسول الله - ﷺ: «لا تحقرن من المعروف شيئا ولو أن تلقى أخاك بوجه طليق» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ کار نیکی را کم و ناچیز مشمارید، هر چند آن کار نیک این باشد که با دیگران با گشاده روی برخورد کنید».

[۲۳] «أَفَرَأَيْتَ مَرَا آگاہ کن «هوام» آنچه نفس او، آن را می‌خواهد «علی علم» در حالی که حق را از باطل تشخیص می‌دهد «ختم» مهر و موم کرده است (کاری کرده است که چیزی نفهمند) «عشوة» پوشش (کاری کرده است که هدایت را

لِلنَّاسِ مِنَ الْغَيْبِ

۵۰۱

يَوْمَ الْحَاسِرِ

نبینند) «فن یمدیه» کسی غمی تواند او را هدایت کند [۲۴] «غوث و نجبا» ما می‌میریم و فرزندان ما جانشین ما می‌شوند «الدهر» گذشت روزها و سالها «ان هم» آنان نیستند [۲۵] «تسلی» خوانده می‌شود «یتان» روشن. مستدل «انشا بآبائنا» اگر راست می‌گویند پدران و نیاکان ما را زنده کنید و بیاورید (تا باور کنیم که زنده‌شدنی در کار است) [۲۷] «نقوه» الساعة» قیامت برپا می‌شود «مخسر» زیان می‌بیند «المبطلون» کسانی که بر باطل دوام دارند [۲۸] «جائیة» بر سر زانوهای نشسته (با خشوع و خضوع و منظر حایرانی) «تدعی» ای کتابها» هر کسی برای دریافت نامه اعمال خود با دست راست یا چپ فراخوانده می‌شود [۲۹]

أَفَرَمَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَفَلَبِهَ وَجَعَلْ عَلَى بَصَرِهِ عِشْوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۲۳ وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ۲۴ وَإِذْ أَنْتَنَّا عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبَوْنَا أَتَابًا بَشَرًا كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۵ قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۲۶ وَلِلَّهِ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ يَقُومُ السَّاعَةُ يُحْشَرُ الْمَبْطُلُونَ ۲۷ وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۸ هَذَا كِتَابُنَا يُنْطَقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنْ كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۹ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ۳۰ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَتِي تُنْزِلُ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُجْرِمِينَ ۳۱ وَإِذْ أَقْبَلَ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقُّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَنْدَرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِيقِينَ ۳۲

«ينطق» گواهی می‌دهد (با زبان حال سخن می‌گوید) «نستسخ» ثبت می‌کردیم. نسخه و نگارش آن را می‌گرفتیم [۳۰] «الانوار» رستگاری { «الین» آشکار، روشن [۳۲] «لا ریب فیها» شکی در آن نیست (ما الساعة» قیامت چیست؟) «ان نظن الاظنا» ما تنها گمانی داریم که به یقین منجر نمی‌شود «مستیقین» باوردارندگان.

۴۸۸- حدیث عائشة - رضی الله عنها - عن النبی - ﷺ - قال: «إِنَّ أَبْغَضَ الرُّجَالِ إِلَى اللَّهِ، الْأَذَى الْحَصِيمَ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «مبغوض‌ترین انسانها در پیشگاه خداوند کسانی هستند که در عداوت و خصومت سرسختی شدید از خود نشان می‌دهند».

[۳۳] ﴿بَلَا﴾ آشکار می شود ﴿حَقَّ بِهِم﴾ فرود آمد یا آنان را دربر گرفت [۳۴] ﴿نَارُ﴾ شما را در عذاب رها می کنیم نجات تان غمی دهیم ﴿كَمَا سَمِعْتُمْ﴾ همانگونه که شما عمل برای روز آخرت را ترک کرده بودید ﴿وَمَا وَكَّمُ النَّارُ﴾ منزل و سُورَةُ الْاِنْشِقَاقِ ۵۰۲

قرارگاه شما آتش است [۳۵]

﴿اَتُخَذَ﴾ آیات الله هزوا

آیات خدا را به تمسخر

گرفته اید (آن را مسخره

کرده اید) ﴿غُرَّتُمْ﴾ شما را با

مظاهر باطلش فریب داده

است ﴿وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ﴾ از

آنان خواسته غمی شود که با

توجه و عبادت، رضایت

خداوند را جلب کنند زیرا

دیگر فایده ای برای آنان

ندارد [۳۷] ﴿لَهُ الْكِبَرِيَاءُ﴾

بزرگواری، عظمت و

پادشاهی از آن او است.

سوره اقل

[۱] ﴿حَمَّ﴾ خوانده می شود:

حا. میم [۳] ﴿وَأَجَلٌ مُّسَمًّى﴾

و با مقدر کردن زمان معین

(روز قیامت) [۴] ﴿وَالْزُلْفَى﴾ به

من خبر دهید ﴿لَهُمْ شُرَكَاءُ﴾

در خلقت آسمانها و زمین با

خدا مشارکت داشته اند؟

﴿أَنَارَهُ مِنْ عِلْمٍ﴾ اثری علمی

و باستانی که به علماء گذشته

نسبت داده شود [۵] ﴿مَنْ

أَضَلَّ﴾ کسی گمراه تر نیست از {

مَنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ لَدُنْ يَسْتَجِيبُ لَهُ﴾ از کسی که افرادی را به فریاد

بنخواند (و غیباً از کسانی طلب کمک کند) که تا روز قیامت پاسخش را نمی دهند. (هدف از رسالت انبیاء

علیهم السلام چیزی جز نجات انسان از گمراهی نیست. در این آیه نیز مانند خیلی از آیات دیگر خداوند کسانی

را که در دعایشان از غیر خدا درخواست می کنند و غیر او را به فریاد می خوانند، گمراه نامیده است، و این نوع

گمراهی ناشی از فهم نادرست و برداشت غلط از دین توحیدی اسلام است و درمان آن نیز چیزی جز قرآن و

سنت نیست) { ﴿دَعَانِهِمْ﴾ عبادت ایشان.

وَبَدَّلَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۲۲
وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسِفُكُمْ كَمَا نَسِفْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَا وَكَّمُ النَّارُ وَمَا
لَكُمْ مِنْ نَصِيرِينَ ۲۳ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ أَخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوا وَعَرَّكْتُمْ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا قَالُوا لَوْ لَا يُخْرِجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۲۴
فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۲۵ وَلَهُ
الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۶

سُورَةُ الْاِنْشِقَاقِ ۵۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
حَمَّ ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۲ مَا خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٌ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ
كَفَرُوا عَمَّا أُذِرُوا مُعْرِضُونَ ۳ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ
أَتَشْتَوِي يَكْتُمُونَ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَشْرَقَتْ عَلَيْنَا كُنُفٌ
صَكِيدِينَ ۴ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ
لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنِ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ۵

أَضَلَّ﴾ کسی گمراه تر نیست از { ﴿مَنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ لَدُنْ يَسْتَجِيبُ لَهُ﴾ از کسی که افرادی را به فریاد بنخواند (و غیباً از کسانی طلب کمک کند) که تا روز قیامت پاسخش را نمی دهند. (هدف از رسالت انبیاء علیهم السلام چیزی جز نجات انسان از گمراهی نیست. در این آیه نیز مانند خیلی از آیات دیگر خداوند کسانی را که در دعایشان از غیر خدا درخواست می کنند و غیر او را به فریاد می خوانند، گمراه نامیده است، و این نوع گمراهی ناشی از فهم نادرست و برداشت غلط از دین توحیدی اسلام است و درمان آن نیز چیزی جز قرآن و سنت نیست) { ﴿دَعَانِهِمْ﴾ عبادت ایشان.

[۷] «الْحَقِّ» از حق «مبین» آشکار «الغراء» به دروغ مدعی آن است [۸] «نُفِضُونَ فِيهِ» آنچه از روی طعنه و تکذیب درباره قرآن می‌گویند «کَلِمَةٍ بِشَهَادَةٍ» خدا کافی است که گواه و آگاه باشد [۹] «مَا كُنْتَ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ» من پیامبری نیستم که چیزی غیر از آنچه پیامبران گذشته با خود آورده‌اند، با خود آورده باشم یا از پیش خود خلق کرده باشم. تنها از چیزی پیروی می‌کنم که به من وحی شده است «مَا يُفَعَّلُ بِي» خدا با من چکار می‌کند؟ آیا قبل از اینکه همه شما ایمان آوردید می‌میرم یا بعد از اینکه بیشتر شماها ایمان آوردید؟ «إِنْ أَتَيْتُكُمْ بِبُرُوءٍ غُيِّبْتُ عَنْكُمْ» بیان‌کننده [۱۰] «أَرَأَيْتُمْ» مرا از حال خود با خبر کنید «إِنْ كَانَ...» اگر قرآن از سوی خدا باشد «شاهد من بنی اسرائیل» کسانی از بنی اسرائیل به راستی آن گواهی دهند و ایمان داشته باشند که از سوی خداوند باشد (مراد: عبدالله پسر سلام و امثال او است که اسلام آوردند) «عَلَى مِثْلِهِ» کتابهای آسمانی گذشته (که همانند قرآن مردم را به یکتاپرستی و فضائل دعوت

لِلنَّاسِ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

۵۰۳

لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى الْآخِرَةِ

وَإِذْ أَحْبَبْنَا النَّاسَ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ۖ وَإِذْ أَنزَلْنَا بِهَدْيٍ مِّنَّا يَنْتَحِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْحَقِّ لَمَجَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۖ أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَبَّ لَهُ قُلٌّ إِنِ افْتَرَيْتُهُ، فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۘ قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفَعَّلُ بِي وَلَا يَكْرَهُنَّ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۙ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ، فَقَالَ مَنْ وَاسْتَكَبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۚ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا أَفْكٌ قَدِيمٌ ۚ وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّنُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ

می‌کردند) [۱۱] «فَكَرَهُ» (زشت‌ترین نوع دروغ) «قَدِيمٌ» از نوع افسانه‌های پیشینیان [۱۲] «مِنْ قَبْلِهِ» پیش از قرآن «کِتَابٌ مُّوسَىٰ» تورات (اماماً) در حالی که پیشوا است «وَرَحْمَةً» سبب رحمت خدا کتاب مُصَدِّقٌ این کتاب تصدیق‌کننده کتابهای قبل از خود است «لِسَانًا عَرَبِيًّا» به زبان عربی. ۵۸۹- قال رسول الله - ﷺ - : «يَحْشُرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ أَرْضِي بِيضَاءٍ عَفْرَاءَ كَقَرَصَةِ نَقْلِ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت بر روی زمینی جمع می‌شوند که رنگ آن بسیار سفید است و مانند قرص نانی است که از مغز خالص گندم درست شده باشد و هیچ نشانی برای کسی در آن دیده نمی‌شود».

[۱۵] ﴿وَحَسْبُ الْإِنْسَانِ﴾ به انسان دستور داده‌ایم و سفارش کرده‌ایم ﴿بِالَّذِي حَسَبْتَ﴾ به پدر و مادرش نیکی کند ﴿كَرِهًا﴾ با مشقت ﴿حَمْلُهُ وَفِصَالُهُ﴾ دوران حمل و از شیر باز گرفتنش ﴿بَلِّغْ أَشَدَّهُ﴾ به کمال قدرت جسمانی و رشد عقلانی برسد ﴿رَبِّ أَوْزِعْنِي﴾ پروردگارا به من

۵۰۴

سُورَةُ الْاِنْفِصَالِ

الْاِنْفِصَالِ

الهام کن و توفیق بده [۱۶] ﴿تَقْبَلْ عَنْهُمْ أَحْسَنَ...﴾ از آنان قبول می‌کنیم و به آنان پاداش می‌دهیم (به اندازه نیکی آن) [۱۷] ﴿أَنْتَ لَكُمَا﴾ وای بر شما (آنچه دوانی) آیا به من وعده می‌دهید؟ (و) عده‌ای که به من می‌دهید (صحیح نیست) (آن اُخْرَجَ) اینکه بعد از مرگ از قبر بیرون آورده می‌شوم ﴿خُلْتُ الْقُرُونِ﴾ ملت‌ها رفته‌اند (و) تاکنون زنده نشده‌اند) ﴿وَيَسْلُكُ﴾ نابود شده‌ای (مراد: تشویق او به ایمان آوردن است) ﴿آيِنَ﴾ به خدا و زنده شدن دوباره باور داشته باش ﴿أَسَاطِيرِ الْأُولِينَ﴾ دروغ‌های نوشته شده در کتابهای پیشینیان [۱۸] ﴿حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ﴾ عذاب بر آنان واجب گذشته است ﴿خُلْتُ﴾ گذشته است. سپری شده است [۲۰] ﴿

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُنِيتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ تَقْبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَتَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَ الصَّادِقُ الَّذِي كَانُوا يَعْدُونَ ۝ وَالَّذِي قَالَ لِوَلَدَيْهِ أُفٍّ لَّكُمَا أَتَعِدَاْنِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَكْبِرَانِ اللَّهُ وَبِكَ ءَامِنُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمُرٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْكِتَابِ وَإِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ۝ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مَّا عَمِلُوا وَلِيُوفيَهُمْ أَعْمَلُهُمْ وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ ۝ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طِبْعَتْكُمْ فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ۝

عَذَابِ الْهُونِ) عذاب ذلت بار و خوارکننده.

۱۵- قال رسول الله - : «قاربوا و سددوا، واعلموا انه لن ينجو احدٌ منكم بعمله». قالوا: ولا أنت يا رسول الله؟ قال: «ولا أنا إلا أن يتغمدني الله برحمته منة وفضل». متفق عليه

پیامبر - : فرمود: «به کارهای خیر و نیک نزدیک شوید و کارهای خوب و شایسته انجام دهید، و بدانید که هیچ‌کس تنها با عملش داخل بهشت نمی‌گردد» گفتند: ای رسول خدا! شما هم با عملت داخل بهشت نمی‌گردی؟ فرمود: «من هم، مگر اینکه بخشش و رحم خدا شامل حالم باشد».

[۲۱] «أَخَاعَادُ إِهْدُ - بِالْأَخَافِ» سرزمینی در حضرموت **اَلْأَخَافِ** پیامبرانی آمده بودند

به **بِه** قبل از او **وَمِنْ خَلْفِهِ** بعد از او (به سوی قومهایشان) [۲۲] **لَا تُؤْكَلُ** تا ما را منصرف کنی [۲۳] **اَلْأَخَافِ**

سُورَةُ الْأَخْفَافِ

۵۰۵

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

اَلْعَلِيُّ عِنْدَ اللَّهِ این را تنها

خدا می‌داند و بس. مراد

آگاهی از وقوع قیامت، یا

اطلاع از موعد عذاب دنیوی

است **اَلْأَخَافِ** به شما

می‌رسانم **اَرَأَيْتُمْ قَوْمًا**

يُجَاهِلُونَ شما را مردمانی نادان

می‌بینم. می‌بینم که شما

مردمان نادانی هستید

[۲۴] **اَرَأَوْهُ** عذاب را

دیدند (به شکل ابر)

اَعَارِضًا ابری که در عرض

آسمان پهن می‌شود **اَسْفَلَ**

اَبْوَابِهِمْ به سوی

سرزمین‌های ایشان روی

می‌آورد **اَهَذَا عَارِضٌ**

مَطْرَانٌ این ابری است که بر

ما باران را می‌باراند **بَلْ شَرِ**

مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ بلکه این

همان چیزی است که آن را

بشتاب می‌خواستید (چون

همیشه از پیامبرشان

می‌پرسیدند که این عذابی که

به ما وعده می‌دهی کی از راه

می‌رسد) **فَرِحَ فِيهَا عَذَابُ**

الْيَمِّ تندبادی است که با

وَأَذْكُرُ أَخَاعَادَ إِذْ أُنْذِرُ قَوْمَهُ بِالْأَخْفَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النُّذُرُ

مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ

عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۲۱ قَالُوا أَجِئْنَا لِنُفَكِكَ عَنْ الْهَيْئَتِ فَأَنَّا

بِمَا نَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۲۲ قَالَ إِنَّمَا أَعْلِمُ عِنْدَ اللَّهِ

وَأُتِلْغَكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرِيتُمْ قَوْمًا يَجَاهِلُونَ ۲۳

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّطَرٌّ

بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۲۴ تَدْمِرُ كُلَّ

شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَاصْبِرْ لَوْ لَا بُرَىٰ إِلَّا مَسْكَنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي

الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ۲۵ وَلَقَدْ مَكَنْتَهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَنْتُمْ فِيهِ

وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَابْصَرًا وَافْتِدَاءً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ

وَلَا ابْصَرُهُمْ وَلَا أَفْعَدْتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ

يَا أَيَّتُهَا اللَّهُ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۲۶ وَلَقَدْ

أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

۲۷ فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً

بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۲۸

خود عذاب دردناکی را همراه دارد} [۲۵] **اَنْذَرْتُ** نابود می‌کند [۲۶] **مَكَانَهُ** به آنان قدرت داده‌ایم و از

امکانات برخوردار کرده‌ایم **فَمَا إِنْ مَكَانَكُمْ بِهِ** امکاناتی که به شما نداده‌ایم **فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ** به آنان سودی

نرساند. از آنان دور نکرد **يَجْحَدُونَ** انکار می‌کردند (اما از ته دل بدان یقین داشتند) **اِنْ هَالِكُ بِهِ** نازل شد و

آنان را دربرگرفت [۲۷] **صَرَفْنَا الْآيَاتِ** براهین را با شیوه‌های مختلف بیان داشته‌ایم [۲۸] **الْوَلَا** چرا نه

اَلْوَلَا به وسیله آنان به خدا نزدیک شوند **صَلُّوا** ناپدید شدند **اَلْفَكْهُم** نتیجه دروغ آنان درباره

معبود بودن آنها **يَفْتَرُونَ** آنچه از پیش خود بهم می‌بافند از اینکه آنها معبود هستند.

[۲۹] «صَرَفْنَا إِلَيْكَ» به سوی تو متوجه ساختیم و روانه کردیم تا به تلاوت تو گوش فرا دهند ﴿تَنْصَرُوا﴾ خاموش باشید تا گوش فرا دهیم ﴿تَقِي﴾ از تلاوت قرآن فارغ گشت [۳۰] ﴿أَجِبُوا﴾ پاسخ مثبت دهید [۳۲] ﴿فَلَيْسَ بِعَاجِزٍ﴾ شَرِّ الْأَخْفَقَاءِ ۵۶

غی‌تواند با فرار کردن از دست خدا رهایی یابد [۳۳] ﴿لَمْ يَكُنْ يَخْلُقْهُمْ﴾ از آفرینش آنها خسته و درمانده نشده است [۳۵] ﴿أَوَلَوْ الْعِزْمُ﴾ دارای اراده استوار، ثبات و صبر ﴿لَمْ يَلْبَثُوا﴾ غنایانده‌اند ﴿بِالْبَلَاغِ﴾ این قرآن تبلیغ است از سوی پیامبر ما ﴿فَهَلْ يَهْلِكُ إِلَّا...﴾ هلاک غی‌گردد مگر...

۹۱- قال رسول الله - ﷺ :- «اقرأوا القرآن ما ائتلفت عليه قلوبكم، فإذا اختلفتم، فقوموا عنه، متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «با قلب آگاه و خاطر آرام، قرآن را بخوانید، همین که پیرشان خاطر شدید و قلبتان متوجه معنی آیات نشد از خواندن قرآن دست بکشید، (و قرآن را بدون توجه به معنی آن بخوانید)».

۹۲- حدیث أنس بن مالک، أن رجلاً سأل النبي - ﷺ - : متى الساعة؟ یا رسول الله! قال: «ما

وَاذْصَرْفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصَرُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ۲۹ قَالُوا يَتَّقُوا مَنَّا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَىٰ الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ ۳۰ يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ، يَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَتَجْرَمَ مِّنْ عَذَابِ إِلِيمٍ ۳۱ وَمَن لَّا يُحِبَّ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۳۲ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَكُنْ يَخْلُقْهُمْ يَفْقِدْ عَلَىٰ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۳۳ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَىٰ النَّارِ أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ۳۴ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرُ أُولُو الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ بَلَّغَ فَهَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ۳۵

نَبِيَّهَا ۱۲ سَيُؤَلِّجُ بِهَا ۱۸ أَنْبَاءُهَا

أَعَدْتُ لَهَا؟ قال: ما أَعَدْتُ لها من كثير صلاة ولا صوم ولا صدقة، ولكني أحب الله ورسوله. قال: «انت مع من أحببت». متفق عليه مردی از پیامبر - ﷺ - پرسید: ای رسول خدا! چه وقت روز قیامت می‌آید؟ پیامبر - ﷺ - در جوابش فرمود: «چه چیزی را برای آن روز آماده کرده‌ای؟» گفت: من نماز و روزه و صدقه فراوانی برای آن روز آماده نکرده‌ام، اما خدا و رسول خدا را دوست دارم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «شما (و هر انسان دیگری در روز قیامت) همراه کسانی خواهید بود که دوستان می‌دارید».

نوره جلد [۱] «وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ» از ایمان آوردن جلوگیری می کردند «أَصْلُ أَعْمَالِهِمْ» همه کارهای (نیک) ایشان را باطل و بی فایده کرد [۲] «كُفِّرَ عَنْهُمْ» از آنان محو می کند «وَأَصْلَحَ بِأَعْمَالِهِمْ» حال و وضعیتشان را در دنیا و آخرت خوب می کند [۳] «فَضْرَبَ اللَّهُ» خداوند...

يُنْزِلُ الْحُكْمَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ۲ ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ ۳ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَلَهُمْ ۴ فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبُ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا انْخَضَتْهُمُ فَشْدُوا أَلْوْفَاقَ فَمَا مَتَابَعِدُوا مَا فِدَاءٌ حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ۵ ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرْتَهُمْ وَلَٰكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ۶ سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ۷ وَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةُ عَرَفَهَا هُمْ ۸ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ نَصَرُوا اللَّهَ يُنْصَرُوا وَيُنِيتُ أَقْدَامَكُمْ ۹ وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسَا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ۱۰ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطُوا أَعْمَالَهُمْ ۱۱ أَفَلَا تَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ۱۲ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ۱۳

بیان می دارد «أَمْثَلَهُمْ» احوال آنان را [۴] «فَضْرَبَ الرِّقَابَ» گردنشان را بزیند (مراد: کشتن است، خواه با گردن زدن باشد یا با روشی دیگر) «انْخَضَتْهُمُ فَشْدُوا» تعداد زیادی از آنان را کشتید و زخمی کردید و در نتیجه آنان ضعیف گشتند «فَشْدُوا» الوفاق» اسیرها را محکم ببندید «مَتَابَعِدُوا» منت نهادن؛ با آزاد کردن اسرا بدون عوض «فِدَاءٌ» فدیة؛ با گرفتن مال یا مبادله با اسرای مسلمان «حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا» تا رزمندگان بارهای سنگین خود را از قبیله: اسلحه و غیره بر زمین می گذارند (به طوری که کافران تسلیم شوند یا به پای امضای عهد بنشینند) «لَانتَصَرْتَهُمْ» بدون جنگ از آنان انتقام می گرفت «لِيَبْلُوَ...» تا امتحان کند... مؤمنان را پاک و کافران را نابود سازد «قُلْ يُضِلُّ أَعْمَالَهُمْ» اعمال آنان را باطل نمی کند بلکه ثواب آن را به طور کامل می دهد [۵] «سَيَهْدِيهِمْ» آنان را به سوی اعتراف به فضل خدا هدایت خواهد کرد «بَالَهُمْ» احوال ایشان را [۶] «مَرَّهَا» مرزئت آنان را در بهشت برایشان بیان کرده است. پاک و مژین کرده است [۷] «إِنْ تَنْصَرُوا اللَّهَ» اگر بندگان خدا را باری دهید و حدود و مقررات او را حفظ و از نواهی اجتناب کنید [۸] «تَصْلَحُ لَهُمْ» هلاکت از سوی خدا بر آنان باد [۹] «دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ» خداوند آنان و اموال و اولادشان را نابود ساخته است [۱۱] «مَوْلَى الَّذِينَ...» دوست و یاور...

و کافران را نابود سازد «قُلْ يُضِلُّ أَعْمَالَهُمْ» اعمال آنان را باطل نمی کند بلکه ثواب آن را به طور کامل می دهد [۵] «سَيَهْدِيهِمْ» آنان را به سوی اعتراف به فضل خدا هدایت خواهد کرد «بَالَهُمْ» احوال ایشان را [۶] «مَرَّهَا» مرزئت آنان را در بهشت برایشان بیان کرده است. پاک و مژین کرده است [۷] «إِنْ تَنْصَرُوا اللَّهَ» اگر بندگان خدا را باری دهید و حدود و مقررات او را حفظ و از نواهی اجتناب کنید [۸] «تَصْلَحُ لَهُمْ» هلاکت از سوی خدا بر آنان باد [۹] «دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ» خداوند آنان و اموال و اولادشان را نابود ساخته است [۱۱] «مَوْلَى الَّذِينَ...» دوست و یاور...

[۱۲] «مَثْوًى لَهُمْ» جایگاه و محل اقامت برای ایشان (یعنی آتش منزل و مرجع آنان است) [۱۳] «كَأَيِّنْ مِنْ شَرِهَا» شهرها و آبادیهای زیادی [۱۴] «عَلَى سِدْرٍ» حجت و نور و بصیرت دارد [۱۵] «مِثْلَ الْجَنَّةِ» ویژگی

جالب بهشت «غیر آسِن»

بو و طعم آن تغییر نمی‌کند «مِنْ

خَمْرِ» از شراب در بهشت که

مستی در آن نیست «عَسَلٍ

مَصْقًى» عسل پالوده و

خالص «شُقُورًا» به نوشیدن

آن مجبور می‌شوند «حَمِئًا»

بسیار داغ و جوشان [۱۶]

«مَاذَا قَالِ أَنْفَاءُ» الآن چه

گفت، یا چند لحظه پیش؟

«طَبِخَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ»

دهایشان را مهر و موم کرده

است (بما منع هدایت از

دهایشان، آنان را مجازات

کرده است) [۱۸] «يَنْظُرُونَ»

انتظار می‌کشند «السَّاعَةِ»

قیامت «الرَّامِلِهَا»

نشانه‌های آن (از جمله آنها

بعثت پیامبر - ﷺ - و

شق القمر است) «فَإِنِّي»

چگونه؟ از کجا؟ «ذَكَرَهُمْ»

بیدار شدن و به خود آمدن

ایشان از اینکه عبادت خدا

را از دست داده‌اند [۱۹]

«يَعْلَمُ مُتَقَلِّبُكُمْ» از رفت و

آمد شما در طول روز برای

انجام کارهایتان آگاه است «مَنْ أَوَّاكُم» بازگشت شما به محل استراحت تان در شب (یعنی او از تمام احوال شما آگاه

است و چیزی بر او پوشیده نمی‌ماند).

۴۹۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَلَّيْتُكُمْ لِلدَّهْبِ لَذَهَبَ اللَّهُ تَعَالَى بِكُمْ وَ لِمَا يَبْقَى يَذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّهِ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است، اگر شما گناه نکنید، خداوند متعال همه شما را از دنیا می‌برد و گروه دیگری را می‌آفریند که گناه کنند و از خدا طلب مغفرت و بخشش نمایند و خداوند نیز گناه آنان را ببخشد.

يُنَوِّرُ لَكَ سُبُلَكَ

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَنَّوْنَ وَيَاكُفُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ۝ ۱۱ وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيِكَ الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ۝ ۱۲ أَفَمَنْ كَانَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ زِينَةٍ كُنْزٌ لَهُ سُوءٌ عَلَيْهِ وَآتَبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۝ ۱۳ مِثْلَ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كُنْزٌ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ ۝ ۱۴ وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنْفَاءً أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۝ ۱۵ وَالَّذِينَ أَهْدَىٰ وَارَاهُمْ هُدًى وَآلَنَهُمْ قُلُوبُهُمْ ۝ ۱۶ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَإِنِّي لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ ذَكَرْنَهُمْ ۝ ۱۷ فَأَعْلَمُوْهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لَكُمْ ۝ ۱۸ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبُكُمْ وَمُثَوِّكُكُمْ ۝ ۱۹

انجام کارهایتان آگاه است «مَنْ أَوَّاكُم» بازگشت شما به محل استراحت تان در شب (یعنی او از تمام احوال شما آگاه است و چیزی بر او پوشیده نمی‌ماند).

۴۹۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَلَّيْتُكُمْ لِلدَّهْبِ لَذَهَبَ اللَّهُ تَعَالَى بِكُمْ وَ لِمَا يَبْقَى يَذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّهِ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است، اگر شما گناه نکنید، خداوند متعال همه شما را از دنیا می‌برد و گروه دیگری را می‌آفریند که گناه کنند و از خدا طلب مغفرت و بخشش نمایند و خداوند نیز گناه آنان را ببخشد.

[۲۰] «لَوْلَا» چرا نه { «نَزَلَتْ سُورَةٌ» } سوره‌ای نازل می‌شد (و ما را به جنگ با دشمنان فرا می‌خواند) { «تَحْكَمَةً» } روشن و بیانگر مقصود { «مَرَضٌ» } نفاق { «نَظَرَ الْغَشْيِ عَلَيْهِ» } مراد خیره نگاه کردن و زل‌زدن با چشمان باز و از حدقه درآمده است { «فَأُولَىٰ لَهُمْ» } شر و هلاکت نزدیکشان است. مرگشان بادا! (لام زائد است و مراد: تهدید است) [۲۱] «طَاعَةً» اطاعت کردن برای ایشان بهتر است { «عِزِّ الْأَمْرِ» } کار جدی شد و جهاد برایشان واجب گشت { «فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ» } اگر با خدا راست باشند { [۲۲] «فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ» } ۲۲ «أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ» ۲۳ «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَاتِ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَفْفَالَهَا» ۲۴ «إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَىٰ لَهُمْ» ۲۵ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ» ۲۶ «فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُوتُ وُجُوهَهُمْ وَآدَّبَرَهُمْ» ۲۷ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَاحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ» ۲۸ «أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَنَتَهُمْ» ۲۹

حده درآمده است { «فَأُولَىٰ لَهُمْ» } شر و هلاکت نزدیکشان است. مرگشان بادا! (لام زائد است و مراد: تهدید است) [۲۱] «طَاعَةً» اطاعت کردن برای ایشان بهتر است { «عِزِّ الْأَمْرِ» } کار جدی شد و جهاد برایشان واجب گشت { «فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ» } اگر با خدا راست باشند { [۲۲] «فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ» } ۲۲ «أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ» ۲۳ «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَاتِ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَفْفَالَهَا» ۲۴ «إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَىٰ لَهُمْ» ۲۵ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ» ۲۶ «فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُوتُ وُجُوهَهُمْ وَآدَّبَرَهُمْ» ۲۷ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَاحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ» ۲۸ «أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَنَتَهُمْ» ۲۹ قفل شده که باز نمی‌شود، در

نتیجه آن را نمی‌فهمند [۲۵] «ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ» به کفر و ضلال پیشین خود بازگشتند { «سَوَّلَ لَهُمْ» } اشتباهاتشان را برایشان زینت داد { «أَمَلَىٰ لَهُمْ» } زندگی را در نظرشان طولانی جلوه داد تا در شهوات غرق گردند [۲۶] «الَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ» مراد: یهودیان بنی قریظه و بنی نضیر است { «بِإِصْحَارِ الْأَمْرِ» } در بعضی از کارهایی که دعوت اسلامی را تعطیل کند { «إِسْرَارِهِمْ» } هر کار زشتی که مخفی می‌کنند [۲۷] «فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ» هنگامی که فرشتگان ایشان را قبض روح کنند، چگونه خواهند بود؟ [۲۸] «فَاحْبَطَ» باطل کرد [۲۹] «مَرَضٌ» نفاق { «أَضْغَنَتَهُمْ» } کینه‌های شدید و مخفی آنان.

[۳۰] «لَا يَنْفَكُمْ» آنان را با نشانه هایی که بدان شناخته می شوند به تو نشان می دادیم «سَاحِرًا» قیافه و علامت شان «لِي حِينَ الْقَوْلِ» از روی سخنشان که دارای اسلوب خاصی است، به طوری که با سخن گفتن

متداول میان مردم فرق

يُؤَيِّدُكُمْ بِكَلِمَاتٍ

۵۱۰

لِلرَّسَائِلِ وَالْغَنِيِّ

می کند [۳۱] «لَنْبَلُونَكُمْ» شما

را با تکالیف سخت امتحان

خواهیم کرد «نَبَلُوا أَخْبَارَكُمْ»

اخبارتان را ظاهر و آشکار

می سازیم [۳۲] «شَاقُوا

الرَّسُولَ» با پیامبر دشمنانگی

کردند «سَيَحِيطُ أَعْمَالَكُمْ»

کارهایشان را که برای

جلوگیری از انتشار دین

اسلام انجام می دهند، باطل

خواهد کرد [۳۳] «لَا تَبْطُلُوا

أَعْمَالَكُمْ» ثواب کارهای

نیکان را با انجام معاصی و

اعمال زشت ضایع نگردانید

[۳۴] «صَدُّوا» بازداشتند.

ممانعت کردند «مَاتُوا وَهُمْ

كَفَّارٌ» درحال کفر از جهان

ببروند و بمیرند [۳۵]

«فَلَا تَهْتُوا» در جنگ با کفار

سست نشوید «الَّتِي سَلَحَ

و مَسَالَتِ «الْأَعْلُونَ»

برتران، جبرگان «لَنْ يَرْكُمَ

أَعْمَالَكُمْ» از اجر اعمالتان

غمی کاهد [۳۷] «فَيُضِيقُكُمْ

مَصْرَئُهُمْ بِخَوَافِهِمْ»

وَلَوْ شَاءَ لَا رَيْبَ لَكُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي
لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ۲۰ وَلَنْبَلُونَكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ
الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّادِقِينَ وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ ۲۱ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ
لَهُمُ الْهُدَى لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِيطُ أَعْمَالُهُمْ ۲۲
يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تَبْطُلُوا
أَعْمَالَكُمْ ۲۳ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا
وَهُمْ كُفَّارٌ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۲۴ فَلَا تَهْتُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ
وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَرْكُمَ أَعْمَالَكُمْ ۲۵ إِنَّمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَإِنْ تَوَلَّوْا تَلْقَوْا بُرْكَكُمْ أَجُورَكُمْ
وَلَا يَسْتَلْكُمْ أَمْوَالُكُمْ ۲۶ إِنْ يَسْتَلْكُمُوهَا فَيُحْفَضْكُمْ
تَبْطُلُوا وَيُخْرِجَ أَصْغَرَكُمْ ۲۷ هَآؤُنْ هَؤُلَاءِ تَدْعُونَ
لِنُفُوقِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْغُلُ وَمَنْ يَبْخُلُ
فَإِنَّمَا يَبْخُلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ
تَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ۲۸

کینه های شدیدتان [۳۸] «يَبْغُلُ عَنْ غَمٍّ» به سبب بغل، خیر و برکت را از خود بازمی دارد «يَرْكُمُ» اگر از ایمان آوردن روی برتابید.

۹۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا يُضِيقُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَضَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٌّ حَتَّى الشُّوْكَ يَضَاكُمَا إِلَّا أَكْفَرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ» متفق علیه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که به خستگی یا گرفتاری همیشگی یا به حزن و ناراحتی و غمی گرفتار شود، هر چند این ناراحتی به اندازه نیش خاری باشد که در بدنش فرو می رود، در مقابل آن خداوند مقداری از گناهانش را می بخشد».

سوره فتح [۱] فتحناک مکه را برای تو فتح کردیم و فتح دیگر شهرها را در آینده با قهر و جهاد برای تو مقدر کرده ایم «میتا» ظاهر و آشکار [۲] «نیم» تمام نساید [۳] «عزیرا» مایه عزت، بدون شکست [۴]

سُورَةُ الْفَتْحِ

۵۱۱

لِلَّهِ الْغَنِيُّ

«السکینه» آرامش، طمانینه

و ثبات { «لِزِدَادُوا اِيمَانًا» مع

ایمانهم} تا ایمانی بر ایمان خود

ببافزایند (و یقین و باور

خوشتن را تقویت نمایند)

{ «جُنُودٌ» جمع جند؛ لشکرها.

سپاهها} [۶] { «ظَنُّ السَّوءِ»

گمان بد، فاسد و مذموم

{ «علیم دائرة السوء» این

دعا است علیه آنان به اینکه

مصیبت ها و بلاى همه جانبیه

آنان را دربرمی گیرد (آنان را

هلاک و نابود می گرداند) [۸]

{ «شاهدنا» نسبت به همه

کسانی که به سوى آنان

مبعوث شده ای، گواهی

می دهی { «مبشرا»

مژده دهنده { «نذیرا»

بیم دهنده} [۹] { «تغزروه»

خداوند متعال را بزرگ دارید

و با یاری دینش او را یاری

کنید { «توقروه» او را بزرگ

دارید { «تسبحوه» او را از

چیزی که لایق به ذاتش

نیست پاک بدانید { «بکروه»

أصیلاً» اول و آخر روز

(همیشه).

سُورَةُ الْفَتْحِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۱ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ

وَمَا تَأَخَّرَ ۚ وَبِعَمَلِهِ تَهْتَدُ ۚ عَلَيْكَ وَهَدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۲

وَيَبْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيمًا ۳ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ

الْمُؤْمِنِينَ لِيَزِدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ۚ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۴ لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

جَنَّتِ بَعْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ

سَيِّئَاتِهِمْ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ۵ وَيُعَذِّبُ

الْمُتَّقِينَ ۚ وَالْمُتَفَقِّتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ

۶ بِاللَّهِ ظَنُّ السَّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوءِ ۚ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

وَلَعَنَهُمْ ۚ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۶ وَلِلَّهِ جُنُودُ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيمًا حَكِيمًا ۷ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ

شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۸ لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

وَتَعَزَّوْهُ وَتُقَرِّوْهُ ۚ وَسَبِّحُوْهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۹

۹۵- قال رسول الله - ﷺ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَنَافَسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا كَمَا أَمَرَ كُمْ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «از سوءظن برهیز کنید، چرا که سوءظن دروغترین سخن است، استراق سمع نکنید، تجسس و جاسوسی دیگران را نکنید، به منظور فریب مشرکها قیمت بیشتر به صاحب کالا پیشنهاد نکنید، حوادث بهم نوزید، باهم کینه توزی نداشته باشید، باهم قهر نکنید، بنده خدا باشید و مانند بندگان خدا برادرانه و باحقا و صمیمیت باهم رفتار کنید».

[۱۰] ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقْوَاهُ ۖ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ یاری، نعمت و قدرت خدا بالاتر از دست آنان است که با پیامبر - ﷺ - بیعت بسته اند ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ بیان و بیعت را شکست [۱۱] ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾ کسانی که شیطان آنان را از خارج شدن و همراهی با

پیامبر در عمره حدیبیه، بازداشت و خانه نشینشان

کرد ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾ ساکنان بادیه (بادیه نشین) [۱۲] ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

برخواهد گشت (به سوی مدینه) ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

گمان بد، فاسد و مذموم ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

مردمان نابود شده یا تپه و بی سود [۱۵] ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

کسانی که پیامبر - ﷺ - را در عمره حدیبیه

همراهی نکردند و در شهر ماندگار شدند ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

غنایم ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

بگذارید ما هم برای گرفتن غنایم همراه شما خارج شویم

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾ حکم خدا را

دگرگون کنند اینکه غنایم خیر تنها به شرکت کنندگان

در سفر حدیبیه اختصاص دارد ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

قبل از بازگشت ما. [۱۶] ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَمْسُكُوا بِالْوَعْدِ﴾

رضی الله عنه :- «بایعنا رسول الله - ﷺ - على الشَّعْبِ والطَّاعَةِ في العسر واليسر

والمشط والمكره، وعلى آخره علينا، وعلى ان لا ننازع الامرَ اهلَهٗ اِلاَّ انْ تروا كُفْرًا بواحدٍ من الله تعالى فيه يرهان، وعلى

عباده بن حاتم - رضی الله عنه - گوید: «يا رسول خدا - ﷺ - بیعت کردیم بر فرمانبر داری و اطاعت، چه در خوشی یا

ناخوشی، چه در موقع ضعف و ناتوانی یا در حالت قدرت و توانائی، و اینکه به امراء حسادت نورزیم و آنان را بر خود

ترجیح دهیم، و با امراء عادل مخالفت و نزاع نکنیم، [مگر اینکه ببینید آشکارا مرتکب گناه و کارهای خلافی می شوند که

دلیل قاطع و روشنی بر نامشروع بودن آنها موجود است] و اینکه در هر شرایطی تنها سخن حق بگوئیم و در راه خدا از

سرزنش هیچ کسی نترسیم».

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ۖ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ ۖ اللَّهُ فَمَسْئُوتُهُ أَجْرًا عَظِيمًا ۱۰ سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلْفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلْنَا أَمْوَالَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِالِئْسَنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ۚ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۱۱ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَرَبِّ زَيْنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا السَّوْءَ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ۱۲ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ۱۳ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يَعْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۱۴ سَيَقُولُ الْمُخَلْفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ لِنَاخِذُهَا ذُرُوءًا نَّتَّبِعُكُمْ يَرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ ۚ فَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۱۵

ان نقول بالحق أياً كنا، لا نخاف من الله لومة لائم»، متفق عليه

عباده بن حاتم - رضی الله عنه - گوید: «يا رسول خدا - ﷺ - بیعت کردیم بر فرمانبر داری و اطاعت، چه در خوشی یا ناخوشی، چه در موقع ضعف و ناتوانی یا در حالت قدرت و توانائی، و اینکه به امراء حسادت نورزیم و آنان را بر خود ترجیح دهیم، و با امراء عادل مخالفت و نزاع نکنیم، [مگر اینکه ببینید آشکارا مرتکب گناه و کارهای خلافی می شوند که دلیل قاطع و روشنی بر نامشروع بودن آنها موجود است] و اینکه در هر شرایطی تنها سخن حق بگوئیم و در راه خدا از سرزنش هیچ کسی نترسیم».

{[۱۶]} {السَّكِينَةُ} از شما دعوت خواهد شد {توبه} مراد قوم مسلمة کذاب است {اولی بآسی} دارای قدرت و توان در جنگ [۱۷] {حرج} گناه و مؤاخذه به سبب سر باز زدن از جهاد [۱۸] {بیابونک} بیعت رضوان در

حدیبیه {السکنة} آرامش،

الْحَرْبُ الْبَاطِنَةُ

۵۱۳

سُورَةُ الْفَتْحِ

طمانینه و ثبات {انابهم} به

آنان پاداش داد {تحتاقریباً}

مراد: صلح حدیبیه است

[۲۰] {جعل لكم هذه} این

غنیمت ها را زودتر برایتان

مها کرد {غنیمت های خیر}

در سال ۷ هجری {و کف}

{ایدی الناس} دست تعدی

یهودیان اطراف مدینه را از

شما بازداشت {در دلشان}

ترس و وحشت انداخت

[۲۱] {و آخر لم یجروا}

غنیمت های دیگری که الآن

بر آن قادر نیستند

{غنیمت های غزوه حنین بعد}

از فتح} {احاط الله بها} آن

را در قبضه خود درمی آورد و

برای شما نگاه می دارد [۲۲]

{تولوا الایار} شکست

می خوردند {اولیا و اصبر}

نه دوست و نه یاور [۲۳]

{الله} عادت خدا در

رابطه با مخلوقاتش {خلت}

گذشته است.

۱۹۷- قال رسول الله - ﷺ :-

«اعطيتُ حسماً لم يعطهن أحد من الأنبياء قبلي: نصيرت بالزُّعب مسيرة شهر، وجعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً، فإني إذا رجعت من امتي أدركتُ الصلاةَ فليُصلِّ، واحلّنت لي الغنائم، وكان النبيُّ يُبعث إلى قومه خاصةً وبعثت إلى الناس كافةً واعطيتُ الشفاعةَ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «پنج چیز به من بخشیده شده است که به هیچ یک از پیامبران پیش از من بخشیده نشده است:

۱- خداوند با قرار دادن ترس در دل دشمنانی که به فاصله یک ماه از من دورند مرا یاری داده است ۲- زمین برای من (و امتم) به عنوان مسجد و پاک کننده قرار داده شده است، پس هرکسی که وقت نمازش فرارسید (هرگاه که باشد می تواند)

[۲۴] **بَطْنِ مَكَّةَ** سرزمینی نزدیک مکه (حدیبیه) **أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِ** شما را بر آنان پیروز گرداند و برتری بخشید [۲۵] **الْمَدَنِيَّ** چهاربایانی که حاجیان به قراء بیت الحرام هدیه می‌دهند **مَعْرُوءَةً** محبوس. اختصاص یافته به فقرای

۵۱۴

لِلْمَدَنِيَّاتِ وَالْمَدَنِيَّاتِ

بیت الحرام **بَعْدَهُ** محلی که حلال است در آنجا ذبح و قربانی شود (منی) **أَن تَطْرُوهُمْ** اینکه آنان را با کفار لگدمال کنید **مَعْرُوءَةً** مضرت گناه **لَوْ تَزَيَّلُوا** اگر مومنان و کافران در مکه از هم جدا بودند [۲۶]

الْحَسِيَّةَ تعصب. غضب شدید **حِمَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ** تعصب غرورآمیز (ممانعت از مسلمانان از داخل شدن به مسجد الحرام در سال حدیبیه) **سَكَنَهُ** آرامش و طابعت از پیش خود **أَلَزَمَهُمْ كَلِمَةُ التَّقْوَى** آنان را به کلمه توحید دستور داد و بر آن موفق گرداند «لا إله إلا الله محمد رسول الله» اضافه آن به تقوا به این علت است که کلمه توحید سبب تقوا است **أَحَقُّ بِهَا** شایسته‌ترین مردم نسبت به آن **أَهْلُهَا** درخور و مستحق آن (زیرا آنان

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۴۹ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحَلَّهُ ۚ وَلَوْلَا رِجَالُ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ مُؤْمِنَاتٌ لَّاعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطْرُوهُمْ فَتَضَيَّبَ مِنْهُمْ مَعْرَةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۵۰ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ ۖ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۵۱ لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ ۖ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتَحَاقِرًا ۖ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۵۲

شرایط استحقاق آن را دارند) [۲۷] **لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ** خداوند رویای پیامبر را تحقق بخشید **فَتَحَاقِرًا** فتح خیر [۲۸] **لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ** تا آن را با دلائل قوی و تعالیم کامل بر همه آئین‌ها پیروز گرداند.

→

غنازش را بخواند ۳- غنیمت جنگی برای من (و اتمم) حلال شده است ۴- قبلاً هر پیامبری تنها به سوی قوم خود فرستاده می‌شد، درحالی که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده‌ام ۵- شفاعت (عظمی) به من بخشیده شده است.

[۲۹] ﴿الَّذِينَ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ يُعَاهِدَ لَهُمْ عَلَىٰ مَا يَنْصِلُهُمْ﴾ کسانی که با او هستند (اصحاب پیامبر) جمع شدید: تند و سرسخت ﴿وَجاءَهُمْ رَحِيمٌ مِّنْ رَبِّهِمْ﴾ جمع رحیم: مهربان و دلسوز ﴿وَرَضَىٰ لَهُمُ الْبَيْعَ﴾ رضای کامل ﴿فَنُشَاهِدُهُمْ فِي التَّوْرَةِ﴾ این وصف عجیب آنان در تورات موجود است ﴿أَخْرَجَ سُلَيْمَانُ﴾
 جوانه‌هایی (خوشه‌هایی) که در اطرافش پراکنده است بیرون می‌زند ﴿فَلَزَزَهُمْ﴾ و آن خوشه‌ها، کشتزارها را تقویت کرده است ﴿فَأَسْتَغْلَظَ﴾ سخت و سفت گردید ﴿فَأَسْتَوَىٰ عَلَىٰ سَوْتِهِ﴾ بر ساقه‌های خود راست ایستاد ﴿يُعْجِبُ﴾ به شگفت می‌آورد ﴿زُرَّاعَهُ﴾ کشاورزان.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءٌ بَيْنَهُمْ
 تَرْتُلَّهُمْ رُكْعًا تُجَدُّ يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِّنْ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
 فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلَهُمْ
 فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ
 عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ٢٩

آیاتها ۱۸

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ

ترتیبها ۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَأَقُولُ لِلَّهِ
 إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ١ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
 فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
 لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ٢ إِنَّ الَّذِينَ
 يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِندَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
 قُلُوبَهُمْ فَلِلنَّفُوسِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ٣ إِنَّ الَّذِينَ
 يَتَادُونَكَ مِنْ وَّرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ٤

سوره حجران

[۱] ﴿لَا تَقْدُمُوا﴾ در هیچ کاری پیشی نگیرید و بر انجام آن مصمم نشوید ﴿بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ﴾ رسول و بدون اجازه و قبل از اینکه خدا و رسولش در آن مورد حکم کرده باشند [۲] ﴿أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ﴾ از ترس اینکه ثواب کارهایتان باطل گردد ﴿يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ﴾ صدایشان را پایین می‌آورند (برای رعایت ادب نزد پیامبر) ﴿امْتَحَنَ اللَّهُ﴾

﴿تَجَسَّسُوا﴾ خداوند دلهایشان را خالص پاکیزه کرده است ﴿الطُّبَى﴾ برای آشکار شدن تقوا در آنها [۴] ﴿مِنْ وَّرَاءِ الْحُجُرَاتِ﴾ از بیرون اتاق‌های همسران پیامبر.

۶۹۸- قال رسول الله - : «لَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَحْسَدُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا وَلَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ إِخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ». متفق عليه

پیامبر - فرمود: «باهم کینه نداشته باشید، از حسادت بهم پرهیز کنید، با هم قهر نکنید، قطع رحم نکنید، به عنوان بندگان خدا برادرانه باهم رفتار نمائید، برای هیچ مسلمانی حلال نیست که بیش از سه روز با برادر دینی خود قطع رابطه کند».

[۶] «لَا يَهْدِي السَّبِيلَ الْعَدَالَةَ» با خبری دارای اهمیت «الْقُرْآن» درباره صحت آن تحقیق کنید تا راست و دروغ آن برایتان مشخص گردد «أَنْ عَمُوا» از ترس اینکه آسیب برسانید «عِبَالَهُ» با وجود بی اطلاعی شما از حقیقت {فَتَصْبَحُوا عَلَىٰ صُورَةٍ مِّنَ الْمُنْجَرِثِينَ}

۵۱۶

الْمُنْجَرِثِينَ

ما فعلتم نادمین» به خاطر کاری که کرده‌اید پشیمان شوید { [۷] } {لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ} اگر در بسیاری از کارها از شما اطاعت کند {لَعَنَهُمُ} گناهکار و نابود می‌گردید {حَسِبَ} گرامی و دوست‌داشتنی کرده است «كَرِهَ» زشت و ناپسند کرده است {الرَّاشِدُونَ} ره‌یافتگان به راه حق و پدیدارن بر آن [۹] «بَغَتْ» در دشمنی از حد تجاوز کرد و از صلح سر باز زد «تَنَىٰ» برمی‌گردد «تَنَسَّطُوا» در همه کارها دادگری کنید «الْمُقْسِطِينَ» دادگران (پاداش نیک به آنان می‌دهد) [۱۱] «لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ...» گروهی از شما گروه دیگر را سخره نکنند {عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ خَيْرًا مِّنْهُمْ} شاید آنان بهتر از اینان باشند (شاید سخره شده بهتر از مسخره‌کننده

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ جَاءَ كُفْرًا فَاسِقُ بَنِي قَبِيلِنَا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِمَهَلَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ۖ فَضَلَّأَمِّنَ اللَّهُ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَفْتِنَلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۙ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرُونَ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا يُسَاءَ مِنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝

{لَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ} همدیگر را لطمه نزنید «الْأَسْمَاءُ بِالْأَلْقَابِ» همدیگر را ملقب به القاب زشت و ناپسند نکنید «أَسْمُ الْأَسْمِ الْفُسُوقُ» چه زشت و بد است که به کسی صفت فاسق بودن بدهید و او مؤمن باشد.

۴۹۹- قال رسول الله - ﷺ :- «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَتَىٰ أَنْ يَعْبِدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ فِي اللَّحْرِ حَرِيشٍ بَيْنَهُمْ»
 اخرجه مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعاً شیطان مأیوس گشته است از اینکه غارگزاران در جزیره‌العرب از او پیروی و تبعیت کنند، اما آنان را علیه یکدیگر برمی‌انگیزاند».

[۱۲] {ص} بپرهیزید. دوری کنید {کثیراً من الناس} مراد: گمان بد به نیکوکاران است {بعض الظن} گمان بد به دیگران بدون دلیل

سُورَةُ الْحَجَّراتِ

۵۱۷

الْحَجَّراتِ وَالْعَنْکَبُوتِ

عیب‌های آنان است نباشید
{لَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا} از

دیگری با صفت ناپسندی که
در او است غیبت نکند (البته
اگر آن صفت در او نباشد
بهتان است) {أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ} خداوند غیبت کردن

را به فجیع‌ترین و شنیع‌ترین
کار تشبیه می‌کند و آن اینکه
انسان گوشت برادر مرده
خودش را بخورد {مِنْهَا}

در حالیکه مرده است {فَكَمِ
هَرَبًا} طبعاً از آن بیزار و

متفر هستد {[۱۳]} {إِنَّمَا
خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى} ما شما

را از مرد و زنی آفریده‌ایم
{شُعُوبًا} جمع شعب: تیره‌ها.

ملتها {قَبَائِلَ} قبیله‌ها
{لِتَعَارَفُوا} تا همدیگر را

بشناسید و از هم تشخیص
دهید {أَكْرَمَكُمْ} گرامی‌ترین

شما {أَتْقَاكُمْ} متق‌ترین شما
[۱۴] {الْأَعْرَابُ} ساکنان

بادیه (بادیه‌نشینان) {أَمَّا
قَلْبًا} تصدیق کرده‌ایم {لَمْ

نَرَوْكُمْ} قَلْبًا تصدیق

يَتَّيِبُهَا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَتَجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّكُم بَعْضُ الظَّنِّ إِنَّكُمْ
وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ
رَّحِيمٌ ۱۲ يَتَّيِبُهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَى اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۱۳ قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تَوَدُّوا أَنْ يَكُونَ
قَوْلُكُمْ أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۴
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ
الصَّادِقُونَ ۱۵ قُلْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
۱۶ يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَيَّ إِلَّا سَلَمْتُكُمْ بَلِ اللَّهُ
يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۱۷ إِنَّ اللَّهَ
يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِصِيرَتِكُمْ رَءِيسٌ ۱۸

نکرده‌اید {لَمْ نَرَوْكُمْ} ظاهراً فرمانبردار شده‌ایم {لَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ} هنوز ایمان وارد دلهایتان نشده است (انتظار
می‌رود که وارد شود) {لَا تُطِيعُوا} اگر از خدا و پیامبرش اطاعت و فرمانبرداری کنید {لَا يَحْسَبُ} از توابع کارهایتان نمی‌کاهد [۱۵] {لَمْ يَرْتَابُوا} شک ننموده‌اند (ایمان آنان به درجه بالایی رسیده
است که محال است در آینده نیز دچار شک شوند) [۱۶] {أَتَقَى اللَّهَ} آیا خدا را از ایمان خود باخبر
می‌سازید؟ اینکه می‌گویید: ایمان آورده‌ایم! [۱۷] {يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ أَسْلَمْتُكُمْ} بلکه خدا با هدایت شما بر شما منت می‌گذارد.
آورده‌اند، بر تو منت می‌گذارند {بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ}

سوره فی [۱] خوانده می شود: قاف (و آخر آن) قسم به قرآن (الحید) دارای بزرگی و شرف [۲] **ذَکَرِجَحِيمٍ** این بازگشت دوباره به زندگی غیر ممکن است [۴] **تَلْعُ الْأَرْضَ مِنْهُمْ** بعد از مرگ، زمین اجساد آنان را می خورد **کِتَابٌ** لوح محفوظ **أَمْرٌ سَرِيعٌ** حال مختلط و مضطرب [۶] **زَيِّنَا** آن را با ستارگان زیست داده ایم **فُجُوجٌ** شکافها [۷] **الْأَرْضِ** **مَدَدْنَاهَا** زمین را برای قرار گرفتن بر آن گسترانیده ایم **رَوَاسِي** کوههای ثابت و استوار **زُوجَ بِهِجٍ** نوع مسرت بخش [۸] **تَبَصَّرَ** و **ذُكِرَى** به منظور بینش و بیداری بخشدین **مُنِيبٌ** رجوع کننده به سوی ما با توبه [۹] **الْحَصِيدِ** محصول درو شده [۱۰] **بِاسْقَاتٍ** بلند و دراز **طَلْعٌ** شاخه های باریکی که میوه نارس خرمارا نگاه می دارند **نَضِيدٌ** مرتب و چین چین [۱۱] **وَأَحْيَيْنَاهُ بِلْدَةً** سرزمین مرده آن را با بارش باران سرسبز و خرم کردیم **الْخُرُوجِ** خارج شدن از قبر در روز قیامت [۱۲] **أَصْحَابُ الرَّشِّ** یاران چاه

شُورَؤُوتِ

۵۱۸

لِلْمَلَائِكَةِ الْعَزِيزِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَبَّ وَالْقُرْآنَ الْمَجِيدَ ۱ بَلْ عَجِبُوا أَن جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ۲ أَوِ ادَّعَيْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ۳ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ ۴ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَّرِيعٍ ۵ أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَلَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهُمْ فِي رُجُوعٍ ۶ وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ۷ تَبَصَّرَ وَذُكِرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ۸ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ۹ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ۱۰ رَزَقْنَا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَاهُ بِلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ ۱۱ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ۱۲ وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ۱۳ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ۱۴ أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لِسِّ مَن خَلَقَ جَدِيدٍ ۱۵

[۱۴] **أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ** ساکنان سرزمین پر درخت (قوم شعیب) **قَوْمُ تَبَّعٍ** قوم ابوکرب جمیری پادشاه بین **وَعْدَهُ عَذَابٍ** وعده عذاب من و هلاک ایشان واجب گشت و تحقق یافت [۱۵] **أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ** آیا از آفرینش نخستین درماتده بوده ایم؟ (درمانده نبوده ایم) **أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ** خلقت آسمانها و زمین **الْأَوَّلِ** اشتباه. تردید.

۵۰۰ - قال رسول الله - ﷺ: «نعمتان مغبون فيهما كثير من الناس: الصلوة والأمانة». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دو نعمت هستند که بسیاری از مردم از آن استفاده درست نمی نمایند: تندرستی و فراغت از کار».

[۱۶] { تَوَسَّسَ } وسوسه می‌کند { اقْرَبَ } نزدیکتر (مراد نزدیکی و قرب علمی است؛ نه مکانی) { جَبَلِ الْوَرِيدِ } شاه‌رگ گردن (یعنی از روحش هم به او نزدیکتر هستم) [۱۷] { طَرَفِ الْمَلَأَن } دو فرشته ضبط

می‌کنند و می‌نویسند { فَعِيدٌ }

لَبَّيْكَ يَا مَوْلَايَ

نشسته و مراقب برای نوشتن

کارهای خوب و بد [۱۸]

{ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا }

انسان هیچ سخنی را بر زبان

نمی‌راند مگر اینکه { لَدَيْهِ }

نزد او. در کنار او { رَقِيبٌ }

عتید مراقب و آماده برای

نوشتن (فرشته حافظ و

حاضر) [۱۹] { سَكْرَةٌ }

الموت بهوشی و سختی

مرگ که عقل و هوش را

می‌برد { عَتِيدٌ } از آن

کناره‌گیری و فرار می‌کردی

[۲۰] { نَشَخَ فِي الصُّورِ } مراد

نصفه دوم است [۲۱]

{ سَائِقٌ } فرشته‌ای که او را به

سوی محشر راهنمایی می‌کند

[۲۲] { غَطَاءٌ } پرده غفلت

تو از آخرت، تا حقایق را به

خوبی ببینی { حَدِيدٌ } تیزبین و

قوی [۲۳] { قَرِيبَةٌ } فرشته

مراقب او { عَتِيدٌ } آماده و

مهیّا [۲۴] { عَتِيدٌ } بسیار

ضد و کینه توز نسبت به حق

[۲۵] { مُعْتَدٌ } ظالم و متجاوز

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسَّسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ اقْرَبُ إِلَيْهِ

مِنْ جَبَلِ الْوَرِيدِ ۱۶ إِذْ يُلْقَى الْمَلَأَيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

۱۷ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۱۸ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ

الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ عَتِيدٌ ۱۹ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ

يَوْمَ الْوَعِيدِ ۲۰ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ۲۱ لَقَدْ

كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

۲۲ وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَى عَتِيدٍ ۲۳ أَلْقِيَ فِي جَهَنَّمَ كُلُّ كَفَّارٍ

عَنِيدٍ ۲۴ مُنَاجٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ۲۵ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا

ءَاخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ۲۶ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ

وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۲۷ قَالَ لَا تَخْصِمُوهُ لَدَىٰ وَقَدْ قَدَّمْتُ

إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ۲۸ مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَىٰ وَمَا أَنَا بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ۲۹

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ۳۰ وَأَزَلَفْتِ

الْجَنَّةَ لِّلْمُنَاقِبِينَ غَيْرِ بَعِيدٍ ۳۱ هَذَا مَا نُوْعِدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ

۳۲ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ۳۳ ادْخُلُوهَا

سَلَامٌ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ۳۴ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ۳۵

از حق { عَرِيبٌ } شکاک درباره خدا و دین او [۲۷] { رَقِيبٌ } همدم او که کفر و فسق را در نظر او مزین می‌کرد

{ مَا أَطْغَيْتُهُ } او را به سرکشی و تجاوز و انداخته‌ام [۲۸] { قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ } شما را در دنیا بیم داده بودم که

اگر ایمان نیاورید دچار عذاب جهنم خواهید شد [۲۹] { مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَىٰ } آنچه قبلاً در لوح محفوظ نوشته

شده است تغییر نمی‌کند [۳۱] { أَرَأَيْتَ } نزدیک گردانده شد [۳۲] { أَوَّابٌ } بسیار توبه‌کننده { حَفِيفٌ } محافظ

دین خدا. خود را از انجام کار ناپسند می‌برهیزد [۳۳] { خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ } در نهان از خدا می‌ترسد

{ مُنِيبٌ } مخلص و روی آورنده به عبادت خدا [۳۴] { يَوْمُ الْخُلُودِ } روزی که در آن خدا به شما مژده جاودانگی

می‌دهد.

[۳۶] **اِنَّهُمْ اَكْثَرُ** بسیار نابود کرده ایم **الرَّحْمَةِ** ملت **بَطْنًا** با قدرت. گرفتن هر چیزی با تندی **الْقَسَمِ** در زمین به جستجو پرداختند تا مکانی را بیابند که ایشان را از مرگ نجات دهد [۳۷] **الذِّكْرِ**

بیداری. بید

۵۲۰

الذِّكْرِ

بیداری. بید **الْقَسَمِ** به خوبی به کتاب خدا گوش داد

الشَّهَادَةِ کسی که حضور قلب دارد. ناآگاه و غافل

نیست [۳۸] **الْغُفُوبِ**

خستگی و درماندگی [۳۹]

سَبَّحَ بِحَمْدِ رَبِّكَ خداوند

را از هر نقصی پاک و منزّه

بدان [۴۰] **أَذْيَارِ السُّجُودِ**

بعد از نمازها [۴۱] **الْمُنَادِ**

ندادهنده (اسرافیل) [۴۲]

الصَّيْحَةِ نفخه دوم در

صور (روز رستاخیز)

الْحَقِّ همراه با حق که آن

را انکار می کردند **الْخُرُوجِ**

خارج شدن از قبر [۴۴]

يَوْمَ تَشْقَى الْأَرْضُ روزی

که زمین می شکافد (روز

قیامت) **جِرَاعًا** شتابان به

طرف ندادهنده می روند

بِئْسَ ساده و آسان [۴۵]

جَبَّارًا چیره بر آنان برای

ایمان آوردن **وَعِيدًا**

تهدید کردن من به عذاب.

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ پادها **ذُرَّوْا**

الذَّارِيَاتِ

پراکندن. بخش کردن [۲] **الْمُحْمَلَاتِ** ابرهائی که آریستن به آب (باران) هستند و آن را با خود حمل می کنند

وَلَوْ أَنَّ بار سنگین [۳] **الْمُحْمَلَاتِ** کشتیا [۴] **الْمُسَاتِ** تقسیم کنندگان (فرشتگان).

۵۰۱ - قال رسول الله - **إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً** لایاوقها رجل مسلم. يسأل الله تعالى خيراً من الدنيا والآخرة. إلا أعطاه إياه. وذلك كل ليلة. أخرجه مسلم.

بیامیر - فرمود: در شب لحظه ای وجود دارد که هرگاه فرد مسلمان در آن لحظه چیزی از خیر دنیا و آخرت را از خدا بخواهد، حتماً خداوند متعال به او می دهد و این زمان (استجاب دعا) در هر شب می باشد.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي
الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ٣٦ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ كَانَ
لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ٣٧ وَلَقَدْ خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا
مِنْ لُغُوبٍ ٣٨ فَأَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ٣٩ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ
وَادْبِرْ السُّجُودِ ٤٠ وَاسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ
يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ ٤١ إِنَّا
نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ٤٢ يَوْمَ تَشْقَى الْأَرْضُ
عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرُ ٤٣ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ
وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدَ ٤٥

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ ٣١

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالَّذِينَ ذَرَوْا ١ فَأَلْجَمَتِ الْوَقْرَا ٢ فَأَلْحَرَّتْ تُرَابًا ٣
فَالْمَقَسَمِ أَمْرًا ٤ إِنَّمَا تَوَدُّونَ لِصَادِقٍ ٥ وَإِنَّ الَّذِينَ لَوْعَ ٦

الذَّارِيَاتِ ٣١

[۷] **الحَبْك** مسیره‌های ستارگان و سیارگان [۸] **بِأَمْرِ رَبِّكَ** سخنان متناقض که درباره پیامبر - ﷺ - می‌گویند [۹] **لَمَّا كَذَبَ** از ایمان آوردن به قرآن بازگردانده می‌شوند **لَمَّا كَذَبَ** شیطان او را بازداشته باشد [۱۰] **قَتَلَ الْخُرَاصُونَ**

لَمَّا كَذَبَ الْخُرَاصُونَ

۵۲۱

يُكَلِّمُ النَّاسَ

نفرین باد دروغگویان، کسانی که حرفهای ضدو تقیض می‌زنند [۱۱] **غَمْرًا** بی خبری نسبت به آخرت آنان را همچون آب عمیق در خود غرق می‌کند **سَاهُونَ** غافلان از چیزی که بدان دستور داده شده‌اند [۱۲] **يَسْأَلُونَ** با تمسخر از پیامبر سؤال می‌کنند **آيَاتِ** **يَوْمِ الدِّينِ** روز حساب و کتاب کی فرامی‌رسد؟ [۱۳] **يَسْتَفْتُونَ** عذاب داده می‌شوند [۱۴] **ذُوقُوا** **نَسِئَكُمْ** عذابتان را بجشید { **كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ** در فرار سیدن آن شتاب می‌ورزیدید [۱۵] **جَنَّتِ** **وَعَيْوُنَ** باغهای بهشت و چشمه‌ساران [۱۶] **أَخَذِينَ مَا لَهُنَّ** با رضایت و خشنودی آن را می‌گیرند [۱۷] **جَعَلُونَ** می‌خواهیدند [۱۸] **يَبْلَا سَحَارًا** اواخر شب قبل

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ۖ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُتخَلِّفٍ ۚ ۸ يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ۚ ۹ قَتَلَ الْخُرَاصُونَ ۙ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرٍ وَسَاهُونَ ۙ ۱۱ يَسْتَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ ۚ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُقْنَتُونَ ۚ ۱۲ ذُوقُوا ۚ فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ۚ ۱۴ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۚ ۱۵ آخِذِينَ مَا أُنْزِلَتْ لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِ رَبِّهِمْ كَأُولِئِكَ الَّذِينَ كُنْتُمْ يُسْتَفْتَوْنَ ۚ ۱۶ كَأُولِئِكَ لَمْ يَلِجْ لِيَمَاجِعُهُمْ وَبِالْأَسْخَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۚ ۱۷ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۚ ۱۸ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُتَوَقِّينَ ۚ ۱۹ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۚ ۲۱ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ۚ ۲۲ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ ۚ ۲۳ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَلَفَ لِرَبِّهِمُ الْمُكَرَّمِ ۚ ۲۴ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّسْكِرُونَ ۚ ۲۵ فَرَاغَ إِلَآتُ أَهْلِهِ ۚ فَجَاءَ بِعِجْلِ سَمِينٍ ۚ ۲۶ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۚ ۲۷ فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ ۚ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ۚ ۲۸ فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرْفٍ فَصَكَتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ۚ ۲۹ قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۚ ۳۰

از فجر [۱۹] **الْمَحْرُومِ** کسی که نمی‌تواند نیاز خود را برطرف کند و دست گدایی به طرف دیگران دراز نمی‌کند [۲۰] **آيَاتِ** نشانه‌های قدرت و وحدانیت خدا [۲۱] **ذُوقُوا** **وَالسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ** فرشتگان مهان ابراهیم [۲۲] **قَوْمٌ مُّسْكِرُونَ** مایه زندگی و روزی هر جاننداری است [۲۳] **فَرَاغَ إِلَآتُ** فرشتگان مهان ابراهیم [۲۴] **قَوْمٌ مُّسْكِرُونَ** افراد ناشناسی هستید (این را در دلش گفت و بر زبان جاری نکرد) **فَرَاغَ إِلَآتُ** دور از چشم میهمانان به سوی خانواده خود رفت [۲۵] **الْمَحْرُومِ** مگر نمی‌خورید؟ چرا غمی خورید؟! [۲۶] **فَرَاغَ إِلَآتُ** آنان احساس ترس کرد **الْمَحْرُومِ** - اسحاق - است [۲۷] **الْمَحْرُومِ** سارا **الْمَحْرُومِ** فریاد **وَجْهَهَا** از تعجب به صورت خود زد **عَقِيمٌ** نازا.

[۳۱] ﴿لَا خَلْقَكُمْ﴾ کار مهم شما چیست؟ {الْمُرْسَلُونَ} فرستادگان { [۳۲] ﴿لَوْ نَحْمِصُ مِنْهُ﴾ قوم لوط لفظ
[۳۳] ﴿لَنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ﴾ تا بر آن بیارایم {حَجَرَةٌ مِنْ طِينٍ} سنگی از گل (سنگ گلی، که کیفیت آن نامعلوم
است) { [۳۴] ﴿مُسَوَّمَةٌ﴾

نشانه دار به اینکه سنگ های

عذاب هستند {الْمُسْرِفِينَ}

متجاوزان از حد در فساد

[۳۵] ﴿مَنْ كَانَ فِيهَا...﴾

مؤمنانی که در شهرهای قوم

لوط بودند [۳۶] ﴿غَيْرِ بَيْتٍ﴾

جز یک خانواده (خانواده

مسلمان) [۳۷] ﴿تُرْكَا﴾

باقی گذاشتیم {آیه} پند و

اندرز [۳۸] ﴿وَفِي مُوسَى﴾ و

در داستان موسی پند و اندرز

وجود دارد {بَطْلَانٍ مَبِينٍ}

با برهان روشن (معجزه های

حسی او: عصا و دست...)

[۳۹] ﴿فَتَوَلَّى بِرُكْنِهِ﴾ فرعون

با تمام قدرت و لشکریانش از

ایمان آوردن رویگردان شد.

یا با تمام وجود رویگردان شد

[۴۰] ﴿الْبَرِّ﴾ دریا {الْعَقِيمِ}

مستحق لومه و سرزنش

(کافری که مدعی خدایی

است) [۴۱] ﴿الرَّجْعِ الْعَقِيمِ﴾

باد مهلک و نابودکننده نسل

آنان [۴۲] ﴿تَحْزَنُ﴾ رها می کند

{الْكَارِمِ} شیء از بین رفته و

﴿قَالَ فَاخْطَبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۚ﴾ ۱۱ ﴿قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ
تُجْرَمِينَ ۚ﴾ ۲۲ ﴿لَنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ ۚ﴾ ۲۳ ﴿مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ
لِلْمُسْرِفِينَ ۚ﴾ ۲۴ ﴿فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ﴾ ۲۵ ﴿فَمَا وَجَدْنَا
فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۚ﴾ ۲۶ ﴿وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ
الْعَذَابَ الْآلِيمَ ۚ﴾ ۲۷ ﴿وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ
مُبِينٍ ۚ﴾ ۲۸ ﴿فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِ وَقَالَ سَحَرًا أَوْ مَجْنُونٌ ۚ﴾ ۲۹ ﴿فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ
فَبَدَّلْنَاهُ فِي الْأَيْمِ وَهُوَ مُلِيمٌ ۚ﴾ ۳۰ ﴿وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ
الْعَاقِمَ ۚ﴾ ۳۱ ﴿مَا تَذُرْنَ شَيْءٌ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْنَاهُ كَالرَّيْمِ ۚ﴾ ۳۲
﴿وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ۚ﴾ ۳۳ ﴿فَعَتَوَاعَنَ أَمْرَ رَبِّهِمْ
فَأَخَذْتَهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۚ﴾ ۳۴ ﴿فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ
وَمَا كَانُوا مُنْصَرِّينَ ۚ﴾ ۳۵ ﴿وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ إِيَّاهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ۚ﴾ ۳۶ ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ۚ﴾ ۳۷ ﴿وَالْأَرْضَ
فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ۚ﴾ ۳۸ ﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۚ﴾ ۳۹ ﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۚ﴾ ۴۰
﴿وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۚ﴾ ۴۱

نابود شده [۴۳] ﴿فَعَتَوَاعُوا حَتَّى حِينٍ﴾ تا مدت کوتاهی از زندگی بهره ببرید { [۴۴] ﴿عَتَوَا﴾ در سرکشی و تکبر
از حد درگذشتند {فَأَخَذْتَهُمُ الصَّاعِقَةُ} صاعقه آنان را فراگرفت [۴۶] ﴿قَوْمَ نُوحٍ﴾ قوم نوح را نابود کردیم
[۴۷] ﴿بِأَيْدٍ﴾ با قدرت و قوت {الموسعون} توانایان [۴۸] ﴿فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ﴾ چه آماده کنندگان خوبی [۴۹]
{زوجین} دو نوع مختلف [۵۰] ﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ﴾ از عقاب خدا به سوی عبادت او بگریزید.

۵۰۲- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّيَّ الْغَنَى الْحَنِيَّ». اخرجه مسلم

بیامیر - ﷺ - فرمود: «خداوند بنده پرهیزگار، غنی النفس و پوشیده حال را دوست دارد».

[۵۲] **تکذبت** ای پیامبر! کار امت تو نیز مثل آن امت های پیشین است [۵۳] **أَوَاصْوَاهُ** مگر همدیگر را به تکذیب انبیاء سفارش کرده اند؟ **طَاعُونَ** متجاوزان از حد در کفر [۵۴] **أَفَلَا عِبَادَ اللَّهِ** از مجادله با آنان رویگردان [۵۶] **يَتَعَبُدُونَ**

۵۲۳

سُورَةُ الزَّكَاةِ

سُورَةُ الزَّكَاةِ

تا مرا عبادت کنند. مرا بشناسند. در برابر من فروتنی کنند [۵۷] **أَوْ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ** ان **يُطْعَمُونَ** و غمی خواهم که مرا خوراک دهند [۵۸] **الْمُسْتِينَ** نیرومند [۵۹] **لِلَّذِينَ ظَلَمُوا** کفار مکه **ذُنُوبًا** سهمی از عذاب [۶۰] **أَوَّلُ** هلاک. حسرت یا اسم دره ای در جهنم **يُوعَدُونَ** خداوند وعده عذاب در آن روز را به آنان می دهد.

سوره طور

[۱] **وَالطُّورِ** **قسم** به کوه طور سینا (که خدا بالای آن با موسی سخن گفت) [۲] **وَالْمَعْمُورِ** **وَالسَّقْفَ الْمَرْفُوعِ** **وَالْبَحْرَ الْمَسْجُورِ** **إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ** **مَالَهُ مِنْ دَافِعٍ** **يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا** **وَقَسِيرُ الْجِبَالِ سَيْرًا** **فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ** **يَوْمَ يَدْعُوكَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً** **هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ** موارد دیگری خداوند به

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجُنٌّ ۖ
 ۵۲ أَنَا صَوَابُهُ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ۖ ۵۳ قَوْلَ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ۖ ۵۴ وَذَكَرْ فَإِنَّ الدِّكْرَى نَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ۖ ۵۵ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۖ ۵۶ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ ۖ ۵۷ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۖ ۵۸ فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ ۖ ۵۹ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ۖ ۶۰

سُورَةُ الطُّورِ

آیاتها ۱۱

آیاتها ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ ۱ وَكُنْتَ مَسْطُورٌ ۲ فِي رَاقٍ مَشْهُورٍ ۳ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ۴ وَالسَّقْفَ الْمَرْفُوعِ ۵ وَالْبَحْرَ الْمَسْجُورِ ۶ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ۷ مَالَهُ مِنْ دَافِعٍ ۸ يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ۹ وَقَسِيرُ الْجِبَالِ سَيْرًا ۱۰ فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ ۱۱ يَوْمَ يَدْعُوكَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً ۱۲ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ۱۳

قرآن قسم یاد کرده است [۳] **رَاقٍ** آنچه روی آن می نوشتند از قبیل: پوست و... **مَشْهُورٌ** گشوده و باز [۴] **الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ** قسم به خانه آباد و پر از سکنه [۵] **السَّقْفَ الْمَرْفُوعِ** آسمان [۶] **الْبَحْرَ الْمَسْجُورِ** دریای لبریز از آتش در روز قیامت [۷] **إِنَّ عَذَابَ** عذاب روز قیامت (جواب قسم است) [۹] **تَمُورُ** **السَّمَاءُ** آسمان به تحرک و جنبش می افتد (قبل از شکافته شدن) [۱۰] **السَّيْرِ** کوهها از جا کنده و پراکنده می شوند [۱۱] **يَوْمَ يَدْعُوكَ** هلاکت، حسرت، یا اسم دره ای است در جهنم [۱۲] **فَوَيْلٌ** فرو رفتن در کارهای باطل و دروغ [۱۳] **يَوْمَ يَدْعُوكَ** با زور و تند ی پرت می گردند (و روی صورت انداخته می شوند).

[۱۶] **احسره** داخل آن شوید و حرارت آن را بجشید. **الاحسره** (ولا تصروا) صبر یا بی تابی شما در دفع عذاب هیچ سودی برای شما ندارد [۱۸] **الناکین** خوشگذران و مسرور [۲۰] **المرعوقه** تحت‌های ردیف و کنار هم چیده شده **سُرُورُ الظُّلُمِ** ۵۲۴

رُوحِناهم هدم ایشان کردیم **الحمر عید** زنان سفید و درشت چشم زیبا [۲۱] **ما الشاهد** چیزی از پاداش پدران با ملحق کردن فرزندانشان به آنان، کم غنی‌کند **ارعی** گروگان کارهایش است نزد خدا [۲۲] **ینازعون فیها** در بهشت جام‌های شراب را از دست دوستانشان می‌ربایند و آن را سر می‌کشند و خوش می‌شوند **کاسا** شراب. یا جام شراب **لانفس** نه یاوه‌سرایی به سبب نوشیدن آن **اولا تائم** و نه با نوشیدن آن گناهی از آنان سر می‌زند [۲۴] **مکنون** پوشیده شده در صدف [۲۵] **یساکبون** از همدیگر می‌برسند [۲۶] **الی اعدا** حال و وضع ما در میان خانواده‌مان در دنیا **مشفین** ترسان از عذاب خدا در روز قیامت [۲۷]

السم شعله آتش بدون دود [۲۸] **مدعو** او را می‌پرستیدیم **هر البر الرحیم** او دارای نیکی فراخ است. دارای رحمت عظیم است [۲۹] **یجسر** مدعی علم غیب [۳۰] **الغرض** انتظار می‌کشیم **المنون** حوادث مهلك روزگار.

۵۰۳ - قال النبی - «من خاف أدلج، ومن أدلج بلغ المنزل، ألا إن سلعة الله غالية، ألا إن سلعة الله الجنة». رواه الترمذی وقال: حدیث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه بترسد، اول شب حرکت می‌کند، و هرکس اول شب حرکت کند به منزل می‌رسد، آگاه باشید که کالای خدا یا ارزش و گران است، آگاه باشید که کالای خدا بهشت است».

أَفِصْحْ هَذَا أَمْ أَنْتَ لَا بُصْرَ لَكَ ۝ أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا
أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعِجْرِ ۝ فَتَكِينٍ يَمَاءٍ أَنْهَمَ رَبُّهُمْ
وَوَقَّهَهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنُئًا يَمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ مُتَكِينٍ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجَهُمْ
بِخُورٍ عِينٍ ۝ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا
بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ
رَهِينٌ ۝ وَآمَدَدْنَاهُمْ بِفِكَهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۝ يَنَزَّرُونَ
فِيهَا كَأَسَا لَا تَلْعَفُ فِيهَا وَلَا تَأْتِمُ ۝ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ
لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لَوْ لَوْ مُكْنُونٌ ۝ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ
۝ قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ۝ فَمَنَّ اللَّهُ
عَلَيْنَا وَوَقَّعْنَا عَذَابَ السَّمُورِ ۝ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ
نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ۝ فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ
رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ۝ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبُّصُ بِهِ رَبَّ
الْمُنُونِ ۝ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرَاصِينَ ۝

[۳۲] «أَحْلَاهُمْ» عقلایشان «طاعون» متجاوزان از حد در سرکشی [۳۳] «خُلِقُوا» قرآن را از پیش خود ساخته است [۳۴] «فَلْيَأْتُوا عِدَّتِمْ فَلَهُ» کتابی مثل آن را از پیش خود بسازند [۳۵] «خُلِقُوا» آفریده شده‌اند «مَنْ غَيْرِ شَيْءٍ» بدون آفریدگار [۳۶] «لَا يُوقِنُونَ» به یقین و باور نرسیده‌اند، و هنوز سرگشته‌اند. خواستار یقین نیستند و در پی ایمان به وحدانیت خدا نمی‌باشند [۳۷] «خِزَانِن رَيْكَ» گنجینه‌های روزی، رحمت و مقدرات پروردگار «المُصِيطِرُونَ» غالبان، چیرگان [۳۸] «فَهُمْ سَلَمٌ» نردبان و وسیله بالا رفتن به آسمان را دارند «فَلْيَأْتِ» بیاورد، ارائه دهد «مُسْتَعِينٌ» گوش فرادهنده ایشان «سُلْطَانٌ» دلیل و برهان قاطع «مُتَبِعِينَ» روشن، آشکار [۳۹] «أَمْ لَهُ النَّبِيُّ» یا اینکه دختران سهم خداوند - سبحان الله - (شما) علی‌رغم اینکه دختران را برای خود نمی‌بستید، اما آنان را به خدا اختصاص می‌دهید؛ مفهوم آیه در واقع سرزنش ایشان است نه تفاوت میان دختر و پسر [۴۰] «مَنْ مَعَرَمٌ مَقْلُونٌ» اجبار به غرامت که پرداخت آن برایشان مشکل است [۴۲] «مَكِيدًا» حیله‌گری، برای ضرر رساندن «أَمْ الْكَاذِبُونَ» گرفتارشدگان حلیه و نیرنگ خودشان [۴۴] «كُفَّاءٌ» قطعه‌ای بزرگ «مَرَكُم» متراکم، روی هم (لبریز از باران) [۴۵] «فَبِهِ يُصْعَقُونَ» در آن هلاک می‌گردند (روز بدر) [۴۶] «لَا يُعْنِي عَنْهُمْ» از آنان دور نمی‌کند [۴۷] «عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ» عذابی قبل از آن (قطعی) [۴۸] «بِأَيِّتٍ» تحت محافظت و مراقبت ما «وَسَيُجَنَّبُكَ» در حالی که شکر خدا را می‌گویی به تسبیح او بپرداز [۴۹] «إِبْرَارَ النُّجُومِ» هنگام از بین رفتن نور ستارگان با پدیدار شدن روشنائی صبح.

لَمَّا زَاغَتِ الْوُجُوهُ

۵۲۵

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَاهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاعُونَ ۳۲ أَمْ يَقُولُونَ فَلَا يَأْتِيهِمْ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ۳۳ فَلْيَأْتُوا عِدَّتِمْ مِثْلَهُ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ۳۴ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَلْقُوتُ ۳۵ أَمْ خُلِقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ۳۶ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَيْكَ أَمْ هُمُ الْمُصِيطِرُونَ ۳۷ أَمْ هُمْ سُلَمٌ يَسْتَعِينُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَعِينُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۳۸ أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ۳۹ أَمْ تَتْلُوهُنَّ أَجْرَافَهُمْ مِنْ مَعَرَمٍ مَقْلُونٍ ۴۰ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۴۱ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ۴۲ أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۴۳ وَإِنْ رَوْا كَسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ۴۴ فَذَرَهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ۴۵ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ۴۶ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۴۷ وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ۴۸ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ۴۹

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

آیاتها ۲۲

ترتیبها ۵۲

دختر و پسر [۴۰] «مَنْ مَعَرَمٌ مَقْلُونٌ» اجبار به غرامت که پرداخت آن برایشان مشکل است [۴۲] «مَكِيدًا» حیله‌گری، برای ضرر رساندن «أَمْ الْكَاذِبُونَ» گرفتارشدگان حلیه و نیرنگ خودشان [۴۴] «كُفَّاءٌ» قطعه‌ای بزرگ «مَرَكُم» متراکم، روی هم (لبریز از باران) [۴۵] «فَبِهِ يُصْعَقُونَ» در آن هلاک می‌گردند (روز بدر) [۴۶] «لَا يُعْنِي عَنْهُمْ» از آنان دور نمی‌کند [۴۷] «عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ» عذابی قبل از آن (قطعی) [۴۸] «بِأَيِّتٍ» تحت محافظت و مراقبت ما «وَسَيُجَنَّبُكَ» در حالی که شکر خدا را می‌گویی به تسبیح او بپرداز [۴۹] «إِبْرَارَ النُّجُومِ» هنگام از بین رفتن نور ستارگان با پدیدار شدن روشنائی صبح.

بوره نهم [۱] «النجم» قسم به ستاره [۲] «ما ضل صاحبكم» پیامبر از حق و عدالت عدول نکرده است (جواب قسم) «ما عوى» اصلاً به باطل نگرویده است [۳] «و ما ينطق» قرآن را به زبان جاری نمی‌کند «عن الهوى» از روی هوا و هوس (آن هر) آن نیست (قرآن) [۴] «شديد القوى» امين وحى، جبرئيل - قاهر - [۵] «فوسيه» نیرومند يا داراى اخلاق نيك يا دقيق و تيزهوش «فلسوى» جبرئيل به شكل واقعي با بال‌هاى كه افق را پر کرده بود، غايبان شد [۸] «دنا» جبرئيل به پيامبر - [۹] «فوسين» مقدار «فوسين» فاصله دو كيان يا دو ذراع از پيامبر [۱۰] «الى عبده» به عبد خدا (محمد - ﷺ) [۱۲] «افتارونه» آيا با او مجادله و ستيزه‌گرى مى‌كنيد؟ [۱۳] «نزلة اخرى» يك بار ديگر [۱۴] «سدره» درخت سدر يا كُنار كه در سمت راست عرش قرار دارد و هيچ يك از فرشتگان از آن نمى‌گذرند (خدا به واقعت آن داناست)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝۱ مَاضٍ صَاحِبُكُمْ وَمَا عَوَى ۝۲ وَمَا يُنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝۳ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۝۴ عَلَيْهِ سَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝۵ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝۶ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝۷ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝۸ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝۹ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝۱۰ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝۱۱ أَفَتَسْمُرُونَ عَلَىٰ مِثْرَىٰ ۝۱۲ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ۝۱۳ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ۝۱۴ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ۝۱۵ إِذْ يَعْنَى السِّدْرَةَ مَا يَعْشَىٰ ۝۱۶ مَازِعَ الْأَبْصَرِ وَمَاطِنَىٰ ۝۱۷ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۝۱۸ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ۝۱۹ وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةَ الْآخِرَىٰ ۝۲۰ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ۝۲۱ تِلْكَ إِذْ أَوَّسَيْتُمْ ضَيْرِيًّا ۝۲۲ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمِيَتْ بِهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ ۝۲۳ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّىٰ ۝۲۴ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ۝۲۵ وَكَرُمَ مَلِكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ۝۲۶

است) «النتهى» دانش انسانها پيش آن به پايان مى‌رسد [۱۶] «يعنى السدره» سدره را پوشانده بود (ما) «عن» آفريده‌هاى آن را پوشانده بود كه تنها خدا مى‌داند [۱۷] «ما زاع البصر» چشم او به چپ و راست منحرف نشد «و ما طعى» از جيزى كه بايد مى‌نگريست تجاوز نكرد [۱۸] «لقد رأى» مشاهده كرد در شب معراج [۱۹] «اللات والعزى و منوة» بت‌هاى كه در جاهليت پرستش مى‌كردند [۲۲] «قصة ضيرى» تقسيم ناقص و غير عادلانه [۲۴] «ام للانسان ما تمنى» يا هر چه انسان بخواهد فراهم مى‌كنند؟ (ايگونه نيست) [۲۶] «كم من ملك» بسيارى از فرشتگان. [۲۶] «لا يغني شفاعتهم» شفاعت ايشان سودى نمى‌بخشد.

[۲۷] «لَيْسَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ...» به فرشتگان می‌گویند: دختران خدا [۲۸] «لَا يَغْنَىٰ مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا» به جای علم قطعی فایده‌ای نمی‌رساند [۳۰] «مَنْ لَمْ يَهْتَمَّ بِتَهْلُكَةِ نَفْسِهِ» نهایت درجه‌ای که در دانش بدان دست یافته‌اند [۳۲] «کِبَارُ

شِرْكِ الْخَلْقِ

۵۲۷

لِلْمَلَائِكَةِ الْعِلْمُ

الْإِيم» گناه‌های بزرگی که خداوند به انجیم دهنده آن وعده عذاب سخت داده است «الفواحش» گناههای بزرگ و زشتی که مستوجب حد است مثل: زنا «الْأَلَم» مگر گناهان کوچک (که خداوند آنها را می‌بخشد) «أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ» شما را از خاک زمین آفرید «فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ» با نسبت دادن پاکی و صلاح به خود، خودستایی نکنید [۳۴] «أَكْدَىٰ» بخل ورزید و بخشش را قطع کرد [۳۵] «فَهْوِ بَرِي» حقیقت را می‌داند [۳۷] «الَّذِي وَفَىٰ» وظیفه خود را به تمام و کمال انجیم داد [۳۸] «لَا تَزُرُ» وازره انسان گناهکار بر دوش نمی‌کشد... [۳۹] «إِلَّا مَا سَعَىٰ» مگر جزای کاری که در دنیا کرده است [۴۰] «وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُسْرَىٰ» اعمال دنیوی او را خدا و پیامبر و مؤمنان خواهند دید

(روز حساب) [۴۱] «بِجَزَاءِ» جزای عمل را می‌بیند [۴۲] «الْمَتَّبِعِ» بازگشت در آخرت برای جزاء [۴۳] «أَضْحَكَ وَأَبْكَى» خنداند و گریانند.

۵۰۴- عن عبدالله بن الشخير - رضي الله عنه - قال: أتيتُ رسولَ الله - ﷺ - وهو يُصَلِّي، ولجوفه أزيزٌ كأزيزِ المرجلِ من البكاء. أخرجه أبو داود و الترمذي.

عبدالله بن شخیر - رضی الله عنه - گوید: خدمت رسول خدا - ﷺ - آمدم در حالیکه نماز می‌خواند و سینه او به سبب گریه، صدایی مانند آواز دیگ داشت.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْمُونَ إِلَهُكَ تَسْمِيَةً لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَيْئًا ۚ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ ۖ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۚ ۲۸ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۚ ۲۹ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ۚ ۳۰ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَسَنَىٰ ۚ ۳۱ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ كَثِيرَ إِلَّاثِمٍ وَالْفَوْحُشُ إِلَّا لِلَّهِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةُ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ ۚ ۳۲ أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ ۚ ۳۳ وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰ ۚ ۳۴ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يُرَىٰ ۚ ۳۵ أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ۚ ۳۶ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ۚ ۳۷ أَلَا نَزَّرْنَا لَهُ الْوَرْدَ وَزُرَّاعًا ۚ ۳۸ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ۚ ۳۹ وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ ۚ ۴۰ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَىٰ ۚ ۴۱ وَأَنْ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ ۚ ۴۲ وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ۚ ۴۳ وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ۚ ۴۴

[۴۷] ﴿تَقَى﴾ در رحم جهانده می شود [۴۷] ﴿النَّشَأُ الْآخِرَى﴾ برانگیخته شدن از قبر برای حساب و جزاء
[۴۸] ﴿أَعْنَى﴾ دارائی داد و ثروتمند گرداند ﴿الْبَنَى﴾ سرمایه داد (اصل مال) [۴۹] ﴿الشَّعْرَى﴾ ستاره ای
معروف که در جاهلیت آن را
سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۵۲۸

سُورَةُ النَّازِعَاتِ وَالْبَقَرَةِ

می پرستیدند [۵۰]

﴿أَهْلَكُن﴾ نابود کرده

است ﴿عَادَ الْأُولَى﴾ قوم

هود - قحط - [۵۱]

﴿وَعُودُنَّ﴾ و قوم عود را هلاک

و نابود کرد ﴿فَأَبَى﴾ کسی

از ایشان را باقی نگذاشته

است [۵۲] ﴿أَظْلَمَ﴾

آفتنی ظالم تر و سرکش تر

از عاد و ثمود [۵۳]

﴿الْمُتَّفَكَّةُ﴾ شهرهای زیر و

رو شده (شهرهای قوم لوط)

﴿أَهْرَى﴾ بعد از بلند کردن آن

را بر زمین انداخت [۵۴]

﴿نَقَّطَاهَا﴾ آن را با انواع

عذاب پوشاند [۵۵]

﴿الْأَرْبَكُ﴾ نعمت ها و

نشانه های قدرت

پروردگار ﴿تَتَارَى﴾ شک

داری [۵۷] ﴿أَزِفَتِ الْأَزِفَةُ﴾

قیامت نزدیک گردیده است

[۵۸] ﴿كَاشَفَتْ﴾ کسی که

احوال آن را ظاهر و از وقوع

آن جلوگیری کند [۵۹] ﴿هَذَا

الحديث﴾ این قرآن [۶۱]

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۚ ۵۰ مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُنْفَخَتَانِ ۖ ۵۱
وَأَنَّهُ الْآخِرَى ۖ ۵۲ وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ۖ ۵۳ وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ
السَّعْرَىٰ ۖ ۵۴ وَأَنَّهُ أَهْلَكَا عَادَ الْأُولَىٰ ۖ ۵۵ وَثَمُودَ إِفْثَىٰ ۖ ۵۶
وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطَىٰ ۖ ۵۷ وَالْمُؤَنَفَكَةُ
أَهْوَىٰ ۖ ۵۸ فَغَشَّيْنَاهُمَا عَشَىٰ ۖ ۵۹ فَيَأْتِي آلَ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ۖ ۶۰
هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذِرِ الْأُولَىٰ ۖ ۶۱ أَرَأَيْتَ الْآزِفَةَ ۖ ۶۲ لَيْسَ لَهَا مِن
دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ۖ ۶۳ أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ۖ ۶۴ وَتَضْحَكُونَ
وَلَا تَبْكُونَ ۖ ۶۵ وَأَنْتُمْ سَمِيدُونَ ۖ ۶۶ فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۖ ۶۷

سُورَةُ الْقَبْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ ۖ ۱ وَإِنْ بَرَوَاءَ آيَةٍ يُعْرَضُوا
وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَعْمَرٌ ۖ ۲ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۖ ۳
وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ ۖ ۴ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ
مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ۖ ۵ حِكْمَةٌ بَلِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النَّذُرُ
ۖ ۶ فَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكْرٍ ۖ ۷

﴿سامدون﴾ غافلان ﴿فاسجدوا لله﴾ در برابر خدا سجده خوری و عبادت ببرید.

سورة فجر

[۱] ﴿السَّاعَةُ﴾ قیامت ﴿انْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ ماه دو نیم گردید (معجزه پیامبر ﷺ) یا کار واضح و ظاهر گردید [۲]

﴿آيَةً﴾ معجزه یا حجت بر وحدانیت خدا ﴿مُسْتَعْمَرٌ﴾ گذرا و ناپایدار. همیشگی و ماندگار [۳] ﴿مُسْتَقَرٌّ﴾

منتهی به هدئی که بر آن استقرار می یابد [۴] ﴿مُزْدَجَرٌ﴾ دوری گردیدن از ارتکاب گناهان [۵] ﴿النَّبَأُ﴾ پیامبران.

بیم دهندگان از عقاب الهی ﴿مُزْدَجَرٌ﴾ از آنان روی بگردان. بدیشان اعتناء مکن [۶] ﴿يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ﴾

روزی که منادی ندا می دهد، خارج می شوند (با نفخه دوم) ﴿نُكْرٌ﴾ ناپسند. ناخوشایند و نامأنوس

(هراسهای قیامت).

[۷] «خَشَعًا أَبْصَارُهُمْ» با چشمهایی از شدت ترس به زیر انداخته «الْأَعْدَاتِ» قبرها { «کاتِبِهِمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ» } گوئی آنان ملخهای پراکنده‌اند { [۸] «سَهْطِينَ» } شتابان. گردن‌کشیدگان { «الدَّاعِ» } فراخواننده الهی (اسرافیل) { «عَسِيرٌ» } سخت، دشوار و پیر هراس [۹]

الْمَالِ وَالْأَنْفُسِ

۵۲۹

خَشَعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَعْدَاتِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ۖ
مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ ۝ ۸ كَذَبَتْ
قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرُوا ۝ ۹ فَدَعَا
رَبَّهُ أُنِىْ مَعْلُوبٌ فَانْتَصِرَ ۝ ۱۰ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّثَمَرٍ
۝ ۱۱ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ مَّقْدُورٍ ۝ ۱۲
وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ آلُوحٍ وَدُسِّرَ ۝ ۱۳ تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءٌ لِّمَن كَانَ
كُفِرَ ۝ ۱۴ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝ ۱۵ فَكَيْفَ كَانَ
عَذَابِي وَنُذِرٍ ۝ ۱۶ وَلَقَدْ سَرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ
۝ ۱۷ كَذَبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ۝ ۱۸ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَّخَسٍ مُّسْتَمِرٍّ ۝ ۱۹ تَنَزَّعُ النَّاسُ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ
نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ ۝ ۲۰ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ۝ ۲۱ وَلَقَدْ سَرْنَا الْقُرْآنَ
لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝ ۲۲ كَذَبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ۝ ۲۳ فَقَالُوا أَبَشَرًا
مِّثْلَنَا وَجَدْنَا نَبِيَّكُمْ إِنْ أِذَا لَيْتُمْ ضُلُّلًا وَسُعُرًا ۝ ۲۴ أَلَمَلِى الدِّكْرُ عَلَيْهِ
مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌّ ۝ ۲۵ سَيَعْمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَّابِ
الْأَشِرِّ ۝ ۲۶ إِنَّا مَرْسَلُوا النَّافَةَ فَنَنَتْ لَهُمْ فَارْتَبِعَهُمْ وَأَصْطَرَّ ۝ ۲۷

دشوار و پیر هراس [۹] «از حُرِّ» رانده شده و نهی شده از تبلیغ دین [۱۰] «مغلوب» شکست خورده «فانتصر» انتقام مرا از ایشان بگیر { [۱۱] «منهبر» } تندبارنده. سخت ریزان. زیاد و فراوان { [۱۲] «البحرنا» } زمین را شق کردم { «خل امره قلبه» } به خاطر اجرای کاری که از ازل مقدر کرده ایم (هلاک آنان با طوفان) [۱۳] «ذات الوح» کشتی «دسر» میخ‌هایی که با آن تخته‌هایی به یکدیگر محکم بسته شده‌اند [۱۴] «لن کان کفر» برای کسی که به او کفر ورزیده شده بود (نوح علیه السلام) [۱۵] «ترکناها» آمده حادثه کشتی را به عنوان عبرت و اندرز باقی گذارديم «مذکر» پند گیرنده. عبرت گیرنده [۱۶] «اشیر» بیم دادن من [۱۷] «سرننا» القرآن للذكر» قرآن را برای تلاوت آسان ساخته‌ایم [۱۹] «ریح صرصرا» باد سرد و پیر سر و صدا «یرمى» روزهایی شوم برای ایشان [۲۰] «تنزع الناس» به سبب شدت وزش مردمان را از زمین برمی‌داشت و آنان را پرتاب می‌کرد «اعجاز» تنه‌های درخت خرما (اجسام دراز) «منقعر» از ریشه کنده شده (آنان همچون درختان خرما از بیخ برکنده شدند و نشانی از آنان باقی نماند) { [۲۲] «سرننا» } آسان ساخته‌ایم «مذکر» پندگیرنده { [۲۳] «نذر» } قوم صالح - «النذر» عبرتها [۲۴] «سعر» شدت عذاب و آتش یا دیوانگی [۲۵] «الذکر» وحی [۲۶] «غدا» روز قیامت «الاشیر» بسیار مغرور و متکبر [۲۷] «فتنه لهم» امتحان و آزمایش ایشان «اصطر» بر آزار آنان شکبیا باش و عجله مکن.

تلاوت آسان ساخته‌ایم [۱۹] «ریح صرصرا» باد سرد و پیر سر و صدا «یرمى» روزهایی شوم برای ایشان [۲۰] «تنزع الناس» به سبب شدت وزش مردمان را از زمین برمی‌داشت و آنان را پرتاب می‌کرد «اعجاز» تنه‌های درخت خرما (اجسام دراز) «منقعر» از ریشه کنده شده (آنان همچون درختان خرما از بیخ برکنده شدند و نشانی از آنان باقی نماند) { [۲۲] «سرننا» } آسان ساخته‌ایم «مذکر» پندگیرنده { [۲۳] «نذر» } قوم صالح - «النذر» عبرتها [۲۴] «سعر» شدت عذاب و آتش یا دیوانگی [۲۵] «الذکر» وحی [۲۶] «غدا» روز قیامت «الاشیر» بسیار مغرور و متکبر [۲۷] «فتنه لهم» امتحان و آزمایش ایشان «اصطر» بر آزار آنان شکبیا باش و عجله مکن.

[۲۸] «الْمَاءُ قَسَمَهُ بَيْنَهُمْ» آب چاهی که از آن می‌نوشتند، میان آنها و شتر تقسیم شده است (روزی برای شتر و روزی برای ایشان) «كُلُّ حَرْبٍ» هر نوبت و سهم از آب «مُنْصَرٌّ» که صاحب آن در نوبتش بر آن حاضر می‌شود [۲۹] «صَاحِبِهِم» مردی سبک عقل و بی‌باک

«فَنَعَطَى» با شمشیرش به شتر ضربه زد «فَعَقَرَ» شتر را نحر کرد [۳۱] «كَهَشِمٍ» مثل چوب خشک و خرد شده آغل «الْمُحْظَرِّ» کسی که از این چوپاها برای گوسفندان آغل درست می‌کند [۳۴] «حَاصِبًا» بادی که سنگریزه به طرف آنان پرت می‌کرد شب ایشان را نجات دادیم (کمی قبل از صبح) [۳۶] «بَطْشًا» فرو گرفتن سخت و همراه عذاب «فَقَالُوا بِالَّذِي» با شک و تردید بیم دادن‌ها را تکذیب کردند [۳۷] «أُرَادُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ» از لوط خواستند از جانبداری مہمانان دست بردارد و ایشان را در اختیار آنان بگذارد «فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ» آنان را کور کردیم یا چشمهایشان را از میان برداشتیم [۳۸] «صَبَّحَهُم» هنگام صبح به

وَبَيْنَهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قَسَمَهُ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ مُّخَضَّرٌ ۚ ۲۸ فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاتَىٰ فَعَقَرَ ۚ ۲۹ وَكَفَّ كَانُ عَذَابِي وَنَذِيرِ ۚ ۳۰ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيِّحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمٍ لِّلْحَظِيرِ ۚ ۳۱ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّذَكِّرٍ ۚ ۳۲ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنَّذْرِ ۚ ۳۳ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا ۖ إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ۚ ۳۴ نِعْمَةٌ مِّنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ۚ ۳۵ وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنَّذْرِ ۚ ۳۶ وَلَقَدْ رَوْدُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ ۖ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذِيرِ ۚ ۳۷ وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقَرٌّ ۚ ۳۸ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذِيرِ ۚ ۳۹ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّذَكِّرٍ ۚ ۴۰ وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذْرُ ۚ ۴۱ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ۚ ۴۲ أَكْفَرًا مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ أُولَئِكَ ۚ أَمَلَكُم بَرَآءَةً فِي الزُّبُرِ ۚ ۴۳ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنْصَرُونَ ۚ ۴۴ سَيَهَرُمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الدُّبُرَ ۚ ۴۵ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذْهَىٰ وَأَمَرٌ ۚ ۴۶ إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ۚ ۴۷ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ۚ ۴۸ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۚ ۴۹

سراغشان آمد «بُكْرَةً» اول روز «سَقَرَ» بیایی ادامه داشت تا نابودشان کرد [۴۲] «فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ» ایشان را هلاک کردیم، هلاک کردن [۴۳] «أَمَلَكُم بَرَآءَةً» یا در کتابهای آسمانی برایتان امان‌نامه‌ای نسبت به کفر و گناهانتان، نازل شده است [۴۴] «نَحْنُ جَمِيعٌ» ما جمعیت متحد هستیم «مُنْصَرُونَ» تیرومند و شکست‌ناپذیر [۴۵] «يَوْمَ يُقْرَنُ الدُّبُرُ» شکست خورده می‌گیرند «السَّاعَةُ أَذْهَىٰ» عذاب قیامت بلایی عظیم‌تر است «أَمَرٌ» تلخ‌تر از عذاب دنیا [۴۶] «سُعُرٍ» آتش شعله‌ور یا دیوانگی [۴۸] «مَسَّ سَقَرَ» عذاب جهنم را که لمس کردن آن برای نابودی انسان کافی است [۴۹] «بِقَدَرٍ» به اندازه لازم، بر نظامی محکم.

[۵۰] «أَمْرًا» فرمان ما به چیزی که پیدایش آن را اراده کنیم «الْأَوَّاهِدَةَ» یک کلمه یعنی «کن» (کنایه از سریع ترین زمان ممکن برای پیدایش است) «كَلِمَةٍ» مثل یک نگاه سریع و با عجله [۵۱] «أَيُّهَا الْمَلِكُ» امثال

شاه در پیروی از کفر [۵۲]

لِلْمَلَائِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ

۵۳۱

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

«الزُّبُرِ» کتابهای اعمال [۵۳]

«سَطْرًا» نوشته شده در لوح

محفوظ { «نَهْرٍ» نهر، جویبار }

[۵۵] «مَقْعِدِ صِدْقٍ» مجلس

حق، مجلس راستی آشکارا و

نهان.

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

[۲] «عَلَّمَ الْقُرْآنَ» به انسان

قرآن را یاد داد [۴] «عَلَّمَهُ

الْبَيَانَ» به او بیان و

برده برداری از معنی مقصود

را یاد داد [۵] «يُحْسِبَانِ» با

حسابی منظم و زمان مقدر و

معلوم در گردش هستند [۶]

«التَّجْمِ» گیاهی که می‌روید

و ساقه ندارد مثل: گیاه

تروتازه. «يَسْجُدَانِ» خاضع

و فرمانبردار خداوند در

کاری که برای آن خلق

شده‌اند [۷] «وَضَعَ الْمِيزَانَ»

عدالت را نازل کرد و مردمان

را به آن دستور فرمود [۸]

«أَنْ لَا تَطْغَوْا» تا اینکه از

عدالت و حق تجاوز نکنید

[۹] «بِالْقِسْطِ» عادلانه

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ۝ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا
أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
فِي الزُّبُرِ ۝ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ
فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ۝ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْدِرٍ ۝

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

الْبَيَانَ

التَّجْمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُ ۝ ۱ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۝ ۲ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۝ ۳
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۝ ۴ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۝ ۵ وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۝ ۶ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۝ ۷
أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۝ ۸ وَأَقِيمُوا الزُّنُوزَ بِالْقِسْطِ
وَلَا تَحْسُرُوا الْمِيزَانَ ۝ ۹ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۝ ۱۰
فِيهَا فَكْهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ۝ ۱۱ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
وَالرَّيْحَانُ ۝ ۱۲ فَيَا أَيُّهَا الْآءِ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۱۳ خَلَقَ
الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ ۝ ۱۴ وَخَلَقَ الْجَانَّ
مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ ۝ ۱۵ فَيَا أَيُّهَا الْآءِ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۱۶

«الْأَحْسِرُوا الْمِيزَانَ» وزن را نگاهید [۱۰] «الْأَرْضَ وَضَعَهَا» زمین را وسیع و گسترده کرد «لِلْأَنَامِ» برای

خلایق: انسان، جن و... [۱۱] «الْأَكْمَامِ» غلافی که قبل از پدیدار شدن میوه روی آن است [۱۲] «الْعَصْفِ» کاه،

برگ خشکی که چهارپایان آن را می‌خورند و باد به آسانی آن را می‌ریزند «الرَّيْحَانُ» گیاهی خوشبو [۱۳]

«لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ» کدام یک از نعمت‌های خداوند متعال را «تکذبان» انکار می‌کنید (مخاطب ثقلین است)

[۱۴] «صَلْصَلًا» گل خشکیده‌ای که با زدن تلنگری به صدا درمی‌آید [۱۵] «مَارِجًا» مثل گل پخته شده،

سفال [۱۶] «مَارِجًا» شعله صاف و بدون دود.

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ۱۷ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۱۸
 مَجَّ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ۱۹ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ۲۰ فَيَا أَيُّهَا
 الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۱ يُخْرِجُ مِنْهُمَا الْمَوْءُودُ وَالْمَرْجَاتُ ۲۲ فَيَا
 أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۳ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ۲۴
 فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۵ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۲۶ وَيَبْقَى
 وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۲۷ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۸
 يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۲۹ فَيَا
 أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۰ سَنُفِغُ لَكُمْ آيَةَ الْفُلَانِ ۳۱ فَيَا
 أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۲ يَمَعْشَرُ الْحِينَ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ
 أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَطْوَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ
 إِلَّا بِإِذْنِ ۳۳ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۴ بُرْسُلٌ عَلَيْكُمَا
 سُورَةٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْصِرَانِ ۳۵ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا
 تُكَذِّبَانِ ۳۶ فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ۳۷
 فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۸ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ
 إِنْسٌ وَلَا جَانٌ ۳۹ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۴۰

و زمین را بپایید (غی توانید) «بَطْلَانِ» با نیرو و زور (بعید است که برایتان میسر شود) [۳۵] «سُورَةٌ» شعله

خالص و بدون دود «نُحَاسٌ» مس مذاب که پوسته‌ها و شکلهایشان را بریان می‌کند «الْمُتَصِمِرَانِ» کسی را

غمی یابید که شما را یاری کند و عذاب را از شما دور کند [۳۷] «فَكَانَتْ وَرْدَةً» مثل گل، قرمز شود «كَالْدِّهَانِ»

مثل جرم سرخ. همچون روغن داغ روان می‌گردد [۳۹] «فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ» در آن روز از آنان درباره

گناهانشان پرسش نمی‌گردد تا از نگاهشان دانسته شود زیرا خداوند از آن باخبر است (یعنی علتی برای سؤال

کردن از گناهانشان وجود ندارد زیرا آن گناهان ثبت و ضبط شده‌اند).

[۴۱] «سیاهم» از روی علامتشان (سیاهی رو و کبودی چشم) «فِرْعَوْنُ الْكَافِرُ» فرشتگان عذاب موهای پیشانی آنان را می‌گیرند (پیشانی و پاهایشان را به هم جمع می‌کنند سپس در آتش انداخته می‌شوند) [۴۴] (هم آن) آب بسیار داغ و

يَعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأُقْدَامِ ١١ فَيَايَ
ءَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ١٢ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكْذِبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ
١٣ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِئٍ آوٍ ١٤ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ
١٥ وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ١٦ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ
١٧ ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ١٨ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ١٩ فِيهَا عِصَانٍ
تَجْرِيَانِ ٢٠ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ٢١ فِيهَا مِنْ كُلِّ ثَمَةٍ
زَوْجَانِ ٢٢ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ٢٣ مُتَّكِئِينَ عَلَى فُرُشٍ
بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَحَى الْجَنَّتَيْنِ دَانِ ٢٤ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا
تُكْذِبَانِ ٢٥ فِيهِنَّ قِصَصَاتُ الطُّرَفِ لَمْ يَطْمِئِنَّ إِلَاسٌ قَبْلَهُنَّ
وَلَا جَانٌّ ٢٦ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ٢٧ كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ
وَالْمَرْجَانُ ٢٨ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ٢٩ هَلْ جَزَاءُ
الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ٣٠ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ
٣١ وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ٣٢ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ
٣٣ مُدْهَمَّتَانِ ٣٤ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ٣٥ فِيهَا
عِصْنَانِ نَضَّخَتَانِ ٣٦ فَيَايَ الْآءِ رِيكُمَا تُكْذِبَانِ ٣٧

کمتر از آنها (که آن دو جای اصحاب عین است) [۶۴] **«مَد هَامِتَان»** بسیار سر سبز، سبز پررنگی که مایل به سیاهی است [۶۶] **«نَصَاخْتَان»** دو چشمه در حال فوران که آب آن قطع نمی شود

۵۰۵- قال رسول الله ﷺ: «لا تَزُولُ قَدَمَا عِيدِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عَمْرِهِ فَيَمُوتَ أَوْ تُفْنَأَ؟ وَعَنْ عِلْمِهِ فَيَمُوتَ أَوْ يُفْنَى؟ وَعَنْ مَالِهِ مَنْ أَيْنَ إِنْ كُنْتُمْ بِهِ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ؟ وَعَنْ جِسْمِهِ فَيَمُوتَ أَوْ يُبْلَأُ؟». أخرجه الترمذي و قال: حديث حسن صحيح.

بیامیر - ﷺ فرمود: «در قیامت گامهای بنده میخکوب است تا اینکه از او سؤال شود عمرش را در چه راهی صرف کرده است؟ دانشش را در چه راهی بکار برده است؟ مالش را از چه راهی بدست آورده است و در چه راهی خرج کرد است؟ جسمش را در کدام راه پیر کرده است؟».

{ [۶۸] «لَا تَكُنْ» میوه (انواع میوه‌ها) «الْجَلَل» درخت خرما «رَمَان» انار { [۷۰] «خَيْرَاتُ حَسَن» زنانی با اخلاق نیکو و صورت زیبا [۷۲] «حُور» زنان بهشت (که سفیدی چشمان بسیار سفید و سیاهی آن نیز بسیار سیاه است) «مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ» ۵۳۴ سُورَةُ الْوَاقِعَةِ

مَحْدَره و محبّه در خانه‌هایی از سروراید (هیچ یک از کارهایشان ناپسند نیست) [۷۶] «وَلَدٌ» بالشها. فرشهای بلند شده «عَبْرِي» فرشهای دارای پرز نازک و نرم که خداوند آن را به عنوان نمونه ذکر می‌کند [۷۸] «تَبَارَكَ» بلندمرتبه است. دارای خیر و احسان فراوان است «ذِي الْجَلَال» دارای عظمت و بی‌نیازی مطلق «الْاِکْرَام» فضل کامل و احسان.

سورة الواقعة

[۱] «وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ» قیامت برپا شود [۲] «لَوْعَتِهَا» هنگام رخ دادن آن «كَادِيَةً» تکریب‌کننده‌ای که وقوع آن را انکار کند، آنگونه که در دنیا انکار می‌کرد [۳] «خَافِضَةً» پایین آورنده گناهکاران به دوزخ «رَافِعَةً» بالا برنده مومنان به بهشت [۴] «رُجَّتِ الْأَرْضُ» زمین

سخت به تکان و لرزه انداخته شد [۵] «ثُلُثُ الْجِبَالِ» کوهها مثل آرد، پودر گردانده شد [۶] «هَبْلًا مَّهِلًا» غبار پراکنده [۷] «أَرْوَاجًا» انواع [۸] «فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ» کسانی که نامه اعمالشان به دست راستشان داده می‌شود [۹] «أَصْحَابُ الشَّامَةِ» کسانی که نامه اعمالشان به دست چپشان داده می‌شود [۱۳] «ثَلَاثَةً» جماعت زیاد (من الأولین) از ملتهای گذشته [۱۵] «سُرُرٌ مَوْضُونَةٌ» تخت‌های زربافت.

۵۰۶ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الْكَافِرُ فِي ظِلِّهَا مائة عامٍ لَا يقطعها». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «در بهشت درختی هست که سوار ضحلال در سایه آن حرکت می‌کند ولی به انتهای آن نمی‌رسد».

فِيهَا فَائِكُهُمْ وَنَخْلٌ وَرَمَانٌ ۝ ۶۸ ۝ فَيَأْتِيءُ الْآءَ رَيْكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۶۹ ۝ فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حَسَنَاتٌ ۝ ۷۰ ۝ فَيَأْتِيءُ الْآءَ رَيْكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۷۱ ۝ حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ۝ ۷۲ ۝ فَيَأْتِيءُ الْآءَ رَيْكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۷۳ ۝ لَمْ يَطْمِئِنَّ عَنْ قَبْلِهِمْ وَلَا جَانٌ ۝ ۷۴ ۝ فَيَأْتِيءُ الْآءَ رَيْكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۷۵ ۝ مُتَّكِئِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضِرٍ وَعَبْرِي حَسَنَاتٍ ۝ ۷۶ ۝ فَيَأْتِيءُ الْآءَ رَيْكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۷۷ ۝ نَبْرَكَ أَسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝ ۷۸

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ ۱۱ آیاتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝ ۱ ۝ لَبَسَ لَوْعَتُهَا كَازِبَةٌ ۝ ۲ ۝ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ۝ ۳ ۝ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ۝ ۴ ۝ وَيُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ۝ ۵ ۝ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ۝ ۶ ۝ وَكُنُفٌ أَرْوَاجًا ۝ ۷ ۝ فَاصْحَبْ أَلَمِيْمَةً مَّا أَصْحَبُ الْمَيْمَنَةِ ۝ ۸ ۝ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَّا أَصْحَبُ الْمَشْأَمَةِ ۝ ۹ ۝ وَالسَّيِّفُونَ السَّيِّفُونَ ۝ ۱۰ ۝ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۝ ۱۱ ۝ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۝ ۱۲ ۝ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ۝ ۱۳ ۝ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۝ ۱۴ ۝ عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ ۝ ۱۵ ۝ مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ۝ ۱۶

[۱۷] «وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ» پسرکان خدمتکار که همیشه به حالت نوجوانی می مانند و هرگز تغییر نمی کنند [۱۸] {«أَكْوَابُ» جمع کوب: قدح. لیوان «أَبَارِقُ» جمع ابریق: کوزه دارای دسته و لوله «كَأْسٍ» جام} «مِنْ شَعِيرٍ» از

شرابی که از چشمه ها جاری می گردد [۱۹] «لَا يَصْدَعُونَ عَنَّا» با نوشیدن آن مثل شراب دنیا سردرد نمی گیرند

{«لَا يُزِفُونَ» با نوشیدن آن عقل را از دست نمی دهند [۲۰] «فَاكِهِةٌ» میوه «مَتَا»

بختیزون» از میوه هایی که خودشان بخوانند و برگزینند

[۲۱] «لَحْمٌ» گوشت «طِيرٌ» پرنده «بِشَهْوٍ» اشتیاء

کنند. بخوانند [۲۲] «حَوْزٌ» سیاه چشمان «عَيْنٌ» درشت چشمان} [۲۳]

{«الْوَلَدُ الْمَكُونُ» مروارید پوشیده شده در صدفها [۲۵]

{«لَقَا» سخن بی فایده. باطل. زشت «وَلَا تَنَالُهَا» و نه گناه آلود [۲۷] «بَسِيرٌ»

درخت کنار (درختی با سایه فراخ) [۲۸] «مُخَضَّرٌ» بدون خار. یا خار بریده [۲۹]

{«طَلِمٌ» درخت موز یا مشابه آن «مُضَوِّدٌ» متراکم. روی هم انباشته شده که از پایین به بالا مملو از میوه است [۳۰]

{«ظِلٌّ مُدْمَدٌ» سایه همیشگی که خورشید آن را محو نمی کند [۳۵] «أَنشَأْتُمْ» آنان (همسران) را از نو آفریده ام [۳۷]

{«عُرُبًا» جمع عروب. زنی که عفت و عشق و علاقه خود را به شوهرش نشان می دهد «أَرْبَابًا» زنان همسن و سال [۳۸] «أَصْحَابُ الْيَمِينِ» آنان را برای سعادتمندان خلق کرده ام [۴۲] «حَرَمٌ» باد بسیار سوزان «حَمِيمٌ»

آب داغ و جوشان [۴۳] «حَرَمٌ» رود بسیار سیاه و گرم [۴۴] «لَا يَارِي» نه خنک است «وَلَا يَحْرِمُ» و نه مفید فایده ای است [۴۵] «مَعْرَبِينَ» افراد خوشگذران و مست و مغرور فزونی نعمت} [۴۶] «لَحِيشَتُهُ» گناه بزرگ (شرک).

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ ۱۷ يَا أَكْوَابُ وَأَبَارِقُ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ

۱۸ لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزِفُونَ ۱۹ وَفَكِهِةٌ مِمَّا يَخْتَارُونَ

۲۰ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۲۱ وَحَوْزٌ عَيْنٌ ۲۲ كَأَمْثَلِ الثَّلَاثِ

الْمَكُونِ ۲۳ جَزَاءُ يَمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۴ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا

تَأْتِيًا ۲۵ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ۲۶ وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ

الْيَمِينِ ۲۷ فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ۲۸ وَطَلْحٍ مَبْثُورٍ ۲۹ وَظِلٍّ مُتَدَوِّرٍ

۳۰ وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ۳۱ وَفَكِهِةٍ كَثِيرَةٍ ۳۲ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا

مَمْنُوعَةٍ ۳۳ وَفُرُشٍ مَرْقُوعَةٍ ۳۴ إِنَّا أَنشَأْنَهُمْ إِنشَاءً ۳۵ فَبَعَثْنَهُمْ

أَتْبَارًا ۳۶ عُرُبًا أَتْرَابًا ۳۷ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ۳۸ ثَلَاثَةٌ مِنْ

الْأَوَّلِينَ ۳۹ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۴۰ وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ

الشِّمَالِ ۴۱ فِي سَمُودٍ وَحَمِيمٍ ۴۲ وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ ۴۳ لَا بَارِدٍ

وَلَا كَرِيمٍ ۴۴ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ۴۵ وَكَانُوا يُصِرُّونَ

عَلَى الْحِنْتِ الْعَظِيمِ ۴۶ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

وَعِظْمًا إِيَّا نَالَمَبْعُوثُونَ ۴۷ أَوَآبَاءُونَا الْأَوَّلُونَ ۴۸ قُلْ إِنَّا

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۴۹ لَمَجْجُوعُونَ إِلَى مِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ۵۰

{«ظِلٌّ مُدْمَدٌ» سایه همیشگی که خورشید آن را محو نمی کند [۳۵] «أَنشَأْتُمْ» آنان (همسران) را از نو آفریده ام [۳۷]

{«عُرُبًا» جمع عروب. زنی که عفت و عشق و علاقه خود را به شوهرش نشان می دهد «أَرْبَابًا» زنان همسن و سال [۳۸] «أَصْحَابُ الْيَمِينِ» آنان را برای سعادتمندان خلق کرده ام [۴۲] «حَرَمٌ» باد بسیار سوزان «حَمِيمٌ»

آب داغ و جوشان [۴۳] «حَرَمٌ» رود بسیار سیاه و گرم [۴۴] «لَا يَارِي» نه خنک است «وَلَا يَحْرِمُ» و نه مفید فایده ای است [۴۵] «مَعْرَبِينَ» افراد خوشگذران و مست و مغرور فزونی نعمت} [۴۶] «لَحِيشَتُهُ» گناه بزرگ (شرک).

{ ۵۱ } { الشَّارُونَ } گمراهان { ۵۲ } زقوم درختی بسیار کریه در آتش { ۵۳ } مائون پرکنندگان { ۵۴ } { الشَّارُونَ } نوشندگان { الحیم } آب داغ و جوشان { ۵۵ } { الحیم } شتر تشنه‌ای که سیراب نمی‌گردد

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

۵۳۶

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

{ ۵۶ } { هَٰذَا زُفَرٌ } این جزاء آماده شده آنان است { یوم } الدین روز حساب و جزاء (روز قیامت) { ۵۷ } { فلو } لا تصدقون پس چرا به زنده شدن ایمان نمی‌آورید { ۵۸ } { افرایتم } مرا آگاه کنید { مائون } منی که به داخل رحم‌ها می‌جهانید { ۵۹ } { تخلفونه } آنها را به شکل انسان کامل خلق می‌کنید { ۶۰ } { یسرقین علی أن } کسی بر ما چیره نمی‌شود از اینکه به جای شما آفریده‌هایی شبیه شما در انسان بودن، اما بهتر از شما را بیافرینم { ۶۱ } { انشیکم فیا } و شما را به صورت زشتی که برای شما قابل تصور نیست، دوباره خلق کنیم { ۶۲ } { النشأة الأولى } آفرینش نخستین آنان در دنیا { تذکرون } از قدرت خدا بر زنده کردنشان متذکر نمی‌شوید { ۶۳ } { لو ما تحزنون } آنچه بذرش را در زمین می‌کارید و

ثُمَّ إِنِّكُمْ أَنِيَّا الصَّالُونَ الْمَكِيدُونَ ۵۱ لَا كُفُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زُفَرٍ ۵۲
فَالْإِنُّ مِنْهَا الْبَطُونَ ۵۳ فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۵۴ فَشَرِبُونَ
شُرْبَ الْحَمِيمِ ۵۵ هَذَا نَزْلُكُمْ يَوْمَ الدِّينِ ۵۶ نَحْنُ خَلَقْنَكُمْ فَلَوْلَا
تُصَدِّقُونَ ۵۷ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ۵۸ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ
الْخَالِقُونَ ۵۹ نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ۶۰
عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ۶۱ وَلَقَدْ
عَاشَتْهُ الشَّاةُ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ۶۲ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ
۶۳ أَأَنْتُمْ تَرْزَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ۶۴ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ
حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ۶۵ إِنَّا لَمَغْرُمُونَ ۶۶ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ
۶۷ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ۶۸ أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ
أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ۶۹ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ أَمْحًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ
۷۰ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۷۱ أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ
نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ۷۲ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَرَمَعًا لِلْمُقْوِينَ
۷۳ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۷۴ فَلَا أُقْسِمُ
بِمَوْقِعِ الْجُبُورِ ۷۵ وَإِنَّهُ لَفَقْسٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۷۶

بقره

در آن کار می‌کنید { ۶۵ } { حطاما } گیاه خشک و پریر شده و بی‌فایده { ففکرون } شدید { ففکرون } از خراب شدن آن شگفت زده می‌شوید و می‌گویید... { ۶۶ } { المغرمون } زیان دیدگان { ۶۷ } { بل نحن محرومون } محروم بودن از محصول برای ما مقدر شده است { ۶۹ } { المزن } ابر سفید { ۷۰ } { امحاجا } تلخ، بسیار شور { ۷۱ } { اورون } برمی‌افروزید { ۷۲ } { نجرتها } درخت عقار و درخت مرخ (که عرب به وسیله آنها جرقه تولید می‌کردند و آتش برمی‌افروختند) { ۷۳ } { متاعا } وسیله منفعت برای مسافران در سرزمین خالی از سکنه که به وسیله آن دو چوب آتش تولید کنند.

[۷۸] ﴿فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ﴾ در کتابی محفوظ در برابر تحریف [۷۹] ﴿الْمُطَهَّرُونَ﴾ کسانی که از حدت اکبر و اصغر پاک باشند (جمله خبری و به معنی نهی است) [۸۱] ﴿مُتَوَكِّلُونَ﴾ سهل انگاری می کنید یا شک می کنید یا آن را

تکذیب می کنید [۸۲]

الْمُتَوَكِّلُونَ وَالْمُتَوَكِّلُونَ

۵۳۷

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ

﴿يُحِيلُونَ رِزْقَكُمْ﴾ تکذیب

کردن را بهره خود از نعمت

می کنید [۸۳] ﴿بَلَفْتِ

الْحُلُقُومِ﴾ هنگام مرگ روح به

گلوگاه برسد [۸۴] ﴿وَأَنْتُمْ

حِينَئِذٍ تَنْظُرُونَ﴾ و شما در این

هنگام که روح به گلوگاه

می رسد، می بینید [۸۵] ﴿وَأَنْتُمْ

عَنْ أَقْرَبَ إِلَيْهِ﴾ و ما با علم و

قدرت مان به او نزدیک تریم

[۸۶] ﴿فَلَوْلَا﴾ پس چرا نه

﴿غَيْرِ مَدِينِينَ﴾ افراد

بی حساب و جزاء، افراد

نافرمان [۸۷] ﴿تَرْجِعُونَهَا﴾

روح را بعد از اینکه به گلوگاه

رسید، به جسم بازگردانید

﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ اگر راست

می گوید و خیال می کنید که

خداوند مردگان را زنده

می کند [۸۹] ﴿الْمَرْجُوعِ﴾

استراحت، یا رحمت یا شادی

و سرور بهره آنان می گردد

﴿وَرِجَانٍ﴾ گیاه خوشبو (رزق

نیکو) [۹۰] ﴿أَصْحَابِ الْيَمِينِ﴾

سعادتمندان [۹۱] ﴿فَلَا

إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ ۝ ۷۷ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ۝ ۷۸ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا
الْمُطَهَّرُونَ ۝ ۷۹ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ ۸۰ أَفِيْهِذَا الْحَدِيثِ
أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ۝ ۸۱ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكْذِبُونَ ۝ ۸۲ فَلَوْلَا
إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ۝ ۸۳ وَأَنْتُمْ حِينْذٍ تُنْظُرُونَ ۝ ۸۴ وَنَحْنُ أَقْرَبُ
إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ۝ ۸۵ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ
۝ ۸۶ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ ۸۷ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ
۝ ۸۸ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ ۝ ۸۹ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ
الْيَمِينِ ۝ ۹۰ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ۝ ۹۱ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ
الْمُكْذِبِينَ الضَّالِّينَ ۝ ۹۲ فَقُلْ مِنْ حِمِيمٍ ۝ ۹۳ وَتَصْلِيَةٌ جَمِيمٍ
۝ ۹۴ إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ۝ ۹۵ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝ ۹۶

سُورَةُ الْحَدِيدِ ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ ۱ لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ ۲
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ ۳

لَكَ﴾ فرشتگان رحمت هنگام مرگ به او می گویند: سلام و درود بر تو [۹۳] ﴿فَقُلْ﴾ وسیله پذیرایی ﴿حَمِيمٍ﴾ آب بسیار داغ [۹۴] ﴿تَصْلِيَةٌ جَمِيمٍ﴾ چشیدن گرمای آتش. داخل کردن در آتش ﴿إِنَّ هَذَا﴾ قطعاً این (چیزهایی که در این سوره راجع به سابقون، اصحاب یمن و اصحاب شمال آمده است) [۹۵] ﴿عَلَى الْيَمِينِ﴾ یقین حق و ثابت و عین واقعیت [۹۶] ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ﴾ خداوند جل و علا را از هر چیز که شایسته کمال او نیست، منزّه بدان.

سُورَةُ حَلَقٍ [۱] ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ﴾ خداوند را از چیزی که لایق به کمال او نیست، تقدیس می کند ﴿الْعَزِيزُ﴾ توانای چیره که هیچ کس نمی تواند بر او غلبه پیدا کند [۳] ﴿الْمُؤْتِي﴾ بودنش سابق بر همه موجودات است ﴿الْآخِرُ﴾

پس از نابودی همه موجودات، باقی است **الظَّاهِرُ** پیدایا، با نشانه‌هایش که بر وجود او دلالت می‌کند **الْبَاطِنُ** آن که حواس به او احاطه ندارد و عقلها، او را درک نمی‌کند [۴] **{لِيَسْئَلَهُمُ الْيَوْمَ}** در شش روز. مراد شش دوره است **{اَسْتَوَى}** عمل العرش بر تخت

(فرمانروایی کائنات) قرار گرفت؛ قرار گرفتی که شایسته کمال او است **«مایلج»** **«لِلْأَرْضِ»** آنچه به زمین داخل می‌شود از قبیل: باران و... **«مایلج فیها»** و آنچه بدان بالا رود مثل: فرشتگان و اعمال **«ار موعکم»** و او با شما است به وسیله علمش که بر هر چیز احاطه دارد [۶] **«یوج النیل»** شب را داخل می‌کند **«لَمَاتِ الصُّورُ»** نیت‌های پنهان در سینه‌ها [۷] **«مستخلفین فی»** غایبده اموال. {غایبده خدا در صرف اموال و دادن آن به افراد مستحق} [۱۰] **«و ما لکم الا تنفقوا»** از اینکه انفاق و بخشش نمی‌کنید چه هدفی دارید (هیچ هدفی ندارید، پس در راه خدا بخشش کنید) **«میراث السموات»** بازگشت همه اشیاء به سوی خداوند است **«قبل الفتح»**

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ ۱
يُورِجُ الْآيِلَ فِي النَّهَارِ وَيُورِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝ ۲
مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ۝ ۳
وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِنُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ ۴
هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَلَى عَبْدِهِ ۝ ۵
أَيَّتَ بَيْتَ يَسْتَلِخِرُكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ۝ ۶
وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَّكَ أَكْثَرَ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلَوْا وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ أَحْسَنَ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ ۱۰
مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ، وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ۝ ۱۱

قبل از فتح مکه، یا صلح حدیبیه **«اَسْتَوَى»** یاداش بسیار نیک (بهشت) [۱۱] **«تقرض الله»** دارایی‌اش را در راه خدا انفاق کند **«قرضا حسنا»** برای خدا و با طیب خاطر ببخشد **«قضاعقه له»** تا بر مقدار پاداشش بیفزاید.

۵۰۷- قال رسول الله - ﷺ -: «يا ابن آدم! إنك أن تذلَّ الفضل خيرٌ لك وأن تُعيبَكَ شرٌّ لك ولا تلامُ على كفافٍ، وأبدأُ بينَ تعولُ والِدُ الغُلبا خيرٌ من الِيدِ السُّفلى». أخرجه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای فرزند آدم! اگر آنچه از مایحتاج خود را که اضافه داری انفاق کنی، برایت بهتر است و اگر آن را نگاه داری برایت بد است و به سبب نگهداشتن آنچه برایت کفایت می‌کند، ملامت نمی‌گیری، در نطقه دادن از خانواده‌ات آغاز کن و دست بالا (صدقه‌دهنده) از دست پائین (صدقه‌گیرنده) بهتر است.»

[۱۳] «نظرونا» به ما نگاه کنید. یا منتظر ما بمانید (تسبیح) شعله و نوری بگیریم (با نور شما راهیاب شویم) (المؤمنون) بخواید (الضرب بينهم سور) میان منافقان و مؤمنان مانعی قرار داده می‌شود (میان بهشت و جهنم)

سُورَةُ الْمُؤْمِنِينَ

۵۳۹

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(له باب) دری دارد که به

بهشت می‌رسد (باطنه)

داخل دیوار (سمتی که مؤمنان

در آن هستند) (ظاهره)

خارج آن (سمتی که منافقان

در آن هستند، آتش) (من

قبله) از جهت آن [۱۴]

(مبادونهم) منافقان مؤمنان

را صدا می‌زنند (نستم

السلام) با نفاق خویش را

ناپود کرده‌اید (ترضهم)

منتظر بودید که بلایی بر سر

مؤمنان بیاید و همه ناپود

شوند (لستم) درباره دین و

صدق پیامبر شک داشتید

(فرستمكم الامان)

آرزوهایتان که ناپودی اسلام

بود، شما را گول زد (الغور)

شیطان و هر فریبکاری که

انسان را از خدا غافل کند

[۱۵] (ما اركم النار) جایگاه

شما که بدان برمی‌گردید،

آتش است (هي مولاكم)

آتش برایتان بهتر است،

یاورتان است [۱۶] (الم یان

للذين) آیا وقت آن برای

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
بُشْرَتُكَ الْيَوْمَ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۱۲ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ
ءَامَنُوا انظُرُوا نَفْلًا مِنَّا لَا يَسْأَلُونَ عَنْ أَعْمَالِهِمْ يُفْضَرُ بَيْنَهُمْ
سُورَةٌ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهَرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
الْعَذَابُ ۱۳ يٰۤأَنفُسُ الَّتِي أُتِيَ بِكُمْ كَذِبًا وَأَنتُمْ كُنْتُمْ كَافِرِينَ ۱۴
فَإِنَّكُمْ كُنْتُمْ تُنَادُونَهُمْ لَمْ تَأْمُرُواهُمْ بِالْإِيمَانِ فَيَكُونُوا يَوْمَ
الْعِلَاقِ يُنَادُونَ الَّذِينَ يَدْعُونَهم إِلَى الْإِيمَانِ قَالُوا إِنَّا أَنفُسُنَا
كَافِرَةٌ ۱۵ يٰۤأَنفُسُ الَّتِي أُتِيَ بِكُمْ كَذِبًا وَأَنتُمْ كُنْتُمْ كَافِرِينَ ۱۶
فَإِنَّكُمْ كُنْتُمْ تُنَادُونَهم لَمْ يَأْمُرُواهم بِالْإِيمَانِ فَيَكُونُوا يَوْمَ
الْعِلَاقِ يُنَادُونَ الَّذِينَ يَدْعُونَهم إِلَى الْإِيمَانِ قَالُوا إِنَّا أَنفُسُنَا
كَافِرَةٌ ۱۷ يٰۤأَنفُسُ الَّتِي أُتِيَ بِكُمْ كَذِبًا وَأَنتُمْ كُنْتُمْ كَافِرِينَ ۱۸

مؤمنان فرزانسیده است که... (لذكر الله) به هنگام یاد حساب و جزاء خدا (الذين آمنوا) یهود و نصاری (الاحد) زمان. فاصله زمانی میان ایشان و پیامبرانشان [۱۷] (هي الارض) دها را با یاد خدا زنده می‌گرداند آن گونه که باران زمین مرده را زنده می‌کند و در آن گیاه می‌رویند.

۵۰۸- کان ابن عمر - رضی الله عنه - يقول: «إذا أميئت فلا تنتظر الصباح، وإذا أصبحت فلا تنتظر المساء، وخذ من صحتك لمرضك ومن حياتك لموتك». أخرجه البخاري

ابن عمر - رضی الله عنه - می‌گفت: «هرگاه شب شد منتظر صبح مباحش، و هرگاه صبح شد منتظر شب مباحش، از سلامتی برای وقت بیماری و از زندگی برای مرگ فایده بگیر.»

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّاهِدَةُ
عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا ۖ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۝۱۱ اَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ
وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ بِنَائِهِ ۖ ثُمَّ يَسِيحُ فترثه
مُضْفَرًا ۖ ثُمَّ يَكُونُ حُطُمًا ۖ وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ
مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ ۚ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمْتَعٌ ۚ الْعُرُورُ ۝۱۰
سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ
اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝۱۱ مَا أَصَابَ
مِن مُّصِيبَةٍ فِى الْأَرْضِ وَلَا فِى أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِى كِتَابٍ
مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝۱۲ لِّكَيْلَا
تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۚ إِنَّكُمْ وَالدَّارُ
لَا يَحِبُّ كُلَّ مَحْتَالٍ فَخُورٍ ۝۱۳ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبَخْلِ وَمَن يَبْخُلْ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۝۱۴

[۲۵] { **بِالنَّاسِ** } با دلایل واضح و معجزات روشن **الکتاب** مراد همه کتابهای آسمانی است { **الْإِنشَاء** } قوانینی که بدانها حق و باطل از هم تشخیص داده شوند **بِالنَّاسِ** با عدالت { **أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ** } آهن را

سُورَةُ الْحَدِيدِ

۵۴۱

الْإِنشَاء وَالْحَدِيدِ

آفریده ایم. یا برای مردم مهیا کرده ایم **بِالنَّاسِ** نیرو { **مَنْ يَخْشُهُ** } چه کسی خدا را یاری می کند { [۲۶] **فَرَزْنًا** } فرزند آن دو { [۲۷] **فَقِيَّتًا** } علی آثارهم } به دنبالشان روانه و مبعوث کرده ایم { **رَهْبَانِيَّةً** } مبالغه و افراط در تعبد و ترک زنان و دیرنشینی { **أَبْتَدَعُوهَا** } آن را پدید آورده اند و بر خود واجب کرده اند { **مَا كَتَبْنَا عَلَيْهِنَّ** } ما آن را برایشان واجب نکرده ایم بلکه خود آن را پدید آورده اند { **إِلَّا ابْتِغَاءَ** } رضوان الله فاعوها... } اما خودشان برای رضای خدا آن را انجام می دادند، اما آن چنان که باید آن را مراعات نکردند (نسل های بعدی آن را ضایع کردند و به دین عیسی - **ع** - کفر ورزیدند) [۲۸] { **كُفْلَيْنِ** } دو نصیب. دو پادشاه (پاداشی در دنیا و دیگری در آخرت) { **تَمْشُونَ** }

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَبْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝۵۵ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝۵۶ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى عَائِثٍ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَابِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝۵۷ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرُسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كُفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَجَعَلَ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝۵۸ لَيْلًا يَعْلَمُ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝۵۹

{ **تَمْشُونَ** } در پرتو آن حرکت کنید { [۲۹] **لَيْلًا يَعْلَمُ** } این را به شما یاد داد تا بدانند... { «لا» زائد است. }

۵۴۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - **ﷺ** - : «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا تُؤْذِي جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصُحْتُ». متفق عليه
پیامبر - **ﷺ** - فرمود: «کسی که به خدا و روز آخرت ایمان دارد نباید همسایه اش را اذیت کند، و کسی که به خدا و روز آخرت ایمان دارد باید با مهربانی با اکرام و احترام رفتار نماید و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید هنگام سخن گفتن سخنان خوب و حق بگوید و الا باید سکوت کند».

سوره مجادله [۱] ﴿سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ...﴾ خداوند دعا و تضرع او را برای گشایش غم و مشکلش اجابت کرد
 ﴿مُجَادِلَةٍ﴾ با تو گفتگو و مجادله می کنند ﴿لِيُزَيِّنَ﴾ درباره تصرف شوهرش هنگامی که او راظهار کرد
 ﴿تَحَاوَرَكُمَا﴾ گفتگو و مجادله ﴿سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ﴾
 شما را [۲] ﴿يَسْطَاهِرُونَ﴾

۵۴۲

سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ

زنانشان را همچون
 مادرانشان بر خود حرام
 می کنند (به زنش می گوید: تو
 همچون مادرم بر من حرام
 هستی) ﴿إِنْ أَمْسَاهُمْ﴾
 مادرانشان نیستند ﴿الْأَنَّى﴾
 زنائی که ﴿مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ﴾
 سخن ناپسندی که شرع و
 عقل آن را زشت می داند
 ﴿زُورًا﴾ سخن دروغ، باطل و
 منحرف از حق [۳]
 ﴿يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا﴾ از گفته
 خود پشیمان می شوند.
 می خواهند جبران سخنی
 کنند که گفته اند. قصد
 بازگشت به زنان خود را
 دارند ﴿تَحْرِيرُ رَقِيَّةٍ﴾ آزاد
 کردن یک انسان برده
 ﴿يَسْتَأْذِنُ﴾ کنایه است از
 نزدیکی و کارهایی که بدان
 مستثنی می شود [۴]
 ﴿شَهْرَيْنِ﴾ دو ماه
 ﴿مُتَابِعِينَ﴾ بدون فاصله
 ﴿حُدُودَ اللَّهِ﴾ احکام شرع او

سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ
 وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۱
 مِنْكُمْ مَنِ سَاءَ بِهِمْ مَا هُنَّ أُمَمْتُهُمْ إِنْ أُمَمْتُهُمْ إِلَّا الَّتِي
 وَلَدَتْهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ
 اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ۲
 وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ سَاءِئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
 لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّ ذَلِكُمْ تَوْعُظُونَ
 بِهِ ۖ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۳
 فَمَنْ لَمْ يَحِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
 مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِّينَ
 مِسْكِينًا ذَلِكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ
 وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۴
 إِنْ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ رَكُنُوا
 كَمَا كُنْتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ يَبَيِّنُ لِلْكَافِرِينَ
 عَذَابَ مُّهِينٍ ۵
 يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنْثَرُهُمْ
 عَلَيْهَا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنُصُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۶

است که با آن میان حق و باطل جدایی انداخته است [۵] ﴿يُحَادِّثُونَ﴾ جلوگیری می کنند. دشمنی می کنند.
 مخالفت می کنند ﴿كُنُوتًا﴾ خوار می شوند. هلاک می شوند [۶] ﴿يَبْعَثُهُمُ﴾ ایشان را زنده می کند ﴿يُنْثَرُهُمُ﴾ ایشان
 را آگاه می سازد ﴿أَحْصَاهُ اللَّهُ﴾ خداوند علماً بدان احاطه دارد.

۵۱۱- قال رسول الله - ﷺ - «المرأة كالضلع، إن اقترنها كسرتهما، وإن استعصمت بها استعصمت بها وفيها عوج». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «طبعتم زن مانند دنده سینه کج است، اگر بخواهید آن را راست کنید (راست نمی شود بلکه)
 شکسته خواهد شد، و اگر بخواهید از او استفاده کنید، باید با همان حالت کجی از او استفاده کنید».

[۷] «نَجْوَى ثَلَاثَةٍ» نهانی صحبت کردن سه نفر «هَرَا بَعْضُهُمْ» خداوند با علم خویش چهارمین ایشان است به طوری که بر رازگویی ایشان آگاه است «هَرَا مَعَهُمْ» خداوند با علم فراگیر خویش، با ایشان است [۸] «بِمَا لَمْ يُحِمْكَ بِهَ اللّٰهُ...» می‌گویند:

بِمَا لَمْ يَكُنْ لَكَ عَلَيْهِمْ

۵۴۳

سُورَةُ الْحَجِّ اٰلِهٖ

السَّامُ عَلَيْكَ يَا اِبَالِقَاسِمِ (مؤمنان تصور می‌کردند که منافقان می‌گویند: السلام عليك در حالی که منظور آنان «سام» بود که به معنی مرگ می‌باشد) «لَوْلَا» چرا نه «حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ» عذاب جهنم برای ایشان کافی است [۹] «التَّقْوَى» ترک گناه «يَصْلُونَهَا» وارد آتش می‌شوند و حرارت آن را می‌چشند [۱۰] «النَّجْوَى» سخن سری و ناپسند «لِحِزْنِ الَّذِينَ...» تا غمگین سازد کسانی را که... [۱۱] «تَتَفَحَّرُوا فِي الْمَجَالِسِ» در مجالس جای باز کنید (برای همدیگر جای باز کنید و جمع وجود و بنشینید تا دیگران نیز بتوانند بنشینند) «انْشُرُوا» برخیزید.

۵۱۲ - وقال - ﷺ: «لا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَؤُلَاءِ فِي الْحَقِّ؛ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ، فَهُوَ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَاسِعُهُمْ وَلَا يَشْعُرُونَ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْزَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يَنْتَهُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝۷ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ يَا أَيُّهَا الْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَيُكْسِ الْمَصِيرُ ۝۸ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا يَا أَيُّهَا الْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبَرِّ وَالنَّقْوَى وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝۹ إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝۱۰ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فَمَجَلِسٍ فَأَنْتَحُوا فَتَفَسَّحَ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ أَنْشُرُوا فَأَنْشُرُوا يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝۱۱

یقضي بها و یعلمها». متفق علیه. والمراد بالحسد حسد القطعة، وهو أن يتمنى مثله، دون أن يتمنى زوال النعمة عن المغيوط. پیامبر - ﷺ - فرمود: «حسد جز در دو مورد جایز نیست: ۱- کسی که خداوند به او مالی داده است و او را در مصرف کردن آن در راه حق چیره گردانیده. ۲- کسی که خداوند به او علمی داده است و او بدان حکم غموده و آن را تعلیم می‌دهد». مراد از حسد در اینجا غیظه است، یعنی شخص آرزوی چیزی را دارد (که دیگری دارد) و در عین حال زوال آن نعمت را از دیگری آرزو نمی‌کند.

۵۱۳ - حديث انس - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ - «إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ» متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه اهل کتاب (مسیحیان یا یهودیان) بر شما سلام کنند، در جواب بگوئید: وَعَلَيْكُمْ».

[۱۲] «ناجیه الرسول» خواستید با پیامبر نجوا کنید (بن برکت امرکم) بیش از نجوایان {الانجیال صدقه}

صدقه‌ای بدهید (این صدقه دادن بیش از نجوا با پیامبر به این دلیل بود که اعراب زیاد برای پیامبر ایجاد

مزاحمت نکنند و از او

۵۴۴

لِلرَّسُولِ وَالْعَلَمِ

تقاضای درگوشی صحبت

کردن بیش از حد نکنند

{اطهر} پاکیزه‌تر {۱۳}

{الشفق} آیا می‌ترسید که با

دادن صدقه فقیر و بیچاره

شوید؟ «تاب الله علیکم»

این حکم را با منسوخ کردن

از دوش شما برداشت {۱۴}

{إلى الذين} مراد: منافقان

است «تولوا قوماً غضب...»

یهودیان را به دوستی و یاور

خود می‌گیرند «ما هم منکم»

منافقان از شما مؤمنان نیستند

{ولا منهم} و از یهودیان نیز

نیستند {اعد} آماده کرده

است. تهیه دیده است {۱۵}

{ساء} چه زشت است. چه

بد است {۱۶} «جَنَّة» سبزی

برای حفظ جانها و

مالهایشان {۱۷} «لن تفي...»

دفع نمی‌کنند... {۱۸}

{فیحلفون له} برای او

سوگند می‌خورند که منافق

نبوده‌اند {۱۹} «استحذ

علیم الشیطان» شیطان بر

يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمْوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَتِكُمْ
صَدَقَهُ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
۱۲ ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَتِكُمْ صَدَقْتُ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا
وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۳ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا
غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَآهُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۱۴ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۱۵ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ۱۶ لَنْ تَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ
شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۱۷ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ
اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا
إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ۱۸ اسْتَحْذَوْهُمْ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ
اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ
۱۹ إِنْ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ۲۰
كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبَ بَيْنَنَا وَرَسُولِي إِنْ كَرِهَ اللَّهُ قَوْمًا غَيْرِي ۲۱

آنان چیره گشته است و عقلهایشان را برده است {۲۰} «تعاذیر الله» با خدا دشمنی و مخالفت می‌کنند

{الاذلین} ذلیل ترین و خوارترین {۲۱} «كتب الله» خداوند در لوح محفوظ نوشته و مقدر کرده است «میر»

چیره بر دشمنانش و شکست ناپذیر.

۵۱۴- قال رسول الله ﷺ: «البر حسن الخلق، والإثم ما حاك في صدرک وكرهت أن يطلع عليه الناس». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «نیکی‌کاری همان خوش‌اخلاقی است. و گناه آن است که در دل شک و تردید ایجاد کند، و دوست

نداشته باشی که مردم از آن اطلاع پیدا کنند».

سُورَةُ الْحَشْرِ

०३०

الحج والعمرة

است «پروچ منه» با نوری که
به دلهایشان انداخته است، یا
با قرآن.

سورة حشر

[۱] «سَبِّحْ لِلَّهِ» خدا را

تسبیح و تقدیس می‌کند [۲]

{ «أخرج» بیرون راند }

﴿الذين كفروا من اهل..﴾

مراد: یہودیان بنی نضیر است

(که در اطراف مدینه بودند)

(لَاؤَلُ الْحَشْرِ) هَنگام

نخستین گردهمایی و بیرون

راندن (یعنی کوچاندن آنان به

خیبر و حشر دوم، کوچاندن

آنان از خیبر به سوی شام در

زمان عمر بن خطاب بود)

{ { مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا } } شَمَا

گمان غمی کردید که آنان بیرون

روند { وظيفتوا انهم } چنان

گمان می بردند که انگار یقین

داشتند } مانعش هم حصونهم

من الله) دژها آنان را از

عذاب الہی بدور می دارد {

(فَأَتَاهُمُ اللَّهُ) فرمان و

محازات الہی بہ سراغشان آمد

(من حيث لم يحتسبها) از

جانبی که به فکرشان نمی‌رسید و تصورش را نمی‌کردند «فَدَّ» انداخت. به شدت نازل کرد «الرَّعِیَ» ترس. هراس «تَحْزِیْن» ویران می‌کنند «یَوْتِم» خانه‌هایشان را «فَاعْتَبِرُوا» پس عبرت بگیرید «بِأَوَّلَى الْأَنْبِیَاءِ» ای روشنفکران [۳] «کُتِبَ اللَّهُ عَلَیْهِمْ» بر آنان مقرر و واجب کرد «لَا تَخْلُجُوا» خارج شدن از وطن همراه خانواده و فرزندان.

٥١٥- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «مَنْ يَرِدِ اللَّهَ بِهِ خَيْرًا يَفْقَهُهُ فِي الدِّينِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که خداوند او را مورد مرحمت خود قرار دهد، فهم دین را به او می بخشد».

[۴] { ذَلِكْ بِأَنَّهُمْ } این (کیفر دنیوی و اخروی) بدان خاطر است که { شَاقُوا اللَّهَ } با خدا دشمنی ورزیدند و از او نافرمانی کردند { مِنْ شَاقَّ اللَّهَ } کسی که با خدا دشمنی ورزد { [۵] لِيُنْهَ } درخت خرمای خوب و ممتاز { عَلَى أَصُولِهَا } بر ریشه‌هایش { وَلِيُخْزِيَ } الفاسقین { تا فاسقان را خوار و رسوا کند [۶] } و ما أَفَاءَ اللَّهُ غنیمت‌هایی که بدون مشقت عاید شما کرد { فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ } برای بدست آوردن آن به حرکت درنیاورده‌اید { خَيْلٍ } اسبان { رُكَابٍ } آنچه بر آن سوار شوند، مخصوصاً شتر [۷] { الْفُرَى } آبادیها { ابْنِ السَّبِيلِ } مسافر در راه مانده { دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ } ملکی متداول میان ثروتمندان که فقرا از آن بی‌بهره‌اند { فَمَا أَتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ } چیزهایی را که پیامبر - ﷺ - (از احکام الهی) آورده است، اجراء کنید { وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ } فانتهاوا { و از چیزهایی که شما را از آن بازداشتنه است، دست بکشید [۸] } لِلْفُقَرَاءِ المهاجرین... و همچنین این اموال از آن فقراء مهاجرینی است که... { أَخْرِجُوا } رانده

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ مَاقَطَعُهُمْ مِنْ لَيْسَةٍ أَوْقَرْتُمْوهَا قَائِمَةً عَلَى أَصُولِهَا فَيَا ذِينَ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ۝ وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رُكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَسْلُطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ مَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا أَنْتُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَكُم عَنْهُ فَأْتُوهُ وَأَتَّفَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ۝ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۝ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝

شدند { مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ } از خانه و کاشانه و دارایی و اموالشان { يَبْتَغُونَ } می‌جویند. می‌خواهند { الصَّادِقُونَ } راستان { [۹] } وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ } کسانی که خانه هجرت (مدینه) را آماده کرده‌اند { وَالْإِيمَانَ } ایمان آوردن را پذیرفته‌اند و بدان خشنودند { حَاجَةً } در درون خود احساس رغبت نمی‌کنند به چیزهایی که مهاجران گرفته‌اند { فَمَا أُوتُوا } به چیزهایی که به مهاجران داده شده است مثل: قه و... { وَيُؤْثِرُونَ } برادران مؤمنشان را بر خود ترجیح می‌دهند { خَصَاصَةً } فقر و نیاز شدید { بَيْنَ } نگهداشته شود. مصون و محفوظ گردد { شُحَّ نَفْسِهِ } بخل نفسش { الْمُفْلِحُونَ } رستگاران. }

[۱۰] «الَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ» مراد: تابعین و همه مؤمنانی است که تا روز قیامت می آیند (۱۰) کینه، بغض، غش [۱۱] «مَنْ أَمَلَ الْكِتَابَ» مراد: یهودیان بنی نضیر است (۱۱) «لَطَعَ لَكُمْ» به زبان شما از کسی اطاعت نخواهیم کرد («وَأَنْ تَقُولْتُمْ» و اگر با شما جنگ و پیکار شود «لَنَنْصُرَنَّكُمْ» حتماً شما را کمک و یاری خواهیم داد) [۱۲] «الْإِسْرَافُ الْإِسْرَافُ» شکست می خورند و می گریزند [۱۳] «أَشَدُّ» ترس و هراس بیشتر [۱۴] «جَمِيعًا» به صورت دسته جمعی (بأنهم بينهم) دشمنی و جنگ میان خودشان «قلوبهم شتى» دلهایشان به سبب عداوت، پراکنده است [۱۵] «الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ» مشرکانی که در غزوه بدر جنگیدند «قربياً» چندی پیش «وَبِأَنَّ أَمْرَهُ» نتیجه و عاقبت بد کفرشان.

۵۱۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» رواه مسلم.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر گاه انسان بمیرد عمل او قطع می شود (و دیگر فرصتی برای کسب

ثواب ندارد) مگر از سه راه: ۱- صدقه جاریه ای که از خود برجای گذارد ۲- علم و دانش مفیدی که از خود باقی گذارد ۳- فرزند صالح و درستکاری که پرورش دهد و بعد از او برایش دعا کند.
۵۱۷- حَدِيثُ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَهْلُ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ - ﷺ - مِمَّا لَمْ يُوجِبِ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِمْ جَبِيلٌ وَلَا كَرَاكِبٌ فَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - خَاصَةً وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً سَنِيَّةً. ثُمَّ يَجْعَلُ مَا بَقِيَ فِي السَّلَاحِ وَالْكَوْاعِ، عِدَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

عمر - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - گوید: اموالی که از طایفه بنی نضیر به غنیمت گرفته شد جزو اموالی به شمار می آمد که خداوند آن را به پیامبر - ﷺ - عطا نموده بود و اسب سواران و شتر سواران مسلمان برای به دست آوردن آن تلاشی نکرده بودند، و این غنیمت سهم خاص پیامبر - ﷺ - بود، پیامبر - ﷺ - نفقه سالانه همسران را از آن برمی داشت و باقی مانده را صرف تهیه سلاح و اسب و سایر وسایل جنگی که در راه خدا به کار گرفته می شد می کرد.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ۱۰ أَلَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۱۱ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُؤْتُواكَ الْأَذْبُرُثَ لَا يَنْصُرُونَ ۱۲ لَأَنَّهُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ۱۳ لَا يَقْبَلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ۱۴ كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۵ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنْ بَرِيَءٌ مِّنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ۱۶

{ ۱۸ } { **الْأَنْطَرُ** } باید بنگرد **نفس** هر کسی. هر شخصی **عاقبت** چه چیزی را پیشاپیش فرستاده است { **العیب** برای روز قیامت { ۱۹ } { **لَا تَكُونُوا** } نباشید { **إِذَا دُعِیْتُمْ إِلَى اللَّهِ** } اوامر و نواهی خدا را رعایت نکردند { **فَانْصَبُوا أَنْفُسَهُمْ** } **سُورَةُ الْحَجَرِ** ۵۴۸

یعنی چیزی را در پیش روی ایشان قرار نداد که برای آخرتشان سودی داشته باشد { ۲۰ } { **لَا يَسْتَوِي** } برابر و مساوی نیستند { **الْفَائِزُونَ** } رستگاران { ۲۱ } { **لَوْ أَنْزَلْنَاهُ** } اگر فرو می‌فرستادیم { **جِبَلٌ** } کوهی { **لَرَأَيْتُمْ** } آنرا می‌دیدید { **خَانِعًا** } خاضع و ذلیل { **مُتَضَعًا** } شکافته { **أَنْ خَشِیَ اللَّهَ** } از ترس خدا { ۲۲ } { **عَالَمُ الْغَيْبِ** } در علم خداوند آنچه نهان و آنچه پیداست مساویند { ۲۳ } { **الْمَلِكُ** } مالک هر چیزی و تصرف‌کننده در آن { **الْقُدُّوسُ** } پاک از هر عیب و نقصی { **الْمُؤْمِنُ** } تصدیق‌کننده پیامبرانش با معجزات { **الْمُهَيِّمُ** } دارای سلطنت و مراقب هر چیزی { **الْعَزِيزُ** } قوی، چیره و شکست‌ناپذیر { **الْجَبَّارُ** } قهار و شکوهند { **الْمُتَكَبِّرُ** } برتر از هر نقصی و بالاتر از هر

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ۱۷ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۸ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ سَوَّاهُ اللَّهُ فَأَنْفُسُهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۱۹ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ۲۰ لَوْ أَنْزَلْنَاهَا الْقُرْءَانَ عَلَى جِبَلٍ لَرَأَيْتُهُ خَشِيعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۲۱ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۲۲ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيِّمُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۲۳ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۴

سُورَةُ الْمُبْتَحَنَةِ ۱۲

چیزی غیر از خودش { ۲۴ } { **الْبَارِئُ** } ابداع‌کننده. مخترع { **الصَّوِّرُ** } شکل‌دهنده موجودات در آخرین مرحله، با شکلی که مقدر کرده است.

۵۱۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «لَوْ أَنَّ لَيْنَ آدَمَ وَادِيًا مِنْ ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ، وَلَنْ يَمْلَأَا فَا، إِلَّا التَّوْبُ وَتَوْبُ اللَّهِ عَلَى مَنْ تَابَ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر انسان وادی از طلا داشته باشد، دوست می‌دارد که دو وادی داشته باشد و دهان او را جز خاک چیز دیگری پر نخواهد کرد، و خداوند توبهٔ هرکس را که بخواد می‌پذیرد».

سوره سجنه [۱] «أولياء» مددکارانی که آنان را به دوستی بگیرد «تلقون إليهم بالموده» به سبب محبتی که میان شما و آنان است، اسرار مؤمنان را در اختیار ایشان قرار می‌دهید «أَنْ تَوَدُّوا» به خاطر ایمانان «ابغاء» طلب

{«مرضاتی» خشنودی من}

الْبَغَاءُ الْعَدَاوَةُ

۵۴۹

سُورَةُ التَّوْبَةِ

{تَسِرُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمُودَةِ} به

سبب رابطه دوستی تان با

ایشان، اخبار پیامبر را

مخفیان به آنان می‌رسانید

{«مَا أَخْفَيْتُمْ» آنچه مخفی و

پنهان می‌دارید «مَا أَعْلَنْتُمْ»

آنچه آشکار می‌سازید}

{سواء السبيل} راستای راه

[۲] {يَتَّقُوكُمْ} بر شما بی‌روز

شوند یا با شما برخورد کنند

{يَسْطُوا إِلَيْكُمْ} به سوی شما

دراز کنند «وَدُّوا» آرزو

می‌کنند «لَوْ تَكْفُرُونَ» کافر

شدن شما را {لَوْ: حرف

مصدری است}

[۳] {أَرْحَامَكُمْ}

خویشاوندانان [۴] {أَسْرَةٌ

حسنه} گوی پسنیده در

بیزار بودن از گمراهان

{بِزَارٍ} بیزاران از شما

{كُفْرَانِكُمْ} شما را قبول

نداریم. شما را نمی‌پذیریم

{بِدَا} آشکار شد «العداوة»

دشمنی.

۵۴۹- قال رسول الله - ﷺ :-

«ما من شيء أثقل في ميزان المؤمن يوم القيامة من حسن الخلق، وإن الله يبعث الفاحش البذيء». رواه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت هیچ چیزی در ترازوی (اعمال) پندۀ مؤمن سنگین‌تر (و بالورش‌تر) از اخلاق نیکو نیست، و خداوند از انسان بدکردار و بدگفتار متنفر است».

۵۴۰- قال رسول الله - ﷺ - : «مَنْ طَلَبَ الشَّهَادَةَ صَادِقًا أُعْطِيَهَا وَلَوْ لَمْ تُصِبه». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس صادقانه شهادت را بخواند ثواب شهادت به او داده می‌شود هر چند به آن نرسد».

[۶] «سورة حسنة» الكوفي زيا (تول) رويگردان شود [۷] «عسى» امید است «عادهتم» دشمنی ورزیده‌اید «موده» پیوند محبت (لذیر) بسیار توانا [۸] «عن الذين» از نیکی کردن به کسانی که... «لم یخرجوكم»

شما را بیرون نرانده‌اند «ان

شیر

۵۵۰

الحق

تبروهم» از اینکه به آنان

نیکی کنید؛ «تقسطوا اليهم»

بخشی از اموال خود را به آنان

بدهید. با عدالت با آنان

برخورد کنید [۹] «قاتلوكم

في الدين» به خاطر پایدار

بودنتان به دین، با شما

می‌جنگند «ظاهروا» دشمنان

شما را یاری کرده‌اند و شما را

بیرون کرده‌اند { «ان

تبروهم» از اینکه با آنان

دوستی کنید [۱۰]

«مهاجرات» هجرکنندگان؛

حالت است «فما تحشون»

آنان را بیازمانید؛ «الی

الكفار» به سوی شوهرا

کافر ایشان «اتوهم ما

أنفقوا» بر اولیاء امور مؤمنان

لازم است که مهریه‌ای را که

شوهرا کافر داده‌اند به آنان

مسترد دارند، در صورتی که

آن را مطالبه کردند

«أجورهن» مهریه ایشان

«بعضهم الكوافر» عقد

ازدواج با زنان کافر و مشرک

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمَن يَتْلُ الْآيَاتِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۖ
يَتَذَكَّرُونَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةَ اللَّهِ وَذِيَرَةً وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
لَّا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم
مِّن دِينِكُمْ أَنَّ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
ۙ إِنَّمَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم
مِّن دِينِكُمْ وَظَهَرُوا عَلَیْكُمْ إِخْرَاجَكُمْ أَنَّ تُولَّوْهُمْ وَمَن يَتَّخِذْ
هُمُ الظَّالِمُونَ ۙ يَتَّخِذُهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَهُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهِجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِنَّ فَإِن عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهْنَّ لَهُنَّ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَهُنَّ
مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
وَلَا تَمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُفَّارِ وَتَسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا
ذَٰلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۙ وَإِن فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابَقْتُمْ فَتَأْتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَزْوَاجُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۝

«وأسألوا ما أنفقتم» از اهل مکه بخواهید که مهریه زنان مرتد شما را که به سوی آنان می‌گریزند به شما بازگردانند

«وأسألوا ما أنفقوا» و مردان کافر چیزی را که به عنوان مهریه خرج کرده‌اند، از شما درخواست کنند [۱۱]

«فما تحشون» چیزی از مهریه زنان مرتد، از دست شما بدر رفت (مهریه‌ای را که خرج آنان کرده بودید، به شما

بازنگردانند) «فما تحشون» در جنگ آنان را شکست دادید و اموالی را از آنان به غنیمت بردید.

۵۲۱- قال رسول الله - ﷺ: «ما أغبرت قدما عبي في سبيل الله فمسه النار». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ: - فرمود: «قدمهای هیچ بنده‌ای در راه خدا غبار آلود نمی‌شود که آتش آن را لمس کند».

{ ۱۲ } { اَبَعْتَكَ } با تو بیعت کنند { لا ابرئ } دزدی نکنند { لا تزن } زنا نکنند { ایتان } هر کار زشتی که عقلاً را متحیر می‌کند (ادعاء زن مبنی بر اینکه فرزند از شوهرش است و در حقیقت از او نباشد) { ابرئ } به

دروغ برمی‌یافتد (در اینکه فرزند از شوهرشان است دروغ می‌گویند) { بین ایدیین } و ارجلین { کنایه از این است که فرزند متعلق به شوهرشان است } { ولا یصینک فی معروف } و در کار نیکی (که آنان را بدان فرا می‌خوانی) از تو نافرمانی نکنند { لا تعهن } با ایشان بیعت کن { ۱۳ } { لا تتروا } به دوستی نگیرید { قرما } مراد: یهودیان است. یا همه کافران { یسوا سر } { الاخرة } از خیر آخرت قطع امید کرده‌اند { کبابی } { انکار من } آن گونه که از بازگشت مردگان به زندگی دنیوی قطع امید کرده‌اند.

بوره صف

{ ۱ } { سبح لله } به تسبیح و تمجید خدا مشغول است { ۲ } { لا تفرحون } چرا می‌گویند { لا تفرحون } آنچه را که خود انجم نمی‌دهید { ۳ } { کفرمتنا }

سخنی را که بگویند و بدان

عمل نکنید، موجب کینه و خشم عظیم خدا می‌گردد { ۴ } { اعدا } صف کشیده. صف زده { یسار مرموص } دیوار سربل محکم (جای خالی ندارد، انگار یک تکه و یکپارچه است) { ۵ } { لا تؤذون } چرا مرا اذیت می‌کنید و می‌رنجانید { اراغ الله قلوبهم } خداوند توفیق پیروی از حق را از ایشان بازداشته است.

۵۲۲ - قال رسول الله - ﷺ : «لقد كان فيما قبلكم من الأمم ناش عهدون، فإن يك في أمي أحد، فإنه عمر». رواه البخاري ومسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در امت‌های پیش از شما مردمی بودند که به ایشان الهام می‌شد، و اگر در امت من یک نفر باشد (که به او الهام شود) قطعاً عمر است».

لَمَّا لَقِيَ النَّبِيَّ

۵۵۱

سُورَةُ الصَّفَاتِ

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ بِمَا بَعْنَكَ عَلَيَّ أَنْ لَا يَشْرِكَنَّ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَشْرَفَنَّ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتٍ يَفْتَرِيْنَهُ بَيْنَ أَيْدِيْن وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيْنَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايَعَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۲ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَأَسْتَغْفِرُوا مَا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسْأُلُونَ الْآخِرَةَ كَمَا يُسْأَلُ الْكَافِرُونَ مِنْ أَحْصَابِ الْقُبُورِ ۱۳

سُورَةُ الصَّفَاتِ

آیاتها ۱۱

ترجمه ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ۱

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ۲ إِنْ

اللَّهُ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ

بَنِينَ مَرْصُوصٍ ۳ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمُوا لِمَ

تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا

زَاعُوا أَرَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۴

[۶] {مُصَدِّقًا} تصدیق کننده {بِنَبِيِّ} کتابهای آسمانی و پیامبری که قبل از من آمده اند {أَمَّا أَحَدُ}

اشاره به اسم و صفت پیامبر است {بِالْبَيِّنَاتِ} با معجزه ها {مَبِينٌ} آشکار [۸] {لِيُظْهِرُوا نُورَ اللَّهِ} می خواهند

کاری انجام دهند که با توسل به آن حق را که پیامبر - ﷺ -

با خود آورده است، خاموش

کنند {بِأَفْوَاجِهِمْ} با

دهانهایشان {اللَّهُ مَعُ ثَوْرِهِ}

خداوند نور (دین) خود را

کامل می گرداند و آن را

عالمگیر می سازد {وَلَوْ كَرِهَ

الْكَافِرُونَ} هر چند مشرکان

دوست نداشته باشند { [۹]

{لِيُظْهِرُوا} تا آن را والا و

غالب گرداند [۱۲] {جَنَاتِ

عَدْنٍ} باغ های خلود و

جاودانگی [۱۳] {وَأُخْرَى

تَجَنُّبُهَا} و نعمت های

دیگری نزد خدا دارید که

دوست می دارید [۱۴]

{كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ} به حفظ

حدود الهی و رعایت

پیمان های او و دوری از

محرمات اقدام کنید

{لِلْحَوَارِيِّينَ} پیروان

برگزیده عیسی علیه السلام {فَأَيَّدْنَا}

تقویت بخشیدیم {ظَاهِرِينَ}

غالبان و جیره گان با حجت

و دلایل روشن.

سُورَةُ الْاَنْكَافِ

۵۵۲

لِلَّذِينَ اتَّقَوْا

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ يَا رُسُلُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ النُّورِ وَمُشِيرًا رَسُولًا بِأَنِّي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحَدُكُمْ
جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ۖ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى
عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ۘ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۙ يَتَأَيَّاهُ الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَذْكَرُكُمْ
عَلَى تَحْرِيقِ شَيْعِكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِ عِمْرٍ ۚ تُوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرُسُولِهِ وَتُحِبُّوهُدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٌ
طَيِّبَةٌ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ
مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۖ وَبَشِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ۝ يَتَأَيَّاهُ الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا
أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ
قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَنْتَ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ۝

۵۲۳- عن أنس بن مالك، قال رأيتُ رسولَ الله - ﷺ - و حاثت حلاوة العصر، فالتفت الناس الوضوء، فلم يجدوه، فأتي

رسول الله - ﷺ - بوضوء، فوضَّع رسول الله في ذلك الاناء يده، وأمر الناس أن يتوضَّؤوا بيه. قال: فرأيت الماء ينبع من

تحته آبابه، حتى توضَّؤوا من عند آخرهم. متفق عليه

انس بن مالك گوید: وقت نماز عصر فرا رسیده بود، مردم به دنبال آب برای وضو می گشتند، ولی نتوانستند پیدا کنند،

آب وضوی پیامبر - ﷺ - را آوردند، پیامبر دستش را در آن فرو برد و به مردم دستور داد که همه از آن آب وضو بگیرند.

انس گوید: دیدم که آب از زیر انگشتان پیامبر جاری می گردید، آب به اندازهای بود که همه مردم از آن وضو گرفتند.

نوره ج ۱ [۱] «يَسِّخْ لِلَّهِ» خدا را تسبیح و تمجید می کند «الملك» مالک همه اشیاء «القدوس» بسیار پاک و منزله از عیبا «العزيز» نیرومند چیره و شکست ناپذیر [۲] «الْاٰتِیِّنَ» کسانی که نمی توانند بنویسند و بخوانند

(عرب های روزگار پیامبر -

لِذَا الْعَظِيمِ الْعَظِيمِ

۵۵۳

سُورَةُ الْجَمْعَةِ

«رَسُولًا مِنْهُمْ»

فرستاده ای از گروه ایشان

(نه می تواند بنویسد و نه

بخواند) «آيَاتِهِ» آیات قرآن

(يُزَكِّيهِمْ) آنان را از عقاید

پلید و خرافات جاهلیت

پاک بگرداند «وَاِنْ كَانُوا...»

و آنان... بودند [۳] «وِ

آخرین منهم» و او را به سوی

عربهای بی سواد دیگری نیز

مبعوث کرد «لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ»

هنوز به ایشان نپیوسته اند،

ولی خواهند پیوست [۵]

«مِثْلُ» صفت «الَّذِينَ جُمِلُوا

التَّوْرَةَ» مراد: یهودیان است

که تورات بدانان یاد داده شد

و عمل به آن، بدانان واگذار

گشته است «فَمَنْ يَحْمِلُهَا»

بدان عمل نکردند «يَحْمِلُ

أَسْفَارًا» کتابهای قطور و

مختلفی را حمل می کند ولی از

آنها سودی نمی برد. [۶]

«الَّذِينَ هَادُوا» یهودیان «إِنْ

زَعَمْتَ» اگر می پندارید «مَنْ

دُونِ» جدای از. غیر از

سُورَةُ الْجَمْعَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسِّخْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۱ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۲ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۴ مِثْلُ الَّذِينَ حُمِلُوا الثَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمِثْلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا يَنْسُ مِثْلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۵ قُلْ يَأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيََاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۶ وَلَا يَسْمَوْنَ أَبَدًا يَمَاقِدَ مَتِّ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْفَاطِلِينَ ۷ قُلْ إِنْ أَلَمْتُ الَّذِي تُفَرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلْقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلَالِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۸

«لَتَسْمَوْنَ الْمَوْتَ» خواستار مرگ شوید. آرزوی مرگ کنید [۷] «بِمَا قَدَّمْتُمْ أَبَدِيهِمْ» به سبب کارهایی که قبلاً کرده اند [۸] «تَمَنَّوْا الْمَوْتَ» از آن می گزیدید «مُتَلَحِّظِينَ» با شما رویاروی می گردد و شما را درمی یابد «تُرَدُّونَ» برگردانده می شوید «فَيُنَبِّئُكُمْ» شما را باخبر می گرداند «بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ» از آنچه انجام داده اید.

۵۵۴ - قال رسول الله - ﷺ: «التَّوَلَّاتِ الْحُمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكَفَّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا مَا أَجْتَنِبْتَ الْكِبَائِرَ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «غمازهای پنجگانه، و از غماز جمعه ای تا غماز جمعه دیگر و از رمضانی تا رمضان دیگر محو کننده گناهان صغیرهای هستند که میان آنها واقع می شود تا زمانی که از گناهان کبیره دوری شود».

[۹] {تَوَدُّنَ} ندا داده شود. اذان گفته شود {مَنْ يَوْمَ} در روز {فَاسْعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ} به سوی نماز و خطبه بشتابید (چون در آنها ذکر خدا است) {وَذُرُوا الْبَيْعَ} معامله را رها سازید (هر معامله و هر چیزی که شما را از خدا غافل کند، رها سازید) لَبَّيْكَ يَا مُحَمَّدُ ۵۵۴ سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

[۱۰] {قَضَيْتَ} انجام پذیرفت و اداء گردید {وَاذْكُرُوا اللَّهَ} و در حالی که امید به رستگاری دارید خدا را بسیار یاد کنید [۱۱] {انْفَضُّوا إِلَيْهَا} از پیرامون تو پراکنده شدند و به تجارت روی آوردند {قَانِعًا} ایستاده بر منبر برای خطبه.

سوره منافقین

[۲] {جَنَّةٌ} سیری برای محافظت از جانها و اموالشان [۳] {فَطِيعٌ عَلَى قُلُوبِهِمْ} بر دلهایشان مهر نهاده شده (تصویری است از عدم آمادگی ایشان برای قبول ایمان) [۴] {خَشِبٌ مُسْتَدَّةٌ} تکه‌هایی از چوب بی فایده که در دیوار تکیه داده شده باشند (جسمهای بدون روح) {يَحْسِبُونَ كُلَّ صِيحَةٍ عَلَيْهِمْ} از ترس هر صدای بلندی را به زیان خویش می‌ندارند {هَمُّ الْعُدُوِّ} آنان در دشمنی پافشارند {أَنَّى يَزْفِكُونَ}

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّعَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۲ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ مَخْرَجًا فَأُولَئِكَ أَنْفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِوَمِنْ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۳

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا لَوْ أَنَّهُدَّيْنَاكَ لِرَسُولِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لِرَسُولِهِ، وَاللَّهُ يَشْهَدُ أَنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۱
اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۳ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مُسْنَدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صِيحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعُدُوّ فَاذْكُرْهُمْ فَنُلْهِمُ اللَّهَ أَنَّى يَزْفِكُونَ ۴

چگونه از حق برگردانده می‌شوند؟

۵۵۴ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ رَوَّضًا وَأَحْسَنَ الْوُضوءَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ، وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَهَامٍ؛ وَمِنْ مَشَى الْحَصَا قَدْ أَغَا، أَخْرَجَهُ مُلَمَّ».

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به نیکی وضو بگیرد، سپس به نماز جمعه آمده، ساکت بنشیند و (به خطبه) گوش فر دهد، گناهان میان آن جمعه و جمعه دیگر او و سه روز بیشتر بخشد می‌شود و کسی که سنگریزه بگرداند کار بی‌وده‌ای انجام داده است».

[۵] «لَوْ لَا رُحْمٌ» سر هایشان را از روی تکبر و استهزاء، تکان دادند «بَشُور» روی می گردانند [۷]
 «يُحْرِلُونَ لَا تَقْلِقُوا» منافقان به اهل مدینه می گویند: به مهاجران بخشش نکنید «حَقَّ غَضَبُ اللَّهِ» تا از پیرامون محمد

— بخش و پراکنده کردند
 (و این هنگامی است که

چیزی برای خوردن ندارند)
 [۸] «رَجَعْنَا» از غزوه

بنی مطلق برگشتیم
 «لِيُخْرِجَ الْأَعْرَضُ» افراد با

عزت و قدرت بیرون کنند
 (هدفشان بیرون کردن پیامبر

و مهاجران بود، زیرا آنان در
 مدینه غریب بودند)

{ «الْأَذَلُّ» افراد خوارتر و
 ناتوان تر را } «وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ»

غلبه و قدرت از آن خدا است
 [۹] «لَا تُنْفِكُكُمْ أُمُورُ الْكُفْرِ»

دارایی و فرزندان شما را از
 یادآوری نعمت هایی که خدا

به شما داده است و پرستش او
 را بر شما واجب می کند، غافل

نسازد [۱۰] «... الْمَوْتِ»
 مقدمات مرگ (لولا) چرانه

{ «آخِرَتِي» اجل مرا به تأخیر
 اندازی } «إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ»

مراد مدت کم است
 «فَأَمَّا نَحْنُ» تا صدقه بدهم {

[۱۱] «جَاءَ أَجَلُهَا» زمان
 مرگ او فرا رسید.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازُهُ وَسْهُمْ
 وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ۝ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
 أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
 اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۝ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ
 لَا تُنْفِكُوا عَلَيَّ مِنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ
 خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ
 ۝ يَقُولُونَ لَيْنَ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَ الْأَعْرَضُ
 مِنْهَا الْأَذَلُّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلَكِنَّ
 الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۝ يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
 أُمُورُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
 ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۝ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
 مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
 إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝ وَلَنْ
 يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

آیاتها ۱۱

آیاتها ۱۱

۵۲۶- قال رسول الله - ﷺ -: «أربع من كن فيه كان منافقا خالصا، ومن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النافق حتى يذهبها: إذا أوتمن خان، وإذا حدث كذب، وإذا عاهد غدر، وإذا خاصم فجر». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «چهار صفت هستند که اگر به تمامی در کسی موجود باشند آن شخص منافق کامل است، و کسی که یکی از این خصلتها را داشته باشد تا وقتی که آن را ترک می نماید یک صفت منافق در او موجود است، و آنها عبارتند از:
 ۱- هرگاه چیزی نزد او به امانت گذارد در آن خیانت کند ۲- به هنگام سخن گفتن دروغ بگوید ۳- هرگاه عهد و پیمانی ببندد آن را نقض کند ۴- به هنگام دشمنی از حق تجاوز کند».

سوره قاف [۱] «سبح لله» خدا را تسبیح و تمجید می‌کند (با زبان حال یا با زبان مقال) «الله الکبیر» تصرف مطلق در هر چیزی از آن او است [۳] «یافتن» از روی حکمت بالغه [۴] «علیم بذات الصدور» عالم و آگاه به اسرار و معتقدات درون سینه‌ها است [۵] «فذا قوا»

بال اسعید» عاقبت ناگوار کفرشان را در دنیا چشیدند [۶] «فالتبت» با معجزات و براهین «تولوا» از ایمان آوردن به پیامبران رویگردان شدند [۷] «زعموا» به باطل ادعا کردند {«ان لن نبصرا» که هرگز برانگیخته و زنده نخواهند گردید} [۸] «النور» قرآن [۹] «لیوم الجمع» در روز قیامت (چرا که مردمان برای حساب و کتاب جمع کرده می‌شوند) «یوم کفر» زیان کافر با ترک ایمان و زیان مؤمن با کم‌کاری در کار نیک در آن روز آشکار می‌شود.

۵۲۷- عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ - : «مامن أحیی بموت إلا ندم». قالوا: وما ندمته یا رسول الله؟ قال: «إن كان محسناً ندم أن لا يكون إزداد، وإن كان مسیئاً ندم أن لا يكون نزع»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُوءُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشِّرْهُم بِدِينِهِمْ فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَعْتَقَ اللَّهُ وَاللَّهُ غَفِيٌّ حَمِيدٌ ۝ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُغْنَا قُلُوبُنَا وَرَبِّي لَتُبْعَثَ نَبَأُ لِنَبِّئُنَّ يَمَّا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝ فَمَا مَوَدَّةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ۝ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ النَّعَابِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَعَمِلْ صَالِحًا يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

(أَي كَفَّ وَأَقْلَع) أخرجه الترمذي.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس ببرد، پشیمان می‌شود» گفتند: پشیمانی چیست؟ فرمود: «اگر آن فرد نیکوکار باشد پشیمان است از اینکه چرا کارهای نیک بیشتری انجام نداد، و اگر بدکار باشد پشیمان است از اینکه چرا از انجام کارهای بد دست نکشید».

۵۲۸- عن عائشة - رضي الله عنها - أن النبي - ﷺ - كان ينام أوّل الليل ويقوم آخره فيصلي. منفق عليه

عائشه - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - اول شب می‌خوابید و در آخر شب بیدار می‌شد و نماز می‌خواند.

{۱۱} «بِإِذْنِ اللَّهِ» با اراده و قضا و قدر خداوند متعال «مِدْقَلْبِهِ» خدا دل او را به یقین، صبر و خشنودی به قضا و قدر الهی رهنمود می‌گرداند {۱۲} «فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ» اگر رویگردان شوید «يَبْلُغُ إِلَيْكُمُ الْيَقِينُ» تبلیغ آشکار. رساندن پیام روشننگر {۱۳}

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۵۷

سُورَةُ النِّعَانِ

{فَلْيَتَوَكَّلْ} «باید توکل کند» {۱۴} «عَدُوًّا لَكُمْ» دشمنان شما هستند به اعتبار آنچه از ایشان متولد می‌شود {فَاحْذَرُوهُمْ} «خوشتن را از آنان بر حذر دارید» {تَصِفُوا} «چشم‌پوشی کنید» {تَغْفِرُوا} «خطا و اشتباهی را که از آنان سر می‌زند، ببخشاید» {۱۵} «فِتْنَةً» امتحان و آزمایش {۱۶} «مَا اسْتَطَعْتُمْ» مدت توانایی‌تان «خَيْرًا لَّأَنفُسِكُمْ» این کارها به سود شما خواهد بود {يُوقِ شَحْ نَفْسِهِ} از بخل زیاد و طمع نفس خویش مصون داشته شود {۱۷} {تَقْرَضُوا اللَّهَ} «در راههای نیکی که خدا از آن خشنود می‌گردد، بخشش کنید» {شُكْرًا} «نعمت‌دهنده به بندگان است و آنان را به سبب عبادتشان پاداش می‌دهد» {۱۸} «عَالَمُ الْغَيْبِ» آگاه از هر آنچه از ما نهان و

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْقُرْآنَ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا آمَنَ لَكُمْ وَأَوَّلَدَكُمْ فِتْنَةً وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَحْ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

نَبِيهَا ١٤

آيَاتُهَا ١٢

غایب است «الشَّهَادَةِ» آنچه می‌بینیم و ذر پیش ما حاضر است.

۵۲۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - «اتَّقُوا اللَّهَ، وَشُكْرُوا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ. وَأَطِيعُوا أَمْرَاءَ كُمْ، تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «از خدا بترسید، نمازهای پنجگانه‌ای را که بر شما واجب است بخوانید، ماه رمضان را روزه بگیرید، زکات امولتان را بپردازید، از امیران و فرمانروایان (تا وقتی که شما را به انجام کارهای خلاف دین مجبور نکنند) اطاعت کنید، تا اینکه داخل بهشت پروردگارتان شوید».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا
 الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
 وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَبِئْسَ مَا تَحْكُمُ
 اللَّهُ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ
 اللَّهُ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ۱ فَإِذَا بَلَغَ أَحْلَاهُنَّ فَاْمْسُكُوهُنَّ
 بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ
 وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُمْ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
 بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۲ وَيَرْزُقْهُ
 مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۳ إِنْ اللَّهُ
 بَلَّغَ أَمْرِهِ فَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۴ وَالَّتِي بَيَّنَّ
 مِنَ الْمَحْضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ أَرَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
 وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
 وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۵ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ
 إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ۶

سوره طلاق [۱] «اِذَا طَلَّقْتُمْ» وقتی که خواستید طلاق دهید «لِعِدَّتِهِنَّ» وقت فرارسیدن عده ایشان (او را در پاک شدن از عادت ماهانه ای که در آن پا او نزدیکی نکرده باشد، طلاق دهد) «أَحْصُوا الْعِدَّةَ» زمان عده را نگهدارید و آن را به سه بار پاک شدن از حیض کامل کنید «وَلَا يَخْرُجْنَ» و برای آن زنان جایز نیست که از منازلشان بیرون روند، مگر با رضایت طرفین «بِالْمَحْضَةِ» گناه بسیار زشت «مُبَيَّنَةٍ» فاحش آشکار و روشن «وَبِئْسَ مَا تَحْكُمُ اللَّهُ» (بتلك حدود الله) اینجا قوانین و مقررات الهی است (و خداوند از شما می خواهد که حتی طلاق دادنتان نیز مطابق با دستورات الهی باشد) «تَعَدُّ» تجاوز کند «ظَلَمَ نَفْسَهُ» به خود ستم می کند «الذَّوَى» غی دانی «لَعَلَّ» چه بسا، شاید «يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا» بعد از این حادثه، وضع تازه ای پیش آورد [۲] «اِذَا بَلَغَ أَحْلَاهُنَّ» زمانی که به مدت پایان عده نزدیک شدند «فَاْمْسُكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ» ایشان را به طرز شایسته ای نگاه دارید «فَارِقُوهُنَّ» از ایشان جدا شوید «أَشْهِدُوا

ذَوَى» دو مرد عادل از میان خودتان را گواه کنید {وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ} گواهی را خالص برای خدا و بدون جانبداری از کسی، اداء کنید {بِمَعْرُوفٍ} خدا مؤمنان را با آن پند می دهد تا عبرت گیرند و دلهایشان نرم گردد {مَخْرَجًا} راه نجات از هر سختی، تنگنا و بلا [۳] «لَا يَحْتَسِبُ» گمان نمی برد، به فکرش نمی رسد و تصورش را نمی کند «بِهِ حَسْبُهُ» در همه کارهایش برای او کافی و مهم است «بِالْبَلْغِ أَمْرَهُ» هر آنچه اراده کند به انجام می رساند و چیزی از آن را فرو نمی گذارد «تَعَدُّ» زمانی که بدان منتهی می شود، یا اندازه ای که از مقدار و زمان آن تجاوز نمی کند.

[۶] {مَنْ حَبَسَ نَفْسَهُ} آنجا که زندگی می‌کنید {مَنْ حَبَسَ نَفْسَهُ} در جایی که در توان دارید و به اندازه دارایی‌تان {وَلَا تَحْزَنْ} بدیشان در مسکن و نفقه زبان نرسانید {وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ} تا آنان را در تنگنا قرار دهید {وَلَا تَحْزَنْ} صاحبان. دارنندگان {وَلَا تَحْزَنْ} بارداران {وَلَا تَحْزَنْ} با یکدیگر درباره اجرت شیر دادن مشورت نکنید {وَلَا تَحْزَنْ} هدیدگر را در تنگنا گذاشتید و بر یکدیگر سختگیری کردید [۷] {وَلَا تَحْزَنْ} رزق او کم گردید [۸] {وَلَا تَحْزَنْ} چه بسیار مردمان شهرها {وَلَا تَحْزَنْ} سرکشی و تکبر کرده‌اند، و از عبادت پروردگارشان روی برگردانده‌اند {وَلَا تَحْزَنْ} عذاب ناگوار و ناخوشایند در آخرت (عاقبت بد سرکشی و تکبرشان) [۹] {وَلَا تَحْزَنْ} چشیدند {وَلَا تَحْزَنْ} عقوبت اعمالشان {وَلَا تَحْزَنْ} زیان و هلاک [۱۰] {وَلَا تَحْزَنْ} ای عاقلان {وَلَا تَحْزَنْ} قرآن [۱۱] {وَلَا تَحْزَنْ} پیامبری را روانه کرده است یا جبرئیل را [۱۲] {وَلَا تَحْزَنْ} جبرئیل با

أَسْكَبُوا مِنْ حَبِّ سَكَنَتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِضَعْفِهِنَّ عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنْ أُولَتْ حَمْلًا فَانْقِبُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَتِمُّوا إِلَيْنَكُمْ مَعْرُوفَ وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ فَسَرُّضِعْ لَهُ أُخْرَى ۱ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكُفَّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَاءً أَنْتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۲ وَكَاتِبٍ مِنْ قَرْيَةٍ عَنَّتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَدَّ بِهَا عَذَابًا نُكْرًا ۳ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَقِبُ ذَلِكَ أَمْرًا خُسْرًا ۴ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَانْقَبُوا إِلَى اللَّهِ يَتُوبُوا إِلَى الْآلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْنَا ذِكْرًا ۵ رَسُولًا يَنْتَوُوا عَلَيْكُمْ وَأَيْتَ اللَّهُ مِيسِرَتَ يُخْرِجُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ۱۱ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِيَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۱۲

وحي از آسمان به سوی زمین فرود می‌آید.

۵۴۰- قال رسول الله - : «إِذَا نَفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً يَحْتَسِبُهَا فَهِيَ لَهُ صَدَقَةٌ» متفق عليه.

پیامبر - : «هر وقت مسلمان، به منظور رضای خدا و انجام تکلیف شرعی که به عهده دارد چیزی را برای زن و بچه و خانواده‌اش خرج کند، خداوند آن را به عنوان خیر و احسان از او قبول می‌نماید».

۵۴۱- قال رسول الله - : «إِنِ اتَّقَا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ نَمْرَةٍ» متفق عليه

پیامبر - : «فرمود: (خود را از آتش (جهنم) دور سازید، هر چند به وسیله بخشیدن نصف یک دانه خرما».

[۸] «تَبَتَ نَحْوَهَا» توبه ای خالص، صادق و مقبول «لَا يَخْزِي اللَّهَ الشَّيْءُ» خداوند پیامبر را خوار و سبک نمی دارد بلکه او را بزرگ و گرامی می دارد [۹] «جَاهِدَ الْكُفَّارَ» با حجت و برهان با کافران مبارزه کن «وَالْمُغَلَّلَ» عظیم، بر آنان سخت بگیر و برایشان خشن باش [۱۰] «لَحِثَ عَدِيْنٍ» در نکاح دو بنده ما بودند «فَخَانَتْهُمَا» هر کدام از آنها کفرشان را پنهان می داشتند و به دشمن هوسرانشان کمک می کردند «فَلَمْ يُخَيِّضْهُمَا» شوهرانشان نتوانستند سودی به آنان برسانند و عذاب دنیوی و اخروی را از ایشان دور کنند [۱۱] «رَبِّ ابْنِ لِي عَذْكَ...» پروردگارا! جایگاه مرا در بهشت سهل و ساده کن [۱۲] «فَأَحْصَتْ فَرْجَهَا» خود را از مردان مصون و محفوظ داشت «فَنَفِضْنَا» دیدیم به وسیله جبرئیل (من روحنا) از روح ساخت خود بدون واسطه پسر عیسی - علیه السلام - «مَنْ الْقَاتِلِينَ» از زمره موافقان بر عبادت پروردگارشان.

يَتَأَيَّمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتَيْمُ لَنَا نُورًا وَآغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ ۸
يَتَأَيَّمُ النَّبِيُّ جِهَدَ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَأَغْلَظَ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّ الْمَصِيرُ ۝ ۹ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطَ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادٍ نَّاصِلِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِ عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ ۝ ۱۰
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ ۱۱ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَتَ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُّوحِنَا وَصَدَّقَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا ذِكْرٌ وَإِنَّ

فَضْلَ عَائِشَةَ عَلَى النَّسَاءِ كَفَضْلِ الرَّبِّ عَلَى سَائِرِ الْعَالَمِ». متفق علیه

پیامبر - علیه السلام - فرمود: «مردان فراوانی به حد کمال رسیده اند (و در تقوا و نیکوکاری به کمال مطلوب دست یافته اند)، ولی در میان زنان جز آیه زن فرعون و مریم دختر عمران (مادر عیسی) زن دیگری به کمال فضیلت انسانی نرسیده است. قطعاً برتری عایشه (از المؤمنین) بر سایر زنان مانند برتری آبگوشت بر سایر غذاها است». (در آن زمان آبگوشت محبوبترین غذا میان عربها بود به همین علت پیامبر - علیه السلام - برای نشان دادن برتری عایشه نسبت به زنان دیگر، به آبگوشت مثال زدند).

بهره ملک [۱] «تبارک الذی» والا مقام است. دارای خیر و برکات بسیار است ذاتی که «بیده الملک» فرمان دادن و نهی کردن از آن او است [۲] «خلق الموت» مرگ را در ازل برای شما مقدر کرده است «لبلوکم» تا شما را آزمایش کند [۳] «طباراً»

سُورَةُ الْمُلْكِ

۵۶۲

الْمُلْكُ الْمَلِكُ

یکی فوق دیگری و بدون تقاس {تفاوت} عیب و نقص. خلل و رخنه.

ناسازگاری و ناخواری {فارجع البصر} دیگر باره

به جهان هستی بنگر {من فطور} درز و شکاف. یا

خلل و رخنه ای غمی بینی [۴] {کرتین} دو بار (بارها و

بارها) {یقلب} باز می گردد. بر می گردد {خاستا}

افزاده (چون غمی تواند هیچ خللی را بیاید) {حسیر}

خسته و درمانده (از مراجعه زیاد خسته و درمانده شده

است) [۵] {بصایح} ستاره های عظیم و نورانی که

انگار چراغ هایی هستند {رجوماً للشیاطین} وسیله

راندن شیاطین هنگامی که می خواهند استراق سمع کنند

{اعتدنا} آماده و مهیا کرده ایم [۷] {نسبنا}

صدای وحشتناک (وهی

تفور» در حالیکه تنوره می زند و فوران می کند [۸] {تیز من الیظ}

گروهی {خزنتها} نگهبانان دوزخ [۹] {سحقاً} دور شدن از رحمت خدا.

۵۳۴- قال رسول الله - : «من القرآن ثلاثون آية شفعت لرجلي حتى غفرله. وهي: «تبارک الذی بیده الملک».

أخرجه أبو داود. پیامبر - فرمود: «در قرآن سی آیه وجود دارد که برای تلاوت کنندۀ آن شفاعت می کند تا اینکه گناهانش بخشوده شود، و آن سی آیه عبارت است از سوره «تبارک الذی بیده الملک».

سُورَةُ الْمُلْكِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝۱ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۝۲ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَوتٍ فَإِذْ جِئَ الْبَصَرُ هَلْ تَرَى مِن فُطُورٍ ۝۳ ثُمَّ أَرْجِعَ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ۝۴ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبُوحٍ وَجَعَلْنَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ۝۵ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ۝۶ إِذَا الْأُنْفُوفُ إِسْمَعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۝۷ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ۝۸ قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ۝۹ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ۝۱۰ فَأَعْرِضُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ۝۱۱ إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝۱۲

{۱۳} «وَأَسِرُّوا قُلُوبَكُمْ» چه سخنان خود را آهسته بگوئید {وَأَجْهَرُوا نَافِثًا} و چه آن را بلند بگوئید و آشکار سازید {فَإِنَّ الصُّدُورَ} اسرار و خفایای سینه ها {۱۴} «لَا يَعْلَمُ» مگر نمی داند {مَنْ} چه کسی {۱۵} {ذُلًّا} رام، مسخر و قابل

الْمُخَالَفَةِ الْعَظِيمِ

۵۶۳

سُورَةُ الْاَنْكَبُوتِ

استقرار بر روی آن
«مناکیها» جوانب، اطراف و
راههای آن «التَّشْوِيرُ» زنده
شدن مردگان از قبرها {۱۶}
«تَمُورٌ» به لرزش و تکان
خوردن درمی آید، می شکافد
{۱۷} «حَاصِبًا» باد تندى از
آسمان که سنگریزه ها را با
خود حمل می کند {۱۸}
«نَكِيرٌ» بدآمدن من از ایشان
و خشم من بر ایشان {۱۹}
{أَوَلَمْ يَرَوْا} آیا ندیده اند {
«صَافَاتٍ وَ يَقْبِضُنَّ» بالهای
خود را می گسترانند و آن را
می بندد {۲۰} «أَمَّنْ هَذَا»
پس آن کیست؟ «جَنَدُكُمْ»
مرددکاران شما {۲۱} «إِنْ»
آمسک رِزَقُهُ اگر خداوند
روزی خود را باز دارد {
«لَجُؤًا فِي عُرْوَةٍ» در سرکشی و
عناد پافشاری می کنند
«ثُغُورٌ» گریز و فرار از حق
{۲۲} «مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ» به
رو افتاده راه می رود و از
افتادن در آتش سوزان در

وَأَسِرُّوا قُلُوبَكُمْ وَأَجْهَرُوا بِهَا إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۱۳
يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۱۴
الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۱۵
۱۵ أَمْ أَمِنْتُمْ مِنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ۱۶
أَمْ أَمِنْتُمْ مِنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۱۷
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ ۱۸
۱۸ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفْصَفٌ وَيَقْبِضُنَّ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ۱۹
هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَصْرِفُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ۲۰
۲۰ أَمْ هَذَا الَّذِي يَرِزُّكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ۲۱
۲۱ أَمْ يَمُنُّونَ بِمَا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمْ يَمُنُّونَ سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۲۲
۲۲ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۲۳
۲۳ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۲۴
۲۴ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۵
۲۵ قُلْ إِنَّمَا أَعْلِمُهُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۲۶

امان نیست «اغشى» راهیاب تر «عني سوا» راست قامت، ایستاده و در امان از سقوط راه می رود {۲۳}
«أَنْشَأَكُمْ» شما را (از عدم) آفریده است {۲۴} «ذَرَأَكُمْ» شما را پدیدار کرده است.

۵۳۵- حدیثُ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُبْعَثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ كُلَّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ»، متفق عليه

ابوهریره - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی شود مگر زمانی که در حدود سی نفر کذاب و فاسد و دجال قیام کنند و هریک از این دجالها گمان می کنند که فرستاده و پیغمبر خدا است».

[۲۷] «وَأَذِيبُ عَذَابٍ وَعَدَهُ دَادَهُ شَدِيدَةً» (که در روز قیامت اتفاق خواهد افتاد) «زَلْزَلَةٍ» نزدیک به ایشان است از غم و رسوائی، درهم و سیاه می‌شود «بِهِ تَعْمُرُونَ» درخواست وقوع فوری آن را می‌کردید (از روی استهزاء) { [۲۸] «رَأَيْتُمْ» به من بگوئید «جَبَرِ» پناه می‌دهد { [۳۰] «غَوْرًا» فرو رونده در زمین و غیر قابل دسترسی «مَاءٍ مَّعِينٍ» آب جاری و روان و در دسترس. سوره قلم

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِدَعْوَتِكُمْ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ۚ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنٌ بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَاسْتَعْمَلُوا مِنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ۚ

سُورَةُ الْقَلَمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۚ ۱ مَا أَنْتَ بِمُعْجِزٍ لِّكَ بِمَعْجُونٍ ۚ ۲ وَإِنَّكَ لَأَجْرَاعٍ مَمْنُونٍ ۚ ۳ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ۚ ۴ فَسَبِّحْهُ وَبُصِّرْهُ وَبُصِّرْهُ ۚ ۵ بِأَيِّتِكُمْ الْمَقْتُونُ ۚ ۶ إِنْ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۚ ۷ فَلَا تَطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ۚ ۸ وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَكَ ۚ ۹ وَلَا تَطِعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ۚ ۱۰ هَٰمَزٌ مَّشَاءٌ يَنْصِبُ ۚ ۱۱ مَنَاعٌ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ ۚ ۱۲ عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيمٌ ۚ ۱۳ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ۚ ۱۴ إِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِ إِذَا تَنَافَاكَ اسْتَطِيرَ الْأَوَّلِينَ ۚ ۱۵

[۱] «ن» خوانده می‌شود: نون که به معنی مرکب یا ماهی و یا حرف نون معروف است «واقلم» سوگند به قلم که بدان نوشته می‌شود [۳] «غیر مجرب» نامقطوع [۶] «بایتم الفتون» دیوانه در میان کدامیک از شما دو گروه است [۹] «وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ» آنان دوست می‌دارند که نرمش و سازش نشان دهی و با آنان سختی نکنی [۱۰] «حَلَّافٍ» بسیار سوگند خورده «مُهین» دروغگو. حقیر و پست [۱۱] «هَٰمَزٌ» بسیار عیب‌جو و غیبت‌کننده مردم «مَشَاءٌ» بسیار سخن‌چین، که سخن را به منظور فساد و

تباہی بین این و آن نقل می‌کند { [۱۲] «مَنَاعٌ» بخیل و تنگ‌چشم. بسیار بازدارنده از انجام خیرات «مُعْتَدٍ» متجاوز «رَنِيمٌ» فرو رفته در گناه { [۱۳] «عَتَلٌ» فاحش پست یا درشت‌خو و سنگدل «رَنِيمٌ» انگشت‌های قوم. شرور.

۵۳۶- عن عبدالله بن عمرو بن العاص - رضي الله عنه - قال لم يكن رسول الله - ﷺ - فاحشاً ولا متفحشاً، وكان يقول: «إنَّ من خياركم أحسنكم أخلاقاً». متفق عليه
عبدالله بن عمرو بن عاص - رضي الله عنه - گوید که پیامبر - ﷺ - نه بدکردار و نه بدگفتار بود، و می‌فرمود: «قطعاً بهترین شما خوش‌اخلاق‌ترین شما می‌باشد».

[۱۶] «سَمِعَهُ عَلَى الْخُرُطُومِ» بینی او را علامت گذاری می‌کنیم، چون بینی ظاهرترین عضو صورت است (کنایه از رسوا نمودن آنان است) [۱۷] «بِلَا نَافِثٍ» ایشان را از مودیم {«الصریفة»} میوه‌های باغ را خواهند

چید {«مصبیح»} در حالیکه به بامدادان

ب—رسند [۱۸]

{«ولایستنون»} برخلاف عادت پدرشان چیزی از آن

میوه‌ها را برای مستمندان کنار نگذارند و به آنان ندهند

[۱۹] {«لطاف علیها»} بر سر آنان گشت زد و آنان را دربر

گرفت {«طائف»} بلایی {«وهم ناخون»} در حالیکه در خواب

بودند [۲۰] {«کالصریم»} همچون شب سیاه و تاریک

(سوخته و سیاه مثل شب) [۲۱] {«تبارا»} همدیگر را

صدا زدند [۲۲] {«الغدوا»} خل حرکت

سوی کشتزاران حرکت کنبد {«صارمین»} جینندگان

میوه [۲۳] {«یتخافون»} با همدیگر آهسته صحبت

می‌کردند تا مستمندان سخن آنان را نشنوند [۲۴] {«فان لا

یدخلنها الیوم»} نباید امروز بیوا و فقری در باغ پیش شما

بیاید (مراد این است به

سَمِعَهُ عَلَى الْخُرُطُومِ ۱۶ إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذَا أَقْبَسُوا

لِصِرْمِهَا مُصْبِحِينَ ۱۷ وَلَا يَسْتَنُونَ ۱۸ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ

وَهُمْ نَائِمُونَ ۱۹ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ۲۰ فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ ۲۱ أَنِ

أَعْدُوا عَلَيْنَا حَرْبُكُمْ إِن كُنتُمْ صَرِمِينَ ۲۲ فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَخْخَفُونَ ۲۳

أَن لَا يَدْخُلْنَهَا أَلْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ۲۴ وَغَدَا عَلَيْنَا حَرْبٌ قَدِيرٌ ۲۵ فَلَمَّا

رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ۲۶ بَلْ لَعَنَ خُرُومُونا ۲۷ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلْهَ أَفَلْ

لَكُمْ لَوْلَا تَسْمِعُونَ ۲۸ قَالُوا سُبْحَنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۲۹ فَأَقْبَلَ

بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوُمُونَ ۳۰ قَالُوا نَوَيْلُنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۳۱ عَسَى

رَبِّنَا أَن يَبْدِلَ آخِرَ أَمْرِنَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ۳۲ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ

الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۳۳ إِنَّا لِلْمُؤْمِنِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

۳۴ أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْجُحْرِمِينَ ۳۵ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۳۶ أَمْ

لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ۳۷ إِن لَّكُمْ فِيهِ لَمَّا تَخْتَارُونَ ۳۸ أَمْ لَكُمْ آيَاتُنَّ

عَلَيْنَا بَلِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ إِن لَّكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ ۳۹ سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ

يَذَلِكَ رَعِيمٌ ۴۰ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا شُرَكَاءَهُمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ۴۱

يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ۴۲

همدیگر سفارش می‌کردند که امروز فقری را به باغ راه ندهند) [۲۵] {«الغدوا»} بامدادان روانه شدند {«خل حرد»} بر منع کردن فقرا، بر تندی و خشم [۲۸] {«أوسطهم»} بهترین ایشان از نظر فکر و عقل [۳۰] {«یتلومون»} یکدیگر را سرزنش می‌کنند [۳۲] {«یدلنا»} به ما عوض دهد {«اغصون»} مشتاقان [۳۷] {«کتاب»} کتاب آسمانی [۳۸] {«ان لکم فیہ لما تحیرون»} آنچه می‌خواهید و برمی‌گزینید در آن است [۳۹] {«ما تحکمون»} هر چه برای خود حکم می‌کنید [۴۰] {«سلیم»} از آنان پیرس {«رعی»} ضامن، کفیل [۴۲] {«یوم»} یکشفت عن ساق» روز شدت هراس (روز قیامت).

[۴۳] «خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ» چشمانشان به زیر افتاده است «رَهَقَهُمْ ذُلٌّ» خوارى، زيان و پشیمانی ایشان را فرامی‌گیرد { «كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ » آن هنگام که (در دنیا) سالم و تندرست بودند به سجده کردن (در برابر خدا) خواننده می‌شدند (اما آنان با وجود

توانایی سجده نمی‌کردند)!

[۴۴] «ذُرِّيٍّ» مرا رها کن.

مرا واگذار [۴۵] { «أَهْلِيَّ

لَهُمْ» به آنان فرصت می‌دهم

(و در عذابشان شتاب نمی‌کنم

تا گناهان بیشتری کسب

کنند) { «أَنْ كِيدَ مِنْهُنَّ»

فراچنگ آوردن من سخت

است و کسی از آن رهایی

ندارد [۴۶] «مُفْرَمٍ» غرامت

آن اجر (مستقلون) سنگین

باران [۴۸] «أَمَّا عَذَابُكُمْ

فَكَرٌّ» منظر حکم

پروردگارت بر ضد کافران

باش (کساح الحوت) مثل

یونس - «مَكْلُومٍ» دل

او بر از خشم و کینه نسبت به

قومش شد [۴۹] { «لَوْلَا أَنْ

تَنَادَرَكُمُ نَعْمَةً مِنْ رَبِّي» اگر

نعمت و رحمت پروردگارش

به یاریش نداشت و به

دادش نرسیده بود { «لَتُنَبِّئَنَّ

بِالْعُرَى» از شکم ماهی به

بیابان برهوت و خالی پرت

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ رَهَقَهُمْ ذُلٌّ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ

۴۳ قَدْ رَنِي وَمَنْ يَكْذِبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۴۴ وَأَمْلِي لَهُمْ إِنْ كِيدِي مَتَيْنِ ۴۵ أَمْ كَسَتْهُمُ أَجْرُهُمْ

مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۴۶ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ۴۷ فَأَصْبِرْ

لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ۴۸ لَوْلَا

أَنْ تَنَادَرَكُمُ نَعْمَةً مِنْ رَبِّي لَنَلْبِذَ بِالْعُرَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ۴۹ فَأَجْنِبْهُ رُبَّهُ

فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۵۰ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ

لَنَسْمَعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ مَلْجُونٌ ۵۱ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۵۲

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ ۱ مَا الْخَاقَةُ ۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخَاقَةُ ۳ كَذَبَتْ ثُمُودُ

وَعَادُ بِالْقَارِعَةِ ۴ فَأَمَّا ثُمُودُ فَأَهْلِكُوا بِطَاغِيَةِ ۵ وَأَمَّا

عَادُ فَأَهْلِكُوا بِرِيحِ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ۶ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ

سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى

كَأَنَّهُمْ أَعْجَارٌ نَحْلٌ خَاوِيَةٌ ۷ فَهَلْ رَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۸

می‌شد [۵۰] «فَأَجْنِبْهُ رُبَّهُ» پروردگارش او را برگزید [۵۱] «لَيُزْلِقَنَّكَ بِأَبْصَارِهِمْ» با چشمان زُل زده به تو نگاه می‌کنند که نزدیک است تو را نقش بر زمین کنند.

سُورَةُ الطَّافَةِ

[۱] «الْحَاقَّةُ» قیامت [۴] «بِالْقَارِعَةِ» قیامت را، که دلهای غافل را درهم می‌کوبد [۵] «فَأَهْلِكُوا بِطَاغِيَةِ» با

صدائی بسیار مهیب و بی‌نهایت شدید، هلاک گشتند. [۶] «صَرْصَرٍ» باد سرد و پرسر و صدا { «عَاتِيَةٍ» سرکش

«خَاوِيَةٍ» فروتپیده [۷] «سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ» باد را بر آنان مسلط کرد «سَبْعَ لَيَالٍ» هفت شب «ثَمَنِيَةَ أَيَّامٍ» هشت

روز «حُسُومًا» پی در پی. ریشه‌کن‌کننده و خافانوسوز «أَعْجَارٌ نَحْلٍ» تنه‌های یوک و افتاده درخت خرما. {

حد تجاوز کند (حناکم)

الْمَاءِ الْعَذِي

۵۶۷

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

نیاکان شما را حمل کردیم

(الجارية) كشتی نوح -

[۱۲] (تذكرة) عبرت و

اندرز (وتعيا اذن واعية) تا

گوشهای شنوا و نگاه دارنده

آن را نگاه دارند [۱۳]

(نخ) دمیده شود (نفخة

واحدة) یک دم، مراد نفخة

اول در صور است [۱۴]

(فدکنا) به یکدیگر زده

شوند و متلاشی گردند و مثل

غبار پراکنده شوند [۱۵]

(وتعت الواقعة) آن واقعه

بزرگ (قیامت) رخ می دهد {

[۱۶] (واهي) ضعیف و

ست [۱۷] (علی ارجائها)

اطراف و جوانب آن [۱۹]

(عازم) بگیرد { (کتب

نامه اعمال مرا [۲۰] (ظننت

به یقین می دانستم «ملاق

حایه» با حساب و کتاب

خود رویاروی می شوم {

[۲۱] (اسی

رضایت بخش [۲۴] «هینا

خوردنی گوارا «أسلفتم

تقدیم داشته اید [۲۹] «طایبه

حجت من [۳۰] (تقره

زنجیر را به دست و گردن او

ببندازید [۳۱]

(البحیم صلوه) او را داخل آتش کنید [۳۲] «فأسلکوه

او را در آن داخل کنید.

۵۳۷. قال رسول الله - : «من قال لا إله إلا الله، وكفر بما يُعبد من دُون الله، حُرِّمَ مَالُهُ وَدُمُهُ، وَحَسْبُهُ عَلَى اللَّهِ

تعالی». رواه مسلم.

پیامبر - فرمود: «آنکه بگوید: لا إله إلا الله، و هر چه را که جز خدا پرستش می شود، انکار کند، مال و خونس حرام

می شود و حساب (باطن او) با خدا است.»

[۹] «الموتجات» ساکنان شهرهای قوم لوط - (الماتة) گناه بزرگ (مرتکب گناه شدند) [۱۰]

رأیه» فرو گرفتند فوق العاده شدید [۱۱] (طی الماء) هنگامی که آب از حد تجاوز کرد یا نزدیک بود که از

حد تجاوز کند (حناکم)

نیاکان شما را حمل کردیم

(الجارية) كشتی نوح -

[۱۲] (تذكرة) عبرت و

اندرز (وتعيا اذن واعية) تا

گوشهای شنوا و نگاه دارنده

آن را نگاه دارند [۱۳]

(نخ) دمیده شود (نفخة

واحدة) یک دم، مراد نفخة

اول در صور است [۱۴]

(فدکنا) به یکدیگر زده

شوند و متلاشی گردند و مثل

غبار پراکنده شوند [۱۵]

(وتعت الواقعة) آن واقعه

بزرگ (قیامت) رخ می دهد {

[۱۶] (واهي) ضعیف و

ست [۱۷] (علی ارجائها)

اطراف و جوانب آن [۱۹]

(عازم) بگیرد { (کتب

نامه اعمال مرا [۲۰] (ظننت

به یقین می دانستم «ملاق

حایه» با حساب و کتاب

خود رویاروی می شوم {

[۲۱] (اسی

رضایت بخش [۲۴] «هینا

خوردنی گوارا «أسلفتم

تقدیم داشته اید [۲۹] «طایبه

حجت من [۳۰] (تقره

زنجیر را به دست و گردن او

ببندازید [۳۱]

(البحیم صلوه) او را داخل آتش کنید [۳۲] «فأسلکوه

او را در آن داخل کنید.

۵۳۷. قال رسول الله - : «من قال لا إله إلا الله، وكفر بما يُعبد من دُون الله، حُرِّمَ مَالُهُ وَدُمُهُ، وَحَسْبُهُ عَلَى اللَّهِ

تعالی». رواه مسلم.

پیامبر - فرمود: «آنکه بگوید: لا إله إلا الله، و هر چه را که جز خدا پرستش می شود، انکار کند، مال و خونس حرام

می شود و حساب (باطن او) با خدا است.»

{ ۳۵ } { اَلْمَلَأَ } در اینجا { حبر } دوست صمیمی [۳۶] { اَللَّحْنُ } چرک زخم جهنمیان. چرک بدن کافران در آتش [۳۷] { اَلْحَاطِرُونَ } کافران [۳۸] { اَلَا اَنْتُمْ } سوگند می خورم { اَلَا تَصْبِرُونَ } به آنچه می بینید [۴۰] { اِنَّهٗ } قرآن { رُسُولِ كَرِيمٍ }
 سُورَةُ الْمَعَارِجِ ۵۶۸

فرستاده‌ای بزرگوار (مراد پیامبر اسلام - ﷺ - است) { ۴۲ } { اَمَّا } کسی که با نوعی از گسان از وقایع نامعلوم گذشته خبر می‌دهد { اَقْبِلَا مَا تَدْكُرُونَ } خیلی کم پند می‌گیرد و تفکر می‌کنید { ۴۳ } { تَسْوِيلٌ } فرو فرستاده { ۴۴ } { اَلْقَوْلُ } چیزی را به دروغ از زبان ما گفت (به دروغ به ما نسبت داد) { اَلْاَقْوِيلُ } جمع: اقوال، و اقوال جمع: قول است و بیشتر برای سخنان دروغین بکار برده می‌شود { ۴۵ } { اَمَّا } با قدرت و نیرو یا دست راست او را، و او را از تصرف بازمی‌داشتیم { ۴۶ } { اَلرَّحْمَنُ } رگ قلب (شاهرگی متصل به قلب که اگر قطع شود مرگ انسان حتمی است) { ۴۷ } { اَعْتَصَمَ } الحاجزین هلاک و نابودی را از او بازدارد { ۴۸ } { تَذَكُّرٌ } پند و اندرز { ۴۹ }

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ۳۵ وَلَا طَعَامٌ اِلَّا مِنْ غُسْلَيْنِ ۳۶ لَا يَأْكُلُهُۥ اِلَّا الْخَاطِرُونَ ۳۷ فَلَا اَقِيْمُ بِمَا تُصِرُّونَ ۳۸ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ۳۹ اِنَّهٗ لَقَوْلُ رَسُوْلٍ كَرِيْمٍ ۴۰ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيْلًا مَّا تُؤْمِنُوْنَ ۴۱ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيْلًا مَّا تَذْكُرُوْنَ ۴۲ نَزِيْلٌ مِنْ رَّبِّ الْعَالَمِيْنَ ۴۳ وَلَوْ نَقُوْلُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْاَقْوِيْلِ ۴۴ لَا خُذْنَا مِنْهٗ بِالْيَمِيْنِ ۴۵ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِيْنِ ۴۶ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ عَنْهٗ حَاجِزِيْنَ ۴۷ وَاِنَّهٗ لَلذِّكْرُ ۴۸ وَلَئِنَّمُ الْكَافِرِيْنَ ۴۹ وَاِنَّا لَنَعْلَمُ اَنْ اَنْتُمْ مُّكَذِّبِيْنَ ۵۰ وَاِنَّهٗ لَحَسْرَةٌ عَلٰى الْكَافِرِيْنَ ۵۱ وَاِنَّهٗ لَحَقُّ الْاَقْيَنِ ۵۲ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ ۵۳

آیاتها

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

آیاتها

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
 سَالَ سَائِلٌ يَّعَذَابٍ وَّاقِعٌ ۱ لِّلْكَافِرِيْنَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ۲ مِّنْ اَللّٰهِ ذٰى الْمَعَارِجِ ۳ تَخْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ ۴ فَاَصْبَرَ صَبْرًا جَبِيْلًا ۵ اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُۥ بَعِيْدًا ۶ وَنَرٰهُ قَرِيْبًا ۷ يَوْمَ تَكُوْنُ السَّمٰوٰتُ كَالْهٰلِ ۸ وَتَكُوْنُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ۹ وَلَا يَسْتَلُ حِمِيْمٌ حِمِيْمًا ۱۰

{ اَلْعَلَمُ } قطعاً می‌دانیم { اِنْ اَنْتُمْ مُّكَذِّبِيْنَ } برخی از شما (قرآن) را تکذیب می‌کنند { ۵۲ } { فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ } خداوند را از چیزی که لایق به ذات او نیست مغرور بدان.

سوره معارج

{ ۱ } { سَالَ } درخواست کرد. تقاضا کرد { سَالَ } تقاضاکننده { اَعَذَابٍ وَّاقِعٌ } به اینکه عذابى حتمى الوقوع بر آنان نازل شود { ۳ } { مَعَارِجُ } دارای مکانهای صعود و عروج { ۴ } { اَلرُّوْحُ } جبرئیل { ۸ } { كَالْهٰلِ } مثل: فلز مذاب { ۹ } { الْجِبَالُ } کوهها { كَالْعِهْنِ } مثل پشم رنگین { ۱۰ } { حِمِيْمٌ } دوست صمیمی (یعنی: هیچ دوست صمیمی و خوشاوند نزدیکی، سراغ دوست صمیمی و خوشاوند نزدیکی را نمی‌گیرد و از او نمی‌پرسد) .

[۱۱] **بَصُرُوهُمْ** خویشتن را می بینند اما از شدت ترس و هراس نمی توانند گفتگو کنند **عَذَابُ الْغَايَةِ** انسان گناهکار آرزو می کند **أَلَمْ يَخْشَ مِنْ عَذَابِ غَايَةِ** کاش می شد برای رهائی از

عَذَابُ الْغَايَةِ

۵۶۹

بَصُرُوهُمْ

عذاب آن روز فرزندان خود را فدا سازد [۱۲]

صَاحِبِهِ همسرش را [۱۳]
نَصِيبِهِ طایفه و عشیره و

نزدیکان (خانواده اش که از آنان جدا گشته است)

تَوْبِهِ به هنگام سختی او را در پناه خود می گرفتند. به

آنان منتسب می گشت [۱۴] **وَسَرَّ فِي الْأَرْضِ**

جیمه و حتی تمام کسانی که در روی زمین هستند

نَجِيهِ او را رستگار کند. مایه نجات او شود [۱۵]

أَبَدًا لِلنَّارِ این آتش، همان آتش جهنم است [۱۶]

نَزَاعَةُ الشَّوَى سخت پوست سر را می کند [۱۷]

أَذِيرٌ پشت به حق کرده است [۱۸] **جَمْعُ قَاوَعِي**

دارایی را جمع کرده است و آن را از روی طمع نگاه داشته

است و حق خدا را از آن ادا نکرده است [۱۹] **هَلُوعًا**

ناشکیبا. طمع کار [۲۰] **جَزُوعًا** بسیار بی تاب و

بیقرار [۲۱] **مَتْرَعًا** بسیار دریغ کنند [۲۲] **دَالِمِينَ** همیشه ماندگاران [۲۴] **مَطْرَمٌ** مراد: سهمی است غیر از زکات که صدقه و بذل و بخشش می کند [۲۶] **أَيُّمَ الدِّينِ** روز حساب (روز قیامت) [۲۷]

مُشْفِقُونَ ترسان [۳۱] **الْعَاوُونَ** تجاویزیشان از حلال به حرام [۳۶] **بَلَاكٌ** به سوی تو. به طرف تو **مُهْطِعِينَ** گردنشان را به طرف تو دراز می کنند. شتابان [۳۷] **عَرَبِينَ** گروهی را می گویند.

۵۳۸ - عن جابر - رضي الله عنه - قال: ما سئل رسول الله - ﷺ - شيئاً قط فقال: لا. متفق عليه

از جابر - رضي الله عنه - روایت شده است که: هیچگاه از رسول خدا - ﷺ - چیزی در خواست نشد که در جواب گفته باشد: نه. (یعنی هرگاه چیزی از او می خواستند آن را می داد.)

[۴۰] ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ سوگند می خورم (لا: زائد است) «المشرق والمغرب» مشرق تابستان و زمستان و مغرب آن دو (چون مشرق و مغرب هر روزی با روز دیگر فرق می کند، به صورت جمع آمده است) [۴۱] ﴿هَمْسُوقِينَ﴾ عاجز و درمانده از آن (در اینکه به جای شما، امثال شما را در زمین قرار دهیم، مغلوب نخواهیم شد) [۴۲] ﴿قَذَرَهُمْ﴾ بدون اعتناء، آنان را به حال خود واگذار (بخوضوا) در باطل فرو روند ﴿تَلْقُوا﴾ به بازیچه بنشینند ﴿حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ﴾ تا زمانی که به روزشان می رسند (روز عذاب) [۴۳] ﴿مَنْ الْأَجْدَاثُ﴾ از قبرها {سراعا} جمع سریع: شتابان {نَصَبَ} تابلوها می شوند {يُوفُضُونَ} سرعت می گیرند [۴۴] ﴿خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ﴾ چشمانشان به زیر افتاده و فرو هشته است و غمی توانند آن را بلند کنند ﴿تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ﴾ پستی و خواری آنان را فرو گرفته است.

سُورَةُ النُّوحِ

۵۷۰

الْبَقَرَةُ

فَلَا أَقِيمُ رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِرُونَ ۝ عَلَنَ أَنْ يُبَدِّلَ خَيْرَ مَا نَحْنُ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ۝ فَذَرَهُمْ خَوْضُوا وَابْعَثُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ۝ يَوْمَ يُخْرَجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصَبٍ يُوَفُّضُونَ ۝ خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ۝

الْبَقَرَةُ

سُورَةُ النُّوحِ

الْبَقَرَةُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا ۝ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى ۝ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ۝ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَايَ إِلَّا فِرَارًا ۝ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْوَابَهُمْ فِي مَا ذَانِبُهُمْ وَاسْتَكْبَرُوا فِيهَا لَهُمْ ۝ وَأَصْرُوا وَأَسْكَبُوا اسْتِكْبَارًا ۝ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ۝ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ۝ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝

سُورَةُ النُّوحِ

[۱] ﴿أَنْذِرْ قَوْمَكَ﴾ قوم خود را از عتاب الهی بترسان، اگر

با اوامر او مخالفت کنند [۲] ﴿يُخْرِجَكُمْ﴾ شما را به تأخیر می اندازد (عمر شما را طولانی می کند) {أَجَلٌ مُسَمًّى} زمان و اجل معین نزد خدا (عمرشان را طولانی کند) {أَجَلَ اللَّهِ} زمان آمدن عذاب الهی، در صورتی که ایمان نیاورید [۳] ﴿فِرَارًا﴾ گریز [۴] ﴿اسْتَغْفِرُوا﴾ استغفار کنید در کشیدن پیارچه روی سرشان زیاده روی کردند {أَصْرُوا} (بر کفر خود) پافشاری کردند [۵] ﴿اسْكَبُوا﴾ آشکارا و با صدای بلند [۶] ﴿أَعْلَنْتُ﴾ آشکارا بیان کرده ام.

۵۳۹- قال رسول الله ﷺ: «سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ». متفق عليه

پیامبر - فرمود: «دشنام و توهین به مسلمان باعث فاسق شدن و جنگ با مسلمانان از صفات کافران است».

[۱۱] «السماء بارانی که در ابرها است» مقداراً فراوان و بیایی [۱۲] «ایده که» شما را کمک می‌کند [۱۳] «لا ترجون لله ولدا» به عظمت و شکوه خدا معتقد نیستید [۱۴] «عشکم انباراً» شما را در حالت های مختلف

خفت، به گونه های مختلف آفریده است (نطفه، سپس خون بسته، سپس تکه گوشت و بعد از آن استخوان) [۱۵] «طباقاً» یکی بالای دیگری [۱۶] «نوراً» نورانی کننده زمین در ساعات تاریکی «سراجاً» چراغ روشنی بخشی که تاریکی را محو می‌کند [۱۷] «انیکم...» شما را از گِل زمین آفریده است، چرا که پدرتان آدم را از آن خلق کرده است [۱۹] «بساطاً» فرش گسترده و فراخ برای قرار گرفتن بر آن [۲۰] «تسلکوا منها سبلاً» تا از جاده های آن بگذرید «فجاجاً» وسیع [۲۱] «غصونی» از من نافرمانی کرده اند «ش» مراد: رؤساء و اغنیاء است که ضعفاء و فقراء به فرمانشان گوش می‌دادند و بدیشان امید می‌بستند «خساراً» زیان (گمراهی در دنیا و مجازات در آخرت) [۲۲] «سکراً کباراً»

يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ قِدْرَارًا ۝ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَيَنْبَغِلْ لَكُمْ جَنَّتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَرًا ۝ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۝ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۝ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طَبَاقًا ۝ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ۝ وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝ ثُمَّ يُعِيدْكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجْكُمْ إِخْرَاجًا ۝ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ۝ لَتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ۝ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَزَّزْدَهُ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، الْأَخْسَارَ ۝ وَمَكْرُومًا كُتُبَارًا ۝ وَقَالُوا لَا تَنْذِرُنَا، الْهَيْكَمُ وَلَا تَنْذِرُنَا، وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ۝ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ۝ مِمَّا خَطَبَتْهُمْ أَغْرُقُوا فَأَدْخَلُونَا، فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ۝ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَنْذِرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دِيَارًا ۝ إِنَّكَ إِنْ تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا أَفَاجِرًا كَفَّارًا ۝ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَلَدِي وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا ۝

مکری بی نهایت بزرگ، اینکه نوح را تکذیب کردند و او و پیروانش را اذیت کردند [۲۳] «اتلکون» رها نسازید «وَمَا لَا سَوَاعَا» وَدَ، سَوَاع، يَغُوث، وَيَعُوقَ وَنَسْر، پنج بتی بوده اند که از سایر بتها در نزد بت پرستان مشهورتر و بزرگتر بودند [۲۵] «خَلِيقًا» به سبب اشتباهات و گناهانشان (ما، زائد است) [۲۶] «دِيَارًا» کسی که در آن سکونت کند [۲۸] «نَبَارًا» نابودی.

۵۴۰- سئل رسول الله - ﷺ - عن ذر ائى المشركين فقال: «الله أعلم بما كانوا عاملين». متفق عليه

از پیامبر - ﷺ - درباره فرزندان کافران که قبل از بلوغ می‌میرند سؤال شد، فرمود: «تنها خدا می‌داند که در قیامت چه خواهند کرد».

نبره جن [۱] { أَجَى إِلَى } به من وحی شده است «اسمع» (به تلاوت قرآن) گوش داده است { تَنَزَّلَ } گروه
(پس سه الی ده) «عجا» بدیع در فصاحت و بلاغت که مشابه آن در نظم زیبا و معانی دشمنیده ایم { الْحَرَمِ }
آفریدگانی از آفریدگان خدا سُورَةُ الْجِنِّ ۵۷۲

هستند که از آتش آفریده
شده‌اند، دارای عقل، شعور،
فهم، درک، تکلیف،
مسئولیت و آشنائی به زبان
بوده، و مخاطب کتابهای
آسمانی از جمله قرآن
می‌باشند { ۲ } «یهدی»
رهنمود می‌کند «الرشد»
راست { ۳ } «تعالی» والا است
«جبریتا» عظمت، شکوه یا
پادشاهی پروردگاران
«صاحبه» همسری { ۴ }
«شیئا» نادانان ما (البیس
و لشکریانش) «سقطا»
مبالغه در دروغ و گمراهی
{ ۶ } «یعوذون» پناه می‌برند
در حالی که از آنان خواستار
محفوظ ماندن از هر بلاء و
مصیبتی هستند «فزادوهم..»
بر گناهان و سرکشی کسانی
از انسانها که به کسانی از
جن‌ها پناه برده‌اند،
می‌افزودند { «رها» } سفاهت
و جهالت، گمراهی و
سرکشی { ۸ } «لئنا

سُورَةُ الْجِنِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا
عَجَبًا ۱ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۚ وَلَنُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ۚ
وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صِغَةً وَلَا وَلَدًا ۚ ۲ وَأَنَّهُ كَانَ
يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ۚ ۳ وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسَ
وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۚ ۴ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالِ
مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ۚ ۵ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَبْعَثَ
اللَّهُ أَحَدًا ۚ ۶ وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مِثْلَ ثَلَاثِ حُرْسٍ
شَدِيدٍ أَوْ شُهُبًا ۚ ۷ وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِّلسَّمِيعِ ۖ فَمِنَ
يَسْمِيعِ آلَانِ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ۚ ۸ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدُ
بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۚ ۹ وَأَنَا مِمَّا الْفَصْلُحُونَ
وَمِنَادُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرِيقَ قَدَدًا ۚ ۱۰ وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَعْجِزَ
اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَن نَّعْجِزَهُ ۚ هَرَبًا ۚ ۱۱ وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى
ءَامَنَّا بِهِ ۚ فَمَن يُؤْمِن بِرَبِّهِ ۖ فَلَا يَحْزَنُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ۚ ۱۲

سوره قصد استراق سمع کرده ایم «خراسا» محافظان نیرومند از جنس فرشتگان «شها» شعله‌های آتش
بریده شده مثل: ستاره [۹] «تشف» در گوشه‌هایی از آسمان جاهایی را برمی‌گزیدیم تا به خبرهای فرشتگان
گوش فرادهم { لَن يَبْعَثَ } هر کس بخواد بعد از بعثت خاتم پیامبران گوش فرادهد «رصد» نگهبان.
مراقب (هر گوش‌کننده‌ای را رجم می‌کنند) [۱۰] «رها» خیر و صلاح و هدایت [۱۱] «الفاصلون» کاملان
در درستکاری «مراقب» گروههای متفاوت (مسلمانان و کافران) [۱۲] «فلا» به یقین دانسته‌ایم [۱۳]
«الهدى» قرآن «بخسا» کاهش ثواب آن «ولارهقا» و نه ظلمی با زیاد کردن گناهانش.

[۱۴] «المسلمون» فروتتان و فرمانبرداران «القاسطون» ستمگران کافر. منحرفان از راه حق (تحریر و ارشاد)
 قصد خیر، صلاح و هدایت نموده اند [۱۵] «خطبا» هیزم [۱۶] «على الطريق» راه هدایت (دین اسلام) «ماء
 عذقا» آب فراوان (نعمت

الرحمة الرحمة

۵۷۳

سورة الفرقان

زیاد به آن می بخشیم [۱۷]
 «لنفینهم فيه» با این نعمت ها
 آنان را بیازماییم (ذکر ربّه)
 قرآن «یسلكه» او را داخل
 می گرداند «عذاباً صعداً»
 عذاب سخت و غیر قابل
 تحمل [۱۸] «فلا تدعوا» پس
 عبادت نکنید [۱۹] «عبد الله»
 بیدعوه» پیامبر - ﷺ - به
 پرستش خدا پرداخت «علیه»
 پیدا» با ازدحام پیرامون او
 جمع شدند. برای شنیدن قرآن
 روی هم سوار شدند [۲۰]
 «ادعوا» می پرستم. به کمک
 می طلبم [۲۱] «خضرأولا»
 رشد» نه گمراهی و نه
 هدایت [۲۲] «لن یجیرنی من
 الله» مرا از عذاب الهی
 باز نخواهد داشت «لن أجد»
 نخواهم یافت { «ملتحداً»
 پناهگاه [۲۳] «بلاغاً»
 تبلیغ «بعض» نافرمانی کند {
 [۲۴] «ما یبرعون» عذابی
 که به آنان وعده داده شده
 است [۲۵] «إن أدری»

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ
 تَحَرَّوْا رَشْدًا ۱۴ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۱۵
 وَالْوِاسْتَقْمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً عَذَقًا ۱۶ لَنَفْنِیْهِمْ
 فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ۱۷ وَأَنَّ
 الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۱۸ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
 يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ۱۹ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ
 بِهِ أَحَدًا ۲۰ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۲۱ قُلْ إِنِّي
 لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۲۲ إِلَّا بَلَاغًا
 مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَةً ۚ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
 خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ۲۳ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْأَلُونَ
 مَنْ أَضَعَفَ أَنْصَارًا وَقُلِّ عُدَدًا ۲۴ قُلْ إِن أَدْرِي أَقْرَبُ
 مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ۲۵ عَلِيمُ الْغَيْبِ فَلَا
 يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ۲۶ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ
 يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ۲۷ لَيَعْلَمَنَّ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا
 رِسَالَتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ۲۸

غی دایم «امد» زمان طولانی [۲۶] «لَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ» کسی را بر غیب خود مطلع نمی سازد [۲۷] «سلك»
 قرار می دهد «رصد» فرشته های مراقب که از او برای حفظ آن مقدار غیبی که خدا او را در هنگام ضرورت
 از آن مطلع می کند { مراقبت می کنند [۲۸] «أحاط بما لديهم» علم کامل دارد.

۵۷۱ - عن النعمان بن بشير - رضي الله عنهما - عن النبي - ﷺ - قال: «الدعاء هو العبادة». رواه ابو داود و الترمذي، وقال:
 حديث حسن صحيح.

از نعمان بن بشیر - رضي الله عنهما - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «دعا همان عبادت است».

سوره نزل [۱] ﴿الْقُرْآنُ﴾ جامه به خود پیچیده (مراد: پیامبر - ﷺ - است) [۲] ﴿لَمَّ اللَّيْلُ﴾ شب را بیدار بمان { [۴] ﴿وَرَبُّكَ الْقَرَّانُ﴾ قرآن را آرام و با آشکار نمودن حرفها بخوان [۵] ﴿لَرَبِّكَ قِيلًا﴾ سخن سنگین بر مکلفان (قرآن) [۶] ﴿نَاشِئَةُ اللَّيْلِ﴾

لَمَّ اللَّيْلُ الْقَرَّانُ

۵۷۴

سُورَةُ الْمُرْجَمِ

عبادت شبانه (قیام شب) ﴿أَشْدُ وَطًا﴾ ماندگارت از نظر عبادت است ﴿أَقُومُ قِيلًا﴾ به خاطر حضور قلب در آن، اقوال آن بهتر و قرائت قرآن در آن نیکوتر است [۷] ﴿سَبْحًا﴾ جنب و جوش و اشتغال به امور زندگی، نتیجه فراغتی برای تلاوت قرآن نداری [۸] ﴿تَبَتَّلَ إِلَيْهِ﴾ با دوری کردن کامل از غیر خدا مشغول پرستش او شو و در اندیشه او غرق شو [۱۰] ﴿هَجْرًا جَمِيلًا﴾ دوری زیبا و بدون آزار [۱۱] ﴿ذَرْنِي وَ الْمَكْذِبِينَ﴾ مرا با تکذیب کنندگان و اگذار (اولی النعمه) صاحبان نعمت و زندگی مرفه ﴿مَبْلَغًا قَلِيلًا﴾ آنان را با نرمی مدتی رها کن، که بعد از آن مجازات خواهد بود [۱۲] ﴿أَنْكَالًا﴾ زنجیرهای سنگین و محکم [۱۳] ﴿طُعَامًا ذَاغَصَةً﴾ خوراکی که در گلو گیر کند و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا الزَّمْلُ ۱ قُرْآنٌ لَّيْلًا ۲ بَصَفَهُ ۳ وَأَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا ۴ أَوْزَدَ عَلَيْهِ وَرَبُّكَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ۵ إِنْ أَسْنَفَى عَلَيْكَ قَوْلًا قَلِيلًا ۶ إِنْ نَاشِئَةُ اللَّيْلِ هِيَ أَشْدُ وَطًا وَأَقُومُ قِيلًا ۷ إِنْ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ۸ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ۹ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ۱۰ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَهْجِرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ۱۱ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِيَ النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ۱۲ إِنْ لَدَيْنَا أَنْكَالٌ وَجَحِيمًا ۱۳ وَطُعَامًا ذَاغَصَةً وَعَذَابًا أَلِيمًا ۱۴ يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَيْبًا مَهِيلًا ۱۵ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكَ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۱۶ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ۱۷ فَكَيْفَ تَنْقُوتُ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا تَجْمَعُ الْوُلْدَنَ شَيْبًا ۱۸ السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ ۱۹ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ۲۰ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۲۱

تکان نخورد [۱۴] ﴿تَرْجَفُ الْأَرْضُ﴾ زمین می لرزد و می جنبد (روز قیامت) ﴿کَتَبًا﴾ توده شن ﴿مَبْلَغًا﴾ روان و پراکنده [۱۶] ﴿أَخَذًا وَبِيلًا﴾ هلاک سنگین، سخت و دارای عاقبت و خیم [۱۷] ﴿الْوُلْدَانَ﴾ جمع ولید، کسی که تازه به دنیا آمده است ﴿سَاءً﴾ جمع آشوب، پیران مو سفید (به خاطر شدت هراس روز قیامت) [۱۸] ﴿مُنْفَطِرٌ﴾ به آسمان به خاطر سختی آن روز شکافته می گردد ﴿وَعْدُهُ﴾ آنچه وعده داده شده است.

۵۷۲ - حدیث ابن عمر عن النبی - ﷺ - قال: «إِجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَتَرَأَ». متفق علیه

ابن عمر گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «آخرین نماز شبستان را غماز و تر قرار دهید».

[۲۰] {أَدْنَىٰ مِنْ ثَلَاثِي اللَّيْلِ} کمتر از دوسوم شب! «بَقَرَةُ الْبَقَرِ» مقدار شب و روز را می‌داند «قُلْ لِمَ أَنْ لَنْ

نَحْصُوهُ»

۵۷۵

لِمَا نَحْصُوهُ

است (و بعضی از شما احتیاطاً

قام شب را به غاز می‌ایستید که برایتان مشکل است) «لَسَبَّ عَلَيْكُمْ» برای شما تخفیف قائل شد (آنچه در توان دارید انجام دهید) «فَاذْكُرُوا» در غاز قرآن بخوانید «بَصُرَتِ فِي الْأَرْضِ» برای تجارت و غیره به سفر می‌پردازند «يَعْنُونَ» می‌طلبند «الصَّلَاةِ» نماز واجب (و اقرضوا الله) در راه خدا اتفاق کنید «فَرَحًا حَسَنًا» بخششی با طیب خاطر و به خاطر خدا.

سوره هاد

[۱] {الْمَدِينَةِ} جامه بر سر کشید (پیامبر ﷺ) [۲] {فَانْزِلْ} از مجازات خدا بترسان [۳] {وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ} تنها پروردگارت را بزرگ و عظیم بدان «لِيَايِكَ تُطَفِّرُ» گناهی از پاک کردن خوشتن از کارهای ناپسند است [۵] «وَالْوَجْزُ فَاهْجُرْ» از پرستش بت‌ها و هر گناهی که موجب

۱. إِنْ رَبِّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثَلَاثِي اللَّيْلِ وَنُصْفَهُ وَنُصْفَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَأُوا لِلَّهِ فَرَضًا حَسَنًا وَمَا نَفَعُكُمْ إِلَّا نَفْسُكُمْ مِنْ خَيْرٍ لِّجَدْوٍ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَخْرَاجًا وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ۲۰

آیاتها
۲۱

سوره هاد

ترتیب
۲۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمَدِينَةُ ۱ قُرْآنِذِرْ ۲ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ۳ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۴ وَالزَّجْزَجَ فَاهْجُرْ ۵ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ۶ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۷ فَإِذَا يُقْرَأِ الْقُرْآنُ ۸ فَذَكَرْكَ يَوْمَ يَوْمٍ عَسِيرٍ ۹ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرِ عَسِيرٍ ۱۰ ذُرِّي وَمَنْ خَلَقْتَ وَحِيدًا ۱۱ وَجَعَلْتَ لَهُ مَا لَا مَدَدَ لَهُ ۱۲ وَبَنِينَ شُهُودًا ۱۳ وَمَهَّدْتَ لَهُ تَهْجِيدًا ۱۴ ثُمَّ يَطْمَعُ ۱۵ أَنْ أَزِيدَ ۱۶ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عِيدًا ۱۷ سَاءَ رَهَقَهُ صَعْدُودًا ۱۸

عذاب است دوری کن [۶] {وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ} و چیزی را نبخش در حالی که به جای آن بیشتر بخوای [۸] «يُقْرَأُ الْقُرْآنُ» برای زنده شدن در صور دمیده شود [۹] «عَسِيرٌ» سخت [۱۰] «غَيْرِ عَسِيرٍ» غیر آسان. سخت و پرمشقت [۱۱] «وَحِيدًا» تک و تنها [۱۲] «مَا لَا مَدَدَ لَهُ» دارای فراوان و لاینقطع [۱۳] «شُهُودًا» دارای مکانت میان قوم. در مجالس حاضر می‌شوند [۱۴] «مَهَّدْتَ لَهُ تَهْجِيدًا» نعمت، و مقام را برای او گسترانیده‌ام [۱۶] «عِيدًا» مخالف با آیات ما. سبزه‌گر با حق [۱۷] «سَاءَ رَهَقَهُ صَعْدُودًا» او را به سختی‌ها و مشقت‌ها وادار می‌کنم (این مثل است برای اینکه به عذاب سخت و طاقت‌فرسا دچار می‌شود).

[۱۸] «عَلَّامٌ» در نظرش آماده کرد که برای طعنه زدن به قرآن چه بگوید [۱۹] «مَرَكٌ» مرگ بر او! کشته و نابود باد! (دعا است علیه او) [۲۱] «نَاسِرٌ» به سران قوم نگاه کرد. یا به آنچه در ذهنش آماده کرده، اندیشید [۲۲] «عَیْنٌ» هنگامی که

مکراهیش تمام شد، چهره درهم کشید «تَشَرُّ» از شدت غم عجلانه چهره درهم کشید [۲۳] «تَمَّ أَدْبَرَ» سپس واپس رفت از اِیْمَان «وَأَسْتَكْبَرَ» تکبر ورزید نسبت به پیروی از پیامبر [۲۴] «إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْفَرُ» این چیزی جز جادوی منقول و یاد گرفته شده از جادوگران نیست [۲۶] «أَسْأَلُ بِهِ» او را داخل دوزخ می‌سازم [۲۸] «لَا يَنْتَبِیْ» باقی غی‌گذارده (یکبارہ می‌خورد و می‌سوزاند) «لَا تَنْدَرُ» رها غی‌سازد تا از آن بگریزند [۲۹] «لَوْاحَةٌ لِلْبَشَرِ» بسیار سیاه‌کننده پوست و سوزاننده آن [۳۱] «أَصْحَابُ النَّارِ» مأسوران آتش «عَدَّتْهُمْ» تعداد آنان «لَا يَسْرَتَابُ» شک نکنند «لِیَسْتَقِیْنَ الذِّیْنَ أَوْتُوا الْكِتَابَ» تا یهودیان و

إِنَّهُ فَعَّرَ وَقَدَّرَ ۱۸ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۱۹ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۲۰ ثُمَّ نَظَرَ ۲۱ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۲۲ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ۲۳ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْفَرُ ۲۴ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ۲۵ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ۲۶ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ ۲۷ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ۲۸ لَوْاحَةٌ لِلْبَشَرِ ۲۹ عَلَيْهَا سَعَةٌ عَشْرَ ۳۰ وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَتَهُ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً ۳۱ لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَقِیْنَ الذِّیْنَ أَوْتُوا الْكِتَابَ وَزَادَ الذِّیْنَ ءَامَنُوا إِيْمَانًا ۳۲ وَلَا يَزَالُ الذِّیْنَ أَوْتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ ۳۳ وَلَيَقُولُ الذِّیْنَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ۳۴ كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ ۳۵ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ۳۶ كَلَّا وَالْقَمَرِ ۳۷ وَإِیلٍ إِذَا دَبَّرَ ۳۸ وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ۳۹ إِنَّهَا إِلَّا حُدًى الْكَبِيرِ ۴۰ نَذِيرٌ لِلْبَشَرِ ۴۱ لَمَن شَاءَ مِنْكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ۴۲ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ ۴۳ إِلَّا أَحْسَبَ الَّیْمينَ ۴۴ فِي جَنَّتِ بَسَآءُ لَوْنٍ ۴۵ عَنِ الْمُجْرِمينَ ۴۶ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ۴۷ قَالُوا لَوْ لَرَبُّكَ مِنَ الْمُصْلينَ ۴۸ وَلَوْ لَرَبُّكَ نُطْعِمُ الْمُسْكينَ ۴۹ وَكُنَّا نَخْشَوْهُمْ مَعَ الْخَافِضينَ ۵۰ وَكُنَّا نَكْذِبُ بِیَوْمِ الدِّینِ ۵۱ حَتَّى آتَيْنَا الَّیْقینَ ۵۲

مسیحیان به صدق پیامبر - ﷺ - یقین حاصل کنند بدان خاطر که (نوزده) در کتابهای خودشان نیز همین است «وَصَحْرٌ» نفاق (رومائی) و دوزخ نیست «ذِكْرٌ» تذکر [۳۲] «كَلَّا» از استهزاء دست بکشید «وَالْقَمَرِ» سوگند به ماه [۳۳] «ادْبَرَ» پشت کرد و رفت (سوگند به شب هنگامی که شروع به رفتن می‌کند) [۳۴] «وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ» سوگند به صبح هنگامی که روش می‌گردد [۳۵] «إِنَّهَا إِلَّا حُدًى الْكَبِيرِ» سقر یکی از بلاهای بزرگ است (جواب قسم) [۳۶] «إِیلٍ» بیم دادن [۳۷] «أَن يَتَقَدَّمَ» قدم پیش نهد به سوی خیرات و طاعات [۳۸] «رَهينَةٌ» گروگان [۴۲] «مَا سَلَكَكُمْ» چه چیزی شما را داخل گردانده است؟ [۴۳] «لَمَن يَكُ مِنَ الْمُصْلينَ» از اتباع پیامبران نبوده ایم [۴۵] «نَخْشَوْهُمْ» به هر باطلی فرو می‌رفتیم.

[۵۰] «حُرِّمَتْ» گورخرهای بسیار رنده و گریزان [۵۱] «مَرَات» رسیده است. فرار کرده است {
 «قِسْوَةً» شیر [۵۴] «أَتَا ذِكْرَهُ» قرآن بند و اندرز است [۵۶] «أَهْلُ الْقُرَى» بندگان او از خشم او دوری
 می کنند [۵۷] «أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ» سزاوار بخشیدن توبه کنندگان است.

الْمَغْفِرَةِ

۵۷۷

يُؤَكِّدُ الْقِيَامَةَ

بوره قبله

[۱] «لَا أَقِيمُ» سوگند
 می خورم (لا، زائد است و
 جواب قسم «لتبعن» محذوب
 است) [۲] «بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ»
 سوگند به نفس بسیار
 سرزنشگر (وقتی انسان کار
 ناپسندی انجام دهد او را
 سرزنش می کند) [۴] «بَلْ»
 بعد از پر اکندگی و تپاهی آن
 را جمع می کنیم «قَادِرِينَ عَلَى
 أَنْ نَسْوِي بَنَانَهُ» در حالی که
 می توانیم انگشتان را علی رغم
 دقت و ظرافتی که دارند مثل
 اول خلق کنیم، چطور
 غمی توانیم اعضاء دیگر را
 دوباره بیافرینیم؟ [۵] «لَيْفَئِشْ»
 آهسته زندگی را برای این
 می خواهد که در طی آن
 یکپارچه گناه کند [۶]
 «إِيَّانَ» کی خواهد بود؟ [۷]
 «بَرَقَ الْبَصَرُ» چشمها حیران
 و پریشان می شود و از ترس

فَمَا نَفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّافِعِينَ ۱۸ ۱۹ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرِ مُعْرِضِينَ
 ۱۹ كَانَهُمْ حُمْرُ مُسْتَنْفِرَةٍ ۲۰ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ۲۱ بَلْ يُرِيدُ
 كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُثْقِلَ صُحُفًا مِثْرَةً ۲۲ كَلَّا بَلْ لَأَيَّافُونَ
 ۲۳ الْآخِرَةُ ۲۴ كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ۲۵ فَمِنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ۲۶
 وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ النَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ۲۷

يُؤَكِّدُ الْقِيَامَةَ

الْبَنَانِ

تَرْجُمَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۱ وَلَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۲ أَيْحَسِبُ
 الْإِنْسَانُ أَنْ يَجْمَعَ عِظَامَهُ ۳ بَلْ قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسْوِي بَنَانَهُ ۴ بَلْ
 يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِفَجْرِ أَمَامَهُ ۵ يَسْتَلْ أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ ۶ فَإِذَا بَرَأَ الْبَصَرُ
 ۷ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ۸ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۹ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ
 ۱۰ أَيْنَ الْمَفَرُّ ۱۱ كَلَّا لَا وُزَرَ ۱۲ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ۱۳ يَبْتَغُوا الْإِنْسَانُ
 يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ۱۴ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ۱۵ وَلَوْلَا فَنِي
 ۱۶ مَعَاذِرُهُ ۱۷ لَا تُخْرِجُهُ لِسَانُكَ لَتَعَجَّلَ بِه ۱۸ إِنْ عَلَيْنَا جَمْعَهُ
 ۱۹ وَقرء انه ۲۰ فَإِذَا قرء انه فأنفع قرء انه ۲۱ ثم إن علينا بيانه ۲۲

غمی تواند چیزی را ببیند [۹] «جُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ» خورشید و ماه گردآوری می گردد، در اینکه از مغرب
 طلوع می کنند (نظام گردش آنها مختل می شود و قیامت برپا می گردد) [۱۰] «أَيْنَ الْمَفَرُّ» راه گریز از عذاب کجا
 است؟ [۱۱] «كَلَّا» از فکر فرار بیرون شوید [الاور] هیچ پناهگاهی نیست که او را از عذاب الهی در امان
 دارد [۱۴] «بَصِيرَةٌ» شاهد (اعضاء او اعمالش را بازگو می کنند) [۱۵] «لَوْ أُنْزِلَ مَعَاذِرُهُ» هر عذری که بیاورد
 قابل قبول نیست [۱۶] «لَا تُخْرِجُهُ لِسَانُكَ» در تکرار خواندن قرآن عجله مکن [۱۷] «جَمْعَهُ» گرد آوردن
 قرآن در سینه تو و حفظ کردن آن توسط تو (قرآن) توانایی تو بر قرائت آن هر وقت که بخواهی.

[۲۲] **نازعة** زیبا، شاداب [۲۴] **بایر** درهم کشیده. [۲۵] **ظن** یقین دارند **فاقر** بلایی که ستون فقرات را درهم می‌شکند [۲۶] **بلغت التراق** روح به بالاترین قسمت سینه رسید و خرخر کرد (کنایه از نزدیک شدن مرگ) [۲۷]

من راق چه کسی او را

درمان می‌کند و از مرگ

نجاتش می‌دهد؟ [۲۸] **اتد**

الفراق زمان، زمان جدا

شدن از دنیا یا مرگ است

[۲۹] **الفت الساق** پاها

درهم پیچید و جفت شد

(کنایه از سختی زیاد و ترس

هنگام مرگ است) [۳۰]

المساق راندن بندگان برای

جزا [۳۳] **تمطی** پشتش

را دراز کرد (با فخر فروشی

راه می‌رود) [۳۴] **اولی**

لک مرگ یو تو! خدا مرگ

تو را نزدیک گرداند [۳۶]

یترک سدی بهیوده به

حال خود رها می‌گردد،

مكلف غمی‌شود، سزا و جزا

ندارد [۳۷] **مئی مئی** منی

که به رحم ریخته می‌شود

[۳۸] **علقه** تکه‌ای خون

بسته که به قسمت فوقانی

رحم آویزان می‌گردد

المری آفرینش او را

کامل و اندام او را هماهنگ و

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ۝ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ۝ ۱۱ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ۝ ۱۲

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ ۝ ۱۳ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ۝ ۱۴ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ۝ ۱۵

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ۝ وَقِيلَ لَهَا مِمَّن رَاقِي ۝ وَظَنَّ أَنْهَا الْفِرَاقُ ۝ ۱۶ وَاللَّفْطِ

السَّاقِ بِالسَّاقِ ۝ ۱۷ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ۝ ۱۸ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّىٰ

۱۹ وَلَكِنْ كَذَبَ وَقَوْلُ ۲۰ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَمَاطُ ۲۱ أُولَىٰ لَكَ

فَأُولَىٰ ۲۲ ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ۲۳ أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ۲۴

أَلَيْسَ لَكَ نُفُوسٌ مِّن مَّيِّتَةٍ ۲۵ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ فَخْلَقٍ فُسُوءٍ ۲۶ فَجَعَلَ مِنْهُ

الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۲۷ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدَرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ۲۸

سُورَةُ الْأَنْشُرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا ۝ ۱

إِنَّا خَلَقْنَاهُ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا

بَصِيرًا ۝ ۲ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ۝ ۳

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَكِينًا وَآغْلَلْنَا وَسَعِيرًا ۝ ۴

الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ۝ ۵

سر و سامان داد.

بوره اللیل [۱] **هل اتی** گذشته است **حین** مدت زمانی **الدهر** اسم است برای مدت جهان از آغاز تا پایان و از آن به مدت زمان طولانی تعبیر می‌شود **لم یکن شیئا مذکور** ذاتاً چیزی موجودی نبوده است (هر چند در علم خدا موجود بوده است) [۲] **امشاج** آمیخته (از آب مرد و آب زن) **نبتلوه** با تکالیف او را بعدها می‌آزماییم [۳] **هذین السبیل** راه حق و راه گمراهی را به او نشان داده‌ایم [۴] **اعجلناه** آماده کرده‌ایم **سکین** زنجیر هایی که به وسیله آن به طرف آتش برده می‌شوند **اعجلناه** غل هایی که دستها و گردنهایشان را به هم می‌بندد [۵] **الابرار** نیکان **کأس** خمر، یا جام خمر **کافور** آبی شبیه کافور در اوصاف خوب آن.

[۶] عیناً آب چشمه‌ای (عرب‌ها) از آن می‌نوشند (عرب‌ها) آن را به گونه شگفتی از هر کجا که بخواهند جاری می‌کنند [۷] (مطهر) آشکار. کاملاً گسترده [۸] (عرب‌ها) به خاطر دوست داشتن خدا [۱۰] «یوما عیوساً» روزی که از هراس چهره‌ها در هم کشیده می‌شود (قطریرا) سخت اخبر [۱۱] (نصار) به آنان زیبایی و شادابی در چهره می‌بخشد [۱۲] (الانراک) تخت‌ها و میل‌های مجمل و مزین (لایرون) بها شسا در آن احساس گرما غمی‌کنند (گویا) هواره زیر سایه هستند (و) ز-بهریرا و در آن احساس سرما غمی‌کنند. یا اینکه در آنجا خورشید و ماه را غمی‌بینند (بهشت بدون وجود خورشید و ماه، روشن است) [۱۴] «دانیه» علیهم (ظلالها) سایه‌های درختان بهشت به آنان نزدیک است (ذلک قُطُوفُها) میوه‌های آن در دسترس است [۱۵] «اکواب» جامهای بدون دسته (قویرا) نازک مثل شیشه [۱۶] «قواریز...» جام‌هایی که از نقره ساخته شده است ولی از نازکی زیاد،

لَمَّا نَفَخْنَا الْنَارَ

۵۷۹

سُورَةُ الْاِنشِلَافِ

عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ۶ يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ۷ وَيُطْعَمُونَ أَلْطَعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسَكِنَتَا وَيَتِمَّا وَأَسِيرًا ۸ إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ۹ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا ۱۰ فَوْقَهُمْ اللَّهُ شَرُّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّهْم نَضْرَةٌ وَسُرُورًا ۱۱ وَجَزَّهْم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ۱۲ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرُونَ فِيهَا شُمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۱۳ وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ قُطُوفُهَا نَذِيرًا ۱۴ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ ثَابِتًا ۱۵ مِنْ فَضْلِهِ وَأَكْوَابُ كَانَتْ قَوَارِيرًا ۱۶ قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ۱۷ وَسُقُونَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِنْ أَجْهَارٍ رَاجِيًا ۱۸ وَيُطَوَّفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا ۱۹ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَرًا رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمَلَكًا كَرِيمًا ۲۰ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُسٌ خُضْرٌ وَأَسْتَرْقُ وَحُلُوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ۲۱ إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُم جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ۲۲ إِنَّا نَخْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ۲۳ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعِ مِنْهُمْ ءَاثِمًا أَوْ كَفُورًا ۲۴ وَأَذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۲۵

شیشه به نظر می‌رسد (قدروها تقدیرا) خدمتکاران به آن اندازه که بهشتیان بخواهند، ظرفها را دقیق بر می‌کنند [۱۷] (مراجها) آمیزه آن (مخفلا) آبی دارای بهترین صفات زنجبیل [۱۸] (عشش نسبه) شراب آن به خاطر خوشگوارایی به آب روان تشبیه شده است [۱۹] (ولدان مخلدون) نوجوانان جاودانه بر حالت نوجوانی (لؤلؤا منثورا) در زیبایی و جذابیت مثل مروارید پراکنده هستند [۲۰] «ثم» آنجا در بهشت [۲۱] «عالمهم» لباسهایی از ابریشم نازک پوشیده‌اند (استرق) لباسی از ابریشم ضخیم (خلوا) خداوند آنان را زیست داده است [۲۴] «آثم» مداوم بر ارتکاب گناه.

[۲۷] **إِنَّ هَٰؤُلَاءِ كَفَّارٌ مَّكَّةَ بَصُورٍ** رها می‌کنند (اورامه) مقابل خود (بوم تقيلا) روز پر هراس (قیامت)

[۲۸] **خَلَقْنَا سِرَاجَهُ** ساختن بدن آنها را، یا پیوند استخوانهایشان را محکم کرده ایم **بِذُنَّا أَمْثَلَهُمْ تَبْيِلًا**

امثال آنان را جایگزینشان

می‌سازیم [۲۹] **تَلَكَّرَ**

عبرت.

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

۵۸۰

الْمُرْسَلَاتِ

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

[۱] **وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا** قسم

به بادهای بی‌دری عذاب که

مثل یال اسب پشت سر هم

هستند [۲] **فَالْمَعْصَفَاتِ**

عصاف تنبادهای خیلی

قوی و مهلک [۳]

وَالْبَاقِرَاتِ شِرَارًا قسم به

فرشتگانی که هنگام نزول

وحی بالهای خود را به شکل

عجیبی در هوا می‌گسترانند

[۴] **فَالْفَارِقَاتِ فَرَقًا** قسم

به فرشتگانی که آیه‌های

وحی را برای جداسازی

میان حق و باطل می‌آورند

[۵] **فَالْمُلْقَاتِ ذِكْرًا** قسم به

فرشتگانی که وحی را به

انبیاء می‌رسانند [۶]

وَالْمُغْذَاتِ برای پذیرفتن عذر

مردم **أَوْثَرًا** یا به خاطر

بیم دادن مردم از عقاب الهی

[۷] **إِنَّمَا تُوعَدُونَ** زنده

شدن و عذابی که از آن بیم

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۱۱

هَٰؤُلَاءِ يُحِثُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا قَبِيلًا ۱۲

خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ ۱۳ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا ۱۴

۱۵ إِنْ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۱۶

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱۷

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۱۸

نَبَاتِهَا

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

نَبَاتِهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۱ فَالْمَعْصَفَاتِ عَصْفًا ۲ وَالنَّشِيرَاتِ شِرَارًا ۳

فَالْفَارِقَاتِ فَرَقًا ۴ فَالْمُلْقَاتِ ذِكْرًا ۵ عَذْرًا أَوْثَرًا ۶ إِنَّمَا

تُوعَدُونَ لَوْفَعٌ ۷ فَإِذَا التُّجُومُ طُمِسَتْ ۸ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۹

۱۰ وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ ۱۱ وَإِذَا الرُّسُلُ أَقْنَتْ ۱۲ لِأَيِّ يَوْمٍ أُحِلَّتْ

۱۳ لَيَوْمٍ الْفَصْلِ ۱۴ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۱۵ وَيَلَّيْ يَوْمَئِذٍ

لِلْمُكَذِّبِينَ ۱۶ أَلَمْ تُهْلِكِ الْآوَلِينَ ۱۷ ثُمَّ نُنْشِعُهُم بِالْآخِرِينَ ۱۸

۱۹ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۲۰ وَيَلَّيْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۲۱

داده می‌شود به وقوع می‌پیوندد (جواب قسم) [۸] **النَّجُومِ طُمِسَتْ** ستارگان محو و بی‌نور شوند [۹] **السَّاءِ**

لُحُوتٍ آسمان شکافته گردد، یا باز گردد [۱۰] **الْهَالِكَةِ** کوهها به سرعت از جا کنده شوند [۱۱]

الرُّسُلِ أَقْنَتْ برای پیامبران وقت تعیین گردد تا برای ادای شهادت بر ملت خود حاضر شوند (قیامت) [۱۲]

لِأَيِّ يَوْمٍ أُحِلَّتْ این کار برای چه روزی تعیین گشته است (برای روز عظیم) [۱۳] **يَوْمِ الْفَصْلِ** برای روز

جدایی میان مردم یا میان حق و باطل تعیین گردیده‌اند. [۱۶] **أَلَمْ تُهْلِكِ** آیا نابود نساختم؟ **الْأَوَّلِينَ**

پیشینیان. همچون قوم نوح و عاد و ثمود [۱۷] **الْآخِرِينَ** پسینیان. همچون قوم لوط و شعیب و موسی

[۲۰] «مَاءٌ مَّهِينٌ» آب حقیر و ناچیز در نظر مردم (منی) [۲۱] «فَرَارٍ مَكِينٌ» جایگاه محکم (رحم که اطراف آن را استخوانها محکم گرفته است) [۲۲] «إِلَى لَدُنِّهِ مَعْلُومٌ» تا مدت زمان معلوم که خداوند تعیین کرده است [۲۳]

«فَسَقَرْنَا» آن را دقیقاً

الْبُرْجِ الْفَاحِشِ الْغَيْظِ

۵۸۱

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

اندازه گیری کرده ایم [۲۵]

«الْأَرْضُ كَفَاتَا» زمین را گرد

آورنده مردمان کرده ایم

[۲۶] «أَحْيَاءُ وَأَمْواتا»

در حال حیات بر روی زمین

و در حال ممات در دل

زمین [۲۷] «رُوسِيَ شَاخَاتِ»

کوههای استوار و بلند «ماء»

غراتا» آب گوارا و بسیار

شیرین [۳۰] «طَلٌّ» دود

سیاه و پرحرارت دوزخ

«ثَلَاثُ شُعَبٍ» دارای سه

شاخه [۳۱] «لَا ظِلِّيلَ» مثل

سایه سود ندارد و آنان را در

برابر گرما حفظ نمی کند «وَلَا

يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ» از سوزندگی

گرمای آتش جلوگیری

نمی کند [۳۲] «بَشَرٍ»

زبانه ها و آتشپاره ها

«كَالْقَصْرِ» زبانه هایی که به

اندازه کاخی عظیم، مرتفع

هستند [۳۳] «كَأَنَّهُ جَمَالَةٌ

صَفْرٌ» آتشپاره هایی که از

لحاظ رنگ و حرکت و

سرعت همچون شتران زرد

أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۚ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۚ إِلَى قَدَرٍ
مَّعْلُومٍ ۚ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِيرُونَ ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ
أَلَمْ تَجْعَلِ الْآرِضَ كِفَاتًا ۚ أَحْيَاءَ وَأَمْواتًا ۚ وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسِيَ
شُمُخَاتٍ وَأَسْقَيْنَكُم مَّاءً فُرَاتًا ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ
أَطْلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۚ أَطْلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ
شُعَبٍ ۚ لَا ظِلِّيلَ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ۚ إِنَّمَا تَرْمِي بِشَرِّ
كَالْقَصْرِ ۚ كَأَنَّهُ جَمَلَةٌ صَفْرٌ ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ
هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ۚ وَلَا يُؤَدِّنُ لَهُمْ فَيَعْنِدُونَ ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ هَذَا يَوْمٌ الْفَصْلِ جَمْعُكُمْ وَالأَوَّلِينَ ۚ فَإِنْ كَانَ
لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ إِنْ الْمُتَّقِينَ فِي
ظِلِّيلَ وَعُيُونٍ ۚ وَفَوْقَهُمْ مَّيَابِشْتُهُونَ ۚ كُلُّوا وَاشْرَبُوا هَيْثُ
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ كُلُّوا وَتَمَسُّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرَمُونَ ۚ وَبَلَّيْهُمْ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ۚ وَبَلَّيْهُمْ
يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ۚ

مایل به سیاه هستند. [۳۵] «لَا يَنْطِقُونَ» سخن نمی گویند؛ بعد از اینکه محاسبه شدند و برای دفاع از خود مجادله کردند سپس دهانشان مهر گردید [۳۹] «لَكُمْ كَيْدٌ» نیرنگی برای دفع عذاب از خودتان «لَا يَرْكَعُونَ» آن را بکار گیرید [۴۱] «فِي ظِلِّيلَ» در عزت و شوکت [۴۸] «ارْكَعُوا» در برابر خدا با قبول وحی او خشوع و خضوع داشته باشید.

۵۴۳- قال رسول الله - : «من غدا إلى المسجد و راح أعد الله له نزله من الجنة كلما غدا و راح». منق علیه

پیامبر - فرمود: «کسی که برای ادای نماز به مسجد برود و برگردد، هر بار که می رود و برمی گردد خداوند عصری را برای او در بهشت آماده می نماید».

سوره نبا: [۱] «عم» عن - ما؟ (از چه چیز مهمی) «نساء لون» از یکدیگر می پرسند [۲] «عن النبا» خبر عظیم قرآن یا زنده شدن از قبر [۳] «سعلون» خواهند دانست بعد از مرگ [۴] «مهادا» فرش آماده برای قرار گرفتن روی آن [۵] «اوتادا» مثل میخ توازن زمین را حفظ می کنند [۶] «خلتناکم...» شما را به صورت جفت های نر و ماده آفریدیم [۷] «نوسکم سبانا» خواب شما را مایه استراحت و آرامش شما کرده ایم [۸] «اللیل لباس» شب را که تاریکی اش مثل لباس می ماند، پوشش شما غوده ایم [۹] «النهار معاشا» روز را وقت کوشش شما برای زندگی کرده ایم [۱۰] «سعا شدادا» هفت آسمان قوی و محکم [۱۱] «سراجا و قاجا» چراغ فروزان و بسیار درخشان (خورشید) [۱۲] «المعصرات» ابرهای پر آب و باران زا «ماء سجاجا» آب یایی و بسیار ریزنده [۱۳] «حنا» مایه قوت انسان [۱۴] «جئات ألفافا» باغ های با درختان انبوه [۱۵] «مقاتا» وقت معین برای قیام مخلوقات جهت حساب و کتاب [۱۶]

سُورَةُ النَّبَاِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَسْأَلُونَ ۱ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ۲ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ۳
كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۴ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۵ اَلَّذِي جَعَلَ لَآلِئَ مَهْنَدًا ۶
وَالْجِبَالِ اَوْتَادًا ۷ وَخَلَقَكُمْ اَزْوَاجًا ۸ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۹
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۱۱ وَبَدَّلْنَا
فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۱۲ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ۱۳ وَأَنْزَلْنَا
مِنْ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ۱۴ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۱۵ وَجَنَّاتٍ
أَلْفَافًا ۱۶ اِنْ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَتًا ۱۷ يَوْمَ يُفْخَفُ فِي الصُّورِ
فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ۱۸ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۱۹ وَسُيِّرَتِ
الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۲۰ اِنْ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۲۱ لِلطَّغْيِينِ
مَنَابًا ۲۲ لِيُثَبِّتَ فِيهَا أَحْقَابًا ۲۳ لَا يَذُقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۲۴
إِلَّا هَمِيمًا وَغَسَّاقًا ۲۵ جَزَاءً وَفَاقًا ۲۶ إِنَّهُمْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۲۷ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۲۸ وَكُلُّ شَيْءٍ
أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ۲۹ فَذُقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ۳۰

«فئاتون» به صورت گروهها و دسته های مختلف الحال می آید [۲۱] «مرصادا» در کمین و انتظار کافران است [۲۲] «مابا» مرجع و مأوی برای آنان [۲۳] «لایثین» ماندگاران «أحقابا» جمع: خُثْب و خُثْب هشتاد سال است (یعنی زمانهای بی دری و نامحدود) [۲۴] «بردا ولا شرابا» نه آب سردی می نوشند که جسمشان خنک شود و نه نوشیدنی گوارایی می نوشند که حرارت باطنشان را خنک کند [۲۵] «غساقا» خونابه جاری از پوست آنان [۲۶] «جراا» کفری است مطابق و موافق با اعمال بد ایشان [۲۷] «کذابا» تکذیب همراه با عناد [۲۸] «أحصینا کتابا» آن را به صورت نوشته حفظ کرده ایم.

[۳۱] «مَازَا» ظفر و دستیابی به تمام خواسته‌ها [۳۲] «كُوَيْسِب» دخترانی که تازه پستان‌هایشان برآمده است (زنان بهشت) «اتْرَابًا» حسن و سال [۳۴] «كَاسًا وَهَاتَا» جام مملو و لبریز از شراب بهشت [۳۶] «عَطَاءً»

حساباً احسان کافی و زیاد [۳۷] «...خُطَابًا» گفتگو

کردن برای طلب افزایش پاداش یا تخفیف مجازات، مگر با اجازه او [۳۸] «صَفًا» صف‌کشیدگان [۳۹] «مَآبًا» بازگشت به سوی خدا یا توبه [۴۰] «كُنْتُ تُرَابًا» امروز به همان حالت اول در دنیا باقی می‌ماندم و انسان مکتبی نمی‌شدم تا عذاب داده شوم.

سوره قزین

[۱] «وَالنَّازِعَاتِ» قسم به فرشتگانی که روح کافران را از اعماق اجسامشان بیرون می‌کشند «غُرَقًا» بیرون کشیدن سخت و خیلی دردناک [۲] «الْمَاشِطَاتِ...» فرشتگانی که روح مؤمنان را با نرمی و آسانی بیرون می‌کشند [۳] «السَّاجِدَاتِ...» فرشتگانی که برای انجام آنچه بدان امر شده‌اند به سرعت فرود می‌آیند [۴] «فَالسَّابِقَاتِ...» فرشتگانی که برای بردن روحها به

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۵۸۳

الْاِنشَاء

إِنِّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ۳۱ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ۳۲ وَكَوَسِبَازُزَابًا ۳۳ وَكَأَسَا ۳۴ دِهَاقًا ۳۵ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذْبًا ۳۶ جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ۳۷ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ۳۸ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَن أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ۳۹ ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَن شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَثَابًا ۴۰ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا ۴۱

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

انباتها ۱۱

۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غُرَقًا ۱ وَالنَّشِيطَاتِ شُطُطًا ۲ وَالسَّيِّحَاتِ سَبَعًا ۳ فَالسَّيِّحَاتِ سَبَقًا ۴ فَالْمُدْرِبَاتِ أَمْرًا ۵ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاحِفَةُ ۶ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ۷ قُلُوبٌ يُومِضُ وَاجِفَةٌ ۸ أَبْصَرُهَا خَشِيعَةٌ ۹ يَقُولُونَ أَيْنَ نَالِ الْمُرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ۱۰ أَيْنَ ذَاكُنَا عِظْمًا نَّحْرَةً ۱۱ قَالُوا إِنَّكَ إِذَا كُرَّةٌ حَامِرَةٌ ۱۲ فإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ۱۳ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ۱۴ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ۱۵

جایگاهشان (جهنم یا بهشت) سبقت می‌گیرند [۵] «فَالْمُدْرِبَاتِ أَمْرًا» فرشتگانی که به فرمان خدا به اداره امور می‌پردازند [۶] «يَوْمَ تَرْجُفُ» روزی که با نفخه اول همه اجرام آسمانی پریشان می‌گردند، برانگیخته می‌شوند (جواب قسم) [۷] «تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ» نفخه دوم به دنبال نفخه اول می‌آید [۸] «وَاجِفَةٌ» پریشان یا ترسان [۹] «خَشِيعَةٌ» ذلیل و فروافتاده [۱۰] «أَيْنَ ذَاكُنَا» آیا به حالت نخستین در دنیا برمی‌گردیم؟ (آیا بعد از مرگ زنده می‌گردیم) [۱۱] «عِظْمًا نَّحْرَةً» پوسیده [۱۲] «فإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ» بازگشت زینبار [۱۴] «هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ» همه مخلوقات در دشت پهناور محشر حاضر می‌آیند.

[۱۶] {الوادئ} سرزمین {طوی} نام سرزمین مقدس [۱۷] {طی} سرکشی و کفر و عصیان کرده است
[۱۸] {فَلْ لَّكَ} آیا میل داری؟ {تَرَى} از کفر و عصیان پاک گردی {[۱۹] اُنْحَسِ} تاتو (از خداوند)
بیمناک گردی [۲۰] {رَأَى} به او نشان داد {الْأَيَّةُ}

الکبریٰ معجزه بزرگ (تبدیل عصا به ازدها) [۲۲] {أَدْبَرِ سَعَى} با جدیت در تباهی و دشمنی، به ایمان پشت کرد [۲۳] {فَحْشَر} ساحران، یا لشکر را گرد آورد [۲۵] {فَأَخَذَهُ اللَّهُ} را با غرق کردن مجازات کرد {نَكَالَ الْآخِرَةِ} مجازات این کلمه‌ای که اخیراً گفت {وَالْأُولَى} سخن قبلیش که: (جز خودم معبودی برای شما نمی‌شناسم) [۲۷] {خَلَقًا} ایجاد (بناها) محکم و استوار آفریده است [۲۸] {رَفَعَ} محکمها، ارتفاع آن را بالا برد {فَسَوَّاهَا} آن را دقیق و بدون عیب کرد [۲۹] {أَغْطَشَ لَيْلَهَا} شب آن را تاریک کرد {أَخْرَجَ ضُحَاهَا} روز آن را با خورشید روشن و پدیدار کرد [۳۰] {دَحَاهَا} آن را برای سکونت اهل آن گستراند یا آن را به شکل

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِئِ الْفَدَسِ طَوًى ۱۶ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ۱۷ فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى ۱۸ وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتُخْشَى ۱۹ فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى ۲۰ فَكَذَّبَ وَعَصَى ۲۱ ثُمَّ أَدْبَرَ سَعًى ۲۲ فَحَشَرَ فَنَادَى ۲۳ فَقَالَ أَنَارِكُمْ الْأَعْلَى ۲۴ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ۲۵ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشَى ۲۶ ءَأَنَّمْ أَشَدُّ خَلْقًا مِمَّا سَمِعْتُمُوهَا ۲۷ رَفَعَ سَمْتَكُمَا فَسَوَّاهَا ۲۸ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ۲۹ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ۳۰ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ۳۱ وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ۳۲ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعِمَ لَكُمْ ۳۳ فَإِذَا جَاءَتْ الطَّامَةُ الْكُبْرَى ۳۴ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ۳۵ وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى ۳۶ فَأَمَّا مَنْ طَغَى ۳۷ وَءَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۳۸ فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى ۳۹ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى ۴۰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى ۴۱ يَتْلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ۴۲ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِنَهَا ۴۳ إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا ۴۴ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مَنِ يَخْشَاهَا ۴۵ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يُرَوُّهَا لِزُلْزِلِ الْأَعْيُنِ أَوْضَحَاهَا ۴۶

آینتها

سُورَةُ عَبَسَ

نیشا

نخم مرغ در آورد [۳۱] {مَرَعَاهَا} خوردنی انسانها و حیوانات [۳۲] {أَرْسَاهَا} آنها را همچون میخ ثابت کرد [۳۴] {حَادِثُ الطَّامَةِ الْكُبْرَى} بلای بزرگ فرارشد (روز قیامت) [۳۶] {بُرْزَت} کاملاً آشکار گردانده شد [۳۸] {أَثَرَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا} زندگی دنیا را ترجیح داده و برگزیده باشد [۴۰] {نَهَى النَّفْسَ} نفس خود را از شهوات بازداشته و به سوی دین سوق داده باشد [۴۲] {السَّاعَةِ} قیامت {أَيَّانَ مَرَسَاهَا} کی واقع می‌شود؟ خداوند کی آن را برپا می‌کند؟ [۴۳] {ذِكْرِنَهَا} آگاهی و سخن گفتن از آن و اعلام زمان آن [۴۴] {لِزُلْزِلِ} متهاها، آگاهی از زمان قیامت، به پروردگارت واگذار می‌گردد [۴۶] {لِزُلْزِلِ} در دنیا و قبر غمانده‌اند.

سوره نيس [۱] «نيس» روی مبارکش را درهم کشيد (تولى) روی مبارکش را پرتافت [۲] «الاعشى» مراد: عصر بن قيس بن امّ مکتوم است که از پیامبر تقاضای درس و وعظ کرد تا ایمانش قوی گردد [۳] «يركى» با شنیدن بند تو از پلیدی جهل پاک گردد. زیرا در آن هنگام پیامبر مشغول دعوت بزرگان قوم بود و به این مکتوم کور توجه نکرد [۴] «اويدكر» یا بند گیرد [۵] «استغنى» خود را بی نیاز می بیند از چیزی که با خود آورده ای [۶] «له» تصدی» به او روی می آوری. به او توجه می کنی [۸] «جاءک يسعی» شتابان پیش تو آمد تا چیزی یاد بگیرد [۱۰] «تلهى» غافل می گردی [۱۱] «کلا» این کار را مکن «انها تذکره» آیات قرآن پند و اندرز است [۱۲] «ذکره» از قرآن پند گرفت [۱۳] «فی صحنه» در صفحات لوح محفوظ ثبت است [۱۴] «مرفوعة» و الامقام نزد خداوند [۱۵] «سفرة» فرشتگانی که آن را از لوح محفوظ استنساخ می کنند [۱۶] «سرة» فرمانبرداران خداوند. صادقان [۱۷] «قتل» نفرین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۱ اَنْ جَاءَهُ الْاَعْمَى ۲ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكَّى ۳ اَوْ
يَذْكُرُ فَتَنْفَعَهُ الْذِكْرُ ۴ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى ۵ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۶
وَمَا عَلَيْكَ اَلْاِزْكَى ۷ وَاَمَّا مَنْ جَاءَ كِيسَى ۸ وَهُوَ يَحْشَى ۹ فَاَنْتَ
عَنْهُ لَهْفَى ۱۰ كَلَّا اِنَّهَا لَذِكْرَةٌ ۱۱ لِمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ۱۲ فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ
۱۳ رُفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ۱۴ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ۱۵ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۱۶ قُلْ لِلْاِنْسَانِ
مَا أَكْفَرَهُ ۱۷ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۱۸ مِنْ طِفْلَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۱۹ ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسْرَهُ ۲۰ ثُمَّ اَمَّا نَهْ فَاقْبَرَهُ ۲۱ ثُمَّ اِذَا شَاءَ اَنْشُرَهُ ۲۲ كَلَّا لَئِنْ
يَقِضَ مَا اَمَرَهُ ۲۳ فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلَى طَعَامِهِ ۲۴ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا
۲۵ ثُمَّ شَقَقْنَاهُ اَنْزُسًا ۲۶ فَابْتَنَيْنَاهُ اَحْبَابًا ۲۷ وَعَبَا وَاقْضُبًا ۲۸
وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ۲۹ وَحَدَاقٍ غَلْبًا ۳۰ وَفِكَهَةً وَاَبَا ۳۱ مَتَّعَالِكُمْ
وَلَا نَعْمِكُمْ ۳۲ فَاِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ۳۳ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۳۴
وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ۳۵ وَصَنِيبِيهِ وَبَنِيهِ ۳۶ لِكُلِّ اِمْرٍ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يَغْنِيهِ ۳۷ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ۳۸ ضَاكَّةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ۳۹ وَجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيَّاهُ ۴۰ تَرْتَهَقِفُوهُ ۴۱ اُولَئِكَ هُمُ الْكُفْرَةُ الْفَجْرَةُ ۴۲

بر کافر «ما اکثر» چه ناسپاس است در برابر خدا [۱۹] «فقتروه» او را علقه سپس مضغه و... و سپس او را برای چیزی که شایسته او است آماده کرد [۲۰] «السيل» خارج شدن از شکم مادر را پرايش آسان کرد [۲۱] «الابرة» برای احترام او، به زندگان دستور داد دفنش کنند [۲۲] «انشره» روز قیامت او را زنده گرداند [۲۳] «استقنا الأرض» زمین را می شکافیم با گیاه، یا با کشاورزی [۳۱] «ابا» گیاه خودرو، جرگاه [۳۳] «الصاعه» صدای گرکننده ای که مردمان با آن از قبرها خارج می شوند [۳۷] «شان یغنی» حالی که او را مشغول می کند [۳۸] «مسفرة» نورانی [۴۰] «غبرة» غبار (کنایه از دگرگونی صورتشان است).

بوره کلور [۱] الشمس نور خورشید از میان می‌رود. درهم پیچیده می‌شود (با نفخه اول) [۲] النجوم
انگدشت ستارگان فرو می‌افتند [۳] الجبال کوهها از جای خود برگنده می‌شوند [۴] العنابر شتران
آبستن (که محبوب عربها هستند) از شدت ترس رها
می‌شوند [۵] الوحش حیوانات وحشی گردآورده
می‌شوند و با هم می‌آمیزند، اما از شدت ترس روز
قیامت، ترسی از یکدیگر یا از انسان ندارند
[۶] البحار سراسر آتش می‌گردند [۷] النفوس جاناها به
جسدها برمی‌گردند یا با هفکران خود در دنیا گرد
آورده می‌شوند (بعد از نفخه دوم) [۸] الموده دختر
زنده بگور شده [۱۰] الصّفص نامه‌های
اعمال میان صاحبانشان پخش می‌شود [۱۱] السّاء آسمان برکنده
می‌شود مثل پوست که از گوسفند کنده می‌شود [۱۲] الجحیم دوزخ
برافروخته می‌شود [۱۳] ازلفت به متقیان نزدیک
گردانده می‌شود [۱۴]

سورة النجم
آیاتها ۲۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۱ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۲ وَإِذَا الْجِبَالُ
سُيِّرَتْ ۳ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۴ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۵
وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۶ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ۷ وَإِذَا
الْمُوءَدُّوهُ سُلِّتِ ۸ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۹ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۱۰
وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۱۱ وَإِذَا الْجِبَمُ سُعِرَتْ ۱۲ وَإِذَا الْجَنَّةُ
أُزْلِفَتْ ۱۳ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ۱۴ فَلَا أَقْسَمُ بِالْخُفْيِ ۱۵
الْجَوَارِ الْكُنْى ۱۶ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ ۱۷ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ۱۸
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۱۹ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۲۰
ثُمَّ آمِنٍ ۲۱ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِسَجُنٍ ۲۲ وَلَقَدْ رَءَاهُ بِالْأَفْقِ الْمِينِ ۲۳
وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۲۴ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۲۵
فَإِنْ تَذَهَبُونَ ۲۶ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۲۷ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ
يَسْتَقِيمَ ۲۸ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۲۹

سورة الانعام
آياتها ۱۸

علت هر کسی می‌داند چه کار نیک یا بدی انجام داده است (جواب شرط اذا) [۱۵] فلا أقسم سوگند
(لا، زائد است) الخس ستارگانی که واپس می‌روند و از دیدگان پنهان می‌شوند، هر چند که در آسمان
هستند [۱۶] الجوار الكنی ستارگانی که شبانه ظاهر می‌شوند و در آسمان حرکت می‌کنند و مخفی می‌شوند
[۱۷] عسس تاریک می‌شود. بشت می‌کند [۱۸] تنفس می‌دمد و نور آن ادامه پیدا می‌کند تا اینکه روز
می‌شود [۱۹] انه لقول کلام جبرئیل به نقل از پروردگارش است (جواب قسم) مکین صاحب قدرت،
شرف و مکانت والا [۲۲] صاحبکم پیامبر - [۲۳] پیامبر، جبرئیل را به شکل واقعی دیده
است.

سوره انفطار [۱] السماء انفطرت آسمان شکافته می گردد [۲] الكواكب انثرت ستارگان پراکنده می شوند [۳] البحار تجرت دریاها شکاف برمی دارند و به هم می پیوندند (نظام هستی مختل می شود) [۴] یسفر قبرها زیر و رو می شوند تا مردگان خارج گردند [۵] ما نرى ربك چه چیز تو را فریفته است که نافرمانی خدا را بکنی؟ [۶] انشاد انشاد توراً متناسب و آماده بهره گیری کرد [۷] فعدلك تو را معتدل القامت و متناسب الاعضاء کرده است [۸] ربك تو را شکل داده است [۹] تكذبون بالدين روز زنده شدن و حساب و جزا را تكذيب می کردید [۱۰] الحافظين فرشتگانی که همه اعمال بندگان را ثبت می کنند [۱۱] كتابين كبره ای را می نویسند [۱۲] الابرار نیکان و صادقان در ایمان که کارهای نیک بسیار انجام داده اند [۱۳] الفجار فاسقان خارج شدگان از شریعت [۱۴] صراطها داخل آن می شوند و گرمای آن را می چشند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۱ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انثَرَتْ ۲ وَإِذَا الْبِحَارُ
 فُجِّرَتْ ۳ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ۴ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
 وَأَخَّرَتْ ۵ يَأْتِيهَا الْإِنْسَنُ مَاعْرَكَ رَبِّكَ الْكَرِيمِ ۶ الَّذِي
 خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ ۷ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ۸
 كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ۹ وَإِنْ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ ۱۰ كِرَامًا
 كَنِيئِينَ ۱۱ يَعْمُونَ مَنَافِعُوهُمْ ۱۲ إِنْ الْأَبْرَارُ لَفِي نَعِيمٍ ۱۳ وَإِنَّ
 الْفَجَّارَ لَفِي حِمِيمٍ ۱۴ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ۱۵ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۱۶
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۱۷ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۱۸
 يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۱۹

سوره المطففين

نجاتها ۱۱

نجاتها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَبَلِّغِ لِلْمُطْفِفِينَ ۱ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۲
 وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوَّزَوْهُم بِخُسْرٍ ۳ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ
 مَبْعُوثُونَ ۴ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۵ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۶

سوره المطففين

[۱] بول عذاب. هلاک یا اسم در جهنم [المطففين] کسانی که از پیمانه یا وزن می کاهند [۲] استلوا یا پیمانه می خردند (یا وزن) [استوفون] حق خود را به تمام و کمال می گیرند [۳] نالوهم برای دیگران پیمایند [وزوهم] برای دیگران وزن کنند [خسرون] از پیمانه یا وزن می کاهند [۴] الاظن آها بقیه ندارند؟ [۵] مبعوثون برانگیختگان. زنده شدگان [۶] یوم عظیم در روز بسیار بزرگ و هولناک (قیامت) [۶] یوم یقوم الناس روزی که مردمان از قبر هایشان برمی خیزند.

[۷] «کتاب التَّحَارُّ» نامه اعمال کافران [۸] «لَبَّيْكَ سَجْدَةً» در دیوان بدکاران که جامع اعمال کافران است، قرار دارد [۹] «کتاب مَرْقُومٌ» واضح الکتابت. نشاندار به علامتی که دلالت دارد بر اینکه آنچه در آن است سراسر شر و بسدی است [۱۲]

«أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ» اکاذیب و

أباطیل موجود در کتابهای

پیشینان [۱۴] «رَأَى حُلَّ

لُحُومِهِ» دهایشان را زنگار

زده کرده و مانع از تابش نور

خدا در دهایشان شده است

[۱۶] «أَصَالُوا الْجَحِيمَ»

داخل دوزخ می‌شوند و

حرارت آن را می‌چشند

[۱۸] «کتاب الْأَبْرَارِ» نامه

اعمال نیکان «لَبَّيْكَ عَلَيْنِ» در

دیوان نیکان ثبت شده است

[۲۰] «کتاب مَرْقُومٌ» واضح

الکتابت. نشاندار به علامتی

که دلالت دارد بر اینکه آنچه

در آن است، نیک است [۲۱]

«بَشِيرُهُ» در آنجا حاضر

می‌شوند «الْمُتَرَبِّينَ»

فرشتگان مقرب که دارای

منزلت والا نزد خداوند

هستند [۲۳] «الْإِثْرَانِ»

تخت‌های مجلل و مزین

«بِظُهُورِهِ» به نعمت‌هایی که

خداوند برایشان آماده کرده

است می‌نگرند [۲۴] «نَضْرَةً

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينَ ۝ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝ وَلَوْ يَوْمَئِذٍ لِّلشَّكَّيْنِ ۝ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ ۝ وَمَا يَكْذِبُ بِدَلٍّ ۝ لَا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٌ ۝ إِذْ أَنْتَنِي عَلَيْهِ ۝ إِنَّا نَقَالَ أَصْطَبُ ۝ الْأَوَّلِينَ ۝ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحَجُوبُونَ ۝ ثُمَّ إِنَّهُمْ أَصَالُوا الْجَحِيمَ ۝ ثُمَّ يُقَالُ هَٰذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَكْذِبُونَ ۝ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلَيِّنَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عَلَيْنَ ۝ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّرُونَ ۝ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝ عَلَى الْأَرَاكِ يَنْظُرُونَ ۝ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ۝ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَّحْضُومٍ ۝ خَمِيمٌ ۝ مِسْكٌ ۝ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ۝ وَمِرَاجَةٌ ۝ مِنْ تَسْنِيمٍ ۝ عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ۝ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ۝ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ۝ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ۝ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَفِظِينَ ۝ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ۝

النَّعِيم» بهجت تنعم و خرمی آن [۲۵] «حَقِيقٌ» بهترین و خالص‌ترین نوع شراب «مُخْتَرَمٌ» مهر شده. فقط نیکان می‌توانند مهر آن را باز کنند [۲۶] «خَمِيمٌ مِسْكٌ» در پایان نوشیدن آن بوی مشک فضا را پر می‌کند «لِذَٰلِكَ» برای علت‌های رسیدن به این نعمت‌ها «فَلْيَتَنَافَسِ» باید مسابقه بدهد [۲۷] «مِرَاجَةٌ» آمیزه آن «تَسْنِيمٌ» چشمه‌ای بلند که شراب آن بهترین شراب است [۲۸] «عَيْنَا يَشْرَبُونَ» با اشارات چشم آنان را مسخره می‌کنند [۲۹] «لَا تَكِينٌ» شادمان از اینکه مؤمنان را مسخره کرده‌اند [۳۰] «الضَّالُّونَ» دور هستند از باورهای پدرانشان [۳۱] «حَافِظِينَ» مراقبان.

[۳۵] ﴿عَلَىٰ الْأَرَائِكِ﴾ بر تخت های مجلل و مزین تکیه می زنند [۳۶] ﴿لَوْ كَفَرَ﴾ به کافران سزای مسخره کردن مؤمنان داده شده است؟

سورة انفال

مِائَةُ الْآيَاتِ

۵۸۹

سورة الانشقاق

[۱] ﴿انْشَقَّتْ﴾ می شکافت (روز قیامت) [۲] ﴿اَذْنَتْ لِرَبِّهَا﴾ فرمان پروردگار را گوش می دهد «حَقَّتْ» و سزاوار همین است که مطیع و فرمانبردار خداوند متعال باشد [۳] ﴿مَدَّتْ﴾ کشیده و گسترده می شود [۴] ﴿اَلْقَتْ مَا فِيهَا﴾ و مرده هایی که در درون خود دارد پرتاب می کند «تَخَلَّتْ» از آن خالی می گردد [۵] ﴿كَادَحٌ إِلَى رَيْكٍ﴾ تو پیوسته با تلاش فراوان به سوی خداوند رهسپاری «فَلَا قِيَّةَ» نتیجه کسارت را می بینی [۹] ﴿يَنْقَلِبُ بِرَمِيٍّ﴾ برمی گردد [۱۰] ﴿وَرَاءَ ظَهْرِهِ﴾ پشت سرش [۱۱] ﴿يَدْعُو﴾ می طلبد. فریاد می دارد «نُورًا» هلاکت (تا استراحت کند) [۱۲] ﴿يَصْلَى سَعِيرًا﴾ داخل آن می شود، حرارت آن را می چشد [۱۳] ﴿مَسْرُورًا﴾ غرق در شہوات و اسباب

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ۳۵ هَلْ تُوبَ الْكَافَرُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۳۶

سورة الانشقاق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۱ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ۲ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ۳ أَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۴ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ۵ يَتَأْتِيهَا الْإِنْسَنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدًا حَافِلًا يَلْقَاهُ فَاَمَّا مَنْ أُوْفٍ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۶ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۷ وَنَقْلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۸ وَأَمَّا مَنْ أُوْفٍ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۹ فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ۱۰ وَيَصْلَى سَعِيرًا ۱۱ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۱۲ إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ ۱۳ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۱۴ فَلَا أَقْسَمُ بِالسَّفْقِ ۱۵ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ۱۶ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ۱۷ لَتَرْكَبَنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ۱۸ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۹ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ۲۰ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِكَذِّبُوا ۲۱ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۲۲ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۲۳ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۲۴

شادی بود [۱۴] ﴿لَنْ يَحُورَ﴾ دوباره زنده نخواهد شد [۱۶] ﴿لَا أَقْسَمُ﴾ سوگند (لا، زائد ست) «بِالسَّفْقِ» به سرخی افق بعد از غروب آفتاب هنگامی که نور خورشید با تاریکی شب می آمیزد [۱۷] ﴿مَا وَسَقَ﴾ آنچه فرامی گیرد، و جمع می کند (حیوانات در روز پراکنده می گردند و شب، آنها را به خانه هایشان بازمی گرداند) [۱۸] ﴿اتَّسَقَ﴾ جمع می گردد و نور آن کامل می شود [۱۹] ﴿لَتَرْكَبَنَّ﴾ طی می کنید (جواب قسم) «طَبَقًا» طبق «سَفْقِ» حال به حال می گردید (مرگ سپس زنده شدن و پس از آن احوال قیامت) [۲۳] ﴿بَشِّرْهُمْ﴾ بدیهایی که جمع می کنند [۲۵] ﴿مَمْنُونٍ﴾ مقطوع.

سوره بروج [۱] و السّماء سوگند به آسمان «العروج» منزلهای ستارگان [۲] «اليوم الموعود» روز قیامت [۳] «و شاهد» سوگند به روز جمعه (چون گواه بر عمل در آن است) «مشهود» روز عرفه {مراد از شاهد می تواند همه گواهان روز قیامت اعم از پیامبران، فرشتگان و اعضای آدمی و مراد از مشهود انسان و اعمال او باشد} [۴] «أصحاب الأخدود» صاحبان گودال بزرگ (خندق) [۵] «ذات الرقود» دارای هیبه و افروزمه (هیزم) [۶] «إذ» زمانی که «هم علیها قعود» آنان بر کناره گودال آتش (به نظاره گری سوختن و جزاله شدن مؤمنان) نشسته بودند [۸] «و ما نقموا» ناخوش نداشتند، عیب و ایرادی پیدا نکردند [۱۰] «للمؤمنين» مؤمنان را سوزاندند، یا عذابشان دادند تا از دین برگردند [۱۲] «بطش ربك» فرو گرفتن و به کفر رساندن متکبران و ظالمان توسط خداوند [۱۳] «یبدئ و یرید» قبلاً آفرینش را آغاز نموده است و سپس با قدرت خویش در روز قیامت مردگان را زنده می گرداند

آیاتها
۱۱

سُورَةُ الْبُرُوجِ

ترتیبها
۸۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۱ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۲ وَشَاهِدٍ مُّشْهُودٍ ۳
قِيلَ أَصْحَابُ الْأَخْدُودِ ۴ النَّارِ ذَاتِ الْوُفُودِ ۵ اذْهَبْ عَلَيْهَا
قُعُودٌ ۶ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۷ وَمَا نَقَمُوا
مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۸ الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۹ إِنَّ الَّذِينَ
فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَهُمْ
عَذَابُ الْحَرِيقِ ۱۰ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
جَنَّاتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ۱۱ إِنَّ بَطْشَ
رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ۱۲ إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ وَيَعِيدُ ۱۳ وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ ۱۴
ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ۱۵ فَاعْلَمْ أَيُّهَا الْيَهُودُ ۱۶ هَلْ أَنتُكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ
۱۷ فِرْعَوْنُ وَثَمُودُ ۱۸ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ۱۹ وَاللَّهُ مِنْ
وَرَاءِهِمْ مُحِيطٌ ۲۰ بَلْ هُوَ قَرْنٌ مَجِيدٌ ۲۱ فِي لَوْجٍ مُحْفُوظٍ ۲۲

آیاتها
۱۷

سُورَةُ الطَّارِقِ

ترتیبها
۸۱

[۱۴] «الدود» بسیار دوستدار مؤمنان [۲۱] «قرآن مجید» قرآن بزرگوار و دربردارنده بسیاری از مکارم.
۵۴۴- عن أبي أمامة - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «افترؤا القرآن فإنه يأتي يوم القيامة شفيعاً لأصحابه»، رواه مسلم
از ابوامامه - رضي الله عنه - روایت است که گفت: از رسول خدا - ﷺ - شنیدم که می فرمود: «قرآن را تلاوت کنید زیرا قرآن در روز قیامت برای یارانش شفاعت می کند».

سوره طارق [۱] «الطارق» سوگند به ستارگانی که شبانه پدیدار می شوند (طلوع می کنند) [۳] «الحجج الناقب» ستارگانی که با نور خود دل تاریکی را می شکافند [۴] «ان كل نفس» هیچ کسی نیست... (جواب قسم) [۵]

سورة الطارق

۵۹۱

المیزان القلبي

عليها) مگر اینکه بر او حافظ) مراقب (خداوند یا لشکریانش که فرشتگان یا... باشند) [۵] «سم خلق» از چه چیزی آفریده شده است [۶] «ماء» آبی مرکب از آب مرد و زن «دافق» جهنده در رحم [۷] «الصلب» پشت «الترائب» استخوانهای سینه [۸] «رجيع» برگرداندن او بعد از مرگ به صورت زنده [۹] «ثل السائر» اسرار دلبها برملا می شود [۱۱] «فان الرجيع» باران (چون باران بارها به زمین برمی گردد) [۱۲] «ذات الصدع» که به سبب رشد گیاهان شکافته می شود [۱۳] «ان» مسلماً قرآن «قول» سخن جداکننده حق از باطل [۱۴] «الاهل» گزافه [۱۵] «انهم» کفار مکه «يكدون» عليه پیامبر نیرنگ می کنند [۱۶] «اكي» به آنان مهلت می دهد بطوری که غی دانند

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۲ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۳ إِنَّ كُلَّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۴ فَيَنْظُرُ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۵ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۶ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۷ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۸ يَوْمَ بُلِيَ السَّرَائِرُ ۹ فَالْهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرَ ۱۰ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۱۱ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۱۲ إِنَّهُ لَفَعُولٌ فَصْلٌ ۱۳ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ۱۴ إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۱۵ وَآكِدُ كَيْدًا ۱۶ فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَمَهُلُهُمْ رَوْدًا ۱۷

آیاتها

سورة الاعلى

آیاتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۱ الَّذِي خَلَقَ سَمَوَاتٍ ۲ وَالَّذِي فَدَّرَهُ هَدًى ۳ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ۴ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ۵ سَنَقِرُ لَكَ فَلَاتَسْمَى ۶ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ۷ وَنُبَشِّرُكَ لِلْيُسْرَى ۸ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ۹ سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْتَارُ ۱۰ وَيَنْجِنُهَا الْأَشْقَى ۱۱ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ۱۲ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ۱۳ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَى ۱۴ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۱۵

الميزان

«فعل» درباره انتقام از کافران عجله مکن «امهله» اندکی به آنان مهلت بده تا عذاب بر آنان نازل گردد.

سورة الطي

[۱] «الاعلى» آخرین درجه والایی [۲] «خلق» هر چیزی را با قدرت خویش آفرید «سوی» مخلوقات را متناسب الاعضاء کرد [۳] «الذي قدر» به هر چیزی مصلحت او را داد و او را به سویی هدایت کرد که نجات او در آن است و این هدایت یا با تسخیر بوده است یا با تعلیم [۵] «ثنا» مثل گیاهان خشکیده ای که سیل آنها را حمل می کند «احوی» مایل به سیاه (گندمی بعد از سبزی) [۸] «نبرک للری» تو را برای آسان ترین راه در هر کاری توفیق داده ام [۱۱] «نجتها» بدبخت ترین فرد عبرت گرفتن از آن را می کند و از آن دوری می گیرند.

[۱۶] **تُؤْتِرُونَ** ترجیح می‌دهند [۱۸] **إِنْ هَذَا** این چیزهایی مذکور در (چهار آیه سابق) **صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ** (موسی) عبارت است از ده صنف (کتاب) ابراهیم و تورات موسی.

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۵۹۲

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

[۱] { **هَلْ أَتَاكَ** } آیا به تو

رسیده است؟ { **الْفَاشِيَةِ** }

بلایی که هراس آن مردمان را

فرامی‌گیرد (روز قیامت) [۲]

{ **خَاشِعَةً** } خوار و زبون [۳]

{ **عَامِلَةً** } دائماً در تلاش و

مشقت که ابداً آسایش را

احساس نمی‌کند بلکه هواره

غل و زنجیر به دنبال خود

می‌کشد { **نَاصِبَةً** } و مجبور از

عذاب آن [۴] { **تَصِلُ نَاراً** }

حامیه} داخل آتش بی‌نهایت

گرم می‌شوند [۵] { **عَيْنَ** }

آینة} چشمه بسیار داغ [۶]

{ **ضَرِيعٌ** } گیاه خاردار که

هیچ حیوانی از آن نمی‌چرد

زیرا بسیار ناگوار است [۷]

{ **لَا يُسَمِّنُ** } چاق و فربه

نمی‌سازد { **لَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ** }

گرسنگی را از آنان برطرف

نمی‌سازد [۸] { **نَاعِمَةً** }

بشاش و شاداب [۹]

{ **لَسَعِيَّارَاضِيَةً** } راضی از

تلاش خود و آنچه در دنیا

انجام داده است (هنگامی که

بَلْ تُؤْتِرُونَ الْحَيَوَةَ الدُّنْيَا ۱۶ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۱۷ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۱۸ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ۱۹

سُورَةُ الْاَنْعَامِ ۵۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْعَنَسِيَّةِ ۱ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ۲
عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ۳ تَصِلُ نَارًا حَامِيَةً ۴ تُشَقَّى مِنْ عَيْنٍ أَيْنُورُ ۵
لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ۶ لَا يُسَمِّنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ۷
وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ۸ لَسَعِيَّارَاضِيَةٌ ۹ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۱۰
لَا تَسْمَعُ فِيهَا لُغِيَّةً ۱۱ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ۱۲ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ۱۳
وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ۱۴ وَنَارٌ مُصْفَوَةٌ ۱۵ وَزُرَّاقٌ مُبْثُوثَةٌ ۱۶
أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۱۷ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ
رُفِعَتْ ۱۸ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۱۹ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ
سُطِحَتْ ۲۰ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۲۱ لَسْتَ عَلَيْهِمْ
بِمُصْطَفِرٍ ۲۲ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ۲۳ فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ اللَّهُ الْعَذَابُ
الْأَكْبَرُ ۲۴ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۲۵ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ۲۶

پاداشش را می‌بند) [۱۱] { **الْاَغْنَى** } بوج و باطل [۱۳] { **سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ** } تخت‌های بلند. یا با ارزش [۱۴] { **الْاَكْوَابُ** } قدح‌های بدون دسته { **مَوْضُوعَةٌ** } مقابل آنها گذاشته شده، تا در دسترس باشد [۱۵] { **لُغَاوُ** } بالشها و پشی‌ها که بر آن تکیه داده می‌شود [۱۶] { **الزُّرَّاقُ** } فرش فاخر { **مُبْثُوثَةٌ** } پهن شده در مجالس و کاخ‌ها [۱۷] { **أَفَلَا يَنْظُرُونَ** } آیا نمی‌اندیشند تا درک کنند [۲۰] { **سُطِحَتْ** } گسترده شده است. مسطح شده است [۲۲] { **الْمُصْطَفِرُ** } مسلط، چیره [۲۳] { **الْاَلَمِنْ تَوَلَّى** } مگر کسی که روی می‌گرداند [۲۴] { **الْعَذَابُ الْاَكْبَرُ** } عذاب آخره [۲۵] { **إِيَابَهُمْ** } بازگشت آنان بعد از مرگ (بازنده شدن در روز قیامت).

سوره فجر [۱] «وَالْفَجْرِ» سوگند به سپیده دم، یا به سپیده دم روز عید قربان [۲] «لَيْلٍ عَشْرٍ» ده شب اول ذیحجه [۲] «الشَّمْعِ» روز قربانی (روز اول عید قربان) [۴] «إِذَا يَسِرُّ» هنگامی که حرکت می کند. سیری می شود و به سپیده دم منتهی می شود (پاد در سیری حذف

لَمَّا تَلَوْنِ

۵۹۳

سُورَةُ الْفَجْرِ

سُورَةُ الْفَجْرِ

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ۱ وَلَيْلٍ عَشْرٍ ۲ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۳ وَالْأَيْلِ إِذَا يَسِرُّ ۴ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ۵ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۶ إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۷ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۸ وَثُمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۹ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْدَادِ ۱۰ الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ۱۱ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ۱۲ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۱۳ إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمِرْصَادِ ۱۴ فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۱۵ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَهُ فَقَدَّرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ۱۶ كَلَّا بَلْ لَّا تَشْكُرُونَ ۱۷ الْيَتِيمَ ۱۸ وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ۱۹ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۲۰ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ۲۱ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۲۲ وَجِئَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَنذَرُ الْإِنْسَانَ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ۲۳

شده است) [۵] «هل في ذلك» آیا در آنچه بدان سوگند خوردیم «قسم» سوگند مهمی برای خردمندان موجود است؟ (جواب قسم مخدوف است: حتما کافران را عذاب می دهد) [۶] «عاد» قوم هود - عباد اسم پدرشان بود [۷] «إرم» اسم قبیله قوم عاد یا لقب آنان (با توجه به اسم جدشان) [۷] «ذات العیاد» دارای قامت یا کاخ هایی با ستون های بلند [۹] «ثمود» قوم صالح - «جایوا...» صخره ها را می تراشیدند و از آن خانه می ساختند [۱۰] «ذی الوداد» دارای میخ ها [۱۲] «فصب علیهم...» عذاب شدید و دردناکی بیایی بر آنان فرو ریخت تا اینکه هلاک گشتند [۱۴] «إن ربك بالمرصاد» مسلما پروردگارت مراقب کارهای

ایشان است و مجازاتشان خواهد کرد [۱۵] «أكرمن» او را بیازماید «نعمه» به او نعمت دهد «بی اکرمین» پروردگام مرا گرمی کرده، و شایسته آن دیده است (مغرور می شود و شکر خدا را فراموش می کند) [۱۶] «فهن علیهم...» روزی او را کم نماید [۱۸] «الیتیم» همدیگر را ترغیب نمی کنید [۱۹] «اکلا لماً» خوردن شدید [۲۰] «جم» فراوان (همراه با طمع) [۲۱] «دکت» درهم کوبیده و اجزاء آن خرد شد «دکا دکا» ریز شدن بی دربی تا اینکه چیزی از آن باقی نماند (پودر شود) [۲۲] «الملك» فرشتگان «صفا صفا» صف کشیدگان (منتظر دستورات الهی) «وجی» یومئذ بهم [۲۳] «دوخ ظاهر و پدیدار گردد (یتذكر» بند می گیرد. هنگامی که نتیجه کارهایش را می بیند.

{ ۲۴ } **قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنَ ظُلُمَاتٍ إِلَى نُورٍ** برای زندگی جاویدان اخروی پیشایش می فرستادم { ۲۵ } **عَذَابُهُ عَذَابِي** که خدا می دهد { ۲۶ } **لَا يَزِيدُ فِي غُلٍّ وَ زَعَجٍ غِيٍّ بِنَدِّ** { ۲۷ } **الْمُطْمَئِنِّ** آسوده خاطر. آرمیده { ۲۸ } **رَاضِيَةً** راضی و خشنود **مَرْضِيَةً** مورد رضایت { ۲۹ } **فَادْخُلِي فِي سَلَكِ** به سلک

۵۹۴

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

بندگان مقرب من در آی.

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

{ ۱ } **لَا اُقْسِمُ** سوگند (لا،

زائد است) **هَذَا الْبَلَدِ** به

مکه مکرمه { ۲ } **جَلَّ** در

آن ساکن و نازل هستی، یا

حلال است برای تو آنچه

امروز در آن انجام می دهی

{ ۳ } **وَالَّذِي مَلَكَ** آدم

و همه فرزندان یا فرزندان

صالحش { ۴ } **لَقَدْ خَلَقْنَا**

الإنسان في كبد

رنج و مشقت آفریده ایم که با

مصیبت های دنیا و

سختی های آخرت مبارزه

می کند (جواب قسم است)

{ ۶ } **أَهْلَكْتُ** برای

مباهات تباه کرده ام { ۱۰ }

هَذَانَا برای او بیان

کرده ایم. او را راه نایی

کرده ایم { النجدين } راه

خوب و بد را یا دو پستان

يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ۱۴ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ۱۵
وَلَا يُؤْتِيهِمْ ثَوَابًا أَحَدًا ۱۶ يَتَأَيَّسُ الْكُفْرُ الْمُطْمَئِنِّ ۱۷ أَرْجِعِي
إِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مَرْضِيَةً ۱۸ فَادْخُلِي فِي عِبْدِي ۱۹ وَأَدْخُلِي جَنَّتِي ۲۰

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا اُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ۱ وَأَنْتَ جَلَّ هَذَا الْبَلَدِ ۲ وَالَّذِي مَلَكَ ۳
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ۴ أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَفْعَلَ رَعْلِيهِ ۵
أَحَدٌ ۶ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لَبَدًا ۷ أَيْحَسِبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ۸
أَلَمْ تَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ۹ وَلَسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۱۰ وَهَدَيْتَهُ
النَّجَاتَيْنِ ۱۱ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ۱۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۱۳
فَكُرْبَةٌ ۱۴ أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۱۵ يَتَبَسَّأُ مَقْرَبَةٍ ۱۶
أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتَرَبَةٍ ۱۷ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَصَّوْا
بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ۱۸ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۱۹ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بَيْنَانَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۲۰ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤَصَّدَةٌ ۲۱

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

مادرش را { ۱۱ } **فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ** خویش را به گردنه غمی زند (با انجام کارهای خوب) { ۱۳ } **فَكُرْبَةٌ** آزاد کردن برده از بردگی { ۱۴ } **ذِي مَسْغَبَةٍ** زمان گرسنگی و سختی { ۱۵ } **فَا مَقْرَبَةٍ** دارای قربایت خویشاوندی { ۱۶ } **ذَا مَتَرَبَةٍ** مستمند بسیار فقیر و خاک نشین { ۱۷ } **تَمَّ** گذشته از اینها **تَوَاصَوْا** توصیه و سفارش می کنند { ۱۸ } **بِالْمَرْحَمَةِ** با لطف و مهربانی در میان خودشان (به این گونه که قوی با ضعیف و ثروتمند با فقیر مهربان باشد) { ۱۹ } **أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ** افراد سعادتمند و مبارک. دست راستی ها { ۱۹ } **بِأَيَّانَا** آیات قرآنی که نازل کرده ایم **أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ** افراد شوم. دست چپ ها { ۲۰ } **مُؤَصَّدَةٌ** درهای آن بر روی ایشان بسته است.

سوره نوح [۱] ﴿وَالشَّمْسُ﴾ سوگند به خورشید ﴿وَالضُّحَا﴾ و نور آن هنگامی که طلوع می کند [۲] ﴿وَالْبَلَدِ﴾ پس از خورشید می آید و بعد از غروب آن در نورانی کردن از آن پیروی می کند [۳] ﴿جَلَّالاً﴾ آن را ظاهر می کند [۴] ﴿يَغْشَا﴾ نور آن را می پوشاند هنگامی که غروب می کند [۵] ﴿وَمَا بَنَاهَا﴾ و کسی که آن را آفریده و محکم و استوار کرده است (سوگند به خداوند متعال) [۶] ﴿وَمَا طَاجَاهَا﴾ آن را هموار ساخت و قابل زندگی بر آن کرد [۷] ﴿وَمَا سَوَّاهَا﴾ کسی که اعضای او را متناسب کرده تا هر عضوی متناسب با کارش باشد [۸] ﴿فَأَلَمُهَا﴾ به او الهام کرده است (زشتی گناه و زیبایی تقوا را به او فشانده است) [۹] ﴿قَدْ أَفْلَحَ﴾ قطعاً رستگار است (جواب قسم است) ﴿زَكَّاهَا﴾ نفس خود را با عمل شایسته و تقوا پاکیزه دارد [۱۰] ﴿خَابَ﴾ زیان کار است ﴿دَسَّاهَا﴾ شأن آن را پایین بیاورد. مزایای انسانیت خود را با گناه پنهان بدارد [۱۱] ﴿يَطْغَرُهَا﴾ با سرکشی و دشمنی خود [۱۲] ﴿أَشْقَاهَا﴾ بدبخت ترین مرد

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۵۹۵

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ۱ وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ۲ وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ۳
وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا ۴ وَالسَّمَاءَ وَمَا بَنَاهَا ۵ وَالْأَرْضَ وَمَا طَاجَاهَا ۶
وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۷ فَأَلَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۸ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رَزَقَهَا ۹
وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۱۰ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۱۱
إِذِ ابْنَعَتْ أَشْقَاهَا ۱۲ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۱۳
فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ فَسَوَّاهَا ۱۴
وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ۱۵

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۱۱

۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى ۱ وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّى ۲ وَمَا خَلَقَ الذَّكْرَ وَالْأُنثَى ۳
إِنْ سَعَيْكَ لَشَتَّى ۴ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَنَقَى ۵ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۶
فَسَيِّئَةٌ لِلْعُسْرَى ۷ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ۸ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۹
فَسَيِّئَةٌ لِلْعُسْرَى ۱۰ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۱۱ إِنَّ عَلَيْنَا
لِلْهُدَى ۱۲ وَإِنَّا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ۱۳ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۱۴

قبيله غود (قدار بن سالف که شتر را کشت) [۱۳] ﴿نَاقَةَ اللَّهِ﴾ از اذیت کردن یا کشتن آن برحذر باشید و او را از نوبت آتش بازدارید [۱۴] ﴿فَدَمْدَمَ عَلَيْهِم﴾ ایشان را هلاک کرد. عذاب را بر هر گناه گذاشت. بر آنان خشم گرفت ﴿فَسَوَّاهَا﴾ عذاب را به طور یکسان گریبانگیر هر گناه کرد و کسی نجات پیدا نکرد [۱۵] ﴿عُقْبَاهَا﴾ عاقبت این مجازات.

سوره لیل

[۱] ﴿إِذَا يَغْشَى﴾ هنگامی که با تاریکی اش همه چیز را می پوشاند [۲] ﴿إِذَا تَجَلَّى﴾ واضح و آشکار شد [۳] ﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكْرَ﴾ سوگند به قادر توانایی که آفریده است... [۴] ﴿إِنْ سَعَيْكَ﴾ تلاش شما دارای پادشاهای مختلف است (جواب قسم است).

[۶] ﴿لَا تَقْرَأُهَا﴾ به آئین خوب (اسلام) باور داشته باشد. [۷] ﴿فَلْيَسِّرْ﴾ او را موفق می‌گردانیم. برای او آسان می‌کنیم. [۱۵] ﴿لَا إِعْلَامَ﴾ داخل آن نمی‌گردد [۱۶] ﴿تَوَلَّى﴾ از عبادت پروردگار روی برگرداند [۱۷] ﴿مُحْتَبَا﴾ از آن بدور داشته خواهد شد ﴿الْآتِي﴾

لَا يَصْلَحُهَا إِلَّا الْآتِي ۱۵ الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى ۱۶ وَسَيَجْزِيهَا
الْآتِي ۱۷ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ۱۸ وَمَا لِحَدِّ عِنْدَهُ مِنْ
نِعْمَةٍ تُجْزَى ۱۹ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِهِ الْأَعْلَى ۲۰ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۲۱

سُورَةُ الضُّحَى

آیاتها ۱۱

ترتیبها ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالضُّحَى ۱ وَاللَّيْلُ إِذَا سَجَى ۲ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَافَى ۳
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ۴ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَرَضَى ۵ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۶ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى ۷ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۸ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ
۹ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۱۰ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۱۱

سُورَةُ الشُّرَحِ

آیاتها ۸

ترتیبها ۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۱ وَوَضَعْنَا عَنكَ وَزْرَكَ ۲ الَّذِي
أَقْبَضَ ظَهْرَكَ ۳ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۴ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۵ إِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۶ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۷ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ۸

پرهیز گارترین (از هر چیزی که خشم خدا در آن است می‌پرهیزد) [۱۸] ﴿تَزَكَّى﴾ با آن پاک‌ی و اصلاح را می‌خواهد. [۱۹] ﴿تُجْزَى﴾ نعمت جزا داده شود [۲۰] ﴿الْأَعْلَى﴾ بلکه تنها هدف او جلب رضایت پروردگارش است.

سوره ضحی

[۱] ﴿الضُّحَى﴾ سوگند به هنگام بالا آمدن آفتاب [۲] ﴿سَجَى﴾ مردم برای آرامش در آن آرمیده‌اند [۳] ﴿مَافَى﴾ تو را رها نکرده است (جواب قسم) «و ما فای» بر تو خشم نگرفته است [۶] ﴿يَتِيمًا﴾ پدر نداشتی (هنگامی که پیامبر در شکم مادرش بود، پدرش مرد) [۷] ﴿ضَالًّا﴾ غافل از احکام شریعت‌ها ﴿فَهْدَى﴾ پس با وحی خویش تو را به راه دین رهنمود کرد [۸] ﴿عَائِلًا﴾

فقیر ﴿فَارْغَبْ﴾ تو را بی‌نیاز و دارا کرد [۹] ﴿فَارْغَبْ﴾ اموال او را به زور بگیر [۱۰] ﴿لَا تَنْهَرْ﴾ با خشونت مران [۱۱] ﴿بِنِعْمَةِ رَبِّكَ﴾ کنایه از شکر نعمت و آشکار نمودن آثار آن است.

سوره شرح

[۱] ﴿أَلَمْ تَشْرَحْ﴾ آیا با دانش و نبوت سینه تو را نگشودیم؟ (استفهام تقریری) [۲] ﴿وَضَعْنَا عَنكَ﴾ از تو برداشتم ﴿وَزْرَكَ﴾ بار سنگین (تلاش فراوان برای تبلیغ و هدایت) [۳] ﴿أَقْبَضَ ظَهْرَكَ﴾ بر پشت تو سنگینی کرده بود [۴] ﴿ذِكْرَكَ﴾ شرف تو [۵] ﴿إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ مسلماً با هر سختی، آسودگی دیگری است [۷] ﴿فَارْغَبْ﴾ از عبادت یا کارهای مخصوصت، فراغت یافتی ﴿فَارْغَبْ﴾ برای هر کاری که تو را به خدا نزدیک می‌کند تلاش کن [۸] ﴿فَارْغَبْ﴾ زاری کن.

سوره نین [۱] «وَالَّتینِ وَ الزَّیتُونِ» سوگند به انجیر و زیتون، یا محل رشد آن در سرزمین مبارک [۲] «طُورِ سِینِ»
 طور سینا، کوهی که بر روی آن موسی با خدا مناجات کرد [۳] «الْبَلَدِ الْأَمِینِ» شهری که ساکنان آن در امنیت
 هستند. یا دارای امان که
 ترس در آن نیست (مکه
 مکرمه) [۴] «أَحْسَنِ تَقْوِیمِ»
 کاملترین و زیباترین شکل
 «رَدِّ سَاءَةٍ» انسان کافر را
 برمی گردانیم. یا بعضی از
 افراد جنس انسان را «أَسْفَلَ
 سَالِطِینِ» پست ترین پستان
 [۶] «غیر مَنُونِ» قطع ناشدنی
 از ایشان [۷] «بِالدِّینِ» جزا
 بعد از زنده شدن و حساب
 [۸] «بِأَحْکَمِ» دارای تدبیر
 متفن تر.

لِإِنِّ الْفَلَاحِ

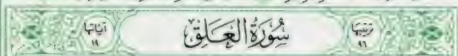
۵۹۷

سُورَةُ النَّبِیِّنِ الْحَقِیقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّتینِ وَ الزَّیتُونِ ۱ وَ طُورِ سِینِ ۲ وَ هَذَا الْبَلَدِ الْأَمِینِ ۳
 لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِیمِ ۴ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلِینِ ۵
 إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَیْرُ مُمْنُونٍ ۶
 فَمَا یَكْذِبُكَ بَعْدُ بِالذِّینِ ۷ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْکَمَ الْحَاكِمِینِ ۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِی خَلَقَ ۱ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۲ أَقْرَأُ رَبِّكَ
 الْأَكْرَمُ ۳ الَّذِی عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۴ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ یَعْلَمْ ۵ كَلَّا إِنَّ
 الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَیْطَغَى ۶ أَن رَّأَاهُ اسْتَفْتَى ۷ إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى ۸ أَرَأَيْتَ
 الَّذِی یَنْهَى ۹ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ۱۰ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ۱۱ أَوْ أَمَرَ
 بِالْتَّقْوَى ۱۲ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۱۳ أَلَمْ یَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ یَرِی ۱۴ كَلَّا لَیَنْ
 لَّمْ یَنْتَه لِنَسْفَعُ بِالنَّاصِیَةِ ۱۵ نَاصِیَةِ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۱۶ فَلِیَدْعُ نَادِیَهُ ۱۷
 سَنَدْعُ الزَّبَانَةَ ۱۸ كَلَّا لَا نَطِيعُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۱۹

سوره غلق

[۲] «علق» خون بسته و
 منجمد در رحم [۴] «عَلَّمَ»
 نوشتن به وسیله قلم
 را به انسان آموخت [۶]
 «كَلَّا» حقاً «بِطَغَى» در گناه
 از حدود الهی تجاوز می کند
 [۷] «أَن رَّأَاهُ اسْتَفْتَى» به
 خاطر اینکه خودش را
 ثروقتند می بیند [۸]
 «الرُّجْعَى» بازگشت به سوی
 خداوند در آخرت برای جزا
 [۹] «أَرَأَيْتَ» به من خبر بده

«الَّذِی یَنْهَى» کسی که باز می دارد (بوجهل) «عبدًا» مراد: پیامبر - ﷺ است [۱۴] «بَانَ اللَّهُ یَمْرُی» که
 خداوند اعمال او را می بیند و آنها را ثبت می کند [۱۵] «تَسْفَحُ» برای خوار کردن او، موی پیشانی را
 می گیریم [۱۶] «نَاصِیَةِ» که صاحب آن دروغگو است «خَاطِئَةٍ» که صاحب آن بزه کار است [۱۷] «لِیَدْعُ»
 نادیه» بگذار او هم مجلس خود را اعم از قوم و عشیره اش را صدا بزند (و اگر می تواند با مؤمنان بجهنگد) [۱۸]
 «سَنَدْعُ الزَّبَانَةَ» فرشتگان عذاب را صدا می زنیم (تا او را به سوی آتش بکشند) [۱۹] «اسْجُدْ» بر غماز
 مداومت کن «اقْتَرِبْ» با تلاش در کثرت طاعات به خدا نزدیک شو.

سوره قدر [۱] «انزلنا» قرآن را از لوح محفوظ به آسمان دنیا فرو فرستادیم «ليلة القدر» شب بزرگوار و ارزشمند [۴] «نزل الملائكة» یایی نازل می گردند. فرشتگان رحمت دسته دسته با هر چیزی که خیر عبادت کنندگان در آن باشد، فرود می آیند

سُورَةُ الْقَدَرِ الْبَيِّنَةِ

۵۹۸

الْمِائَةِ

«الروح» جبرئیل - «من كل امر» با هر کاری که خیر و برکت در آن باشد [۵] «سلام هی» سلامت و رحمت است برای اهل عبادت.

سورة قدر

[۱] «متفکین» به حال و دین خود رهاشدگان (حتی تأتیم البیئة) تا زمانی که حجت واضح بدیشان برسد (رسول خدا - ﷺ) - [۲]

«یصلو صفا» قرآنی را می خواند که در صفحات مَدُون است «مطهرة» پاک از باطل و شبهات و تحریف [۳] احکام نوشته شده است «قیمت» راست و دور از کژی و محکم [۴] «و ما تفرق» الّذین... اهل کتاب در باره پیامبران اختلاف پیدا نکردند و دسته دسته نگشتند... «جانهم البیئة» پیامبری با هدایت یا با قرآن به پیش ایشان آمده است (و

حق این بود که تفرقه پیدا نکنند) [۵] «الا لعیسوا» مگر اینکه عبادت کنند [۶] «شر البریة» بدترین خلاق و انسانها.

۵۴۵- قال رسول الله - ﷺ: «تعزوا ليلة القدر في الوتر من العشر الاواخر من رمضان» رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ: «شب قدر را در شهبای فرد دهم آخر رمضان جستجو کنید».

۵۴۶- قال رسول الله - ﷺ: «من قام ليلة القدر ايماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه».

پیامبر - ﷺ: «کسی که با ایمان و محض رضای خدا در شهبای رمضان نماز شب (تراویح) را بخواند، خداوند گناهان صغیره گذشته او را عفو می کند».

سُورَةُ الْقَدَرِ الْبَيِّنَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدَرِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدَرِ ۲ لَيْلَةُ الْقَدَرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۳ نَزَّلَ الْمَلَكُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۴ سَلَّمَ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۵

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۱ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۲ فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ۳ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۴ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لَعِبْدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيمَةِ ۵ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۶ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۷

[۸] «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ» خدا از ایشان راضی است و پاداش نیک به آنان می‌دهد «رَضَا عَنْهُ» ایشان هم از پاداش او خشنودند.

سوره زلّه

الْقُرْآن

۵۹۹

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ الْعَاشِرَةِ

[۱] «إِذَا زُلْزِلَتْ» سخت به

لرزه در انداخته می‌شود (با)

نسخه اول) [۲] «أَنْقَالُهَا»

گنجینه‌ها و امواتش را (با)

نسخه دوم) و آنها را بیرون

می‌اندازد [۳] «مَالُهَا» از

شدت ترس می‌گوید: زمین را

چه شده است [۴] «تَحْدُثُ»

آخبارها» در باره کارهای

خوب و بدی که روی آن

انجام شده است، خبر می‌دهد

(با زبان حال) [۵] «أَوْحَى

لَهَا» به او فرمان داده و الهام

کرده است [۶] «يَصْنَعُ

النَّاسُ» مردمان از قبرها به

سوی محشر بیرون می‌آیند

«أَنْشَأَتْ» پراکنده (گروه‌های

با توجه به احوالشان) «لَيَرَوُنَّ

أَعْمَالَهُمْ» تا جزای اعمالشان

بدیشان نشان داده شود [۷] و

[۸] «سَقَالُ ذَرَّةٍ» به اندازه

ذره غبار معلق در هوا.

سوره غاشیه

[۱] «وَالْعَادِيَاتِ» سوگند به

اسبای تازنده به سوی جهاد

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَسِبَ رَبَّهُ ۝ ۸

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

آیاتها

ترتیبها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝ ۱ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۝ ۲

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۝ ۳ يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَعْيَارَهَا ۝ ۴

يَأْنِ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۝ ۵ يَوْمَئِذٍ يُصْدِرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا

لَيَرَوُنَّ أَعْمَالَهُمْ ۝ ۶ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا

يَرَهُ ۝ ۷ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۝ ۸

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ

آیاتها

ترتیبها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ۝ ۱ فَالْمُورِيَّتِ قَدْحًا ۝ ۲ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا

۝ ۳ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ۝ ۴ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ۝ ۵ إِنَّ الْإِنْسَانَ

لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ۝ ۶ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ۝ ۷ وَإِنَّهُ لِحُبِّ

الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ۝ ۸ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ۝ ۹

«هَجَاتِ» صدای نفس آنها به هنگام تاختن (نفس‌زنان) [۲] «الْمُورِيَّتِ لَدَحًا» جرقه‌زندگان با سم هایشان.

هنگامی که با سنگ برخورد می‌کند [۳] «الْمُغِيرَاتِ صُبْحًا» یورش‌برندگان بر دشمن در بامدادان (ناگهانی) [۴]

«فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا» در صبح گردوغبار برمی‌انگیزند (در اثر یورش) [۵] «فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا» بامدادان به میان جمع

دشمنان می‌تازند [۶] «إِنَّ الْإِنْسَانَ» انسان کافر (جواب قسم است) «لَكَنُودٌ» بسیار کفران نعمت کنند [۷]

«لَيَرَهُ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ» اعمال او گواه بر آن است (با زبان حال) [۸] «الْخَيْرِ» دارایی فراوان «لَشَدِيدٌ» علاقه

فراوان به آن دارد [۹] «بُعْثِرَ» بیرون آورده شد و زنده گردید.

[۱۰] «حُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ» آنچه در سینه‌ها است در دفاتر فرشتگان جمع آوری می‌گردد.

سوره قمره [۱] «الْقَارِعَةُ» قیامت که دها را با هراسهایش، می‌گوید [۴] «الْفَرَّاشُ» پروانگان که گرد نور چراغ

می‌گردند (عربها این مثل را

برای سرگشتگی و بی‌خبری

از عاقبت کار، می‌زنند)

(المبثوث) پراکنده، دارای

هیجان (با سرگشتگی در

میان یکدیگر موج می‌زند تا

اینکه برای حساب

فراخوانده شوند) [۵]

(العین) پشم (رنگ شده با

رنگهای مختلف) (المنفوش)

جدا شده به وسیله دست یا

چیز دیگر [۶] «نُقِلَتْ

عوازیته» نیکی‌های او بیشتر

از بدی‌هایش باشد [۷]

«عیشة راضیه» زندگی

رضایت‌بخش، [۸] «خَفَّتْ»

نیکی‌های او کمتر از

بدی‌هایش باشد [۹] «فَأُشِّدَّ

هاریه» محل بازگشت او که

بدان پناه می‌برد، جهنم است،

آن گونه که کودک به مادرش

پناه می‌برد، در آن می‌افتد و

غمی تواند از آن خارج شود

[۱۰] «ماهیة» آن چیست؟

(هیه برای تنبیه است).

سوره ناز

سُورَةُ الْقَمَرِ عَزَّ وَجَلَّ

۶۰۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ۱۰ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ۱۱

آیاتها ۱۱

سُورَةُ الْقَمَرِ عَزَّ وَجَلَّ

تَبَّتْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْقَارِعَةُ ۱ مَا الْقَارِعَةُ ۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ

۳ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۴

وَتَكُونُ الْأُجْبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۵ فَأَمَّا

مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۶ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

۷ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۸ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

۹ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ۱۰ نَارُ حَامِيَةٍ ۱۱

آیاتها ۸

سُورَةُ الْبَقَرَةِ عَزَّ وَجَلَّ

تَبَّتْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْهَيْكَلُ الْكَافِرُ ۱ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۲ كَلَّا سَوْفَ

تَعْلَمُونَ ۳ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ

عِلْمَ الْيَقِينِ ۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۶ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا

عَيْنَ الْيَقِينِ ۷ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۸

[۱] (الهاکم) شما را از عبادت خدا غافل کرده است (الکافر) مسابقه جمع آوری دارایی و کالای دنیوی و

نازش به آن [۳] «کلا» از این غفلت دست بردارید «تَعْلَمُونَ» بعد از مرگ خواهید دانست [۴] «لَوْ کلا»

سوف» هنگام زنده شدن و بیرون آمدن از قبر (علم مشاهده و یقین) [۵] «کلا» حقاً اگر نسبت به

دارایی آگاهی قطعی داشته باشید، مسابقه افزون‌طلبی شما را غافل نمی‌کند [۶] «لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ» قسم به خدا

آتش جهنم را آشکارا خواهید دید [۷] «لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ» (هنگامی که داخل آن شدید و عذاب آن را چشیدید)

آشکارا و عیان جهنم را خواهید دید «عِلْمُ الْيَقِينِ» دیدن عیان و یقینی.

سوره نعر [۱] «والعصر» سوگند به زمانه یا دوره نبوت پیامبر که اشرف دوره‌ها است. [۲] «ان الانسان» جنس انسان مکلف (جواب قسم) «لن یحسب» در زیان و نقصان و هلاکت هستند [۳] «تواصوا بالحق»

همدیگر را در عقیده یا عمل به هر گونه نیکی و حق سفارش می‌کنند «تواصوا بالصبر» یکدیگر را به صبر در برابر عیادتها و بلاها سفارش می‌کنند.

سوره هفده

[۱] «ویل» هلاک. عذاب. اسم دره‌ای در جهنم «هزرة» بسیار طعنه زن و عیب جو «لمزة» بسیار طعنه زن در نهان (با اشاره به زبان یا چشم و...) [۲] «وعده» آن را بارها شمرده است [۳] «ایحسب» آیا گمان می‌برد «أخذه» او را در دنیا جاودان می‌سازد (کار کسی را می‌کند که انتظار مرگ را ندارد) [۴] «کل» باید از آن دست بکشد «لینذرن» به خدا قسم انداخته می‌شود «فی الحطمة» در جهنم (هر چیز را که در آن بیفتد، می‌شکند و خرد می‌کند) [۵] «الموقدة» فروزان و زیانه کشنده [۶] «تطلع علی» حرارت آن به ژرفای دها می‌رسد [۸] «المؤدة» سر پوشیده و در بسته [۹] «فی غیر مؤدة» در ستون‌های دراز کشیده روی درهای آن برای تاکید بر بسته بودن آن (تا اینکه احساس ناامیدی از خارج شدن بکند).

سوره لیل

[۱] «یا صاحب الفیل» با لشکر ابرهه که برای تخریب کعبه لشکر کشید و فیله‌ها را در جلو لشکر قرار دارد [۲] «یکدم» نیرنگ آنان را (تلاش آن برای تخریب کعبه) «تخلیل» باطل کردن و گمراه کردن خودشان [۳] «طیرا أبیل» پرندگان زیاد و گروه گروه و پراکنده [۴] «سجیل» گل یخته و متحجر (آجر) [۵] «تکفیل» مأکول همچون برگ آفت‌زده و بیار که خشکیده می‌شود و می‌ریزد. کاه جویده شده و از دهان حیوانات افتاده و فاسد شده.

سوره القصص ۶۰۱

سوره القصص

آیتها ۲

سُورَةُ الْقَصَصِ

آیتها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ ۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خَسِرٍ ۲ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ۳

آیتها ۱

سُورَةُ الْهُمَزَةِ

آیتها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ۱ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۲ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ۳ كَلَّا لَيُبَدِّلَنَ فِي الْخُطْمَةِ ۴ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخُطْمَةُ ۵ نَارُ اللَّهِ الْمَوْقُودَةُ ۶ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفَاقَةِ ۷ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ۸ فِي عَمَلٍ مُّتَدَدٍ ۹

آیتها ۱

سُورَةُ الْفَيْيَلِ

آیتها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفَيْلِ ۱ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۲ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۳ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّنْ سِجِّيلٍ ۴ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ۵

سوره قُریش [۱] «لَا إِلَهَ إِلَّا قُرَيْشٌ» به خاطر الفت دادن قریش (خدا اصحاب فیل را نابود کرد تا قریشی‌ها سفر تجاری زمستان به سوی شام و تابستان به سوی یمن را با امنیت انجام دهند) {«رحله» مسافرت. کوچ (الشتاء)

زمستان. کوچ قریشیها در زمستان به سوی یمن بود {«الصحف» تابستان. کوچ آنان در تابستان به سوی شام بود} [۴] «وَأَنْتُمْ مِنْ خَوْفٍ» از سپاه فیل می‌ترسیدند که خداوند به آنان امنیت داد.

سوره طهون

[۱] «رَأَيْتَ الَّذِي...» آیا

کسانی را که روز جزا و حساب را انکار می‌کنند، می‌شناسی [۲] «يَدْعُ الْيَتِيمَ» یتیم را سخت و با خشونت از پیش خود می‌رانند [۳] «وَلَا يَحْصُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ» خود و دیگران را ترغیب نمی‌کند (علی طعام المسکین) به خوراک دادن مستمندان [۴] «قَوْلِ»

عذاب. هلاک. اسم دره‌ای در جهنم «للمصلين» غارگزاران از روی ریا و نفاق [۵] «سَاهُونَ» غافلان. به تأخیر اندازندگان غار از وقت خود [۶] «نَسْرَاتُونَ» کارهایشان برای ریا و

خودفایی است [۷] «يَتَّبِعُونَ الْمَاعُونَ» از دادن امانت‌های معتاد میان مردم (از قبیل وسایل کمکی و منزل خودداری می‌کنند).

سوره کولر

[۱] «الکوثر» رودی در بهشت. خیر فراوان [۲] «انحر» برای عبادت خدا و شکر او قربانی کن [۳] «تَنَزَّلُكَ» دشمن کینه‌توز تو (عاص بن وائل) «هوالآیة» او بی‌خیر و برکت است. او بی‌نشان و مقطوع النسل است.

۵۴۷- قال رسول الله - ﷺ - «أَنَا قَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ»، متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «من يشقكم شيا بر حوض (کوثر) هستم».

تَبَارَكَ
سُورَةُ قُرَيْشٍ
آيَاتُهَا ۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا يَلْفُ قُرَيْشٌ ۱ لَفِهُمْ رَحْلَةَ الشَّاءِ وَالصَّيْفِ ۲ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۳ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۴

تَبَارَكَ
سُورَةُ الْمَاعُونِ
آيَاتُهَا ۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ۱ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۲ وَلَا يَحْصُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۳ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۴ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۵ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۶ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۷

تَبَارَكَ
سُورَةُ الْكَوْثَرِ
آيَاتُهَا ۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَكَ الْكَوْثَرَ ۱ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۲ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۳

سوره کلون [۳] { اُولَئِكَ عَابِدُونَ مَا اَصْلُهُ } و شما نیز نمی پرستید آنچه را که من می پرستم { [۶] اَلَا تَتَذَكَّرُونَ } شرک و کفر خودتان برای خودتان و نتیجه بد آن نیز فقط برای خودتان است { اُولَئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ } توحید و اخلاص من نیز برای خودم که خیر آن به **الحق القلبي** ۶۰۳ **سورة الكافرون** **الحق القلبي** شما نمی رسد.

سوره نصر

[۱] «نَصْرُ اللَّهِ» یاری خدا در حق تو و مؤمنان برای پیروزی بر دشمنان «الفتح» فتح مکه (در سال هشتم هجری) [۲] «الْوَاحِ» گروه گروه فراوان [۳] «الفتح» **محمد ریک** با سیاس خداوند متعال او را پاک بدان **انوار** بسیار پذیرنده توبه بندگان.

سوره مد

[۱] «بَيْتٌ» نابود و پایدار در نابودی باد. هلاک و زیانبار باد «آی لَهَب» عبدالعزیز بن عبدالمطلب (عموی پیامبر - ﷺ) و دشمن ترین کس نسبت به او «لَهَبٌ» زیان دید. نابود گردید [۲] «مَا أَلَى عَنْهُ سَالَهُ» دارایی او هلاک و زیان را از او دور نکرد [۳] «سَيَصِلُ نَارًا» داخل آتش می گردد و حرارت آن را می چشد { «ذات لَهَب»

زیانہ کش و مشتعل { [۴] «وَأَمْرًا» زنش نیز - امّ جمیل آروی بنت حرب خواهر ابوسفیان - داخل آتش می گردد «حَمَالَةَ الْحَطَبِ» خارکش (خارها را حمل می کرد و برای اذیت کردن پیامبر - ﷺ - آنها را سر راه او می گذاشت) { «فی جیدها» بر گردن او (من سَدَدِ) رشته بسیار محکم بهم تابیده از لطف خرما.

۵۴۸ - قال النبی - ﷺ - یوم فتح مکة: «لا هجرة ولكن جهاد ونية» وإذا استفرغتم فانهروا. متفق علیه

پیامبر - ﷺ - در روز فتح مکه فرمود: «دیگر بعد از فتح مکه، هجرت از مکه به مدینه ثواب ندارد، ولی هجرت به واسطه جهاد در راه خدا و هجرت به خاطر نیت خالص (مثل: هجرت برای طلب علم...) باقی است و هر وقت از شما خواستند برای جهاد حرکت کنید فوراً به جهاد بروید.

سورة الكافرون

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ يَتَّيَبُهَا الْكَافِرُونَ ۱ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۲
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۳ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۴
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۵ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۶

سورة النصر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۱ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۲ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۳

سورة المشد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۱ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ۲ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۳ وَامْرَأَتُهُ
حَمَالَةَ الْحَطَبِ ۴ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۵

سوره اخلاص [۲] «قل هو الله احد» الله همان خدای یگانه‌ای است که از ترکیب و تعدد، منزّه می‌باشد. «الله الصمد» تنها او مقصود است برای رفع حوائج و دفع مصائب [۴] «كُفْرًا» همتا، همگون.

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

۶۰۴

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ الْفَاتِحَةُ الْاُولَى

سوره قل

[۷] «أَعُوذُ» پناه می‌برم.

متوسل می‌گردم «الفلق»

صبح (نور آن تاریکی شب را

می‌شکافد) [۳] «من شرّ

غاسقٍ إذا وَقَبَ» از شر شب

بدانگاه که تاریکی آن، همه

چیز را فرامی‌گیرد «وَقَبَ» به

صورت عمیق و گسترده

داخل شد [۴] «التَّنَائِثِ فِي

العقد» زنان جادوگری که

هنگام جادو کردن در

گره‌های نخ می‌دمند [۵]

«حَاسِدٍ» کسی که زوال

نعمت محسود را می‌خواهد.

سوره فلق

[۷] «أَعُوذُ» پناه می‌برم.

متوسل می‌گردم «بِرَبِّ

النَّاسِ» به آفریننده و

پرورش دهنده و مدیر احوال

مردمان [۲] «مَلِكِ النَّاسِ»

حاکم و مالک تمام مردمان

[۳] «إِلَهِ النَّاسِ» معبود حق

مردمان [۴] «الرَّحْمَنِ

وَسُوءِ كَتَنِكَانِ شَيْطَانِ

انس و جنّ «الْحَقَّاسِ»

وایس‌رونده و مخفی‌شونده (چون هرگاه یاد خدا به دلی وارد شود، شیطان از آن می‌گریزد) [۶] «الْحَمْدُ» از گروه

جَنّی‌ها.

۵۴۹- قال رسول الله - ﷺ - : «أُعِجُّوا أَحَدُكُمْ أَنْ يقرأ بثلث القرآن في ليلة» فسق ذلك عليهم و قالوا: أئنا يطيق ذلك يا

رسول الله؟ فقال: «قل هو الله أحد الله الصمد ثلث القرآن» رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا کسی از شما غمی تواند در یک شب یک سوم قرآن را بخواند؟» این کار بر آنان دشوار آمد و

گفتند: ای رسول خدا! کدامیک از ما توانایی این کار را داریم؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «سورة قل هو الله احد الله الصمد

یک‌سوم قرآن است».

آیاتها

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

ترتیبها

۱۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۲ لَمْ يَكُنْ لَهُ

وَلَمْ يُولَدْ ۳ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۴

آیاتها

سُورَةُ الْفَلَقِ

ترتیبها

۱۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۲ وَمِنْ

شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۳ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي

الْعُقَدِ ۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۵

آیاتها

سُورَةُ النَّاسِ

ترتیبها

۱۱۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۱ مَلِكِ النَّاسِ ۲ إِلَهِ

النَّاسِ ۳ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۴ الَّذِي

يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۵

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۶

فهرست نام سوره های قرآن

سُورَةُ	دفعه	الصفحة	السُورَةُ	دفعه	الصفحة
الفَاتِحَةُ	١	١	الرُّوم	٣٠	٤٠٤
البَقَرَةُ	٢	٢	لُقْمَانَ	٣١	٤١١
آلِ عِمْرَانَ	٣	٥٠	السَّجْدَةُ	٣٢	٤١٥
النِّسَاء	٤	٧٧	الْأَحْزَابُ	٣٣	٤١٨
المَائِدَةُ	٥	١٠٦	سَبَأُ	٣٤	٤٢٨
الْأَنْعَامُ	٦	١٢٨	فَاطِرُ	٣٥	٤٣٤
الْأَعْرَافُ	٧	١٥١	يَسُودُ	٣٦	٤٤٠
الْأَنْفَالُ	٨	١٧٧	الصَّافَاتُ	٣٧	٤٤٦
التَّوْبَةُ	٩	١٨٧	صُ	٣٨	٤٥٣
يُونُسُ	١٠	٢٠٨	الرُّمُزُ	٣٩	٤٥٨
هُودُ	١١	٢٢١	غَافِرُ	٤٠	٤٦٧
يُوسُفُ	١٢	٢٣٥	فُصِّلَتْ	٤١	٤٧٧
الرَّعْدُ	١٣	٢٤٩	الشُّورَى	٤٢	٤٨٣
إِبْرَاهِيمُ	١٤	٢٥٥	الرَّخُوفُ	٤٣	٤٨٩
المِجْدِرُ	١٥	٢٦٢	الدَّخَانُ	٤٤	٤٩٦
التَّحَلُّ	١٦	٢٦٧	أَبْجَاشِكَةُ	٤٥	٤٩٩
الْإِسْرَاءُ	١٧	٢٨٢	الْأَنْخَفَافُ	٤٦	٥٠٢
الكَهْفُ	١٨	٢٩٣	مُحَمَّدُ	٤٧	٥٠٧
مَرْيَمُ	١٩	٣٠٥	الْفَتْحُ	٤٨	٥١١
طِهْ	٢٠	٣١٢	الْمُحْجَرَاتُ	٤٩	٥١٥
الْأَنْبِيَاءُ	٢١	٣٢٢	قُ	٥٠	٥١٨
الْحَجَّ	٢٢	٣٣٢	الدَّارِيَاتُ	٥١	٥٢٠
المُؤْمِنُونَ	٢٣	٣٤٢	الطُّورُ	٥٢	٥٢٣
النُّشُورُ	٢٤	٣٥٠	التَّجْمُ	٥٣	٥٢٦
الْفُزْرَقَانُ	٢٥	٣٥٩	الْقَمَرُ	٥٤	٥٢٨
الشُّعْرَاءُ	٢٦	٣٦٧	الرَّحْمَنُ	٥٥	٥٣١
النَّمْلُ	٢٧	٣٧٧	الْوَاقِعَةُ	٥٦	٥٣٤
الْقَصَصُ	٢٨	٣٨٥	الْحَدِيدُ	٥٧	٥٣٧
العَنْكَبُوتُ	٢٩	٣٩٦	المُجَادَلَةُ	٥٨	٥٤٢

فهرست نام سوره های قرآن

الشّوَرَة	دَفْعَة	الشّجْعَة	الشّوَرَة	دَفْعَة	الشّجْعَة
اَلْحَشْرُ	٥٩	٥٤٥	اَلْاَعْلٰى	٨٧	٥٩١
اَلْمُمْتَحِنَةُ	٦٠	٥٤٨	اَلْعٰشِيَّة	٨٨	٥٩٢
اَلصّٰف	٦١	٥٥١	اَلْفَجْر	٨٩	٥٩٣
اَلْجُمُعَة	٦٢	٥٥٣	اَلْبَلَد	٩٠	٥٩٤
اَلْمَنَافِقُونَ	٦٣	٥٥٤	اَلنّٰس	٩١	٥٩٥
اَلتّفٰكِر	٦٤	٥٥٦	اَللّٰيْل	٩٢	٥٩٥
اَلطَّلَاق	٦٥	٥٥٨	اَلصّٰحٰى	٩٣	٥٩٦
اَلتّٰحِيْم	٦٦	٥٦٠	اَلشّٰرِك	٩٤	٥٩٦
اَلْمَلِك	٦٧	٥٦٢	اَلزّٰيْن	٩٥	٥٩٧
اَلْقَلَم	٦٨	٥٦٤	اَلْعَلَق	٩٦	٥٩٧
اَلْحَاقَّة	٦٩	٥٦٦	اَلْقَدْر	٩٧	٥٩٨
اَلْعَاج	٧٠	٥٦٨	اَلْبَيِّنَة	٩٨	٥٩٨
اَلنّٰوِص	٧١	٥٧٠	اَلزّٰلِزَلَة	٩٩	٥٩٩
اَلْجِنّ	٧٢	٥٧٢	اَلْعٰدِيَّات	١٠٠	٥٩٩
اَلْمُزْمِل	٧٣	٥٧٤	اَلْقَارِعَة	١٠١	٦٠٠
اَلْمَدِيْنَة	٧٤	٥٧٥	اَلتّٰكْوِيْن	١٠٢	٦٠٠
اَلْقِيَامَة	٧٥	٥٧٧	اَلْعَصْر	١٠٣	٦٠١
اَلْاِنْسَان	٧٦	٥٧٨	اَلهُمَزَة	١٠٤	٦٠١
اَلْمُرْسَلَات	٧٧	٥٨٠	اَلْفِيْل	١٠٥	٦٠١
اَلنّبَا	٧٨	٥٨٢	قُرَيْش	١٠٦	٦٠٢
اَلنّٰازِعَات	٧٩	٥٨٣	اَلْمَاعُون	١٠٧	٦٠٢
عَبَسَ	٨٠	٥٨٥	اَلْكَوْثِر	١٠٨	٦٠٢
اَلتّٰكْوِيْن	٨١	٥٨٦	اَلْكَافِرُون	١٠٩	٦٠٣
اَلانْفِطَار	٨٢	٥٨٧	اَلنّٰصِر	١١٠	٦٠٣
اَلطّفٰفِيْن	٨٣	٥٨٧	اَلْمَسَد	١١١	٦٠٣
اَلانْشِقَاق	٨٤	٥٨٩	اَلْاِخْلَاص	١١٢	٦٠٤
اَلْمُرُوج	٨٥	٥٩٠	اَلْفَلَق	١١٣	٦٠٤
اَلطّٰارِق	٨٦	٥٩١	اَلنّٰكَس	١١٤	٦٠٤

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره: ۸۸.۹۱.۳۱۵

تاریخ: ۸۸/۶/۲۸

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

این مصحف شریف شامل: سی جزء کامل به انضمام المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم و شرح لغات در دور صفحه

و با مشخصات:

خطاط:	: عثمان طه
نوع خط	: نسخ
معجم المفهرس	: فؤاد عبدالباقی
شرح لغات	: حامد دانشور
ترجمه	: ندارد
قطع	: جیبی (اندازه متن قرآن: ۷ × ۱۰ سانتیمتر)
تعداد سطور در هر صفحه	: پانزده
تعداد صفحات متن قرآن	: ۶۰۴ (تعداد صفحات قبل از متن: ۱ - تعداد صفحات بعد از متن: - مجموع صفحات: ۸۰۰)
نوبت چاپ	: اول
محل چاپ و چاپخانه	: قم - اسوه
تعداد	: پنج هزار جلد

در تاریخ ۸۸/۶/۲۲ از جهت صحت کتابت و انطباق با قرائت عاصم به روایت حفص در اداره کل نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم سازمان دارالقرآن الکریم بررسی و تصحیح گردید که مراتب در پرونده شماره (۰۱۲۱۰۴۹۱۰۰۰۰۰۵۱۵۰۶۰۴۱۰) ثبت و چاپ آن توسط انتشارات احسان با رعایت مقررات اعلام شده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بلامانع می باشد.

بدیهی است انتشار این مصحف شریف پس از چاپ منوط به دریافت مجوز نشر (توزیع) و تجدید چاپ آن مشروط به تأیید مجدد و صدور مجوز کتبی اداره کل نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم خواهد بود. /هـ

و من الله التوفیق
سازمان دارالقرآن الکریم

۸۸/۶/۲۸

باب الهمزة

أبب

وفاكهة وآباً ٣١٨٠
إبراهيم: (راجع برهم).

أبق

إذ أبق ١٤٠٣٧

أبل

الإبل ١٤٤٦، ١٧٨٨
طيراً أبابيل ٣١٠٥

أبو

إن له أباً ٧٨١٢
أبأ أحد ٤٠٣٣
إن أباكم ٨٠١٢
إن أبانلي ٨١٢
يا أبانا ١١١٢ و ١٧ و ٦٣ و

٦٥ و ٨١ و ٩٧
سراود عنه أباه ٦١١٢
وجادوا أباهم ١٦١٢
يا أبتي ٤١٢ و ٤١٠٠، ٤٢١٩ و
٤٣ و ٤٤ و ٤٥، ٢٦٢٨، ٢٧
ما كان أبوك ٢٨١٩
و أبونا شيخ ٢٣٢٨
أبوهي ٦٨١٢ و ٩٤
أبوهما صالحاً ٨٢١٨
ياذن لي أبي ٨٠١٢
على وجه أبي ٩٣١٢
إن أبي يدعوك ٢٥٢٨
أبي لهب ١١١١
واغفر لأبي ٨٦٢٦
أبيكم ٩١٢ و ٥٩ و ٨١ و ٢٢

٧٨

أحب إلى أبينا ٨١٢
لأبيه آزر ٧٤٦
إبراهيم لأبيه ١١٤٩، ٢٦٤٣،
٤٦٠

يوسف لأبيه ٤١٢
إذا قال لأبيه ٤٢١٩، ٥٢٢١،
٨٥٣٧، ٧٠٢٦
أمه و أبيه ٣٥٨٠
رجعوا إلى أبينهم ٦٣١٢
أبواه ١١٤، ٨٠١٨
على أبويك ٦١٢
أخرج أبويكم ٢٧٧
أبويه ٩٩١٢ و ١٠٠
ولأبويه ١١٤

أباء بمولتهن ٣١٢٤
أباءكم ٢٠٠٢، ٢٣٩، ٢٤٤٣
عليه أباءنا ١٧٠٢، ١٠٤٥، ٧
٢٨، ٨٧١٠، ٢١٣١
عليها أباونا ٢٨٧
مس أباونا ٩٥٧
وجدنا أباونا ٥٣٢١، ٧٤٢٦،
٢٣ و ٢٢٤٣
هؤلاء و آبائهم ٤٤٢١، ٤٣،
٢٩

آباءهم الأولين ٦٨٢٣
معتهم و آباءهم ١٨٢٥
لم تعلموا آباءهم ٥٣٣
القا آباءهم ٦٩٣٧
كانوا آباءهم ٢٢٥٨
آباؤكم و أبناؤكم ١١٤، ٢٤٩
نكح آباؤكم ٢٢٤
ولا آباؤكم ٩١٦
أنتم و آباؤكم ٧١٧، ٤٠١٢،
٥٤٢١، ٢٣٥٣، ٢٦٢٦
يعيد آباؤكم ٤٣٣٤
ولا آباؤنا ١٤٨٦، ٢٥١٦
يعيد آباؤنا ٧٠٧، ٦٢١١ و
٨٧، ١٠١٤
أشرك آباؤنا ١٧٣٧

و آباؤنا ٨٢٢٣، ٦٧٢٧ و ٦٨
أو آباؤنا ١٧٣٧، ٤٨٥٦
لو كان آباؤهم ١٧٠٢، ١٠٤٥
آباؤهم ١٠٩١١، ٦٣٦
واله آباؤك ١٣٢٢
آباؤكم الأولين ٨٤٤، ٢٦٢٦،
١٢٦٣٧
بيوت آباؤكم ٦١٢٤
آباؤنا الأولين ٢٤٢٣، ٢٦٢٨
اتوا آباؤنا ٢٥٤٥، ٢٦٤٤
آباؤهم ٨٧٦، ٢٣١٣، ٨٤٠
لآباؤهم ٥١٨، ٥٣٣
آباؤهم ٢١٢٤، ٥٥٣٣
ملة آباؤي ٢٨١٢

أبي

وأبني ٥٦٢٠
أبي ٣٤٢، ٣١١٥، ١١٦٢٠
فأبي ٨٩١٧، ٩٩، ٥٠٢٥
فأبوان ٧٧١٨
والجبال فأبين ٧٢٣٣
تأبى قلوبهم ٨٩
ولا ياب ٢٨٢٢
ويأبى الله ٣٢٩

أني

أنى أمر الله ١١٦
ثم أنى ٦٠٢٠
حيث أنى ٦٩٢٠
من أنى الله ٨٩٢٦
ما أنى الذين ٥٢٥١
هل أنى ١٧٦
فأنى الله بنيانهم ٢٦١٦
هل أناك حديث ٩٢٠، ٥١
٢٤، ١٥٧٩، ١٧٨٥، ١٨٨
هل أناك نبأ ٢١٣٨
إن أناسكم ٤٠٦ و ٤٧، ٥٠١٠
أننا اليقين ٤٧٧٤
أنها ٢٤١٠، ١١٢٠، ٣٠٢٨

حتى أناهم ٣٤٦

وأناهم العذاب ٢٦١٦
ما أناهم ٤٦٢٨، ٣٣٢
سلطان أناهم ٣٥٤٠ و ٥٦
فأناهم ٢٥٣٩، ٢٥٩
أنت عليه ٤٢٥١
فأنت به قومها ٢٧١٩
أنتك آياتنا ١٦٦٢٠
أنتم الساعة ٤٠٦
أنتمهم رسلم ٧٠٩
أنوا ١٨٨٣، ٤٠٢٥، ١٨٢٧
فأنوا على ١٢٨٧
إذا ما أنوك ٩٢٩
أنوة دأخري ٨٧٢٧
حتى إذا أنيا ٧٧١٨
ولن أنيت ١٤٥٢
أنين بفاحشة ٢٥٤
أنينا ٤٧٢١، ١١٤١
أنينك بالحق ٦٤١٥
أنيناهم ٧١٢٣ و ٩٠
أنا أنيتك به ٣٩٢٧ و ٤٠
أنيتكم ١٠٢٠، ٧٢٧، ٢٩٢٨
سأنيتكم منها بخير ٧٢٧
ثم لأنيتهم من بين ١٧٧
ولنأت طائفة ١٠٢٤
مهما أناتنا به ١٣٢٧
لأنشني ٦٦١٢
لم أناتهم ٢٠٣٧، ١٣٢٢٠
أناتوا البيوت ١٨٩٢
و أناتون في ناديتكم ٢٩٢٩
فأناتون ١٨٧٨
أفأناتون ٣٢١
لأناتون ٨١٧، ٥٥٢٧، ٢٨٢٩
و ٢٩
أناتون ٧٨٠، ٢٦٥، ٢٧
٥٤
كتم أناتونا ٢٨٣٧
فإن لم أناتوني ٦٠١٢
أناتني ١٦، ١١١، ١٧، ٩٢، ٤٤
١٠

فأثوا بعشر ١١	واللائي يأتين ١٥٤	فليأتنا بآية ٢١٥	تأتيكم ١٨٧٧، ٤٠
فأثوا به ٢١ ٦١	أن يأتين ٤ ١٩، ٦٥	ومن يأنه ٢٥٧	تأتي آية ٢ ١١٨
فأثوا بكتابك ٢٨ ٤٩	كل ضامر يأتين ٢٢ ٢٧	يأتيكم ٧ ١٦٩، ٩، ١٠، ٣٩	قبل أن تأتينا ٧ ١٢٩
فأثوا بكتابكم ٣٧ ١٥٧	ولا يأتين ٦٠ ١٢	أن يأتوا ٥ ١٠٨، ١٧، ٨٨	تأتينا بالملكة ١٥ ٧
فأثوا بأبائنا ٤٤ ٣٦	يأتينا ٣ ١٨٣، ١٩، ٨٠، ٢٠	لم يأتوا ٤ ٢٤ و ١٣	لا تأتينا الساعة ٣ ٣٤
فأثونا بسلطان ١٤ ١٠	١٣٣	يأتوا إليه ٢٤ ٤٩	وربي تتأتيتكم ٣ ٣٤
وأثوني ١٢ ٩٣، ٢٧ ٣١	ادعهم يأتيتك ٢ ٢٦٠	فليأتوا ٥٢ ٣٤، ٦٨ ٤١	وما تأتيكم ٦ ٤٦٣٦
اثثوني ١٠ ٧٩، ١٢ ٥٠ و ٥٤	يأتيتكم ٢ ٧٨، ٣٥، ٢٠	لم يأتوك ٥ ٤١	أن تأتيكم ١٥٨ ١٢، ١٠٧
و ٤٦، ٥٩ ٤	١٢٣	يأتوك ٧ ١١٢، ٢٢ ٢٦، ٢٧	١٦ ١٨، ٣٣ ١٤، ٤٣، ٦٦ ٤٧
فأثوهن من حيث ٢٢٢ ٢	وليأتيتهم بغية ٢٩ ٥٣	٣٧	١٨
اثثيا طوعاً ٤١ ١١	ليأتيني بسلطان ٢٧ ٢١	يأتوك ٢ ٣٨٥، ١٢٥	إذ تأتيهم ٧ ١٦٣
فأثيا فرعون ٢٦ ١٦	يأتيني ١٢ ٨٣، ٢٧ ٢٨	لا يأتون ٩ ٥٤، ١٧ ٨٨	لا تأتيهم ٧ ١٦٣
فأثياه فقولوا ٢٠ ٤٧	من يأتيه ١١ ٣٩ و ٩٣ ٣٩	لولا يأتون ١٨ ١٥، ٣٣ ١٨	أو تأتيهم ١٢ ١٠٧
وأثوا به متشابهاً ٢ ٢٥	٤٠	ولا يأتونك ٢٥ ٣٣	بل تأتيهم ٢١ ٤٠
و آثي ٢ ١٧٧، ١٨ ٩	ويأتيه ١٤ ١٧	يوم يأتوننا ١٩ ٢٨	حتى تأتيهم ٢٢ ١٩٨، ٥٥
آثاك الله ٢٨ ٧٧	لا يأتيه ٤١ ٤٢	أن يأتوني ٢٧ ٢٨	كانت تأتيهم ٤٠ ٢٢، ٦٤ ٦
و آثاكم ٥ ٢٠، ١٤ ٣٤	يأتيها رزقها ١٦ ١١٢	حتى ياتي ٢ ١٠٩، ٩، ٢٤ ١٣	فتأتيهم ٦ ٣٥
ما آثاكم ٥ ٤٨، ٦ ١٦٥، ٧ ٥٩	يأتيهم الله ٢ ٢١٠	٣١	فأت بخر منها ٢ ١٠٦
الذي آثاكم ٢٤ ٣٣	يأتيهم أنباء ٥ ٥٦	الله ياتي ٢ ٢٥٨	فاتي الأرض ١٣ ٤١، ٢١ ٤٤
مما آثاكم ٢٧ ٣٦	يأتيهم بأستا ١٧ ٩٨ و ٩٧	فسوف يأتي ٥ ٥٤	تأتيكم بسلطان ١٤ ١١
بما آثاكم ٥٧ ٢٣	يوم يأتهم ١١ ٨١، ١٤ ٤٤	أو يأتي ٦ ١٥٨، ١٦ ٣٣	فليأتيتك بحر ٢٠ ٥٨
لئن آثانا ٩ ٧٥	ما يأتهم ١٥ ١١، ٢١ ٢٦، ٢٦	يوم يأتي ٦ ١٥٨، ٥٣ ٥٣	فليأتيتهم بجنود ٢٧ ٣٧
آثاني ١٩ ٣٠، ٢٧ ٣٦	٣٦، ٣٠ ٧٤٣	ثم يأتي ١٢ ٤٨ و ٤٩	يأت بكم ٢ ١٤٨
و آثاني ١١ ٢٨، ٦٣	أو يأتهم العذاب ١٦ ٤٥، ١٨	يأتي آثنا ٤١ ٤٠	يأت بكم ٣ ١٦١
آثاه الله ٢٠١ ٢٥٨ و ٦٦٥ ٧	٥٥	يرسول ياتي ٦٦ ٦٦	ويأت ٤ ١٢٣، ١٤ ١٩، ٣٥
ما آثاهنا ٦٥ ٧	يأتيهم عذاب ٢٢ ١٧١، ٥٥	أن يأتي يوم ٢ ٢٥٤، ١٤ ٣١	١٦
بما آثاهم ٣ ١٧٠ و ١٨٠، ٥٢	فليأتهم ٢٦ ٢٠٢	٤٧ ٤٢، ٤٣ ٣٠	يوم يأت ١١ ١٠٥
١٨	فليأتيتهم ٢٦٦	يأتي بالفتح ٥ ٥٢	يأت بصيرا ١٢ ٩٣
ما آثاهم ٤ ٣٧ و ٥٤، ٥٩ ٥٩	آثت ١٠ ٢٦، ١٥ ١٠	يأتي بآية ١٣ ٢٨، ٤٠ ٧٨	لا يأت ١٦ ٧٦
١٦ ٥١	فأت ٢ ٢٦، ١٠٦٧، ٢٥٨ ٣١	يأتي أحدكم ٦٣ ١٠	من يأت ٢٠ ٣٣، ٧٤ ٣٠
فلما آثاهم ٩ ٧٦	و ١٥٤	واللذان يأتياها ٤ ١٦	ما لم يأت ٢٣ ٦٨
و آثاهم تقواهم ٤٧ ١٧	اثثنا ٦ ٧٧، ٨، ٣٢ ٢٩	يأتيت اليقين ١٥ ٩٩	يأت بها ٣١ ١٦٣
فآثاهم الله ٣ ١٤٨	٢٩	يأتيكم الثابت ٢٨ ٢٤٨	و إن يأت ٢٣ ٢٠
آثاهما ٧ ١٩٠	فأثنا ٧ ١١، ٣٢ ٤٦، ٢٢	يأتيكم به ٦ ٤٦، ١١ ٣٣	فليأت ٥٢ ٢٨
آثت ١٢ ٣١، ١٨ ٣٣	و أثوا البيوت ٢ ١٨٩	يأتيكم بضياء ٢٨ ٧١	ما لم يأتك ١٩ ٤٣
فأثت أكلها ٢ ٢٦٥	ثم اتوا صفاً ٢٠ ٦٤	يأتيكم بلبيل ٢٨ ٧٢	ولما يأتكم ٢ ٢١٤
آثوا الزكاة ٢ ٢٧٧، ٩ ٥٩ و ١١، ٤١ ٢٢	التي بأبائنا ٤٥ ٢٥	يأتيكم العذاب ٣٩ ٥٤	يأتيكم رسل ٦ ١٣٠، ٣٩ ٧١
٦٠ ٢٣ يأتون ما آثوا ٢٣ ٦٠	فأثوا بسورة ٢ ٢٢، ١٠ ٢٨	أن يأتيتكم ٣٩ ٥٥	يأتيكم نبا ١٤ ٩، ٥٦ ٥٦
آثوه موتهم ١٢ ٦٦	فأثوا حزنكم ٢ ٢٢٣	يأتيكم بماء معين ٦٧ ٣٠	يأتيكم نذير ٦٧ ٨٦
	فأثوا بالوراة ٣ ٩٣	يأتيتكم ١٢ ٣٧	فليأتكم برزق ١٨ ١٩

أوتى رسل ١٢٤٦	فُسُوْتِيَه ١٠٤٨	آتِيْنَاهُم الْكِتَابَ ١٢١٢ و	الْفَتْة لَا تَوْحَا ١٤٣٣
أوتى كتابه ١٧ ٧١، ٦٩، ١٩	يُوتِيَهُمْ ١٥٢٤، ٣١١١	١٤٦، ٢٠ ٨٩ و ١١٤،	آتَيْتَ ٨٨ ١٠ ٥٠٣٣
و ١٠ و ٧٨٤، ٢٥	وَاتِذَا ٢٦١٧	٥٧٢٩، ٥٢٢٨، ٣٦١٣	فَخَذَا آتَيْتَ ١٤٤٧
أوتى مثل ما أوتى ٤٨٢٨	فَاتِذَا ٢٨٣٠	آتِيْنَاهُم مِنْ ٢١١٢، ٤٤٣٤،	لَمَّا آتَيْتُمْ ٨١٣
أوتى قارون ٧٩	آتِنَا فِي الدُّنْيَا ٢٠٠٢ و ٢٠١	٢٣٤٤	مَا آتَيْتُمْ ٢٣٢٢، ٣٩٣٠ و
قَدْ أَوْتَيْتَ ٣٦٢٠	آتِنَا ٣١٤	آتِيْنَاهُم مَلَكًا ٥٤	آتَيْتُمْ ٢٠٤، ١٢٥
وَأَوْتَيْتُ مِنْ كُلِّ ٢٣٢٧	آتِنَا مِنْ ١٠١٨	آتِيْنَاهُم آيَاتِنَا ٨١١٥	إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ ١٠٦٠، ٥٥
مَا أَوْتَيْتُمْ ٣ ٧٣، ١٧، ٨٥، ٢٨	آتِنَا عَذَابَهَا ٦٢١٨	بِمَا آتَيْنَاهُمْ ١٦ ٥٥، ٦٦٢٩،	مَا آتَيْتُمُوهُنَّ ٢٢٩٢، ١٩٤
٣٦٤٢، ٦٠	آتِيْنَاهُمْ ضَعْفَيْنِ ٦٨٣٣	٢٤٣٠	آتَيْنَا صَالِحًا ١٨٩٧
إِنْ أَوْتَيْتُمْ ٤١٥	فَأَتِيْنَاهُمْ عَذَابًا ٢٨٧	مَا آتَيْنَاهُمْ ٤٥٣٤	آتَيْنِي مِنَ الْمَلِكِ ١٠١٢
إِنَّمَا أَوْتَيْتَهُ ٢٨ ٧٨، ٣٩، ٤٩	آتَوُوا الزَّكَاةَ ٤٣٢ و ٨٣	آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا ٤٠٣٥، ٢١٤٣،	بِمَا آتَيْتُنِي ٥١٣٣
وَأَوْتَيْنَا ١٦٢٧ و ٤٢	٤١٠، ٧٧، ٢٢، ٧٨، ٥٦٢٤،	آتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ ١٧٤٥	آتَيْنَا مُوسَى ٢ ٥٣ و ٨٧
لَمْ أَوْتِ كِتَابِيَه ٢٥٦٩	٥٨، ١٣، ٧٣، ٢٠	لَأَتِيْنَاهُمْ ٦٧٤	١٥٣، ١٥٤٦، ١١، ١١٠، ١٧
لَأَوْتِيَنَّ مَالًا ٧٧١٩	آتُوا الْيَتَامَى ٢٤	آتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ ٣٧ ١١٧ و	٢ و ١٠١، ٤٨٢١، ٤٩٢٣،
وَأَنْ لَمْ تَوْتَوْهُ ٤١٥	آتُوا النِّسَاءَ ٤٤	لَأَتُوتُوا السُّفَهَاءَ ٥٤	٢٥٢٥، ٤٣٢٨، ٢٣٣٢، ٤٠
حَتَّى تُوْتِيَ مِثْلَ ١٢٤٦	آتُوا حَقَّهُ ١٤١٦	تُوتُونَ مَوْثِقًا ٦٦١٢	٥٣، ٤٥٤١
يُوتِ ٢ ٢٤٧ و ٢٦٩	فَأُتُوا الَّذِينَ ١١٦٠	لَأَتُوتِيَنَّهُنَّ مَا ١٢٧٤	آتَيْنَا عِيسَى ٢ ٨٧ و ٢٥٣
أَنْ يُوتِيَ ١٧٣٣، ٥٢٧٤	أَتُونِي ٩٦١٨	وَتُوتُوهُمَا الْفُقَرَاءَ ٢٧١٢	آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ ٤٤، ٥١٢١
يُوتُونَ أَجْرَهُمْ ٥٤٢٨	وَأَتُوهُمْ ٢٤ ٣٣، ٦٠	تُوتِي ١٤ ٢٦٣، ٢٥	آتَيْنَا دَاوُدَ ٤ ١٦٣، ٥٥١٧
لَأَتِ ١٣٤٦، ٥٢٩	فَأَتُوهُمْ نَصِيْهُمْ ٣٣	تُوتِيَهُ مِنْهَا ٣ ١٤٥، ٤٢	١٠٣٤، ١٥٢٧
آتَى الرَّحْمَنُ ٩٣	وَأَتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ ٢٥٤	تُوتِيْنَاهُ أَجْرَهَا ٣١٣٣	آتَيْنَا نَمُودَ ١٧ ٥٩
إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ ١٥٢٠، ٧٢٢	فَأَتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ ٢٤، ٦٦٥	تُوتِيَهُ ٧٤٤ و ١١٤	آتَيْنَا حَكْمًا ٢١ ٧٩
إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ ١٥ ٨٥، ٤٠	آتَيْنِ الزَّكَاةَ ٣٣٣٣	سَنُوتِيَهُمْ أَجْرًا ١٦٢٢	آتَيْنَا لِقْمَانَ ٣١ ١٢
٥٩	الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ ١٠١٢،	يُوتِ ٤٠ و ١٤٦، ١١٢٠٥	آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ٤٥ ١٦
آتَيْتُكُمْ بِسُلْطَانٍ ١٩٤٤	١٤٤ و ١٩٣، ١٤٥ و ١٠٠	٣	لَأَتِيَاكُلْ نَفْسَ ٣٣٢
آتِيَهُ يَوْمَ ١٩ ٩٥	١٨٧ و ٤٧٤، ١٣١	يُوتِيَكُم خَيْرًا ٨ ٧٠	فَأَتَيْنَا الَّذِينَ ٥٧ ٢٧
آتَيْتُكُمْ عَذَابَ ١١ ٧٦	٥٥ و ٥٧، ٢٩٩، ١٦٥٧، ٧٤	يُوتِيَكُم أَجْرَكُمْ ٤٧ ٣٦	آتَيْتُكُمْ ١٥ ٨٧، ٩٩٢٠
وَأِيَّاءَ ١٦ ٩٠، ٢١، ٧٣، ٢٤	٣١، ٩٨، ٤	يُوتِيَكُمُ اللَّهُ ٤٨ ١٦	آتَيْنَاكُمْ ٦٢٢ و ٩٣، ١٧١٧
٣٧	لِلَّذِينَ أُتُوا الْكِتَابَ ٣ ٢٠	يُوتِيَكُمُ كُفُلَيْنِ ٥٧ ٢٨	آتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ ٥٦، ٢٧٥٧
وَعَدَهُ مَا تَبَى ١١٩ ٦١	أَتُونَا نَصِيْبًا ٣ ٢٣، ٤٤٤ و ٥١	يُوتُوا ٢٤ ٢٢، ٥٩٨	آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا ٧٥٧
الْمُتُوتُونَ الزَّكَاةَ ٦٢٤	بِمَا أَتُونَا ٤٤	يُوتُونَ النَّاسَ ٤٥٣	آتَيْنَاهُ حَكْمًا ١٢ ٢٢، ٢١ ٧٤
أَتَتْ	أَتُوا الْعِلْمَ ١٦ ٢٧، ١٧، ١٠٧	يُوتُونَ الزَّكَاةَ ٥٥٥، ١٥٦٧، ٩	١٤٢٨
أَتَانَا ١٦ ٨٠، ١٩ ٧٤	٢٢، ٥٤، ٢٨، ٨٠، ٢٩، ٤٩، ٣٠	٧١، ٢٧، ٤٣١، ٤١ ٧	آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا ١٦ ١٢٢
أُتِرَ	٥٦، ٦٣٤، ٤٧، ١٦، ٥٨، ١١	يُوتُونَ مَا أُتُوا ٢٣ ٦٠	آتَيْنَاهُ رَحْمَةً ١٨ ٦٥
	مِمَّا أُتُوا ٥٩ ٩	يُوتِي ٢٤٧٢ و ٢٦٩، ١٨٩٢	آتَيْنَاهُ مِنْ ١٨ ٨٤، ٧٦٢٨
	الَّذِينَ أُوتُوهُ ٢١٣٢	يُوتَيْنِ خَيْرًا ١٨ ٤٠	آتَيْنَاهُ الْحَكْمَ ١٩ ١٢
	أُوتِيَ مُوسَى ٢ ١٣٦، ٨٤٣	سَيُوتِيَنَاهُ اللَّهُ ٩ ٥٩	آتَيْنَاهُ أَمَلَهُ ٢١ ٨٤
	٤٨٢٨	يُوتِيَهُ مِنْ ٣٣ ٧٣٣، ٥٤٥، ٥٧	آتَيْنَاهُ أَجْرَهُ ٢٩ ٢٧
سَحَرُ يُوتِرُ ٢٤٧٤	أُوتِيَ النَّبِيُّونَ ٢ ١٣٦	٢١ و ٢٩، ٤٦٢	آتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ ٣٨ ٢٠
آثَرُ الْحَيَاةِ ٢٨٧٩	أُوتِيَ خَيْرًا ٢ ٢٦٩	يُوتِيَهُ اللَّهُ ٣ ٧٩	آتَيْنَاهُ إِبْرَاهِيمَ ٦ ٨٣

تؤثرون الحياة ١٦٨٧

لن تؤثر ٧٢٢٠

يؤثرون على أنفسهم ٩٥٩

من أثر ٩٦٢٠، ٢٩٤٨

على أثري ٨٤٢٠

أنار رحمته الله ٥٠٣٠

قوة و آثاراً ٨٢ و ٢١

على آثارهم ٤٦٥، ٦١٨، ٣٧

٧٠، ٤٣، ٢٢ و ٢٣، ٢٧٥٧

و آثارهم ١٢٣٦

على آثارها ٦٤٨

أفارة من علم ٤٤٦

أثّل

خسّ وأثّل ١٦٣٤

أثمّ

فلا إثمّ عليه ١٧٣٢ و ١٨٢ و

٢٠٣

إثمّ كبير ٢١٩٢

بعض الظنّ إثمّ ١٢٤٩

متجانف لإثمّ ٣٥

على الإثمّ ٢٥

في الإثمّ ٦٢٥

قولهم الإثمّ ٦٢٥

ظاهر الإثمّ ١٢٠

يكسبون الإثمّ ١٢٠

و الإثمّ ٣٣٧

من الإثمّ ١١٢٤

كباثر الإثمّ ٢٧، ٣٢٥٣

بالإثمّ ٨٥٢ و ١٨٨ و ٢٠٦،

٩ و ٨٥٨

أو إثمّاً ١٨٢٢، ١١٢٤

ليزدادوا إثمّاً ١٧٨٣

إثمّاً مبيّناً ٢٠ و ٥٠، ١١٢،

إثمّاً عظيماً ٤٨

يكسب إثمّاً ١١١

استحقاقاً إثمّاً ١٠٧

بائمي وإثمت ٢٩٥

فإنما إثمّه ١٨١٢

إثمهما أكبر ٢١٩٢

إثمّ قلبه ٢٨٣٢

إثمّاً أو كفوراً ٢٤٧٦

لمن اللّاتمين ١٠٦٥

يلق أثمّاً ٦٨٢٥

كفار إثمّ ٢٧٦٢

أفأك إثمّ ٢٦، ٢٢٢، ٧٤٥

معند إثمّ ١٢٦٨، ١٢٨٣

طعام الإثمّ ٤٤٤٤

خوناً إثمّاً ١٠٧

ولا نأثمّ ٢٣٥٢

ولا نأثمّاً ٢٥٥٦

أجج

ملح أجاج ١٢٣٥، ٥٢٢٥

جعلناه أجاجاً ٧٠٥٦

يأجوج وماجوج ١٨، ٩٤، ٢١

١٦

أجر

على أن تأجروني ٢٧٢٨

خير من استأجرت ٢٦٢٨

يا أبت استأجره ٢٦٢٨

أجر العاملين ١٢٦٣، ٥٨٢٩

٧٤٣٩

أجر المؤمن ١٧١٣

أجر عظيم ١٧٢٣ و ١٧٩، ٥

٩، ٢٨٨، ٢٢٩، ٤٩، ٣، ٦٤

١٥

أجر المصلحين ١٧٠٧

أجر المحسنين ٩، ١٢٠، ١١

٥٦١٢، ٥٦١٢، ٩٠

من أجر ١٠، ١٢، ٧٢١، ٢٥

٥٧، ٢٦، ١٠٩ و ١٢٧ و ١٤٥

و ١٦٤ و ٣٤، ٤٧، ٣٨

٨٦

أجر كبير ١١، ١١، ٧٣٥، ٥٧

١٢٦٧، ٧

أجر من أحسن ١٨، ٣٠

أجر ماسقيت ٢٥٢٨

أجر كريم ١١، ١١، ٥٧ و ١١

١٨

أجر غير ممنون ٤١، ٨٤، ٢٥٨٤

٦٩٥

ولأجر الآخرة ١٢، ٥٧، ٤١١٦

أجر عظيم ٤٠، ٦٧ و ٧٤

و ٩٥ و ١١٤ و ١٤٦ و ١٦٢،

٢٩، ٢٩، ٣٥، ٤٨، ١٠

عليه أجر ١١، ١١، ٥١، ١٨

٢٣٤٢، ٧٧

أجر كبير ١١٧١

أجر أحسن ٢١، ٤٨، ١٦

أجر كريماً ٤٤٣٣

لا يسألنكم أجر ٣١

تسألهم أجر ٥٢، ٤٠، ٤٦٦٨

يُعظم له أجر ٥٦٥

عظم أجر ٧٣، ٢٠

لأجر ٧، ١١٢، ٢٦، ٤١، ٣٦٨

أجره ٢، ١١٢، ٤، ١٠٠، ٢٩

٢٧

فأجره ٤٢، ٤٠

نؤثها أجراً ٣٣، ٢١

لهم أجرهم ٢، ٢٦٢ و ٢٧٧، ٣

١٩٥٧، ١٩٩

فلهم أجرهم ٦٢٢ و ٢٧٤

أجرهم بأحسن ١٦، ٩٦ و ٩٧،

٣٥٣٩

يؤتون أجرهم ٢٨، ٥٤

الصابرون أجرهم ٣٩، ١٠

منهم أجرهم ٥٧، ٢٧

إن أجري إلّا ١٠، ٧٢، ١١، ٢٩

و ٥١، ٢٦، ١٠٩ و ١٢٧ و

١٤٥ و ١٦٤ و ٣٤، ٤٧

أجوركم ٣، ١٨٥، ٤٧، ٢٦

فيولهم أجورهم ٥٧٣، ٤

١٧٣

يؤثهم أجورهم ٤، ١٥٢

ليولهم أجورهم ٣٥، ٣٠

أتؤمن أجورهم ٤٤ و ٢٤، ٢٥

٦٦٥

أتؤمن أجورهم ٥٥، ٥٠

١٠

آيت أجورهم ٣٣، ٥٠

أجل

أجلنا الذي أخلّت ١٢٨٦

إلى يوم أخلّت ١٢٧٧

إلى أجل مسمى ٢، ٢٨٢، ١١

٣، ١٤، ١٠، ١٦، ٦١، ٢٢، ٥ و

٣٢، ٢٩، ٤٥، ٣٥، ٤٢، ٤٢

٤٧١، ٣٤٦، ١٤٤٢

إلى أجل قريب ١٤، ٧٧، ٤٤

١٠، ٦٣

و أجل مسمى ٢٦، ٢٠، ١٢٩

٨٣٠

ليقضى أجل ٦٠

لكل أمة أجل ٣٤٧، ١٠، ٤٩

إلى أجل مسمى ١١

لكل أجل ١٣، ٢٨

إلى أجل ٧، ١٣٥

أجل الله ٢٩، ٥٢٩، ٤٧١

ولولا أجل ٢٩، ٥٢

لأجل ١١، ١٠٤، ٢١٣، ٣٥

٥٣٩، ١٢

الأجل ٢٨، ٢٩

أجل ٢، ١٧، ٩٩، ٤٠، ٦٧

أجله ٢ و ٢٣٥، ٢٨٢

من أمة أجليها ١٥، ٢٣، ٤٢

جاء أجليها ٦٣، ١١

جاء أجليهم ٧، ٣٤، ١٠، ٤٩، ١٦

٤٥٣٥، ٦١

أقرب أجليهم ٧، ١٨٥

إليهم أجليهم ١١٠

أجلتني ٢ و ٢٣٢، ٢٣٢

٤ و ٢٦٥، ٢٣٤

أيما الأجلتين ٢٨، ٢٨

كتاباً مؤخلاً ١٤٥٣

من أجل ذلك ٣٢٥

أحد

من أحد ١٠٠٧، ١٠٢٢، ٩٨٠

١٢٧، ١٩، ٩٨، ٢١، ٢٤، ٢٩

٢٨، ٤١، ٦٩، ٤٧

بين أحد ١٣٦٢ و ٣، ٢٨٥

٨٤، ١٥٢

يؤتى أحد ٧٣

على أحد ٩، ١٥٣، ٨٤

جاء أحد ٤، ٤٣، ٦٥

وإن أحد ٦٩

منكم أحد ١١، ٨١، ١٥، ٦٥

أحد عشر كوكباً ١٢، ٤

أباً أحد ٣٣، ٤٠

الله أحد ١١٢، ٧٢، ٢٢

عذابه أحد ٨٩، ٢٥

وثاقه أحد ٨٩، ٣٦

عليه أحد ٩٠، ٥

لم يَزِهْ أحد ٩٠، ٧

كفواً أحد ١١٢، ٤

تأخّذ ٣٣٣

لأخيه ٢٨، ٩٢، ١٩

لم يؤت أحد ٥، ٢٠

أعذبه أحد ٥، ١١٥

عليكم أحد ٩، ٤

يُسعر بكم أحد ١٨، ١٩

منهم أحد ١٨، ٢٢، ٤٧

في حكمه أحد ١٨، ٣٦

بربي أحد ١٨، ٣٨، ٤٢

يظلم ربك أحد ١٨، ٤٩

عبادة ربه أحد ١٨، ١١٠

من البشر أحد ١٩، ٣٦

تجدوا فيها أحد ٢٤، ٢٨

ولا يخشون أحد ٣٣، ٣٩

تطع فيكم أحد ٥٩، ١١

بريتنا أحد ٧٢، ٢

يعت الله أحد ٧٢، ٧

مع الله أحد ١٨٧٢

أشرك به أحد ٧٢، ٢٠

على غيبه أحد ٧٢، ٢٦

حضر أحدكم ١٨٠، ١٠٦، ٢

أبوء أحدكم ٢٦٦

جاء أحدكم ٦١

فابعثوا أحدكم ١٨، ١٩

أحبب أحدكم ٤٩، ١٢

يأتي أحدكم ٦٣، ١٠

أما أحدكم ١٢، ٤١

فخذ أحدنا ١٢، ٧٨

يود أحدكم ٦٢، ٩٦

من أحدكم ٩١، ٣

بشر أحدكم ١٦، ٥٨، ٤٣، ١٧

أخذكم الموت ٤، ١٨، ٢٣، ٩٩

فتهاذه أحدكم ٦٢، ٤

فتقتل من أحدهما ٥، ٢٧

قال أحدهما ١٢، ٣٦

أحدهما أبكم ١٦، ٧٦

أحدهما أو كلامهما ١٧، ٢٣

جعلنا لأحدهما ١٨، ٣٢

إحدى الطائفتين ٧٨

إحدى الحسين ٥٢، ٥

إحدى ابنتي ٢٨، ٢٧

إحدى الأمم ٣٥، ٤٢

إنها لإحدى الكبير ٧٤، ٣٥

إحداهما فتذكر إحداهما ٢، ٢٨٢

فجاءته إحداهما ٢٨، ٢٥

قالت إحداهما ٢٨، ٢٦

بفت إحداهما ٤٩، ٩

وأتيتم إحداهن ٤، ٢٠

أخذ

أخذ الله ٣، ٨١ و ١٨٧، ١٢٥، ١٢

٤٦٦

أخذ برأس ٧، ١٥٠

أخذ الألواح ٧، ١٥٤

أخذ ربك ٧، ١٧٢

أخذ الذين ظلموا ١١، ٦٧

أخذ القرى ١١، ١٠٢

أخذ عليكم موثقاً ١٢، ٨٠

أخذ ميثاقكم ٥٧، ٨

أخذت ١٠، ٢٤، ٩٤، ١١

أخذت الذين ٣٥، ٢٦

فأخذتكم الساعة ٢، ٥٥

أخذتكم ٨١، ٦٨، ٣

أخذته ٦، ٢٠، ٢٩، ٤٠

ثم أخذتها ٢٢، ٤٨

أخذتكم الرجفة ٥٧، ١٥٣

فأخذتكم الساعة ٤، ١٥٣، ٥١

٤٤

فأخذتكم الرجفة ٧، ٧٨ و

٢٩٩١، ٣٧

فأخذتكم الصيحة ١٥، ٧٣ و

٨٣، ٢٣، ٤١

فأخذتكم ساعة ٤١، ١٧

ثم أخذتكم ١٣، ٢٢، ٢٢، ٤٤

فأخذتكم ٤٠، ٥

وَأَخَذْتُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا ٢١

و إِذْ أَخَذْنَا ٦٣ و ٨٢ و ٨٤ و

٩٣، ٣٣، ٧

و أخذنا منهم ٤، ١٥٤، ٧٣٣

أخذنا ميثاقهم ٥، ١٤

أخذنا ميثاق ٥، ٧٠

أخذنا أهلها ٧، ٩٤

أخذنا آل فرعون ٧، ١٣٠

أخذنا الذين ظلموا ٧، ١٦٥

أخذنا أمرنا ٩، ٥٠

أخذنا مترفيهم ٢٣، ٦٤

أخذنا بدنه ٢٩، ٤٠

لأخذنا منه باليمين ٦٩، ٤٥

فأخذناه ٢٨، ٤٠، ٥١، ٧٣

١٦

أخذناهم ٦، ٤٤، ٢٣، ٧٦، ٤٣

٤٨

فأخذناهم ٦، ٤٢، ٩٥، ٩٦ و

٥٤، ٤٢

فأخذته الله ٧٩، ٢٥

فأخذهم الله ١١، ١٣، ٥٢، ٤٠

٢١ و ٢٢

فأخذهم العذاب ١٦، ١١٣، ٢٦

١٥٨

فأخذهم عذاب ٢٦، ١٨٩

فأخذهم الطوفان ٢٩، ١٤

فأخذهم أخذه ٦٩، ١٠

لا تأخذ بلحيتي ٢٠، ٩٤

ولا تأخذكم بهما ٢٤، ٢٢

لا تأخذنه ٢٤، ٢٥٥

تأخذهم و هم ٣٦، ٤٩

تأخذوا ٢، ٢٢٩، ٢٠

تأخذونه ٤، ٢١

أتأخذونه ٤، ٢٠

كثيرة تأخذونها ٤٨، ٢٠

مغانم لتأخذوها ٤٨، ١٥

أن تأخذ إلا ١٢، ٧٩

يأخذ ٩، ١٠، ١٨، ٧٩

ليأخذ أخاه ١٢، ٧٦

فيأخذكم ٧، ٧٣، ١١، ٦٤، ٢٦

١٥٦

يأخذهم عدولي ٢٠، ٣٩

أو يأخذهم ١٦، ٤٦ و ٤٧

يأخذوا بأحسنها ٧، ١٤٥

وليأخذوا ٢، ١٠

يأخذون عرض ٧، ١٦٩

كثيرة يأخذونها ٤٨، ١٩

مثله يأخذوه ٧، ١٦٩

برسولهم ليأخذوه ٤٠، ٥

خَذَ الْغُفُورَ ٧، ١٩٩

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ ٩، ١٠٣

خذ الكتاب ١٩، ١٢

خذ بيدك ٣٨، ٤٤

فَخَذَ ٢، ٧٦٠، ٧٣٠، ١٢، ٧٨

خَذَهَا وَلَا تَخَفْ ٢٠، ٢١

فَخَذَهَا بِقُوَّةٍ ٧، ١٤٥

خَذُوا حَذَرَكُمْ ٧١ و ١٠٢

خَذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ ٢٢ و ٦٣، ٧٩٣

١٧١

خذوا زيتكم ٧، ٣١

مَتَّخَذُ الْمُضْلِينَ ٥١ ١٨	لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُنَ ٥١ ١٦	أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ ٨٠ ٢	خَذَوْهُ ٤٧٤٤، ٣٠ ٦٩
مَتَّخَذَاتُ أُخْدَانِ ٢٥ ٤	لَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ ٩٤ ١٦	أَفَاتَّخَذْتُمْ ١٦ ١٣	فَخَذَوْهُ ٤١٥، ٧٥٩
مَتَّخِذِي أُخْدَانِ ٥٥	لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي ١٦٠	أَتَّخَذْتُموهُ وَرَامَكُمْ ٩٢ ١١	خَذَوْهُمْ وَاحْصَرُوهُمْ ٥٩
أُخْرَ	أَلَا تَتَّخِذُوا مِنْ ٢ ١٧	فَاتَّخَذْتُموهُمْ سَخِرِيًّا ١١٠ ٢٣	فَسَخَّوْهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ ٨٩ ٤
قَدَّمَ وَأُخْرَ ١٣ ٧٥	أَنْ تَتَّخِذُوا ٨٠ ٣	لَا تَتَّخِذُوا مِنْ لَدُنَّا ١٧ ٢١	٩١
قَدَّمَ وَأُخْرَ ٥٨٢	تَتَّخِذُونَ ٦٧ ١٦، ٧٤ ٧٩٢	أَتَّخَذْنَاكُمْ سَخِرِيًّا ٦٣ ٣٨	أَخَذَ مِنْكُمْ ٧٠ ٨
لَوْلَا أَخْرَتْنَا ٧٧	وَتَتَّخِذُونَ ١٢٩ ٢٦	أَتَّخَذَهَا هَزْؤًا ٩ ٤٥	أَخَذُوا ٦١ ٣٣، ٥١ ٣٤
لَنْ أَخْرُتَ ٦٢ ١٧	أَفْتَسَخَّوْهُ وَذَرِيَّتَهُ ٥٠ ١٨	اتَّخَذُوا الْمَجْلَ ٧، ١٥٣ ٤	لَا يُؤْخِذُنَا ٧٠ ٦، ٤٨٢ ٢
لَوْلَا أَخْرَتْنِي ١٠ ٦٣	أَنْ تَتَّخِذَ ١٨ ٢١، ١٨ ٢٥	١٥٢	أَلَمْ يُؤْخِذْ عَلَيْهِمْ ١٦٩ ٧
وَلَنْ أَخْرَتَانِ ٨ ١١	لَتَتَّخِذَنَّ ٢١ ١٨	أَتَّخَذُوا دِينَكُمْ ٥٧ ٥	لَا يُؤْخِذُكُمْ ١٥ ٥٧
وَمَا يُؤْخِرُهُ ١٠ ٤١	تَتَّخِذُهُ وَلَدًا ١٢ ٢١، ٩ ٢٨	أَتَّخَذُوا دِينَهُمْ ٥١ ٧، ٧٠ ٦	فَيُؤْخِذُ بِاللَّوَاصِي ٤١ ٥٥
وَلَنْ يُؤْخِرَ اللَّهَ ١١ ٦٣	مَنْ يَسْتَعِذُّ ٢٠ ٢٢، ٩ ١١٩ ٤	اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ ٣٠ ٧	رَبَّنَا لَا تَوَاخِذْنَا ٢٨ ٦
وَيُؤْخِرُكُمْ إِلَى ١٠ ١٤، ٤٧ ١	٩٨	اتَّخَذُوا أَجَارَهُمْ ٣١ ٩	لَا تَوَاخِذْنِي ٧٣ ١٨
أَمَّا يُؤْخِرُهُمْ ٤٢ ١٤	لَا يَتَّخِذُ ٢٨ ٣، ٦٤	أَتَّخَذُوا مَسْجِدًا ١٠ ٧	لَوْ يَوَاخِذُ اللَّهَ ٦١ ١٦، ٤٥ ٣٥
وَلَكِنْ يُؤْخِرُهُمْ ٣٥، ٦١ ١٦	وَيَتَّخِذُ مِنْكُمْ ١٤٠ ٣	اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ٢١ ١٨، ١٥ ٢١	يَوَاخِذُكُمْ ٨٩ ٥، ٢٢٥ ٢
٤٥	وَيَتَّخِذُ مَا يُفْنِي ٩٩ ٩	٩ ٢٤، ٣٣٩، ٣٣٩، ٩ ٦٤٢ ٢	لَوْ يَوَاخِذُهُمْ ٥٨ ١٨
أَخْرَتَا إِلَى أَجَلٍ ٤٤ ١٤	لَمْ يَتَّخِذْ ١٧ ١١، ٢٢٥ ٢	اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ ٢٩ ٨١، ١٩ ٢٩	أَتَّخَذَ اللَّهَ وَلَدًا ١١٦ ٢، ٦٨ ١٠
لَا يُؤْخِرُ ٤٧ ١	أَنْ يَسْتَعِذَّ ١٩ ٣٥، ٩٢ ٢٥	٤١، ٣٦، ٧٤، ٤٣٩، ٤٣٩، ١٠ ٤٥	٤ ١٨
تَأْخِرُ ٢٤٨، ٢٠٣ ٢	٤٣٩، ٥٧	٢٨ ٤٦	اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ ١٢٥ ٤
يَتَقَدَّمُ أَوْ يَتَأَخَّرُ ٣٧ ٧٤	لَيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ ٤٣ ٣٢	اتَّخَذُوا آيَاتِي ٥٦ ١٨، ١٠ ٦	اتَّخَذَ قَوْمَ ١٤٨ ٧
لَا تَسْتَخِرُونَ ٣٠ ٣٤	يَتَّخِذَهَا هَزْؤًا ٦٣ ١	اتَّخَذُوا آلِهَةً ٢١ ٢١	اتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ٤٠ ١٧
لَا يَسْتَخِرُونَ ١٠، ٣٤ ٧	يَسْتَعِذُّوا ١٨، ١٦٩ ٤، ١٥٠ ١٨	اتَّخَذُوا هَذَا ٣٠ ٢٥	اتَّخَذَ سَبِيلَهُ ٦٣ ١٨
٦١ ١٦، ٤٩	١٠٢	اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ ٢٦٣ ١٦، ٥٨ ٢	اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ ٧٨ ١٩
٤٣ ٢٣، ٥ ١٥	يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ ١٣٩ ٤	لَا تَتَّخِذُوا خَلِيلًا ٧٣ ١٧	٨٧
عَلِمْنَا الْمَسْتَخِيرِينَ ٢٤ ١٥	إِنْ يَتَّخِذُونَكَ ٢١ ٣٦، ٤١ ٢٥	أَتَّخِذُوهُ وَكَانُوا ١٤٨ ٧	اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ ١٩ ٨٨، ٢٦ ٢١
وَأَخْرَسِيًّا ١٠٢ ٩	يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ١٤٦ ٧	أَتَّخِذُوهَا هَزْؤًا ٥٨	اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدِ ٩١ ٢٣
هَلَّا آخِرَ ١٥ ١٧، ٩٦ ٢٢	فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ٩ ٧٣	عَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ ٨١ ٥	اتَّخَذَ إِلَهَهُ ٤٣ ٢٥، ٢٣ ٤٥
٢٦، ٦٨ ٢٥، ١١٧	اتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ ١٢٥ ٢	أَتَّخَذَ ٢٨ ٢٥، ١٤ ٦	اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ ١٦ ٤٣
٥١، ٢٦ ٥٠، ٨٨ ٢٨	أَتَّخَذُونِي وَأُمِّي ١١٦ ٥	أَتَّخَذْتُ مِنْ دُونِهِ ٢٣ ٣٦	اتَّخَذَ صَاحِبَةً ٣٧٢
٥١	فَاتَّخَذُوهُ عَدُوًّا ٦٣٥	لَا تَتَّخِذُ مِنْ عِبَادِكَ ١١٨ ٤	اتَّخَذَ إِلَى ٧٨، ٢٩ ٧٦، ١٩ ٧٣
١٤ ٢٣	أَتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ ٦٨ ١٦	إِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ ٨٦ ١٨	٢٩
٥٨ ٣٨	أَخَذَ ١١ ٢٠، ٤٢ ٥٤	أَتَّخِذْ أَصْنَامًا ٧٤ ٦	فَاتَّخِذْ سَبِيلَهُ ٦١ ١٨
٢٧	فَأَخَذْنَاهُ أَخَذًا ١٦ ٧٣	أَتَّخِذْنَا هَزْؤًا ٦٧ ٢	أَتَّخِذْتُ بَيْتًا ٤١ ٢٩
٣٦ ١٢	فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً ١٠ ٦٩	لَا تَتَّخِذُوا آيَاتِي ٢٣١ ٢	فَاتَّخِذْتُ مِنْ دُونِهِمْ ١٧ ١٩
٤١ ١٢	إِنْ أَخَذَهُ الْيَمُّ ١٠ ٢ ١١	لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ ١١٨ ٣	لَيَنْتَنِي أَتَّخِذْتُ ٢٧ ٢٥
١٠٦ ٥	أَخَذَهُمُ الرِّبَا ١٦١ ٤	لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ ٨٩ ٤	أَتَّخِذْتُ الْهَلَا ٢٦ ٢٦
١٠٧ ٥	إِلَّا هُوَ أَخَذَ ٥٦ ١١	لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ ١٤٤ ٤	لَا تَتَّخِذْتُ عَلَيْهِ ٧٧ ١٨
٢٥ ٩، ١٠٦ ٢	أَخَذَ مِنْ مَاتَانِهِمْ ١٦ ٥١	تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ ٥١ ٥	أَتَّخَذْتُمُ الْمَجْلَ ٥١ ٢، ٩٢ ٢
	لَسْتُ بِأَخَذِي ٣٦٧ ٢	٥٧ ٥	أَتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ ٢٥ ٢٩
	بَاتَّخِذْكُمْ الْمَجْلَ ٥٤ ٢	لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ ٢٣ ٩	أَتَّخَذْتُمْ آيَاتِ ٣٥ ٤٥

إخوة ٤ و ١١ و ١٧٦ و ١٢ ٥٨	٣٦٢٦	الآخر و يامرون ١١٤٣	٢٠٧٣، ٤
١٠٤٩	أخاهم ٦٥٧ و ٧٣ و ٨٥ ١١	الآخر و أنفقوا ٣٩	ستجدون آخرين ٩١٤
على إخوتك ٥١٢	٥٠ و ٦١ و ٨٤ و ٢٧ ٤٥ ٢٩	الآخر ذلك غير ٥٩	قوم آخرين ١٣٣٦، ٤١٥
يوسف وإخوته ٧١٢	٣٦	الآخر و جاهد ١٩٩	قرناً آخرين ٢١٢٣، ٦٦
و بين إخوتي ١٢ ١٠٠	أخوك ١٢، ٦٩ ٤٢٢٠	الآخر أن يجاهدوا ٤٤٩	و آخرين ٦٢، ٣٨، ٦٠، ٨
أخت ١٢، ١٧٦ و ١٩ ٢٨	ليوسف وأخوه ٨١٢	الآخر و يتخذ ٩٩٩	٣
بنات الأخت ٢٣	أخوهم ٢٦، ١٠٦ و ١٢٤	الآخر و لا ٢٩٩، ٣٦٢٩	قوماً آخرين ٢٨٤٤، ١١٢١
تمشي أختك ٤٠ ٢٠	١٦١ و ١٤٢	الآخر يوادون ٢٢٥٨	قروناً آخرين ٤٢٢٣
و قالت لأخته ١١ ٢٨	نفسى وأخى ٢٥٥	الآخر قال ١٢٦٢	يأتى بأخوين ١٣٢
أختها ٣٨، ٤٨٤٣	سواء أخى ٣١٥	الآخر و يعولنهن ٢٢٨٢	ثم الآخرين ٦٤٢٦
بين الأخنتين ٢٣	و هذا أخى ٩٠ ١٢	الأول و الآخر ٣٥٧	أعرفنا الآخرين ٨٢٣٧، ٦٦٦٢
أخواتكم ٢٣، ٦١ ٢٤	هرون أخى ٢٠ ٢٠	الآخر ذلكم ٢٣٢٢	دمرنا الآخرين ٣٧ ١٠، ٧٢٢ ٢٦
أخواتهن ٣١ ٢٤، ٥٥ ٣٣	أخى هرون ٣٤٢٨	الآخر فمطه ٢٦٤٢	١٣٦
	أخى له نسع ٢٣٣٨	الآخر فقد ضل ١٣٦	إحداهما الأخرى ٢٨٢٢
أدد	لى ولأخى ١٥١٧	الآخر أولئك ١٦٢٤	و يرسل الأخرى ٤٢٣٩
شيئاً إذا ٨٩ ١٩	عصفك بأخيك ٣٥ ٢٨	الآخر و أقام ١٨٩	على الأخرى ٩٤٩
	من أخيه ١٧٨٢، ٣٤٨٠	الآخر و ارتابت ٤٥٩	الثالثة الأخرى ٢٠ ٥٣
أدم	قتل أخيه ٣٠٥	الآخر و ليشهد ٢٢٤	النساء الأخرى ٤٧٥٣
	سواء أخيه ٣١٥	الآخر و ذكر ٢١٣٣	و أخرى ١٣، ٢١ ٤٨، ٦١
علم آدم ٣١٢	برأس أخيه ١٥٠٧	الآخر و من ٢٦٥، ٦٦٠	١٣
يا آدم ٣٣٢، ٣٥، ١٩٧، ٢٠	و أخيه ٨٧١٠، ٨٧١٢ و ٨٩	و آخز دعوام ١٠ ١٠	طائفة أخرى ١٠٢٤
١٢٠ و ١١٧	١٢٧٠	لأولنا و آخرنا ١١٤	آلهة أخرى ١٩٦
فلقى آدم ٣٧٢	على أخيه ٦٤١٢	و اكفروا آخره ٧٢٣	وزر أخرى ١٧، ١٥ ١٧، ١٦٤٦
اصطفى آدم ٣٣٣	رجل أخيه ٧٠ ١٢	فى الآخرين ٨٤٢٦، ٧٨٣٧	٢٨٥٣، ٧٣٩، ١٨٣٥
كسل آدم ٥٩٣	و عاء أخيه ٧٦١٢	١٠٨ و ١١٩ و ١٢٩	نارة أخرى ٦٩١٧، ٥٥٢٠
نابني آدم ٢٧٥	لحم أخيه ١٢ ٤٩	من الآخرين ١٤ ٥٦ و ٤٠	مأرب أخرى ١٨ ٢٠
يابني آدم ٢٦٧ و ٢٧ و ٣١	لأخيه هرون ١٤٢٧	و الآخرين ٤٩ ٥٦	آية أخرى ٢٢٢٠
٦٠ ٣٦، ٣٥	بين أخويكم ١٠ ٤٩	نبتهم الآخرين ١٧٧٧	مرة أخرى ٣٧٢٠
بني آدم ١٧٢٧، ١٧ ٧٠	إخوان ١٧، ٢٧ ١٣٥٠	مثلاً لآخرين ٥٦٤٣	نفخ فيه أخرى ٦٨٣٩
ذرية آدم ٥٨١٩	إخواناً ١٠٣٣، ٤٧١٥		نزلة أخرى ١٣٥٣
عهدنا إلى آدم ١١٥ ٢٠	و إخوانكم ٢٢٩ و ٢٤	أخو	فترض له أخرى ٦٦٥
عصى آدم ١٢١ ٢٠	بيوت إخوانكم ٦١ ٢٤	أخ ١٢٤، ٧٧١٢	يدعوكم فى أخواتكم ١٥٣٣
لآدم ٢، ٣٤، ١١٧، ٦١ ١٧	فإخوانكم ٢، ٢٢٠، ١١٩، ٣٣	التوني باخ لكم ٥٩ ١٢	أخراهم لأولاهم ٢٨٧
١١٦٢٠، ٥٠ ١٨	٥	بنات الأخ ٢٣	أولاهم لأخراهم ٣٩٧
	لنا و لإخواننا ١٠ ٥٩	أخا عاد ٢١ ٤٦	أيام آخر ١٨٤٢ و ١٨٥
	إخوانهم ٧، ٢٠٢٧، ٥٨	أخانا ١٢، ٦٣ و ٦٥	أخز مشاهات ٧٣
أدي	٢٢	أخاه هرون ١٩، ٥٣ ٢٣، ٤٥	آخر يابسات ١٢، ٤٣ ٤٦
أن تؤذوا الأمانات ٥٨	لإخوانهم ١٥٦٣ و ١٦٨، ٣٣	٣٥ ٢٥	باليوم الآخر ٨٢ ٣٨٤
فلتؤذ الذي ٢٨٣٢	١١٥٩، ١٨	أخاه ١٢، ٦٩ و ٧٦	الآخر و عمل ٦٢٢، ٦٩٥
	إخوانهن ٣١ ٢٤، ٥٥ ٣٣		الآخر و الملائكة ١٧٧٢

يؤدّه إليك ٧٥ ٣
أذوا إليّ ١٨ ٤٤
و آداء إليه ١٧٨ ٢

أذن

أذن لكم ٥٩ ١٠
من أذن له ٢٠ ١٠٩ ٣٤ ٢٣ ٧٨
أذن الله أن ٣٦ ٢٤
لم أذنت لهم ٩ ٤٣
أذنت لربها ٨ ٢ و
أذن لكم ٧ ١٢٣ ٢٠ ٧١
٤٩ ٢٦
يأذن ١٢ ٨٠ ٤٢ ٥٣ ٢١
٢٦
أذن لي ٩ ٤٩
فأذن لمن شئت ٢٤ ٦٢
فأذنوا بحرب ٢ ٢٧٩
أذن للذين ٢٢ ٣٩
لا يؤذن ١٦ ٧٧ ٨٤ ٣٦
يؤذن لكم ٢٨ ٢٤ ٣٣ ٥٣
أذن مؤذن ١٢ ٧٠
فأذن مؤذن ٧ ٤٤
وأذن في الناس ٢٢ ٢٧
وإذا نأذن ٧ ١٤ ١٦٧ ٧
قالوا أذنّاك ٤١ ٤٧
أذنتمكم على سواء ٢١ ١٠٩
كما استأذن ٢٤ ٥٩
استأذنتك أولو ٩ ٨٦
فإذا استأذنوك ٢٤ ٦٢
فاستأذنوك للخروج ٩ ٨٣
يستأذن فريق ٣٣ ١٣
يستأذنك الذين ٩ ٤٤ و ٤٥
ليستأذنكم الذين ٢٤ ٥٨
فليستأذنوا ٢٤ ٥٩
يستأذنونك ٩ ٢٤ ٢٤ ٦٢
حتى يستأذنوه ٢٤ ٦٢
أذان من الله ٩ ٣٩
يأذن الله ٢ ٩٧ و ١٠٢ و ٢٤٩

و ٤٩ ٣٠٢٥١ و ٤١٤٥ ٦٤
١٠ ١٣٠ ١٤٠٠ ١٤ ٣٨
١١ ٣٥ ٢٣ ٤٠ ٧٨ ٥٨
١١ ٦٤ ١٠
يأذن أهلهم ٤ ٢٥
يأذن ربه ٣٤ ٥٨ ١٢
يأذن ربه ١ ١٤ ٩٧ ٢٣ ٤
يأذن ربه ١٤ ٢٥
فيأذن الله ٣ ٥٩ ١٦٦ ٥
من بعد إذنه ١٠ ٣
من الحق يأذنه ٢ ٢١٣
و المغفرة يأذنه ٢ ٢٢١
إلا يأذنه ٢ ١١ ٢٥٥ ٢٢ ١٠٥
٦٥

تحسنهم يأذنه ٣ ١٥٢
إلى النور يأذنه ٥ ١٦
إلى الله يأذنه ٣٣ ٤٦
فيوحى بأذنه ٤٢ ٥١
بإذني ٥ ١١٠
أذن مؤذن ٤٧ ١٢ ٧٠
هو أذن قل أذن ٩ ٦١
أذن وأعية ٦٩ ١٢
و الأذن بالأذن ٥ ٤٥
في أذنته وقرأ ١ ٣١
آذان الأنعام ١١٩
لهم آذان ٧ ١٧٩ و ١٩٥
أو آذان يسمعون ٢٢ ٤٦
في آذاننا وقرأ ١ ٤١
أصابعهم في آذانهم ٢ ١٩ ٧١
٧
في آذانهم وقرأ ٢٥ ١٧ ٤٦
١٨ ٥٧
في آذانهم وقرأ ٤١ ٤٤
على آذانهم ١٨ ١١

أذي

أذوا موسى ٣٣ ٦٩
على ما أذيتهم ١٤ ١٢
أن تؤذوا رسول ٣٣ ٥٣

لم تؤذوني ٦١ ٥
يؤذون ٩ ٢٣ ١٦ ٥٧ و ٥٨
يؤذي النبي ٣٣ ٥٣
فأذوها ٤ ١٦
أوذوا ٣ ١٦٥ ٣٤
فأذا أوذى ٢٩ ١٠
أوذينا من قبل ٧ ١٢٩
فلا يؤذنين ٣٣ ٥٩
أذى ٢ ١٩٦ و ٢٢٢ و ٢٦٢
٣ ٢٦٢ ١١١ ٤ ١٨٦ ١٠٢
بالمن والأذى ٢ ٢٦٤
ودع أذاهم ٣٣ ٤٨

أرب

غير أولي الإربة ٢٤ ٣١
عآرب أخرى ٢٠ ١٨

أرك

على الأراكك ينظرون ٨٣ ٢٢ و
٣٥
على الأراكك ٣٦ ٧٦ ١٣

آرم

إرم ذات العماد ٨٩ ٧

آرز

فآرزوه فاستغلظ ٤٨ ٢٩
اشدد به آزرني ٢٠ ٣١
لآبيه آزر ٦ ٧٤

أرز

نؤزهم آزا ١٩ ٨٣

أزف

أزفت الآفة ٥٣ ٥٧

يوم الآفة ٤٠ ١٨

أسر

تقطنون وأسرون ٣٣ ٢٦
و شدنا أسره ٧٦ ٢٨
يتيمأ أسيرا ٧٦ ٨
له أسرى ٨ ٦٧
من الأسرى ٨ ٧٠
يأتوكم أسارى ٢ ٨٥

إسرائيل (سري)

يا بني إسرائيل ٢ ٤٠ و ٤٧
٢٠ ٧٢ ٢٠ ٦٦ ٨٠
ميثاق بني إسرائيل ٢ ٥٨٣ ١٢
و ٧٠
سل بني إسرائيل ٢ ٢١١
فأسأل بني إسرائيل ١٧ ١٠١
من بني إسرائيل ٢ ٥٢٤٦ ٧٨
١٤ ٦١ ١٠ ٤٦
إلى بني إسرائيل ٣ ٤٩ ١٧ ٤
لبني إسرائيل ٣ ١٧ ٩٣ ٢ و
٥٩ ٤٣ ٢٣ ٣٢ ١٠٤
على بني إسرائيل ٥ ٧٣٢
٧٦ ٢٧ ١٣٧
كففت بني إسرائيل ٥ ١١٠
معي بني إسرائيل ٧ ١٠٥
معلك بني إسرائيل ٧ ١٣٤
حرم إسرائيل ٣ ٩٣
بيني إسرائيل ٧ ١٠٢٨ ٩٠
بنو إسرائيل ١٠ ٩٠
بؤأنا بني إسرائيل ١٠ ٩٣
و إسرائيل ١٩ ٥٨
معنا بني إسرائيل ٢٠ ٤٧ ٢٦
١٧
بين بني إسرائيل ٢٠ ٩٤
عبدت بني إسرائيل ٢٦ ٢٢
أورشاه بني إسرائيل ٢٦ ٥٩
علماء بني إسرائيل ٢٦ ١٩٧
أورشنا بني إسرائيل ٤٠ ٥٣

نجينا بني اسرائيل ٤٤ ٣٠

آتيناً بني اسرائيل ٤٥ ١٦

أسس

أنش بنيانه ٩٩ ١٠٩

لمسجد أنش ٩ ١٠٨

أسف

فلما أسفونا ٤٣ ٥٥

بهذا الحديث أسفاً ١٨ ٦

غضبان أسفاً ١٥٠، ٢٠ ٨٦

يا أسفي على ١٢ ٨٤

إسماعيل (سمعل)

وإسماعيل ٢ و١٢٧ و

١٣٣ و١٣٦ و ٣، ١٤٠ ٨٤

٤ ٦، ١٦٣ ٢١، ٨٥

إسماعيل ١٤ ١٩، ٢٩ ٣٨، ٥٤

٤٨

أسن

ماء غير أسن ٤٧ ١٥

أسو

أسوة حنة ٣٣ ٦٠، ٢١ ٤ و٦

أسي

فكيف آسى ٧ ٩٣

فلا تأس ٥ ٢٦ و٦٨

لكيلا تأسوا ٥٧ ٢٣

أشهر

كذاب أشهر ٥٤ ٢٥

من الكذاب الأشهر ٥٤ ٢٦

أصبر

تحمل علينا إضرأ ٢ ٢٨٦

يضع عنهم إضرهم ٧ ١٥٧

على ذلكم إضرى ٣ ٨١

أصل

في أصل الجحيم ٣٧ ٦٤

أصلها ثابت ١٤ ٢٤

قائمة على أصولها ٥٩ ٥

بكرة و أصيلاً ٢٥ ٣٣، ٥٤،

٤٨ ٧٦، ٩ ٢٥

والأصل ٧ ١٣، ٢٠ ٢٤، ١٥

٣٦

أف

أف ١٧ ٤٦، ٦٧ ٢١، ٢٣ ١٧

أفقي

بالأفق ٥٣ ٨١، ٧ ٢٣

في الأفاق ٤١ ٥٣

أفك

لتأفكنا عن آلهتنا ٤٦ ٢٢

ما يأتفكون ٧ ٢٦، ١١٧ ٤٥

يؤفك عنه من أفك ٥١ ٩

يؤفك الذين ٤٠ ٦٣

فأنتي تؤفكون ٦ ١٠، ٩٥ ٣٤،

٣٥ ٤٠، ٣ ٦٣

آنتي يؤفكون ٥ ٩، ٧٥ ٦٣، ٣٠

٤

فأنتي يؤفكون ٢٩ ٤٣، ٦١ ٨٧

كانوا يؤفكون ٣٠ ٥٥

إلا أفك ٢٥ ٤٣، ٤ ٤٣

هذا أفك ٢٤ ٤٦، ١٢ ١١

جازوا بإفك ٢٤ ١١

و تخلفون أفكاً ٢٩ ١٧

أفكاً آلهة ٣٧ ٨٦

إفكهم ٣٧ ٤٦، ١٥١ ٢٨

أفكاً أنهم ٢٦ ٤٥، ٢٢٢ ٧

المؤفكة أموى ٥٣ ٥٣

و المؤفكات ٩ ٦٩، ٧٠ ٩

أقل

فلما أقل ٦ و٧٧

فلما أقلت ٦ ٧٨

لا أجب الأقلين ٦ ٧٦

أكل

أكل الشئ ٥ ٣

فأكلا منها ٢٠ ١٢١

أكله الذئب ١٢ ١٤

فأكله الذئب ١٢ ١٧

لأكلوا من فوقهم ٥ ٦٦

تأكل في أرض ٧ ١١، ٧٣ ٦٤

تأكل الطير ١٢ ٣٦

تأكل منه أنعامهم ٣٢ ٢٧

تأكل منسأته ٣٤ ١٤

تأكل الأنعام ٧ ١٢

فأكل الطير ١٢ ٤١

تأكله الثار ١٨٣

ولا تأكلوا أموالكم ٢ ٤، ١٨٨

٢٩

لا تأكلوا أموالهم ٤ ٢

لا تأكلوا الربا ٣١ ١٣٠

لا تأكلوا مما ٦ ١١٩ و١٢١

أن تأكلوا ٢٤ ٦١

لتأكلوا ١٦، ١٨٨ ١٤

بما تأكلون ٣ ٤٩

مما تأكلون ١٢ ٢٣، ٤٧ ٣٣

منها تأكلون ١٦ ٢٣، ٥ ١٩ و

٤٠، ٢١ ٤٣، ٧٩ ٧٣

من كل تأكلون ٣٥ ١٢

ألا تأكلون ٣٧ ٥١، ٩١ ٢٧

تأكلون التراث ٨٩ ١٩

ولا تأكلوها ٤ ٦

نريد أن تأكل ٥ ١١٣

مما يأكل الناس ١٠ ٢٤

ياكل مما تأكلون ٢٣ ٢٣

ياكل الطعام ٢٥ ٧

جئة ياكل منها ٢٥ ٨

ياكل لحم أخيه ٤٩ ١٢

فليأكل بالمعروف ٤ ٦

ياكلان الطعام ٥ ٧٥

ياكلن ما قدمتم ١٢ ٤٨

ياكله ١٢ ١٢، ١٣ ٣٧

ياكلون سبع ١٢ ٤٢، ٤٦

ذرههم ياكلوا ١٥ ٣

ليأكلوا من ثمره ٥ ٣٥

ياكلون في بطونهم ٢ ٤، ١٧٤

١٠

ياكلون الربا ٢١ ٢٧٥

ياكلون أموال ٤ ١٠

لا ياكلون الطعام ٢١ ٨

فمنه ياكلون ٣٦ ٣٣

منها ياكلون ٣٦ ٧٢

و ياكلون كما تأكل ٤٧ ١٢

ليأكلون ٩ ٢٥، ٣٤ ٢٠

وكلا منها رغداً ٢٥ ٣٥

فكلا من حيث ٧ ١٩

كلوا من طيبات ٢ ٥٧ و ١٧٢،

٧ ٢٠، ١٦٠ ٨١

كلوا واشربوا ٢ ٦٠ و ١٨٧، ٧

٥٢، ٢١ ٦٩، ٢٤ ٧٧، ٤٣

كَلُواً مما ٢ ٥، ١٦٨ ٦٨٨

١٤٢

كلوا من ثمره ٦ ١٤١

وكلوا ١٦٦، ٦٧ ١٥

كلوا و اروعوا ٢٠ ٥٤

كلوا من الطيبات ٢٣ ٥١

كلوا من رزق ٣٤ ١٥

كلوا و تمتعوا ٧٧ ٤٦

فكلوا منها ٢٢، ٥٨ ٢٨ و ٣٦

فكلوا مما ٥ ٦٤، ١١٨ ٦٩،

١١٤ ١٦

فكلوه هنياً ٤

كلي من كل ١٦ ٦٩

فكلي واشربوا ١٩ ٢٦

تأكلون التراث أكلاً ٨٩ ١٩

واكلهم ١٦١٤، ٦٢٥ و ٦٣
لا يكون ٦٦٣٧، ٥٢٥٦
صبح لالاكين ٢٠ ٢٣
أكلون للسحت ٤٢٥
كصفت مأكول ٥١٠٥
أكل خبط ١٦٣٤
في الأكل ٤١٣
مختلفاً أكله ١٤١٦
آت أكلها ٢٦٥٢، ٢٣١٨
أكلها ٢٥١٤، ٣٥١٣

ألت

وما ألتاهم ٢١٥٢

ألف

ألف ٦٦٨
فألف بين ١٠٣٣
ما ألفت بين ٦٦٨
ثم يؤلفينه ٤٣٢٤
المؤلفة قلوبهم ٦٠ ٩
لا يلاف قريش إلا فلفهم ١١٠٦
و ٢
ألفسة ٩٦٢، ١٤٢٩، ٥٣٢
ألف شهر ٣٩٧
مئة ألف ١٤٧٣٧
خمسین ألف ٤٧٠
كألفسة ٤٧٢٢
ألف يغلبوا ألفین ٦٦٨
يغلبوا ألفاً ٦٥٨
بألف من الملائكة ٩٨
آلاف ١٢٤٣ و ١٢٥
و هم أئوف ٢٤٢٢

ألل

إلا ولا ذمة ٨٩ و ١٠
الألاني ٤٣٣، ٢٥٨، ٤٦٥
الآتسى ١٥٤ و ٢٣ و ٢٤
١٢٧، ١٢، ٥٠، ٢٤، ٦٠، ٣٣

٥٠
القدان يأتيانها ١٦٤
الذين أخلاها ٢٩٤١

ألم

تألمون ١٠٤٤
يألمون ١٠٤٤
عذاب أليم ١٠٢ و ١٠٤ و
١٧٤ و ١٧٨، ١٧٣ و ٩١ و
١٧٧ و ١٨٨، ٣٦٥ و ٧٣ و
٧٩، ٦١٩، ٧٣٧، ٦٠٦، ٩٤
و ٩٠، ٤١٠، ٢٦١١، ٤٨،
٢٥١٢، ١٩١٤، ٦٣، ١٠٤ و
١١٧، ٢٥٢٢، ١٩٢٤، ٦٣،
٢٩، ٢٣، ١٨٣٦، ٢١٤٢ و
٤٢، ١١٤٤، ٢٤، ٣١،
٤٥٨، ١٥٥٩، ١٠٦١، ٥٦٤،
٢٨٦٧، ١٧١
بعذاب أليم ٢١٣، ٣٢٨، ٣٩
٢٤، ٧٣١، ٨٤٥، ٢٤٨٤
أخذته أليم ١٠٢١١
رجز أليم ٥٣٤، ١١٤٥
عقاب أليم ٤٣٤١
يوم أليم ٦٥٤٣
العذاب الأليم ٨٨١٠ و ٩٧،
١٥، ٢٦، ٣٧، ٣٨
٣٧٥١
عذاباً أليماً ١٨٤ و ١٢٨ و
١٦١ و ١٧٣، ٣٩٩ و ٧٤،
١٧، ٣٧٢٥، ٨٣٣، ٤٨
١٦ و ١٧، ٢٥، ١٣٧٣، ٧٦
٣١

أله

إله أبائك ١٢٣٢
إله واحد ١٦٣٢، ٦٤١
لا إله إلا هو ١٦٣٢ و ٢٥٥، ٣
٢ و ٦، ١٨، ٨٧٤، ١٠٢٦ و
١٠٦، ١٥٨٧، ٣١٩، ١٢٩،

١٤١١، ٣٠١٣، ٨٢٠، ٩٨
١١٦٢٧، ٢٦٢٧، ٢٨، ٧٠ و
٨٨، ٣٣٥، ٣٣٩، ٣٤٠، ٦٢
و ٦٥، ٨٤٤، ٢٢٥٩ و ٢٣،
١٣٦٤، ٩٧٣
ما من إله إلا ٦٢٣، ٧٣٥، ٣٨
٦٥
إله واحد ١٧١٤، ١٩٦، ١٤
٥٢، ٢٢١٦، ٥١، ١٨، ١١٠
١٠، ٨٢١، ٣٤٢٢
إله غير الله ٤٦٦، ٧١٢٨ و
٧٢، ٤٣٥٢
من إله غيره ٥٩٧ و ٦٥ و ٧٣
٨٥، ١١، ٥٠ و ٦١، ٨٤، ٢٣
٢٣ و ٢٢
لا إله إلا الذي ٩٠ ١٠
لا إله إلا الله ٣٥٣٧، ١٩٤٧
لا إله إلا أنا ٢١٦، ١٤٢٠، ٢١
٢٥
لا إله إلا أنت ٨٧٢١
إله موسى ٨٨٢٠، ٣٨٢٨، ٤٠
٣٧
إله من دونه ٢٩٢١
معه من إله ٩١٢٣
كل إله ٩١٢٣
أله مع الله ٢٧، ٦٠ و ٦١، ٦٢
و ٦٣ و ٦٤
من إله غيري ٣٨٢٨
إله وفي الأرض إله ٨٤٤٣
إله الناس ٣١١٤
ألهياً واحداً ١٣٣٢
إلهياً واحداً ٣١٩، ٥٣٨
اجعل لنا إلهاً ١٢٨٧
أبغىكم إلهاً ١٤٠٧
إلهاً آخر ٩٦١٥، ٢٢١٧ و
٢٦، ١١٧، ٢٣، ٢٦، ٢٨، ٢١٣
٥١
من دونه إله ١٤١٨
إلهاً غيري ٢٩٦٦

إلهك ١٢٣٢، ٩٧٢٠
إلهكم إله واحد ١٦٣٢، ١٦
٢٢، ١٨، ١١٠، ١٠٨٢١، ٤١
٦
هذا إلهكم ٨٨٢٠
إلهكم الله ٩٨٢٠
إلهكم واحد ٤٦٢٩
إلهكم لواحد ٤٣٧
فإلهكم إله واحد ٢٤٢٢
إلهنا وإلهكم ٤٦٢٩
إلهه هو ٤٢٢٥، ٢٣٤٥
إلهين ١١٦٥، ٥١١٦
آلهة أخرى ١٩٦
أصناماً آلهة ٧٤٦
لهم آلهة ١٢٨٧، ٤٣٢١
معه آلهة ٤٢١٧
من دونه آلهة ١٨، ١٥، ٢٤٢١
٣٢٥، ٣٣٣
دون الله آلهة ٨١٩، ٧٤٣٦
اتخذوا آلهة ٢١٢١
فيها آلهة ٢٢٢١
هؤلاء آلهة ٩٩٢١
أهلها آلهة ٨٦٣٧
آلهة يعبدون ٤٥٤٣
قرباناً آلهة ٤٦، ٢٨
أجعل الآلهة ٥٣٨
يدرك وآلهت ١٢٧٧
آلهتكم ٣٦٢١ و ٦٨، ٦٣٨
٢٣٧١
بتاركي آلهتنا ٥٣١١
بعض آلهتنا ٥٤١١
عن آلهتنا ٤٢٢٥، ٢٢٤٦
لناركو آلهتنا ٣٦٣٧
آلهتنا خير ٥٨٤٣
هذا بآلهتنا ٥٩٢١ و ٦٢
آلهتهم ١٠١١، ٩١٣٧
عن آلهتي ٤٦١٩

ألو

لا يَأْتِيَكُمْ خَيْلًا ١١٨
يُؤْتُونَ مِنْ سَنَانِهِمْ ٢٢٦
وَلَا يَأْتِي أَوَّلُو ٢٢

ألي

فَاذْكُرُوا آلَاءَ ٦٩٧ و ٧٤
فَبَايَ آلَاءَ رَبِّكَ ٥٥
فَبَايَ آلَاءَ رَبِّكَ ٥٥ ١٣ و ١٦
و ١٨ و ٢١ و ٢٣ و ٢٥ و ٢٨
و ٣٠ و ٣٢ و ٣٤ و ٣٦ و ٣٨
و ٤٠ و ٤٢ و ٤٥ و ٤٧ و ٤٩
و ٥١ و ٥٣ و ٥٥ و ٥٧ و ٥٩
و ٦١ و ٦٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٦٩
و ٧١ و ٧٣ و ٧٥ و ٧٧
إِلْيَاسَ ٦ ٣٧ ١٢٣
سَلَامَ عَلَى إِبْلِيسَ ٣٧ ١٣٠

أمت

عُوجًا وَلَا أَفْتًا ٢٠ ١٠٧

أمد

فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ ١٦٥٧
أَمَدًا ٣٠ ١٨، ١٢ ٢٥ ٧٢

أمر

مَا أَمَرَ ٢٧٢ ١٣، ٢١ و ٢٥
إِلَّا مَا أَمَرَ ٤ ١١٤
أَمَرَ رَبِّي ٢٩٧
أَمَرَ أَلَا تُعْبِدُوا ١٢ ٤٠
أَمَرَ بِالْقَوَى ٩٦ ١٢
إِذْ أَمَرَ ثَلَاثَ ٧ ١٢
إِلَّا مَا أَمَرَ تَبَيَّنَ ٥ ١١٧
لَنْ أَمُرَّ بِكُمْ ٢٤ ٥٣
مَنْ حَيْثُ أَمَرَ ٢ ٢٢٢
اللَّهُ أَمَرَ بِهَا ٧ ٢٨
أَمَرْنَا مَتَرَفِيهَا ١٧ ١٦
يَقِضُ مَا أَمَرَهُ ٨٠ ٢٣
أَمَرَهُ ١٢ ٦٦٦، ٦٨

أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ ٢٢ ٤١
وَلَا تَمُرُّنَّ بِهِمْ ٤ ١١٩
يَفْعَلُ مَا أَمَرَهُ ١٢ ٣٢
أَصْلَاحُكَ تَأْمُرُكَ ١١ ٨٧
أَنْتَجِدَ لِمَا تَأْمُرُنَا ٢٥ ٦٠
أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَاهُمْ ٥٢ ٣٢
تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ ٣ ١١٠
فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ٧ ٢٦، ١١٠ ٣٥
تَأْمُرُونَ النَّاسَ ٢٤ ٤٤
تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ ٣٤ ٣٣
تَأْمُرُونَنِي أَبْعِدَ ٣٩ ٦٤
مَاذَا تَأْمُرِينَ ٢٧ ٣٣
تَأْمُرُ بِالْحُشَاءِ ٢٨، ٢٤ ٢١
تَأْمُرُ بِالْعَدْلِ ١٦ ٧٦ و ٩٠
تَأْمُرُ أَهْلَهُ ١٩ ٥٥
تَأْمُرُكُمْ ٢ ٦٧ و ٩٣ و ١٦٩
٣، ٢٦٨ ٤٨٠ ٥٨
تَأْمُرُهُمُ بِالْمَعْرُوفِ ٧ ١٥٧
تَأْمُرُونَ ٣ ٢١ و ١٠٤ و ١١٤
٤ ٢٧، ٩٧ و ٥٧، ٢٤
وَأَمَرَ ٧ ١٤٥ و ١٩٩، ٢٠
١٣٢، ١٧٣
أَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ ٦ ١٠، ٧٢
و ١٠٤، ٢٧، ٩١
بِذَلِكَ أَمَرْتُ وَأَنَا ٦٣
أَمَرْتُ أَنْ أَبْعِدَ ١٣ ٢٧، ٣٦
٩١، ٣٩ ١١
أَمَرْتُ لِأَنْ أَكُونَ ٣٩ ١٢
أَمَرْتُ لِأَعْدَلَ ٤٢ ١٥
كَمَا أَمَرْتُ ١١ ١١٢، ٤٢ ١٥
وَأَمَرْنَا لِنَسْلَمَ ٦ ٧١
وَقَدْ أَمَرُوا ٤ ٦٠
وَمَا أَمَرُوا إِلَّا ٩١ ٩٨، ٣١ ٥
مَا يُؤْمَرُونَ ١٥ ٣٧، ٩٤ ١٠٢
يُؤْمَرُونَ ٢ ٦٨، ١٥ ٦٥
مَا يُؤْمَرُونَ ١٦ ٦٦، ٥٠
إِنَّ الْمَلَائِكَةَ يَأْمُرُونَ ٢٨ ٢٠
وَأَتَمُّوا بِكُمْ ٦٦٥
قَضَى الْأَمْرَ ٢ ٢١، ٨ و ٨٦
١١، ٤٤، ١٢، ٤١، ١٤، ٢٢

٣٩ ١٩

مَنْ الْأَمْرُ ٣ ١٢٨ و ١٥٤، ٤٥
١٧ و ١٨، ٤٩ ٧
فِي الْأَمْرِ ٣ ١٥٢ و ١٥٩، ٨
٤٣، ٢٢ ٦٧
إِنَّ الْأَمْرَ ٣ ١٥٤
أَوَّلِي الْأَمْرَ ٤ ٥٩ و ٨٣
وَالْأَمْرُ ٧ ٢٧، ٥٤، ٢٣، ٨٢ ١٩
يَتَذَكَّرُ الْأَمْرَ ١٠ ٣١ و ١٣، ٢١
٥٣٢
يَرْجِعُ الْأَمْرَ ١١ ١٢٣
لِلَّهِ الْأَمْرُ ١٣ ٣٠، ٤٣
ذَلِكَ الْأَمْرُ ١٥ ٦٦
إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ ٢٨ ٤٤
عَزَمَ الْأَمْرَ ٤٧ ٢١
بَعْضُ الْأَمْرِ ٤٧ ٢٦
يَنْتَزِلُ الْأَمْرَ ٦٥ ١٢
أَمَرَ اللَّهُ ٤، ٩٧، ٤٨، ١١، ٤٣ و
١٣، ٧٣، ١١، ١٦، ٣٣، ٣٧ و
٣٨، ٤٠، ٧٨، ٤٩، ٥٧، ١٤
٦٥ ٥
أَمَرَ مِنْ عِنْدِهِ ٥٢ ٥٢
جَاءَهُمُ أَمْرٌ ٤ ٨٣
عَنْ أَمْرِ ٧٧ ٧٧
أَمَرَ رَبِّكُمْ ٧ ١٥٠
أَمَرَ كُلَّ جِبَارٍ ١١ ٥٩
أَمَرَ رَبِّكَ ١١ ٧٦ و ١٠١، ١٦
٣٣
أَمَرَ فِرْعَوْنَ ١١ ٩٧
أَمَرَ السَّاعَةَ ١٦ ٧٧
أَمَرَ رَبِّي ١٧ ٨٥
أَمَرَ رَبَّهُ ١٨ ٥٠
أَمَرَ جَامِعًا ٢٤ ٦٢
أَمَرَ الْمُسْرِفِينَ ٢٦ ١٥١
أَمَرَ حَكِيمًا ٤٤ ٤
أَمَرَ مَرِيحًا ٥٠ ٥٠
أَمَرَ رَبَّهُمْ ٥١ ٤٤
كُلَّ أَمْرٍ ٣، ٥٤ ٩٧
عَلَى أَمْرٍ قَدَرٍ ٥٤ ١٢
أَمَرَ رَبَّهَا ٦٥ ٨

لَأَمَرَ اللَّهُ ٦٩ ١٠
بِأَمْرِ ١٩ ٤٦، ٦٤ ٢٥
قَضَى أَمْرًا ٢ ١١٧، ٤٧، ١٩
٤٠، ٤٠ ٦٨
لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا ٨ ٤٢ و ٤٤
أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا ١٢ ١٨ و ٨٣
لَكَ أَمْرًا ١٨ ٦٩
وَكَانَ أَمْرًا مُقْضًى ١٩ ٢١
قَاطِعَةً أَمْرًا ٢٧ ٣٢
وَرَسُولَهُ أَمْرًا ٣٣ ٣٦
أَبْرَمُوا أَمْرًا ٤٣ ٧٩
أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا ٤٤ ٥
فَالْمَقْصِدَاتُ أَمْرًا ٥١ ٤
بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ٦٥ ١
فَالْمَذْبُوحَاتُ أَمْرًا ٧٩ ٥
أَمْرَكُمْ ١٠ ١٨، ٧١ ١٦
إِسْرَافًا فِي أَمْرِنَا ٣ ١٤٧
أَخَذْنَا أَمْرًا ٩ ٥٠
أَنَاهَا أَمْرُنَا ١٠ ٢٤
جَاءَ أَمْرُنَا ١١ ٤٠ و ٥٨ و ٦٦
٨٢ و ٢٣، ٩٤ ٢٧
مِنْ أَمْرِنَا ١٨ ١٠ و ٤٢، ٤٨ ٥٢
عَنْ أَمْرِنَا ٣٤ ١٢
وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا ٥٤ ٥٠
بِأَمْرِنَا ٢١ ٧٣، ٣٢ ٢٤
وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ ٢ ٢٧٥
وَبِأَمْرِ ٥ ٩٥
عَلَى أَمْرِهِ ١٢ ٢١
مِنْ أَمْرِهِ ١٦ ٤٠، ١٥، ٦٥ ٤
أَمْرُهُ فَرَطًا ١٨ ٢٨
يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ ٢٤ ٦٣
إِنَّمَا أَمْرُهُ ٣٦ ٨٢
بِأَمْرِ ٣٥ ٣
بِأَمْرِهِ ٢ ١٠٩، ٥٤٧، ٩٤ ٢٤
١٤، ٣٢، ١٦، ١٢، ٢١ ٢٧ و
٨١، ٢٢، ٦٥، ٣٠، ٢٥ و ٤٦
٣٦، ٤٥ ١٢
أَمْرُهَا ٤١ ١٢، ٦٥ ٩
إِنَّمَا أَمْرُهُ ٦ ١٥٩
أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ ١٢ ١٠٢

ينهم أمرهم ٢١ ١٨
على أمرهم ٢١ ١٨
فتنازعوا أمرهم ٦٢ ٢٠
تقطعوا أمرهم ٥٢ ٢٣، ٩٢ ٢١
من أمرهم ٢٦ ٣٣
أمرهم شوري ٢٨ ٤٢
وبال أمرهم ٥٦٤، ١٥ ٥٩
لنستنتهم بأمرهم ١٥ ١٢
أمرى ١٨، ١٢، ٢٠، ٢٦ ٢٠ و
٢٢ و ٩٠ و ٩٣، ٢٢ ٢٧، ٤٠،
٤٤
ترجع الأمور ٢، ٢١، ١٠، ٩ ٣،
٤٤٨، ٢٢، ٧٦، ٣٥، ٥٥٧
عزم الأمور ٣، ١٨٦، ٣١، ١٧،
٤٣ ٤٢
قلوبك الأمور ٤٨ ٩
عاقبة الأمور ٤١، ٢٢ ٢٢
تصير الأمور ٥٣ ٤٢
الأمور بالمعروف ١١٢ ٩
لأعادة بالسوء ٥٣ ١٢
شيئاً إقراراً ١٨ ١٨

أُصْس

بالأص ١٠، ٢٤، ٢٨ ١٨ و ١٩
٨٢ و

أُمل

يُلهِمُ الأمل ٣ ١٥
خير أُملاً ٤٦ ١٨

أُصم

أُصِمَ البيت ٢٥
أُم الكتاب ١٣، ٧٣، ٤٣ ٤٣
أُم القرى ٦، ٩٢ ٧٤٢
ابن أُم ٧، ١٥٠ ٢٠، ٩٤
أُم موسى ٧٢٨ و ١٠
أُفك ٢٨، ٢٠، ٢٨ و ٤٠
وأُمّه ١٧٥ و ٧٥، ٢٣، ٥٠، ٨٠

٣٥
إلى أُمّه ١٣ ٢٨
حملته أُمّه ٤٦، ١٤ ٣١، ١٥
فأُمّه هاربة ٩ ١٠
فأُمّه ١١ ٤
بيت في أُمّها ٢٨ ٥٩
اتخذوني وأُمّي ١١٦ ٥
أُمّهات نسائكم ٢٣ ٤
حرمت عليكم أُمّهاتكم ٢٣ ٤
وأُمّهاتكم اللاتي ٢٣ ٤
يطون أُمّهاتكم ١٦، ٧٨، ٦٣٩،
٢٣ ٥٣
بيوت أُمّهاتكم ٦١ ٢٤
منهن أُمّهاتكم ٤ ٣٣
أُمّهاتكم ٢٥٨، ٦٣٣
أُمّه مسلمة ١٢٨ ٢
تلك أُمّه ١٣٤ و ١٤١
أُمّه وسطاً ١٤٣ ٢
أُمّه واحدة ١٠، ٤٨، ٥، ٢١٣ ٢١، ١٦، ١١، ٩٣، ٢١،
٢٣، ٤٣، ٨٤٢، ٥٢ ٢٣، ٩٢
أُمّه يدعون ١٠ ٤٣
خير أُمّه ١١٠ ٣
أُمّه قائمة ١١٣ ٣
من كل أُمّه ١٦، ٤١، ٢٧ ٨٤
٨٣، ٢٨ ٧٥
أُمّه مقصودة ٦٦٥
لكل أُمّه ٦، ١٠، ٨، ٣٤ ٧، ١٠، ١٠، ٤٧،
٤٩، ٢٢، ٢٤ ٦٧
دخلت أُمّه ٢٨ ٧
أُمّه يهدون ١٨١ ٧، ١٥٩ ٧
أُمّه منهم ١٦٤ ٧
أُمّه معدودة ٨ ١١
وأذكر بعد أُمّه ١٢ ٤٥
أرسلناك في أُمّه ١٣ ٣٠
من أُمّه ١٥، ٢٣، ٢٣، ٣٥، ٢٤
في كل أُمّه ١٦، ٣٦ ٨٩
كل أُمّه ٤٥، ٥٤ ٢٨
تكون أُمّه ١٦ ٩٢
جاء أُمّه ٢٣ ٤٤

وجد عليه أُمّه ٢٨ ٢٣
على أُمّه ٢٢ و ٢٣
أُمّهاتكم ٢٣، ٩٢، ٢٣ ٥٢
إلا أُمّه ٢٨ ٦
إلى أُمّه ١٦، ٤٢ ٦٣
في أُمّه ١٧، ٢٥، ٤١، ٣٨ ١٨
أُمّه من مملكت وأُمّه ١١ ٤٨
من قبلها أُمّه ١٣ ٣٠
كذب أُمّه ٢٩ ١٨
إحدى الأُمّه ٣٥ ٤٢
أُمّهات ١٦٠ و ١٦٨
ليجبر أُمّهاته ٥٧٥
في إمام ميين ٣٦ ١٢
لبياقيم ميين ١٥ ٧٩
للناس إماماً ٢٤ ١٢٤
موسى إماماً ١١، ١٧ ٤٦، ١٢
للمتقين إماماً ٢٥ ٧٤
كل أناس بياقيم ١٧ ٧١
أُمّه الكفر ١٢ ٩
وجعلناهم أُمّه ٢١، ٧٣، ٢٨ ٤١
ونجعلهم أُمّه ٢٨ ٥
وجعلناهم أُمّه ٢٤ ٣٢
النبي الأُمّي ١٥٧ ٧ و ١٥٨
منهم أُمّيون ٢ ٧٨
الأُمّيون ٣، ٢٠ و ٧٥، ٢٦٢
أُمّه

أُهن

فإن أُهن بعضكم ٢٨٣ ٢
أو أُهن أهل ٩٨ ٧
أُفاهين ١٦، ٩٧ ٤٥
كما أُهنتكم ١٢ ٦٤
فاذا أُهنتم ١٩٦ و ٢٣٩
أُم أُهنتم ١٧، ٦٧، ٦٩ ١٧
أُفاهنتم من في السماء ٦٧ ١٦
أُفاهنتم أن ١٧ ٦٨
أُفاهنتوا ١٢، ٩٩ ١٠٧
هل أُهنتكم عليه ١٢ ٦٤
مالك لا تُفاهن ١٢ ١١
من إن تُفاهن ٣ ٧٥

فلا يَأْمَنُ ٧٩ ٧
و يَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ ٩١ ٤
يريدون أن يَأْمَنُواكُمْ ٩١ ٤
كما أَمِنَ ١٣٢ ٢
من أَمِنَ ٦٢ و ١٢٦ و ١٧٧
و ٣، ٢٥٣، ٩٩، ٥٠٥ ٦٩
١٨، ٤٠، ١١، ١٨ ٩، ٨٨
٣٧٣ ٤
أَمِنَ الرسول ٢ ٢٨٥
كُلُّ أَمِنَ ٢ ٢٨٥
ولو أَمِنَ أهل ٣ ١١٠
فمن أَمِنَ ٦ ٤٨
لمن أَمِنَ ٧، ٢٨، ٨٠
كمن أَمِنَ ٩ ١٩
فما أَمِنَ ١٠ ٨٣
من قد أَمِنَ ١١ ٣٦
وما أَمِنَ ١١ ٤٠
تاب و أَمِنَ ١٩، ٦٠، ٢٠ ٨٢
٢٥، ٧٠، ٢٨ ٦٧
الذي أَمِنَ ٤٠، ٣٠ ٢٨
لأَمِنَ من ١٠ ٩٩
فَأَمِنَ ٢٩، ٢٦ ٤٦، ١٠
لم تكن أَمِنَتْ ٦ ١٥٨
الذي أَمِنَتْ به ١٠ ٩٠
قربة أَمِنَتْ ١٠ ٩٨
ما أَمِنَتْ قلوبهم ٢١ ٦٢
فَأَمِنَتْ طائفة ٦٦ ١٤
أَمِنَتْ ١٠، ٣٦، ٢٥ ٤٢
١٥
بمثل ما أَمِنْتُمْ ٢ ١٣٧
و أَمِنْتُمْ ٤، ٤٧ ١٢٥
بالذي أَمِنْتُمْ ٧ ٦٧
أَمِنْتُمْ به ٧، ١٢٣ ٥١
أَمِنْتُمْ بالله ١٠، ٤١٨ ٨٤
أَمِنْتُمْ له ٢٦، ٧١ ٤٩
يقول أَمِنْتُ ٨٢ ٢٩ ١٠
فَسَالُوا أَمِنْتُ ١٤ و ٣٠، ٧٦ ٣
١١٩، ٤١ و ٦١ و ١١١ ٧
١٢١، ٢٠، ٧٠، ٢٦ ٢٨، ٤٧
٥٢، ٥٢٣٤، ٤٠ ٨٤

كان أمناً ٩٧	٤٤٤١، ٥٩٤٠، ٤٥٣٩، ١٠	ويؤمن ٦١٩، ٢٥٦٢	قولوا أمناً ١٣٦، ٢٩٤٦
هذا البلد أمناً ١٤ ٣٥	٥٣، ٢٣٠٢، ٨٨٤٣، ١٨٤٢	لا يؤمن ٢٠٤٠، ١٠٢٦٤، ٢	أن يقولوا أمناً ٢٩
حرماً أمناً ٢٨ ٢٩، ٥٧ ٦٧	٢٠٨٤، ٢٧	٤٠، ١٦٦٢، ٢٣٦٩	يقولون أمناً ٤٧٢٤، ٧٣٤٧
يأتي أمناً ٤١ ٤٠	١٥٥ و ٤٦	لن يؤمن ١٩٩٣	إننا أمناً ٢٠ ٧٣
كانت أمناً مطمئنة ١٦ ١١٢	ما يؤمنون ٨٨٢	الذي يؤمن ١٥٨٧	إننا أمناً ١٦٣
آمنون ٢٧ ٨٩، ٣٤ ٣٧	يؤمنون به ٢ ١٢١، ٦، ٩٢، ١١	لكم يؤمن ٦١٩	آمنوا بالله ٥٢٣
شاء الله آمين ١٢ ٩٩	يؤمنون به ١٥، ١٧، ١٣، ٢٩، ٤٠، ٧٤	من يؤمن ٩، ٩٩، ١٠، ٤٠، ٢٧	ربنا آمناً ١٠٩٢٣، ٥٣٣، ٢٣٩
بسلام آمين ١٥ ٤٦	به يؤمنون ٢٨ ٥٢	٨١، ٢٩، ٤٠، ٥٣٣، ٢١	قل آمناً ٨٤٣
بيوتاً آمين ١٥ ٨٢	يؤمنون بالله ٣ ١١٤، ٥، ٨١، ٩	٦٤ و ١١، ٦٥، ١١، ١٣٧٢	إلا أن آمناً ١٣٦٧، ٥٩
ههنا آمين ٢٦ ١٤٦	٢٤، ٤٤، ١٢٢، ٢٢٥٨	لن يؤمن ١١ ٣٦	الأعراب آمناً ١٤٤٩
أياماً آمين ٣٤ ١٨	لا يؤمنون بالله ٤٨، ٩، ٢٩ و	وما يؤمن ١٢ ١٠٦	آمنوا به ٦٧ ١٣٧٢
فاكهة آمين ٤٤ ٥٥	٢٧ ١٢، ٤٥	لم يؤمن ٢٠، ١٢٧، ١٣٤٨	فأمناً ٢٧٢، ١٩٣
من الآمين ٢٨ ٣١	يؤمنون بالحب ٤١ ٥١	أما يؤمن ٣٢ ١٥	آمنهم من خوف ١٠٦ ٤
عرضنا الأمانة ٣٣ ٧٢	يؤمنون بآياتنا ٦ ٥٤	كان يؤمن ٦٥ ٢	نؤمن ٢، ٢٦٠، ٥٤، ٤١، ١٠
الذي أؤمن أمانته ٢ ٢٨٣	يؤمنون بالآخرة ٦ ٩٢	فمن شاء فليؤمن ١٨ ٢٩	١٠٠
تؤدوا الأمانات ٤ ٥٨	لقسم يؤمنون ٦ ٩٩، ٥٢ و	يؤمن ٢ ٢٢١ و ٢٢٨	تؤمنون به ٣ ٨١
تخونوا أماناتهم ٨ ٢٧	١٨٨ و ٢٠٣، ١٢، ١١١، ١٦	إلا لتؤمنون به ٤ ١٥٩	لا تؤمنوا ٣، ٧٣، ١٧، ١٠٧
لأماناتهم وعهدهم ٢٣ ٧٠، ٨	٦٤ و ٧٩، ٢٧، ٨٦، ٢٨، ٢٩	لتؤمنون بها ١٠٩	وإن تؤمنوا ٣، ١٧٩، ٤٧، ٣٦
٣٢	٢٤ و ٥١، ٣٠، ٣٧، ٥٢	أن يؤمنوا ٢ ١٧، ٧٥، ٩٤، ١٨	وإن يشارك به تؤمنوا ٤٠ ١٢
الأمين ٤ ٨٢، ٦٨٢	ريهم يؤمنون ٦ ١٥٤، ٢٣، ٥٨	٨٨٥، ٥٥	لم تؤمنوا ٤٤، ٢١، ٤٩، ١٤
أحق بالأمين ٦ ٨١	بآياتنا يؤمنون ٧ ١٥٦	حتى يؤمنوا ٢ ٢٢١	أن تؤمنوا ٦٠ ١
أمناً ٢٤، ١٢٥، ٥٥	بعده يؤمنون ٧ ١٨٥، ٥٠٧٧	لا يؤمنوا بها ٦ ٢٥، ١٤٦٧	حتى تؤمنوا ٦٠ ٤
أمناً ٣ ١١٨، ١٥٤	أقبلنا بل يؤمنون ١٦ ٧٢، ٢٩	لم يؤمنوا ٦ ١١٠، ٨٧، ١٨	لتؤمنوا بربكم ٨٥٧
ناصر آمين ٧ ٦٨	٦٧	١٩، ٣٣، ٦	لتؤمنوا بالله ٤٨، ٤٨، ٤٥٨
مكن آمين ١٢ ٥٤	أفهم يؤمنون ٢١ ٦	فلا يؤمنوا ١٠ ٨٨	و تؤمنون ٣ ١١٠ و ١١٩
رسول آمين ٢٦ ١٠٧ و ١٢٥ و	آياتيه يؤمنون ٤٥ ٦	وليؤمنوا بي ٢ ١٨٦	كنتم تؤمنون ٤، ٥٩، ٢٢٤
١٨٤٤، ١٧٨ و ١٦٢ و ١٤٣	ويلك آمين ٤٦ ١٧	ما كانوا ليؤمنوا ٦ ١١١، ٧	لا تؤمنون ٨٥٧
لقوي آمين ٢٧ ٢٩	آمنوا كما آمن ٢ ١٣	١٠، ١٣، ٧٤	تؤمنون بالله ٦١ ١١
مقام آمين ٤٤ ٥١	آمنوا بما ٤١ و ٩١، ٤٧	فيؤمنوا به ٢٢ ٥٤	قليلاً ما تؤمنون ٦٩ ٤١
مطاع ثم آمين ٨١ ٢١	آمنوا بالذي ٢٣ ٧٢	يؤمنون بالغيب ٣ ٢	أفؤمنون ببعض ٢ ٨٥
الأمين ٢٦ ١٩٣، ٢٨، ٢٦ ٩٥، ٢٦	آمنوا بربكم ٣ ١٩٣	يؤمنون بما ٤، ٤٢، ١٦٢	لن نسؤمن ٥٥٢، ٦٠١٢٤
٣	آمنوا بالله ٤ ١٣٦، ٨٦، ٥٧	أفلا يؤمنون ٢١ ٣٠	٩٤، ١٧، ٩٣
والإيمان ٣٠، ٥٦، ٩٥٩	٧	لا يؤمنون ٦٢ و ١٠٠، ٦٥	قالوا تؤمن بما أنزل ٢ ٩١
الإيمان ٩ ٢٣، ٤٠، ٤٢٠	آمنوا بي وبرسولي ٥ ١١١	١٢ و ٢٠ و ١٠٩ و ١١٣	ألا تؤمن لرسول ٣ ١٨٣
٥٨، ١٤ و ١١ و ٤٩، ٥٢	آمنوا به ١٧، ١٠٧، ٤٦، ٣١	١٢٥ و ٨، ٢٧٧، ٥٥	يقولون تؤمن ١٥٠
٢٢	آمنوا برسولي ٥٧ ٢٨	١٠، ١١، ١٧، ١١٠، ٢٣، ١٠	لا تؤمن ٥ ٨٤
بالإيمان ٢ ٣٠، ١٠٨ و ١٧٧، ٥٠	فأمنوا ٣ ١٧٩، ٤٠، ١٧٠ و	١٢١، ١٣، ١٦، ٢٢ و ٦٠	قالوا أنؤمن ٢٣، ٤٧، ٢٦، ١١١
١٠٥٩، ١٠٦، ١٦، ٥	٨٦٤، ١٥٨٧، ١٧١	و ١٠٤ و ١٠٥، ١٧، ١٠ و ٤٥	١٣ ٢
للإيمان ٣ ١٦٧ و ١٩٣، ٤٩	الذي يؤمن ٢ ٢٨٣	١٩، ٢٣، ٤٤ و ٧٤، ٢٦	نؤمن ٧ ١٣٤
١٧	بلداً أمناً ٢ ١٢٦	٢٠١، ٢٧، ٤٤، ٣٤، ٨٣٦ و ٧	كان منكم يؤمن ٢ ٢٣٢

أيدي المؤمنين ٢٥٩	على المؤمنين ١٠٣٤، ١٦٤٣	١١١٤، ٥١٩، ١١٥، ١٦٠	ذريتهم بإيمان ٢١٥٢
صالح المؤمنين ٤٦٦	٣٧٣٣، ٣٢٤، ٢٦٩، ٥٤٥	١٣٦٤، ١٠٥٨	فراهم إيماناً ١٧٣
بالمؤمنين ٩، ٦٢٨، ٤٣٥	٢٦٤٨	إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ ٢٨، ٦٢٢٤	زادتهم إيماناً ٢٨، ١٢٤٩
١٢٨، ٤٧٢٤، ٦٣٣، ٤٣	وليعلم المؤمنين ١٦٦٣	١٥ و ١٠٤٩	زادته هذه إيماناً ١٢٤٩
٧٨٥	أجر المؤمنين ١٧١٣	هم المؤمنين ٧٤ و ٤٨	ما زادهم إلا إيماناً ٢٢٣٣
للمؤمنين ٢٧، ١٢٤٣، ٩٧٢	ليذر المؤمنين ١٧٩٣	على المؤمنين ١٥٢٣ و ١٦٤	ليزدادوا إيماناً ٤٤٨
١٤، ١٢٠١١، ٥٧١٠، ٦١٩	حرض المؤمنين ٦٥٨، ٨٤٤	و ما كان المؤمنون ١٢٢٩	آمنوا إيماناً ٣١٧٤
٤١، ٧٧١٥، ٨٢١٧، ٨٨	من المؤمنين ٩٥٤ و ٦، ١٤١	أفزع المؤمنين ١٢٣	بعد إيمانكم ١٠٩٢، ١٠٠٣ و ١٠٠٦
٢٤، ٣٠، ٢٢٧، ٤٤٢٩، ٥٤	٢٧، ٥٨، ٦٤، ٧٩٩، ١١١	ظن المؤمنين ١٢٢٤	إيمانكم ٩٢٢ و ١٤٣
٦٣، ٢٠، ٤٨، ١٩٤٧، ٣٤٥	١٠٤١٠، ٢٢٤، ٢٦، ١٠٢ و ١١٨	أيها المؤمنون ٢١٢٤	أعلم بإيمانكم ٢٥٤
٢٨٧١، ٨	٤٧، ١٠، ٢٨، ٢١٥ و ١١٨	يفرح المؤمنون ٤٣٠	إيمانها ١٠٦١٦، ٢٨٤٠
لأمة مؤمنة ٢٢١٢	٦٣٣، ٢٣، ٢٠٣٤، ٩٤٩	إبلكي المؤمنين ١١٣٣	إيمانها ١٠٨٦، ٩٨١٠
رقية مؤمنة ٩٢٤	٣٥٥١	رأى المؤمنين ٢٢٣٣	بعد إيمانهم ٨٦٣ و ٩٠
ولا مؤمنة ٣٦٣٣	غير سبيل المؤمنين ١١٥٤	به مؤمنون ٨٨٥، ٧٥٧، ٦٠	يلبسوا إيمانهم ٨٢٦
وامرأة مؤمنة ٥٠٣٣	مع المؤمنين ١٩٨، ١٤٦٤	١١	الذين كفروا إيمانهم ٢٩٣٢
المحصنات المؤمنات ٢٥٤	يؤت الله المؤمنين ١٤٦٤	بهم مؤمنون ٤١٣٤	يتفهمهم إيمانهم ٨٥٤٠
فتياتكم المؤمنات ٢٥٤	أول المؤمنين ١٤٢٧، ٥١٢٦	إننا مؤمنون ١٢٤٤	مع إيمانهم ٤٤٨
من المؤمنات ٥٥	وليبي المؤمنين ١٧٨	لولا رجال مؤمنون ٢٥٤٨	بإيمانهم ٩١٠
المؤمنون والمؤمنات ٧١٩	ولا المؤمنين ١٦٩	كنتم مؤمنين ٩١٢ و ٩٣	أعلم بإيمانهم ١٠٦٠
١٢٢٤	بين المؤمنين ١٠٧٩	٢٤٨، ٢٧٨، ٤٩٣ و ١٣٩	أبلغه ثأنته ٦٩
العائلات المؤمنات ٢٣٢٤	نُجح المؤمنين ١٠٢١٠	١٧٥، ٢٣٥ و ٥٧، ١١٢، ٧	غير مأمون ٢٨٧٠
نكحهم المؤمنات ٤٩٣٣	ويشرب المؤمنين ١٩٧، ٢١٨	٨٥، ١٨، ١٣٩، ٨٦١١، ٢٤	ولعب مؤمن ٢٢١٢
المؤمنين والمؤمنات ٧٢٩	ننحي المؤمنين ٨٨٢١	١٧، ٨٥٧	وهو مؤمن ٩٢٤ و ١٢٤، ١٦
٥٤، ٤٨، ٥٨ و ٣٥٣٣	قول المؤمنين ٥١٢٤	بآياته مؤمنين ١١٨٦	٩٧، ١٧، ١٩، ٢٠، ١١٢، ٢١
١٠٨٥، ١٢٥٧	بطارد المؤمنين ١١٤٢٦	كانوا مؤمنين ٧٢٧، ٦٢٩	٩٤، ٤٠، ٤٠
للمؤمنين والمؤمنات ١٩٤٧	عبادة المؤمنين ١٥٢٧	قوم مؤمنين ١٤٩	يرقبون في مؤمن ١٠٩
٢٨٧١	نصر المؤمنين ٤٧٣٠	يكونوا مؤمنين ٩٩١٠، ٣٢٦	رجل مؤمن ٢٨٤٠
جاءكم المؤمنات ١٠٦٠	كفى الله المؤمنين ٢٥٣٣	أكثرهم مؤمنين ٨٦ و ٦٧	ومتكم مؤمن ٢٦٤
١٢٦٠	المؤمنين والمؤمنات ٧٢٩	١٠٣ و ١٢١ و ١٣٩ و ١٥٨	كان لمؤمنين ٩٢، ٣٦٣٣
قل للمؤمنات ٣١٢٤	٣٥٣٣، ٥٨ و ٥٨، ٧٣، ٥٧	١٧٤ و ١٩٠	ما أنت بمؤمن ١٧١٢
مؤمنات ٤٨، ٢٥، ٦٠، ٦٦، ١٠	١٠٨٥، ١٢	كانوا به مؤمنين ١٩٩٢٦	السلام المؤمن ٢٣٥٩
٥	نساء المؤمنين ٥٩٣٣	بمؤمنين ٨٢، ١٣٢٧، ١٠	مؤمنات ٩٢٤ و ٩٣ و ٩٤، ٢٠
أمو	لكننا مؤمنين ٣١٣٤	٧٨، ١١، ٥٣، ١٢، ١٠٣، ٢٣	٢٨٧١، ١٨٣٢، ٧٥
لأمة مؤمنة ٢٢١٢	تكونوا مؤمنين ٢٩٣٧	٣٨	أبواه مؤمنين ٨٠
عبادكم وإيمانكم ٣٢٢٤	عبادنا المؤمنين ٨١٣٧ و ١١١	بشر المؤمنين ٢٢٣٢، ١١٢٩	والمؤمنون ٢٨٥٢، ١٦٢٢، ٩
أنت	و ١٢٢ و ١٣٢	٨٧١٠، ٤٧٣٣، ١٣٦١	٧١ و ١٠٥، ١٢٤٨، ٣١٧٤
الأنبي ٢٧، ٢١٥٣، ١٧٨٢	قلوب المؤمنين ٤٤٨	دون المؤمنين ٢٨٣، ١٣٩٤ و ١٤٤، ٥٠٣٣	يتخذ المؤمنون ٢٨٣
	عن المؤمنين ١٨٤٨	ولي المؤمنين ٦٨٣	منهم المؤمنون ١١٠٣
	تنفع المؤمنين ٥٥٥١	تبرؤ المؤمنين ١٢١٣	فليتوكل المؤمنون ١٢٢٣ و
	تري المؤمنين ١٢٥٧		

٣٩٢،٣٩٧،٤٥
بالأشئ ١٦،١٧٨ ٥٨
كالأشئ ٣٦٣
من أشئ ١١،١١١ ٤٧
أو أشئ ٣،١٩٥،١٢٤
٤٠،٤٠،٩٧
أشئ ١٣،٤٩٨ ١٣،٢٦٣ ١٣
الأشئ ١١،١٧٦،١٤٣
و ١٤٤
بالأشئ ١١٧
المسلطة إنشأ ١٧،٤٠،٣٧
١٥٠
لن يشأ إنشأ ٤٢،٤٩
ذكرنا و إنشأ ٤٢،٥٠
عباد الرحمن إنشأ ٤٣،١٩

أنس
أنس من جانب الطور ٢٨،٢٩
أنش ٢٠،٢٧،٢٨،٢٩
فإن أنشئ منهم ٤
حتى تستأنفوا ٢٤،٢٧
شياطين الإنس ١١٢
من الإنس ١٢٨،٦٧٢
و الإنس ٦،١٢٠،٣٨
٢٧،١٧٩،٤١،٢٥ و ٢٩،
٤٦،١٨،٥١،٥٥،٢٣
اجتمع الإنس ١٧،٨٨
نقول الإنس ٧٢،٥
إنس ولاجان ٥٥،٣٩
إنس قلهم ٥٦،٧٤
خلق الإنسان ٤،١٦،٢٨
٢١،٣٧،٧٣،٢٥،٣ و ١٤،
٢٩٦
من الإنسان ١٠،٣٩،٨
٤٩
أدنا الإنسان ١١،٤٢،٤٨
إن الإنسان ١٤،٢٢،٦٦
٤٢،٤٨،٤٣،١٥،٧٠،٩٦
٦،١٠٠،٦١٠٣

قال آصا ٤٧،١٦
أنم
وضعها للأنام ٥٥،١٠
أنى
أنى شتم ٢،٢٢٣
أنى يكون ٢،٢٤٧،٣،٤٠ و
١٦،٤٧،١٩،١٠١ و ٢٠
أنى يحيى ٢،٢٥٩
أنى لك ٣٧
أنى هذا ١٦٥
أنى يؤفكون ٥،٩٧٥،٩٧٣
٤
أنى لهم التناوش ٣٤،٥٢
أنى يصرفون ٤٠،٦٩
أنى لهم الذكرى ٤٤،١٣
أنى له الذكرى ٨٩،٢٣
فأنى تؤفكون ٦،١٠،٩٥،٣٤
٢٩،٣٥،٣،٤٠،٤٣،٦٢
٨٧
فأنى تصرفون ١٠،٣٩،٣٢
فأنى تحرون ٢٣،٨٩
فأنى يبصرون ٣٦،٦٦
فأنى لهم ٤٧،١٨
أنى
ألم بأن للذين ٥٧،١٦
حميم آبى ٥٥،٤٤
من عين آية ٨٨،٥
يطاف عليهم بآية ٧٦،١٥
آباء الليل ٣،١١٢،٢٠،١٣٠
٩٣٩
ناظرين إنشأ ٣٣،٥٣
أهل
من أهل الكتاب ٢،١٠٥ و

خلقنا الإنسان ١٥،٢٣،٢٦
١٢،٥٠،١٦،٢٧،٢٠،٩٥،٤
٤
و يدع الإنسان ١٧،١١
و كان الإنسان ١٧،١١ و ٦٧
١٠٠،١٨،٥٤
على الإنسان ١٧،٤١،٥١
١٧٦
يقول الإنسان ١٩،٧٥،١٠
قال الإنسان ٩٩،٣
يلكر الإنسان ١٩،٦٧
و وصينا الإنسان ٢٩،٣١٨
١٤،٤٦،١٥
حملها الإنسان ٣٣،٧٢
أولم يرا الإنسان ٣٦،٧٧
لا يسأم الإنسان ٤١،٤٩
أحبب الإنسان ٧٥،٣ و ٣٦
يريد الإنسان ٧٥،٥
ينبأ الإنسان ٧٥،١٢
بل الإنسان ٧٥،١٤
يتذكر الإنسان ٧٩،٣٥،٢٣
قتل الإنسان ٨٠،١٧
فيلظر الإنسان ٨٠،٢٤،٥٨
يا أيها الإنسان ٨٢،٦٨
فأما الإنسان ٨٩،١٥
علم الإنسان ٩٦،٥
للإنسان ١٢،١٧،٥٣،٢٥
٢٩،٥٣،٢٤ و ٣٩،١٦
كل إنسان ١٧،١٣
إنهم أناس ٧،٢٧،٥٦
كل أناس ٢،٧٠،١٦،١٧
٧١
أنعاماً و أناسي ٢٥،٤٩
أكلم اليوم إنشأ ١٩،٢٦
ولا مستأنين لحديث ٣٣،٥٣
أنف
و الأنف بالأنف ٥٥،٤٥

النذر الأولى ٥٦٥٣
النشأة الأولى ٦٢٥٦
لك من الأولى ٤٩٣
أخراهم لأولاهم ٣٨٧
أولاهم لأخراهم ٣٩٧
وعد أولاهم ٥١٧
أولوا الألباب ١٣، ٧٣، ٦٩٢
١٩، ٥٢١٤، ٢٩٣٨، ٩٠٩
١٨
أولو العلم ١٨٣
أولو القرى ٨٤
أولو الأرحام ٦٣٣، ٧٥٨
أولو الطول ٨٦٩
أولو بقية ١١٦١١
أولو الفضل ٢٢٢٤
أولو قوة ٣٢٢٧
أولو بأس ٣٢٢٧
أولو العزم ٣٥٤٦
أولي الأناب ١٧٩٢ و ١٩٧، ٥٠٩
١٠٠، ١٠٦٥
أولي الأمر ٥٩٤ و ٨٣
أولي النعمة ١١٧٣
أولي الضرر ٩٥٤
أولي قرى ١١٣٩
أولي بأس ١٦٤٨
أولي بأس ٥١٧
أولي القرى ٢٢٢٤
أولي الإربة ٣١٢٤
أولي القوة ٧٦٢٨
أولي أجنحة ١٣٥
أولي الأبدى ٤٥٣٨
أولي الأضرار ٢٥٩
أولي الأضرار ٤٤٢٤، ١٢٣
أولي الألباب ١٢، ١٩٠، ٣
١١١، ٤٣، ٣٩، ٢١، ٤٠
٥٤
أولي النهى ١٢٨ و ٥٤٢٠
أولات ٦٥٤ و ٦
أولاء ١١٩٣، ٨٤٢٠
أولاتكم ٤٣٥٤، ٩١٤

الأول ١٥٥٠، ٣٥٧
عيداً لأولها ١١٤٥
السابقون الأولون ١٠٠٩
كذب بها الأولون ٥٩١٧
أرسل الأولون ٥٢١
مثل ما قال الأولون ٨١٢٣
آباءنا الأولون ٤٨٥٦، ١٧٣٧
أساطير الأولين ٣١٨، ٢٥٦
٢٧ ٥ ٢٥ ٨٢٣٣ ٢٤ ١٦
١٢٨٣، ١٥٦٨، ١٧٤٦، ٦٨
سنة الأولين ١٣١٥، ٣٨٨
٤٣٣٥، ٥٥١٨
شيخ الأولين ١٠١٥
آبائنا الأولين ٢٦٢٨، ٢٤٢٣
آبائهم الأولين ٦٨٢٣
آبائكم الأولين ٣٧، ٢٦٢٦
١٢٦، ٨٤٤
خلق الأولين ١٣٧٢٦
و الجيلة الأولى ١٨٤٢٦
لغى زير الأولين ١٩٦٢٦
أكثر الأولين ٧١٣٧
من الأولين ١٣٥٦، ١٦٨٣٧
و ٣٩
في الأولين ٦٤٣
مضى مثل الأولين ٨٤٣
إن الأولين والآخرين ٤٩٥٦
ألم نهلك الأولين ١٦٧٧
جمعناكم و الأولين ٣٨٧٧
سيرتها الأولى ٢١٢٠
القرن الأولى ٤٣٢٨، ٥١٢٠
الصحف الأولى ٨٧، ١٢٣٢٠
١٨
في الأولى ٧٠٢٨
الجاهلية الأولى ٣٢٣٣
موتنا الأولى ٣٥٤٤، ٥٩٣٧
الموتة الأولى ٥٦٤٤
الآخرة و الأولى ٧٩، ٢٥٥٣
٢٥
للآخرة و الأولى ١٣٩٢
عاداً الأولى ٥٠٥٣

أوب
أوبى معه ١٠٣٤
إلينا إياهم ٢٥٨٨
أواب ١٧٣٨ و ١٩ و ٣٠ و ٤٤، ٣١٥٠
للأوابين غفوراً ٢٥١٧
حسن مآب ٢٩١٣، ٢٥٣٨ و ٤٠
مآب ٤٩٣٨ و ٥٥
إليه مآب ٣٦١٣
مآباً ٢٧٢٨ و ٣٩
أود
ولا يؤوده ٢٥٥٢
أول
تأويل الأحاديث ٦١٢ و ٢١ و ١٠١
تأويل رؤياي ١٠٠١٢
تأويل مالم ٧٨١٨ و ٨٢
بتأويل الأحلام ٤٤١٢
أحسن تأويله ١٧، ٥٩
تأويله ٣٩١٠، ٥٣٧، ٧٣
بتأويله ٣٦١٢ و ٣٧ و ٤٥
أول كافر ٤١٢
أول بيت ٩٦٣
أول من أسلم ١٤٦
أول مرة ٩٤٦ و ١١٠، ١٣٩
و ٧١٧، ٥١ و ٤٨١٨، ٢١٤١، ٧٩٣٦
أول المسلمين ١٦٣٦ و ١٢٣٩
أول المؤمنين ١٤٣٧، ٥١٢٦
أول يوم ١٠٨٩
أول من ألقى ٦٥٢٠
أول خلق ٢١، ١٠٤
أول العابدين ٨١٤٣
أول الحشر ٢٥٩

إلى أهله ٩٢٤، ٢٦٥١، ٧٥
٣٣، ٩٨٤
بأمره أهله ٥٥١٩
آتيانه أهله ٨٤٢١
مهلك أهله ٤٩٢٧
فأنجياته و أهله ٥٧٢٧، ٨٣٧
نسيته و أهله ٢٦، ٧٦٢١
١٧٠، ٧٦٣٧، ١٣٤
نسيته و أهله ٤٩٢٧
لنسيته و أهله ٣٢٢٩
كان في أهله ١٣٨٤
و وهبنا له أهله ٤٣٣٨
لأهله ١٠٢٠، ١٠٢٧، ٢٩٢٨
بأهله ٢٩٢٨، ٤٣٣٥
من أهلها ٣٥٤، ٢٦١٢، ١٩
١٠٢٨، ١٦
إلى أهلها ٥٨٤
الظالم أهلها ٧٥٤
أهلها غافلون ١٣١٦
أخذنا أهلها ٩٤٧
بعد أهلها ١٠٠٧
لتخرجوا منها أهلها ١٢٣٧
ظن أهلها ٢٤١٠
و أهلها ١١، ١١٧، ٥٩٢٨، ٤٨
٢٦
لتفرق أهلها ٧١١٨
استطعنا أهلها ٧٧١٨
و تسلما على أهلها ٢٧٢٤
أعزة أهلها ٣٤٢٧
جعل أهلها ٤٢٨
إن أهلها كانوا ٣١٢٩
إلى أهلهم ٨٣، ٥٠٣٦، ٦٢١٢
٣١
بإذن أهلهم ٢٥٤
أموالنا وأهلونا ١١٤٨
أهلي ١١، ٤٥، ٢٩٢٠، ٢٦
١٦٩
أهليكم ٨٩٥، ٦٦٦
أهليكم ٣٩، ١٥، ٤٥، ٤٨
١٢

أوه

لحليم أوّاه ١١ ٧٥
لأوّاه حلّيم ٩ ١١٤

أوي

أوي الفتية ١٨ ١٠
أويّا إلى الصخرة ١٨ ٦٣
أوي إلى ركن ١١ ٨٠
سأوي إلى جبل ١١ ٤٣
فأووا إلى الكهف ١٨ ١٦
أوي إليه ١٢ ٩٩ و ١٦ ٩٩
يتيمًا فأوي ٩٣ ٦
فأواكم وأيديكم ٨ ٢٦
الذين أوّوا ٨ ٧٢ و ٧٤
أويّاها إلى ربوة ٢٣ ٥٠
ثووي إليك ٣٣ ٥١
التي ثووي ٧٠ ١٣

جنات المأوى ٣٢ ١٩
جنة المأوى ٥٣ ١٥
هي المأوى ٧٩ ٣٩ و ٤١
مأواكم ٢٩ ٤٥، ٣٤ ٥٧،
١٥
مأواه ١٦٢٣ ٥، ١٦٨ ٧٢
مأواهم النار ١٠١، ١٠، ٨
٥٧٢٤
مأواهم جهنم ٤ ٩٧ و ١٢١،
٧٣ و ١٣، ١٨ ١٧، ٩٧،
٩٦٦
فمأواهم النار ٣٢ ٢٠

أيب

عبدنا أيّوب ٣٨ ٤١
و أيّوب ٤ ٦، ١٦٣ ٢١، ٨٤
٨٣

أيد

أيّذلك بروح ٥ ١١٠

أيّذلك بنصره ٨ ٦٢

أيّذلك بنصره ٨ ٢٦

فأيّذلك الذين آمنوا ١١ ١٤

أيّدها بروح ٢ ٨٧ و ٢٥٣

أيّده بجنود ٩ ٤٠

أيّدهم بروح ٨ ٢٢

يؤيّد بنصره ٣ ١٣

داود ذا الأيّد ٣٨ ١٧

بنيناها بأيّدي ٥١ ٤٧

أيك

أصحاب الأيك ١٥ ٧٨، ٢٦

١٤ ٥٠، ١٣ ٣٨، ١٧٦

أيم

أنكيخوا الأيامي ٢٤ ٣٢

أين

الآن جنت بالحق ٢ ٧١

نيث الآن ٤ ١٨

الآن خفف ٨ ٦٦

الآن حصص ١٢ ٥١

يستمع الآن ٧٢ ٩

آلان وقد ١٠ ٥١ و ٩١

فآلان بأشروهم ٢ ١٨٧

أثان مرساعا ٧ ١٨٧

أثان مرساعا ٧٩ ٤٢

أثان بيعثون ١٦ ٢٧، ٢١ ٦٥

أثان يوم ٥١ ١٢، ٦٥

أثان شركاؤكم ٢٢

أثان شركائي ١٦ ٢٨، ٢٧ و ٦٢

٤٧ ٤١، ٧٤

أين المقر ٧٥ ١٠

فأثان تذهبون ٨١ ٢٦

أثنا تكونوا يدرّكم ٨ ٧٨

أثنا يوجهه ١٦ ٧٦

فأثنا تولوا ٢ ١١٥

أين ما تكونوا يأت ٢ ١٤٨

أين ما تفتقوا ٣ ١١٢، ٣٣ ٦١

أين ما كنتم ٧ ٢٦، ٣٧ ٢٦، ٩٢ ٤٠

٤ ٥٧، ٧٢

أين ما كنت ١٩ ٣١

أين ما كانوا ٥٨ ٧

أيي

من آية ٢ ١٠٦ و ٢١١، ٤٦ ٧،

١٢، ١٣٢ ١٠، ٣٦، ٤٦ ٤٣،

٤٨

تأثنا آية ٢ ١١٨

كل آية ٦ ٧٥، ١٤٦ ١٠، ٩٧

بكل آية ٢ ١٤٥

آية ملكه ٢ ٢٤٨

آية للناس ٢ ٢٥٩

للناس آية ٢٥ ٣٧

لكم آية ٣ ٧١٣، ١١، ٦٤

لي آية ٣ ١٩، ٤١ ١٠

و آية منك ٥ ١١٤

عليه آية ٦ ٣٧، ١٠، ٢٠ ١٣،

و ٢٧

ينزل آية ٦ ٣٧

جاءهم آية ٦ ١٢٤

خلفك آية ١٠ ٩٢

آية مكان آية ١٦ ١٠١

آية الليل و جعلنا آية ١٧ ١٢

و لنجعل آية ١٩ ٢١

آية أخرى ٢٠ ٢٢

آية للعالمين ٢١ ٩١

و أمته آية ٢٣ ٥٠

من السماء آية ٢٦ ٤

بكل ربع آية ٢٦ ١٢٨

لهم آية ٢٦ ١٩٧

و جعلنا آية ٢٩ ١٥

تركنا منها آية ٢٩ ٣٥

تركناها آية ٥٤ ١٥

في مسكنهم آية ٣٤ ١٥

و آية لهم ٣٦ ٣٣ و ٣٧ ٤١

رأوا آية ٣٧ ١٤

يروا آية ٥٤ ٢٥

و لنكون آية ٤٨ ٢٠

فيها آية ٥١ ٢٧

بآية من ريكهم ٤٩ ٥٠ و

فثانيهم بآية ٦ ٢٥

جنت بآية ٦ ١٠٦

ثانهم بآية ٧ ٢٠٣

بأني بآية ١٣ ٣٨، ٤٠ ٧٨

جنتك بآية ٢٠ ٤٧

بأثنا بآية ٢٠ ١٢٣، ٥٢١

فأت بآية ٢٦ ١٥٤

جنتهم بآية ٣٠ ٥٨

إن في ذلك لآية ٢ ٢٤٨، ٩٩٣

١١ ١٦، ٧٧ ١٥، ١٠٢ ١١ و

١٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٢٦، ٦٩ ٨ و

٦٧ و ١٠٢ و ١٢١ و ١٣٩ و

١٥٨ و ١٧٤ و ٢٧، ١٩٠ ٥٢

٢٩ ٤٤، ٩٣ ٩

فأراه الآية الكبرى ٧٩ ٢٠

آيتك ألا تكلم ٤١ ١٩، ١٠

الليل و النهار آيتين ١٧ ١٢

أيي

أي شي ٦ ١٩، ٨٠ ١٨

أي الحزين ١٨ ١٢

أي الغريقين ١٩ ٧٣

أي منقلب ٢٦ ٢٢٧

في أي صورة ٨٨٢

بأي أرض ٣١ ٣٤

بأي ذنب ٨١ ٩

فأي ٦ ٤٠، ٨١ ٨١

فبأي حديث ٧ ١٨٥، ٤٥ ٦،

٥٠ ٧٧

فبأي آلاء ربك ٥٣ ٥٥

فبأي آلاء ربكما ٥٥ ١٣ و ١٦

و ٢١ و ٢٣ و ٢٥ و ٢٨

و ٣٠ و ٣٢ و ٣٤ و ٣٦ و ٣٨

و ٤٠ و ٤٢ و ٤٥ و ٤٧ و ٤٩

و ٥١ و ٥٣ و ٥٥ و ٥٧ و ٥٩

و ٦١ و ٦٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٦٩
و ٧١ و ٧٣ و ٧٥ و ٧٧
لأَيَّ يَوْم ١٢ ٧٧
أَيَّ مَا تَدْعُو ١١٠
أَيَّهَا الْعَمِير ٧٠
يَا أَيَّهَا النَّفْس ٢٧ ٨٩
أَيَّكُمْ زَادَتْ ٩ ١٢٤
أَيَّكُمْ أَحْسَن ١١ ٢٦٧
أَيَّكُمْ يَأْتِينِي ٢٧ ٢٨
بِأَيَّكُمْ الْمُفْتُون ٦ ٦٨
أَيَّهَا الْأَجْلِينَ ٢٨ ٢٨
أَيَّهَا أَشَدَّ ٢٠ ٧١
أَيَّهُ الْمُؤْمِنُونَ ٢٤ ٣١
أَيَّهُ الْفُلَّان ٥٥ ٣١
يَا أَيَّهُ السَّاحِر ٤٣ ٤٩
أَيَّكُمْ يَكْفُل ٣ ٤٤
أَيَّكُمْ أَقْرَب ٤ ١١ ١٧ ٥٧
أَيَّكُمْ أَحْسَن ١٨ ٧
أَيَّكُمْ أَشَدَّ ١٩ ٦٩
أَيَّكُمْ بَلَدُكَ زَعِيم ٦٨ ٤٠
إِيَّاكَ ٥١
قَبْلَكُمْ وَإِيَّاكُمْ ٤ ١٣١
نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ١٧ ٣١
يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ٢٩ ٦٠
إِنَّا وَإِيَّاكُمْ ٣٤ ٢٤
إِيَّاكُمْ كَانُوا ٣٤ ٤٠
إِيَّاكُمْ أَنْ تَزْمِنُوا ١ ٦٠
إِيَّاكَ ٢٨ ٦٣ ١٠ ٢٨
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ٢ ١٧٢ ١٦
١١٤ ٤١ ٢٧
إِيَّاهُ تَدْعُونَ ٦ ٤١
وَعَدْنَاهُ ٩ ١١٤
إِلَّا إِيَّاهُ ١٢ ٤٠ ١٧ ٢٣ ٦٧
نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاكُمْ ٦ ١٥١
إِيَّاهُ ٢ ٤٠ ١١ ٥٥ ٧
فَإِيَّاهُ ١٦ ٢٩ ٥٦

باب الباء

بيل

الملكين بابل ١٠٢ ٢

بَار

و بئر معطلة ٤٥ ٢٣

بَاس

فلا تَبْتَئِسْ ١١ ٦٩ ١٢ ٣٦

بَاسُ الدِّينِ ٤ ٨٤

بَاسُ بَعْضِ ٦ ٦٥

بَاسُ شَدِيدِ ١٧ ٢٧ ٥١ ٤٨ ٣٣

٢٥ ٥٧ ١٦

بَاسُ اللَّهِ ٤٠ ٢٩

الْبَاسُ ٢ ١٨ ٣٣ ١٧٧

بَاسًا ٤ ١٨ ٨٤ ٢

بَاسِكُمْ ١٦ ٨١ ٢١ ٨٠

جَاءَهُمْ بَاسًا ٦ ٤٣ ٥٧

ذَاقُوا بَاسًا ٦ ١٤٨

فَجَاءَهَا بَاسًا ٧ ٤

يَأْتِيهِمْ بَاسًا ٧ ٩٧ ٩٨

بِرْءًا بَاسًا ١٢ ١١٠

أَحْتَوَا بَاسًا ٢١ ١٢

رَأَوْا بَاسًا ٤٠ ٨٤ ٨٥

وَلَا يَرِدُ بَاسُهُ ٦ ١٤٧

بِأَسْمِهِمْ ٥٩ ١٤

الْبَاسَاءُ ٢ ١٧٧ ٢١٤

بِالْبَاسَاءِ ٦ ٤٢ ٧ ٩٤

أَطْعَمُوا الْبَاسِيَّ ٢٢ ٢٨

بِعَذَابِ بَنِي ٧ ١٦٥

بَنِي الْمَصِيرِ ٢ ١٢٦ ٣ ١٦٢

٨ ١٦ ٩ ٧٣ ٢٢ ٧٢ ٥٧

١٥ ٦٤ ١٠ ٦٦ ٩ ٦٦٧

بَنِي الْمَهَادِ ١٣ ١٣ ١٩٧

١٨

بَنِي مَثْوًى ٣ ١٥١

بَنِي الْوَرْدِ ١١ ٩٨

بَنِي الرَّفْدِ ١١ ٩٩

بَنِي الْفَرَارِ ١٤ ٢٩

بَنِي الشَّرَابِ ١٨ ٢٩

بَنِي لِلْظَّالِمِينَ ١٨ ٥٠

بَنِي الْأَسْمِ ٤٩ ١١

بَنِي مِثْلِ ٦٢ ٥

لَبِئْسَ ٥ ٦٢ ٦٣ ٧٩ ٨٠

١٣ ٢٢

و لَبِئْسَ ٢ ١٠٢ ٢٠ ٢٢ ٢٢

١٣ ٥٧ ٢٤

فَبِئْسَ ٣ ١٨٧ ٣٨ ٥٦ ٦٠

٣٩ ٧٢ ٤٠ ٧٦ ٤٣ ٣٨ ٥٨

٨

فَلَبِئْسَ ١٦ ٢٩

بِنِسْمَا ٢ ٩٠ ٩٣ ١٥٠

بِئْر

شَانُكَ هُوَ الْإِيْبَرِ ١٠٨ ٣

بِتْ

لِلْبَيْتَيْنِ آذَانَ ٤ ١١٩

بِتْل

لَيْسَ إِلَهَ سِوَالِ ٧٣ ٨

بِتْ

بِتْ فِيهَا مِنْ كُلِّ ٢ ١٦٤ ٣١

١٠

بِتْ ٤ ٢٠ ٢٩

بَيْتٌ مِنْ دَابَّةٍ ٤ ٤٥

بَنِي وَحْزِي ١٢ ٨٦

كَالْفَرَّاشِ الْمَيْثُوثِ ١٠١ ٤

وَزَارِي مَيْثُوثًا ٨٨ ١٦

هَبَاءٌ مُنَبِّئًا ٦ ٥

بِجَس

فَانَجَسَتْ مِنْهُ ٧ ١٦٠

بِجَتْ

بِجَتْ فِي الْأَرْضِ ٥ ٣١

بِحَر

بِكَمِ الْبَحْرِ ٢ ٥٠

فِي الْبَحْرِ ٢ ١٤ ١٦٤ ٣٢ ١٧

٦٦ ٦٧ ١٨ ٧٠ ٦١ ٦٣

و ١٧ ٢٠ ٢٢ ٧٧ ٦٥ ٣١

٢٤ ٥٥ ٣٢ ٤٢ ٣١

صَبَدِ الْبَحْرِ ٦ ٩٦

و الْبَحْرِ ٦ ٥٩ ٦٣ ١٠ ٩٧

٢٧ ٢٢ ٦٣ ٤١ ٣٠ ٢٧ ٣١

٦ ٥٢

إِسْرَائِيلَ الْبَحْرِ ٧ ١٣٨ ٩٠ ١٠

حَاضِرَةُ الْبَحْرِ ٧ ١٦٣

سَحَرِ الْبَحْرِ ١٦ ١٤

كَانَ الْبَحْرِ ١٨ ١٠٩

لِنَفْسِ الْبَحْرِ ١٨ ١٠٩

بِعَصَاكَ الْبَحْرِ ٢٦ ٦٣

وَاتَرَكَ الْبَحْرِ ٤٤ ٢٤

سَحَرُكُمْ الْبَحْرِ ٤٥ ١٢

فِي بَحْرِ ٢٤ ٤٠

مَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ ٣٥ ١٢

مَزَجَ الْبَحْرَيْنِ ٢٥ ٥٥ ٥٣ ١٩

الْبَحْرَيْنِ ١٨ ٦١ ٢٧ ٦٠

و إِذَا الْبَحَارُ ٦٨ ٢٨٢

سَبْعَةَ أَيْحَرَ ٣١ ٢٧

مِنْ بَحِيرَةٍ ٥ ١٠٣

بِخَس

لَا تَبْخَسُوا ٧ ٨٥ ١١ ٨٥ ٣٦

١٨٣

و لَا تَبْخَسْ ٢ ٢٨٢

لَا تَبْخَسُونَ ١١ ١٥

بِشْنِ بَخْسٍ ١٢ ٢٠

فَلَا يَخَافُ بَخْسًا ٧٢ ١٣

بِخَع

لَعَلَّكَ بِاخِعٌ ١٨ ٢٦ ٣

بخل

يُخَلِّ واستغنى ٨٩٢
يُخَلِّوا به ٣١٩، ١٨٠
يُخَلِّوا و يخرج ٣٧٤٧
يُخَلِّ ٣٨٤٧
الذين يَخَلِّون ٣٧٤، ١٨٠
٢٤٥٧
الناس بالخَلِّ ٣٧٤، ٥٧٢٤

بدأ

بَدَأَ ٢٩، ٢٠، ٧٣٢
فبدأ بأوعيتهم ٧٦١٢
كما بدأكم ٢٩٧
وهم بدؤوكم ١٣٩
كما بدأنا ٢١، ١٠٤
يبدأ الخلق ١٠٤، ٣٤، ٢٧
٦٤، ١١٣٠، ٢٧
يسبدي ٢٩، ١٩، ٣٤، ٨٥
١٣

بدر

نصركم الله ببدر ١٢٣
إسرافاً وبداراً ٦٤

بدع

رهبانية ابتدعوها ٢٧٥٧
ما كنت بدعاً ٩٤٦
بدع السموات ٢، ١١٧، ٦
١٠١

بدل

يُبدِّلُ حَسْبَ ٢٧
يُبدِّلُ الذين ٢، ١٦٢، ٧٥٩
يُبدِّلُنا ١٦٩٥، ١٠١، ٢٨٧٦
يُبدِّلُناهم ١٦٣٤، ٥٦٦
فمن يَدِّلُه ٢، ١٨١

يُبدِّلُوا ١٤، ٢٨، ٢٣٣٢
أَنْ يَبْدُلْهُ ١٥١٠
على أَنْ يَبْدُلَ ٥٦، ٦١، ١٧٠
يَبْدُلُ ٢، ٢١١، ٢٥، ٧٠، ٤٠
٢٦

وَيَبْدُلُنَّهم من بعد ٥٥٢٤
أَنْ يَبْدُلُوا كلام ١٥٤٨
الذين يَبْدُلُونه ٢، ١٨١
أَوْ يَدِّلْهُ ١٥١٠
يوم يَبْدُلُ ١٤، ٤٨

مَا يَبْدُلُ القول ٢٩٥٠
أَنْ يَبْدُلَنَا خيراً ٢٦٨٨
أَنْ يَبْدِلَه أزواجاً ٦٦٥
أَنْ يَبْدِلَهُمَا ١٨، ٨١
وَلَا أَنْ يَبْدُلَ ٣٣، ٥٢

وَلَا تَبْدُلُوا الخبيث ٢٤
وَمَنْ يَبْدُلُ الكفر ٢، ١٠٨
أَنْتَبِذُوا الذي ٢١، ٦١
يَسْتَبْدِلُ قوماً ٣٩٩، ٤٧، ٣٨
بِشٍ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ١٨، ٥٠
لَا يَبْدِيلُ ١٠، ٦٤، ٣٠، ٣٠

لَسْتَ اللَّهُ تَبْدِيلاً ٣٣، ٦٢، ٣٥
٢٣، ٤٨، ٤٢
تَبْدِيلاً ٣٣، ٢٣، ٧٦، ٢٨
لَا يَبْدُلُ ٦، ٣٤، ١١٥، ١٨، ٢٧
أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ ٤، ٢٠

بدن

تَنَحَّيْكَ بَدَنُكَ ١٠، ٩٢
وَالْبَدَنُ جَلَعْنَاهَا ٢٢، ٣٦

بدو

يَبْدُلُهم ٦، ٢٨، ١٢، ٣٩، ٤٧
و ٤٨، ٤٥، ٣٣
وَبَدَا يَسْنُو وَيَسْنُو ٦٠، ٤
بَدَتْ ٣، ١١٨، ٢٢
فَبَدَتْ لَهَا ٣٠، ١٢١
إِنْ تَسْبُدُوا ٢، ٢٧١ و ٢٨٤، ٤
٥٤، ٣٣، ١٤٩

مَا تَبْدُونَ ٣٣٢، ٥٢، ٩٩، ٢٤، ٢٩
قَرَأْتِيسِ تَبْدُونَهَا ٩٦
أَوْ تَبْدُوهُ يَعْلَمُه ٢٩٣
كَادَتْ تَبْدِي بِهِ ٢٨، ١٠
وَلَمْ يَبْدِهَا لَهُمْ ١٢، ٧٧
مَا لَا تَبْدُونَ ٤٨، ١٥

يَبْدِي لَهَا ٧، ٢٠
وَلَا يَبْدِي زَيْنَتَهُنَّ ٢٤، ٣١
تَبْدِلُكُمْ ١٠١

جَاءَكُمْ مِنَ الْبَدْوِ ١٢، ١٠٠
الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْيَادِ ٢٢، ٢٥
بَادِي الرِّأْيِ ١١، ٢٧
بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ ٣٣، ٢٠
مَالَهُ تَبْدِيهِ ٣٣، ٢٧

بذر

وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا ١٧، ٢٦
إِنَّ الْمَبْذُورِينَ كَانُوا ١٧، ٢٧

برأ

قَبْلَ أَنْ تَبْرَاهَا ٥٧، ٢٢
وَأَبْرَأَ الْأَكْمَه ٤٩٣
تَبْرَأَ الْأَكْمَه ١١٠٥
فَبَرَأَ اللَّهُ مَا ٣٣، ٦٩
وَمَا أَبْرَأَ نَفْسِي ١٢، ٥٣
تَبْرَأُ ٢، ١٦٦، ٩، ١١٤
تَبْرَأُ إِلَيْكَ ٢٨، ٦٣

فَتَسْتَبْرِئُهُمْ كَمَا تَبْرَأُوا ٢، ١٦٧
إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا ٦، ١٩
إِنْسِي بَرِيءٌ ٦، ٨٧، ٤٨، ٢٦
٢١٦، ٥٩، ١٦
أَنَا اللَّهُ بَرِيءٌ ٩، ٣٩
أَنَا بَرِيءٌ مِمَّا ١٠، ٤١، ١١، ٣٥
أَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ ١١، ٥٤
يَرْمِيهِ بِرِيءًا ٤، ١١٢
أَنْتُمْ بِرِيءُونَ ١٠، ٤١
إِنِّي بَرِيءٌ ٤٣، ٢٦
إِنَّا بَرِيءُونَ مِنْكُمْ ٦٠، ٤
بَرِيءَةٌ ١٩، ٥٤، ٤٣

الْبَرِيَّةُ ٦٩٨ و ٧
الخالق البريء ٥٩، ٢٤
بَارِكُمْ ٤٢، ٥٤
أُولَئِكَ مَبْرُؤُونَ ٢٤، ٢٦

برج

وَلَا تَبْرُجْ تَبْرُجًا ٣٣٣٣
غَيْرَ مَبْرُجَاتٍ بِزِينَةٍ ٢٤، ٦٠
ذَاتِ الْبُرُوجِ ١٨٥
كُتِمَ فِي بُرُوجٍ ٤، ٧٨
فِي السَّمَاءِ بِبُرُوجٍ ١٥، ١٦، ٢٥
٦١

برح

أَبْرَحَ ١٢، ١٨٠، ٦٠
لَنْ يَبْرَحَ عَلَيْهِ ٢٠، ٩١

برد

بُرِدَ ٢١، ٦٩، ٧٨، ٢٤
فِيهَا مِنْ بَرْدٍ ٢٤، ٤٣
بَارِدٌ ٢٨، ٤٣، ٥٦، ٤٤

برر

أَنْ تَبْرُوا وَتَتَّقُوا ٢٢٤
أَنْ تَبْرُوهُمْ ٨٦٠
هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ٥٢، ٢٨
وَبُرِّ ١٩، ١٤، ٣٢
مَعَ الْأَبْرَارِ ٣، ١٩٣
إِنَّ الْأَبْرَارَ ٥٦، ٨٢، ١٣، ٨٣
٢٢
كِتَابُ الْأَبْرَارِ ٨٣، ١٨
خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ ٣، ١٩٨
لَيْسَ الْبَرُّ ٢، ١٧٧ و ١٨٩
وَلَكِنَّ الْبَرَّ ٢، ١٧٧ و ١٨٩
لَنْ تَنَالُوا الْبَرَّ ٣، ٩٢
عَلَى الْبَرِّ وَالتَّقْوَى ٥، ٢
بِالْبَرِّ ٤٤، ٥٨، ٩
كَرَامَ بُرَّةٍ ٨٠، ١٦

بسق	والنخل باسقات ١٠ ٥٠
بسل	أولئك الذين أسبلوا ٦٠ أن تبسل نفس ٦ ٧٠
بسم	فتبسم صاحبك ٢٧ ١٩
بشر	أبشروني على أن ١٥ ٥٤ بشرك بالحق ١٥ ٥٥ وبشركه بإسحق ٣٧ ١١٢ فبشركه بغلام ٣٧ ١٠١ فبشركها بإسحق ١١ ٧١ وبشركه بغلام ٥١ ٢٨ أبشرو به المتقين ١٩ ٩٧ فبم تبشرون ١٥ ٥٤ تبشرك بغلام ١٥ ١٩٠٣ تبشرون المؤمنين ١٧ ١٨٠٩ تبشرك الله عباد ٤٢ ٢٣ تبشرك ٣٩ ٤٥ تبشرونهم ٩هم ٢١ تبشرون الذين ٢ ١٠٠٣٠٩٠٢٥ تبشرون الصابرين ٢ ١٥٥ تبشرون المنافقين ٤ ١٢٨ تبشرون المؤمنين ٢ ١١٢٠٩٠٢٢٣ تبشرون المخبتين ٢٢ ٣٤ تبشرون المحسنين ٢٢ ٣٧ تبشرون عباد ٣٩ ١٧ تبشرونه بعباد ٣١ ٤٥٠٧ تبشرونه بمغفرة ٣٦ ١١ تبشرونهم ٣ ٩٠٢١٠٩٤٠٢٤ تبشرون ١٦ ٥٨ ٤٣٠٥٩ ولا تبشروهن ٢ ١٨٧ فألا تبشروهن ٢ ١٨٧

برهن	تبزهان ٤ ١٢٠١٧٤ ١١٧ هاتوا برهانكم ٢ ٢١٠١١١ ٢٧ ٢٨٠٦٤ ٧٥ فذلك برهانان ٢٨ ٣٢
بزغ	القمر بازغاً ٦ ٧٧ الشمس بازغة ٦ ٧٨
بسر	عيس ونسر ٧٤ ٢٢ يومئذ بأسرة ٧٥ ٢٤
بسس	نبش الجبال نبشاً ٥
بسط	ولو بسط الله ٤٢ ٢٧ بسطت إلي يدك ٥ ٢٨ ولا تبسطها كل البسط ١٧ ٢٩ يقبض ويبسط ٢ ٢٤٥ بسط الرزق ١٣ ١٧٠٢٦ ٢٨ ٢٩٠٨٢ ٣٠٠٦٢ ٣٤٠٢٧ ٣٦ ٣٩٠٣٩ ٤٢٠٥٢ ١٢ فيسبطه في السماء ٣٠ ٤٨ يسبطوا اليكم ٥ ٦٠٠١١ وكلهم بساط ١٨ ١٨ مانا بساطه ٥ ٢٨ كباسط كفه ١٣ ١٤ باسطوا أيديهم ٦ ٩٣ لكم الأرض باسطة ١٧ ١٩ بسطه ٢ ٧٠٢٤٧ ٦٩ يداه مبسوطتان ٥ ٦٤

وبارك فيها ٤١ ١٠	باركنا فيها ٧ ١٣٧ ٢١ ٧١ و ١٨ ٣٤ ٨١ باركنا حول ١٧ باركنا عليه ٣٧ ١١٢ أن تبارك ٢٧ ٨ تبارك الله ٧ ٥٤ تبارك الذي ٢٥ ١ و ١٠ و ٦١ ٤٣ ٦٧٨٥ ١ تبارك اسم ٥٥ ٧٨ فتبارك ٢٣ ٤٠١٤ ٦٤ تبارك ٧ ١١٠٩٦ ٤٨ رحمة الله وبركاته ١١ ٧٣ أنزلناه مباركاً ٦ ٩٢ و ١٥٥ مباركاً ٢١ ٣٨٠٥٠ ٢٩ للذي يباركنا ٣٣ ٩٦ جعلنا مباركاً ١٩ ٣١ منزلاً مباركاً ٢٣ ٢٩ ماء مباركاً ٥٠ ٩ في البقعة المباركة ٢٨ ٣٠ مباركة ٢٤ ٣٥ و ٤٤٠٦١ ٣
برم	أبرموا أمراً قابلاً مبرمون ٤٣ ٧٩ إبراهيم ٢ ١٢٤ و ١٢٥ و ١٢٦ و ١٢٧ و ١٣٠ و ١٣٢ و ١٣٣ و ١٣٥ و ١٣٦ و ١٤٠ و ٢٥٨ و ٣٢٠ ٢٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٦٨ و ٨٤ و ٩٥ و ٤٠٩٧ و ٥٤ و ١٢٥ و ٦٠١٢٣ و ٧٤ و ٧٥ و ٨٣ و ٩٠١٦١ و ٧٠ و ١١٠١١٤ و ٦٩ و ٧٤ و ٧٥ و ١٢٠٧٦ و ٦ و ٣٨ ١٤ ٣٥ ١٥ ٥١ ١٦ و ١٢٠ و ١٢٣ و ١٩ و ٤١ و ٤٦ و ٥٨ ٢١ ٥١ و ٦٠ و ٦٢ و ٢٩٠٦٩ و ١٦ و ٣٣٠٣١ و ٣٧ و ٨٢ و ١٠٤ و ١٠٩ و ٣٨٠٤٥ ٤٢ ٣٠١٣ ٤٦ ٤٣ ٥١ ٢٣٠٢٤ ٥٧ ٢٦ ٤٠ ٨٧ ١٩

صيد البر ٥ ٩٦	في البر ٦ ١٠٠٥٩ ١٧٠٢٢ و ٧٠ ٤١ ٣٠ ظلمات البر ٦ ٦٣ و ٢٧٠٩٧ ٦٣ إلى البر ١٧ ٢٩٠٦٧ ٣١٠٦٥ ٢٢ جانب البر ١٧ ٦٨
برز	لبرز الذين ٣ ١٥٤ ويزول الله ١٤ ٢١ و ٤٨ يزولوا ٢ ٤٠٢٥٠ ٨١ ويزوت الجحيم ٢٦ ٧٩٠٩١ ٣٦ تري الأرض بارزة ١٨ ٤٧ يوم هم بارزون ٤٠ ١٦
برزخ	يزرخ ٢٣ ١٠٠٠ ٢٠٥٥ جعل بينهما يزخاً ٢٥ ٥٣
برص	الأكسمة والبرص ٣ ٥٠٤٩٣ ١١٠
برق	فإذا برق البصر ٧٧٥ رعد ويزق ٢ ١٩ البرق ٢ ١٣٠٢٠ ٣٠٠١٢ ٢٤ يكاد سنا يرقه ٢٤ ٤٣ بأكواب وأباريق ٥٦ ١٨ من إستبرق ٥٥ ٥٤ و إستبرق ١٨ ٤٤٠٣١ ٧٦٠٥٣ ٢١
برك	

وأبشروا بالجنة ٢٠٤١

هم يستبشرون ١٢٤٩، ٣٠
٤٥٣٩، ٤٨

يستشرون ١٧٠٣ و ١٧١، ١٥
٦٧

فأبشروا بيبكم ١١١٩
بشراً ٥٧٧، ٤٨٢٥، ٦٣٢٧

وَبَشِّرُوا ٩٧٢، ٨٩١٦ و
١٠٢، ٢٢٧، ١٢٤٦

إلا تبشرون ١٠٨، ١٢٦٣
بأشراً ١٩١٢

لا تبشروا ٢٢٢٥
لهم البشرا ١٧٣٩، ٦٤١٠

جاءته البشرا ٧٤١
بالبشرا ٢١٢٩، ٦٩١١

بشراً لهم اليوم ١٢٥٧
بشراً ٢١١، ١٨٨٧، ١٩٥

جاء البشرا ٩٦١٢
بالحق بشراً ١١٩٢، ٢٤٣٥

بشراً ونذيراً ٢٨٣٤، ٤٤١
إلا تبشروا ١٠٥١٧، ٥٦٢٥

وبشراً ٤٨٨، ٤٥٣٣، ٦٦١
إلا مبشرين ٤٨٦، ٥٦١٨

مبشرين ٢١٣٢، ١٦٥٤
الرياح مبشرات ٤٦٣٠

ضاحكة متبشرة ٢٩٨٠
ولم يمتني بشراً ٤٧٣، ١٩

٢٠
أنتم بشر ١٨٥، ٢٠٣٠

على بشر ٩١٦
إلا بشر ١٠١٤ و ١١، ٣٢١

٢٤٢٣ و ٢٣، ١٥٤٢٦ و
١٥٣٦ ١٨٦

يعلمه بشر ١٠٣١٦
أنا بشر ١١٠، ٦٤١

أبشروا بولنا ٦٦٤
بشراً ١٧٣، ٣٣١٥، ٣٤٢١

٥١٤٢
من البشرا ٢٦١٩

قول البشرا ٢٥٧٤

للبنرا ٢٩٧٤، ٣١، ٣٦
إلا بشراً ٢٧١١، ٩٣١٧

ما هذا بشراً ٣١١٢
خالق بشراً ٢٨١٥، ٧١٣٨

أبشروا ٩٤١٧
بشراً ١٧١٩

أطعمتم بشراً ٣٤٢٣
من الماء بشراً ٥٤٢٥

أبشروا ٢٤٥٤
أنتم لبشرا ٤٧٢٣

بشرا

بشراً بما لم تبشروا ٩٦٢٠
فبشراً به ١١٢٨

تبشروا بهم يوم ١١٧٠
فمن أبشراً ١٠٤٦

أبشروا سمعنا ١٢٣٢
لا يسمع ولا يبصر ٤٢١٩

فبشروا وبشروا ٥٦٨
لا تبشرون ١٧٢، ١٧٩٧ و

١٩٨، ٤٣١٠، ٩٣٦
ببشروا بها ١٩٥٧

ما كانوا ببشرون ٢٠١١
أفلا ببشرون ٢٧٢٢

فأني ببشرون ٦٦٣٦
و أبشروا فبشرون ٣٧

١٧٩
و أبشروا فبشرون ٣٧

١٧٥
و أنتم تبشرون ٣٢١، ٥٤٢٧

أفلا تبشرون ٧٢٢٨، ٤٣
٢١٥١، ٥١

لا تبشرون ١٥٥٢، ٨٥٥٦
بما تبشرون وما لا تبشرون ٦٩

٢٨ و ٢٩
أبشراً ٢٦١٨، ٣٨١٩

والله ببشراً ١٥٣، ٢٠ و
١٨٤٩، ٧١٥، ١٦٣

بما تعملون ببشراً ١١٠٢ و

٢٢٣ و ٢٢٧ و ٢٦٥، ١٥٦٣
١١٣٤، ١١٣١١، ٧٢٨، ٤١

٤٠، ٤٥٧، ٣٦٠، ٢٦٤
بما يعملون ببشراً ٣٩٨

سمع ببشراً ٦١٢٢ و ٧٥، ٣١
٢٨ ١٥٨

لخبير ببشراً ٢١٣٥
خبير ببشراً ٢٧٤٢

ببشراً بالعباد ٤٤٤٠
بكل شيء ببشراً ١٩٦٧

الأعمى و البشراً ٥٠، ١٣
١٦، ١٩٣٥، ٥٨٤٠

الأصم و البشراً ٢٤١١
السمع ببشراً ١١٧، ٢٠٤٠ و

٥٦، ١١٤٢
سمعاً ببشراً ٥٨٤ و ١٢٤، ٧٦

٢
يأت ببشراً ٩٣١٢

فارتد ببشراً ٩٦١٢
خبيراً ببشراً ١٧١٧ و ٣٠

٩٦
بنا ببشراً ٣٥٢٠

كنت ببشراً ١٢٥٢٠
كان ربك ببشراً ٢٠٢٥

بما تعملون ببشراً ٩٣٣، ٤٨
٢٤

عبادة ببشراً ٤٥٣٥
كان به ببشراً ١٥٨٤

ببشراً ١٠٨١٢، ١٤٧٥
ببشراً للناس ٤٣٢٨، ٢٠٤٥

ببشراً ١٠٤٦، ٢٠٣٧، ١٧
١٠٢

تبشروا ذكرى ٨٥٠
تبشروا ٦٧١٠، ٨٦٢٧، ٤٠

٦١
فأذا هم ببشرون ٢٠١٧

فبشراً ١٢١٧ و ٥٩، ١٣٢٧
كانوا مبشرين ٣٨٢٩

كلع البشرا ٧٧١٦ و
و البشرا ٣٦١٧

ما زاع البشرا ١٧٥٣
ارجع البشرا ٣٦٧ و ٤

إليك البشرا خاسراً ٤٦٧
برق البشرا ٧٧٥

كلع بالبشرا ٥٠٥٤
فبشروا اليوم حديد ٢٢٥٠

وجعل على ببشراً ٢٣٤٥
لأولى الأبصار ١٣٣، ٤٤٢٤

لا تدركه الأبصار ١٠٣٦
يدرك الأبصار ١٠٣٦

السمع و الأبصار ٣١١٠، ١٦
٧٨، ٧٨٢٣، ٩٣٢، ٢٣٦٧

تنحس في الأبصار ٤٢١٤
لا تعمى الأبصار ٤٦٢٢

و الأبصار ٣٧٢٤، ٤٥٣٨
زاعت الأبصار ١٠٣٣

زاعت عنهم الأبصار ٦٣٣٨
يا أولى الأبصار ٢٥٩

يذهب بالأبصار ٤٣٢٤
أبصار الذين كفروا ٩٧٢١

سمعاً و أبصاراً ٢٦٤٦
أبصاركم ٤٦٦، ٢٢٤١

سكرت أبصارنا ١٥١٥
أبصارها خاشعة ٩٧٩

على أبصارهم ٧٢
سمعهم و أبصارهم ١٠٨١٦، ٢٠٤١

يخطف أبصارهم ٢٠٢
و أبصارهم ٢٠٢، ١١٠٦

ولا أبصارهم ٢٦٤٦
صرفت أبصارهم ٤٧٧

بفضوا من أبصارهم ٣٠٢٤
أعمى أبصارهم ٢٣٤٧

خشعاً أبصارهم ٧٥٤
خاشعاً أبصارهم ٤٣٦٨، ٧٠

٤٤
ليزلقونك بأبصارهم ٥١٦٨

بفضض من أبصارهم ٣١٢٤

بصل

و عدسها وبصلها ٦١ ٢

بضع

بضع سنين ٤٢ ١٢، ٤٣٠
أسروه بضاعة ١٩ ١٢
ببضاعة مزجاة ٨٨ ١٢
بضاعتنا زدت ٦٥ ١٢
بضاعتهم ٦٥ و ٦٢ ١٢

بطاً

لمن لئيبطن ٧٢ ٤

بطر

قرية بطرت معيشتها ٥٨ ٢٨
بطراً ورائه ٤٧ ٨

بطش

و إذا بطشتم بطشتم ١٣٠ ٢٦
يوم بطش البطشة ١٦ ٤٤
أراد أن يبطش ١٩ ٢٨
أيد يبطشون بها ١٩٥ ٧
إن بطش ريك ١٢ ٨٥
أشد منهم بطشاً ٣٦ ٥٠ ٨ ٤٣
أنذرهم بطشتنا ٣٦ ٥٤

بطل

بطل ما كانوا ١١٨ ٧
لا تبطلوا ٢١ ٤٧، ٢٦٤ ٢٣
إن الله سببته ٨١ ١٠
يبطل الباطل ٨٨
الحق والباطل ١٧ ١٣
زحق الباطل إن الباطل ٨١ ١٧
على الباطل ١٨ ٢١
هو الباطل ٦٢ ٢٢
من دونه الباطل ٣٠ ٣١
وما يبدى الباطل ٤٩ ٣٤
لا يأتيه الباطل ٤٢ ٤١

و يمع الله الباطل ٢٤ ٤٢

اتبعوا الباطل ٣ ٤٧

الحق بالباطل ٧١ ٣، ٤٢ ٢

يتكلم بالباطل ٢٩ ٤، ١٨٨ ٢

أموال الناس بالباطل ٩، ١٦٦ ٤

٣٤

كفروا بالباطل ٥٦ ١٨

آمنوا بالباطل ٥٢ ٢٩

جادلوا بالباطل ٥ ٤٠

أفيا لباطل ٦٧ ٢٩، ٧٢ ١٦

و باطل ما كانوا ١١، ١٣٩ ٧

١٦

باطل ٢٧ ٣٨، ١٩١ ٣

بما فعل المبطلون ١٧٣ ٧

لا رتاب المبطلون ٤٨ ٢٩

خسر هناك المبطلون ٧٨ ٤٠

يخسر المبطلون ٢٧ ٤٥

إلا مبطلون ٥٨ ٣٠

بطن

و ما بطن ٣٣ ٧، ١٥١ ٦

الظاهر والباطن ٣ ٥٧

باطنه ١٣ ٥٧، ١٢٠ ٦

ظاهرة وباطنه ٢٠ ٣١

لا تتخذوا بطانة ١١٨ ٣

بطانتهما من استبرق ٥٤ ٥٥

يبطن مكة ٢٤ ٤٨

بطنه ١٤٤ ٣٧، ٤٥ ٢٤

ما في بطني ٣٥ ٣

في بطون ٥٣، ٦ ٣٩، ١٣٩ ٦

٣٢

من بطون ٧٨ ١٦

البطلون ٥٦، ٤٥ ٤٤، ٦٦ ٣٧

٥٣

مما في بطونه ٦٦ ١٦

بطونها ٢١ ٢٣، ٦٩ ١٦

في بطونهم ٢٢، ١٠ ٤، ١٧٤ ٢

٢٠

بعث

نفت ٤١ ٢٥، ١٦٤ ٣، ٢٤٧ ٢

٢ ٦٢

أبث ٩٤ ١٧

فبث ٢ ١٥، ٢١٣ ٢١

بعثنا منهم ١٢ ٥

بعثنا من بعدهم ١٠، ١٠٣ ٧

٧٥

بعثنا من بعده ٧٤ ١٠

بعثنا في كل أمة ٣٦ ١٦

بعثنا عليكم ٥ ١٧

لبعثنا في كل قرية ٥١ ٢٥

من بعثنا من مرقنا ٥٢ ٣٦

ثم بعثناكم من بعد ٥٦ ٢

بعثناهم ١٩ و ١٢ ١٨

مئة عام ثم بعثه ٢٥٩ ٢

نبعث ١٥ ١٧، ٨٩ و ٨٤ ١٦

نبعث عليكم علياً ٦٥ ٦

نبعث الله ٧٢، ٣٤ ٤٠، ٣٨ ١٦

٧

الله نبعث ٧ ٢٢

حتى نبعث ٥٩ ٢٨

أن يبعثك ريك ٧٩ ١٧

يبعثكم فيه ليقضي ٦٠ ٦

لنبعثن عليهم ١٦٧ ٧

نبعثهم الله ١٨ و ٦٥، ٣٦ ٦

انبث ٢ ١٢٩ و ٢٦، ٢٤٦ ٣٦

فأبعثوا ١٩ ١٨، ٣٥ ٤١

يوم أنبث حياً ٣٣ ١٩

وربي لنبعثن ٧ ٦٤

يوم القيامة نبعثون ١٦ ٢٣

يوم نبعث حياً ١٥ ١٩

أن لن نبعثوا ٧ ٦٤

يوم نبعثون ٢٣، ٣٦ ١٥، ١٤٧ ٧

٣٨، ١٤٤ ٣٧، ٨٧ ٢٦، ١٠٠ ٢٦

٧٩

أيان نبعثون ٦٥ ٢٧، ٢١ ١٦

أنبث أشقاها ١٢ ٩١

في رب من البعث ٥ ٢٢

يوم البعث ٥٦ ٣٠

ولا نبثكم ٢٨ ٣١

كره الله أنبثا ٩ ٩٦

نبعثون ٤٨ ٣، ٧١ ١١

لنبعثون ٢٣، ٩٨ و ٤٩ ١٧

٤٧ ٥٦، ١٦ ٣٧، ٨٢

ما نحن بمبعوثين ٢٣، ٢٩ ٦

٢٧

بعثر

إذا بعثر ما في ٩ ١٠٠

القبور بعثرت ٤ ٨٢

بعد

بفدت عليهم الشقة ٤٢ ٩

كما يفدت ثمود ٩٥ ١١

ربنا باعد ١٩ ٣٤

بفدت المشرقين ٣٨ ٤٣

بفدت ٩٥ و ٦٨ و ٦٠ و ٤٤ ١١

بفدت ٤٤ و ٤١ ٢٣

شقاق بعيد ٥٣ ٢٢، ١٧٦ ٢

٥٢ ٤١

ضلال بعيد ٥٠، ١٨ ٤٢، ٣ ١٤

٢٧

أم بعيد ١٠٩ ٢١

من مكان بعيد ٥٢ ٣٤، ١٢ ٢٥

و ٤٤ ٤١، ٥٣

غير بعيد ٣١ ٥٠، ٢٢ ٢٧

رجع بعيد ٣٥٠

ببعيد ٨٩ و ٨٢ ١١

الضلال البعيد ٢٢، ١٨ ١٤

٨٣٤، ١٢

أمدأ بعيداً ٣٠ ٣

ضلالاً بعيداً ١١٦ و ٦٠ و ١١٦

١٦٧ و ١٣٦

يرونه بعيداً ٦٧٠

عنها مبعوثون ١٠١ ٢١

بعر

يعبر ٦٥١٢ و ٧٢

بعض

بعوضه فما فرقها ٢٦٢

بعل

أندعون بعلًا ٣٧ ١٢٥

خافت من بعلها ١٢٨

و هذا بعلني شيخًا ١١ ٧٢

بُعُولَتَيْنِ ٢ ٢٢٨، ٢٤ ٣١

إِلَّا لِبُعُولَتَيْنِ ٢٤ ٣١

بغت

الساعة بُغْتَةُ ٣١٦، ١٢، ١٠٧

٥٥٢٢

أخذناهم بغتة ٤٤٦، ٩٥٧

عذاب الله بغتة ٤٧٦

إلا بغتة ١٨٧٧

تأتهم بغتة ٢١، ٤٠، ٤٣، ٦٦

١٨٤٧

بغتة وهم لا ٢٦، ٢٠٢، ٢٩، ٥٣

العذاب بغتة ٣٩، ٥٥

بفض

بدت البفضاء ١١٨٣

و البفضاء ١٤ و ٦٤ و ٩١،

٤٦٠

بغل

الخليل والبغال ١٦ ٨

بغي

بغى بعضنا ٣٨ ٢٢

قبغى عليهم ٢٨ ٧٦

بغث أحدهما ٤٩ ٩

لبغوا في الأرض ٤٢ ٢٧

أبغى ربًا ٦٤ ١٦

أبغىكم إليها ٧ ١٤٠

ولا تبغ الفساد ٢٨ ٧٧

فلا تبغوا عليهم ٤ ٣٤

تبغونها عوجًا ٣٣ ٨٦٧،

فقاتلوا التي تبغي ٤٩ ٩

ماكانا لبغ ١٨ ٦٤

يا أبا ناس ما نبغي ١٢ ٦٥

دين الله يبغون ٣٣ ٨٢

الجاهلية يبغون ٥٠

هم يبغون ١٠ ٢٣

لا يبغون عنها ١٨ ١٠٨

يبغون في الأرض ٤٢ ٤٢

يبغونكم الفتنة ٤٧٩

يبغونها ٧ ٤٥٧، ١١، ١٩، ٣١٤

لبغبي بعضهم ٣٨ ٢٤

لا يبغيان ٥٥ ٢٠

ثم بغي عليه ٢٢ ٦٠

البغى وراء ٣١ ٧٠، ٧٢، ٧٣

لقد ابغوا الفتنة ٩ ٤٨

لابغوا إلى ذي ١٧ ٤٢

ومن ابغيت ٣٣ ٥١

أفغير الله أبغى ٦ ١١٤

أن تبغوا ٢ ١٩٨، ٤ ٢٤

ولتبغوا من ١٦، ١٤، ١٧، ٦٦،

٢٨، ٧٣، ٣٥، ٤٦، ٣٥، ١٢، ٤٥،

١٢

لتبغوا فضلًا ١٧ ١٢

لتبغوا غرض ٢٤ ٣٣

تبغون غرض ٤ ٩٤

تبغى ٦، ٣٥، ٦٦

لا تبغى الجاهلين ٢٨ ٥٥

يبغ غير الإسلام ٣ ٨٥

يبغون فضلًا ٢٥، ٤٨، ٢٩، ٥٩

٨

يبغون إلى ربهم ١٧ ٥٧

يبغون الكتاب ٢٤ ٣٣

يبغون من فضل ٧٣ ٢٠

أبغون عندهم ٤ ١٣٩

والبغ ١٧، ١١٠، ٢٨، ٧٧

وابغوا ٢، ١٨٧، ٥٥، ٦٢، ١٠

فابغوا عند الله ٢٩ ١٧

ما يبغى ١٩، ٢٦، ٢١١،

٦٩٣٦

ماكان يبغى ٢٥ ١٨

يبغى لها ٣٦ ٤٠

لا يبغى لأحد ٣٨ ٣٥

البغى ١٦، ٣٧، ٩٠، ٤٢، ٣٩

بغياً أن ينزل ٢ ٩٠

بغياً بينهم ٢، ٢١٣، ١٩، ٤٢

١٤، ٤٥، ١٧

بغياً وعدواً ١٠ ٩٠

إنما بغيتكم ١٠ ٢٣

جزيناهم ببغيتهم ٦ ١٤٦

غير باغ ٢، ١٧٣، ٦، ١٤٥، ١٦

١١٥

بغياً ١٩، ٢٠، ٢٨

على البغاء ٢٤ ٣٣

ابتغاء مرضات ٢٠٧٢ و ٢٦٥،

١١٤٤

ابتغاء وجه ٢، ٢٧٢، ١٣، ٢٢

٢٠ ٩٢

ابتغاء الفتنة و ابتغاء ٣ ٧

في ابتغاء القوم ٤ ١٠٤

ابتغاء حلية ١٣ ١٧

ابتغاء رحمة ١٧ ٢٨

ابتغاء رضوان ٥٧ ٢٧

ابتغاء مرضاتي ٦٠ ١٦

ابتغواكم من فضله ٣٠ ٣٣

بقر

البقر ٢، ٧٠، ١٤٤، ١٤٦

بقرة ٦٧٢، ٦٨ و ٦٩ و ٧١

سبع تقرات ١٢، ٤٢، ٤٦

بقع

في البقعة ٢٨ ٢٠

بقل

من بقلها ٢ ٦١

بقي

ما بقي من الربا ٢ ٢٧٨

يبقى وجه ريك ٥٥ ٢٧

و نعود فما أبقي ٥٣ ٥١

لا تبقي ولا ٧٤ ٢٨

وأبقى ٢٠، ٧١ و ٧٣ و ١٢٧ و

١٣١، ٢٨، ٦٠، ٤٢، ٣٦، ٨٧

١٧

عند الله باقى ١٦٦ ٩٦

الباقين ٢٦، ١٢٠، ٣٧ ٧٧

باقية ٤٣، ٢٨، ٦٩ ٨

البقيات الصالحات ١٨ ٤٦،

٧٦١٩

بقية ٢، ٢٤٨، ١١، ٨٦ و ١١٦

بكر

ولا بكر عوان ٢ ٦٨

ابتكاراً ٥٦، ٣٦، ٦٦ ٥

بكرة وعشياً ١٩ و ١١ و ٦٢

بكرة و أصبلاً ٢٥، ٣٣، ٤٢

٢٥ ٧٦، ٩٤٨

صحبهم بكرة ٥٤ ٣٨

بالعشي والإبتكار ٤١، ٤٠، ٥٥

بكك

للذي بككة مباركاً ٦٣ ٩٦

بكم

أحدهما أبكم ١٦ ٧٦

بكم عمي ٢ ١٨١

صم وبكم ٦ ٣٩

الصم البكم ٨ ٢٢

بكمًا وصماً ١٧ ٩٧

بكي

فما بكت عليهم ٢٩٤٤
ولا يتكون ٦٠٥٣
وليتكون أكثر ٨٢٩
يتكون ١٠٩١٧، ١٦١٢
أضمت وأبقي ٤٣٥٣
سجداً وبكياً ٥٨١٩

بلد

البلد ٥٨٧، ٣٥١٤، ١٩٠ و
٣٩٥، ٢
إلى بلد ٧١٦، ٩٣٥
بلد ميت ٥٧٧
بلداً أمناً ١٢٦٢
كفروا في البلاد ١٩٦٣
تقلّبهم في البلاد ٤٤٠
فتقبوا في البلاد ٣٦٥٠
مظها في البلاد ٨٨٩
طغوا في البلاد ١١٨٩
بلدة طيبة ١٥٣٤
بلدة ميتاً ٤٩٢٥، ١١٤٣، ٥٠
١١
رب هذه البلدة ٩١٢٧

بلس

يُنس المجرمون ١٢٣٠
فأذا هم مُبلسون ٤٤٦
هم فيه مُبلسون ٧٥٤٣، ٧٧٢٣
من قبله لمبلسين ٤٩٣٠
إلا إبليس ٣١١٥، ١١٧، ٣٤٢
و ٢٠، ٥٠، ١٨، ٦١، ١٧، ٣٢
٧٤٣٨، ١١٦
وجنود إبليس ٩٥٦٦
صدق عليهم إبليس ٢٠٣٤
يا إبليس ما منعك ٧٥٣٨

بلع

يا أرض ابليعي ٤٤١١

بلغ

ومن بلغ ١٩٦
ولما بلغ أشده ١٤٢٨ ٢٢١٢
حتى إذا بلغ ٨٦١٨ و ٩٠ و ٩٣
إذا بلغ الأطفال ٥٩٢٤
فلما بلغ معه ١٠٢٣٧
بلغ أشده وبلغ أربعين ١٥٤٦
فلما بلغا مجمع ٦١١٨
بلغت من الكبر ٨١٩
بلغت من لدني ٧٦١٨
بلغت ١٠٣٣، ٨٣٥٦، ٢٦٧٥
فبلغن أجلهن ٢٣١٢ و ٢٣٢٢
بلغن أجلهن ٢٦٥، ٢٣٤٢
بلغنا أجلاً ١٢٨٦
بلغني الكبر ٤٠٣
بلغوا ٦٤، ٤٥٣٤
أبلغ ٦٠، ١٨، ٣٦٤٠
ولن تبلغ الجبال ٣٧١٧
تبلغوا ٥٢٢، ٦٧٤٠ و ٨٠
يبلغ الهدي محله ١٩٦٢
بلغ الكتاب ٢٣٥٢
بلغ أشده ١٥٢٦، ٣٤١٧
بلغ محله ٢٥٤٨
ليبلغ فاه ١٤١٣
يلفغا أشدهما ٨٢١٨
إما يبلغن عندك ٢٣١٧
الذين لم يبلغوا ٥٨٢٤
فما بلغت رسالته ٦٧٥
أبلغكم ٦٢٧ و ٦٨، ٢٣٤٦
يبلغون رسالات ٣٩٣٣
بلغ ما أنزل ٦٧٥
أبلغكم ٧٩٧ و ٩٣، ٥٧١١
أبلغوا رسالات ٢٨٧٢
أبلغه مأمته ٦٩
بالغ ٩٥٥، ٣٦٥
ما هو ببالغه ١٤١٣
هم بالغوه ١٣٥٧

لم تكونوا بالغيه ٧١٦
ما هم ببالغيه ٥٦٤٠
الحجة البالغة ١٤٩٦
بالغه ٥٥٤، ٣٩٦٨
قولاً بليغاً ٦٣٤
عليك البلاغ ٢٠٣، ١٣، ٤٠
البلاغ المبين ١٦، ٩٢٥، ٨٢
١٢٦٤

إلا البلاغ ١٦، ٩٩٥، ٣٥، ٢٤
٥٤، ١٨٢٩، ١٧٣٦، ٤٨٤٢
بلاغ ١٤، ٥٢١٤، ٣٥٤٦
إلا بلاغاً من الله ٢٣٧٢
للبلاغ قوم عابدين ١٠٦٢١
مبلغهم من العلم ٣٠٥٣

بلو

بلونا هم كما بلونا ١٧٦٨
و بلونا هم بالحسنات ١٦٨٧
تبلو كل نفس ٣٠١٠
تبلوكم بالشر ٣٥٢١
وتنبلوكم ١٥٥٢، ٢١٤٧
وتنبلو أخباركم ٣١٤٧
تبلوهم بما كانوا ١٦٣٧
تبلوهم أيهم ٧١٨
تنبلو بعضهم ٤٤٧
تنبلوكم في ما ١٦٥٦، ٤٨٥٥
تنبلوكم أيكم ١٧١، ٢٦٧
تنبلوكم الله به ٩٢١٦
تنبلوكم الله ٩٤٥
تنبلوني أشكر ٢٧، ٤٠
تنبلي السرائر ٩٨٦
تنبلون في أموالكم ١٨٦٣
وتنبلي المؤمنين ١٧٨
ابتلى إبراهيم ربه ١٢٤٢
إذا ما ابتلاه ١٥٨٩، ١٦
أشاح تنبلي ٢٧٦
وتنبلي الله ما ١٥٤٣
صرفكم عنهم تنبليكم ١٥٢٣
و ابتلوا التيامي ٦٤

هناك ابتلى ١١٣٣
بلاء من ربكم ٤٩٢، ١٤١٧
٦١٤
بلاء حسناً ١٧٨
بلاء مبين ٣٣٤٤
لهو البلاء المبين ١٠٦٣٧
مبتليكم بنهر ٢٤٩٢
وإن كنا لمبتلين ٢٠٢٣

بلي

و ملك لا يبلى ١٢٠٢٠

بنن

كل بنان ١٢٨
أن نسوي بنانه ٤٧٥

بني

بنها ٢٧٧٩، ٥٩١
بنياهم الذي بنوا ١١٠٩
بنياهم فوكم ١٢٧٨
بنينها ٦٥٠، ٤٧٥١
أتبنون بكل ريع ٢٦، ١٢٨
ابن لي ٣٦٤، ١١٦٦
ابنوا عليهم بنياً ١٨، ٢١
أبناؤه بنياً ٩٧٣٧
و السماء بناء ٢٢٢، ٦٤٤٠
كل بناء وغواص ٣٧٣٨
كانهم بنیان مرصوص ٤٦١
أسس بنيانه ١٠٩٩
بنياهم ١١٠٩، ٢٦١٦
فوقها غرف غنية ٢٠٣٩

بنو

إن ابتلسرق ٨١١٢
نادى نوح ابنه ٤٢١١
قال لقمان لابنه ١٣٣١
وجعلناها وابنها ٩١٢١
إن ابني من أهلي ٤٥١١

ليوتهم ٢٤ و ٢٣٤٣	كيف نبين لهم ٧٥٥	من قبل بالينيات ١٨٣٣	نعبان مين ١٠٧٧، ٢٢٢٦
من يوتهم ١٦٥	لنبين لكم ٥٢٢	جاؤوا بالينيات ١٨٤٣	نذير مين ١٨٤٧، ٢٥١١
بياق ٤٧، ٩٧، ١٠١٠	ولنبينه لقوم ١٠٥٦	رسلنا بالينيات ٢٥٥٧، ٣٢٥	٤٩، ٢٦، ١١٥، ٢٩، ٥٠، ٣٨
	نبين ٦٨٢ و ٦٩ و ٧٠ و ١٨٧	جنتهم بالينيات ١١٠٥	١٧٠، ٩٤٦، ٥١، ٥١، ٥١، ٦٧٥١
يبدا	و ٢١٩ و ٢٢١ و ٢٤٢ و	رسلهم بالينيات ١٠١٧، ٧٠٩	٢٦١، ٢٦
ما اظن ان تبدا ٣٥١٨	٢٦٦، ١٠٣٣، ١٧٦٤ و ١٥٥	١٣١٠، ٩١٤، ٩٣٠، ٢٥٣٥	٢١٠ لاسحر مين
	١٩ و ٨٩ و ١١٥٩، ١٨٢٤ و	٢٢٤٠، ٨٣، ٦٦٤	سلطان مين ١٤٩٦، ١٤٠
بيض	٥٨ و ٥٩ و ٦١	فجاوهم بالينيات ١٠٧٤١، ٣٠	٢٣، ٤٥، ٢٧، ٢١، ٣٧، ١٥٦
	لنبين ٣٦٤، ٤١٤، ٣٩١٦	٤٧	٢٣٤٠، ١٩٤٤، ٣٨٥١، ٥٢
النبض ١٠٧٣، ٨٤١٢	ولنبين لكم ٩٢١٦	بالينيات والزير ٤٤١٦	٢٨
نبض وجوه ١٠٦٣	ببنتها لقوم ٢٣٠٢	موسى بالينيات ٩٢٢، ٢٩٢٩	قرآن مين ١١٥، ٦٩٣٦
الخط الأبيض ١٨٧٢	ولا يكاد نبين ٥٢٤٣	جاءكم بالينيات ٢٨٤٠	شهاب مين ١٨١٥
بيضاء للناظرين ٢٣٢٦، ١٠٨٧	تنبين لهم ١٠٩٢	من قبل بالينيات ٣٤٤٠	لبامام مين ١٥٧٩
تخرج بيضاء ٢٢٢٠، ١٢٢٧	نبين الرشد ٢٥٦٢	رسلهم بالينيات ٥٠٤٠	خصيم مين ٤١٦، ٤٧٣٦
٣٢٢٨	تسبين له ٢٥٩٢، ١١٥٤، ٩	عيسى بالينيات ٦٣٤٣	عربي مين ١٠٣١٦، ٢٦١٩٥
بيضاء للذ ٤٦٣٧	١١٤	جاءهم بالينيات ٦٦١	إفك مين ١٢٢٤
جدد بيض ٢٧٣٥	بعدما تبين ١١٣٩، ٦٨	آيات بينات ٢٩٩٢، ٩٧٣، ١٧	بشي مين ٢٦، ٣٠
نبض مكنون ٤٩٣٧	تبين لهم ٢٥٤٧ و ٢٢	١٠١، ٢٢، ١٦، ٢٩، ٤٩، ٥٧	مضل مين ٢٨١٥
	تبينت الج ١٤٣٤	٩، ٥٥٨	لعوي مين ٢٨١٨
بيع	نبين ١٨٧٢، ٤٣٩، ٥٣٤١	و بيات من الهدى ١٨٥٢	كتاب مين ٣٣٤
بيعكم الذي بايعتم ١١١٩	فنبينوا ٩٤٤، ٦٤٩	آياتنا بينات ١٥١٠، ١٩، ٧٣	في امام مين ١٢٣٦
ببائناك على أن ١٣٦٠	ولنبين سبيل ٥٥٦	٢٢، ٢٤، ٢٨، ٣٦، ٣٤	ظالم لنفسه مين ١١٣٣٧
بببائناك انما ببايعون ١٠٤٨	سلطان بين ١٥١٨	٤٣، ٢٥٤٥، ٧٤٦	لكفور مين ٤٣١٥
إذ ببايعونك تحت ١٨٤٨	آية بينة ٢١١، ٣٥٢٩	آياتهم بينات ١٧٤٥	غير مين ٤٣١٨
فببببب واستغفر ١٢٦٠	على بينة ١٧١١، ٢٨ و ٥٧٦	مبينه ٣٣، ١٩٤، ١٦٥	رسول مين ٢٩٤٣، ١٣٤٤
إذا تببببب ٢٨٢٢	٦٣ و ٨٨، ٤٠٣٥، ١٤٤٧	مبينات ٣٤٤٤، ٤٦، ١١٦٥	بدخان مين ٤٤١٠
لا بيع ٣٧٢٤، ٣١١٤، ٢٥٤٢	بينه من ربكم ١٥٧٦، ٧٣٧ و	عدو مبين ١٦٨٢ و ٢٠٨، ٦	بلا مين ٢٣٤٤
البيع ٩٦٢، ٢٧٥٢	٨٥	١٤٢، ٢٢٧، ٥١٢، ٣٦، ٦٠	البلاغ المبين ١٦، ٩٢٥، ٣٥ و
صوامع وبيع ٤٠٢٢	عن بينه ٤٢٨	٦٢٤٣	٨٢، ٢٤، ٥٤، ٢٩، ١٨، ٣٦
بين	أولم تأنهم بينه ١٣٢٢٠	ضلال مين ٦، ١٦٤٣، ٧٧٤	١٧، ١٢٦٤
قد بينا ١١٨٣، ١١٨٢، ٥٧	ببينه ١٠٥٧، ١١ و ٢٨ و	٦٠، ٨١٢ و ٣٠، ١٩، ٢٨، ٢١	الفوز المبين ١٦٦، ٤٥، ٣٠
١٧	٥٢	٥٤، ٩٧٢٦، ٢٨، ٨٥، ١١٣١	الكتاب المبين ١٢، ١٢، ٢٢، ٢٤
بيناه للناس ١٥٩٢	البينه ١٩٨ و ٤	٣٤، ٣٦، ٢٤، ٤٧، ٣٩	٢٤٤، ٢٤٣، ٢٢٨
أصلحو ونبينوا ١٦٠٢	ابن مريم البينات ٨٧٢ و ٢٥٣	٢٢، ٤٣، ٤٠، ٢٢٤٦، ٢٢٤٦	النذير المبين ١٥٨٩
ولا نبين لكم بعض ٦٣٤٣	من البينات ١٥٩٢، ٧٢٢٠	٢٩٦٧	الخرسان المبين ٢٢، ١١، ٣٩
لنبين ٤٤١٦ و ٦٤	جاءكم البينات ٢٠٩٢	كتاب مين ١٠٥٩٦، ١٥٥	١٥
لنبينه للناس ١٨٧٣	جاءهم البينات ٢١٣٢ و	٦١، ١٢٧، ٧٥ و	الحق المبين ٢٥٢٤، ٢٧٧٩
	١٥٣٤، ٢٥٣	سحر مين ١١٠٥، ٧٦، ١٠	الفضل المبين ٢٧٢٧
	جاءهم البينات ٨٦٣ و ١٠٥	٧٦، ١١، ٧١١، ١٣٢٧، ٤٣٣٤	البلاء المبين ٣٧١٠٦
	جاءني البينات ٦٦٤٠	١٥٣٧، ٧٤٦، ٦٦١	بالأفق المبين ٢٣٨١

إنما مينا ٤ ٥٠ و ١١٢، ٥٨
سلطاناً مينا ٤ ٩١ و ١٤٤ و
١٥٣
عدواً مينا ٤ ١٠١، ١٧، ٥٣
خسراناً مينا ٤ ١١٩
نوراً مينا ٤ ١٧٤
ضلاً مينا ٤ ٣٦
فتحاً مينا ٤ ١٨
الكتاب المستبين ٣٧ ١١٧
هذا بيان للناس ٣ ١٢٨
علمه البيان ٥٥ ٤
إن علينا بيانه ١٩ ٧٥
تبياناً لكل شيء ١٦ ٨٩

باب التاء

تلب

ثبت بدا أبي لهب وقت ١١١
١
إلا في ثياب ٤٠ ٣٧
غير تكتب ١١ ١٠١

تبت

التابوت ٢ ٢٤٨، ٣٩

تبر

وكلاً تبرأ تبيراً ٢٥ ٣٩
لتبرأ ما علوا تبيراً ١٧ ٧
متر ما هم فيه ٧ ١٣٩
إلا تباراً ٧١ ٢٨

تبع

تبع ٢ ٣٠٨، ٧٣
تبعث منهم ٧ ١٧، ٦٣، ٣٨
٨٥
فمن تبعني ١٤ ٣٦

ما تبعوا قبلك ٢ ١٤٥
تبعها الرادة ٧٧ ٧
يتبعها أذى ٢، ٢٦٣
ثم أتبع سيأ ١٨ ٨٩ و ٩٢
فاتبع سيأ ١٨ ٨٥
فاتبعنا بعضهم ٢٣ ٤٤
وأتبعناهم في هذه ٢٨ ٤٢
فاتبعه الشيطان ٧ ١٧٥
فاتبعه شباب ١٥ ١٨، ٣٧، ١٠
فاتبعهم فرعون ١٠ ٩٠، ٢٠
٧٨
فاتبعوهم مشرقين ٢٦ ٦٠
ثم تبعهم الآخرين ٧٧ ١٧
لا تتبعون ما اتفقوا ٢٦٢ ٢٦٢
وأتبعوا في هذه ١١ ٦٠ و ٩٩
اتبع رضوان الله ٣ ١٦٢
اتبع ملة إبراهيم ٤ ١٢٥
اتبع رضوانه ٥ ١٦
اتبع هواه ٧ ١٧٦، ١٨، ٢٨، ٢٠
١٦
اتبع الذين ظلموا ١١ ١١٦، ٣٠
٣٩
اتبع الهدى ٢٠ ٤٧
اتبع هداهي ٢٠ ١٢٣
لو اتبع الحق ٢٣ ٧١
من اتبع هواه ٢٨ ٥٠
اتبع الذكر ٣٦ ١١
واتبعته ملة ١٢ ٣٨
ولن اتبعن ٢ ١٢٠ و ١٤٥،
٣٧ ١٣
لئن اتبعتم شيئاً ٧ ٩٠
لاتبعتم الشيطان ٨٣
واتبعتم ذنوبهم ٥٢ ٢١
فإن اتبعني فلا ١٨ ٧٠
من اتبعك ٨ ١٥، ٦٤، ٤٢
وما تراك اتبعك إلا ١١ ٢٧
واتبعك الأرذلون ٢٦ ١١١
اتبعك من المؤمنين ٢٦ ٢١٥
ومن أتبعكم ٢٨ ٣٥
ومن أتبعن ٣ ٢٠

واتبعنا الرسل ٣ ٥٣
فتالاً لاتبعناكم ٣ ١٦٧
أنا ومن أتبعني ١٢ ١٠٨
واتبعوا ما تنطو ٢ ١٠٢
الذين اتبعوا ٢ ١٦٦ و ١٦٧
واتبعوا رضوان ٣ ١٧٤
واتبعوا النور ٧ ١٥٧
واتبعوا أمر ١١ ٥٩
واتبعوا الشهوات ١٩ ٥٩
واتبعوا سبيلك ٤٠ ٧
أتبعوا الباطل ٤٧ ٣
أتبعوا الحق ٤٧ ٣
أتبعوا أهواءهم ٤٧ ١٤ و ١٦،
٣٥٤
أتبعوا ما أسخط ٤٧ ٢٨
واتبعوا لم يزد ٧١ ٢١
فاتبعوا أمر ١١ ٩٧
جاعل الذين اتبعوك ٣ ٥٥
فاصد لأتبعوك ٩ ٤٢
اتبعوه ٣ ٦٨، ٩، ١١٧، ٥٧، ٢٧
فاتبعوه إلا فريقاً ٣٤ ٢٠
الذين اتبعوهم ٩ ١٠٠
إن اتبع ٦ ١٠، ١٥، ٤٦، ٩
أتبع ٧، ٥٦، ٢٠٣
هل أتبعك على أن ١٨ ٦٦
أهدى منهما أتبعه ٢٨ ٢٩
تتبع ملتهم ٢ ١٢٠
تتبع أهواءهم ٥ ٤٨ و ٤٢٤٩
١٥
لا تتبع أهواء الذين ٦ ١٥٠،
٤٥ ١٨
لا تتبع سبيل ٧ ١٤٢
ولا تتبع الهوى ٣٨ ٢٦
ولا تتبعن سبيل ١٠ ٨٩
ألا تتبعن ٢٠ ٩٣
تتبعوا خطوات ٢ ١٦٨ و ٢٠٨،
٦ ١٤٢، ٢٤ ٢١
تتبعوا الهوى ٤ ١٣٥
تتبعوا أهواء ٥ ٧٧
تتبعوا السبل ٦ ١٥٣
تتبعوا من دونه ٣٧
إن تتبعون ٦ ١٤٨، ١٧، ٤٧،
٨٢٥
لن تتبعوا ٤٨ ١٥
تتبع ما ألفينا ٢ ١٧٠
تتبع الرسل ١٤ ٤٤
تتبع السحرة ٢٦ ٤٠
تتبع الهدى ٢٨ ٥٧
تتبع ما وجدنا ٣١ ٢١
فتتبع آياتك ٢٠ ١٣٤، ٢٨، ٤٧
ذرونا تتبعكم ٤٨ ١٥
واحد أتبعه ٥٤ ٢٤
يتبع الرسول ٢ ١٤٣
يتبع غير سبيل ٤ ١١٥
وما يتبع أكثرهم ١٠ ٣٦
وما يتبع الذين ١٠ ٦٦
ويتبع كل شيطان ٢٢ ٣
يتبع خطوات ٢٤ ٢١
يتبعهم الغاؤون ٢٦ ٢٢٤
لا يتبعوكم ٧ ١٩٣
يتبعون الشهوات ٤ ٢٧
إن يتبعون إلا ١١٦، ١٠، ٦٦،
٥٣ ٢٣ و ٢٨
الذين يتبعون ٧ ١٥٧
يتبعون الداعي ٢٠ ١٠٨
يتبعون أهواءهم ٢٨ ٥٠
فيتبعون ٣ ٣٩، ١٨
أتبع ما يوحى ١٠ ١٠٩، ٣٣، ٢
أتبع ما أوحى ٦ ١٠٦
أتبع أديارهم ١٥ ٦٥
أتبع ملة ١٦ ١٢٣
أتبع سبيل ٣١ ١٥
فاتبع قرآنه ٧٥ ١٨
بآيتك فاتبعني ١٩ ٤٣
من الأمر فاتبعها ٤٥ ١٨
اتبعوا ما أنزل ٢ ١٧٠، ٣٧،
٣١ ٢١
أتبعوا سبيلنا ٢٩ ١٢
أتبعوا المرسلين ٣٦ ٢٠
أتبعوا من لا يسألكم ٣٦ ٢١

تلمونه من قرآن ٦١١٠	تولما بعد ٨٧١١	وكنتم تراباً ٣٥٢٣	أثبوا أحسن ٥٥٣٩
تولو عليهم آياتنا ٥٥٢٨	واترلنا البحر ٢٤٤٤	كنت تراباً ٤٠٧٨	فأثبوا لمة ٩٥٣
تلمو من قبله ٤٨٢٩	حسبتم أن تركوا ١٦٩١	قاصرات الطرف أتواب ٥٢٣٨	أثبوعون ٦١٤٣، ٣٨٤٠
تسلو عليهم ٢٠١٣	أتركون ١٤٦٦	أنزأنا ٢٣٧٨، ٢٧٥٦	فأثبوني ٢١٣، ٩٠٢٠
تتلون الكتاب ٤٤٢	يترلسدى ٣٦٧٥	الصلب والتراب ٧٨٦	وأثبوه لملككم ١٥٨٧
تتلوعليكم من نأ ٣٢٨	أن يتركوا ٢٢٩	مكناً ذا مقربة ١٦٩٠	فأثبوه ١٥٣٦ و ١٥٥
تتلوه صليكم ٥٨٣	فلعلك تارك ١٢١١		الذين أثبوا ١٦٦٢
تتلوه عليكم ٢٥٢٢، ١٠٨٣	لأتركوا ألهنا ٢٦٣٧	ترف	أحق أن يثب ٣٥١٠
٦٤٥	بأركي ألهنا ٥٣١١	أترفناهي في الحياة ٣٣٢٣	بناي قبلة ١٤٥٢
يتلوه عليهم ١٢٩٢، ١٦٤٣	تسع	أترفتيجه ١٣٢١	التابعين غير أولى ٣١٢٤
٥٩٢٨، ٢٦٢	تسع آيات ١٠١٧، ١٢٢٧	ما أترفوقيه ١١٦١	أثباع الظن ١٥٧٤
يتلو عليكم ١٥١٢، ١١٦٥	تسع وتسعون ٢٣٣٨	قال فترفوها ٢٣٤٣، ٢٣٤٣	فأثباع بالمعروف ١٧٨٢
يتلو صفحاً ٢٩٨	تسع وازدادوا تسعاً ٢٥١٨	قبل ذلك فترفين ٤٥٥٦	إنكم متبعون ٥٢٣٦، ٢٣٤٤
يتلون الكتاب ١١٢٢	تسارمط ٤٨٢٧	أمرنا فترفيها ١٦١٧	شهرين متتابعين ٩٢٤، ٤٥٨
يتلون آيات ١١٢٣	عليها تسعة عشر ٣٠٧٤	أخذنا فترفيهم ٦٤٢٣	كان لكم تبعاً ١١١٤، ٤٧٤٠
يتلون عليهم ٧٢٢٢		ترك	علينا به تبعاً ٦٩١٧
يتلون كتاب ٢٩٣٥	تغن	تولخيراً ١٨٠٢	قوم تبع ٢٧٤٤، ١٤٥٠
يتلون عليكم ٧١٣٩	تغن عليهم ٨٤٧	مما ترك ٢٤٨٢، ٧٤ و ١١ و	تاجر
يتلون من تلاوته ١٢١٢	تفت	١٧٦ و ٣٣	إلا أن تكون تجارة ٢٨٢٢، ٤
يتلوشاهدا ١٧١١	تفت	ما ترك ١١٤ و ١٢ و ١٧٦ و	٢٩
وأتل عليهم ٢٧٥، ١٧٥٧	ثم ليقضوا قضيهم ٢٩٢٢	٤٥٣٥، ٦١١٦	تجارة نخشون ٢٤٩
٧١١٠، ٦٩٢٦	تغن	تركتم ٣٧١٢، ١٠٠٢٣	لا تلهمهم تجارة ٢٧٢٤
أتل ما أوحى ٢٧١٨، ٤٥٢٩	أقن كل شيء ٨٨٢٧	تركتم ١٢٤، ٩٤٦	تجارة لن تور ٢٩٣٥
بالتوراة فأتلوه ٩٣٣	تلل	أو تركتموها قائمة ٥٥٩	تجارة تنجيكم ١٠٦١
تثبت عليهم آياته ٢٨	تلل	الربع مما تركن ١٢٤	تجارة أولهراً ١١٦٢
تثبتي عليهم ١٠١٣، ١٠١٢٣ و ٦٦٢٣	و لله للجين ١٠٣٣٧	توكيلوسف ١٧١٢	اللهو ومن التجارة ١١٦٢
١٠٥، ٣١٤٥	تلو	تركان بعضهم ٩٩١٨	فما ربحت تجارتهم ١٦٢
تثبتي عليهم ٣١٨، ١٥١٠، ١٩	و القمر إذا تلاها ٢٩١	تركان منها آية ٣٥٢٩	ترب
٥٨ و ٧٣، ٧٢٢٢، ٤٣٣٤	ما تلونه عليكم ١٦١٠	تركانا علي في ٧٨٣٧ و ١٠٨ و	صفوان عليه تراب ٢٦٤٢
٢٥٤٥، ٧٤٦	تعالوا أتل ١٥١٦	١٢٩	خلقه من تراب ٥٩٣
تثبتي عليه ٧٣١، ٨٤٥، ٦٨	و أن أتالو القرآن ٩٢٢٧	تركانا فيها آية ٢٧٥١	خلقك من تراب ٣٧١٨
١٥، ١٣٨٣	سأتلو عليكم منه ٨٣١٨	تركانها آية ١٥٥٤	خلقتكم من تراب ٥٢٢
تثبتي عليكم ١٢٧٤، ١٥، ٢٢	تتلوا الشياطين ١٠٢٢	فتركنا صلباً ٢٦٤٢	خلقتكم من تراب ٢٠٣٠، ٣٥
٢٠		تركيه في ظلمات ١٧٤	١١، ٦٧٤٠
تثبتي عليهم ١٠٧٧، ٥٣٢٨		توكوا ٩٤٤، ٢٥٤٤	يدسه في التراب ٥٩١٦
٥١٢٩		توكولقائماً ١١٦٢	كنا تراباً ٥١٣، ٨٢٢٣، ٢٧
تثبتي في بيوتكن ٣٤٣٣		أو تركنا كليل ١٧٦٧	٦٧، ١٦٣٧، ٥٢، ٣٥٠
فأثبات ذكرأ ٣٣٧			
تم			

ثبر	ثبوراً ٢٥ ١٣ و ١١ ٨٤، ١٤
ثبط	يا فرعون مشبوراً ١٧ ١٠٢
ثبط	فثبطهم ٩ ٤٦
ثبي	فانفروا ثباتاً ٤ ٧١
ثجج	ماء ثجاجاً ٧٨ ١٤
ثخن	إذا ثخنتموهم ٤٧ ٤ يثنخن في الأرض ٨ ٦٧
ثوب	لا تتريب عليكم ١٢ ٩٢
ثري	وما تحت الثرى ٢٠ ٦
ثعب	هي ثعبان مسين ٧ ٢٦، ١٠٧ ٣٢
ثقب	شهاب ثاقب ٣٧ ١٠ النجم الثاقب ٨٦ ٣
ثقف	نثضوا ٣ ٢٣، ١١٢ ٦١

تارة أخرى ١٧ ٢٠، ٦٩ ٥٥
التوراة والإنجيل ٣ و ٤٨
١١١ ٥، ٦٨ و ٧، ١١٠ ٩، ١٥٧
من التوراة ٣ ٥٥٠، ٦١، ٤٦ ٦
تنزل التوراة ٣ ٩٣
عندهم التوراة ٥ ٤٣
أنزلنا التوراة ٥ ٤٤
أقاموا التوراة ٦٦
في التوراة ٤٨ ٢٩
خُملوا التوراة ٦٢ ٥
بالتوراة ٣ ٩٣

تين
والتين والزيتون ٩٥ ١
تيله
يتيهون في الأرض ٥ ٢٦

باب الشاء

ثبت
لقيم فقة فاثبتوا ٨ ٤٥
ولولا أن ثبتناك ١٧ ٧٤
ثبت به فؤادك ١١ ١٢٠
لثبت به فؤادك ٢٥، ٢٢
يثبت ٨ ١٤، ١١ ٤٧، ٢٧
لثبت الذين ١٦ ١٠٢
ثبت أقدامنا ٢٢٥٠ ١٤٧
فثبتوا الذين ٨ ١٣
ما يشاء وثبت ١٣ ٣٩
ليثبتوك أو يقتلوك ٨ ٣٠
بعد ثبوتها ١٦ ٩٤
أصلها ثابت ١٤ ٢٤
بالقول الثابت ١٤ ٢٧
ثبثتاً ٢ ٤٠، ٢٦٥ ٦٦

فإن تابوا ٩١ و ١١
للذين تابوا ٤٠ ٧
ثبتت ٩١، ١٤٣ ١٥
ثبتهم ٢ ٩، ٢٧٩ ٣
أتوب عليهم ٢ ١٦٠
توبوا إلى الله ٤ ٦٦
و من لم يثبت ١١
يتوب عليهم ٣ ٩، ١٢٨ ١٠٢ و
٢٤ ٣٣، ١٠٦
يتوب الله ٤ ٩، ١٧ ١٥ و ٢٧،
٣٣ ٧٣
يتوب عليكم ٤ ٢٦ و ٢٧
يتوب عليه ٥ ٣٩
يتوب إلى الله ٢٥ ٧١
يتوبوا ٩ ٨٥، ٧٤ ١٠
تاب عليهم ليتوبوا ٩ ١١٨
يتوبون ٤ ٥، ١٧ ٩، ٧٤ ١٢٦
و تب علينا ٢ ١٢٨
ثم توبوا إليه ١١ ٣ و ٥٢ و ٦١
و ٩٠
توبوا إلى الله ٢٤ ٦٦، ٢٦١ ٨
فتوبوا إلى بارئكم ٢ ٥٤
قابل التوب ٤٠ ٣
إنما التوبة ٤ ١٧
ليست التوبة ٤ ١٨
يقبل التوبة ٩ ٤٢، ١٠٤ ٢٥
توبة ٤ ٦٦، ٩٢ ٨
لن تقبل توبتهم ٣ ٩٠
فانثبات ثباتات ٦٦ ٥
النائبون العابدون ٩ ١١٢
التواب الرحيم ٢ ٣٧ و ٥٤
١٢٨ و ٩، ١٦٠ ١٠٤ و ١١٨
تواب ٢٤ ٤٩، ١٠ ١٢
تواباً ١٦ و ١١٠، ٦٤ ٣
يجب التوابين ٢ ٢٢٢
و إليه مغتاب ١٣ ٣٠
يتوب إلى الله مغتاباً ٢٥ ٧١

تور
فتم ميقات ٧ ١٤٢
نشت كلمة ربك ٦ ٧، ١١٥
١١، ١٣٧ ١١٩
الفتة عليكم ٥ ٣
الفتة عشرين ٢٨ ٢٧
المغابها بعشر ٧ ١٤٢
كما أنشأ على ابريك ١٢ ٦
بكلمات فاتتقين ٢ ١٢٤
ولأنهم نعمتي ٢ ١٥٠
يتيم الرضاة ٢ ٢٣٣
يتيم نوره ٩ ٣٢
يتيم نعمته ١٢ ١٦، ٦ ٤٨، ٨١ ٢
وليتيم نعمته ٥ ٦
أنتم لنا نورنا ٦٦ ٨
أنشأوا ٢١ ١٨٧ و ١٩٦
فأنشأوا إليهم عهدهم ٩ ٤
الكتاب تماماً ٦ ١٥٤
نتم نوره ٦١ ٨

تتر
فارالتور ١١ ٢٣، ٤٠ ٢٧
توب
فمن تاب ٥ ٣٩
تساب الله ٥ ٩، ١٧ ٥٨، ١١٧
١٣
تاب من بعده ٦ ٥٤
تاب عليهم ٩ ١١٧ و ١١٨
تاب معك ١١ ١١٢
تاب و آمن ١٩ ٢٠، ٦٠ ٨٢
٢٥ ٢٨، ٧٠ ٦٧
تاب و عمل ٢٥ ٧١
فتاب عليه ٢٠، ٣٧ ١٢٢
فتاب عليكم ٢ ٥٤ و ١٨٧، ٧٣
٢٠
فإن تابا و أصلحا ٤ ١٦
الذين تابوا ٢١ ٣، ١٦٠ ٤، ٨٩
٥ ٢٤، ٣٤ ٥، ١٤٦
ثم تابوا ٧ ١٦، ١٥٣ ١١٩

تفتموهم ٩١٤، ١٩١٢
فأما تفتموهم ٥٧٨

ثقل

ثقلت موازينه ٨٧، ١٠٢٢٣، ٦١٠١
ثقلت في السنوات ١٨٧٧
فلما أثقلت ١٨٩٧
أثقلتني الأرض ٢٨٩
ثقيلاً ٥٧٣، ٢٧٧٦
السحاب الثقال ١٢١٣
ثقالاً ٥٧٧، ٤١٩
وإن تدع ثقله ١٨٣٥
مغم ثقلون ٥٢، ٤٠، ٤٦٦٨
أبها الثقلان ٣١٥٥
أثقالهم وأثقالهم أنثالهم ٢٩
١٣
تحمل أثقالكم ٧١٦
الأرض أثقالها ٢٩٩
مقال ذرة ٤٠، ٤٠، ٦١١٠، ٣٤
٣، ٧٩٩، ٢٢، ٨
مقال حبة ٤٧٢١، ١٦٣١

ثلث

ثلاث ليال ١٠١٩
ثلاث مائة ٢٥١٨
ثلاث مرات ٥٨٢٤
ثلاث عورات ٥٨٢٤
ظلمات ثلاث ٦٣٩
ثلاث شعب ٣٠٧٧
ثلاثون شهراً ١٥٤٦
ثلاثين ليلة ١٤٢٧
ثلاثة أيام ١٩٦٢، ٤١٣، ٥
٨٩، ٦٥١١
ثلاثة قرو ٢٢٨٢
ولا تقولوا ثلاثة ١٧١
ثالث ثلاثة ٧٣
ثلاثة رابعهم ٢٢١٨
أزواجاً ثلاثة ٧٥٦

نجوى ثلاثة ٧٥٨
ثلاثة أشهر ٤٦٥
ثلاثة آلاف ١٢٤٣
وعلى الثلاثة ١١٨٩
الثلث ١١٤ و ١٢
ثلثي الليل ٢٠٧٣
ثلاثاً ترك ١١٤
فلهما الثلثان ١٧٦٤
ثالث ثلاثة ٧٣٥
فعرزنا بثالث ١٤٣٦
ومائة الثالثة ٢٠٥٣
مثنى وثلاث ٣٤، ١٣٥

ثلل

ثلل من ١٣٥٦ و ٢٩ و ٤٠

ثمد

إلى ثمود ٧٣٧، ٦١١١، ٢٧
٤٥
و ثمود ٩٠٩، ٧٠٩، ٩١٤، ٤٢٢٢، ١٣٣٨، ٣١٤٠، ١٣٤١، ٥٠
١٢، ١٨٨٥، ٩٨٩
إن ثموداً ٦٨١١
بعدت ثمود ٩٥١١
آتينا ثمود ٥٩١٧
كذبت ثمود ١٤١٢٦، ٢٣٥٤، ٦٩، ١١٩١
أما ثمود ١٧٤١، ٦٩، ٥
وفي ثمود ٤٣٥١
لثمود ٦٨١١
ثموداً ٢٥، ٣٨، ٢٩، ٥٣
٥١

ثمر

كان له ثمر ٣٤١٨
ثمره إذا أثمر ٩٩ و ١٤١
ليأكلوا من ثمره ٣٥٣٦
وأحبط بثمره ٤٢١٨

من ثمرة رزقاً ٢٥٢
من الثمرات ٢٢٢ و ١٢٦، ٧
١٢٠، ٣٢١٤، ٣٧
و الثمرات ١٥٥٢
كل الثمرات ٢٦٦٢، ٥٧٧
٣١٣، ١١١٦، ١٥٤٧٦٩
ثمرات ١٦، ٦٧، ٢٨، ٥٧، ٣٥
٢٧، ٤٧٤١

ثمن

ثمنهم كلهم ٢٢١٨
ثمناني حجج ٢٧٢٨
ثمانية أزواج ١٤٣٦، ٦٣٩
ثمانية و ٧٦٩ و ١٧
ثمانين جلد ٤٢٤
قلوب الثمن ١٢٤
وشروه بثمن بخس ٢٠١٢
ثمناً قليلاً ٤١٢ و ٧٩ و ١٧٤،
٧٧٣ و ١٨٧ و ١٩٩، ٩٤٤٥
٩، ١٦، ٩٥
لا نشري به ثمناً ١٠٦٥

ثني

يشون صدورهم ٥١١
ولا يستنون ١٨٦٨
ثاني ٤٠٩، ٩٢٢
اثناعشر شهراً ٣٦٩
اثنان ذوا عدل ١٠٦٥
اثنى عشر نقياً ١٢٥
ثاني اثنين ٩٠٩
زوجين اثنين ١١، ٤٠، ٣١٣
٢٧٢٣
إلهين اثنين ٥١١٦
إلهين اثنين ١٤٣٦
اثنين ١٤٤ و ١٤٣٦
اثناعشر عنياً ٦٠، ٧٠، ١٦٠
اثنى عشر ٧٠٧
اثنين ١١ و ١٧٦، ٤٠، ١١
ثنتي ٣٤، ٤٦، ١٣٥

مثنياً مثنائي ٢٣٣٩
من المثنائي ٨٧١٥

ثوب

هل ثوب الكفار ٣٦٨٣
فأثابكم غماً ١٥٣٣
وأثابهم فتحاً ١٨٤٨
فأثابهم الله ٨٥٥
ثوب الدنيا ١٤٥٣ و ١٤٨، ٤
١٣٤
ثوب الآخرة ١٤٥٣ و ١٤٨
ثوب الله خير ٨٠٢٨
حسن الثواب ١٩٥٣
نعم الثواب ٣١١٨
ثواباً ٣، ١٩٥، ١٨، ٤٤ و ٤٦،
٧٦١٩
مثنابة للناس ١٢٥٢
مثنوبة عند الله ٦٠٥
مثنوبة من عند الله ١٠٣٢
ثياب ١٩٢٢، ١٩٧٦
ثياباً خضراً ٣١١٨
ثيابات فطهر ٤٧٤
تضعون ثيابكم ٥٨٢٤
ثيابهم ١١، ٥١١، ٧٧١
يضعن ثيابهم ٢٤، ٦٠

ثور

أثاروا الأرض ٩٣٠
فأثزن به ثقاً ٤١٠٠
تثير الأرض ٧١٢
فتثير سحاباً ٤٨٣٠، ٩٣٥

ثوي

وماكنت ثاويها ٤٥٢٨
مثنوى الظالمين ١٥١٣
مثنوى المتكبرين ٢٩، ٣٩، ٧٢، ٤٠
مثنوى للمتكبرين ٣٩، ٦٠

مثنوى للكافرين ٢٩ ٣٩، ٦٨
٢٢
مثنوى لهم ٤١ ٤٧، ٢٤
مثنواكم ٦ ٤٧، ١٢٨
أكرامي مثنوا ١٢ ٢١
أحسن مثنواي ١٢ ٢٣

ثيب

نسات و أبكار ٦٦ ٥

باب الجيم

جَار

لا تَحَارُوا اليوم ٢٣ ٦٥
فَالِه تَحَارُونَ ١٦ ٥٣
إِذَا هُمْ يَحَارُونَ ٢٣ ٦٤

جَبِيب

فِي غِيَابَةِ الْجِبِّ ١٢ ١٠ و ١٥

جَبِت

بِالْجَبْتِ وَالطَّاعُوتِ ٤ ٥١

جَبِر

كُلُّ جَبَّارٍ ١١ ١٤، ٥٩
مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ٤٠ ٣٥
عَلَيْهِمْ جَبَّارٌ ٥٠ ٤٥
الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ ٥٩ ٢٣
جَبَّارًا ١٩ ١٤ و ٢٨، ٣٢
جَبَّارِينَ ٥ ٢٦، ٢٢ ١٣٠

جَبِرِل

عَدُوَّ الْجَبْرِيلِ ٢ ٩٧
و جَبْرِيلَ ٢ ٩٨

جَبَل

جَبَلُ ٢ ١١، ٢٦٠ ٥٩، ٤٣
الْجَبَلِ ٧ ١٤٣ و ١٧١
تَجَلَّى رَبِّهِ لِلْجَبَلِ ٧ ١٤٣
تَحْتُونَ الْجَبَالَ ٧ ٧٤
سِيرَتْ بِهِ الْجِبَالُ ١٣ ٣١
سِيرَتِ الْجِبَالُ ٧٨ ٢٠
مَنْهُ الْجِبَالُ ١٤ ٤٦

مَنْ الْجِبَالِ ١٥ ٦٨، ١٦ و
٢٦ ٣٥، ١٤٩ ٢٦، ٨١
تَلَعَّ الْجِبَالُ ١٧ ٣٧
نَسِرَ الْجِبَالُ ١٨ ٤٧
تَخَرَّ الْجِبَالُ ١٩ ٩٠
عَنِ الْجِبَالِ ٢٠ ١٠٥
دَاوُدَ الْجِبَالِ ٢١ ٧٩

و الْجِبَالِ ٢٢ ١٨، ٣٣ ٦٩، ٧٢
٣٢ ٧٩، ٧٨، ١٤ ٧٣، ١٤
تَرَى الْجِبَالَ ٢٧ ٨٨
سَخَرْنَا الْجِبَالَ ٣٨ ١٨
نَسِيرَ الْجِبَالِ ٥٢ ١٠
بَشَتْ الْجِبَالُ ٥٦ ٥

تَكُونُ الْجِبَالُ ١٠، ٩٧٠ ٥
كَانَتِ الْجِبَالُ ٧٣ ١٤
إِذَا الْجِبَالُ ٧٧ ٣٨١، ٩٠
و إِلَى الْجِبَالِ ٨٨ ١٩
كَالْجِبَالِ ١١ ٤٢
مَنْ جِبَالٍ ٢٤ ٤٣
بِأَجَالٍ ٣٤ ١٠

جِبَالًا كَثِيرًا ٣٦ ٦٢
و الْجِبَلَةِ الْأَوَّلِينَ ٢٦ ١٨٤

جَبِين

و نَهَّ لِلْحَسَنِ ٣٧ ١٠٣

جَبِيه

فَتَكُونُ بِهَا حَاضِمِيمٌ ٩ ٣٥

جَبِي

أَمَّا يَخْبِيَنِ إِلَيْهِ ٢٨ ٥٧
هَوَاجَتِكُمْ ٢٢ ٧٨
اجْتَبَاهُ ١٦ ٢٠، ١٢١
فَاجْتَبَاهُ رَبِّهِ ٦٨ ٥٠
لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ٧ ٢٠٣
هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا ١٩ ٥٨
اجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ ٦ ٨٧
اللَّهُ يَجْتَبِي ٣ ٤٢، ١٧٩
يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ ١٢ ٦
جَفَانَ كَالْجَوَابِ ٣٤ ١٣

جَبْت

اجْتَبَتْ مِنْ فَوْقِ ١٤ ٣٦

جَبْم

دَارَهُمْ جَائِمِينَ ٧ ٧٨ و ٩١،
٢٧ ٢٩
دِيَارَهُمْ جَائِمِينَ ١١ ٦٧ و ٩٤

جَشِي

كُلُّ أُمَةٍ جَائِيَةٍ ٤٥ ٢٨
جَشِيًّا ٦٨ ٧٢

جَحَد

جَحَدُوا ١١ ٢٧، ٥٩ ١٤
يَجْحَدُونَ ٢٩ ٤٧، ٤٩، ٣١ ٢٢
اللَّهُ يَجْحَدُونَ ٦ ١٦، ٣٢ ٧١
٤٠ ٦٣
بِأَيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ٧ ٤١، ٥١ ١٥
و ٢٨
يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ ٤٦ ٣٦

جَحِم

أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ٢ ١١٩، ٥
١٠ و ٨٦، ٩ ٢٢، ١١٣ ٥١
٥٧ ١٩

بُرْزَتِ الْجَحِيمِ ٢٦ ٧٩، ٩١ ٣٦
صِرَاطُ الْجَحِيمِ ٣٧ ٢٣
سَوَاءُ الْجَحِيمِ ٣٧ ٤٤، ٤٤ ٤٧
أَصْلُ الْجَحِيمِ ٣٧ ٦٤
إِلَى الْجَحِيمِ ٣٧ ٦٨
فِي الْجَحِيمِ ٣٧ ٩٧
صَالِ الْجَحِيمِ ٣٧ ١٦٣
عَذَابُ الْجَحِيمِ ٤٠ ٧، ٤٤ ٥٦،
١٨ ٥٢

ثُمَّ الْجَحِيمِ صَلَوَهُ ٦٩ ٣١
الْجَحِيمِ هِيَ الْمَأْوَى ٧٩ ٣٩
الْجَحِيمِ شُعْرَتْ ٨١ ١٢
لِصَالُو الْجَحِيمِ ٨٣ ١٦
لِتُرَوُّهُ الْجَحِيمِ ١٠٢ ٦
جَحِيمِ ٥٦ ٨٢، ٩٤ ١٤
أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ٧٣ ١٢

جَدَث

الْأَجْدَاثُ ٣٦ ٥٤، ٥١ ٧٠، ٥٤
٤٣

جَدَد

تَعَالَى جَدُّ ٧٢ ٣
خَلَقَ جَدِيدًا ١٣ ٣٢، ٥٠، ١٠
١٥ ٥٠، ٧٣٤
بَخَلَقَ جَدِيدًا ١٤ ٣٥، ١٩ ١٦
خَلَقًا جَدِيدًا ١٧ ٤٩ و ٩٨
جُدِّدْ يَفْسَ ٣٥ ٢٧

جَدَر

و أَجْدَرُ أَلَا يَعْلَمُونَ ٩٧
و أَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ ١٨ ٨٢
جِدَارًا يُرِيدُ ١٨ ٧٧
مَنْ وَرَاءَ جُدُرٍ ٥٩ ١٤

جَدَل

جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ ٤ ١٠٩

جاد ثلثاً فأكثر جدالنا ١١ ٣٢

جادوا بالباطل ٤٠ ٥

و إن جادوا لك ٢٢ ٦٨

تجادل عن ١٦، ١٧، ١١

تجادلك في زوجها ١ ٥٨

ولا تجادلوا أهل الكتاب ٢٩

٤٦

أتجادلونني في أسماء ٧١ ٧

يجادل الله ٩ ٤ ١٠

يجادل الذين ١٨ ٥٦

يجادل في الله ٢٢ ٣ و ٨ ٣١

٢٠

يجادل في آيات ٤٠ ٤

يجادلنا في قوم ١١ ٧٤

إلى أوليائهم ليجادلوكم ٦ ١٢١

يجادلون ١٣ ١٢، ٤٠ ٣٥ و

٥٦ و ٤٢، ٦٩ ٣٥

يجادلونك ٦ ٢٨، ٢٥

جادلهم بالتي هي ١٦ ١٢٥

جدلاً ١٨ ٥٤، ٤٣ ٥٨

ولا جدال ٢ ١٩٧

فأكثر جدالنا ١١ ٣٢

جدد

عطاء غير مجدود ١١ ١٠٨

فجعلهم جداداً ٢١ ٥٨

جدع

إلى جدع النخلة ١٩ ٢٣

بجدع النخلة ١٩ ٢٥

في جدوع النخل ٢٠ ٧١

جدو

جدوة من النار ٢٨ ٢٩

جر

جرحتهم بالنهار ٦ ٦٠

اجتروا السيئات ٤٥ ٢١

الجروح قصاص ٥٥ ٤٥

من الجوارح مكليين ٥ ٤٥

جرد

الطوفان والجراد ٧ ١٣٣

كانهم جراد منتشر ٥٤ ٧

جور

يجزه إليه ٧ ١٥٠

جرز

الأرض الجرز ٣٢ ٢٧

صعيداً جزأ ١٨ ٨

جرع

يَجْرَعُهُ ولا يكاد ١٤ ١٧

جرف

على شفا خرب ٩ ١٠٩

جرم

لا يخرقكم ٢٥ و ٨ ١١ ٨٩

عما أجرنا ٣٤ ٢٥

الذين أجرموا ١٢٤، ٤٧٣٠،

٢٩٨٣

برى مما تجرمون ١١ ٣٥

فعلي إجرامي ١١ ٣٥

يود المجرم ٧٠ ١١

يات ربه مجرم ٢٠ ٧٤

ولو كره المجرمون ٨ ١٠٨

٨٢

لا يفلح المجرمون ١٠ ١٧١

يستعجل منه المجرمون ١٠ ٥٠

و رأى المجرمون ١٨ ٥٣

إلا المجرمون ٢٦ ٩٩

ذنوبهم المجرمون ٢٨ ٧٨

يبلس المجرمون ٣٠ ١٢٣

يقسم المجرمون ٣٠ ٥٥

إذ المجرمون ناكسو ٣٢ ١٢٣

أيها المجرمون ٣٦ ٥٩

يعرف المجرمون ١٥٥ ٤١

يكذب بها المجرمون ٥٥ ٤٣

٤٤، ٢٢، ٧٧ ٤٦

سبل المجرمين ٦ ٥٥

القوم المجرمين ٦ ١٤٧، ١٠

١٢، ١١٠، ٤٦، ٢٥

نجزي المجرمين ٧ ٤٠

عاقبة المجرمين ٧ ٢٧، ٨٤ ٦٩

ترى المجرمين ١٤ ٤٩، ١٨ ٤٩

قلوب المجرمين ١٥ ١٢، ٢٦

٢٠٠

نسوق المجرمين ١٩ ٨٦

نحشر المجرمين ٢٠ ١٠٢

من المجرمين ٢٥ ٣٢، ٣١ ٢٢

إن المجرمين ٤٣ ١٧٤، ٥٤ ٤٧

يتساءلون عن المجرمين ٧٤ ٤١

كالـمجرمين ٦٨ ٣٥

بالمجرمين ٣٧ ١٨، ٧٧، ٢٤ ١٨

للمجرمين ٢٥ ٢٨، ٢٢ ١٧

كانوا مجرمين ٩ ١١، ٦٦ ١١

٤٤، ٤٤ ٣٧

قوماً مجرمين ٧ ١٢٣، ١٠، ٧٥

٤٥ ٣١

قوم مجرمين ١٥ ٥٨، ٥١ ٣٢

تنولوا مجرمين ١١ ٥٢

كنتم مجرمين ٤ ٣٢، ٣٤

أكابر مجرمها ٦ ١٢٣

لا جرم ١١، ٢٢، ١٦، ٢٣ ٦٢

و ٩، ١٠، ٤٣ ٤٣

جري

جزيين بهم بريح ١٠ ٢٢

تجري من تحتها ٢ ٢٥ و ٢٦،

١٥٣ و ١٣٦ و ١٩٥ و ١٩٨،

١٣٤ و ٥٧ و ١٢٢، ٥١ ١٢

٨٥ و ١١٩، ٧٢ ٨٩ و

١٠٠ ١٣١، ٢٥ ١٤، ٢٣ ١٦

٢٣، ٢٠، ٧٦ ٢٢، ١٤ ٢٣

٢٥ ٢٩، ٥٨ ٣٩، ٤٧، ٢٠

١٢، ٤٨، ٥ و ١٧، ٥٨ ١٢، ٥٧

٢٢، ٦١، ١٢، ٦٤، ٩ ٦٥، ١١

٨٦٦، ١٨٥، ١١ ٩٨

تجري من تحتهم ٦٦، ٤٣ ٧

٩١٠، ١٨ ٣١

تجري في البحر ٢ ١٦٤، ٢٢

٦٥، ٣١ ٣١

تجري بهم ١١ ٤٢

تجري بأمره ٢١ ٣٦، ٨١ ٣٦

تجري لـسقر ٣٦ ٢٨

تجري من تحتي ٤٣ ٥١

تجري بأعيننا ٥٤ ١٤

لتجري ١٤ ٣٢، ٤٦ ٤٥

١٢

عينان تجريان ٥٥ ٥٠

كل يجري ١٣، ٣١ ٢٥، ٢٩

٣٩، ١٢ ٥

عين جارية ٨٨ ١٢

حملناكم في الجارية ٦٩ ١١

فالجاريات يسراً ١ ٣٥

الجوار ٢، ٣٢ ٥٥، ٢٤ ٨١

١٦

معجراها ومرساها ١١ ٤١

جزأ

جزء مقسوم ١٥ ٤٤

جزءاً ٢، ٢٦، ٤٣ ١٥

جزع

أجزعنا أم صبرنا ١٤ ٢١

مسه الشر جزوعاً ٧٠ ٢٠

جزي

جعل في السماء ٦١٢٥
جعل الأرض قراراً وجعل ٢٧
٦١
جعل لها رواسي وجعل ٦١٢٧
جعل أهلها ٤٢٨
جعل فتنة الناس ١٠ ٢٩
جعل بينكم مودة ٢١ ٣٠
جعل من بعد ضعف ٥٤ ٣٠
ثم جعل ٥٤ ٣٠
جعل نسله ٨ ٣٢
جعل أزواجكم ٤ ٣٣
جعل أديعائكم ٤ ٣٣
جعل على بصره ٢٣ ٤٥
جعل الذين كفروا ٢٦ ٤٨
جعل مع الله ٢٦ ٥٠
جعل القمر فيهن نوراً وجعل
١٦٧١
أجعل الآلهة ٥ ٣٨
لجعل الناس ١١٨ ١١
فجعل ٤٨ ٧٥ ٢٧
جعل له شركاء ١٩٠ ٧
جعل له مالا ١٢ ٧٤
جعلتم الله عليكم ٩١ ١٦
أجعلتم سقاية ١٩ ٩
فجعلتم منه حراماً ٥٩ ١٠
جعلته كالرميم ٤٢ ٥١
جعلكم ملوكاً ٢٠ ٥
جعلكم خلافتاً ٣٥ ١٦٥ ٦
٣٩
جعلكم خلفاء ٧٤ ٦٩ ٧
جعلكم أزواجاً ١١ ٣٥
جعلكم مستخلفين ٧ ٥٧
لجعلكم أمة ٩٣ ١٦ ٤٨ ٥
جعلنا البيت ١٢٥ ٢
جعلنا القيلة ١٤٣ ٢
جعلنا موالي ٢٣ ٤
جعلنا لكم ١٥ ١٠ ٧ ٩١
٢٠
جعلنا على قلوبهم ١٧ ٤٦ ١٨
٥٧

جسد
عجلاً جسداً ٨٨ ٢٠ ١٤٨٧
جسداً ٢٤ ٣٨ ٨٢١
جسس
ولا تجسسوا ١٢ ٤٩
جسم
في العلم والجسم ٢٤٧ ٢
تعبك أجسامهم ٤ ٦٣
جعل
جعل لكم ١٠ ٩٧ ٦ ٢٢ ٢
٦٧ ١٦ ٧٢ و ٧٨ و ٨٠ و
٨١ ٢٠ ٥٣ ٢٥ ٤٧ ٢٨ ٧٣
٩ ٣٢ ٣٦ ٨٠ ٤٠ ٦١ و ٦٤
و ٧٩ ٤٢ ١١ ٤٣ ١٠ ١٢
١٥ ٦٧ ١٠ ١٥ ١٩
جعل الله ٥ ٩٠ ٥ ٩٧ و
١٠ ٢ ٢٨ ٧١ و ٣٣ ٧٢ ٤
٣ ٦٥
جعل له أنبأداً ٨ ٣٩
جعل فيكم ٢٠ ٥
جعل منهم ٦٠ ٥
جعل الظلمات ١ ٦
جعل الليل ٦٢ ٢٥ ٩٦ ٦
جعل النهار ٤٧ ٢٥
جعل منها ٦ ٣٩ ١٨٩ ٧
جعل كلمة ٤٠ ٩
جعل الشمس ٥ ١٠
جعل السقاية ٧٠ ١٢
جعل فيها ٤١ ٦١ ٢٥ ٣ ١٣
١٠
جعل لهم ٩٩ ١٧
جعل ربك ٢٤ ١٩
جعل عليكم ٧٨ ٢٢
جعل لك ١٠ ٢٥
جعل بينهما ٥٣ ٢٥

سواء ينجزيه ١٢٣ ٤
فلا ينجزي ٨٤ ٢٨ ١٦٠ ٦ ٤٠ ٤٠
ينجزاه الجزاء ٤١ ٥٣
ينجزون ٣٤ ٧٥ ٢٥ ١٤٧ ٧
٢٣
سينجزون ١٨٠ ٧ ١٢٠ ٦
وهل تنجزى إلا ١٧ ٣٤
جزاء من يفعل ٨٥ ٢
جزاء الكافرين ٢٦ ٩ ١٩١ ٢
جزاء الظالمين ١٧ ٥٩ ٢٩ ٥
جزاء الذين ٣٣ ٥
جزاء بما ٩ ٨٢ ٩ ٩٥
١٧ ٣٢ ٤١ ٢٨ ٤٦ ١٤ ٥٦
٢٤
جزاء المحسنين ٣٤ ٣٩ ٨٥ ٥
جزاء سيئة ٤٠ ٤٢ ٢٧ ١٠
جزاء من ٧٨ ٧٦ ٢٠ ٢٥ ١٢
٣٦
جزاء موفراً ٦٣ ١٧
جزاء الحسنى ٨٨ ١٨
جزاء ومسيراً ١٥ ٢٥
جزاء الضعف ٣٧ ٣٤
جزاء أعداء ٢٨ ٤١
جزاء لمن كان ١٤ ٥٤
جزاء الإحسان ٦٠ ٥٥
جزاء ولا شكوراً ٩ ٧٦
كان لكم جزاء ٢٢ ٧٦
جزاء وفقاً ٢٦ ٧٨
فجزاء مثل ٩٥ ٥
الجزاء الأوفى ٤١ ٥٣
جهنم جزاؤكم ٦٣ ١٧
جزاؤه ٧٥ و ٧٤
فجزاؤه جهنم ٩٣ ٤
أولئك جزاؤهم ١٣٦ و ٨٧ ٣
ذلك جزاؤهم ١٨ ٩٨ ١٧
١٠ ٦
جزاؤهم عند ربهم ٨ ٩٨
يعطوا الجزية ٢٩ ٩

جزاهم بما صبروا ١٢ ٧٦
جزئهم اليوم بما ١١١ ٢٣
جزئناهم ١٧ ٣٤ ١٤٦٦
لا تجزي نفس ١٢٣ و ٤٨٢
نجزي المحسنين ١٢ ٨٤ ٦
١١٠ ٢٢ ٢٨ ١٤ ٣٧ ٨٠ و ١٠٥
٤٤ ٧٧ ١٢١ و ١٢١ و ١١٠
نجزي المجرمين ٤٠ ٧
نجزي الظالمين ٧٥ ١٢ ٤١٧
٢٩ ٢١
نجزي المفترين ١٥ ٢٧
نجزي القوم ٢٥ ٤٦ ١٣ ١٠
نجزي من أسرف ١٢٧ ٢٠
نجزي كل كفور ٣٦ ٣٥
نجزي من شكر ٣٥ ٥٤
سنجزي ١٥٧ ٦ ١٤٥ ٣
ولنجزي الذين صبروا ٩٦ ١٦
ولنجزيهم ٤١ ٧٢ ٢٩ ٩٧ ١٦
٢٧
نجزيه جهنم ٢٩ ٢١
يجزي المتصدقين ٨٨ ١٢
يجزي الله ٣١ ١٦
لا يجزي والد ٢٣ ٣١
سينجزى ١٤٤ ٣
ليجزى الدين ٤٥ ٣٠ ٤٠ ٤٥ ٣٠
٤٣ ٤٣ ٣١
ليجزى الله ٢٤ ٣٣ ٥١ ١٤
ليجزى قوماً ١٤ ٤٥
يدعوك ليجزيك ٢٥ ٢٨
يجزيهم أجرهم ٣٥ ٣٩
ليجزىهم الله ٢٨ ٢٤ ١٢١ ٩
سينجزىهم ١٣٩ و ١٢٨ ٦
تجزى ١٩ ٩٢ ١٧ ٤٠
لتنجزى كل نفس ٤٥ ١٥ ٢٠
٢٢
اليوم تنجزون ٢٨ ٤٥ ٩٣ ٦
فاليوم تنجزون ٢٠ ٤٦
هل تنجزون ٩٠ ٢٧ ٥٢ ١٠
تنجزون إلا ٣٩ ٣٧ ٥٤ ٣٦ ٥٤
إنما تنجزون ٧ ٦٦ ١٦ ٥٢

الم نجعل ٧٧ ٢٥ ٧٨ ٩٠ ٦	و جعلني من ٢٦ ٢١ ٣٦ ٢٧	جعلنا من بين ٣٦ ٩	جعلنا قلوبهم ١٣ ٥
٨	و جعلني نبياً و جعلني ١٩ ٣٠ و	جعلنا ذريته ٣٧ ٧٧	جعلنا منكم شرعة ٥ ٤٨
فنجعل لعة ٣ ٦١	٣١	جعلنا اصحاب ٧٤ ٣١	جعلنا الأنهار ٦ ٦
أفنجعل ٦٨ ٣٥	و ما جعله الله ٣ ١٢٦ ٨٠ ١٠	جعلنا عدتهم ٧٤ ٣١	جعلنا على قلوبهم ٦ ٢٥
و لنجعلك آية ٢ ٢٥٩	جعله دكاً ٧ ١٤٣	جعلنا نومكم ٧٨ ٩	جعلنا لكل نبي ٦ ١١٢
و لنجعله آية ١٩ ٢١	جعله ناراً ١٨ ٩٦	جعلنا الليل لباساً و جعلنا ٧٨ ١٠	جعلنا له ٦ ١٢٢ ١٧ ١٨
نجعلها للذين ٢٨ ٨٣	جعله دكاً ١٨ ٩٨	و ١١	جعلنا الشياطين ٧ ٢٧
لنجعلها لكم ٦٩ ١٢	فجعلته ٢٥ ٥٨٧ ٠ ٦٨ ٠ ٥٨٧	و جعلنا سراجاً ٧٨ ١٣	جعلنا عاليها ١١ ٨٢
نجعلها تحت ٤١ ٢٩	لجعلها ساكناً ٢٥ ٤٥	فجعلنا عليها ١٥ ٧٤	جعلنا لهم ١٣ ٢٨ ١٩ ٥٠ ٤٦
نجعلهم ٢٨ ٤٥٥ ٢١	جعلها ١٢ ٤٣ ٢٨	لجعلنا ٤٣ ٣٣ ٦٠	٢٦
ألا يجعل لهم ٣ ١٧٦	لجعلهم أمة واحدة ٤٢ ٨	أجعلنا من دون ٤٣ ٤٥	جعلنا في ٦ ١٢٣ ١٥ ١٦ ٢١
يجعل الله ٤ ١٥ ١٩ ١٤١	فجعلهم ٢١ ٥٨٢ ١٠٥ ٥	جعلناك ٦ ١٠٧ ٣٨ ٢٦ ٤٥	٢١ ٢٩ ٢٧ ٣٦ ٥٧ ٢٦ و
٤٠ ٢٤ ١٢٥ ٦	جعلوا لله ٦ ١٠٠ ١٣ ١٢٦	١٨	٢٧
حيث يجعل ٦ ١٢٤	١٦ ٣٣ ١٤ ٣٠	و جعلناكم ١٧ ٦ ٤٩ ١٣	جعلنا جهنم ١٧ ٨
يجعل صدره ٦ ١٢٥	جعلوا القرآن ١٥ ٩١	جعلناكم ٢ ١٤٣ ١٠ ١٤	جعلنا الليل ١٧ ١٢ ٢٧ ٨٦
يجعل لكم ٨ ٢٩ ٥٧ ٢٨ ٧١	جعلوا آفة ٢٧ ٣٤	و لو جعلناه ملكاً لنجعلناه ٦ ٩	جعلنا آية النهار ١٧ ١٢
١٢	جعلوا بينه و بين الجنة ٣٧ ١٥٨	و جعلناه ١٧ ٢ ٣٢ ٢٣ ٤٣	جعلنا لوليت ١٧ ٣٣
يجعل الخبيث ٨ ٣٧	جعلوا له من ٤٣ ١٥	٥٩	جعلنا بينك ١٧ ٤٥
يجعل الرجس ١٠ ١٠٠	جعلوا الملائكة ٤٣ ١٩	الذي جعلناه ٢٢ ٢٥	جعلنا الرؤيا ١٧ ٦٠
يجعل له ١٨ ١ ٦٥ ٤ ٧٢	جعلوا أصابعهم ٧٧ ٧	ثم جعلناه ٢٣ ١٢	جعلنا ما على ١٨ ٧
٢٥	أجعل بينكم ١٨ ٩٥	جعلناه قرآناً ٤١ ٤٣ ٤٤ ٣	جعلنا لأحدنا ١٨ ٣٢
يجعل لك قصوراً ٢٥ ١٠	لأجعلناك من ٢٦ ٢٩	جعلناه نوراً ٤٢ ٥٢	جعلنا بينها ١٨ ٣٢
يجعل من يشاء ٤٢ ٥٠	لا تجعل ١٧ ٢٢ ٢٩ ٣٩	جعلناه أجاجاً ٥٦ ٧٠	جعلنا بينهم ١٨ ٥٢ ٣٤ ١٨
يجعل بينكم و بين ٦٠ ٧	١٠ ٥٩	لجعلناه خطأً ٥٦ ٦٥	جعلنا لمهلكهم ١٨ ٥٩
يجعل الولدان ٧٣ ١٧	على أن تجعل ١٨ ٩٤	فجعلناه ٢٥ ٢٣ ٧٦ ٢ ٧٧	جعلنا نبياً ١٩ ٤٩
يجعل كيدهم ١٠٥ ٢	أتجعل فيها ٢ ٣٠	٢١	جعلنا من الماء ٢١ ٣٠
سيجعل ١٩ ٩٦ ٦٥ ٧	لا تجعلنا ٧ ٤٧٧ ١٠ ٨٥ ٦٠ ٥	و جعلناها و ابنها ٢١ ٩١	جعلنا فيها ٢١ ٣١ ٣٦ ٣٤
ليجعل ٣ ١٥٦ ٢٢ ٥٣	لا تجعلني ٧ ١٥٠ ٢٣ ٩٤	البدن جعلناها ٢٢ ٣٦	٢٧ ٧٧
و يجعلكم خلفاء ٢٧ ٦٢	لا تجعلوا الله ٢ ٢٢ ٢٢٤	جعلناها آية ٢٩ ١٥	جعلنا السماء ٢١ ٣٢
و لم يجعلني جباراً ١٩ ٣٢	لا تجعلوا دعاء ٢٤ ٦٣	جعلناها فنة ٣٧ ٦٣	جعلنا البشر ٢١ ٣٤
ثم يجعله ٢٤ ٤٣ ٣٩ ٢١	لا تجعلوا مع الله ٥١ ٥١	جعلناها تذكرة ٥٦ ٧٣	جعلنا صالحين ٢١ ٧٢
يجعله ٣٩ ٤٨ ٣٠	أن تجعلوا لله ٤ ١٤٤	جعلناها رجوماً ٦٧ ٥	جعلنا منسكاً ٢٢ ٣٤ ٦٧
فيجعله في جهنم ٨ ٣٧	و تجعلون ٤١ ٩٤ ٥٦ ٨٢	فجعلناها ٢ ٦٦ ١٠ ٢٤	جعلنا ابن مريم ٢٣ ٥٠
يجعلون لله ١٦ ٥٧ ٦٢	تجعلونه قراطيس ٦ ٩١	و ما جعلناهم ٢١ ٨	جعلنا بعضهم ٢٥ ٢٠
سجعلون ١٩ ١٥ ٩٦ ١٦	تجعل لكم موعداً ١٨ ٤٨	و جعلناهم ١٠ ٧٣ ٢١ ٧٣	جعلنا لكل نبي ٢٥ ٣١
٥٦	فهل نجعل ١٨ ٩٤	٢٣ ٤٤ ٢٥ ٣٧ ٢٨ ٤١	جعلنا معه أخاه ٢٥ ٣٥
يجعلوه في غيبة ١٢ ١٥	لم نجعل ١٨ ٩٠ ١٩ ٧	حتى جعلناهم ٢١ ١٥	جعلنا الشمس ٢٥ ٤٥
اجعل هذا ٢٦ ١٢٦ ١٤ ٣٥	و نجعل لكما سلطاناً ٢٨ ٢٥	فجعلناهم ٢١ ٧٠ ٢٣ ٤١	جعلنا حرماً ٢٩ ٦٧
اجعل على كل ٢ ٢٦٠	و نجعل له أنفاداً ٣٤ ٢٣	٣٤ ١٩٣ ٣٧ ٤٣ ٥٦	جعلنا منهم أئمة ٢٢ ٢٤
اجعل لي ٣ ٤١ ١٧ ٨٠ ١٩	أم نجعل ٣٨ ٢٨	فجعلناهم أبكاراً ٥٦ ٣٦	جعلنا الأغلال ٣٤ ٢٣

١٠، ٢٩، ٢٦، ٨٤

اجعل لنا ٧٥، ١٢٨

فاجعل ٢٠، ٥٨ ٢٨

٢٨

واجعلنا ٢٨، ٧٥

اجعلني ١٢، ٥٥، ٤٠، ٢٦

٨٥

واجعله رب رضى ١٩، ٦١

اجعلوا ١٠، ٨٧، ٦٢

جعل السبت ١٦، ١٢٤

جاءك ٢، ٣٠، ٥٥، ١٣٥

إني جاعلت ٢٤، ١٢٤

لجاعلون ما عليها ١٨

جاعلوه من المرسلين ٢٨، ٧

جفأ

فيذهب خفاء ١٣، ١٧

جفن

جفان كالجواب ٣٤، ١٣

جفو

تجافى جنوبهم ٢٢، ١٦

جلب

أجلب عليهم بخلك ١٧، ٦٤

من جلابيين ٣٣، ٥٩

جلبت

قتل داود جالوت ٢، ٢٥

برزوا لجالوت ٢، ٢٥

بجالوت وجنوده ٢، ٢٤

جلد

فاجلدوا كل واحد ٢٤، ٢

فاجلدوهم ثمانين جلدة ٤٢، ٤

مئة جلدة ٢٢، ٤

في بطونهم والجلود ٢٢، ٢٠

جلود ١٦، ٨٠، ٣٩، ٢٣

نضجت جلودهم بدلائم

جلودا ٤١، ٥٦

جلودهم ٤١، ٢٣، ٢٠

لجلودهم ٤١، ٢١

ولا جلودكم ٤١، ٢٢

جلس

تفسحوا في المجالس ٥٨، ١١

جلل

الجلال والإكرام ٥٥، ٢٧ و ٧٨

جلو

و النهار إذا جلاها ٩١، ٣

لا يجلبها الوقتها ٧، ١٨٧

تجلى ١٤٣٧، ٢٩٢

كتب الله عليهم الجلاء ٥٩، ٣

جمع

و هم يجمعون ٥٧٩

جمد

تحسبها جمدة ٢٧، ٨٨

جمع

جمع ١٨٧٠، ٢١٠٤

فجمع كيد ٢٠، ٦٠

جمعناكم والأولين ٧٧، ٢٨

جمعناهم يوم ٣، ٢٥

فجمعناهم جمعا ١٨، ٩٩

لجمعهم على الهدى ٦، ٣٥

الناس قد جمعواكم ٣٣، ١٧

تجمعوا بين الأختين ٤، ٢٣

أذن تجمع ٧٥، ٣

يجمع ٥، ١٠٩، ٣٤، ٢٦، ٤٢

١٥

يجمعكم ٤٥، ٢٦، ٩٦

ليجمعنكم إلى ٤٧، ١٢، ٨٧

يجمعون ٣، ١٥٧، ١٠، ٥٨، ٤٣

٢٢

و جمع الشمس ٧٥، ٩

فجمع الحرة ٢٦، ٢٨

أجفوا ١٢، ١٥ و ١٠٢

فأجمعوا ١٠، ١٧، ٢٠، ٦٤

اجتمعت الإنس ١٧، ٨٨

ولو اجتمعوا ٢٢، ٧٣

الجمع ٤٥٥٤، ٧٤، ٩٦

جمعا ١٨، ٩٩، ٢٨، ٧٨، ١٠٠، ٥١

ما أغنى عنكم جمعكم ٧، ٤٨

علينا جمعه ٧٥، ١٧

و هو على جمعهم ٤٢، ٢٩

التقى الجمعان ٣، ١٥٥ و ١٦٦، ٤١٨

تراءى الجمعان ٢٦، ٦١

جامع ٩٣، ٤٠، ٤١، ٢٤، ٦٢

تجتمع ١٨، ٦٠ و ٦١

يوم مجموع له ١١، ١٠

لمجموعون إلى ميقات ٥٦، ٥٠

هل أنتم مجتمعون ٢٦، ٣٩

جميع ٥٤، ٥٣، ٥٤، ٤٤

إنما لجمع ٢٦، ٥٦

الأرض جمعا ٢، ٢٩، ٥، ١٧ و

٣٦، ٣٨، ١٣، ١٨، ١٤، ٣٩

٤٧، ٦٧، ٤٥، ١٣، ٧٤

منها جمعا ٢، ٢٨، ٢٠، ١٢٣

الله جمعا ٢، ١٤٨، ٣٣، ١٠٠، ٢٤

٣١، ٦٥، ١٨ و

له جمعا ٢، ١٦٥، ٤، ١٣٩، ١٠

٦٥، ١١٤، ٢١

انفروا جمعا ٤، ٧١

جهنم جمعا ٤، ١٤٠

إليه جمعا ٤، ١٧٢

الناس جمعا ٥، ٣٢، ١٣، ٣١

مرجعكم جمعا ٥، ٤٨ و ١٠٥، ٤١٠

٤١٠

نحشرهم جمعا ٦، ٢٢، ١٠، ٢٨

يحشرهم جمعا ٦، ١٢٨، ٣٤

٤٠

فيها جمعا ٧، ٢٨

إليكم جمعا ٧، ١٥٨

فيركم جمعا ٨، ٣٧

كلهم جمعا ١٠، ٩٩

فكيدوني جمعا ١١، ٥٥

بهم جمعا ١٢، ٨٣

الأمر جمعا ١٣، ٣١

معه جمعا ١٧، ١٠٣

تأكلوا جمعا ٢٤، ٦١

العزة جمعا ٣٥، ١٠

الشفاعة جمعا ٣٩، ٤٤

الذنوب جمعا ٣٩، ٥٣

لا يقاتلونكم جمعا ٥٩، ١٤

تحسبهم جمعا ٥٩، ١٤

أجمعون ١٥، ٢٦، ٣٠، ٩٥، ٣٨

٧٣

الناس أجمعين ٢، ١٦١، ٨٧

١١، ١١٩، ٣٣، ١٣

لهذاكم أجمعين ٦، ١٤٩

منكم أجمعين ٧، ١٨٧

لأصليكم أجمعين ٧، ١٢٤

بأهلكم أجمعين ١٢، ٩٣

لأغوينهم أجمعين ١٥، ٣٨

٨٢

لموعدهم أجمعين ١٥، ٤٢

لمنحورهم أجمعين ١٥، ٥٩

لئسألهم أجمعين ١٥، ٩٢

لهذاكم أجمعين ١٦، ٩١

لأصليكم أجمعين ٢٦، ٤٩

و من معه أجمعين ٢٦، ٦٥

و أهله أجمعين ٢٦، ١٧٠، ٣٧

١٣٤

و قومهم أجمعين ٢٧، ٥١

منهم أجمعين ٣٨، ٨٥

فأغر قناعهم أجمعين ٢١ ٧٧،
٥٥ ٤٣
ميقانهم أجمعين ٤٤ ٤٠
من يوم الجمعة ٩ ٦٢

جمل

لكم فيها جمال ١٦ ٦
فصر جميل ١٢ ١٨ و ٨٣
الصفح الجميل ١٥ ٨٥
سراحا جميلا ٣٣ ٢٨ و ٤٩
جميلا ٥ ٧٠ و ٧٣ ١٠
جمالة صفر ٧٧ ٢٣
حتى بلغ الجميل ٧ ٤٠
القرآن جملة واحدة ٢٥ ٢٢

جسم

حيا جسا ٨٩ ٢٠

جنب

اجنبي وبني ١٤ ٢٥
نجنيتها الأتقى ٩٢ ١٧
و نجنيتها الأتقى ٨٧ ١١
اجتنبوا الطاغوت ٣٩ ١٧
إن تجتنبوا كياتر ٤ ٣١
يجتنبون كياتر ٤٢ ٥٣، ٣٧ ٢٢
اجتنبوا ١٦ ٢٢، ٣٦ ٢٠، ٤٩ ١٢

فاجتنبوا الرجس ٢٢ ٣٠
فاجتنبوه ٥ ٩٠

الصاحب بالجنب ٤ ٣٦

في جنب الله ٣٩ ٥٦

دعانا لجنبه ١٠ ١٢

و على جنوبكم ٤ ١٠٣

و جبت جنوبها ٢٢ ٣٦

جنوبهم ٣ ٩٠، ١٩١ ٣٢، ٣٥ ١٦

الجار الجنب ٤ ٣٦

عن جنب و هم ٢٨ ١١

جنباً ٤٢ ٦٥

جانب اليز ١٧ ٦٨
جانب الطور ١٩ ٥٢، ٢٠ ٨٠
٢٨ ٢٩
من كل جانب ٣٧ ٨
بجانب ٢٨ ٤٤ و ٤٦
نأى بجانبه ١٧ ٨٣، ٤١ ٥١

جنح

جنحوا للسلم فاجنح لها ٨ ٦١
جناح الذل ١٧ ٢٤
واخفض جناحك ١٥ ٨٨ ٢٦
٢١٥
جناحك ٢٠، ٢٢ ٢٨ ٢٢
بطير بجناحيه ٦ ٢٨
أولي أجنحة ٣٥ ١٣

فلا جناح ٢ ١٥٨ و ٢٢٩ و
٢٣٠، ٢٣٣ و ٢٣٤ و ٢٤٠،
٤ ٢٣ و ١٢٨، ٣٣ ٥١
عليكم جناح ٢ ١٩٨ و ٢٨٢،
٤ ١٠١، ٢٤ ٢٩ و ٣٣، ٦١ ٥
لأجناح ٢ ٢٣٥ و ٢٣٦، ٤ ٢٤
و ١٠٢، ٣٣، ٥٥ ٦٠ ١٠
جناح فيما طعموا ٩٣
ولا عليهم جناح ٢٤ ٥٨
عليهم جناح ٢٤ ٦٠

جند

من جند من السماء ٣٦ ٢٨
و هم لهم جند ٣٦ ٧٥
جند ما هنالك ٣٨ ١١
إنهم جند مفرقون ٤٤ ٢٤
جند لكم ينصركم ٦٧ ٢٠
و أضعف جندا ١٩ ٧٥
جندنا لهم الغالوبون ٣٧ ١٧٣
لله جند السنوات ٤٨ ٤ و ٧
جنود ٢٦ ٩٣، ٩٥ ٣١ ٧٤
و جنودا ٣٣ ٩
بجنود ٩ ٢٧، ٤٠ ٣٧

حديث الجنود ٨٥ ١٧
طلوت بالجنود ٢ ٢٤٩
جاءكم جنود ٣٣ ٩
أنزل جنودا ٩ ٢٦
جنوده ٢ ٢٤٩ و ٢٥٠، ١٠
٩٠، ٢٧ ١٧ و ١٨، ٢٨ ٢٩ و
٤٠، ٥١ ٤٠

فرعون بجنوده ٢٠ ٧٨
و جنودهما ٢٨ ٦ و ٨

جنف

من موص جنفا ٢ ١٨٢
غير متجانف لإنم ٥ ٣

جنن

جنن عليه الليل ٦ ٧٦
الجان ١٥ ٢٧، ٥٥ ١٥
كانها جان ٢٧ ٢٨، ١٠ ٣١
ولا جان ٥٥ ٢٩، ٥٦ و ٧٤
شركاء الجن ٦ ١٠٠
والإنس والجن ٦ ١١٢، ١٧
٨٨ ٥ ٧٢
مفسر الجن ٦ ١٢٨ و ١٣٠،
٥٥ ٢٣

الجن والانس ٧ ٢٨ و ١٧٩،
٢٧ ١٧، ٤١ ٢٥ و ٢٩، ٤٦
١٨، ٥١ ٥٦

من الجن ١٨ ٢٧، ٥٠ ٣٤، ٣٩

٤٦، ٢٩ ٦ و ١٧٢ ١٠

تبيئت الجن ٣٤ ١٤

يعدون الجن ٣٤ ٤١

من جنه ٧ ١٨٤، ٣٤ ٤٦

به جنه ٢٣ ٢٥ و ٧٠، ٣٤ ٨

من الجنه ١١ ١١٩، ٣٢ ١٣

١١٤ ٦

و بين الجنه ٣٧ ١٥٨

علمت الجنه ٣٧ ١٥٨

لشاعر مجنون ٣٧ ٣٦

معلم مجنون ٤٤ ١٤

ساحر أو مجنون ٥١ ٢٩ و ٥٢
ولا مجنون ٥٢ ٢٩
مجنون و ازدرج ٥٤ ٩
لمجنون ١٥ ٢٦، ٢٧ ٦٨، ٥١

بمجنون ٢٨ ١٢، ٨١ ٢٢
و زوجك الجنه ٢ ٢٥، ٧٠ ١٩
أصحاب الجنه ٢ ٧٨، ٤٢ و
٤٤ و ٤٦ و ١٠، ٥٠ ١١، ٢٦
٢٥، ٢٤ ٣٦، ٥٥ ٤٦، ٢٣

و ١٦، ٢٠ ٦٨، ١٧

يدخل الجنه ٢ ١١١

تدخلوا الجنه ٢ ٢١٤، ٣٠ ١٤٢

إلى الجنه ٢ ٢٢١، ٣٩ ٧٣

أدخل الجنه ٣ ١٨٥

ادخل الجنه ٣٦ ٢٦

يدخلون الجنه ٤ ١٢٤، ٧٠ ٤٠

١٩ ٤٠، ٦٠ ٤٠

عليه الجنه ٥ ٧٢

ورق الجنه ٧ ٢٢

من الجنه ٧ ٢٧، ٢٠ ٢٩، ١١٧

٥٨، ٣٩ ٧٤

تلکم الجنه ٧ ٤٣

ادخلوا الجنه ٧ ٤٩، ١٦ ٣٢

٣٣ ٧٠

لهم الجنه ٩ ١١١

ففي الجنه ١١ ١٠٨

مثل الجنه ١٣ ٢٥، ٤٧ ١٥

تلك الجنه ١٩ ٦٢، ٤٣ ٧٢

ورق الجنه ٢٠ ١٢١

أزلت الجنه ٢٦ ٩٠، ٥٠ ٣١

في الجنه ٤٢ ٦٦، ٧ ١١

يدخلهم الجنه ٤٧ ٦

فإن الجنه ٧٩ ٤١

الجنه أزلت ٨١ ١٣

أبشروا بالجنه ٤١ ٢٠

كمثل جنه ٢ ٢٦٥

تكون له جنه ٢ ٢٦٦، ٢٥ ٨

و جنه عرضها ٣ ١٢٣، ٥٧ ٢١

تكون لك جنه ١٧ ٩١

جنة الخلد ١٥٢٥

جنة النعيم ٨٥٢٦

جنة نعيم ٢٨٧٠، ٨٩٥٦

جنة المأوى ١٥٥٣

في جنة عالية ١٠٨٨، ٢٢٦٩

جنة وحريراً ١٢٧٦

جنتك ١٨ ٢٩، ٤٠

دخل جنته ٣٥١٨

وادخلني جنتي ٣٠٨٩

جنتان ١٥٣٤، ٤٦٥٥، ٦٢

الجنتين ٥٤٥٥، ٣٣١٨

جنتين من أعتاب ٣٢١٨

بجنتهم جنتين ١٦٣٤

جنت تجري ١٥٣، ٢٥٢

١٣٦، ١٩٥، ١٩٨، ١٣٤

٥٧، ١٢٢، ١٢٥، ٨٥

١١٩، ٧٢٩، ٨٩، ١٠٠، ١٤

٢٢، ٢٣، ١٤، ٢٥، ١٠

٤٧، ١٢، ٥٤٨، ١٧، ١٢٥٧

٥٨، ٢٢، ٦١، ١٢، ٦٤، ٦٥

١١، ٦٦، ٨٦٨، ١١٨٥

جنت ونعيم ١٧٥٢

جنت النعيم ٦٥٥، ١٠، ٢٢

٥٦، ٣١، ٨٣، ٤٣، ٥٦، ١٢

٦٨، ٢٤

جنت من أعتاب ٩٦، ١٣، ٩٩، ٤

جنت مروشات ١٤٦٦

جنت لهم فيها ٢١٩

جنت عدن ١٣، ٧٢، ٢٣، ١٦

٣١، ١٨، ٢١، ١٩، ٦١، ٢٠

١٦، ٣٣، ٣٨، ٥٠، ٤٠، ٨

١٢٦١، ٨٩٨

جنت وعيون ١٥، ٤٥، ٢٦، ٥٧

و ١٣٤، ١٤٧، ٤٤، ٢٥، ٥٢

١٥٥١

جنت الفردوس ١٠٧١٨

جنت من تخيل ٢٣، ١٩، ٣٦

٣٤

جنت المأوى ١٩٣٢

جنت وحب الحصيد ٩٥٠

جنت ونهر ٥٤٥٤

جنت مكرمون ٣٥٧٠

و يجعل لكم جنت ١٢٧١

في جنت يسألون ٤٠٧٤

وجنت الفأفأ ١٦٧٨

روضات الجنت ٢٢٤٢

أيامهم جنة ١٦٥٨، ٢٦٣

أنتم أجنت في بطن ٢٢٥٣

جنتي

وجنتي الجنتين دان ٥٤٥٥

رطباً جنتاً ٢٥١٩

جهد

وجاهد في سبيل ١٩٩

بجاهد نفسه ٦٢٩

وإن جاهدك ٢٩، ٨، ٣١، ١٥

هاجروا وجاهدوا ٢١، ٢٨، ٨

٧٢، ٧٤، ٩، ٧٥

الذين جاهدوا ٣، ١٤٢، ١٦٩

٦٩، ٢٩

جاهدوا بأموالهم ٩، ٨٨، ٤٩

١٥

جاهدوا وصبروا ١٦، ١١٠

تجاهدوني في سبيل ١١٦١

بجاهد نفسه ٦٢٩

أن يجاهدوا ٩، ٤٤، ٨١

بجاهدوني في سبيل ٥٤٥

وجاهد الكفار ٩، ٧٣، ٦٦، ٩

وجاهد به ٢٥، ٥٢

جاهدوا ٩، ٣٥، ٤١، ٨٦

٧٨، ٢٢

جهداً أيماهم ٥، ٥٣، ١٠٩، ٦

١٦، ٣٨، ٢٤، ٥٢، ٤٢

لا يجدون إلا جهدهم ٩، ٧٩

وجاهد في سبيله ٩، ٢٤

جهاداً ٢٥، ٥٢، ١٦٠

حق جهاده ٢٢، ٧٨

والمجاهدون في سبيل ٤، ٩٥

المجاهدين ٤، ٩٥، ٤٧، ٣١

جهر

ومن جهر به ١٣، ١٠

تخبر ١٧، ١١٠، ٧٢٠

ولا تجهروا له ٢٤٩

أو اجهروا به ١٣٦٧

الجهر بالسوء ٤، ١٤٨

دون الجهر ٧، ٢٠٥

يعلم الجهر ٢١، ١١٠، ٧٨٧

كجهر بعضهم ٢٤٩

سراً وجهاً ١٦، ٧٥

سراً وجهركم ٣٦

جهر ٢٥، ٤، ١٥٣، ٤٧٦

دعوتهم جهاراً ٨٧١

جهر

جهرهم بجهادهم ١٢، ٥٩، ٧٠

جهل

قوم تجهلون ٧، ١٣٨، ٢٧، ٥٥

قوماً تجهلون ١١، ٢٩، ٤٦، ٢٣

أكثرهم يجهلون ٦، ١١١

يجهل الجاهل ٢، ٢٧٣

إذا أنتم جاهلون ١٢، ٨٩

الجاهلون ٢٥، ٦٣، ٣٩، ٦٤

من الجاهلين ٢، ٦٧، ٣٥، ١١

٤٦، ١٢، ٣٣

الجاهلين ٧، ١٩٩، ٢٨، ٥٥

كان ظلوماً جهولاً ٣٣، ٧٢

السوء بجهل ٤، ١٧، ١٦، ١١٩

بجهالة ٦، ٥٤، ٦٤

ظن الجاهلية ٣، ١٥٤

أفحكم الجاهلية ٥، ٥٠

نيرج الجاهلية ٣٣، ٢٣

حمة الجاهلية ٤٨، ٢٦

جهنم

فحسب جهنم ٢٠٦٢

حسب جهنم ٨٥٨

إلى جهنم ١٢٣، ٣٦٨، ١٩

٨٦، ٢٥، ٣٤، ٧١

مأواه جهنم ١٦٢٣، ١٦٨

مأواه جهنم ٣، ١٩٧، ٩٧٤

١٢١، ٩، ٧٣، ٩٥، ١٣، ١٨

١٧، ٩٧، ٦٦، ٩

فجرازه جهنم ٩٣٤

جزاؤه جهنم ١٨، ١٠٦

نصله جهنم ٤، ١١٥

في جهنم ٤، ١٤٠، ٨، ٢٧، ١٧

٣٩، ٢٣، ١٠٣، ٢٩، ٦٨، ٣٩

٣٢، ٦٠، ٥٠، ٢٤

طريق جهنم ٤، ١٦٩

لأملان جهنم ٧، ١٨، ١١، ١١٩

٣٢، ١٣، ٣٨، ٨٥

من جهنم ٧، ٤١

نار جهنم ٩، ٣٥، ٦٣، ٦٨

٨١، ١٠٩، ٣٦٣٥، ٥٢، ١٣

٧٢، ٢٣، ٦٩٨

إن جهنم ٩، ٤٩، ١٥، ٤٣، ١٧

٦٣، ٢٩، ٥٤، ٧٨، ٢١

من ورانه جهنم ١٤، ١٦

من ورانهم جهنم ٤٥، ١٠

جهنم يصلونها ١٤، ٢٩، ٣٨، ٥٦

أبواب جهنم ١٦، ٢٩، ٣٩، ٧٢

٤٠، ٧٦

جعلنا جهنم ١٧، ٨

جهنم يصلها ١٧، ١٨

عرضنا جهنم ١٨، ١٠٠

أعدنا جهنم ١٨، ١٠٢

حول جهنم ١٩، ٦٨

فإن له جهنم ٢٠، ٧٤

نجزيه جهنم ٢١، ٢٩

حسب جهنم ٢١، ٩٨

عذاب جهنم ٢٥، ٤٣، ٧٤

٦٦، ٨٥، ١٠

هذه جهنم ٣٦، ٦٣، ٥٥، ٤٣

لخزنة جهنم ٤٠، ٤٩

وحي - ٦٩٣٩، ٢٣٨٩

فأجاءها المخاض ٢٣١٩

جيب

يدك في جيبك ٢٧، ١٢، ٢٨

٣٢

بخر من على جيوبتي ٣١٢٤

جيد

في جيدها حل ٥١١١

باب الجاء

جيب

جنب إليكم الإيمان ٧٤٩

أخبت ٥٦٢٨، ٣٢٣٨

لا أحب الأتلين ٧٦٦

عسى أن تحبوا ٢١٦٢

إن كنتم تحبون ٣١٣

تنفقوا مما تحبون ٩٢٣

أراكم ما تحبون ١٥٢٣

لا تحبون الناس ٧٩٧

ألا تحبون أن يغفر ٢٢٢٤

بل تحبون العاجلة ٢٠٧٥

تحبون المال حياً ٢٠٨٩

أخرى تحبونها ١٣٦١

تحبوني ولا تحبونيكم ١١٩٣

لا يحب المعتدين ٥، ١٩٠، ٢

٥٥٧، ٨٧

لا يحب الفساد ٢٠٥٢

يحب المحسنين ٣، ١٩٥٢

١٣٤، ١٣٥، ٩٣

يحب التوابين ٢٢٢٢

يحب المطهرين ٢٢٢٢

يحب المطهرين ١٠٨٩

لا يحب كل ٢٧٦٢، ٣٨٢٢

٢٣٥٧، ١٨٣١

جاهم من الأنباء ٤٥٤

لجاهم العذاب ٥٣٢٩

جاؤوا بالبيات ١٨٤٣

جاؤوا بسحر ١١٦٧

جاؤوا أباهم ١٦١٢

جاؤوا على قميصه ١٨١٢

جاؤوا بالآفك ١١٢٤

لولا جاؤوا عليه ١٣٢٤

جاؤوا ظمأ ٤٢٥

حتى إذا جاؤوا قال ٨٤٢٧

الذين جاؤوا من بعدهم ١٠٥٩

إذا جاؤوك ٢٥٦، ٨٥٨

جاؤك ٦٢٤ و ٤٢٥، ٤٢٥

جاؤوكم ٩٠، ٦١٥، ١٠٣٣

جاؤوها ٧١٣٩ و ٧٣، ٢٠٤١

فجاؤوهم بالبيات ١٠، ٧٤، ٣٠

٤٧

جنت شيئاً ١٨ و ٧١، ١٩، ٧٤

٢٧

جئت ١٠٦٧، ٧١٢ و ٢٠، ٤٠٢٠

جئتكم ٢٦، ٢٢٢٧ و ٢٢٢٧

جئتكم بآية ٤٩٣ و ٥٠

جئتكم ١٠٥٧، ٤٢٤ و ٦٣

جئتم ١٠، ٨١٩ و ٨٩

لقد جئتمونا ٩٤٦، ٤٨١٨

ما جئنا ١٢٩٧، ٥٣١١

أجئنا ٧٠، ٧٨١٠ و ٥٧٢٠

٢٢٤٦، ٥٥٢١

جنهم ١١٠، ٥٨٣٠

جنانهم كل أمة ٤١٤

جئنا بك على هؤلاء ٤١٤

ما جئنا لنفس ٧٣١٢

جئنا بضاعة مزجة ٨٨١٢

و جئنا بك شهيداً ٨٩١٦

جئنا بك ليفي ١٠٤١٧

ولو جئنا بمنله ١٠٩١٨

جئناك ١٥، ٦٣ و ٤٧، ٢٥

٣٣

لقد جئناكم بالحق ٧٨٤٣

لقد جئناكم بكتاب ٥٢٧

إن جاءنا ٢٩٤٠

حتى إذا جاءنا ٢٨٤٣

بلى قد جاءنا ٩٦٧

جاءني ٤٣١٩، ٢٥، ٢٩، ٤٠

٦٦

جاءه موعظة ٢٧٥٢

جاءه قومه ٧٨١١

جاءه الرسول ٥٠١٢

جاءه لم يجدته ٢٩٢٤

جاءه وقض ٢٥٢٨

بالحق لما جاءه ٦٨٢٩

بالصدق إذا جاءه ٢٢٣٩

جاءه الأعمى ٢٨٠

جاءه ٨٢٧، ١٣٣٦

فجاءها بأسنا ٤٧

لما جاءهم ٨٩٢ و ٥٦، ١٠١

٤٣٣٤، ٤٦٤١، ٧٤٦، ٥٥٠

فلما جاءهم ٨٩٢

جاءهم العلم ١٩٣، ٩٣١٠

١٧٤٥، ١٤٤٢

جاءهم البيات ٨٦٣ و ١٠٥

جاءهم بالبيات ٦٦١

جاءهم أمر ٨٣٤

جاءهم رسول ٧٠٥، ١٦

١١٣، ١٣٤٤ و ١٧

جاءهم بأسنا ٤٣٦، ٥٧

جاءهم الموج ٢٢١٠

جاءهم الحق ٧٦١، ٤٨٢٨

٢٩٤٣ و ٣٠

جاءهم بالحق ٧٠٢٣، ٢٥٤٠

جاءهم نصراً ١١٠١٢

جاءهم الهدى ٩٤١٧، ٥٥١٨

إذ جاءهم ١٠١١٧

جاءهم ما لم يأت ٦٨٢٣

جاءهم ما كانوا ٢٠٦٢٦

جاءهم موسى ٣٦٢٨، ٣٩٢٩

جاءهم نذير ٤٢٣٥

جاءهم منذر ٤٣٨، ٢٥٠

جاءهم بآياتنا ٤٧٤٣

جاءهم من ربهم ٢٣٥٣

جاءتهم الحسنة ١٣١٧

جاءتهم آياتنا ١٣٢٧

جاءتهم الرسل ١٤٤١

جاءتهم ذكراهم ١٨٤٧

جاءتهم البينة ٤٩٨

جاءكم من العلم ١٢٠٢ و ١٤٥

٣٧١٣، ٦١٣

جاءكم من الحق ٤٨٥

جاءكم من نبأ ٣٤٦

جاءكم الذين يؤمنون ٥٤٦

جاءكم الحق ٩٤١٠

جاءكم في هذه ١٢٠١١

جاءكم المؤمنات ١٢٦٠

جاءكم المنافقون ١٦٣

جاءكم يسعني ٨٨٠

جاءكم رسول ٨٧٢، ٨١٣ و ٩

١٢٨

جاءكم موسى ٩٢٢

جاءكم رسل ١٨٢٣

جاءكم الرسول ١٧٠٤

جاءكم برهان ١٧٤٤

جاءكم رسولنا ١٥٥ و ١٩

جاءكم من الله ١٥٥

جاءكم بشير ١٩٥

جاءكم بصائر ١٠٤٦

جاءكم بينة ١٥٧٦

جاءكم ذكر ٦٣٧ و ٦٩

جاءكم الفتح ١٩٨

للحق لما جاءكم ٧٧١٠

جاءكم الحق ١٠٨١٠

جاءكم من الحق ١٦٠

بعد إذ جاءكم ٢٢٣٤

جاءكم النذير ٣٧٣٥

جاءكم بالبيات ٢٨٤٠

جاءكم يوسف ٣٤٤٠

جاءكم به ٣٤٤٠

جاءكم فاسق ٦٤٩

جاءكم المؤمنات ١٠٦٠

ما جاءنا من ١٩٥ و ٨٤، ٢٠

٧٢

تلك خفتنا ٨٣ ٦	خفتهم ٢٥ ٤٥، ١٦ ٤٢
حجر	
أصحاب الحجر ٨٠ ١٥	حجر ٨٩، ١٢٨ ٥
جبراً محجوراً ٥٣ ٢٢ ٢٥	اللابي في حجوركم ٢٣ ٤
من وراء الخيرات ٤ ٤٩	بصاك الحجر ١٦٠ ٧٦٠ ٢
الحجارة ٦ ٦٦ و ٧٤ ٢ ٢٤	فهي كالحجارة أو أشد ٧٤ ٢
حجارة من سجيل ١١ ٨٢ ١٥	٧٤
حجارة ٢٣ ٥١، ٥٠ ١٧، ٣٢ ٨	بحجارة من سجيل ٤ ١٠٥
حجر	
بين البحرين حاجزاً ٦١ ٢٧	عنه حاجز بين ٤٧ ٦٩
حذب	
من كل حذب ينسلون ٩٦ ٢١	
حدث	
تحدث أخبارها ٤ ٩٩	أتحدثونهم بما فتح ٧٦ ٢
بنعمة ربك فحدث ١١ ٩٣	حتى أحدث لك ٧٠ ١٨
يحدث ١ ٦٥، ١١٣ ٢٠	فحدث ٥ ٢٦، ٢ ١١
في حديث غيره ٤ ٦٨ ٦، ١٤٠	في حديث ٧ ٤٥، ١٨٥ ٧
٥٠ ٧٧	حديث موسى ١٥ ٧٩، ٢٠
هل أتاك حديث ٨٥، ٢٤ ٥١	١ ٨٨، ١٧
فلأتوا بهديث ٣٤ ٥٢	

حتم	
ختماً مقضياً ٧١ ١٩	
حش	
يظله حشاً ٥٤ ٧	
حجب	
من وراء حجاب ٤٢ ٣٣ ٥٣	٥١
حجاب ٥ ٤١، ٤٦ ٧	توارت بالحجاب ٣٢ ٣٨
حجاباً ١٧ ١٩، ٤٥	يومئذ لمحجوبون ١٥ ٨٣
حجج	
فمن حج البيت ١٥٨ ٢	الذي حج إبراهيم ٢٥٨ ٢
هأنتم هؤلاء حاججتم ٦٦ ٣	فمن حاجلك فيه ٦١ ٣
حاجه قومه قال أتأجوني ٦ ٨٠	فإن حاجوك قل ٢٠ ٣
لم تأجوني ٦٦ و ٦٥ ٣	أتأجوني في الله ١٢٩ ٢
أتأجوني في الله ٧٩ ٦	يعأجوكم عند ربكم ٧٣ ٣
ليعأجوكم به عند ٧٦ ٢	يعأجون في الله ١٦ ٤٢
يتأجون في النار ٤٧ ٤٠	الحج ٢ ١٨٩ و ١٩٦ و ١٩٧، ٣ ٩
في الناس بالحج ٢٧ ٢٢	حج البيت ٩٧ ٣
سقاء الحاج ١٩ ٩	ثمانى حجج ٢٧ ٢٨
الخجة البالغة ١٤٩ ٦	خجة ٢ ١٥٠، ٤٢، ١٦٥ ١٥

٢٧٨٠	ولا حجة في ظلمات ٥٩ ٦
خجة ١٦ ٣١، ٤٧ ٢١، ٢٦١ ٢	
حبر	
أزواجكم تخبرون ٧٠ ٤٣	في روضة تخبرون ١٥ ٣٠
الأخبار ٢٤ ٩، ٦٣ و ٤٤ ٥	اتخذوا أخبارهم ٣١ ٩
حبس	
تحبسونهما من بعد ١٠٦ ٥	ليقولن ما يحبه ٨ ١١
حبط	
حبط ١٦ ١١، ٥٥	لحبط عنهم ما كانوا ٨٨ ٦
حبطت أعمالهم ٣، ٢١٧ ٢	٥، ٢٢ ٥، ١٤٧ ٩، ١٧ و ٦٩
فحبطت أعمالهم ١٠٥ ١٨	أن تحبب أعمالهم ٢ ٤٩
ليحبب علك ٦٥ ٣٩	فأحبب أعمالهم ٢٨ و ٩ ٤٧
فأحبب الله أعمالهم ١٩ ٣٣	سحببت أعمالهم ٣٢ ٤٧
حبك	
ذات الحبك ٧ ٥١	
حبيل	
حبيل ٥ ١١١، ١٦ ٥٠	بحبيل من الله و حبلي ١١٢ ٣
اعتصموا بحبل الله ١٠٣ ٣	جبالهم و عصيهم ٢٦، ٦٦ ٢٠
٤٤	

لا يحب الكافرين ٣٠، ٣٢ ٣	٤٥
لا يحب الظالمين ٥٧ ٣ و ٤٠ ٤٢، ١٤٠	
يحب المتقين ٧ و ٤٩، ٧٦ ٣	يحب الصابرين ١٤٦ ٣
يحب المتوكلين ١٥٩ ٣	لا يحب من كان ١٠٧ و ٣٦ ٤
لا يحب الله ١٤٨ ٤	يحب المفسدين ٢٨، ٦٤ ٥
٨٦٠	٧٧
لا يحب المسرفين ٧، ١٤١ ٦	٣١
لا يحب الخائنين ٥٨ ٨	لا يحب المستكبرين ٢٣ ١٦
لا يحب الفرحين ٧٦ ٢٨	يحب الذين يقاتلون ٤ ٦١
أحب أحدهم ١٢ ٤٩	فأعوني بحبيبكم ٣١ ٣
يقوم بختهم و يحنونه ٥٤ ٥	يحنون ٣ ١٠٨ ٩، ١٨٨ ١٩ ٢٤
يحنون ٢٧ ٧٦، ٩ ٥٩	يحنونهم كحب الله ١٦٥ ٢
استحبوا ١٠٧ ١٦، ٢٣ ٩	فاستحبوا العمى ١٧ ٤١
يستحبون الحياة ٣ ١٤	حب ٣٢ ٣٨، ١٤ ٣
كحب الله ١٦٥ ٢	لحب الخير ٨ ١٠٠
حنا ٢٠ ٨٩، ٣٠ ١٢، ١٦٥ ١٢	على حبه ٨ ٧٦، ١٧٧ ٢
أحب ٩ ٨١، ٢٤ ٢٣ و ٣٣	أبناء الله و أحبوا ١٨ ٥
محبة مني ٣٩ ٢٠	الحب ١٢ ٥٥، ٩٥ ٦
حب الحصيد ٩ ٥٠	حباً ٦ ٣٦، ٩٩ ٣٦، ٧٨ ١٥

ولا مستأنسين لحديث ٥٣ ٣٣	هم المدو فاحذرهم ٤ ٦٣	١٧	حتى تكون حرضا ١٢ ٨٥
بهذا الحديث ١٨ ٦٨، ٦ ٤٤	أطيعوا الرسول واحذروا ٩٢ ٥١	١٧	حرف
لهو الحديث ٦ ٣١	لم تؤتوه فاحذروا ٤١	١٧	بحرفون الكلم ٥، ٤٦ ١٣ و
أحسن الحديث ٣٩ ٢٣	ما في أنفسكم فاحذروه ٢ ٢٣٥	١٧ ٤٨	٤١
هذا الحديث تمجيون ٥٣ ٥٩	عدوا لكم فاحذروهم ١٤ ٦٤	٣٧ ٣٣	بحرفونه من بعد ٢ ٧٥
الحديث أنتم مدهنون ٥٦ ٨١	يحذركم الله نفسه ٢٨ ٣٠ و	٥٠ ٣٣	إلا منحرفا لقتال ١٦ ٨
حديثا ٤ ٤٢ و ٧٨ و ٨٧ ١٢	حذر الموت ١٩ ٢ ٢٤٣	حرجا ٤ ٦، ٦٥ ١٢٥	بعبد الله على حرف ٢٢ ١١
٣ ٦٦، ١١١	خذوا حذركم ٧١ و ١٠٢	حرد	حرق
ناويل الأحاديث ١٢ ٦ و ٢١	وليأخذوا حذرهم ١٠٢	على حرد قادرين ٦٨ ٢٥	لنخرقته ٢٠ ٩٧
و ١٠١	إنا لجميع حاذرون ٥٦ ٢٦	حرد	حرقوه ٢١ ٢٩، ٦٨ ٢٤
جعلناهم أحاديث ٢٣ ٤٤، ٣٤	كان محدورا ١٧ ٥٧	حرد	فيه نارفاحرتق ٢ ٢٦٦
١٩		حرد	عذاب الحريق ٣ ٨١، ١٨١ ٥٠،
حذر	حرب	حرد	٩ ٢٢ و ١٠ ٨٥، ٢٢
يؤاذن من حاذ الله ٥٨ ٢٢	إرساداً لمن حارب ٩ ١٠٧	تحريز رقة ٤ ٥، ٩٢ ٨٩	حرك
من يحادد الله ٩ ٦٣	الذين يحاربون الله ٥ ٣٣	فتحريز رقة ٤ ٥٨، ٩٢ ٣	لا تحرك به لسانك ٧٥ ١٦
يحاذون الله ٥٨ ٥ و ٢٠	الحرب ٨ ٤٧، ٥٧ ٤	ما في بطني مخزرا ٣ ٣٥	حرم
خضود الله ٢ ١٨٧ و ٢٢٩ و	أوقدوا ناراً للحرب ٥ ٦٤	الخز بالخر ٢ ١٧٨	حزم عليكم ٢ ١٧٣، ٦، ١١٩
٤، ٢٣٠ ١٠١، ١٣ ١٦٥، ٤	فأذنوا بحرب ٢ ٢٧٩	الخز ١٦، ٨١ ٨١	١١٥ ١٦
حدود ما أنزل ٩٧	تسؤروا المحارب ٣٨ ٢١	جهنم أشد حرواً ٩ ٨١	حزم الريا ٢ ٢٧٥
ليخذوا الله ٩ ١١٢	المحارب ٣ ٣٧ و ٢٩، ١١ ١١	ولا الحروب ٣٥ ٢١	حزم إسرائيل ٣ ٩٣
و ينعذ حدوده ٤ ١٤	من محارب و تماثيل ٣٤ ١٣	فيها حروب ٢٢ ٣٥، ٢٣ ٣٣	حزم الله ٥ ٦، ٧٢ ٩، ١٥١ ٢٩
بالسنة جداد ٣٣ ١٩	أفرأيت ما تحرون ٥٦ ٦٣	جنة و حروب ٧٦ ١٢	و ١٧، ٢٧ ٢٥، ٣٣ ٦٨
الحديث ١٨ ٣٤، ٩٦ ٥٧، ١٠	ولا تسقي الخز ٢ ٧١		الذكرين حزم ٦ ١٤٣ و ١٤٤
٢٥	يهلك الخز ٢ ٢٠٥	حرس	حزم هذا ٦ ١٥٠
حديث ٢٢ ٥٠، ٢١ ٢٢	و الحرث ٣ ١٤	حرسا شديدا ٧٢ ٨	حزم ريكم ٦ ١٥١
حجارة أو حديثا ١٧ ٥٠	ذرا من الحرث ٦ ١٣٦		حزم زينة الله ٧ ٣٢
حدق	يحكمان في الحرث ٢١ ٧٨	حرس	حزم ري ٧ ٣٣
حدائق ٢٧ ٧٨، ٦٠ ٨٠، ٣٢	يريد خز ٤٢ ٢٠		حزما عليهم ٤ ٦، ١٦٠ ١٤٦
٣٠	خسر ٢ ٣، ٢٢٣ ٦، ١١٧		حزماكل ذي ٦ ١٤٦
حذر	١٣٨		ولا حزمنا من ٦ ١٦، ١٤٨ ٣٥
مخرج ما تحذرون ٩ ٦٤	خزكم ٢ ٦٨، ٢٢٣ ٢٢		حزما ما قصصنا ١٦ ١١٨
يخذر ٩ ٣٩، ٦٤ ٩	نزد له في حوته ٤٢ ٢٠		حزما عليه المراضع ٢٨ ١٢
فليحذر الذين ٢٤ ٦٣			البلدة الذي حزمها ٢٧ ٩١
يحذرون ٩ ٢٨، ١٢٢ ٦	حرج		
واحذرهم أن يقتلوك ٥ ٤٩	من خرج ٥ ٢٢، ٦ ٣٣، ٧٨ ٢٨		
	في صدرك حرج ٧ ٢		
	ما ينفقون حرج ٩ ٩١		
	على الأعمى حرج ٢٤ ٤٨، ٦١		

حزبهم على الكافرين ٥٠٧
حزبوما زرقهم ١٤٠٦
لم يحز ١٦٦
لا تحز مواطيات ٨٧٥
يحز عليهم الخبايا ١٥٧٧
لا يحز من ما حرم ٢٩٩
يحز مونه عاماً ٣٧٩
حز ٣٢٤، ٩٦٥، ٥٠٣
حزمت ١٢٨٦، ٣٥، ٢٣٤
حزماً أسماً ٥٧٢٨، ٦٧٢٩
و أنتم حزم ١٥ و ٩٥
أربعة حزم ٣٦٩
الأشهر الحزم ٥٩
ما دتم حزماً ٩٦٥
المسجد الحرام ١٤٤٢ و
١٤٩ و ١٥٠ و ١٩١ و ١٩٦ و
٢١٧، ٢٥، ٣٤٨، ٧٩ و ١٩ و
٢٨، ١١٧، ٢٥٢٢ و ٢٥٤٨ و
٢٧
الشهر الحرام ١٩٤٢ و ٢١٧،
٢٥ و ٩٧
المسجد الحرام ١٩٨٢
البيت الحرام ٢٥ و ٩٧
حرام ١١٦١٦، ٩٥٢١
فجعلتم منه حراماً ٥٩١٠
الحرمات قصاص ١٩٤٢
حزومات الله ٣٠٢٢
للسائل والمحروم ١٩٥١، ٧٠
٢٥
نحن محرومون ٦٧٥٦، ٦٨
٢٧
يحز ٨٥٢، ١٢٩٦
بيتك المحز ٣٧١٤
محز عليهم ٢٦٥

حزبي

تحزوارشداً ١٤٧٢

حزب

حزب الله ٥٦٥، ٢٢٥٨
كل حزب ٥٢٢٣، ٢٢٣٠
حزب الشيطان ١٩٥٨
يدعو حزبه ٦٣٥
لنعم أي الغريين ١٢١٨
من الأحزاب ١٧١١، ٢٦١٣،
١١٣٨
فاختلف الأحزاب ٢٧١٩، ٤٣
٦٥
يحسبون الأحزاب ٢٠٢٣
وإن بات الأحزاب ٢٠٣٣
رأى المؤمنون الأحزاب ٣٣
٢٢
أولئك الأحزاب ١٢٣٨
نوح و الأحزاب ٥٤٠
مثل يوم الأحزاب ٣٠٤٠

حزن

لا تحزن عليهم ١٦، ٨٨١٥
١٢٧، ٧٠٢٧
لا تحزن ٤٠٩، ٤٠٢٠، ٢٨
١٢، ٣٢٢٩
ولا تحزنوا ١٢٩٣، ٣٠٤١
لكيلا تحزنوا ١٥٣٣
ولا أنتم تحزنون ٤٩٧، ٤٣
٦٨
لا تحزني ٢٤١٩، ٧٢٨
ليحزن الذين آمنوا ١٠٥٨
لا تحزنك الذين ١٧٦٣، ٤١٥
لا يحزنك ٦٥١٠، ٢٣٣١، ٣٦
٧٦
ليحزنك الذي ٢٣٦
أعينه ولا يحزن ٥١٣٣
إني ليحزني ١٣١٢
لا يحزنهم الفرع ١٠٣٢١
ولا هم يحزنون ٣٨٢ و ٦٢ و
١١٢ و ٢٦٢ و ٢٧٤ و ٢٧٧،
١٧٠٣، ٦٩٥، ٤٨٦، ٣٥٧،
٦٢١، ٦١٣٩، ١٢٤٦

عيناه من الحزن ٨٤١٢
أشكوي وحزني ٨٦١٢
أذهب عنا الحزن ٢٤٣٥
حزناً ٩٢٩، ٨٢٨
حسب
أم حب ٤٠٤، ٤٥، ٢١، ٤٧
٢٩
أحب الناس ٢٢٩
أفحب الذين ١٠٢١٨
أم حبت أن أصحاب ٩١٨
أم حسبتهم ١٤٢٣، ٢، ١٦٩
٢١٤
أفحبتهم أنما خلقناكم ١١٥٢٣
حسنه لجة ٤٤٢٧
حسبتهم لولوا ١٩٧٦
أم تحسب أن أكرهم ٤٤٢٥
لا تحسبن الذين ١٦٩٣ و
١٨٨، ٥٧٢٤
لا تحسبن الله ٤٢١٤ و ٤٧
فلا تحسبنهم بغاظة ١٨٨٣
تحسبها جامدة ٨٨٢٧
تحسبهم ١٨٨١، ١٤٥٩
تحسبنهم ١٥٢٤
لا تحسبوا ١١٢٤
لتحسبهم من الكتاب ٧٨٣
يحسب أن ٣١٠٤
أحسب الإنسان ٣٧٥، ٣٦
أحسب أن ٥٩٠ و ٧
ولا يحسن ١٧٨٣ و ١٨٠، ٨
٥٩
يحسبه الظلمان ٣٩٢٤
يحسبهم الجاهل ٢٧٢٢
يحسبون أنهم ٣٠٧، ١٨
١٨٥٨، ٣٧٤٣، ١٠٤
يحسبون ٢٠٣٣، ٨٠٤٣ و ٦٣
٤
أحسبون أنما نمدحهم ٥٥٢٣
فحاسبناهم حساباً ٨٦٥

يحاسبكم به الله ٢٨٤٢
فسوف يحاسب حساباً ٨٨٤
من حيث لا يحسب ٣٦٥
من حيث لم يحسبوا ٢٥٩
لم يكونوا يحسبون ٤٧٣٩
حسبت الله ٦٢٨ و ٦٤
حسبت الله ١٧٣٣، ٥٩٩
حسبتا ما وجدنا ١٠٤٥
فهو حسب ٣٦٥
فحسبه جهنم ٢٠٦٢
حسبتهم ٦٨٩، ٨٥٨
حسب الله ١٢٩٩، ٣٨٣٩
حاسبين ٦٢٦، ٤٧٢١
سريع الحساب ٢٠٢٢، ١٩٣
و ١٩٩، ٤٥، ٤١١٣، ٥١١٤
٣٩٢٤، ١٧٤٠
السنين والحساب ١٧، ٥١٠
١٢
سوء الحساب ١٨١٣ و ٢١
عليها الحساب ٤٠١٣
يوم يقوم الحساب ٤١١٤
يوم الحساب ١٦٢٨ و ٢٦ و
٥٣، ٢٧٤٠
غير حساب ٢١٢٢، ٢٧٣ و
٣٧، ٣٨٢٤، ٣٩٣٨، ١٠٣٩،
٤٠٤٠
حساباً ٨٦٥، ٢٧٧٨ و ٣٦،
٨٨٤
و ما من حسابك عليهم ٥٢٦
حسابه ١١٧٢٣، ٣٩٢٤
من حسابهم من شيء ٥٢٦ و
٦٩
حاسبهم ١٢١، ١١٢٢٦، ٨٨
٢٦
حسابية ٢٠٦٩ و ٢٦
بالله حساباً ٦٤، ٣٩٣٣
حساباً ٨٦٤، ١٤١٧
والقمر يحسبان ٥٥٥
حساباً ٩٦٦، ٤٠١٨

حسد

من شر حاسد إذا حسد ١١٣ هـ
بل تحسدونا ٤٨ هـ
يخسدون الناس ٤ هـ
حسداً من عند أنفسهم ٢ هـ ١٠٩

حسر

ولا ينفخرون ٢١ هـ
يوم الخزنة ١٩ هـ ٣٩
خسرة ١٥٦٣، ٣٦، ٣٠ هـ
لخسرة على الكافرين ٦٩ هـ ٥٠
خسرات ٢، ١٦٧، ٨٣٥ هـ
يا حنرتي على ٣٩ هـ ٥٦
يا حنرتنا على ٦ هـ ٣١
خاساً وهو حسر ٦ هـ ٤
فتفقد ملوماً محسوراً ١٧ هـ ٢٩

حسب

تحسبونهم بأذهن ٣ هـ ١٥٢
أحسن عيسى ٣ هـ ٥٢٣
أحسباً ٢١ هـ ١٢
هل تحسب منهم ١٩ هـ ٩٨
فتحسبوا من يوسف ١٢ هـ ٨٧
لا يسمعون حسيها ٢١ هـ ١٠٢

حسم

ثمانية أيام حوسماً ٩٩ هـ ٧

حسن

حسن أولئك ٤ هـ ٦٩
حسن ١٨، ٣١، ٢٥، ٧٦ هـ
على الذي أحسن ٦ هـ ١٥٤
أحسن منوي ١٢ هـ ٢٣
أحسن بي إذ ١٢ هـ ١٠٠
أحسن عملاً ١٨ هـ ٣٠
كما أحسن الله ٢٨ هـ ٧٧
أحسن كل شيء ٣٢ هـ ٧٣

أحسن الله له ٦٥ هـ ١١

فأحسن صوركم ٤٠ هـ ٣٦٤، ٦٤ هـ ٣
إن أحسنتم أحسنتم ١٧ هـ ٧
للذين أحسنوا ١٧٢، ١٠، ٢٦ هـ ١٠
١٦، ٣٩، ٣٠ هـ ١٠
أحسنوا ٥٣، ٩٣ هـ ٣١
تُحسنوا وتقوا ٤ هـ ١٢٨
يُحسنون صنماً ١٨ هـ ١٠٤
أحسن كما أحسن ٢٨ هـ ٧٧
وأحسنوا إن الله ٢ هـ ١٩٥
حسن مآب ١٣، ٢٩، ٣٨، ٢٥ هـ ٢٥
٤٠ هـ

حسن ٣، ١٤٨، ١٤٥ هـ ١٩٥
لحسن مآب ٣٨ هـ ٤٩
قولوا للناس حسناً ٢ هـ ٨٣
تخذ فيهم حسناً ١٨ هـ ٨٦
ثم بدل حسناً ٢٧ هـ ١١
بوالديه حسناً ٢٩ هـ ٨
له فيها حسناً ٤٢ هـ ٢٣
أعجبك حسنتي ٣٣ هـ ٥٢

يقول حسن ٣ هـ ٢٧
قرضاً حسناً ٢، ٢٤٥، ١٢، ٥٧ هـ ٥٧
١١، ١٨، ٦٤، ١٧، ٢٠ هـ ٢٠
نبأنا حسناً ٣ هـ ٣٧
بلاء حسناً ٨ هـ ١٧٨
متاعاً حسناً ١١ هـ ٣
رزقاً حسناً ١١، ٨٨، ١٦، ٦٧ هـ ٦٧
٥٨، ٢٢، ٧٥ هـ ٥٨

أجرأ حسناً ١٨، ٢، ٤٨ هـ ١٦
وعداً حسناً ٢٠، ٨٦، ٢٨، ٦١ هـ ٦١
فرأه حسناً ٣٥ هـ ٨٣
الدنيا حسنة ٢، ٢٠١، ٧، ١٥٦ هـ ١٥٦
١٦، ٣٩، ١٢٢، ٤١، ٣٠ هـ ١٠
في الآخرة حسنة ٢ هـ ٢٠١
إن تمسككم حسنة ٣ هـ ١٢٠
إن تلك حسنة ٤ هـ ٤٠
إن تصبهم حسنة ٤ هـ ٧٨
إن تصبك حسنة ٩ هـ ٥٠
من حسنة ٤ هـ ٧٩
شفاعة حسنة ٤ هـ ٨٥

أسوة حسنة ٣٣، ٢١، ٦٠، ٤ هـ ٦
يقترف حسنة ٤٢ هـ ٢٣
السنة الحسنة ٧ هـ ٩٥
جاءتهم الحسنة ٧ هـ ١٣١
قبل الحسنة ١٣، ٢٧، ٤٦ هـ ٤٦
الموعظة الحسنة ١٦ هـ ١٢٥
ولا تستوي الحسنة ٤١ هـ ٣٤
بالحسنة ٦، ١٦٠، ١٣، ٢٢ هـ ٢٧
٨٩، ٢٨، ٥٤ هـ ٨٤
إن الحسنة ١١ هـ ١١٤
بلوناهم بالحسنة ٧ هـ ١٦٨
سبناهم حسنة ٢٥ هـ ٧٠
وعد الله الحسنى ٤ هـ ٥٧، ٩٥ هـ ٥٧
١٠ هـ

كلمة ربك الحسنى ٧ هـ ١٣٧
الأسماء الحسنى ٧، ١٨٠، ١٧ هـ ١٧
١١٠، ٨٢، ٥٩ هـ ٢٤
إلا الحسنى ٩ هـ ١٠٧
الحسنى وزيادة ١٠ هـ ٢٦
لربهم الحسنى ١٣ هـ ١٨
أن لهم الحسنى ١٦ هـ ٦٢
جزاء الحسنى ١٨ هـ ٨٨
لهم منا الحسنى ٢١ هـ ١٠١
عنده للحسنى ٤١ هـ ٥٠
بالحسنى ٥٣، ٣١، ٩٢، ٩ هـ ٩
إحدى الحسنين ٩ هـ ٥٢
حسان ٥٥، ٧٠ هـ ٧٦

أحسن من الله ٢ هـ ٥٠، ١٢٨ هـ ٥٠
أحسن تأويلاً ٤ هـ ١٧، ٥٩ هـ ٣٥
أحسن ديناً ٤ هـ ١٢٥
أحسن ما كانوا ٩ هـ ١٢١
أحسن الذي كانوا ٩ هـ ٢٩
أحسن عملاً ١١، ٨٧، ١٨، ٦٧ هـ ٦٧
٢ هـ
أحسن القصص ١٢ هـ ٣
بالي هي أحسن ٦ هـ ١٦، ١٥٢ هـ ١٦
١٧، ٣٤، ٢٣، ٩٦ هـ ٢٩
٤١، ٣٤ هـ ٤٦
التي هي أحسن ١٧ هـ ٥٣
أحسن ندياً ١٩ هـ ٧٣

أحسن أنثاً ١٩ هـ ٧٤

أحسن الخالقين ٢٣ هـ ٣٧، ١٤ هـ ١٢٥
أحسن ما عملوا ٢٤ هـ ٤٦، ٣٨ هـ ٤٦
أحسن مقيلاً ٢٥ هـ ٢٤
أحسن تفسيراً ٢٥ هـ ٢٣
أحسن الحديث ٣٩ هـ ٢٣
أحسن ما أنزل ٣٩ هـ ٥٥
أحسن قولاً ٤١ هـ ٢٣
أحسن تقويم ٩٥ هـ ٤
بأحسن ٤، ١٦، ٨٦، ٩٦ هـ ٩٧
٣٥ هـ ٣٩
فينبون أحسنه ٣٩ هـ ١٨
يأخذوا بأحسنها ٧ هـ ١٤٥
بالعدل والإحسان ١٦ هـ ٩٠
جزاء الإحسان إلا الإحسان ٥٥ هـ ٥٥
٦٠ هـ
بإحسان ٢، ١٧٨ هـ ٩، ٢٢٩ هـ ٩
١٠٠ هـ
بالوالدين إحساناً ٢، ٨٣، ٤ هـ ٣٦
١٧، ١٥١ هـ ٢٣
أردنا إلا إحساناً ٤ هـ ٦٢
بوالديه إحساناً ٤٦ هـ ١٥
ومن ذريتهما مخسناً ٣٧ هـ ١١٣
وهو محسن ٢، ١١٢، ٤ هـ ١٢٥
٢٢ هـ ٣١
والذين هم محسنون ١٦ هـ ١٢٨
سنزيد المحسنين ٢ هـ ٧، ٥٨ هـ ٧
١٦١ هـ
يحب المحسنين ٢ هـ ٣، ١٩٥ هـ ٣
١٣٤، ١٣، ٩٣ هـ ٩٣
على المحسنين ٢، ٢٣٦، ٩ هـ ٩١
جزاء المحسنين ٥ هـ ٣٤، ٣٩ هـ ٣٤
نجزى المحسنين ٦ هـ ١٢، ٨٤ هـ ١٢
١٠٥، ٣٧، ١٤ هـ ٨٠، ١٠٥ هـ ١٠٥
١١٠، ١٢١، ١٣١ هـ ٤٤، ٧٧ هـ ٤٤
من المحسنين ٧، ٥٦، ٣٦ هـ ٣٦
٨٨، ٣٩ هـ ٥٨
أجر المحسنين ٩ هـ ١١، ١٢٠ هـ ١١

١١٥، ٥٦١٢ و ٩٠

بشر المحسنين ٣٧٢٢

لمع المحسنين ٦٩٢٩

للمحسنين ١٢٤٦، ٣٣١

قبل ذلك محسنين ١٦٥١

أعد للمحسنات منكن ٢٩٣٣

حشر

فحشرنا في ٢٣٧٩

لم حشرني أعمى ١٢٥٢٠

حشرنا عليهم كل شيء ١١١٦

حشرناهم فلم تغادر ٤٧١٨

نحشر ٨٥١٩، ١٠٢٢٠، ٢٧

٨٣

لنحشرهم والشياطين ٦٨١٩

نحشرهم يوم ١٢٤٢٠

نحشرهم ٢٢٦، ٢٨١٠، ١٧

٩٧

يوم يحشرهم ١٢٨٦، ٤٥١٠،

٤٠٣٤، ١٧٢٥

ربك هو يحشرهم ٢٥١٥

فيحشرهم إليه جميعاً ١٧٢٤

احشروا الذين ظلموا ٢٢٣٧

خسر ١٧٢٧، ٦٤٦

الوحوش خسرت ٥٨١

إليه تحشرون ٢٠٢٢، ٦٩٦٥،

٧٢، ٢٤٨، ٧٩٢٣، ٩٠٥٨،

٢٤٦٧

تحشرون إلى جهنم ١٢٣

لإني الله تحشرون ١٥٨٣

يحشر ١٩٤١، ٥٩٢٠

يخافون أن يحشروا ٥١٦٦

يحشرون ٣٦٨، ٣٤٢٥،

ذلك خسر ٤٤٥٠

لأول الخسر ٢٥٩

حاشرين ١١١٧، ٣٦٢٦ و

٥٣

الطير محشورة ١٩٣٨

حصب

حصب جهنم ٩٨٢١

عليكم حاصباً ١٧٦٧، ٦٨١٧

حاصباً ٢٩٠٤، ٢٤٥٤

حصص

الآن حصص الحق ٥١١٢

حصد

فما حصدتهم فذروه ٤٧١٢

يوم حصده ١٤١٦

قائم و حصيد ١٠٠١١

حب الحصيد ٩٥٠

حصيداً ١٠٢٤، ١٥٢١

حصر

خبرت صدورهم ٩٠٤

خذوهم واحصوهم ٥٩

فإن أحصرتهم فما ١٩٦٢

للفقراء الذين أحصروا ٢٧٣٢

سيداً و خصوراً ٣٩٣

للكافرين حصيراً ٨١٧

حصل

خصل ما في الصدور ١٠١٠٠

حصن

أحصنت فرجها ٦٦، ٩١٢١

١٢

لنحصنكم من بأسكم ٨٠٢١

قليلاً مما تحصنون ٤٨١٢

فإذا أحصن ٢٥٤

محصنين غير مسافحين ٢٤٤،

٥٥

المحصنات ٢٤ و ٢٥، ٥٥،

٤٢٤ و ٢٣

محصنات غير مسافحات ٢٥٤

إن أردن تحصناً ٢٣٢٤

ما نعلم حصونهم ٢٥٩

في قري محصنة ١٤٥٩

حصى

أحصى كل شيء ٢٨٧٢

أحصاه الله ٦٥٨

إلا أحصاه ٤٩١٨

أحصاهم وعدهم ٩٤١٩

أحصى ١٢٣٦، ٢٩٧٨

علم أن لن تحصوه ٢٠٧٣

لا تحصوها ١٤٣٤، ١٨١٦

وأحصوا العدة ١٦٥

أحصى لما لبثوا ١٢١٨

حضر

حضر أحدكم ١٨٠٢، ١٠٦٥

حضر ١٢٣٢، ١٨ و ٨٤

فلما حضروه ٢٩٤٦

أن يحضروا ٩٨٢٣

نفس ما أحضرت ١٤٨١

لنحضرهم حول جهنم ٦٨١٩

و أحضرت الإنفس الشح ٤

١٢٨

ما عملوا حاضرًا ٤٩١٨

حاضري المسجد ١٩٦٢

حاضرة ٢٨٢٢، ١٦٣٧

من خير محضراً ٣٠٣

العذاب محضرون ١٦٣٠، ٣٤

٣٨

لدينا محضرون ٣٢٣٦ و ٥٣

جند محضرون ٧٥٣٦

إنهم لمحضرون ١٢٧٣٧ و

١٥٨

من المحضرين ٢٨، ٣٧، ٦١

٥٧

كل شرب محضراً ٢٨٥٤

حضض

ولا يحضض على طعام ٣٤٦٩،

٣١٠٧

ولا تحاضون على طعام ٨٩

١٨

حطب

حالة الحطب ٤١١١

فكانوا للجهنم حطباً ١٥٧٢

حطاط

قولوا جفة ١٦١٧، ٥٨٢

حطم

لا يفتلنكم سليمان ١٨٢٧

خطأ ٣٩، ٢١، ٥٦، ٦٥، ٥٧

٢٠

الخطمة ٤١٠٤ و ٥

حظر

عطاء ربك محظوراً ٣٠١٧

كهشم المحظور ٣١٥٤

حفظ

حقة الأنبياء ١١٤ و ١١٦

حفظ عظيم ٢٨، ٧٩، ٣٥٤١

حفظاً ١٧٦٣، ١٣٥، ١٤

حقد

بنين وحفدة ٧٢١٦

حفر

على شفا حفرة ١٠٣٣

لمردودون في الحفرة ٧٩، ١٠

حفظا

بما حفظ الله ٤	٣٤
حفظناها من كل ١٥	١٧
و نحفظ أمانا ١٢	٦٥
يحفظن فروجهن ٢٤	٣١
يحفظوا فروجهن ٢٤	٣٠
يحفظونه من أمر ١٣	١١
احفظوا أيمانكم ٥	٨٩
يحافظون ٦	٧٠، ٩٢، ٢٣، ٤٩
٣٤	
حافظوا على الصلوات ٢	٢٣٨
بما استحيظوا ٥	٤٤
و حفظا ٣٧	١٢، ٤١، ٧
ولا يؤوده حفظهما ٢	٢٥٥
لما عليها حافظ ٨٦	٤
فأله خير حافظا ١٢	٦٤
حافظات لليب ٤	٣٤
و الحافظات ٣٣	٢٥
الحافظون لحدود ٩	١١٢
لفروجهن حافظون ٢٣	٧٠، ٥٥
٢٩	
له يحافظون ١٢	١٢، ١٢، ١٥، ٦٣
٩	
و الحافظين فروجهن ٣٣	٢٥
حافظين ١٢	٨١، ٢١، ٨٣، ٨٢
٢٣	
إن عليكم لحافظين ٨٢	١٠
يرسل عليكم حفظة ٦	٦١
كل شيء حفيظ ١١	٣٤، ٥٧
٢١	
حفيظ ١٢	٤٢، ٥٥، ٥، ٤
٣٢	
عليكم بحفيظي ٦	١١٠، ١٠٤، ٨٦
حفيظا ٤	٨٠، ٦٠، ٢٠، ٤٨
لوح محفوظ ٨٥	٢٢
سقا محفوظا ٢١	٣٢

حفظ

حفظناها بنخل ١٨

حافين من حول ٣٩ ٧٥

حفي

فيخيمكم بنخلوا ٤٧ ٣٧
كانك حفي عنها ٧ ١٨٧
كان بي حفيبا ١٩ ٤٧

حقب

أو أمضي حقبأ ١٨ ٦٠
لا بين فيها أحقابا ٧٨ ٢٣

حقف

أنذر قومه بالأحفاف ٤٦ ٢١

حقق

حق عليهم ٧ ٢٨، ٣٠، ١٦، ٦٣، ٤١
٤٦، ٢٥، ١٨
حق عليه ٢٢ ٣٩، ١٨، ١٩
حق القول ٣٢ ٣٦، ١٣، ٧
فسحق ١٧ ٣٧، ١٦، ٣١، ٣٨
١٤، ٥٠، ١٤
حققت كلمة ١٠ ٣٩، ٣٣، ٧١
٦٤٠
حققت ١٠ ١٦، ٩٦، ٣٦
و يحق القول على ٣٦ ٧٠
لربها وحققت ٨٤ ٥
يحق ١٠، ٧٨، ٢٤، ٢٤، ٨٢
ليحق الحق ٨٨
استحق عليهم الأوليان ١٠٧
استحقا إنشاء ١٠٧
حقا على ٢ ١٨٠ و ٢٣٦
٢٤١
وعد الله حقأ ٤ ٣١، ١٢٢، ٩
الكاثرون حقأ ٤ ١٥١
وعذنا ربنا حقأ ٧ ٤٤
وعد ربكم حقأ ٧ ٤٤
المؤمنون حقأ ٨ و ٤، ٧٤

وعدأ عليه حقأ ٩ ١٠، ١١١، ٤

٢٨ ١٦
حقأ علينا ١٠ ٣٠، ١٠٣، ٤٧
جعلها ربي حقأ ١٢ ١٠٠
وعد ربي حقأ ١٨ ٩٨
حقأ ٦ ١٧، ١٤١، ٣٦، ٣٨
أحق بردهن ٢ ٢٢٨
أحق بالملك ٢ ٢٤٧
أحق من شهادتهما ٥ ١٠٧
أحق بالآمن ٦ ٨١
أحق أن ٩ ١٣ و ٦٢ و ١٠٨،
١٠ ٣٣، ٣٥، ٣٧
كانوا أحق بها ٤٨ ٢٦
حقيق على أن ٧ ١٠٥
الحاقا ١٦٩ و ٢ و ٣

حكم

حكم بين العباد ٤٨
وإن حكمت فاحكم ٥ ٤٢
حكمت بين الناس أن تحكموا ٤
٥٨
فاحكم بينكم فيما ٥٥
أنت تحكم بين ٣٩ ٤٦
لتحكم بين الناس ٤ ١٠٥
تحكمون ١٠ ٣٧، ٣٥، ١٥٤
٦٨ ٣٦ و ٣٩
يحكم بينهم ٢ ٢٢، ١١٣، ٥٦
٣٣٩
يحكم بينكم ٤ ٢٢، ١٤١، ٦٩
١٠ ٦٠
يحكم ما يريد ٥ ١
يحكم بها البين ٥ ٤٤
يحكم بما أنزل ٥ ٤٤ و ٤٥
٤٧
يحكم به ذوا عدل ٥ ٩٥
يحكم الله ٧ ١٠، ٨٧، ١٠٩
٨٠ ١٢
الله يحكم ١٣ ٤١
ليحكم ٢ ٣٠، ٢١٣، ٥٢٣، ٤٧

١٦ ٤٨، ٢٤، ١٢٤، ٥١
إذ يحكمان في الحرب ٢١ ٧٨
سأ ما يحكمون ٦ ١٦، ١٣٦
٢١ ٤٥، ٤ ٢٩، ٥٩
أحكم ٥ ٢١، ٤٩، ١١٢
فاحكم ٥ ٤٢ و ٣٨، ٤٨ و ٢٢
٢٦
حتى يحكموك فيما ٥ ٦٥
كيف يحكمونك ٥ ٤٣
يحكم الله آياته ٢٢ ٥٢
أحكم آياته ١١ ١
يتحكموا إلى الطاغوت ٤ ٦٠
حكم الله ٥ ٤٣، ٦٠، ١٠
أصبر لحكم ربك ٥ ٤٨، ٤٨
٤٨، ٧٦، ٢٤
أفحكم الجاهلية ٥ ٥٠
الحكم والنسب ٣ ٦٠، ٧٩، ٨٩
١٦ ٤٥
إن الحكم إلا لله ٦ ١٢، ٥٧، ٤٠
و ٦٧
له الحكم ٦ ٢٨، ٦٢، ٧٠ و ٨١
آتياء الحكم ١٩ ١٢
فالحكم لله ٤٠ ١٢
من الله حكما ٥ ٥٠
آتياء حكما ١٢ ٢١، ٢٢، ٧٤
٢٨ ١٤
حكما ١٣ ٢١، ٣٧، ٢٦، ٧٩
٨٣ و ٢١
لا يشرك في حكمه ١٨ ٢٦
لا معقب لحكمه ١٣ ٤١
يقضي بينهم بحكمه ٢٧ ٧٨
فحكمه إلى الله ٤٢ ١٠
وكانا يحكمهم شاهدان ٢١ ٧٨
حكما ٤ ٦٣، ١١٤
أحكم الحاكمين ١١ ٩٥، ٤٥
٨
خير الحاكمين ٧ ٨٧، ١٠
٨٠ ١٢، ١٠٩
نزلوا بها إلى الحكم ٢ ١٨٨
الكتاب والحكمة ٢ ١٢٩ و

١٥١ و ٤٨٣، ٢٣١ و ٤١٦٤، ٥٤ و ١١٣، ١١٠، ٢٦٢
والحكمة ٢٥١٢، ٢٤٣٣
يؤتي الحكمة ٢٦٩٢
ومن يؤت الحكمة ٢٦٩٢
من الحكمة ٢٩١٧
آتينا لقمان الحكمة ١٢٣١
آتينا الحكمة ٢٠٣٨
بالحكمة ١٢٥١٦، ٦٢٤٣
حكمة ١١٣، ٥٥٤
العليم الحكيم ٢٢٢، ٨٢١٢
٢٦٦، ١٠٠
الحكيم العليم ٨٤٤٣، ٣٠٥١
العزيز الحكيم ١٢٩٢، ٦٣
١٨ و ٦٢ و ١٢٦، ١١٨
٤١٤، ٦٠، ١٦، ٩٢٧، ٢٦٢٩
و ٤٢، ٢٧٣٠، ٩٣١، ٣٤
٢٧، ٢٣٥، ١٣٩، ٨٤٠، ٤٢
٣، ٢٤٥، ٢٧، ٢٤٦، ١٥٧
١٥٩ و ٢٤، ٥٦٠، ١٦١، ٦٢
١ و ٣، ١٨٦٤
الذكر الحكيم ٥٨٣
الحكيم الخبير ١٨٦ و ٧٣، ٣٤
١
الكتاب الحكيم ١١٠، ٢٣١
القرآن الحكيم ٢٣٦
عزيز حكيم ٢٠٩٢ و ٢٢٠
٢٢٨ و ٢٤٠ و ٢٦٠ و ٢٨٨
١٠ و ٤٩ و ٦٣ و ٦٧، ٤٠٩
٢٧٣، ٧١
عليم حكيم ٢٦٤، ٧١٨، ١٥٩
و ٢٨ و ٦٠ و ٩٧ و ١٠٦
١١٠، ٦١٢، ٥٢٢٢، ١٨٢٤
و ٥٨ و ٥٩، ٨٤٩، ١٠٦٠
حكيم عليم ٨٢٦ و ٢٢٨
١٣٩، ٢٥١٥، ٦٢٧
حكيم خبير ١١١
نواب حكيم ١٠٢٤
حكيم حميد ٤٢٤١
علي حكيم ٥١٤٢

لعلي حكيم ٤٤٣
أمر حكيم ٤٤٤
عليماً حكيماً ١١٤ و ١٧ و ٢٤
و ٩٢ و ١٠٤ و ١١١ و ١٧٠
١٣٣، ٤٤٨، ٣٠٧٦
عزيزاً حكيماً ٥٦٤ و ١٥٨
١٦٥، ٧٤٨، ١٩
واسعاً حكيماً ١٣٠٤
أنت أحكيم الحاكمين ٤٥١١
بأحكم الحاكمين ٨٩٥
أنزلت سورة محكمة ٢٠٤٧
آيات محكمات ٧٣

حلف

أيمانكم إذا حلفتم ٨٩٥
وليتخلفن إن أردنا ١٠٧٩
يخلفون بالله ٥٦٩، ٦٢٤
٦٢، ٧٤
يخلفون ٩٦٩، ١٤٥٨ و ١٨
و سيخلفون بالله ٤٢٩ و ٩٥
فيخلفون له ١٨٥٨
كل حلاف ممين ١٠٦٨

خلق

ولا تخلقوا رؤوسكم ١٩٦٢
مخلقين رؤوسكم ٢٧٤٨

خلقكم

إذا بلغت الحلقوم ٨٣٥٦

حلل

وإذا حللتهم فاصطادوا ٢٥
قارعة أو تفلح قريباً ٣١١٣
فإن طلقها فلا تفلح له ٢٣٠٢
لا يجل ٢٢٨٢ و ٢٢٩، ١٩٤
٥٢٣٣
يحل ٢٩١١، ١٦٢٠، ٤٠٣٩
فيحل عليكم ٨١٢٠

و من يخلل عليه غضيبي ٨١٢٠
ولا هم يخللون له ١٠٦٠
أخلل عقدة ٢٧٢٠
أحل الله ٢٧٥٢، ٨٧٥، ١٦٦
إنا أخللناك ٥٠٣٣
أحلنا دار الفقامة ٣٥٣٥
أخلقوا قومهم ٢٨١٤
لأحل لكم بعض ٥٠٣
لا تخلقوا شأنا لله ٢٥
يحل لهم الطيات ١٥٧٧
فيحللوا حرم الله ٣٧٩
يحللونه عاماً ٣٧٩
أحل ١٨٧٢، ٢٤٤، ٤٥، ٥
و ٩٦

أحل ١٦٠، ١٥، ٢٢٢٠
حل ٥٥، ١٠٦٠، ٢٩٠
الطعام كان حلالاً لي ٩٣٣
هذا خلال ١١٦١٦
حلالاً طيباً ١٦٨٢، ٨٨٨٥
١١٤١٦، ٦٩
حراماً و حلالاً ٥٩١٠
حلالاً أبنائكم ٢٣٤
تحلة أيمانكم ٢٦٦
تحلة ١٩٦٢، ٢٥٤٨
تخللها إلى البيت ٣٣٢٢
غير فحللي الصيد ١٥

حلم

الخلم ٥٨٢٤ و ٥٩
أضغاث أخلام ٤٤١٢، ٥٢١
يتأويل الأخلام ٤٤١٢
تأمرهم أخلامهم بهذا ٣٢٥٢
غفور حكيم ٢٢٥٢ و ٣، ٢٢٥
١٠١٥، ١٥٥
غني حكيم ٢٦٣٢
عليم حكيم ١٢٤
لعليم حكيم ٥٩٢٢
لأزاه حكيم ١١٤٩
بغلام حكيم ١٠١٣٧

شكور حكيم ١٧٦٤
لحكيم أزاه ٧٥١١
الحليم الرشيد ٨٧١١
حليماً ٤٤١٧، ٥١٣٣، ٤١٣٥

حلو

خُلُو أساور من ٢١٧٦
يحلون فيها ١٨، ٢٢٢٢، ٢٣٣٥
جلبه ١٦٧١٣، ١٤١٦، ١٢٣٥
ينشا في الحلية ١٨٤٣
من خلطهم عجلأ ١٤٨٧

حماً

من حماً ٢٦١٥، ٢٨ و ٢٣
في عين حمنة ٨٦١٨

حمد

يحبون أن يحمداوا ١٨٨٣
الحمد لله رب ٤٥٦، ٢١، ١٠
١٠، ٣٧، ١٨٢، ٣٩، ٧٥، ٤٠
٦٥
فله الحمد رب ٣٦٤٥
الحمد لله الذي ٤٢٧، ١٦
٣٩١٤، ١٧، ١١١، ١٨، ٢٣
٢٨، ١٥٢٧، ٣٤، ١، ٣٤٣٥
٧٤٣٩
الحمد لله بل ١٦، ٧٥، ٦٣٢٩
٢٩٣٩، ٢٥٣١
الحمد لله و سلام ٥٩٢٧
الحمد لله سيريك ٩٣٢٧
الحمد لله فاطر ١٣٥
له الحمد ٢٨، ٧٠، ١٨٣٠، ٣٤
١، ١٦٤
بحمد ربك ١٥، ٩٨، ٢٠، ١٣٠
٤٠، ٥٥، ٣٩، ٥٢، ٤٨
٣١١٠
بحمد ربهم ١٥٣٢، ٣٩، ٧٥

٤٠٧٧٠٥	أخمل فوق رأسي ١٢ ٣٦	حفالة الحطب ١١١ ٤	إبراهيم حنيفاً ٢ ٣٠١٣٥ ٤٠٩٥
نسج يحميك ٢ ٣٠	ما أخمكتك عليه ٩٢	من الأنعام حمولة ٦ ١٤٢	١٢٣ ١٦٠١٦١ ٦٠١٣٥
يحمده ١٣ ١٧٠١٣ ٤٤ ٥٢	لا تحمل ٢ ٢٩٠٢٨٦ ٦٠	حجم	كان حنيفاً مسلماً ٣ ٦٧
٥٨ ٢٥	ما تحمل ١٣ ٣٥٨ ٤١٠١١	من حميم ٦ ١٠٠٧٠ ٣٧٠٤	والأرض حنيفاً ٦ ٧٩
العابدون الحامدون ٩ ١١٢	٤٧	ولا صديق حميم ٢٦ ١٠١	للدن حنيفاً ١٠ ٣٠٠١٠٥ ٣٠
مقاماً محموداً ١٧ ٧٩	تحمل ٧ ١٦٠١٧٦ ٧	فليذوقوه حميم ٣٨ ٥٧	له حنيفاً ١٦ ١٢٠
غني حميد ٢ ٢٦٧ ٣١٨ ١٤	تحمله ٢ ١٩٠٢٨ ٢٧	ولي حميم ٤١ ٣٤	حفظاء ٢٢ ٩٨٠٣١ ٥
٦ ٦٤ ١٢	أتوك لتحملهم ٩ ٩٢	حميم آت ٥٥ ٤٤	حك
حميد مجيد ١١ ٧٣	ولنخمل خطايكم ٢٩ ١٢	سوم و حميم ٥٦ ٤٢	لاخنتن ذرته ١٧ ٦٢
حكيم حميد ٤١ ٤٢	يخمل ٢٠ ٦٢٠١٠٠ ٦٩٠٥	هنا حميم ٦٩ ٣٥	حنن
العزيز الحميد ١٤ ٦٣٤١ ٨٥	١٧	فوق رؤوسهم الحميم ٢٢ ١٩	وحناناً من لدنا ١٩ ١٣
٨	وليخملن أنفالهم ٢٩ ١٣	في الحميم ٤٠ ٧٢	يوم حنين إذ ٩ ٢٥
صراط الحميد ٢٢ ٢٤	فأبين أن يحميها ٣٣ ٧٢	كفلي الحميم ٤٤ ٤٦	حوب
الغني الحميد ٢٢ ٣١٠٦٤ ٢٦	ليحملوا أوزارهم ١٦ ٢٥	عذاب الحميم ٤٤ ٤٨	إنه كان حوباً ٢ ٤
٦٦٠٢٤ ٥٧٠١٥ ٣٥	يحملون ٦ ٤٠٠٣١ ٧	ولا يسأل حميم حميماً ٧٠ ١٠	حوت
الولي الحميد ٤٢ ٢٨	ثم لم يحملوها ٦٢ ٥	حميماً ٤٧ ٧٨٠١٥ ٢٥	الحوت ١٨ ٣٧٠٦٣ ٦٨٠١٤٢
غنياً حميداً ٤١ ١٣١	أخمل فيها من كل ١١ ٤٠	ظل من يحموم ٥٦ ٤٣	٤٨
اسمه أحمد ٦٦ ٦	خملت الأرض ٦٩ ١٤	حصي	نسا حوتهما ١٨ ٦١
محمد ٣ ٣٣٠١٤٤ ٤٧٠٤٧ ٢	على الفلك تخملون ٢٣ ٢٢	يوم يخمي عليها ٩ ٣٥	تأتيهم حيتانهم ٧ ١٦٣
٢٩ ٤٨	٨٠ ٤٠	وصيلة ولا حام ٥ ١٠٣	حوج
حمر	لا يخمل منه شيء ٣٥ ١٨	حامية ٨٨ ١٠١ ١١	خاجة ١٢ ٤٠٦٨ ٩٠٩٨٠ ٩
كمثل الحمار يحمل ٦٢ ٥	ولا تخملنا ما لا ٢٨٦	الحمية حمية الجاهلية ٤٨ ٢٦	١٩
انظر إلى حمارك ٢ ٢٥٩	عليه ما خمل و عليكم ما خملت	حنت	استحوذ عليهم الشيطان ٥٨ ١٩
خضر مشقرة ٧٤ ٥٠	٥٤ ٢٤	ولا تخش ٣٨ ٤٤	ألم تستحوذ عليكم ٤ ١٤١
الحمير ١٦ ٣١ ١٩	ولكننا خملنا أوزاراً ٢٠ ٨٧	يصررون على الجن ٥٦ ٤٦	حور
خضر مختلف ألوانها ٣٥ ٢٧	خملوا التوراة ٦٢ ٥	حنجر	ظن أن لن يحور ٨٤ ١٤
حمل	أحتمل بهتاناً ٤ ١١٢	الحناجر ٣٣ ٤٠١٠ ١٨	
من حمل ظلاً ٢٠ ١١١	فأحتمل السيل زبداً ١٣ ١٧	حنذ	
خملت ٦ ١٨٩ ٧٠١٤٦	أحتملوا بهتاناً ٣٣ ٥٨	يعجل حنيد ١١ ٦٩	
إصرأ كما خملت ٢ ٢٨٦	خفل ٢٢ ٦٥٠٢ ٦	حنف	
خملت أمه ٣١ ٤٦٠١٤ ١٥	حملت خفلاً خفيفاً ٧ ١٨٩		
لخملت فانبت ١٩ ٢٢	خفله و فصالة ٤٦ ١٥		
حملنا ١٧ ١٩٠٣٦٠٥٨ ٤١	ذات حمل خفلها ٢٢ ٢		
خملناكم في الجارية ٦٩ ١١	يضعن حملهن ٦٥ ٤ و ٦		
خملناه على ذات ٥٤ ١٣	أولات الأحمال ٦٥ ٤		
خملناهم في البر ١٧ ٧٠	جفل بعير ١٢ ٧٢		
خفلها الإنسان ٣٣ ٧٢	يوم القيامة جفلاً ٢٠ ١٠١		
	تدع مثقلة إلى جفلها ٣٥ ١٨		
	و ما هم بخاملين ٢٩ ١٢		
	فالحاملات و قرأ ٥١ ٢		

تحيي الموتى ٢٦٠٢
 نحى ١٥، ٢٣، ١٢٣٦، ٥٠
 ٤٣
 لنحى به بلدة ميتاً ٤٩٢٥
 فلنحى به حياة طيبة ٩٧١٦
 يحيى الله ٧٣٢
 يحيى ويسمى ٣، ٢٥٨٢
 ١٠، ١١٦٩، ١٥٨٧، ١٥٦
 ٢٥٧، ٦٨٤٠، ٨٠٢٣، ٥٦
 أنى يحيى هذه الله ٢٥٩٢
 يحيى الموتى ٩٤٢، ٦٢٢
 ٤٠، ٣٣٤٦، ٥٠
 يحيى الأرض ١٩٣٠ و ٥٠،
 ١٧٥٧
 يحيى العظام ٧٨٣٦
 فيحيى به الأرض ٢٤٣٠
 ثم يحيىكم ٢٨٢، ٦٦٢٢، ٣٠،
 ٤٠
 يحيىكم ٢٦٤٥، ٢٤٨
 يميتى ثم يحيىن ٨١٢٦
 يحيى الذى أنشأنا ٧٩٣٦
 يستحي نساءهم ١٢٧٧
 يستحيون ٤٩٢، ١٤١٧، ١٤،
 ٦
 يستحي ٥٣٣٣، ٤٢٨، ٢٦٢
 فيستحي منكم ٥٣٣٣
 واستحيوا نساءهم ٢٥٤٠
 الحي القيوم ٢٣، ٢٥٥٢
 الحي من الميت ٩٥٦، ٢٧٣
 ١٩٣٠، ٣١١٠
 من الحي ١٠، ٢٧٣، ٩٥٥
 ١٩٣٠، ٣١
 توكل على الحي ٥٨٢٥
 هو الحي ٦٥٤٠
 للحي القيوم ١١١٢٠
 كل شيء حي ٣٠، ٢١
 حياً ١٩ و ١٥ و ٣١ و ٢٣ و ٦٦،
 ٧٠، ٣٦
 بل أحياء ٢، ٣١٥٤، ١٦٩
 أحياء ١٦، ٢١، ٧٧، ٢٦

٣٥
 من محيى ٢١١٤، ٣٦٥٠
 لا يجدون عنها محيياً ١٢١٤
 حيض
 و اللاتي لم يحضن ٤٦٥
 المحيض ٢، ٢٢٢، ٤٦٥
 حيض
 يخافون أن يحيض ٥٠٢٤
 حيض
 و حاق بهم ١١، ١٦، ٣٤، ٣٩،
 ٤٨، ٤٠، ٨٣، ٢٣، ٤٦، ٢٦
 و حاق بال فرعون ٤٥٤٠
 فحاق بالذين ٦، ١٠، ٢١، ٤١
 لا يحقيق المكر ٤٣٣٥
 حيي
 فيها تحييون ٢٥٧
 نموت و نحيا ٢٣، ٢٧، ٤٥، ٢٤
 و يحيى من حي عن ٤٢٨
 فيها و لا يحيى ٢٠، ٧٤، ١٣٨٧
 حيون بما لم يحيك ٨٥٨
 خبئتم نحتة فحيوا ٨٦
 أحياء ٢٢، ٥٣، ٤٤
 فأحيى به الأرض ٢، ١٦٤، ١٦
 ٥٤٥، ٦٣٢٩، ٦٥
 أحياكم ثم يميتكم ٢٦٢٢
 أمواتاً فأحياكم ٢٨٢
 أحياء ٢٢، ٤١، ٣٩
 موتوا ثم أحياء ٢، ٢٤٣
 أحيينا اثنين ١١٤٠
 أحيينا به بلدة ١١٥٠
 فأحيينا به الأرض ٩٣٥
 ميتاً فأحيينا ٦، ١٢٢
 الأرض البتة أحييناها ٣٣
 أحيى ٢، ٢٥٨، ٩٩

حول
 حال بينهما الموج ٤٣١١
 يحول بين المراء ٢٤٨
 جبل بينهم ٥٤٣٤
 حول ١٩، ٦٨، ٧٥٣٩
 متاعاً إلى الخول ٢، ٢٤٠
 لا تغضوا من حولك ١٥٩٣
 حولكم ١٩، ١٠، ٤٦، ٢٧
 أضاءت ما حوله ١٧٢
 باركنا حوله ١١٧
 قال لمن حوله ٢٥٢٦
 قال للملأ حوله ٢٤٢٦
 العرش و من حوله ٧٤٠
 و من حولها ٢٦، ٩٢، ٨٢٧، ٤٢
 ٧
 من حولهم ٩، ١٢٠، ٦٧٢٩
 حولين كاملين ٢٢٣٢
 يعون عنها حولاً ١٨، ١٠٨
 لا يستطيعون حيلة ٩٨
 تحويلاً ١٧، ٥٦ و ٧٧، ٤٣٣٥
 حوى
 ظهورهما أو الجواب ١٤٦٦
 فجعله غطاءً أحوى ٥٨٧
 حيد
 كنت منه حيداً ١٩٥٠
 حير
 في الأرض حيران ٦، ٧١
 حيز
 أو متحيزاً إلى فئة ١٦٨
 حيص
 ما لهم من محيص ٤١، ٤٨، ٤٢

و هو يحاوره ١٨، ٣٤ و ٢٧
 يسمع تحاوركما ١٥٨
 حور ٥٥، ٧٢، ٥٦، ٢٢
 يحورعين ٤٤، ٥٤، ٥٢
 الحوارثون ١٢٥، ١١٢٥، ٦١
 ١٤
 أوحيت إلى الحوارثين ١١١٥
 ابن مريم للحوارثين ١٤٦١
 حوش
 قلن حاش لله ١٢ و ٣١ و ٥١
 حوط
 أحاط بالناس ١٧، ٦٠
 أحاط بهم سداً ١٨، ٢٩
 أحاط الله بها ٤٨، ٢١
 أحاط بكل شيء ١٢٦٥
 أحاط بما لديهم ٢٨٧٢
 أحاطت به حطيت ١٢
 أحاطنا بما لديه ١٨، ٩١
 أحطت بما لم تحيط ٢٧، ٢٢
 على ما لم تحيط ١٨، ٦٨
 لم تحيطوا بها علماً ٢٧، ٨٤
 لم يحيطوا بعمله ١٠، ٣٩
 و لا يحيطون ٢، ٢٥٥، ٢٠
 ١١٠
 أحيط ١٠، ٢٢، ١٨، ٤٢
 إلا أن يحاط بكم ١٢، ٦٦
 محيط بالكافرين ٩٢
 بما يعملون محيط ٣، ١٢٠، ٨٠
 ٤٧
 بما تعملون محيط ١١، ٩٢
 عذاب يوم محيط ١١، ٨٤
 بكل شيء محيط ٤١، ٥٤
 من ورائهم محيط ٨٥، ٢٠
 محيطاً ٤ و ١٠٨ و ١٦٦
 لمحيطه بالكافرين ٩، ٤٩، ٢٩
 ٥٤

ما يستوي الأحياء ٢٢ ٣٥

في الحياة الدنيا ٢ ٨٥ و ٢٠٤

٤ ١٠٩ و ٣٢ ٧٠٩٢ و ٥٥ ٩٠١٥٢

١٠ ٦٤ و ٨٨ و ١٣٠٩٨ و ٣٤

١٤ ٢٣٠١٠٤ ١٨ ٢٣ و ٣٣

٢٩ ٢٦٣٩٠٢٥ و ٤٠ ٤١٠٥١

١٦ و ٤٣٠٣١ و ٣٢

اشترى الحياة الدنيا ٢ ٨٦

كفروا الحياة الدنيا ٢ ٢١٢

متاع الحياة الدنيا ٣ ٢٨٩٠١٤

١٠ ٢٨٠٢٣ ٦٠ و ٤٢٠٦١

٤٣٠٣٦

هذه الحياة الدنيا ٣ ٢٠٠١١٧

٢٩ ٤٠٠٦٤ و ٧٢

ما الحياة الدنيا ٣ ٦٠١٨٥ و ٣٢

١٣ ٥٧٠٢٦ و ٢٠

يشرون الحياة الدنيا ٤ ٧٤

عرض الحياة الدنيا ٤ ٢٤٠٩٤

٣٣

غرثهم الحياة الدنيا ٦ ٧٠ و

٥١٧١٣٠

فلا تغرنكم الحياة الدنيا ٣١

٥٣٥٠٣٣

غرثكم الحياة الدنيا ٤٥ ٣٥

مثل الحياة الدنيا ١٠ ١٨٠٢٤ و ٤٥

يريد الحياة الدنيا ١١ ١٥

يريدون الحياة الدنيا ٢٨ ٧٩

تردون الحياة الدنيا ٣٣ ٢٨

يستحبون الحياة الدنيا ١٤ ٢

استحبوا الحياة الدنيا ١٦ ١٠٧ و

زينة الحياة الدنيا ١٨ ٢٨ و ٤٦

زهرة الحياة الدنيا ٢٠ ١٣١

من الحياة الدنيا ٣٠ ٧

إنما الحياة الدنيا ٤٧ ٥٧٠٢٦ و ٢٠

إلا الحياة الدنيا ٥٣ ٢٩

آثر الحياة الدنيا ٧٩ ٢٨

تؤثرون الحياة الدنيا ٨٧ ١٦

ضعف الحياة ١٧ ٧٥

خلق الموت والحياة ٢ ٦٧

في الحياة أن تقول ٢٠ ٩٧

على حياة ٩٦

في القصاص حياة ٢ ١٧٩

حياة طيبة ١٦ ٩٧

موتاً ولا حياة ٢٥ ٣

بالحياة الدنيا ٩ ١٠٠٣٨ و ١٣٠٧

٢٦

في حياتكم الدنيا ٤٦ ٢٠

حياتنا الدنيا ٦ ٢٣٠٢٩ و ٣٧

٢٤ ٤٥

قدمت لحياتي ٨٩ ٢٤

لهي الحيوان ٢٩ ٦٤

لحيتي ٢٤ ٢٥٠٦١ و ٧٥

خُيِّمَ بَحْيَةٍ فُحِّيَتْ ٤ ٨٦

تَحْتَكِمُ ١٠ ١٤٠١٠ و ٣٣٠٢٣

٤٤

تمني على استحياء ٢٨ ٢٥

سواء يخافهم ٤٥ ٢١

يُحْيِي وَيُمَاتِي ٦ ١٦٢

لنُفْخِي الْمَوْتِ ٣٠ ٤١٠٥٠

٣٩

يُحْيِي ٦ ١٩٠٨٥ و ٧ ٢١٠١٢

٩٠

يُشْرِكُ يَحْيَى ٣ ٣٩

حية تسعى ٢٠ ٢٠

باب الخاء

خَبَأَ

يُخْرِجُ الْخَبَاءَ ٢٧ ٢٥

خَبِثَ

أَخْبَتُوا إِلَى رِجْلِهِ ١١ ٢٣

تَخَبَّثَ لَهُ قُلُوبُهُمْ ٢٢ ٥٤

و بشر المختبئين ٢٢ ٣٤

خَبِثَ

والذي خَبِثَ ٧ ٥٨

الخبيث ٢ ٣٠٢٦٦ و ٤٠١٧٩ و ٢

٨٠١٠٠ ٣٧

الخبثات للخبثين ٢٤ ٢٦

و الخبيثون للخبثات ٢٤ ٢٦

خبيثة ١٤ ٢٦

الخبثات ٧ ٢١٠١٥٧ و ٧٤

خَبِرَ

خَبِرَ ١٨ ٦٨ و ٩١

منها يَخْبِرُ ٢٧ ٢٨٠١٧

أَخْبَرَ ٩ ٤٧٠٩٤ و ٣١

تحدث أَخْبَارَهَا ٩٩ ٤

بما تعلمون خبير ٢ ٢٣٤ و

٣١ ١٨٠٠٣ و ٥٧٠٢٩

٣ ٥٨٠١٠ و ٨ ٦٤٠١١

خبير بما تعلمون ٣ ٥٠١٥٣ و ٨

٩ ١٦٠٢٤ و ٥٨ ٥٩٠١٣

١١ ٦٣٠١٨

حكيم خبير ١١ ١

بما يعملون خبير ١١ ١١١

لطيف خبير ٢٢ ٣١٠٦٣ و ١٦

خبير بما يصنعون ٢٤ ٣٠

خبير بما تفعلون ٢٧ ٨٨

علم خبير ٣١ ٤٩٠٢٤ و ١٣

مثل خبير ٣٥ ١٤

خبير بصير ٤٢ ٢٧

لخبير ٣٥ ١١٠٠٠ و ١١

الحكيم الخبير ٦ ١٨ و ٧٣

١٣٤

اللطيف الخبير ٦ ١٠٣٠٦٧ و ١٤

العليم الخبير ٦٦ ٣

علماً خبيراً ٤ ٣٥

تعلمون خبيراً ٤ ٩٤ و ١٢٨ و

١١ ٤٨٠٢٣٣ و ١١

خبيراً بصيراً ١٧ و ٣٠ و

٩٦

عبادة خبيراً ٢٥ ٥٨

فَسَأَلَ بِهِ خَبِيرًا ٢٥ ٥٩

لطيفاً خبيراً ٣٣ ٢٤

خَبِرَ

فوق رأسي خبيراً ١٢ ٣٦

خَبِطَ

يَخْبِطُهُ الشَّيْطَانُ ٢ ٢٧٥

خَبِلَ

خَبِلَ ٣ ٩٠١١٨ و ٤٧

خَبِثَ

كلما خَبِثَ زِدْنَاهُمْ ١٧ ٩٧

خَبِرَ

كل خَبَرٌ كُفِّرَ ٣١ ٣٢

خَتَمَ

خَتَمَ ٧ ٦٠٧٠٤٦ و ٢٣

اليوم نختم ٣٦ ٦٥

نختم على قلبك ٤٢ ٢٤

خَاتَمُ النَّبِيِّينَ ٣٣ ٤٠

خَتَمَهُ مَسْكٌ ٨٣ ٢٦

رحيق مختوم ٨٣ ٢٥

خَدَعَ

ولا تصرَّ خَدَعَكَ ٣١ ١٨

أصحاب الأخدود ٨٥ ٤

خَدَعُ

يريدوا أن يخدعوك ٨ ٦٢

وما يخدعون إلا ٩

يخدعون الله ٩٠٢٤٩ و ١٤٢

و هو خادعهم ٤٢ ١٤٢

أَخْرَجَنِي مَخْرَجَ ١٧ ٨٠
أَخْرَجُوا ٩٣٦ ٥٦٢٧
أَخْرَجُوهُمْ مِنْ ١٩١٢ ٨٢٧
خَيْرَ أُمَّةٍ أَخْرَجَتْ ٣ ١١٠
لَنْ أَخْرِجَنَّهُ لَتُخْرِجُنِي ١١ ٥٩
أَخْرَجْنَا مِنْ دِيَارِنَا ٢٤٦٢
أَخْرَجُوا مِنْ ٣ ١٩٥ ٤٠
٨٥٩
لَنْ أَخْرُجُوا لَا ١٢ ٥٩
أَخْرَجَ ١٩ ٤٦ ١٩
تَخْرُجُونَ ٧ ٢٥ ٣٩ ٤٣
١١
قَالُوا لَا يَخْرُجُونَ ٤٥ ٣٥
اسْتَخْرِجْنَا مِنْ وَعْدِ ١٢ ٧٦
وَتَسْتَخْرِجُونَهُ حَلِيَّةَ ١٦ ١٤
وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةَ ٣٥ ١٢
وَيَسْتَخْرِجُكُمْ مِمَّا ١٨ ٨٢
الْخُرُوجَ ١١ ٥٠ ٤٦٩ ٤٢
فَاسْتَذْنِكُوا لِلْخُرُوجِ ٩ ٨٣
فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ ٤٠ ١١
إِخْرَاجَ ٢١٧٢ ٢٤٠
بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ ٩ ١٣
وَيَخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ١٨٧١
ظَاهِرًا عَلَى إِخْرَاجِكُمْ ٦٠ ٩
مَحْرُومًا عَلَيْكُمْ إِخْرَاجَهُمْ ٢ ٨٥
لَيْسَ بِإِخْرَاجٍ مِنْهَا ٦ ١٢٢
بِإِخْرَاجِي ٢ ١٦٧ ٣٧
يَجْعَلُ لَهُ مَخْرَجًا ٦٥ ٢
مَخْرَجَ ٢ ٧٢٢ ٩٥ ٦٤٩
أَنْكُمْ مَخْرُجُونَ ٢٣ ٣٥
أَنْتَا لَتَخْرُجُونَ ٢٧ ٦٧
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَخْرُجِينَ ٢٦
١٦٧
مَا هُمْ مِنْهَا بِمَخْرُجِينَ ١٥ ٤٨
نَجْعَلُ لَكَ خُرْجًا ١٨ ٩٤
تَسْأَلُهُمْ خُرْجًا فَيُخْرِجُهُمْ رِبْكَ ٢٣
٧٢

خردل

لَتُخْرِجَنَّ النَّاسَ ١١٤
أَجْنُتَا لَتَخْرُجَا ٢٠ ٥٧
لَتَخْرُجُوا مِنْهَا أَمْلَهَا ٧ ١٢٣
تَخْرُجُونَ ٨٤ ٨٥
فَتَخْرُجُوا لَهَا ٦ ١٤٨
لَا تَخْرُجُونَهُمْ مِنْ ٦٥ ١
تَخْرُجَ ٦ ١٧ ٥٧٧ ٩٩ ١٣
فَتَخْرُجَ بِهِ زَرْعًا ٣٢ ٢٧
لَتَخْرُجَ بِهِ حَبًّا ٧٨ ١٥
تَخْرُجُكُمْ ٢٠ ٥٢٢
لَتَخْرُجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا ١٤ ١٣
لَتَخْرُجَنَّكَ يَا شُعَيْبَ ٧ ٨٨
لَتَخْرُجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذْلَةً ٢٧ ٣٧
يُخْرِجُ الْحَيَّ ٦ ١٠ ٩٥ ٣١
١٩٣٠
يُخْرِجُ الْمَيِّتَ ١٠ ٣١ ١٩٣٠
يُخْرِجُ لَنَا مَا ٢ ٦١
يُخْرِجُ الْخَبَّ ٢٧ ٢٥
يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا ٩ ٢١
يُخْرِجُ اللَّهُ أَصْفَانَهُمْ ٧ ٢٩
وَيُخْرِجُ أَصْفَانَكُمْ ٤٧ ٣٧
لَيُخْرِجَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ٦٥ ١١
بِرِيدَانِ أَنْ يَخْرِجَاكُمْ ٢٠ ٦٣
يَخْرِجُكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ ٧ ١١٠
٣٥ ٢٦
يُخْرِجُكُمْ ٤٠ ٦٧ ١٨٧١
لَيُخْرِجَنَّكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ ٣٣ ٤٣
٩٥٧
لَيُخْرِجَنَّ الْأَعْفَى ٣ ٨٦٣
فَلَا يَخْرِجَنَّكُمْ مِنْ ٢٠ ١١٧
يَخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ ٢ ٢٥٧
١٦٥
يَقْتُلُوكَ أَوْ يَخْرِجُوكَ ٨ ٣٠
لَيُخْرِجَنَّكُمْ مِنْهَا ١٧ ٧٦
وَلَمْ يَخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ٦٠
٨
يَخْرِجُونَ الرَّسُولَ ٦٠ ١٦
يَخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ ٧ ٢٥٧
أَخْرَجَ قَوْمَكَ مِنْ ١٤ ٥
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا ٢٣ ١٠٧ ٣٧

يَخْرُجُ مِنْهَا ٥٥ ٢٢
يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصَّلْبِ ٨٦ ٧٨
فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ ٢ ٧٤
لَنْ أَمُرْتَهُمْ لِتَخْرُجُنَّ ٢٤ ٥٣
وَلَا يَخْرُجُنَّ إِلَّا أَنْ ٦٥ ١
أَرَادُوا أَنْ يَخْرِجُوا ٢٢ ٣٢
٢٠
يَخْرِجُوا ٢٢٥ ٣٧ ٢٥٩
يَخْرِجُونَ مِنْ ٤٠ ٧٥٤ ٤٣٧
لَنْ أَخْرُجُوا لَا يَخْرِجُونَ ٥٩
١٢
أَخْرَجَ ١٢ ١٨٧
فَاخْرُجْ مِنْهَا ١٥ ٣٤ ٣٨ ٧٧
فَاخْرُجْ ٢٨ ٢٠
أَوْ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ ٦٤ ٦٦
كَمَا أَخْرَجَ آبَايَكُمْ ٧ ٢٧
أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ ٧ ٣٢
أَخْرَجَ يَدَهُ ٢٤ ٤٠
أَخْرَجَ شَطَاءً ٤٨ ٢٩
أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا ٩ ٢٥٩
أَخْرَجَ ضُحَاهَا ٧٩ ٢٩
أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءً ٧٩ ٣١
أَخْرَجَ الرَّمْعَ ٨٧ ٤
فَاخْرُجْ بِهِ مِنْ ٢٢ ١٤ ٣٢
فَاخْرُجْ لَهُمْ عَجَلًا ٢٠ ٨٨
أَخْرَجْتَ الْأَرْضَ أَنْقَالَهَا ٩٩ ٢
قَرِيبَكَ الَّتِي أَخْرَجْتَكَ ٤٧ ١٣
كَمَا أَخْرَجْتَكَ رِبْكَ ٥٨
أَخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنِ ١٦ ٧٨
أَخْرَجْنَا ٢ ٢٦٧ ٧٥ ٢٧
٣٣ ٣٦ ٨٢
فَاخْرُجْ بِهِ ٦ ١٧ ٥٧٧ ٢٠
٢٧ ٣٥ ٥٣
فَاخْرُجْ بِهِ ٦ ٩٩ ٥١ ٣٥
فَاخْرُجْنَا مِنْ جَنَاتِ ٢٦ ٥٧
أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ ١٢ ١٠٠
أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ٩ ٤٠
فَاخْرُجْهُمَا مِمَّا كَانَا ٢ ٣٦
أَخْرَجُوكُمْ ٢ ١٩١ ٩٦٠
تَخْرُجْ ٣ ٥٧٢ ١١٠

خَدَلَن
أَخَذَانِ ٤ ٢٥ ٥٥
خَدَلَن
وَأِنْ يَخْذَلْكُمْ فَمَنْ ذَا ٣ ١٦٠
لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ٢٥ ٢٩
مَذْمُومًا مَخْذُولًا ١٧ ٢٢
خَرِبَ
يَخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ ٥٩ ٢
وَسَمِعَ فِي خَرَابِهَا ٢ ١١٤
خَرَجَ
فَخَرَجَ ١٩ ١١ ٢١٢٨ ٧٩
مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ ٢ ١٤٩
١٥٠
إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ ٦٠ ١٦٠
فَإِنْ خَرَجْتُمْ فَلَا جُنَاحَ ٢ ٢٤٠
لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا ٩ ٤٢
خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ ٢ ٢٤٢ ٨
٤٧
خَرَجُوا ١٥ ٦١ ٤٧ ١٦
تَخْرُجُ بِيضًا ٢٠ ٢٢ ٢٧ ١٢
٢٢ ٢٨
تَخْرُجُ مِنْ ١٨ ٥ ٢٣ ٢٠ ٤١
٤٧
تَخْرُجَ ٣٧ ٦٤ ٥٤٩
لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ ٩ ٨٣
إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ٣٠ ٢٥
لَنْ أَخْرِجَنَّكُمْ لَتَخْرُجُنَّ ٥٩ ١١
يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ ٤ ١٠٠
يَخْرُجُ بِنَانِهِ ٧ ٥٨
لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكْدًا ٧ ٥٨
يَخْرُجُ مِنْ بَطْنِهَا ١٦ ٦٩
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ ٢٤ ٤٣ ٣٠
٤٨
يَخْرُجُ مِنْهَا ٤ ٥٧ ٤٥٧

حبة من خردل ٤٧٢١، ٣١
١٦

خرد

خُرْمُوسَى صَعْفًا ١٤٣٧
خُرْمُ من السماء ٣١٢٢
فلما خُرَّ تَبِت ١٤٣٤
خُرُّ رَاكِعًا ٢٤٣٨
فَخُرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ ٢٦١٦
خُرَّو ١٢، ١٠٠، ٥٨١٩، ٣٢
١٥
و خُرَّ الْجِبَالُ مَدًّا ٩٠، ١٩
ولم يخروا عليها ٧٣٢٥
يَخْرُونَ لِلْأَذْفَانِ ١٠٧١٧ و
١٠٩

خرص

أَنْتُمْ إِنْ لَا تُخْرَضُونَ ١٤٨٦
إِلَّا يَخْرُصُونَ ١١٦٦، ٦٦١٠،
٢٠، ٤٣
قُتِلَ الْخُرَّاصُونَ ١٠٥١

خرطم

سَمِعَهُ عَلَى الْخُرْطُومِ ١٦٦٨

خرق

خَرَقَهَا قَالَ أَخْرَقَهَا ٧١١٨
خَرَقُوا لَهُ بَيْنَ ١٠٠٦
لَنْ تُخْرَقَ الْأَرْضُ ٣٧١٧

خزن

مَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ٢٢١٥
يَخْرُتُهُ جَهَنَّمُ ٤٩٤٠
خَزَنَتَهَا ٧١٣٩ و ٨٦٧، ٣١
خَزَائِنُ اللَّهِ ٥٠٦، ٣١١١

خَزَائِنُ رَحْمَةِ ١٧، ١٠٠، ٩٣٨
خَزَائِنُ ٥٥١٢، ٣٧٥٢، ٧٦٣
عَدْنَا خَزَائِنَهُ ٢١١٥

خزى

أَنْ نَذَلَ وَ نَخْزَى ٢٠، ١٣٤
فَقَدْ أَخْزَنَهُ ١٩٢٣
وَلَا تُخْزَايَوْمَ الْقِيَامَةَ ١٩٤٣
وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ ٨٧٢٦
وَلَا تُخْزُونَ ١١، ٧٨١، ٦٩١٥
وَيَخْزَهُو بِصَرْكِهِ ١٤٩
يَوْمَ لَا يُخْزَى اللَّهُ ٨٦٦
وَيُخْزَى الْقَاسِمِينَ ٥٥٩
عَذَابُ يُخْزِيهِ ١١، ٣٩ و ٩٣،
٤٠٣٩
يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ ٢٧١٦
خَزَى فِي الْحَيَاةِ ٨٥٢
فِي الدُّنْيَا جَزَى ١١٤٢، ٤١٥،
٩٢٢
جَزَى فِي الدُّنْيَا ٣٣٥
وَمَنْ جَزَى يَوْمَئِذٍ ٦٦١١
عَذَابُ الْخِزَى ١٠، ٩٨١، ١٦٤١
الْخِزَى ٢٦٣٩، ٢٧١٦، ٦٢٩
وَلَعْدَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَى ١٦٤١
اللَّهُ مُخْزِي الْكَافِرِينَ ٢٩

خسى

قَالَ اخْشَوْافِيهَا ١٠٨٢٣
الْبَصَرُ خَاسِنًا ٤٦٧
قَرْدَةُ خَاسِنِينَ ٦٥٢، ١٦٦٧

خسر

خَسِرَ هُنَالِكَ ٨٥ و ٧٨٤٠
خَسِرَ الَّذِينَ ٦، ٣١ و ١٠، ١٤٠،
٤٥
غَيْرَ ٤، ١١٩ و ١١٢٢
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ ١٢٦ و
٢٠

خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ ضَلَّ ٥٣٧،
٢١١١
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْلِيَهُمْ ٣٩
٤٥٤٢، ١٥

خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ٩٧، ١٠٣٢٣

يَخْسِرُ الْمُبْطِلُونَ ٢٧، ٤٥
وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ٩٥٥
أَوْ وَزْنَهُمْ يُخْسِرُونَ ٣٨٣
لَفِي خُسْرٍ ٢١٠٣
عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ٩٦٥
هُمْ الْخَاسِرُونَ ٧٢٢ و ١٢١،
٧، ١٧٨، ٨، ٣٧، ٩، ٦٩٩، ١٦
١٠٩، ٢٩، ٥٢، ٣٩، ٦٣، ٥٨
١٩، ٦٦٣
الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ٩٩٧
إِذَا لُخْسِرُوا ٧، ٩٠، ١٢، ١٤
٢٤٢٣

إِنَّ الْخَاسِرِينَ ٣٩، ١٥٤٢، ٤٥٤٢
مِنَ الْخَاسِرِينَ ٢٤٢، ٨٥٣، ٥٥
و ٣٠، ٢٣٧، ٤٩٩، ١٠، ٩٥١
٤٧١١، ٣٤١، ٦٥٣٩
هُمْ الْخَاسِرِينَ ٩٢٧
فَسَتَقْبَلُوا خَاسِرِينَ ١٤٩٣، ٥
٢١
فَاصْبِرُوا خَاسِرِينَ ٥٣٥
كَانُوا خَاسِرِينَ ٤١، ٢٥، ٤٦، ١٨
كُرَّةٌ خَاسِرَةٌ ١٢٧٩
إِلَّا خَسَارًا ١٧، ٨٢، ٣٥، ٣٩، ٧١
٢١

الْخُسْرَانُ الْمَسِينُ ٢٢، ١١، ٣٩
١٥

خَسِرَ خَسِرًا مَبِينًا ١١٩٤
هُمْ الْآخِرُونَ ١١، ٢٢، ٥٢٧
فَجَعَلْنَاهُمُ الْآخِرِينَ ٢١، ٧٠
نَبِيَّكُمْ بِالْآخِرِينَ ١٨، ١٠٣
تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ٦٣١١
وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ٢٦
١٨١

خسف

وَخَسَفَ الْقَمَرُ ٨٧٥

لَخَسَفَ بِنَا ٨٢٢٨

خَسَفَ بِهِ الْأَرْضُ ٢٩، ٤٠

فَخَسَفَ بِهِ وَ بَدَارَهُ ٨١٢٨

نَخَسَفَ بِهِمُ الْأَرْضُ ٩٣٤

يَخْسِفُ ١٦، ٤٥١٦، ١٧، ٦٨، ٦٧

١٦

خشب

كَانَهُمْ خَشَبٌ مُسْتَدَّةٌ ٤٦٣

خشع

خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ ٢٠، ١٠٨
أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ ١٦٥٧
وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ١٧، ١٠٩
خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا ٥٩، ٢١
فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ٢٢٣
خَاشِعِينَ ٣، ١٩٩، ٢١، ٩٠، ٤٢،
٤٥
إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ٤٥٢
الْخَاشِعِينَ وَ الْوَاشِعَاتِ ٣٣، ٣٥
خَشَعًا أَبْصَارَهُمْ ٥٤
خَاشِعَةً أَبْصَارَهُمْ ٦٨، ٤٣، ٧٠
٤٤
خَاشِعَةً ٤١، ٣٩، ٩٧٩، ٢٨٨

خشي

خَشِيَ الرَّحْمَنَ ٣٦، ١١، ٣٣٥٠
خَشِيَ ٤، ٢٥، ٨٩٨
إِنِّي خَشِيتُ ٢٠، ٩٤
فَخَشِينَا أَنْ يَرْمِيَهُمَا ١٨، ٨٠
تَخَشَّى ٢٠، ٧٧، ٣٣٣
إِلَى رَبِّكَ فَتَخَشَّى ١٩٧٩
أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ ٣٣، ٢٧
تَخْشُونَ كَسَادًا ٩٤
فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَ اخْشَوْهُ ٥
٤٤
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْهُ ٣٥

أَنْخَضُونَهُمْ فَاللهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ

١٣ ٩

فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي ٢ ١٥٠

وَاخْشَوْا يَوْمًا ٣١ ٢٣

جَمَعُوا لَكُمْ فَخْشَوْهُمْ ٣ ١٧٣

نَخْشِي أَنْ تَصِيبَنَا دَائِرَةٌ ٥٢ ٥٢

يَخْشِي ٩ ٢٤، ١٨ ٥٢

وَلْيَخْشِ الَّذِينَ لَوْ ٩ ٩

لَمْ يَخْشِ ٢٠ ٧٩، ٢ ٢٦

يَخْشَى ٢٠ ٣٥، ٤٤ ٨٠، ٢٨

١٠ ٨٧، ٩

مَنْدَرٌ مِنْ يَخْشَاهُ ٧٩ ٤٥

يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ١٣ ٢١، ٢١

١٢ ٦٧، ٢٣ ٣٩، ١٨ ٣٥، ٤٩

لَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا ٣٣ ٣٩

يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ ٧٧ ٧٧

خَشْيَةِ اللَّهِ ٢ ٥٩، ٧٤ ٢١

خَشِيَ ٤ ١٧، ٧٧ ٣١ و ١٠٠،

٥٧ ٢٣

مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ٢١ ٢٨

خخص

يَخْضَى بِرَحْمَتِهِ ٢ ٣٠، ١٠ ٧٤

ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً ٨ ٢٥

وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ٥٩ ٩

خصف

طَلَفًا يَخْصِفَانِ ٧ ٢٠، ٢٢ ١٢١

خضم

خَصَمَانِ اخْتَصَمُوا ٢٢ ١٩

لَا تَخْتَصِمُوا لَدِيَ ٥٠ ٢٨

عَنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ٣٩ ٣١

إِذْ يَخْتَصِمُونَ ٣ ٣٨، ٤٤ ٦٩

يَخْتَصِمُونَ ٢٦ ٢٧، ٩٦ ٤٥

وَمَنْ يَخْتَصِمَنَّ ٣٦ ٤٩

تَخَاضِمِ أَهْلَ النَّارِ ٣٨ ٦٤

نَبَاُ الْخَصْمِ ٣٨ ٢١

خَضَمَانِ ٢٢ ٣٨، ١٩ ٢٢

هَمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ٤٣ ٥٨

خَصِيمٍ مِثْلَ ١٦ ٣٦، ٤ ٧٧

لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ٤ ١٠٥

الْخَصَامِ ٤ ٤٣، ٢٠ ١٨

خضد

فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ٥٦ ٢٨

خضر

فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا ٦ ٩٩

مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ ٣٦ ٨٠

سَبَلَاتٍ خَضِرَ ١٢ ٤٣ و ٤٦

خَضِرَ ٥٥ ٧٦، ٧٦ ٢١

ثِيَابًا خَضِرًا ١٨ ٢١

الْأَرْضَ مَخْضُورَةً ٢٢ ٦٣

خضع

فَلَا تُخْضَعَنَّ ٣٣ ٢٢

أَعَانَهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ٢٦ ٤

خطأ

فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ٣٣ ٥

نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ٢ ٢٨٦

خَطَا ٩٢ ٩٢

خَطِينًا كَبِيرًا ١٧ ٣١

لَا يَأْكُلُ إِلَّا الْخَاطِلُونَ ٦٩ ٣٧

كَتَبَ مِنَ الْخَاطِلِينَ ١٢ ٢٩

خَاطِلِينَ ١٢ ٢٨، ٩٧ ٨

وَأِنْ كُنَّا لَخَاطِلِينَ ١٢ ٩١

كَاذِبَةٍ خَاطِلَةٍ ٩٦ ١٦

الْمُؤْتَفِكَاتِ بِالْخَاطِلَةِ ٦٩ ٩

وَمَنْ يَكِبْ خَطِيئَةً ٤ ١١٢

أَخَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ ٢ ٨١

يَغْفِرُ لِي خَطِيئَتِي ٢٦ ٨٢

نَغْفِرُ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ ٦ ١٦١

مِمَّا خَطِيئَتُهُمْ أَغْفَرُوا ٧١ ٢٥

خَطَا بِأَكْبَرِ ٢ ٢٩، ٥٨ ١٢

خَطَايَا ٢٠ ٢٦، ٧٣ ٥١

يَحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ ٢٩ ١٢

خطب

خَاطِبِهِمُ الْجَاهِلُونَ ٢٥ ٦٣

لَا تَخَاطَبُنِي فِي الدِّينِ ١١ ٣٧،

٢٧ ٢٣

فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ ٢٠ ٩٥

فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا ١٥ ٥١، ٥٧

٣١

قَالَ مَا خَطْبُكُمَا ٢٨ ٢٣

مَا خَطْبُكَ إِذْ ١٢ ٥١

الْخَطَابِ ٣٨ ٢٠ و ٢٣

لَا يَمْلِكُونَ مِنْ خَطَايَا ٧٨ ٢٧

خَطِيئَةِ ٢ ٢٣٥

خطط

وَلَا تَخْطِمْ بِمِيمِكَ ٢٩ ٤٨

خطف

إِلَّا مِنْ خِطْفِ التَّخْلُفَةِ ٣٧ ١٠

فَتَخْلُفُهُ الطَّرِيقَ ٢٢ ٣١

يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ ٢ ٢٠

أَنْ يَتَخْلَفَكُمْ النَّاسُ ٨ ٢٦

تَتَخْلَفُ مِنْ أَرْضَا ٢٨ ٥٧

يَتَخْلَفُ النَّاسُ مِنْ ٢٩ ٦٧

خطو

خَسَلَوَاتِ الشَّيْطَانِ ٢ ١٦٨ و

٦٠، ٢٤، ١٤٢ ٢١

خفت

وَلَا تَخَافُتْ بِهَا ١٧ ١١٠

يَتَخَفَتُونَ ٢٠ ٦٨، ١٠٣ ٢٣

خفض

وَاخْفِضْ ١٥ ١٧٥، ٢٤ ٢٦

٢١٥

خَافِضَةً رَافِعَةً ٥٦ ٣

خفف

خَفَّتْ ٧ ٢٣، ٩ ١٠١، ١٠٣ ٨

الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ ٦٦

يَخْفُفُ ٤ ٤٠، ٢٨ ٤٩

فَلَا يَخْفَفُ ٢ ١٦، ٨٦ ٨٥

لَا يَخْفَفُ ٢ ٣١، ٦٢ ٣٥، ٨٨

٣٦

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ ٤٣ ٥٤

يَبْتَغُونَ تَخْفُفَ ١٦ ٨٠

وَلَا يَسْتَخَفُّكَ ٣٠ ٦٠

تَخْفِيفٍ مِنْ رَبِّكُمْ ٢ ١٧٨

حَمَلًا خَفِيفًا ٧ ١٨٩

انْفَرُوا خِفَافًا ٩ ٤١

خفي

لَا تَخْفِي مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ٦٩ ١٨

لَا يَخْفِي ٣ ٤٠، ٥ ١٦

مَا يَخْفَى ١٤ ٨٧، ٢٨ ٧

لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا ٤١ ٤٠

أَعْلَمَ بِمَا أَخْفَيْتُمْ ٦٠ ١

أَكَادُ أَخْفِيهِ ٢٠ ١٥

إِنْ تُخْفُوا مَا فِي ٢٩ ٢

تَخْفُونَ ٥ ٦٠، ١٥ ٢٧، ٩١ ٢٥

أَوْ تُخْفُوا ٢ ٢٨٤ ٣٣، ١٤٩ ٥٤

وَأِنْ تَخْضَوْا وَتَزْمُوا ٢٨ ٣٧١

تَخْفِي ٣ ٣٣، ١١٨ ٤٠، ٣٧ ١٩

تَعْلَمُ مَا تُخْفِي ١٤ ٣٨

يَخْفُونَ ٣ ٦٠، ١٥٤ ٢٨

لِيَعْلَمَ مَا يَخْفِي ٢٤ ٣١

مَا أَخْفَى لَهُمْ ٣٢ ١٧

لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ ١١ ٥

١٧٤٥، ٤٦، ٣٣٩، ٢٥
يخلفون فيه ٣٩١٦
فاخلف فيه ١١، ١١٠، ٤٥٤١
كما استخلف الذين ٥٥٢٤
ويختلف ١٣٣٦، ٥٧١١
يستخلف في الأرض ١٢٩٧
ليستخلف في الأرض ٥٥٢٤
من بعدهم خلف ١٩، ١٦٩٧
٥٩
لمن خلف ٩٢١٠
وما خلفكم ٤٥٣٦
وما خلفنا ٦٤١٩
من خلفه ١١١٣، ٤٦، ٤٢٤١
٢١، ٢٧٧٢
وما خلفنا ٦٦٢
وما خلفهم ٢٥٥٢، ١١٠٢٠
٢٨٢١، ٧٦٢٢، ٩٣٤، ٤١
٢٥
من خلفهم ١٧٠٣، ٩٤، ٧
١٧، ٩٣٦، ١٤٤١
من خلفهم ٥٧٨
مع الخالفين ٨٣٩
من خلاف ٢٣٥، ١٢٤٧، ٢٠
٧١، ٤٩٦٦
خلاف رسول الله ٨١٩
لا يليون خلافتك ٧٦١٧
والنهار خلفه ٦٢٢٥
مع الخولاف ٨٧٩، ٩٣
خليفة ٣٠٢، ٢٦٣٨
جعلكم خلافت ١٦٥٦، ٣٥
٣٩
خلاف ١٤١٠ و ٧٣
خلفه ٦٩٧، ٧٤، ٦٣٣٧
المخلفون ٨١٩، ١١٤٨ و
١٥
قل للمخلفين ١٦٤٨
مخلف وعده ٤٧١٤
اختلاف الليل ١٦٤٢، ١٩٠٣
٦١٠، ٨٠٢٣، ٥٤٥
اختلاف الستكم ٢٢٣٠

فاخلف نملك ١٢٢٠
خلف
فخلف من بعدهم ١٩، ١٦٩٧
٥٩
بسم خلفتموني ١٥٠٧
في الأرض يخلفون ٦٠٤٣
اخلفني في قومي ١٤٢٧
الذين خلفوا ١١٨٩
أن اخلفكم ٨٨١١
الذين يخلفون ٦٣٢٤
وعدتكم فاختلفكم ٢٢١٤
فاخلفتمو عدي ٨٦٢٠
ما اخلفنا معدك ٨٧٢٠
بما اخلفوا الله ٧٧٩
لا تخلف الميعاد ١٩٤٣
موعداً لا تخلفه ٥٨٢٠
لن يخلف ٨٠٢، ٤٧٢٢
لا يخلف ٩٣، ٣١١٣، ٦٣٠
٢٠٣٩
فهر يخلفه ٣٩٣٤
لن تخلفه ٩٧٢٠
أن يتخلفوا ١٢٠٩
وما اخلف ٢١٣٢، ١٩٣
فاختلف الأحزاب ٤٣، ٣٧١٩
٦٥
وما اخلفني فيه ١٠٤٢
لا تخلفني الميعاد ٤٢٨
اختلفوا في ١٧٦٢
اختلفوا فيه ٢١٣٢، ١٥٧٤
١٢٤ و ٦٤١٦
ولكن اختلفوا ٢٥٣٢
اختلفوا من بعد ١٠٥٣
فما اخلفوا ٩٣١٠، ١٧٤٥
واحدة فاختلفوا ١٩١٠
تختلفون ٥٥٣، ٤٨٥، ٦
١٦٤، ٩٢١٦، ٦٩٢٢
فيه يتخلفون ١١٣٢، ١٩١٠ و
٩٣، ١٦، ١٢٤، ٧٦٢٧، ٣٢

١٢، ٢٢٥٨، ٩٦٤، ١٠، ٦٥
١١، ٢٣٧٢، ٦٩٨ و ٨
خالد بن فيه ١٠١٢٠
كانوا خالدين ٨٢١
بشاؤون خالدين ١٦٢٥
فادخلوها خالدين ٧٣٣٩
من الخالدين ٢٠٧
يوم الخلود ٣٤٥٠
ولدان مخلدون ١٧٥٦، ٧٦
١٩
خلص
خلصوا جميعاً ٨٠١٢
واخلصوا بينهم ١٤٦٤
استخلص نفسي ٥٤١٢
الدين الخالص ٣٣٩
لبناً خالصاً ٦٦١٦
أخلصاهم بخالصه ٤٦٣٨
خالصة ٩٤٢، ١٢٩٦، ٣٢٧
٥٠٣٣
مخلصاً ٢٣٩ و ١١ و ١٤
نحل له مخلصون ١٣٩٢
مخلصين ٢٩٧، ٢٢١٠، ٢٩
٦٥، ٢٣٢١، ١٤٤٠ و ٩٨
٥
كان مخلصاً ٥١١٩
المخلصين ٢٤١٢، ٤٠١٥
٤٠٣٧ و ٧٤ و ١٢٨ و ١٦٠
١٦٩، ٨٣٣٨
خلص
خلصوا مسلماً ١٠٢٩
وإن تخلفوا لهم ٢٢٠٢
اختلف بعظم ١٤٦٦
فاختلف به نبات ٢٤١٠، ١٨
٤٥
من الخلفاء ٢٤٣٨
خلع
١٠٨٤
من طرف خفي ٤٥٤٢
نداء خفي ٣١٩
يعلم السر وأخفى ٧٢٠
تضرعاً وخفي ٦٣٦، ٥٥٧
ومن هو مستخفي بالليل ١٠١٣
خلد
للكم تغلدون ١٢٩٢٦
يخلفه مهناً ٦٩٢٥
أخلفنا الأرض ١٧٦٧
عذاب الخلد ٥٢١، ١٤٣٢
شجرة الخلد ١٢٠٢٠
من قلب الخلد ٣٤٢١
جنة الخلد ١٥٢٥
دار الخلد ٢٨٤١
خالنني النار ١٥٤٧
خالقها ١٤٤ و ٩٣، ٦٣٩
خالدين فيها ١٧٥٩
فيها خالدون ٢٥٢ و ٢٩
٨١ و ٨٢ و ٢١٧ و ٢٥٧ و
٢٧٥، ١٠٧٣ و ١١٦ و ٣٦٧
٤٢، ٢٣١١، ٢٧ و ٢٣١١
٥١٣، ٩٩٢١، ١١٢٣، ٤٣
١٧٥٨، ٧١
هم خالدون ٨٠٥ و ١٧٩
أنفسهم خالدون ١٠٢٢١
جهنم خالدون ١٠٢٢٣، ٤٣
٧٤
فهم الخالدون ٣٤٢١
خالدين فيها ١٦٢٢، ١٥٣ و
١٣٤ و ١٦٦ و ١٩٨ و ١٣٤
٥٧ و ١٢٢ و ١٦٩ و ٨٥٥
١١٩، ١٢٨٦، ٢٢٩ و ٦٨
٧٢ و ٨٩ و ١٠٠ و ١٠٧١
١٠٨، ٢٣١٤، ٢٩١٦ و ١٨
١٠٨، ٧٦٢٥، ٧٦٢٠ و ٢٩
٥٨، ٩٣١، ٦٥٣٣، ٧٣٣٩
٧٦٤٠، ١٤٤٦، ٥٤٨، ٥٧

يخلقون ١٩١ ٧
يخلقون ١٦ ٢٥٠,٢٠
في خلق ٢ ٣٠,١٦٤ و ١٩٠
١٩١
خلق الله ٤ ١١ ٣١,١١٩
لبي خلق ١٣ ٣٢,٥ ٧٣٤,١٠
أشهدتهم خلق ١٨ ٥١
ولا خلق ١٨ ٥١
أول خلق ٢١ ١٠٤
آياته خلق ٣٠ ٤٢,٢٢
من خلق ٤٠ ٥٥,٥٧
في خلق الرحمن ٣ ٢٧
بدأ خلق ٣٢ ٧
بكل خلق ٣٦ ٧٩
من بعد خلق ٣٩ ٦
لخلق ٣٠ ٤٠,٣٠
يخلق جديد ١٤ ١٦ ٣٥,١٩
له الخلق ٧ ٥٤
في الخلق ٧ ٣٥,٦٩ ٣١,١
٦٨
يسدو الخلق ١٠ ٤ و ٢٧,٣٤
٢٧ و ١١ ٣٠,٦٤
يدى الله الخلق ٢٩ ١٩
بدأ الخلق ٢٩ ٢٠
فضابه الخلق ١٣ ١٦
عن الخلق ٢٣ ١٧
بالخلق الأول ٥٠ ١٥
خلقاً جديداً ١٧ ٤٩ و ٩٨
خلقاً مما يكر ١٧ ٥١
خلقاً آخر ٢٣ ١٤
أشد خلقاً ٣٧ ٧٩,١١ ٢٧
خلقاً من بعد خلق ٣٩ ٦
خلقكم ٣١ ٤٥,٢٨ ٤
خلقاً ٢٠ ٧٨ ٣٦,٥٠
خلقوا خلقه ١٣ ١٦
أشهدوا خلقهم ٤٣ ١٩
ولم يعي خلقهم ٤٦ ٣٣
خالق كل ٦ ١٣,١٠٢ ٣٩,١٦
٦٢ ٤٠,٦٢
إني خالق ١٥ ٧١ ٣٨,٢٨

أنما خلقناكم ٢٣ ١١٥
نحن خلقناكم ٥٦ ٥٧
و خلقناكم أزواجاً ٧٨ ٨
خلقناه من قبل ١٥ ٢٧ ١٩,٢٧
خلقناه ٣٦ ٥٤,٧٧ ٤٩
خلقناهم ٣٧ ٧٠,١١ ٢٦,٣٩
٢٨
ما خلقناهما إلا ٤٤ ٣٩
الذي خلقني ٢٦ ٧٨
شيء خلقه ٣٢ ١٨ ٨٠,٧
خلقته ٣ ١٩ ٨٠,٥٩
والأنعام خلقها ١٦ ٥
خلقهم ٦ ١١,١٠٠ ٤١,١١٩
٨٧ ٤٣,١٥
خلقني ٤١ ٤٣,٢٧ ٩
ماذا خلقوا ٣٥ ٤٦,٤٠ ٤
خلقوا ١٣ ٣٦ ٥٢,١٦
أنى أخلق لكم ٩٩ ٤٩
تخلق من الطين ٥ ١١٠
تخلقون إيكاً ٢٩ ١٧
أنتم تخلقونه ٥٦ ٥٩
ألم تخلقكم من ماء ٧٧ ٢٠
يخلق ما يشاء ٤٧ ١٧,٥
٢٨ ٣٠, ٣٩, ٥٤ ٤٢,٤
٤٩
يخلق الله ما ٢٤ ٤٥
يخلق شيئاً ٧ ١٩١
يخلق ملائكة ١٦ ٨
أفمن يخلق كمن لا يخلق ١٦
١٧
يخلق مثلهم ١٧ ٣٦,٩٩ ٨١
يخلق نبات ٤٣ ١٦
يخلقكم في بطون ٣٩ ٦
لن يخلقوا ذباباً ٢٢ ٧٣
و هم يخلقون ١٦ ٣ ٢٥,٢٠
خلق الإنسان ٤ ٢١,٢٨ ٣٧
خلق ٧٠ ٨٦,١٩ ٦ و
كيف خلقت ٨٨ ١٧
أم خلقوا من غير ٥٢ ٣٥
لم نخلق مثلها ٨٩ ٨

خلق الموت ٢ ٦٧
خلق قسوى ٢ ٨٧
خلق الذكر ٩٢ ٣
الذي خلق ٩٦ ١
من شر ما خلق ١١٣ ٢
فيخلق قسوى ٧٥ ٣٨
ما خلقت ٣ ١٩١,٥١ ٥٦
خلقت ١٧ ٣٨,٦١ ٧٤,٧٥
١١
خلقتك من قبل ٩ ١٩
خلقني من ١٢ ٣٨,١٢ ٧٦
خلقته ١٢ ١٥,١٢ ٧٦ ٣٨,٣٣
خلقت ١٨ ٧٨٢,٣٧
الذي خلقكم ٢ ٤,٢١ ٢ ٦,١
٧ ٢٦,١٨٩ ٣٠, ٤٠
٢ ٦٤,٥٤
الله خلقكم ١٦ ٣٧,٧٠ ٩٦
خلقكم من تراب ٣٠ ٣٥,٢٠
١١ ٤٠,٦٧
خلقكم من نفس ٣٩ ٦
خلقكم أول مرة ٤١ ٢١
خلقكم أطواراً ٧١ ١٤
من خلقنا ٧ ١٧,١٨١ ٧٠
أم من خلقنا ٣٧ ١١
لقد خلقنا ١٥ ٢٣,٢٦ ١٢ و
١٧ ١٦,٥٠ و ٩٠,٣٨ ٩٥,٤
٤
و ما خلقنا ١٥ ٢١,٨٥ ١٦
٣ ٤٦,٣٨ ٤٤,٢٧ ٣٨
ثم خلقنا ٢٣ ١٤
مما خلقنا ٢٥ ٤٩
و خلقنا لهم ٣٦ ٤٢
إنا خلقنا ٣٦ ٧٦,٧١ ٢
أم خلقنا ٣٧ ١٥٠
خلقنا زوجين ٥١ ٤٩
فخلقنا ٢٣ ١٤
كما خلقناكم ٦ ١٨,٩٤ ٤٨
و لقد خلقناكم ٧ ١١
منها خلقناكم ٢٠ ٥٥
إنا خلقناكم ٢٢ ٤٩,٥ ١٣

اختلافاً كبيراً ٤١ ٨٢
مختلف ألوانه ١٦ ٢٨ ٣٥,٦٩
مختلف ٣٥ ٨٠١,٢٧
مختلف ألوانه ١٦ ٢١ ٣٩,١٣
مختلفاً ١٤١ ٢٧ ٣٥,١٤١
هم فيه مختلفون ٣٧٨
لا يزالون مختلفين ١١ ١١٨
مستختلفين فيه ٥٧ ٧

خلق

خلق لكم ٢ ٢٦٢٩ ٣٠,١٦٦
٢١
خلق الله ٢ ٧,٢٢٨ ١٠,١٨٥
٥ و ١٦,٦ ٤٨, ٢٩ ٤٤, ٣٠
٤٥ ٧١,٢٢ ١٥
خلق منها ٤ ١
ممن خلق ٥ ٢٠,١٨ ٤
يعلم من خلق ٦٧ ١٤
خلق السموات ٦ ٧,٧٣ ٩,٥٤
١٠, ٣٦, ١١, ١٤, ١٩
١٦, ٣٢, ١٧, ٢٥, ٥٩
٢٧ ٢٩, ٦٠, ٣١, ١٠
٣٢, ٢٥, ٣٦, ٤ ٣٩, ٥
٣٨, ٤٣, ٤٦, ٩ ٥٧, ٤
٣ ٦٤
خلق كل ٦ ١٠,١٠٦ ٢٤, ٢٥, ٤٥
٢
خلق الإنسان ١٦ ٥٥, ٣
٢٩٦, ١٤
خلق ظلالاً ١٦ ٨١
خلق الليل ٢١ ٣٣
بما خلق ٢٣ ٩١
خلق من الماء ٢٥ ٥٤
ماذا خلق ٣١ ١١
خلق الأزواج ٣٦ ٤٣, ١٢
خلق الأرض ٤١ ٩
خلق الزوجين ٥٣ ٤٥
خلق الجن ٥٥ ١٥
خلق سبع ٦٥ ٣ ٦٧, ١٢

اللاتي تخافون ٢٤
ولا تخافون ٦ ٤٨ ٨١ ٢٧
تخافون أن ٢٦٨
تخافونهم ٢٨ ٣٠
فلا تخافوهم ١٧٥ ٣
ولا تخافي ٧٨
لا تسخف ١١ ٧٠ ٢٠ ٢١ و
٦٨ ٢٧ ١٠ ٢٨ ٢٥ ٣١
٢٩ ٢٣ ٢٨ ٢٢ ٥١ ٢٨
تخاف ٢٠ ٤٥ ٧٦ ١٠
لا تسخف ٢٠ ١١٢ ٢٧ ١٠
١٥ ٩١ ١٣ ٧٢
من يخاف ٥٠ ٤٥
أن يخافا ٢٢٩
من يخافه ٥ ٩٤
أو يخافوا ١٠٨ ٥
الذين يخافون ٥ ٦٠ ٢٣ ٥١
٣٧ ٥١
لا يخافون ٥ ٥٤ ٣٧٤
يخافون سوء ١٣ ٢١
يخافون ربهم ١٦ ٥٠
و يخافون ١٧ ٥٧ ٧٧٦
يخافون يوماً ٢٤ ٣٧
يخافون أن ٢٤ ٥٠
خافون أن ٣ ١٧٥
و تخوفهم ١٧ ٦٠
يخوف ٣ ١٧٥ ٣٩ ١٦
و يخوفونك ٣٩ ٣٦
لا خوف عليهم ٢ ٢٨ ٦٢ و
١١٢ ٢٦٢ ٢٧٤ ٢٧٧
١٠ ٤٩ ٣٥ ٧ ٤٨ ٦ ٦٩ ٥
١٣ ٤٦ ٦٢
لا خوف عليكم ٤٣ ٦٨
من خوف ١٠ ٤١
ألا خوف عليهم ٣ ١٧٠
على خوف ١٠ ٨٣
من الخوف ٢ ١٥٥
أو الخوف ٤ ٨٣
و الخوف ١٦ ١١٢
جاء الخوف ٣٣ ١٩

خوار
له خوار ١٤٨٧ ٢٠ ٨٨
خوض
و خضتم كالدي خاضوا ٩ ٦٩
نخوض ٧٤ ٦٥ ٩
حتى يخوضوا ٤٠ ٦٨
فذرهم يخوضوا ٤٣ ٧٠ ٨٣
٤٢
الذين يخوضون ٦ ٦٨
في خوض ٥٢ ١٢
في خوضين ٦ ٩١
مع الخاضعين ٧٤ ٤٥
خوف
من خاف ٢ ١٨٢ ٧٩ ٤٠
لمن خاف ١١ ١٠٣ ١٤ ١٤
٤٦ ٥٥
و خاف ١٤ ١٤
امراً خافت ٤ ١٢٨
خافوا عليهم ٤ ٩
خفت ١٩ ٢٨ ٥ ٧
خفتكم ٢٦ ٢١
إن خضتم ٢ ٢٢٩ ٤ ٢٣٩
و ٣٥ ٩ ١٠ ١ ٢٨
إني أخاف ٥ ٦٠ ٢٨ ٥ ٥٩ ٧
١٠ ٤٨ ٨ ١٠ ١١ ٣ ٢٦ و
١٩ ٨٤ ٢٦ ١٢ ١٣٥
٢٨ ٣٩ ١٣ ٢٦ ٢٠ ٣٠
و ٢١ ٤٦ ٢١ ١٦٥٩
لا أخاف ٦ ٨٠
كيف أخاف ٦ ٨١
أخاف أن ١٢ ١٣
فأخاف أن ٢٦ ٢٨ ٣٣
لا تخاف ٢٠ ٧٧
لا تخافا ٢٠ ٤٦
إما تخافن ٨ ٥٨
ألا تخافوا ٤١ ٣٠

هم خامدون ٣٦ ٢٩
حصيداً خامدين ٢١ ١٥
خمر
الخمر ٢ ٢١٩ ٥ ٩٠ و ٩١
من خمر ٩ ١٥
خمراً ١٢ ٣٦ ٤١
و ليضربن بخمرهن ٢٤ ٣١
خمس
خمس ١٨ ٢٢ ٥٨ ٧
بخمس آلاف ٣ ١٢٥
و الخامسة ٢٤ ٧ ٩
خمسين ٢٩ ١٤ ٧٠ ٤
له خمس ٨ ٤١
خمس
مخمصة ٥ ٣ ٩ ١٢٠
خبط
أكل خبط ٣٤ ١٦
خنزير
لحم الخنزير ٢ ١٧٣ ٣٥ ١٦
١١٥
لحم خنزير ٦ ١٤٥
الفرقة و الخنازير ٥ ٦٠
خنس
الوسواس الخناس ٤ ١١٤
بالخنس ٨١ ١٥
خنق
و المستنقعة ٣٥

هل من خالق ٣٥
الخالق الباري ٥٩ ٢٤
الخالقون ٥٢ ٣٥ ٥٩
الخالقين ٢٣ ١٤ ٣٧ ١٢٥
الخالق المليم ١٥ ١٦ ٣٦ ٨١
مضغة مخلقة و غير مخلقة ٢٢ ٥٢
إن هذا إلا اختلاق ٣٨ ٧٣
من خلاق ٢ ١٠ ٢٠٠
لا خلاق لهم ٧٧٣
فاستمتع بخلاقتكم ٩ ٦٩
بخلاقتهم ٩ ٦٩
خلق ٢٦ ١٣٧ ٤ ٦٨
خلل
خلال ١٤ ٣٦ ١٧ ٥
خلالهم ٩ ٤٧
من خلاله ٢٤ ٤٣ ٨٣٠
خلالها ١٧ ٩١ ٢٧ ٦١
خلالهما ١٨ ٣٣
ولا خلّة ٤ ٢٥٤
خليلاً ٤ ١٢٥ ١٧ ٢٥ ٢٨
الأخلاء ٤٣ ٦٧
خلو
خلا ٣٥ ٧٦ ٣٥ ٢٤
قد خلّص ٢ ١٣٤ ٣٠ ١٤١
١٣٧ ٥ ١٤٤ ٧٥ ٣٨ ٧
١٣ ٦ ٣٠ ١٥ ١٣ ٤٠ ٨٥
٤١ ٢٥ ٤٦ ١٧ ١٨ ٢١
٢٣ ٤٨
إذا خلّوا ١٤ ٣٠ ١١٩
الذين خلّوا ٢ ٢١٤ ١٠ ١٠٢
٢٤ ٣٨ ٣٣ ٦٢
يخلّ لكم ١٢ ٩
فخلّوا سبيلهم ٩
ألفت ما فيها و تخلّت ٨٤ ٤
الأيام الخالية ٦٩ ٢٤
حمد

ذهب الخوف ١٩٣٣
خوفاً وطمعاً ٥٦٧، ١٢١٣،
١٦٣٢، ٢٤٣٠
من بعد خوفهم ٥٥٢٤
خافاً يترقب ١٨٢٨ و ٢١
إلا خائفين ١١٤٢
خسيفه ٢٠٥٧، ١١، ٧٠، ٢٠
٢٨٥١، ٦٧
تخافونهم كخيفكم ٢٨٣٠
من خيفته ١٣١٣
إلا تخوفاً ٥٩١٧
على تخوف ٤٧١٦

خول

ما خولناكم ٩٤٦
خولنا نعمة ٤٩٣٩
خوله نعمة ٨٣٩
خالت وبنات خالاتك ٥٠٣٣
بيوت أخوالكم ٦١٢٤
خالاتكم ٢٣٤، ٦١٢٤

خون

فخانتها ١٠٦٦
خانوا الله ٧١٨
لم أخنه ٥٢١٢
لا تخونوا الله ٢٧٨
تختانون أنفسكم ١٨٧٢
يختانون أنفسهم ١٠٧٤
تُخافن من قوم خيانة ٥٨٨
إن يريدوا خيانتك ٧١٨
الخائنين ٥٨٨، ٥٢١٢

للخائنين ١٠٥٤
خائنتهم ١٣٥
خانة الأغنياء ١٩٤٠
كل خوان ٢٨٢٢
كان خواناً ١٠٧٤

خوي

هي خاوية ٢٥٩٢، ٤٢١٨،
٤٥٢٢
بيوتهم خاوية ٥٢٢٧
نخل خاوية ٧٦٩

خيب

وخاب كل جبار ١٥١٤
وقد خاب من ٦١٢٠ و ١١١،
١٠٩١
فيتقلبوا خائبين ١٢٧٣

خير

واختار موسى ١٥٥٧
و أنا اخترتك ١٣٢٠
ولقد اخترناهم ٣٢٤٤
ما يشاء ويختار ٦٨٢٨
لما تختارون ٢٨٦٨
مما يتخيرون ٢٠٥٦
الأخبار ٤٧٣٨، ٤٨
فاستبقوا الخيرات ١٤٨٢، ٥
٤٨

في الخيرات ١١٤٣، ٢١، ٩٠
٥٦٢٣ و ٦١
لهم الخيرات ٨٨٩
فعل الخيرات ٧٣٢١
بالخيرات ٣٢٣٥
خيرات حسان ٧٠٥٥
لهم الخيرة ٦٨٢٨، ٣٦٣٣

خيط

الخيط ١٨٧٢
سم الخياط ٤٠٧

خيل

يتخيل إليه ٦٦٢٠
كل مختال ١٨٣١، ٢٣٥٧
مختالاً مخوراً ٣٦٤

الخييل ١٤٣، ٦٠٨، ٨١٦
من خيل ٦٥٩
بخيلك ٦٤١٧

خيم

في الخيام ٧٢٥٥

باب الدال

دأب

كدأب آل ١١٣، ٥٢٨، ٥٤
مثل دأب ٣١٤٠
سنين دأباً ٤٧١٢
والقمر دالبين ٣٣١٤

دوب

كل دابة ١٦٤٢
ما من دابة ٢٨٦، ٦١١، ٥٦
من دابة ٩١٦ و ٦١، ٦٠٢٩
٤٤٥، ٢٩٤٢، ٤٥٣٥
كل دابة ٤٥٢٤، ٣١، ١٠
دابة من الأرض ٨٢٢٧
إلا دابة الأرض ١٤٣٤
شر الدواب ٢٢٨ و ٥٥
و الدواب ١٨٢٢، ٢٨٣٥

دبر

يدبر الأمر ٣١٠ و ٣١، ٢١٣،
٥٣٢
أفلا يتدبرون ٨٢٤، ٢٤٤٧
أفلم يدبروا ٦٨٢٣
ليدبروا آياته ٢٩٣٨
أدبر ١٧٧٠، ٢٣٧٤ و ٢٣،
٢٢٧٩
فالمدبروات أمراً ٥٧٩

ولي مدبراً ٢٧، ٢١٢٨،
وليتم مدبرين ٢٥٩
تولوا مدبرين ٥٧٢١
ولوا مدبرين ٢٧، ٨٠، ٥٢٣٠
عنه مدبرين ٩٠٣٧
تولون مدبرين ٣٣٤٠
وإدبار النجوم ٤٩٥٢
دابر القوم ٤٥٦
دابر الدين ٧٢٧
دابر الكافرين ٧٨
دابر هؤلاء ٦٦١٥
من دبر ٢٥١٢ و ٢٧، ٢٨
يولون الدبر ٤٥٥٤
يومئذ دبره ١٦٨
يولوكم الأدبار ١١١٣
تولوهم الأدبار ١٥٨
لا يولون الأبار ١٥٣٣
لولوا الأدبار ٢٢٤٨
ليول الأديار ١٢٥٩
و أدبار السجود ٤٠٥٠
على أدباركم ٢١٥
على أدبارها ٤٧٤
وجروهم و أدبارهم ٥٠٨، ٤٧
٢٧
واتبع أدبارهم ٦٥١٥
على أدبارهم ٤٦١٧، ٢٥٤٧

دثر

يا أيها المدثر ١٧٤

دحر

دحوراً ٩٣٧
منموراً مدحوراً ١٨٧، ١٨١٧
ملوماً مدحوراً ١٧، ٣٩

دحض

ليدحضوا ٥٦١٨، ٥٤٠
حجتهما داحضة ١٦٤٢

من المدحطين ١٤١٣٧

دحي

دحاها ٣٠٧٩

دخر

داخرون ١٨٣٧، ٤٨١٦

داخريين ٨٧، ٢٧، ٦٠٤٠

دخل

كلما دخل ٢٧٣

و دخل ١٢، ٣٦، ١٨، ٣٥، ٢٨
١٥

و لمن دخل ٢٨٧١

كلما دخلت ٢٨٧

دخلت جنك ٣٩١٨

دخلتم ٢٣، ٢٢، ٦١٢٤

دخلتموه ٢٣٥

و من دخله ٩٧٣

دخلوا بالكفر ٦١٥

لما دخلوا ٦٨١٢ و ٦٩ و ٨٨

و ٩٩

إذ دخلوا ١٥، ٥٢، ٣٨، ٢٢، ٥١

٢٥

دخلوا قرية ٣٤٢٧

فدخلوا عليه ٥٨١٢

كما دخلوه ٧١٧

لندخلن المسجد ٢٧٤٨

تدخلوا الجنة ٢، ٢١٤، ١٤٢٣

لا تدخلوا ١٢، ٦٧، ٢٧٢٤، ٣٣

٥٣

أن تدخلوا ٢٩٢٤

فلا تدخلوها ٢٨٢٤

نزل تدخلها ٢٢ و ٢٤

يدخل ١١١٢، ١٤٤٩

لا يدخلها ٦٨، ٢٤

و ليذخلوا ٧١٧

يدخلون الجنة ٤، ١٢٤، ٤٠٧، ٤٠

١٩، ٦٠، ٤٠، ٤٠

يدخلون عليهم ٢٣١٣

يدخلون في ٢١١٠

سيدخلون جهنم ٦٠٤٠

يدخلونها ١٦، ٢٣، ٣١، ٣٥

٣٣

يدخلوها ٢، ١١٤، ٤٦٧

ادخل الجنة ٢٦٣٦

ادخلا النار ١٠٦٦

ادخلوا هذه ٥٨٢

ادخلوا الباب ٤، ٥٨٢، ١٥٤٤، ٧

١٦١

ادخلوا في ٢٠٨٢، ٣٨٧

ادخلوا الأرض ٢١٥

ادخلوا عليهم ٢٣٥

ادخلوا الجنة ١٦، ٤٩٧، ٣٢

٧٠٤٣

ادخلوا من ٦٧١٢

ادخلوا مصر ٩٩١٢

ادخلوا مساكنكم ١٨٢٧

ادخلوا أبواب ٣٩، ٧٢، ٤٠، ٧٦

فادخلوا ١٦، ٢٩، ٥٣٣٣

ادخلوها ١٥، ٤٦، ٢٤٥٠

فادخلوها ٣٩، ٧٣

ادخلي ٢٧، ٤٤، ٨٩، ٣٠

فادخلي ٢٩٨٩

دخلت ٣٣، ١٤

و ادخلناه ٢١، ٧٥

أدخلناهم في ٢١، ٨٦

و لأدخلناهم ٦٥

و لأدخلكم ١٢٥

و لأدخلتهم ٥٣، ١٩

ندخل النار ٢٣، ١٩

نذخلكم مدخلا ٣١

نذخلتهم ٢٩، ٩

و نذخلهم ٥٧٤

سندخلهم ٥٧٤، ١٢٢

يدخل الذين ٢٢، ١٤، ٢٣

١٢٤٧

يدخل من ٨٤٢، ٧٦، ٣١

لندخل ٥٤٨ و ٢٥

ندخلكم جنات ١٢٦١، ٨٦٦

ندخلنا ربنا ٥، ٨٤

لندخلهم مدخلا ٢٢، ٥٩

ندخله جنات ٤، ١٣، ٤٨، ١٧

١٦٦٥، ٩٦٤

يدخله ناراً ٤، ١٤

و ندخلهم ٤٧، ٦٢، ٥٨، ٢٢

فيدخلهم ٤٥، ٣٠

سيدخلهم ٩٩٩

فسيدخلهم ٤، ١٧٥

أدخل يدك ٢٧، ١٢

أدخلنا في ١٥١٧

أدخلني ١٧، ٨٠، ٢٧، ١٩

أدخلهم جنات ٤٠، ٨

أدخلوا آل ٤٦، ٤٦

و أدخل ٣، ١٨٥، ١٤، ٢٣

فأدخلوا ناراً ٧١، ٢٥

أن يذخل ٧٠، ٢٨

فإنما داخلون ٢٢٥

مع الداخلين ٦٦، ١٠

أدخلني مدخل ١٧، ٨٠

مدخلا ٤، ٣١، ٢٢، ٥٩

مغارات و مدخلا ٩، ٥٧

مدخلا بينهم ١٦، ٩٢، ٩٤

دخن

و هي دخان ٤١، ١١

بدخان مبين ٤٤، ١٠

درا

يدرا عنها ٢٤، ٨

يدروون ١٣، ٢٢، ٢٨، ٥٤

فادرووا ٣، ١٦٨

فادراتهم فيها ٢٢، ٧٣

درج

سستدرجهم ٧، ١٨٢، ٦٨، ٤٤

عليهن درجة ٢، ٢٢٨

القاعدن درجة ٤، ٩٥

أعظم درجة ٩، ٢٠، ٥٧، ١٠

درجات ٢، ٢٥٣، ٣، ١٦٣، ٤

١٢٢، ٩٦، ٨٢، ١٦٥، ٨

٤، ١٢، ٧٦، ١٧، ٢١، ٤٣، ٣٢

١٩، ٥٨، ١١

الدرجات ٢٠، ٧٥، ٤٠، ١٥

درر

عليهم مدراراً ٦٦

عليكم مدراراً ١١، ٥٢، ١١٧١

كوكب ذري ٢٤، ٣٥

درس

وليقولوا دوست ٦، ١٠٥

درسوا ما فيه ٧، ١٦٩

تدرسون ٣، ٧٩، ٦٨، ٢٧

يدرسونها ٣٤، ٤٤

عن دراستهم ٦٦، ١٥

إدريس ١٩، ٥٦، ٢١، ٨٥

درك

أدركه الفرق ١٠، ٩٠

تدرك القمر ٣٦، ٤٠

ولا تدركه ٦، ١٠٣

و هو يدرك ٦، ١٠٣

يدرككم الموت ٤، ٧٨

يدركه الموت ٤، ١٠٠

لولا أن تدركه ٦٨، ٤٩

أدرك علمهم ٢٧، ٦٦

أدركوا فيها ٧، ٣٨

الدرك الأسفل ٤، ١٤٥

لا تخاف ذكراً ٢٠، ٧٧

إنما لمذكرون ٢٦، ٦١

درهم

دراهم معدودة ١٢، ٢٠

دري

لم أدر ٢٦٦٩
 إن أدري ١٠٩٢١ و ١١١ و ٧٢
 ٢٥
 ما أدري ٩٤٦
 لا تدرون ١١٤
 و ما تدري ٣٤٣١
 ما كنت تدري ٥٢٤٢
 لا تدري ١٦٥
 تدري ١٠٧٢، ٣٢٤٥
 و ما أدراك ٣٦٩، ٢٧٧٤، ٧٧
 ١٤، ١٧٨٢ و ١٨، ٨٨٣
 ١٩، ٢٨٦، ١٢٩٠، ٢٩٧
 ١٠١٠، ١٠٠٤
 و لا أدراك به ١٦١٠
 و ما يدريك ٦٣٣٣، ١٧٤٢، ٣٨٠

دسر

ألواح و دسر ١٣٥٤

دسس

أم يدته ٥٩١٦

دسي

خاب من دشاها ١٠٩١

دع

يدع اليتيم ٢١٠٧
 يدعون إلى نار جهنم دعاً ٥٢
 ١٣

دعو

دعا ٢٣٤١، ٨٣٩، ٢٨٣

فدعاريه ١٠٥٤، ٢٢٤٤

إذا دعاكم ٢٤٨، ٢٥٣٠

إذا دعان ١٨٦٢

دعانا ١٢١٠، ٤٩٣٩

إذا دعاه ٦٢٢٧

دعوا الله ١٨٩٧

دعوا الله ٢٢١٠، ٢٩٦٥، ٣١

٣٢

دَعُوا للرحمن ٩١١٩

دعوا ممالك ١٣٢٥

دعوا ربهم ٣٣٣٠

دعوت قومي ٥٧١

دعوتكم ٢٢١٤

أدعوتهم ١٩٣٧

دعوتهم ٨، ٧٧١

فدعوتهم ٢٨، ٥٢، ٦٤

أدعوا إلى الله ١٠٨٢

إليه أدعوا ٣٦١٣

أدعوا ربّي ١٩، ٤٨، ٢٠٧٢

أدعوكم ٤٠، ٤١ و ٤٢

لا تدع ١٠، ١٠٦، ٢٦، ٢١٢، ٨٨٢٨

و إن تدع ١٨٣٥

و إن تدعهم ٥٧١٨

أيما تدعوا ١١٠

لا تدعوا ١٤، ٢٥، ١٨٧٢

و تدعوا ٣٥٤٧

تدعوا من أذير ١٧٧٠

أغير الله تدعون ٤٠٦

إياه تدعون ٤١٦

ما تدعون ١٩، ٤٨، ٣٩

٤٦، ٣٨

الذين تدعون ٥٦٦، ١٩٤٧ و

١٩٧، ٧٣٢٢، ١٣٣٥، ٤٠، ٦٦٤٠

كنتم تدعون ٣٧٧

من تدعون ٦٧١٧

إذا تدعون ٧٢٢٦

أندعون ٣٧٢٥

ما تدعوننا إليه ١١، ٦٢، ٥٤١

ما تدعوننا إليه ٩١٤

تدعوني ٤١٤٠ و ٤٢ و ٤٣

تدعونا ٦٣٦

إن تدعوه ١٩٣٧ و ١٩٨، ١٤٣٥

ما تدعوه ١٣٤٢

إنك تدعوه ٢٣٢٣

تعالوا ندع ٦١٣

سندع الزبانية ١٨٩٦

ندعوا ١٦، ٨٦، ١٧، ٧١، ٤٠، ٧٤

أندعوا ٧١

لن ندعوا ١٨١٤

ندعوه ٥٢٢٨

يدع ١١، ٢٣، ١١٧، ٦٥٤

وليدع ٣٦٤٠

فليدع ١٧٩٦

لم يدعنا ١٢١٠

الله يدعوا ٢٢١، ٢٥١٠

يدعوا من دون ١٢، ١٢٢، ٥٤٦

يدعوا لمن ١٣٢٢

يدعوا حزبه ٦٣٥

يدعوا إليه ٨٣٩

فسوف يدعوا ١١٨٤

أي يدعوك ٢٥٢٨

الرسول يدعوكم ١٥٣٣، ٨٥٧

يدعوكم ليغفر ١٤١٠

يوم يدعوكم ٥٢١٧

اولئك يدعون ٢٢١٢

أمة يدعون ١٠٤٣

ان يدعون ١١٧٤

الذين يدعون ٥٢٦ و ١٠٨، ١٧، ٢٠، ١٦، ١٤، ١٣، ٦٦١٠

٨٦، ٤٣، ٢٠، ٤٠، ٢٨، ١٨، ٥٧

ما يدعون ٢٢، ٦٢، ٢٩، ٤٢، ٣١

٣٠

لا يدعون ٦٨٢٥

أئمة يدعون ٤١٢٨

يدعون ربهم ١٦٣٢

يدعون فيها ٥١٣٨، ٥٥٤٤

كانوا يدعون ٤٨٤١

يدعوننا رغياً ٢١، ٩٠

ما يدعوني ١٢، ٣٣

يدعونا إلى ٦، ٧١

يدعوه ٧٢، ١٩

الشيطان يدعوه ٣١، ٢١

ادعوا لسا ٦٨ و ٦٩ و ٧٠، ٧٠

٤٩، ٤٣، ١٣٤

ادع إلى ١٦، ١٢٥، ٢٨، ٦٧، ٢٢

٨٧

فادع ٦١، ١٥٤٢

ثم ادعهم ٢، ٢٦٠

ادعوا شهداءكم ٢٣٢

ادعوا ربكم ٥٥٧، ٤٩٤٠

ادعوا شركاءكم ٧، ١٩٥، ٢٨

٦٤

ادعوا من ١٠، ٣٨، ١٣١١

ادعوا الذين ١٧، ٥٦، ٣٣٤

ادعوا الله ١٧، ١١٠

ادعوا الرحمن ١٧، ١١٠

و ادعوا ثوراً ٢٥، ١٤

فادعوا ٤٠، ١٤ و ٥٠

ادعوني ٤٠، ٦٠

وادعوه ٧، ٢٩، ٥٦

فادعوه ٧، ١٨٠، ٦٥٤٠

ادعوه لآبائهم ٣٣٥

فادعوه فليستحيوا ٧، ١٩٤

إذا ما دعوا ٢، ٢٨٢

إذا دعوا ٢٤، ٤٨ و ٥١

إذا دعى الله ٤٠، ١٢

إذا دعيتهم ٣٣٣٣

تدعني إلى ٤٥، ٢٨

تدعون ٤٠، ٤٧، ٣٨

سندعون ٤٨، ١٦

و هو يدعني ٧٦

يدعون ٣، ٤٢، ٦٨، ٢٣، ٤٣

تدعون ٤١، ٢١، ٢٧

يدعون ٣٦، ٥٧

داعي الله ٤٦، ٣١ و ٣٢

الداعي ٢٠، ١٠٨

الداع ٢، ١٨٦، ٥٤ و ٨

الأدنى ٧ ٣٢،١٦٩ ٢١	
دهر	
الدهر ٤٥ ١٧٦،٢٤	
دهق	
كأنه دهاقا ٧٨ ٣٤	
دهم	
مدهامتان ٥٥ ٦٤	
دهن	
نذهن قندهنون ٦٨ ٩	
أنتم مدهنون ٥٦ ٨١	
تنبت بالدهن ٢٣ ٢٠	
وردة كالدهان ٥٥ ٣٧	
دهي	
أدهى وأمر ٥٤ ٤٦	
دود	
قتل داود ٢ ٢٥١	
آتينا داود ٤ ١٧،١٦٣ ٥٥	
١٠ ٣٤	
لسان داود ٧٨	
داود وسليمان ٦ ٢١،٨٤ ٧٨	
١٥ ٢٧	
مع داود ٢١ ٧٩	
سليمان داود ٢٧ ١٦	
آل داود ٣٤ ١٣	
عبدنا داود ٣٨ ١٧	
على داود ٣٨ ٢٢	
وظن داود ٣٨ ٢٤	
يا داود ٣٨ ٢٦	
وهبنا لداود ٣٨ ٣٠	

قدّمناهم تدميراً ٢٥ ٣٦	
قدّمناهم وقومهم ٢٧ ٥١	
تدمر كل ٤٦ ٢٥	
دمع	
من الدمع ٥ ٩٨،٣ ٩٢	
دمغ	
فدغته ٢١ ١٨	
دمو	
المينة والدم ٢ ١٧٣،٣ ١٦،٣	
١١٥	
الضفادع والدم ٧ ١٣٣	
فرث ودم ١٦ ٦٦	
بدم كذب ١٢ ١٨	
دماً مسفوحاً ٦ ١٤٥	
يسفك الدماء ٢ ٣٠	
لا تسفكون دماءكم ٢ ٨٤	
ولا دماؤها ٢٢ ٣٧	
دئر	
ثأمة بدينا ٣ ٧٥	
دنو	
دنا فدلى ٥٣ ٨	
بدنين عليهن ٣٣ ٥٩	
الجنتين دان ٥٥ ٥٤	
دانية ٦ ٦٩،٩٩ ٧٦،٢٣ ١٤	
هو أدنى ٢ ٦١	
أدنى ألا ٤،٢٨٢ ٣	
أدنى أن ٥ ٣٣،١٠٨ ٥٩،٥١	
في أدنى ٣٠ ٣	
أو أدنى ٥٣ ٩	
ولا أدنى ٥٨ ٧	
أدنى من ٧٣ ٢٠	

دافع ٥٢ ٢٧٠،٨	
دقيق	
ما دافق ٨٦ ٦	
دكك	
دكت الأرض دكاً دكاً ٨٩ ٢١	
جعله دكاً ٧ ١٤٣	
قدّمنا دكة ٦٩ ١٤	
جعله دكاً ١٨ ٩٨	
دلك	
لدلوك الشمس ١٧ ٧٨	
دل	
مادّهم ٣٤ ١٤	
هل أدلك ٢٠ ١٢٠	
هل أدلكم ٢٠ ٢٨،٤٠ ١٢	
١٠ ٦١	
هل تدلكم ٣٤ ٧	
عليه دليلاً ٢٥ ٤٥	
دلو	
فدلأهما بفرور ٢٢	
فادلي دلوه ١٢ ١٩	
و تدلوا بها ١٨٨	
دناقتدلى ٥٣ ٨	
دمدم	
قددم عليهم ٩١ ١٤	
دمر	
دمّر الله ٤٧ ١٠	
ودمّرنا ٧ ١٣٧	
نم دمرنا ٢٦ ٣٧،١٧٣ ١٣٦	
فدمّرناها تدميراً ١٧ ١٦	

داعياً إلى الله ٣٣ ٤٦	
إلادعاء ٢ ١٧١	
دعاء الكافرين ١٣ ١٤،٤٠ ٥٠	
دعاء الرسول ٢٤ ٦٣	
دعاء الخير ٤١ ٤٩	
دعاء عريض ٤١ ٥١	
كدعاء بعضهم ٢٤ ٦٣	
بدعاء ربي ١٩ ٤٨	
بسميع الدعاء ٣ ١٤،٣٨ ٣٩	
الصم الدعاء ٢١ ٢٧،٤٥ ٨٠	
٥٢ ٣٠	
و تقبل دعاء ١٤ ٤٠	
دعاءكم ٣٥ ١٤	
دعاء ١٧ ١١	
لولا دعاءكم ٢٥ ٧٧	
بدعائكم ١٩ ٤	
عن دعائهم ٤٦ ٥	
دعائي ٧١ ٦	
دعوة الداع ٢ ١٨٦	
دعوة الحق ١٣ ١٤	
دعاكم دعوة ٣٠ ٢٥	
ليس له دعوة ٤٠ ٤٣	
نحب دعوتك ١٤ ٤٤	
دعوتكما ١٠ ٨٩	
دعواهم ٧ ١٠،١٠ ٢١،١٥ ١٥	
جعل أدعياءكم ٣٣ ٤	
أزواج أدعيائهم ٣٣ ٣٧	
دفاً	
لكم فيها دفء ١٦ ٥	
دفع	
دفعتم إليهم ٦	
ادفع بالتي ٢٣ ٤١،٩٦ ٣٤	
أو ادفعوا ٣ ١٦٧	
فادفعوا إليهم ٤ ٦	
الله يدافع ٢٢ ٣٨	
ولولا دفع ٢ ٢٢،٢٥١ ٤٠	

بكم الدوائر ٩٨٩

دول

الايام نداولها ١٤٠٣

دولتين الأغنياء ٧٥٩

دوم

ما دامت السموات ١٠٧١١ و

١٠٨

ما داموا فيها ٢٤٥

ما دمتم ٧٥٣، ١١٧٥، ١٩

٣١

ما دمتم حراً ٩٦٥

أكلها دائم ٣٥١٣

على صلاتهم دائماً ٢٣٧٠

دين

ولا يدبون دين ٢٩٩

تدبهم بدين ٢٨٢٢

أو دين ١١٤ و ١٢

يوم الدين ٤١، ٣٥١٥، ٢٦

٨٢، ٢٠٣٧، ٧٨٣٨، ١٢٥١

٥٦٦، ١٥٨٢، ١٧ و ١٨

١١٨٣

اصطفى لكم الدين ١٢٢٢

يكون الدين ١٩٣٢، ٣٩٨

في الدين ٢٥٦٢، ٤٦٤، ٨

٧٢، ١١٩ و ١٢٢، ٧٨٢٢

٥٣٣، ٨٦٠ و ٩

إن الدين ١٩٣، ٦٥١

له الدين ٢٩٧، ٢٢١٠، ١٦

٥٢، ٦٥٢٩، ٢٣٣١، ٢٣٩ و

١١، ١٤٤٠، ٦٥ و ٥٩٨

على الدين ٢٣٩، ٢٨٤٨، ٦١

٩

الدين القيم ٣٦٩، ٤٠١٢، ٣٠

٣٠

الدين الخالص ٣٣٩

دور

تدور عنهم ١٩٣٣

تدبرونهم ٢٨٢٢

الدوائر الآخرة ٩٤٢، ١٦٩٧،

٧٧٢٨ و ٨٢، ٦٤٢٩، ٣٣

٢٩

عقبى الدار ٢٢١٣ و ٢٤ و ٤٢

سوء الدار ٢٥١٣، ٥٢٤٠

عاقبة الدار ٣٧٢٨

ذكرى الدار ٤٦٣٨

تبوؤوا الدار ٩٥٩

والدار الآخرة ٣٢٦

دار السلام ١٢٧٦، ٢٥١٠

دار الفاسقين ١٤٥٧

دار البوار ٢٨١٤

دار المتقين ٣٠١٦

دار المقامة ٣٥٣٥

دار القرار ٣٩٤٠

دار الخلد ٢٨٤١

والدار الآخرة ١٠٩١٢، ١٦

٣٠

في داركم ٦٥١١

ويدار الأرض ٨١٢٨

في دارهم ٧٨٧ و ٩١، ٢٩

٣٧

من دارهم ٣١١٣

خلال الديار ٥١٧

من دياركم ٨٤٢، ٦٦٤، ٨٦٠

٩ و

من ديارنا ٢٤٦٢

من ديارهم ٨٥٢ و ٢٤٣، ٣

١٩٥، ٤٧٨، ٤٠٢٢، ٢٥٩ و

٨

في ديارهم ٦٧١١ و ٩٤

و ديارهم ٢٧٣٣

من الكافرين دياراً ٢٦٧١

تصيبنا دائرة ٥٢٥

دائرة سوء ٩٨٩، ٦٤٨

من الدين ١٣٤٢ و ٢١

أقيموا الدين ١٣٤٢

يوم الدين ٢٦٧٠، ٤٦٧٤

بالدين ٩٨٢، ٧٩٥، ١١٠٧

للمدين ١٠٥١٠، ٣٠٣٠ و ٤٣

دين الله ٨٣٣، ٢٢٤

دين الحق ٢٩٩ و ٢٣، ٤٨

٢٨، ٩٦١

في دين ٧٦١٢، ٢١١٠

دين القيمة ٥٩٨

ولي دين ٦١٠٩

الإسلام ديناً ٨٥٣، ٣٥

أحسن ديناً ١٢٥٤

ديناً قيماً ١٦١٦

عن دينكم ٢١٧٢

تبع دينكم ٧٣٣

في دينكم ١٧١٤، ٩، ٧٧٥

١٢

من دينكم ٣٥

لكم دينكم ٣٥، ٦١٠٩

اتخذوا دينكم ٥٧٥

يبدل دينكم ٣٦٤٠

بدينكم ١٦٤٩

عن دينه ٢١٧٢، ٥٤٥

في دينهم ٢٤٣

أخلصوا دينهم ١٤٦٤

اتخذوا دينهم ١٧٠٦، ٥١٧

عليهم دينهم ١٣٧٦

فرقوا دينهم ١٥٩٦، ٢٢٣٠

غر هؤلاء دينهم ٤٩٨

دينهم الحق ٢٥٢٤

لهم دينهم ٥٥٢٤

ديني ١٠٤١٠، ١٤٣٩

النا لصدقيون ٥٣٣٧

غير مدينين ٨٦٥٦

باب الذال

ذأب

أكله الذئب ١٣١٢ و ١٤

١٧

ذأم

مذموماً مذحوراً ١٨٧

ذبب

بسلهم الذباب ٧٣٢٢

بخلفوا ذباباً ٧٣٢٢

ذبح

مذبحوها ٧١٢

أني أذبح ١٠٢٣٧

أو لأذبحته ٢١٢٢

أن ذبحوا ٦٧٢

وما ذبح ٣٥

بذبح أبناءهم ٤٢٨

بذبحوا أبناءكم ٤٩٢، ٦١٤

بذبح عظيم ١٠٧٣٧

ذخر

وما تذخرون ٤٩٣

ذئذب

مذئذبين ١٤٣٤

ذراً

ذراً ١٣٦٦، ١٣١٦

ذراًكم ٧٩٢٣، ٢٤٦٧

ذراً ١٧٩٧

يدروكم به ١١٤٢

ذر

مقال ذرة ٤٠٤، ٦١١٠، ٣٤

٨ و ٧ ٩٩٢٢٣

لهذرة ٢ ٢٦٦

ذرية بعضها ٣٤

ذرية طيبة ٣٨

ذرية ضاف ٩

من ذرية ٦ ١٩١٣٣ ٥٨

وكتا ذرية ٧ ١٧٣

إلا ذرية ١٠ ٨٣

أزواجاً و ذرية ١٣ ٢٨

ذرية من حملنا ٣

ومن ذرية ٢ ١٢٨

ومن ذرية ٦ ٨٤

لاختنكن ذرية ١٧ ٦٢

و ذرية ١٨ ٥٠

في ذرية ٢٩ ٢٧

وجعلنا ذرية ٣٧ ٧٧

بلك وذرية ٣ ٢٦

ذرية ٧ ٣٦٠ ١٧٢ ٥٢٠٤١

٢١

ذرية ٣٧ ٥٧٠ ١١٢ ٢٦

من ذرية ٢ ١٤٠ ١٢٤ ٣٧ و

٤٠

في ذرية ٦ ١٥

وذرية ٢٥ ٧٤

وذرية ٦ ١٣٨٧ ٤٠٠٢٣

٨

ذرع

بهم ذراع ١١ ٢٩٠٧٧ ٢٣

ذرعها سبعون ذراعاً ٦٩ ٢٢

باسط ذراعيه ١٨ ١٨

ذرو

تدروه الرياح ١٨ ٤٥

والذاريات ذرواً ١ ٥١

ذعن

إليه مدعنين ٢٤ ٤٩

ذفن

يسخرون لأذفن ١٧ ١٠٧ و

١٠٩

إلى الأذفن ٣٦ ٨

ذكر

ذكر ٣٣ ٨٧٠٢١ ١٥

و إذا ذكوت ١٧ ٤٦

فمن شاد ذكوه ٧٤ ٨٠٠٥٥ ١٢

ذكروا الله ٣ ٢٦٠ ١٣٥ ٢٢٧

فاذكروني أذكركم ١٥٢

أن أذكركم ١٨ ٦٣

تذكر يوسف ١٢ ٨٥

تذكروا نعمة ٤٣ ١٣

فستذكرون ما ٤٠ ٤٤

ستذكرونهم ٢ ٢٣٥

ونذكرك كثيراً ٢٠ ٢٤

أولاً يذكر ١٩ ٦٧

الذي يذكر آلهكم ٢١ ٣٦

فمن يذكرهم ٢١ ٦٠

و يذكروا اسم ٢٢ ٢٨

ليذكروا اسم ٢٢ ٢٤

الذين يذكرون ٣ ١٩١

لا يذكرون ٤ ٦٠ ١٤٢ ١٣٨

١٣ ٣٧

وما يذكرون ٧٤ ٥٦

اذكر ربك ١٣ ٧٠ ٤١ ١٨٠٢٠٥

٢٤

اذكر نعمتي ٥ ١١٠

واذكر في ١٩ ١٦ و ٤١ و ٥١

و ٥٤ و ٥٦

واذكر عبدنا ٣٨ ١٧ و ٤١

و اذكر عبدنا ٣٨ ٤٥

واذكر إسماعيل ٣٨ ٤٨

واذكر أخا عاد ٤٦ ٢١

واذكر اسم ٧٣ ٧٦٠ ٢٥

واذكرون ما ينل ٣٣ ٢٤

الذكروني عند ١٢ ٤٢

الذكروا نعمتي ٢ ٤٠ و ٤٧ و

١٢٢

و اذكروا ما ٦٣ ١٧١

واذكروا الله ٢٠٢ ٨٢٠٣ ٣٣٠٤٥

١٠ ٦٢٠٤١

واذكروا نعمة ٢ ٣٠٢٣ ١٠٢

٧ و ١١ و ١٤٠٢٠ ٣٣٠٦

٣ ٣٥٠٩

واذكروا اسم ٤

واذكروا إذ ٦٩ و ٧٤ و ٨٦

٣٦ ٨

فاذكروا الله ١٩٨ و ٢٠٠ و

٤٠٢٣٩ ١٠٢

فاذكروا آلا ٦٩ و ٧٤

فاذكروا اسم ٢٢ ٣٦

فاذكروني أذكركم ٢ ١٥٢

واذكروه كما ١٩٨

مما ذكر ١١٨ و ١١٩

إذا ذكر ٨ ٢٢٠٢ ٣٩٠٣٥ ٤٥

و ذكر فيها ٤٧ ٢٠

يذكر فيها ٢ ٢٢٠ ١١٤ ٢٤٠٤٠

٣٦

لم يذكر ٦ ١٢١

فذكر أحداهما ٢٨٢

وذكر ٦ ٥١٠٧٠ ٥٥

فذكر ٥٠ ٥٢٠٤٥ ٩ ٨٧٠٢٩

٢١ ٨٨

وذكرهم بأيام ١٤ ٥

ذكر بآيات ١٨ ٣٢٠٥٧ ٢٢

أن ذكرتم ٣٦ ١٩

مما ذكرتم ٥ ١٣ و ١٤

ما ذكر ٦١ ٧٠٤ ١٦٥

إذا ذكرتم ٢٥ ٣٢٠٧٣ ٢٧٠١٥

١٣

من قد ذكر ٣٥ ٣٧

تذكروا ما ٧ ٢٠١

أفلا تتذكرون ٦ ٣٣٠٨٠ ٤

ما تتذكرون ٤٠ ٥٨

لعلكم تذكرون ٦ ٧٠ ١٥٢ ٥٧

١٦ ١٤٠٩٠ و ٥١٠٢٧ ٤٩

ما تتذكرون ٧ ٢٧٠٣ ٦٩٠٦٢

٤٢

أفلا تتذكرون ١٠ ١١٠٣ و ٢٤

٣٧٠٨٥ ٢٣ ١٦ ٣٠

٢٣ ٤٥٠١٥٥

فلولا تتذكرون ٥٦ ٢٣

إنما يتذكر ١٣ ٣٩٠١٩ ٩

لعله يتذكر ٢٠ ٤٤

ما يتذكر ٣٥ ٤٠٠٣٧ ١٣

يتذكر الإنسان ٧٩ ٨٩٠٣٥ ٢٣

وليتذكر ٣٨ ٢٩

لعلهم يتذكرون ٢ ١٤٠٢٢١

٢٨٠٢٥ ٤٢ و ٤٦ و ٣٩٠٥١

٤٤٠٢٧ ٥٨

وما يتذكر ٢ ٣٠٢٦٩ ٧

أن يتذكر ٢٥ ٦٢

وليتذكر ١٤ ٥٢

سيد ذكر ٨٧ ١٠

ليذكروا ١٧ ٢٥٠٤١ ٥٠

لقوم يتذكرون ٦ ١٢٦

لعلهم يتذكرون ٧ ٢٦ و ٨١٣٠

٥٧

ولا هم يتذكرون ٩ ١٢٦

لقوم يتذكرون ١٦ ١٣

ذكر الله ٥ ٣٩٠٩١ ٥٨٠٢٣

٦٢٠١٩ ٦٣٠٩ ٩

جاءكم ذكر ٧ ٦٢ و ٦٩

ذكر ربه ١٢ ٤٢

ذكر للعالمين ١٢ ١٠٤

ذكر رحمة ١٩ ٢

من ذكر ٢١ ٢٦٠٢ ٢٢ ٣٩٠٥

ذكر من ٢١ ٢٤

عن ذكر ٢١ ٢٤٠٤٢ ٣٨٠٣٧

٤٣٠٣٢ ٧٢٠٣٦ ١٧

ذكر مبارك ٢١ ٥٠

ذكر وقرآن ٣٦ ٦٩

هذا ذكر ٣٨ ٤٩

إلا ذكر ٣٨ ٨١٠٨٧ ٢٧

لذكر لك ٤٣ ٤٤

بذنيه ٤٠٢٩
بذنيه ١١٦٧، ١٤٩١
بغير الذنوب ١٢٥٣، ٥٣٣٩
بذنوب ١٧١٧، ٥٨٢٥
لكم ذنوبكم ٣١٣، ٧١٣٣
١٢٦١
من ذنوبكم ١٤، ١٠، ٣١٤٦
٤٧١
بذنوبكم ١٨٥
ذنوبنا ١٦٣، ١٤٧ و ١٩٣
٩٧١٢
بذنوبنا ١١٤٠
ذنوبهم ٤٩٥، ٧٨٢٨
بذنوبهم ١١٣، ٦٦، ١٠٠٧
٥٢٨، ٩٥٤، ١٠٢، ٢١٤٠
لذنوبهم ١٣٥٣
ذنوبنا مثل ذنوب ٥٩٥١

ذهب

ذهب ١٧٢، ١٠، ١١ و ٧٤
٨٧٢١، ١٩٣٣، ٣٣٧٥
لذهب ٢٠٢، ٩١٢٣
ذهبت أزواجهم ١١٦٠
ذهبتنا ١٧١٢
ذهبوا به ١٥١٢
وتذهب ربحكم ٤٦٨
فلا تذهب ٨٣٥
لتذهبوا ببعض ١٩٤
أن تذهبوا به ١٣١٢
فأين تذهبون ٢٦٨١
لنذهب بالذي ٨٦١٧
فأما نذهب ٤١٤٣
يذهب بالأبصار ٤٢٢٤
فيذهب جفاء ١٧١٣
يذهبوا بربيتكم ٦٣٢٠
لم يذهبوا ٦٢٢٤، ٢٠٣٣
الذهب ٦٣١٧، ٢٤٢٠، ٤٢
٢٨٢٧، ١٧٧٩
فذهب ٢٤٥، ٩٧٢٠

واذكر ٤٥١٢
من مذكر ١٥٥٤ و ١٧ و ٢٢ و ٣٢، ٤٠ و ٥١

ذكي

إلا ما ذكيتكم ٣٥

ذلل

قل أن تذلل ١٣٤٢٠
وذللناهم ٧٢٣٦
ذللنا قطروها تديلاً ١٤٧٦
وتذلل من نشاء ٢٦٣
الذل ٢٤١٧ و ١١١، ٤٥٤٢
الذلة ٦١٢، ١١٢٣
وذلة ١٥٢٧
ولا ذلة ٢٦١٠
ترهقهم ذلة ٢٧١٠، ٤٣٦٨، ٤٤٧٠
أذلة ١٢٣٣، ٥٤٥، ٣٤٢٧ و ٣٧

الأذل

الأذلين ٢٠٥٨
لا ذلول ٧١٢
الأرض ذلولاً ١٥٦٧
لذلول ٦٩١٦

ذمم

ولا ذمة ٨٩ و ١٠
وهو مذموم ٤٩٦٨
مذموماً ١٨١٧ و ٢٢

ذنوب

غافر الذنب ٣٤٠
ذنوب ١٤، ٩٨١
لذنوب ٢٩١٢، ٥٥٤٠، ٤٧
١٩
من ذنوب ٢٤٨
عن ذنوب ٣٩٥٥

فإن الذكرى ٥٥٥١
فنتفعه الذكرى ٤٨٠
نفعت الذكرى ٩٨٧
له الذكرى ٢٣٨٩
لذكرى ٢١٣٩، ٣٧٥٠
ولكن ذكرى ٦٩٦
إلا ذكرى ٩٠٦، ٣١٧٤
و ذكرى ٢٧، ١١، ١٢٠، ٢١
٨٤، ٥١٢٩، ٤٣٣٨، ٥٤٤٠، ٨٥٠
ذلك ذكرى ١١٤١١
ذكرى وماكنا ٢٠٩٢٦
ذكرى الدار ٤٦٣٨
من ذكرها ٤٣٧٩
جاءتهم ذكراهم ١٨٤٧
إلا تذكرة ٢٢٠
تذكرة ومتاعاً ٧٣٥٦
لكم تذكرة ١٣٦٩
هذه تذكرة ١٩٧٣، ٢٩٧٦
إنه تذكرة ٥٤٧٤
إنها تذكرة ١١٨٠
لتذكرة ٤٨٦٩
عن التذكرة ٤٩٧٤
وتذكيري ٧١١٠
مذكوراً ١٧٦
أنت مذكر ٢١٨٨
والذاكرات ٣٥٣٣
والذاكرين ٣٥٣٣
للذاكرين ١١٤١١
الذكر ٣٦٣، ٢١٥٣ و ٤٥
٣٩٢، ٣٩٧٥
ذكر ١٩٥٣، ١٢٤٤، ٩٧١٦
٤٠٤٠، ١٣٤٩
لذكرى ١١٤
فلذكرى ١٧٦٤
الذكرين حزم ١٤٣٦ و ١٤٤
الذكور ٤٩٤٢
لذكور ١٣٩٦
أتانوا الذكران ١٦٥٢٦
بروهم ذكراً ٥٠٤٢

بذكر ٢٨١٣، ٣٦٢١
للذكور ٤٥٢٩، ١٦٥٧
الذكور الحكم ٥٨٣
عليه الذكر ٦١٥، ٨٣٨
نزلنا الذكر ٩١٥
أهل الذكر ٤٣١٦، ٧٢١
إليك الذكر ٤٤١٦
بعد الذكر ١٠٥٢١
نسوا الذكر ١٨٢٥
عن الذكر ٢٩٢٥
ذي الذكر ١٣٨
عنكم الذكر ٥٤٣
ألقي الذكر ٢٥٥٤
سمعوا الذكر ٥١٦٨
للمذكر ١٧٥٥ و ٢٢ و ٣٢ و ٤٠
بالذكر ٤١٤١
أشد ذكر ٢٠٠٢
منه ذكر ١٠٨ و ٨٣
من لنا ذكر ٩٩٢٠
لهم ذكر ١١٢٠
و ذكر ٨٢١
ذكر كثير ٤١٣٣
فالتاليات ذكر ٣٣٧
عندنا ذكر ١٨٣٧
إليكم ذكر ١٠٦٥
فالمفقيات ذكر ٥٧٧
ذكر ٤٩٤
فيه ذكر ١٠٢١
كذكر ٢٠٠٢
عن ذكر ٢٨١٨، ٢٩٥٣
بذكرهم ٧١٢٣
عن ذكرهم ٧١٢٣
عن ذكرى ١٠١١٨، ١٢٤٢٠
في ذكرى ٤٢٢٠
أنسوكم ذكرى ١١٠٢٣
من ذكرى ٨٣٨
لذكرى ١٤٢٠
بعد الذكرى ٦٨٦
لهم الذكرى ١٣٤٤

لما رأوا ١٠ ٥٤ ٣٤ ٣٣ ٤٠

٨٤ و ٤٤ ٤٢ ٨٥

ورأوا ٢ ١٦٦ ٧ ١٤٩ ٢٨

٦٤

بعد ما رأوا ١٢ ٣٥

إذا رأوا ١٩ ٣٧ ٧٥ ٦٢ ١٤

٣٤ ٧٢ ١١

و إذا رأوا ٢٥ ٤١

فلما رأوا ٤٦ ٦٧ ٢٧

فروا ٣٠ ٥١

فلما رأوها ٦٨ ٢٦

و إذا رأوهم ٨٣ ٣٢

رأيت المنافقين ٤ ٦١

رأيت الذين ٦ ٦٨ ٤٧ ٢٠

إني رأيت ١٢ ٤

رأيت ثم رأيت ٧٦ ٢٠

و رأيت الناس ١١٠ ٢

أرأيت ١٨ ٦٣ ٢٥ ٤٣ ٩٦ ٩

و ١١ ١١٠ ١٣

أفأريت ١٩ ٧٧ ٢٦ ٢٠ ٤٥

٣٣ ٥٣ ٢٣

أرأيتك ١٧ ٦٢

قل أرأيتكم ٦ ٤٠ و ٤٧

أرأيتكم إن ٦ ٤٦ ١٠ ١١ ٥٠

٢٨ و ٦٣ و ٢٨ ٨٨ و ٧١ و ٧٢

٤١ ٥٢ ٤٦ ١٠ ٦٧ ٢٨ و

٣٠

أرأيتكم ١٠ ما ٥٩ ٤٦ ٤

أرأيتكم شركاءكم ٣٥ ٤٠

أفأرأيتكم ٢٦ ٣٨ ٣٨ ٥٣

١٩ ٥٨ ٦٣ و ٦٨ و ٧١

فقد رأيتهم ٣ ١٤٣

لرأيتهم خاشعاً ٥٩ ٢١

رأيتهم لي ١٢ ٤

رأيتهم ضلوا ٢٠ ٩٢

رأيتهم ينظرون ٣٣ ١٩

إذا رأيتهم ٣٣ ٧٦ ١٩

و رأيتهم ٦٣ ٥

فلما رأته ١٢ ٣١

إني أرى ٨ ٤٨ ١٢ ٤٣ ٣٧

راس

واشتمل الرأس ١٩ ٤

و أخذ برأس ٧ ١٥٠

من رأسه ١٩٦٢ ١٢ ٤١

فوق رأسه ٤٤ ٤٨

فوق رأسي ١٢ ٣٦

و لا يرأسني ٢٠ ٩٤

رؤوس ٢ ٢٧٩ ٣٧ ٦٥

رؤوسكم ٢ ١٩٦ ٤٨ ٢٧

برؤوسكم ٦٥

مقتني رؤوسهم ١٤ ٤٣

إليك رؤوسهم ١٧ ٥١

على رؤوسهم ٢١ ٦٥

فوق رؤوسهم ٢٢ ١٩

ناكسو رؤوسهم ٣٢ ١٢

لأرو رؤوسهم ٦٣ ٥

رأف

رأفة ٢٤ ٥٧ ٢٧

رؤوف رحيم ٩ ١١٧ و ١٢٨

٢٠ ٥٩ ٢٠ ٢٤

رؤوف بالعباد ٢٧ ٣٠ ٣٠

لرؤوف رحيم ٢ ١٤٣ ١٦ ٧

٩٥٧ ٦٥ ٢٢ ٤٧

رأي

رأي ٦٦ و ٧٧ و ١١ ١١

١٢ ٧٠ ٢٤ و ١٦ ٨٥

١٨ ٨٦ ٥٣ ٢٠ ٢٣ ٢٢

١١ و ١٨

رائد الذين ٢١ ٣٦

فلما رآه ٢٧ ٤٠

و لقد رآه ٥٣ ١٢ ٢٣ ٨١

أن رآه ٩٦ ٧

فرآه ٣٥ ٣٧ ٥٥

فلما رآها ٢٧ ٢٨ ٣١

فلما رآته ٢٧ ٤٤

إذا رآتهم ٢٥ ١٢

٢٠ ٤٢ ٣٤

ذوقوا ما ٢٩ ٣٩ ٢٤

ذوقوا فتنتكم ٥١ ١٤

ذوقوا مس ٥٤ ٤٨

فذوقوا العذاب ٦٣ ٦٠ ٣٠

٣٤ ٤٦ ٣٥ ٨٠ ٣٩ ٧

فذوقوا ما ٩٠ ٣٥

فذوقوا بما ٣٢ ١٤

فذوقوا فما ٣٥ ٢٧

فذوقوا عذابي ٥٤ ٣٧ و ٣٩

فذوقوا فلن ٧٨ ٣٠

فذوقوه ٨ ١٤

فأذاقني الله ١٦ ١١٢

أذاقني من ٣٠ ٢٣

فأذاقني الله ٣٩ ٢٦

أذاقنا الناس ١٠ ٢١ ٣٠ ٣٦

أذاقنا الإنسان ١١ ٩١ ٤٢ ٤٨

لأذاقناك ضعف ١٧ ٧٥

و لنن أذاقناه ١١ ٤١ ٥٠

نذقه من ٢٢ ٢٥ ٣٤ ١٢

نذقه عذاباً ٢٥ ١٩

و نذيقهم من ٣٢ ٢١ ٤١ ٥٠

و نذيقه يوم ٢٢ ٩

ثم نذيقهم ١٠ ٧٠

نذيقهم عذاب ٤١ ١٦

يذيق بعضهم ٦ ٦٥

ليذيقكم من ٣٠ ٤٦

ليذيقهم بعض ٣٠ ٤١

ذاقوا الموت ٣ ١٨٥ ٢١ ٣٥

٥٧ ٢٩

لذاقوا العذاب ٣٧ ٢٨

إنا لذاقون ٣٧ ٢١

ذيع

أذاعوا به ٤ ٨٣

باب الرأء

أذهباً إلى ٢٠ ٤٣ ٢٥ ٣٦

فأذهباً بآياتنا ٢٦ ١٥

أذهبوا ١٢ ٨٧ و ٩٣

أذهب عنا ٣٥ ٣٤

أذهبهم طياتكم ٤٦ ٢٠

يذهب ١١ ٩٠

ليذهب عنكم ٣٣ ٢٣

يذهبكم ٤ ١٢٣ ٦ ١٢٣ ١٤

١٦ ٣٥ ١٩

بذهب السينات ١١ ١١٤

هل يذهب ٢٢ ١٥

إني داهب ٣٧ ٩٩

على دهاب ٢٣ ١٨

الذهب و الفضة ١٤ ٩٠ ٣٤

من ذهب ١٨ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٣٥

٤٣ ٥٣ ٧١

ذهياً ٣ ٩١

ذهل

تذهل كل مرسعة ٢٢ ٢

ذود

تذودان ٢٨ ٢٣

ذوق

فلما ذاقا ٧ ٢٢

فذاقت و بال ٦٥ ٩

ذاقوا ٦ ١٤٨ ٥٩ ١٥

فذاقوا ٦٤ ٥

تذوقوا السوء ١٦ ٩٤

ليذوق و بال ٥ ٩٥

يذوقوا عذاب ٣٨ ٨

ليذوقوا العذاب ٤ ٥٦

لا يذوقون ٤٤ ٥٦ ٧٨ ٢٤

فليذوقوه ٣٨ ٥٧

ذُق إنك ٤٤ ٤٩

ذوقوا عذاب ٣ ٨٠ ١٨١ ٥٠

١٠ ٥٢ ٢٢ ٢٢ ٣٢ ١٤ و

ليوبها سو آنتها ٢٧٧	٢٠١	فتره مصفر ٢١ ٣٩ ٥٧ ٢٠	١٠٢
أرتا ٢ ١٢٨ ٤٠ ١٥٣ ٢٩	أظم يروا ٩٣٤	تراهم ٧ ١٩٨ ٤٢ ٤٨ ٤٥	و أرى ٤٦٢٠
أرتي ٢ ٢٦٠ ١٤٣	إذ يرون ٢ ١٦٥	٢٩	لا أرى ٢٧ ٢٠
أروني الذين ٣٤ ٢٧	أولا يرون ٩ ١٢٦	إن تون ١٨ ٣٩	ما أرى ٤٠ ٢٩
أروني ماذا ٣٥ ٤٠ ٤٦ ٤	أفلا يرون ٢٠ ١٨٩ ٤٤	ألم تروا ٣١ ٢٠ ١٥٧١	إني أراك ٧٤
أروني ماذا ٣١ ١١	يوم يرون ٢٥ ٢٢ ٤٦ ٣٥	تروون ٨٨ ١٢ ٥٩	ولكني أراكم ١١ ٢٣ ٤٦ ٢٩
أترؤا أعمالهم ٩٩	حين يرون ٢٥ ٤٢	تترؤن الجحيم ثم تترؤنها ١٠٢	إني أراكم ١١ ٨٤
أترأى الجمعان ٣٦ ٦١	لا يرون ٧٦ ١٣	٧ و ٦	إني أراكي ١٢ ٣٦
أترأت الفتنان ٨٨	يرونه بعيداً ٧٠	تروونها ١٣ ٢٢ ٢٢ ٣١ ١٠	ألم تر إلى ٢ ٢٤٣ و ٢٤٦ و
أترؤون ٤ ١٤٢ ١٠٧ ٦	يترؤنها ٤٠ ٧٩ ٤٦	لا تروهم ٧ ٢٧	٣ ٢٥٨ ٤٢ ٤٤ و ٤٩ و
أترأه الناس ٢ ٢٦٤ ٨٠ ٢٨	يرونهم مظهرهم ٣ ١٣	ولم تروها ٩٦ ٢٦ ٤٠ ٩٣٣	٥١ و ٦٠ و ١٤ ٢٥ ٢٨
٤٧	لا يرى ٤٦ ٢٥	فما تزين ١٩ ٢٦	٤٠ ٤٥ ٦٩ ٨٥٨ و ١٤ ٥٩
أرى العين ٣ ١٣	سوف يرى ٥٣ ٤٠	حتى ترى ٢ ٥٥	١١
أبدي الرأي ١١ ٢٧	بما أراك الله ٥ ١٠٥	قد ترى ٢ ١٤٤	ألم تر أن ١٤ ١٩ ٢٢ ١٨ و
أنا وأرثي ١٩ ٧٤	أراكم ما تحبون ٣ ١٥٢	و ما ترى ٦ ٩٤ ١١ ٢٧	٦٣ و ٦٥ و ٢٤ ٤١ و ٤٣ ٣١
الرؤيا ١٧ ٦٠ ٣٧ ٨٠ ١٠٥ ٤٨	ولو أراكمهم ٣٨ ٤٣	أو ترى ٢٥ ٢١	٢٩ و ٣١ ٥٨ ٧
٢٧	فأراه الآية ٧٩ ٢٠	لا ترى ٣٨ ٦٢	ألم تتركب ١٤ ٢٤ ٨٩ ٦
للرؤيا تعبرون ١٢ ٤٣	أرياك ١٧ ٦٠	ما نراك ١١ ٢٧	١١٥٥
لا تنقص رؤياك ١٢ ٥	لأريناكمهم ٤٧ ٣٠	إننا نراك ١٢ ٣٦ و ٧٨	ألم تر أننا ١٩ ٨٣
رؤياي ١٢ ٤٣ و ١٠٠	أريناه آياتنا ٢٠ ٥٦	إننا لنراك ١٠ و ٦٦ ١١ ٩١	ألم تر أنهم ٢٦ ٢٢٥
رب	ما أراكم إلا ٤٠ ٢٩	ونواه قريباً ٧٧٠	وترى ١٤ ١٦ ٤٩ ١٤ ١٤
رؤيتون كثير ١٤٦٣	سأريكم ٧ ١٤٥ ٢١ ٣٧	إننا لنراها ١٢ ٢٠	١٨ ١٧ و ٢٢ ٤٧ و ٢ ٢٧ ٢٧
الربانيون ٥ ٤٤ و ٦٣	نرى ٦ ٢٨ ٧٥	أولم ير ٢١ ٣٠ ٣٦ ٧٧	٨٨ ٣٥ ١٢ ٣٩ ٧٥ ٤٤ ٤٤
كونوا ربانيين ٣ ٧٩	نريك ٢٣ ٩٥	يرى ٢ ١٦٥ ٣٤ ٦٣ ٥٣ ١٢ و	٤٥ ٢٨
وربانيكم اللاتي ٤ ٢٣	لنريك من ٢٠ ٢٣	٣٥ ٧٩ ٣٦ ٩٦ ١٤	ترى كثيرا ٥ ٨٠
رب	نريك الذي ٤٣ ٤٢	سيري ٩ ٩٤	ترى أعينهم ٥ ٨٢
ربح	نريك بعض ١٠ ٤٦ ١٠ ٤٠	فسيري ٩ ١٠٥	ولو ترى ٦ ٢٧ و ٣٠ و ٩٣ ٨٠
فما ربح تجارنهم ١٦٢	٧٧ ٤٠	الذي يراك ٢٦ ٢١٨	٥٠ ٣٢ ١٢ ٣٤ ٣١ و ٥١
ربص	لنويه من ١١ ١	يراكم ٧ ٢٧ ١٢٧	لا ترى ٢٠ ١٠٧
و ترضعهم ٥٧ ١٤	و ما ترونهم ٤٣ ٤٨	لم يكذبواها ٢٤ ٤٠	ماذا ترى ٣٧ ١٠٢
هل ترضعون ٩ ٥٢	سترونهم آياتنا ٤١ ٥٣	يزو ٩٠ ٧٩ ٧٩ ٨ و	حين ترى ٣٩ ٥٨
نرضع ٩ ٥٢ ٥٢ ٣٠	يرونهم آياتنا ٢ ٧٣ ٤٠ و ١٣	ألم يروا ٧ ٦٦ ١٤٨ ١٦ ٧٩	ترى الذين ٣٩ ٦٠
يترض بكم ٩ ٩٨	٨١	٢٧ ١٦ ٣٦ ٣١	ترى الأرض ٤١ ٢٩
يترضن ٢ ٢٢٨ و ٢٣٤	يريك البرق ١٣ ١٢ ٣٠ ٢٤	أولم يروا ١٣ ٤١ ١٦ ٤٨ ١٧	ترى الظالمين ٤٢ ٢٢
يترضون بكم ٤ ١٤١	ليرونهم ٢٧ ٩٣	٩٩ ٢٦ ٢٩ ١٩ و ٦٧ ٣٠	يوم ترى ٥٧ ١٢
فترضوا ٩ ٢٤ و ٢٠ ١٣٥	إذ يرونهمهم ٨ ٤٤	٢٧ ٣٦ ٧١ ٤١ ١٥	ما ترى ٦٧ ٢
	إذ يرونهمهم ٨ ٤٤	٤٦ ٢٣ ٦٧ ١٩	هل ترى ٦٧ ٣٦ ٨٦٩
	ليرونهم كيف ٥ ٣١	و إن يروا ٦ ٢٥ ٧ ١٤٦ ٥٢	فترى ٥ ١٨ ٥٢ ٢٤ ٤٣
	يرونهم الله ٢ ١٦٧	٤٤ ٢٥	٣٠ ٤٨ ٧٦٩
		حتى يروا ١٠ ٨٨ و ٩٧ ٢٦	لن ترواني ٧ ١٤٣

٢٥٢٣	فل تَرْجَعُوا ٢١٥٢	فل تَرْجَعُوا ٢١٥٢	فل تَرْجَعُوا ٢١٥٢
٢٢٦٢	كُلُّ مَتْرَقٍ ١٣٥٢٠	كُلُّ مَتْرَقٍ ١٣٥٢٠	كُلُّ مَتْرَقٍ ١٣٥٢٠
٥٢٩	مَتْرَقُونَ ٣١٥٢	مَتْرَقُونَ ٣١٥٢	مَتْرَقُونَ ٣١٥٢
رَبَط	رَبَطًا عَلَى ١٠٢٨، ١٤١٨	رَبَطًا عَلَى ١٠٢٨، ١٤١٨	رَبَطًا عَلَى ١٠٢٨، ١٤١٨
١١٨	وَلِيَرَبَطَ عَلَى ٢٠٠٣	وَلِيَرَبَطَ عَلَى ٢٠٠٣	وَلِيَرَبَطَ عَلَى ٢٠٠٣
٦٠٨	رَبَاطُ الْخَيْلِ ٦٠٨	رَبَاطُ الْخَيْلِ ٦٠٨	رَبَاطُ الْخَيْلِ ٦٠٨
رَبِيع	الرَّبِيعُ ١٢٤	الرَّبِيعُ ١٢٤	الرَّبِيعُ ١٢٤
١٣٥٠، ٣٤	وَرَبِيعٌ ٨	وَرَبِيعٌ ٨	وَرَبِيعٌ ٨
٤٥٢٤	أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ ٩، ٢٣٤	أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ ٩، ٢٣٤	أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ ٩، ٢٣٤
٢٦٠٢	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٢٦٠٢	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٢٦٠٢	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٢٦٠٢
١٥٤	أَرْبَعَةٌ مِنْ ١٥٤	أَرْبَعَةٌ مِنْ ١٥٤	أَرْبَعَةٌ مِنْ ١٥٤
٣٦٩	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٣٦٩	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٣٦٩	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٣٦٩
١٠٤١	أَرْبَعَةٌ مِنْ ١٠٤١	أَرْبَعَةٌ مِنْ ١٠٤١	أَرْبَعَةٌ مِنْ ١٠٤١
١٣	بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءَ ١٣	بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءَ ١٣	بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءَ ١٣
١٤٢٧، ٥١٢	أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ١٥٤٦، ٢٦٥	أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ١٥٤٦، ٢٦٥	أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ١٥٤٦، ٢٦٥
٧٥٨، ٢٢١٨	رَابِعُهُمْ ٧٥٨، ٢٢١٨	رَابِعُهُمْ ٧٥٨، ٢٢١٨	رَابِعُهُمْ ٧٥٨، ٢٢١٨
رَبُو	اعْتَرَتْ وَرَبَتْ ٣٩٤١، ٥٢٢	اعْتَرَتْ وَرَبَتْ ٣٩٤١، ٥٢٢	اعْتَرَتْ وَرَبَتْ ٣٩٤١، ٥٢٢
٣٩٣٠	لِيَرْبُوا فِي ٣٩٣٠	لِيَرْبُوا فِي ٣٩٣٠	لِيَرْبُوا فِي ٣٩٣٠
٣٩٣٠	فَلَا يَرْبُو ٣٩٣٠	فَلَا يَرْبُو ٣٩٣٠	فَلَا يَرْبُو ٣٩٣٠
٢٤١٧	كَمَا رَيَانِي ٢٤١٧	كَمَا رَيَانِي ٢٤١٧	كَمَا رَيَانِي ٢٤١٧
١٨٢٦	أَلَمْ تَرَكَ فِينَا ١٨٢٦	أَلَمْ تَرَكَ فِينَا ١٨٢٦	أَلَمْ تَرَكَ فِينَا ١٨٢٦
٢٧٦٢	يُزَيِّ الصَّدَقَاتِ ٢٧٦٢	يُزَيِّ الصَّدَقَاتِ ٢٧٦٢	يُزَيِّ الصَّدَقَاتِ ٢٧٦٢
١٧١٣	زَيْلًا رَابِعًا ١٧١٣	زَيْلًا رَابِعًا ١٧١٣	زَيْلًا رَابِعًا ١٧١٣
١٠٦٩	أَخَذَهُ رَابِعَةً ١٠٦٩	أَخَذَهُ رَابِعَةً ١٠٦٩	أَخَذَهُ رَابِعَةً ١٠٦٩
مِي أَوْبَى ٩٢١٦	الزَّيَا ٣، ٢٧٨، ٢٧٦، ٢٧٥٢	الزَّيَا ٣، ٢٧٨، ٢٧٦، ٢٧٥٢	الزَّيَا ٣، ٢٧٨، ٢٧٦، ٢٧٥٢
١٦١٤، ١٣٠	مِنْ رِبَا ٣٩٣٠	مِنْ رِبَا ٣٩٣٠	مِنْ رِبَا ٣٩٣٠
٥٠٢٣	إِلَى رِبْوَةٍ ٥٠٢٣	إِلَى رِبْوَةٍ ٥٠٢٣	إِلَى رِبْوَةٍ ٥٠٢٣
٢٦٥٢	رِبْوَةٌ ٢٦٥٢	رِبْوَةٌ ٢٦٥٢	رِبْوَةٌ ٢٦٥٢
رَتَعَ	يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ ١٢١٢	يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ ١٢١٢	يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ ١٢١٢
رَتَقَ	كَانَتْ رَتَقًا ٣٠٢١	كَانَتْ رَتَقًا ٣٠٢١	كَانَتْ رَتَقًا ٣٠٢١
رَتَل	وَرَتَّلَاهُ تَرْتِيلًا ٣٢٢٥	وَرَتَّلَاهُ تَرْتِيلًا ٣٢٢٥	وَرَتَّلَاهُ تَرْتِيلًا ٣٢٢٥
٤٧٣	وَرَتَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ٤٧٣	وَرَتَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ٤٧٣	وَرَتَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ٤٧٣
رَجَحَ	رَجَحَتِ الْأَرْضُ رَجَأً ٤٥٦	رَجَحَتِ الْأَرْضُ رَجَأً ٤٥٦	رَجَحَتِ الْأَرْضُ رَجَأً ٤٥٦
رَجَزَ	الرَّجَزُ ١٣٥، ١٣٤٧	الرَّجَزُ ١٣٥، ١٣٤٧	الرَّجَزُ ١٣٥، ١٣٤٧
١١٤٥، ٥٣٤، ١١٨	رَجَزَ ٣٤٢٩، ١٦٢٧، ٥٩٢	رَجَزَ ٣٤٢٩، ١٦٢٧، ٥٩٢	رَجَزَ ٣٤٢٩، ١٦٢٧، ٥٩٢
٥٧٤	وَالرَّجَزُ فَاغْجَرُ ٥٧٤	وَالرَّجَزُ فَاغْجَرُ ٥٧٤	وَالرَّجَزُ فَاغْجَرُ ٥٧٤
رَجَسَ	الرَّجْسُ ١٠، ١٢٥، ١٠٠	الرَّجْسُ ١٠، ١٢٥، ١٠٠	الرَّجْسُ ١٠، ١٢٥، ١٠٠
٣٣٣٣، ٣٠٢٢	رَجَسَ ٩٠٥، ١٤٥٦، ٧١٧	رَجَسَ ٩٠٥، ١٤٥٦، ٧١٧	رَجَسَ ٩٠٥، ١٤٥٦، ٧١٧
٩٥	رَجَسَ إِلَى رَجْسِهِمْ ١٢٥٩	رَجَسَ إِلَى رَجْسِهِمْ ١٢٥٩	رَجَسَ إِلَى رَجْسِهِمْ ١٢٥٩
رَجَعَ	رَجَعَ مُوسَى ١٥٠٧	رَجَعَ مُوسَى ١٥٠٧	رَجَعَ مُوسَى ١٥٠٧
فَرَجَعَ مُوسَى ٨٦٢٠	إِذَا رَجَعْتُمْ ١٩٦٢، ٩٤٩	إِذَا رَجَعْتُمْ ١٩٦٢، ٩٤٩	إِذَا رَجَعْتُمْ ١٩٦٢، ٩٤٩
فَإِنْ رَجَعْتَ ٨٣٩	لَنْ رَجَعْنَا ٨٦٣	لَنْ رَجَعْنَا ٨٦٣	لَنْ رَجَعْنَا ٨٦٣
فَرَجَعْنَاكَ إِلَى ٤٠٢٠	رَجَعُوا إِلَيْنَا ١٢٢٩، ٦٢١٢	رَجَعُوا إِلَيْنَا ١٢٢٩، ٦٢١٢	رَجَعُوا إِلَيْنَا ١٢٢٩، ٦٢١٢
فَرَجَعُوا إِلَيْنَا ٦٤٢١	لَعَلِّي أَرْجِعُ ٤٦١٢	لَعَلِّي أَرْجِعُ ٤٦١٢	لَعَلِّي أَرْجِعُ ٤٦١٢
فَرَجَعُونَا ٨٧٥٦	فَلَا تَرْجِعُونَهُنَّ ١٠٦٠	فَلَا تَرْجِعُونَهُنَّ ١٠٦٠	فَلَا تَرْجِعُونَهُنَّ ١٠٦٠
يَرْجِعُ ٨٩٢٠، ٩١، ٣٥٢٧	يَرْجِعُ ٣١٣٤	يَرْجِعُ ٣١٣٤	يَرْجِعُ ٣١٣٤
لَا يَرْجِعُونَ ١٨٢، ٩٥٢١، ٣٦	لَا يَرْجِعُونَ ٦٧، ٣١	لَا يَرْجِعُونَ ٦٧، ٣١	لَا يَرْجِعُونَ ٦٧، ٣١
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ١٦٨٧، ٧٢٣	يَرْجِعُ ٣٢، ٤١٣٠، ٦٢١٢، ١٧٤	يَرْجِعُ ٣٢، ٤١٣٠، ٦٢١٢، ١٧٤	يَرْجِعُ ٣٢، ٤١٣٠، ٦٢١٢، ١٧٤
إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ٥٨٢١	مَاذَا يَرْجِعُونَ ٢٨٢٧	مَاذَا يَرْجِعُونَ ٢٨٢٧	مَاذَا يَرْجِعُونَ ٢٨٢٧
إِلَى أَعْلَاهُمْ يَرْجِعُونَ ٥٠٣٦	ارْجِعْ ١٢، ٥٠١٢، ٣٧٢٧، ٤٦٧	ارْجِعْ ١٢، ٥٠١٢، ٣٧٢٧، ٤٦٧	ارْجِعْ ١٢، ٥٠١٢، ٣٧٢٧، ٤٦٧
فَارْجِعِ الْبَصَرَ ٣٦٧	فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ ١٢٣٢	فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ ١٢٣٢	فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ ١٢٣٢
ارْجِعُوا ١٢، ٨١، ٢٤، ٢٨، ٥٧	١٣	١٣	١٣
وَارْجِعُوا ١٣٢١	فَارْجِعُوا ١٣٣٣، ٢٨٢٤	فَارْجِعُوا ١٣٣٣، ٢٨٢٤	فَارْجِعُوا ١٣٣٣، ٢٨٢٤
رَبِّ ارْجِعُونَ ٩٩	ارْجِعْ إِلَيْنَا ٢٨٨٩	ارْجِعْ إِلَيْنَا ٢٨٨٩	ارْجِعْ إِلَيْنَا ٢٨٨٩
وَلَنْ رَجَعْتَ ٥٠٤١	تَرْجِعُ الْأُمُورَ ٢، ٢١٠٩، ٣٠٢٠	تَرْجِعُ الْأُمُورَ ٢، ٢١٠٩، ٣٠٢٠	تَرْجِعُ الْأُمُورَ ٢، ٢١٠٩، ٣٠٢٠
٥٥٧، ٤٣٥، ٧٦٢٢، ٤٤٨	إِلَيْهِ تَرْجِعُونَ ٢٨٢، ٢٤٥	إِلَيْهِ تَرْجِعُونَ ٢٨٢، ٢٤٥	إِلَيْهِ تَرْجِعُونَ ٢٨٢، ٢٤٥
٥٦١٠، ٣٤١١، ٢٨، ٧٠	٢٢٣٦، ١١٣٠، ١٧٢٩، ٨٨	٢٢٣٦، ١١٣٠، ١٧٢٩، ٨٨	٢٢٣٦، ١١٣٠، ١٧٢٩، ٨٨
٨٣، ٣٩، ٤٤، ٤١، ٢١، ٤٣	٨٥	٨٥	٨٥
تَرْجِعُونَ فِيهِ ٢٨١٢	إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ٢١، ٣٥، ٢٩، ٥٧	إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ٢١، ٣٥، ٢٩، ٥٧	إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ٢١، ٣٥، ٢٩، ٥٧
لَا تَرْجِعُونَ ١١٥٢٣	٣١٤٣	٣١٤٣	٣١٤٣
إِلَيْهِ يُوجَعُ ١٢٣١	إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ٨٣٢، ٣٦٦	إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ٨٣٢، ٣٦٦	إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ٨٣٢، ٣٦٦
إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ ١٩، ٤٠، ٧٧٤٠	وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ ٦٤٢٤	وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ ٦٤٢٤	وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ ٦٤٢٤
لَا يَرْجِعُونَ ٣٩٢٨	أَنْ يَتَرَاكِبَا ٢٣٠	أَنْ يَتَرَاكِبَا ٢٣٠	أَنْ يَتَرَاكِبَا ٢٣٠
ذَلِكَ رَجَعُ ٣٥٠	ذَاتُ الرُّجْعِ ١١٨٦	ذَاتُ الرُّجْعِ ١١٨٦	ذَاتُ الرُّجْعِ ١١٨٦
عَلَى رَجْعِهِ لِقَادِرٍ ٨٨٦	إِلَى رِيكِ الرُّجْعِيِّ ٨٩٦	إِلَى رِيكِ الرُّجْعِيِّ ٨٩٦	إِلَى رِيكِ الرُّجْعِيِّ ٨٩٦
إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ٤٦٢، ١٥٦	إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ٩٣٢١	إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ٩٣٢١	إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ٩٣٢١
إِلَى رَهْمِ رَاجِعُونَ ٦٠٢٣	إِلَى مُرْجَعِكُمْ ٥٥٣، ٨٢٩، ٣١	إِلَى مُرْجَعِكُمْ ٥٥٣، ٨٢٩، ٣١	إِلَى مُرْجَعِكُمْ ٥٥٣، ٨٢٩، ٣١
إِلَى اللَّهِ مُرْجِعُكُمْ ٤٨٥، ١٠٥	٤١١	٤١١	٤١١
إِلَيْهِ مُرْجِعُكُمْ ١٠، ٦٠، ٤١٠	إِلَى رِيكِكُمْ مُرْجِعُكُمْ ١٦٤٦، ٣٩	إِلَى رِيكِكُمْ مُرْجِعُكُمْ ١٦٤٦، ٣٩	إِلَى رِيكِكُمْ مُرْجِعُكُمْ ١٦٤٦، ٣٩
إِلَيْنَا مُرْجِعُكُمْ ٢٣١٠	إِلَى رَهْمِ مُرْجِعِهِمْ ١٠٨٦	إِلَى رَهْمِ مُرْجِعِهِمْ ١٠٨٦	إِلَى رَهْمِ مُرْجِعِهِمْ ١٠٨٦
إِلَيْنَا مُرْجِعُهُمْ ٤٦١٠، ٧٠، ٣١	٢٣	٢٣	٢٣
إِنْ مُرْجِعُهُمْ ٦٨٣٧	رَجَفَ	رَجَفَ	رَجَفَ
تَرْجِفُ الْأَرْضُ ١٤٧٣	تَرْجِفُ الرَّاجِفَةُ ٦٧٩	تَرْجِفُ الرَّاجِفَةُ ٦٧٩	تَرْجِفُ الرَّاجِفَةُ ٦٧٩
أَخَذَتْهُمْ الرَّجْفَةُ ٧٨، ٩١	٣٧٢٩، ١٥٥	٣٧٢٩، ١٥٥	٣٧٢٩، ١٥٥
وَالْمَرْجُفُونَ ٦٠٣٣	رَجُلٌ	رَجُلٌ	رَجُلٌ
رَجُلٌ يورث ١٢٤	عَلَى رَجُلٍ ٦٣٧، ٦٩، ٧٣٤	عَلَى رَجُلٍ ٦٣٧، ٦٩، ٧٣٤	عَلَى رَجُلٍ ٦٣٧، ٦٩، ٧٣٤
٣١٤٣			

٥٣ ٣٩.٥٠ ٣٠.٧٢ ١١.٥٦	على أرحانها ٦٩ ١٧	٤٩ ٢٦.٧١	إلى رجل ١٠ ٢
لذلك رحمة ١٨ ١٨ ٣	رحب	و أرحلهم ٢٤ ٢٤.٢٣	رجل رشيد ١١ ٧٨
من الله ورحمة ١٥٧ ٣		تحت أرحلهم ٥٥ ٢٩.٦٦	إلا رجل ٢٣ ٢٥ و ٢٨ ٣٤ ٤٣
قبها رحمة ١٥٩ ٣	بما رحبت ٢٥ ٩ و ١١٨	تشهد أرحلهم ٦٥ ٣٦	و جاء رجل ٢٨ ٢٠
مغفرة ورحمة ٩٦ ٤	لا يرحمها ٣٨ ٥٩ و ٦٠	أيديهم و أرحلهم ١٢ ٦٠	رجل يسمى ٣٦ ٢٠
في رحمة ١٧٥ ٤		يضرين بأرحلهم ٢٤ ٣١	رجل مؤمن ٤٠ ٢٨
ذو رحمة ١٤٧ ٦	رحق	بخيلك و زجلك ١٧ ٦٤	فروح ٢ ٢٨٢
هدى ورحمة ٦ ١٥٤ و ١٥٧	رحق مخنوم ٨٣ ٢٥	رحم	لروح ٣٣ ٢٩.٤
٥٢٧ و ١٥٤ و ٢٠٢.١٠ ٥٧	رحل	لرحمنا ١١ ٩١	لجملناه ورجلاً ٦ ٩
٢٧ ١٩ و ٦٤ ١٦ ١١ ١٢		لأرحمنا ١٩ ٤٦	سبعين رجلاً ٧ ١٥٥
٢٠ ٤٥.٣ ٣١ ٤٣ ٢٨.٧٧	في رجل أخيه ١٢ ٧٠	أن نرحمهم ٤٤ ٢٠	إلا رجلاً ١٧ ٢٥.٤٧ ٨
و رحمة للذين ٦١ ٩	في رحله ١٢ ٧٥	لنرحمكم ٣٦ ١٨	سواك رجلاً ١٨ ٣٧
رحمة من ١٠ ٢١ ١١.٢٨ ١٨	في رحلهم ١٢ ٦٢	يرحمكم ١٨ ٢٠	رجلاً فيه شركاء ٣٩ ٢٩
٦ ٤٤.٥٠ ٤١.٤٦ ٢٨.٨٢	رحلة الشتاء ١٠ ٢١	رحمنا بالغيب ١٨ ٢٢	رجلاً سلباً ٣٩ ٢٩
منارحة ١١ ٩١.٤٢ ٤٨	رحم	و رجوعاً للشياطين ٦٧ ٥	أنفلقوا رجلاً ٤٠ ٢٨
إماماً ورحمة ١١ ١٧	ما رحم ١٢ ٥٣	الرحيم ١٦.٦٦ ٩٨	قال رجلاً ٥ ٢٣
منه رحمة ١١ ٦٣ ٣٠.٢٣	إلا من رحم ١١ ٤٣	فأنك رحيم ١٥ ٣٨.٧٧	يكونا رجلين ٢ ٢٨٢
من رحمة ١٥ ٥٦.٢٣٥	فقد رحمته ٤٠ ٩	شيطان رحيم ١٥ ٨١.٢٥	مثلاً رجلاً ١٦ ١٨.٧٦ ٣٢
ابتغاء رحمة ١٧ ٢٨	أو رحمنا ٦٧ ٢٨	من المرجوعين ٢٦ ١١٦	رجلين يقتلان ٢٨ ١٥
شفاء ورحمة ١٧ ٨٢	ولو رحمناهم ٢٣ ٧٥	رجو	الرجال ٤ ٣٤ و ٧٥ و ٩٨ ٧
إلا رحمة ١٧ ١٧.٢١ ١٠٧	فقد رحمة ٦ ١٦	ما كنت ترجو ٢٨ ٨٦	الرجال ٤ ٣٤ و ٧٥ و ٩٨ ٧
٤٤ ٣٦.٨٦ ٢٨	و نرحمها ٢٣ ٢٣	ترجون ٤ ١٠٤.١٣ ١٢	٢٩ ٢٩.٥٥ ٢٧.٣١ ٢٤ ٨١
رحمة ربي ١٧ ١٠٠	و نرحمها ١١ ٤٧	من ربك ترجوها ١٧ ٢٨	للرجال ٢ ٢٢٨.٢٢ ٧
آتيها رحمة ١٨ ٦٥	و نرحمهم ٢٩ ٢١	يرجو لقاء ١٨ ١٠.٢٩ ٥	رجال ٧٢ ٦٧٢
هذا رحمة ١٨ ٩٨	لئن لم يرحمها ٧ ١٤٩	يرجو الله ٢١ ٦٠	رجلاً و نساء ٤ ١٧٦
رحمة ربك ١٩ ٣٨.٢ ٤٣.٩	سيرهمهم ٩ ٧١	يرجو رحمة ٣٩ ٩	رجلاً يعرفونهم ٧ ٤٨٧
٢٢	اغفر و ارحم ٢٣ ١١٨	يرجون رحمة ٢ ٢١٨	إلا رجلاً ١٢ ١٠٩.١٦ ٤٣
و رحمة منا ١٩ ٢١	و ارحمنا ٢ ٢٨٦.٧ ١٥٥.٢٣	يرجون رحمة ١٧ ٥٧	٧٢١
مودة ورحمة ٣٠ ٢١	١٠٩	لا يرجون ٤ ١٠٤.٧ ١١	يأتوك رجلاً ٢٢ ٢٧
الناس رحمة ٣٦ ٣٠	رب ارحمها ١٧ ٢٤	و ١٥.٢٤ ٢٥.٢١ ٤٠	لا ترى رجلاً ٣٨ ٦٢
بكم رحمة ٣٣ ١٧	لعلكم ترحمهم ٣ ١٢٢.٦	٢٧ ٧٨.١٤ ٤٥	فرجلاً أو ركبناً ٢ ٢٣٩
رحمة منا ٣٨ ٤٢.٤١ ٥٠	١٥٥.٦٣٧ ٢٠٤.٢٠٤ ٥٦	يرجون تجارة ٣٥ ٢٩	من رجالكم ٢ ٢٨٢.٣٣ ٤٠
رحمة ربه ٣٩ ٩	١٠.٤٩ ٤٥.٣٦ ٤٦.٢٧	و ارجوا اليوم ٢٩ ٣٦	أركض يرحل ٣٨ ٤٢
رحمة وعلماً ٧ ٤٠	١٥٧.٢ ١٥٧	نرجي من تشاء ٣٣ ٥١	على رجلين ٢٤ ٤٥
رحمة ورحمة ٤٦ ١٢	١٧٨.٢ ١٧٨	أزجة و أخاه ٧ ١١١.٣٦ ٣٦	أرجل يمشون ٧ ١٩٥
رافة ورحمة ٥٧ ٢٧	رحمة الله ٢ ٢١٨.٣ ١٠٧.٧	فيها فرجوا ١١ ٦٢	برؤسكم و أرحلهم ٦٥ ٦٥
لرحمة ٢٩ ٥١		و آخرون فرجوا ٦٩ ١٠	تحت أرحلهم ٦ ٦٥
برحمة ٧ ٤٩.٢١ ١١.٢١			أيديكم و أرحلهم ٧ ١٢٤.٢٠
٢٨ ٣٩.٩٤ ٥٨ و ٦٦			
على نفسه الرحمة ٦ ١٢ و ٥٤			

ذو الرحمة ١٢٣٦، ١٨ ٥٨
من الرحمة ١٧ ٢٤
فيه الرحمة ٥٧ ١٣
في رحمتك ١٥١٧
يرحمك ١٩ ٢٧ ٨٦١٠
من رحمتنا ١٩ ٥٠ ٥٣
في رحمتنا ٢١ ٧٥ ٨٦
يرحمنا ١٢ ٥٦
ورحمته ٢ ٦٤ ٤ ٨٢ ١١٣
١٠ ٢٤ و ١٤ و ٢٠ و ٢١
يدي رحمة ٥٧٧، ٢٥ ٤٨
٦٣٢٧
في رحمة ٩ ١٩٩، ٤٢ ٤٥
٢١ ٧٦، ٢٥ ٤٨ ٣٠
يرجون رحمة ٥٧١٧
من رحمة ١٨ ١٦ ٢٨ ٧٣
٤٦٣٠، ٥٧ ٢٨
مسكات رحمة ٣٩ ٢٨
ينشر رحمة ٤٢ ٢٨
يرحمته ٣، ١٠٥٢ ٧٤٣، ١٠ ٥٨١٠
رحمتي ١٥٦٧، ٢٢ ٢٩
أرحم الراحمين ١٥١٧، ١٢
٨٢٢١، ٩٢ و ٦٤
غير الراحمين ٢٣ ١٠٩ و ١١٨
توابعاً رحيماً ١٦٤ و ٦٤
غفوراً رحيماً ٢٣ و ٩٦ و
١٠٠ و ١٠٦ و ١١٠ و ١٢٩ و
١٥٢، ٦٢٥ و ٧٠، ٣٣ ٥
٢٤ و ٥٠ و ٥٩، ٤٨ ١٤
بكم رحيماً ٢٩ ٦٦١٧
بالمؤمنين رحيماً ٣٣ ٤٣
رُحماً بينهم ٤٨ ٢٩
أرحم الراحمين ١٥١٧، ١٢
٨٢٢١، ٩٢ و ٦٤
تواصوا بالمرحمة ١٧٩٠
في الأرحام ٦٣، ٢٢ ٣١
٣٤
والأرحام ١٤
أرحام الأنثى ١٤٣٦ و ١٤٤
أولو الأرحام ٧٣٣، ٥٨ ٦

تفيض الأرحام ١٣ ٨
أرحامكم ٤٧ ٢٢، ٣٦٠
في أرحامهن ٢ ٢٢٨
أقرب رُحماً ١٨ ٨١

رخي

بأمره رُحاً ٣٦٣٨

ردأ

معي رداً ٢٨ ٣٤

ردد

ورد الله ٣٣ ٢٥
ثم رددنا ٦١٧
ثم رددناه ٥٩٥
فرددناه إلى ٢٨ ١٢
فلا يستليعون ردها ٢١ ٤٠
فردوا إليه ١٤ ٩
ولو ردوه ٨٣
فرددنا على ٤٧
يسردونكم ٢١٧، ٣ ١٠٠ و
١٤٩
يرددونكم ٩٢ ١٠٩
فردوه إلى ٤ ٥٩
رددوها ١٦٤ ٣٣٨
زددت إليهم ١٢ ٦٥
ولئن زددت ١٨ ٣٦
ردوا إلى ٤ ٩١، ٦٢ ٣٠ ١٠
ولو ردوا ٢٨ ٢٨
أن ترداً إيمان ١٠٨٥
ثم تردون ٩٤٩، ٨٦٢
وسردون ١٠٥٩
تردد ٢٧، ٧١ ٥٣٧
ولا يردد ١٤٧، ١٢ ١١٠
يردد إلى ١٦ ٧٠، ١٨ ٥٢٢
إليه يردد ٤١ ٤٧
ثم يرددون ٢ ١٠١٩
يترددون ٤٥٩

فارتد بصيراً ١٢ ٩٦
فارتدوا على ١٨ ٦٤
ارتدوا على ٤٧ ٢٥
ولا ترتدوا على ١٥ ٢١
يرتد ١٤، ٥٤ ٢٧، ٤٠
ومن يرتد ٢ ٢١٧
فلا يستليعون ردها ٢١ ٤٠
أحق يردهن ٢ ٢٢٨
فلا راداً ١٠٧ ١٠
لرادك إلى ٢٨ ٨٥
رادوه إليك ٢٨ ٧
يرادي رزقهم ١٦ ٧١
لا مرد ١٣، ١١ ٣٠، ٤٣ ٤٢
٤٧

هل إلى مرد ٤٤٤٢٢
خير مرد ١٩ ٧٦
وأن مردنا إلى ٤٠ ٤٣
غير مردود ١١ ٧٦
أنا لمردودون ٧٩ ١٠

ردف

ردف لكم ٢٧ ٧٢
تبعها الرادفة ٧٧٩
مردفين ٩٨

ردم

وبينهم ردم ١٨ ٩٥

ردي

مواء فتردي ٢٠ ١٦٢
أردكم ٤١ ٢٣
كدت لتردين ٣٧ ٥٦
ليردوه ٦ ١٢٧
إذا تردى ٩٢ ١١٩
والمتردية ٣٥

رذل

إلى أرذل ١٦ ٧٠، ٥٢٢

الأرذلون ٢٦ ١١١
هم أرذلوا ١١ ٢٧

رزق

رزقكم الله ٥ ٨٨ ٦ ١٤٢٧
١٦، ١٤ ٤٧٣٦، ١١٤
ورزقكم من ٢٦٨ ١٦ ٧٢،
٤٠ ٦٤
ثم رزقكم ٣٠ ٤٠
رزقناكم ٥٧٢ و ١٧٢ و ٢٥٤
٧، ١٦٠، ٢٠ ٨١ ٣٠، ٢٨ ٦٣
١٠
ومن رزقناه ١٦ ٧٥
سما رزقناهم ٣ ٢٨، ١٣
١٤، ٣١ ١٦، ٥٦ ٢٢، ٣٥
٢٨، ٥٤ ١٦، ٣٢ ٣٥، ٤٢
٢٨
و رزقناهم ١٠، ٩٣ ١٧، ٧٠
١٦٤٥
سما رزقهم ٤ ٣٩
سما رزقهم ٦، ١٤٠ ٢٢، ٢٨ و
٣٤
ورزقني منه رزقاً ١١ ٨٨
توزق من تشاء ٣ ٢٧
نحن نوزقك ٢٠ ١٣٢
نحن نوزقكم ٦ ١٥١
نحن نوزقهم ١٧ ٣١
يرزق ٢، ٢١٢، ٣٧٣، ٢٤ ٢٨
١٩ ٤٢
من يرزقكم ١٠ ٣١، ٢٧ ٦٤
٢٤٣٤
غير الله يرزقكم ٣٥ ٣٣٥
الذي يرزقكم ٦٧ ٢١
ليرزقهم الله رزقاً ٢٢ ٥٨
و يرزقه من حيث ٣٥ ٣٦٥
الله ليرزقها ٢٩ ٦٠
وارزق أهله ٢٦٢ ١٢٦
وارزقنا ٥ ١١٤
وارزقهم من ١٤ ٣٧

وارزقوهم فيها ٥٤

فارزقوهم منه ٨٤

هذا الذي رزقنا ٢٥

كلما رزقوا ٢٥

طعام تروثقه ١٢

يوزقون ٣١٦٩٣، ٤٠

من رزق ٢٠، ٦٠، ١٠، ٥٩، ٣٤

٥٧٥١، ٥٤٥، ١٥

رزق كريم ٤٨ و ٧٤، ٢٢، ٥٠

٤٣٤، ٦٢٢٤

رزق ربك ٢٠، ١٣١

لهم رزق ٣٧٤١

يزرق منه ١٨، ١٩

من الرزق ٢٢٧

يسبط الرزق ١٣، ٢٦، ١٧، ٣٠

٢٨، ٨٢، ٦٢٢٩، ٣٠، ٣٤

٣٦ و ٣٩، ٥٢٣٩، ١٢٤٢

في الرزق ١٦، ٧١

عند الله الرزق ٢٩، ١٧

بسط الله الرزق ٤٢، ٢٧

رزقاً لكم ٢٢، ١٤

من ثمرة رزقاً ٢٥

عندها رزقاً ٣٧٣

رزقاً حسناً ١١، ٨٨، ١٦، ٦٧ و

٥٨٢٢، ٧٥

لهم رزقاً ١٦، ٧٣

لا نسألك رزقاً ٢٠، ١٣٢

رزقاً من لنا ٢٨، ٥٧

لكم رزقاً ٢٩، ١٧

رزقاً كريماً ٣٣، ٣١

من السماء رزقاً ٤٠، ١٣

رزقاً للباد ٥٠، ١١

له رزقاً ٦٥، ١١

رزقكم ٢٢، ٥٦، ٨٢

هذا لوزقنا ٣٨، ٥٤

عليه رزقه ٦٥، ٧، ١٦، ٨٩

من رزقه ٦٧، ١٥

اصك رزقه ٦٧، ٢١

رزقها ١١، ٦١، ١٦، ١١٢، ٢٩، ٦٠

رزقهم ١٦، ٧١، ٦٢

رزقهن ٢٠٢٣٢

خير الرازقين ٥، ١١٤، ٢٢، ٥٨

١١٦٢٠، ٣٩٣٤، ٧٢، ٢٣

له يرازقين ١٥، ٢٠

هو الرزاق ٥١، ٥٨

ر س خ

الراسخون في ٤، ٧٣، ١٦٢

ر س س

أصحاب الرس ٢٥، ٣٨، ٥٠

١٢

ر س ل

أرسل رسوله ٩، ٣٣، ٤٨، ٢٨

٩٦١

أرسل الرياح ٢٥، ٤٨، ٩٣٥

أرسل عليهم ١٠٥، ٣١

فأرسل فرعون ٢٦، ٥٣

أرسلت إليهن ١٢، ٣١

لولا أرسلت ٢٠، ١٣٤، ٢٨، ٤٧

إنا أرسلناك ٢، ١١٩

وأرسلناك ٤، ٧٩

ما أرسلناك ٤، ١٧، ٨٠، ٥٤ و

١٠، ٢١، ١٠٧، ٢٥، ٥٦، ٣٤

٢٨، ٤٤٢، ٤٨

كذلك أرسلناك ١٣، ٣٠

إنا أرسلناك ٣٣، ٤٥، ٣٥، ٢٤

٨٤٨

أرسلناه إلى ٣٧، ١٤٧، ٥١، ٢٨

فأرسلوا وأردمهم ١٢، ١٩

لن أرسله ١٢، ٦٦

و ما ترسل ٦، ٤٨، ١٧، ٥٩، ١٨

٥٦

أن ترسل ١٧، ٥٩

لترسل عليهم ٥١، ٢٣

ولترسلن معك ٧، ١٢٤

و يرسل ٦، ٦١، ١٣، ١٢، ١٨

٤٢٣٩، ٤٠

الذي يرسل ٥٧٧، ٤٨٣٠

يرسل السماء ١١، ٥٢، ١١٧١

أو يرسل ١٧، ٤٢، ٥١

و من يرسل ٢٧، ٦٣

أن يرسل ٣٠، ٤٦، ٦٧، ١٧

فيرسل ١٧، ٦٩

أن أرسل ٢٦، ١٧

و أرسل ١١٧، ١١

فأرسل ٥٧، ١٢، ١٢، ٦٣، ٢٠

١٢، ٢٦، ٤٧

أرسله معنا ١٢، ١٢

فأرسله معي ٢٨، ٣٤

فأرسلون ١٢، ٤٥

أرسل ٦٧ و ٧٥، ٢١، ٥٢، ٢٦

٢٧

أرسلت به ٧، ١١، ٨٧، ٤٦، ٥٧

٢٢

بما أرسلتم ١٤، ٩، ٣٤، ٤١

١٤، ٤٣، ٢٤

أرسلنا إليهم رسلاً ٥، ٧٠

أرسلنا ١١، ١٥، ٧٠، ٥٨، ٥١

٣٢

و ما أرسلوا ٨٣، ٣٣

يُرسل عليكما ٥٥، ٣٥

رسالة ربي ٧، ٧٩

رسالته ٥، ٦٧، ١٢٤

رسالات ربي ٧، ٦٢ و ٦٨، ٩٣

رسالات الله ٣٣، ٣٩

رسالات ربه ٧٢، ٢٨

و رسالته ٧٢، ٢٣

يرسالاتي ٧، ١٤٤

فلا يرسل ٣٥، ٢

يرسلو الناقة ٥٤، ٢٧

كنا يرسلين ٢٨، ٤٥، ٤٤، ٥

وإني يرسله ٢٧، ٣٥

أن صالحاً يرسل ٧٥، ٧

لست يرسل ١٣، ٤٣

يرسلون ٣٦، ١٤

المرسلون ١٥، ٥٧ و ٦١، ٢٧

١٠ و ٣٥، ٣٦، ١٢ و ٥٢، ٥١

٣١

لمرسلون ٣٦، ١٦

لن المرسلين ٢، ٢٥٢، ٣٦، ٣

١٢٣ و ١٣٣، ١٣٩

نبا المرسلين ٦، ٢٤

ترسل المرسلين ٦، ٤٨، ١٨، ٥٦

ولنسان المرسلين ٦٧

من المرسلين ٧٧، ٢٥، ٢٠

٢٦، ٢١، ٢٨، ٧

الحجر المرسلين ١٥، ٨٠

نوح المرسلين ٢٦، ١٠٥

عاد المرسلين ٢٦، ١٢٣

ثمود المرسلين ٢٦، ١٤١

لوط المرسلين ٢٦، ١٦٠

الأيكة المرسلين ٢٦، ١٧٦

أجبتهم المرسلين ٢٨، ٦٥

اتبعوا المرسلين ٣٦، ٢٠

و صدق المرسلين ٣٧، ٣٧

لعبادنا المرسلين ٣٧، ١٧١

على المرسلين ٣٧، ١٨١

والمرسلات عرفاً ١٧٧

ر س ي

والجبال أرساه ٧٩، ٣٢

فيها رواسي ١٣، ١٥، ٢، ١٩

١٠، ٤١، ٧٥، ٧٧، ٢٧

رواسي أن ١٦، ١٥، ٢١، ٣١

١٠، ٣١

لها رواسي ٢٧، ٦١

و قدور رواسيات ٣٤، ١٣

أبان مرساه ٧، ١٨٧، ٢٧، ٤٢

مجرىها ومرساه ١١، ٤١

ر ش د

لعلمهم يرشدون ٢، ١٨٦

الرشد ٢، ٢٥٦، ٧، ١٤٦، ٢٧٢

رشداً ٤، ١٨، ٦٦

رغدأ ٢ ٣٥ و ١٦٠٨ ١١٢	
رغم	
تغاضا كبراً ٤ ١٠٠	
رفت	
عظماً وزفاثاً ١٧ ٤٩ و ٩٨	
رفت	
فلارفت ٢ ١٩٧	
الرفت إلى ٢ ١٨٧	
رفت	
بش الرفد المرفود ١١ ، ٩٩	
رفرف	
على رفرف خضر ٥٥ ٧٦	
رفع	
رفع بعضهم ٢ ٢٥٣	
رفع بعضكم ٦ ١٦٥	
رفع أبويه ١٢ ١٠٠	
رفع السماوات ١٣ ٢	
رفع سمكها ٧٩ ٢٨	
رفعنا فوقكم ٢ ٦٣ و ٩٣	
رفعنا فوقهم ٤ ١٥٤	
رفعنا بعضهم ٤٣ ٣٢	
رفعنا لك ذكرك ٩٤ ٤	
ورفعنا مكاناً ١٩ ٥٧	
لرفعنا بها ٧ ١٧٦	
رفعنا الله ٤ ١٥٨	
والسما رفعنا ٥٥ ٧	
لا ترفعوا ٩ ٢	
ترفع درجات ٦ ١٢ ٨٣ ٧٦	
يرفع ٢ ١١٧ ٥٨	
الصالح يرفعه ٣٥ ١٠	

١١٤	
مرضاة أزواجك ٦٦ ١	
واينغاه عرضاتي ٦٠ ١	
رطب	
رطب ٦ ٥٩	
رطباً جنبياً ١٩ ٢٥	
رعب	
كفروا الرعب ٣ ١٢٨ ، ١٥١	
قلوبهم الرعب ٣٣ ٢٥٩ ، ٢٦٣	
منهم رعباً ١٨ ١٨	
رعد	
رعد و برق ٢ ١٩	
يسع الرعد ١٣ ١٣	
رعي	
رعوها حق رعيتها ٥٧ ٣٧	
وارعوا أنعامكم ٢٠ ٥٤	
راعنا ٤ ، ١٠٤ ٤٦	
وعهدهم راعون ٢٣ ٨ ٧٠	
٢٢	
يصدر الرعاء ٢٨ ٢٣	
أخرج الرعي ٨٧ ٤	
ماها و مراعاها ٧٩ ٣١	
رغب	
و ترفعون أن ١٩ ١٢٧	
ومن يرغب ٢ ١٣٠	
ولا يرغبوا ٩ ١٢٠	
فارغب ٩٤ ٨	
يدعوننا رغباً ٢١ ٩٠	
أراغب أنت ١٩ ٤٦	
راغبون ٩ ٦٨ ٣٢	
رغد	

رضيتم ٩ ٨٣	
أرضيتكم ٩ ٢٨	
رضوا عنه ٥ ١١٩ ، ٩٠٠	
منها رضوا ٩ ٥٨	
رضوا ما ٩ ٥٩	
رضوا بأن ٩ ٨٧ و ٩٣	
رضوا بالحياة ١٠ ٧١	
ترضى ٢ ١٢٠ ، ٢٠ ١٣٠	
لترضى ٢٠ ٨٤	
لترضى ٩٣ ٥	
ترضاه ٢٧ ١٩ ، ٤٦ ١٥	
قبلة ترضاه ٢ ١٤٤	
لترضوا عنهم فإن ترضوا ٩ ٩٦	
من ترضون ٢ ٢٨٢	
مساكن ترضونها ٩ ٢٤	
لا يرضى ٤ ٩٠٨ ، ٩٦٩ ٧٣٩	
يوضى ٥٣ ٢٦ ، ٩٢ ٢١	
يؤرضه لكم ٣٩ ٧	
مدخلأ يرضونه ٢٢ ٥٩	
وليروضه ٦ ١١٣	
ويزيئ ٣٣ ٥١	
ليروضكم ٩ ٦٢	
يروضتكم بأفواههم ٩ ٨	
أن يروضه ٩ ٦٢	
إذا تراضوا ٢ ٢٣٢	
فيما تراضيتهم به ٤ ٢٤	
ارتضى ٢١ ٢٨ ، ٢٤ ٢٤ ، ٥٥ ٧٢	
٢٧	
عن تراض ٢ ٢٣٢ ، ٤ ٢٩	
عيشة راضية ٦٩ ٢١ ، ١٠١ ٧١	
لسعها راضية ٨٨ ٩	
واجعله رب رضى ١٩ ٦١	
رضوان ١٥ ، ١٦٢ و ١٧٤ ،	
٢١ ، ٧٢ ، ١٠٩ ، ٥٧ ٢٠ و	
٢٧	
رضواناً ٥ ٢٨ ، ٢٩ ٥٩ ، ٨	
رضوانه ١٦ ، ١٦٥ ٢٨	
عند ربه مرضياً ١٩ ٥٥	
راضية مرضية ٨٩ ٢٨	
مرضاة الله ٢ ، ٢٠٧ و ٤٠ ، ٣٦٥	

رشد ٢١ ٥١	
رشدأ ١٨ و ١٠ ، ٧٢ ، ٢٤ و ١٠	
٢١ و ١٤	
سيل الرشاد ٤٠ ٢٩ و ٣٨	
هم الرشادون ٤٩ ٧	
رجل رشيد ١١ ٧٨	
فرعون يرشيد ١١ ٩٧	
الحليم الرشيد ١١ ٨٧	
ولياً مرشداً ١٨ ١٧	
رصد	
رصدأ ٧٢ ، ٩ ٢٧	
وإرصاداً لمن ٩ ١٠٧	
كل مرصد ٩ ٥	
ربك لبالمرصاد ٨٩ ١٤	
كانت مرصداً ٧٨ ٢١	
رخص	
بيان مرصوص ٦١ ٤	
رضع	
عما أرضعت ٢٢ ٢	
فإن أرضعت ٦٥ ٦	
اللائي أرضعنكم ٤ ٢٣	
فترضع له ٦٥ ٦	
الوالدات يرضعن ٢ ٢٣٣	
أن أرضعني ٢٨ ٧	
أن تسترضعوا ٢ ٢٣٣	
الرضاعة ٢ ٢٣٣ ، ٢٣	
كل مرضعة ٢٢ ٢	
عليه الرضاع ٢٨ ١٢	
رضي	
رضي الله ٥ ١١٩ ، ٩٠٠ ٤٨	
٨ ٩٨ ، ٢٢ ٥٨ ، ١٨	
ورضي له ٢٠ ١٠٩	
ورضيتكم ٣٥ ٣٥	

كيف زفعت ١٨٨٨	في رفق منشور ٣٥٢	والله أركسهم ٨٨	رمن
أن ترفق ٣٦٢٤	رقم	أركسوا فيها ٩١	إلا رمن ٤١٣
خافضة رافعة ٣٥٦	الكهف والرقم ٩١٨	ركض	رمنض
رافعت إلى ٥٥٣	كتاب مرقوم ٩٨٣ و ٢٠	لا تركسوا ١٣٢١	شهر رمضان ١٨٥٢
رفيع الدرجات ١٥٤٠	رقبي	هم منها يركنون ١٢٢١	رمنم
السف المرفوع ٥٥٢	ترقي في السماء ٩٣١٧	اركن يركنك ٤٢٣٨	وهي رمنم ٧٨٣٦
مرفوعة ٥٦ ٣٤ ٨٠ ١٤ ٨٨	قلرب تقوا في ١٠٣٨	ركع	جعلته كالرمنم ٤٢٥١
١٢	نؤمن لوقيت ٩٣١٧	اركنوا لا يركنون ٤٨٧٧	رمنن
رفق	من راق ٢٧٧٥	اركنوا واسجدوا ٧٧٢٢	نخل وزمان ٦٨٥٥
أولك رقيقاً ٦٩٤	بلغت التراقي ٢٦٧٥	اركنوا مع الراكنين ٤٣٢	الزيتون و الزمان ٩٩٦ و ٩٩١
من أمركم مرفقاً ١٦١٨	ركب	اركني مع الراكنين ٤٣٣	رمني
إلى المرافق ٦٥	ركبا في السفينة ٧١١٨	خر راكنا ٢٤٣٨	الله رمني ١٧٨
مرفقاً ١٨ ٢٩ ٣١	ركبوا في الفلك ٦٥٢٩	وهم راكعون ٥٥٥	ما رمت إذ رمت ١٧٨
رقب	لتركنين طبقاً ١٩٨٤	الساكنون الراكعون ١١٢٩	ترمي بشر ٣٢٧٧
ولم ترقب قولي ٩٤٢٠	لتركنوا منها ٧٩٤٠	والزمن السجود ٢٢ ١٢٥ ٢	ترميهم بحجارة ٤١٥٥
لا يرقبوا فيكم ٨٩	ما تركبون ١٢٤٣	٢٦	نم يوم به ١١٢٤
لا يرقبون ١٠٩	والحمير لتركبوها ٨١٦	زكناً سجداً ٢٩٤٨	الذين يرمون ٢٤ و ٦ و ٢٣
خائفاً يترقب ١٨ ٢٨ ٢١	ما يركبون ٤٢٣٦	ركم	رهب
فارقب ١٠ ٥٩	اركب معنا ٤٢١١	فتركنه جميعاً ٣٧٨	لرهب يرهبون ١٥٤٧
فارقبهم ٢٧٥٤	اركنوا فيها ٤١١١	سحاب مركوم ٤٤٥٢	فارهبون ٤٠٢ ١٦ ٥١
إنهم مرقبون ٥٩٤٤	ما شاء زككت ٨٨٢	يجعله زكناً ٤٣٢٤	ترهبون به ٦٠٨
ارتقبوا إني معكم رقيب ٩٣١١	حياً متراكماً ٩٩٦	ركن	واسترهيوهم ١١٦٧
رقيب عتيد ١٨٥٠	والركب أسفل ٤٢٨	زكن شديد ٨٠١١	من الرهب ٣٢٢٨
كنت أنت الرقيب ١١٧٥	فرجالاً أو ركباناً ٢٣٩٢	كدت تركن ٧٤١٧	أشد رهبة ١٣٥٩
رقيقاً ١٤ ٥٢٣٣	ولا ركاب ٦٥٩	ولا تركنوا ١١٢١١	رغباً ورهباً ٩٠٢١
تحرير رقة ٩١ و ٩٢ و ٨٩٥	فمنها ركوبهم ٧٣٣٦	فتولى بركنه ٣٩٥١	الأخبار والزهبان ٣٤٩
٣٥٨	ركد	رمنح	ورهباناً ٨٢٥
فك رقة ١٣٩٠	فيظللن رواكد ٢٣٤٢	أيدبكم وراحمكم ٩٤٥	أخبارهم ورهبانهم ٣١٩
وفي الرقاب ١٧٧٢ و ٦٠٩	ركز	رمد	رهبانية ابتدعوها ٢٧٥٧
فضرب الرقاب ٤٤٧	تسمع لهم ركوا ٩٨١٩	أعمالهم كرماد ١٨١٤	
رقد	ركس		
وهم رفود ١٨١٨			
من مرقدنا ٥٢٣٦			
رقق			

يريده الله ٢ ١٨٥، ١٧٦٣، ٤
 ٢٦، ٢٨، ٤٩٥، ٩٠٧٨، ٥٥٩
 ٨٥ ٣٣٣٣
 لا يريده ٢ ١٨٥
 ما يريده ٢٢ ١٥، ٢٥٣٢، ٦
 ١٤
 لما يريده ١١ ١٠٧، ١٦٨٥
 يريده ظلماً ٣١ ٤٠، ١٠٨٣
 من يريده ١٦ ٢٢، ١٥٢٣
 يسريده أن ١١ ١١٠، ٧، ٢٧
 ٣٤، ١٧٨، ٣٧، ٢٤٣٢، ٢٦، ٣٥
 ٤٣٣٤
 يريده الذين ٢٧٤
 يريده الشيطان ٩١ ٥، ٦٠٤
 يريده ثواب ١٣٤
 يريده ليظهركم ٦٥
 يريده الآخرة ٦٧٨
 يريده الحياة ١٥ ١١
 يريده العاجلة ١٨ ١٧
 يريده العزة ١٠ ٣٥
 يريده حرث ٢٠ ٤٢
 بل يريده ٥٧٥، ٥٢٧٤
 يريده إصلاحاً ٣٥٤
 يريده أن ٦٣٢٠
 وإن يريده ٦٢٨، ٧١
 يريدهون أن ٤٤٤ و ٦٠ و ٩١
 و ١٥٠، ٣٧٥، ٣٢٩، ١٥٤٨
 يريدهون وجهه ٢٨ ١٨، ٥٢٦
 يريدهون وجه الله ٢٨ ٣٠
 يريدهون الحياة ٧٩ ٢٨
 لا يريدهون ٨٣ ٢٨
 إن يريدهون إلا ١٣ ٣٣
 أم يريدهون ٤٢ ٥٢
 يريدهون ليظفروا ٨٦ ١
 أشر أريد ١٠ ٧٢
 لشيء يريده ٦٣ ٨
 راودته يوسف ٥١ ١٢
 راودتهني ٢٦ ١٢
 راودته التي ٢٣ ١٢
 راودته ٥١، ٢٢ ١٢

لو أراد ٤٣٩
 أم أراد ١٠ ٧٢
 فأراد ١٨ ١٠٣، ٨٢
 أراد افضلاً ٢٣ ٣٢
 أرادني ٣٨ ٣٩
 إن أرادوا ٢٢ ٨
 لو أرادوا ٤٦ ٩
 و أرادوا به ٧٠ ٢١
 كلما أرادوا ٢٠ ٣٢، ٢٢ ٢٢
 فأرادوا به ٩٨ ٣٧
 إن أردت ٣٤ ١١
 فأردت أن ٧٩ ١٨
 إن أردتم ٢٠ ٤، ٢٢٣٢
 أم أردتم ٨٦ ٢٠
 أردت تحصناً ٣٣ ٢٤
 إن أودعنا ١٠ ٧٩، ٦٢٤
 إذا أردنا أن ١٦ ١٧
 لو أردنا ١٧ ٢١
 فأردنا أن ٨١ ١٨
 إذا أردناه ٤٠ ١٦
 إني أريد ٢٧ ٢٨، ٢٩ ٥
 ما أريد ٥١، ٢٧ ٢٨، ٨٨ ١١
 ٥٧
 إن أريد ٨٨ ١١
 كنتن تؤذن ٢٩، ٢٨ ٣٣
 تؤيد ١٩ ٢٨، ٢٨ ١٨
 تؤيدون أن ١٠ ١٤، ١٠ ٨٢
 تريدهون عرض ٦٧ ٨
 تريدهون وجه ٣٩ ٣٠
 دون الله تريدهون ٨٦ ٣٧
 أتريدهون أن ١٤٤ و ٨٨٤
 نريد أن ٥٢٨، ١١٣٥
 ما نريد ٧٩ ١١
 لمن نريد ١٨ ١٧
 لا نريد ٩٧ ٦
 من يسرد ٦، ٤١٥، ١٤٥٣
 ٢٥ ٢٢، ١٢٥
 لم يسرد ٢٩ ٥٣، ٤١٥٣
 وإن يؤذك ١٠ ٧١
 إن يؤذن ٢٣ ٣٦

١٢
 من روحه ٩٣٢
 من روحي ٧٢ ٣٨، ٢٩ ١٥
 كمثل ريح ١١٧ ٣
 ريح عاصف ٢٢ ١٠
 ريح يوسف ٩٤ ١٢
 ريح فيها ٢٤ ٤٦
 يريح ٦٦٩، ٢٢ ١٠
 به الريح ٣١ ٢٢، ١٨ ١٤
 من الريح ٦٩ ١٧
 و لسيان الريح ٣٤ ١٢١، ٨١ ٢١
 ١٢
 له الريح ٣٦ ٣٨
 يسكن الريح ٣٣ ٤٢
 الريح المقيم ٤١ ٥١
 أرسنا ريحاً ٥١٣٠
 عليهم ريحاً ١٦٤١، ٩٣٣
 ١٩٥٤
 و تدعب ريحكم ٤٦ ٨
 تصريف الرياح ٥٤٥، ١٦٤٢
 يرسل الرياح ٦٣ ٢٧، ٥٧٧
 ٤٨ و ٤٦٣٠
 أرسلنا الرياح ٢٢ ١٥
 تذروه الرياح ٤٥ ١٨
 أرسل الرياح ٩٣٥، ٤٨ ٢٥
 العصف والزيجان ١٢ ٥٥
 فروح و زيجان ٨٩ ٥٦
 روح
 ماذا أراد ٢٦ ٢٢
 لمن أراد ٦٢ ٢٥، ٢٢٣٢
 إن أراد ٥٠، ١٧ ٣٣، ١٧٥
 ١١٤٨
 أن أراد ١٩ ٢٨
 من أراد ١٩ ١٧، ٢٥ ١٢
 إذا أراد ٧٤ ٨٢ ٣٦، ١١ ١٣
 ٣١
 أو أراد ٤٨، ١٧ ٣٣، ٦٢ ٢٥
 ١١

رهط
 تسعة رهط ٤٨ ٢٧
 لولا رهطك ٩١ ١١
 ارهطني أمر ٩٢ ١١
 رهق
 ترهقناقرة ٤١ ٨٠
 ترهقهم ٧٠، ٢٧ ١٠، ٤٣ ٦٨
 ٤٤
 ولا يزهق ٢٦ ١٠
 سأرهقه صعوداً ١٧ ٧٤
 ولا ترهقني ٧٣ ١٨
 أن يزهقهما ٨٠ ١٨
 زهقاً ١٣ و ٦٧٢
 رهن
 بماكسب رهين ٢١ ٥٢
 بماكسبت رهينة ٢٨ ٧٤
 فرهان مقبوضة ٢٨ ٣٢
 رهو
 اترك البحر زهواً ٢٤ ٤٤
 روح
 حين تريحون ٦١ ٦
 رواحي شهر ١٢ ٣٤
 من زوح الله ٨٧ ١٢
 فروخو ريحان ٨٩ ٥٦
 روح ١٠ ٢١٦، ١٧١
 يروح ١١٠ ٥، ٢٥ ٣٢، ٨٧ ٢
 ٢٢ ٥٨
 الروح ٤٠، ١٩٣ ٢٦، ٨٥ ١٧
 ١٥، ٤٧٠، ٣٨ ٨٨، ٤٩٧
 بالروح ٢١ ٦
 أوحينا إليك روحاً ٥٢ ٤٢
 روحنا ٦٦، ٩١ ٢١، ١٧ ١٩

راودوه عن ٥٤ ٣٧
تراود فلما ١٢ ٣٠
سزاود عنه ١٢ ٦١
ألمهم رويداً ٨٦ ١٧

روض

في روضة ٣٠ ١٥
في روضات ٤٢ ٢٢

روع

عن إبراهيم الرّوع ١١ ٧٤

روغ

فراغ إلى ٣٧ ٥١، ٩١ ٢٦
فراغ عليهم ٣٧ ٩٢

روم

غلبت الروم ٣٠ ٢٣

رب

لارتاب المبطون ٢٩ ٤٨
وارتابت قلوبهم ٩ ٤٥
أم ارتابوا ٢٤ ٥٠
إن ارتبتم ٥ ٦٥، ١٠٦ ٤
وارتبتم ٥٧ ١٤
ألا ترتابوا ٢١ ٢٨٢
ولا ترتاب ٧٤ ٣١
ثم لم يرتابوا ٤٩ ١٥
لا رب فيه ٩ ٣، ٢ ٩، ٢٥ ٤
٦٨٧ ١٠، ١٢ ١٧، ٢٧ ٩٩
٢٦ ٤٥، ٧ ٢٢، ٢٣ ٣٢
في رب ٢٢، ٢٣ ٥
لا رب فيها ١٨ ٢٢، ٢١ ٧
٢٢ ٤٥، ٥٩ ٤٠
رب المنون ٥٢ ٣٠
فهم في ربهم ٩ ٤٥
ربة في قلوبهم ٩ ١١٠

إليه غريب ١١ ١٤، ٦٢ ٩
منه مررب ١١ ١١٠، ٤١ ٤٥،
١٤ ٤٢
شك مررب ٣٤ ٥٤
معد مررب ٥٠ ٢٥
مصرف مررب ٤٠ ٣٤

ريس

وريشا ٧ ٢٦

ريع

بكل ريع ٢٦ ١٢٨

رين

كلا بل ران ٨٣ ١٤

باب الزاي

زيد

زيد مثله ١٣ ١٧
زيداً رايياً ١٣ ١٧
فأما الزيد ١٣ ١٧

زبر

كتبنا في الزبور ٢١ ١٠٥
داود زبوراً ٤ ١٧، ١٦٢ ٥٥
بالبينات والزبور ٣ ١٦، ١٨٤ ٤٤
في الزبور ٥٤ ٤٣ و ٥٢
بالزبور ٣٥ ٢٥
زبور الأولين ٢٦ ١٩٦
بيهم زبوراً ٢٣ ٥٣
زبور الحديد ١٨ ٩٦

زين

سندع الزبانية ٩٦ ١٨

زجح

في زجاجة الزجاجاة ٢٤ ٣٥

زجر

مجنون وازجر ٥٤ ٩
ما فيه يزجر ٥٤ ٤
فالزجاجات زجراً ٣٧ ٢
زجرة واحدة ٣٧ ١٩، ٧٩ ١٣

زجي

يوجي ١٧، ٦٦ ٢٤، ٤٢
يضاغة مزجة ١٢ ٨٨

زحزح

فمن زحزح ٣ ١٨٥
ما هو يزحزحه ٢ ٩٦

زحف

الذين كفروا زحفاً ٨ ١٥

زخرف

زخرف ٦ ١٧، ١١٢ ٩٣
وزخرفاً ٤٣ ٣٥
زخرفها ١٠ ٢٤

زرب

وزراني ميثونة ٨٨ ١٦

زرع

تزرعون سبع سنين ١٢ ٤٧
تزرعونه أم نحن الزارعون ٥٦
٦٤

يعجب الزراع ٤٨ ٢٩

الزرع ٦ ١٦، ١٤١ ١١
زرع ١٣ ١٤، ٤ ٣٧
كزرع ٤٨ ٢٩
بينهما زرعاً ١٨ ٢٢
به زرعاً ٣٢ ٣٩، ٢٧ ٢١
وزروع ٢٦ ٤٤، ١٤٨ ٢٦

زرق

يومئذ زرقاً ٢٠ ١٠٢

زري

تودري اعينكم ١١ ٢١

زعم

زعم الذين ٦٤ ٧
كما زعمت ١٧ ٩٢
الذين زعمتم ٦ ١٧، ٩٤ ٥٦
١٨ ٣٤، ٥٢ ٢٢
بل زعمتم ١٨ ٤٨
إن زعمتم ٦٢ ٦
تزعمون ٦ ٢٢ و ٢٨، ٩٤ ٦٢
و ٧٤
الذين يزعمون ٤ ٦٠
يزعهم ٦ ١٣٦ و ١٣٨
زعيم ١٢ ٦٨٧٢، ٤٠

زفر

لهم فيها زفير ١١ ١٠٦، ١٠

١٠٠

تغيظاً وزفيراً ٢٥ ١٢

زفف

إليه يزفون ٣٧ ٩٤

زقم

شجرة الزقوم ٣٧ ٤٤، ٦٢ ٤٣

شجرة من زقوم ٥٦ ٥٢

زكر

كفلها زكريا ٣٧
عليها زكريا ٣٧
دعا زكريا ٣٨
و زكريا ٢١٨٥٥
عبد زكريا ٢١٩
يا زكريا ٧١٩

زكي

مازكي منكم ٢٤ ٢١
من زكاه ٩١ ٩
فلان زكوا ٥٣ ٣٢
تظهرهم و تزكهم ١٠٣
يكون أنفسهم ٤٩
الله يركي ٤٩، ٢٤ ٢١
و يركيكم ١٥١
و يركيكم ٢ ٣٠١٢٩ ٦٢٠١٦٤
٢
ولا يركيكم ٢ ٣٠١٧٤ ٧٧
من تزكي ٢٠ ١٨ ٣٥٠٧٦
١٤ ٨٧
إلى أن تزكي ١٨ ٧٩
يتزكي ١٨ ٩٢٠١٨ ٣٥
يزكي ٧ ٢٠ ٨٠
أزكي لكم ٢ ٢٤٠٢٣٢ ٢٨
أزكي طمأنا ١٩
أزكي لهم ٣٠ ٢٤
غلاماً زكياً ١٩ ١٩
نفساً زكية ١٨ ٧٤
آسوا الزكاة ٢ ٤٣ و ٨٣
١١٠ و ٤٠٧٧ ٥٩٠٧٧
٢٢٠١١ و ٤١ ٢٤٠٧٨ ٥٦
٢٠ ٧٣٠١٣ ٥٨
آسى الزكاة ٢ ١٩٠١٧٧
إيتاء الزكاة ٢١ ٢٤٠٧٣ ٣٧
المؤتون الزكاة ٤ ١٦٢
آتين الزكاة ٣٣ ٢٣

آتين الزكاة ٥ ١٢

يؤتوا الزكاة ٩٨ ٥

يؤتون الزكاة ٥ ٧٠٥٥ ٩٠١٥٦

٢٧٠٧١ ٣١٠٣ ٤١٠٤ ٧

بالصلاة و الزكاة ١٩ ٣١ و ٥٥

خيراً منه زكاة ١٨ ٨١

و زكاة ١٩ ١٣

من زكاة ٣٠ ٢٩

للزكاة ٢٣ ٤

زلزل

زلزلت الأرض زلزالها ١٩٩
و زلزلوا ٢١٤ ٣٣٠١١
زلزالاً شديداً ٣٣ ١١
زلزلة الساعة ٢٢ ١

زلف

و أنزلنا ثم ٢٦ ٦٤
أنزلت ٢٦ ٥٠٩٠ ٨١٠٣١
١٣
راوة زلف ٦٧ ٢٧
زلفاً من الليل ١١ ١١٤
زلفي ٣٤ ٣٩٠٢٧ ٢
لزلفي ٣٨ ٢٥ و ٤٠

زلق

لنزلقونك بإصهارهم ٦٨ ٥١
صعيداً زلفاً ١٨ ٤٠

زلل

زللهم من بعد ٢٠٩
فتزل قدم ١٦ ٩٤
فارتلما الشيطان ٢ ٣٦
استزلهم الشيطان ٣ ١٥٥

زلم

الأزلام ٣ ٢٥

بالأزلام ٥ ٩٠

زمر

زمر ٣٩ ٧١ و ٧٣

زمل

يا أيها المزمل ٧٣ ١

زهمر

ولا زهمر يرا ٧٦ ١٣

زنجبيل

مزاجها زنجبيل ٧٦ ١٧

زئم

بعد ذلك زئم ٦٨ ١٣

زني

ولا يرون ٢٥ ٦٨
ولا يرين ٦٠ ١٢
ولا تقرى الزنى ١٧ ٣٢
الزانية و الزاني ٢٤ ٢
الزاني لا يتكلم إلا زانية ٢٤ ٣
الزانية لا يتكلمها إلا زان ٢٤ ٢

زهذ

من الزاهدين ١٢ ٢٠

زهر

زهرة الحياة ٢٠ ١٣١

زهق

زهق الباطل ١٧ ٨١
تزهق أنفسهم ٩ ٥٥ و ٨٥
فاذا هزاهق ٢١ ١٨

كان زهوقاً ١٧ ٨١

زوج

زوجانها ٣٣ ٢٧
زوجانهم بحور ٤٤ ٥٢٥٤ ٢٠
زوجهم ذكراناً ٤٢ ٥٠
النفوس زوجت ٨١ ٧
زوج مكان زوج ٤ ٢٠
زوج بهج ٢٢ ٥٠٠٥ ٧
زوج كريم ٢٦ ٣١٠٧ ١٠
تنكح زوجاً ٢ ٢٣٠
أنت و زوجك ٢ ٧٠٣٥ ١٩
عليك زوجك ٣٣ ٣٧
لك و لزوجك ٢٠ ١١٧
زوجه ٢ ٢١٠١٠٢ ٩٠
منها زوجها ٤ ٧٠١ ٦٣٩٠١٨٩
في زوجها ٥٨ ١
كل فاكهة زوجان ٥٥ ٥٢
زوجين النين ١١ ١٣٠٤٠ ٣
٢٣ ٢٧

خلقنا زوجين ٥١ ٤٩
الزوجين ٧٥ ٥٣٠٣٩ ٤٥
أزواج مطهرة ٢ ٣٠٢٥ ٤٠١٥
٥٧
ثمانية أزواج ٦ ٣٩٠١٤٣ ٦
أزواج أديانهم ٣٣ ٣٧
من أزواج ٣٣ ٥٢
من شكلة أزواج ٣٨ ٥٨
خلق الأزواج ٣٦ ٤٣٠٣٦ ١٢
يلدرون أزواجاً ٢ ٢٣٤ و ٢٤٠
لهم أزواج ١٣ ٢٨
به أزواجاً ١٥ ٢٠٨٨ ٥٢ و
١٣١
من أنفسهم أزواجاً ١٦ ٧٢
٣٠ ٤٢٠٢١ ١١
جعلكم أزواجاً ٣٥ ١١
الأنعام أزواجاً ٤٢ ١١
أزواجاً ثلاثة ٥٦ ٧
أزواجاً خيراً ٦٦ ٥

رَبَّنَا السَّمَاءَ ٦٣٧، ١٢٤١، ٦٧

٥

وَرَبَّنَا ١٦١٥، ٦٥٠

رَبَّنَا فِي قُلُوبِكُمْ ٧٤٩

فَرَيْتُكَ لَهُمْ ٢٥٤١

لَا زَيْنَ لَهُمْ ٣٩١٥

زَيْنَ لِلَّذِينَ ٢١٢٢، ٣٣١٣

زَيْنَ لِلنَّاسِ ١٤٣

زَيْنَ لِلْكَافِرِينَ ١٢٢٦

زَيْنَ لَهُمْ ٣٧٩

زَيْنَ لِلْمُسْرِفِينَ ١٢١٠

زَيْنَ لَهُ ٨٣٥، ١٤٤٧

زَيْنَ لِقُرْعُونَ ٣٧٤٠

زَيْنَ ذَلِكَ ١٢٤٨

وَأَزَيْتَ ٢٤١٠

زَيْنَةُ اللَّهِ ٣٢٧

وَمَلَأَ زَيْنَةَ ٨٨١٠

وَزَيْنَةَ ٨١٦، ٢٠٥٧

زَيْنَةُ لَهَا ٧١٨

زَيْنَةُ الْحَيَاةِ ٢٨١٨، ٤٦

زَيْنَةُ الْقَوْمِ ٨٧٢٠

بَزَيْنَةُ ٦٠٢٤، ٦٣٧

يَوْمَ الزَّيْنَةِ ٥٩٢٠

خَلَدُوا زَيْنَتَكُمْ ٣١٧

فِي زَيْنَتِهِ ٧٩٢٨

زَيْنَتُهَا ١٥١١، ٦٠٢٨، ٣٣

٢٨

زَيْنَتَيْنِ ٣١٢٤

زَيْنَتِي عِلْمًا ١١٤٢٠

فَزِدْهُ عِلْمًا ٦١٣٨

أَزَادَهُو أَكْثَرَ ٩٠٣، ١٣٧٤

أَزَادُوا نِسَاءً ٢٥١٨

وَمَا تَزِدُّهُ ٨١٣

وَتَزِدُّهُ أَكْثِلَ ٦٥١٢

يَزِدُّهُ الْذِينَ ٣١٧٤

لِيَزِدُّهُ ١٧٨٣، ٤٤٨

زِيَادَةُ ٢٧٩، ٢٦١٠

مَزِيدٌ ٣٥٠، ٣٥

قَضَى زَيْدٌ ٣٧٣٣

زَيْغ

مَا زَاغَ الْبَصَرُ ١٧٥٣

زَاغَتْ ١٠٣٣، ٦٣٣٨

فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ ٥٦١

وَمِنْ بَزْغٍ ١٢٣٤

كَادَ يَزِيغُ ١١٧٩

لَا تَزِغْ ٨٣

فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ ٧٣

زَيْلٌ

فَمَا زَالَتْ ١٥٢١

فَمَا زَالَتْ ٣٤٤٠

وَلَا تَوَالٍ ١٣٥

وَلَا يَزَالُ ١١٠٩، ٣١١٣

٥٥٢٢

وَلَا يَزَالُونَ ٢١٧٢، ١١٨١١

فَزَيْلَتِيهِمْ ٢٨١٠

لَوْ تَزَيَّلُوا ٢٥٤٨

زَيْنٌ

زَيْنَ لَهُمْ ٤٣٦، ٤٨٨، ٢٧

٢٨٢٩، ٢٤

زَيْنٌ لَكُنِيرٌ ١٣٧٦

فَزَيْنَ لَهُمْ ٦٣١٦

زَيْنًا لِكُلِّ ١٠٨٦

زَيْنًا لَهُمْ ٤٢٧

الَّتِي وَالزَّيْنُونَ ١٩٥

زَيْنُونًا نَحْلًا ٢٩٨٠

مِبَارَكَةُ زَيْنُونَةَ ٣٥٢٤

زُودٌ

أَيْكُمُ زَادَتْهُ ١٢٤٩

زَادَتْهُ إِيْمَانًا ٢٨

فَوَادَتْهُ ١٢٤٩، ١٢٥

زَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ ٦٩٧

زَادَتْهُ سَبْطَةً ٢٤٧٢

مَا زَادَهُ إِلَّا ٢٢٣٣، ٤٢٣٥

زَادَهُمْ ٦٠٢٥، ١٧٤٧

فَزَادَهُمْ ١٠٢، ١٧٣٣

مَا زَادَكُمْ إِلَّا ٤٧٩

مَا زَادَهُمْ غَيْرَ ١٠١١

فَزَادَهُمْ ٦٧٢

زَدْنَاهُمْ ٨٨١٦، ٩٧١٧، ١٨

١٣

أَنْ أَزِيدَ ١٥٧٤

لَا زَيْدَتِكُمْ ٧١٤

وَلَا تَزِدْ ٢٤٧١، ٢٨

فَمَا تَزِيدُونَنِي ٦٣١١

تَزِدْهُ ٢٠٤٢، ٢٣

سَزِيدَ ٥٨٢، ١٦١٧

لَنْ تَزِيدَكُمْ ٣٠٧٨

وَيَزِدُّكُمْ قُوَّةً ٥٢١١

لَمْ يَزِدْصَالَهُ ٢١٧١

فَلَمْ يَزِدْهُمْ ٦٧١

وَلَا يَزِيدُ ٨٢١٧

وَيَزِيدُ اللَّهُ ٧٦١٩

يَزِيدُ فِي ١٣٥

وَلَا يَزِيدُ ٣٩٣٥

وَلِيَزِيدَنَّ ٦٤٥ و ٦٨

وَيَزِيدُهُمْ ١٧٣٤، ٣٨٢٤

٢٦٤٢، ٣٠٣٥

يَزِيدُهُمْ إِلَّا ٤١١٧ و ٦٠

يَزِيدُهُمْ خَشْرًا ١٠٩١٧

أَوْ يَزِيدُونَ ١٤٧٣٧

أَوْ زَحْلِي ٤٧٣

خَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ٨٧٨

أَزْوَاجَتِ ٥٠٣٣، ١٦٦

لَأَزْوَاجَتِ ٢٨٢٣ و ٥٩

تَرَكَ أَزْوَاجَكُمْ ١٢٤

وَأَزْوَاجَكُمْ ٢٤٩

مَنْ أَزْوَاجَكُمْ ٧٢١٦، ٢٦

١٤٦٤

أَزْوَاجَكُمْ اللَّائِي ٤٣٣

أَنْتُمْ وَأَزْوَاجَكُمْ ٧٠٤٣

أَزْوَاجَنَا ١٢٩٦، ٧٤٢٥

أَزْوَاجَهُ ٦٣٣ و ٥٣، ٣٦٦

وَأَزْوَاجِهِمْ ٢٣١٣، ٥٦٣٦

٨٤٠، ٢٢٣٧

عَلَى أَزْوَاجِهِمْ ٦٢٣

يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ ٦٢٤

ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ ١١٦٠

لَأَزْوَاجِهِمْ ٢٤٠٢

أَزْوَاجَهُنَّ ٢٣٢٢

زُودٌ

تَزَوَّدُوا لِقَابِ خَيْرِ الزَّادِ ١٩٧٢

زُورٌ

زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ٣١٠٢

تَزَاوَزْنِ كَهْفَهُمْ ١٧١٨

الرَّوْرُ ٣٠٢٢، ٧٢٢٥

زُورًا ٤٢٥، ٢٥٨

زُولٌ

وَلَنْ زَالَتْ ٤١٣٥

مَكْرَهُمْ لِيَزُولَ ٤٦١٤

أَنْ تَزُولَ ٤١٣٥

مَنْ زَوَالَ ٤٤١٤

زَيْتٌ

يَكَادُ زَيْتُهَا ٣٥٢٤

الزَّيْتُونَ الرِّمَانُ ٩٩٦ و ١٤١

الزَّيْتُونَ وَالتَّخِيلُ ١١١٦

بَابُ السَّيْنِ

سَأَلَ

سَأَلَ سَائِلًا ١٧٠

إِنْ سَأَلْتَهُمْ ٧٦١٨

مَا سَأَلْتَهُمْ ٧٣١٠، ٤٧٣٤

مَا سَأَلْتَهُ ٦١٢

مَا سَأَلْتُمُوهُ ٣٤١٤

وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ ٥٣٣٣

سألتهم من ٢٩ ٦١ و ٦٣ ٣١	فأسال ١٠ ٩٤ ١٧ ٢٣١٠١	إنهم مسؤولون ٣٧ ٢٤	يبيع بجمده ١٧ ٤٤
٢٥ ٣٩ ٣٨ ٩ ٤٣ ٨٧	١١٣ ٢٥ ٥٩	سئم	يبيع له ٢٤ ٣٦ و ٥٩ ٢٤
ولئن سألتهم ليقولن ٦٥	فأساله ما بال ١٢ ٥٠	ولا تأمأول ٢ ٢٨٢	يبيع لله ١ ٦٤ و ١ ٦٢
وإذا سألتك ٢ ١٨٦	و أسأله عن ٧ ١٦٣	لا يأم ٤١ ٤٩	يبتحن ٢١ ٣٨ ٧٩ ١٨
قد سألتها ١٠٢	و أسألو ٤ ٣٢ ٦٠ ١٠	لا يأمون ٤١ ٣٨	يبتحن الليل ٢١ ٢٠
سألتهم خزنتها ٨	فأسألو ١٦ ٤٣ ٢١ ٧	سبأ	يبتحن بجمده ٣٩ ٧٥ ٤٠ ٧
سألو موسى ١٥٣	فأسألوهم إن ٢١ ٦٣	من سبأ ٢٧ ٢٢	٤٢ ٥
أن أسألك ١١ ٤٧	فأسألوهم من ٣٣ ٥٢	كان لسبأ ٣٤ ١٥	يبتحن له بالليل ٤١ ٣٨
لا أسألكم ٦ ٩٠ ١١ ٢٩ و	سل بني ٢ ٢١١	سبب	و يبتحنه ٧ ٢٠ ٦
٢٣ ٤٢ ٥١	سليم أيهم ٦٨ ٤٠	ولا تتأول ٦ ١٠٨	سبح بالعشي ٣ ٤١
ما أسألكم ٢٥ ٥٧ ٢٦ ١٠٩ و	سئل موسى ٨ ١٠٨	فبتنوا الله ٦ ١٠٨	سبح بجمده ٢٠ ١٣٠ ٤٠ ٥٥
١٢٧ و ١٤٥ و ١٦٤ و ١٨٠ ٨٦٣٨	المؤودة سئل ٨٨١	فلمدد بسبب ٢٢ ١٥	٥٠ ٣٩ ٥٢ ٤٨
فلا تأن ١١ ٤٦	سئلوا الفتنة ٣٣ ١٤	سبب	سبح بجمده ٢٥ ٥٨
فلا تأتياني ١٨ ٧٠	ولا تأن من ٢ ١١٩	ولا يتأول ٦ ١٠٨	سبح اسم ٨٧ ١
تألتهم عليه ١٢ ١٠٤	لتألتن ١٦ ٥٦ و ٩٣ ١٠٢ ٨	فبتنوا الله ٦ ١٠٨	فتبح بجمده ١٥ ٩٨ ١١٠ ٣
تألتهم خرجاً ٢٣ ٧٢	ولا تألون ٢ ١٣٤ و ١٤١ ٢٥ ٣٤	فلمدد بسبب ٢٢ ١٥	الليل فسبح ٢٠ ١٣٠
تألتهم أجزأ ٢٨ ٤٠ ٤٦ ٦٨	لعلكم تألون ٢١ ١٣	سبأ ١٨ ٨٤ و ٨٥ و ٨٩ و ٩٢	فسبح باسم ٥٦ ٧٤ و ٦٩ ٩٦ ٦٩
تألو ٢ ١٠٨ ١٠٥ ١٠١	سوف تألون ٤٣ ٤٤	أسباب السموات ٤٠ ٣٧	٥٢
لا نألك ٢٠ ١٣٢	ولا نأل ٣٤ ٢٥	الأسباب ٢ ١٦٦ ٣٨ ١٠ ٤٠	وسبحه ليلاً ٧٦ ٢٦
فتسألن الذين ٦٧	لا يأل ٢١ ٢٣ ٢٨ ٥٥ ٧٨	٣٦	فسبحه ٥٠ ٤٠ ٥٢ ٤٩
و تسألن المرسلين ٦٧	٣٩	سبب	سبحوا بكرة ١٩ ١١
لتسألهم أجمعين ١٥ ٩٢	وليسألن ٢٩ ١٣	لا يبتحن ٧ ١٦٣	سبحوه بكرة ٣٣ ٤٢
يأل ٧٠ ١٠ ٦٧٥	يألون ٢١ ٢٣ ٤٣ ١٩	يوم سبتهم ٧ ١٦٣	سبحاً طويلاً ٧٣ ٧
يأل ٨ ٣٣	تألون به ٤ ١	سبب	و السابحات سبأ ٧٩ ٣
يألك ٤ ١٥٣ ٦٣٣	ليألو أيهم ١٨ ١٩	لا يبتحن ٧ ١٦٣	سبحان الله ١٢ ١٠٨ ٢٣ ٩١
لا يأتكم ٣٦ ٤٧ ٢١ ٣٦	لا يألو ٢٣ ١٠١ ٢٨ ٦٦	السبت ٢ ٦٥ ٤ ٤٧ و ١٥٤ ٧	٢٧ ٢٨ ٣٧ ١٥٩ ٥٢
إن يأتكموها ٤٧ ٣٧	بعض يأتلون ٣٧ ٢٧ و ٥٠	١٢٤ ١٦ ١٦٣	٤٣ ٥٩ ٢٣
يأله من ٥٥ ٢٩	٢٥ ٥٢	يوم سبتهم ٧ ١٦٣	سبحان الذي ١٧ ٣٦ ٣٦ ٣٦
وليألو ما ٦٠ ١٠	في جنات يأتلون ٧٤ ٤٠	سبب	٤٣ ١٣
يألون ٢ ٣٣ ٢٧٣ ٢٠ ٥١	عم يأتلون ٧٨ ١	لا يبتحن ٢١ ٣٦ ٣٦ ٤٠	سبحان ربي ١٧ ٩٣
١٢	أوتيت سؤلن ٢٠ ٣٦	سبح لله ١٥٧ ١٠٩ ١ ٦١	سبحان ربي ١٧ ١٠٨ ٦٨ ٢٩
يألونك عن ٢ ١٨٩ ٢١٧ و	يسؤل نمطك ٣٨ ٢٤	سبحوا بجمده ٣٢ ١٥	سبحان ربك ٣٧ ١٨٠
٢١٩ و ٢٢٠ و ٢٢٢ ١٨٧	سأل سائل ٧٠ ١	تسبح له ١٧ ٤٤	سبحان رب ٤٣ ٨٢
١٨ ١٧ ٨٥ ١٨ ٨٣ ٢٠	و أما السائل ٩٣ ١٠	لولا تسبحون ٦٨ ٢٨	فسبحان الله ٢١ ٢٢ ٣٠ ١٧
١٠٠ ٤٢٧٩	للسائل ٥١ ١٩ ٢٥ ٧٠	و تسبحوه بكرة ٤٨ ٩	فسبحان الذي ٣٦ ٨٢
يألونك ماذا ٢ ٢١٥ و ٢١٩ ٤٥	و السائلين ٢ ١٧٧	ونحن تسبح ٢ ٣٠	سبحانك ٢ ٣٠ ٣٢ ١٩١ ٥
يألونك كأنك ٧ ١٨٧	للسائلين ١٢ ٧ ٤١ ١٠	كي تسبحك ٢٠ ٢٣	١١٦ ٧ ١٤٣ ١٠ ١٠ ٢١
و أسال ١٢ ٨٢ ٤٣ ٤٥	مسؤولاً ١٧ ٣٤ و ٢٥ ١٦	ويشع الرعد ١٣ ١٢	ولداً تسبحه ٢ ١١٦ ١٠ ٦٨
	١٥ ٣٣		٢٦ ٢١

من ولد سبحانه ٢٥١٩
 سبحانه أن ١٧١٤
 سبحانه وتعالى ١٠، ١٠٠، ٦
 ١٨، ١٦، ١٧، ٤٣، ٣٠، ٤٠،
 ٦٧٣٩
 سبحانه عما ٣١٩
 سبحانه ولهم ٥٧١٦
 ما يشاء سبحانه ٤٣٩
 صلاته و تسبيحه ٤١٢٤
 لا تقهون تسبيحهم ٤٤١٧
 لنحن المبتحون ١٦٦٣٧
 من المبتحين ١٤٣٣٧

سبط

الأسيباط ١٣٦٢ و ٣، ١٤٠،
 ١٦٣٤، ٨٤
 أسيباط ١٦٠٧

سبع

سبع سموات ٢، ٢٩، ٤١، ١٢،
 ١٥٧١، ٣٦٧، ١٢٦٥
 سبع سنابل ٢٦١٢
 سبع سنبلات ٤٦، ٤٣، ١٢
 سبع بقرات ٤٦، ٤٣، ١٢
 سبع عجاف ٤٦، ٤٣، ١٢
 سبع سنين ٤٧١٢
 سبع شداد ٤٨١٢
 سبع طرائق ١٧٢٣
 سبع ليال ٧٦٩
 السبع ١٧، ٤٤، ٢٣
 سبعاً ١٥، ٨٧، ١٢٧٨
 سبعة ٢، ١٩٦، ١٥، ٤٤، ١٨،
 ٢٢، ٢٧٣١
 سبعون ذراعاً ٢٢، ٦٩
 سبعين ٩٠، ١٥٥٧
 أكل السبع ٣٥

سبع

أسخ عليكم ٢٠، ٣١
 اعمل سابقات ١١، ٣٤

سبق

سبق ١١، ٦٨، ٤٠، ٢٠، ٩٩،
 ٢٧٢٣
 كلمة سبق ١١، ١٩١، ١١٠،
 ٢٠، ١٢٩، ٤٥٤١، ١٤٤٢
 سبق لهم ١٠، ٢١
 سبق كلمتنا ٣٧، ١٧١
 ما سبقكم ٨٠، ٢٨٢٩
 كفروا سبقوا ٥٩٨
 سبقونا ١١، ٥٩، ١٠
 ما سبق ١٥، ٥١٣، ٤٣
 أن سبقونا ٤٢٩
 سبقوا إلى ٥٧، ٢١
 لا سبقونه ٢١، ٢٧
 واستبقوا الباب ١٢، ٢٥
 فاستبقوا الصراط ٦٦٣٦
 ذهبنا لتسبق ١٢، ١٧
 فاستبقوا الخيرات ٢، ١٤٨، ٥،
 ٤٨
 سابق ٣٦، ٣٢٣٥، ٤٠
 فاستبقات سبقاً ٧٩، ٤
 السابقون ٩، ١٠٠، ٥٦
 سابقون ٢٣، ٦١
 كانوا سابقين ٢٩، ٣٩
 بمسبوقين ٥٦، ٦٠، ٤١٧

سنت

سنة أيام ١٠، ٣١، ٧١١،
 ٢٥، ٥٩٣، ٣٨٥٠، ٤٥٧
 سنتين مكيناً ٥٨، ٤

ستر

كنتم تستررون ٤١، ٢٢
 دونها ستر ١٨، ٩٠
 حجاباً عسوا ١٧، ٤٥

سجد

فسجد الملائكة ١٥، ٣٠، ٣٨
 ٧٣
 فإذا سجداً ٤، ١٠٢
 فسجدوا ٢، ٣٤، ١١، ١٧
 ١٨، ٦١، ٥٠، ١١٦٢٠
 أ أسجد لمن ١٧، ٦١
 لم أكن لأسجد ١٥، ٣٣
 تسجدوا ٣٨، ١٢٧
 لا تسجدوا ٤١، ٣٧
 أنسجد لما ٢٥، ٦٠
 والله يسجد ١٣، ١٥، ١٦، ٤٩
 يسجد له ٢٢، ١٨
 والشجر يسجدان ٥٥، ٦٥
 ألا يسجدوا ٢٧، ٢٥
 يسجدون ٣٣، ١١٣، ٦٠، ٢٧
 ٢٤، ٢١٨٤
 اسجد واقرب ٩٦، ١٩
 فاسجد له ٦٦، ٢٦
 اسجدوا لآدم ٢، ٣٤، ١١٧
 ١١٦٢٠، ٥٠، ١٨، ٦١١٧
 اركعوا واسجدوا ٢٢، ٧٧
 اسجدوا للرحمن ٢٥، ٦٠
 اسجدوا لله ٤١، ٣٧
 فاسجدوا لله ٥٣، ٦٢
 اسجدي واركلي ٣٣، ٤٣
 السجود ٤٨، ٢٩، ٥٠، ٤٠، ٦٨
 ٤٢، ٤٣
 ساجداً وقائماً ٣٩، ٩
 الراكعون الساجدون ٩، ١١٢
 من الساجدين ١١، ١٥، ٩٨
 مع الساجدين ١٥، ٣١، ٢٢
 في الساجدين ٢٦، ٢١٩
 الشرة ساجدين ٧، ١٢٠، ٢٦
 ٤٦
 لي ساجدين ١٢، ٤٨
 له ساجدين ١٥، ٢٩، ٣٨، ٧٢
 الباب سجداً ٢، ٥٨، ٤٠، ١٥٤، ٧

١٦١

له سجداً ١٢، ١٠٠
 سجداً لله ١٦، ٤٨

للأذقان سجداً ١٧، ١٠٧

خزوا سجداً ١٩، ٥٨، ٣٢، ١٥

الشرة سجداً ٢٠، ٧٠

سجداً وقائماً ٢٥، ٦٤

ركعاً سجداً ٤٨، ٢٩

الركع السجود ٢، ١٢٥، ٢٢، ٢٦

المسجد الحرام ٢، ١٤٤، ١٤٩

و ١٥٠، ١٩١، ١٩٦ و

٢١٧، ٢٥، ٣٤٨، ٧٩، ١٩ و

٢٨، ١٧، ٢٢، ٢٥، ٤٨، ٢٥ و

٢٧

المسجد الأقصى ١١٧

و ليدخلوا المسجد ١٧، ٧

كل مسجد ٧، ٢٩ و ٣١

لمسجد أسر ٩، ١٠٨

مسجد ٩، ١٠٧، ١٨، ٢١

عاجداً لله ٢، ١١٤، ١٧٩ و

١٨

صلوات و مساجد ٢٢، ٤٠

المساجد ٢، ١٨٧، ١٨٧٢

سجر

في النار يسجرون ٤٠، ٧٢

البحار سحرت ٨١، ٦

البحر المسجور ٥٢، ٦

سجل

كطي السجل ١٢، ١٠٤٢١

من سجلي ١١، ٨٢، ١٥، ٧٤

٤١٥٥

سجن

ليسجنه ١٢، ٣٥

إلا أن يسجن ١٢، ٢٥

ليسجنن ١٢، ٣٢

بأه ينخط ١٦٢٣	٢٧ ٢٩، ٧٢
سد	٧١ وراء إسحاق ١١
سدأ ٩٣٦، ٩٤ ١٨	على إسحاق ٣٧ ١١٢
بين السدين ٩٣ ١٨	بإسحاق ١١ ١١٢ ٣٧، ٧١
قولاً سديداً ٧٠ ٣٣، ٩٤	سحل
سدر	اليوم بالشاحل ٢٠ ٣٩
سدر ٢٨ ٥٦، ١٦ ٣٤	سخر
سدره المنهى ١٤ ٥٣	سخر الله ٩ ٧٩
السدر ١٦ ٥٣	سخروا ٦ ١١، ١٠ ٢١، ٢٨ ٤١
سدس	سخرنا ما فانا سخر ١١ ٢٨
السدر ١٢ و ١١ ٤	كما سخر ١١ ٢٨
سادسهم ٢٤ ٥٨، ٢٢ ١٨	لا سخر قوم ٩٩ ١١
سدي	و سخر ٢ ٢١٢، ٣٧ ١٢
سدي ٣٦ ٧٥	فيسخرون منهم ٩ ٧٩
سرب	سخر الشمس ١٣ ٢٩، ٢١ ٦١
في البحر سرباً ١٨ ٦١	٣١ ٢٩، ٣٥ ٣٣، ٥٣
سرب بقية ٢٤ ٣٩	سخر لكم ١٤ ٢٢ و ١٦، ٣٣
فكانت سرباً ٧٨ ٢٠	١٢ ٢٢، ٣١ ٦٥، ٢٠ ٤٥
سارب بالنهار ١٣ ١٠	و ١٣
سربل	سخر البحر ١٦ ١٤
سرايل ١٦ ٨١	سخر لنا هذا ٣٤ ١٣
سرايلهم ١٤ ٥٠	سخرنا ٢١ ٣٨، ٧٩ ١٨
سرج	سخرنا له ٣٨ ٣٦
سراجاً ٢٥ ٣٣، ٦١ ٤٦، ٧١	سخرناها لكم ٢٢ ٣٦
١٣ ٧٨، ١٦	سخرنا ٢٢ ٣٦، ٧٩
سرخ	يسخرون ٣٧ ١٤
حين تسرخون ١٦ ٦	لن السخارين ٣٩ ٥٦
	سخرنا ٢٣ ٣٨، ١١ ٦٣
	سخرنا ٤٣ ٣٢
	السحاب المسخر ٢ ١٦٤
	مسخرات ٧ ١٦، ٥٤ ١٢ و ٧٩
	سخط
	سخط الله ٥ ٨٠
	إذا هم يسخطون ٩ ٥٨
	ما أسخط ٤٧ ٢٨

٨١ ١٠ به السحر	٤٩ ٢٦، ٧١ ٢٠ علمكم السحر
من السحر ٢٠ ٧٣	أفانون السحر ٢٢١
بسحر ٢٠ ٥٧	بسحره ٢٦ ٣٥
بسحرهما ٢٠ ٦٣	من سحرهم ٢٠ ٦٦
سحران تظاهرا ٢٨ ٤٨	ساحر عليم ٧ ١١٢، ١٠ ٧٩
ساحر ٢٠ ٦٩	كيد ساحر ٢٠ ٦٩
لساحر عليم ٢٦ ٣٤	ساحر كذاب ٣٨ ٤٠، ٤٠ ٢٤
ساحر ٤٠، ٤٠ ٢٤	قالوا ساحر أو مجنون ٥١ ٣٩ و ٥٢
لساحر عليم ٩ ١٠	لساحر مبین ١٠ ٢١
الساحر ٢٠ ٤٣، ٦٩ ٤٩	هذان لساحران ٢٠ ٦٣
لا يفلح الساحرون ١٠ ٧٧	جاء السحرة ٧ ١١٢، ١٠ ٨٠
٢٦ ٤١	فجمع السحرة ٢٦ ٢٨
٢٦ ٤١	تبع السحرة ٢٦ ٤٠
٢٦ ٤١	سحار عليم ٢٦ ٣٧
٢٦ ٤١	مسحوراً ١٧ ٤٧ و ١٠ ٢٥، ١٠ ٨
٢٦ ٤١	قوم مسحورون ١٥ ١٥
٢٦ ٤١	من المسخرون ٢٦ ١٥٣ و ١٨٥
٢٦ ٤١	نجيناهم بسحر ٤٤ ٢٤
٢٦ ٤١	بالأسحار ١٧ ٥١، ١٧ ١٨
سحق	سحقاً لأصحاب ٦٧ ١١
سحق ٢٢ ٣١	و إسحاق ٢ ١٣٣ و ١٣٦ و ١٤٠، ٣٤ ٨٤، ١٦٣، ١٢ ٦١ و ٢٨، ٣٩ ١٤، ٣٨ ٤٥
سحق ٢٢ ٣١	له إسحاق ٦ ١٩، ٤٩ ٢١، ٤٩ ٢١، ٤٩ ٢١

من المسجونين ٢٦ ٢٩	السجن ١٢ ٢٣ و ٣٦ و ٣٩
٤١ و ٤٢ و ١٠٠	سجين ٨ و ٧٨٣
سجى	إذا سجى ٩٣ ٢
سحب	يسحبون ٤٠ ٤٨، ٥٤ ٤٨
سحب ٤٠ ٤٨، ٥٤ ٤٨	السحاب ٢ ١٦٤، ١٣ ٢٧، ١٢ ٨٨
سحب ٢٤ ٤٠، ٥٢ ٤٤	سحاباً نقلاً ٧ ٥٧
سحباً نقلاً ٧ ٥٧	يزجي سحاباً ٢٤ ٤٣
سحباً نقلاً ٧ ٥٧	فتسير سحاباً ٣٠ ٤٨، ٣٥ ٩
سحت	سحتكم ٢٠ ٦١
سحت ٢٠ ٦١	أكلهم السحت ٢٢ و ٦٣
سحت ٢٠ ٦١	أكلوا للسحت ٥ ٤٢
سخر	سحروا أعين ٧ ١١٦
سخر ٧ ١١٦	لنسحرنا بها ٧ ١٣٢
سخر ٧ ١١٦	فأني تسخرون ٢٣ ٨٩
سخر ٧ ١١٦	سحر مبین ٥ ١١٠، ٧٦، ١١٠، ٧١١، ٢٧ ٢٧، ٣٤، ٤٣، ٣٧ ٦١، ٤٦
سخر ٧ ١١٦	٧ ٦٦، ١٧
سخر ٧ ١١٦	سحر مفترى ٢٨ ٣٦
سخر ٧ ١١٦	هذا سحر ٤٣ ٣٠
سخر ٧ ١١٦	سحر مستر ٥٤ ٢
سخر ٧ ١١٦	سحر يؤثر ٧٤ ٢٤
سخر ٧ ١١٦	أفسح هذا ٥٢ ١٥
سخر ٧ ١١٦	أسحر هذا ١٠ ٧٧
سخر ٧ ١١٦	لحجر ١٠ ٧٦
سخر ٧ ١١٦	يسحر ٧ ١١٦، ٢٠ ٥٨
سخر ٧ ١١٦	الناس السحر ٢ ١٠٢

٢٧، ٥٢٥، ١٢٣، ٢٤، ١٦	و أن المرفرين ٤٣٤٠	على سر ٥٢، ٤٤٣٧، ٤٧١٥	اسرحك سراجا ٢٨٣٣
١٢٨٣، ١٥٦٨، ١٧٤٦، ٦٨	من المرفرين ٣١٤٤	١٥٥٦، ٢٠	سزوهن ٤٩٣٣، ٢٣١٢
عليهم بمصيطر ٢٢٨٨	للمرفرين ٣٤٥١، ١٢١٠	فيها سر ١٣٨٨	نريح يا احسان ٢٢٩٢
هم المصيطرون ٣٧٥٢		أبواباً و شرراً ٣٤٤٣	
سطلو	سرق	سرع	سر د
يكادون يسلون ٧٢٢٢	ابك سرق ٨١١٢	نساوع لهم ٥٦٢٣	قدّر في السر ١١٣٤
سعد	يسرق فقد سرق ٧٧١٢	يسارعون في الخيرات ١١٤٣،	سردق
الذين سعدوا ١٠٨١١	ولا يفرق ١٢٦٠	٦١٢٣، ٩٠٢١	أحاط بهم سرداقها ٢٩١٨
شقي و سعاد ١٠٥١١	استرق السمع ١٨١٥	يسارعون في الكفر ٥، ١٧٦٣،	
سعر	الساقي و السارقة ٢٨٥	٤١	سرر
الجحيم سقرت ١٢٨١	إنكم لاسرقون ٧٠١٢	يسارعون في الإثم ٦٢٥	سز الناظرين ٦٩٢
عذاب السعير ٤٢٢، ٢١٣١،	و ما كنا سارقين ٧٣١٢	يسارعون فيهم ٥٢٥	سز ١٣، ١٠٣٦
٥٦٧، ١٢٣٤	سرمد	سارعا إلى ١٢٣٣	سزرت لهم ٩٧١
أصحاب السعير ١٠٦٧، ٦٣٥	سرمد ٧٢ و ٧١٢٨	سريع الحساب ١٩٣، ٢٠٢٢	فأسزها يوسف ٧٧١٢
و ١١	سري	و ١٩٩، ٤٥، ١٣، ٤١، ١٤	على ما أسزوا ٥٢٥
في السعير ٧٤٢	إسرائيل (راجع إسرائيل)	١٧٤٠، ٣٩٢٤، ٥١	أسزوا الندامة ٥٤١٠، ٣٣٣٤
سصلون سعيراً ١٠٤	سري	سريع العقاب ١٦٥٦	أسزوا التجوى ٦٢٢٠، ٣٢١
بجنهم سعيراً ٥٥٤	و الليل إذا ينز ٤٨٩	لريع العقاب ١٦٧٧	و أسزوه بضاعة ١٩١٢
زدهام سعيراً ٩٧١٧	الذي أسرى ١١٧	سوا ٤٤٥٠، ٤٣٧٠	يعلم ما سزون ١٩١٦، ٤٦٤
بالساعة سعيراً ١١٢٥	أنز بعبادي ٥٢٢٦، ٧٧٢٠	أسرع ٢١١٠، ٦٢٦	سزون إليهم ١٦٠
لهم سعيراً ٦٤٣٣	فأسزأبلك ٦٥١٥، ٨١١١	سرف	ما سزون ١٦، ٥١١، ٧٢
للكافرين سعيراً ١٣٤٨	فأسز بعبادي ٢٣٤٤	من أسرف ١٢٧٢٠	٧٦٣٦، ٢٢
أغلا و سعيراً ٤٧٦	تحك سزاً ٢٤١٩	الذين أسرفوا ٥٣٣٩	أسزوا قولكم ١٣٦٧
يصلى سعيراً ١٢٨٤	سطح	ولا تسرفوا ٢١٧، ١٤١٦	لهم أسزوا ٩٧١
ضلال و سفر ٤٧ و ٢٤٥٤	كيف سطحت ٢٠٨٨	فلا يسرف ٣٣١٧	يعلم أسزاهم ٢٦٤٧
سخي	سطر	لم يسرفوا ٦٧٢٥	يعلم السر ٦٢٥، ١٢٠
سخي في ١١٤٢ و ٢٠٥	و ما يسطرون ١٦٨	إسراف و بداراً ٦٤	تواعدون سزاً ٢٢٥٢١
سعى لها ١٩١٧	و كتاب يسطرون ٢٥٢	ذونيتا و إسراف ١٤٧٣	سزاً و علية ٢٧٤٢، ٢٢١٣
ما سعى ٣٩٥٣، ٣٥٧٩	الكتاب يسطرون ٥٨١٧، ٦٣٣	من هو سرف ٢٨٤٠، ٣٤	٢٩٣٥، ٣١١٤
الذين سغوا ٥١٢٢، ٥٣٤	وكبير سطر ٥٣٥٤	قوم مسرفون ١٧١٧، ١٩٣٦	سزاً و جهراً ٧٥١٦
سعى ١٥٢٠ و ٢٠ و ٦٦	أساطير الأولين ٣١٨، ٥٢٦	لمسرفون ٢٢٥	يعلم سترك ٣٦
المدنية يسعى ٢٠٢٨		قوماً سرفين ٥٤٣	سزهم و سزواهم ٤٣، ٧٨٩
رجل يسعى ٢٠٣٦		لا يحب المرفرين ١٤١٦، ٧	٨٠
يسعى نورهم ١٢٥٧		٣١	نصرة و سزوا ١١٧٦
		لن المرفرين ٨٣١٠	أهله سزوا ٩٨٤ و ١٣
		أهلكنا المرفرين ٩٢١	تلى السائر ٩٨٦
		أمر المرفرين ١٥١٢٦	السزاء ١٣٢٣، ٩٥٧

نورهم يسمى ٨ ٦٦
أدبر يسمى ٢٢ ٧٩
جاءك يسمى ٨ ٨٠
يقعون ٣٣ و ٣٤، ٦٤ و ٢٨
فاسعوا إلى ٩ ٦٢
معه النبي ١٠٢
بأيتك سعيًا ٢٦٠
سعيكم ٧٦ ٩٢، ٢٢
و أن سعيه سوف ٤٠ ٥٣
كفران لسعيه ٢١ ٩٤
سعى لها سعيها ١٧ ١٩
لسعيها راضية ٨٨ ٩
سعيهم ١٧ ١٨، ١٩ و ١٠٤

سغب

ذي سغبة ٩٠ ١٤

سجح

دمًا مسجوحًا ٦ ١٤٥
غير مساجحين ٤ ٥٥، ٢٤
غير مساجحات ٤ ٢٥

سفر

إذا أسفر ٧٤ ٣٤
يومئذ منفرة ٨٠ ٢٨
بأيدي منفرة ٨٠ ١٥
على سفر ٢ ١٨٤ و ١٨٥
٢٨٣، ٤٣٤، ٦٥
سفرًا قاصدًا ٩ ٤٢
من سفرنا ١٨ ٦٢
بين أسفارنا ٣٤ ١٩
يحمل أسفارًا ٦٢ ٥

سفع

تنفعًا بالناصية ٩٦ ١٥

سفلت

لا تسكون ٢ ٨٤
بضات الدماء ٢ ٣٠

سفل

عاليها سافلها ١١ ١٥، ٨٢ و ٧٤
أسفل سافلين ٩٥ ٥
أسفل منكم ٨ ٣٣، ٤٢
الدرك الأسفل ٤ ١٤٥
الأسفلين ٣٧ ٤١، ٩٨ و ٢٩
الذين كفروا السفلى ٩ ٤٠

سفن

السفينة ١٨ ٧١ و ٢٩، ٧٩ و ١٥
كل سفينة ١٨ ٧٩

سفه

سفه نفسه ٢ ١٣٠
سفيها بغير علم ٦ ١٤٠
سفاها ٧ ٦٦ و ٦٧
عليه الحق سفيهاً ٢ ٢٨٢
يقول سفيهاً ٧٢ ٤
السفهاء ٢ ١٣ و ٤١، ١٤٢ و ٧٥
١٥٥

سقر

سقر ٥٤ ٤٨، ٧٤ و ٢٦ و ٢٧
٤٢

سقط

في الفتنة سقطوا ٩٩ ٤٩
و ما تسقط ٦ ٥٩
ولما سقط ٧ ١٤٩ و ١٤٩
تساقط عليك ١٩ ٢٥
أو تسقط السماء ١٧ ٩٢

أو تسقط عليهم ٣٤ ٩
فأسقط علينا ٢٦ ١٨٧
من السماء ساقطًا ٥٢ ٤٤

سقف

السقف ١٦ ٥٢، ٢٦ و ٥
سقفًا محفوظًا ٢١ ٣٢
سقفًا من فضة ٤٣ ٢٣

سقم

سقيم ٣٧ ٨٩ و ١٤٥

سقي

فسقى لهم ٢٨ ٢٤
سقاهم ربهم ٧٦ ٢١
أجر ما سقيت ٢٨ ٢٥
ولا تسقي الحرث ٢ ٧١
لا تسقي حتى ٢٨ ٢٣
من الناس يسقون ٢٨ ٢٣
فيسقي ربه خمرًا ١٢ ٤١
يطعمني ويسقين ٢٦ ٧٩
و سقوا ماء ٤٧ ١٥
تسقى من عين ٨٨ ٥
يسقى ١٣ ١٤، ٤٤ و ١٦
يسقون ٧٦ ٢٥، ٨٣ و ٢١
و أسقياكم ماء ٧٧ ٢٧
فأسقيناكموه ١٥ ٢٣
لأسقيناكم ماء ٧٢ ١٦
تسقيكم مما ١٦ ٢٣، ٦٦ و ٢١
و تسقيته مما ٢٥ ٤٩
و إذ استسقى ٢ ٦٠
إذ استسقا ٧ ١٦٠
سقاية الحاج ٩ ١٩
جعل اسقاية ١٢ ٧٠
سقاها ٩١ ١٣

سكب

ماء مسكوب ٥٦ ٣١

سكت

سكت عن موسى ٧ ١٥٤

سكر

سكرت أبصارنا ١٥ ١٥
منه سكرًا ١٦ ٦٧
سكرت الموت ٥٠ ١٩
لغي سكرتهم ١٥ ٧٢
سكرًا ٤ ٢٢، ٤٣ و ٢
يسكراني ٢٢ ٢

سكن

وله ما سكن ٦ ١٣
سكنتم ١٤ ٦٥، ٤٥
لستكونا فيه ١٠ ٢٨، ٦٧ و ٧٣
٤٠ ٦١
لستكونا إليها ٣٠ ٢١
تسكنون فيه ٢٨ ٧٢
ليسكن إليها ٧ ١٨٩
ليستكونا فيه ٢٧ ٨٦
اسكن أنت ٢ ١٩، ٣٥
استكونا ٧ ١٧، ١٦١ و ١٠٤
لم تسكن ٢٨ ٥٨
إني استكنت ١٤ ٣٧
فاستكناه في ٢٣ ١٨
و لتسكننكم ١٤ ١٤
يسكن الربيع ٤٢ ٢٣
استكنوهن من ٦٥ ٦
صلاتك تسكن ٩ ١٠٣
سكنًا ٦ ١٦، ٩٦ و ٨٠
لجعلها ساكنًا ٢٥ ٤٥
فيه سكنية ٢ ٢٤٨
أنزل السكنية ٤٨ ١٨ و ٤
سكنته ٩ ٢٦ و ٤٨، ٤٠ و ٢٦
في مسكنهم ٣٤ ١٥
مسكن ترضونها ٩ ٢٤
مسكن طيبة ٩ ٧٢، ٦١ و ١٢

أن أسلم ٦٦٤٠
 لعلمكم تنبلون ٨١١٦
 و أمرنا نسلم ٧١٦
 و من نسلم ٢٢٣١
 أو ينسلم ١٦٤٨
 له ربه أسلم ١٣١٢
 أسلموا ٥٤٣٩، ٣٤٢٢
 في التسلم ٢٠٨٢، ٢٥٤٧
 جنحوا للتسلم ٦١٨
 التسلم ٩٠٤ و ٩١ و ٢٨١٦ و ٨٧
 و رجلاً نسلم ٢٩٣٩
 و هم سالمون ٤٣٦٨
 إليكم السلام ٩٤٤
 سبل السلام ١٦٥
 دار السلام ١٢٧٦، ٢٥١٠
 السلام علي ٢٣١٩
 السلام على ٤٧٢٠
 القدوس السلام ٢٣٥٩
 سلام عليكم ٥٤٦، ١٣
 فيها سلام ١٠١٠، ٢٣١٤
 قال سلام ٦٩١١، ٢٥٥١
 سلام عليه ١٥١٩
 سلام على ٧٩٣٧، ٥٩٢٧ و ١٠٩ و ١٢٠ و ١٨١
 يلقونه سلام ٤٤٣٣
 سلام قولاً ٥٨٣٦
 قل سلام ٨٩٤٣
 سلام هي ٥٩٧
 سلام ٤٨١١، ٤٦١٥، ٣٤٥٠
 فسلام لك ٩١٥٦
 قالوا سلاماً ١١٦٩، ٥٢١٥
 سلاماً ٦٣٢٥، ٢٥٥١
 إلا سلاماً ٦٣١٩
 برداً و سلاماً ٦٩٢١
 تحية و سلاماً ٧٥٢٥
 قلاً سلاماً سلاماً ٢٦٥٦
 بقلب سليم ٨٩٣٦، ٨٤٣٧
 الإسلام ١٩٣ و ٣٥٨٥، ٦١

سلق
 سلقكم بالسنة ١٩٣٣
 سلك
 و سلككم ٥٣٢٠
 ما سلككم ٤٢٧٤
 سلكنا في ٢٠٠٢٦
 فلكه نابع ٢١٣٩
 انشكروا منها ٢٠٧١
 نلت في ١٢١٥
 ينشك من بين ٢٧٧٢
 ينشك عذاباً ١٧٧٢
 انشك بك ٣٢٢٨
 فاسلت فيها ٢٧٢٣
 فاشكوه ٢٢٦٩
 فاسلكي سبل ٦٩١٦
 سمل
 الذين يتسللون ٦٣٢٤
 من سلاله ١٢٢٣، ٨٣٢
 سلم
 الله نسلم ٤٣٨
 إذا سلمتم ٢٣٣٢
 و تسلموا على ٢٧٢٤
 تسلموا تسليماً ٦٥٤
 تسلموا تسليماً ٥٦٣٣
 فسلموا على ٦١٢٤
 أسلم وجهه ١١٢٢، ١٢٥٤
 له أسلم ٨٢٣
 من أسلم ١٤٧٢، ١٤٦٦
 قلما أسلم ١٠٣٣٧
 أنسلمت ١٣١٢، ٢٠٣، ٢٧
 ٤٤
 أسلمتم ٢٠٣
 قولوا أسلمنا ٤٩١٤
 أنسلموا ٢٠٣، ٤٤٥٠، ١٧٤٩

سلسل
 في سلسله ٣٢٦٩
 أعناقهم والسلسل ٧١٤٠
 سلاسل و أغلا ٤٧٦
 سلسط
 لسطهم عليكم ٩٠٤
 يسطرسه ٦٥٩
 من سلطان ٦٨١٠، ١٢
 ٤٠، ٢٢، ٢١٣٤، ٣٧
 ٣٠، ٢٢٥٣
 سلطان ميين ٩٦١١، ٤٥٢٣
 ١٠٦٣٧، ٢٣٤٠
 عليهم سلطان ٤٢١٥، ٦٥١٧
 له سلطان ٩٩١٦
 بغير سلطان ٣٥٤٠، ٥٦
 بسلطان ١٠١٤ و ١٠١٨
 ٢١٢٧، ١٩٤٤، ٣٨٥١، ٥٢
 ٣٨، ٣٣٥٥
 به سلطاناً ١٥١٣، ٣٣٧، ٢٢
 ٧١
 سلطاناً مييناً ٩١٤ و ١٤٤
 ١٥٣
 عليكم سلطاناً ٨١٦
 لولي سلطاناً ٢٣١٧
 سلطاناً نصيراً ٨٠١٧
 لكما سلطاناً ٣٥٢٨
 عليهم سلطاناً ٣٥٣٠
 إنما سلطانه ١٠٠١٦
 عني سلطانيه ٢٩٦٩
 سلف
 ما سلف ٢٧٥٥، ٩٥٥
 ما قد سلف ٢٢٤ و ٢٢٨، ٢٣
 ما أسلفت ٣٠١٠
 بما أسلفتم ٢٤٦٩
 فجعلناهم سلفاً ٥٦٤٣

مساكن الذين ٥٥١٤
 مساكنهم ١٣٢١، ١٨٢٧
 في مساكنهم ١٢٨٢٠، ٢٦٣٢
 فلك مساكنهم ٥٨٢٨
 من مساكنهم ٢٨٢٩
 إلا مساكنهم ٢٥٤٦
 غير مسكونه ٢٩٢٤
 المسكنه ٦١٢، ١١٢٣
 طعام مسكين ١٨٤٢
 عليكم مسكين ٢٤٦٨
 والمسكين ٢٦١٧، ٢٨٣٠
 طعام المسكين ٢٤٦٩، ٨٩
 ١٨، ٣١٠٧
 نظم المسكين ٤٤٧٤
 مسكيناً ٤٥٨، ٨٧٦، ١٦٩٠
 الياسي و المساكين ٨٣٢ و ١٧٧ و ٢١٥، ٨٤ و ٣٦، ٨
 ٤١، ٧٥٩
 للفقراء و المساكين ٦٠٩
 القريب و المساكين ٢٢٢٤
 مساكين ٨٩٥ و ٩٥
 لمساكين ٧٩١٨
 منهن سكيناً ٣١١٢
 سلب
 تسلبهم الذباب ٧٣٢٢
 سلخ
 أسلختكم ١٠٢٤
 أسلختهم ١٠٢٤
 سلخ
 نسلخ منه ٣٧٣٦
 فإذا أسلخ ٥٩
 فأنسلخ منها ١٧٥٧
 سلسبيل
 تسمى سلسبيلاً ١٨٧٦

٧	١٥ ٢٧، ٧٨	و سمعا ١٢ ٢٢	لأسمعهم ٢٣ ٨
للإسلام ١٢٥ ٦، ٢٢ ٣٩	فهمناها سليمان ٢١ ٧٩	إنا سمعا ٤٦ ٢٠، ١٧ ٢	تسمع ١٠ ٤٢، ٢٧ ١٠، ٨١ ٣٠
على إسلامكم ٤٩ ١٧	ورث سليمان ٢٧ ١٦	لما سمعا ٧٢ ١٣	٤٠ ٤٣، ٥٣
بعد إسلامهم ٩ ٧٤	يخلمنكم سليمان ٢٧ ١٨	بعد ما سمعه ٢ ١٨١	لا تسمع ٢٧ ٨٠، ٢٣ ٥٢
سليماً ١٢، ٦٧ ١٠١	من سليمان ٢٧ ٣٠	إذا سمعوا ٥ ٨٢	إن الله يسمع ٣٥ ٢٢
واجملنا مسلمين ٢ ١٢٨	جاء سليمان ٢٧ ٣٦	سمعوا لها ٢٥ ١٢، ٢٧ ٧	أسمع ١٨ ٢٦، ١٩ ٢٨
أنتم مسلمون ٢ ١٣٢، ٣٠ ٨٠ و	مع سليمان ٢٧ ٤٤	سمعوا القبر ٥٥ ٥٥	لا يسمعون ٢٧ ٨٣
١٠٠ ٢، ١١ ١٤، ٢١ ١٠٨	لداود سليمان ٣٨ ٣٠	ولو سمعوا ٣٥ ١٤	استمع نفر ٧٢ ١
له مسلمون ٢ ١٣٢ و ١٣٦، ٣	فتنا سليمان ٣٨ ٢٤	سمعوا الذكر ٦٨ ٥١	إلا استمعوه ٢١ ٢
٨٤ ٤٦ ٢٩	سليمان ٢١ ٨١، ٢٧ ١٧، ٣٤	أسمع و أرى ٢٠ ٤٦	ألا تسمعون ٢٦ ٢٥
بأننا مسلمون ٥٢٣ و ٦٤	١٢	لا تسمع ٢٠ ١٠٨، ٨٨ ١١	يستمع إليك ٦ ٢٥، ٤٧ ١٦
بأننا مسلمون ١١١ ٥	سلو	تسمع ١٩ ٩٨، ٦٣ ٤	يستمع الآن ٢٧ ٩
فهم مسلمون ٢٧ ٨١، ٣٠ ٥٣	السلوى ٢ ٥٧، ٧ ١٦٠، ٢٠	ولتسمعن ٣ ١٨٦	يستمعون إليك ١٠ ٤٢، ١٧ ٤٧
منا المسلمون ٧٢ ١٤	٨٠	لا تسمعوها ١٦ ٣٦	يستمعون به ١٧ ٤٧
أول المسلمين ٦ ١٦٢، ٣٩ ١٢	سمد	تسمعون ٢٠ ٢٨، ٢٨ ٧١	يستمعون القول ٣٩ ١٨
من المسلمين ١٠ ٧٢١ و ٩٠	فأنتم سامعون ٥٣ ٦١	تسمع ٤٣ ٨٠، ٦٧ ١٠	يستمعون القرآن ٤٦ ٢٩
١٠١ ٢٧، ٤١ ٣٢، ٤٦ ١٥، ٥١	سمر	لا يسمع ٢ ١٧١، ١٩ ٤٢، ٢١	يستمعون فيه ٥٢ ٢٨
٣٦	سمع	٤٥	واستمع يوم ٥٠ ٤١
سماكم المسلمين ٢٢ ٧٨	فأنتم سامعون ٥٣ ٦١	حتى يسمع ٦٩	فاستمع لما ٢٠ ١٣
إن المسلمين ٣٥ ٣٣	سمر	يسمع آيات ٤٥ ٨	فاستمعوا ٤٧ ٢٠، ٢٢ ٧٣
أفجعل المسلمين ٦٨ ٣٥	سمر	يسمع تحاوركما ١٥٨	السمع و الأبصار ١٠ ٣١، ١٦
للمسلمين ١٦ ٨٩ و ١٠٢	سمر	لم يسمعها ١٣١، ٤٥ ٨	٢٣ ٦٧، ٢٣ ٧٨، ٣٢ ٩٣
توفنا مسلمين ٦٧ ١٢	سمر	لا يسمعوها ٧ ١٩٨، ٣٥ ١٤	يستطيعون السمع ١١ ٢٠
كتم مسلمين ١٠ ٨٤	سمر	يسمعون كلام ٢٥ ٧٥	استرق السمع ١٥ ١٨
كانوا مسلمين ١٥ ٤٣، ٦٩	سمر	الذين يسمعون ٦٦ ٣٦	السمع و البصر ١٧ ٣٦
و أنوني مسلمين ٢٧ ٣١	سمر	أفلا يسمعون ٣٢ ٢٦	عن السمع ٢٦ ٢١٢
يأتوني مسلمين ٢٧ ٢٨	سمر	لا يسمعون ٧ ١٠٠ و ٨، ١٧٩	يلقون السمع ٢٦ ٢٢٣
كنا مسلمين ٢٧ ٤٢	سمر	٢١، ١٩ ٦٢، ٢١ ١٠٠ و	ألقى السمع ٥٠ ٣٧
قبله مسلمين ٢٨ ٥٣	سمر	١٠٠ ٢، ٤١ ٤٤، ٥٦ ٢٥، ٧٨ ٣٥	مقاعد للسمع ٧٢ ٩
أمة سليمة ٢ ١٢٨	سمر	يسمعون بها ١٩٥، ٢٢ ٤٦	نسمعاً ١٨ ١٠١، ٤٦ ٢٦
متكن مسلمات ٦٦ ٥	سمر	لقوم يسمعون ١٠ ٦٧، ١٦ ٦٥	سفيكم ٤٦، ٤١ ٢٢
المسلمين و المسلمات ٣٣ ٣٥	سمر	٢٣ ٣٠	على سفيحه ٤٥ ٢٣
سليماً ٢ ١٧١، ٩٢ ٩٢	سمر	أكرمهم يسمعون ٢٥ ٤٤	على سمعهم ٧٢
تليماً ٢ ٢٢، ٦٥ ٣٣، ٥٦	سمر	يوم يسمعون ٥٠ ٤٢	سمعهم و أبصارهم ١٦ ١٠٨
اليوم مستسلمون ٣٧ ٢٦	سمر	هل يسمعونكم ٢٦ ٧٢	٢٠ ٤١
لهم سلم ٥٢ ٢٨	سمر	واشفع ٤٦	سمعهم و لا ٤٦ ٣٦
سليفي السماء ٦ ٣٥	سمر	واسمعوها ٢ ٩٣ و ٤، ١٠٤ ٥	يسمعونهم ٢٠
ملك سليمان ٢٠ ١٠٢	سمر	١٠٨، ٦٤ ١٦	السمع العليم ٢ ١٢٧ و ١٣٧،
ماكفر سليمان ٢٠ ١٠٢	سمر	فاستمعون ٣٦ ٢٥	٣٥٣، ١٣٦، ١٧٥، ١١٥ ٨
و سليمان ٤ ١٦٢، ٦ ٨٤ ٢١	سمر	ولو أسمعوهم ٢٣ ٢٣٨	١٠، ٢٤ ١٢، ٦٥ ١٠، ٤١ ٤

عدد السنين ١٠ ١٧ ١٢	سائل في كل سبلة ٢٦١	سميتوها ٧ ١٢ ٤٠ ٥٣	٢٦ ٢٢ ٥ ٢٩ و ٦٠ ٤١
بالسنيين ٧ ١٣	في سبلة ١٢ ٤٧	٢٣	٣٦ ٦٤٤
بضع سنين ١٢ ٤٢ ٣٠	سبع سبيلات ١٢ ٤٣ و ٤٦	سقيتها مريم ٣٦٣	و السبع ١١ ٢٤
سبع سنين ١٢ ٤٧		تسعون السلطنة تسمية ٥٣	السبع البصر ١٧ ٤٠ ٢٠ و
سنتين عدداً ١٨ ١١	سند	٢٧	١١ ٤٢ ٥٦
ثلاثمائة سنين ١٨ ٢٥	خشب مُسندة ٦٣ ٤	قل سقوهم ١٣ ٣٣	سمع علي ٢ ١٨١ و ٢٢٤ و
قلبت سنين ٢٠ ٤٠		تسفي سليلاً ٧٦ ١٨	٢٢٧ و ٢٤٤ و ٢٥٦ ٣٤٣ و
عدد سنين ٢٣ ١١٢	سندس	أجل مسفى ٢ ٢٨٢ ٦ و	١٢١ ٧ ٢٠٠ ١٧٨ ٩٠٣ و
عمر ك سنين ٢٦ ١٨		٦٠ ١١ ١٤ ٣ ١٠ ١٦ ٦١	٩٨ و ١٠٣ ٢٤ ٢١ و ٦٠
متعاهم سنين ٢٦ ٢٠٥	سندس ١٨ ٣١ ٤٤ ٥٣ ٧٦	٢٠ ١٢٩ ٢٢ ٥٢ و ٢٩	١٤٩
سهر	٢١	٥٣ ٣٠ ٨٣ ٢٩ ٣٥ ٤٥	سمع الدعاء ٢٨٣
هم بالساهرة ٧٩ ١٤	سشم	٤٧ ٣٩ ٤٢ ١٤ ٣٦ ٤٧١	سمع بصير ٢٢ ٦١ و ٧٥ ٣١
سهيل	من تسنيم ٨٣ ٢٧	أجلاً سى ٤٠ ٦٧	١٥٨ ٢٨
من سهولها ٧٤ ٧	سستن	لأجل مسى ١٣ ٢ ٣٥ ١٣	سمع قريب ٣٤ ٥٠
سهم		٥٣٩	لسمع ١٤ ٤٢٨ ٣٩
قاهم فكان ٣٧ ١٤١		سمياً ١٩ ٧ و ٦٥	سميماً ٤ ٥٨ و ١٣٤ و ١٤٨
سها		اسم الله ٥ ٦٤ ١١٨ و ١١٩ و	٢٧٦
سهاون ١١ ٥١ ١٠٧		١٢١ و ٢٨ ٢٢ ٢٤ و ٣٤ و	سقاعون ٥ ٤١ ٤٢ و ٤٧٩
سوء		٤٠ و ٣٦	ما أنت بسمع ٣٥ ٢٢
ساء سيلاً ٢٢ ١٧ ٢٢	السَّيُّ بالسن ٥٥ ٤٥	اسم ربه ٨٧ ١٥	غير شفع ٤٦٤
ساء ما ١٦ ٦٦ ٣١ و ١٣٦ ٩	سنة الأولين ٨ ٢٨ ١٥ ١٣	اسم ريك ٥٥ ٧٨ ٧٣ ٦٨	عشتمهم ٥٢ ٣٨
٤٥ ٢٩ ٥٩ و ٢٥ ١٦ ٩	١٨ ٥٥ ٣٥ ٤٣	٢٥	معكم مستمعون ٢٦ ١٥
٢٦٣ ١٥ ٥٨ ٢١	سنة من قد ١٧ ٧٧	باسم ريك ٥٦ ٧٤ و ٩٦ ٦٩	سمك
ساء مثلاً ٧٧ ١٧٧	سنة الله ٣٣ ٢٨ ٦٢ و ٤٠ ٨٥	١٩٦ ٥٢	رفع سمكها ٧٩ ٢٨
ساء لهم ٢٠ ١٠١	٢٣ ٤٨	بسم الله ١١ ٤١ ٢٧ ٣٠	سشم
ساء ٢٧ ٥٨ ١٧٣ ٢٦ ٢٨ ٢٧	٢٣	بش الأنس ٤٩ ١١	سم الخياط ٤٠ ٧
١٧٧ ٣٧	لا تجد لستنا ١٧ ٧٧	فيها اسمه ٢ ١١٤ ٢٤ ٣٦	الشموم ١٥ ٢٧ ٥٢ ٢٧
ساءث مصير ٤ ٩٧ و ١١٥	سفن ٣ ١٢٧ ٢٦	اسم السبع ٥٣ ٤٥	شموم و حميم ٥٦ ٤٢
٦٤٨	حماً مسنون ١٥ ٢٦ و ٢٨	اسم يحيى ١٩ ٧	سمن
ساءث مرتفعاً ١٨ ٢٩	٢٣	اسم أحمد ٦٦ ٦	لا يسمن ٨٨ ٧
ساءث مستقراً ٢٥ ٦٦	سسته	الأسماء كلها ٢ ٣١	بعل سمين ٥١ ٢٦
تبد لكم تسوكم ١٠١	لم يشته ٢ ٢٥٩	الأسماء الحنى ٧ ١٨٠ ١٧	بقرات بسمان ١٢ ٤٣ و ٤٦
	سستو	١١٠ ٢٤ ٥٩ ٨٢ ٠	سمي
	سنا بركة ٢٤ ٤٣	أسماء سميتوها ٧ ١٢ ٧١	سماكم المسلمين ٢٢ ٧٨
	ألف سنة ٢٢ ٩٦ ٢٢ ٤٧ ٢٩	٢٣ ٥٣ ٤٠	
	٤٧٠ ٥٣٢ ١٤	باسماء ٢ ٣١	
	أربعين سنة ٥ ٢٦ ٤٦ ١٥	في أسمائه ٧ ١٨٠	
		باسماتهم ٢ ٢٢	
		سنبل	

حصة نسوهم ٥٠٩، ١٢٠ ٣
ليوؤوا وجوهكم ٧١٧
سيء بهم ٣٢٢٩، ٧٧١١
سيت وجوه ٢٧٦٧
ومن آساء ١٥٤٥، ٤٦٤١
إن آسائم ٧١٧
أساووا ٣١٥٣، ١٠٣٠
دائرة الشؤ ٦٤٨، ٩٨٩
مثل الشؤ ٦٠١٦
مطر الشؤ ٤٠٢٥
ظن الشؤ ١٢ و ٦٤٨
امرأ سؤ ٧٧ و ٧٤٢١
سوء العذاب ٧، ١٥٧٦، ٤٩٢
١٤١ و ١٦٧، ٦١٤، ٢٧، ٥٥
٢٤٣٩ و ٤٧، ٤٥٤٠
من سوء ١٦، ٥١٢١، ٣٠٣
٢٨ و ٥٩
يمسهم سوء ١٧٤٣
عن سوء ١٤٩٤
سوء أعمالهم ٣٧٩
سوء الحساب ٢١ و ١٨١٣
سوء الدار ٥٢٤٠، ٢٥١٣
غير سوء ٢٨، ١٢٢٧، ٢٢٢٠
٣٢
بعد سوء ١١٢٧
سوء عمله ٤٧، ٣٧٤٠، ٨٣٥
١٤
يسوء ١١ و ٥٤١١ و ١٥٦٢٦، ٦٤
٧٣٧
يعملون السوء ١٧٤
عن السوء ١٦٥٧
مئتي السوء ١٨٨٧
عنه السوء ٢٤١٢
و السوء ٢٧١٦
تدوؤوا السوء ٩٤١٦
عملوا السوء ١١٩١٦
يكشف السوء ٦٢٢٧
يمسهم السوء ٦١٣٩
بالسوء ١٢، ١٤٨٤، ١٦٩٢
٢٦٠، ٥٢

يعمل سوء ١١٠٤ و ١٢٣
منكم سوء ٥٤٦
بأهلك سوء ٢٥١٢
يقوم سوء ١١١٣
بكم سوء ١٧٣٣
أساووا التوأتى ١٠٣٠
السيء ٤٣٣٥
و آخر سينا ١٠٢٩
كان سينة ٣٨١٧
كسب سينة ٨١٢
تصكب سينة ١٢٠٣
تصبهم سينة ١٣١٧، ٧٨٤
٤٨٤٢، ٣٦٣٠
من سينة ٧٩٤
شغاعة سينة ٨٥٤
جزاء سينة ٤٠٤٢، ٢٧١٠
عمل سينة ٤٠٤٠
سينة مثلها ٤٠٤٢
مكان السينة ٩٥٧
بالحسنة السينة ٥٤٢٨، ٢٢١٣
أحسن السينة ٩٦٢٣
ولا السينة ٣٤٤١
بالسينة ٤٦٢٧، ٦١٣، ١٦٠٦
و ٨٤٢٨، ٩٠
يعلمون السينات ١١، ١٨٤
٤٢٩، ٧٨
عملوا السينات ٨٤٢٨، ١٥٣٧
و السينات ١٦٨٧
كسوا السينات ٢٧١٠
ذهب السينات ١٠١١
يذهبن السينات ١١٤١١
مكروا السينات ٤٥١٦
يمكرون السينات ١٠٣٥
وقهم السينات ٩٤٠
تق السينات ٩٤٠
عن السينات ٢٥٤٢
اجترحو السينات ٢١٤٥
فأصابهم سينات ٣٩، ٣٤١٦
٥١
سببهم سينات ٥١٣٩

سينات ما ٤٥، ٤٥٤٠، ٤٨٣٩
٢٣
من سيناتكم ٢٧١٢
عنكم سيناتكم ٨، ١٢٥، ٣١
٨٦٦، ٢٩
عنا سينا ١٩٣٣
عنه سينا ٥٦٥، ٩٦٤
عنهم سينا ٣، ١٩٥، ٦٥٥
٥٤٨، ٢٤٧، ٧٢٩
سيناتهم حسنا ٧٠٢٥
عن سينا ١٦٤٦
سوء ٣١٥٥
يوارى سوء ائكم ٢٦٧
سوء ائهم ٢٠٧ و ٢٢ و ٢٧
١٢١٢٠
أسوأ الذي ٢٧٤١، ٣٥٣٩
ولا الصيء ٥٨٤٠
سوح
نزل ساحبهم ١٧٧٣٧
سود
اسودت وجوههم ١٠٦٣
تسود وجوه ١٠٦٣
الخط الأسود ١٨٧٢
غرايب سود ٢٧٣٥
وجهه سود ١٦، ٥٨٤٣، ١٧
وجوههم سود ٣٩٩
سيداً وحسوراً ٣٩٣
ألفيا سيدها ٢٥١٢
سادتنا وكبرامنا ٦٧٣٣
سور
تسوروا المحراب ٢١٣٨
يسور له باب ١٣٥٧
أساور من ذهب ٢٢، ٣١١٨
٢٣٣٥، ٢٣
أساور من فضة ٢١٧٦

أسورة من ذهب ٥٢٤٣
أسورة ٩٦٤ و ٨٦ و ١٢٤ و
٢٠٤٧، ١٢٤، ١٢٧
أسورة ٢٣٢، ١٠
بعر سور ١٣١١
سوط
سوط عذاب ١٣٨٩
سوع
الساعة بغنة ٣١٦
أتكم الساعة ٤٠٦
عن الساعة ١٨٧٧، ٦٣٣٣
٤٢٧٩
تأتيهم الساعة ٢٢، ١٠٧١٢
٥٥
إن الساعة ٢١، ١٨٨٥، ١٥
٥٩٤٠، ٧٢٢، ١٥
أمر الساعة ٧٧١٦
أظن الساعة ٥٠٤١، ٣٦١٨
إما الساعة ٧٥١٩
من الساعة ٤٩٢١
زلزلة الساعة ١٢٢
تقوم الساعة ١٢٣٠ و ١٤
٢٧٤٥، ٤٦٤٠، ٥٥
علم الساعة ٣٤٣١، ٤٧٤١
٨٥٤٣
لعل الساعة ١٧٤٢، ٦٣٣٣
تأتينا الساعة ٣٣٤
في الساعة ١٨٤٢
إلا الساعة ١٨٤٧، ٦٦٤٣
و الساعة ٤٦٥٤، ٣٢٤٥
ما الساعة ٣٢٤٥
اقرت الساعة ١٥٤
بل الساعة ٤٦٥٤
للساعة ٦١٤٣
بالساعة ١١٢٥
يسأخرون ساعة ١٠، ٣٤٧
٦١١٦، ٤٩

ساعة العصرة ١١٧ ٩
إلا ساعة ١٠ ٤٥، ٤٦ ٣٥
غير ساعة ٣٠ ٥٥
عنة ساعة ٣٤ ٣٠

سيف

يكاد سيفه ١٤ ١٧
سائق شرابه ٣٥ ١٢
سائقاً للشاربين ١٦ ٦٦

سوق

سقاءه لبلد ٥٧٧
فسقائه إلى ٣٥ ٩
نسوق ١٩ ٣٢، ٢٧
سبق الذين ٣٩ ٧١ و ٧٣
بساوقن إلى ٦٨
مهما سائق ٥٠ ٢١
يومئذ السائق ٧٥ ٣٠
عن ساق ٦٨ ٤٢
الساق بالساق ٧٥ ٢٩
عن ساقفها ٢٧ ٤٤
مسحاً بالسوق ٣٨ ٣٣
على سوقه ٤٨ ٢٩
في الأسواق ٢٥ و ٢٠

سول

سؤل لهم ٤٧ ٢٥
سؤلث لكم ١٢ و ٨٣
سؤلث لي ٢٠ ٩٦

سوم

يسومهم سوء ٧٧ ١٦٧
يسومونكم سوء ٢ ٤٩، ١٧ ١٤١٧،
٦١٤
فيه تسمون ١٦ ١٠
الملكة سمونين ٣ ١٢٥
سمومة عند ١١ ٨٣، ٥١ ٣٤
الخيال المسمومة ٣ ١٤

سيماهم في ٤٨ ٢٩
بسيماهم ٢ ٢٧٣، ٤٦ و ٤٨،
٤٧ ٥٥، ٣٠ ٤١

سوي

فسوي ٧٥ ٢٨٧، ٢٨
سؤال رجل ١٨ ٣٧
فسؤال فعلذلك ٨٢ ٧
سؤاه ونفع ٣٢ ٩
وما سؤاها ٩١ ٧
فسؤاها ٧٩ ٢٨، ٩١ ١٤
فسؤاهن سبع ٢ ٢٩
فإذا سؤيته ١٥ ٣٨، ٢٩ ٧٢
نسوي بنابه ٧٥ ٤
نسويكم برب ٢٦ ٩٨
لو نسوي ٤ ٤٢
ساوي بين ١٨ ٩٦
ثم استوي ٢ ٢٩، ٥٤، ١٠ ٣١،
١٣ ٢٥، ٥٩ ٣٢، ٤ ٤١

٤٥٧، ١١

العرش استوي ٢٠ ٥
واستوي ٢٨ ١٤

فاستوي ٤٨ ٢٩، ٦٥٣

استوت على ١١ ٤٤

فإذا استوتيت ٢٣ ٢٨

إذا استوتيت ٤٣ ١٣

تنتوتوا على ٤٣ ١٣

تستوي ١٣ ١٦، ٤١ ٣٤

هل يستوتون ١٦ ٧٥

لا يستوتون ٩ ١٩، ٣٢ ١٨

لا يستوي ٤ ٩٥، ١٠٠ ٥٧

١٠، ٥٩ ٢٠

هل يستوي ٦ ١٣، ٥٠ ١٦، ١٦

٩٣٩، ٧٦

ما يستوي ٣٥ و ١٢ و ١٩ و ٢٢،

٥٨ ٤٠

هل يستويان ١١ ٢٤، ٣٩ ٢٩

مكناً نسوي ٢٠ ٥٨

سواء عليهم ٦٢، ٣٦ ٦٣، ١٠

٦
سواء السيل ٢ ١٠٨، ١٢ و
٦٠ و ٧٧، ٢٢ ١٦٠

سواء بيننا ٣ ٦٤

ليسو سواء ٣ ١١٣

فكوتون سواء ٤ ٨٩

سواء عليكم ٧ ١٩٣، ٥٢ ١٦

على سواء ٨٨، ٢١ ١٠٩

سواء منكم ١٣ ١٠

سواء علينا ١٤ ٢١، ٢٦ ١٣٦

فيه سواء ١٦ ٧١، ٣٠ ٢٨

سواء العاكف ٢٢ ٢٥

سواء الحجم ٣٧ ٤٤، ٥٥ ٤٧

سواء الصراط ٣٨ ٢٢

سواء للسائلين ٤١ ١٠

سواء مياهم ٤٥ ٢١

الصراط النسوي ٢٠ ١٣٥

سويّاً ١٩ و ١٧ و ٤٢، ٦٧

٢٢

تسميه

ولا تسميه ٥ ١٠٣

تسميح

فيحوا في ٢٩

المانحون الراكمون ٩ ١١٢

عابدات سانحات ٦٦ ٥

تسمير

سار بامله ٢٨ ٢٩

تسمير الجبال ٥٢ ١٠

أفلم يسروا ١٢ ١٠٩، ٢٢ ٤٦

٤٠، ٨٢ ٤٧، ١٠

أو لم يسيروا ٣٥، ٩٣ ٤٤

٢١ ٤٠

يسروا في ٦ ١١، ٢٧ ٢٩، ٦٩

٢٠، ٤٣ ٢٣٠

يسروا فيها ٣٤ ١٨

فسيروا ٣ ١٢٧، ١٦ ٣٦
تسمير الجبال ١٨ ٤٧
يستويكم في ١٠ ٢٢

تسوت ١٣ ٣١، ٧٨ ٢٠، ٨١ ٣

قدّرنا فيها التسمير ٣٤ ١٨

الجبال سيرا ٥٢ ١٠

سيرتها الأولى ٢٠ ٢١

بعض السيارة ١٢ ١٠

و للسيارة ٥٥ ٩٦

و جاءت سيارة ١٢ ١٩

سيل

فسالت أودية ١٣ ١٧

أسلناه ٣٤ ١٢

فاحتل السيل ١٣ ١٧

سيل العرم ٣٤ ١٦

سين

طور سيناء ٢٣ ٢٠

طور سين ٩٥ ٢

باب الشين

شأم

أصحاب الشامة ٥٦ ٩، ٩٠

١٩

شأن

في شأن ١٠ ٦١، ٥٥ ٢٩

شأن يغنيه ٨٠ ٣٧

لبعض شأنهم ٢٤ ٦٢

تسميه

تسميه لهم ٤ ١٥٧

يبلغ أشده ١٥٢٦، ٣٤١٧	بينهم شديد ١٤٥٩	الأنفُس الشَّخ ١٢٨٤	تشابه ٧٣، ٧٠٢
يبلغ أشده ١٢١٢، ١٤٢٨، ٤٦	لشديد ٦١٣، ٧١٤، ١٢٨٥	شَخْنَفْه ٩٥٩، ١٦٦٤	فَشَاهِي ١٦١٣
١٥	٨١٠٠	أَشْخَة ١٩٣٣	تَشَاهِيَت قُلُوبُهُم ١١٨٢
يبلغا أشدهما ٨٢١٨	العذاب الشديد ٧٠، ٥٠		مَشْتَبَاهٌ وَغَيْرُ مَشْتَبَاهٍ ٩٩٦
شَرْب	٣٦	شَحْم	مَشْتَبَاهٌ وَغَيْرُ مَشْتَبَاهٍ ١٤١٦
فمن شرب ٢٤٩٢	عذاباً شديداً ٥٦٣، ١٦٤٧	عليهم شحومهما ١٤٦٦	تَشْتَبَاهُ ٢٣٣٩، ٢٥٢
فشربوا منه ٢٤٩٢	١٥، ٦٥، ١٠	شَحْن	وَأَخَرُ مَشْتَبَاهَاتٍ ٧٣
الذي تَشْرِبُونَ ٦٨٥٦	بأساً شديداً ٢١٨		سَحْنَت
يُشْرَبُ مِمَّا تَشْرِبُونَ ٢٣٢٣	زُلْزَالاً شديداً ١١٣٣	المشحون ٢٦، ١١٩، ٤١٣٦	أَشْنَأَتْ ٦٩٩، ٦١٢٤
يُشْرَبُ بِهَا ٦٧٦، ٢٨٨٣	حساباً شديداً ٨٦٥	١٤٠٣٧	شَقَى ١٤٥٩، ٥٣٢٠
يُشْرِبُونَ مِنْ ٥٧٦	حرساً شديداً ٨٧٢		نَشَى ٤٩٢
كلوا واشربوا ٦٠٢، ١٨٧، ٧	شداً ٤٨١٢، ٦٦٦	شَخْص	رحلة الشتاء ٢١٠٦
٢٤٦٩، ٢٤٣٧، ٤٣٧٧	سبأ شداً ١٢٧٨		
فكلي واشربي ٣٦١٩	أشداء على الكفار ٢٩٤٨	تَشْخِصُ فِي ٤٢١٤	
وَأَشْرِبُوا فِي ٩٣٢	أشدقوة ٧٤٢	شَاخِصَةً أَبْصَارَهُم ٩٧٢١	
شَرْب ١٥٥، ٢٦، ٢٨٥٤	أشد العذاب ٨٥٢، ٤٦٤٠		شَجَر
فشاربون شَرْب ٥٥٥٦	أشد حياً ١٦٥٢	شَدَد	شَجَرِيَّتُهُم ٦٥٤
فشاربون عليه من ٥٤٥٦	أشد من ١٩١٢		الشجر ٢٦، ١٨٢٢، ٦٨١٦
للشاربين ٦٦١٦، ٤٦٣٧، ٤٧	أشد ذكراً ٢٠٠٢	و شَدَدًا ٢٠٣٨، ٢٨٧٦	٨٠، ٦٥٥
١٥	أشد تئيباً ٦٦٤	سَدَدٌ عَصْدُك ٣٥٢٨	شَجَر ١٠١٦، ٥٢٥٦
شراب من ٧٠٦، ٤١٠	أشد خشية ٧٧٤	الشَّدُ ٨٨١، ٣١٢٠	تَبَنُوا شَجَرَهَا ٦٠٢٧
منه شراب ١٠١٦	أشد بأساً ٨٤٤	فَشَدُّ الْوَلَوَاتِ ٤٤٧	هذه الشجرة ٣٥٢، ١٩٧ و
شراب مختلف ٦٩١٦	أشد تنكيلاً ٨٤٤	اِسْتَدْبَهُ الرِّيح ١٨١٤	٢٠
وشراب ٤٢٣٨ و ٥١	أشد الناس ٨٢٥	شَدِيدُ الْعَذَابِ ١٦٥٢	ذاقا الشجرة ٢٢٧
بش الشراب ٢٩١٨	أشد منكم ٦٩٩	شديد العقاب ١٩٦٢ و ٢١١،	تلكما الشجرة ٢٢٧
شرباً ٢١٧٦، ٢٤٧٨	أشد حراً ٨١٩	١١٣، ٢٥، ٩٨، ١٣٨ و ٢٥	الشجرة الملعونة ٦٠١٧
طعامك وشرابك ٢٥٩٢	أشد كفرةً ٩٧٩	و ٤٨ و ٥٢، ٣٤٠، ٢٢، ٥٩	من الشجرة ٣٠٢٨
سائق شرابه ١٢٣٥	أشد على ٦٩١٩	٧ و ٤	تحت الشجرة ١٨٤٨
غشيزهم ١٦٠٧، ٦٠٢	أشد عذاباً ٧١٢٠	عذاب شديد ٤٣، ١٢٤٦، ١٤	شجرة الخلد ١٢٠٢٠
منافع وشراب ٧٣٣٦	أشد وأبقى ١٢٧٢٠	٢، ٧٧٢٣، ٤٦٣٤، ٧٣٥ و	شجرة تخرج ٢٠٢٣، ٦٤٣٧
	أشد منه ٧٨٢٨	١٠، ٢٦٣٨، ١٦٤٢ و ٢٦،	شجرة مباركة ٣٥٢٤
	أشد منهم ٩٣٠، ٤٤٣٥، ٤٠	٢٠٥٧	من شجرة ٢٧٣١
شرح	٢١، ١٥٤١، ٨٤٣، ٣٦٥٠	ركن شديد ٨٠١١	شجرة الزقوم ٦٢٣٧، ٤٣٤٤
شرح ١٠٦١٦، ٢٢٣٩	أشد خلقاً ١١٣٧، ٢٧٧٩	أليم شديد ١٠٢١١	شجرة من ١٤٦٣٧
ألم لشرح ١٩٤	أشد قوة ٨٢٤٠، ١٣٤٧	بأس شديد ٥١٧، ٣٣٢٧، ٤٨	كشجرة ٢٤١٤ و ٢٦
يشرح صدره ١٢٥٦	أشد مناقرة ١٥٤١	٢٥٥٧، ١٦	أنشأتم شجرتها ٧٢٥٦
أشرح لي صدري ٢٥٢٠	أشد رهبة ١٢٥٩	عذاب الله شديد ٢٢٢	
	أشد وطناً ٦٧٣	شديد القوى ٥٥٣	شَحْم
شرد	لتبلغوا أشدكم ٥٢٢، ٦٧٤٠	شديد المحال ١٣١٣	

شركاؤهم ١٠ و ٣٥، ٣٠	من يشرك ٤٨ و ١١٦، ٧٢	شرعة و منهاجاً ٥٤٨	فقد بهم ٥٧٨
٤٠	٣١ ٢٢	على شريعة ١٨ ٤٥	
هذا لشركاؤنا ١٣٦ ٦	ولا يشرك ١٨ و ٢٦، ١١٠	شرق	شرذم
شركاؤهم ٦، ١٣٦، ١٣٣	عما يشركون ٧، ١٩٠، ٩١، ٣١		ليزومة قليلون ٢٦ ٥٤
لشركاؤهم ٦، ١٣٦	١٠، ١٦، ١٨ و ١، ٢٣، ٩٢	أشرق الأرض ٣٩ ٦٩	
بشركاؤهم ٣٠، ١٣٦، ٤١	٢٧، ٦٣، ٢٨، ٦٨، ٣٠، ٤٠، ٣٩	مكاناً شرقياً ١٩ ١٦	
أين شركائي ١٦، ٢٨، ٢٧ و ٦٢	٢٣ ٥٩، ٤٣، ٢٧	لا شرقية ٢٤ ٣٥	شرر
٤٧ ٤١، ٧٤	بربهم يشركون ١٦، ٥٤، ٣٠، ٢٣	بالعني والإشراق ٣٨ ١٨	شركم ٢١٦ ٢
نادوا شركائي ١٨ ٥٢	لا يشركون ٢٣، ٥٩، ٢٤ ٥٥	مشرقين ١٥ ٢٦، ٧٢، ٦٠	شركهم ٣ ١٨٠
مشارك ٢، ٢٢١، ٢٤ ٣	أما يشركون ٢٧ ٥٩	المشرق ٢ و ١١٥ و ١٤٢	شرك مكاناً ٥ ١٢، ٦٠، ١٩، ٧٧
المشركون ٩ و ٢٨، ٣٣، ٩ ٦١	هم يشركون ٢٩ ٦٥	١٧٧ و ٢٦، ٢٨، ٧٣، ٩	٢٥، ٢٥، ٣٤
مشركون ١٢ و ١٠٦، ١٠٠	به يشركون ٣٠ ٣٥	المشرقين ٤٣ ١٧، ٥٥	شر الدواب ٢٢٨ و ٥٥
لمشركون ٦، ١٢١	أيشركون ٧ ١٩١	المشارك ٣٧ و ٧٠، ٤٠	شرك ذلك ١١ ٧٦
ولا المشركين ٢ ١٠٥	لا يشركون ٦٠ ١٢	عشارق ٧ ١٢٧	شرك البرية ٦٩٨
من المشركين ٢، ١٣٥، ٦٧ و ٦٧	وأنشركه في ٢٠ ٣٢		شرك ما خلق ١١٣ ٢
١٤ و ٧٩ و ١٣٧ و ٩٥، ٦	يشرك ٤٨ و ١١٦، ٤٠ ١٢	شرك	شرك غاسق ١١٣ ٣
١٩، ١٦١ و ٣ و ٤ و ١٠، ١٠	إن الشوك ٣١ ١٣		شرك الفجائن ١١٣ ٤
١٠٥، ١٢، ١٠٨، ١٦ و ١٢٠	من شوك ٣٤ ٢٢	أشرك آباؤنا ٧ ١٧٣	شرك حاسد ١١٣ ٥
٢١ ٣٠، ٨٧، ٢٨، ١٢٣	لهم شرك ٣٥، ٤٠، ٤٤ ٤	لئن أشركت ٣٩ ٦٥	شرك الواسوس ١١٤ ٤
تتكحوا المشركين ٢ ٢٢١	يكفرون بشركهم ٣٥ ١٤	أشركتم ٦ ٨١	أشرك أريد ٧٢ ١٠
عن المشركين ٦، ١٠٦، ١٥، ٩٤	شريك ٦، ١٦٣، ١٧، ١١١، ٢٥	بما أشركتمون ١٤ ٢٢	بشرك من ٥ ٢٢، ٧٢
فاقتلوا المشركين ٩ ٥	٢	ما أشركنا ١٤٨	بشرك ٣٨ ٥٥
قاتلوا المشركين ٩ ٣٦	فهم شركاء ٤ ١٢	الذين أشركوا ٢، ٩٦، ١٨٦، ٥	لشرك مآب ٣٨ ٥٥
والمشركين ٣٣، ٧٣، ٤٨، ٦، ٩٨	فيكم شركاء ٦ ٩٤	١٦، ٣٥ و ٨٦، ١٧٢٢	للناس الشرك ١١ ١٠
١ و ٦	لله شركاء ٦ ١٠٠	بما أشركوا ٣ ١٥١	منه الشرك ١٧، ٨٣، ٤١، ٤٩ و ٥١، ٢٠
على المشركين ٤٢ ١٣	فيه شركاء ٦، ١٣٩، ٣٩، ٢٩	للكين أشركوا ٦، ٢٢، ١٠، ٢٨	بالشرك ١٧، ٢١، ٣٥
للمشركين ٩ و ٧ و ١٧ و ١١٣، ٦٤١	له شركاء ٧ ١٩٠	ولو أشركوا ٦ ٨٨	شركاً ٢٤، ١١، ٩٩، ٨
كنا مشركين ٦ ٢٣	لله شركاء ١٣ و ١٦، ٣٣	ما أشركوا ٦ ١٠٧	كان شره مستطيراً ٧٦٦ ٧
غير مشركين ٢٢ ٣١	من شركاء ٣٠ ٢٨	شركهم في ١٧ ٦٤	من الأشركاء ٣٨ ٦٢
أكثرهم مشركين ٣٠ ٤٢	به شركاء ٣٤ ٢٧	لا أشرك ١٣، ٣٦، ١٨، ٢٨، ٧٢	نرمي بشرك ٧٧ ٢٢
به مشركين ٤٠ ٨٤	لهم شركاء ٤٢، ٢١، ٤١، ٤١	٢٠	
مشركه ٢، ٢٢١، ٢٤ ٣	ادعوا شركاءكم ٧، ١٩٥، ٢٨	لم أشرك ١٨ ٤٢	شركط
المشركات ٢، ٢٢١، ٣٣، ٧٣	٦٤	وأشرك به ٤٠ ٤٢	
٦٤٨	و شركاءكم ١٠ ٧١	تشرك ١٣، ٣١، ١٥ و ١٥	جاه أشركها ٤٧ ١٨
مشركون ٣٧، ٤٣، ٣٩	أرايتم شركاءكم ٣٥ ٤٠	تشرك ٢٩ ٨	
شري	أشركوا شركاءهم ١٦ ٨٦	تشركوا ٦، ٣٦، ١٥١، ٣٣	شرع
	شركاؤهم ٦، ٢٢، ١٠، ٢٨	تشركون ٦، ١٩ و ٤١ و ٦٤	شرع لكم ٤٢ ١٣
	هؤلاء شركاؤنا ١٦ ٨٦	٧٨ و ١١، ٥٤، ٤٠، ٧٣	شركاء شرعوا ٤٢ ٢١
	شركاؤهم ٦، ١٣٧، ١٠، ٢٨	تشرك ٣، ٦٤، ١٢، ٣٨، ٢٧٢	شرعاً ٧ ١٦٣

شروه بمن ٢٠ ١٢

يشرون الحياة ٧٤ ٤

يشري نفسه ٢٠ ٧٢

اشترى من ١١١ ٩

اشتره ٢١ ١٢٢، ١٠٢ ٢٢

اشترى ١٦٦ و ٨٦ و ٩٠ و

١٧٧٣، ١٧٧٣، ٩٩

لا تشتري ٩٥ ١٦، ٤٤ ٥، ٤١ ٢

لا تشتري ١٠ ٦٥

ليشتري ٧٩ ٢

يشرون ١٨٧ و ٧٧٣، ١٧٤ ٢

و ٤٤ ٤، ١٩٩ ٩

يشترى لهر ٦٣ ١

شُطَأُ

أخرج شطأه ٢٩ ٤٨

شاطيء الواد ٣٠ ٢٨

شَطْر

شطر ١٥٤ ٢ و ١٤٩ و ١٥٠

وجرمكم شطره ١٤٤ ٢ و

١٥٠

شَطَط

ولا شَطَط ٢٢ ٣٨

شططاً ٤٧٢، ١٤ ١٨

شَعِب

شعوباً و قبائل ١٣ ٤٩

ثلاث شُعب ٣٠ ٧٧

يا شعيب ٨٨ ٧، ٨٧ ١١ و ٩١

لهم شعب ١٧٧ ٢٦

أخاهم شعيباً ٨٥ ٧، ٨٤ ١١

٣٦ ٢٩

اتبعتم شعيباً ٩٠ ٧

كذبوا شعيباً ٩٢ ٧

نجبا شعيباً ٩٤ ١١

شَعْر

لو شعرون ١١٣ ٢٦

لا شعرون ١٥٤ ٢، ٥٥ ٣٩،

٢٤ ٩

وما يشعرون ٢٦٦، ٦٩ ٣، ٩٢

و ١٢٣، ٢١ ١٦، ٦٥ ٢٧

لا يشعرون ١٢ ٢، ٩٥ ٧،

١٥ و ١٠، ٢٦ ١٦، ٢٣، ٤٥

و ٥٦، ٢٦ ٢٦، ١٨ ٢٧، ٥٠

و ٢٨، ١١ و ٢٩، ٥٣ ٣٩،

٦٦ ٤٣

وما يشعركم ١٠ ٩ ٦

ولا يشعرون ١٩ ١٨

و أشعارها ٨٠ ١٦

ما علمناه الشعر ٦٩ ٣٦

شاعر ٥٢، ٣٠ ٦٩، ٤١

لشاعر ٣٦ ٣٧

الشعراء يتبعهم ٢٢٤ ٢٦

رب الشعرى ٤٩ ٥٣

شاعر الله ١٥٨ ٢، ٢٢ ٢٢٢

و ٣٦

المشعر الحرام ١٩٨ ٢

شَعَلَ

اشتعل الرأس ٤١ ٩

شَغَف

شغفياً حباً ٣٠ ١٢

شَغَلَ

شغلنا أموالنا ١١ ٤٨

في شغل ٥٥ ٣٦

شَفَعَ

يشفع ٨٥ ٤، ٢٥٥ ٢

يفشعوا لنا ٥٣ ٧

ولا يشفعون ٢٨ ٢١

من شافعين ١٠٠ ٢٦

ولا شفع ٥١ ٦ و ٤٣٢، ٧٠

١٨ ٤٠

من شفع ٣١ ٠

شفعاء ٤٣٣٩، ١٣٣٠، ٥٣٧

معكم شفعاءكم ٩٤ ٦

هؤلاء شفعاؤنا ١٨ ١٠

منها شفاعة ٤٨ ٢

تنفعنا شفاعة ١٢٣ ٢

ولا شفاعة ٢٥٤ ٢

يشفع شفاعة ٨٥ ٤

شفاعة الشافعين ٤٨ ٧٤

يملكون الشفاعة ٨٧ ١٩

تنفع الشفاعة ١٠٩ ٢٠، ٢٣ ٣٤

له الشفاعة ٤٤ ٣٩

من دونه الشفاعة ٨٦ ٤٣

شفاعتهم ٢٦ ٥٣، ٢٣ ٣٦

و الشفع والوتر ٣٨ ٩

شَفَقَ

الأنظفم ١٣ ٥٨

و أنشف منها ٧٢ ٣٣

خشبة مشفقون ٢٨ ٢١

من الساعة مشفقون ٤٩ ٢١

رهبهم مشفقون ٢٧ ٧٠، ٥٧ ٢٣

مشفقون منها ١٨ ٤٢

مشفقين ٥٢، ٢٢ ٤٢، ٤٩ ١٨

٢٦

أقسم بالشفق ١٦ ٨٤

شَفَو

لساناً و نفسين ٩٩ ٠

شَفَى

شَفَ صدر ١٤ ٩

فهو شَفَى ٨٠ ٢٦

و شفاء ٤٤ ٤١، ٥٧ ١٠

شفاء ٨٢ ١٧، ٦٩ ١٦

على شفا ١٠٩ ٩، ١٠٣ ٣

شَقَقَ

شققنا الأرض ٢٦ ٨٠

أشَقَّ عليك ٢٧ ٢٨

شاقوا الله ٥٩، ١٣ ٨

شاقوا الرسول ٣٢ ٤٧

كنتم تُشاقون ٢٧ ١٦

يُشاق ٤ ٥٩

ومن يُشاق ١٣٨، ١١٥ ٤

تَشَقَّق ٤٤ ٥٠، ٢٥ ٢٥

يَشَقَّق فيخرج ٧٤ ٢

انشق القمر ١٥ ٤

انشقت ١٨٤، ١٦ ٦٩، ٢٧ ٥٥

تنشق الأرض ٩٠ ١٩

الأرض شقا ٢٦ ٨٠

بَشَقَّ الأنفس ٧ ١٦

عليهم الشَّقَّة ٤٢ ٩

الآخرة أشق ٣٤ ١٣

في شقاق ٢ ١٣٧ و ٢٢، ١٧ ٦

٥٢ ٤١، ٥٣

خفتم شقاق ٣٥ ٤

عزة و شقاق ٢٣ ٨

يجرمكم شقاق ٨٩ ١١

شَقَى

الذين شقوا ١٠ ٦ ١١

القرآن لتشقى ٢٢ ٠

من الجنة تشقى ١١٧ ٢٠

ولا تشقى ١٢٣ ٢٠

فمنهم شقى ١٠ ٥ ١١

شقى ٤٨ و ٣٢ و ٤١٩

الأنشقى ١١٨٧، ١١ ٩٢

ابنت أشقاها ١٢ ٩١

عليها شقوتنا ١٠ ٦ ٢٣

شَكَرَ

من شكر ٣٥ ٥٤، ٤٠ ٢٧

شهاداً رصداً ٩٧٢	١٦، ٣٣، ١٤، ٢، ١٣، ٤، ١٢	عبداً شكوراً ٣١٧	شكروتم ١٤٧، ٧١٤
شديداً وشهداً ٨٧٢	١٢، ٢١، ٣٣، ١٨، ٢٢، ٢٩، ٦١	مشكوراً ١٩، ١٧، ٢٢، ٧٦	اشكرو ٢٧، ١٩، ٤٦، ١٥
شهد	٣٧، ٥٥، ٥٥، ٩٧٥	شكس	أشكرو ٢٧، ٤٠
فمن شهد ٢ ١٨٥	الشمس ضياء ٥١٠	شركاء مشاكسون ٣٩، ٢٩	إن تشكروا ٧٣٩
شهد الله ١٨٣	لدلوك الشمس ١٧، ٧٨	شكك	لعلكم تشكرون ٥٢٢، ٥٦، و
شهد شاهد ١٢، ٢٦، ٤٦، ١٠	تري الشمس ١٨، ١٧	شكك	١٨٥، ٣، ١٢٣، ٦٥، و ٨٨٩
شهد عليهم ٢٠، ٤١	مغرب الشمس ١٨، ٨٦	شكك	٣٦، ١٦، ١٤، و ٧٨، ٢٢، ٣٦
من شهد بالحق ٤٣، ٨٦	مطلع الشمس ١٨، ٩٠	شكك	٧٣٢٨، ٤٦٣٠، ١٢٣٥، ٤٥
لم شهدتم علينا ٤١، ٢١	طلوع الشمس ٢٠، ١٣، ٥٠	شكك	١٢
وشهدوا ٣٧٧، ١٣٠، ٦٨٦، ٣	٣٩	شكك	ما تشكرون ١٠٧، ٢٣، ٧٨، ٣٢
فإن شهدوا ٤، ١٥، ٦، ١٥٠	جعلنا الشمس ٢٥، ٤٥	شكك	٩، ٦٧، ٣٢
أشهدوا خلقهم ٤٣، ١٩	الشمس تجري ٣٦، ٣٨	شكك	فلولا تشكرون ٥٦، ٧٠
شهدنا ٦، ١٣٠، ٧، ١٢، ١٢	لا الشمس ٣٦، ٤٠	شكك	يشكرو ٢٧، ٤٠، ١٢٣١
٨١	الشمس سراجاً ١٦، ٧١	شكك	لا يشكرون ٢، ٢٤٣، ١٠، ٦٠
لا أشهد ٦، ١٩	الشمس كورت ١٨١	شكك	٣٨١٢، ٢٧، ٧٣، ٦١٤٠
فلا تشهد ٦، ١٥٠	والشمس وضحاها ١٩١	شكك	لقوم يشكرون ٥٨٧
تشهد أربع ٢٤، ٨٢	بالشمس ٢٥٨، ٢٥	شكك	لعلهم يشكرون ١٤، ٣٧
تشهد عليهم ٢٤، ٢٤	للشمس ٢٧، ٢٤، ٤١، ٣٧	شكك	أفلا يشكرون ٣٦، ٣٥، ٧٣
تشهد أرجلهم ٣٦، ٦٥	لا يرون فيها شمساً ٧٦، ١٣	شكك	أن الشك ١٢٣١، ١٤
و أنتم تشهدون ٢، ٣٨٤، ٧٠	شمل	شكك	واشكروا ١٥٢٢
أبينكم تشهدون ٦، ١٩	أما اشتملت ١٤٣٦، ١٤٤	شكك	واشكروا ١٦، ١١٤
حتى تشهدون ٢٧، ٣٢	ذات الشمال ١٨، ١٧، ١٨	شكك	واشكروا ٢٩، ١٧٢٩، ١٥٣٤
تشهدك ٦٣، ١	عن الشمال ٥٠، ١٧، ٣٧٧	شكك	داود شكراً ١٢٣٤
الله يشهد ٩، ١٦٦، ١٠٧، ٥٩	أصحاب الشمال ٥٦، ٤١	شكك	شكراً ٢٥، ٦٢، ٩٧٦
١٦٣، ١١	يعين وشمال ٣٤، ١٥	شكك	شاكر عليهم ١٥٨٢
أن يشهد عليكم ٤١، ٢٢	كتابه يشعاه ٦٩، ٢٥	شكك	شاكر ٤، ١٤٧، ١٦، ١٢١، ٧٦
وليشهد عذابهما ٢٤، ٢	اليمن والشمال ١٦، ٤٨	شكك	٣
يشهده المقربون ٨٣، ٢١	وعن شمالهم ١٧٧	شكك	أنتم شاكرون ٢١، ٨٠
يشهدون ٤، ١٦٦، ٦، ١٥٠، ٢١	شناً	شكك	الشاكسين ١٤٤٣، ١٤٥، ٦
٧٢، ٢٥، ٦١	لا يجر منكم شأن ٢٥، ٨	شكك	٦٣، ١٤٤٧، ١٨٩، ١٠، ٢٢١٠
واشهد بأننا ٢٣، ٥٢٣، ١١١	إن شالك ١٠٨، ٣١	شكك	٦٦٣٩
اشهدوا ١١، ٤٤٣، ٥٤	شهاب	شكك	بالشاكسين ٥٣٦
فاشهدوا وأنا معكم ١٣، ٨١	فأنتمة شهاب ١٥، ١٨، ٣٧، ١٠	شكك	شاكرين ١٧٧
ما أشهدتهم ١٨، ٥١	بشهاب ٢٧، ٧٢٧	شكك	صبار شكور ١٤، ٥١، ٣١، ٣١
وأشهدهم على ٢٧، ١٧٢	شهاب	شكك	١٩٣٤، ٢٣
إني أشهد الله ١١، ٥٤	شهاب	شكك	غفور شكور ٣٥، ٣٠، ٣٤، ٤٢
يشهد الله ٤٢، ٢٠	شهاب	شكك	٢٣
	شهاب	شكك	شكور حليم ٦٤، ١٧
	شهاب	شكك	من عبادي الشكور ٤، ١٣٣

شوط

عليكم شواط ٣٥ ٥٥

شوك

ذات النوك ٧٨

شوي

بشوي الوجه ٢٩ ١٨

نزاعة للشوي ١٦ ٧٠

شيب

الرأس شيباً ١٩ ٤

الولدان شيباً ١٧ ٧٣

ضعفاً وشيبة ٥٤ ٣٠

شيخ

أبونا شيخ ٢٨ ٢٢

شيخاً ١١ ١٢ ٧٨

لنكونوا شيوخاً ٤٠ ٦٧

شيد

قصر شيد ٢٢ ٤٥

بروج شيداً ٤ ٧٨

شيع

تشييع الفاحشة ٢٤ ١٩

من كل شيعة ١٩ ٦٩

من شيعة ٢٨ ١٥ ٣٧ ٨٣

شييع الأولين ١٥ ١٠

شيعة ٦ ٦٥ و ١٥٩ ٢٨ ٤ ٣٠

٣٢

أهلكنا أشياعكم ٥٤ ٥١

فعل بأشياعيم ٣٤ ٥٤

شهر رمضان ٢ ١٨٥

شهر ورواحا شهر ٣٤ ١٢

ألف شهر ٩٧ ٣

منكم الشهر ٢ ١٨٥

الشهر الحرام ٢ ٩٧

الشهر الحرام بالشهر ٢ ١٩٤

شهر ٩ ٤٦ ٣٦ ١٥

فصيام شهرين ٤ ٥٨ ٩٢ ٤

عدة الشهور ٩ ٣٦

أشهر معلومات ٢ ١٩٧

أربعة أشهر ٢ ٢٢٦ و ٢٣٤ ٩

٢

ثلاثة أشهر ٤ ٦٥

الأشهر الحرام ٩ ٥

شقيق

زفير وشقيق ١١ ١٠٦

لها شقيقاً ٦٧ ٧

شهي

انتهت أنفسهم ٢١ ١٠٢

تنهيت أنفسكم ٤١ ٣١

تنهيت الأتس ٤٣ ٧١

ما يشتهون ١٦ ٥٧ ٣٤ ٥٤

مما يشتهون ٢٢ ٥٦ ٢٢ ٢١

٤٣ ٧٧

الرجال شهوة ١٧ ٢٧ ٥٥

الشهوات ٣ ١٤ ٤ ٢٧ ١٩ ٥٩

شوب

لشوباً من حميم ٣٧ ٦٧

شور

فاشارت إليه ١٩ ٢٩

شاروهم في الأمر ٣ ١٥٩

أمرهم شوري ٢ ٢٨

منهما و تشاور ٢ ٢٣٣

كنتم شهداء ٢ ١٣٣ ٦ ١٤٤

نكونوا شهداء ٢ ١٤٣ ٢٢ ٧٨

و أنتم شهداء ٣ ٩٩

منكم شهداء ٣ ١٤٠

شهداء لله ٤ ١٣٥

له شهداء ٥ ٨٥

عليه شهداء ٥ ٤٤

بأربعة شهداء ٤ ١٣

لهم شهداء ٤ ٦٢

ولا ياب الشهداء ٢ ٢٨٢

من الشهداء ٢ ٢٨٢

و الشهداء ٦٩ ٣٩ ٥٧ ١٩

بالشهداء ٤ ١٣

شهداءكم ٢ ١٣ ٦ ١٥٠

كنتم شهداء ٢ ١٤٠

شهادة بينكم ٥ ١٠٦

شهادة الله ٥ ١٠٦

أكبر شهادة ٦ ١٩

لهم شهادة ٤ ٢٤

فشهادة أحدهم ٤ ٦٢

نكنتموا الشهادة ٢ ٢٨٢

الغيب والشهادة ٦ ٩٧ ٩٤ و

١٠٥ ١٣ ٩ ٢٣ ٢٣ ٦٣٢

٣٩ ٤٦ ٥٩ ٢٢ ٦٢ ٨ ٦٤

١٨

أقيموا الشهادة ٢ ٦٥

للشهادة ٢ ٢٨٢

بالشهادة ٥ ١٠٨

لشهادتنا أحق من شهادتهما ٥

١٠٧

سكتب شهادتهم ٤٣ ١٩

أربع شهادات ٤ ٦٢ ٨ و

بشهادتهم قانون ٧٠ ٣٣

شهاد يوم ١٩ ٣٧

مشهود ١١ ١٠٣ ٣٨٥

كان مشهوداً ١٧ ٧٨

شهر

أشهدوا ٢ ٢٨٢ ٢ ٦٥

فأشهدوا عليهم ٤ ٦

واستشهدوا شهيدين ٢ ٢٨٢

فاستشهدوا عليهن ٤ ١٥

يتلوه شاهد ١١ ١٧

شهد شاهد ١٢ ٤٦ ١٠

شاهد و مشهود ٥ ٣٨٥

شاهداً و مبشراً ٣٣ ٤٨ ٨

رسولاً شاهد ١٥ ٧٣

و هم شاهدون ٣٧ ١٥٠

مع الشاهدين ٣٣ ٥٠ ٨٢

من الشاهدين ٣ ٨١ ١١٣

٤٤ ٢٨ ٥٦ ٢١

شاهدين ٩ ١٧ ٢١ ٧٨

بالمؤمنين شهود ٥ ٧٨٥

شهوداً ١٠ ١٠ ١٣ ٧٤

الأشهاد ١١ ١٨ ٤٠ ٥١

ولا شهد ٢ ٢٨٢

الله شهد ٣ ٩٨ ١٩ ٤٦ ١٠

شيء شهد ٥ ١١٧ ٢٢ ١٧

٤١ ٤٧ ٤١ ٥٣ ٦٥ ٩٨٥

من شهد ٤١ ٤٧

وشهد ٥٠ ٢١

وهو شهد ٥٠ ٣٧

بشهود ٤١ ٤١

لشهود ١٠٠ ٧١

عليكم شهوداً ٢ ١٤٢

شيء شهد ٤ ٣٣ ٣٣ ٥٥

هؤلاء شهد ٤ ٤١

معهم شهد ٤ ٧٢

بالله شهد ٤ ٧٩ و ١٦٦ ١٠

٢٩ ١٣ ٤٣ ١٦ ١٦ ٢٨ ٤٨

عليهم شهد ٤ ١٠٩ ٥ ١١٧

أمة شهد ١٦ ٨٤ و ٨٩ ٢٨

٧٥

بك شهد ١٦ ٨٩

شهداً عليكم ٢٢ ٧٨

بينكم شهد ٢٩ ٥٢

به شهد ٤ ٨٤

واستشهدوا شهيدين ٢ ٢٨٢

باب الصاد

صبا

الصائبون والنصارى ٦٩٥
الصائنين ١٧٢٢، ٦٢٢

صبيب

فُتِّبَ عَلَيْهِم ١٣٨٩
صَبَّبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ٢٥٨٠
صَبَّوْهُ فَوْقَ ٤٨٤٤
يُصَبُّ مِنْ فَوْقَ ١٩٢٢

صبيح

صَبَّحَهُمْ بِكَرَّةٍ ٢٨٥٤
فَاصْبِحْ ٣٠٥ و ٤٢١٨، ٤٥
١٨٢٨، ٨٢
وَأَصْبَحَ ١٠٢٨ و ٨٢
أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ ٣٠٦٧
فَاصْبَحْ كَالصَّيْرِمْ ٢٠٦٨
فَاصْبَحْ ١٠٣٣، ٢٣٤١
أَصْبَحُوا بِهَا ١٠٢٥
فَاصْبَحُوا خَاسِرِينَ ٥٣٥
فَاصْبَحُوا فِي ٧٨٧ و ٩١، ١١
٦٧ و ٩٤، ٣٧٢٩
فَاصْبَحُوا تَادِمِينَ ١٥٧٢٦
فَاصْبَحُوا لَا يَرَى ٢٥٤٦
فَاصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ١٤٦١
فَتَصْبَحْ ٤٠١٨، ٦٣٢٢
فَتَصْبَحُوا عَلَى ٦٤٩
حِينَ تَصْبَحُونَ ١٧٣٠
أَوْ يَصْبَحُ مَاؤُهَا ٤١١٨
لَيُصْبَحَنَّ تَادِمِينَ ٤٠٢٣
فَيُصْبَحُوا عَلَى ٥٢٥
الصَّبْحُ ١١ ٨١، ٣٤٧٤، ٨١
١٨
فَالْمَغِيرَاتُ صَبْحًا ٣١٠٠

فَاصْبِحْ ١٧٧٣٧

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ ٩٦٦

مُصْبِحِينَ ٦٦١٥ و ٨٢، ٣٧

٢١ و ١٧٦٨، ١٣٧

فِيهَا مَصْبَاحُ الْمَصْبَاحِ ٣٥٢٤

بِمَصْبَاحٍ ٥٦٧١٢٤١

صبير

صَبِرَ ٤٣٤٢، ٢٥٤٦
صَبِرَ تَمَ ٤٢١٦، ١٢٦١٦
صَبِرْنَا ٢١١٤، ٤٢٢٥
بِمَا صَبِرُوا ١٣٧٧، ١١١٢٣
١٢٧٦، ٥٤٢٨، ٧٥٢٥
الَّذِينَ صَبَرُوا ١١١١، ٢٢١٣
٤٢١٦ و ٩٦، ٥٩٢٩، ٣٥٤١
صَبَرُوا ١١٠١٦، ٢٤٣٢، ٤٩
٥
فَصَبِرُوا عَلَى ٣٤٦
كَيْفَ تَصْبِرَ ٦٨١٨
إِنْ تَصْبِرُوا ١٢٠٣ و ١٢٥
٢٥٤، ١٨٦
فَاصْبِرْ أَوْ لَا تَصْبِرْ ١٦٥٢
أَتَصْبِرُونَ ٢٠٢٥
لَنْ تَصْبِرَ ٦١٢
وَلَتَصْبِرَنَّ عَلَى ١٢١٤
مَنْ يَتَّقْ وَيَصْبِرْ ٩٠١٢
فَإِنْ يَصْبِرُوا ٢٤٤١
وَأَصْبِرْ حَتَّى ١٠٩١٠
وَأَصْبِرْ فَإِنْ ١١٥١١
وَأَصْبِرْ وَمَا صَبَرَ ١٢٧١٦
وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ ٢٨١٨
وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ ٤٨٥٢
وَأَصْبِرْ عَلَى ١٧٣١، ١٧٣٨
١٠٧٣
هَذَا فَاصْبِرْ ٤٩١١
فَاصْبِرْ عَلَى ١٣٠٢، ٣٩٥٠
فَاصْبِرْ إِنْ ٦٠٣٠، ٥٥٤٠
٧٧
فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ ٣٥٤٦

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ ٤٨٦٨، ٢٤٧٦

فَاصْبِرْ صَبْرًا ٥٧٠

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ٧٧٤

وَأَصْبِرُوا ١٢٨٧، ٤٦٨، ٦٣٨

فَاصْبِرُوا ٨٧٧١، ١٦٥٢

أَصْبِرُوا وَاصْبِرُوا ٢٠٣

فَمَا أَصْبَرَهُمْ ١٧٥٢

أَصْبِرُوا ١٩٦٥، ١٣٢٠، ٥٤

٢٧

فَصَبِرْ جَمِيلٌ ١٨١٢ و ٨٢

بِالصَّبْرِ ٤٥٢ و ١٥٣، ١٧٩٠

٣١٠٣

صَبْرًا ٢٠٢ و ١٢٦٧، ٦٧١٨

و ٧٢ و ٧٥ و ٧٨ و ٨٢، ٥٧٠

وَمَا صَبَرَكَ ١٢٧١٦

صَابِرًا ٦٩١٨، ٤٤٣٨

عَشْرُونَ صَابِرُونَ ٦٥٨

الضَّائِرُونَ ٨٠٢٨، ١٠٣٩

مَعَ الضَّائِرِينَ ١٥٣٢ و ٢٤٩

٦٦ و ٤٦٨

بِشْرِ الضَّائِرِينَ ١٥٥٢

وَالضَّائِرِينَ ١٧٧٢، ٣٥٢٢

٣١٤٧، ٣٥٣٣

الضَّائِرِينَ وَالضَّادِّينَ ١٧٣

يَعْلَمُ الضَّائِرِينَ ١٤٢٣

يُحِبُّ الضَّائِرِينَ ١٤٦٣

مِنَ الضَّائِرِينَ ١٠٢٣٧، ٨٥٢١

لِلضَّائِرِينَ ١٢٦١٦

مِنَ ضَائِرَةِ ٦٦٨

الضَّائِرِينَ وَالضَّائِرَاتِ ٣٥٣٣

صَبْرًا وَشُكْرًا ٥١٤، ٣١٣١

٢٣٤٢، ١٩٣٤

صبيح

أَصْبَحَهُمْ ١٩٢، ٧٧١

صبيغ

وَصَبِغَ لِلْأَكْلَيْنِ ٢٠٢٣

صِبْغَةُ ١٣٨٢

صبو

أَصْبَغَ إِلَيْنِ ٣٣١٢

صَبْغًا ١٢١٩ و ٢٩

صحب

فَلَا تَصَاحِبْنِي ٧٦١٨

وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا ١٥٣١

هَمُّ مَنْ يَصْغُبُونَ ٤٣٢١

وَالصَّاحِبُ بِالْجَنِّ ٣٦٤

كَصَاحِبِ الْحَوْتِ ٤٨٦٨

صَاحِبُكُمْ ٢٥٣، ٢٢٨١

يَصَاحِبُكُمْ ٤٦٣٤

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ ٣٧١٨

لصَاحِبِهِ ٤٠٩، ٣٤١٨

فَادَا صَاحِبُهُمْ ٢٩٥٤

مَا بِصَاحِبِهِمْ ١٨٤٧

يَا صَاحِبِي الْجَنِّ ٣٩١٢ و ٤١

صَاحِبَةُ ١٠١٦، ٣٧٢

وَصَاحِبَتُهُ ١٢٧٠، ٣٦٨٠

أَصْحَابُ النَّارِ ٣٩٢ و ٨١

٢١٧، ٢٥٧ و ٣٧٥، ١١٦٣

٢٩٥، ٣٦٧ و ٤٤ و ٤٧

٤٠، ٢٧١٠، ٥١٣، ٨٣٩

٤٣ و ٥٩، ٢٠٥٩، ٦٤

١٠، ٣١٧٤

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ٨٢٢ و ٤٢٧

٤٤ و ٤٦ و ٥٠، ١١، ٦٦١٠

٢٣، ٢٤٢٥، ٥٥٣٦، ١٤٤٦

١٦، ٢٠٥٩، ١٧٦٨

أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ١١٩٢، ٥

١٠ و ٨٦، ١١٣٩، ٥١٢٢

١٩٥٧

أَصْحَابُ السَّبْتِ ٤٧٤

لَهُ أَصْحَابُ ٧١٦

أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ ٤٨٧

أَصْحَابُ مَدِينِ ٧٠٩، ٤٤٢٢

أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ ١٥، ٧٨، ٢٦

يُضَدُّ النَّاسَ ٦٩٩	يُضَدُّ الزُّعَامَ ٢٨ ٢٣	صَدَقَ
بِالْكَفْرِ صَدْرًا ١٦ ١٠٦	صَدْرَكَ ١١، ١٢، ١٥، ٩٧	صَدَّقَ اللَّهُ ٣ ٣٣، ٩٥ ٤٨٢٢
١٩٤	صَدْرَهُ ٦٥، ١٢٥، ٣٩، ٢٢	٢٧
صَدْرِي ٢٠ ٢٦، ٢٥، ١٣	بَذَاتِ الصُّدُورِ ٣ ١١٩ و ١٥٤،	صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ٣٦ ٥٢
٥ ٨، ٧، ٤٣، ١١، ٣١، ٢٣	٣٥ ٣٩، ٢٧، ٤٢، ٢٤، ٥٧	فَصَدَّقْتُ وَهُوَ ١٢ ٢٦
٦، ٤٦٤، ٦٧، ١٣	فِي الصُّدُورِ ١٠ ٢٢، ٢٤، ٤٦	أَصَدَّقْتُ أُمَّ كَتَّ ٢٧ ٢٧
١٠٠ ١٠	تَخْفِي الصُّدُورَ ٤٠ ١٩	أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنِي ١١٣
٩ ١٤	يُثَبِّتُ صُدُورَهُ ٩ ١٤	صَدَّقْتُمُ اللَّهَ ١٥٢ ١٥٢
٢٩ ١٠	صُدُورَ الْعَالَمِينَ ٢٩ ١٠	صَدَّقْنَا وَعْدَهُ ٣٩ ٧٤
٢٩ ٤٩	صُدُورَ الَّذِينَ ٢٩ ٤٩	صَدَّقْتَاهُمُ الْوَعْدَ ٢١ ٩
١١٤ ٥	صُدُورَ النَّاسِ ١١٤ ٥	الَّذِينَ صَدَّقُوا ٢ ٩١، ٤٣
٣ ٢٩، ١٥٤، ١٧	صُدُورَكُمْ ٣ ٢٩ و ١٥٤، ١٧	٣ ٢٩
٥١، ٤٠، ٨٠	تَخْفِي صُدُورَهُمْ ٣ ١١٨	رَجَالُ صَدُقُوا ٣٣ ٢٣
٩٠ ٤	حَصَرْتُ صُدُورَهُمْ ٤ ٩٠	فَلَوْ صَدُقُوا ١٧ ٢١
٤٠ ٥٦، ٩٠، ١٣	فِي صُدُورِهِمْ ٤٣ ١٥، ٤٧	صَدَّقَ عَلَيْهِمْ ٣٤ ٢٠
١١ ٥	يُثَبِّتُونَ صُدُورَهُمْ ١١ ٥	وَصَدَّقَ ٣٧، ٣٩، ٩٢، ٢٣
٢٨، ١٧٤، ٢٧	تَكُنْ صُدُورَهُمْ ٢٧ ٢٨، ١٧٤	٦
٦٩		فَلَا صَدَّقَ ٧٥ ٣١
صَدَعَ		صَدَّقْتُ الرُّبَا ٣٧ ١٠٥
١٥ ٩٤	فَاصْدَعْ بِمَا ١٥ ٩٤	صَدَّقْتُ بِكَلِمَاتِ ٦٦ ١٢
٣٠ ٤٣	يَوْمَئِذٍ يُضَدُّونَ ٣٠ ٤٣	فَلَوْلَا تُضَدُّونَ ٥٦ ٥٧
١٩ ٥٦	لَا يُضَدُّونَ عَنْهَا ١٩ ٥٦	رَدًّا يُضَدُّنِي ٢٨ ٣٤
٥٩ ٢١	خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا ٥٩ ٢١	يُضَدُّونَ يَوْمَ ٧٠ ٢٦
٨٦ ١٢	ذَاتِ الضُّدِّ ٨٦ ١٢	فَمَنْ تَضَدَّى ٥ ٤٥
صَدَفَ		فَاصْدُقْ وَ أَكُنْ ٦٣ ١٠
١٥٧ ١٥٧	صَدَفَ عَنْهَا ١٥٧ ١٥٧	وَأَنْ تَصَدَّقُوا ٢ ٢٨٠
٤٦ ١٥٧	يُضَدُّونَ ٤٦ ١٥٧	لَتَضَدَّقَنَّ ٩ ٧٥
١٨ ٩٦	بَيْنَ التَّضَدِّقَيْنِ ١٨ ٩٦	أَنْ يُضَدَّقُوا ٤ ٩٢
		تَضَدَّقَ عَلَيْنَا ١٢ ٨٨
		قَوْمَ صَدَقَ ١٠ ٢
		مُتْرًا صَدَقَ ١٠ ٩٣
		مَدَخَلَ صَدَقَ ١٧ ٨٠
		مَخْرَجَ صَدَقَ ١٧ ٨٠
		لِسَانِ صَدَقَ ١٩ ٢٦، ٨٤
		مَقْعَدَ صَدَقَ ٥٤ ٥٥
		وَعَدَ الصَّدَقَ ٤٦ ١٦
		بِالصَّدَقِ ٣٩ ٣٢
		صَدَقًا وَعَدَلًا ٦١ ١١٥

صَخْرَ	
جَابُوا الصَّخْرَ ٨٩ ٩	
إِلَى الصَّخْرَةِ ١٨ ٦٣	
فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ ٣١ ١٦	
صَدَّ	
وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ ٤ ٥٥	
بِمَا صَدَّدْتُمُ ١٦ ٩٤	
أَنْحَنُ صَدَّدْنَاكُمْ ٣٤ ٢٢	
وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ ٢٧ ٤٣	
فَصَدَّهْمُ عَنْ ٢٧ ٢٩، ٢٤	
وَصَدَّوْا عَنْ ٤ ١٦، ١٧، ٨٨	
١٤٧، ٣٢، ٣٤	
فَصَدَّوْا عَنْ ٩، ٩، ٥٨، ١٦، ٢٣	
صَدَّدَكُمْ عَنْ ٥ ٤٨، ٢٥	
تَضَدُّونَ عَنْ ٣ ٧٩، ٨٦	
أَنْ تَصَدَّدُوا عَمَّا ١٤ ١٠	
يُضَدِّكُمُ ٩١، ٣٤، ٤٣	
فَلَا يُضَدِّكُ ٢٠ ١٦	
وَلَا يُضَدِّكُ ٢٨ ٨٧	
وَلَا يُضَدِّكُمُ ٤٣ ٦٢	
يُضَدُّوْا عَنْ ٨ ٣٦	
يُضَدُّونَ عَنْكَ ٤ ٦١	
يُضَدُّونَ عَنْ ٧ ٨، ٤٥، ٣٤ و	
٤٧، ٩، ٣٤، ١١، ١٩، ١٤، ٣	
٢٥ ٢٢	
يُضَدُّونَ وَمِنْهُمْ ٦٣ ٥	
مَنْ يَضَدُّونَ ٤٣ ٥٧	
لِيُضَدُّوْهُمْ عَنْ ٤٣ ٢٧	
وَصَدَّ عَنْ ٤٠ ٢٧	
وَصَدَّوْا عَنْ ١٣ ٢٣	
وَصَدَّ عَنْ ٢ ٢١٧	
وَيُضَدُّهُمْ عَنْ ٤ ١٦٠	
عَنْكَ صَدَّوْا ١٥ ٦١	
مَاءَ صَدِيدٍ ١٤ ١٦	
صَدَرَ	

١٤ ٥٠، ١٣ ٣٨، ١٧٦	
أَصْحَابُ الْحِجْرِ ١٥ ٨٠	
أَصْحَابُ الْكَهْفِ ١٨ ٩	
أَصْحَابُ الصَّرَاطِ ٢٠ ١٣٥	
أَصْحَابُ الرِّسِّ ٢٥ ٢٨، ٥٠	
١٢	
أَصْحَابُ مُوسَى ٢٦ ٦١	
أَصْحَابُ السَّفِينَةِ ٢٩ ١٥	
أَصْحَابُ السَّمِيرِ ٦٠ ٦٧، ٦٣	
أَصْحَابُ الْقَرْيَةِ ٣٦ ١٣	
أَصْحَابُ الْمَشَاةِ مَا أَصْحَابُ	
٩ ٥٦	
أَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ	
٢٧	
أَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ	
٤١	
أَصْحَابُ الْيَمِينِ ٥٦ ٩٠ و ٩١،	
٣٩ ٧٤	
أَصْحَابُ الْقُبُورِ ٦٠ ١٣	
أَصْحَابُ الْأَخْدُودِ ٨٥ ٤	
أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ٩٠ ١٨	
أَصْحَابُ الْمَشَاةِ ٩٠ ١٩	
بِأَصْحَابِ الْغَيْلِ ١٠٥ ١	
فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ	
٨ ٥٦	
لَأَصْحَابُ ٥٦ ٦٧، ٢٨ ١١	
ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ ٥١ ٥٩	
صَحَفَ	
بِصَحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ ٤٣ ٧١	
صُخِّفَ ٥٣ ٨٠، ١٢ ٨٧، ١٣	
١٩	
الصُّخُفُ ٢٠ ١٢٣، ٨١ ١٠،	
١٨ ٨٧	
صُخِّفًا ٧٤ ٢٩٨، ٥٢٧	
صَخِخَ	
وَجَاءَتْ الصَّخَاةُ ٨٠ ٢٣	

صراطاً سورياً ٤٣١٩
صراطك المستقيم ١٦٧
صراطي مستقيماً ١٥٣٦
صرع
فيها صرعى ٧٦٩
صرف
صرف الله ١٢٧٩
فصرف عنه ٣٤١٢
صرفكم عنهم ١٥٢٣
صرفك إليك ٢٩٤٦
سأصرف عن ١٤٦٧
وإلا تصرف ٢٣١٢
كذلك لتصرف ٢٤١٢
و يصرف عن ٤٣٢٤
ربنا اصرف ٦٥٢٥
صرفت أبصارهم ٤٧٧
فاني تصرفون ٦٣٩، ٣٢١٠
من يصرف ١٦٦
أتى تصرفون ٦٩٤٠
ولقد صرفنا ٤١١٧ و ٨٩ و ١٨
٥٤
صرفناه ١١٢٢٠
صرفنا الآيات ٢٧٤٦
ولقد صرفناه ٥٠٢٥
نصرف الآيات ٤٦٦ و ٦٥ و
١٠٥، ٨٧
ثم انصرفوا ١٢٧٩
تستطيعون صرفاً ١٩٢٥
تصرف الرياح ١٦٤٢، ٥٤٥
مصرفنا عنهم ٨١١
عنها فصرفاً ٥٣١٨
صرم
ليصرونها مصحين ١٧٦٨
كتم صارمين ٢٢٦٨
فأصبحت كالصريم ٢٠٦٨

صرر
أصروا واستكبروا ٧٧١
يصر مستكراً ٨٤٥
ولم يصروا ١٣٥٣
كانوا يصرون ٤٦٥٦
فيها صر ١١٧٣
في صرة ٢٩٥١
صرصر
يربح صرصر ٦٦٩
ربحاً صر صراً ١٦٤١، ١٩٥٤
صراط
الصراط المستقيم ٦١، ٣٧
١١٨
الصراط السوي ١٣٥٢٠
عن الصراط ٧٤٢٣
فاستبقوا الصراط ٦٦٣٦
سواء الصراط ٢٢٣٨
صراط الذين ٧١
صراط مستقيم ١٤٢٢ و ٢١٣،
٥١٣ و ١٠١، ١٦٥، ٣٩٦ و
٨٧ و ١٦١، ٢٥١٠، ٥٦١١،
١٦
٧٦ و ١٢١، ٣٦١٩، ٥٤٢٢،
٧٣٢٣، ٤٦٢٤، ٤٣٦ و ٦١،
٥٢٤٣، ٤٣٦١ و ٦٤،
٢٢٦٧
صراط ربك ١٢٦٦
بكل صراط ٨٦٧
صراط العزيز ١١٤، ٦٣٤
صراط علي ٤١١٥
صراط الحميد ٢٤٢٢
صراط الجحيم ٢٣٣٧
صراط الله ٥٢٤٢
صراطاً مستقيماً ٦٨٤ و ١٧٥،
٢٤٨ و ٢٠

ولا صديق ١٠١٢٦
أو صديقتكم ٦١٢٤
أيها الصديق ٤٦١٢
صديقاً ٤١١٩ و ٥٦
هم الصديقون ١٩٥٧
النبيين والصديقين ٦٩٤
و أمه صديقة ٧٥٥
ولكن تصديق ٣٧١٠، ١٢،
١١١
فصديق لما ٨٩٢ و ١٠١، ٣
٨١
مصديق الذي ٩٢٦
مصديق لساناً ١٢٤٦
مصديقاً لما ٤١٢ و ٩١ و ٩٧،
٣٣ و ٥٠، ٤٧٤، ٤٦٥ و ٤٨،
٣١٣٥، ٤٦، ٣٠
مصديقاً بكلمة ٣٩٣
الصديقين والمصدقات ٥٧
١٨
يجزي المصدقين ٨٨١٢
المصدقين والمصدقات ٣٣
٣٥
صدي
له تصدى ٦٨٠
مكاه و نصيبة ٣٥٨
صرح
صرح ممزود ٤٤٢٧
ادخلني الصرح ٤٤٢٧
لي صرحاً ٣٨٢٨، ٣٦٤٠
صرخ
يستصرخه ١٨٢٨
هم يصطرخون ٣٧٣٥
فلا صرخلهم ٤٣٣٦
بمصرخكو ما أتم بمصرخي
٢٢١٤

صديقهم ١١٩٥، ٨٣٣
بصدقهم ٢٤٣٣
صادق الوعد ٥٤١٩
توعدون الصادق ٥٥١
إن يك صادقاً ٢٨٤٠
إننا لصادقون ١٤٦٦، ٨٢١٢،
٦٤١٥، ٤٩٢٧
هم الصادقون ١٥٤٩، ٨٥٩
كنتم صادقين ٢٣٢ و ٣١ و
٩٤ و ١١١، ٩٣٣ و ١٦٨ و
١٨٣، ٤٠٦ و ٤٢٣، ١٩٤٧،
٢٨١٠، ٤٨ و ١٣١١، ٢١
٣٨، ٢٧ و ٦٤ و ٧١، ٤٩٢٨،
٢٨٣٢، ٢٩٣٤، ٤٨٣٦، ٣٧
١٥٧، ٣٦٤٤، ٢٥٤٥، ٤٤٦،
١٧٤٩، ٥٦، ٨٧، ٦٦٢، ٦٧
٢٥
كنا صادقين ١٧١٢
كانوا صادقين ٣٤٥٢، ٤٦٨
والصادقين ١٧٣، ٣٥٣٣
ينفع الصادقين ١١٩٥
من الصادقين ٧٠٧ و ١٠٦،
٢٢١١، ٢٧١٢ و ٥١، ٧١٥،
٦٢٤ و ٩، ٣١٦٦ و ١٥٤ و
١٨٧، ٢٩٢٩، ٢٢٤٦
مع الصادقين ١١٩٩
ليسأل الصادقين ٨٣٣
ليجزي الله الصادقين ٢٤٣٣
والصادقين والصادقات ٣٥٣٣
ومن أصدق ٨٧٤ و ١٢٢
صيام أو صدقة ١٩٦٢
خير من صدقة ٢٦٢٢
صدقة تطهرهم ١٠٣٩
نجاكم صدقة ١٢٥٨
أمر بصدقة ١١٤٤
الصدقات ٢٧١٢ و ٢٧٦، ٩
٥٨ و ٦٠ و ٧٩ و ١٠٤
نجاكم صدقات ١٣٥٨
لا تظنوا صدقاتكم ٢٦٤٢
صدقاتين نحلة ٤٤

عفا وأصلح ٤٢ ٤٠
 وأصلح بالهم ٤٧ ٢
 فأصلح بينهم ٢ ١٨٢
 تابوا وأصلحوا ٤ ١٦
 وأصلحناه له زوجته ٢١ ٩٠
 تابوا وأصلحوا ٢ ١٦٠ ٤١٤٦
 ذلك وأصلحوا ٣ ١٦٨٩
 ١١٩ ٢٤ ٥
 فُصلحوا ٢ ٢٢٤ ٤١٢٩
 لا يُصلح ١٠ ٨١
 يُصلح ٣٣ ٤٧ ٧١ ٥
 أن يُصلح بينهما ٤ ١٢٨
 ولا يُصلحون ٢٦ ١٥٢ ٢٧
 ٤٨
 وأصلح ٧ ١٤٢ ٤٦ ١٥
 وأصلحوا ذات ٨ ١
 فُأصلحوا ٩ ٤٩ ١٠
 وأصلح خير ٤ ١٢٨
 بينهما صلحاً ٤ ١٢٨
 بأصلح ٧ ١١ ٧٧ ٦٢
 عمل صالح ٩ ١٢٠
 غير صالح ١١ ٤٦
 قوم صالح ١١ ٨٩
 أخوهم صالح ٢٦ ١٤٢
 صالح المؤمنين ٦٦ ٤
 العمل الصالح ٣٥ ١٠
 عمل صالحاً ٢ ١٦٠ ٥٢ ١٦٠ ٦٩
 ٩٧ ١٨ ٨٨ ١٩ ٦٠ ٢٠
 ٨٢ ٢٥ ٧١ ٢٨ ٦٧ ٨٠
 ٤٤ ٣٤ ٣٧ ٤٠ ٤٩
 ٢٣ ٤٥ ٤٦ ١٥
 أخاهم صالحاً ٧ ١١ ٧٣ ٦١
 ٢٧ ٤٥
 أن صالحاً ٧ ٧٥
 آتينا صالحاً ٧ ١٨٩
 آتانا صالحاً ٧ ١٩٠
 عملاً صالحاً ٩ ١٠٢ ١٨ ١١٠
 ٢٥ ٧٠
 نجينا صالحاً ١١ ٦٦
 أبوهما صالحاً ١٨ ٨٢

الضاحات الجياد ٣٨ ٣١
 صفو
 وأصفاكم بالبين ٤٣ ١٦
 أفأصفاكم ريكم ١٧ ٤٠
 اصطفى ٣ ١٢٢ ٢٧ ٣٣ ٥٩
 لا صطفى مما يخلق ٣٩ ٤
 أصطفى النبات ٣٧ ١٥٣
 اصطفاك ٣ ٤٢
 اصطفاه عليكم ٢ ٢٤٧
 إني اصطفتك ٧ ١٤٤
 الذين اصطفينا ٣٥ ٣٢
 اصطفيناه في الدنيا ٢ ١٣٠
 الله يصطفني ٢٢ ٧٥
 لمن المصطفين ٣٨ ٤٧
 عمل مصفى ٤٧ ١٥
 الصفا والمرء ٢ ١٥٨
 كمثل صفوان ٢ ٢٦٤
 صكك
 فصكت وجهها ٥١ ٢٩
 صلب
 وما صلبوه ٤ ١٥٧
 الآخر فليصلب ١٢ ٤١
 لأصلبكم ٧ ١٢٤ ٢٠ ٢٦ ٧١
 ٤٩
 أو يصلبوا ٥ ٣٣
 من بين الصلب ٨٦ ٧
 من أصلابكم ٤ ٢٣
 صلح
 ومن صلح ١٣ ٢٣ ٨٤٠
 بعد ظلمه وأصلح ٥ ٣٩
 آمن وأصلح ٦ ٤٨
 من بعد وأصلح ٦ ٥٤
 اتقى وأصلح ٧ ٣٥

تصطفى إليه ٦ ١١٢
 صفح
 تعفوا تصفحوا ٦٤ ١٤
 ليعفوا ليصفحوا ٢٤ ٢٢
 فاعف عنهم وأصفح ٥ ١٣
 فاصفح عنهم ٤٣ ٨٩
 فاصفح الصبح ١٥ ٨٥
 فاعفوا واصفحوا ٩ ١٠٩
 الذكر صفحاً ٤٣ ٥
 صفد
 في الأصفا ١٤ ٣٨ ٤٩ ٣٨
 صفر
 بقرة صفراء ٢ ٦٩
 جمالة صفر ٧٧ ٣٣
 صفتراً ٣٠ ٣٩ ٥١ ٣٩ ٢١ ٥٧
 ٢٠
 صفصف
 قاعاً صفصفاً ٢٠ ١٠٦
 صفف
 على ريك صفاً ١٨ ٤٨
 ثم اتوا صفاً ٢٠ ٦٤
 في سبله صفاً ٦١ ٤
 الملائكة صفاً ٧٨ ٣٨
 والملك صفاً صفاً ٨٩ ٢٢
 والصفافات صفاً ٣٧ ١
 صفافات ٢٤ ٤١ ٦٧ ١٩
 لنحن الصافلون ٣٧ ١٦٥
 عليها ضواف ٢٢ ٣٦
 بمصفوفة ٥٢ ٢٠ ٨٨ ١٥
 صفن

صعد
 يصفد الكلم ٣٥ ١٠
 إذ تصعدون ٣ ١٥٣
 كأننا يصفد ٦ ١٢٥
 عذاباً صفداً ٧٢ ١٧
 سارقه صفوداً ٧٤ ١٧
 صفيداً طلياً ٤ ٤٣ ٦٥
 صعيداً جزراً ١٨ ٨
 صعيداً زلفاً ١٨ ٤٠
 صعر
 ولا تصعر ٣١ ١٨
 صعق
 فضيق من في ٣٩ ٦٨
 فيه يصفقون ٥٢ ٤٥
 خر موسى صفقاً ٧ ١٤٣
 الضاعقة ٢ ٤٠٥ ٤ ١٥٣ ٥١
 ٤٤
 ساعة ٤١ ١٣ ١٧
 الصواعق ٢ ١٣ ١٩ ١٣
 صغر
 هم صاغرون ٩ ٢٧ ٢٧ ٣٧
 من الصاغرين ٧ ١٢ ١٣ ٣٢
 انقلبوا صاغرين ٧ ١١٩
 صغير وكبير ٥٤ ٥٣
 صغيراً ١٧ ٢٨٢ ٢٤
 صغيرة ٩ ١٨ ١٢١ ٤٩
 ولا أصغر ١٠ ٣٤ ٦١
 الذين أجروا صفراً ٦ ١٢٤
 صغي
 صغت قلوبكما ٦٦ ٤

الصلوات ٢٣٨٢	أقاموا الصلاة ١٧٠٧، ٢٧٧٢	٦٦١٩	اعملوا صالحاً ٥٩٢٣، ١١٣٤
على صلواتهم ٩٢٣	٥٩ و ١١، ٢٢١٣، ٤١٢٢	عمل الصالحات ٧٥٢٠	أعمل صالحاً ١٠٠٢٣، ٢٧
المصلين ٤٢٧٤، ٢٢٧٠	١٨٣٥ و ٢٩، ٣٨٤٢	فالصالحات ٣٤٤	١٥٤٦، ١٩
للمصلين ٤١٠٧	لا تقربوا الصلاة ٤٣٤	إلا الإصلاح ٨٨١١	نعمل صالحاً ١٢٣٢، ٢٧٣٥
مصلين ١٢٥٢	من الصلاة ١٠١٤	إصلاح ١١٤٤، ٢٢٠٢	تعمل صالحاً ٣١٣٣
صلي	لهم الصلاة ١٠٢٤	إصلاحاً ٢٢٨٢، ٣٥٤	يعمل صالحاً ٩٦٤، ١١٦٥
تصلي نارا ٤٨٨	قضيتهم الصلاة ١٠٣٤	بعد إصلاحها ٥٦٧ و ٨٥	الصالحون ١٦٨٧، ١٠٥٢١
يقضون ١٢٨٤، ٢٢٨٧	إن الصلاة ١٠٣٤، ٤٥٢٩	من المصلح ٢٢٠٢	١١٧٢
سيصلي ٣١١١	إلى الصلاة ١٤٢٤، ٦٥ و ٥٨	مصلحون ١١٧١١، ١١٢	عبادنا صالحين ١٠٦٦
يصلوها ١٨١٧، ١٥٩٢	المقيمين الصلاة ١٦٢٤	المصلحين ١٧٠٧، ١٩٢٨	صالحين ١٧٠٩، ٢٥١٧، ٢١
سيصلون سعيراً ١٠٤	المقيمي الصلاة ٣٥٢٢	صلد	٧٢
جهنم يصلونها ٢٩١٤، ٥٦٣٨	أقمتم الصلاة ١٢٥	فرقة صلد ٢٦٤٢	من الصالحين ١٣٠٢، ٣٩٣ و
٨٥٨	عن الصلاة ٩١٥	صلصل	٤٦ و ١١٤، ٨٥٦، ٧٥٩، ١٦
يصلونها يوم ١٥٨٢	بعد الصلاة ١٠٦٥	ضلال ١٥، ٢٦، ٢٨، ٣٣، ٥٥	١٢٢، ٧٥٢١ و ٨٦، ٢٧٢٨
اضلوا ٦٤٣٦، ١٦٥٢	لا يتلون الصلاة ٥٤٩	١٤	٢٧٢٩، ٣٧ و ١٠٠، ١١٢، ٦٣
الحجيم صلوا ٣١٦٩	أقم الصلاة ١١٤١، ١٧٨١	صلو	١٠، ٦٨، ٥٠
سأصلبه سقر ٢٦٧٤	١٤٢٠، ٤٥٢٩، ١٧٣١	صلى ٣١٧٥، ٩٦٠	و الصالحين ٦٩٤، ٣٢٢٤
ونضله جهنم ١١٥٤	ليقيموا الصلاة ٣٧١٤	فصلي ١٥٨٧	القوم الصالحين ٨٤٥
تصلبه نارا ٣٠٤	مقيم الصلاة ٤٠١٤	ولا فصل على ٨٤٩	يتولى الصالحين ١٩٦٧
تصلبهم نارا ٥٦٤	أضاعوا الصلاة ٥٩١٩	لم يصلوا فليصلوا ١٠٢٤	عبادك الصالحين ١٩٢٧
لعلكم تصطلون ٧٢٧، ٢٩٢٨	أقمن الصلاة ٢٣٣٣	يصلون على ٥٦٣٣	في الصالحين ٩٢٩
ضال الحجيم ١٦٣٣٧	نودي للصلاة ٩٦٢	يضي ٣٩٣، ٤٣٣٣	بالصالحين ١٠١١٢، ٨٣٢٦
صالوا النار ٥٩٣٨	قضيت الصلاة ١٠٦٢	و فصل عليهم ١٠٢٩	عملوا الصالحات ٢٥٢ و ٨٢ و
لصالو الحجيم ١٦٨٣	بالصلاة ١٩، ٣١ و ٥٥، ٢٠	فضل لربك ٢١٠٨	٣٧٧، ٥٧٤ و ٥٧٤ و ١٢٢ و
أولى بها صلوا ١٩٧٠	١٢٢	صلوا عليه ٥٦٣٣	١٧٣، ٩٥ و ٩٣، ٤٢٧، ١٠
تصلية حجيم ٩٤٥٦	صلاة الفجر ٥٨٢٤	صلوا عليه ٥٦٣٣	٩ و ١١١١، ٢٣ و ١٣، ٢٩
صنت	صلاة العشاء ٥٨٢٤	يقيمون الصلاة ٣٢، ٥٥٥، ٨	١٤، ٢٣، ١٨ و ٣٠، ١٠٧، ١٩
أنتم صانتون ١٩٣٧	صلاتك ١٠٣٩	أقيموا الصلاة ٤٣٢ و ٨٣ و	٩٦، ١٤٢٢ و ٢٣ و ٥٠، ٥٦
صمد	أصلاتك ٨٧١١	١١٠، ٧٧٤ و ١٠٣، ٧٢٦	٥٥٢٤، ٢٢٧٢٦، ٧٢٩ و ٩
الله الضمد ٢١١٢	بصلاتك ١١٠١٧	١٠، ٥٦٢٤، ٨٧٢٢ و ٣٠	٥٨، ١٥٣٠ و ٤٥ و ٣٢، ٨٣١
صم	علم صلاته ٤١٢٤	٣١، ٣٢٧، ٧١٩، ٤٣١	١٩، ٤٣٤، ٧٣٥ و ٢٤٣٨
صواعي و بيع ٤٠٢٢	على صلاتهم ٩٢٦، ٢٣٧٠ و	أقمنوا الصلاة ١٠٢٤	٢٨، ٥٨٤٠، ٤٤١ و ٢٢٤٢
صمم	٣٤	١١٠، ٧٧٤ و ١٠٣، ٧٢٦	٢٣ و ٢١٤٥، ٣٠ و ٤٧
	و ما كان صلاتهم ٣٥٨	١٠، ٨٧٢٢ و ٧٨٢٤، ٥٦٣٠	٢ و ١٢، ٢٩٤٨، ١١٦٥ و ٨٤
	في صلاتهم ٢٣٣	٣١، ١٢٥٨، ٢٠٧٣	٢٥، ١١٨٥، ٦٩٥ و ٩٨، ٧
	عن صلاتهم ١٠٧٥	و الصلاة ٤٥٢ و ١٥٣	٣١٠٣
	إن صلاتي ١٦٢٦	أقام الصلاة ١٧٧٢، ١٨٩	من الصالحات ١٢٤٤، ٢٠
	صلوات ١٥٧٢، ٩٩٩، ٢٢	أقام الصلاة ٢١، ٧٣٢٤	١١٢، ٩٤٢١
	٤٠	الصلاة الوسطى ٢٣٨٢	يعملون الصالحات ١٧، ٢١٨
			البسائيات الصالحات ١٨، ٤٦

يُنْفَعُ فِي الصُّور ٦ ٧٣، ٢٠	يُنْفَعُ فِي الصُّور ٦ ٧٣، ٢٠
١٨٧، ٢٧، ١٠٢	١٨٧، ٢٧، ١٠٢
نُفِخَ فِي الصُّور ١٨ ٢٣، ٩٩	نُفِخَ فِي الصُّور ١٨ ٢٣، ٩٩
١٠١، ٣٦، ٥١، ٣٩، ٦٨، ٥٠	١٠١، ٣٦، ٥١، ٣٩، ٦٨، ٥٠
١٣٦٩، ٢٠	١٣٦٩، ٢٠
صَوَّعَ	صَوَّعَ
صَوَّعَ الْمَلِكُ ١٢ ٧٢	صَوَّعَ الْمَلِكُ ١٢ ٧٢
صَوَّفَ	صَوَّفَ
مِنْ أَصَوَّافِهَا ١٦ ٨٠	مِنْ أَصَوَّافِهَا ١٦ ٨٠
صَوَّمَ	صَوَّمَ
أَنْ تَصَوَّمُوا خَيْرَ ٢ ١٨٤	أَنْ تَصَوَّمُوا خَيْرَ ٢ ١٨٤
الشَّهْرِ فَلْيَصِمْهُ ٢ ١٨٥	الشَّهْرِ فَلْيَصِمْهُ ٢ ١٨٥
لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا ١٩ ٢٦	لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا ١٩ ٢٦
الصِّيَامُ ٢ ١٨٣، ١٨٧	الصِّيَامُ ٢ ١٨٣، ١٨٧
صِيَامَ ٢ ١٩٦	صِيَامَ ٢ ١٩٦
فَصِيَامَ ٢ ١٩٦، ٤ ٥٨	فَصِيَامَ ٢ ١٩٦، ٤ ٥٨
عَدَلَ ذَلِكَ صِيَامًا ٥ ٩٥	عَدَلَ ذَلِكَ صِيَامًا ٥ ٩٥
الصَّالِمِينَ وَالصَّالِمَاتِ ٣٣ ٣٥	الصَّالِمِينَ وَالصَّالِمَاتِ ٣٣ ٣٥
صَبَحَ	صَبَحَ
ظَلَمُوا الضَّيْحَةَ ١١ ٦٧ و ٩٤	ظَلَمُوا الضَّيْحَةَ ١١ ٦٧ و ٩٤
فَأَخَذَتْهُمْ الضَّيْحَةُ ١٥ ٨٣	فَأَخَذَتْهُمْ الضَّيْحَةُ ١٥ ٨٣
أَخَذَتْهُ الضَّيْحَةُ ٢٩ ٤٠	أَخَذَتْهُ الضَّيْحَةُ ٢٩ ٤٠
يَسْمَعُونَ الضَّيْحَةَ ٥٠ ٤٢	يَسْمَعُونَ الضَّيْحَةَ ٥٠ ٤٢
صِيْحَةٌ وَاحِدَةٌ ٣٦ ٢٩ و ٤٩	صِيْحَةٌ وَاحِدَةٌ ٣٦ ٢٩ و ٤٩
٣١ ٥٤، ١٥ ٣٨، ٥٣	٣١ ٥٤، ١٥ ٣٨، ٥٣
كُلَّ صِيْحَةٍ ٦٣ ٤	كُلَّ صِيْحَةٍ ٦٣ ٤
صِيدَ	صِيدَ
حَلَمْتُ فَاصْطَادُوا ٢٥	حَلَمْتُ فَاصْطَادُوا ٢٥
الصَّيْدَ ١٥ و ٩٤ و ٩٥	الصَّيْدَ ١٥ و ٩٤ و ٩٥
صِيدَ الْبَحْرَ ٥ ٩٦	صِيدَ الْبَحْرَ ٥ ٩٦

يَصِيبُكُمْ بَعْضُ ٤٠ ٢٨	يَصِيبُكُمْ بَعْضُ ٤٠ ٢٨
يَصِيبُهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥	يَصِيبُهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥
يَصِيبُ بِهِ ١٠ ١٠٧	يَصِيبُ بِهِ ١٠ ١٠٧
يَصِيبُ ٦ ١٢٤، ٩ ٩٠	يَصِيبُ ٦ ١٢٤، ٩ ٩٠
يَصِيبُ ١٣ ١٣، ٢٤ ٤٣	يَصِيبُ ١٣ ١٣، ٢٤ ٤٣
أَنْ يَصِيبَكُمْ ٩ ١١، ٥٢ ٨٩	أَنْ يَصِيبَكُمْ ٩ ١١، ٥٢ ٨٩
لَنْ يَصِيبَنَا ٩ ٥١	لَنْ يَصِيبَنَا ٩ ٥١
يَصِيبُهُمْ ٥ ٩٤، ١٢٠ ٦٣	يَصِيبُهُمْ ٥ ٩٤، ١٢٠ ٦٣
سَيَصِيبُهُمْ ٣٩ ٥١	سَيَصِيبُهُمْ ٣٩ ٥١
عَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ١١ ٨١	عَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ١١ ٨١
أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢	أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢
أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢	أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢
١٠٦٥	١٠٦٥
تَصِيبُكَ مَصِيبَةٌ ٩ ٥٠	تَصِيبُكَ مَصِيبَةٌ ٩ ٥٠
نَصِيبُهُمْ مَصِيبَةٌ ٢٨ ٤٧	نَصِيبُهُمْ مَصِيبَةٌ ٢٨ ٤٧
مِنْ مَصِيبَةٍ ٤٢ ٣٠، ٥٧ ٢٢	مِنْ مَصِيبَةٍ ٤٢ ٣٠، ٥٧ ٢٢
١١ ٦٤	١١ ٦٤
تَصِيبُهُمْ سَيْتَةٌ ٤ ٧٨	تَصِيبُهُمْ سَيْتَةٌ ٤ ٧٨
قَالَ صَوَابًا ٧٨ ٣٨	قَالَ صَوَابًا ٧٨ ٣٨
أَوْ كَصِيبٍ ٢ ١٩	أَوْ كَصِيبٍ ٢ ١٩
صَوَّتَ	صَوَّتَ
مِنْ صَوْتِكَ ٣١ ١٩	مِنْ صَوْتِكَ ٣١ ١٩
بَصَوْتِكَ ١٧ ٦٤	بَصَوْتِكَ ١٧ ٦٤
خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ ٢٠ ١٠٨	خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ ٢٠ ١٠٨
أَنْكَرَ الْأَصْوَاتُ لَصَوْتِ ٣١ ١٩	أَنْكَرَ الْأَصْوَاتُ لَصَوْتِ ٣١ ١٩
أَصْوَاتُكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٢٩ ٢	أَصْوَاتُكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٢٩ ٢
بَغَضُوا أَصْوَاتَهُمْ ٤٩ ٣	بَغَضُوا أَصْوَاتَهُمْ ٤٩ ٣
صَرَرَ	صَرَرَ
فَضَرَرَهُنَّ إِلَيْكَ ٢ ٢٦٠	فَضَرَرَهُنَّ إِلَيْكَ ٢ ٢٦٠
صَوَّرَ	صَوَّرَ
صَوَّرَكُمْ فَاحْسَنَ ٤٠ ٤٠، ٦٤ ٣٦٤	صَوَّرَكُمْ فَاحْسَنَ ٤٠ ٤٠، ٦٤ ٣٦٤
لَمْ صَوِّرْنَاكُمْ ١١ ٧	لَمْ صَوِّرْنَاكُمْ ١١ ٧
يَصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ ٣	يَصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ ٣
فِي أَيِّ صُورَةٍ ٨٨٢	فِي أَيِّ صُورَةٍ ٨٨٢
الْبَارِيءِ الْمَصُورِ ٥٩ ٢٤	الْبَارِيءِ الْمَصُورِ ٥٩ ٢٤

يَنْفَرُ بِهِ مَا فِي ٢٢ ٢٠	يَنْفَرُ بِهِ مَا فِي ٢٢ ٢٠
نَبَأَ وَصَفَرًا ٢٥ ٥٤	نَبَأَ وَصَفَرًا ٢٥ ٥٤
صَوَّبَ	صَوَّبَ
مَا أَصَابَ ١١ ١١، ٥٧ ٦٤، ٢٢	مَا أَصَابَ ١١ ١١، ٥٧ ٦٤، ٢٢
١١	١١
أَصَابَ بِهِ ٣٠ ٤٨	أَصَابَ بِهِ ٣٠ ٤٨
حَيْثُ أَصَابَ ٣٨ ٣٦	حَيْثُ أَصَابَ ٣٨ ٣٦
أَصَابَتْ حَرْثَ ٣ ١١٧	أَصَابَتْ حَرْثَ ٣ ١١٧
أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢	أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢
فَأَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٥ ١٠٦	فَأَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٥ ١٠٦
أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ ٢٢ ١١	أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ ٢٢ ١١
أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢	أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢
مَا أَصَابَكَ ٤ ٣١، ٧٩ ١٧	مَا أَصَابَكَ ٤ ٣١، ٧٩ ١٧
مَا أَصَابَكُمْ ٣ ١٥٣ و ١٦٦، ٤٢	مَا أَصَابَكُمْ ٣ ١٥٣ و ١٦٦، ٤٢
٣٠	٣٠
وَلَنْ أَصَابَكُمْ ٤ ٧٣	وَلَنْ أَصَابَكُمْ ٤ ٧٣
أَصَابَهُ ٢ ٢٢، ٢٦٦ ١١	أَصَابَهُ ٢ ٢٢، ٢٦٦ ١١
فَأَصَابَهُ وَابِلٌ ٢ ٢٦٤	فَأَصَابَهُ وَابِلٌ ٢ ٢٦٤
أَصَابَهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥	أَصَابَهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥
فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ ٢ ٢٦٦	فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ ٢ ٢٦٦
مَا أَصَابَهُمْ ٣ ١٤٦ و ١١، ١٧٢	مَا أَصَابَهُمْ ٣ ١٤٦ و ١١، ١٧٢
٣٥ ٢٢، ٨١	٣٥ ٢٢، ٨١
أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ ٤٢ ٣٩	أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ ٤٢ ٣٩
فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ ١٦ ٣٩، ٣٤ ٥١	فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ ١٦ ٣٩، ٣٤ ٥١
أَصَابَتْهُمْ مَلِيحَاتُ ٣ ١٦٥	أَصَابَتْهُمْ مَلِيحَاتُ ٣ ١٦٥
أَصَابَتْهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ٧ ١٠٠	أَصَابَتْهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ٧ ١٠٠
أُصِيبُ بِهِ ٧ ١٥٦	أُصِيبُ بِهِ ٧ ١٥٦
إِنْ تَصِيبَاكَ ٩ ٥٠	إِنْ تَصِيبَاكَ ٩ ٥٠
إِنْ تَصِيبَكُمْ ٣ ١٢٠	إِنْ تَصِيبَكُمْ ٣ ١٢٠
إِنْ تَصِيبَهُ ٤ ٧، ٨٨ ٣٠، ١٣١	إِنْ تَصِيبَهُ ٤ ٧، ٨٨ ٣٠، ١٣١
٤٨ ٤٢، ٣٦	٤٨ ٤٢، ٣٦
فَتَصِيبُكُمْ مِنْهُمْ ٤٨ ٢٥	فَتَصِيبُكُمْ مِنْهُمْ ٤٨ ٢٥
أَنْ تَصِيبَنَا ٥ ٥٢	أَنْ تَصِيبَنَا ٥ ٥٢
لَا تَصِيبُنَا ٨ ٢٥	لَا تَصِيبُنَا ٨ ٢٥
تَصِيبُهُمْ ١٣ ٢٤، ٣١ ٢٨، ٦٣	تَصِيبُهُمْ ١٣ ٢٤، ٣١ ٢٨، ٦٣
٤٧	٤٧
أَنْ تَصِيبُوا ٩٩ ٦٤	أَنْ تَصِيبُوا ٩٩ ٦٤
نَصِيبٌ بِرَحْمَتِنَا ١٢ ٥٦	نَصِيبٌ بِرَحْمَتِنَا ١٢ ٥٦

وَضَعُوا ٥١ ٧١	وَضَعُوا ٥١ ٧١
فَاضْطَمُّوا وَاعْمَى ٤٧ ٢٣	فَاضْطَمُّوا وَاعْمَى ٤٧ ٢٣
ضَمَّ بِكُمْ ١٨ و ١٧١	ضَمَّ بِكُمْ ١٨ و ١٧١
ضَمَّ وَ بِكُمْ ٦ ٣٩	ضَمَّ وَ بِكُمْ ٦ ٣٩
الضَّمُّ الْبِكْمُ ٢٨ ٢٢	الضَّمُّ الْبِكْمُ ٢٨ ٢٢
تَسَمَّعَ الضَّمُّ ١٠ ١٠، ٤٢ ٢٧، ٨٠	تَسَمَّعَ الضَّمُّ ١٠ ١٠، ٤٢ ٢٧، ٨٠
٤٠ ٤٣، ٥٢ ٣٠	٤٠ ٤٣، ٥٢ ٣٠
يَسْمَعُ الضَّمُّ ٢١ ٤٥	يَسْمَعُ الضَّمُّ ٢١ ٤٥
ضَمًّا ١٧ ٢٥، ٨٧ ٧٣	ضَمًّا ١٧ ٢٥، ٨٧ ٧٣
وَالْأَصَمُّ ١١ ٢٤	وَالْأَصَمُّ ١١ ٢٤
صَنَعَ	صَنَعَ
صَنَعُوا ١١ ١١، ١٦ ١٣، ٣١ ٢٠	صَنَعُوا ١١ ١١، ١٦ ١٣، ٣١ ٢٠
٦٩	٦٩
مَا تَصْنَعُونَ ٢٩ ٤٥	مَا تَصْنَعُونَ ٢٩ ٤٥
يَضَعُ ٧ ١١، ١٢٧ ٢٨	يَضَعُ ٧ ١١، ١٢٧ ٢٨
كَانُوا يَضَعُونَ ٥ ١٤ و ٦٣، ١٦	كَانُوا يَضَعُونَ ٥ ١٤ و ٦٣، ١٦
١١٢	١١٢
بِمَا يَصْنَعُونَ ٢٤ ٣٥، ٣٠ ٨٣	بِمَا يَصْنَعُونَ ٢٤ ٣٥، ٣٠ ٨٣
اضْطَمَّ الْفُلُكُ ١١ ٢٣، ٣٧ ٢٧	اضْطَمَّ الْفُلُكُ ١١ ٢٣، ٣٧ ٢٧
تَضَعُ عَلَى عَيْنِي ٢٠ ٣٩	تَضَعُ عَلَى عَيْنِي ٢٠ ٣٩
اصْطَلَمْتُكَ لِنَفْسِي ٢٠ ٤١	اصْطَلَمْتُكَ لِنَفْسِي ٢٠ ٤١
ضَنَعُ اللَّهِ ٢٧ ٨٨	ضَنَعُ اللَّهِ ٢٧ ٨٨
يَحْسِنُونَ ضَنْعًا ١٨ ١٠٤	يَحْسِنُونَ ضَنْعًا ١٨ ١٠٤
ضَنْعَةُ لُبُوسٍ ٢١ ٨٠	ضَنْعَةُ لُبُوسٍ ٢١ ٨٠
تَتَخَلَّدُونَ مَصَانِعَ ٢٦ ١٢٩	تَتَخَلَّدُونَ مَصَانِعَ ٢٦ ١٢٩
صَنَمَ	صَنَمَ
أَصْنَامُ لَهُمْ ٧ ١٢٨	أَصْنَامُ لَهُمْ ٧ ١٢٨
نَعِدُ الْأَصْنَامَ ١٤ ٣٥	نَعِدُ الْأَصْنَامَ ١٤ ٣٥
أَصْنَامًا ٦ ٢٦، ٧٤ ٧١	أَصْنَامًا ٦ ٢٦، ٧٤ ٧١
لَا تُكِيدُنَّ أَصْنَاعَكُمْ ٢١ ٥٧	لَا تُكِيدُنَّ أَصْنَاعَكُمْ ٢١ ٥٧
صَنَوَ	صَنَوَ
صَنَوَانُ ١٣ ٤	صَنَوَانُ ١٣ ٤
صَهَرَ	صَهَرَ

صير

تصير الأمور ٥٣٤٢
 بش المصير ١٦٢٣، ١٦٦٢
 ١٦٨، ٧٣٩، ٧٢٢٢، ٢٤
 ٥٧، ١٥٥٧، ٨٥٨، ١٠٦٤
 ٦٦٧، ٩٦٦
 إليك المصير ٢٨٥٢، ٤٦٠
 إلى الله المصير ٢٨٣، ٤٢٢٤
 ١٨٣٥
 إليه المصير ١٨٥، ٤٠، ٣٤٢
 ١٥، ٣٦٤
 إلي المصير ٤٨٢٢، ١٤٣١
 إلينا المصير ٤٣٥٠
 ساءت مصيراً ٩٧ و ١١٥،
 ٦٤٨
 جزاء ومصيراً ١٥٢٥
 تصيركم إلى النار ٣٠١٤

صيص

من صاصم ٢٦٣٣

صيف

الشتاء والصيف ٢١٠٦

باب الضاد

ضأن

من الضأن ١٤٣٦

ضبح

الماديات شبحاً ١١٠٠

ضجع

المضاجع ٢٤، ١٦٣٢

إلى مضاجعهم ١٥٤٣

ضحك

فضحكت ٧١١١
 تضحكون ١١٠، ٢٣، ٦٠٥٣
 فليضحكوا قليلاً ٨٢٩
 يضحكون ٤٣، ٤٧، ٢٩٨٣ و
 ٣٤
 اضحكوا أبكى ٤٣٥٣
 فنبسم ضاحكاً ١٩٢٧
 ضاحكة مستبشرة ٣٩٨٠

ضحى

ولا تضحى ١١٩٢٠
 ضحى ٩٨٧، ٥٩٢٠
 والضحى ١٩٣
 ضحاها ٢٩٧٩، ٤٦، ١٩١

ضدد

عليهم ضداً ٨٢١٩

ضرب

ضرب الله ١٤، ٢٤، ٧٥١٦ و
 ١٦ و ١١٢، ٢٩٣٩، ١٠٦٦ و
 ١١
 ضرب لكم ٢٨٣٠
 ضرب لنا ٧٨٣٦
 ضرب للرحمن ١٧٤٣
 ضربتم ٩٤، ١٠١، ١٠٦٥
 ضربنا ١٤، ٤٥، ٣٩٢٥، ٣٠
 ٥٨، ٢٧٣٩
 ضربنا ١١١٨
 ضربوا ١٠٦٣، ٤٨١٧، ٩٢٥
 ضربوه لك ٥٨٤٣
 فلا تضربوا الله ٧٤١٦
 انضرب عنكم ٥٤٣
 تضربها للناس ٤٣٢٩، ٢١٥٩
 يضرب مثلاً ٢٦٢

يضرب الله ١٣، ١٧، ٢٥١٤

٣٤٧، ٣٥٢٤

والمضربين بخرم ٣١٢٤
 ولا يضربن بارجلهن ٣١٢٤
 يضربون ٨، ٥٠، ٤٧، ٢٧، ٧٣
 ٢٠

اضرب بعصاك ٢، ٦٠، ١٦٠٧
 ٦٣٢٦

واضرب لهم ١٨، ٣٢، ٤٥، ٣٦
 ١٣

فاضرب ٢٠، ٧٧٢٠، ٤٤٣٨
 فاضربوا فوق الإناج واضربوا
 ١٢٨

اضربوه ببعضها ٧٣٢
 واضربوهن ٤
 ضرب ٧٣٢٢، ٤٣، ٥٧
 فاضرب بينهم ١٣٥٧
 ضربت عليهم ٦١٢، ١١٢٣
 فاضرب الرقاب ٤٤٧
 ضرباً ٢٧٣٢، ٩٣٣٧

ضرو

ولا تضروا شيئاً ٥٧١١
 ولا تضروه ٣٩٩
 فلن يضروا ١٤٤٣
 ولا يضرك ١٠٦١٠
 لا تضركم ٣، ١٢٠، ١٠٥٥، ٢١
 ٦٦
 ولا يضرك ٧١٦٦
 مالا يضروه ١٢٢٢
 يضرون ٢، ١٠٢، ١٠، ١٨، ٢٥
 ٥٥
 لن يضروا ١٧٦٣ و ١٧٧، ٤٧
 ٣٢
 فلن يضروك ٤٢٥٥
 لن يضروكم ١١١٣
 أو يضرون ٧٣٢٦
 وما يضرونك ١١٣٤
 لا تضاروا والدة ٢٣٣٢

لا تضاروهن ٦٦٥

ولا تضاروا كتاب ٢٨٢٢

ثم اضطره ١٢٦٢

ثم تضطرم ٣١

فمن اضطر ٢، ١٧٣، ٦٠٣٥

١١٥، ١٦، ١٤٥

إلا ما اضطرتم ١١٩

ضراً ولا نفعاً ١٠، ٧٦٥، ٤٩١٠

٢٢٥، ٨٩٢٠

ولا ضراً ١٣، ١٨٨٧، ٣٤

٤٢

بكم ضراً ٤٨، ١١

لكم ضراً ٧٢، ٢١

ضراً أقرب ١٣٢٢

الإنسان الضراً ١٢١٠

وأعلننا الضراً ١٢

مشكم الضراً ١٦، ٥٣، ٦٧١٧

كشف الضراً ١٦، ٥٤، ٥٦١٧

مثنى الضراً ٢١، ٨٢

إلى ضراً ١٢١٠

من ضراً ٢١، ٨٤، ٧٥٢٣

الناس ضراً ٣٣٣٠

الإنسان ضراً ٨٣٩، ٤٩

بضراً ٦، ١٠، ١٧، ٢٣٣٦

٢٨٣٩

ضراً ١٠، ١٢، ٣٨٣٩

أولي الضراً ٤، ٩٥

ليس يضارهم ٥٨، ١٠

وما هم بضارين ٢٢، ١٠

البأساء والضراء ١٧٧٢ و

٢١٤

الزراء والضراء ١٣٤٣

الضراء والزراء ٩٥٧

بالبأساء والضراء ٢٦، ٤٢٦، ٩٤٧

بعد ضواء ١٠، ٢١، ١١، ٤١

٥٠

ضراً ٢، ٢٣١، ١٠٧٩

غير فضاض ١٢

يجب المضطر ٢٧، ٦٢

ضرع

تَضْرَعُوا ٤٣٦

يَتَضَرَّعون ٤٢٦، ٢٣

لَهُمْ يَتَضَرَّعون ٩٤٧

تَضْرَعَا ٦٣٦، ٥٥٧، ٢٠٥

إِلا مِنْ ضَرِيع ٦٨٨

ضعف

ضَعُفَ الطَّالِب ٧٣٢٢

وَمَا ضَعُفُوا ١٤٦٣

وَالله يَضَاعِف ٢٦١٢

يَضَاعِفُهُ لَكُمْ ١٧٦٤

فِيضَاعِفُهُ ١١٥٧، ٢٤٥٢

حَسَنَةً يَضَاعِفُهَا ٤٠٤

يَضَاعِفُ ١١، ٢٠، ٢٥، ٦٩، ٣٣

١٨٥٧، ٣٠

اسْتَضْعَفُونِي ١٥٠٧

يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً ٤٢٨

الَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا ٢٨، ٥٢٨، ٣١٣٤

و ٢٣

لِلَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا ٧٥٧، ٣٢٣٤

يَسْتَضْعِفُونَ كَانُوا ١٣٧٧

ضَعُفَ ٣٠، ٥٤

ضَعُفًا ٣٠، ٦٦٨، ٥٤

ضَعُفَ ١٧، ٣٨٧، ٧٥

جَزَاءً الضَّعْفَ ٣٧٣٤

عَذَابًا ضَعُفًا ٣٨٧، ٦١٣٨

ضَعُفَتَيْنِ ٣٠، ٣٣، ٦٨

أَضْعَافًا ٣٠، ٣٤٥، ١٣٠

ضَعِيفًا ٢٨، ٢١٢، ٤٠٢٨٢

٩١١١

ذَرِيَّةً ضَعُفًا ٩

ذَرِيَّةً ضَعُفًا ٢٦٦٢

السَّخِيفَةُ ٩١٩، ١٤، ٢١، ٤٠

٤٧

أَضْعَفَ ١٩، ٧٢، ٢٤

هَمَّ الضَّعِيفُونَ ٣٠، ٣٩

أَضْعَافًا يَضَاعِفُ ٣٠، ١٣٠

قَلِيلٌ يَسْتَضْعِفُونَ ٢٦٨

الْمُسْتَغْنَيْنِ ٧٥ و ٩٨ و

١٢٧

مُسْتَغْنَيْنِ ٩٧

ضغث

خَدِيدَكَ ضَغْثًا ٤٤٣٨

أَضْعَافًا أَحْلَامَ ٤٤١٢، ٥٢١

ضغن

وَيَخْرُجُ أَضْعَافَكُمْ ٤٧، ٣٧

يَخْرُجُ اللهُ أَضْعَافَهُمْ ٤٧، ٢٩

ضفدع

الْقَمَلُ وَالضَّفَادِعُ ١٣٢٧

ضلل

فَقَدْ ضَلَّ ١٠٨٢، ٤١١٦ و

١٦٠، ١٢٥، ١٦٦

مِنْ ضَلَّ ١٠٠٥، ١٠٨١، ١٧

١٥، ٢٧، ٩٢، ٣٩٤

بِمَنْ ضَلَّ ١٦، ١٢٥، ٥٣، ٣٠

٧٦٨

ضَلَّ عَنْهُمْ ٦، ٢٤، ٧، ٥٣، ١٠

٣٠، ١١، ٢١، ١٦، ٨٧، ٢٨، ٧٥

٤٨٤١

ضَلَّ عَنْكُمْ ٦، ٩٤

ضَلَّ مِنْ ١٧، ٦٧

ضَلَّ سَمِيمًا ١٨، ١٠٤

ضَلَّ ضَلَالًا ٣٣، ٣٦

ضَلَّ قَلْبُهُ ٣٧، ٧١

ضَلَّ صَاحِبُكُمْ ٥٣، ٢

ضَلَّتْ ٦، ٥٦٦، ٣٤، ٥٠

أِذَا ضَلَلْنَا ٣٢، ١٠

قَدْ ضَلُّوا ٤، ١٦٧، ٥، ٦٠٧٧

١٤٠، ١٤٩، ٧

وَضَلُّوا عَنْ ٥٠، ٧٧

بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ ٤٦، ٢٨

ضَلُّوا عَنْهَا ٧، ٣٧، ٤٠، ٧٤

إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ٢٠، ٩٢

ضَلُّوا السَّبِيلَ ٢٥، ١٧

فَضَلُّوا ١٧، ٤٨، ٢٥، ٩

فَإِنَّمَا أَضَلَّ ٣٤، ٥٠

أَنْ تَقْبَلَ إِحْدَاهُمَا ٢٨٢

أَنْ تَضَلُّوا ٤٤، ١٧٦ و

مَنْ يَضِلَّ ١١٧٦

فَإِنَّمَا يَضِلُّ ١٠، ١٠٨، ١٧، ١٥

٤١٣٩

لَا يَضِلُّ ٢٠، ٥٢، ١٢٣

الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ ٣٨، ٢٦

أَضَلَّ اللهُ ٨٨، ٢٩٣

أَضَلَّ فِرْعَوْنَ ٢٠، ٧٩

أَضَلَّ مِنْكُمْ ٣٦، ٦٢

أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ١٤٧ و ٨

الَّذِينَ أَضَلَّاهُ ٤١، ٢٩

أَضَلَّتْكُمْ عِبَادِي ٢٥، ١٧

أَضَلَّتْ كَثِيرًا ١٤، ٣٦

وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا ٢٦، ٩٩

لَقَدْ أَضَلَّنِي ٢٥، ٢٩

أَضَلَّهُ اللهُ ٤٥، ٢٣

أَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ٢٠، ٨٥

وَأَضَلُّوا كَثِيرًا ٥٧، ٧٧، ٢٤

هَؤُلَاءِ أَضَلُّوا ٧، ٣٨

فَأَضَلُّوا السَّبِيلَ ٣٣، ٦٧

وَلَا ضَلَّتْهُمْ ٤، ١١٩

تَقَبَّلْ بِهَا ٧، ١٥٥

يَضِلُّ بِهِ ٢٦، ٢٦

يَضِلُّ مِنْ ١٣، ٢٧، ١٦، ٩٣، ٣٥

٨

يُضِلُّ اللهُ ١٤، ٢٧، ٤٠، ٣٤ و

٧٤، ٣١، ٧٤

مَنْ يَضِلُّ ١٦، ٣٧

يَضِلُّ أَعْمَالُهُمْ ٤٤، ٤

يَضِلُّ ٦، ١٤٤، ٩، ٢٢، ١١٥

٣١، ٦٣٩، ٨

فَيَضِلُّ اللهُ ٤، ١٤

فَيَضِلُّكَ عَنْ ٣٨، ٢٦

يَضِلُّ اللهُ ٤، ٨٨، ١٤٣ و

١٨٦، ١٣، ٢٣، ٣٩، ٢٣، ٣٦

٤٦ و ٤٤، ٤٢، ٣٣، ٤٦

يُضِلُّ فَاوَلَكُ ١٧٨٧

يُضِلُّ فُلَانٌ ١٧، ٩٧، ١٨

الله يُضِلُّهُ ٦، ٣٩

كَادَ يُضِلُّنَا ٢٥، ٤٢

يَضَلُّهُ ٦، ١٢٥، ٢٢، ٤

أَنْ يَضِلَّ ٤، ٦٠

يَضِلُّوا عِبَادَكَ ٧١، ٢٧

يَضِلُّوا عَنْ ١٠، ٨٨، ١٤، ٣٠

يَضِلُّوكَ ٤، ١١٢، ٦، ١١٦

وَمَا يَضِلُّونَ إِلَّا ٣، ٦٩، ٤، ١١٢

يَضِلُّونَ بِأَعْمَالِهِمْ ٦، ١١٩

لَوْ يَضِلُّوكُمْ ٣، ٦٩

الَّذِينَ يَضِلُّونَهُمْ ١٦، ٢٥

يَضِلُّ بِهِ ٩، ٢٧

وَوَجَدَكَ ضَالًّا ٩٣، ٧

الضَّالُّونَ ٣، ٩٠، ١٥، ٥٦، ٥٦

٥١

لَضَّالُّونَ ٦٨، ٢٦، ٨٣، ٣٢

وَالضَّالِّينَ ١، ٧

لِمَنِ الضَّالِّينَ ٢، ١٩٨

الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ٦، ٧٧

مِنَ الضَّالِّينَ ٢٦، ٢٠، ٨٦

الْمَكِيدِينَ الضَّالِّينَ ٥٦، ٩٢

ضَالِّينَ ٢٣، ١٠٦، ٣٧، ٦٩

أَضَلَّ عَنْ سِوَاهُ ٥، ٦٠

هَمَّ أَضَلَّ ٧، ١٧٩

أَضَلَّ سَبِيلًا ١٧، ٧٢، ٢٥، ٣٤ و

٤٤ و ٤٤

مِنْ أَضَلَّ ٢٨، ٥٠، ٤١، ٥٢، ٤٦

٥

كَيْدُهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ١٠٥، ٢

فَضِلَّ ٢٨، ١٥، ٣٩، ٣٧

مَتَخَذَ الْمُضِلِّينَ ١٨، ٥١

لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٣، ١٦٦، ٨

٢٦، ٣٦، ٢٤، ٢٦٢

فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٦، ٧٤، ٦٠

١٢، ٣٠، ١٩، ٣٨، ٢١، ٥٤، ٢٨

١٥، ٣١، ١١، ٣٤، ٢٤، ٣٦، ٤٧

٣٩، ٢٢، ٤٣، ٤٠، ٤٦، ٢٢، ٦٧

طرق	طبيع الله ٤ ٩٠١٥٥ ١٦.٩٣	أضاء لهم ٢٠ ٢	٢٩
الطَّارِق ١٨٦ و ٢	١٦ ٤٧، ١٠٨	أضاءت ما حوله ١٧ ٢	إلا في ضلال ١٣، ١٤، ٤٠، ٢٥ و ٥٠
طريق ٤ ١٦٩، ٤٦، ٣٠	نطبع على ٧ ١٠٠، ١٠٠٧ ٧٤	زيتها يضيء ٢٤ ٣٥	في ضلال بعيد ١٤، ٢٣، ٤٢، ١٨، ٢٧، ٥٠
طريقاً ٤ ١٦٨، ٢٠، ٧٧	يطلع الله ١٠٧، ٣٠، ٥٩، ٤٠	ضيء ١٠ ٢١، ٤٨	ضلال وسر ٥٤، ٢٤ و ٤٧
أطلهم طريقة ٢٠ ١٠٤	٣٥	يأتكم بضياء ٢٨ ٧١	ضلال كبير ٦٧ ٩
على الطريقة ٧٢ ١٦	نطبع على قلوبهم ٩ ٨٧	ضمير	إلا الضلال ١٠ ٣٢
بغير يقنكم المثل ٢٠ ٦٣	نطبع على قلوبهم ٣٦ ٣	لا ضمير ٢٦ ٥٠	الضلال البعيد ١٨، ١٤، ٢٢، ١٢، ٨٣٤
طرائق ٢٣، ١٧، ٧٢، ١١	طبق	ضمير	ضلالاً بعيداً ٦٠ و ١١٦ و ١٢٦ و ١٦٧
طري	طبقاً عن طريق ٨٤ ١٩	قمة ضير ٥٣ ٢٢	ضلالاً مبيناً ٣٣ ٣٦
لحمًا طرياً ١٦، ١٤، ٣٥، ١٢	طبقاً ٦٧، ٣، ٧١، ١٥	ضيع	إلا ضلالاً ٧١ ٢٤
طعم	طحو	أضاءوا الصلاة ١٩ ٥٩	لفي ضلال ١٢ ٩٥
فإذا طعمتم ٣٣ ٥٢	الإرض وما طاحتها ٩١ ٦	لا أضيء ٣ ١٩٥	الضلالة ٢ ١٦ و ١٧٥، ٤٤، ٧٥
فيما طعموا ٥ ٩٣	طرح	لا تضيع ٧ ١٧٠، ١٢، ٥٦، ١٨	ضلالة ١٧ ٦١
يطعمه ٢ ٢٤٩، ٦، ١٤٥	أو اطرحوه أرضاً ١٢ ٩	٣٠	عن ضلالهم ٢٧، ١١، ٣٠، ٥٣
لا يطعمها ٦ ١٣٨	طرد	لا تضيع ٣ ١٧١، ٩، ١٢٠، ١١	ضمير
يشاء الله أطلعهم ٣٦ ٤٧	إن طردتهم ١١ ٣٠	٩٠ ١٢، ١١٥	على كل ضمير ٢٧، ٢٢
أطلعهم من جوع ١٠٦ ٤	ولا تطرد الذين ٦ ٥٢	ما كان الله ليضيع ٢ ١٤٣	ضمير
أوسط ما تطعمون ٥ ٨٩	فتطردهم فتكون ٦ ٥٢	ضيف	واضمير ٢٠، ٢٢، ٢٨، ٣٢
نطعم المسكين ٧٤ ٤٤	و ما أنا بطارد ١١ ٢٦، ٢٩	فأبوا أن يضيقوهما ١٨ ٧٧	ضنك
أطعم من لوط ٣٦ ٤٧	١١٤	ضيف إبراهيم ١٥، ٥١، ٥١، ٢٤	معيشة ضنكاً ٢٠ ١٢٤
نطعمكم لوجه الله ٧٦ ٩	طرف	عن ضيفه ٥٤ ٣٧	ضنن
يطعم ولا يطعم ٦ ١٤	الطريف ٣٧، ٤٨، ٣٨، ٥٢، ٥٥	ضيفي ١١، ٧٨، ١٥، ٦٨	على الغيب بضنين ٨١ ٢٤
يطعموني ويسقيني ٢٦ ٧٩	٥٦	ضيق	ضهاً
يطعمون الطعام ٧٦ ٨	من طرف خفي ٤٢ ٤٥	ضاق بهم ١١، ٧٧، ٢٩، ٣٢	بضاهنون قول ٩ ٣٠
أن يطعمون ٥١ ٥٧	يرتد إليك طرفك ٢٧ ٤٠	يضيق ١٥، ٩٧، ٢٦، ١٣	ضوي
و أطلعوا ٢٢، ٢٨ و ٣٦	يرتد إليهم طرفهم ١٤ ٤٣	لنضيقوا عليهن ٦٦٥	
استطعما أعلها ١٨ ٧٧	ليقطع طرفاً ٣ ١٢٧	في ضيق ١٦، ١٢٧، ٢٧، ٧٠	
اطعام ٥، ٨٩، ٩٠، ١٤	طرفي النهار ١١ ١١٤	ضيقاً ٦، ١٢٥، ٢٥، ١٣	
اطعام ٥٨ ٤	أطراف النهار ٢٠ ١٣٠	ضائق به صدرك ١١ ١٢	
اطعام يطعمه ٦ ١٤٥	من أطرافها ١٣، ٤١، ٢١، ٤٤	طبع	
على طعام واحد ٦١			
طعام مسكين ٢ ١٨٤			
طعام المسكين ٦٩، ٣٤، ٨٩			
١٨، ١٠٧، ٣			
طعام الذين ٥٥			
طعام مساكين ٥٥ ٩٥			

يَاتِيكُمَا طَعَامٌ ١٢ ٣٧

إِلَى طَعَامٍ ٣٣ ٥٣

طَعَامُ الْإِنْسَانِ ٤٤ ٤٤

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا ٦٩ ٣٦

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ ٦٨٨

كُلُّ الطَّعَامِ ٣ ٩٣

يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ ٥٥ ٧٥

يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ ٨٢١ ٢٠ ٢٥

يَأْكُلُ الطَّعَامَ ٢٥ ٧٢٥

يَطْعَمُونَ الطَّعَامَ ٦٧٦ ٨

طَعَامًا ١٨ ١٩ ٧٣ ١٣

فَانْظُرْ إِلَى طَعَامَاتِ ٢ ٢٥٩

طَعَامَكُمْ حَلْ لَهُمْ ٥٥

طَعَامُهُ ٩٦٥ ٢٤٨٠

لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ ٤٧ ١٥

طعن

طَعْنُوهُ فِي دِينِكُمْ ٩٢ ١٢

طَعْنًا فِي الدِّينِ ٤٦ ٤٦

طفي

إِنَّهُ طَفَى ٢٤ ٢٤ ٤٣ ١٧٧٩

وَمَا طَفَى ٥٣ ١٧

طَفَى الْمَاءُ ٦٩ ١١

فَإِمَّا مِنْ طَفَى ٧٩ ٣٧

طَفُوْا فِي الْبِلَادِ ٨٩ ١١

وَلَا تَطْفُوا ١١ ١١٢ ٢٠ ٨١

أَلَا تَنْظُرُوا ٥٥ ٨٥

أَوْ أَنْ يَطْفَى ٥٢ ٤٥

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِيَفِئُ ٩٦ ٦٩

رَبَّنَا مَا أَطْفَيْتُهُ ٥٠ ٢٧

قَوْمٌ طَافُونَ ٥٢ ٥٢ ٥٢ ٣٢

طَافِينَ ٣٧ ٣٠ ٦٨ ٣١

لِلطَّافِينَ ٣٨ ٥٥ ٧٨ ٢٢

أَظْلَمَ وَأَطْفَى ٥٣ ٥٢

فَأَهْلَكُوا بِالطَّافِيَةِ ٦٩ ٥٦

نُودَ بِطَفْوِهَا ٩١ ١١٩

طَفِيئًا ٥ ٦٤ ٦٨ ١٧ ٦٠

٨٠ ١٨

فِي طَفْيَانِهِمْ ٢ ١٥ ٦٠ ١١٠ ٧

١٨٦ ١١٠ ١١٠ ٢٣ ٧٥

الطَّافُوتُ ٢ ٢٥٧ ٤٠ ٥١ ٦٠

١٧٣٩ ٦٠ ١٦ ٣٦ ١٧

يَكْفُرُ بِالطَّافُوتِ ٢ ٢٥٦

طفأ

أَطْفَأَهَا اللَّهُ ٥ ٦٤

أَنْ يَطْفُوتَ نُورٌ ٩ ٣٢

لِيَطْفُوتَ نُورٌ ٦١ ٨

طفف

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ ١٨٣

طفق

فَطَفِقَ مَسْحًا ٣٨ ٣٣

طَفْنَا بِخَصْفَانِ ٢٧ ٢٠ ٢١ ١٢١

طفل

الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ ٢٤ ٣١

حُفْلًا ٢٢ ٥٠ ٦٧

بَلَغَ الْأَطْفَالُ ٢٤ ٥٩

طلب

يَطْلُبُهُ حَتَّى ٧ ٥٤

تَسْتَطِيعُ لَهُ طَلِبًا ١٨ ٤١

ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ٢٢

٧٣

طلت

طَلَاوْتُ ٢ ٢٤٧ ٢٤٩

طلح

وَطَلَحَ مَضُودٌ ٥٦ ٢٩

طلع

إِذَا طَلَعَتْ ١٨ ١٧

وَجَدَهَا تَطْلُعُ ١٨ ٩٠

لِيَطْلُعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ ٣ ١٧٩

فَاتْلَعْ قِرَاءَةً ٣٧ ٥٥

أَطْلَعْ الْغَيْبَ ١٩ ٧٨

لَوْ أَطْلَعْتَ عَلَيْهِمْ ١٨ ١٨

لَعَلِّي أَطْلُعُ ٢٨ ٣٨

فَأَطْلَعْ إِلَى إِلَهٍ ٤٠ ٣٧

تَطْلُعُ عَلَى ٤ ١٣٠ ٧١٠٤

قَبْلَ طُلُوعِ ٢٠ ١٣٠ ٣٩٥٠

مَطْلَعُ النُّجُومِ ٩٧ ٥

مَطْلَعُ الشَّمْسِ ١٨ ٩٠

هَلْ أَنْتُمْ مَطْلُوعُونَ ٣٧ ٥٤

طَلَعَ تَضِيدٌ ٥٠ ١٠

طَلَعَهَا ٦٩٩ ٢٦ ١٤٨ ٣٧ ٦٥

طلق

طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ ٢ ٢٢١ ٢٢٢ ٢

٢٣٦ ١٦٥

طَلَّقْتُمُوهُنَّ ٢ ٢٢٧ ٣٣ ٤٩

إِنْ طَلَّقْتُمْ ٦٦ ٥

فَإِنْ طَلَّقَهَا ٢ ٢٣٠

فَطَلَّقُوهُنَّ لَعْدَتِهِنَّ ٦٥ ١

وَانْطَلَقَ الْمَأْتَمُومُ ٣٨ ٦

فَانْطَلَقَا ١٨ ٧١ ٧٤ ٧٧

انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ ٤٨ ١٥

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ ٦٨ ٢٣

وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي ٢٦ ١٣

انْطَلَقُوا إِلَى ٧٧ ٢٩ ٣٠

الطَّلَاقُ ٢ ٢٢٧ ٢٢٩

وَالْمَعْلُومَاتُ يَتَرَبَّصْنَ ٢ ٢٢٨

وَالْمَعْلُومَاتُ مَتَاعٌ ٢ ٢٤١

طلل

وَابِلٌ فَعِلٌ ٢ ٢٦٥

طلمت

لَمْ يَطْلُمْنِي ٥٥ ٥٦ ٧٤

طمس

لِطَمْسًا عَلَى أَعْيُنِهِمْ ٣٦ ٦٦

فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ ٥٤ ٣٧

نَطَمَسَ وَجْهًا ٤٧ ٤٧

رَبَّنَا اطْمَسْ ١٠ ٨٨

النَّجُومَ طَمَسَتْ ٧٧ ٨

طمع

أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ ٢٦ ٨٢

أَفْطَمِعُونَ أَنْ ٢ ٧٥

نَطْمَعُ أَنْ ٥ ٨٤ ٢٦ ٥١

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ ٤ ١٥٧

أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ ٧٠ ٣٨

فَيَطْمَعُ الَّذِي ٣٣ ٣٢

وَهُمْ يَطْمَعُونَ ٦٧ ٤٦

خَوْفًا وَطَمَعًا ٥٦٧ ١٣ ١٢

٢٤٣٠ ١٦٣٢

طمم

الْمَغَانِمَ الْكَبِيرَى ٧٩ ٣٤

طمن

اِطْمَآنَ بِهِ ٢٢ ١١

فَإِذَا اِطْمَآنْتُمْ ٤ ١٠٣

وَاطْمَآنُوا بِهِ ١٠ ٧١

تَطْمِئُنَّ ٥ ١١٣ ١٣ ٢٨

وَتَطْمِئُنَّ ٣ ١٢٦ ٨٠ ١٠

لِيَطْمِئَنَّا قَلْبِي ٢ ٢٦٠

قَلْبُهُ مَطْمِئِنٌّ ١٦ ١٠٦

يَعْمُشُونَ مَطْمِئِنِينَ ١٧ ٩٥

آمَنَةً مَطْمِئِنَةً ١٦ ١١٢

النَّفْسَ الْمَطْمِئِنَةَ ٨٩ ٢٧

طهر

حَتَّى يَطْفُرَ ٢ ٢٢٢

يعطوف ٥٢ ٥٦، ١٧، ٧٦
 ١٩
 يعطوفون بينها ٥٥ ٤٤
 يعطوف ٣٧ ٤٣، ٤٥، ٧٦، ٧٦
 ١٥
 أن يعطوف بهما ١٥٨
 ويعطوفوا بالبيت ٢٢ ٢٩
 طائف ١٧ ٦٨، ٢٠١
 للطائفين ٢ ١٢٥، ٢٢، ٢٦
 طائفة من ٣ ٦٩ و ١٧٢، ٢٤
 ٦١، ١٤، ٧٣ ٢٠
 طائفة منكم ٣ ١٥٤، ٧، ٨٧٩
 ٦٦
 طائفة منهم ٤ ٨١ و ١٠٢
 ١١٢، ٩، ٨٨، ٤٣، ٣٣ ١٣
 طائفة أخرى ٤ ١٠٢
 طائفة قد أهتمهم ٣ ١٥٤
 طائفة لم يؤمنوا ٧ ٨٧
 نغذب طائفة ٩ ٦٦
 طائفة ليفقهوا ٩ ١٢٢
 كفرت طائفة ٦١ ١٤
 طائفان ٣ ١٢٢، ٩٩
 على طائفين ٦ ١٥٦
 إحدى الطائفتين ٨ ٧
 طواغيت عليكم ٢٤ ٥٨
 الطواغيت ٧ ١٢٢، ٢٩، ١٤

طوق

سيعطون ما بخلوا ٣ ١٨٠
 يعطونه فدية ٢ ١٨٤
 لا طاعة لنا ٢ ٢٤٩ و ٢٨٦

طول

طال عليهم ٢١ ٤٤
 فطال عليهم ٥٧ ١٦
 أفضال عليكم ٢٠ ٨٦
 فطاول عليهم ٢٨ ٤٥
 الطول ٩ ٨٦، ٤٠
 منكم طولاً ٤ ٢٥

٣٧١
 ولا شيع يطاع ٤٠ ١٨
 إلا ليطاع ٤ ٦٤
 من طوع ٢ ١٥٨ و ١٨٤
 من استطاع إليه ٣ ٩٧
 إن استطاعوا ٢ ٢١٧
 فما استطاعوا ٣٦ ٦٧، ٥١، ٤٥
 وما استطاعوا ١٨ ٩٧
 استطعت ٦ ١١٣، ٨٨، ١٧
 ٦٤
 ما استطعتم ٨ ٦٠، ٦٤، ١٦
 من استطعتم ١٠ ١١، ٣٨
 إن استطعتم ٥٥ ٢٣
 لو استطعنا لخرجنا ٩ ٤٢
 فما استطاعوا أن ١٨ ٩٧
 ما لم تستطع ١٨ ٧٨
 تستطع ١٨ ٤١ و ٦٧ و ٧٢
 ٧٥
 ولن تستطعوا ٤ ١٢٩
 فما تستطعون صرفاً ٢٥ ١٩
 تستطع عليه صبراً ١٨ ٨٢
 لم يستطع ٤ ٥٨، ٢٥
 يستطع ٢ ١١٢، ٥٠، ٢٨٢
 لا يستطعون ٢ ٢٧٢، ٤٠، ٩٨
 ١٩٢ و ١٦، ٧٢، ١٨
 ١٠١، ٢١، ٤٣، ٣٦، ٧٥
 كانوا يستطعون ١١ ٢٠
 فلا يستطعون ١٧ ٤٨، ٢١، ٤٠
 ٢٥، ٩، ٣٦، ٦٨، ٤٢
 وما يستطعون ٢٦ ٢١١
 طوعاً وكرهاً ٣ ١٣، ٨٢
 طوعاً أو كرهاً ٩ ١١، ٤١، ٥٣
 طاعة ٤ ١٨١، ٢٤، ٥٣، ٢١
 أتينا طائعتين ٤١ ١١
 عطاع ثم ٨١ ٢١
 يلزمون المتطوعين ٩ ٧٩

طوف

فطاف عليها ٦٨ ١٩

فطوأت له نفسه ٥ ٣٠
 أطاع الله ٤ ٨٠
 لو أطاعونا ٣ ٦٨
 فاطاعوه أنهم كانوا ٤٣ ٥٤
 ولئن أطعتم ٢٣ ٣٤
 وإن أطعتموه ٦ ١٢١
 سمعنا وأطعنا ٢ ٢٨٥، ٤٦، ٥٤
 ٧، ٢٤، ٥١
 بالرسول وأطعنا ٢٤ ٤٧
 أطعنا الله وأطعنا ٣٣ ٦٦
 أطعنا ساداتنا ٣٣ ٦٧
 فإن أطعكم ٤ ٣٤
 وإن تطع ٦ ١١٦
 لا تطع ١٨ ٢٥، ٢٨، ٣٣، ١٣
 و ٤٨، ٦٨، ٨ و ١٠، ٧٦، ٢٤
 لا تطعوا ٩٦ ١٩
 فلا تطعوهما ٢٩ ٣١، ١٥
 إن تطيعوا ٣ ١٠٠ و ١٤٩، ٤٨
 ١٤، ٤٩، ١٤
 ولا تطيعوا ٢٦ ١٥١
 وإن تطيعوه ٢٤ ٥٤
 ولا تطيع فيكم ٥٩ ١١
 ستطيعكم في ٤٧ ٣٦
 يطع الله ٤ ١٣ و ٦٩، ٢٤، ٥٣
 ٣٣، ١٧، ٤٨، ١٧
 يطع الرسول ٤ ٨٠
 لو يطيعكم ٤٩ ٧
 ويطيعون الله ٩ ٧١
 وأطيعن الله ٣٣ ٣٣
 أطيعوا الله ٣ ٣٢ و ١٢٢، ٤
 ٥، ٩٢، ١٨ و ٢٠، ٤٦، ٢٤
 ٤٤، ٥٤، ٤٧، ٣٣، ٥٨، ١٣، ٦٤
 ١٢
 أطيعوا الرسول ٤ ٥٩، ٩٢
 ٢٤، ٥٦، ٤٧، ٣٣، ٦٤، ١٢
 أطيعوا أمري ٢٠ ٩٠
 اسمعوا وأطيعوا ٦٤ ١٦
 وأطيعوني ٣ ٥٠، ٢٦، ١٠٨
 و ١١٠ و ١٢٦ و ١٣١ و ١٤٤
 ١٥٠ و ١٦٣ و ١٧٩، ٤٣، ٦٣

اصطفاك وطهرك ٣ ٤٢
 صدقة تطهرهم ٩ ١٠٣
 يطهر بلبهم ٥ ٤١
 يطهركم تطهيراً ٣٣ ٣٣
 ليطهركم ٦ ١١٨، ٦٥
 وطهر بيتي ٢٢ ٢٦
 ثيابك فطهر ٥ ٤٧
 طهراً بيتي ٢ ١٢٥
 فإذا طهز ٢ ٢٢٢
 يحون أن يطهروا ٩ ١٠٨
 أناس يطهرون ٧ ٨٢، ٢٧، ٥٦
 جنباً فاطهروا ٥
 طهروا ٢٥ ٤٨، ٧٦، ٢١
 وأطهر ٢ ٢٢٢، ٥٨، ١٢
 أطهر ١١ ٧٨، ٣٣، ٥٣
 يطهركم تطهيراً ٣٣ ٣٣
 تطهروا من الدين ٣ ٥٥
 أزواج مطهرة ٢ ٢٥، ٣٠، ١٥
 ٥٧
 مرفوعة مطهرة ٨٠ ١٤
 صحفاً مطهرة ٩٨ ٢
 إلا المتطهرون ٥٦ ٧٩
 يحب المتطهرين ٢ ٢٢٢
 يحب المتطهرين ٩ ١٠٨

طود

كالطود العظيم ٢٦ ٦٣

طور

فوقكم الطور ٢ ٦٣ و ٩٣
 فوقهم الطور ٤ ١٥٤
 جانب الطور ١٩ ٥٢، ٢٠، ٨٠
 ٢٨ و ٢٩، ٤٦
 والطور ٥٢ ١٥
 وطور سين ٩٥ ٢
 طور سيناء ٢٣ ٢٠
 خلقتكم أطواراً ٧١ ١٤

طوع

تبلغ الجبال طولاً ٢٧
طويلاً ٧٧٣، ٢٦٦

طوي

تطوي السماء كلتي ١٠٤٢١
المقدس طوي ١٢٢٠، ١٦٧٩
مطويات يمينه ٦٧٣٩

طيب

ما طاب لكم ٣٤
طيبم فادخلوا ٧٣٣٩
طين لكم ٤٤
طوي لهم ٢٩١٣
من الطيب ٣٧٨، ١٧٩٣
والطيب ١٠٠٥
البلد الطيب ٥٨٧
إلى الطيب ٢٤٢٢
اكلم الطيب ١٠٣٥
الخيث بالطيب ٢٤
حلالاً طيباً ١٠٦٨، ٨٨٨
١١٤١٦، ٦٩
صعباً طيباً ٦٥، ٤٣٤
للعقبيين والعقبيون ٢٦٢٤
الملائكة طيبين ٣٢١٦
ذرية طيبة ٣٨٣
ساكن طيبة ١٢٦١، ٧٢٩
بريح طيبة ٢٢١٠
كلمة طيبة ٢٤١٤
كشجرة طيبة ٢٤١٤
حياة طيبة ٩٧١٦
مباركة طيبة ٦١٢٤
بلدة طيبة ١٥٣٤
من طيبات ٥٧٢ و ١٧٢ و
٨١٢٠، ١٦٠٧، ٣٦٧
طيبات أحلت ١٦٠٤
طيبات ما أحل ٨٧٥
لكم الطيبات ٥٤٥
والطيبات ٣٢٧
لهم الطيبات ١٥٧٧

من الطيبات ٢٦٨، ٩٣١٠، ١٧، ٧٢، ٥١، ٢٣، ٤٠
١٦٤٥، ٦٤
الطيبات اللطين ٢٦٢٤
الطيبون الطيبات ٢٦٢٤
أذهبت طيباتكم ٢٠٤٦

طير

ولا طائر يطير ٣٨٦
إنا نعتيرنا بكم ١٨٣٦
قالوا اعتيرنا بكم ٤٧٢٧
يعتيروا بمرسى ١٣١٧
من الطير ٢٦٠٢
كهنية الطير ١١٠٥، ٤٩٣
تاكل الطير ٤١ و ٣٦١٢
إلى الطير ١٦٦٧، ١٦٦٧
والطير ٢١٧٩، ٢٤٤١، ٢٧
١٧، ٣٤، ١٠، ٣٨
فتخطفه الطير ٣١٢٢
منطق الطير ١٦٢٧
نقعد الطير ٢٠٢٧
ولحم طير ٢١٥٦
طيراً ١١٠٥، ١١٠٥، ٣١٠٥
ولا طائر يطير ٣٨٦
طائرهم ١٩٣٦، ٤٧٢٧
أزمناء طائر ١٣١٧
إنما طائرهم ١٣١٧
شره مستعيراً ٧٧٦

طين

من الطين ١١٠٥، ٤٩٣
على الطين ٣٨٢٨
من طين ١٢٢٣، ١٢٧، ٢٦، ١٢٢٣، ١٢٣٧، ١١٣٧، ٧١٣٨، ٧٦
٣٣٥١
خلقت طيناً ٦١١٧

باب الظاء

ظعن

يوم نعتكم ٨٠

ظفر

أظفركم عليهم ٢٤
ذي ظفر ١٤٦٦

ظليل

ظلل وجهه ١٦٤٣، ٥٨١٦
ظففت أعتاقهم ٢٦٤
ظلت عليه ٢٠٩٧
ظففتهم نكحهم ٥٦٦٥
ظفروا فيه يرجون ١٥١٤
نظفروا من بعده ٣٠٥١
فمنظّل لها عاكفين ٢٦٧١
فيظللن روادك ٢٣٤٢
وظللنا ١٠٧٢، ٧٠١٦
الظلل ٢٨، ٢٤، ١٣٥، ٢١
ظل ٥٦، ٣٠، ٤٣، ٣٠٧٧
ظلاً ظليلاً ٥٧٤
دائم وظلها ١٣٣٥
في ظلال ٣٦٥٦، ٤١٧٧
مما خلق ظلالاً ١٦٨١
ينفخ ظلاله ١٦٤٨
عليهم ظلالها ١٦٤٧
و ظلالهم بالغدو ١٣١٥
كانه ظلاً ١٧١٧
يوم الظلة ٢٦١٨
نظّل من ٢، ٢١٠، ٣٩١٦
موج كالظلل ٣١٢٢
لا ظليل ولا ٧٧٢١
ظلاً ظليلاً ٥٧٤

ظلم

ظلم نفسه ٢، ٢٣١١، ١٦٥

من ظلم ١٨، ٨٧، ٢٧، ١١

نفس ظلمت ١٠٥٤

ظلمت نفسي ٢٧٤٤، ٢٨١٦

ظلمت ٢٠٥٤، ٤٣٢٩

لقد ظلمت ٢٨٢٤

ظلمنا أنفسنا ٧٢٣٢

وما ظلمناهم ١١، ١٠، ١٦

١١٨، ٤٣٧٦

وما ظلمهم الله ٣، ١١٧، ١٦

٢٣

الذين ظلموا ٢٠٩ و ١٥٠ و

١٦٥، ٤٥، ١٦٢٧، ١٦٥،

٢٥٨، ١١، ٣٧، ٦٧ و ٩٤ و

١١٢ و ١١٦، ١٤، ٤٤، ٤٥،

١٦، ٢١، ٣٢، ٢٧، ٢٦

٢٢٧، ٢٩، ٢٣٠، ٥٧،

٣٧، ٢٢، ٣٩، ٥١، ٤٦

للذين ظلموا ١٠، ٥٢، ٣٤، ٤٢

٣٩، ٤٧، ٤٣، ٦٥، ٥١، ٥٢

٤٧

ظلموا أنفسهم ٣، ١١٧، ١٢٥،

٤٤، ١١، ١٠١، ٣٤، ١٩

كفروا وظلموا ٤٦٨

لما ظلموا ١٠، ١٣، ١٨، ٥٩

بما ظلموا ٢٧٠٢، ٨٥ و

فظلموا بها ٧، ١٠٣، ١٧، ٥٩

وما ظلمونا ٧، ١٦٠

ولم نظلم منه ١٨، ٣٣

فلا نظلموا فيهن ٩، ٣٦

لا نظلمون ولا نظلمون ٢، ٢٧٩

لا نظلم ٤، ٤٠، ٤٤، ١٨، ٤٩

نظلم نفسه ٤، ١١٠

ومن نظلم ٢٥، ١٩

ليظلمهم ٩، ٢٩، ٤٠، ٣٠

أنفسهم يظلمون ٢، ٥٧، ٣

١١٧، ٧، ١٦٠، ٩، ١٠، ٤٤

١٦، ٣٣ و ١١٨، ٢٩، ٤٠، ٣٠

٩

بآياتنا يظلمون ٧، ٩٧

كانوا يظلمون ٧، ١٦٢ و ١٧٧

يظلمون الناس ٤٢ ٤٢	فأنا ظالمون ١٠٧ ٢٣	نجزي الظالمين ٤١٧، ١٢، ٧٥	ظلوماً جهولاً ٧٢ ٣٣
إلا من ظلم ١٤٨ ٤	إنا إذاً لظالمون ٧٩ ١٢	٢٩ ٢١	بظلام للعبيد ١٨٢ ٣، ٥١ ٨
ظلموا ١٦ ٤١، ٢٢ ٣٩، ٢٦	هم الظالمون ٢ ٢٢٩ و ٢٥٤	عاقبة الظالمين ١٠ ٣٩، ٢٨ ٤٠	٢٢ ١٠، ٤٦ ٤١، ٥٠ ٢٩
٢٢٧	٥٠ ٢٤، ٢٣ ٩، ٤٥ ٥، ٩٤ ٣	للقوم الظالمين ١٠ ٨٥ ١١	قتل مظلوماً ١٧ ٢٣
لا تظلم ٢١ ٤٧، ٣٦ ٥٤	٩ ٦٠، ١١ ٤٩	٤٤ ٢٣، ٤٤	
لا تظلمون ٢ ٢٧٢ و ٢٧٩، ٤	لا يفلح الظالمون ٦ ٢١ و	لنهكركم الظالمين ١٤ ١٣	ظلم
٦٠ ٨، ٧٧	١٣٥، ١٢ ٢٣، ٢٨ ٣٧	إن الظالمين ١٤ ٢٢، ٢٢ ٥٣	
و هم لا يظلمون ٢ ٣٠٨١	القوم الظالمون ٦ ٤٧	٤٢ ٢١ و ٤٥، ٤٥ ١٩	إذا أظلم عليهم ٢ ٢٠
٢٥ و ١٦١، ٦ ١٦٠، ٤٧١ و	إذا الظالمون ٦ ٩٣، ٣٤ ٣١	يضل الله الظالمين ١٤ ٢٧	من الليل مظلماً ١٠ ٢٧
٥٤، ١٦ ١١١، ٢٣ ٦٢، ٣٩	يعمل الظالمون ١٤ ٤٢	ولا يزيد الظالمين ١٧ ٨٢	هم مظلّمون ٣٦ ٣٧
١٩ ٤٦، ٢٢ ٤٥، ٦٩	يقول الظالمون ١٧ ٤٧	نذر الظالمين ١٩ ٧٢	في ظلمات ٢ ١٧، ٥٩ ٩٧ و
ولا يظلمون ٤٩٤ و ١٧، ١٢٤	فأبى الظالمون ١٧ ٩٩	لا ينفق الظالمين ٤٠ ٥٢	٢٧ ٦٣، ٣٩
٦٠ ١٩، ٧١	لكن الظالمون ١٩ ٢٨	ترى الظالمين ٤٢ ٢٢، ٤٤	فيه ظلمات ٢ ١٩
لا ظلم اليوم ١٧ ٤٠	أنتم الظالمون ٢١ ٦٤	هم الظالمين ٤٣ ٧٦	من ظلمات ٦ ٦٣
بظلم ٦ ٨٢ و ١١، ١١٧	قال الظالمون ٢٥ ٨	ولا تزد الظالمين ٧١ ٢٤ و ٢٨	كظلمات ٢٤ ٤٠
٢٥ ٢٢	إلا الظالمون ٢٩ ٤٩	و الظالمين ٧٦ ٣١	من الظلمات ٢ ٢٥٧، ١٦
فيظلم من الذين ٤ ١٦٠	بل الظالمون ٣١ ١١	عليهم بالظالمين ٢ ٩٥ و ٢٤٦	١١٤ و ٥٧، ٤٣ ٦٥، ٩
نظلم ٣١ ١٣	بعد الظالمون ٣٥ ٤٠	٤٧٩، ٦٦٢	١١
يريد ظلماً ٣ ١٠٨	و الظالمون ما لهم ٤٢ ٨	أعلم بالظالمين ٦ ٥٨	إلى الظلمات ٢ ٢٥٧
أموال التامى ظلماً ١٠ ٤	ظالمى أنفسهم ٤ ١٦، ٩٧ ٢٨	ما للظالمين ٢ ٣٠٢٧، ١٩٢	الظلمات والور ٦ ١٣، ١٦
عدوئاً و ظلماً ٤ ٣٠	من الظالمين ٢ ٣٥٢، ٧	٥ ٧٢، ٢٢ ٧١، ٣٥ ٣٧، ٤٠	في الظلمات ٦ ٣٩ و ١٢٢، ٢١
حمل ظلماً ٢٠ ١١١	١٩، ١٠ ١٠٦، ١١ ٨٣ ٢١	١٨	٨٧
يخاف ظلماً ٢٠ ١١٢	٨٧	أعندنا للظالمين ١٨ ٢٥، ٢٩	ولا الظلمات ٣٥ ٢٠
جاؤوا ظلماً ٢٥ ٤	عهدي الظالمين ٢ ١٢٤	٣٧	
أنفسهم ظلماً ٢٧ ١٤	لمن الظالمين ٢ ١٤٥، ١٠٧	بش للظالمين ١٨ ٥٠	
يريد ظلماً ٤٠ ٣١	١١ ٣١، ٢١ ٥٩	فئة للظالمين ٣٧ ٦٣	
بعد ظلمه ٥ ٣٩، ٤٢ ٤١	على الظالمين ٢ ١٩٣، ٤٤ ٧	وقبل للظالمين ٣٩ ٢٤	
على ظلمهم ١٣ ٦	١٨ ١١	كنا ظالمين ٥٧، ٢١ ١٤ و ٤٦	
بظلمهم ٤ ١٥٣، ١٦ ٦١	القوم الظالمين ٢ ٢٥٨، ٨٦ ٣	و ٩٧، ٢٦ ٢٩، ٦٨ ٢٩	
ظالم لنفسه ١٨ ٣٥، ٣٢	٥١٥، ٦ ٦٨ و ١٤٤، ٤٧٧	كانوا ظالمين ٧ ١٤٨، ٥٤	
١١٢ ٣٧	١٥٠، ١٩٩ و ١٠٩، ٢٣ ٢٨	٢١ ٢٩	
الظالم ٤ ٧٥، ٢٧	٩٤، ٢٦ ١٠، ٢٨ ٢١ و ٢٥	أصحاب الأيكة للظالمين ١٥	
وهي ظلامة ١١ ١٠٢، ٤٥ ٢٢	٥٠، ٤٦ ١٠، ٧ ٦٢، ٥	٧٨	
و ٤٨	٦٦ ١١	و من أظلم ٢ ١١٤ و ١٤٠، ٦	
كانت ظلامة ٢١ ١١	لا يسحب الظالمين ٣ ٥٧	٢١ و ١١، ٩٣ ١٨، ٥٧	
و أنتم ظالمون ٢ ٥١ و ٩٢	١٤٠، ٤٢ ٤٠	٢٩ ٦٨، ٢٢ ٧٦	
فأنهم ظالمون ٣ ١٢٨	مثنى الظالمين ٣ ١٥١	فمن أظلم ٦ ١٤٤ و ١٥٧، ٧	
أهلها ظالمون ٢٨ ٥٩	جزاء الظالمين ٥ ٢٩، ٥٩ ١٧	١٠، ١٧ ١٨، ١٥ ٣٩، ٣٢	
و هم ظالمون ١٦ ١١٣، ٢٩	ولكن الظالمين ٦ ٣٣	هم أظلم ٥٣ ٥٢	
١٤	بعض الظالمين ٦ ١٢٩	لظلمكم كفار ١٤ ٣٤	

ظلمك الذي ظلمت ٢٣٤١

بل ظلمت ١٢٤٨

و ظلمت ظن ١٢٤٨

ما ظلمت أن يخرجوا ٢٥٩

ظنوكما ظلمت ٧٧٢

ظنوا أنه ١٧١٧

ظنوا أن لا ١١٨٩

ظنوا أنهم ١١٠ ١٢ ٢٢ ١٠

٢٥٩ ٣٩ ٢٨

ظنوا ما لهم ٤٨٤١

فظنوا أنهم ٥٣١٨

و أنا ظننا ٥٧٢ و ١٢

ما أظن ٣٥ ١٨ و ٣٦ و ٥٠ ٤١

إني لأظنك ١٠١٧ و ١٠٢

إني لأظنه ٣٨ ٢٨ و ٣٧ ٤٠

تظن أن يفعل ٢٥٧٥

و تظنون ١٧ ٥٢ ١٠ ٣٣

إن تظن ٣٢ ٤٥

إن تظنك ١٨٦ ٢٦

إن تظنك ٦٦٧

بل فتظنكم ٢٧ ١١

تظن ١٥ ٢٢ و ٤٨ ٣

الذين يظنون ٤٦٢ و ٢٤٩

إلا يظنون ٧٨ ٢ و ٢٤ ٤٥

يظنون بالله ١٥٤ ٣

ظن الجاهلية ١٥٤ ٣

و ما ظن ٦٠ ١٠

ذلك ظن ٢٧ ٣٨

ظن السوء ٦٤٨ و ١٢

اتباع الظن ١٥٧ ٤

إلا الظن ١١٦ ٦ و ١٤٨ ١٠

٢٨ و ٢٣ ٥٣ ٦٦

إن الظن ٣٦ ١٠ و ٢٨ ٥٣

من الظن ١٢ ٤٩

بعض الظن ١٢ ٤٩

إلا ظن ٣٦ ١٠ و ٢٢ ٤٥

ظنكم ٨٧ ٣٧ و ٢٣ ٤١

إليس ظنه ٢٠ ٣٤

يا الله الظنونا ١٠ ٣٣

الظناتين بالله ٦٤٨

ظهر

ما ظهر منها ١٥١٦ ٣٣٧ ٢٤

٣١

ظهر أمر الله ٤٨٩

ظهر الفساد ٤١٣٠

إن يظهر وأعليكم ٨٩ ١٨ ٢٠

لم يظهر وأعلى ٣١ ٢٤

عليها يظهر ٢٣ ٤٣

أن يظهر ٩٧ ١٨

و ظاهروا على ٩٦٠

أنزل الذين ظاهروهم ٢٦ ٣٣

تظاهرون منهن ٤٣٣

و لم يظاهروا عليكم ٤٩

الذين يظاهرون ٢٥٨ و ٣

و أظهروه ٣٦٦

حين تظهرون ١٨٣٠

يظهر ٢٦ ٧٢ ٣٦ ٤٠

ليظهره ٤٨ ٤٨ ٣٣ ٩ ٦١

سحران تظاهرا ٤٨ ٢٨

و إن تظاهرا عليه ٤٦٦

تظاهرون عليهم ٨٥ ٢

أنقض ظهرك ٣٩٤

ظهروه ٣٣ ٤٢ و ١٠ ٨٤

على ظهروها ٤٥ ٣٠

وراء ظهوركم ٩٤ ٦

على ظهوره ١٣ ٤٣

ظهورها ١٨٩ ٢ و ١٣٨ ٦

وراء ظهورهم ١٠١ ٢ و ١٨٧ ٣

على ظهورهم ٣١ ٦

من ظهورهم ١٧٢ ٧

جنوبهم و ظهورهم ٣٥ ٩

عن ظهورهم ٣٩ ٢١

حملت ظهورهما ١٤ ٦ ٦

ذروا ظهرك ١٢٠ ٦

بظاهرم من القول ٣٣ ١٣

الظاهروا بالباطن ٣٥٧

ظاهرا ٣٢ ١٨ و ٧٣٠

ظاهرة ٢٠ ٣١ و ١٨٣ ٤

ظاهروهم من قبله ١٣٥٧

ظاهرين ٢٩ ٤٠ و ١٤ ٦١

ظهير ٤٦٦ ٢٣ ٤

لبعض ظهير ٨٨ ١٧

على ربه ظهور ٥٥ ٢٥

ظهير للمجرمين ١٧ ٢٨

ظهير للكافرين ٨٦ ٢٨

من الظهير ٥٨ ٢٤

وراءكم ظهري ٩٢ ١١

باب العين

عيا

ما يصابكم ٧٧ ٢٥

عبث

آية تعبثون ١٢٨ ٢٦

خلقتكم عبثا ١١٥ ٢٣

عبد

و عبد الطاغوت ٦٠ ٥

ما عبديتم ٤١٠ ٩

ما عبدينا ٣٥ ١٦

ما عبديناهم ٢٠ ٤٣

أعبد الذين ٥٦ ٦ و ١٠ ٤ ١٠

٦٦ ٤٠

أعبد الله ١٠ ٤ ١٠ و ٣٦ ١٣

١١ ٣٩

أعبد رب ٩١ ٢٧

أعبد الذي ٢٢ ٣٦

أعبد مخلصا ١٤ ٣٩

أعبد أيها الجاهلون ٦٤ ٣٩

لا أعبد ما ٢١ ٠٩

ما أعبد ٣١ ٠٩ و ٥

تعبد ٤٢ ٢٧ ٤٤ و ٤٢ ١٩

ألا تعبدا ٢١ ١١ و ١٢ ٤٠ ١٧

٢١ ٤٦ ١٤ ٤١ و ٢٣

أن لا تعبدا ٣٦ ١١ و ٣٦ ٠

لا تعبديون ٨٣ ٢

ما تعبديون ١٣ ٢ و ١٢ ٤٠

٩٨ ٢١ و ٧٠ ٣٧ و ١٦١

٢١ ٠٩

إياه تعبديون ١٧ ٢٢ و ١٦ ١١٤

٣٧ ٤١

إيانا تعبديون ٢٨ ١٠

تعبديون من ١٠ ٤ ١٠ و ٦٧ ٢١

١٧ ٢٩

كنتم تعبديون ٧٥ و ٩٢

إنما تعبديون ١٧ ٢٩

ماذا تعبديون ٨٥ ٣٧

مما تعبديون ٢٦ ٤٣ و ٦٠

اتعبديون ٧٦ ٥ و ٩٥ ٣٧

أفتعبديون من ١١ ٢١

إياك تعبد ٥ ١

ألا تعبد ٦٤ ٣

أن تعبد ١٤ ٢٢ ١١ و ٣٥

قالوا تعبد ١٣ ٢٢ و ٧١

لتعبد الله ٧٠ ٧

ما تعبدكم إلا ٣٣ ٩

يعبد آباؤنا ٧٠ ٧ و ٦٢ ١١

٨٧ ١٤ ١٠

يعبد هؤلاء ١٠ ٩ ١١

يعبد آباؤهم ١٠ ٩ ١١

يعبد الله ١١ ٢٢

يعبد آباؤكم ٤٣ ٣٤

إلا ليعبدوا ٣٩ ٩ و ٥٩٨

فليعبدوا رب ١٠ ٦

يعبدون من ١٠ ١٠ و ١٦ ١٦

٥٥ ٢٥ و ٧١ ٢٢

ما يعبدون ١١ ٩ ١٠ و ١٦ ١٨

١٧ ٢٥ و ٤٩ ١٩

إيانا يعبدون ٢٨ ٢٣

كانوا يعبدون ٣٤ ٤٠ و ٤١

٢٢ ٣٧

٢٥٩ فاعثروا يا أولي	١٦٣٩ به عبادہ	٣٦٣٩ بكاف عبده	٥٦٥١ إلا ليعبدون
٤٢٤ إلا عابري سبيل	٨٥٤٠ في عبادہ	١٠٥٣ إلى عبده	يعبدونني لا يشركون
١١١١٢ عبدة لأولي	٢٣٤٤ عبادہ الذين	١١١٧ أسرى بعبده	أن يعبدوها
٢١٢٣٦٦١٢٣ عبدة	٢٧٤٢٧٣٩٢٧ لعبادہ	١٠٦٦ تحت عبدين	واعبد ربك
٢٦٧٩٤٤٢٤	٢١٣٥٩٦٣٠١٧ بعبادہ	١٩٤٧ عباد أمثالكم	فاعبد
عبس	٢٧٤٢١٩٤٥	٢٦٢١ عباد مكرمون	إلا أنا فاعبدني
عبس ١٨٠٢٢٧٤	١٨٦٢ عبادي	١٩٤٣٦٣٢٥ عباد الرحمن	فاعبده
عبوسا فمطيراً ١٠٧٦	٦٥١٧٤٢١٥ إنا عبادي	عباد لله ٤٠٣٧ و ٧٤ و ١٢٨ و	اعبدوا ربكم
	٤٩١٥ ثبتي عبادي	٦٧٦١٨٤٤١٦٩ و ١٦٠ و ١٦٠	اعبدوا الله
	١٠٢١٨ يتخذوا عبادي	٤٨٤٠٣٠٣٦ العباد	و ٧٢ و ٥٩٧ و ١١٧ و ١١٨٥
	١٠٥٢١ يرتبها عبادي	٣٠٣٢٠٧٢٢ رؤوف بالعباد	١٦٨٤ و ٦١ و ٥٠
	١٣٣٤١٠٩٢٣ من عبادي	٤٠٢٠ و ١٥٣ بصير بالعباد	٢٣٢٣٣٦ و ٢٣ و ٢٧ و ٤٥
	١٧٢٥ أضلتم عبادي	٤٤	٢٧١٦٢٦ و ٢٧١
عبقر	٥٣٣٩٠٥٦٢٩ يا عبادي	١١٥٠٣١٤٠ للعباد	لله واعبدوا
وعبقري حسان ٧٦٥٥	٢٩٨٩ في عبادي	عباد ١٠ و ١٦ و ٤٣١٧	فاعبدوا ما شئتم
	٥٣١٧٣١٤ لعبادي	٦٨	فاعبدون
عتب	بعبادي ٤٤٥٢٢٦٧٧٢٠	عباداً ١٧٧٩٥	و أن اعبدوني
يستغيثوا فما هم من المستغيثين	٢٣	من عبادة ٤	واعبدوه
٢٤٤١	بظلام للعبيد ٣١٨٢٥١٨	فأنهم عبادة ٥	فاعبدوه
ولا هم يستغيثون ٣٠٨٤	٢٩٥٠٤٦٤١٠٢٢	إلا عبادة ١٥٣٨٤٠٨٣	و ١٠٠٢٦٥١٣
٣٥٤٥٥٧	عابد ما عديتم ٤١٠٩	في عبادة ٢٧١٩	١٩٤٣٢٦١٩٣
عتد	تأبأت عبادات ٦٦٥	بين عبادة ٣٩٤٦	آلهة يعبدون
وَأَعْتَدْتُ لَهُنَّ ٣١١٢	له عابدون ٢١٣٨	يُضِلُّوا عبادة ٧١٢٧	غِيْثُ بَنِي إِسْرَآئِيلَ
أَعْتَدْنَا لَهُمْ ٤١٧٨١٠٧٩٠٦٧	لنا عابدون ٢٣٤٧	الصلحين من عبادة ٢٤٣٢	عبد الله ١٩٧٢٣٠١٩
٥	ولا أنتم عابدون ١٠٩٣٠٥	من عبادة ١٢٢٤١٨٢٤١٩	عبد منيب ٨٥٠٩٣٤
أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ ٤٣٧ و ١٥١	التائبون العابدون ٩١١٢	١١١ و ٣٧٢٣٣٥٢٦٣ و ١٢٢ و ١٢٢ و ٤٢٤٢٤٢٠٥٢٦٦	إلا عبد أنعمنا
٤٨١٦١٠٣٧٦٤	عابدني ٢١٥٢ و ٧٣ و ١٠٦	١٠	العبد بالعبد ٢١٧٨
أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ ٢٥٢٩١٨	أول العابدین ٤٣٨١	واذكر عبادة ٣٨٤٥	نعم العبد ٣٠٣٨ و ٤٤
٣٧	ذكرى للعبدين ٢١٨٤	لعبادة المرسلين ٣٧١٧١	ولعباد مؤمن ٢٢٢١
أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ ١٨١٠٢	بعبادته ١٠١١٠	من عبادة ٢٠٩٠٦٧٨٨	عبادة لله ١٧٢٤
أَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَبَ ٢٥٢٥	عن عبادة ١٠٢٩	١٠١٠١٠٧١٤١٦٠١١٦٠١٢٨	عبداً مملوكاً ١٦٧٥
أَعْتَدْنَا لَهَا ٣٣٣١	عن عبادة ٤٧١٧٢٧٠٢٠٦	٢٧٢٠١٥٢٨٢٩٦٢	عبداً شكوراً ١٧٣
٢٣ و ١٨٥٠	١٩٢١	٣٠٤٨٤٠٣٥٣٢٩٣٤٠٢٨	فوجدنا عبداً ١٨٦٥
عتق	واسطير لعبادته ١٩٦٥	١٥٤٣١٥	آتي الرحمن عبداً ١٩٩٣
	بعبادتهم ١٩٤٦٨٢٦	فوق عبادة ١٨٦١	عبداً إذا صلى ٩٦١٠
	عن عبادة ٤٠٦٠	عن عبادة ٩٤٢٠٤٢٠٢٥	على عبادة ٢٢١٨٢٣٤١
	عبر	بذنوب عبادة ١٧١٧٢٥٥٨	واذكر عبداً ٣٨١٧ و ٤١
	للرؤيا تعبرون ١٢٤٣	الرحمن عبادة ١٩٦١	فكتبوا عبداً ٥٤٩
		على عبادة ٢٧٥٩	على عبده ١٨٢٥١٢٥٠١٥٧٩
			عبده زكرياً ١٩٢

اليث العتيق ٢٢ و ٢٣

عتل

فاغسلوه إلى سواء ٤٤ ٤٧
غُتِلَ بعد ذلك ٦٨ ١٣

عتو

عتت عن أمر ٦٥ ٨
عتوا عن ٧٧ و ١٦٦
فتعتوا عن أمر ٥١ ٤٤
عتوا عتوا ٢٥ ٢١
في عتو وفتور ٦٧ ٢١
عتتا ١٩ و ٦٩
صرصر عاتية ٦٩ ٦

عشر

عُشِرَ على أنهما ١٠٧
أعُشِرَنا عليهم ١٨ ٢١

عشو

لا تَعْشُوا ٢١ ٧٦ و ١١ ٨٥
٢٦ ٢٩ ١٨٣ ٣٦

عجب

بل عَجِبْتُ ٣٧ ١٢
أوعجبتني ٧ و ٦٢ ٦٩
عَجِبُوا أن جادهم ٣٨ ٤٠ ٢٥
وإن تَعْجَبَ فعَجَبَ ١٣ ٥
الحديث تعجبون ٥٣ ٥٩
أتعجبين من أمر ١١ ٧٣
أعجب الكفار ٥٧ ٢٠
أعجبكم ٢ ٩ ٢٢١ ٢٥
ولو أعجبكم ٣٣ ١٠٠ ٥٢
ولو أعجبكم ٢ ٢٢١
تعجبك ٥٥ و ٦٣ ٨٥ ٤
يعجب الزراع ٤٨ ٢٩
يعجبك قوله ٢ ٢٠٤

لشي عَجَاب ٣٨ ٥

للناس عَجَبًا ١٠ ٢١
من آياتنا عَجَبًا ١٨ ٩
في البحر عَجَبًا ١٨ ٦٣
قرآنًا عَجَبًا ١٧٢ ١
عجيب ١١ ٧٢ ٢٥٠

عجز

أعجزت أن أكون ٥ ٢١
لن تعجز ٧٢ ١٢
ولن تعجزه ٧٢ ١٢
لن تعجزه من شيء ٣٥ ٤٤
إنهم لا يعجزون ٨ ٥٩
عجزوا ١١ ٧٢ ٥١ ٢٩
إلا عجزوا ٢٦ ١٧١ ٣٧ ١٣٥
أعجاز نخل ٥٤ ٢٠ ٦٩ ٧
معجزين ٢٢ ٥١ ٣٤ ٢٨ و
فليس بمعجز ٤٦ ٣٢
غير معجز في الله ٢ ٢ و ٣
معجزين في ١١ ٢٤ ٢٠ ٥٧
ما أنتم بمعجزين ٦ ١٢٤ ١٠
١١ ٥٣ ٢٩ ٢٢ ٤٢ ٣١
ما هم بمعجزين ١٦ ٤٦ ٣٩
٥١

عجف

سج عجاف ١٢ ٤٣ و ٤٦

عجل

وعجلت إليك ٢٠ ٨٤
أعجلتم أمر ٧ ١٥٠
لا تعجل ١٩ ٨٤ ٢٠ ١١٤
لتعجل به ٧٥ ١٦
فيعجل لكم ٤٨ ٢٠
لتعجل لهم ١٨ ٥٨
الماجلة عجلنا ١٧ ١٨
ولو تعجل الله ١٠ ١١
عجل لنا قطنا ٣٨ ١٦

وما أعجلتك عن ٢٠ ٨٢
تعجل في يومين ٢ ٢٠٢
استعجلتم به ٤٦ ٢٤
ولا تستعجل لهم ٤٦ ٣٥
ما تستعجلون ٦ ٥٧ و ٥٨
به تستعجلون ١٠ ٥١ ٥١ ١٤
لم تستعجلوا ٢٧ ٤٦
الذي تستعجلون ٢٧ ٧٢
فلا تستعجلون ٢١ ٣٧
فلا تستعجلوه ١٦ ١
يستعجل ١٠ ٤٢ ٥٠ ١٨
يستعجلون ٢٦ ٢٠ ٣٧ ١٧٦
فلا يستعجلون ٥١ ٥٩
يستعجلونك باليسة ١٣ ٦
يستعجلونك بالمذاب ٢٢ ٤٧
٢٩ ٥٣ ٥٤
استعجلهم بالخير ١٠ ١١
العاجلة ١٧ ١٨ ٧٥ ٢٠ ٧٦
٢٧

من عجل ٢١ ٣٧

الإنسان عجولاً ١٧ ١١

اتخذتم العجل ٢ ٥١ و ٩٢

باتخاذكم العجل ٢ ٥٤

في قلوبهم العجل ٢ ٩٣

اتخذوا العجل ٤ ١٥٢ ٧ ١٥٢

جاء بعجل ١١ ٦٩ ٥١ ٢٦

عجلاً جدأ ٢٠ ١٤٨ ٨٨

عجم

يلحدون إليه أعجمي ١٦ ١٠٣
أأعجمي وعربي ٤١ ٤٤
قرآنًا أعجميًا ٤١ ٤٤
على بعض الأعجمين ٢٦ ١٩٨

عجد

وعجدهم عداً ١٩ ٩٤
وإن تعداوا ١٤ ١٦٣٤ ١٨
مما تعدون ٢٢ ٤٧ ٣٢ ٥
تعدهم عداً ١٩ ٨٤

كانت عدهم ٣٨ ٦٢

جمع مالأ وعده ١٠٤ ٢

أعد له ٤ ٩٣

أعد للكافرين ٤ ١٠٢ ٨ ٣٣

أعد الله ٩ ٣٣ ٨٩ ٥٨ ٣٥

١٥ ٦٥ ١٠

أعد لهم ٩ ١٠٠ ٣٣ ٥٧ و ٤٤

و ٦٤ ٤٨ ٦٦ ٣١

أعد للمحسنات ٣٣ ٢٩

لأعدوا له عدة ٩ ٤٦

وأعدوا لهم ٨ ٦٠

أعدت للكافرين ٢ ٢٤ ٣ ١٣١

أعدت للمتنين ٣ ١٣٢

أعدت للذين ٥٧ ٢١

من عدة تعذونها ٣٣ ٤٩

عداً ٨٤ ٩٤

فأسأل العاذين ٢٣ ١١٣

عدد السنين ١٠ ١٧ ١٢

عدد سنين ٢٣ ١١٢

عدداً ١٨ ١١ ٧٢ ٢٤ ٢٨ و

عدة ٩ ٣٦ ٣٣ ٤٩

فعدة ٢ ١٨٤ ١٨٥

العدة ٢ ١٦٥ ١٨٥

ما جعلنا عدتهم ٧٤ ٣١

أعلم بعدتهم ١٨ ٢٢

فطلقوهن بعدتهن ٦٥ ١

فعدتهن ثلاثة ٦٥ ٤

لأعدوا له عدة ٩ ٤٦

لأجل معدود ١١ ١٠٤

معدودة ٢ ١١٨ ١٢٨ ٢٠

معدودات ٢ ١٨٤ و ٣٠ ٣٠٣

٢٤

عدهس

عدهسا وبعدها ٢٤ ٦١

عدل

فذاك فعدلك ٨٢ ٧

ليعذبهم ٥٥٩، ٣٣٨
بعذابكم ١٤٧٤
أفيعذابنا يستعجلون ٢٦ ٢٠٤
١٧٦٣٧
عذابه ١٠ ٥٠، ١٧ ٥٧، ٨٩
٢٥
عذابها ٢٥ ٦٥، ٣٦٣٥
وليشهد عذابهما ٢٢٤
عذابي ونُذِر ١٦٥٤، ١٨ و
٢١
و ٣٧، ٣٩
عذابي ١٥٦٤، ٧١٤، ١٥
نُعذبهم ١٦٤٧، ٣٣٨
أو نُعذبوها عذاباً ١٧ ٥٨
ما كنا نُعذب ١٧ ١٥
من الصعدين ٢٦ ٢١٢٢
بمعذبين ٢٦ ١٢٨، ٣٤ ٢٥
٥٩٣٧
عذب قرات ٢٥ ٥٣٢٥، ١٢٣٥

عذر

لا تعتذروا ١٦٦٩، ٩٤ ٧٦٦
يعتذرون إليكم ٩٤٩
فيعتذرون ٣٦٧٧
عذراً ١٨ ١٧٧
وجاء المعتذرون ٩٠٩
معتذرة إلى ريكم ١٦٤٧
معتذرتهم ٥٧٣٠، ٥٢٤٠
معاذيرة ١٥٧٥

عرب

غزياً أتراباً ٥٦ ٣٧
عربي ميين ١٦ ١٠٢، ٣٦ ١٩٥
أعجمي وعربي ٤٤٤١
قرآننا عربياً ٢١٢، ٢٠ ١١٣
٣٤٣، ٧٤٢، ٣٤١، ٢٨٣٩
عربياً ٢٧١٣، ٤٦ ١٢
من الأعراب ٩٠٩، ٩٨ و ٩٩
و ١٠١ و ١٢٠، ١٨ ١١٤ و ١٦

أعداء الله ١٩٤١ و ٢٨
أعداء ١٠٢٣، ٦٤٦، ٢٦٠
الأعداء ٧-١٥
أعلم بأعدائكم ٤٥٤
العداوة والبغضاء ١٤٥ و ٦٤
و ٩١، ٤٦٠
عداوة ٨٢٥، ٣٤٤١
الإنم والعدوان ٢٥ ٢٥
٦٢، ٨٥٨ و ٩
فلا عدوان ١٩٣٢، ٢٨ ٢٨
عدواناً وظلماً ٤٣٠
بالعدوة ٤٢٨

عذب

وعذب الذين ٢٦٩
لُعذبا الذين ٤٨ ٢٥
عذبناها عذاباً ٦٥ ٨٦٥
لنعذبهم في الدنيا ٣٥٩
لأعذبتهم عذاباً ٢١ ٢٧
أعذبه ١١٥٥
فأعذبهم عذاباً ٥٦٣
إما أن تعذب ١٨ ٨٦١٨
تُعذبهم ١١٨، ٤٧٢٠
تُعذب طائفة ٦٦٩
فسوف نُعذبه ١٨ ٨٧
سنُعذبهم مرتين ١٠١٩
يسعذب من يشاء ٢ ٢٨٤٢، ٣
١٢٩، ١٨٥، ٤٠، ٢١٢٩
يُعذب المنافقين ٣٣ ٢٤٨، ٦٤٨
لا يُعذب عذابه ٨٩ ٢٥
ليُعذب الله ٣٣ ٧٣
يُعذبكم عذاباً ٣٩٩، ١٦ ٤٨
يلعذبكم ١٨٥، ٥٤١٧
لولا يُعذبنا الله ٥٨ ٨٥٨
يُعذبه عذاباً ٤٨ ١٧
فيُعذبه ١٨ ٨٧، ٢٤٨٨
يُعذبهم الله ٣٤٨، ١٤٩ و ٧٤
يُعذبهم ١٢٨٣، ٨٥٩ و ١٠٦
فيُعذبهم عذاباً ٤ ١٧٣

يعتدون ١١٢٣، ٦١٢ و ٧٨٥
فاعتدوا عليه ١٩٤٢
عدواً ١٠٨٦، ١٠ ٩٠
ولا عدا ١٧٣٢، ١٦ ١٤٥٦
١١٥
قوم عاذون ١٦٦٢٦
هم العاذون ٧٣٣، ٢١٧٠
والعاذيات ضيحاً ١١٠٠
عُتِدَ ٢٥٥٠، ١٢٦٨، ١٢٨٣
هم المعتدون ٩ ١٠
المعتدين ٢ ١٩٠، ٨٧٥ و ٧
٥٥، ٧٤١٠
أعلم بالمعتدين ١١٩٦
لبعض عدو ٣٦٢، ٢٤٧، ٢٠
١٢٣، ٦٧٤٣
عدو ميين ١٦٨٢ و ٢٠٨٠
١٤٢، ٢٢٧، ٥١٢، ٣٦ ٦٠
٦٢٤٣
عدو لكم ١٨ ٩٢٤، ٥٠
عدو الله ٦٠٨، ١١٤٩
من عدو ٩ ١٢٠
عدو لي و عدو له ٢٠ ٣٩٢٠
عدو لك ٢٠ ١١٧٢٠
عدو لي ٢٦ ٧٧
إنه عدو ٢٨ ١٥
عدو لهما ٢٨ ١٩
لكم عدو ٣٥ ٦٣٥
هم العدو ٦٣٤
عدو الجبريل ٩٧٢
عدو مينا ١٠١، ٥٣١٧
لكل نبي عدو ١١٢٦، ٢١٢٥
معي عدو ٢٩ ٨٣٩
لهم عدو ٢٨ ٨٢٨
فاتخذوه عدو ٣٥ ٦٣٥
عدو لكم ٦٤ ١٤
و عدوكم ٦٠٨، ١٦٠
عدوكم ١٢٩٧، ٢٠ ٨٠
من عدوه ٢٨ ١٥
على عدوهم ٦١ ١٤
عدو و عدوكم ٦٠ ١٦٠

لأعدل بينكم ١٥٤٢
تعدل كل عدل ٦ ٧٠
ألا تعدلوا ٤ ٨٥
أن تعدلوا ٢٩ و ١٣٥
بريهم يُعدلون ١٦ و ١٥٠
به يُعدلون ١٥٩٧ و ١٨١
قوم يُعدلون ٢٧ ٦٠
اعذلوا هو أقرب ٨٥
فاغذلوا ولو كان ١٥٢٦
منها غذل ٤٨٢ و ١٢٣
ذو غذل ٩٥٥ و ١٠٦
أو عدل ذلك ٩٥٥
كل عدل ٦ ٧٠
ذوي عدل ٢٦٥
بالغذل ٢٨٢٢، ٥٨٤، ١٦ ٧٦٦
و ٩٠، ٩٤٩
صدقا وعدلا ٦ ١١٥

عدن

في جنات عدن ٧٢٩، ١٢٦١
جنات عدن يدخلونها ١٣ ٢٣
٣١١٦، ٣٣٣٥
جنات عدن تجري ١٨ ٣١، ٢٠
٨٩٨، ٧٦
جنات عدن التي ١٩ ٦١١٩، ٨٤٠
جنات عدن مفتحة ٣٨ ٥٠

عدو

ولا تُعدعيناك ١٨ ٢٨
لا تُعدوا في ٤ ١٥٤
يُعدون في السبت ٣٧ ١٦٣
الذين عاديتهم ٧٦٠
يُعد ٢ ٢٢٩، ١٤٤ و ١٦٥
اقتدى ٢ ١٧٨ و ١٩٤، ٩٤٥
اعتدوا عليكم ٦٥٢
وما اعتدبنا ٧٥ ١٠
تعتدوا ٢ ١٩٠، ٢٥ و ٨٧
لنعتدوا ٢٣١
فلا تعتدوا ٢ ٢٢٩

الأعراب أشد ٩ ٩٧
بادون في الأعراب ٣٣ ٢٠

عرج

تعرج الملائكة ٧٠ ٤
يعرج فيها ٣٤ ٥٧، ٢
يعرج إليه في يوم ٣٢ ٥
فيه يعرجون ١٥ ١٤
على الأخرج حرج ٢٤ ٤٨، ٦١
١٧
معارج عليها يظهرن ٤٣ ٣٣
ذي المعارج ٧٠ ٣

عرجن

كالعرجون القديم ٣٦ ٣٩

عور

منهم معرفة ٤٨ ٢٥
القائم والمتر ٢٢ ٣٦

عرش

يعرشون ٧ ١٦، ١٣٧ ٦٨
على العرش ٧ ١٠، ٥٤ ١٢، ٣
١٣، ١٠٠ ٢٠، ٢٥ ٥٩، ٤٣٢ ٤٥٧، ٤

رب العرش ٩ ١٢٩، ٢١ ٢٢، ٢٣ ٨٦، ١١٦، ٢٧ ٢٦، ٤٣ ٨٢

ذي العرش ١٧ ٤٢، ٨١ ٢٠
ذوالعرش ٤٠ ١٥، ٨٥ ١٥
العرش ٣٩ ٧٥، ٤٠ ٧٤
لها عرش ٢٧ ٢٣

يحمل عرش ٦٩ ١٧
أهكذا عرشت ٢٧ ٤٢
كان عرشه ١١ ٧
نكروا لها عرشها ٢٧ ٤١

يأتيني بعرضها ٢٧ ٣٨
على عروشتها ٢ ١٨، ٤٢، ٤٢ ٤٥ ٢٢
معروشات وغير معروشات ٦
١٤١

عرض

عرضنا ١٨ ١٠٠، ٣٣ ٧٢
ثم عرضهم على ٢ ٣١
أذ عرض عليه ٣٨ ٣١
عرضوا على ربك ١٨ ٤٨
يومئذ تفرضون ٦٩ ١٨
يوم تفرض ٤٦ ٢٠، ٢٤
تفرضون ١١ ١٨، ٤٠ ٤٢، ٤٦ ٤٥

فيما عرضتم به ٢ ٢٣٥
أعرض و ١٧ ٨٣، ٤١ ٥١
أعرض عنه ٢٠ ١٠٠
أعرض عن ٢٠ ١٢٤، ٣٦٦
أعرض عنها ٣٢ ٢٢
فأعرض ١٨ ٥٧، ٤١ ٤
أعرضتم ١٧ ٦٧
أعرضوا ٢٨ ٥٥، ٤١ ٤٢، ١٣ ٤٨

فأعرضوا ٣٤ ١٦
وإن تفرض ٥ ٤٢
وإما تفرض ١٧ ٢٨
تلوا أو تفرضوا ١٣٥
لتفرضوا عنهم ٩ ٩٥
يعرض عن ذكر ٧٧٢ ١٧
تفرضوا ويقولوا ٥٤ ٢
أعرض عنهم ٥ ٤٢

أعرض عن ٦ ١٠، ١٩٩ ٧
١١ ١٢، ٧٦ ١٠، ٢٩ ٩٤
فأعرض عنهم ٤ ٦٣ و ٦٨١
٣٠ ٣٢، ٦٨
فأعرض عن ٥٣ ٢٩
فأعرضوا ١٦ ٩٥
للكافرين عرضاً ١٨ ١٠٠

جنة عرضها كغرض ٥٧ ٢١
عرضها السنوات ٣ ١٣٢
نشوراً أو إغراضاً ٤ ١٢٨
عليك إغريضهم ٦ ٣٥
و أنتم معرضون ٢ ٨٢

هم معرضون ٣ ٨٠، ٢٣ ٩، ٢٣ ٢٤ ٢١، ٧٦
عنها معرضون ١٢ ١٠٥
في غفلة معرضون ١ ٢١
عن آياتنا معرضون ٢١ ٣٢
رهبهم معرضون ٢١ ٤٢
عن اللغو معرضون ٢٣ ٣
عن ذكرهم معرضون ٢٣ ٧١
منهم معرضون ٢٤ ٤٨
عنه معرضون ٣٨ ٦٨
أنذروا معرضون ٤٦ ٣

عنها معرضين ٦ ١٥، ٤٦ ٣٦، ٨١ ٤٦
عنه معرضين ٢٦ ٥
عن التذكارة معرضين ٧٤ ٤٩
عرض الحياة ٤ ٩٤، ٢٤ ٢٣
عرض هذا الأدنى ٧ ١٦٩
عرض مثله ٧ ١٦٩
عرض الدنيا ١٧ ٦٧
عرضاً قريباً ٩ ٤٢
دعاء عرض ٤١ ٥١
عارض مطرنا ٤٦ ٢٤
راؤه عارضاً ٤٦ ٢٤
عرضة لأيمانكم ٢ ٢٢٤

عرف

فلعرفتهم بسيماهم ٤٧ ٣٠
فعرفهم و هم له ١٢ ٥٨
عرفوا ٢ ٨١، ٨٣ ٢٤
تعرف في ٢٢ ٨٣، ٧٢ ٢٤
ولتعرفتهم في ٤٧ ٣٠
تعرفهم بسيماهم ٢ ٢٧٢
لتعرفونها ٢٧ ٩٢
لم يعرفوا رسولهم ٢٣ ٦٩

يعرفونه كما يعرفون ٢ ١٤٦، ٦

٢٠

يعرفون ١٦، ٤٦٧ ٨٣

لهم يعرفونها ١٢ ٦٢

تعرفونهم بسيماهم ٧ ٤٨

تعرف المجرمون ٥٥ ٤١

أدنى أن تعرفن ٣٣ ٥٩

عرف بعضه ٦٦ ٣

عرفها لهم ٤٧ ٦

وقبائل لتعارفوا ٤٩ ١٣

يتعارفون بينهم ١٠ ٤٥

فاتعرفنا بذنوبنا ٤٠ ١١

آخرون اعترفوا ٩ ١٠٢

فاتعرفوا بينهم ٦٧ ١١

و أنزل بالتلف ٧ ١٩٩

والمرسلات عرفاً ٧٧ ١

من معروف ٢ ٢٤٠

قول معروف ٢ ٢٦٣، ٤٧ ٢١

أو معروف ٤ ١١٤

في معروف ٦٠ ١٢

بمعروف ٢ ٢٢٩ و ٢٢١، ٦٥

٢ و ٦

عن المعروف ٩ ٦٧

بالمعروف ٢ ١٧٨ و ١٨٠ و

٢٢٨، ٢٢٢، ٢٢٣ و ٢٣٤ و

٢٣٦، ٢٤١ ٣، ١٠٤ و ١١٠ و

١١٤، ٤ ٦ و ١٩ و ٢٥، ٧

١٥٧، ٩، ١١٢ و ٧١، ٢٢، ٤١

١٧٣١

قولاً معروفاً ٢ ٢٣٥، ٤ ٥ و ٨

٢٢ ٢٣

معروفاً ٣١ ١٥، ٦٣ ٦

طاعة معروفة ٢٤ ٥٣

الأعراف ٧ ٤٦ و ٤٨

من عرفات ٢ ١٩٨

عزم

سيل العزم ٣٤ ١٦

عرو

اغترق بعض آلها ٥٤١١
بالغزوة الوثقى ٢٥٦٢، ٢٢٣١

عري

ولا تغري ١١٨٢٠
بالغزاة ١٤٥٣٧، ٤٩٦٨

عزب

يغزب ٦١١٠، ٣٣٤

عز

وعز تمهيم ١٢٥
وعزروه ١٥٧٧
ونعزروه ٩٤٨
عزيرابن الله ٣٠٩

عز

عز زنا بالث ١٤٣٦
وعزني في الخطاب ٢٣٣٨
نعز من نشاء ٢٦٣
لهم عز ١٩٩٨
العزة بالإنم ٢٠٦٢
عندهم العزة ١٣٩٤
العزة لله ١٣٩٤، ٦٥١٠
يريد العزة لله العزة ١٠٣٥
رب العزة ١٨٠٣٧
الله العزة ٨٦٣
في عزة ٢٣٨
بغير قرون ٤٤٢٦
فبغير تلك لأغوينهم ٨٢٣٨
العزير الحكيم ١٢٩٢، ٦٣
١٨ و ٦٢ و ١٢٦، ١١٨٥
٤١٤، ١٦، ٦٠، ٩٢٧، ٢٦٢٩
و ٤٢، ٢٧٣٠، ٩٣١، ٢٧٣٤
٢٣٥، ١٣٩، ٨٤٠، ٣٤٢

٥٩، ١٥٧، ٢٤٦، ٢٧ و ٢٤٥
١ و ٢٤، ٥٦٠، ١٦٦، ١٦٢
١٨٦٤، ٣
العزير المليم ٩٦٦، ٢٧، ٧٨
٩٤٣، ١٢٤١، ٢٤٠، ٣٨٣٦
القوي العزير ٦٦١١
امراة العزير ١٢ و ٣٠، ٥١
يا أيها العزير ٧٨١٢ و ٨٨
العزير الحמיד ١١٤، ٦٣٤
٨٨٥
العزير الرحيم ٩٢٦ و ٦٨
١٠٤ و ١٢٢ و ١٤٠ و ١٥٩
١٧٥ و ١٩١ و ٢١٧ و ٥٣٠
٦٣٢، ٥٣٦، ٤٢٤٤
العزير الوهاب ٩٣٨
العزير الغفار ٦٦٣٨، ٥٣٩
٤٢٤٠
القوي العزير ١٩٤٢
العزير الكريم ٤٩٤٤
العزير الجبار ٢٣٥٩
العزير الغفور ٢٦٧
عزير حكيم ٢٠٩٢ و ٢٢٠
٢٢٨ و ٢٤٠، ٢٦٠، ٢٨٥، ٨
١٠ و ٤٩ و ٦٣، ٤٠٩ و ٧١
٢٧٣١
عزير ذواتنقام ٤٣، ٩٥٥، ١٤
٤٧
عزير عليه ١٢٨٩
لقوي عزير ٤٠٢٢ و ٧٤
عزير غفور ٢٨٣٥
لكتاب عزير ٤١٤١
عزير مقتدر ٤٢٥٤
قوي عزير ٢٥٥٧، ٢١٥٨
بسعزير ١١، ٩١، ١٤، ٢٠، ٣٥
١٧، ٢٧٣٩
عزيراً حكيماً ٥٦٤ و ١٥٨
١٩ و ٧٤٨، ١٦٥
عزيراً ٢٥٣٣، ٣٤٨
أعز ١١، ٩٢، ١٨، ٣٤
الأعز ٨٦٣

أعزة ٥٤٥، ٢٧، ٣٤

اللوات والغزى ١٩٥٣

عزل

من غزلت ٥١٣٣
اغزلتموهم ما ١٦١٨
اغزلهم ما ٩٩١٩
فان اغزلوكم ٩٠٤
وأعزلوكم ما ٤٨١٩
لم يعزلوكم ٩١٤
فاغزلوا النساء ٢٢٢٢
فاغزلون ٢١٤٤
لفغزلون ٢١٢٢٦
وكان في مغزل ٤٢١١
غزماً الأمر ٢١٤٧
فأذا غزلت ١٥٩٣
عزمو الطلاق ٢٢٧٢
ولا تعزمو عقدة ٢٣٥٢
عزم الأمور ١٨٦٣، ١٧٣١
٤٣٤٢

أولو العزم ٣٥٤٦

ولم نجد له عزماً ١١٥٢٠

عزو

عن الشمال عزوين ٢٧٧٠

عسر

إن تعاسرتهم ٦٦٥
يوم غير ٨٥٤
الفشر ١٨٥٢، ٥٩٤، ٦٠
بعد عسراً ٧٦٥
من أمري عسراً ٧٣١٨
كان ذو عسرة ٢٨٠
ساعة العسرة ١١٧٩
فسنبره للفنرى ١٠٩٢
يوم عسير ٩٧٤
على اللكافرين عسيراً ٢٦٢٥

عس

إذا عسس ١٧٨١

عسل

من عسل مصفى ١٥٤٧

عشر

عاشروهن بالمعروف ١٩٤
ولبس العشير ١٣٢٢
عشيرات الأقرين ٢١٤٤٦
وعشيرتك ٢٤٩
أو عشيرتهم ٢٢٥٨
العشار عطلت ٤٨١
يا معشر ١٢٨ و ١٣٠، ٥٥
٣٣
بلغوا عشائر ٤٥٣٤
عشر ١٦٠، ٢٨٩
عشر ١٤٢٧، ١٣١١
عشراً ٢، ٢٣٤، ٢٠، ١٠٣، ٢٨
٢٧
اثنا عشرة ٦٠٢، ١٦٠٧
اثنتي عشرة ١٦٠٧
التي عشر نقياً ١٢٥
اثنا عشر شهراً ٣٦٩
أحد عشر كوكباً ٤١٢
عليها تسعة عشر ٣٠٧٤
عشرة ١٩٦٢، ٨٩٥
عشرون صابرون ٦٥٨
عشني
ومن يفسح ٣٦٤٣
عشاً يكون ١٦١٢
صلاة العشاء ٥٨٢٤
بالغداة والعشي ٥٢٦، ٢٨١٨
بالعشي والإبكار ٤١٣، ٤٠
٥٥
بالعشي ١٨٣٨ و ٣١
بكرة وعشياً ١١٩ و ٦٢

و عَيْبَةً ٤٠، ١٨ ٣٠
إِلَّا عَيْبَةً ٧٩ ٤٦

عصب

نَحْنُ نَصِيبُ ١٢ ٨ ١٤
عَصَبٌ مِنْكُمْ ٢٤ ١١
لِنَتَّوْ بِالنَّصِيبَةِ ٢٨ ٧٦
يَوْمَ عَصِيبٍ ١١ ٧٧

عصر

أَعَصَرَ خَمْرًا ١٢ ٣٦
و فِيهِ بَعَصْرُونَ ١٢ ٤٩
وَالْعَصْرِ إِنْ ١٠ ٣
فَأَصَابَهَا إِبْصَارُ ٢ ٢٦٦
مِنَ الْمُعَصَّرَاتِ ٧٨ ١٤

عصف

الْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ ٥٥ ١٢
كَتَفَصَ مَأْكُولٌ ١٠٥ ٥
فَالْعَاصِفَاتُ عَصْفًا ٧٧ ٢
عَاصِفٌ ١٠ ١٤، ٢٢
الرِّيحُ عَاصِفَةٌ ٢١ ٨١

عصم

و اللَّهُ بِعَصْمِكَ ٥ ٦٧
بِعَصْمِكَ مِنَ اللَّهِ ٣٣ ١٧
بِعَصْمَتِي مِنَ الْمَاءِ ١١ ٤٣
اِغْتَصِمُوا ٤ ١٤٦ و ١٧٥
يَنْتَعِمُ بِاللَّهِ ١٠ ١٣
و اِغْتَصِمُوا ١٠٣ ٧٨
عَنِ نَفْسٍ فَاسْتَعِصِمِ ١٢ ٣٢
عَاصِمٌ ١٠ ١١، ٢٧، ٤٣، ٤٠
٣٣
بَعْضُ الْكَوَافِرِ ٦٠ ١٠

عصو

عَصَاكَ ٧ ١١٧، ٢٧، ١٠، ٢٨

٣١

بِعَصَاكَ ٢ ٧٠، ٦٠، ١٦٠، ٢٦ ٦٣
عَصَاهُ ٧ ١٠٧، ٢٦، ٣٢، ٤٥
مِى عَصَايَ ٢٠ ١٨
جَاهِلُهُمْ وَ عَصِيْمِيْمٌ ٢٠ ٢٦، ٦٦
٤٤
وَعَصَى ٢٠ ١٢١، ٧٩، ٢١
فَعَصَى فِرْعَوْنُ ٧٣ ١٦
وَمِنْ عَصَائِي ١٤ ٣٦
وَعَصُوًا ٤٢، ١١، ٥٩
بِمَا عَصَوْا ٢١ ٣٠، ٦١، ٥١، ١١٢
٧٨
فَعَصَوْا رَسُولَ ٦٩ ١٠
فَإِنْ عَصَوْنِي ٢٦ ٢١٦
إِنَّهُمْ عَصَوْنِي ٧١ ٢١
آلآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ ١٠ ٩١
إِنْ عَصَيْتَ ٦ ١٠، ١٥، ١٠، ٣٩، ١٥
١٣
أَفْعَصَيْتَ أُمْرِي ٢٠ ٩٣
وَعَصِيْمَتِي مِنْ بَعْدِ ٢٠ ١٥٣
إِنْ عَصَيْتَهُ ١١ ٦٣
سَمِعْنَا وَ عَصَيْنَا ٢٢ ٤٦
وَلَا أَتَّصِي لَكَ ١٨ ٦٩
وَمِنْ بَعْضٍ ١٤ ٣٣، ٣٦، ٧٢
٢٣
لَا يَعْصُونَ اللَّهَ ٦٦ ٦
وَلَا يَعْصِيْنَكَ ٦٠ ١٢
تَعْصِيًا ١٩ ١٤ و ٤٤
وَالْبَصِيَّانَ ٤٩ ٧
وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ ٥٨ ٩ و ٨

عضد

الْمُضِلِّينَ عَضْدًا ١٨ ٥١
سَنَدَ عَضْدِكَ ٢٨ ٣٥

عضض

غَضَّوْا عَلَيْكُمْ ٣ ١١٩
يَغْضُ النَّظَامُ ٢٥ ٢٧

عضل

لَا تَغْضُلُوهُنَّ ٢ ٢٣٢، ١٩

عضو

الْقُرْآنُ عَضِيْنٌ ١٥ ٩١

عطف

ثَانِي عَطْفُهُ ٢٢ ٩

عطل

الْمَشَارِ تَعَطَّلَتْ ٨١ ٤
بِشْرٍ مَعْطَلَةٍ ٢٢ ٤٥

عطي

أَعْطَى ٢٠ ٥٣، ٥٠، ٩٢، ٥
أَعْطَيْنَاكَ الْكُوْثَرَ ١٠٨ ١
حَتَّى يَعْطُوا ٩ ٢٩
وَلَسَوْفَ يَعْطِيكَ ٩٣ ٥
فَإِنْ أَعْطَا ٩ ٥٨
لَمْ يَعْطُوا ٩ ٥٨
فَتُعْطَى فَقْرٌ ٥٤ ٢٩
غَطَاءٌ ١١ ١٠٨، ١٧، ٢٠، ٧٨
٣٦
هَذَا عَطَاؤُنَا ٣٨ ٣٩

عظم

وَمِنْ يَنْعِظُ ٢٢ ٣٠ و ٣٢
يَنْعِظُ لَهُ أَجْرٌ ٦٥ ٥
عَذَابُ عَظِيمٍ ٧ ٣، ١١٤
١٠ و ١٠٥، ١٧٦ و ٣٣، ٨٠، ٤١
٩، ٦٨، ١٠١، ١٦، ٩٤ و ١٠٦،
٢٤ و ١١، ١٤ و ٤٥، ٢٣
مِنْ رَيْكُمُ عَظِيْمٌ ٢ ٤٩
أَجْرُ عَظِيْمٍ ٣ ١٧٢ و ١٧٩،
٨، ٩، ٢٨، ٩، ٢٢، ٤٩، ٦٤، ٤٣
١٥

فَضْلُ عَظِيْمٍ ٣ ١٧٤

يَوْمَ عَظِيْمٍ ٦ ٧١٥، ٥٩، ١٠
١٥، ١٩، ٢٦، ١٥٦ و
٢١ ٤٦، ١٢٣، ٩، ١٨٩
بِسَحْرِ عَظِيْمٍ ٧ ١١٦
مِنْ رَيْكُمُ عَظِيْمٌ ٧ ١٤١، ١٤
كَيْدِكُنَّ عَظِيْمٍ ١٢ ٢٨
شَيْءٌ عَظِيْمٌ ٢٢ ١
عِنْدَ اللَّهِ عَظِيْمٌ ٢٤ ١٥
بِهَتَانٍ عَظِيْمٍ ٢٤ ١٦
عَرْشُ عَظِيْمٍ ٢٧ ٢٣
حِظُّ عَظِيْمٍ ٢٨ ١٧٩، ٤١، ٣٥
لِظْلَمٍ عَظِيْمٍ ٣١ ١٣
بِذِيحٍ عَظِيْمٍ ٣٧ ١٠٧
نَبَأٌ عَظِيْمٌ ٣٨ ٦٧
مِنَ الْقُرَيْتَيْنِ عَظِيْمٍ ٤٣ ٣١
لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيْمٌ ٥٦ ٧٦
خَلْقٌ عَظِيْمٌ ٦٨ ٤
لِيَوْمٍ عَظِيْمٍ ٨٣ ٥
الْفَضْلُ الْعَظِيْمُ ٢ ٣٠، ١٥، ٧٤
٨، ٢٩، ٥٧، ٢١ و ٢٩، ٦٢، ٤
الْعَلِيُّ الْعَظِيْمُ ٢ ٢٥٥، ٤٢
الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ٤ ١٣، ٥، ١١٩
٧٢ و ٨٩، ١٠٠ و ١١١، ١٠
٦٤، ٣٧، ٦٠، ٤٠، ٤٤، ٤٩، ٥٧
٥٧، ٦١، ١٢، ٦٤، ٩
الْخَزْيُ الْعَظِيْمُ ٩ ٦٣
الْعُرْشُ الْعَظِيْمُ ٩ ٢٣، ١٢٩، ٨٦
٢٧ ٢٦
وَالْقُرْآنُ الْعَظِيْمُ ١٥ ٨٧
الْكُرْبُ الْعَظِيْمُ ٢١ ٣٧، ٧٦
و ١١٥
كَالْعُلُودِ الْعَظِيْمِ ٢٦ ٦٣
الْحَنَتُ الْعَظِيْمِ ٥٦ ٤٦
رَيْكُ الْعَظِيْمِ ٥٦ ٧٤ و ٦٩، ٩٦
٥٢
بِاللَّهِ الْعَظِيْمِ ٦٩ ٣٣
النَّبِيُّ الْعَظِيْمُ ٧٨ ٢
مِيْلًا عَظِيْمًا ٤ ٢٧
أَجْرًا عَظِيْمًا ٤ ٤٠ و ٦٧ و ٧٤ و

٩٥ و ١١٤ و ١٤٦ و ١٦٢ ،
 ٢٩٣ ، ٣٥ ، ١٠٤٨ و ٢٩
 إنمأ عظيمأ ٤٨٤
 ملكأ عظيمأ ٥٤٤
 فوزأ عظيمأ ٧٣ ، ٧١٣٣ ، ٤٨
 ٥

عذابأ عظيمأ ٩٣٤
 عليك عظيمأ ١١٣٤
 بهتانأ عظيمأ ١٥٦٤
 قولأ عظيمأ ٤٠١٧
 عند الله عظيمأ ٥٣٣٣
 أعظم درجة ٢٠٩ ، ١٠٥٧
 أعظم أجراً ٢٠٧٣
 ومن العظم ٤١٩
 اختلط عظيم ١٤٦٦
 العظام ٢٣ ، ١٤٣٣ ، ٣٦
 ٧٨

كنا عظامأ ٤٩١٧ و ٩٨
 المضغة عظامأ ١٤٣٣
 ترابأ و عظامأ ٢٣٣٥ و ٨٢٣٧
 ١٦ و ٥٣ ، ٤٧٥٦
 عظامأ نخرة ١١٧٩
 نجع عظامه ٣٧٥

عقر
 قال عقرت ٢٩٢٧

عفف
 غنياً فليستعفف ٦٤
 وليستعفف الذين ٢٣٢٤
 وأن يستعفف ٦٠٢٤
 من التعفف ٢٧٣٢

عفو
 عفا عنكم ١٨٧٢ ، ١٥٢٣
 عفا الله ١٥٥٣ ، ٩٥٥ و ١٠١
 ٤٣٩
 عفا وأصلح ٤٠٤٢

حتى غفوا ٩٥٧١
 ثم غفوا عنكم ٥٢٢
 فغفوا عن ذلك ١٥٣٤
 تغفوا ٣٣٧٢ ، ١٤٩٤ ، ١٤٦٤
 إن تغف عن ٦٦٩
 ويغف عن كثير ٣٤٤٢
 إلا أن يغفوا أو يغفوا ٢٣٧٢
 أن يغفوا عنهم ٩٩٤
 يغفوا عن ١٥٥ ، ٢٥٤٢ و ٣٠
 وليغفوا وليصفحوا ٢٢٢٤
 واغف عنا ٢٨٦٢
 فاعف عنهم ١٥٩٣ ، ١٣٥
 فاعفوا واصفحوا ١٠٩٢
 فمن غفني له ١٧٨٢
 الغفوا ٢١٩٢ ، ١٩٩٧
 لغف غفور ٦٠٢٢ ، ٢٥٨
 غفوا ٤٣ و ٩٩ و ١٤٩
 والغافلين عن ١٣٤٣

عقب
 ولم يعقب ٢٧ ، ١٠٢٨ ، ٣١
 عاقب بمثل ما عوقب ٦٠٢٢
 وإن عاقبتهم فلعاقبوا ١٢٦١٦
 فعاقبتهم فأتوا ١١٦٠
 بمثل ما عوقبتهم ١٢٦١٦
 فاعقبهم نفاقاً ٧٧٩
 وخير غفياً ٤٤١٨
 باقية في عقبه ٢٨٤٣
 على عقبه ١٤٣٢ ، ١٤٤٣ ، ٨
 ٤٨
 أعقابكم ١٤٤٣ و ١٤٩ ، ٢٣
 ٦٦
 على أعقابها ٧١٦٦
 شديد العقاب ١٩٦٢ و ٢١١ ،
 ١١٣ ، ٢٥ ، ٩٨ ، ١٣٨ و ٢٥
 و ٤٨ ، ٥٢ ، ٣٤٠ و ٢٢ ، ٥٩
 ٧٤
 لشديد العقاب ٦١٣
 سريع العقاب ١٦٥٦ ، ١٦٧٧

ذو عقاب اليم ٤٣٤١
 عقاب ٣٢ ، ١٤٣٨ ، ٥٤٠
 العقبه ١١٩٠ و ١٢
 غشبي ١٣ ، ٢٤ و ٣٥
 ٤٢
 لا يخاف عقابها ١٥٩١
 عاقبة المكذبين ١٢٣٧ ، ٦
 ١١ ، ٣٦٦ ، ٢٥٤٣
 عاقبة الدار ١٣٥٦ ، ٢٧٢٨
 عاقبة المجرمين ٨٤٧ ، ٦٩٢٧
 عاقبة المفسدين ٨٦٧ و ١٠٣ ،
 ١٤٢٧
 عاقبة الظالمين ٣٩١٠ ، ٢٨٤٠
 عاقبة المتذرين ٧٣ ، ٣٧
 ٧٣
 عاقبة الذين ١٠٩١٢ ، ٩٣٠ و
 ١٠ و ٤٢ ، ٤٤٣٥ ، ٢١٤٠ و
 ٨٢ ، ١٠٤٧
 عاقبة الأمور ٤١٢٢ ، ٢٢٣١
 عاقبة مكرمهم ٥١٢٧
 عاقبة أمرها ٩٦٥
 العاقبة للمتقين ١٢٨٧ ، ١١
 ٨٣٢٨ ، ٤٩
 العاقبة للتقوى ١٣٢٢٠
 فكان عاقبتهم ١٧٥٩
 لا يعقب ٤١١٣
 له عقيبات ١١١٣

عقيد
 الذين عقدت ٣٣٤
 بما عقدتم ٨٩٥
 أوفوا بالعقود ١٥٥
 عقدة ٢٣٥ ، ٢٣٧ و ٢٧٢٠
 في العقد ٤١١٣

عقر
 فتعاطى فقر ٢٩٥٤
 فقره والناقة ٧٧٧
 فقروها ١٥٧٢٦ ، ١٥٧٢٦ ، ٩١

عقر
 قوم يكفون ١٣٨٧
 العاكف فيه والباد ٢٥٢٢
 عليه عاكفاً ٩٧٢٠
 عاكفون ١٨٧٢ ، ٥٢٢١
 العاكفين ١٢٥٢
 عاكفين ٩١٢٠ ، ٢٦٧١

١٤
 وامرأتي عاقراً ٤٠٣
 امرأتي عاقراً ٥١٩ و ٨
 بعد ما عقلوه ٧٥٢
 أفلا تعقلون ٤٤٢ و ٣٠٧٦
 ٦٥ ، ٣٢٦ ، ١٦٩٧ ، ١٦١٠
 ١٠١١ ، ١٠٩١٢ ، ٢١ و ١٠
 ٦٧ ، ٢٣ ، ٨٠ ، ٢٨ و ٦٠ ، ٣٧
 ١٢٨
 لعلكم تعقلون ٧٣٢ و ٢٠٢٤٢
 ١٥٢ ، ١٢ ، ٢٤ و ٦١ ، ٤٠
 ٣٧ ، ٤٣ ، ١٧٥٧
 كنتم تعقلون ١١٨٣ ، ٢٨٢٦
 تكونوا تعقلون ٦٢٣٦
 نسع أو نعقل ٦٧
 وما يعقلوا إلا ٤٣٢٩
 لقدم يعقلون ١٦٤٢ ، ٤١٣
 ١٢١٦ ، ٦٧ ، ٣٥٢٩ ، ٢٤٣٠
 و ٢٨ ، ٥٤٥
 لا يعقلون ١٧٠٢ و ١٧١ ، ٥
 ٥٨ و ١٠٣ ، ٢٢٨ ، ٤٢١٠ و
 ١٠٠ ، ٦٣٢٩ ، ٤٣٣٩ ، ٤٤٩
 ١٤٥٩
 يعقلون بها ٤٦٢٢
 أو يعقلون ٤٤٢٥
 أفلا يعقلون ٦٨٣٦

عقم
 عقيم ٥٥٢٢ ، ٢٩٥١
 الريح العقيم ٤١٥١
 يشاء عقيماً ٥٠٤٢

عكف
 قوم يكفون ١٣٨٧
 العاكف فيه والباد ٢٥٢٢
 عليه عاكفاً ٩٧٢٠
 عاكفون ١٨٧٢ ، ٥٢٢١
 العاكفين ١٢٥٢
 عاكفين ٩١٢٠ ، ٢٦٧١

علق

من علق ٩٦ ٢

من علقه ٢٢ ٤٠٥ ٦٧

علقه ٢٣ ١٤ ٧٥ ٢٨

العلقة ٢٣ ١٤

فندروها كالمعلقة ٤ ١٢٩

علم

قد علم ٢ ٧٦٠ ١٦٠ ٢٤ ٤١

علم الله ٢ ١٨٧ و ٢٣٨ ٢٣٥

و علم أن فيكم ٦٦٨

و إذا علم ٥٥ ٩

فعلم ما ٤٨ ١٨ ٢٧

علم أن ٧٣ ٢٠

علم أن سيكون ٧٣ ٢٠

لقد علمت ١١ ١٧٩ ١٠٢

٦٥ ٢١

ما علمت ٢٨ ٢٨

و لقد علمت الجنة ٣٧ ١٥٨

علمت نفس ٨١ ٨٢ ٥

لقد علمتم ١٢ ٦٥ ٥٦ ٧٣

٦٢

هل علمتم ١٢ ٨٩

إن علمتم ٢٤ ٣٣

فإن علمتموهن ٦٠ ١٠

فقد علمته ٥ ١٦٦

ما علمنا ١٢ ٥١

بما علمنا ١٢ ٨١

و لقد علمنا ١٥ ٢٤

قد علمنا ٣٣ ٥٠ ٥٠ ٤

لعلمه الذين ٤ ٨٣

و لقد علموا ٢١ ١٠٢

فعلموا أن ٢٨ ٧٥

إني أعلم ٢ ٣٠ ٣٣

و أعلم ما ٢٣

أعلم أن ٢ ٢٥٩

و لا أعلم ٥ ١١٦ ٥٠

أعلم من الله ٧ ٦٢ ١٢ ٨٦ و

٩٦

أعلم الفي ١١ ١٨٨ ٣١

ألم تعلم ٢ ١٠٦ و ١٠٧ ٥٠

٢٢ ٧٠ ٤٠

لم تكن تعلم ٤ ١١٣

تعلم ما في ٥ ١١٦

فلا تعلم نفس ٣٢ ١٧

تعلم الكاذبين ٩ ٤٣

تعلم ما نخفي ١٤ ٣٨

هل تعلم ١٩ ٦٥

إنك لتعلم ١١ ٧٩

و لتعلم أن وعد ٢٨ ١٣

و لتعلمن أنا ٢٠ ٧١

و لتعلمن نبأ ٣٨ ٨٨

ما كنت تعلمها ١١ ٤٩

لا تعلمها ٩ ١٠١

حتى تعلموا ٤ ٤٣

ما لم تعلموا ٦ ٩١

لم تعلموا ١٢ ٨٠ ٣٣ ٤٨ ٥

٢٧

ذلك لتعلموا ٥ ٩٧

لتعلموا عدد السنين ١٠ ١٧ ٥

١٢

لتعلموا أن الله ٦٥ ١٢

و أستم تعلمون ٢ ٢٢ ٤٢ و

٢٧ ٨ ٧١ ٣ ١٨٨

ما لا تعلمون ٢ ٣٠ ٨٠ و

٦١ ٥٦ ١٦٩

تكونوا تعلمون ٢ ١٥١ ٢٣٩ و

كنتم تعلمون ٢ ١٨٤ ٦٠ ٢٨٠ و

٩ ٨١ ١٦ ٢٣ ٩٥ ٨٤ و

٨٨ ١١٤ ٢٩ ١٦ ٦١ ١١ و

٤ ٧١ ٩ ٦٢

كنتم لا تعلمون ١٦ ٤٣ ٢١ ٧ و

٥٦ ٣٠

و أستم لا تعلمون ٢ ٢١٦ و

١٩ ٢٤ ٧٤ ١٦ ٦٦ ٣ ٢٣٢

سوف تعلمون ٦ ٦٧ ١٣٥ و

٥٥ ١٦ ٩٣ ٣٩ ١١ ١٢٣

٢٦ ٤٩ ٣٠ ٣٤ ٣٩ ٣٩ و

٤ و ٣ ١٠٢

ما لا تعلمون ٧ ٢٨ و ٢٣ و

١٠ ٦٢ ١٢ ٨٦ ٩٦ و

٨ ١٦

ولكن لا تعلمون ٧ ٣٨

أتعلمون أن ٧ ٧٥

لا تعلمون شيئا ١٦ ٧٨

بما تعلمون ٢٦ ١٢٢

لو تعلمون ٥٦ ١٠٢ ٧٦ ٥

و قد تعلمون ٦١ ٥

فتعلمون ٢٠ ١٣٥ ٦٧ ١٧ و

٢٩

لا تعلمونهم ٨ ٦٠

لم تعلمونهم ٤٨ ٢٥

لو تعلم ٣ ١٦٧

و تعلم أن قد ٥ ١١٣

قد تعلم ٦ ٣٣

و لقد تعلم ١٥ ١٦ ٩٧ ١٠٣

إننا تعلم ٣٦ ٧٦

حتى تعلم ٤٧ ٣١

نعلم ما تروسون ٥ ١٦

لتعلم أي الحزين ١٨ ١٢

إلا لتعلم ٣٤ ٢١

و إننا لتعلم ٦٩ ٤٩

نحن تعلمهم ٩ ١٠١

الله يعلم ٢ ٧٧ و ٢١٦ ٢٢٠ و

٢٢٢ و ٢٣٥ ٥٦٦ ٩٧ و

٩ ٩٩ ٢٨ ١٣ ١٦٨ و

١٩ و ٢٣ و ٧٤ ٢٢ ٩١ و

٢٤ ٧٠ ١٩ ٢٩ ٤٢ و

٣٣ ٤٥ ٥١ ٤٧ ١٩ ٢٦ و

٤٩ ٣٠ ١٦ ٥٨ ٦٣ ٧ و

١

يعلم ما ٢ ٣٠ ٢٥٥ ٦ ٢٩ ٣ و

٥٩ ١١ ٦٠ ٥ ١٣ ٤٢ ٢٠ و

١١ ٢١ ٢٨ ١١٠ ٢٢ و

٢٤ ٧٦ ٢٧ ٢٨ ٢٥ ٦٩ و

٢٩ ٥٢ ٣١ ٣٤ ٢٤ ٤٢ و

٥٧ ٤٤ ٦٤ ٤

و ما يعلم ٧٣ ٧٤ ٣١

يعلم الله ٣ ١٤٢ ٤ ٨٦٣ ٧٠

١٨ ٣٣ ٢٣ ٢٤ ١٦ ٩

و يعلم الصابرين ٣ ١٤٢

يعلم سرهم ٦ ٣

لا يعلم ١٠ ١٣ ١٨ ٣٣ ١٦

٢٢ ٧٠ ٢٧ ٥ ٢٢ ٤١ ٢٢

يعلم مقترها ١١ ٦

أفمن يعلم ١٣ ١٩

يعلم السر ٢٠ ٢٥ ٦

يعلم القول ٢١ ٤

لو يعلم ٢١ ٣٩

يعلم الجهر ٢١ ١١٠ ٨٧ ٧

أو لم يعلم ٢٨ ٧٨

ربنا يعلم ٣٦ ١٦

يعلم خاتمة ٤٠ ١٩

يعلم الذين ٤٢ ٣٥

لئلا يعلم ٥٧ ٢٩

ألا يعلم ٦٧ ١٤

يعلم أنك ٧٣ ٢٠

لم يعلم ٩٦ ٥

ألم يعلم ٩٦ ١٤

أفلا يعلم ١٠٠ ٩

ليعلم الله ٣ ١٤٠ ٥ ٩٤ ٥٧

٢٥

و ليعلم المؤمنين ٣ ١٦٦

و ليعلم الذين ٣ ١٦٧ ١٦ ٣٩

٥٤ ٢٢

ليعلم أي ١٢ ٥٢

ليعلم ما تكن ٢٧ ٧٤

ليعلم أن ٧٢ ٢٨

و سيعلم الكفار ١٣ ٤٢

و سيعلم الذين ٢٦ ٢٢٧

فليعلمن الله ٢٩ ٣

و ليعلمن الله ٢٩ ١١ و ٣

و ليعلمن الكاذبين ٢٩ ٣

و ليعلمن المنافقين ٢٩ ١١

يعلمه الله ٢ ١٩٧ ٣٠

الله يعلمه ٢ ٢٧٠

يعلمه علماء ٢٦ ١٩٧

الوقت المصغوم ٣٨ ١٥ ٣٨
 ٨١
 أشهر معلومات ١٩٧٢
 أيام معلومات ٢٨ ٢٢
 علم مجنون ١٤ ٤٤
 أ أنتم أعلم ١٤٠ ٢
 الله أعلم ٣٦٣ و ١٦٧ و ٢٥٤
 ٤٥، ١١، ١٢٤ و ٥٨٦، ٦١٥
 ٣١، ١٢، ٧٧، ١٦، ١٠١، ١٨
 ٢٦، ٢٦، ٢٨٢، ١٠، ٦٠، ٢٣٨٤
 هو أعلم ١١٧٦ و ١١٩، ١٦
 ١٢٥، ٥٦٢٨، ٣٩، ٧٠، ٤٦٤
 ٥٣، ٣٠، ٢٦٨
 ربك أعلم ١٠، ٤٠، ٥٥١٧
 ربكم أعلم ١٧، ٢٥ و ٥٤
 ٨٤، ١٩٨
 نحن أعلم ١٧، ٤٧، ١٩، ٧٠
 ٢٠، ١٠٤، ٢٣، ٩٦، ٢٩، ٣٢
 ٤٥٥٠
 ربهم أعلم ١٨، ٢١
 ربي أعلم ١٨، ٢٢، ٢٦، ١٨٨
 ٢٨، ٣٧، ٨٥
 أنا أعلم ٦٠
 بأعلم بما ٢٩، ١٠
 بكل شيء أعلم ٢٩ و ٢٣١
 ٤، ١٧٦، ١٧٧، ١٠١، ٦٩
 ٨، ٧٥، ١١٥، ٢٤، ٣٥ و ٦٤
 ٢٩، ٦٢، ٤٢، ١٢، ١٦، ٥٧
 ٣، ٧٥٨، ١١٦٤
 واسع أعلم ١١٥ و ٢٤٧
 ٢٦١، ٣، ٢٦٨، ٧٣، ٥٤
 ٢٤، ٢٢
 شاعر أعلم ١٥٨
 سمع أعلم ١٨١ و ٢٢٤
 ٢٢٧، ٢٤٤ و ٣٠٦، ٣٤
 ١٢١، ٧٠، ٢٠٠، ١٧٨ و ٤٢
 ٥٢، ٩٨، ١٠٣ و ٢١، ٢٤
 ١٤٩، ٦٠
 به أعلم ٢، ٢١٥ و ٣٢٣
 تعلمون أعلم ٢، ٢٨٢، ٢٣، ٥١

كما علمه ٢٨٢٢
 علمه شديد ٥٥٣
 علمه البيان ٤٥٥
 على أن تعلمن ٦٦ ١٨
 تعلمون الكتاب ٧٩٣
 أن تعلمون الله ١٦ ٤٩
 تعلمونهم بما ٤٥
 و تعلمه من ٢١ ١٢
 و ما تعلمان ١٠ ٢٢
 و يعلمت من ٦ ١٢
 و يعلمكم ١٥١ و ٢٨٢
 يعلمه الكتاب ٤٨٣
 يعلمه بشر ١٠ ٣١٦
 يعلمهم الكتاب ٢، ١٢٩
 ١٦٤، ٢٦٢
 يعلمون الناس ١٠ ٢٢
 علمت رشدًا ٦٦ ١٨
 و علمتم ما ٩ ١٦
 علمنا منطلق ١٦ ٢٧
 بتعلمون ١٠ ٢٢
 عالم الغيب ٩، ٧٣، ٩٤ و
 ١٠، ١٣، ٩٢، ٢٣، ٦٣
 ٣٤، ٣، ٤٦، ٥٩، ٢٢، ٦٢
 ٨، ١٨٦٤، ٢٦٧٢
 عالم غيب ٢٨٣٥
 إلا العالمون ٤٣ ٢٩
 به عالين ٥١ ٢١
 شيء عالين ٨١ ٢١
 بعالمين ٤٤ ١٢
 للعالمين ٢٢ ٣٠
 يعلمه علماء ١٩٧ ٢٦
 من عباده العلماء ٢٨ ٣٥
 كتاب معلوم ٤ ١٥
 بقدر معلوم ٢١ ١٥
 قدر معلوم ٢٢ ٧٧
 يوم معلوم ٢٦، ٢٨ و ١٥٥
 ٥٠
 رزق معلوم ٤١ ٣٧
 مقام معلوم ١٦٤ ٣٧
 حق معلوم ٢٤ ٧٠

٤٢، ٢٩، ٦٦، ٣٧، ١٧٠، ٤٠
 ١٧٠، ٨٩٤٣
 يعلمون أنه ١٤٤٢
 يعلمون ٤٧٨ و ٥
 فيعلمون ١٩، ٢٥٧٢
 وأعلم ٢٦٠ ٢
 فأعلم أنا ٢٨، ٤٩٥، ٥٠
 فأعلم ١٩ ٤٧
 أعلمون أن ١٩٤٢ و ١٩٦
 ٢٣١، ٢٣٢ و ٢٤٤
 ٢٦٧، ٩٨٥، ٢٤٨ و ٩
 ٣٦، ١٢٣، ٧٤٩، ١٧٥٧
 أعلموا أنكم ٢٠٣٢ و ٩، ٢٢٣
 ٢
 أعلموا أنا ٢٨٨ و ٤١، ٥٧
 ٢٠
 فأعلموا أن ٢٠٩٢ و ٨، ٣٤٥
 ٤٠
 فأعلموا أنا ١٤١١، ٩٢٥
 فأعلموا أنكم ٢٠٣٢ و ٢٢٣
 ٢٩
 لتعلم ٣١ ٢٤
 علم آدم ٣١ ٢
 علم القرآن ٢٥٥
 علم بالقلم ٤٩٦
 علم الإنسان ٥٩٦
 علمت الكتاب ١٠ ٥
 و ما علمتم ٤٥
 إلا ما علمتنا ٣٢ ٢
 علمتني من ١٠ ١٢
 علمت ما لم ١١٣
 كما علمكم ٢٣٩
 ما علمكم ٤٥
 الذي علمكم ٢٠، ٧١ و ٢٦، ٤٩
 لما علمناه ٦٨ ١٢
 علمناه من لنا ١٨ ٦٥
 علمناه صنع ٢١ ٨٠
 و ما علمناه ٦٩ ٣٦
 علمتني ربي ٣٧ ١٢
 علمه مما يشاء ٢٥١ ٢

يعلمها ٥٩٦
 الله يعلمهم ٦٠ ٨
 لا يعلمهم ٩١٤
 ما يعلمهم ٢٢ ١٨
 ألم يعلموا ٧٨ و ١٠٤
 ألا يعلموا ٩٧٩
 أو لم يعلموا ٥٢٣٩
 ليتعلموا ١٤، ٥٢، ٢١٨
 لا يعلمون ١٣٢ و ٧٧ و ٧٨
 ١٠١ و ١١٣ و ١١٨، ١٠٤٥
 ٢٧٦، ١٣١٧ و ١٨٢، ١٨٧
 ٢٤٨، ٦٩ و ٩٣، ٥٥ ١٠
 ٨٩ و ٢١١٢، ٤٠ و ١٦، ٦٨
 ٢٨، ٥٦ و ٧٥ و ١٠١، ٢١
 ٢٤، ٢٧، ٦١، ٢٨، ١٣ و ٥٧
 ٦٣٠، ٣٠ و ٥٩، ٢٥٣١
 ٣٤، ٢٨، ٣٦، ٣٦، ٩٣٩
 و ٢٩ و ٤٩، ٥٧٤٠، ٣٩٤٤
 ١٨٤٥ و ٢٦، ٤٧٥٢، ٨٦٣
 ٤٤ ٦٨
 فيعلمون أنه ٢٦٢
 يعلمون أنه ١١٤ ٦
 هم يعلمون ٧٥٤ و ٣، ١٤٦
 ٧٥ و ٧٨ و ١٣٥، ٨٦ ٤٣
 ١٤٥٨
 كانوا يعلمون ١٠٢٢ و ١٠٣
 ١٦، ٤١، ٢٩ و ٤١ و ٦٤، ٣٤
 ١٤، ٢٦، ٣٩، ١٥٥٨، ٢٣ ٦٨
 لقوم يعلمون ٢، ٢٣٠، ٩٧
 ١٠، ١١٩، ٣٢٧ و ١٠، ٥١
 ٥٢٢٧، ٣٤١
 يعلمون أن ٢٥ ٢٤
 يعلمون ما ١٢ ٨٢
 ما يعلمون ٢٩ ٧٠
 يعلمون ظاهراً ٧٣٠
 قومي يعلمون ٢٦ ٣٦
 الذين يعلمون ٩ ٣٩
 يعلمون أنها ١٨ ٤٢
 لعلهم يعلمون ٤٦ ١٢
 سوف يعلمون ١٥، ٣١ و ٢٥، ٩٦

٨٠ ٥٦، ٣٦ ٤٥، ٤٦ ٤٣، ٩	إنه لعلم ٦١ ٤٣	الفتاح العليم ٢٦ ٣٤	٢٨ ٢٤
٨٣، ٢٩ ٨١، ٤٣ ٦٩، ١٦ ٥٩	من العلم ٢ ١٢٠، ١٤٥ ٣،	الحكيم العليم ٤٣ ٨٤ ٥١ ٣٠	عليم بالمفسدين ٦٣ ٣
٦	٤٣ ١٩، ٨٥ ١٧، ٣٧ ١٣، ٦١	لعليم حليم ٥٩ ٢٢	عليم بالظالمين ٩٠ ٢، ٩٥ ٢
على العالمين ٤٧ ٢ و ١٢٢ و	٣٠ ٥٣، ٨٣ ٤٠	عليماً حكيماً ١١، ١٧ و ٢٤	٤٧، ٧٦٢
١٤٠ ٧، ٨٦ ٦، ٦٣ ٣، ٢٥١	في العلم ٢٣، ٢٤٧ ١٦٢ ٤،	و ٩٢ و ١٠٤ و ١١١ و ١٧٠،	عليم بالتقيين ١١٥ ٣، ٤٤٩
١٦ ٤٥، ٣٢ ٤٤	إنما العلم ٢٦ ٦٧، ٢٣ ٤٦	٣٠ ٧٦، ٤٤٨، ١٣٣	عليم بذات ١١٩ ٣ و ١٥٤، ٥
العالمين ١٥، ٩٧ ٣، ٦٢٩، ٧٠	أولو العلم ١٨ ٣	عليماً حليماً ٥١ ٣٣	٣٥، ٢٣ ٣١، ٥١١، ٤٣٨، ٧
نساء العالمين ٤٢ ٣	جاءهم العلم ١٩٣، ٩٣ ١٠،	بكل شيء عليماً ٣٣، ٣٢ ٤٠	٣٨، ٧٣٩، ٤٢ ٤٢، ٥٧ ٦
من العالمين ٢٠ و ١١٥، ٧	١٧ ٤٥، ١٤ ٤٢	و ٥٤، ٢٦ ٤٨	٤٦٤، ١٣ ٦٧
٢٨ ٢٩، ١٦٥ ٢٦، ٨٠	أوتوا العلم ١٦ ٢٧، ١٧ ١٠٧،	عليماً خبيراً ٣٥ ٤	عليم حليم ١٢ ٤
صدور العالمين ٢٩ ١٠	٥٤ ٢٢، ٢٨ ٨٠، ٢٩ ٤٩، ٣٠	بهم عليماً ٢٩ ٤	ساحر عليم ١٠٩ ٧ و ١١٢،
في العالمين ٣٧ ٧٩	١١ ٥٨، ١٦ ٤٧، ٦٣ ٤، ٥٦	بالله عليماً ٧٠ ٤	٣٤ ٢٦، ٧٩ ١٠
هدى للعالمين ٦٦ ٣	أوتينا العلم ٢٧ ٤٢	به عليماً ١٢٧ ٤	عليم خير ٣١ ٤٩، ١٣
ظلماً للعالمين ٨٠ ٣	كل شيء عليماً ٦ ٨٩ ٧	شاكراً عليماً ١٤٧ ٤	حكيم عليم ٨٢ و ١٢٨ و
ذكرى للعالمين ٦ ٩٠	١٢ ٦٥، ٩٨ ٢٠	سمياً عليماً ١٤٨ ٤	١٣٩، ٢٥ ١٥، ٦٢٧
ذكر للعالمين ١٢ ١٠٤، ٣٨	حكماً و عليماً ١٢ ٢٢، ٢١ ٧٤	عليماً قديراً ٣٥ ٤٤	عليم حكيم ٢٦ ٤، ٧١٨، ١٥٩
٢٧ ٨١، ٥٢ ٦٨، ٨٧	١٤ ٢٨، ٧٩ و	عالم الغيوب ١٠٩٥ و ١١٦،	و ٢٨ و ٦٠ و ٩٧ و ١٠٦ و
فيها للعالمين ٢١ ٧١	من لنا عليماً ١٨ ٦٥	٤٨ ٣٤، ٧٨ ٩	١١٠، ٦١٢، ٥٢ ٢٢، ١٨ ٢٤
آية للعالمين ٢١ ٢١، ٢٩ ١٥	به عليماً ٢٠ ١١٠	لا علم لنا ٣٢ ٢، ١٠٩٥	و ٥٨ و ٥٩، ٨٤٩، ١٠ ٦٠
رحمة للعالمين ٢١ ١٠٧	زدي عليماً ٢٠ ١١٤	به علم ١١١، ٦٦٣ و ٤٧،	عليم بما ١٦، ١٩ ١٢، ٣٦ ١٠
للعالمين نذيراً ٢٥ ١	وسليمان عليماً ٢٧ ١٥	٢٩، ١٥ ٢٤، ٧١ ٢٢، ٣٦ ١٧	٢٨، ٤١ ٢٤، ٨٣٥
و علامات ١٦ ١٦	بها عليماً ٢٧ ٨٤	٤٢ ٤٠، ١٥٣ ٣١	يكيدهم عليم ١٢ ٥٠
	رحمة و عليماً ٧٤٠	من علم ١٨، ١٤٨ ٦، ١٥٧ ٤	حفيظ عليم ١٢ ٥٥
	من علمه ٢٥٥ ٢	٥، ٣٨ ٦٩، ٤٣ ٢٠، ٤٥ ٢٤	ذي علم عليم ١٢ ٧٦
علم	يسعلمه ١٠، ٣٩ ٣٥،	٢٨ ٥٣، ٤٤ ٦	بغلام عليم ١٥، ٥٣ ٢٨
أعلنت لهم ٩٧ ١	٤٧ ٤١، ١١	بغير علم ١٠٠ ٦ و ١٠٨ و	عليم قدير ١٦، ٧٠ ٤٢، ٥٠
و ما أعلنتهم ١٦٠	علمها عند ٧، ١٨٧ ٥٢ ٢٠،	١١٩ و ١٤٠ و ١٤٤، ٢٥ ١٦،	سحار عليم ٢٦ ٣٧
و ما تعلنون ١٦، ٢٧ ٢٥،	٦٣ ٣٣	و ٢٢ ٣، ٢٩ ٣٠، ٨ و ٦٣١	بكل خلق عليم ٣٦ ٧٩
٤٦٤	علمهم في الآخرة ٢٧ ٦٦	٢٥ ٤٨، ٢٠	العليم الحكيم ١٢، ٨٣ و
و ما تعلن ١٤ ٣٨	و ما علمي ٢٦ ١١٢	يعلم ١٤ ١١، ٧٧، ١٤٣ ٦	٢٦٦، ١٠٠
و ما يعلنون ١١، ٧٧ ٢، ١٦، ٥	كألا علم ٤٢ ٢٢، ٥٥ ٢٤	على علم ٢٨، ٥٢ ٧، ٧٨ ٣٩	العليم القدير ٣٠ ٥٤
٧٦ ٣٦، ٦٩ ٢٨، ٧٤ ٢٧، ٢٣	رب العالمين ٢٠ ٢٠، ١٣١ ٥	٤٩، ٢٣ ٤٤، ٣٢ ٤٥	العليم الخير ٦٦ ٣٦
سرراً و علانية ٢ ٢٧٤، ١٣ ٢٢،	٤٥ ٦، ٤٨ و ١٦٦، ٥٤٧	لذو علم ١٢ ٦٨	السمع العليم ٢٧٢ و ١٢٧،
٢٩ ٣٥، ٣١ ١٤	و ٦١ و ٦٧، ١٠٤٧ و ١٢١،	ذي علم ١٢ ٧٦	٨، ١١٥ و ١٣٦، ٧٦٥، ٣٥٣
	١٠ ١٠، ١٦ ٢٦، ٣٧ و ٢٣ و	علم الكتاب ١٣ ٤٣	٦١، ١٠، ٢٥ ١٢، ٣٤ ٢١، ٤
	٤٧ و ٧٧ و ٩٨ و ١٠٩ و	بعد علم ١٦، ٧٠ ٥٢٢	٢٦، ٢٢٠ ٥، ٢٩ و ٦٠، ٤١
	١٢٧ و ١٤٥ و ١٦٤ و ١٨٠ و	عنده علم ٢٧ ٤٠، ٣٤ ٣١، ٥٣	٦٤٤، ٣٦
	١٩٢، ٨٧ ٢٨، ٤٤ و ٣٠	٣٥	المعزى العليم ٢٧، ٩٦ ٦، ٧٨
	٣٩، ١٨٢ و ٨٧ ٣٧، ٢ ٣٢	علم الساعة ٤١، ٤٧ ٤٣، ٨٥	٣٦، ٢٨ ٤٠، ٢٤٤١، ١٤٤١، ٩٤٣
	٤١، ٦٦ و ٦٥ و ٦٤٤٠، ٧٥	علم اليقين ١٠٢ ٥١	الخلاق العليم ١٥، ٨٦ ٣٦، ٨١

مما أعمل ٤١ ١٠
أعمل صالحاً ٢٣ ١٠٠ ٢٧
١٥ ٤٦ ١٩
تعمل الخيأت ٢١ ٧٤
تعمل صالحاً ٣٣ ٣١
عسا تعملون ٢ ٧٤ و ٨٥ و
١١ ٩٩ ٣ ١٤٩ و ١٤٠
٢٥ ٣٤ ٩٣ ٢٧ ١٢٣
بما تعملون ٢ ١١٠ و ٢٣٣ و
٢٣٤ ٢٣٧ و ٢٦٥ و ٢٧١ و
١٨٠ ١٥٦ و ١٥٣٣ ٢٨٣
٨ ٨٥ ١٣٥ و ١٢٨ و ٩٤ ٤
١١٢ ٩٢ ١١ ١٦ ٩ ٧٢
٢٢ ٢٣ ٥١ ٢٤ ٢٨ و
٢٣٣ ٢٩ ٣١ ١٨٨ ٢٦ ٥٣
و ١١ ٤٨ ٤٠ ٤١ ١١٣ ٤ ٩ و
و ٤٥٧ ١٨ ٤٩ ١٠ و ٤٠
١٨ ٥٩ ١٢ و ١١ و ٣ ٥٨
٨ و ٢٦٤ ١١ ٦٣ ٣ ٦٠
ما تعملون ٩٨ ٣ ٩٦ ٣٧
مما تعملون ١٠ ٤١ ٢٦ ٢١٦
٢٢ ٤١
كتم تعملون ١٠ ٥٥ ٦ ١٠ ٦٠ ٧
٤٣ ٩ ٩٤ ١٠ ١٠ ٢٣
و ٨٤ ٢٧ ٩٣ ٢٢ و ٢٨ ١٦
٣٢ ١٥ ٣١ ٥٥ و ٨ ٢٩ ٩٠
١٤ ٣٦ ٥٤ ٣٦ ٢٩ ٧ ٣٩
٤٣ ٧٢ ٤٥ ٢٨ ٢٩ ٥٢
١٦ و ١٩ ٦٢ ٦٦ ٧ ٧٧
٤٣
كيف تعملون ٧ ١٢٩ ١٤ ١٠
ولا تعملون ١٠ ٦١
فتعمل غير الذي كنا تفعل ٥٣٧
كنا نعمل ١٦ ٢٨ ٣٧ ٣٥
نعمل صالحاً ٣٢ ١٢ ٣٧ ٣٥
من يعمل ٤ ١١٠ و ١٢٣ و
٣٤ ٩٤ ٢١ ١١٢ ٢٠ ١٢٤
٨ و ٧٩٩ ١٢
عما يعمل ١٤ ٤٢
كل يعمل ١٧ ٨٤

فج عميق ٢٧ ٢٢
عمل
عمل صالحاً ٢٢ ٦٢ ٥ ١٨ ٦٩
٨٨ ١٩ ٦٠ ٢٠ ٨٢ ٢٥
٧١ ٢٨ ٦٧ و ٢٨ و ٨٠ ٣٠
٤٤ ٣٧ ٣٤ ٤٠ ٤٠ ٤١ ٣٣
و ٤٦ ٤٥ ١٥
من عمل ٦ ٥٤ ١٦ ٩٧
عمل الصالحات ٢٠ ٧٥
عمل صالحاً ٢٥ ٧٠
عمل سنة ٤٠ ٤٠
ما عملت ٣ ٣٠ ١٦ ١١١ ٣٦
٧١ ٣٩ ٧٠
بما عملتم ٦٤ ٧
و ما عملته ٣٦ ٣٥
عملوا الصالحات ٢٥ ٢ و ٨٢
٢٧٧ ٥٧ ٤ ٥٧٤ و ١٢٢ و
١٧٢ ٩٥ ١٠ ٩٣ ٢٧ ٤٢
٤ و ٩ و ١١ ١١ و ٢٣ ١٣
٢٩ ١٤ ٢٣ ١٨ ٣٠ ٤٢٧
١٩ ٢٢ ١٤ و ٢٣ و ٥٠
٥٦ ٢٤ ٥٥ ٢٦ ٢٧٧ ٢٢٩
و ٩ و ٥٨ و ١٥ ٣٠ ٤٥ ٣١
٨ ٣٢ ١٩ ٣٤ ٤٣ ٧٣٥ ٣٨
٢٤ و ٢٨ ٤٠ ٥٨ ٤١ ٤٢
٢٢ و ٢٣ و ٢٦ ٤٥ ٢١
٣٠ ٢٧ ٢٤ ١٢ ٤٨ ٢٩ ٦٥
١١ ٨٤ ٢٥ ١١٥٨ ١٩٥ ٦
١٧٩٨ ٣ ١٠٣
بما عملوا ٢٤ ٦٤ ٣١ ٢٣
٣٤ ٣٧ ٣١ ٥٣ ٥٨
٦ و ٧
ما عملوا ١٦ ٣٤ ١٨ ٤٩ ٢٤
٢٨ ٢٥ ٢٣ ٤٥ ٢٣ ١٦ ٤٦
عملوا السيئات ٧ ١٥٣ ٢٨ ٨٤
عملوا السوء ١٦ ١١٩
الذي عملوا ٣٠ ٤١ ٣٩ ٢٥
مما عملوا ٦ ١٢٢ ٤٦ ١٩

الملا الأعلى ٣٧ ٨ ٣٨ ٦٩
بالأفق الأعلى ٥٣ ٧
ربكم الأعلى ٧٩ ٢٤
ربك الأعلى ٨٧ ١
ربه الأعلى ٩٢ ٢٠
أنتم الأعلون ٣ ١٣٩ ٤٧ ٣٥
الكبير المتعال ١٣ ٩
ما عُلِّيَّونَ ٨٣ ١٩
لني عُلِّيَّين ٨٣ ١٨
عمل
تعمدت فلوبكم ٣٣ ٥
بغير غمد ١٣ ٢ ٣١ ١٠
في غمد ١٠ ٩
ذات العماد ٨٩ ٧
متعمداً ٩٣ ٩٥ ٥
عمر
عمرهوا ٣٠ ٩
إنما يعمر ٩ ١٨
يعمر ٩ ١٧
أولم تعمركم ٣٥ ٣٧
و من تعمره ٣٦ ٦٨
يعمر ٢ ٩٦ ٣٥ ١١
اعتمر ٢ ١٥٨
استعمركم ١١ ٦١
الصمغور ٥٢ ٤
تغفر ٣٥ ١١
لعمرك ١٥ ٧٢
أرذل العمر ١٦ ٧٠ ٢٢ ٥
عليهم العمر ٢١ ٤٤ ٢٨ ٤٥
غفر ١٠ ١٦
من عمرك ٣٦ ١٨
من عمره ٣٥ ١١
الغمرة ٢ ١٩٦
بالغمرة ٢ ١٩٦
عمران ٣٣ و ٣٥ ٦٦ ١٢
عميق

أن لا تغلوا ٢٧ ٣١ ٤٤ ١٩
تعالى عما ١٠ ١٠٠ ١٠ ١٦
١ و ٣ ١٧ ٤٣ ٢٨ ٦٨ ٣٠
٤٠ ٦٧ ٣٩
فتعالى عما ٢٣ ٩٢
فتعالى الله ٧ ١٩٠ ٢٠ ١١٤
٢٣ ١١٦
تعالى الله ٢٧ ٦٢
تعالى جد ٢٧ ٣
تعالوا ندع ٣ ٦١
تعالوا إلى ٣ ٦٤ ٤ ٦١ ٥
٤ ١٠
تعالوا قاتلوا ٣ ١٦٧
تعالوا أتل ١٥١ ١
تعالوا يستغفر ٦٣ ٥
فتعالين أممكن ٢٣ ٢٨
من استعلى ٢٠ ٦٤
فرعون لعال ١٠ ٨٣
كان عاليه ٤٤ ٣١
قوماً عاليين ٢٣ ٤٦
من العاليين ٣٨ ٧٥
جئة عاليه ٦٩ ٢٢ ٨٨ ١٠
عاليها سافله ١١ ٨٢ ١٥ ٧٤
تعاليتهم ثياب ١٦ ٢١
السفوات العلى ٢٠ ٤
الدرجات العلى ٢٠ ٧٥
هي العلى ٩ ٤٠
غُلُوْا كَبِيراً ١٧ ٤ و ٤٣
ظلماً و علواً ٢٧ ١٤
يريدون علواً ٢٨ ٨٣
هو العلى ٢ ٢٥٥ ٢٢ ٦٢ ٣١
٣٠ ٣٤ ٢٣ ٤٤ ٤
له العلى ٤٠ ١٢
إنه علي ٤٢ ٥١
لعلي حكيم ٤٣ ٤
عليك كبراً ٤ ٣٤
صدق علياً ١٩ ٥٠
مكناً علياً ١٩ ٥٧
المثل الأعلى ١٦ ٦٠ ٣٠ ٢٧
أنت الأعلى ٢٠ ٦٨

و يعمل صالحاً ٩٦٤، ١١٦٥	عملاً صالحاً ١٠، ١٨	يفضل أعمالهم ٤٤٧	غمون ٦٦٢٧
فليعمل ١٨، ١١٠، ٦١٣٧	٧٠، ٢٥، ١١٠	فأحبط أعمالهم ٩٤٧ و ٢٨	غمين ٦٤٧
بما يعملون ١٢٠، ٣، ٩٦٢	أحسن عملاً ٧١١، ٧١٨ و	سيحبط أعمالهم ٣٢٤٧	الأعمى والبصير ١٣، ٥٠، ١٣
١٦٣، ١٠٨٤، ٧١٥، ٣٩٨ و	٢٦٧، ٣٠	ليروا أعمالهم ٦٩٩	٥٨٤٠، ١٩٣٥، ١٦
٤٧، ١١١١، ١٩١٢	يعملون عملاً ٨٢٢١	عمل عامل ١٩٥٣	على الأعمى ١٧٤٨، ٦١٢٤
مما يعملون ١٦٩، ٢٦	عملت ٦٥٣٩	إني عامل ١٣٥٦، ٩٣١١، ٣٩	جاءه الإعمى ٢٨٠
عما يعملون ١٣٢٦	عملكم ٩٤٩ و ١٠٥، ٤١١٠	٢٩	كلا أعمى ٢٤١١
ما يعملون ٦٦٥	لعملكم ١٦٨، ٢٦	عاملة ناصبة ٣٨٨	هو أعمى ١٩١٣
كانوا يعملون ١٣٤٢ و ١٤١،	حبط عمله ٥٥	عاملون ١١، ١٢١، ٦٣، ٢٣	هذه أعمى ٧٢١٧
١٠٨ و ١٢٥، ٤٣٦، ٨٨ و	سوء عمله ٨٣٥، ٤٠، ٣٧، ٤٧	٥٤١	أعمى وأضل ٧٢١٧
١٢٢ و ١٢٧، ١١٨٧ و ١٣٩	١٤	العاملون ٦١٣٧	القيامة أعمى ١٢٤٢٠
و ١٤٧ و ٩٩، ١٨٠ و ١٢١،	فرعون و عمله ١١٦٦	أجر العاملين ١٦٣٣، ٥٨٢٩	حشرتني أعمى ١٢٥٢٠
١٢١٠، ١٢١١ و ١٦١١	عملهم ١٠٨٦، ٢١٥٢	٧٤٣٩	بكم غنى ١٨٢ و ١٧١
٦٩، ٩٣١٥، ٩٦١٦ و ٩٧،	لي عملي ٤١١٠	العاملين عليها ٦٠٩	تهدي العمى ٤٣١٠، ٤٣، ٤٠
٢٤، ٢٤، ١١٢، ٢٦ و ٨٤	لهم أعمال ٦٣٢٣		يهادي العمى ٨١٢٧، ٥٣٣٠
٧٢٩، ١٧٣٢ و ١٩، ٣٣٣٤	بالأخسرين اتصالاً ١٠٣		غمياً و بكماً ٩٧١٧
٣٩، ٣٥، ٤١ و ٢٠، ٢٧، ٤٦	لكم أعمالكم ١٣٩٢، ٥٥٢٨	عمو	و غمياً ٧٣٢٥
١٤، ٥٦، ٢٤، ١٥٥٨، ٢٦٣	١٥٤٢، ٧١٣٣	بنات عمل ٥٠٣٣	
للذين يعملون ١٧٤ و ١٨	يعلم أعمالكم ٣٠٤٧	بيوت أعمالكم ٦١٢٤	عنب
الذين يعملون ٩١٧، ٢١٨	تطلوا أعمالكم ٣٣٤٧	عمالت ٥٠٣٣	و عنب ٩١١٧
٤٢٩	يتركهم أعمالكم ٣٥٤٧	عمالك ٦١٢٤، ٣٣٤	عنباً وقضباً ٢٨٨٠
للمساكين يعملون ٧٩١٨	تحبط أعمالكم ٢٤٩	عمه	نخيل و أعناب ٢٦٦٢، ٢٣
بأمره يعملون ٢٧٢١	من أعمالكم ١٤٤٩		٣٤٣٦، ١٩
يعملون عملاً ٨٢٢١	لنا أعمالنا ١٣٩٢، ٥٥٢٨	طغيانهم يسمهون ٢، ١٥٢	من أعناب ١٣، ٩٩، ٤، ١٨
يعملون له ١٣٣٤	١٥٤٢	١١٠، ١٨٦٧، ١١٠، ٢٣	٣٢
اعمل ١١٣٤	أعمالهم حشرات ١٦٧٢	٧٥	والأعناب ١١٦ و ٦٧
فاعمل ٥٤١	حبطت أعمالهم ٢، ٢١٧	سكرتهم يسمهون ٧٢١٥	و أعناباً ٣٢٧٨
اعملوا على ٣٥٦، ٩٣١١ و	١٧٩، ١٤٧٧، ٥٣٥، ٢٢	فهم يسمهون ٤٢٧	
١٢١، ٣٩٣٩	١٠٥١٨، ٦٩		عنت
وقل اعملوا ١٠٥٩	الشيطان أعمالهم ٤٨٨، ١٦	عمي	ما عشم ١١٨٣، ١٢٨٩
اعملوا صالحاً ٥١٢٣، ١١٣٤	٢٨٢٩، ٢٤٢٧، ٦٣	عمي ١٠٤٦	لعشم ٧٤٩
اعملوا آل ١٣٣٤	سوء أعمالهم ٣٧٩	عموا ٧١٥	لا عشمكم ٢٢٠٢
اعملوا ما ٤٠٤١	إليهم أعمالهم ١٥١١	فعموا وصراً ٧٠٥	الغنت ٢٥٤
عقل عامل ١٩٥٣	ريك أعمالهم ١١١١	فقميت ٦٦٢٨	
من عمل ٩٠٥، ٦١١٠، ٢٥	أعمالهم كرماد ١٨١٤	تعمي ٤٦٢٢	عند
٢٣، ٢٨، ١٥	أعمالهم كسراب ٣٩٢٤	أعمى أبصارهم ٢٣٤٧	جبار عنيد ١١، ٥٩، ١٤
عمل صالح ١٢٠٩	لهم أعمالهم ٤٢٧	ففتيت ٢٨١١	كفار عنيد ٢٤٥٠
عمل المقسدين ٨١١٠	الله أعمالهم ١٩٣٣	عمي ٤٤٤١	عنيداً ١٦٧٤
عمل غير صالح ٤٦١١	ليوفهم أعمالهم ١٩٤٦	العمي ١٧٤١	
العمل الصالح ١٠٣٥	أضل أعمالهم ١٤٧ و ٨		

فاستعد بالله ٧ ٢٠٠، ١٦، ٩٨	فاستعد بالله ٧ ٢٠٠، ١٦، ٩٨
٣٦ ٤١، ٥٦ ٤٠	٣٦ ٤١، ٥٦ ٤٠
مغاد الله ١٢ و ٢٣ و ٧٩	مغاد الله ١٢ و ٢٣ و ٧٩
عور	عور
عورة و ما هي بعورة ١٢ ٣٣	عورة و ما هي بعورة ١٢ ٣٣
عورات النساء ٢٤ ٢١	عورات النساء ٢٤ ٢١
ثلاث عورات ٢٤ ٥٨	ثلاث عورات ٢٤ ٥٨
عوق	عوق
المعوقين ٣٣ ١٨	المعوقين ٣٣ ١٨
عول	عول
نعولوا ٢ ٤	نعولوا ٢ ٤
عوم	عوم
مات عام ٢ ٢٥٩	مات عام ٢ ٢٥٩
كل عام ٩ ١٢٦	كل عام ٩ ١٢٦
عام فيه ١٢ ٤٩	عام فيه ١٢ ٤٩
عاماً و بحر مونه عاماً ٢٧	عاماً و بحر مونه عاماً ٢٧
خمين عاماً ٢٩ ١٤	خمين عاماً ٢٩ ١٤
بعد عامهم ٩ ٢٨	بعد عامهم ٩ ٢٨
في عامين ٣١ ١٤	في عامين ٣١ ١٤
عون	عون
أعانه عليه ٤ ٢٥	أعانه عليه ٤ ٢٥
فأعنيوني ١٨ ٩٥	فأعنيوني ١٨ ٩٥
نعاونوا ٢ ٥	نعاونوا ٢ ٥
نستعين ٥ ١	نستعين ٥ ١
استعنوا بالصبر ٢ ٤٥ و ١٥٣	استعنوا بالصبر ٢ ٤٥ و ١٥٣
استعنوا بالله ٧ ١٢٨	استعنوا بالله ٧ ١٢٨
الصمتان ١٨ ١٢ ٢١ ١١٢	الصمتان ١٨ ١٢ ٢١ ١١٢
عوان ٢ ٦٨	عوان ٢ ٦٨
عيب	عيب
أن أعيبها ١٨ ٧٩	أن أعيبها ١٨ ٧٩

فيها تعيدكم ٢٠ ٥٥	فيها تعيدكم ٢٠ ٥٥
تعیده ٢١ ١٠٤	تعیده ٢١ ١٠٤
ستعيدها ٢٠ ٢١	ستعيدها ٢٠ ٢١
تعید ٣٤ ٤٩ ٨٥ ١٣	تعید ٣٤ ٤٩ ٨٥ ١٣
تعيدكم ١٧ ٦٩ ٧١ ١٨	تعيدكم ١٧ ٦٩ ٧١ ١٨
يعيدنا ١٧ ٥١	يعيدنا ١٧ ٥١
ثم يعيده ١٠ ٤ و ٣٤ ٢٧ ٦٤	ثم يعيده ١٠ ٤ و ٣٤ ٢٧ ٦٤
٢٩ ١١ ٣٠ و ٢٧	٢٩ ١١ ٣٠ و ٢٧
أو يعيدونكم ١٨ ٢٠	أو يعيدونكم ١٨ ٢٠
أعيدوا فيها ٢٢ ٢٢ ٣٢ ٢٠	أعيدوا فيها ٢٢ ٢٢ ٣٢ ٢٠
إنكم عائدون ٤٤ ١٥	إنكم عائدون ٤٤ ١٥
إلى مغاد ٢٨ ٨٥	إلى مغاد ٢٨ ٨٥
إلى عاد ١١ ٥٠	إلى عاد ١١ ٥٠
بعد عاد ٧ ٧٤	بعد عاد ٧ ٧٤
و عاد ٩ ١٤ ٧٠ ٢٢ ٤٢	و عاد ٩ ١٤ ٧٠ ٢٢ ٤٢
٣٨ ١٢ ٤٠ ٣١ ٥٠ ١٣ ٦٩	٣٨ ١٢ ٤٠ ٣١ ٥٠ ١٣ ٦٩
٤	٤
تلك عاد ١١ ٥٩	تلك عاد ١١ ٥٩
كذبت عاد ٢٦ ١٢٣ ٥٤ ١٨	كذبت عاد ٢٦ ١٢٣ ٥٤ ١٨
صاعقة عاد ٤١ ١٣	صاعقة عاد ٤١ ١٣
أما عاد ٤١ ١٥ ٦٦٩	أما عاد ٤١ ١٥ ٦٦٩
أخا عاد ٤٦ ٢١	أخا عاد ٤٦ ٢١
وفي عاد ٥١ ٤١	وفي عاد ٥١ ٤١
بعاد ٨٩ ٦	بعاد ٨٩ ٦
بعداً لعاد ١١ ٦٠	بعداً لعاد ١١ ٦٠
إن عاداً ١١ ٦٠	إن عاداً ١١ ٦٠
عاداً و ثمودا ٢٥ ٢٨ ٢٩ ٢٨	عاداً و ثمودا ٢٥ ٢٨ ٢٩ ٢٨
عاداً الأولى ٥٣ ٥٠	عاداً الأولى ٥٣ ٥٠
لنا عيدا ٥ ١١٤	لنا عيدا ٥ ١١٤
عوذ	عوذ
إني عدت ٤٠ ٢٧ ٤٤ ٢٠	إني عدت ٤٠ ٢٧ ٤٤ ٢٠
أعوذ بالله ٢ ٦٧	أعوذ بالله ٢ ٦٧
أعوذ بك ١١ ٤٧ ٢٣ ٩٧ و ٩٨	أعوذ بك ١١ ٤٧ ٢٣ ٩٧ و ٩٨
أعوذ بالرحمن ١٩ ١٨	أعوذ بالرحمن ١٩ ١٨
أعوذ برب ١١٣ ١١٤ ١	أعوذ برب ١١٣ ١١٤ ١
يعوذون ٦٧٢	يعوذون ٦٧٢
أعیدها بك ٣٦٣	أعیدها بك ٣٦٣

عهداً ٢ ٨٠ و ١٩ ٧٨	عهداً ٢ ٨٠ و ١٩ ٧٨
٨٧	٨٧
بعهدكم ٢ ٤٠	بعهدكم ٢ ٤٠
عهده ٢ ٨٠	عهده ٢ ٨٠
بعهد ٣ ٩٠ ٧٦ ١١١	بعهد ٣ ٩٠ ٧٦ ١١١
بعهدهم ٢ ١٧٧	بعهدهم ٢ ١٧٧
ينقضون عهدهم ٨ ٥٦	ينقضون عهدهم ٨ ٥٦
إليهم عهدهم ٩ ٤	إليهم عهدهم ٩ ٤
بعد عهدهم ٩ ١٢	بعد عهدهم ٩ ١٢
وعهدهم ٢٣ ٨ ٧٠ ٣٢	وعهدهم ٢٣ ٨ ٧٠ ٣٢
عهدي ٢ ١٢٤	عهدي ٢ ١٢٤
بعهدي ٢ ٤٠	بعهدي ٢ ٤٠
عهين	عهين
كالعهين ٧٠ ٩٧٠ ١٠١ ٥	كالعهين ٧٠ ٩٧٠ ١٠١ ٥
عوج	عوج
لا عوج ٢٠ ١٠٨	لا عوج ٢٠ ١٠٨
ذي عوج ٣٩ ٢٨	ذي عوج ٣٩ ٢٨
تغونها عوجاً ٩٩ ٨٦ ٧	تغونها عوجاً ٩٩ ٨٦ ٧
يغونها عوجاً ٧ ٤٥ ١١ ١٩	يغونها عوجاً ٧ ٤٥ ١١ ١٩
١٤ ٣	١٤ ٣
له عوجاً ١٨ ١	له عوجاً ١٨ ١
فيها عوجاً ٢٠ ١٠٧	فيها عوجاً ٢٠ ١٠٧
عود	عود
ومن عاد ٢ ٢٧٥ ٥ ٩٥	ومن عاد ٢ ٢٧٥ ٥ ٩٥
حتى عاد ٣٦ ٢٩	حتى عاد ٣٦ ٢٩
لغادوا ٦ ٢٨	لغادوا ٦ ٢٨
وإن غدتم غدنا ١٧ ٨	وإن غدتم غدنا ١٧ ٨
إن غدنا ٧ ٨٩ ٢٣ ١٠٧	إن غدنا ٧ ٨٩ ٢٣ ١٠٧
أو لتعودن ٧ ٨٨ ١٤ ١٣	أو لتعودن ٧ ٨٨ ١٤ ١٣
أن تعودوا ٢٤ ١٧	أن تعودوا ٢٤ ١٧
وإن تعودوا نعد ٨ ١٩	وإن تعودوا نعد ٨ ١٩
تعودون ٧ ٢٩	تعودون ٧ ٢٩
أن تعود ٧ ٨٩	أن تعود ٧ ٨٩
وإن يعودوا ٨ ٢٨	وإن يعودوا ٨ ٢٨
ثم يعودون ٥٨ ٢ و ٨	ثم يعودون ٥٨ ٢ و ٨

عشق	عشق
ألى عشقت ١٧ ٢٩	ألى عشقت ١٧ ٢٩
في عشقه ١٧ ١٣	في عشقه ١٧ ١٣
الأعناق ٢٨ ١٢٨ ٣٨ ٢٣	الأعناق ٢٨ ١٢٨ ٣٨ ٢٣
في أضاف ٣٤ ٢٣	في أضاف ٣٤ ٢٣
في أضافهم ١٣ ٥ ٣٦ ٨ ٤٠	في أضافهم ١٣ ٥ ٣٦ ٨ ٤٠
٧١	٧١
فطلت أعناقهم ٢٦ ٤	فطلت أعناقهم ٢٦ ٤
عنكب	عنكب
المنكبوت ٢٩ ٤١	المنكبوت ٢٩ ٤١
عنو	عنو
عنت الوجوه ٢٠ ١١١	عنت الوجوه ٢٠ ١١١
عهد	عهد
غيد إلينا ٣ ١٨٣	غيد إلينا ٣ ١٨٣
عهد عندك ٧ ١٢٤ ٤٣ ٤٩	عهد عندك ٧ ١٢٤ ٤٣ ٤٩
عهدينا إلى ٢٥ ١٢٥ ٢٠ ١١٥	عهدينا إلى ٢٥ ١٢٥ ٢٠ ١١٥
ألم أعيد ٣٦ ٦٠	ألم أعيد ٣٦ ٦٠
عاهد الله ٩ ٧٥	عاهد الله ٩ ٧٥
عاهد عليه ٤٨ ١٠	عاهد عليه ٤٨ ١٠
عاهدت ٦٨ ٥	عاهدت ٦٨ ٥
الذين عاهدتم ١٩ و ٤ و ٧	الذين عاهدتم ١٩ و ٤ و ٧
أذا عاهدتم ١٦ ٩١	أذا عاهدتم ١٦ ٩١
كلما عاهدوا ٢ ١٠٠	كلما عاهدوا ٢ ١٠٠
إذا عاهدوا ٢ ١٧٧	إذا عاهدوا ٢ ١٧٧
عاهدوا الله ٣٣ ١٥ و ٢٣	عاهدوا الله ٣٣ ١٥ و ٢٣
١٥	١٥
من عهد ٢٧ ١٠	من عهد ٢٧ ١٠
عهد عند ٩ ٧	عهد عند ٩ ٧
يعهد الله ٣ ٧٧ ٦ ١٥٢ ١٣	يعهد الله ٣ ٧٧ ٦ ١٥٢ ١٣
٢٠ ١٦ ٩١ ٩٥	٢٠ ١٦ ٩١ ٩٥
بالعهد ١٧ ٣٤	بالعهد ١٧ ٣٤
إن العهد ١٧ ٣٤	إن العهد ١٧ ٣٤
عليكم العهد ٢٠ ٨٦	عليكم العهد ٢٠ ٨٦

غذو	و غذا على ٢٥٦٨
غذوت ١٢١٣	أن اغذا ٢٢٦٨
قدمت لغد ١٨٥٩	معنا غدا ١٢١٢
ذلك غدا ٢٣١٨	تكب غدا ٢٤٣١
سيعلمون غدا ٣٦٥٤	بالغدو ٢٠٥٧، ١٥١٣، ٢٤
٣٦	غذوا ٤٦٤٠
غذوها ١٢٣٤	بالغداة ١٨، ٥٢٦
غدا ٦٢١٨	
غرب	
إذا غربت ١٧١٨	تغرب ٨٦١٨
الغروب ٣٩٥٠	غروها ١٣٠
المشرق والمغرب ١١٥٢ و	١٤٢ و ٢٨٢٦، ١٧٧
من المغرب ٢٥٨٢	مغرب الشمس ٨٦١٨
المغربين ١٧٥٥	المغرب ٤٠٧٠
مغاربها ١٣٧٧	المغربين ٤٤٢٨
ولا غربية ٣٥٢٤	هذا الغواب ٣١٥
غرابيا ٣١٥	غرابيب ٢٧٣٥
غرر	
غز ٤٩٨	غزكم ١٤٥٧، ٣٥٤٥

قرار وعين ٥٠٢٣	من عين ١٨٥٦، ٤٥٣٧
بماء عين ٣٠٦٧	
عسي	
أفصيا ١٥٥٠	ولم يفي ٣٢٤٦
باب الغين	
غير	
من الفارين ١٥، ٦٠	٥٧٢٧، ٣٢٢٩ و ٣٣
في الفارين ٢٦، ١٧١	١٣٥
عليها غير ٤٠٨٠	
غير	
يوم الخامس ٩٦٥	
غيري	
فجعلناهم غدا ٤١٢٣	فجعلهم غدا ٥٨٧
غادر	
فلم تغادر ٤٧١٨	لا تغادر ٤٩١٨
غادق	
ماء غدقا ١٦٧٢	

عين القطر ١٢٣٤	من عين ٥٨٨
فيها عين ١٢٨٨	عين الغين ٧١٠٢
عشرة عينا ٦٠٢، ١٦٠٧	قزي عينا ٢٦١٩
عينا يشرب ٢٨٨٣، ٦٦٦	عينا فيها ١٨٧٦
على عيني ٣٩٢٠	تقر عينها ٤٠٢٠
عينك ٢٨١٨	عينان ٦٦ و ٥٠٥٥
عيناه ٨٤١٢	عينيت ٨٨١٥، ١٣١٢٠
عينين ٨٩٠	جنات و عيون ٤٥١٥، ٥٧٢٦
و ١٤٧، ٢٥٤٤ و ٥٢، ١٥٥١	ظلال و عيون ٤١٧٧
من العيون ٣٤٣٦	عيونا ١٢٥٤
أعين الناس ١١٦٧	لهم أعين ١٧٩٧ و ١٩٥
على أعين ٦١٢١	قرة أعين ١٧٣٢، ٧٤٢٥
خاتنة الأعين ١٩٤٠	نلك الأعين ٧١٤٣
في أعينكم ٤٤٨	تردري أعينكم ٣١١١
بأعيننا ٣٧١١، ٢٧٢٣، ٥٢	٤٨، ١٤٥٤
أعينهم تفيض ٨٣٥، ٩٢٩	في أعينهم ٤٤٨
كانت أعينهم ١٠١٨	تدور أعينهم ١٩٣٣
على أعينهم ٦٦٣٦	فعلما أعينهم ٢٧٥٤
أعينهن ٥١٣٣	الطرف عين ٤٨٣٧
حور عين ٥٤٤٤، ٢٠٥٢، ٥٦	٢٢

عير	العير ١٢ و ٧٠، ٨٢ و ٩٤
عيس	
آتينا عيسى ٨٧٢ و ٢٥٣	و عيسى ١٣٦٢، ٤٨٤٣
١٦٣، ٧٨٥ و ٨٥٦، ٧٣٣	١٣٤٢
المسح عيسى ٤٥٣، ١٥٧٤ و	١٧١
أحس عيسى ٥٢٣	يا عيسى ١١٠٥، ١١٢ و ١١٦
مثل عيسى ٥٩٣	قال عيسى ١١٤٥، ٦٦١
ذلك عيسى ٣٤١٩	جاء عيسى ٦٣٤٣
بميسى ٢٧٤٧، ٤٦٥	
عيش	
في عيشه ٢١٦٩، ٧١٠١	معاشا ١١٧٨
معيشة ١٢٤٢٠	معيشتها ٥٨٢٨
معيشتهم ٣٢٤٣	فيها معاش ١٠٧، ٢٠١٥
عيل	
عائلا ٨٩٣	سلة ٢٨٩
عين	
رأى العين ١٣٣	العين نالعين ٤٥٥
في عين ٨٦١٨	قرة عين ٩٢٨

غَرْهِيم ٧٠٦ و ١٣٠، ٥١٧
 مَا غَزَكَ ٦٨٢
 غَزَمَ ٥٧ ١٤
 غَزَمَهُ ٣ ٢٤
 فَلَا تَغْزِئْكُمْ ٣١، ٣٥ ٥
 فَلَا يَغْزُوكَ ٤٠ ٤
 لَا يَغْزُوكَ ٣ ١٩٦
 وَلَا يَغْزِئْكُمْ ٣١، ٣٥ ٥
 مَتَاعُ الْغُرُورِ ١٨٥، ٥٧ ٢٠
 فِي غُرُورٍ ٦٧ ٢٠
 بَغُورٌ ٢٧ ٢٢
 غُرُورًا ٤، ١٢٠، ٦، ١١٢ ١٧
 ٤٠، ٣٣، ١٢٣، ٣٥ ٤٠
 بِاللَّهِ الْغُرُورُ ٣١، ٣٣، ٣٥، ٥٧
 ١٤

غرف

اِغْتَرَفَ غُرْفَةً ٢ ٢٤٩
 يَجْزُونَ الْغُرْفَةَ ٢٥ ٧٥
 غُرْفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرْفٌ ٣٩ ٢٠
 غُرُفًا ٢٩ ٥٨
 فِي الْغُرُفَاتِ ٣٤ ٣٧

غرق

اَغْرَقْنَا آلَ ٢، ٥٤٨
 اَغْرَقْنَا الَّذِينَ ٧، ٦٤٧ ١٠
 اَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ٢٦، ٦٦ ٣٧
 ٨٢
 ثُمَّ اَغْرَقْنَا ٢٦ ١٢٠
 مِنْ اَغْرَقْنَا ٢٩ ٤٠
 فَاغْرَقْنَاهُ ١٧، ٢٠٢ ١٠
 اَغْرَقْنَاهُمْ ٢٥ ٣٧
 فَاغْرَقْنَاهُمْ ٧، ١٣٦، ٢١ ١٧٧
 ٥٤٣
 لَتُغْرَقَ ١٨ ٧١
 تَغْرَقُ ٣٦ ٤٢
 فَيَغْرُقُ ١٧ ٦٩
 اَغْرُقُوا ٧١ ٢٥
 وَالتَّازِعَاتُ غُرُقًا ١٧٩

الغرق ١٠، ٩٠

اِنْهُمْ مَغْرُقُونَ ١١، ٣٧، ٢٣ ٢٧
 جُنْدٌ مَغْرُقُونَ ٤٤ ٢٤
 مِنَ الْمَغْرُقِينَ ١١ ٤٣
 غَرَمَ
 وَالْقَارِعِينَ ٩ ٦٠
 كَانَ غَرَامًا ٢٥ ٦٥
 مِنْ مَعْرَمٍ ٥٢، ٤٠، ٦٨ ٤٦
 يَغْرَمُ ٩ ٩٨
 اِنَّا لَمَغْرُمُونَ ٥٦ ٦٦

غري

فَاغْرَيْنَا ٥ ١٤
 لَمَغْرِبَاتٍ ٣٣ ٦٠

غزل

نَقَضَتْ غَزْلَاهُ ١٦ ٩٢

غزو

كَانُوا غَرَى ٣ ١٥٦

غسق

غَسَقَ اللَّيْلُ ١٧ ٧٨
 غَاسِقٌ ١١٣ ٣
 حَمِيمٌ وَغَاسِقٌ ٣٨ ٥٧
 حَمِيمًا وَغَاسِقًا ٧٨ ٢٥

غسل

فَاغْسِلُوا ١ ٦٥
 حَتَّى تَغْسِلُوا ١ ٤٣
 يَغْسِلُ ٣٨ ٤٢
 مِنْ غَسْلٍ ٦٩ ٣٦
 غَسِي

فغسيهم من اليم ما غسيهم ٢٠

٧٨
 غَسِيَهُمْ مَوْجٌ ٣١ ٢٢
 نَقَشَى وَجُوهَهُمْ ١٤ ٥٠
 بَغَشَى طَائِفَةً ٣ ١٥٤
 بَغَشَى النَّاسَ ٤٤ ١١
 بَغَشَى السَّادَةَ مَا يَبْغِي ٥٣ ١٦
 اِذَا يَبْغِي ٩٢ ١
 يَفْشَاهُ مَوْجٌ ٢٤ ٤٠
 اِذَا يَفْشَاهَا ٩١ ٤
 يَفْشَاهُمْ ٢٩ ٥٥
 يَغْشَى عَلَيْهِ ٣٣ ١٩
 فَشَاهَا مَا غَشَى ٥٣ ٥٤
 يَفْشِيهِمُ الْعَاسُ ٨ ١١
 فَاغْشَيْنَاهُمْ ٣٦ ٩

يَفْشِي اللَّيْلُ ٥٤٧، ٣١٣
 اَغْشَيْتُ ١٠ ٢٧
 نَقَشَاهُ ٧ ١٨٩
 اسْتَغْنُوا ٧١ ٧
 يَسْتَنْوِي ١١ ٥
 تَانِيَهُمُ تَانِيَةً ١٢ ١٠٧
 حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ١٨٨
 غَوَّاشٍ ١٧ ٤١
 غَشَاوُذٌ ٥٧، ٢٣ ٤٥
 الْمَغْشَى عَلَيْهِ ٤٧ ٢٠

غضب

غَضِبَا ١٨ ٧٩

غصص

ذَاعَصَةٌ ٧٣ ١٣

غضب

غَضِبَ اللَّهُ ٤، ٩٣، ٤٨، ٥٨
 ١٣، ٦٠ ١٤
 غَضِبَ عَلَيْهِ ٥ ٦٠
 غَضِبُوا ٤٢ ٣٧
 يَغْضَبُ ٢ ٦١، ٣، ٩٠، ١١٢ ٨

١٦

عَلَى غَضَبٍ ٢ ٩٠
 رَجَسَ وَغَضِبَ ٧ ٧١
 سَبَّاهُمْ غَضِبَ ٧ ١٥٢
 عَلَيْهِمْ غَضِبَ ١٦، ١٠٦، ٤٢
 ١٦
 عَلَيْكَ غَضِبَ ٢٠ ٨٦
 غَضِبَ اللَّهُ ٢٤ ٩
 الْغَضَبُ ٧ ١٥٤
 غَضَبِي ٢٠ ٨١
 غَضِيانَ ٧، ١٥٠ ٨٦
 الْمَغْضُوبُ عَلَيْهِمْ ٧١
 مَغَاضِبًا ٢١ ٨٧

غضض

يَغْضِضُنَّ ٢٤ ٣١
 يَغْضُؤًا ٢٤ ٣٠
 يَغْضُؤُونَ ٤٩ ٣
 وَاعْضُضْ ٣١ ١٩

غطش

وَاغْطِشْ لَهَا ٧٩ ٢٩

غطى

فِي غَطَاءٍ ١٨ ١٠١
 غَطَاكَ ٥٠ ٢٢

غفر

بِمَا غَفَرَ ٣٦ ٢٧
 وَغَفَرَ ٤٢ ٤٣
 فَغَفَرَ لَهُ ٢٨ ١٦
 فَغَفَرْنَا لَهُ ٣٨ ٢٥
 وَإِنْ تَغْفِرَ ٥ ١١٨
 وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ ٧ ٢٣
 وَإِلَّا تَغْفِرَ ١١ ٤٧
 لَتَغْفِرَ ٧١ ٧
 وَتَغْفِرُوا ٦٤ ١٤
 تَغْفِرُ لَكُمْ ٥٨، ١٧١ ١٦١

٢٦٤١ ثقبون	١٣٦٢ مغفرة من	٨٠ ٩ تستغفر	٢٨٤٢ لمن
٧٤٤ ثقب	لهم مغفرة ١١، ٧٤٨، ٩٥	تستغفرون ٤٦٣٧	يغفر لكم ٢٩٨، ٣١٣ و ٧٠،
٦٦ و ٦٥٨ ثقبون	٢٣، ٢٦ ٢٤، ٥٠، ٢٢، ١١	يستغفر الله ١١٠	٣٣ ٤٦، ٣١ ٥٧، ٢٨، ٦١
٣٣٠ ثقبون	٦٧، ٣٤٩، ٧٣٥، ٤٣٤، ٣٥	يستغفر لكم ٥٦٣	١٢، ١٧ ٦٤، ٤٧١
٢٣٠ غلبت	١٢	أن يستغفروا ١١٣٩	يغفر لي ٨٢٢٦
١١٩٧ ثقبون	مغفرة للناس ٦١٣	ويستغفروا ٥٥	يغفر لك ١٤٩٧، ٥١٢٦
١٢٣ ثقبون	لذو مغفرة ٤٣٤١	وهم يستغفرون ٣٣٨	يغفر لمن ١٨٥، ١٢٩٣ و ٤٠،
٣٦٨ ثقبون	مغفرة وأجر ٢٩	يستغفرون للذين ٧٤٠	١٤٤٨
٣٣٠ غلبهم	مغفرة من ١٥٧٣	يستغفرون لمن ٥٤٢	يغفر الذنوب ١٣٥٣، ٥٣٣٩
٤٨٨، ١٦٠ ٣ غالب	بمغفرة ١١ ٣٦	هم يستغفرون ١٨٥١	لا يغفر ٤٨ و ١١٦
٢١ ١٢ غالب	استغفروا ١١٤	و يستغفرونه ٧٤	يغفر ما دون ٤٨ و ١١٦
٢٣٥ غالبون	المستغفرين ١٧٣	استغفروهم ٢٤ ٨٠، ٩، ١٥٩٣	يستغفر الله ٩، ١٢ ١٢، ٢٤
٢٦، ٤٤ ٢١، ٥٦ ٥ غالبون		٦٢	٦٦٣، ٣٤٤٧، ٢٢
١٧٣٣٧، ٣٥ ٢٨، ٤٤	غفل	استغفر الله ١٠٦٤	ليغفر لهم ١٦٨ و ١٣٧٤
١١٣٧، ١١٣ ٢٦، ٤٠ و	لو تغفلون ١٠٢٤	استغفر لنا ٩٧١٢	ليغفر لكم ١٠١٤
١١٦٣٧، ٤١	أغفلنا ٢٨	فاستغفر لنا ١١٤٨	ليغفر لنا ٧٣٢٠
١٠ ٥٤ مغلوب	الله يغفل ٧٤٢ و ٨٥ و ١٤٠ و	استغفر للذين ١٩٤٧، ٥٥٤٠	ليغفر لك ٢٤٨
٣٠ ٨٠ غلب	٩٩٣، ١٤٩ و ١٤٤	استغفر لهم ١٢٦٠	يغفروا للذين ١٤٤٥
غلظ	ربك بغافل ١١، ١٣٢ ٦، ١٢٣	واستغفروا ٣١١٠	هم يغفرون ٣٧٤٢
و اغلظ عليهم ٩ ٦٦، ٧٣٩	٩٣٢٧	استغفروا الله ٢٠٧٣، ١٩٩٢	اغفر لنا ٣، ١٤٧٣، ٥٩
فاستغلظ ٢٩ ٤٨	غافلًا ٤٢١٤	استغفروا ربكم ٣١١ و ٥٢	١٠، ٥٦٠، ٨٦٦
غليظ القلب ١٥٩٣	غافلون ١٢، ٧١٠، ١٢١ ٦، ١٢	١٠٧١، ٩٠	اغفر لي ١٥١٧، ٤١ ١٤، ٣٨
عذاب غليظ ١٤ ٥٨، ١٤ ١٧،	١٣، ٧٣٠، ٦٣٦، ٥٤٦	فاستغفروه ٦١١١	٢٨٧١، ٣٥
٥٠ ٤١، ٢٤ ٣١	الغافلون ١٠٨ ١٦، ١٧٩ ٧	واستغفروه ٦٤١	رب اغفر ٢٣ ١١٨
٣٣، ١٥٤ و ٢١ ٤ غليظًا	لغافلون ٩٢ ١٠	استغفري للذين ٢٩١٢	واغفر لأبي ٨٦٢٦
٧	غافلين ١٣٦ ٧، ١٤٦ و	اغفر الذنب ٣٤٠	فاغفر لنا ١٦٣ و ١٩٣، ٧
ملاتكة غلاظ ٦٦٦	١٧٢، ١٢٣، ١٧	خير الغافلين ١٥٥٧	١٠٩ ٢٣، ١٥٥
فيكم غلظة ١٢٣ ٩	الغافلين ٣١٢، ٢٠٥ ٧	إني لغفار ٨٢٢٠	فاغفر لي ١٦٢٨
غلف	لغافلين ٢٩ ١٠، ١٥٦ ٦	المزير القفار ٣٩، ٦٦ ٣٨، ٥	فاغفر للذين ٧٤٠
قلوبنا غلف ١٥٥ ٤ ٨٨ ٢	الغافات ٢٣ ٢٤	٤٢٤٠	يغفر لهم ٣٨٨
غلق	في غفلة ١٩ ٣٩، ١٢١ و ٩٧،	كان غفارا ١٠٧١	يستغفر لنا ١٦٩٧
غلفت الأبواب ٢٣ ١٢	٢٢٥٠	غفرات ٢ ٢٨٥	استغفر لهم ٦٤٤
غلل	حين غفلة ٢٨ ١٥	بالمغفرة ١٧٥٢	فاستغفر ربه ٢٤٣٨
سا غل ١٦١ ٣	غلب	والمغفرة ٢ ٢٢١	استغفرت لهم ٦٦٣
	غلبت فئة ٢٤٩٢	واسع المغفرة ٣٢٥٣	فاستغفروا للذنوب ١٣٥٣
	غلب علينا ١٠٦ ٢٣	أهل المغفرة ٥٦٧٤	فاستغفروا الله ٦٤٤
	غلبوا ٢١ ١٨	و مغفرة ٢ ٤٨، ٩٦ ٤، ٢٦٣	سوف استغفر ٩٨ ١٢
	لأغلبين ٢١ ٥٨	٢٠ ٥٧، ١٥ ٤٧	فاستغفر لك ٤٧ ١٩
		مغفرة منه ٢٦٨	لأستغفرك ٤٦٠
		إلى مغفرة ١٣٣ ٣، ٥٧ ٢١	٨٠ ٩ تستغفر

إذ هما في القار ٤٠٩	١٧٥٨	تَفْعَضُوا ٢٦٧	أَنْ يَفْلَ ١٦١٣
غُورًا ١٨، ٤١، ٦٧، ٣٠	ما تَغْنِي ١٠، ١٠١		وَمِنْ يَفْلُ ١٦١٣
مَلْجَأٌ أَوْ مَفَارَاتُ ٥٧٩	لَا تَغْنِي ٥٣	غَمَمَ	فَقَلَّوْهُ ٣٠، ٦٩
غَوْصَ	يَغْنِي اللَّهُ ٤، ١٣		غَلَّتْ ٥
يَغْوَصُونَ لَهُ ٢١، ٨٢	يَغْنِيهِمُ اللَّهُ ٢٤، ٣٢	بَعْدَ الْغَمِّ ١٥٤٣	مَنْ غَلَّ ١٥، ٤٣٧، ٤٧
بَنَاءٌ وَغَوَاصٌ ٣٧٣٨	لَنْ يَغْنُوا ٤٥، ١٩	مِنْ الْغَمِّ ٢٠، ٤٠، ٢١، ٨٨	غَلًّا لِلَّذِينَ ٥٩، ١٠
غَوِطَ	لَا يَغْنِي ١٠، ٣٦، ١٩، ٤٤	مِنْ غَمٍّ ٢٢، ٢٢	الْأَسْجَالُ ١٥٧٧، ١٣، ٥٣، ٣٤
مِنْ الْغَامِطَةِ ٤٤، ٤٣، ٦٥	٤١، ٤٥، ١٠، ٥٢، ٤٦، ٥٣	غَمًّا يَغْمُ ٣، ١٥٣	٣٣، ٤٠، ٧١
غَوِلَ	٢٨، ٣١، ٧٧، ٨٨	أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غَمَّةٌ ١٠، ٧١	أَسْجَالًا ٣٦، ٤٧٦
غَوِلَ	كَانَ يَغْنِي ١٢، ٦٨	الْغَمَامُ ٥٧٢ وَ ٢١٠، ٧، ١٦٠	مَغْفُولَةٌ ٥، ٦٤، ١٧، ٢٩
غَوِلَ	وَمَا يَغْنِي ٩٢، ١١	بِالْغَمَامِ ٢٥، ٢٥	
غَوِلَ	فَلَمْ يَغْنِيَا ٦٦، ١٠		غَلِمَ
غَوِلَ	يَغْنِيَكُمْ اللَّهُ ٩، ٢٨	غَنِمَ	لِي غَلَامٌ ٤٠، ٣، ١٩، ٨، ٢٠
غَوِلَ	شَأْنُ يَغْنِيهِ ٨٠، ٣٧		هَذَا غَلَامٌ ١٢، ١٩
غَوِي	يَغْنِيهِمُ اللَّهُ ٢٤، ٣٣	غَنِمْتُمْ ٤١٨، ٦٩	بِغَلَامٍ ١٥، ٥٣، ١٩، ٧، ٣٧
غَوِي	اسْتَغْنَى ٦٤، ٨٠، ٥٨٠، ٩٢، ٨	مَغَانِمَ كَثِيرَةً ٤٤، ٩٤، ٤٨، ١٩ وَ	١٠١، ٢٨٥١
وَمَا غَوِي ٥٣، ٢	٧٩٦	٢٠	وَأَمَّا الْغَلَامُ ١٨، ٨٠
فَقَوِي ٢٠، ١٢١	غَنِي حَلِيمٌ ٢٢، ٣٦	إِلَى مَغَانِمٍ ٤٨، ١٥	غَلَامًا ١٨، ٧٤، ١٩، ١٩
أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا ٢٨، ٦٣	غَنِي حَمِيدٌ ٢٢، ٣٦، ١٢، ٣١	وَالْغَنِيمِ ٦، ١٤٦	لِغُلَامَيْنِ ١٨، ٨٢
أَغْوَيْتَنِي ١٦٧، ١٥، ٣٩	٦٦٤	غَنِمَ ٢١، ٧٨	غُلَامًا ٥٢، ٢٤
هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا ٢٨، ٦٣	غَنِي كَرِيمٌ ٢٧، ٤٠	عَلَى غَنَمِي ٢٠، ١٨	
أَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ٢٧، ٣٢	غَنِي عَنْ ٣، ٩٧		غَلَوُ
لَأَغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ١٥، ٣٩، ٣٨	غَنَى عَنْكُمْ ٣٩، ٧	غَنِي	لَا تَغْلُوا ٤، ١٧١، ٧٧٥
٨٢	الْفَنِي ٦، ١٣٣، ١٠، ٦٨، ٢٢	لَمْ تَغْنِ ١٠، ٢٤	
يَرِيدُ أَنْ يَغْوِيَكُمْ ١١، ٣٤	٢٨، ٤٧، ١٥٣٥، ٣١، ٢٦	لَمْ يَغْنُوا ١١، ٦٧، ٩٥	غَلِي
الْفِي ٢، ٢٥٦، ١٤٦٧، ٢٠٢	٢٤، ٥٧، ٦٦٠	أَغْنَى عَنْكُمْ ٧، ٤٨	يَغْلِي ٤٤، ٤٥
يَلْقَوْنَ غَيًّا ١٩، ٥٩	لَغْنِي ١٤، ٨١، ٦٢	أَغْنَى عَنْهُمْ ١٥، ٨٤، ٢٦، ٢٠٧	كَغْلِي ٤٤، ٤٦
إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مِينِ ٢٨، ١٨	غَيْنًا ٦٤، ١٣١، ١٣٥	٢٦، ٤٦، ٨٢، ٤٠، ٥٠، ٣٩	
الْغَاوُونَ ٢٦، ٩٤، ٢٢٤	أَغْنِيَا ٢، ٣٧٣، ٣، ١٨١، ٩٣	أَغْنَى وَأَغْنَى ٥٣، ٤٨	غَمِرَ
مِنَ الْغَاوِينَ ٧، ١٧٥، ٤٢	بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ ٥٩، ٧	أَغْنَى عَنْهُ ٦٩، ٢٨	فِي غَمْرَةٍ ٢٣، ٦٣، ١١٥١
الْجَحِيمِ لِلْغَاوِينَ ٢٦، ٩١	تَغْنُونَنَا ١٤، ٢١، ٤٧	أَغْنَى عَنْهُ ١١، ٢١	غَمِرْتَهُمْ ٢٣، ٥٤
غَيْبَ	غَوِثَ	فَأَغْنَى ٩٣، ٨	غَمِرَاتُ ٢٦، ٩٣
وَلَا يَغْنَبُ ٤٩، ١٢	فَاسْتَفَانَهُ الَّذِي ٢٨، ١٥	أَغْنَاهُمْ اللَّهُ ٩، ٧٤	
بِالْغَيْبِ ٣٢، ٥، ٩٤، ١٢، ٥٢	وَمَا يَسْتَفِينُ ٤٦، ١٧	فَمَا أَغْنَتْ ١١، ١٠١	غَمَزَ
٣٤، ٤٩، ٢١، ٦١، ١٩، ٢٢، ١٨	إِذْ تَسْتَفِينُونَ رَيْكُمُ ٩، ٨	أَغْنَى عَنْكُمْ ١٢، ٦٧	يَتَغَامَزُونَ ٨٣، ٣٠
٥٠، ١١، ٣٦، ١٨، ٣٥، ٥٢	يَسْتَفِينُوا يَفَاتُوا ١٨، ٢٩	فَلَمْ تَغْنِ ٩، ٢٥	غَمَضَ
١٢، ٦٧، ٢٥، ٥٧، ٢٣	غَوِرَ	لَا تُغْنِي ٣٦، ٢٣	
		فَمَا تُغْنِ ٥٥، ٥٥	
		لَنْ تَغْنِي ١٠٣ وَ ١١٦، ١٩٨	

على الغيب ١٧٩٣، ١٧٩١، ٢٤
أنباء الغيب ١١، ٤٩، ١٢، ١٠٢
ولا أعلم الغيب ٦، ٥٠، ١١، ٣١
أعلم الغيب ١٨٨٧
مفاتيح الغيب ٥٩
عالم الغيب ٦، ٧٣، ٩، ٩٤
١٠٠، ١٣، ٩٢، ٢٣، ٦٣٢،
٣٣٤، ٣٣٩، ٤٦، ٥٩، ٢٢، ٦٢
أما الغيب ١٠، ٢٠
أطلع الغيب ١٩، ٧٨
الغيب إلا الله ٢٧، ٦٥
يعلمون الغيب ٣٤، ١٤
عندهم الغيب ٥٢، ٤١، ٦٨، ٤٧
علم الغيب ٥٣، ٣٥
للغيب ٢٤، ١٢، ٨١
غيب السموات ٢، ١١، ٢٣
١٢٣، ١٦، ٧٧، ١٨، ٢٦، ٣٥
١٨، ٤٩، ٣٨
لا يظهر على غيبه ٧٢، ٢٦
أنت علام الغيوب ٥، ١٠٩
١١٦
علام الغيوب ٩، ٧٨، ٣٤، ٤٨
وما من غالبة ٢٧، ٧٥
كان من الغائبين ٢٧، ٢٠
وما كنا غائبين ٧٧
عنها بغائبين ١٦٨٢
غيابة الجب ١٢، ١٠، ١٥

غَيْثٌ

غَيَات الناس ١٢، ٤٩
ينزل الغيث ٣١، ٣٤، ٤٢، ٢٨
كمثل غيث ٥٧، ٢٠

غَيْرٌ

لا يَغْيِرُ ١٣، ١١
فَيَغْيِرُنَّ ٤، ١١٩
حتى يَغْيِرُوا ٥٣٨، ١٣، ١١
لم يَغْيِرْ ٤٧، ١٥

غَيْرُوا ٨١، ٥٣
فَالغَيْرَاتِ ١٠٠، ٣

غِيضٌ

وما تَغْيِضُ ١٣، ٨
غِيضُ الماء ١١، ٤٤

غِيْظٌ

يَغْيِظُ ٩، ١٢٠، ٢٢، ١٥
لِيَغْيِظُ ٤٨، ٢٩
من الغِيْظِ ٣، ١١٩، ٦٧، ٨
الكاظمين الغِيْظِ ٣، ١٣٤
ويذهب غِيْظُ ٩، ١٥
بَيَغْيِظُ ٣، ١١٩
بَيَغْيِظُهُمْ ٣٣، ٢٥
لِغَاظِهِمْ ٢٦، ٥٥
تَغْيِظُ ٢٥، ١٢

بَابُ الْفَاءِ

فَادٌ

الْفَوَادُ ١٧، ٣٦، ٥٣، ١١
فَوَادٌ أُمُ مَوْسَى ٢٨، ١٠
بِه فَوَادِكَ ١١، ١٢٠، ٢٥، ٣٢
أَفْدَةُ الَّذِينَ ٦، ١١٣
أَفْدَةٌ مِنْ ١٤، ٣٧
وَأَفْدَةُ ٤٦، ٢٦
وَالْأَفْدَةُ ١٦، ٧٨، ٢٣، ٣٢
٢٣، ٦٧، ٩
عَلَى الْأَفْدَةِ ١٠٤، ٧
أَفْدَتُهُمْ ٦، ١١٠، ١٤، ٤٣، ٤٦
٢٦

فَائِيٌّ

فئة قليلة ٢، ٢٤٩

فئة كثيرة ٢، ٢٤٩
فئة تقاتل ٣٣، ١٣
إلى فئة ١٦٨
لقيم فئة ٥٨، ٤٥
له فئة ١٨، ٤٣
له من فئة ٢٨، ٨١
فئتمكم ٨، ١٩
الفئتان ٨٨
فئس ٣، ١٣، ٤، ٨٨

فَتَى

تالله فتى ١٢، ٨٥

فَتْحٌ

بما فتح ٢، ٧٦
فتحا عليهم ٦، ٤٤، ١٥، ١٤
٢٣، ٧٧
فتحا لك ٤٨، ١
لفتحنا عليهم ٧، ٩٦
فتحننا أبواب ٥٤، ١١
ولما فتحنوا ١٢، ٦٥
يفتح ٣٤، ٢٦، ٣٥
الفتح بيننا ٧، ٨٩
فافتح ٢٦، ١١٨
فُتِحَ بِأَجُوجِ ٢١، ٩٦
فُتِحَ أَبْوَابُهَا ٣٩، ٧١، ٧٣
و فتحت السماء ٧٨، ١٩
لا تَفْتَحْ ٧، ٤٠
و استفتحوا ١٤، ١٥
أن تفتحنوا ١٩، ١٩
يستفتحون ٢، ٨٩
فتح ٤، ١٤١، ٦١، ١٣
الفتح ٨، ١٩، ٣٢، ٢٨، ٢٩
١١٠، ١٠، ٥٧
بافتح ٥٢
وبينهم فتحا ٢٦، ١١٨
فتحا ميثا ٤٨، ١

فتحا قريبا ٤٨، ١٨ و ٢٧
الفتاحين ٧، ٨٩
الفتاح ٣٤، ٢٦
مفتحة لهم ٣٨، ٥٠
مفتاح ٦، ٥٩
مفتاحه ٢٤، ٦١، ٢٨، ٧٦

فَتْرٌ

لا فترون ٢١، ٢٠
لا يفترون ٤٣، ٧٥
على فترة ٥٥، ١٩

فَتَقٌ

فتقنا هذا ٢١، ٣٠

فَتَلٌ

فتيلاً ٤، ٤٩ و ١٧، ٧٧، ٧١

فَتْنٌ

كذلك فتنا ٦، ٥٣
قد فتنا ٢٠، ٨٥
ولقد فتنا ٢٩، ٣، ٣٨، ٣٤، ٤٤
١٧
وفتناك ٢٠، ٤٠
أما فتناه ٣٨، ٢٤
فتنم ٥٧، ١٤
الذين فتنوا ٨٥، ١٠
ولا تفتني ٩، ٤٩
لنفتنهم ٢٠، ٣١، ٧٢، ١٧
يفتنكم ٤، ١٠١
لا يفتنكم ٧، ٢٧
أن يفتنهم ١٠، ٨٣
أن يفتنوك ٥، ٤٩
ليفتنوك ١٧، ٧٣
أما فتنتم ٢٠، ٩٠
فتنوا ١٦، ١١٠
تفتنون ٢٧، ٤٧
يفتنون ٩، ١٢٦، ٥١، ١٣

عذب فوات ٥٣٢٥، ١٢٣٥	ماء فوات ٢٧٧٧
فرت	
من بين فرت ٦٦١٦	
فرج	
فرجت ٩٧٧	
فرجها ٩١٢١، ١٢٦٦	
من فروج ٦٥٠	
فروجهم ٣٥٣٣، ٣٠٢٤	
لفروجهم ٥٣٣، ٢٩٧٠	
فروجهم ٣١٢٤	
فرح	
فرح ٨١٩، ٤٨٤٢	
فرحوا بما ٤٤٦، ٨٣٤٠	
فرحوا بها ٢٢١٠، ٣٣٠	
فرحوا بالحياة ٢٦١٣	
لا تفرح ٧٦٢٨	
ولا تفرحوا ٢٣٥٧	
تفرحون ٣٦٢٧، ٧٥٤٠	
بفرح ٤٣٠	
بفرحوا بها ١٢٠٣	
فليفرحوا ٥٨١٠	
بفرحون ١٨٨٣، ٣٦١٣	
أنه لفرح ١٠١	
وهم فرحون ٥٠٩	
لديهم فرحون ٥٣٢٣، ٣٢٣٠	
فرحين بما ١٧٠٣	
الفرحين ٧٦٢٨	
فرد	
فرداً ٨٠١٩، ٨٩٢١	
فردى ٩٤٦، ٤٦٣٤	
فردس	

فجو	
في فجوة ١٧١٨	
فحش	
والفحشاء ١٦٩٢، ٢٤١٢	
عن الفحشاء ٩٠١٦، ٤٥٢٩	
بالفحشاء ٢٨٧، ٢٤	
٢١	
فاحشة ١٣٥٣، ٢٨٧، ٢٢٤	
٣٢١٧	
الفاحشة ٨٠٧، ٢٤	
٢٨٢٩، ٥٤٢٧، ١٩	
بفاحشة ١٩، ٢٥، ٣٣، ٢٠	
١٦٥	
الفواحش ١٥١٦، ٣٢٧	
والفواحش ٣٧٤٢، ٣٢٥٣	
فخر	
لفرح فخور ١٠١١	
مختال فخور ١٨٣١، ٢٣٥٧	
مختالاً فخوراً ٣٦	
و تفاخر ٥٧	
كاليفخار ١٤٥٥	
فدي	
و فدناه ١٠٧٣٧	
تفادوهم ٨٥٢	
القدى به ٩١٣	
التدت به ٢٢٩٢	
لافتدت به ٥٤١٠	
لافتدوا به ١٨١٣، ٤٧٣٩	
ليفتدوا به ٣٦٥	
لو يفتدي ١١٧٠	
و إما فداء ٤٤٧	
فذية ١٨٤٢، ١٥٥٧	
فقدية ١٩٦٢	
فرت	

ولا تستفت ٢٢١٨	
تستفتيان ٤١١٢	
يستفتونك ١٢٧، ١٧٦	
فاستفتهم ١١٣٧، ١٤٩	
سما في ٦٠٢١	
لفناه ٦٠١٨، ٦٢	
فتاها ٣٠١٢	
فتيان ٣٦١٢	
الفتية ١٠١٨	
إلهم فتية ١٢١٨	
لفتيانه ٦٢١٢	
فتياتكم ٢٥٤، ٣٣٢٤	
فجج	
من كل فج ٢٧٢٢	
فجاجاً ٣١٢١، ٢٠٧١	
فجر	
حتى تفجر ٩٠١٧	
ليفجر ٥٧٥	
و فجرنا ٣٢١٨، ٣٤٣٦، ٥٤	
١٢	
تفجر ٩١١٧	
بفجرونها ٦٧٦	
فجرت ٣٨٢	
يفتجر منه ٧٤٢	
لانتفجرت منه ٦٠٢	
إلا فاجراً ٢٧٧١	
الفجرة ٤٢٨٠	
الفجار ١٤٨٢، ٧٨٣	
كالفجار ٢٨٣٨	
فألهمها فجورها ٨٩١	
تفجيراً ٩١١٧، ٦٧٦	
من الفجر ١٨٧٢	
قرآن الفجر ٧٨١٧	
صلاة الفجر ٥٨٢٤	
والفجر ١٨٩	
مطلع الفجر ٥٩٧	

لا يفتنون ٢٢٩	
فتواً ٤٠٢٠	
بطانتين ١٦٢٣٧	
المفتون ٦٦٨	
نحن فتنة ١٠٢٢	
تكون فتنة ١٩٣٢، ٧١٥، ٨	
٣٩	
واقفا فتنة ٢٥٨	
أولادكم فتنة ٢٨٨، ١٥٦٤	
تكن فتنة ٧٣٨	
فتنة اللوم ٨٥١٠	
إلا فتنة ٦٠١٧	
والخر فتنة ٣٥٢١	
لعله فتنة ١١٢١	
أصابته فتنة ١١٢٢	
فتنة للذين ٥٣٢٢، ٥٦٠، ٧٤	
٣١	
تصيبهم فتنة ٦٢٢٤	
لبعض فتنة ٢٠٢٥	
فتنة الناس ١٠٢٩	
فتنة للظالمين ٦٢٣٧	
في فتنة ٤٩٣٩	
فتنة لهم ٢٧٥٤	
والفتنة ١٩١٢، ٢١٧	
ابتداء الفتنة ٧٣	
إلى الفتنة ٩١٤	
يبغونكم الفتنة ٤٧٩	
ابتغوا الفتنة ٤٧٩	
في الفتنة ٤٩٩	
سلوا الفتنة ١٤٣٣	
إلا فتنتك ١٥٥٧	
فتنتكم ١٤٥١	
فتنته ٤١٥	
فتنتهم ٢٣٦	
فتي	
الله يفتيك ١٢٧، ١٧٦	
أفتنا ٤٦١٢	
أفتوني ٤٣١٢، ٣٢٢٧	

الفرسوس ١٨ ١٠٧ ١١ ٢٣

فرر

فُرَّت من ٧٤ ٥١

فُتِزَتْ منكم ٢٦ ٢١

إِنْ فُوتِم ٣٣ ١٦

فُتِزُوا ٦٢ ٨

يوم يَفِرُّ ٨٠ ٣٤

فُتِرُوا ٥١ ٥٠

الفرار ٣٣ ١٦

فَرَّأَ ١٨ ١٨ ٣٣ ١٢ ٦٧١

أَيْنَ الْفَرَّ ٧٥ ١٠

فرش

فرشاه ٥١ ٤٨

و فرشاً ٦ ١٤٢

فرشاً ٢٢ ٢٢

فُرِّشَ ٥٦ ٥٤ ٥٤ ٣٤

كأفراش ١٠١ ٤

فرض

فُضِنَ فَرَضُ ٢ ١٩٧

الذي فرض ٢٨ ٨٥

فيما فرض ٣٣ ٢٨

قد فرض ٦٦ ٢

فرضتم ٢ ٢٣٧

فرضاً ٣٣ ٥٠

وفرضها ٢٤ ١

تَفَرَّضُوا لَهُنْ فَرِيضَةً ٢ ٢٣٦

فريضة ٢ ٢٣٦ ١١ ١١ و ٢٤ ٩

٦٠

الفريضة ٤ ٢٤

مفروضاً ٤ ٧ و ١١٨

لا فارضى ٢ ٦٨

فرط

أَنْ يَفْرُطَ ٢٠ ٤٥

فَرَطَ ٣٩ ٥٦

فَرَطِمْ ١٢ ٨٠

فَرَطًا ٦٦ و ٣٨

يَفْرَطُونَ ٦ ٦١

مَفْرَطُونَ ١٦ ٦٢

فَرَطًا ١٨ ٢٨

فرع

فرعها في السماء ١٤ ٢٤

فرعن

آل فرعون ٢ ٤٩ و ٥٠ ٣

٧ ١١ ١٣ و ١٤١ ٨ ٥٢ و

٥٤ ١٤ ٦ ٢٨ ٨ ٤٠ ٢٨ و

٤٥ ٤٦ و ٥٤ ٤١

إلى فرعون ٣ ١٠ ١٠٣ و ١٠ ٧٥

١١ ٩٧ ٢٠ ٢٤ و ٤٣ ٢٣

٤٦ ٢٧ ١٢ ٢٨ ٣٢ ٤٠

٤٦ ٤٣ ٣٨ ٥١ ٧٣ ١٥

١٧ ٧٩

بأ فرعون ٧ ١٠٤ ١٧ ١٠٢

قوم فرعون ٧ ١٠٩ و ١٢٧

٢٦ ٤٤ ١١ ١٧

الصحرة فرعون ٧ ١١٣

قال فرعون ٧ ١٢٣ ١٠ ٧٩

٢٦ ٢٣ ٢٨ ٢٨ ٤٠ ٢٦ و

٢٩ و ٣٦

يصنع فرعون ٧ ١٣٧

من فرعون ١٠ ٨٣ ٤٤ ٣١

١١ ٦٦

إِنْ فرعون ١٠ ٨٣ ٢٨ ٨ و

آتيت فرعون ١٠ ٨٨

فأتبعهم فرعون ١٠ ٩٠ ٢٠

٧٨

أمر فرعون ١١ ٩٧

له فرعون ١٧ ١٠١

فتولى فرعون ٢٠ ٦٠

وأصل فرعون ٢٠ ٧٩

فأتيا فرعون ٢٦ ١٦

بعض فرعون ٢٦ ٤٤

فأرسل فرعون ٢٦ ٥٣

و فرعون ٢٨ ٢٩ ٣٨ ٣٨

١٢ ٥٠ ١٢ ٨٩ ١٠

و نري فرعون ٢٨ ٦

امرأة فرعون ٢٨ ٦٦ ١١

كيد فرعون ٤٠ ٣٧

نادى فرعون ٤٣ ٥١

جاء فرعون ٦٩ ٩

فقصى فرعون ٧٣ ١٦

فرعون و ثمود ٨٥ ١٨

للقرعون ٤٠ ٣٧

قالوا للفرعون ٢٦ ٤١

فرغ

فإذا فرغت ٩٤ ٧

سفرغ ٥٥ ٣١

أفرغ ١٨ ٩٦

أفرغ علينا ٢٥٠ ١٢٦ ٧

فرق

فرقا ٢ ٥٠

فرقا ١٧ ١٠٦

بفرقون ٩ ٥٦

فافرق بيننا ٥ ٢٥

فيها يفرق ٤ ٤٤

فَرَّقَتْ ٢٠ ٩٤

فَرَّقُوا ١٠٩ ٣٠ ٣٢

لا تفرق ٢ ١٣٦ و ٣٨٥ ٨٤

يَفْرُقُوا ٤ ١٥٠ و ١٥٢

يَفْرُقُونَ ٢ ١٠٢

أوفاروقهن ٦٥ ٢

و ما تفرق ٩٨ ٤

تفرقوا ٣ ١٠٥ ٤٢ ١٤

تفرق بكم ٦ ١٥٣

ولا تفرقوا ٣ ١٠٢

ولا تفرقوا ٢ ٤٢ ١٣

وإن يفرقا ٤ ١٣٠

بفرقون ٣٠ ١٤

فالفراقات فرقا ٧٧ ٤

كل فرق ٢٦ ٦٣

كل فرقة ٩ ١٢٢

هذا فراق ١٨ ٧٨

أنه الفراق ٧٥ ٢٨

فريق منهم ٢ ٧٥ و ١٠٠ ٣

٤ ٢٣ ٩ ٧٧ ٢٤ ٤٧

و ٤٨ ٣٠ ٣٣ ١٣

فريق من ٢ ١٠١ ٢٣ ١٠٩

فريق منكم ١٦ ٥٤

فريق في ٤٢ ٧

فريقاً منكم ٢ ٨٥

فريقاً تقتلون ٢ ٨٧ ٣٣ ٢٦

فريقاً منهم ٢ ١٤٦

فريقاً من ٢ ١٨٨ ٥٨ ٣٤ ٢٠

تطيعوا فريقاً ٣ ١٠٠

فريقاً كذبوا ٥ ٧٠

فريقاً يقتلون ٥ ٧٠

فريقاً هدى ٧ ٣٠

فريقاً حق ٧ ٣٠

نأسرون فريقاً ٣٣ ٢٦

ففريقاً كذبتم ٢ ٨٧

منهم لفريقاً ٣ ٧٨

هم فريقان ٢٧ ٤٥

الفرقيين ٦ ٨١ ١١ ٢٤ ١٩

٧٣

و الفرقان ٢ ٥٣ و ١٨٥

أنزل الفرقان ٣ ٤

نزل الفرقان ٢٥ ١

يوم الفرقان ٨ ٤١

و هرون الفرقان ٢١ ٤٨

فرقانا ٨ ٢٩

و تفرقاً ٩ ١٠٧

متفرقون ١٢ ٣٩

أبواب متفرقة ١٢ ٦٧

فره

فارهين ٣٦ ١٤٩

فري

افترى على الله ٩٤٣، ٢١٦ و
٩٣ و ١٤٤، ٣٧٧، ١٧١٠
١٨١١، ١٥١٨، ٣٨٢٣، ٢٩
٦٨، ٢٤٤٢، ٧٦١
افترى إثمًا ٤٨٤
من افترى ٦١٢٠
أفترى على الله ٨٣٤
يقولون افتراء ٣٨١٠، ١٣١١
و ٣٣٢، ٨٤٦
بل افتراء ٥٢١
إفك افتراء ٤٢٥
افتريته ٣٥١١، ٨٤٦
افتريتا ٨٩٧
لتفتروا على الله ١١٦١٦
لا تفتروا على الله ٦١٢٠
تفترون ٥٩١٠، ٥٦١٦
لتفتري علينا ٧٣١٧
كانوا يفترون ٢٤٣، ٢٤٦ و
١٣٨، ٥٣٧، ٣٠، ١١
٢١، ٨٧١٦، ٧٥، ٢٩
٢٨٤٦، ١٢
يفترون على الله ٥٠٤، ٥
١٠٣، ٦٠١٠، ٦٩، ١١٦١٦
وما يفترون ١١٢٦ و ١٣٧
إنما يفتري ١٠٥١٦
يفتريه ١٢٦٠
يفتري ٣٧١٠، ١١١١٢
افتراء ١٣٨٦ و ١٤٠
عفتري ٣٦٢٨، ٤٣٣٤
عفتريات ١٣١١
أنت عفتري ١٠١٦٦
عفترون ٥٠١١
المفتريين ١٥٢٧
فريًا ٢٧١٩

فرز

أن يستفرّهم ١٠٣١٧

ليستفرّوك ٧٦١٧
و استفرّ ٦٤١٧

فرع

فرع ٨٧٢٧، ٢٢٣٨
فرعوا ٥١٣٤
فرّع ٢٣٣٤
الفرع الأكبر ١٠٣٢١
من فرع ٨٩٢٧

فسح

فاسحوا فصح الله ١١٥٨
تفسحوا ١١٥٨

فسد

فسدت ٢٥١٢، ٧١٢٣
فسدًا ٢٢٢١
أفسدها ٣٤٢٧
تفسد ٤١٧
لا تفسدوا ١١٢، ٥٦٧ و ٨٥
أن تفسدوا ٢٢٤٧
تفسد ٧٣١٢
يفسد فيها ٣٠٢
يفسدونها ٢٠٥٢
يفسدوا ١٢٧٧
يفسدون في ٢٧٢، ٢٥١٣
٤٨٢٧، ١٥٢٢٦
كانوا يفسدون ٨٨١٦
الفساد ٢٠٥٢، ١١٦١١، ٢٨
٧٧، ٤١٣٠، ٢٦٤٠، ١٢٨٩
فساد ٣٢٥، ٧٣٨
فساد ٣٣٥، ٦٤
ولا فساد ٨٣٢٨
المفسد ٢٢٠٢
هم المفسدون ١٢٢
مفسدون ٩٤١٨
في الأرض مفسدين ٦٠٢، ٧

٧٤، ٨٥، ١١، ١٨٣٢٦، ٢٩
٣٦
بالمفسدين ٦٣٣، ٤٠١٠
لا يحب المفسدين ٦٤٥، ٢٨
٧٧
عاقبة المفسدين ٨٦٧ و ١٠٣
١٤٢٧
سبل المفسدين ١٤٢٧
عمل المفسدين ٨١١٠
من المفسدين ٩١١٠، ٤٢٨
القوم المفسدين ٣٠٢٩
كالمفسدين ٢٨٣٨

فسر

وأحسن تفسيرًا ٣٢٢٥

فسق

فسق عن ٥٠١٨
الذين فسقوا ٣٣١٠، ٢٠٣٢
فسقوا فيها ١٦١٧
تفسقون ٢٠٤٦
كانوا يفسقون ٥٩٢، ٤٩٦، ٧
١٦٣، ١٦٥، ٣٤٢٩
ذلكم فسق ٣٥
إنه لتفسق ١٢١٦
أو فسقا ١٤٥٦
جاءكم فاسق ٦٤٩
كان فساقًا ١٨٣٢
إلا الفاسقون ٩٩٢
هم الفاسقون ٨٢٣، ٤٧٥، ٩
٦٧، ٤٢٤، ٥٥، ١٩٥٩
أكثرهم الفاسقون ١١٠٣
لقوم الفاسقون ٣٥٤٦
لفاسقون ٤٩٥
أكثرهم فاسقون ٥٩٥
أكثرهم فاسقون ٨٩
منهم فاسقون ٨١٥، ١٦٥٧
٢٧ و ٢٦
هم فاسقون ٨٤٩

إلا الفاسقين ٢٦٢
القوم الفاسقين ٢٥٥ و ٢٦
١٠٨، ٢٤٩، ٨٠ و ٩٦، ٦١
٥، ٦٦٣

دار الفاسقين ١٤٥٧
ليخزي الفاسقين ٥٥٩
لفاسقين ١٠٢٧

قومًا فاسقين ٥٢٩، ١٢٢٧
٣٢٢٨، ٥٤٤٣، ٤٦٥١
سوء فاسقين ٧٤٢١
ولا فسوق ١٩٧٢
فإنه فسوق ٢٨٢٢
الفسوق ٧٤٩ و ١١

فشل

فشلتهم ١٥٢٣
لفشلتهم ٤٣٨
أن تفشلوا ١٢٢٣
تفشلوا ٤٦٨

فصح

أفصح مني ٣٤٢٨

فصل

فصل طالوت ٢٤٩٢
فصلت العير ٩٤١٢
يفصل بينهم ١٧٢٢، ٢٥٣٢
يفصل بينكم ٣٦٠
فصل لكم ١١٩٦
قد فصلنا ٩٧٦ و ٩٨، ١٢٦
فصلناه ٥٢٧، ١٢١٧
نفضل الآيات ٥٥٦، ٣٢٧ و
١٧٤، ١١٩، ٢٤١٠، ٢٨٣٠
يفضل الآيات ٥١٠، ٢١٣
فُصِّلَ آياته ٣٤١ و ٤٤
فُصِّلَ من لدن ١١١
يوم الفضل ٢١٣٧، ٤٠٤٤
١٣٧٧ و ١٤ و ٢٨، ١٧٧٨

المقراء ٢ ٣٥٠٣٧١ ٤٧،١٥ ٣٨
للقراء ٢ ٩٠٧٣٣ ٨ ٥٩،٦٠
فاقرة ٧٥ ٢٥

فقع

فاقح لونها ٢ ٦٩

فقه

لا تفقهون ١٧ ٤٤
ما تفقه ١١ ٩١
يفقهوا ٢٠ ٢٨
يكادون يفقهون ٤ ١٨،٧٨
٩٣
لعلهم يفقهون ٦ ٦٥
لقوم يفقهون ٦ ٩٨
لا يفقهون ٧ ٨،١٧٩ ٩،٦٥
٨٧ و ١٢٧،٤٨ ٥٩،١٣
٦٣ ٣ و ٧
كانوا يفقهون ٩ ٨١
يفقهوه ٦ ١٧،٤٦ ١٨،٥٧
ليتفقهوا ٩ ١٢٢

فكر

فكر وقدر ٧٤ ١٨
ثم تفكروا ٣٤ ٤٦
تفكرون ٢ ٢١٩ و ٢،٢٦٦
٥٠
يتفكروا ٧ ١٨٤، ٨٣٠
و يتفكرون ٣ ١٩١
لعلهم يتفكرون ٧ ١٧،١٧٦
٢١ ٥٩،٤٤
لقوم يتفكرون ١٠ ٣، ١٣، ٢٤
١١ و ٣٠، ٦٩ و ٣٩، ٢١
١٣ ٤٥،٤٢

فكك

فك رقة ٩٠ ١٣

لفضله ١٠ ١٠٧
ذي فضل فضله ١١ ٣
إن فضله ١٧ ٨٧
تفضيلاً ١٧ ٢١ و ٧٠

فضي

افضي بضمكم ٤ ٢١

فطر

فطروا ٦ ٣٠، ٧٩ ٣٠
فطركم ١٧ ٥١
فطروا ٢٠ ٧٢
فطروني ١١ ٣٦، ٥١ ٤٣، ٢٢
٢٧
فطروهن ٢١ ٥٦
يتفطرون ١٩ ٤٢، ٩٠ ٥
انفطرت ٨٢ ١
فاطرت ٦ ١٢، ١٤ ١٤، ١٠١
١١ ٤٢، ٤٦ ٣٩، ١٣٥، ١٠
فطرة الله ٣٠ ٣٠
من فطوره ٦٧ ٣
منفطر به ٧٣ ١٨

فطأ

كت فطأ ٣ ١٥٩

فقد

ماذا تفقدون ١٢ ٧١
نفقد صواع ١٢ ٧٢
نفقد الطير ٢٧ ٢٠

فقر

الفقر ٢ ٢٦٨
فقير ٣ ٢٨، ١٨١ ٢٤
الفقير ٢٢ ٢٨
فقيراً ٤ ٦ و ١٣٥
فقراء ٢٤ ٣٢

فقلوا ١٦ ٧١
أن يتفقل ٢٣ ٢٤
لولا فقل ٤، ٦٤ ٤، ٨٣ و
١١٣، ٢٤ و ١٠ و ١٤ و ٢٠ و
٢١

ذو فضل ٢ ٢٤٣ و ٣، ٢٥١
١٥٢ و ١٧٤، ١٠ ٢٧، ٦٠
٧٣، ٤٠ ٦١
ذو فضل ١١ ٣
و فضل ٣ ١٧١ و ١٧٤، ٤
١٧٥

أصابكم فضل ٤ ٧٣
كان فضل ٤ ١١٣
ذلك فضل ٥ ٥٧، ٥٤ ٦٢، ٢١
٤

من فضل ٧ ١١، ٣٩ ١٢، ٢٧
٣٨، ٢٧، ٤٠، ٥٧ ٦٢، ٢٩
١٠، ٧٣، ٣٠

يفضل الله ١٠ ٥٨
ذو الفضل ٢ ٣١، ١٠٥ ٨، ٧٤
٢٩، ٥٧، ٢١ ٤ ٦٢، ٢٩

ولا تسوا الفضل ٢ ٢٣٧
إن الفضل ٣ ٥٧، ٧٣ ٢٩
ذلك الفضل ٤ ٧٠

أولو الفضل ٢٤ ٢٢
هو الفضل ٢٧ ١٦، ٣٥ ٣٢،
٤٢ ٢٢

فضلاً ٢ ٥، ١٩٨ ١٧، ٢٠
١٢، ٤٤، ٥٧، ٤٨ ٤٩، ٨٩
٨ ٥٩

و فضلاً ٢٦٨
فضلاً كبيراً ٣٣ ٤٧
منا فضلاً ٣٤ ١٠

من فضله ٢ ٣، ٩٠ ١٧٠، و
٤، ١٨٠، ٢٢ و ٣٧ و ٥٤ و
١٧٣، ٢٨، ٥٩، ٧٤ و ٧٥

١٦، ١٤، ١٧ ٢٤، ٦٦
٢٢، ٣٢، ٣٨، ٧٣ ٣٠
٢٣، ٤٥، ٤٦، ٣٥، ١٢ و ٣٠
و ٢٢، ٤٢، ٤٥، ١٢

كلمة الفضل ٤٢ ٢١
فضل الخطاب ٣٨ ٢٠
لقول فضل ٨٦ ١٣
غير الفاضلين ٦ ٥٧
فضلاً ٢ ٢٣٣

وفضاله ٤٣ ١٥، ٤٦
وفضليته ٧٠ ١٣
و تفصيل ١٠، ٣٧ ١١١
تفصيلاً ٦ ١٠٤، ٧٠، ١٤٥ ١٧،
١٢

تفضلاً ٦ ١١٤
تفضلاً ٧ ١٣٣

فصم

لا انضمام لها ٢٥٦

فضح

فلا تفصحون ١٥ ٦٨

فضض

انفضوا إليها ٦٢ ١١
لانفضوا من ٣ ١٥٩
حتى يفضوا ٦٣ ٧
الذهب و الفضة ٣ ٩، ١٤ ٣٤
من فضة ٤٣ ٣٣، ٧٦، ١٥ و ١٦
و ٢١

فضل

فضل الله ٣٢ و ٣٤ ٩٥
الله فضل ١٦ ٧١
فضلكم ٢ ٤٧، ١٢٢
فضلكم ٧ ١٤٠
فضلاً بضمهم ٢ ٢٠٣، ١٧ ٢١
كلأ فضلاً ٦ ٨٦
فضلاً بضم ١٧ ٥٥
الذي فضلاً ٢٧ ١٥
وفضلاً بهم ١٧ ٤٥، ٧٠
نفضل بعضها ١٣ ٤

مُنتَقِنين ١٩٨

فكه

تَنْكُهون ٦٥٥٦
فَكِين ٣١٨٣
فَاكِين ٥٥٣٦
فَاكِين ١٨٥٢، ٢٧٤٤
فِيهَا فَاكِيَةٌ ٥٧٣٦، ٧٢٤٣، ١١٥٥
فِيهَا فَاكِيَةٌ ٦٨٥٥
بِكَل فَاكِيَةٌ ٥٥٤٤
كَل فَاكِيَةٌ ٥٢٥٥
وفاكهة ٢٠٠٦ و ٣٢، ٣١٨٠
بِفاكهة ٥١٣٨، ٢٢٥٢
فواكه ١٩٢٣، ٤٢٣٧، ٧٧
٤٢

فلج

قَد أَفْلَحَ ٦٤٢٠، ١٢٣، ٨٧
٩٩١، ١٤
لَنْ تَفْلَحُوا ٢٠١٨
لِعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ٣، ١٨٩٢
١٣٠، ٢٠٠، ٣٥٥ و ٩٠
١٠٠، ٦٩٧، ٤٥٨، ٧٧٢٢
١٠٦٢، ٣١٢٤
لَا يَفْلَحُ ٢١٦ و ١٣٥، ١٧١٠
و ٧٧، ٢٣١٢، ٦٩٢٠، ٢٣
١١٧، ٢٧٢٨ و ٨٢
لَا يَفْلَحُونَ ٦٩١٠، ١١٦١٦
هَمُ الْمَفْلُحُونَ ٥٢، ١٠٤٣، ٧
٨ و ١٥٧، ٨٨٩ و ١٠٢٢٣
٥٨، ٥٣١، ٣٨٣٠، ٥١٢٤
٢٢، ٩٥٩، ١٦٦٤
مَنْ الْمَفْلُحِينَ ٦٧٢٨

فلق

فَلَسَقَ ٦٣٢٦
بِرَبِّ النَّاسِ ١١١٣

فالق ٩٦ و ٩٥٦

فلك

وَالْفَلَكَ ١٦٤٢، ٦٥٢٢
فِي الْفَلَكَ ٦٤٧، ٢٢١٠ و ٧٣
٤١٣٦، ٦٥٢٩، ١١٩٢٦
وَأَصْنَعِ الْفَلَكَ ٣٧١١، ٢٧٢٣
وَصْنَعِ الْفَلَكَ ٢٨١١
لَكُمْ الْفَلَكَ ٣٢١٤، ٦٦١٧
و تَرَى الْفَلَكَ ١٤١٦، ١٢٣٥
عَلَى الْفَلَكَ ٢٢٢٣ و ٢٨، ٤٠
٨٠
لَتَجْرِي الْفَلَكَ ٤٦٣٠، ١٢٤٥
أَنْ الْفَلَكَ ٣١٣١
إِلَى الْفَلَكَ ٣٧، ١٤٠
مَنْ الْفَلَكَ ١٢٤٣
فِي فَلَكٍ ٣٣٢١، ٤٠٣٦

فلن

لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا ٢٨٢٥

فند

أَنْ تَفْنَدُونَ ٩٤١٢

فنين

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ٤٨٥٥

فني

عَلَيْهَا قَاتٍ ٢٦٥٥

فنيهم

فَنِيَمَتَها سَلِيمًا ٧٩٢١

فوت

مَا فَاتَكُمْ ١٥٣٣، ٢٣٥٧

إِنْ فَاتَكُمْ ١١٦٠

فَلَا فَوْتَ ٥١٣٤

مِنْ فَاتٍ ٣٦٧

فوج

فُوج ٥٩٣٨، ٨٦٧

فُوجًا ٢٧، ٨٣

أَفْوَاجًا ١٨٧٨، ٢١١٠

فور

فَارَ التَّوْرَ ٤٠١١، ٢٧٢٣

و هي تَوْر ٧٦٧

مِنْ فُورِهِمْ ١٢٥٣

فوز

قَدْ فَازَ ١٨٥٣، ٧١٣٣

فَافُوزَ نَورًا ٧٣

الْفُوزَ الْعَظِيمَ ١٣٤، ١١٩٥، ٩

٧٢ و ٨٩ و ١٠٠ و ١١١، ١٠

٦٤، ٦٠٣٧، ٩٤٠، ٥٧٤٤

١٢٥٧، ١٢٦١، ٩٦٤

الْفُوزَ الْمُبِينَ ١٦٦، ٣٠٤٥

الْفُوزَ الْكَبِيرَ ١١٨٥

فُوزًا عَظِيمًا ٧٣، ٧١٣٣، ٥٤٨

هَمُ الْفَازُونَ ٢٠٩ و ١١١٢٣

٢٠٥٩، ٥٢٤

إِنْ لِلْمُتَّقِينَ مَغْفَرًا ٣١٧٨

بِمَغْفَرَةٍ مِنَ الْعَذَابِ ١٨٨٣

بِمَغْفَرَتِهِمْ ٦١٣٩

فوض

وَالْفَوْضَ ٤٤٤٠

فوق

فَلَمَّا أَتَقَا ١٤٢٧

مِنْ فَوْاقِ ١٥٣٨

قوم

وَقَوْمِهَا ٦١٢

فوه

يَبْلُغُ فَاهُ ١٤١٣

بِأَفْوَاهِهِمْ ١٥٢٤، ٤٣٣

مِنْ أَفْوَاهِهِمْ ١١٨٣، ٥١٨

فِي أَفْوَاهِهِمْ ٩١٤

عَلَى أَفْوَاهِهِمْ ٦٥٣٣

بِأَفْوَاهِهِمْ ١٦٧٣، ٤١٥، ٨٩ و

٣٠ و ٣٢، ٨٦١

فيأ

فَإِنْ فَاءُ ٩٤٩

فَإِنْ فَاءُ ٢٢٦٢

حَتَّى تَقِيءَ ٩٤٩

أَفَاءَ ٥٠٣٣، ٦٥٩ و ٧

بِقِيَّةِ ظِلَالِهِ ٤٨١٦

فيض

تَفِيضُ ٨٣٥، ٩٢٩

أَفَاضَ ١٩٩٢

أَفْضَمَ ١٩٨٢، ١٤٢٤

تَفِيضُونَ ٦١١٠، ٨٤٦

أَفِيضُوا ١٩٩٢، ٥٠٧

فل

بِأَسْحَابِ الصَّلَاةِ ١١٠٥

باب القاف

قبح

مِنْ الْمُشْوَحِينَ ٤٢٢٨

قبر	فأفرد ٢١ ٨٠
	على قبره ٨٤ ٩
	في التور ٧٢ ٣٥، ٢٢ ٩١٠٠
	أصحاب القبور ١٢ ٦٠
	القبور بعثت ٤ ٨٢
	زرتهم المطاير ٢ ١٠٢
قبس	
	لنفس من ١٢ ٥٧
	منها قبس ١٠ ٢٠
	بشهاب قبس ٧ ٢٧
قبض	
	قبضت قبضة ٩٦ ٢٠
	قبضاد قبضا ٤٦ ٢٥
	الله قبض ٢٤ ٥٢
	وقبض ١٩ ٦٧
	وقبضون ٦٧ ٩
	قبضه ٦٧ ٣٩
	مضومة ٢ ٢٨٢
قبل	
	ولا قبلوا ٤ ٢٤
	يقبل ٢٥ ٤٢، ١٠ ٤٩
	تقبل ٥٤ ٩، ٣
	ولا يقبل ١٢٣ و ٤٨ ٢
	فلن يقبل ٩١ و ٨٥ ٣
	واقبل بعضهم ٢٥ ٥٢، ٢٧ ٣٧
	فأقبل بعضهم ٣٠ ٦٨، ٥٠ ٣٧
	فأقبلت ٢٩ ٥١
	أقبلنا فيها ٨٢ ١٢
	واقبلوا عليهم ٧١ ١٢
	فأقبلوا إليه ٩٤ ٣٧
	أقبل ٣١ ٢٨
	فتقبلنا ربها بقبول ٣٧ ٣

تقبل عنهم ١٦ ٤٦	إنما يتقبل ٢٧ ٥
تقبل ٤٠ ١٤، ١٢٧ ٢	تقبل مني ٢٥ ٣
	تقبل ٣٦ ٥
	تقبل ٢٧ ٥
	يتقبل ٥٣ ٩، ٢٧ ٥
	قابل التوب ٣ ٤٠
	سرر متقابلين ٤٤ ٣٧، ٤٧ ١٥
	إستبرق متقابلين ٥٣ ٤٤
	عليها متقابلين ١٦ ٥٦
	متقابل ٢٤ ٤٦
	القبيلة التي ١٤٣ ٢
	قبله ٢ قبله ١٤٤ و ١٤٥، ١٠ ٨٧
	قبلت ١٤٥ ٢
	قبلتهم ١٤٥ ٢ و ١٤٢ ٢
	قبلاً ١٧ ٩٢
	وقبله ٢٧ ٧
	وقابل ١٣ ٤٩
	من قبل ٢٦ ١٢
	قبلاً ٥٥ ١٨، ١١١ ١١
	قبل ٢٧ ٢٧، ١٧٧ ٢
	قبلت ٣٦ ٧٠
	من قبله ١٣ ٥٧
قصر	
	ولم يبقوا ٦٧ ٢٥
	وجومهم قفز ٢٦ ١٠
	ترفعها قرة ٤١ ٨٠
	الإنسان قفورا ١٠٠ ١٧
	و على المقبر ٢٣٦ ٢
قتل	
	وقتل داود ٢ ٢٥١
	من قتل ٣٢ ٥، ٩٢ ٤
	فكانما قتل ٣٢ ٥
	ومن قتله ٩٥ ٥
	أقتلت ١٨ ٧٤

قتلت ١٩ ٢٨، ٤٠ ٢٠	إني قتلت ٢٣ ٢٨
	و إذ قتلتم ٧٢ ٢
	فلم تقتلوه ١٨٣ ٣
	إننا قتلنا ١٥٧ ٤
	قتله ٧٤ ١٨، ٣٠ ٥
	الله قتلهم ١٧ ٨
	الذين قتلوا ١٤٠ ٦
	و ما قتلوه ١٥٧ ٤
	ذروني أقتل ٢٦ ٤٠
	لأقتل ٢٨ ٥
	لأقتلك ٢٧ ٥
	لتقتلي ٢٨ ٥
	أن تقتلي ١٩ ٢٨
	لا تقتلوا ٦، ٩٥ ٥، ٢٩ ٤
	تقتلون ٢٣ و ٣١، ١٧، ١٠ ١٢، ١٥١
	تقتلون ٢ ٨٥ و ٨٧، ٩١ ٣٣
	٢٦
	أقتلون ٢٨ ٤٠
	لا تقتلوه ٩ ٢٨
	فلم تقتلوه ١٧ ٨
	يقتل ٩٣ و ٩٢ ٤
	ولا يقتل ١٢ ٦٠
	أو يقتلوك ٣٠ ٨
	ليقتلوك ٢٠ ٢٨
	يقتلون السيين ٢١ ٣، ٦١ ٢
	يقتلون الدين ٢١ ٣
	يقتلون الأنبياء ١١٢ ٣
	ولا يقتلون ٦٨ ٢٥
	فريقاً يقتلون ٧٠ ٥
	ليقتلون و يقتلون ١١١ ٩
	أن يقتلون ٢٦ ٢٨، ١٤ ٣٣
	كاد يقتلونني ١٥٠ ٧
	أقتلوا ٢٥ ٤٠، ٩ ١٢، ٦٦ ٤
	فأقتلوا ٥ ٩، ٥٤ ٢
	أقتلوه ٢٤ ٢٩
	وأقتلوه ٩١ و ٨٩ ٤، ١٩١ ٢
	فأقتلوه ١٩١ ٢
	قتل ٣ ١٧، ١٤٤ ٣، ٥١ ١٠
	٤ ٨٥، ١٧ ٨٠، ٢٠ ٧٤

قتل ١٩ ٧٤	قتلت ٩ ٨١
قتلتم ١٥٨ و ١٥٧ ٣	قتلنا ١٥٤ ٣
ماقتلوا ١٦٨ و ١٥٦ ٣	الذين قتلوا ٤ ٤٧، ١٦٩ ٣
و قتلوا ١٩٥ ٣	ثم قتلوا ٥٨ ٢٢
لم يقتل ١٥٤ ٢	فقتل ٧٤ ٤
و يقتلون ١١١ ٩	سقتل ١٢٧ ٧
يقتلون أبناءكم ١٤١ ٧	و قتلوا يقتلوا ٦١ ٣٣
أن يقتلوا ٣٣ ٥	قال ١٠ ٥٧، ١٤٦ ٣
ولو قاتلكم ٢٢ ٤٨	قاتلهم الله ٤ ٦٣، ٣٠ ٩
قاتلوا ٥٧، ٢٠ ٣٣، ١٩٥ ٣	١٠
قاتلوكم ٩ ٦٠، ١٩١ ٢	لفاتلوكم ٩٠ ٤
فقاتلوكم ١٣ ٣	فقتل ٨٣ ٩، ٢٤٦ ٢
فقاتلون ١٣ ٩، ٧٥ ٤	فقاتلوا ١٦ ٤٨
فقاتلوه ١٩١ ٢	ولا فقاتلوه ٢٤٦ ٢
فقاتل ٧٤ ٤	فقاتل ٧٤ ٤
فقاتل ٧٤ ٤	فقاتلوكم أو فقاتلوا ٩٠ ٤
حتى فقاتلوكم ١٩١ ٢	و أن فقاتلوكم ١١١ ٣
لم فقاتلوكم ٨ ٦٠، ٩٠ ٤	فقاتلون ٦١، ١١١ ٩، ٧٦ ٤
٢٠ ٧٣، ٤	فقاتلوكم ٩٠ ٤، ٢١٧ ٢
١٤ ٥٩، ٣٦	فقاتل في ٨٤ ٤
فقاتلوا ٢٤ ٥	

٦٢، ٥١٨، ٢٢، ١٠، ٢٨، ٤٧	نقاد ٨٨٦	فالموريات قدحا ٢١٠٠	١٦٧٣، ٢٤٤، ١٩٠، ٢
٧٦٢، ٤٨٤٢، ٣٦٣٠	بقادر على ٨١٣٦، ٤٦، ٢٣	قدح	٢٩٩، ٣٦، ١٢٣
٥٩، ٥٧١٨، ٨٠، ٥، قدّمث	٤٤٥	قدح	٩٤٩، ١٢٩، ٧٦٤
٥٨٢، ٤٠٧٨، ١٨	القادر على ٦٥٦	قدح قميص ٢٥١٢	١٤٩، ٣٩٨، ١٩٣٢
٢٤٨٩، ٢٨٥٠، قدّمث	أنهم قادرون ٢٤١٠	قميص قدح ٢٦١٢، ٢٧، ٢٨	و أن قوتكم ١١٥٩
٤٨١٢، قدّمث	لقادرون ١٨٢٣، ٩٥، ٧٠	طرائق قدح ١١٧٢	ولن قوتوا ١٢٥٩
٦٠، ٣٨، قدّمث	٤٠	قدح	للذين يقالتون ٣٩٢٢
١٢٣٦، قدّمث	نعم القادرون ٢٣٧٧	قدح	ما اقتتل ٢٥٢٢
٢٠، ٧٣، و ما تقدّموا ١١٠، ٢	قادرين ٢٥٦٨، ٧٥، ٤	قدح	اقتتلوا ٢٥٣٢، ٩٤٩
١٤٩، لا تقدّموا	تقدروا ٢٨٣٦، ٩٦٦، ١٢٤١	قدح	يقتلان ١٥٢٨
١٣٥٨، تقدّموا	تقدروا ٢٢٥٠، ١٦٧٦	قدح	من القتل ١٩١٢، و ٢١٧
٢٢٣٢، وقدّموا لأنفسكم	قدراً مقدوراً ٢٨٣٣	ما قدحوا ٩١٦، ٢٢، ٧٤، ٣٩	في القتل ٢٣١٧
١٢٥٨، قدّموا بين	عنده بمقدار ٨١٣	٦٧	عليهم القتل ١٥٤٣
٢٤٨، ما تقدّم	مقداره ٥٣٢، ٤٧٠	تقدروا ٣٤٥، ٢١٤٨	أو القتل ١٦٣٣
٣٧٧٤، أن يتقدّم	مقدّر ٤٢٥٤، و ٥٥	لن تقدّر ٨٧٢١	قتل أخيه ٣٠٥
٣٠٣٤، ولا تستقدّمون	مقدراً ٤٥١٨	و يقدر ٢٦١٣، ١٧، ٢٠، ٢٨	قتل أولادهم ١٣٧٦
٤٩١٠، ولا يستقدّمون	مقدرون ٤٢٤٣	١٢، ٢٩، ٢٧٣٠، ٣٦٣٤	قتلهم الأنبياء ١٨١٣، ١٥٥٤
٦١١٦	بمقدّر ٢١١٥، ٢٣، ١٨، ٤٢	و ٢٩، ٥٢٣٩، ١٢٤٢	إن قتلهم ٣١١٧
٩٤١٦، ٢١٠، قدم	٤٩٥٤، ١١٤٣، ٢٧	لا يقدر ٧٥١٦، و ٧٦	و قتلوا تقيلاً ٦١٣٣
٤١٥٥، الأقدام ١١٨	على قدر ٤٠٢٠	لن يقدر ٥٩٠	عليكم القتال ٢١٦٢، و ٢٤٦
٧٤٧، يثبت أقدامكم	إلى قدر ٢٢٧٧	لا يقدر ٢٦٤٢، ١٨١٤	علينا القتال ٧٧٤
١٤٧٣، ٢٥٠٢، ثبّت أقدامنا	قدراً مقدوراً ٢٨٣٣	ألا يقدر ٢٩٥٧	عليهم القتال ٢٤٦٢، ٧٧٤
٢٩٤١، تحت أقدامنا	قدرة ٢٣٦٢	قدر ١٢٥٤، ٧٦٥	على القتال ٦٥٨
٢٩٣٦، ٩٥١٢، التقديم	بقدرها ١٧١٣	وقدر ١٠٤١، ١٨٧٤	المؤمنين القتال ٢٥٣٣
١١٤٦، إلك قديم	وقدور ١٢٣٤	كيف قدر ١٩٧٤، و ٢٠	فيها القتال ٢٠٤٧
٧٦٢٦، الأقدمون	قدس	والذي قدر ٢٨٧	للقتال ١٢١٣
٢٤١٥، المستقدمين	تقدس لك ٣٠٢	قدرونا ١٥٦٠، ١٨٣٤، ٥٦	قتال فيه ٢١٧٢
قدي	بروح القدس ٨٧٢، و ٢٥٣، ٥	٦٠	لقتال ١٦٨
٩٠٦، نهدهم اقتده	١١٠، ١١٠، ٢١٦	والقمر قدرناه ٣٩٣٦	نعم قتلاً ١٦٧٣
٢٣٤٣، مقدّمون	القدوس ١٦٢، ٢٣٥٩	قدرناها ٥٧٢٧	في القتلى ١٧٨٢
قدف	المقدس ١٢٢٠، ١٦٧٩	وقدره ٥١٠	قتاً
٢٥٩، ٢٦٣٣، قدف في	المقدسة ٢١٥	قدّره ٢٢٥، ١٩٨٠	وقفاتها ٦١٢
٨٧٢٠، قدّفناها	قدم	قدروها تقدراً ١٦٧٦	قحم
١٨٢١، نقاد بالحق	وقدّمنا إلى ٢٣٢٥	الله يقدر ٢٠٧٣	القحم الغبة ١١٩٠
٤٨٣٤، يقاد بالحق	يقدم قومه ٩٨١١	قدّر في السرد ١١٣٤	فوج مقحم ٥٩٣٨
٥٣٣٤، يقادون بالغيب	قدم ٦١٣٨، ١٢٧٥	ليلة القدر ١٩٧، و ٢، ٣	قدح
٢٩، اقذفيه ٣٨٢٠	بما قدّمث ٩٥٢، ١٨٢٣، ٤	شي قدراً ٢٦٥	
		حق قدره ٩١٦، ٢٢، ٧٤، ٣٩	
		٦٧	
		قادر على ٣٧٦، ٩٩١٧	

قرأ

قرأت القرآن ٩٨١٦، ٤٥١٧
 قرأناه فاتح قرآنه ١٨٧٥
 فقرأه عليهم ١٩٩٢٦
 لتقرأه ١٠٦١٧
 كتاباً تقرأه ٩٣١٧
 يقرأون ٧١١٧، ٩٤١٠
 اقرأ ١٤١٧، ١٩٦ و ٣
 اقرأوا ١٩٦٩
 فاقرأوا ٣٠٧٣
 وإذا قرأ ٢٠٤٧، ٢١٨٤
 سفرنا ٦٨٧
 ثلاثة قراء ٢٢٨٢

قرب

ولا تقربا ٣٥٢، ١٩٧
 لا تقربوا ٤٣٤، ١٥١٦ و
 ١٥٢، ٣٢١٧، ٢٤
 ولا تقربوا ٦٠١٢
 فلا تقربوا ١٨٧٢
 ولا تقربوهن ٢٢٢٢
 فلا يقربوا ٢٨٩
 قزبا قزباناً ٢٧٥
 وقربناه ٥٢١٩
 فقتبه إليهم ٢٧٥١
 تقتربكم ٣٧٣٤
 ليقربونا ٣٣٩
 اقرب ١٨٥٧، ١٢١ و ٩٧
 اقتربت الساعة ١٥٤
 واقترب ١٩٩٦
 قربة لهم ٩٩٩
 قربات ٩٩٩

قريب ١٨٦٢، ٢١٤، ١٧٤ و
 ٥٦٧، ١١١، ٦٤، ١٤
 ٤٤، ٥٠٣، ٥١، ٤٢، ١٧
 ٤١٥٠، ١٢٦١، ٦٣، ١٠
 يقرب ٨١١١

أقرب ١٠٩٢١، ٢٥٧٢

قرباً ٤٢٩، ٣١١٣، ٥١١٧،
 ٦٣٣٣، ١٨٤٨ و ٢٧، ٥٩
 ١٥، ٧٧٠، ٤٠٧٨
 ذي القربى ٨٣٢، ٣٦٤ و ٨
 ٤١، ٩٠١٦، ٧٥٩
 بذى القربى ٣٦٤
 ذوي القربى ١٧٧٢
 ذا القربى ٣٦١٧، ٣٨٣٠
 في القربى ٢٣٤٢
 أولو القربى ٨٤
 أولي القربى ٢٢٢٤
 أولي قربي ١١٢٩
 ذا قربي ١٠٦٥، ١٥٢٦، ٣٥
 ١٨

أقرب للفقير ٢٣٧٢، ٨٥
 أقرب منهم ١٦٧٣
 أقرب لكم ١١٤
 هو أقرب ٧٧١٦
 أيمهم أقرب ٥٧١٧
 أقرب رحماً ٨١١٨
 أقرب من ١٣٢٢
 أقرب إليه ١٦٥٠، ٨٥٥٦
 لأقرب ٢٤١٨
 أقربهم مودة ٨٢٥
 والأقربون ٧٤ و ٢٣
 الأقربين ١٨٠ و ٢١٥، ٤
 ٢١٤، ٢٦، ١٣٥
 المستقرين ١٧٢، ١١٥٦
 ٢٨ و ٢١٨٣
 من المقرين ٤٥٣، ٨٨٥٦
 لمن المقرين ١١٤٧، ٤٢٢٦
 ذا مقربة ١٥٩٠
 بقربان ١٨٣٣
 قرباناً ٢٧٥، ٤٦، ٢٨

قرب

قرب ٤٠٣
 القرب ١٧٢٣

قرد

قردة خاسن ٦٥٢، ١٦٦٧
 منهم القردة ٦٠٥

قرد

كي تقز ٤٠٢٠، ١٣٢٨
 أن تقز ٥١٣٣
 توقز في ٢٣٣٣
 قز عيناً ٢٦١٩
 ثم أقزتم ٨٤٢
 أقزتم ٨١٣
 أقزنا ٨١٣
 تقز في ٥٢٢
 فإن استقز ١٤٣٧

القزار ٢٩١٤، ٣٨٠، ٦٠، ٤٠
 ٣٩
 قزار ٢٦١٤، ١٣٢٣ و ٥٠
 ٢١٧٧
 قزاً ٢٧٢٧، ٦٤٤٠
 قرة أعين ٧٤٢٥، ١٧٣٢
 قرة عين ٩٢٨
 مستقر ٦٦٧، ٢٤٧
 فمستقر ٩٨٦
 لمستقر ٣٨٣٦
 المستقر ١٢٧٥
 مستقر ٢٥٢٤، ٦٦ و ٧٦
 يعلم مستقرها ٦١١
 مستقر ٣٥٤، ٢٨
 مستقر ٢٧٢، ٤٠
 من قواير ٤٤٢٧
 قواير ١٥٧٦ و ١٦

قرش

لايلاف قرش ١١٠٦

قرض

تقرضهم ١٧١٨

أقرضتم الله ١٢٥

أقرضوا الله ١٨٥٧، ٢٠٧٣

تقرضوا الله ١٧٦٤

يقترض الله ٢٤٥٢، ١١٥٧

قرضاً حسناً ٢٤٥٢، ١٢٥، ٥٧

١٨ و ١٧٦٤، ٢٠٧٣

قرطس

في قرطاس ٧٦

قراطيس ٩١٦

قرع

قارعة ٣١١٣

القارعة ١١٠١ و ٢ و ٣

بالقارعة ٤٦٩

قرف

اقترفتموها ٢٤٩

ومن يقترف ٢٣٤٢

وليقترفوا ما هم مقترفون ٣

١١٣

كانوا يقترفون ١٢٠٦

قرن

من قرن ٦٦، ١٩ و ٧٤، ٩٨

٣٦٥٠، ٣٣٨

قرناً آخرين ٦٦، ٢٣ و ٣١

ذي القرنين ٨٣١٨

بأذا القرنين ٨٦ و ٩٤

أعلكتنا القرون ١٣١٠

من القرون ١١٦١، ١٧١٧، ١٧

٢٠، ١٢٨، ٧٨ و ٣٢، ٢٦

٣١٣٦

القرون الأولى ٥١٢٠، ٤٣٢٨

خلت القرون ١٧٤٦

وكم قصنا ١١ ٢١
قصي
مكاناً قصياً ٢٢ ١٩
المسجد الأقصى ١٧
أقصى المدينة ٢٨ ٢٠ ٣٦
بالعدوة القصوى ٤٢٨
قضب
وعباً وقضباً ٢٨٨٠
قضض
أن يقض ١٨ ٧٧
قضي
قضى أمراً ٢ ١١٧، ٤٧٣، ١٩
٦٨ ٤٠، ٣٥
قضى أجلاً ٦٦
وقضى ربك ١٧ ٢٣
فقضى عليه ٢٨ ١٥
قضى موسى ٢٨ ٢٩
قضى نحيه ٣٣ ٢٣
قضى الله ٣٣ ٣٦
قضى زيد ٣٣ ٣٧
قضى عليها ٣٩ ٤٢
يعقوب قضاه ١٢ ٦٨
فقضاهن ٤١ ١٢
إذا قضوا ٣٣ ٣٧
قضيت ٤ ٦٥، ٢٨ ٢٨
قضيت ٢ ٢٠٠، ٤٠٢ ١٠
قضينا إليه ١٥ ٦٦
قضينا إلى ١٧ ٤٤، ٢٨ ٤٤
قضينا عليه ٣٤ ١٤
إنما تقضي ٢٠ ٧٢
ليُقضى علينا ٤٣ ٧٧
لما يقضى ٨٠ ٢٣
ثم يقضوا ٢٢ ٢٩
لا يقضون ٤٠ ٢٠

قصر
أن تقصروا ٤ ١٠١
لا يقصرون ٧ ٢٠٢
قصر مثبذ ٢٢ ٤٥
بشر كالقصر ٧٧ ٣٢
قصوراً ٧ ١٠، ٢٥ ١٠
قاصرات ٣٧ ٤٧، ٣٨ ٥٥ ٥٢
٥٦
مقصورات ٥٥ ٧٢
ومقصرين ٤٨ ٢٧
قصص
قضى عليه القصص ٢٨ ٢٥
قصصنا ١٦ ١١٨، ٤٠ ٧٨
قصصناهم ٤ ١٦٤
لا تقتص ١٢ ٥
نقص عليك ١١ ١٠، ١٢٠ ١٢٠
٣١٢، ١٨ ١٣، ٢٠ ٩٩
لم تقتص ٤٠ ٧٨
لم تقتصهم ٤ ١٦٤
فالنقص ٧٧
نقصه عليك ١١ ١٠٠
يقض ٢٧ ٥٧، ٢٧ ٧٦
يقضون ٦ ١٣٠، ٢٥٧ ٣٥
قنّبه ٢٨ ١١
فاقصى القصص ٧ ١٧٦
القصص ٢٣ ٦٢، ٧ ١٧٦، ١٢
٣ ٢٥٢٨
قصصاً ١٨ ٦٤
في قصصهم ١٢ ١١١
القصص ٢ ١٧٨، ١٧٩
قصصاً ٢ ١٩٤، ٤٥٥
قصف
قاصفاً من الريح ١٧ ٦٩
قصم

يقسمون رحمة ٤٣ ٣٢
أقسمتم ١٤ ٤٤
أقسموا ٥٣ ٦، ١٠٩ ١٦
٢٨، ٢٤ ٥٣، ٣٥ ٤٢، ٦٨ ١٧
لا أقسم ١٧٥، ٢ ١٩٠
فلا أقسم ٥٦ ٧٥، ٦٩ ٣٨، ٧٠
٤٠، ١٥٨١ ١٦٨٤
لا تقسموا ٢٤ ٥٣
يقسم المجرمون ٣٠ ٥٥
فيقسمان ٦٥ ١٠، ١٠٧
واقسمهما ١٧ ٢١
تقاسموا بالله ٢٧ ٤٩
تقسموا ٣٥
وإنه ليقسم ٥٦ ٧٦
قسم لذي ٨٩ ٥
القسم ٤ ٨
قسمه ٥٣ ٢٢، ٥٤ ٢٨
جزء مقسوم ١٥ ٤٤
فالمقسّمات ٥١ ٤
على المقسمين ١٥ ٩٠
قسو
قست قلوبكم ٢ ٧٤، ٣٦ ٤٣
قست قلوبهم ٥٧ ١٦
قلوبهم قاسية ٥ ١٣
القاسية قلوبهم ٢٢ ٥٣
للقاسية قلوبهم ٣٩ ٢٢
أشد قسوة ٢٤ ٧٤
قسعر
تقسّر منه ٣٩ ٢٣
قصد
واقصد في ٣١ ١٩
قصد السبيل ١٦ ٩
سفرأ قاصداً ٩ ٤٢
مقتصد ٣١ ٢٢، ٣٥ ٢٢
أمة مقتصدة ٥ ٦٦

قروناً ٢٣ ٤٢، ٢٥ ٣٨، ٢٨ ٤٥
قرين ٣٧ ٥١، ٤٣ ٣٦
القرين ٤٣ ٣٨
قريباً ٤ ٢٨
قال قرينه ٢٣٠، ٢٧
قراءة ٤١ ٢٥
مقرنين ١٤ ٤٩، ٢٥ ١٣، ٣٨
٢٨
مقرنين ٤٣ ١٣
مقرنين ٤٣ ٥٣
قارون ٢٨ ٧٦، ٢٩ ٧٩، ٢٩ ٣٩
٢٤ ٤٠
قصور
فرت من قسورة ١٧٤ ٥١
قسي
منهم قسيسين ٥ ٨٢
قسط
تقسوا ٤ ٣٤، ٨٦٠
وأقسوا ٩ ٤٩
القاسطون ٧٢ ١٤، ١٥
أقسط ٢ ٢٨٢، ٣٣ ٥
المقسطين ٢٥ ٤٢، ٩٤٩ ٨٦٠
بالقسط ١٨٣، ٢١ ١٢٧، و
١٣٥، ٨٥، ٤٢، ٦ ١٥٢، ٧
٢٩، ٤١٠ ٤، ٤٧، ٥٤ ١١
٨٥، ٩٥٥ ٢٥٥٧
القسط ٢١ ٤٧
قسطس
بالقسطاس ١٧ ٣٥، ٢٦ ١٨٢
قسم
نحن قسمنا ٤٣ ٣٢

تقلب وجوههم ٦٦٣٣	لأقعدن لهم ١٦٧	وقطعنا ٧٢٧	ليقتني الله ٤٢٨ و ٤٤
تقلب فيه القلوب ٢٧٢٤	فلا تقعد ٦٨٦	ثم لقطعنا ٤٦٦٩	يقضي بالحق ٢٠٤٠
انقلب على ١١٢٢	فتفتد ٢٩ و ٢٢١٧	تقطعون السيل ٢٩٢٩	يقضي بينهم ٩٣١٠، ٧٨٢٧
انقلبتم ٩٥٩، ١٤٤٣	لا تقعدوا ١٤٠، ٨٦٧	يقطع دابر ٧٨	١٧٤٥
انقلبوا ١١٩، ٦٢١٢، ٨٣	كنا تقعد ٩٧٢	ليقطع ١٢٧٣، ١٥٢٢	فاقضي ما أنت قاض ٧٢٢٠
٣١	اقعدوا ٥٩، ٤٦	يقطعون ٢٧٢، ٢٥١٣	اقضوا إلي ٧١٠
فاقضبوا ١٧٤٣	فاقعدوا ٨٢٩	ولا يقطعون ١٢١٩	وقضي الأمر ٢٠٢، ٤٤١١
فتنقلبوا ٢١٥، ١٤٩٣	بالقعود ٨٢	فاقطعوا ٢٨٥	٤١١٢، ٢٢١٤، ٣٩١٩
ينقلب ٢، ١٤٤٣، ٤٨	عليها قعود ٦٨٥	فقطع دابر ٤٥٦	قضي بينهم ٤٧١٠ و ٥٤، ٣٩
٩٨٤، ٤٦٧، ١٢	وقعودا ١٩١٣، ١٠٣٤	فقطع أمعاءهم ١٥٤٧	٧٥ و ٦٩
فينقلبوا ١٢٧٣	أو قاعد ١٢١٠	فتلن ٣١١٢ و ٥٠	قضي بالحق ٧٨٤٠
ينقلبون ٢٦، ٢٢٧	القاعدون ٩٥٤	قطعناهم ١٦٠٧ و ١٦٨	فلما قضي ٢٩٤٦
تقلب ١٤٤٢، ١٩٦٣	قاعدون ٢٤٥	لأقطين ١٢٤٧، ٤٩٢٦	لقضي الأمر ٨٦ و ٥٨
وتقلب ٢٦، ٢١٩	على القاعدين ٩٥٤	فلأقطين ٧١٢٠	لقضي إليهم ١١٠
تقلبهم ٤٦١٦، ٤٤٠	مع القاعدين ٤٦٩ و ٨٦	تقطعوا أرحامكم ٢٢٤٧	لقضى بينهم ١١٠، ١٩١٠
يعلم تنقلبكم ١٩٤٧	قعيد ١٧٥٠	فقطعت ٢١١٣، ١٩٢٢	١١٠، ٤٥٤١، ١٤٤٢ و ٢١
منقلبون ١٢٥٧، ٥٠٢٦	القواعد ١٢٧٢، ٢٦١٦، ٢٤	أو تقطع ٣٣٥	فقضت الصلاة ١٠٦٢
لمنقلبون ١٤٤٣	٦٠	لقد تقطع ٩٤٦	ليقتضى أجل ٦٠٦
أي منقلب ٢٦، ٢٢٧	في مقعد ٥٥٥٤	وتقطعت ١٦٦٢	يقتضى ١١٤٢٠، ٣٦٣٥
منقلب ١٨، ٣٦	بمقعدهم ٨١٩	وتقطعوا أرحم ٩٣٢١	أنت قاض ٧٢٢٠
غلظ القلب ١٥٩٣	مقاعد ١٢١٣، ٩٧٢	تقطعوا أرحم ٥٣٢٣	كانت القاضية ٢٧٦٩
ينقلب ٢٦، ٨٩، ٣٧، ٨٤، ٥٠		تقطع قلوبهم ١١٠٩	مقتضى ٢١١٩ و ٧١
٢٣	قعر	يقطع ١١١، ٦٥١٥	
قلب ٣٥٤٠، ٣٧٥٠	منقعر ٢٠٥٤	قطع متجاوزات ٤١٣	قطر
قلب ٢٦، ١٩٤، ٤٢		قطعا ٢٧١٠	عين القطر ١٢٣٤
٢٤	قفل	قاطعة ٣٢٢٧	عليه قطر ٩٦١٨
قلبه ٢٠٤٢ و ٢٨٣، ٢٤٨	أقفاها ٢٤٤٧	مقطوع ٦٦١٥	أقطار السموات ٣٣٥٥
١٠٦١٦، ٢٨١٨، ٣٢٣		لا مقطوعة ٣٣٥٦	من أقطارها ١٤٣٣
١١٦٤، ٢٣٤٥	قفي	قطف	من قطران ٥٠١٤
على قلبها ٢٨	ولا تقف ٣٦١٧	قطوفها ٢٣٦٩، ١٤٧٦	بقطار ٧٥٣
ليطمن قلبي ٢٦٠٢	فقينا ٨٧٢، ٤٦٥، ٢٧٥٧		قطاراً ٢٠٤
من قلبين ٤٣٣	قلب	قطمر	القاطر المقتطرة ١٤٣
في قلوب ١٥١٣، ١٣١٥	وإليه تقلبون ٢١٢٩	من قلمير ١٣٣٥	قطما
على قلب ١٠١٧، ٧٤١٠	وقلوبك ٤٨٩	قعد	عجل لنا قمتا ١٦٣٨
٢٤٤٧، ٥٩٣٠	وتقلب ١١٠٦	قعد الذين ٩٠٩	قطع
لهم قلوب ١٧٩٧، ٤٦٢٢	وتقلبهم ١٨١٨	وقعدوا ١٦٨٣	قطعنهم ٥٥٩
في قلوب ١٢٨، ٢٠٠٢٦	تقلب ٤٢١٨، ٤٤٢٤		
٢٧٥٧، ٤٤٨			
قلوب فريق ١١٧٩			
قلوب الذين ٤٥٣٩			

فهم قمحون ٨٣٦	إلا قليلاً ٨٣٢ و ٢٤٦ و ٢٤٩،	نملتن قلوبهم ١٣ ٢٨	قلوب يومئذ ٨٧٩
قصص	٤٦٤ و ٨٣ و ١٤٢ و ١٥٥، ٥	قلوبهم منكراً ١٦ ٢٢	القلوب ١٣ ٢٨، ٢٢ ٢٢ و ٤٦
قميصه ١٢ ١٨، و ٢٦ و ٢٧	١٣، ١١٦ ١١، ١٢ ٤٧ و ٤٨،	لاهي قلوبهم ٢١ ٢	٢٤، ٢٧ ٣٣، ١٠ ٤٠، ١٨
قميصي ١٢ ٩٣	١٧ ٥٢، ٦٢ و ٧٦ و ٨٥ ٢٣	القاسية قلوبهم ٢٢ ٥٢، ٣٩ ٢٢	صفت قلوبكم ٦٦ ٤
قمطر	١١٤، ٢٨ ٥٨، ٣٣ ١٦ و ١٨	له قلوبهم ٢٢ ٥٤	قست قلوبكم ٢ ٧٤
عبروا قمطيرا ٧٦ ١٠	و ٢٠ و ٦٠، ٤٨ ١٥، ٧٣ ٢	قلوبهم وجلة ٢٣ ٦٠	كسبت قلوبكم ٢ ٢٢٥
قمع	فأمنته قليلاً ٢٦٦ ١٢	بل قلوبهم ٢٣ ٦٢	بين قلوبكم ٣ ١٠٢
ولهم مقامع ٢١ ٢٢	قليل ما ٣٧ و ١٠، ٢٣ ٧٨	عن قلوبهم ٣٤ ٢٢	لنملتن قلوبكم ١٢٦ ٣
قمل	٢٧ ٦٢، ٣٢ ٩، ٤٠ ٥٨، ٦٧	جلودهم و قلوبهم ٣٩ ٢٢	لنملتن به قلوبكم ٨ ١٠
الجراد والقمل ٧ ١٣٣	٢٣، ٦٩ ٤١ و ٤٢	امتنح الله قلوبهم ٩ ٢٤	في قلوبكم ٣ ١٥٤، ٨ ٧٠، ٣٣
قنت	كتم قليلاً ٧ ٨٦	تخشع قلوبهم ٥٧ ١٦	٥١، ٤٨ ١٢، ٤٩ ٧ و ١٤
ومن يقنت ٣١ ٣٣	منامك قليلاً ٨ ٤٣	قلوبهم شتى ٥٩ ١٤	على قلوبكم ٦٦ ٤٦، ١١٨
اقتني لربك ٤٣ ٣	فليضحكوا قليلاً ٩ ٨٢	أزاح الله قلوبهم ٦١ ٥	تعمدت قلوبكم ٣٣ ٥
هو فانت ٩ ٣٩	شيئاً قليلاً ١٧ ٧٤	لقلوبكم و قلوبهم ٣٣ ٥٢	لقلوبكم ٣٣ ٥
فأنتا لله ١٦ ١٢٠	نمتهم قليلاً ٣١ ٢٤	قلد	قلوبنا ٢ ٨٨، ٤ ٨٣، ٥ ١٥٥
فأنتات ٤ ٣٤، ٦٦ ٥	بكفرك قليلاً ٣٩ ٨	القلاند ٢٥ و ٩٧	١١٢، ٥٤١ ١٠، ٥٩ ١٠
فأنتات ٤ ٣٤، ٦٦ ٥	المداب قليلاً ٤٤ ١٥	له مقاليد ٣٩ ٦٣، ٤٢ ١٢	على قلوبهم ٢ ٦٧، ٢٥ ٧
فأنتات ٣٣ ٣٥	كانوا قليلاً ٥١ ١٧	قلع	١٠٠، ٨٧ ٩، ٩٣ ١٠، ٨٨
فأنتون ١١٦ ٢ ٢٣٠	أعطى قليلاً ٥٣ ٣٤	قلل	١٦ ١٠٨، ١٧ ٤٦، ١٨ ١٤ و
فأنتين ٢ ٢٣٨	منه قليلاً ٧٣ ٣	مما قل ٤ ٧	٥٧، ٤٧ ١٦، ٣٦٣ ٨٣، ١٤
فأنتين ٣ ١٧، ٣٣ ٣٥، ٦٦	مهلهم قليلاً ٧٣ ١١	و يقتلكم ٤٤٨ ٤	في قلوبهم ٢ ١٠٢ و ٧٣
١٢	تتموا قليلاً ٧٧ ٤٦	أقلت سبحانه ٥٧٧ ٥	١٥٦ و ١٦٧، ٤ ٦٣، ٥ ٥٢، ٨
قنط	فقليل ما ٢ ٨٨	قلل	٤٩، ٦٤ ٩ و ٧٧ و ١١٠ و
بعدها قنطوا ٤٢ ٢٨	لشرذمة قليلون ٢٦ ٥٤	قنط	١٢٥، ٢٢ ٥٢، ٢٤ ٥٠، ٣٣
لا تقنطوا ٣٩ ٥٢	فنة قليلة ٢٩ ٢٤٩	قنط	١٢ و ٢٦ و ٦٠، ٤٧ ٢٠ و
ومن يقنط ١٥ ٥٦	أقل ١٨ ٣٩، ٧٢ ٢٤	قنط	٢٩، ٤٨ ١١ و ١٨ و ٢٦، ٥٨
هم يقنطون ٣٠ ٣٦	قلم	قنط	٢٢، ٢٥٩ ٢، ٧٤ ٣١
من القائلين ١٥ ٥٥	والقلم ٦٨ ١	قنط	بين قلوبهم ٢٣٨ ٦
فيؤوس قنوط ٤١ ٤٩	علم بالقلم ٩٦ ٤	قنط	تشابهت قلوبهم ٢ ١١٨
	أفلام ٣١ ٢٧	قنط	قلوبهم قاسية ١٣٠ ١
	أفلامهم ٣ ٤٤	قنط	تؤمن قلوبهم ٥ ٤١
	قنط	قنط	يظهر قلوبهم ٥ ٤١
	قنط	قنط	قست قلوبهم ٦ ٥٧، ٤٣ ١٦
	قنط	قنط	وجلت قلوبهم ٢٨ ٢٢، ٣٥
	قنط	قنط	تأبى قلوبهم ٩ ٨
	قنط	قنط	غبط قلوبهم ٩ ١٥
	قنط	قنط	ارتابت قلوبهم ٩ ٤٥
	قنط	قنط	المؤلفة قلوبهم ٩ ٦٠
	قنط	قنط	تقطع قلوبهم ٩ ١١٠
	قنط	قنط	صرف الله قلوبهم ٩ ١٢٧

عذاب مقيم ١١، ٦٨ ٩، ٣٧ ٥	أقيموا وجوهكم ٢٩ ٧	فلنقم طائفة ١٠٢ ٤	فتح
٤٥ ٤٢، ٤٠ ٣٩، ٣٩	أقيموا الدين ١٣ ٤٢	لا تقم ٩ ٨٤ و ١٠٨	أطعموا الفائع ٣٦ ٢٢
تعيم مقيم ٢١ ٩	أقيموا الوزن ٩ ٥٥	تقوم فيه ١٠٨ ٩	منعني رؤوسهم ٤٣ ١٤
مقيم الصلاة ٤٠ ١٤	أقيموا الشهادة ٢ ٦٥	حين تقوم ٤٨ ٥٢، ٢١٨ ٢٦	قنو
لسبل مقيم ٧٦ ١٥	فاقيموا الصلاة ٢٢، ١٠٣ ٤	يوم تقوم ٣٠ و ١٢ ٣٠ و ١٤	من ظلمها قنوان ٩٩ ٦
والمقيمي الصلاة ٣٥ ٢٢	١٣ ٥٨، ٧٨	٥٥، ٤٦ ٤٠، ٢٧ ٤٥	قني
المقيمين الصلاة ١٦٢ ٤	استقاموا ٤١، ٣٠ ٤٦	أن تقوم ٢٥ ٣٠، ٣٩ ٢٧	واقني ٤٨ ٥٣
الدين القيم ٣٠، ٤٠ ١٢، ٣٦ ٩	١٦ ٧٢، ١٣	تقوم أدنى ٢٠ ٧٣	فهر
٤٣ و ٣٠	أن يستقيم ٢٨ ٨١	أن تقوموا ٤٦ ٣٤، ١٢٧ ٤	فلا تغير ٩ ٩٣
قيماً لينذر ٢ ١٨	استقيم كما ١٥ ٤٢	كما يقوم ٢٧ ٥	هر القاهر ٦١ و ١٨ ٦
كعب قيمه ٣ ٩٨	فاستقيم كما ١١٢ ١١	يوم يقوم ٧٨، ٥١ ٤٠، ٤١ ١٤	قاهرون ١٢٧ ٧
دين القيمة ٥ ٩٨	فاستقيما ٨٩ ١٠	٦٨٣، ٣٨	القهار ١٢ ٣٩، ١٣ ١٦، ١٤
قواماً ٦٧ ٢٥	فاستقيموا ٦ ٤١، ٧٩ ٦	ليقوم الناس ٢٥ ٥٧	١٦ ٤٠، ٤٣ ٣٩، ٦٥ ٣٨، ٤٨
ديناً قيماً ١٦٦ ١	قائم ٣٣ ١٣، ١٠٠ ١١، ٣٩ ٣	يقومون مقامهما ١٠٧ ٥	قوب
إقام الصلاة ٣٧ ٢٤، ٧٣ ٢١	قائماً ٣٩، ١٢ ١٠، ٧٥ و ١٨ ٣	لا يقومون ٢٧ ٥	قاب قوسين ٩ ٥٣
يوم إقامتكم ٨٠ ١٦	١١ ٦٢، ٩	قم ٢٧ ٤، ٢٧ ٣	قوت
أحسن تقويم ٤ ٩٥	بشهاداتهم قاتمون ٣٣ ٧٠	قوموا ٢٣٨ ٢	فيها أقواتها ١٠ ٤١
الصراف المتيقن ٣٧ ٦، ١	للطائفين والقاتمين ٢٦ ٢٢	أقام أصلاً ١٨ ٩، ١٧٧ ٢	شيء متينا ٨٥ ٤
١١٨	قائمة ١٨، ٧١ ١١، ١١٣ ٣	فاقامه ٧٧ ١٨	قوس
بالقسط المستقيم ٢٦ ٣٥ ١٧	٥ ٥٩، ٥٠ ٤١، ٣٦	أقاموا الصلاة ١٧٠ ٧، ٢٧٧ ٢	قاب قوسين ٩ ٥٣
١٨٢	قيام ٤٥ ٥١، ٦٨ ٣٩	٥ ٩ و ١١، ١٣ ٢٢، ٢٢ ٢٢، ٤١	قوت
صراطك المستقيم ١٦ ٧	قياماً ٥، ١٠٣ ٥، ٤ ١٩١ ٣	٣٨ ٤٢، ٢٩ و ١٨ ٣٥	فيها أقواتها ١٠ ٤١
صراط مستقيم ١٤٢ ٢ و	٦٤ ٢٥، ٩٧	أقاموا التوراة ٦٦ ٥	شيء متينا ٨٥ ٤
٦، ١٦٥، ١٠١ و ٥١ ٣، ٢١٣	قوامون ٣٤ ٤	فاقامت لهم ١٠٢ ٤	قوس
٣٩ و ٨٧ و ١٦١، ١٠ ٢٥	قوامين ٨ ٥، ١٣٥ ٤	أقيم الصلاة ١٢ ٥	قاب قوسين ٩ ٥٣
١٩، ١٢١ و ٧٦ ١٦، ٥٦ ١١	التقوم ١١١ ٢٠، ٢٣، ٢٥٥ ٢	تقيموا التوراة ٦٨ ٥	قوع
٤٦ ٢٤، ٧٣ ٢٣، ٥٤ ٢٢، ٣٦	أقوم ٩، ١٧، ٤٦ ٤، ٢٨٢ ٢	فلا تقيم ١٠٥ ١٨	قاعاً صفصاً ١٠٦ ٢٠
٤٣ ٤٣، ٥٢ ٤٢، ٦١ و ٤ ٣٦	٦٧٣	يقيموا ٢٣٠ و ٢٢٩ ٢	كراب ببيعة ٣٩ ٢٤
٦١ و ٦٦، ٦٤ و ٢٢ ٦٧	مقام إبراهيم ٩٧ ٣، ١٢٥ ٢	يقيموا الصلاة ٥ ٩٨، ٣١ ١٤	قوم
علي مستقيم ٤١ ١٥	مقام كريم ٢٦ ٤٤، ٥٨ ٢٦	ليقيموا الصلاة ٣٧ ١٤	قام عباده ١٩ ٧٢
مدى مستقيم ٦٧ ٢٢	مقام معلوم ١٦٤ ٣٧	يقيمون الصلاة ٨، ٥٥ ٥، ٣٢ ١٤	قاموا ١٤ ١٨، ١٤٢ ٤، ٢٠ ٢٢
طريق مستقيم ٣٠ ٤٦	مقام أمين ٥١ ٤٤	٤ ٣١، ٣٢٧، ٧١ ٩، ٣	إذا قمتهم ٦٥
صراطاً مستقيماً ٦٨ و ١٧٥	مقام ربه ٤٠ ٧٩، ٤٦ ٥٥	أقم وجهك ١٠٥ ١٠	
٢٠ و ٢ ٤٨	مقاماً ٧٣ ١٩، ٧٩ ١٧	أقم الصلاة ١١، ١١٤ ١٧، ٧٨	
ربك مستقيماً ١٣٦ ٦	من مقامك ٣٩ ٢٧	٢٠، ١٤ ٢٩، ١٧ ٣١	
صراطي مستقيماً ١٥٣ ٦	مقامهما ١٠٧ ٥	فاقم وجهك ٤٣ و ٣٠ ٣٠	
لقوم يوقنون ١١٨ ٢، ٥٠ ٥	مقامي ١٤ ١٤، ٧١ ١٠	أقمن الصلاة ٢٣ ٣٣	
٤٤٥ و ٢٠	لا مقام لكم ١٣ ٣٣	أقيموا الصلاة ٨٣ و ٤٢ ٢	
لقوم يعقلون ١٣، ١٦٤ ٢	مقاماً ٧٦ و ٦٦ ٢٥	٨٧ ١٠، ٧٢ ٦، ٧٧ ٤، ١١٠	
٢٤ ٣٠، ٣٥ ٢٩، ٦٧ و ١٢ ١٦	دار المقامة ٣٥ ٣٥	٢٠ ٧٣، ٣١ ٣٠، ٥٦ ٢٤	

يا قوم لا ٢٩ و ٥١ و ٨٩	١٣ ٥٩	١٠٧ ١٦ ٨٦ ١٠ ٣٧٩	و ٤٥ ٢٨ ٥
يا قوم من ٣٠ ١١	قوم لا يعلون ١٤ ٥٩ ٥٨	القوم الظالمين ٨٦ ٣ ٢٥٨ ٢	لقوم يعلمون ٩٧ ٦ ٢٣٠ ٢
يا قوم استغفروا ٥٢ ١١	قوم لا يعلون ٦٩	٨٦ ٦ ٥١ ٥ و ٤٧ ٧ ١٤٤	١٠ ٥ ١١٩ ٣٢ ٧ ١٠ ٥
يا قوم هذه ٦٤ ١١	قوم لا يؤمنون ١٢ ١٠ ١ ١٠	٢٨ ٢٣ ١٠ ٩ و ١٩ ٩ ١٥٠	٣ ٤١ ٥٢ ٢٧
يا قوم هؤلاء ٧٨ ١١	٨٨ ٤٣ ٣٧	و ٢١ ٢٨ ١٠ ٢٦ ٩٤	لقوم آخرين ٤١ ٥
يا قوم أوفوا ٨٥ ١١	قوم مؤمنين ١٤ ٩	و ٦٢ ٧ ٦١ ١٠ ٤ ٦ ٥٠	لقوم يفتقرون ٩٨ ٦
يا قوم أرعطي ٩٢ ١١	قوم مجرمين ٣٢ ٥١ ٥٨ ١٥	١١ ٦٦	لقوم يؤمنون ٥٢ ٧ ٩٩ ٦
يا قوم ألم ٨٦ ٢٠	قوم مجرمون ٢٢ ٤٤	القوم الفاسقين ٢٦ و ٢٥ ٥	١٦ ١١١ ١٢ ٢٠ ٣ و ١٨٨
يا قوم إنما ٣٩ ٤٠ ٩٠ ٢٠	قوم يفرقون ٥٦ ٩	٦١ ٩٦ و ٢٤ ٩ ١٠ ٨	٦٤ و ٢٩ ٣ ٢٨ ٨٦ ٢٧ ٧٩
يا قوم لم ٥ ٦١ ٤٦ ٢٧	قوم إبراهيم ٤٣ ٢٢ ٧٠ ٩	٦ ٦٣ ٥	٢٤ و ٥٢ ٣٩ ٣٧ ٣٠
يا قوم اتبعوا ٢٠ ٣٦	قوم يونس ٩٨ ١٠	من القوم ١٤٠ ٣	لقوم يذكرون ١٣ ١٦ ١٦ ٦ ٦
يا قوم لكم ٢٩ ٤٠	قوم هود ٨٩ و ٦٠ ١١	القوم الفاسقون ٣٥ ٤٦	لقوم يشكرون ٥٨ ٧
يا قوم اتبعون ٢٨ ٤٠	قوم لوط ١١ ٧٠ و ٧٤ و ٨٩	لهؤلاء القوم ٧٨ ٤	لقوم يتقون ٦ ١٠
يا قوم مالي ٤١ ٤٠	٢٢ ٤٣ ٢٦ ١٦٠ ٣٨ ١٢	ابتغاء القوم ١٠ ٤ ٤	لقوم يشكرون ٣ ١٣ ٢٤ ١٠
يا قوم أليس ٥١ ٤٣	٣٣ ٥٤	القوم الصالحين ٨٤ ٥	١٦ ١١ ٣٠ ٦٩ و ٣٩
قوموا فكروا ٨٦ ٣	قوم صالح ٨٩ ١١	القوم الذين ١٢٧ ٧ ٤٥ ٦	٤٢ ٤٥ ١٣
قوموا جبارين ٢٢ ٥	قوم مسحورون ١٥ ١٥	و ١٧٦ ١٧٧ ٢١ ٧٧ ٢٥ ٢٦	لقوم يسمعون ١٦ ٦٧ ١٠
قوموا ليسوا ٨٩ ٦	قوم متذكرون ٢٥ ٥١ ٦٢ ١٥	القوم الظالمون ٤٧ ٦	٦٥ ٢٣ ٣٠
قوموا عمن ٦٤ ٧	قوم سوء ٧٧ و ٧٤ ٢١	القوم الضالين ٧٧ ٦	لقوم عابدين ١٠ ٦ ٢١
قوموا مجرمين ٧٥ ١٠ ١٣٣ ٧	قوم آخرون ٤ ٢٥	القوم المجرمين ١٠ ١٤٧ ٦	لقوم لا يؤمنون ٤٤ ٢٣
٣١ ٤٥	قوم فرعون ١٧ ٤٤ ١١ ٢٦	٢٥ ٤٦ ١١٠ ١٢ ١٣	قوم ظلوما ١١٧ ٣
١٦٤ ٧ قوموا	قوم عادون ١٦٦ ٢٦	القوم الخاسرون ٩٩ ٧	إلى قوم ١٦ ٤٨ ٩٠ ٤
١٣ ٩ قوموا	قوم كافرين ٤٣ ٢٧	إن القوم ١٥٠ ٧	من قوم ١٠ ٩ ٧ ٩٢ ٤
٥٧ ١١ ٣٩ ٩ قوموا	قوم نفتون ٤٧ ٢٧	القوم الكافرون ٨٧ ١٢	١١ ٤٩ ٥٨٨ ١٢٧
١٢ ٢٧ ٥٣ ٩ قوموا	قوم طاعون ٣٢ ٥٢ ٥٣ ٥١	من القوم ٥٩ ١٦	شأن قوم ٨ و ٢٥
٤٦ ٥١ ٥٤ ٤٣ ٣٢ ٢٨	يا قوم إنكم ٥٤ ٢	فترى القوم ٧ ٦٩	هم قوم ١١ ٥
١١٥ ٩ قوموا	يا قوم أذكروا ٢٠ ٥	زينة القوم ٨٧ ٢٠	أهواء قوم ٧٧ ٥
٢٣ ٤٦ ٢٩ ١١ قوموا	يا قوم ادخلوا ٢١ ٥	غنم القوم ٧٨ ٢١	سألها قوم ١٠ ٢ ٥
٩ ١٢ قوموا	يا قوم إني ٣٠ ٤٠ ٧٨ ٦	القوم المفسدين ٣٠ ٢٩	قوم آخرون ١٣٣ ٦
٨٦ ١٨ قوموا	٢٧١ ٣٢	يسخر القوم ١١ ٤٩	قوم نوح ١١ ٧٠ ٩ ٦٩ ٧
٩٣ ١٨ قوموا	يا قوم اعلموا ٩٣ ١١ ١٣٥ ٦	قوم تبع ١٤ ٥٠ ٣٧ ٤٤	٨٩ ١٤ ٩ ٤٢ ٢٢ ٢٥ ٣٧
٩٧ ١٩ قوموا	٢٩ ٣٩	قوم خصمون ٥٨ ٤٣	٢٦ ١٠ ٥ ٤٠ ١٢ ٣٨ ١٠ ٥
٢٨ ٤٤ ١١ ٢١ قوموا	يا قوم عبدوا ٧٣ و ٦٥ ٥٩ ٧	قوم يعدلون ٦٠ ٢٧	٣١ ١٢٥٠ ٤٦ ٥١ ٥٣ ٥٢
٤٦ ٢٣ قوموا	و ٨٤ ١١ ٥٠ ٦١ و ٨٤	قوم تجهلون ٥٥ ٢٧ ١٣٨ ٧	٩ ٥٤
١٠ ٦ ٢٣ قوموا	٢٣ ٢٩ ٢٢ ٢٣	قوم موسى ٢٨ ١٥٩ و ١٤٨ ٧	قوم مسرفون ١٩ ٣٦ ٨١٧ ٦
١٢ ٤٨ ١٨ ٢٥ قوموا	يا قوم ليس ٦٧ و ٦١ ٧	٧٦	بقوم ١١ ١٣ ٥٤ ٥
٣٦ ٣٣ ٢٢ ٤٦ ٢٨ قوموا	يا قوم لقد ٩٣ و ٧٩ ٩٣	على قوم ٥٣ ٨ ١٢٨ و ٩٣ ٧	للقوم الظالمين ١١ ٨٥ ١٠
٦	يا قوم إن ٨٤ و ٧١ ١٠	و ٩٠ ١٨ ٧٢	٤٤ ٤١ ٢٣
٣٠ ٣٧ قوموا	يا قوم أرايتم ١١ ٢٨ و ٦٣	لكل قوم ٧ ١٣	القوم الكافرين ٢٦٤ و ٢٥ ٢
٥ ٤٣ قوموا	٨٨	قوم لا يفتقرون ١٢٧ ٩ ٦٥ ٨	و ٦٨ و ٦٧ ٥ ١٤٧ ٣ ٢٨ ٦

تکاب ٤٥٢٢	
کب	
تکت وجومهم ٩٠ ٢٧	
تکنا علی ٢٢ ٦٧	
کب	
أو تکبهم ١٢٧٣	
تکتو کما تکت ٥٥٨	
کب	
فی کب ٩٠	
کبر	
کبر علیک ٣٥٦	
کبر علیکم ٧١١٠	
کبر مقناً ٣٦١، ٣٥٤٠	
کبر علی ١٣٤٢	
کبرت کلمه ٥١٨	
مما یکبر ٥١١٧	
أن یکبروا ٦٤	
لتکتروا ١٨٥٢، ٣٧٢٢	
و ربک تکتبر ٣٧٤	
تکبره تکبیراً ١١١ ١٧	
أكبرنه ٣١ ١٢	
أن تکتبر ١٣٧	
الذين یکتبون ١٤٦٧	
استکبر ٣٨، ٣٩ ٢٨، ٣٤ ٢	
٢٣٧٤، ٧٤	
استکبرت ٥٩ ٣٩	
أستکبرت ٧٥ ٣٨	
استکبرتم ١٠ ٤٦، ٧٨ ٢	
فاستکبرتم ٣١ ٤٥	
و استکبروا ٣٦٧، ١٧٣ ٤٠، ٧٧١	
الذين استکبروا ٧٥٧ و ٧٦ و	
٤٨٤٠، ٣٢٣٤ ٨٨	
للذين استکبروا ٣٤، ٢١ ١٤	

ذی قوه ٢٠ ٨١	
أن القوه ١٦٥ ٢	
أولی القوه ٧٦ ٢٨	
ذو القوه ٥٨ ٥١	
إلی قوتکم ٥٢ ١١	
شدید القوی ٥٥ ٣	
قوی ٢٥ ٥٧، ٢٢ ٤٠، ٥٢ ٨	
٢١ ٥٨	
لقوی ٣٩ ٢٧، ٧٤ و ٤٠ ٢٢	
القوی ٤٢، ٢٦ ٢٨، ٦٦ ١١	
١٩	
قویاً ٢٥ ٣٣	
و متاعاً للمفویین ٧٣ ٥٦	
قیض	
وقیضاً لهم ٢٥ ٤١	
تقیض له ٣٦ ٤٣	
قیل	
هم قائلون ٤٧	
أحسن قیلاً ٢٤ ٢٥	
باب الکاف	
کأس	
تکاس من ٤٥ ٣٧	
کأس ٥٧٦، ١٨ ٥٦	
فہا كأساً ١٧٧٦، ٢٣ ٥٢	
و كأساً ٣٤ ٧٨	
کأن	
و کأنین من نبی ١٤٦٣	
و کاین من آیه ١٠ ٥١٢	
و کاین من قریة ٤٨ ٢٢، ٤٧	
٨٦٥، ١٣	
و کاین من دابة ٦٠ ٢٩	

جاءه قومه ٧٨ ١١	
یقدم قومه ٩٨ ١١	
بلسان قومه ٤ ١٤	
فرعون قومه ٧٩ ٢٠	
له قومه ٧٦ ٢٨	
فی قومه ٥١ ٤٣	
فاستخف قومه ٥٤ ٤٣	
أنذر قومه ٢١ ٤٦	
قومها ٢٤ ٢٧، ٢٧ ١٩	
یقائلوا قومهم ٩٠ ٤	
یأمنوا قومهم ٩١ ٤	
لینذروا قومهم ١٢٢ ٩	
إلی قومهم ٧٤ ١٠	
أحلوا قومهم ٢٨ ١٤	
و قومهم ٥١ ٢٧	
إلی قومهم ٢٩ ٤٦، ٤٧ ٣٠	
لقومهم ٤ ٦٠	
و قومهما ١١٥ ٣٧، ٤٧ ٢٣	
فی قومی ١٤ ٢٧	
إن قومی ١١٧ ٢٦، ٣٠ ٢٥	
لیت قومی ٢٦ ٣٦	
دعوت قومی ٥٧١	
قوی	
بقوة ٦٣ ٢ و ١٤٥٧، ٩٣	
١٢١٩، ٩٥ ١٨، ١٧١	
من قوه ١٠ ٨٦، ٦٠ ٨	
منکم قوه ٦٩ ٩	
قوه إلی قوتکم ٥٢ ١١	
بکم قوه ٨٠ ١١	
بعد قوه ٥٤ ٣٠، ٩٣ ١٦	
لا قوه ٣٩ ١٨	
أولو قوه ٣٣ ٢٧	
منه قوه ٧٨ ٢٨	
منهم قوه ٤٠، ٤٤ ٣٥، ٩٣ ٣٥	
١٥ ٤١، ٢١	
ضعف قوه ٥٤ ٣٠	
أشد قوه ١٣ ٤٧، ٨٢ ٤٠	
منا قوه ١٥ ٤١	

لیجزي قوماً ١٤ ٤٥	
قوماً غیرکم ٣٨ ٤٧	
تصیبوا قوماً ٦ ٤٩	
تولوا قوماً ١٤ ٥٨	
لا تجد قوماً ٢٢ ٥٨	
لا تتولوا قوماً ١٣ ٦٠	
به قومک ٦٦ ٦	
و قومک ٧٤ ٦	
و أمر قومک ١٤ ٥٧	
من قومک ٣٦ ١١	
ولا قومک ٤٩ ١١	
أخرج قومک ٥ ١٤	
عن قومک ٨٣ ٢٠	
فتنا قومک ٨٥ ٢٠	
إذا قومک ٥٧ ٤٣	
أنذر قومک ١٧ ١	
و لقومک ٤٤ ٤٣	
لقومکما ٨٧ ١٠	
قومنا ٨٩ ٧، ١٥ ١٨، ٣٠ ٤٦	
و ٣١	
لقومہ ٥٤ ٢ و ٦٠ و ٦٧، ٥	
٢٠، ٨٠ ٧ و ١٢٨ و ٧١ ١٠	
٦١٤، ٥٤ ٢٧، ١٦ ٢٩ و ٢٨	
١٢٤٣٧، ٥٦١	
حاجه قومه ٨٠ ٦	
علی قومه ٢٨، ١١ ١٩، ٨٣ ٦	
٢٨ ٣٦، ٧٩	
إلی قومه ٥٩ ٧، و ١١، ١٥٠	
٢٥، ١٦٢٠، ٢٣ ٢٣، ١٤ ٢٩	
١٧١	
من قومه ٦٠ ٧ و ٧٥ و	
٨٨ و ٩٠، ٨٣ ١٠، ٢٧ ١١ و	
٢٨، ٢٤ ٢٣ و ٢٣	
جواب قومه ٥٦ ٢٧، ٨٢ ٢٧	
٢٩ و ٢٤ ٢٩	
و قومه ١٢٧٧ و ١٣٧، ٢١	
٥٢، ٢٦ ٧٠، ١٢ ٢٧، ٣٧	
٢٦ ٤٣، ٨٥	
موسی قومه ١٥٥ ٧	
استفاه قومه ١٦٠ ٧	

هذا كتابنا ٢٩
أوتى كتابه ١٧ ٦٩ ١٩
١٠ و ٧٨٤ ٢٥
إلى كتابنا ٢٨
كتابنا ١٧ ٧١
بكتابي ٢٧ ٢٨
كتابنا ١٩ ٢٥
تنب ٣٤ ٤٤ ٩٨
للكتب ٢١ ١٠٤
تنبه ٢ ٢٨٥ ١٣٦ ١٢ ٦٦
مكتوبنا ٧ ١٥٧

كتب

من كتب ٢ ١٤٠
تكتبنا ٢ ٤٢ ٣٣ و ٧٢
كتب تكتبنا ٢ ٣٣ ٧٢
و تكتبنا ٣ ٧١
ما تكتبنا ٢١ ٩٩ ١١٠
٢٩ ٢٤
ولا تكتبنا ٣ ١٨٧
ولا تكتبنا ٥ ١٠٦
بكتبنا ٤٠ ٢٨
أن تكتبنا ٢ ٢٢٨
ومن تكتبنا ٢ ٢٨٣
تكتبنا ٢ ١٥٩ و ١٧٤
٣٧
بنا تكتبنا ٣ ١٦٧
ولا تكتبنا ٤ ٤٢
كانوا تكتبنا ٥ ٦١
تكتبنا ٢ ١٤٦

كتب

كتبا مهلا ٧٣ ١٤

كتب

أو كثر ٤ ٧
ولو كثر ٨ ١٩
كثرت ٧ ٨٦

٣ ٥٩ ٢١ ٥٨ ٥١
كتب على ٦ ١٢
كتب ريكم ٦ ٥٤
كتب في ٥٨ ٢٢
كتب أيدهم ٢ ٧٩
كتب علينا ٤ ٧٧
كتبا على ٥ ٣٢
كتبا عليهم ٤ ٥٥ ٥٦
كتبا له ٧ ١٤٥
كتبا في ٢١ ١٠٥
ما كتبنا ٥٧ ٢٧
فما كتبنا ٧ ١٥٦
أن تكتبنا ٢ ٢٨٢
ألا تكتبنا ٢ ٢٨٢
وكتبنا ٦ ١٢
سكتنا ٣ ١٩ ١٨١ ٧٩
أن تكتبنا ٢ ٢٨٢
الله يكتبنا ٤ ٨١
ليكتبنا ٢ ٢٨٢
فهم يكتبنا ٥٢ ٤١ ٦٨ ٤٧
اكتب لنا ٧ ١٥٦
فاكتبنا ٣ ٥٥٣ ٨٣
فاكتبنا ٢ ٢٨٢
كتب عليكم ٢ ١٧٨ و ١٨٠
١٨٣ و ٢١٦ و ٢٤٦
كتب على ٢ ١٨٣
كتب عليهم ٢ ٣ ٢٤٦ ١٥٤
٧٧٤
كتب لهم ٤ ١٢٧
كتب لهم ٩ ١٢٠ و ١٢١
كتب عليه ٤ ٢٢
سكتنا ٣ ٤٣ ١٩
اكتبنا ٥ ٢٥
فكانوا تكتبنا ٢ ٢٢ ٢٤
كاننا ٢ ٢٨٢
كاننا ٢ ٢٨٢
له كانوا تكتبنا ٢١ ٩٤
كراما تكتبنا ٨٢ ١١
اقر اكتبنا ١٧ ١٤
بكتابنا ٣٧ ١٥٧

و ١٧ ٩ ٦٠ ٢١ ٨٧ ٥٨
العلي الكبير ٢٢ ٦٢ ٣١ ٣٠
١٢ ٤٠ ٢٣ ٣٤
الفضل الكبير ٣٥ ٢٢ ٤٢ ٢٢
الفوز الكبير ٨٥ ١١
إنه تكتبنا ٢٠ ٧١ ٢٦ ٤٩
كبيرهم ١٢ ٨٠ ٢١ ٦٢
وكبرنا ٣٣ ٦٧
كبيره ٢ ٤٥ ١٤٣
ولا كبيره ٩ ١٢١ ١٨ ٤٩
كبارنا ٤ ٣١
كبارنا ٤٢ ٣٧ ٥٣ ٢٢
مكرنا ٧١ ٢٢
أكبر عندنا ٢ ٢١٧
أكبر من ٢ ٢١٧ و ٢١٩ ٤
٤٠ ١٥٣ ١٠ ٤٣ ٥٧ ٤٨
صدورهم أكبر ٣ ١١٨
أكبر شهادتنا ٦ ١٩
هذا أكبر ٦ ٧٨
الله أكبر ٩ ٧٢ ٢٩ ٤٥
ولا أكبر ١٠ ٦١ ٣٤ ٢
الآخرة أكبر ١٦ ٤١ ١٧ ٢١
٣٩ ٦٨ ٢٦ ٣٣
أكبر تفضيلا ١٧ ٢١
الحج الأكبر ٩ ٣٩
الفرع الأكبر ٢١ ١٠٣
الغلاب الأكبر ٣٢ ٢١ ٨٨ ٢٤
أكبر مجرمنا ٦ ١٢٣
الكبرى ٢٠ ٢٣ ٤٤ ١٦ ٥٣
١٨ ٧٩ ٢٠ ٣٤ ٨٧ ١٢
لأحدى التفرع ٧٤ ٣٥
الكبرياء ١٠ ٧٨ ٤٥ ٣٧

كتب

فكتبنا فيها ٢٦ ٩٤

كتب

كتبنا الله ٢ ١٨٧ ٥ ٢١ ٩

٢١ ٣٣ ٤٠ ٤٧
فاستكتبنا ٧ ١٢٣ ١٠ ٧٥
٢٩ ٢٩ ٤١ ١٥
لقد استكتبنا ٢٥ ٢١
فإن استكتبنا ٤١ ٢٨
تستكتبنا ٦ ٧ ٩٣ ٤٨ ٤٦
٢٠
و يستكتبنا ٤ ١٧٢
لا يستكتبنا ٥ ٨٢ ٧ ٢٠٦
١٦ ٢١ ٣٢ ١٥
يستكتبنا ٣٧ ٤٠ ٦٠
وكبره تكتبنا ١٧١ ١١١
عكتنا ٤٠ ٢٧ و ٣٥
المكتوبنا ٥٩ ٢٣
المكتوبنا ١٦ ٢٩ ٣٩ ٦٠
٧٦ ٤٠ ٧٢
استكتبنا ٣٥ ٤٣ ٧٧
عكتنا ٤٥ ٧ ٣١ ٨
عكتنا ١٦ ٢٢ ٦٣ ٥
المكتوبنا ١٦ ٢٣ ٢٣
عكتنا ٢٣ ٦٧
إلا كتبنا ٤٠ ٥٦
تولى كتبنا ٢٤ ١١
أصابنا التفرع ٢٦٦
بلغنا الكبير ٣ ٤٠
على الكبير ١٤ ٣٩
مسي الكبير ١٥ ٥٤
عندنا الكبير ١٧ ٢٣
من الكبير ١٩ ٨
فيه كبير ٢١٧
إننا كبير ٢ ٢١٩
فداكنا ٨ ٧٣
يوم كبير ١١ ٣
أجر كبير ١١ ١١ ٣٥ ٧ ٥٧
١٢ ٦٧ ٧
شيخ كبير ٢٨ ٢٢
وكبير ٥٤ ٥٣
ضلال كبير ٦٧ ٩
الكبير المتعالي ١٣ ٩
كبيرنا ٢ ٢٨٢ ١٢ ٧٨ ١٧ ٤

للكذب ٥٤١ و ٤٢	فقد كذبوا ٢٦٦	كذب بها ١٧ ٥٩	فأكثر ١١ ٣٢
بدم كذب ١٢ ١٨	كذبوا بالكاتب ٤٠ ٧٠	كذب وتولى ٢٠ ٤٨ ٧٥ ٣٢	فأكثر ٨٩ ١٢
على الله كذب ٦ ٢١ و ٩٣	كذبوا واتبعوا ٣ ٥٤	٩٢ ١٦ ٩٦ ١٣	لاستكثر ٧ ١٨٨
١٧ ١٠ ١٩ و ٣٧ ٧ ١٤٤	فكذبوا ٣٤ ٤٥ ٥٤ ٩	كذب بالساعة ٢٥ ١١	استكثر ثم ٦ ١٢٨
٢٣ ٦١ ٢٠ ١٥ ١٨ ١١	كذبوا ٣ ١٨٤ ٦ ١٤٧ ١٠	كذب أمم ٢٩ ١٨	تستكثر ٦ ٧٤
٢٤ ٤٢ ٨ ٣٤ ٦٨ ٢٩ ٣٨	٤١	كذب بالحق ٢٩ ٦٨	كثر الخيـث ٥ ١٠٠
٥ ٧٢	فقد كذبوا ٢٥ ١٩	كذب الرسل ٣٨ ١٤ ٥٠ ١٤	كثر تكـم ٩ ٢٥
إلا كذباً ١٨ ٥	بما كذبون ٢٣ ٢٦ ٢٩	كذب بالصدق ٣٩ ٢٢	و تكافى في ٥٧ ٢٠
فعليه كذبه ٤٠ ٢٨	قومي كذبون ٢٦ ١١٧	كذب بالحنى ٩٢ ٩	ألهاكم التكاثر ١٠٢ ١
كاذب ١١ ٣٩ ٩٣ ٣	كذبوا ٢٣ ٤٤	فكذب ٢٠ ٥٦ ٧٩ ٢١	أعطيناك التوفى ١٠٨ ١
كاذباً ٤٠ ٢٨ ٢٧	فكذبوا ٧ ٦٤ ١٠ ١٦ ٧٣	كذبت فليـم ٢٢ ٤٢ ٣٨ ١٢	
الكاذبون ١٦ ١٠٥ ٢٤ ١٣	٢٩ ١١٣ ٢٦ ١٣٩ و ١٨٩ ٢٩	٤٠ ٥٠ ١٢ ٥٤ ٩	
١٨ ٥٨	١٤ ٩١ ٣٧ ١٢٧ ١٤	كذبت قوم ٢٦ ١٠٥ و ١٦٠	
كاذبون ٢٦ ٢٢٣	فكذبوا ٢٣ ٤٨ ٣٦ ١٤	٥٤ ٣٣	
لكاذبون ٦ ٢٨ ٤٢ ١٠٧ و	تكذبان ٥٥ من ١٢ إلى ٧٧	كذبت عاد ٥٤ ١٨ ٢٦ ١٢٣	
٣٧ ١٢ ٢٩ ٩٠ ٢٣ ٨ ١٦	وإن تكذبوا ٢٩ ١٨	كذبت نـود ٦٩ ٩١ ١١	
١ ٦٣ ١١ ٥٩ ١٥٢	بها تكذبون ٢٣ ٤٢ ٣٤ ١٠٥	فكذبـت بها ٣٩ ٥٩	
على الكاذبين ٣ ٦١	١٤ ٥٢	كذبتم ٢٥ ٨٧ ٦ ٢٥ ٧٧	
من الكاذبين ٧ ١٢ ٢٦ ٢٦	به تكذبون ٣٢ ٣٧ ٢٠ ٢١	أكذبتم ٢٧ ٨٤	
٧ ٢٤ ٢٧ ١٨٦ ٢٦ ٢٧ ٢٧	١٧ ٨٣ ٢٩ ٧٧	فكذبنا ٦٧ ٩	
٢٨ ٢٨	أنكم تكذبون ٥٦ ٨٢	كذبوا بآياتنا ٢٢ ٣٩ ١١ ٥٠	
تعلم الكاذبين ٩ ٤٣	بل تكذبون ٨٢ ٩	١٠ و ١٦ ٦ ٣٩ ٤٩ و	
و ليعلمن الكاذبين ٢٩ ٣	تكذب ٦ ٢٧ ٧٤ ٤٦	١٥٠ ٧ ٢٦ ٤٠ و ٦٤ ٧٢	
نظنكم كاذبين ١١ ٢٧	يكذب ٢٧ ٨٣ ٥٥ ٤٣ ٦٨	و ١٦٦ و ١٤٦ و ١٤٧ و ١٧٦	
كانوا كاذبين ١٦ ٣٩	١ ١٠٧ ١٢ ٨٣ ٤٤ ١٠	و ١٧٧ و ١٠ ١٨٢ ١٠ ٢١ ٧٣	
كاذبة ٥٦ ٩٦ ١٦	فما يكذبـت ٩٥ ٧	٢٢ ٢٢ ٥٧ ٢٥ ٣٦ ٣٠	
ساحر كذاب ٣٨ ٤٠ ٤٤ ٢٤	يكذبون ٢٢ ٢٢ ٣٥ ٤٢ ٤٠ ٢٥	١٦ ٥٤ ٤٢ ٥٧ ١٩ ٦٤	
مسرف كذاب ٤٠ ٢٨	يكذبون ٨٣ ١١ ٨٤ ٢٢	١٠ ٧٨ ٢٨	
كذاب أشر ٥٤ ٢٥	يكذبون ٢٦ ١٢ ٢٨ ٢٤	فريقاً كذبوا ٥ ٧٠	
كذاب أشر ٥٤ ٢٥	لا يكذبونك ٦ ٣٣	كذبوا بالحق ٥ ٥٠ ٥٠	
الكذاب الأشر ٥٤ ٢٦	كذب ٣ ١٨٤ ٢٢ ٤٤	كذبوا بلفـاء ٦ ٣١ ١٠ ٤٥ ٢٣	
كذباً ٧٨ ٢٨ ٣٥	كذبت ٦ ٣٥ ٣٤ ٤	٣٣	
غير مكذوب ١١ ٦٥	كذبوا ٦ ٣٤	كذبوا شـعياً ٧ ٩٢	
في تكذيب ٨٥ ١٩	على الله الكذب ٣ ٧٥ و ٧٨	ولكن كذبوا ٧ ٩٦	
المكذبون ٥٦ ٥١	٤ ٩٤ ٥٠ ١٠٣ ١٠ ٦٠ و	بما كذبوا ١٠ ١٠ ٧٤	
عاقبة المكذبين ٣ ١٣٧ ٦	٧ ٦١ ١١٦ ١٦ ٦٩	كذبوا بما ١٠ ٢٩	
٢٥ ٤٣ ٣٦ ١٦ ١١	ألسنهم الكذب ١٦ ٦٢	كذبوا بآيات ٨ ١٠ ٩٥	
من المكذبين ٥٦ ٩٢	يفترى الكذب ١٦ ١٠٥	٣٠ ١٠ ٦٢ ٥	
نطق المكذبين ٦٨ ٨	ألسنكم الكذب ١٦ ١١٦	كذبوا بالساعة ٢٥ ١١	
ذري و المكذبين ٧٣ ١١	على الكذب ٥٨ ١٤	كذبوا الرسل ٢٥ ٣٧	

كـدح

كادح إلى ربك كدحاً ٦٨٤

كـدر

النجوم الكدردت ٢٨١

كـدي

واكدي ٥٣ ٣٤

كـذب

كذب ٣٩ ٥٣ ٢٢ ١١

فكذبـت ١٢ ٢٧

كيف كذبوا ٦ ٢٤

الذين كذبوا ٩ ١١ ٩٠ ١٨

٣٩ ٦٠

إلا تكذبون ٣٦ ١٥

كانوا يكذبون ٢ ٩٠ ٩٧

فكذبوا ١٢ ١١٠

كذب بآياتـه ٦ ٧٠ ٢٧ ١٠ ٣٧

١٧

كذب به ٦ ٦٦

كذب الذين ٦ ١٠ ١٤٨ ٣٩

٣٤ ٣٥ ٣٩ ٢٥ ٦٧ ٢٥

١٨

كذب بآياتـه ٦ ١٥٧

كذب أصحاب ١٥ ٢٦ ٨٠

١٧٦

للمكذبين ١١٥٢، ١٥٧٧ و
١٩ و ٢٤ و ٢٨ و ٣٤ و ٣٧ و
٤٠ و ٤٥ و ٤٧ و ٤٩، ١٠٨٣
مكذبين ٤٩٦٩

كرب

من كل كرب ٦٤٦
الكرب العظيم ٧٦٣٧، ٧٦٢١
و ١١٥

كر

لنا كزة ١٦٧٢، ١٠٢٢٦
لي كزة ٥٨٣٩
كزة خاسرة ١٢٧٩
لكم الكزة ٦١٧
كزتين ٤٦٧

كرس

كروية ٢٥٥٢، ٣٤٣٨

كرم

كزفت علي ٦٢١٧
كزمايني ٧٠١٧
ربي أكرم ١٥٨٩
فاكرته ١٥٨٩
لا تكرومن ١٧٨٩
أكرهي مناه ٢١١٢
رزق كرويم ٤٨ و ٧٤، ٥٠٢٢
٤٣٤، ٢٦٢٤
ملك كرويم ٣١١٢
زوج كرويم ٧٢٦، ١٠٣١
مقام كرويم ٥٨٢٦، ٢٦٤٤
كتاب كرويم ٢٩٢٧
غني كرويم ٤٠٢٧
أجر كرويم ١١٣٦، ١١٥٧ و
١٨
رسول كرويم ١٧٤٤، ٤٠٦٩،
١٩٨١

ولا كرويم ٤٤٥٦
لقرآن كرويم ٧٧٥٦
العرش الكريم ١١٦٢٣
العزير الكريم ٤٩٤٤
بريك الكريم ٦٨٢

كرويا ٢١٤، ٢٣١٧، ٣١٣٣
و ٤٤
كروا بررة ١٦٨٠
كروا ٧٢٢٥، ١١٨٢
وريك الأكرم ٣٩٦
إن أكرمهم ١٣٤٩
والأكرام ٢٧٥٥ و ٧٨

صحف مكرمة ١٣٨٠
من فكم ١٨٢٢
مكرومن ٢٦٢١، ٤٢٣٧، ٧٠
٣٥
المكرومين ٢٧٣٦، ٢٤٥١

كره

كره المجرمون ٨٨، ٨٢١٠
كره الكافرون ٣٢٩، ١٤٤٠،
٨٦١
كره المشركون ٣٣٩، ٩٦١
كره الله ٤٦٩
فكرهتموه ١٢٤٩
كرهتموه ١٩٤
كرهوا ١١٩، ٩٤٧ و ٢٦
٢٨
نكرهوا ٢١٦٢، ١٩٤
ما يكرهون ٦٢١٦
وكزه إليكم ٧٤٩
أكرهت عليه ٧٣٢٠
نكره الناس ٩٩١٠
ولا نكرهوا ٣٣٢٤
يكرهون ٣٣٢٤
من أكره ١٠٦٦
طوعاً وكرهها ٨٣٣، ١٥١٣
طوعاً أو كرها ٥٣٩، ١١٤١
النساء كرهاً ١٩٤

كزة لكم ٢١٦٢
حملته أمه كرهاً ١٥٤٦
وضعه كرهاً ١٥٤٦
هم كارهون ٤٨٩ و ٥٤
لها كارهون ٢٨١١

للحق كارهون ٧٠٢٣، ٧٨٤٣
لكارهون ٥٨
كنا كارهين ٨٨٧
لا إكراه ٢٥٦٢
بعد إكراهين ٣٣٢٤
مكروهها ٢٨١٧

كسب

كسب ٨١٢، ٢١٥٢، ٢١١١
بما كسب ٣٨٥
ما كسبت ١٣٤٢ و ١٤١ و
٢٨١، ٢٨٦، ٢٥٣ و ١٦١،
٥١١٤
بما كسبت ٢٢٥٢، ٧٠٦ و ١٣
٣٣، ٤١٣٠، ٤١٤٠، ١٧٤٥
٢٢، ٣٨٧٤
أو كسبت ١٥٨٦
فبما كسبت ٣٠٤٢
ما كسبت ١٣٤٢ و ١٤١ و
٢٦٧
ما كسبوا ٢٠٢٢ و ٢٦٤، ١٤
١٨، ٢٢٤٢
ما كسبوا ١٥٥٣، ٤٨٣٩ و
١٠٤٥، ٥١
بما كسبوا ٨٨٤، ٧٠٦ و ١٨
٥٨، ٤٥٣٥، ٣٤٤٢
الذين كسبوا ٢٧١٠
تسب ١٦٤٦، ٤٢١٣، ٤٢١
٣٤
ما تسبون ٣٦
كتم تسبون ٣٩٧، ٥٢١٠،
٢٤٣٩
ومن يسب ١١١٤ و ١١٢
فإنما يسبه ١١١٤

مما يسبون ٧٩٢
الذين يسبون ١٢٠٦
كانوا يسبون ١٢٩٦، ٩٦٧،
٨٢٩، ٩٥، ٨١٠ و ٨٤١٥
٦٥٣٦، ٣٩٠، ٥٠ و ٨٢٤٠
١٧، ١٤٤٥، ١٤٨٣

ما اكتسب ١١٢٤
ما اكتسبت ٢٨٦٢
مما اكتسب ٣٢٤
اكتسبوا ٣٢٤، ٥٨٣٣

كسد

تخشون كسادها ٢٤٩

كسف

كسفاً ٤٤٥٢
عليها كسفاً ٩٢١٧، ١٨٧٢٦
يجعله كسفاً ٤٨٣٠
عليهم كسفاً ٩٣٤

كسل

كسالى ١٤٢٤، ٥٤٩

كسو

فكسوا ١٤٢٣
تسوها لهما ٢٥٩٢
واكسوه ٥٤
أو كسوتهم ٨٩٥
وكسوتهم ٢٢٣٢

كشط

السماء كشطت ١١٨١

كشف

كشف الضر ٥٤١٦
لئن كشفت ١٣٤٧

و كُتِفَتْ ٢٧ ٤٤	من كفر ٢ ١٢٦ و ٣٠٢٥٣	ان يكفروا ٢ ٤٠٩٠٠ ٦٠	للكفر ٣ ١٦٧
كشفا عنه ١٠ ١٢	٥٠٩٧ ١٢٠٦ ٢٤٠٥٥	اولم يكفروا ٢٨ ٤٨	بالتكفر ٣ ٥٨٠ ٩٠١٧
فلما كشفا ٧ ١٣٥	٢٧ ٤٠ ٣٠ ٤٤ ٣١ ١٢ و	ليكفروا ١٦ ٢٩٠٥٥ ٣٠٠٦٦	١٦ ١٠٦
كشفا عنهم ٤٣٠٩٨ ٥٠	٣٩ ٣٥٠٢٣	٣٤	كُفِّرَ بِهِ ٢ ٢١٧
كشفا ما بهم ٢٣ ٧٥	الذي كفر ٢ ٢٥٨ ١٩ ٧٧	كانوا يكفرون ٢ ٣٠٦١ ١١٢	ازدادوا كفراً ٣ ٤٠٩٠ ١٣٧
فكشفا ٢١ ٨٤ ٢٢ ٥٠	لقد كفر ٥ ١٧ و ٧٢ و ٧٣	٦ ١٠٠٧٠ و ٧٠	وكفراً ٥ ٦٤ و ٦٨ و ١٠٧
يكشف السوء ٢٧ ٦٢	فلما كفر ٥٩ ١٦	و يكفرون ٢ ٩١	٨٠ ١٨
فيكشف ٦ ٤١	وكفر ٨٨ ٢٣	الذين يكفرون ٣ ٤٠٢١ ١٥٠	أشد كفراً ٩٧
اكشف عنا ٤٤ ١٢	إني كفرت ١٤ ٢٢	هم يكفرون ١٣ ١٦٠٣٠ ٧٢	نعمة الله كفراً ١٤ ٢٨
يوم يكشف ٦٨ ٤٢	أفشرت ١٨ ٣٧	الله يكفرون ٢٩ ٦٧	تمتع بكفرك ٣٩ ٨
كاشفوا العذاب ٤٤ ١٥	كفرت طائفة ٦١ ١٤	بعده يكفرون ٣٠ ٥١	كُفِّرَ ٣٠ ٤٤ ٣١ ٣٥ ٣٩
كشف الضر ١٧ ٥٦	فكفرت ١٦ ١١٢	القيامة يكفرون ٣٥ ١٤	بكفركم ٢ ٨٨ و ٩٣ ٤٦ و
فلا كاشف ٦ ١٠١٧ ١٠٧ ١٠	كفرتي ٩ ١٤٠٦٦ ١٧ ٦٩	سيكفرون ١٩ ٨٢	١٥٥ و ١٥٦
كاشفة ٥٣ ٥٨	٤٠ ١٢ ٤١ ٥٢ ٤٦ ١٠ ٧٣	للإنسان اكفر ٥٩ ١٦	وكفركم ٤ ١٥٥
كاشفات ٣٩ ٢٨	١٧	واكفروا ٣ ٧٢	الكافرين كفركم ٣٥ ٣٩
	أكفرتي ٣ ١٠٦	لمن كان كُفِّرَ ٥٤ ١٤	كافراً ٢ ٤١ و ٢١٧ ٦٤
	كفرتنا ١٤ ٤٠ ٩ ٨٤ ٦٠ ٤	يكفر بها ٤ ١٤٠	الكافر ٢٥ ٧٨ ٤٠
	أم أكفر ٢٧ ٤٠	فلن يكفروا ٣ ١١٥	و الكافرون ٢ ٢٥٤ ٤٢ ٢٦
	تدعوني لأكفر ٤٠ ٤٢	كُفِّرَ عنهم ٤٧ ٢	٣١ ٧٤
	فلا تكفرا ٢ ١٠٢	للكفرا عنهم ٥ ٦٥	هم الكافرون ٤ ١٥١ ٥٤
	إن تكفروا ٤ ١٣١ و ١٧٠ ١٤	لأكفرون ٣ ١٩٥ و ١٢٥	كره الكافرون ٩ ٣٢ ٤٠ ١٤
	٧٣٩ ٨	تكفروا ٤ ٣١	٨ ٦١
	كيف تكفرون ٢ ٢٨ ٣ ١٠١	لأكفرون ٢٩ ٧	قال الكافرون ١٠ ٣٨ ٤
	و تكفرون ٢ ٨٥	يكفرو عنكم ٢ ٢٧١ ٨ ٢٩	٢ ٥٠
	لم تكفرون ٣ ٧٠ و ٩٨	٨ ٦٦	القوم الكافرون ١٢ ٨٧
	كنتم تكفرون ٦ ١٠٦ ٣٠	يكفرو عنهم ٤٨ ٥	أكثرهم الكافرون ١٦ ٨٣
	٢٤ ٤٦ ٣٦ ٢٥ ٨	يكفر عنه ٩ ٦٥ ٥	لا يفلح الكافرون ٢٣ ١١٧
	لو تكفرون ٤ ٨٩ ٦٠ ٢	ليكفر الله ٣٩ ٣٥	٨٢ ٢٨
	فتكفرون ٤٠ ١٠	كُفِّرَ عنا ٣ ١٩٣	إلا الكافرون ٢٩ ٤٧
	لتكفرون ٤١ ٩	ما أكفروا ٨٠ ١٧	هنالك الكافرون ٤٠ ٨٥
	ولا تكفرون ٢ ١٥٢	يتبدل الكفر ٢ ١٠٨	يقول الكافرون ٥٤ ٨
	تكفرو ٤ ١٥٠ ٣٣ ٣٤	منهم الكفر ٣ ٥٢	إن الكافرون ٦٧ ٢٠
	و ما يكفرو ٢ ٩٩	في الكفر ٣ ١٧٦ ٥ ٤١ ٩	يا أيها الكافرون ٩ ١٠٩
	من يكفر ٢ ١٢١ و ٢٥٦ ٣	٣٧	بالآخرة كالفرون ٧ ٤٥
	٤ ١٩ ٥ ١٣٦ ٥٥ و ١١٠ ١١	اشترى الكفر ٣ ١٧٧	به كافرون ٧ ٧٦ ٣٤ ٤١
	١٧	أمة الكفر ٩ ١٢	٣٠ و ٢٤ ٤٣ ١٤
	لمن يكفر ٤٣ ٢٣	استحبوا الكفر ٩ ٢٣	هم كافرون ٩ ٥٥ و ٨٥
	فإن يكفر ٦ ٨٩	كلمة الكفر ٩ ٧٤	١٢ ١١ ١٩ ١٢ ٣٧ ٢١
	يكفر بعضكم ٢٩ ٢٥	ليبادء الكفر ٣٩ ٧	٧ ٤١ ٣٦
	فليكفروا ١٨ ٢٩	إليكم الكفر ٤٩ ٧	يكل كافرون ٢٨ ٤٨

كظم

و التاظمين ٣ ١٣٤
كاظمين ٤٠ ١٨
كظم ١٢ ١٦ ٨٤ ٥٨ ٤٣
١٧
مكظوم ٦٨ ٤٨

كعب

ألى التعيين ٦٥
الكعبة ٥ ٩٥ و ٩٧
كواعب ٧٨ ٢٣

كفا

كفوا أحد ١١٢ ٤

كفت

كفاه ٧٧ ٢٥

كفر

و ما كُفِّرَ ٢ ١٠٢

٣١	كفارة ٤٥٥ و ٨٩ و ٩٥	عقبى الكافرين ٣٥ ١٣	رهبهم كافرون ١٠ ٣٢
كفى بنا ٤٧٢١	كفارة ٨٩٥	تلع الكافرين ٥٢٢٥، ١٣٣ و	للكافرون ٨٣٠
كفى بالله ٢٩١٠	فلا تخفان ٩٤ ٢١	٤٨	بالتكافرين ١٩٢، ٤٩٩، ٢٩
إنا كفيلاك ٩٥ ١٥	كافوراً ٥٧٦	لن الكافرين ٦٤ ٣٣	٥٤
أولم تكف ٥٣ ٤١	كفف	يزيد الكافرين ٣٩ ٣٥	للكافرين ٢٤ ٢ و ٩٨ و ٩٠
أولم يتكفم ٥١ ٢٩	كف ٤٨ و ٢٠	إيمانكم كافرين ١٠٠ ٣	١٠٤، ١٢١٣، ٣٧٤ و ١٠٢
ألن بتكفم ١٢٤ ٣	كف أيدهم ١١٥	بها كافرين ١٠٢٥	و ١٤١ و ١٥١ و ١٦١، ٦
فبتكفم ١٢٧ ٢	كف ٥	كانوا كافرين ٦، ١٣٠، ٢٧٧	١٢٢، ١٤٨، ٢١٤، ١٨٨ ١٧
تكاف ٢٦ ٣٩	أن تكف ٨٤ ٤	قوم كافرين ٩٣٧، ٤٣٢٧	١٠٠ و ١٠٢ ٢٢ ٤٤، ٢٨
كلا	وتكفوا ٩١ ٤	بشر كانهم كافرين ١٣٣٠	١٦، ٢٩، ٦٨، ١٣٣، ٢٢٣٩
من تكفون ٤٢ ٢١	لا تكفون ٣٩ ٢١	عبادهم كافرين ٦٤ ٦	١٠، ٤٥٨، ١٣٤٨، ٤٥٨ و ٥٠
كلب	تقوا أيديكم ٧٧ ٤	بها بتكافون ٨٩ ٦	٢٧٠، ٤٧٦
كلم الله ١٧٦ ٧	تقيه ٤٢ ١٨، ١٤ ١٣	هم التفرة ٤٢٨٠	من التكافرين ٢٤ ٢، ١٩ ٢٦
كلمهم ١٨، ٢٢	كافاً ٢٠٨، ٣٦٩ و ١٢٢،	هم كفار ١٦١ ٢، ٩١٣، ٤	٣٦٧١، ٥٩٣٩، ٧٤ ٣٨
تكلين ٤٥	٢٨٣٤	١٨، ٤٤٧، ٣٤	على الكافرين ٨٩ ٢، ٥٤ ٥، ٧
كلح	كفل	و الكفار ٥٧٥، ٦٨٩	٥٠، ١٦، ٢٧، ١٩، ٨٣ ٢٥
فيها كالحون ١٠٤ ٢٣	كفل مريم ٤٤ ٣	جامد الكفار ٧٣٩، ٩٦٦	٦٦، ٣٦، ٧٠، ٧١٣٩، ٥٠ ٦٩
كلف	من يكفله ٤٠ ٢٠	يغيظ الكفار ١٢٠ ٩	١٠٧٤
لا تكلف ٢٣، ٤٢٧، ١٥٢ ٦	يكفلونه ١٢ ٢٨	من الكفار ١٢٣٩، ٣٤ ٨٣	جزاء الكافرين ١٩١٢، ٢٦٩
٦٢	كفلهما زكريا ٣٧ ٣	سيعلم الكفار ٤٢ ١٣	القوم الكافرين ٢٥٠ ٢ و ٢٦٤
لا يكلف ٧٦٥، ٢٨٦ ٢	كفلهما ٢٣ ٣٨	على الكفار ٢٩ ٤٨	و ٦٨، ٦٧٥، ١٤٧٣، ٢٨٦
لا تكلف ٨٤ ٤، ٢٣٣ ٢	كفل منها ٨٥ ٤	بهم الكفار ٢٩ ٤٨	٣٧٩، ١٠٧ ١٦، ١٦١٠
من المتكلفين ٨٦ ٣٨	إذا الكفل ٨٥ ٢١، ٤٨ ٣٨	أعجب الكفار ٢٠ ٥٧	المؤمنون الكافرين ٢٨٣
كلل	كفلين ٢٨ ٥٧	إلى الكفار ١١ و ١٠ ٦٠	لا يحب الكافرين ٣٢٣، ٣٠
و هو كل ١٦ ١٦	كفلاً ١٠٩ ٢	يشس الكفار ١٣ ٦٠	٤٥
يورت كلاله ١٢	كفلاً ٩١ ١٦	ثوب الكفار ٣٦ ٨٣	يسحق الكافرين ١٤١٣
في كلاله ١٧٦ ٤	كفي	كفلاً ١٠٩ ٢	إن الكافرين ١٠١ ٤
كلم	كفى الله ٢٥ ٣٣	أكفلاً ٤٣ ٥٤	يتخذون الكافرين ١٣٩ ٤
كلم الله ٢٥٣ ٢، ١٦٤ ٤	كفى بالله ٦٤ و ٤٥ و ٧٠ و ٧٩	أخرى كافرة ١٣٣	و الكافرين ١٤٠ ٤
	و ٨١ و ١٣٢ و ١٦٦ و ١٧١،	الكوافر ١٠ ٦٠	تتخذوا الكافرين ١٤٤ ٤
	٣٣، ٥٢ ٢٩، ٩٦ ١٧، ٤٣ ١٣	كفوراً ١٧ ١٧، ٨٩، ٩٩، ٥٠ ٢٥	قلوب الكافرين ١٠١ ٧
	٢، ٣٩ و ٤٨، ٢٨ ٤٨	كفوز ٩١١، ٣٨ ٢٢، ٣٢ ٣١	يفضل الله الكافرين ٧٤ ٤٠
	كفى به ٥٠، ٥٨ ٢٥، ٨٤ ٦	٤٨٤٢، ٣٦ ٣٥	أن الكافرين ١١ ٤٧
	كفى بهنم ٥٥ ٤	كفوز ١٥ ٤٣، ٦٦ ٢٢	يجير الكافرين ٢٨ ٦٧
	كفى بنفسك ١٤ ١٧	كفوز ١٧٣٤	فهمل الكافرين ١٧ ٨٦
	كفى بربك ١٧ ١٧ و ٦٥، ٢٥	كفوزاً ٢٧ و ٦٧، ٣٧ ٦ و	داير الكافرين ٧٨
		٢٤	كيد الكافرين ١٨٨، ٢٥ ٤٠
		كفاز ٢٧٦، ٣٤ ١٤، ٣٣ ٩	مخزي الكافرين ٢٩
		٢٤ ٥٠	مع الكافرين ٤٢ ١١
		كفازاً ٣٧ ٧١	دعاء الكافرين ١٤ ١٣، ٥٠ ٤٠

كلمته ١٢، ١٤٣ ٥٤
 تكميم ٦ ١١١
 فلن أتكلم ٢٦ ١٩
 تكلم الناس ١١٠
 ألا تكلم ٤١، ١٩، ١٠
 و تكلمنا أديهم ٦٥ ٣٦
 تكلمهم ٢٧ ٨٢
 ولا تكلمون ٢٣ ١٠٨
 كيف تكلم ١٩ ٢٩
 يكلم الناس ٤٦ ٣
 لولا تكلمنا ٢ ١١٨
 أن تكلمه ٤٢ ٥١
 لا يكلمهم ٢ ١٧٤، ٣، ٧٧
 ١٤٨
 تكلم به ١٣ ٣١
 لا تكلم ١١ ١٠٥
 أن نتكلم ٢٤ ١٦
 فهو يتكلم ٣٠ ٣٥
 لا يتكلمون ٧٨ ٢٨
 كلام الله ٢ ١٩، ٦٩، ٤٨ ١٥
 و تكلامي ٧ ١٤٤
 إلى كلمة ٣ ٦٤
 كلمة ربك ٦ ١١٥، ٧، ١٣٧
 ١٠، ٢٣، ٩٦، ١١، ١١٩، ٤٠
 ٦
 كلمة الذين ٩ ٤٠
 كلمة الله ٩ ٤٠
 كلمة الكفر ٩ ٧٤
 لولا كلمة ١٠ ١٩، ١١، ١١٠
 ٢٠، ٢٩، ٤١، ٤٥، ٤٢، ١٤ و
 ٢١
 كلمة طيبة ١٤ ٢٤
 كلمة خبيثة ١٤ ٢٦
 كبرت كلمة ١٨ ٥
 إنها كلمة ٢٣ ١٠٠
 كلمة العذاب ٣٩ ١٩ و ٧١
 كلمة باقية ٤٣ ٢٨
 كلمة التقوى ٤٨ ٢٦
 بكلمة ٣ ٢٩ و ٤٥
 سبقت كلمتنا ٣٧ ١٧١

وكلمته ٤ ١٧١
 كلمات ٢ ٣٧، ١٨، ١٠٩، ٣١
 ٢٧
 بكلمات ٢ ١٢٤، ٦٦، ١٢
 لكلمات ٦ ٣٤، ١٠، ٦٤، ١٨
 ١٠٩
 كلماته ٧ ١٥٨
 بكلماته ٨ ١٠، ٧٨، ٤٢، ٢٤
 لكلماته ٦ ١١٥، ١٨، ٢٧
 التكلم ٤ ٤٦، ١٣ و ٤١، ٣٥
 ١٠
 تكلمية ٤ ١٦٤
 كلا
 كلنا الجنتين ١٨ ٣٣
 أو كلاهما ١٧ ٢٣
 كمل
 اليوم أكملت ٥ ٣
 ولتكملوا العدة ٢ ١٨٥
 حولين كاملين ٢ ٢٢٣
 كاملة ٢ ١٦٦، ١٦، ٢٥
 كم
 ذات الأكمام ٥٥ ١١
 من أكمامها ٤١ ٤٧
 كمه
 الأكمه ٣ ٤٩، ٥، ١١٠
 وكند
 لربه لكتود ١٠٠ ٦
 كنز
 هذا ما كنزتم ٩ ٣٥
 كنتم تكتزون ٩ ٣٥

يكنزون الذهب ٩ ٣٤
 كنز ١١ ١٨، ١٢، ٨٢، ٢٥، ٨
 يستخرج كنزهما ١٨ ٨٢
 وكنوز ٢٦ ٥٨
 من الكنوز ٢٨ ٧٦
 كنس
 الجوار الكنس ١٦ ٨١
 أو كنستم ٢ ٢٣٥
 ما كنن ٢٧ ١٧٤، ٢٨، ٦٩
 أكننا ١٦ ٨١
 أكنة ٦ ٢٥، ١٧، ٤٦، ١٨، ٥٧
 ٤١ ٥
 مكنون ٣٧ ٥٢، ٤٩، ٢٤، ٥٦
 ٧٨
 المكنون ٥٦ ٢٣
 كهف
 الكهف ١٨ و ٩، ١١١ و ١٦
 كهفهم ١٧ و ١٧، ٢٥
 كهل
 وكهلا ٣ ٤٦، ٥، ١١٠
 كهن
 بقول كاهن ٦٩ ٤٢
 بكاهن ٥٢ ٢٩
 كوب
 أكواب ٤٣ ٧٦، ٧١، ١٥، ٨٨
 ١٤
 بأكواب ٥٦ ١٨
 كود
 كاد ٩ ١١٧، ٢٥، ٤٢

كادت ٢٨ ١٠
 كادوا ٢ ٧١، ٧٠، ١٥٠، ١٧، ٧٣
 و ٧٦، ٧٢، ١٩
 كدت ١٧ ٣٧، ٥٦
 أكاد أخفيها ٢٠ ١٥
 تكاد ١٩ ٩٠، ٤٢، ٦٧، ٨
 يكاد ٢ ٢٠، ٢٤، ٣٥ و ٤٢، ٦٨
 ٥١
 لا يكاد ١٤ ١٧، ٤٣، ٥٢
 يكادون ٢٢ ٧٢
 لا يكادون ٤ ١٨، ٧٨، ٩٣
 لم يكد ٢٤ ٤٠
 كور
 يتكور ٣٩ ٥
 تئورت ١٨١
 كوكب
 كوكب دري ٢٤ ٣٥
 كوكباً ٦ ١٢، ٧٦، ٤
 الكواكب ٣٧ ٨٢، ٦
 كون
 مكان زوج ٤ ٢٠
 مكان البيعة ٧ ٩٥
 كل مكان ١٠ ٢٢، ١٤، ١٧
 ١١٢ ١٦
 مكان آية ١٦ ١٠١
 مكان البيت ٢٢ ٢٦
 مكان سحيق ٢٢ ٣١
 مكان بعيد ٢٥ ١٢، ٣٤، ٥٢ و
 ٤٤ ٤١، ٥٣
 مكان قريب ٣٤ ٥١، ٥٠، ٤١
 شر مكاناً ٥ ٦٠، ١٢، ٧٧، ١٩
 ٢٥، ٣٤
 مكاناً شرقياً ١٩ ١٦
 مكاناً قصياً ١٩ ٢٢
 مكاناً علياً ١٩ ٥٧

مكناً سوى ٥٨٢٠
مكناً ضيقاً ١٣٢٥
مكناكم ٢٨١٠
مكناه ٢٨، ٧٨١٢، ١٤٣٧
٨٢
على مكناكم ٩٣١١، ١٣٥٦
و ٣٩٣٩، ١٢١
على مكناهم ٦٧٣٦

كوي

فتكوي بها ٣٥٩

كيد

كدتاليوسف ٧٦١٢
أكيد كيداً ١٦٨٦
تاله لأكيدين ٥٧٢١
فيكيديوك ٥١٢
يكيديون كيداً ١٥٨٦
ثم كيديون ١٩٥٧
فيكيديوني ٥٥١١
كيد فيكيديون ٣٩٧٧
كيد الشيطان ٧٦٤
كيد الكافرين ٢٥٤٠، ١٨٨
كيد الغائنين ٥٢١٢
كيد ساحر ٦٩٢٠
كيد فرعون ٣٧٤٠
كيداً ٥١٢، ٧٠٢١، ٩٨٣٧، ٤٢٥٢، ١٥٨٦ و ١٦
فاجمعوا كيديكم ٦٤٢٠
كيدكن ٢٨١٢
كيد ١٥٢٢، ٦٠٢٠
كيدهم ١٠٥، ٤٦٥٢، ١٢٠٣
٢
كيدهن ٣٤ و ٣٣١٢
يكيديهن ٥٠١٢
كيدتي ٤٥٦٨، ١٨٣٧
هم المكيديون ٤٢٥٢

كيل

وإذا كالوهم ٣٨٣
إذا كلتم ٣٥١٧
آكالوا ٢٨٣١
تكل ٦٣١٢
أوفوا الكيل ١٥٢٦، ٨٥٧
١٨١٢٦، ٣٥١١
أوفي الكيل ٥٩١٢
منا الكيل ٦٣١٢
لنا الكيل ٨٨١٢
فلا كيل ٦٠١٢
كيل بعر ٦٥١٢
الكميال ٨٥ و ٨٤١١

كين

استكانوا ١٤٦٣، ٧٦٢٣

باب اللام

لأ

اللؤلؤ ٢٢٥٥، ٢٣٥٦
لؤلؤمكون ٢٤٥٢
لؤلؤاً ٢٢، ٢٣، ٣٥، ٢٣، ٧٦
١٩

لبب

أولي الألباب ١٧٩٢ و ١٩٧
١٠٦٥، ١٠٠٥
لأولي الألباب ١٩٠٣، ١٢
١١١، ٤٣٣٨، ٢١٣٩، ٤٠
٥٤
أولو الألباب ٢٦٩٢، ٧٣، ١٣
١٩، ٥٢١٤، ٢٩٣٨، ٩٣٩
١٨

لبت

فما لبت ٦٩١١

فلبت ٤٢١٢، ١٤٢٩
لبت ١٤٤٣٧
لشت ٢٥٩٢، ١٦١٠، ١٨٢٦
فلبشت ستين ٤٠٢٠
إن لبستم ٥٢١٧، ١٠٣٢٠ و
١١٤٢٣، ١٠٤
كم لبستم ١٩١٨، ١١٢٢٣
بما لبستم ١٩١٨
لقد لبستم ٥٦٣٠
لبثنا ١٩١٨، ١١٢٢٣
لبثوا ١٢ و ٢٥ و ٣٠
١٤٣٤، ٥٥
لم يلبثوا ٤٥١٠، ٣٥٤٦، ٧٩
٤٦
لا يلبثون ٧٦١٧
لا يلبث فيها ٣٣٧٨
وما تلبثوا ١٤٣٣

لبد

ملاً لبدا ٦٩٠
عليه لبدا ١٩٧٢

ليس

وليسا عليهم ٩٦
ولا ليسوا ٤٢٣
لم ليسون ٧١٣
ليسوا ١٤١٦، ١٢٣٥
ليسكم شيئاً ٦٥٦
ولم ليسوا ٨٢٦
وليسوا عليهم ١٣٧٦
ما ليسون ٩٦
يليسون ٢١١٨، ٥٣٤٤
في ليس ١٥٥٠
لباس ١٨٧٢، ٢٦٧، ١٦
١١٢
لباساً ٤٧٢٥، ١٠٧٨
لباسهم ٢٣٣٥، ٢٣٢٢
لباسنا ٢٧٧
صنعة لبوس ٨٠٢١

لين

من لين ١٥٤٧
لياً خالصاً ٦٦١٦

ليجأ

ليجأ ٥٧٩ و ١١٨، ٤٧٤٢

ليجج

بل ليخوا ٢١٦٧
ليخوا في ٧٥٢٣
حبه ليخا ٤٤٢٧
بحر ليحي ٤٠٢٤

ليحد

يلحدون ١٨٠٧، ١٠٣١٦
٤٠٤١

فيه بالحداد ٢٥٢٢

ليحدوا ٢٧١٨، ٢٢٧٢

ليحف

ألحفا ٢٧٢٢

ليحن

يلحنوا ١٧٠٣، ٣٦٢
ألحنتم به ٢٧٣٤
ألحنناهم ٢١٥٢
و ألحنني ١٠١٢، ٨٣٢٦

لحم

لحم الخنزير ١٧٣٢، ٣٥، ١٦
١١٥

لحم خنزير ١٤٥ ٦	بما لديهم ٥٣ ٢٣، ٣٠ ٢٢	اللطيف الخبير ١٠٣ ٦٧	والعنهم لعنة ٣٣ ٦٨
لحم أخيه ٤٩ ١٢	٢٨ ٧٢	١٤	لعن الذين ٥ ٧٨
ولحم ٥٢ ٢١ ٥٦، ٢٢ ٢١	رسلنا لديهم ٤٣ ٨٠	ربي لطيف ١٢ ١٠٠	لعنوا ٥ ٢٤ ٢٣
لحمًا ٢ ١٦، ٢٣ ١٤ ٢٣ ١٤	لدي ٢٧ ١٠، ٥٠ ٢٣ و ٢٨	لطيف خير ٢٢ ٦٣ ٣١ ١٦	عليهم لعنة ٢ ١٦١ ٣ ٨٧
١٢ ٣٥	٢٩	لطيف بعباده ٤٢ ١٩	فنجمل لعنة ٣ ٦١
لحومها ٢٢ ٣٧		لطيفًا خيرًا ٣٣ ٣٤	أن لعنة ٧ ٤٤، ٢٤ ٧
	لذذ		ألا لعنة ١١ ١٨
لحن	تلذذ الأعين ٤٣ ٧١	لظي	الدنيا لعنة ١١ ٦٠، ٢٨ ٤٢
لحن القول ٤٧ ٣٠	لذذ ٣٧ ٤٦، ٤٧ ١٥	نارًا لظفي ٩٢ ١٤	في هذه لعنة ١١ ٩٩
		أنها لظي ٧٠ ١٥	فلعنة الله ٢ ٨٩
لحي	لزب	لعب	لهم اللعنة ١٣ ٢٥، ٤٠ ٥٢
لحيلي ٢٠ ٩٤	طين لازب ٣٧ ١١	نخوض ولنعب ٩ ٦٥	عليك اللعنة ١٥ ٣٥
لدد	لزم	يرتع ويلعب ١٢ ١٢	عليك لعنتي ٣٨ ٧٨
أند الخصام ٢ ٢٠٤	الزمناء طائرته ١٧ ١٣	وخوضهم يلعبون ٦ ٩١	ملعونين أنبما ٣٣ ٦١
قومًا لذًا ١٩ ٩٧	الزهم كلمة ٤٨ ٢٦	هم يلعبون ٩٨ ٢١، ٧٠ ٤٢	الشجرة الملعونة ١٧ ٦٠
لدن	أنلزم مكفوها ١١ ٢٨	شك يلعبون ٤٤ ٩	
	لزايًا ٢٥ ٧٧	خوض يلعبون ٥٢ ١٢	لغب
		لعب ٦ ٣٢، ٢٩ ٦٤، ٤٧ ٣٦	لغوب ٣٥ ٣٥، ٥٠ ٣٨
	لسن		لغو
من لدن ١١ ٦٢٧	لسان ٥ ٧٨، ١٦ ١٠٣ ١٩	٢٠ ٥٧	والقوا فيه ٤١ ٢٦
من لدنك ٨٣ و ٤٨ ٤، ٧٥	لسان ١٤ ٢٦، ٤ ١٩٥	لعبا ٥٧ و ٥٨، ٦٠ ٧٠ ٥١	عن اللغو ٢٣ ٣
١٧ ٨٠ ١٨ ١٠، ١٩ ٥	لسان ٢٨ ٣٤، ٤٦ ١٢ ٩٩٠	لاعبين ٢١ ٤٤، ٢٨	سمعوا اللغو ٢٨ ٥٥
من لدنا ٤ ١٨، ٦٧ ١٨، ٦٥ ١٩	لسانك ١٩ ٩٧، ٤٤ ٥٨	من اللاعبين ٢١ ٥٥	باللغو ٢ ٢٢٥ ٥، ١٩ ٧٢
١٣ ٢٠ ٩٩، ٢١ ١٧، ٢٨ ٥٧	به لسانك ٧٥ ١٦٦		لا لغو فيها ٥٢ ٢٣
من لدنه ٤٠ ٢١٨،	لساني ٢٠ ٢٧، ٢٦ ١٣	لعن الكافرين ٣٣ ٦٤	لغوا ١٩ ٦٢، ٥٦ ٧٨ ٣٥
من لدني ١٨ ٧٦	بالسنة حداد ٣٣ ١٩	لعنت أختها ٧ ٣٨	لغية ٨٨ ١١
لدي	لأني ٢٠ ٢٧، ٢٦ ١٣	لغنا أصحاب ٤ ٤٧	
لدى ١٢ ٢٥، ٤٠ ١٨	بالسنة ٣٣ ١٩	لغناهم ٥ ١٣	لغت
لدينا مكين ١٢ ٤٥	ألستكم ١٦ ١١٦، ٣٠ ٢٢	ولعنه ٤ ٩٣	أجنتا لتلفتنا ١٠ ٧٨
لدينا كتاب ٢٣ ٦٢	بالسنة ٢٤ ١٥	لعنه الله ٤ ١١٨، ٥ ٦٠	لا يلتفت ١١ ٨١ ١٥ ٦٥
لدينا محضرون ٣٦ ٣٢ و ٥٣	ألستهم ٣ ٧٨، ١٦ ٦٢ ٢٤	لعنهم الله ٢ ٤٨، ٤٦ ٥٢	
لدينا لملي ٤٣ ٤	٢٤ ٢٦	لعنهم ٣٣ ٥٧، ٤٧ ٢٣	لفح
لدينا مزيد ٥٠ ٣٥	بالسنة ٤ ٤٦، ٤٨ ١١	ولعنهم ٤٨ ٦	لفتح وجوههم ٢٣ ١٠٤
لدينا أنكالا ٧٣ ١٢		أو لنلعنهم ٤ ٤٧	
لديبه ١٨ ٩١، ٥٠ ١٨	لطف	يلعن ٢٩ ٢٥، ٥٢ ٢٥	لفظ
لديهم ٤٤٣، ١٢ ١٠٢	وليتلفظ ١٨ ١٩	يلعنهم اللاعنون ٢ ١٥٩	ما يلفظ ٥٠ ١٨

٢٣	٣١٢٨	أن تلقوه ١٤٢٣	
٢٢٢٨، ١٥١٠، ٤٧٧	فألقه ٢٨٢٧	يلق أناماً ٦٨٢٥	لُقِف
يوم التلاق ١٥٤٠	ألقها ١٩٢٠	يلقاه ١٣١٧	التفت الساق ٢٩٧٥
ملاقي حسيه ٢٠٦٩	ألقوا ١١٦٧، ١٠٠، ٨٠	يلقون عتياً ٥٩١٩	جنات أنفا ١٦٧٨
ملاقو ٤٦٢ و ٢٤٩، ٢٩١١	٤٢٢٦، ٦٦	يلقونه ٧٧٩، ٤٤٣٣	لقبها ١٠٤١٧
ملاقو ٢٢٣٢	ألقوه ١٠١٢	ولقاهم نضرة ١١٧٦	
ملافيكم ٨٦٢	فألقوه ٩٧٣٧، ٩٣١٢	تلقي ٦٢٧	
فملاقبه ٦٨٤	ألقيا ٢٤٥٠	للقاها ٢٨، ٨٠، ٣٥٤١	لقو
لقفون ٨٠، ١٠، ٤٢٢٦	فألقاه في العذاب ٢٦٥٠	يلقون ٧٥٢٥	ألقوا آباءهم ٦٩٣٧
نحن اللقطين ١١٥٧	فألقه في اليم ٧٢٨	حتى يلاقوا ٤٣، ٨٣، ٤٥٥٢	ألقيا سديها ٢٥١٢
فالملقيات ٥٧٧	ألقوا ١٣٢٥، ٦٦٧	٤٢٧٠	ما ألقينا ١٧٠٢
الملتقيان ١٧٥٠	ألقى ١٢٠٧، ٢٩٢٧، ٤٣	لمن ألقى ٩٤٤	
	٨٦٧، ٥٣	و ألقى ١٥٠٧، ١٥١٦، ٣١	لقب
لمح	فألقى ٧٠٢٠، ٤٦٢٦	١٠	تلقوا باللقاب ١١٤٩
كلمح ٧٧١٦، ٥٠٥٤	ألقى ٢٥٥٤	ولو ألقى ١٥٧٥	
	فلقى في ٣٩١٧	من ألقى ٦٥٢٠	لقح
لمز	يلقى ٨٢٥، ٨٦٢٨، ٤٠٤١	ألقى السامري ٨٧٢٠	الرياح لواقح ٢٢١٥
	فلقى ٣٧٢	ألقى الشيطان ٥٢٢٢	
ولا لمزوا ١١٤٩	تلقونه ١٥٢٤	أو ألقى ٣٧٥٠	
لمزك ٥٨٩	تلقاهم ١٠٣٢١	فألقى ١٠٧٧، ٣٢٢٦، ٤٥	لقط
لمزوي ٧٩٩	يتلقى الملقان ١٧٥٠	ألقاه ٩٦١٢	فالتقطه آل ٨٢٨
هزرة لمزدة ١١٠٤	التقى ١٥٥٣، ١٦٦، ٤١٨	ألقاها ١٧١٤	يلتقطه بعض ١٠١٢
	فالتقى ١٢٥٤	و ألقش ٤٨٤	
لمس	التقنا ١٢٣	و ألقوا ٩٠٤، ٨٧١٦	لقف
	التقيتم ٤٤٨	فلما ألقوا ١١٦٧، ٨١١٠	تسلف ١١٧٧، ٢٦، ٦٩٢٠
لمسا ٨٧٢	يلتقيان ١٩٥٥	فألقوا ٢٨، ٨٦، ٤٤٢٦	
لمسود بأيديهم ٧٦	لاقبه ٦١٢٨	ألقيت عليك ٣٩٢٠	٤٥
لامستم ٤٣٤، ٦٥	لقاه يومكم ١٣٠٦، ١٤٣٢	و ألقينا ٦٤٥، ١٩١٥، ٣٨	
فالتصوا نوراً ١٣٥٧	٣٤٤٥، ٧١٣٩	٧٥٠، ٣٤	لقم
	لقاه يومهم ٥١٧	سألني ١٢٨	فالتقمه الحوت ١٤٢٣٧
لمم	ولقاه ١٤٧٧، ١٦٣٠	ولا تلقوا ١٩٥٢	لقمان ١٢٣١ و ١٣
أكلأ لقا ١٩٨٩	لقاه ربه ١١٠١٨	تلقون ١٦٠	
إلا اللقم ٣٢٥٣	لقاه الله ٥٢٩	أن تلقى ١١٥٧، ٦٥٢٠	لقي
	لقاه ربه ٥٤٤١	سئلني ٥٧٣، ١٥١٣	و إذا لقوا ١٤٢ و ٧٦
لهب	يلقاه ٣١٦، ١٥٤، ٤٥١٠	فلتلقه ٣٩٢٠	و إذا لقوكم ١١٩٣
من اللهب ٣١٧٧	٢٣، ٢٣، ٨٣٠، ٢١٣	و تلقوا ٩١٤	لقيا ١٨٧٤
لهب ١١١١ و ٣	١٠	يلقون ٤٤٣، ٢٢٣	للقيم ١٥٨ و ٤٤٧، ٤٤٧
	لقاه ٧١٠ و ١١ و ٢٥	يلقي ٥٢٢٢، ٥٣، ١٥٤٠	لقد لقينا ٦٢١٨
لهث	٢١	ألق ١١٧٧، ٦٩٢٠، ١٠٢٧	
	لقاه ١٨، ١٠٥، ٢٣، ٢٢		

متع

متع ٢٩ ٤٣	متعناهم ٢٠ ٥٦ ٩٨ ١٠	متعناهم ١٤٨ ٣٧	أمتعنك ٢٨ ٣٣	فأمتعة قليلاً ١٢٦ ٢	نمتعهم قليلاً ٢٤ ٣١	سمتعهم ٤٨ ١١	بمتعهم متاعاً ٣ ١١	ومتعوهن ٢٣٦ ٢	فمتعوهن ٤٩ ٣٣	لا تمتعون إلا ١٦ ٣٣	كانوا يمتعون ٢٠ ٧ ٢٦	فمن تمتع ١٩٦ ٢	و يمتعوا ٣ ١٥	وليمتعوا ٦٦ ٢٩	يمتعون ١٢ ٤٧	تمتع بكفر ٨ ٣٩	تمتعوا ٥١ ١١ ٦٥ ١٤ ٣٠	٤٣ ٤٦ ٧٧	فتمتعوا ٣٤ ٣٠ ٥٥ ١٦	استمتع ٦٩ ٩ ١٢٨ ٦	استمتعتم ٢٠ ٤٦ ٢٤ ٤	فاستمتعتم ٦٩ ٩	فاستمتعوا ٦٩ ٩	عساع إلى ٢١ ٢٤ ٧ ٣٦ ٢	١١١	متاع بالمعروف ٢٤١ ٢	متاع الحياة ١٠ ٣٨ ٩ ١٤ ٣	٣٥ ٤٣ ٦١ ٢٨ ٣٣	متاع الغرور ٢٠ ٥٧ ١٨٥ ٣	متاع قليل ١١٧ ١٦ ١٩٧ ٣	متاع الدنيا ٧٧ ٤	متاع في ٧٠ ١٠	أو متاع ١٧ ١٣
-----------	---------------------	----------------	--------------	---------------------	---------------------	--------------	--------------------	---------------	---------------	---------------------	----------------------	----------------	---------------	----------------	--------------	----------------	-----------------------	----------	---------------------	-------------------	---------------------	----------------	----------------	-----------------------	-----	---------------------	--------------------------	----------------	-------------------------	------------------------	------------------	---------------	---------------

إلا متاع ٢٦ ١٣

متاع لكم ٢٩ ٢٤	الدنيا متاع ٣٩ ٤٠	فمتاع الحياة ٣٦ ٤٢ ٦٠ ٢٨	متاعاً بالمعروف ٢٣٦ ٢	متاعاً إلى ٣٦ ٨٠ ١٦ ٢٤ ٠ ٢	٤٤	متاعاً لكم ٨٠ ٣٣ ٧٩ ٩٦ ٥	٣٢	متاعاً حسناً ٣ ١١	سألتهمون متاعاً ٥٣ ٣٣	متاعاً للفتوة ٧٣ ٥٦	متاعاً ٧٩ ١٢ ١٧	فتحوا متاعهم ٦٥ ١٢	وأمتعتم ١٠ ٢ ٤
----------------	-------------------	--------------------------	-----------------------	----------------------------	----	--------------------------	----	-------------------	-----------------------	---------------------	-----------------	--------------------	----------------

متن

كيدتي متن ٤٥ ٦٨ ١٨٣ ٧	القوة المتن ٥٨ ٥١
-----------------------	-------------------

مثل

فتمثل لها ١٧ ١٩	يقول أمثلهم ١٠ ٤ ٢٠	مثل قولهم ١١٨ ١١٢ ١	مثل الذي ٢٢٨ ٢	مثل ذلك ٢٣٣ ٢	مثل الربا ٢٧٥ ٢	مثل ما ٩٣ ٦ ٩٥ ٥ ٧٣ ٣ ١١ ١٢٤	١١ ٦٠ ٢٣ ٥١	مثل حظ ١١ ٤ ١٧٦	مثل هذا ٣١ ٨ ٣١ ٥	مثل القوم ١٧٦ ٧	مثل أيام ١٠ ٢ ١٠	مثل خير ١٤ ٣٥	مثل يوم ٣٠ ٤٠	مثل دأب ٣١ ٤٠	مثل صاعقة ١٣ ٤١	مثل ذنوب ٥٩ ٥١
-----------------	---------------------	---------------------	----------------	---------------	-----------------	------------------------------	-------------	-----------------	-------------------	-----------------	------------------	---------------	---------------	---------------	-----------------	----------------

لمثل هذا ٦١ ٣٧

بسمثل ١٦ ١٩٤ ٢ ١٣٧	١٧ ١٢٦ ١٧ ٢٣ ٨٨ ٦٠	بشر مثلكم ١١٠ ١٨ ١١ ١٤	٢٤ ٢٣ ٢٢ ٢٤ ١ ٣٣ ٦٤١	بشراً مثلكم ٣٤ ٢٣	بشر مثلاً ١٥٤ ٢٦ ١٠ ١٤ و	١٥ ٣٦ ١٨٦	بشراً مثلاً ٢٧ ١١	بشرين مثلاً ٤٧ ٢٣	من مثله ٤٢ ٣٦ ٢٣ ٢	فرخ مثله ١٤ ٠ ٣	ومثله ٤٧ ٣٩ ١٨ ١٣ ٣٦ ٥ ١	عرض مثله ١٦٩ ٧	بسورة مثله ٣٨ ١٠	سور مثله ١٣ ١١	زيد مثله ١٧ ١٣	بسحر مثله ٥٨ ٢٠	على مثله ١٠ ٤ ٦	بحديث مثله ٣٤ ٥٢	بمثله ١٠ ٩ ١٨ ٨٨ ١٧	أن تعودوا لثقله ١٧ ٢٤	ليس كمثل ١١ ٤٢	أو مثلاً ١٠ ٦ ٢	إلا مثلاً ٤٠ ٤٠ ١٦٠ ٦	سببه مثلاً ٤٠ ٤٢	يخلق مثلاً ٨ ٨٩	بمثلاً ٢٧ ١٠	بمثله ٢١ ٩٩ ١٧ ١٤٠ ٤	٤٣ ٣٨ ٨١ ٣٦ ٨٤	ممثلين ١٢ ٦٥	أصبتم مثله ١٦٥ ٣	يروثهم مثله ١٣ ٣	مثل الدين ٢ ١٧١ ٢ و ٢١٤	٢٩ ١٨ ١٤ ٣٦٥ و ٤١ ٥ ٦٢	مثل ما ١١٧ ٣	مثل القوم ٥ ٦٢ ١٧٦ ٧	مثل الحياة ٤٥ ١٨ ٢٤ ١٠	مثل الفريقين ٢٤ ١١
--------------------	--------------------	------------------------	----------------------	-------------------	--------------------------	-----------	-------------------	-------------------	--------------------	-----------------	--------------------------	----------------	------------------	----------------	----------------	-----------------	-----------------	------------------	---------------------	-----------------------	----------------	-----------------	-----------------------	------------------	-----------------	--------------	----------------------	----------------	--------------	------------------	------------------	-------------------------	------------------------	--------------	----------------------	------------------------	--------------------

مثل الجنة ١٥ ٤٧ ٣٥ ١٣	مثل كلفة ٢٦ ١٤	مثل السوء ٦٠ ١٦	كل مثل ٣٠ ٥٤ ١٨ ٨٩ ١٧	٢٧ ٣٩ ٥٨	ضرب مثل ٧٣ ٢٢	مثل نوره ٣٥ ٢٤	مضى مثل ٨ ٤٣	كمثل ١٧ ٢ ١٧١ و ٣٦١ و	٢٦٤ ٣ ٣٦٥ ٣ ٥٩ ١٧ و	١٧٦ ٧ ٥٧ ٢٠ ٥٩ ١٥ و	٥ ٦٢ ١٦	بمثل ٢٣ ٢٥	المثل ٢٧ ٣٠ ٦٠ ١٦	يضرب مثلاً ٢٦ ٢	بهذا مثلاً ٣١ ٧٤ ٢٦ ٢	سأ مثلاً ١٧٧ ٧	يستويان مثلاً ٢٩ ٣٩ ٢٤ ١١	ضرب الله مثلاً ٧٥ ١٦ ٢٤ ١٤	و ٧٦ و ١١٢ ٣٩ ٢٩ ٦٦ و ١٠ ١٠	لهم مثلاً ١٣ ٣٦ ٣٢ ١٨	و مثلاً ٥٦ ٤٣ ٢٤ ٢٤	لكم مثلاً ٢٨ ٣٠	لنا مثلاً ٧٨ ٣٦	للرحمن مثلاً ١٧ ٤٣	مريم مثلاً ٥٧ ٤٣	جعلناه مثلاً ٥٩ ٤٣	كمن مثله ١٢٢ ٧	فضله ١٧٦ ٧ ٢٦٤ ٢	مثله ٢٩ ٤٨ ١٧ ٢	يضرب الله الأمثال ١٧ ١٣	٢٥ ٢٤ ٢٥ ١٤	له الأمثال ٧٤ ١٦	لك الأمثال ٩ ٢٥ ٤٨ ١٧	لكم الأمثال ٤٥ ١٤	له الأمثال ٣٩ ٢٥	تلك الأمثال ٢١ ٥٩ ٤٣ ٢٩	كأمثال ٢٣ ٥٦	أمثالهم ٤٧ ١٩٤ ٧ ٣٨ ٦
-----------------------	----------------	-----------------	-----------------------	----------	---------------	----------------	--------------	-----------------------	---------------------	---------------------	---------	------------	-------------------	-----------------	-----------------------	----------------	---------------------------	----------------------------	-----------------------------	-----------------------	---------------------	-----------------	-----------------	--------------------	------------------	--------------------	----------------	------------------	-----------------	-------------------------	-------------	------------------	-----------------------	-------------------	------------------	-------------------------	--------------	-----------------------

٢٤ ٣٨٠ ٢	لن تمسوا ٢	٦٥	امسحوا برؤوسكم	٥٠ ٤٤ ٢ ٦	تمترون ٢٦	١٣ ٩ ١١٠ و ٩٤	أول مزة ٦٥٤ و ٩٤
٢٦ ٦٤ ١١ ٧٣	تمسوها ٧ ١١ ٧٣	٦٥ ٤٢ ٤	فامسحوا بوجوهكم	٢٤ ١٩ ٦٣ ١٥	فيه يمترون ١٥	٨٣ ١٧ ٧ و ١٨ ١٨ ٤٨	و ٨٣ ١٧ ٧ و ١٨ ١٨ ٤٨
١٥٦	لم تمسوهن ٢	٣٣ ٣٨	مسحاً بالسوق	٦٠ ٣ ١٤٧ ٢	من المصترين ٢	٢١ ٤١ ٧٩ ٣٦	٢١ ٤١ ٧٩ ٣٦
٢٣٦ ٢	لم تمسوهن ٢	١٥٧ ٤ ٤٥ ٣	المسيح عيسى	٩٤ ١٠ ١١٤ ٦	٩٤ ١٠ ١١٤ ٦	كل مرة ٥٦ ٨	كل مرة ٥٦ ٨
٤٩ ٣٣ ٢٣٧ ٢	أن تمسوهن ٢	١٧٢ ٤	يستكف المسح	٢٢ ١٠ ٩ و ١٧ ١١	في مزة ١١ و ١٧ ١٠ ٩	سبعين مرة ٨٠ ٩	سبعين مرة ٨٠ ٩
١٠ ٧ ١٠ ١٧ ٦	إن يمسك ٦	٧٥ و ٧٢ و ١٧	المسيح ابن ٥	٥٤ ٤١ ٢٣ ٥٥	٥٤ ٤١ ٢٣ ٥٥	عام مرة ١٢٦ ٩	عام مرة ١٢٦ ٩
١٤٠ ٣	إن يمسك ٣	٣١ و ٣٠ ٩	٣١ و ٣٠ ٩	عوة ظاهراً ١٨ ٢٢	عوة ظاهراً ١٨ ٢٢	مرة أخرى ٢٧ ٢٠	مرة أخرى ٢٧ ٢٠
٢٠ ١٩ ٤٧ ٣	لم يمسنني ٣	١٧١ ٤	إنما المسح عيسى			الطلاق مزان ٢ ٢٢٩	الطلاق مزان ٢ ٢٢٩
١٧٤ ٣	لم يمسنهم ٣	٧٢ ٥	قال المسح	مريم	مريم	مزين ٩ ١٠ ١ و ١٧ ١٢ ٦ و ٤	مزين ٩ ١٠ ١ و ١٧ ١٢ ٦ و ٤
٤٥ ١٩	أن يمسك ١٩			ابن مريم ٢ ٨٧ و ٤٥ ٣ ٢٥٣	ابن مريم ٢ ٨٧ و ٤٥ ٣ ٢٥٣	٢١ ٣٣ ٥٤ ٢٨	٢١ ٣٣ ٥٤ ٢٨
٧٣ ٥	ليمنش الذين ٥			٤ ١٥٧ و ١٧ ٥ ١٧١ و ٤٦ و ٧٢ و ٧٥ و ٧٨ و ١١٠ و ١١٢ و ١١٤ و ١١٦ ٩ ٣١	٤ ١٥٧ و ١٧ ٥ ١٧١ و ٤٦ و ٧٢ و ٧٥ و ٧٨ و ١١٠ و ١١٢ و ١١٤ و ١١٦ ٩ ٣١	ثلاث موات ٥٨ ٢٤	ثلاث موات ٥٨ ٢٤
٣٥ ٣٥	لا يمسا ٣٥	مسح		١٩ ٣٤ ٢٣ ٥٠ ٣٣ ٧ ٤٣	١٩ ٣٤ ٢٣ ٥٠ ٣٣ ٧ ٤٣	ذو مزة ٦٥٣	ذو مزة ٦٥٣
١٨ ٣٦	وليمسكنكم ٣٦			١٤ ٥٧ ٢٧ ٦١ ٦ و ١٤	١٤ ٥٧ ٢٧ ٦١ ٦ و ١٤		
٧٩ ٥٦	لا يمسه ٥٦	لمسناهم ٣٦ ٦٧		سميتها مريم ٣ ٣٦	سميتها مريم ٣ ٣٦	مرض	مرض
٤٨ ١١ ٤٩ ٦	يمسهم ٦ ٤٩ ١١ ٤٨			يا مريم ٣ ٢٧ و ٤٢ و ٤٣ و ٤٤	يا مريم ٣ ٢٧ و ٤٢ و ٤٣ و ٤٤	أذا مرضت ٢٦ ٨٠	أذا مرضت ٢٦ ٨٠
٦١ ٣٩ ٤٨ ١٥	لا يمسه ١٥ ٤٨ ٣٩ ٦١	مسد		٢٧ ١٩ ٤٥	٢٧ ١٩ ٤٥	قلوبهم مريض ٢ ١٠ ٥ ١٠٢ ٨ ٥٢	قلوبهم مريض ٢ ١٠ ٥ ١٠٢ ٨ ٥٢
٤ ٣ ٥٨	أن يمسا ٣ ٥٨	من مسد ١١١ ٥		٤٤ ٣ مريم ٣	٤٤ ٣ مريم ٣	٥٠ ٢٤ ٥٣ ٢٢ ١٢٥ ٩ ٤٩	٥٠ ٢٤ ٥٣ ٢٢ ١٢٥ ٩ ٤٩
٢٧٥ ٢	من المس ٢			١٥٦ ٤ مريم ٤	١٥٦ ٤ مريم ٤	١٢ ٣٣ و ٢٠ ٤٧ ٦٠ و ٢٩	١٢ ٣٣ و ٢٠ ٤٧ ٦٠ و ٢٩
٤٨ ٥٤	من سقر ٥٤	مسس		١٧١ ٤ مريم ٤	١٧١ ٤ مريم ٤	٣١ ٧٤	٣١ ٧٤
٩٧ ٢٠	لا يمسا ٢٠			الكتاب مريم ١٩ ١٦	الكتاب مريم ١٩ ١٦	قلبه مرض ٣٣ ٢٢	قلبه مرض ٣٣ ٢٢
				مريم ابنة ٦٦ ١٢	مريم ابنة ٦٦ ١٢	فزادهم الله مرضاً ٢ ١٠	فزادهم الله مرضاً ٢ ١٠
مسك				مزج	مزج	على المريض ٢٤ ٦١ ٤٨ ١٧	على المريض ٢٤ ٦١ ٤٨ ١٧
١٧٠ ٧	يمسكون بالكتاب ٧	قد مس ٣ ١٤٠ ٧ ٩٥		و مزاجه ٨٣ ٢٧	و مزاجه ٨٣ ٢٧	مريضاً ٢ ١٨٤ و ١٨٥ و ١٩٦	مريضاً ٢ ١٨٤ و ١٨٥ و ١٩٦
٢١ ٦٧	أمسك رزقه ٦٧	إذا مس ١٠ ١٢ ٣٠ ٣٩ ٣٣		مزاجها ٥٧ ٦ و ١٧	مزاجها ٥٧ ٦ و ١٧	كتم مريض ٤ ٤٣ و ١٠٢ ٦٥	كتم مريض ٤ ٤٣ و ١٠٢ ٦٥
١٠٠ ١٧	لأمسكنم ١٧	٨ ٤٩				منكم مريض ٧٣ ٢٠	منكم مريض ٧٣ ٢٠
٤ ٥	مما أمسكن ٥	١١ ١٠ ٤١ ٥٠				على المرضى ٩١ ٩	على المرضى ٩١ ٩
٤١ ٣٥	إن أمسكهما ٣٥	٢١ ٢١ ١٠ ٢١٤ ٢					
١٠ ٦٠	ولا تمسكوا ٦٠	٤٦					
٢٣١ ٢	ولا تمسكوهن ٢	٦٧ ١٧ ٥٣ ١٦					
٤١ و ٢٣ ٣٥ ٤١	يمسك ٢٢ ٣٥ ٤١ و ٤١	لمسكم ٨ ٢٤ ١٤					
٤٢ ٣٩	فيمسك التي ٣٩ ٤٢	٢٨ ٥٠ ٨٨ ١٢					
٥٩ ١٦	أيمسكه ١٦ ٥٩	٢١ ٥٤ ١٥ ١٨٨ ٧					
١٩ ٦٧ ١٦ ٦٧ ١٩	ما يمسكن ١٦ ٦٧ ١٩	٤١ ٣٨ ٨٣					
٣٩ ٣٨ ٣٧ ٣٩	أمسك ٣٣ ٣٨ ٣٧	١٢ ١٠ ١٢					
١٥ ٤ ٢٣١ ٢	فأمسكوهن ٢ ٢٣١ ٤ ١٥	٢١ ٥٤ ١٥ ١٨٨ ٧					
٢ ٦٥	فأمسكوهن ٢ ٢٣١ ٤ ١٥	٤١ ٣٨ ٨٣					
٢٢ ٣١ ٢٥٦ ٢	استمسك ٢ ٢٥٦ ٣١ ٢٢	١٢ ١٠ ١٢					
٤٣ ٤٣	فأستمسك بالذي ٤٣ ٤٣	٢١ ٥٤ ١٥ ١٨٨ ٧					
٢٢٩ ٢	فأمسك بمعروف ٢ ٢٢٩	٤١ ٣٨ ٨٣					

لهم مكر ٢١١٠	مكر الليل ٢٣٣٤	مكر أولئك ١٠٣٥	مكر السيء ٤٣٣٥	المكر ٤٢١٣، ٤٣٣٥	مكراً ٢٢٧١، ٥٠٢٧، ٢١١٠	مكروهم ٢٧، ٤٦١٤، ٣٣١٣	٥١	بمكروهم ٣١١٢	خير الماكروين ٥٤٣، ٢٠٨
مكك									
بطن مكة ٢٤٤٨									
مكل									
جيريل و نيكال ٩٨٢									
مكن									
مكتناليوسف ٢١١٢ و ٥٦									
مكتناله ٨٤١٨									
مكتنالكيم ١٠٧، ٢٦٤٦									
مكتناهم ٦٦، ٤١٢٢، ٢٦٤٦									
مكتني فيه ٩٥١٨									
نمكتن ٦٦، ٦٢٨، ٥٧									
وليتمكتن لهم ٥٥٢٤									
فامكتن منهم ٧١٨									
لدينا مكنين ٥٤١٢									
قرار مكنين ٢١٧٧، ١٣٢٣									
العرش مكنين ٢٠٨١									
مكرو									
إلا فتكاه ٣٥٨									
ملا									
لأملأن ١٨٧، ١١٩١١، ٣٢									

نقطع أعماءهم ١٥٤٧	مقت	نفتن الله ١٠٤٠	ونفتنا ٢٢٤	إلا مفتاً ٢٩٣٥	كبر مفتاً ٣٦١، ٣٥٤٠	من مفتكم ١٠٤٠	مكت	فمكت ٢٢٢٧	فيمكت ١٧١٣	امكتوا ١٠٢٠، ٢٩٢٨	على مكت ١٠٦١٧	إنكم ماكتون ٧٧٤٣	ماكتين فيه ٣١٨	مكر	نكتز الله ٥٤٣	مكر الذين ٤٢١٣، ٢٦١٦	لمكر مكر تمود ١٢٣٧	و مكرنا مكر ٥٠٢٧	و مكروا ٥٤٣، ٥٠٢٧، ٧١	٢٢	مكروا مكرهم ٤٦١٤	الذين مكروا ٤٥١٦	ما مكروا ٤٥٤٠	ما تمكرون ٢١١٠	و يمكروا الله ٣٠٨	ليمكروا فيها ١٢٣٦	و ما يمكرون ١٢٣٦	مما يمكرون ١٦، ١٢٧، ٢٧	٧٠	كانوا يمكرون ١٢٤٦	و يمكرون ٣٠٨	و هم يمكرون ١٠٢١٢	الذين يمكرون ١٠٣٥	مكر الله ٩٩٧
-------------------	-----	----------------	------------	----------------	---------------------	---------------	-----	-----------	------------	-------------------	---------------	------------------	----------------	-----	---------------	----------------------	--------------------	------------------	-----------------------	----	------------------	------------------	---------------	----------------	-------------------	-------------------	------------------	------------------------	----	-------------------	--------------	-------------------	-------------------	--------------

مضغة ٥٢٢، ١٤٢٣	المضغة ١٤٢٣	مضي	مضي مثل ٨٤٣	مضت سنة ٣٨٨	أضى حقاً ٦٠١٨	واضوا ٦٥١٥	استطاعوا مضياً ٦٧٣٦	مطر	و اضطرنا ٨٤٧، ٨٢١١، ١٥	٧٤، ١٧٣٢٦، ٥٨٢٧	فاضطر علينا ٣٢٨	اضطرت مطر ٤٠٢٥	من مطر ١٠٢٤	مطر المتذرين ٢٦، ١٧٣، ٢٧	٥٨	مطراً ٨٤٧، ١٧٣٢٦، ٥٨٢٧	عارض مطراً ٢٤٤٦	مطرو	إلى أهله يمطلي ٣٣٧٥	معز	و من المعز ١٤٣٦	معن	يمعنون المعاون ٧١٠٧	قرار و معين ٥٠٢٣	من معين ٤٥٣٧، ١٨٥٦	بماء معين ٣٠٦٧	معني	معن	مصر	مصر ٢١١٢، ٩٩، ٥١٤٣	بمصر ٨٧١٠	اهبطوا مصر ٦١٢	مضغ
----------------	-------------	-----	-------------	-------------	---------------	------------	---------------------	-----	------------------------	-----------------	-----------------	----------------	-------------	--------------------------	----	------------------------	-----------------	------	---------------------	-----	-----------------	-----	---------------------	------------------	--------------------	----------------	------	-----	-----	--------------------	-----------	----------------	-----

فلا تمسك ٢٣٥	من تمسكات ٢٨٣٩	به متمسكون ٢١٤٣	خاتمه مسك ٢٦٨٣	مسو	حين تمسون ١٧٣٠	مشج	نطفة أمشاج ٢٧٦	مشي	مشوا فيه ٢٠٢	ولاتمش ٢٧١٧، ١٨٣١	تمشون به ٢٨٥٧	تمشي ٤٠٢٠، ٢٥٢٨	يمشون بها ١٩٥٧	يمشون مطمئين ٩٥١٧	يمشون في ١٢٨٢٠، ٢٠٢٥، ٢٦٣٢	يمشون على ٦٢٣٥	يمشي به ١٢٢٦	يمشي على ٤٥٢٤	يمشي في ٧٢٥	يمشي مكياً ٢٢٦٧	يمشي سوية ٢٢٦٧	أن امشوا ٦٣٨	فامشوا في ١٥٦٧	في مشيت ١٩٣١	هماز مشاء ١١٦٨	مصر	مصر ٢١١٢، ٩٩، ٥١٤٣	بمصر ٨٧١٠	اهبطوا مصر ٦١٢	مضغ
--------------	----------------	-----------------	----------------	-----	----------------	-----	----------------	-----	--------------	-------------------	---------------	-----------------	----------------	-------------------	----------------------------	----------------	--------------	---------------	-------------	-----------------	----------------	--------------	----------------	--------------	----------------	-----	--------------------	-----------	----------------	-----

٣٢ و	صواع الملك ١٢ ٧٢	لا أمقلت ٥ ٧٠٠٠ ١٠٠٠٠	٨٥ ٣٨٠١٣
ولا الملكة ١٧٢	دين الملك ١٢ ٧٦	٢١ ٧٢ ٤٩	لمنعت منهم ١٨ ١٨
إليهم الملكة ٦ ١١١	الملك الحق ٢٠ ٢٣٠١١٤	ما أمقلت ٦٠ ٤	منعت حرساً ٧٢ ٨
تأنيهم الملكة ٦ ١٠٨٠١٦	١١٦	تملك ٥ ٤١٠٨٢ ١٩	هل امتلأت ٥٠ ٣٠
٣٣	الملك القدوس ٥٩ ١٦٢٠٢٣	امراة تملكهم ٢٧ ٢٣	على الأرض ٣ ٩١
إلى الملكة ٨ ١٢	وراهم ملك ١٨ ٧٩	تملكون ١٧ ٤٦٠١٠ ٨	فما تون ٣٧ ٥٦٠٥٣
الملكة بضرون ٨ ٥٠	ملك الناس ١١٤ ٢	من يملك ٥ ١٧٠٠٠ ٤٨٠٣١	إلى الملك ٢ ٢٤٦٠٣٧
تنزل الملكة ١٥ ٨	ملكاً ٢ ٢٤٦ و ٢٤٧	١١	قال الملك ٧ ٦٠ و ٦٦ و ٧٥
نزل الملكة ٢٥ ٢٥	إن الملوك ٢٧ ٣٤	لا يملك ٥ ١٦٠٧٣ ٢٠	٨٨ و ٩٠ و ٩٠ و ١٠٩ و ١٢٧ ١١
فسجد الملكة ١٥ ٣٨٠٣٠	جعلكم ملوكاً ٥ ٢٠	٨٩ ٣٤ ٤٣ ٨٦	٢٣ ٢٤ و ٢٣ ٢٣
٧٣	ملكاً ١ ٤٣٠٢٦ ٧٧	لا يملكون ١٣ ١٦٠١٧ ٥٦	يا أيها الملك ١٢ ٤٣ ٢٧ و ٢٩
ينزل الملكة ١٦ ٢	لها ملكون ٣٦ ٧١	١٩ ٨٧ ٢٥ ٢٩ ١٧ ٣٤	٢٨ ٢٨ و ٣٢
تنزل الملكة ٩٧ ٤	عند عليك ٥٤ ٥٥	٢٣ ٢٩ ٤٣ ٧٨ ٢٧	٢٠ ٢٨ الملك
تلقاهم الملكة ٢١ ١٠٣	عبداً مملوكاً ١٦ ٧٥	ما يملكون ٣٥ ١٣	انطلق الملك ٦ ٣٨
عليها الملكة ٢٥ ٢١	ملكوت السموات ٦ ٧٠٧٥	مودعك بملكك ٢٠ ٨٧	بالملك الأعلى ٣٨ ٦٩
يرون الملكة ٢٥ ٢٢	١٨٥	على ملك سليمان ٢ ١٠٢	قال للملك ٢٦ ٢٤
جاءل الملكة ٣٥ ١	ملكوت كل ٢٣ ٢٣٠٨٨ ٨٢	ملك السموات ٢ ١٠٧٠٣	عليه ملكاً ١١ ٢٨
خلفنا الملكة ٣٧ ١٥٠	عليه ملك ٦ ٨	١٨٩ ٥ ١٧ و ١٨ و ٤٠	فرعون و ملكاً ١٠ ٨٨
تري الملكة ٣٩ ٧٥	إني ملك ٦ ١١ ٢١	١٢٠ ٧٠٨٠٨ ٩ ١١٦ ٢٤	و ملكته ٧ ١٠٠٠٣ ١١٠٧٥
عليهم الملكة ٤١ ٣٠	معه ملك ١١ ١٢	٤٢ ٢٥ ٣٨ ١٠ ٣٩ ٤٤	٩٧ ٢٣ ٤٦ ٢٨ ٤٣ ٤٦
وجعلوا الملكة ٤٣ ١٩	إلا ملك ١٢ ٣١	٤٢ ٤٩ ٤٣ ٨٥ ٤٥ ٢٧ ٤٨	و ملكهم ١٠ ٨٢
معه الملكة ٤٣ ٥٣	إليه ملك ٢٥ ٧	١٤ ٥٧ ٢ و ٨٥ ٩	
توفتهم الملكة ٤٧ ٢٧	ملك الموت ٣٢ ١١	ملك مصر ٤٣ ٥١	ملح
ليستون الملكة ٥٣ ٢٧	من ملك ٥٣ ٢٦	و ملك لا يلبى ٢٠ ١٢٠	ملح أجاج ٢٥ ٥٣ ٣٥ ١٢
تخرج الملكة ٧٠ ٤	و الملك ٦٩ ١٧ ٨٩ ٢٢	له الملك ٢ ٢٤٧٠٦ ٧٣ ٣٥	
للملكة ٢ ٣٠ و ١١ ٧٠٤٤	ملكاً ٨ ١٧ ٩ ٩٥	١٣ ٣٩ ٦٤ ١٦	ملق
٢٠ ١٨٠٦١ ١٧ ٢٨ ١٥	على الملكين ٢ ١٠٢	الله الملك ٢ ٢٥١ و ٢٥٨	إملاق ١٧ ١٥١ ٣١
٧١ ٣٨ ٤٠ ٣٤ ١١٦	تكونا ملكين ٧ ٢٠	مالك الملك ٣ ٢٦	
بالملكة ١٥ ٧	على الملكة ٢ ٣١	توتي الملك ٣ ٢٦	ملك
٤١ ٢٤ ٢٣ ٩٥ ١٧	و الملكة ٢ ١٦١ و ١٧٧	من الملك ٤ ١٢ ٥٣ ١٠١	ملكك أيمانكم ٤ ٣ و ٢٤
٣١ ٧٤ ٦٦ ٦٠ ٤٣ ١٤	٢١٠ ٣ ١٨ و ٨٧ ٦ ١٦٦	لن الملك ٤٠ ١٦	٢٥ ٣٦ ٢٤ ٣٣ و ٥٨ ٣٠
٤ ٢٨٥ و ٩٨ ٢	٩٢ ١٣ ١٣ و ٢٣ ١٧ ٩٢	في الملك ١٧ ١١١ ٢ ٢٥	٢٨
٥٦ ٤٣ ٣٣ ١٢٦	١٦ ٤٩ ٤٢ ٦٦ ٥ ٢٨ ٢٨	الملك يومئذ ٢٢ ٢٥ ٢٦	ملكك أيمانهم ١٦ ٢٣ ٧١ ٦
	تحمله الملكة ٢٤٨	لكم الملك ٤٠ ٢٩	٣٣ ٥٠ ٧٠ ٣٠
	فنادته الملكة ٣ ٢٩	بيده الملك ٦٧ ١	ملكك أيمانهم ٢٤ ٣١ ٣٣
	قالت الملكة ٣ ٤٢ و ٤٥	بالمملات ٢ ٢٤٧	٥٥
	تخذوا الملكة ٣ ٨٠	ملكاً ٤ ٣٨ ٣٨ ٧٦ ٢٠	ملكك يمينك ٣٣ ٥٠ و ٥٢
	من الملكة ٣ ١٢٤ و ١٢٥ ٨٠	ملكك ٢ ٢٤٧ و ٣٨ ٣٨ ٢٠	ملكك مفاثحه ٢٤ ٦١
	٧٥ ٢٢ ٤٠ ١٧ ٩	قال الملك ١٢ ٤٣ و ٥٠ و ٥٤	
	توفاهم الملكة ٤ ١٦ ٢٨		

ملل

يمل هو فيلنفل ٢ ٢٨٢

ويمل الذي ٢ ٢٨٢

مكة إبراهيم ٢ ١٣٠ و ١٣٥ ٣

٤ ٩٥ ٤ ١٢٥ ٦ ١٦١ ١٦

فيمت و هو ٢١٧ ٢
 بموت ١٦ ٣٨ ١٩ ١٥
 لا يموت ٢٠ ٧٤ ٢٥ ٥٨ ٨٧
 ١٣
 فيموتوا ٣٦ ٣٥
 الذين يموتون ٤ ١٨
 أمات و أحيا ٥٣ ٤٤
 أنقاة ٢ ٢٥٩ ٨٠ ٢١
 أمنا الشين ٤٠ ١١
 أحي و أميت ٢ ٢٥٨
 نميت ١٥ ٢٣ ٥٠ ٤٣
 و نميت ٢ ٢٥٨ ١٥٦ ٧
 ١٥٨ ٩ ١١٦ ١٠ ٥٦ ٢٣
 ٨٠ ٤٠ ٦٨ ٤٤ ٢٥٧ ٢
 ثم نميتكم ٢٨ ٢٢ ٦٦ ٣٠
 ٤٠ ٤٥ ٢٦
 الذي نميتني ٢٦ ٨١
 موتوا ٢ ٢٤٣ ٣ ١١٩
 حذر الموت ٢ ١٩ ٢٤٣
 فمتوا الموت ٢ ٩٤ ٦٦٢
 يعقوب الموت ٢ ١٣٣
 تنون الموت ٣ ١٤٣
 أنفسكم الموت ٣ ١٦٨
 ذائقة الموت ٣ ١٨٥ ٢١ ٣٥
 ٥٧ ٢٩
 يتوفاهن الموت ٤ ١٥
 أحدهم الموت ٤ ١٨ ٢٣ ٩٩
 أحذكم الموت ٢ ١٨٠ ٥
 ١٠ ٦٣ ٦١ ٦١ ٦
 يدرككم الموت ٤ ٧٨
 يدركه الموت ٤ ١٠٠
 مصيبة الموت ٥ ١٠٦
 غمرات الموت ٦ ٩٣
 إلى الموت ٦٨
 بعد الموت ١١ ٧
 يأتيه الموت ١٤ ١٧
 ملك الموت ٣٢ ١١
 من الموت ٣٣ ١٦ ١٩ ٤٧
 ٢٠
 عليه الموت ٣٤ ١٤

المهد ٥ ٤٦٣ ١١٠ ١٩ ٢٩
 مهدأ ٢٠ ٥٣ ٤٣ ١٠
 المهاد ٢ ٣٨ ١٢ ١٩٧
 ١٣ ٥٦ ٣٨ ١٨
 من جهنم مهاد ٧ ٤١
 الأرض مهادأ ٧٨ ٦
 مهل
 فمهل الكافرين أعلمهم ٨٦ ١٧
 مهلم قليلاً ١١ ٧٣
 كالمهل ١٨ ٢٩ ٤٤ ٤٥ ٧٠
 ٨
 مهم
 مهما تاتنا ٧ ١٣٢
 مهمن
 مهمين ٣٢ ٨٣ ٤٣ ٥٢ ٦٨ ١٠
 ٧٧ ٢٠
 موت
 مات ٣ ١٤٤ ٩ ٨٤
 و ماتوا ٢ ١٦١ ٣ ٩١ ٩ ٨٤
 ١٢٥
 ما ماتوا ٣ ١٥٦
 أو ماتوا ٢٢ ٥٨
 ثم ماتوا ٤٧ ٣٤
 مت ١٩ ٢٣ ٦٦ ٢١ ٣٤
 متهم ١٥٧ ١٥٨
 إذا يتم ٢٣ ٣٥
 إذا سبنا ٢٣ ٨٢ ٣٧ ١٦ و
 ٥٣ ٣٠ ٥٦ ٤٧
 يوم أموت ١٩ ٢٣
 لم نمت ٣٩ ٤٢
 تموت ٣ ١٤٥ ٣١ ٣٤
 تموتون ٢ ١٣٢ ٢٠ ٢
 فيها تموتون ٧ ٢٥
 نموت ٢٣ ٢٧ ٤٥ ٢٤

ولا تفنن ٦٧٤
 تمثيا علي ٢٦ ٢٢
 لا تمثوا ٤٩ ١٧
 أن تفنن ٢٨ ٥
 الله يفنن ١٤ ١١ ٤٩ ١٧
 يموتون عليك ٤٩ ١٧
 فاعنن ٣٨ ٢٩
 الفنن ٧ ٥٧٢ ١٦٠ ٢٠ ٨٠
 بالفنن والأذى ٢ ٦٦٤
 عتأ ٢ ٢٦٢ ٤٤٧
 غير ممنون ٤١ ٨ ٦٨ ٣ ٨٤
 ٢٥ ٦٩٥
 ريب الفنون ٥٢ ٣٠
 مني
 ولا عنيهم ٤ ١١٩
 نمينهم ٢٠ ١٢٠
 ما تمنون ٥٦ ٥٨
 إذا نمى ٥٣ ٤٦
 مني نمى ٧٥ ٢٧
 تمنى ٢٢ ٥٣ ٢٤
 تمثوا ٢٨ ٨٢
 تفنون الموت ٣ ١٤٣
 ولا تمثوا ٤ ٢٢
 ولا يتمنونه ٦٦٢
 ولن يتمنوه ٢ ٩٥
 فتمنوا ٢ ٩٤ ٦٦٢
 في أميته ٢٢ ٥٢
 أعاني ٤ ٧٨ ١٢٣
 الأمانى ٥٧ ١٤
 ليس بأمانيتكم ٤ ١٢٣
 تلك أمانيتهم ٢ ١١١
 مني نمى ٧٥ ٢٧
 عناه الثالثة ٥٣ ٢٠
 مهدي
 ينفهون ٣٠ ٤٤
 فعم الماهدون ٥١ ٤٨
 عهدت له تمهيداً ٧٤ ١٤

١٢٣
 يلة قوم ١٢ ٣٧
 يلة آياتي ١٢ ٣٨
 يلة أياكم ٢٢ ٧٨
 في اليلة ٣٨ ٧
 في ملككم ٧ ٨٩
 في ملكنا ٧ ٨٨ ١٤ ١٣
 يملكهم ٢ ١٨ ٢٠
 ملو
 أملي لهم ٤٧ ٢٥
 أمليت لها ٢٢ ٤٨
 فأعليت ١٣ ٢٢ ٤٤
 أملي لهم ٧ ١٨٣ ٤٥
 لملي لهم ٣ ١٧٨
 فلي لملي ٢٥ ٥
 امجرني مليا ١٩ ٤٦
 صنع
 صنع مساجد ٢ ١١٤
 صنع الناس ١٧ ٩٤ ١٨ ٥٥
 صنعك ٢٠ ٩٢ ٣٨ ٧٥
 و ما صنعنا ١٧ ٥٩
 و ما صنعهم ٩ ٥٤
 آلهة تصنعهم ٢١ ٤٣
 و تمنعكم ٤ ١٤١
 يصنعون الماعون ١٠٧ ٧
 صنع منا ١٢ ٦٣
 ما صنعهم حصونهم ٥٩ ٢
 صوغا ١٧٠ ٢١
 صاع للخير ٥٠ ٢٥ ٦٨ ١٢
 ولا صنوعة ٥٦ ٣٣
 صنف
 صن الله ٣ ١٦٤ ٦ ٥٣ ١٢
 ٩٠ ٨٢٢٨
 صن الله ٤ ٩٤ ٢٧ ٥٢
 عتأ ٣٧ ٣٧ ١١٤

أموالكم ٢٧٩ ٢، ١٨٦٣، ٢٤،
 و ٥، ٣٤، ٢٧، ٤٧، ٦٣، ٩
 أما أموالكم ٢٨٨، ٦٤، ١٥
 بأموالكم ٤، ٢٤، ٤١٩، ٦١، ١١
 أموالنا ١١، ٨٧، ٤٨
 يستفون أموالهم ٢، ٢٦١، و
 ٢٦٢، ٣٦٥، ٢٧٤، ٤، ٣٨
 ٣٦٨
 عنهم أموالهم ١٠، ٣، ١١٦
 من أموالهم ٤، ٣٤، ١٠٢
 تعجك أموالهم ٥٥، ٨٥
 و أموالهم ٩، ١١١، ٣٣، ٢٧
 ٨٥٩
 أموالهم ٢٤، ٦، ١٠، ٨٨، ٥١
 ١٩، ٤٧، ٥٨، ١٧
 بأموالهم ٩، ٢٠٩، ٢٠
 ٤٤، ٨١، ٨٨، ٤٩، ١٥

موه

السماء ماء ٢، ٢٢، ٩٩، ٨
 ١١، ١٣، ١٧، ١٤، ٣٢، ١٥
 ٢٢، ١٦، ١٠، ٦٥، ٢٠، ٥٣
 ٢٢، ٢٣، ١٨، ٢٥، ٤٨، ٢٧
 ٦٠، ٢٩، ٦٣، ٣٠، ٢٤، ٣١، ١٠
 ٣٥، ٣٩، ٢١، ٤٣، ١١، ٥٠
 ٩
 من ماء ٢، ١٦٤، ١٤، ١٦، ٢٤
 ٤٥، ٣٢، ٨، ٤٧، ١٥، ٧٧، ٢٠
 ٦٨٦
 ماء ٤، ٤٣، ٦٥، ٢٤، ٣٩، ٢٨
 ٢٣، ٤٧، ١٥، ٥٦، ٣١، ٧٢
 ١٦، ٢٧٧، ٢٧، ١٤
 بماء ٤، ١٣، ١٨، ٢٩، ٥٤، ١١
 ٦٧، ٣٠
 كماء ١٠، ٢٤، ١٨، ٤٥
 منه الماء ٢، ٧٤
 من الماء ٧، ٥٠، ١١، ٤٣، ٢١
 ٢٠، ٢٥، ٥٤
 عليها الماء ٢٢، ٥، ٤١، ٢٩

٥٧ و ٦١ و ٦٥ و ٦٧ و ٧٠ و
 ٧٧ و ٨٢ و ٨٦ و ٨٨ و ٩١ و
 ٢١، ٤٨، ٢٢، ٤٤، ٢٣، ٤٥ و
 ٤٩، ٢٥، ٣٥، ٢٦، ١٠، ٤٣ و
 ٤٥ و ٤٨ و ٥٢ و ٦١ و ٦٣ و
 ٦٥ و ٧٢٧ و ٩ و ١٠، ٢٨، ٢
 ٧ و ١٠ و ١٥ و ١٨ و ١٩ و
 ٢٠ و ٢٩ و ٣٠ و ٣١ و ٣٦ و
 ٣٧ و ٣٨ و ٤٢ و ٤٤ و ٤٨ و
 ٧٦، ٢٩، ٢٩، ٢٣، ٧٣ و
 ٦٩، ٣٧، ١١٤، ١٢٠، ٤٠، ٢٣
 و ٢٦ و ٢٧ و ٣٧ و ٥٣، ٤١
 ٤٥، ٤٢، ١٣، ٤٣، ٤٦، ٤٦
 و ٣٠، ٥١، ٣٨، ٥٣، ٦١
 ٥، ٧٩، ١٥، ٨٧، ١٩

مول

آنى المال ٢، ١٧٧
 من المال ٢، ٢٤٧
 المال و البنون ١٨، ٤٦
 تحبون المال ٨٩، ٢٠
 مال اليتيم ٦، ١٥٢، ١٧، ٣٤
 من مال ٢٣، ٥٥، ٢٤، ٣٣
 مال ولا بنون ٢٦، ٨٨
 ذا مال ٦٨، ١٤
 بمال ٢٧، ٣٦
 مالا ١١، ٢٩، ١٨، ٣٤ و ٣٩
 ١٩، ٧٧، ٧٤، ١٢، ٦٩٠، ١٠٤
 ٢
 ماله ٢، ٢٦٤، ٧١، ٢١، ٩٢، ١١
 و ١٨، ٤٠، ٣١، ١١١
 عني ماله ٦٩، ٢٨
 الأموال ٢، ١٥٥، ١٧، ٦٤، ٥٧
 ٢٠
 أموال ٢، ١٨٨، ٤، ١٠، ١٦١
 ٩، ٢٤، ٣٤، ٣٩٣
 بأموال ١٧، ٦٧، ١٢٧
 أموالاً ٩، ٦٩، ١٠، ٨٨، ٣٥
 تأكلوا أموالكم ٢، ١٨٨، ٢٩

يخرج الميت ١٠، ٣١
 ميت ٥٧٧، ٩٣٥، ٣٩، ٣٠
 بميت ١٤، ١٧
 إنهم ميتون ٣٩، ٣٠
 لميتون ٢٣، ١٥
 بميتين ٣٧، ٥٨
 ضعف الممات ١٧، ٧٥
 ومماتهم ٤٥، ٢١
 ومماتي ٦٦، ١٦٢

موج

بموج ١٨، ٩٩
 الموج ١٠، ٢٢، ١١، ٤٣
 موج ١١، ٤٢، ٢٤، ٤٠، ٣٢٣١

مور

هي تمور ٦٧، ١٦
 تمور السماء مورا ٢٠، ٩٥

موسى

عوسى: ٢، ٥١ و ٥٣ و ٥٤ و
 ٥٥ و ٦٠ و ٦١ و ٦٧ و ٨٧ و
 ٩٢ و ١٠٨ و ١٢٦ و ٢٤٦ و
 ٢٤٨ و ٨٤٣ و ١٥٣ و ١٦٤،
 ٥ و ٢٢ و ٢٤، ٨٦، ١٦٤ و
 ٩١ و ١٠٣٧ و ١٠٤ و ١٠
 ١١٥ و ١١٧ و ١٢٢ و ١٢٧ و
 ١٢٨ و ١٣١ و ١٣٤ و ١٣٨ و
 ١٤٢ و ١٤٣ و ١٤٤ و ١٤٨ و
 ١٥٠ و ١٥٤ و ١٥٥ و ١٥٩ و
 ١٦٠ و ٧٥ و ٧٧ و ٨٠ و
 ٨١ و ٨٣ و ٨٤ و ٨٧ و ٨٨
 ١١ و ٩٦ و ١١٠ و ١٥١ و
 ٦ و ٢١٧ و ١٠١ و ١٨، ٦٠
 و ٦٦، ١٩، ٥١، ٢٠، ٩ و ١١
 و ١٧ و ١٩ و ٣٦ و ٤٠ و ٤٩

عليها الموت ٢٣٩، ٤٢
 فيها الموت ٤٤، ٥٦
 سكرة الموت ٥٠، ١٩
 بينكم الموت ٥٦، ٦٠
 إن الموت ٦٢، ٨
 خلق الموت ٦٧، ٢
 يملكون موتاً ٢٥، ٣٢
 من بعد موتكم ٦٢، ٥٦
 موته ٤، ١٥٩، ٣٤، ١٤
 بعد موتها ٢، ١٦٤، ٢٥٩، ١٦
 ٦٥، ٢٩، ٦٣، ٣٠، ١٩ و ٢٤ و
 ٥٠، ٩٣٥، ٥٤، ٥٥، ١٧٥٧
 حين موتها ٢٣٩، ٤٢
 الموتة الأولى ٤٤، ٥٦
 مؤتنتا ٣٧، ٥٩، ٤٤، ٣٥
 أموات ٢، ١٥٤، ١٦، ٢١
 ولا الأموات ٣٥، ٢٢
 أمواتاً ٢٨، ٣، ١٦٩، ٢٦٧٧
 تحي الموتى ٢، ٢٦٠
 يحيي الله الموتى ٢، ٧٣
 أحيي الموتى ٩٣، ٤٩
 تخرج الموتى ٥، ١١٠
 و الموتى ٦٦، ٣٦
 كلمهم الموتى ٦، ١١١
 نخرج الموتى ٧٧، ٥٧
 به الموتى ١٣، ٣١
 يحيى الموتى ٢٢، ٦٢، ٩٤٢،
 ٤٦، ٣٣، ٧٥، ٤٠
 تسمع الموتى ٢٧، ٨٠
 يحيى الموتى ٦، ١٢٣
 لمحي الموتى ٣٠، ٥٠، ٤١
 ٣٩
 ميتاً ٦، ١٢٢، ٢٥، ٤٩، ١١، ٤٣
 ٤٩، ١٢، ١١٥٠
 الميتة ٢، ١٧٣، ٣٥، ١٦، ١١٥
 ٣٦، ٣٣
 ميتة ٦، ١٣٩، ١٤٥
 من الصبى ٣، ٢٧، ٦، ٩٥، ١٠
 ٣١، ١٩٣٠
 مخرج الميت ٦، ٩٥

الماء ٥٧٧، ٧١١ و ٤٤، ١٣
١٤، ٣٢، ٢٧، ٥٤، ١٢ و ٢٨،
٥٦، ٦٨، ٦٩، ١١، ٢٥٨٠
ابليعي مائة ١١ ٤٤
سأها و مرعاه ٧٩ ٣١
ماؤكم غوراً ٦٧ ٣٠
ماؤها غوراً ١٨ ٤١

ميد

تعيد ١٦، ١٥، ٣١، ٣١، ٣١
عائدة ٥، ١١٢ و ١١٤

مير

نمير أهلنا ١٢ ٦٥

ميز

حتى يميز ٣ ١٧٩
ليميز الله ٨ ٢٧
تكاد يميز ٦٧ ٨
امشوا اليوم ٣٦ ٥٩

ميل

تميلوا قليلاً ٤ ٢٧
تميلوا كل الميل ٤ ١٢٩
فيميلون عليكم سبلاً ٤ ١٠٢

باب النون

نأي

نأي ١٧، ٨٣، ٤١ ٥١
يناون عنه ٦ ٢٦

نبا

فلما نبأ ٦٦ ٣

إلا نبأ تكما ١٢ ٣٧
نبأنا الله ٩ ٩٤
قال نبأني ٦٦ ٣
فلما نبأها ٦٦ ٣
سأنبأك ١٨ ٧٨
أؤنبئكم ٣ ١٥
أنبئكم ٣ ٤٥، ١٢، ٦٠، ٤٩

٢٦ ٢٢١

أفانبئكم ٢٢ ٧٢
فأنبئكم ٢٩، ٨، ٣١ ١٥
لتنبئهم ١٢ ١٥
سورة تنبئهم ٩ ٦٤
أننبئون الله ١٠ ١٨
أم تنبئونه ١٣ ٣٣
هل ننبئكم ١٨ ١٠
فنبئكم بما ١٠ ٢٣

فلننبئن الذين ٤١ ٥٠

فنبئهم بما ٣١ ٢٢

ولا ينبأت ٣٥ ١٤

ينبئكم ٦، ٦٠، ٣٤ ٧

فنبئكم ٥، ٤٨، ١٠٥، ٦، ١٦٤

٩٤، ٩، ١٠٥، ٣٩، ٦٢، ٨

ينبئهم ٤، ١٥٩، ٥٨ ٧

فنبئهم ٨، ١٠٨، ٢٤، ٦٥٨

نبي عبادي ١٥ ٤٩

نبئنا بتأويله ١٢ ٣٦

وننبئهم ١٥، ٥١، ٥٤ ٢٨

نبئوني بعلم ٦ ١٤٣

لتنبؤون بما ٦٤ ٧

أم لم نبأ ٥٣ ٣٦

نبئوا الإنسان ٧٥ ١٢

من أنباءك ٦٦ ٣

أنبأهم بأسمائهم ٢ ٢٣

أنبئهم بأسمائهم ٢ ٢٣

أننبئوني بأسماء ٢ ٣١

و يستنبئونك ١٠ ٥٣

عليهم نبأ ٢٧، ١٧٥، ١٠

٦٩، ٢٦، ٧١

من نبأ ٦، ٣٤، ٢٨ ٣

لكل نبأ ٦١ ٦٧

يأنهم نبأ ٩ ٧٠

يأنكم نبأ ١٤، ٩، ٦٤ ٥

نبأ الخصم ٣٨ ٢١

نبأ عظيم ٣٨ ٦٧

نبأ ٢٧، ٢٢، ٤٩ ٦

عن النبأ ٧٨ ٢

و لتعلم نبأه ٣٨ ٨٨

عليك نبأهم ١٨ ١٢

من أنباء ٣، ٤٤، ١١، ٤٩ و ١٠٠

و ١٢، ١٢، ١٠، ٢٠، ٩٩

أنباء ما ٥، ٦٢ ٦

عليهم الأنباء ٢٨ ٦٦

من الأنباء ٥٤ ٤

عن أنباءكم ٣٣ ٢٠

من أنبأها ١٠١ ١٠

من نبأ ٣، ١٤٦، ٧، ٩٤، ٤٣ ٦

و ٧

لكل نبأ ٦، ١١٢، ٢٥، ٣١

ولا نبأ ٢٢ ٥٢

لنبأ ٢، ٢٤٦، ٣، ١٦١، ٦٧٨

هذا النبأ ٣٨ ٦

بالله و النبي ٥ ٨١

النبي الأمي ٧، ١٥٧ و ١٥٨

يا أيها النبي ٨، ٦٤ و ٦٥، ٧٠

٩، ٧٣، ١٣٣ و ٢٨، ٤٥ و ٥٠

و ٦٠، ١٢، ٦٥، ١٦٦، ١ و ٩

يؤذون النبي ٩ ٦١

على النبي ٩، ١١٧، ٣٣، ٢٨ و ٥٦

النبي أولى ٣٣ ٦

منهم النبي ٣٣ ١٢

نساء النبي ٣٣، ٣٠، ٢٢

أراد النبي ٣٣ ٥٠

بيوت النبي ٣٣ ٥٢

يؤذي النبي ٣٣ ٥٢

صوت النبي ٤٩ ٢

أسر النبي ٦٦ ٣

يخر الله النبي ٦٦ ٨

للنبي ٩، ١١٢، ٣٣ ٥٠

نبأ ٣٩، ١٩، ٣٠، ٤١ و ٤٩

و ٥١ و ٥٢ و ٥٤ و ٥٦، ٣٧

١١٢

ننبئهم ٢، ٢٤٧ و ٢٤٨

النبئون ٢، ١٦٦، ٣، ٥٨٤ ٤٤

يقتلون النبئين ٢ ٦١

و النبئين ٢، ١١٧، ٣، ٨٠ ٤

١٦٣

الله النبئين ٢ ٢١٢

يقتلون النبئين ٣ ٢١

ميثاق النبئين ٣ ٨١

من النبئين ١٩، ٥٨، ٧٣ ٧

بعض النبئين ١٧ ٥٥

خاتم النبئين ٣٣ ٤٠

بالنبئين ٣٩ ٦٩

أنباء ٢، ٥٩١ ٢٠

الأنبياء ٣، ١١٢ و ١٨١، ٤

١٥٥

و النبوة ٣، ٦٧٩، ٤٥، ٨٩ ١٦

النبوة ٢٩، ٢٧، ٥٧ ٢٦

نبت

نبتت بالدمن ٢٣ ٢٠

أنبتت ٢، ٢٦١، ٢٢ ٥

الله أنبتكم ٧١ ١٧

أنبتنا ١٥، ١٩، ٢٦، ٣٧، ٧

١٤٦، ٥٠، ٧٥

فأنبتنا ٢٧، ٦٠، ٣١، ١٠، ٥٠، ٩

٢٧٨٠

و أنبتنا نبأنا ٣٧

مما نبتت ٢، ٢٦، ٣٦ ٢٦

أن نبتوا ٢٧ ٦٠

نبتت لكم ١٦ ١١

نبات ٦، ٩٩، ١٠، ٢٤، ١٨، ٤٥

٢٠، ٥٣

نبأنا ٣٧، ٧١، ١٧، ٧٨ ١٥

نبأته ٧، ٥٨، ٥٧ ٢٠

نبد

٩٥	فنجي ١٢ ١١٠	والإنجيل ٢٣ و ٤٨ و ٦٥	نبدفريق ١٠١٢
ينحتون ٨٢ ١٥	لتن أنجنا ٦٣٦	٦٦ و ٦٨ و ١١٠ و ١٥٧٧ ٩	فينذاتها ٩٦٢٠
	إذ أنجناكم ٦١٤	١١١	فينذاه ١٤٥٣٧
نحر	فأنجاه الله ٢٤ ٢٩	آتياء الإنجيل ٤٦٥ ٢٧٥٧	فينذاهم ٤٠ ٥١ ٤٠ ٢٨
و أنخر ٢١٠٨	فلما أنجاهم ٢٣ ١٠	أهل الإنجيل ٤٧٥	نيدفريق ١٠٠ ٢
	لتن أنجينا ٢٢ ١٠	في الإنجيل ٢٩ ٤٨	فينذوه وراه ١٨٧٣
	أنجينا ١٦٥٧ ١١٦ ١١		فأنيد بهم ٥٨٨
	و أنجينا ٦٥ ٢٦ ٥٣ ٢٧	نجم	لنبد بالمرء ٤٩ ٦٨
	أنجناكم ١٤١٧ ٨٠ ٢٠		لنبدن ٤١٠ ٤
	فأنجناكم ٥٠ ٢	النجم ١٥٣ ٦٥٥ ٢٨ ٦	إذ أنتبدت ١٦ ١٩
نحس	فأنسجينا ٦٤٧ ٧٢ و ٨٣	بالنجم ١٦ ١٦	فأنتبدت ٢٢ ١٩
	١١٩ ٢٦ ٥٧٢٧ ١٥ ٢٩	النجوم ٩٧٦ ٨٨ ٣٧ ٥٢	
يوم نخس ١٩ ٥٤	فأنجناهم ٩ ٢١	٤٩ ٥٦ ٨٧٧ ٢٨ ١	نيز
أيام نحسات ١٦ ٤١	تجارة نتجكم ١٠ ٦١	و النجوم ٥٤٧ ١٦ ١٢ ٢٢	ولا تنازوا ١١ ٤٩
نار و نحاس ٣٥ ٥٥	نتج المؤمنين ١٠ ٣١	١٨	
	نتجي المؤمنين ٨٨ ٢١	نجو	نبط
نحل	ثم نتجبه ١٤ ٧٠		يستبطونه منهم ٨٣
إلى النحل ٦٨ ١٦	ناجيتهم الرسول ١٢ ٥٨	الذي نجا ٤٥ ١٢	
صدقاتهم نخلة ٤٤	إذا نتاجيتهم ٩ ٥٨	نجات ٢٥ ٢٨	نعب
	فلا نتاجوا ٩ ٥٨	فلما نتاجكم ٦٧ ١٧	يسوعا ٩٠ ١٧
نخر	و يتناجون ٨ ٥٨	نجانا ٨٩٧ ٢٨ ٢٣	ينابيع ٢١ ٣٩
عظاماً نخرة ١١ ٧٩	و نتاجوا ٩ ٥٨	فلما نتاهم ٦٥ ٢٩ ٣٢ ٣١	
	أنه ناج ٤٢ ١٢	نجانا ٥٨ ١١ ٦٦ و ٩٤ ٤١	
نخل	إلى النجاة ٤١ ٤٠	١٨ ٤٤ ٣٠	نتق
	نجانا ١٢ ٨٠ ٥٢ ١٩	فنجناك ٤٠ ٢٠	نتقا الجبل ١٧ ١٧
النخل ١٠ ٥٠ ٧١ ٢٠ ٩٩ ٦	نجوى ٧٥٨ ٤٧ ١٧	ننجناكم ٤٩ ٢	
و النخل ١٤١ ٦ ١١ ٥٥	النجوى ٢٢ ٢٠ ٦٢ ٢١ ٨ ٥٨	نسجيناها ٧١ ٢١ ٧٤ و ٨٨	نشر
نخل ٢٦ ١٤٨ ٥٤ ٢٠ ٥٥	و ١٠	٧٣٧ و ١٢٤	الكواكب انترت ٢٨ ٢
٧٦٩ ٦٨	يدي نجواكم ١٢ ٥٨ و ١٣	فنجناها ٧٣ ١٠ ٧٦ ٢١ ٢٦	منثوراً ١٩ ٧٦ ٢٣ ٢٥
بنخل ٣٢ ١٨	نجواهم ٤ ١١٤ ٩ ٧٨ ٤٣	١٧٠	
زيتوناً و نخلاً ٢٩ ٨٠	٨٠	ننجناهم ٥٨ ١١ ٣٤ ٥٤	
النخلة ٢٥ و ٢٣ ١٩	إننا مننجوك ٣٢ ٢٩	و ننجيناها ١١٥ ٣٧	نجد
النخيل ٦٧ و ١١ ١٦	إننا لمنجوهم ٥٩ ١٥	ثم ننجي ١٠ ٣١ ٧٣ ١٩	هديناء النجدين ١٠ ٩٠
نخيل ٢٦ ٢٢ ٤١٣ ٩١ ١٧		ننجيك بيدك ٩٢ ١٠	نجس
٢٤ ٣٦ ١٩ ٢٣	نحب	لننجنه ٢٢ ٢٩	المشركون نجس ٢٨ ٩
	قضى نخبة ٢٣ ٣٣	و ينجي الله ٦١ ٣٩	
ندد	نحت	ينجيك ٦٤ و ٦٣ ٦	نجل
الله أنذاه ٢٢ ٢ ١٤ ٣٠ ٣٩	تحتون ٧٤٧ ٢٦ ١٤٩ ٣٧	و ننجنا برحمتك ٨ ٦١	
٨		ننجني ٢٦ ١٦٩ ٢١ ٢٨	
		وننجني ٢٦ ١١٨ ١١ ٦٦	

بالنذر ٥٤ ٢٢، ٢٣، ٣٦ و
 عليا ونذر ٥٤ ١٦ و ١٨ و
 ٢١ و ٢٠ و ٣٧ و ٢٩
 نذر ١٣ ٣٨، ٤ و ٦٥، ٥٠
 ٥٧٩، ٤٥
 منذرون ٢٦ ٢٠٨
 ومنذرين ٢ ٤٠٢٢، ٦، ١٦٥
 ١٨، ٤٨ ٥٦
 فيهم منذرين ٣٧ ٧٢
 كتاب منذرين ٤٤ ٣
 قومه منذرين ٤٦ ٢٩
 من المنذرين ٢٦ ٢٧، ١٩٤
 ٩٢
 عاقبة المنذرين ١٠ ٣٧، ٧٣
 ٧٣
 مطر المنذرين ٢٦ ٢٧، ١٧٣
 ٥٨
 صباح المنذرين ٣٧ ١٧٧

نزع

نزع يده ٧ ٢٦، ١٠٨ ٢٣
 ونزعنا ٧ ٤٣، ١٥ ٢٨، ٤٨ ٧٥
 ثم نزعناها ١١ ٩
 نزع ٣ ٥٤، ٢٦ ٢٠
 ثم لنزع ١٩ ٦٩
 ينزع عنها ٧ ٢٧
 فلا ينزع غنات ٢٢ ٦٧
 تنازعتم ٣ ٤١، ١٥٢ ٥٩
 ولننازعتم ٨ ٤٣
 فتناعوا أمرهم ٢٠ ٦٢
 ولا تنازعوا ٨ ٤٦
 يتنازعون ١٨ ٢٣، ٥٢، ٢١
 والننازعات ٧٩ ١
 نزع الشوى ٧٠ ١٦

نزع

نزع الشيطان ١٢ ١٠٠
 ينزع بينهم ١٧ ٥٣
 ينزع غنات ٧ ٤١، ٢٠ ٣٦

أن أنذروا ١٦ ٢
 ما أنذر ٣٦ ٦
 أنذروا ١٨ ٤٦، ٥٦ ٣
 ولينذروا به ١٤ ٥٢
 لينذرون ٢١ ٤٥
 يوفون بالنذر ٧٦ ٧
 عذراً أو نذراً ٧٧ ٦
 ليوفوا بنذورهم ٢٢ ٢٩
 ولا ينذرو ١٥ ١٩
 بشير ونذير ٥ ١٩
 إلا نذير ٧ ١٨٤ و ١٨٨، ٢٦
 ٣٤، ١١٥ ٣٥، ٤٦ ٣٥، ٢٣ ٤٦، ٩
 من نذير ٢٨ ٤٦، ٣٢ ٣٤، ٣
 ٢٣ ٤٣، ٤٤ ٢٣
 منه نذير ١١ ٥١، ٢ ٥٠
 أنت نذير ١١ ١٢
 لكم نذير ١١ ٢٢، ٢٥ ٧١، ٤٩
 ٢
 أنا نذير ٢٩ ٣٨، ٥٠ ٦٧، ٧٠

٢٦
 فيها نذير ٣٥ ٢٤
 جاءهم نذير ٣٥ ٤٢
 هذا نذير ٥٣ ٥٦
 يأتيكم نذير ٦٧ ٨
 جاءنا نذير ٦٧ ٩
 النذير ١٥ ٣٥، ٨٩ ٢٧
 كيف نذير ٦٧ ١٧
 بشيراً ونذيراً ٢١ ٣٤، ٢٨
 ٣٥ ٤١، ٢٤ ٤
 مبشراً ونذيراً ١٧ ٢٥، ١٠٥
 ٨٤٨، ٤٥ ٣٣، ٥٦
 للعالمين نذير ٢٥ ١
 معه نذير ٢٥ ٧
 في كل قرية نذير ٢٥ ٥١
 نذيراً للبشر ٧٤ ٣٦
 والنذر ١٠ ١٠١
 خلت النذر ٤٦ ٢١
 من النذر ٥٣ ٥٦
 فماتت النذر ٥٤ ٥
 فرعون النذر ٥٤ ٤١

ينادون ٤٠ ٤١، ١٠ ٤٤
 فتنادوا ٦٨ ٢١
 في ناديتكم ٢٩ ٢٩
 فليُنادِ ناديه ٩٦ ١٧
 ناداً ٢ ١٩، ١٧١ ٣
 أحسن نادياً ١٩ ٧٣
 نادياً ينادي ٣ ١٩٣
 يوم النناد ٤٠ ٢٢

نذر

إني نذرت ٣ ١٩، ٣٥ ٢٦
 أو نذرتكم من نذر ٢ ٢٧٠
 إذ أنذر ٤٦ ٢١
 أنذرتكم صاعقة ٤١ ١٣
 فأنذرتكم ناراً ٩٢ ١٤
 أنذرتهم ٣ ٣٦، ٦ ١٠
 أنذرتناكم علياً ٧٨ ٤٠
 ولقد أنذرهم ٥٤ ٣٦
 لأنذركم به ٦ ١٩
 إنما أنذركم ٢١ ٤٥
 تنذر ٣٦ ٤٢، ١١ ٧
 وتندر به ١٩ ٩٧
 لتنذر أم ٢٦، ٩٢ ٧
 لتنذر به ٧ ٢
 لتنذر قوماً ٢٨ ٣٢، ٣٦، ٣
 ٦
 لم تنذرهم ٢ ٣٦، ٦ ١٠
 ينذر ١٨ ٤
 لينذر ١٨ ٣٦، ٢ ٤٠، ٧٠ ١٥
 ٤٦ ١٢
 منكم لينذرهم ٧ ٦٣
 لينذروا ٩ ١٢٢
 ينذروكم ٦ ٣٩، ١٣٠ ٧١
 وأنذر ٥١ ٢٦، ٥١ ٢١٤
 أنذر الناس ١٠ ٤٤، ١٤٢ ٤٤
 أنذر قومك ٧١ ١
 فأنذر ٧٤ ٢
 أنذرهم ١٩ ٤٠، ٣٩ ١٨

من دون الله أنناداً ٢ ١٦٥
 له أنناداً ٣٤ ٤١، ٢٣ ٩
 ندم
 نادمين ٥ ٢٣، ٤٠ ٢٦، ٤٠
 ٦ ٤٩، ١٥٧
 النادمين ٥ ٢١
 الندامة ١٠ ٣٤، ٥٤ ٢٣

نادو

نادى أصحاب ٧ ٤٤ و ٤٨ و
 ٥٠
 نادى نوح ١١ ٤٢ و ٤٥
 نادى ربه ١٩ ٣
 إذ نادى ٢١ ٧٦ و ٨٣ و ٨٩
 ٢٦ ٣٨، ٤١ ٦٨، ٤٨
 نادى فرعون ٤٣ ٥١
 فنادى ٢١ ٧٩، ٨٧ ٢٣
 لقد نادانا ٣٧ ٧٥
 إذ ناداه ٧٩ ١٦
 فناداه ١٩ ٢٤
 و ناداهما ٧ ٢٢
 فنادته الملائكة ٣ ٢٩
 نادوا ٤٣، ٤٦ ٧٧
 فنادوا ٣٨ ٥٤، ٢٩
 ناديتهم إلى الصلاة ٥٨
 إذ نادينا ٢٨ ٤٦
 و نادياه ١٩ ٣٧، ٥٢ ١٠٤
 ينادونك من ٤٩ ٤
 ينادونهم ٥٧ ١٤
 يناد الناد ٥٠ ٤١
 ينادي للإيمان ٣ ١٩٣
 يناديهم ٢٨ ٦٢ و ٦٥ و ٧٤، ٤١ ٤٧
 نادوا شركاني ١٨ ٥٢
 ونودوا ٧ ٤٣
 نسودي ٢٠ ٢٧، ١١ ٢٨
 ٩ ٦٢، ٣٠

نزل

بیرونی، ۴۷۳۷ء، ۱۹۵۶

نزل

نزل ۱۰۵۱۷، ۱۹۳۲۶، ۳۷

۱۶۵۷، ۱۷۷

وما یمنزل ۲۳۴، ۵۵۷

نزل الكتاب ۱۷۶۲

نزل عليك ۲۳

نزل علی ۱۳۶۴

نزل علیکم ۱۴۰۴

ما نزل الله ۷۱۷، ۲۶۴۷، ۶۷

۹

الذي نزل ۱۹۶۷، ۱۲۵، ۴۳

۱۱

من نزل ۶۳۲۹

الله نزل ۲۳۳۹

مما نزلنا ۴۷۴، ۳۲۲

ولو نزلنا ۷۶

ولو أنزلنا ۱۱۱۶

نحن نزلنا ۹۱۵، ۲۳۷۶

ونزلنا ۸۹۱۶، ۲۰۰، ۹۵۰

لنزلنا ۹۵۱۷

نزلناه ۱۰۶۱۷، ۱۹۸۲۶

نزلہ ۹۷۲، ۱۰۲۱۶

نزلنا ۱۵۳۴، ۹۳۱۷

نزلنا ۸۱۵، ۸۲۱۷، ۴۲۶

أن ينزل ۹۰۲، ۱۱۲۵، ۳۷۶

ما لم ينزل ۱۵۱۳، ۸۱۶، ۷

۷۱۲۲، ۳۳

و ينزل ۱۱۸، ۴۳۲۴، ۳۰

۱۳۴۰، ۳۴۳۱، ۲۴

ينزل الملكة ۲۱۶

بما ينزل ۱۰۱۱۶

ولكن ينزل ۲۷۴۲

الذي ينزل ۲۸۴۲، ۹۵۷

لولا نزل ۳۷۶، ۳۲۲۵، ۴۳

الذي نزل ۶۱۵

ما نزل ۴۴۱۶

ونزل ۲۵۲۵

بما نزل ۲۴۷

لولا نزلت ۲۰۴۷

أن نزل ۹۳۳، ۶۴۹

أن ينزل ۱۰۵۲، ۴۹۳۰

حين ينزل ۱۰۱۵

و أنزل ۲۲۲، ۲۱۳، ۳۳، ۴

، ۱۱۳۴، ۲۶۹، ۵۳۲۰

، ۲۶۳۳، ۶۰۲۷

بما أنزل ۹۰۲، ۹۱، ۴

، ۴۴۵، ۴۵، ۴۷، ۴۸

، ۴۹، ۱۵۴۲

ما أنزل ۱۶۲۴، ۱۷۰، ۱۷۴

، ۲۳۱، ۶۱۴، ۴۹۵، ۱۰۴

، ۹۱۶، ۹۳، ۹۷۹، ۵۹۱۰

، ۴۰۱۲، ۱۰۲۱۷، ۲۱۳۱

، ۱۵۳۶، ۵۴۵، ۹۴۷

الذي أنزل ۷۳، ۱۳۶۴، ۹۹۶

و ۱۱۴، ۱۰۱۶، ۱۱۸، ۴۲

، ۱۷، ۴۴۸

قد أنزل ۱۰۶۵

ثم أنزل ۱۵۴۳، ۲۶۹

من أنزل ۹۱۶

أنزل من ۱۷۱۳، ۳۲۱۴، ۱۶

، ۲۷۳۵، ۲۱۳۹

، ۲۴۱۶، ۳۰

فأنزل ۴۰۹، ۱۸۴۸، ۲۶

لأنزل ۲۴۲۳، ۱۴۴۱

بما أنزلت ۴۱۲، ۵۳۳

لما أنزلت ۲۴۲۸

أنتم أنزلتموه ۶۹۵۶

و أنزلنا ۵۷۲، ۱۷۴۴، ۴۸۵

، ۱۶۰۷، ۴۴۱۶، ۱۸۲۳، ۲۴

، ۴۸۲۵، ۱۰۳۱، ۲۵۵۷

، ۱۴۷۸

قد أنزلنا ۹۹۲، ۲۶۷، ۲۱

، ۴۶، ۲۴۲۴، ۵۵۸

ما أنزلنا ۱۵۹۲، ۴۱۸، ۱۶

، ۲۲۰، ۲۸۳۶

بما أنزلنا ۱۰۵۴، ۴۴۵، ۲۳۹

و ۴۱

أنا أنزلنا ۵۱۲۹

لو أنزلنا ۸۶، ۲۱۵۹

الذي أنزلنا ۸۶۴

مما أنزلنا ۹۴۱۰

كما أنزلنا ۹۰۱۵

فإذا أنزلنا ۵۲۲، ۳۹۴۱

كذلك أنزلنا ۴۷۲۹

أم أنزلنا ۳۵۳۰

فأنزلنا ۵۹۴، ۵۵۷، ۲۲۱۵

كتاب أنزلناه ۹۲۶، ۱۵۵

، ۱۱۴، ۲۹۳۸

كما أنزلنا ۲۴۱۰، ۴۵۱۸

بما أنزلنا ۳۱۲، ۳۴۴، ۱۹۷

كذلك أنزلنا ۳۷۱۳، ۲۰

، ۱۱۳، ۱۶۲۲

بالحق أنزلنا ۱۰۵۱۷

مبارك أنزلنا ۵۰۲۱

سورة أنزلنا ۱۲۴

وما ننزله إلا ۲۱۱۵

أنزلناه ۱۶۶۴، ۶۲۵، ۵۶۵

سأنزل ۹۳۶

ربنا أنزل ۱۱۴۵

أنزلني منزلاً ۲۹۲۳

بما أنزل ۹۱۲، ۲۸۵، ۶۰۴

و ۱۶۲، ۳۶۱۳

ما أنزل ۴۲، ۱۰۲، ۱۳۶، ۳

، ۱۹۹، ۶۰۴، ۱۶۲، ۵

و ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۵۹

، ۸۳، ۳۷، ۵۵۳۹

الذي أنزل ۱۸۵۲، ۷۲۳، ۷

، ۱۱۳، ۶۳۴

بالذي أنزل إيليا وأنزل ۴۶۲۹

لولا أنزلنا ۸۶، ۲۰۱۰، ۱۱

، ۷۱۳، ۲۷، ۷۲۵، ۷

، ۲۱، ۵۰۲۹

أنما أنزل ۱۵۶۶

أنما أنزل ۱۴۱۱، ۱۹۱۳

لو أنما أنزل ۱۵۷۶

كتاب أنزل ۲۷

كتاباً أنزل ۳۰۴۶

أنزل عليه ۸۳۸

ما أنزلت ۶۵۳

إذا أنزلت ۸۶۹، ۲۰۴۷

إذا ما أنزلت ۱۲۴۹، ۱۲۷

إذا أنزلت ۸۷۲۸

وما ننزل به ۲۱۰۲۶

تنزل عليهم ۳۰۴۱

تنزل ۲۲۱، ۲۲۲، ۴۹۷

ما ننزل إلا ۶۴۱۹

بنتزل الأمر ۱۲۶۵

فتزل من حميم ۹۳۵۶

نزلنا ۱۹۸۳، ۱۰۲۱۸، ۱۰

، ۱۹۳۲، ۱۶۲۳، ۴۱

۳۲

هذا نزلهم ۵۶۵۶

نزلة أخرى ۱۳۵۳

تنزيل الكتاب ۲۳۲، ۱۳۹

، ۲۴۵، ۲۴۶

تنزيل العزيز ۵۳۶

تنزيل من ۲۴۱، ۴۲، ۸۰۵۶

، ۴۳۶۹

لتنزيل رب ۱۹۲۲۶

تنزيلنا ۱۰۶۱۷، ۴۲۰، ۲۵

، ۲۳۷۶، ۲۵

منازل ۵۱۰، ۳۹۳۶

إني منزلها ۱۱۵۵

أنه منزل ۱۱۴۶

إنا منزلون ۳۴۲۹

نحن المنزلون ۶۹۵۶

المنزلين ۵۹۱۲، ۲۹۲۳

وما كنا منزلين ۲۸۳۶

أنزلني منزلاً ۲۹۲۳

منزلين ۱۲۴۳

نسأ

نشأ	نساءهم ٢ ٢٢٦ ٥٨، ٣ و ٢	نسو	إنما النبي ٩ ٣٧ تأكل مشاته ٣٤ ١٤
أو من ينشأ ٤٣ ١٨	نساءهن ٢٤ ٣٣، ٣١ ٥٥	قال نساء ١٢ ٣٠	نسب
أنشأ ٦ ٢٣، ١٤١ ٧٨	نسي	ما بال النساء ١٢ ٥٠	نسياً ٢٥ ٣٧، ٥٤ ١٥٨
أنشأته شجرتها ٥٦ ٧٢	نسي ١٨ ٣٦، ٥٧ ٣٩، ٧٨ ٨	فاعتزلوا النساء ٢ ٢٢٢	فلا أنساب ٢٣ ١٠١
أنشأكم ٦ ٩٨ و ١١، ١٢٣ ٦١	فني ٢٠ ٨٨ و ١١٥	طلقت النساء ٢ ٢٣١ و ٢٢٢ و ٢٣٦	
٢٣ ٦٧، ٢٢ ٥٣	ونساء ١٣	خطبة النساء ٢ ٢٣٥	
و أنشأ ٦ ٢١، ٦ ١١	فلما نساء ٦ ٧٤، ١٦ ١٦٥	من النساء ٣ ١٤، ٣ ٢٢ و ٢٢٤، ٢٤ ٣٣، ٦٠ ٢٢	
ثم أنشأنا ٢٣ ٣١، ٤٢	كما نساء ٧ ٥١	آتوا النساء ٤	
ولكن أنشأنا قرونا ٢٨ ٤٥	نساء الله ٩ ٦٧	ترتوا النساء ١٩	
فأنشأنا ٢٣ ١٩	حتى نساء ٢٥ ١٨	على النساء ٤ ٣٤	
ثم أنشأناه ٢٣ ١٤	بما نساء ٣٨ ٢٦	لاستم النساء ٤ ٥٤، ٤٣ ٦	
إنا أنشأناه ٥٦ ٣٥	كالذين نساء ٥٩ ١٩	والنساء ٤ ٧٥، ٩٨	
الذي أنشأناه ٣٦ ٧٩	فنساء ١٤	في النساء ٤ ١٢٧	
وننشتم فيما ٥٦ ٦١	نساء ٧ ٥٨، ٥٣ ٦	يتامى النساء ٤ ١٢٧	
ينشئ ١٣ ٢٩، ١٢ ٢٠	نساء ١٨ ٦١	بين النساء ٤ ١٢٩	
ناشئة الليل ٦ ٧٣	نسبت ١٨ ٢٤، ١٣، ٧٣	دون النساء ٤ ٢٧، ٨١ ٥٥	
النساء ٢٩ ٢٠، ٥٣ ٥٦، ٤٧	نسبت ٣٢ ٤٥، ١٤ ٣٤	عورات النساء ٢٤ ٣١	
٦٢	فنسبتها ٢٠ ١٢٦	لك النساء ٢٣ ٥٢	
إنشاء ٥٦ ٣٥	إن نسبا ٢ ٢٨٦	على نساء ٣ ٤٢	
نحن المنشؤون ٥٦ ٧٢	إننا نسبا ٣٢ ١٤	و نساء ١ ٤٨، ١٧٦، ٣٣ ٥٩	
الجوار المنشآت ٥٥ ٢٤	نساء الله فنسبهم ٩ ٦٧	٤٨ ٢٥	
	ولانس ٢٨ ٧٧	كن نساء ٤ ١١	
نشر	فلانس ٨٧ ٦	بأنساء ٣٠ ٣٢ و ٣٢	
ينشر ١٨ ٤٢، ١٦ ٢٨	ولانسوا ٢ ٢٢٧	ولأنساء ٤٩ ١١	
الصحف نشرت ٨١ ١٠	وتنسون ٢ ١٨، ٤٤ ٤١	من نساء ٤٩ ١١	
فأنشأنا به ٤٣ ١١	نساءكم كما نسيت ٤٥ ٣٤	للنساء ٧ ٣٢ و ٣٢	
إذا شاء أنشره ٨٠ ٢٢	نساءهم كما نساء ٧ ٥١	نساءكم ٢ ٤٩، ٣ ٦١، ٧ ١٤١	
هم ينشرون ٢١ ٢١	لا ينسى ٢٠ ٥٢	١٤ ٦	
تنشرون ٣٠ ٢٠	اليوم نسي ٢٠ ١٢٦	نساءنا و نساءكم ٣ ٦١	
فأنشروا ٣٣ ٥٣، ٦٢ ١٠	آنسؤكم ذكري ٢٣ ١١٠	نساءهم ٧ ١٢٧، ٤٠ ٢٨، ٢٥	
و الناشرات نساء ٧٧ ٣	وما أنشأناه ١٨ ٦٣	٤	
النشور ٣٥ ٦٧، ٩ ١٥	فأنشأه الشيطان ١٢ ٤٢	نساءكم حرت لكم ٢ ٢٢٣	
نشوراً ٢٥ ٣ و ٤٠، ٤٧	فأنشأهم ٥٨ ١٩، ٥٩ ١٩	إلى نساءكم ٢ ١٨٧	
رق منشور ١٧ ١٣	أو نساءها ٢ ١٠٦	من نساءكم ٤ ١٥	
يلقاء منشوراً ١٧ ١٣	و إنا نسينك ٦ ٦٨	أمهات نساءكم ٤ ٢٣	
منشرة ٧٤ ٥٢	نسباً منسباً ١٩ ٢٣	من نساءكم ٤ ٦٥، ٢٣ ٤	
بمنشرين ٤٤ ٣٥	نسباً ١٩ ٦٤		
جراذ منشور ٥٤ ٧			

نَشْر	اَنْزُوا فَاَنْزَرُوا ١١٥٨
	كَيْفَ نَشَرَهَا ٢٥٩٢
	مَنْ بَعَلَهَا نَشَرَا ١٢٨٤
	تَخَافُونَ نَشْرَهُنَّ ٣٤٤
نَشْط	
	وَالنَّاشِطَاتُ نَشْطًا ٢٧٩
نَصَب	
	فَرَّغْتَ فَانْصَبْ ٧٩٤
	كَيْفَ نَصَبْتَ ١٩٨٨
	نَبْضٌ وَعَذَابٌ ٤١٣٨
	فِيهَا نَصَبٌ ٤٨١٥، ٣٥٣٥
	وَلَا نَصَبٌ ١٢٠٩
	هَذَا نَصَبًا ٦٢١٨
	عَلَى النَّصَبِ ٣٥
	إِلَى نَصَبٍ ٤٣٧٠
	وَالْأَنْصَابُ ٩٠٥
	نَصِيبٌ ٢٠٢٢، ٧٤، ٣٢ و
	٥٣، ٨٥ و ١٤١، ٢٠٤٢
	نَصِيبًا ٢٣٣، ٧٤، ٤٤ و ٥١ و
	١١٨، ١٣٦، ١٦، ٥٦، ٤٠
	٤٧
	وَلَا تَنْشِ نَصِيبَاتِ ٧٧٢٨
	نَصِيبِهِمْ ٣٣، ٣٧٧، ١١
	١٠٩
	عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ٣٨٨
نَصَبَتْ	
	أَنْصَتُوا ٢٠٤٧، ٢٩٤٦
نَصَح	
	نَصَحْتُ لَكُمْ ٧٩٧ و ٩٣

نَصَحَا ٩١٩	نَصَحَا ٢٨٦٢
أَنْصَحْ لَكُمْ ٦٢٧، ٢٤١١	أَنْصَرْنِي ٢٦٢٣، ٣٩، ٢٠٢٩
يَنْفَعُكُمْ نَصَحِي ٢٤١١	وَأَنْصَرُوا آلَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ٦٨٢١
نَاصِحٌ أَمِينٌ ٦٨٧	لَا تَنْصُرُونَهُ ١١٣، ١١٢، ٦٥٢٣، ٥٤٣٩
لَهُ نَاصِحُونَ ١٢٢٨	وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ ٤٨٢ و ٨٦ و
لَهُ لِنَاصِحُونَ ١١١٢	١٢٣، ٢٩٢١، ٤١٤٤، ٥٢
النَّاصِحِينَ ٢١٧ و ٧٩، ٢٨	٤٦
٢٠	لَا يَنْصُرُونَ ١١١٣، ٤١٢٨، ١٢٥٩، ١٦٤١
تَوْبَةُ نَصُوحًا ٨٦٦	لَعَلَّهُمْ يَنْصُرُونَ ٧٤٣٦
نَصْر	
نَصْرُكُمْ ١٢٣٣، ٢٥٩	لَا تَنْصُرُونَهُ ٢٥٣٧
وَنَصْرَاهُ ٧٧٢١	وَلَمَنْ أَنْصَرَ ٤١٤٢
وَنَصْرَاهُمْ ١١٦٣٧	لَا تَنْصُرْهُمْ ٤٤٧
نَصْرَهُ ٤٠٩	وَأَنْصُرْهُمْ ٢٢٧٦
نَصْرَهُمُ الَّذِينَ ٢٨٤٦	فَلَا تَنْصُرَانِ ٣٥٥٥
آوُوا وَنَصْرُوا ٧٢٨ و ٧٤	يَنْصُرُونَ ٩٣٦، ٣٩٤٢
عَزُّ رُوحِهِ وَنَصْرُهُ ١٥٧٧	مَغْلُوبٌ فَانْصُرْ ١٠٥٤
وَلْتَنْصُرْهُ ١٢٥٩	الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ ١٨٢٨
وَلْتَنْصُرْهُ ٨١٣	وَأِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ ٧٢٨
إِنْ تَنْصُرُوا ٧٤٧	نَصْرُ اللَّهِ ٢١٤٢، ١١١٠
إِلَّا تَنْصُرُوهُ ٤٠٩	نَصْرُ أَنْفُسِهِمْ ٤٣٢١
إِنَّا لَنْنَصُرَ ٥١٤٠	نَصْرٌ مِنْ ١٠٢٩، ١٣٦١
لَنْنَصُرَكُمْ ١١٥٩	نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ٤٧٣٠
يَنْصُرُ مِنْ يَسَاءٍ ٥٣٠	بِنَصْرِ اللَّهِ ٥٣٠
يَنْصُرُكَ اللَّهُ ٣٤٨	وَمَا النَصْرُ ١٢٦٣، ١٠٨
يَنْصُرُكُمْ ١٦٠٣، ١٤٩، ١٧٤٧، ٢٠٦٧	فَعَلَيْكُمْ النَصْرُ ٧٢٨
لِيَنْصُرَنَّ اللَّهُ ٤٠٢٢	نَصْرًا ١٩٢٧، ١٩٢٥، ٣٤٨
فَمَنْ يَنْصُرُنَا ٢٩٤٠	لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ ١٩٧٧
لِيَنْصُرَنَّ اللَّهُ ٦٠٢٢	نَصْرًا ٣٤٦، ١١٠١٢
بِنَصْرِنِي ١١ و ٦٣	بِنَصْرِهِ ١٢٣، ٦٢
بِنَصْرِهِ ١٥٢٢ و ٤٠، ٢٥٥٧	بِنَصْرِهِمْ ٣٩٢٢، ٧٥٣٦
بِنَصْرُونَ ١٩٢٧ و ١٩٧، ٥٩	نَاصِرٌ ١٢٤٧، ١٠٨٦
٨	أَضْعَفُ نَاصِرًا ٢٤٧٢
مَنْ يَنْصُرُكُمْ ٩٣٦٦	مَنْ نَاصِرِينَ ٢٢٣ و ٥٦، ٩١
يَنْصُرُونَهُ ٤٣١٨، ٨١٢٨	٣٧١٦، ٢٥٢٩، ٢٩٣٠، ٤٥
يَنْصُرُونَهُمْ ٤٦٤٢، ١٢٥٩	٣٤
وَأَنْصَرْنَا ٢٥٠٢، ١٤٧٣	خَيْرُ النَّاصِرِينَ ١٥٠٣

أَنْصَارُهُ ٥٢٣، ١٤٦١	أَنْصَارُ ١٠٠٩ و ١١٧
وَالْأَنْصَارُ ٢٥٧١	دُونَ اللَّهِ أَنْصَارًا ٢٥٧١
مِنْ أَنْصَارِي ٥٢٣، ١٤٦١	وَلَا نَنْصِيرُ ١٠٧٢ و ١٢٠، ٩
مِنْ نَصِيرٍ ٧٤ و ١١٦، ٢٢٢٩، ٣١٤٢	مِنْ نَصِيرٍ ٧١٢٢، ٣٧٣٥
نَعَمْ النِّصِيرُ ٤٠٨، ٧٨٢٢	بِاللَّهِ نَصِيرًا ٤٥٤
لَهُ نَصِيرًا ٥٢٤	لِلذِّكْرِ نَصِيرًا ٧٥٤
وَلَا نَنْصِيرُ ٨٩٤ و ١٢٣ و	١٧٣، ١٧٣٣ و ٦٥، ٢٢٤٨
لَهُمْ نَصِيرًا ١٤٥٤	عَلَيْنَا نَصِيرًا ٧٥١٧
سُلْطَانًا نَصِيرًا ٨٠١٧	وَنَصِيرًا ٣١٢٥
كَانَ مَنصُورًا ٣٣١٧	لَهُمُ الْمَنصُورُونَ ١٧٣٣٧
جَمِيعٌ مَنصَرٌّ ٤٤٥٤	كَانَ مَنصَرًّا ٤٣١٨
مِنَ الْمَنصَرِّينَ ٨١٢٨	كَانُوا مَنصَرِّينَ ٤٥٥١
وَلَا نَصْرَانِيًا ٦٧٣	وَالنَّصَارَى ٦٢٢، ١٨٥ و ٥١
و ٦٩، ١٧٢٢	لَيْتَ النَّصَارَى ١١٣٢
قَالَتِ النَّصَارَى ١١٣٢، ٣٠٩	وَلَا النَّصَارَى ١٢٠٢
أَوْ نَصَارَى ١١١٢ و ١٣٥ و	١٤٠
إِنَّا نَصَارَى ١٤٥ و ٨٢	
نَصِيفٌ	
نَصِيفٌ ١٢، ٢٥، ١٧٦	فَنَصِيفٌ ٢٣٧٢
النَّصِيفُ ١١٤	نِصْفُهُ ٣٧٣ و ٢٠

المنظورين ١٥، ١٥ ٧ ٣٨، ٢٧ ٨٠
 مستظرون ١١، ١٥٨ ١١، ١٢٢ ٣٠ ٣٢
 المستظورين ٧، ١٠، ٧١ ٢٠ و ١٠٢
 نبح
 نجدة ٣٨ ٢٣
 نجحتك إلى نجاة ٣٨ ٢٤
 نعس
 يغشيمك النعاس ١١ ٨
 أنة نعاساً ٣ ١٥٤
 نعق
 الذي ينق ٢ ١٧١
 نعل
 فاخلع نعليك ٢٠ ١٢
 نعم
 ونعمه ٨٩ ١٥
 أنعم الله ٤ ٦٩ و ٧٢ ٥، ٢٣
 ٣٧ ٣٣، ٥٨ ١٩
 أنعمت عليهم ١
 أنعمت عليكم ٢ ٤٠ و ٤٧
 ١٢٢
 أنعمت علي ٢٧ ١٩، ٢٨ ١٧،
 ١٥ ٤٦
 أنعمت عليه ٣٣ ٣٧
 أنعمنا ١٧ ٨٣ ٤١ ٥١، ٤٣ ٥٩
 نعمة أنعمها ٥٣٨
 يومئذ ناعمة ٨٨٨
 ونعمة كانوا فيها ٤٤ ٢٧
 أولي الثمة ٧٣ ١١

انظر كيف ٤ ٥٠، ٥٠ ٦، ٧٥ ٢٤
 و ٤٦، ٦٥ ١٧، ٢١ ٤٨، ٢٥ ٩
 أنظر إلى ٧ ١٤٣
 فانظر كيف ٧ ٨٤، ١٠، ١٠٣
 ٣٩، ٧٣، ٢٧ ١٤، ٥١، ٢٨
 ٢٨ ٤٠، ٣٧ ٣٧، ٤٣ ٢٥
 فانظر إلى ٢ ٢٥٩، ٣٠ ٥٠
 فانظر ماذا ٢٧ ٢٨، ٣٧ ١٠٢
 انظرونا ٢ ١٠٤، ٤٦ ٤٦
 انظروا كيف ٦ ١١، ٨٦ ٧
 انظروا إلى ٦ ٩٩
 انظروا ماذا ١٠ ١٠١
 فانظروا كيف ٣ ١٢٧، ١٦ ٣٦
 ٢٧ ٢٩، ٢٩ ٢٠، ٣٠ ٤٢
 انظرونا نقبس ٥٧ ١٢
 فانظري ٢٧ ٣٣
 تنظرون ٧ ١٩٥، ١٠ ١١، ٧١
 ٥٥
 أنظري إلى يوم ٧ ١٤
 فانظري ١٥ ٣٦، ٣٨ ٧٩
 لا هم ينظرون ٢ ١٦٢، ٣ ٨٨
 ١٦ ٨٥، ٢١ ٤٠، ٣٢ ٢٩
 لا ينظرون ٦ ٨
 نظروا المعشي ٤٧ ٢٠
 من ينظر ٣٣ ٢٣
 فهل ينظرون ١٠ ١٠٢
 انظروا ٦ ١٥٨، ١١ ١٢٢
 فانظروا ٧ ٧١، ١٠ ٢٠ و ١٠٢
 ناظرين ٣٣ ٥٣
 الناظرين ٢ ٦٩
 للناظرين ٧ ١٠٨، ١٥ ١٦،
 ٢٦ ٣٣
 إلى ربه ناظرة ٧٥ ٢٣
 فناظرة به ٢٧ ٣٥
 فنظر نظرة ٣٧ ٨٨
 فنظرة ٢ ٢٨٠
 نحن منظرون ٢٦ ٢٠٣
 منظرين ١٥ ٨، ٤٤ ٢٩

لا ينظرون ٢٧ ٨٥، ٧٧ ٣٥
 أنلقنا الله الذي أنطق ٤١ ٢١
 منطق الطير ٢٧ ١٦
 نظر
 نظروا ٩ ١٢٧، ٧٤ ٢١
 فنظر ٣٧ ٨٨
 أنظر إليك ٧ ١٤٣
 ولتنظر نفس ٥٩ ١٨
 تنظرون ٢ ٥٠، ٣٠، ٥٤ ١٤٣
 ٥٦ ٨٤
 نظروا أنهدي ٢٧ ٤١
 سننظر أصدقت ٢٧ ٢٧
 لننظر كيف ١٠ ١٤
 ولا ينظر ٣ ٧٧
 من ينظر ١٠ ٤٢
 و ما ينظر ٣٨ ١٥
 يوم ينظر ٧٨ ٤٠
 فينظر ٧ ١٢٩
 فيلنظر ١٨ ١٩، ٢٢، ١٥ ٨٠
 ٢٤ ٨٦، ٥
 أولم ينظروا ٧ ١٨٥
 فلم ينظروا ١٠ ٦٥
 فينظروا ١٢ ١٠٩، ٣٠ ٣٥، ٩٣
 ٤٤، ٢١ ٢١، ٨٢ ١٠
 هل ينظرون ٢ ٢١٠، ٦ ١٥٨
 ٧ ٥٣، ١٦ ٣٣، ٣٥ ٤٣
 ٦٦ ١٨، ٤٧
 تراهم ينظرون ٧ ١٩٨
 هم ينظرون ٦، ٣٧ ١٩، ٥١ ٤٤
 رأيهم ينظرون ٣٣ ١٩
 ما ينظرون ٣٦ ٤٩
 قيام ينظرون ٣٩ ٦٨
 ينظرون من ٤٢ ٤٥
 ينظرون إليك ٤٧ ٢٠
 الأرائك ينظرون ٨٣ ٢٣ و ٣٥
 أفلا ينظرون ٨٨ ١٧
 وانظر إلى ٢ ٢٥٩، ٢٠ ٩٧

نصو
 بالناسية ناصية ٩٦ ١٥، ١٦
 اخذ بناصيتها ١١ ٥٦
 بالنواصي والأقدام ٥٥ ٤١
 نصبح
 نصحت جلودهم ٤ ٥٦
 نصبح
 عيان نصاً اختان ٥٥ ٦٦
 نصبد
 طلع نصيد ٥٠ ١٠
 منصود ١١ ٨٢، ٥٦ ٢٩
 نصسر
 نصرة ١١، ٧٦ ٨٣، ٢٤
 يومئذ نصرة ٧٥ ٢٢
 نطاح
 والنطحة ٣٥
 نطف
 من نطفة ١٦ ٤، ١٨ ٢٢، ٣٧
 ٥، ٣٥ ١١، ٣٦ ٧٧، ٤٠ ٦٧،
 ٥٣ ٤٦، ٢٧٦ ٢٠، ١٩٨٠
 جعلناه نطفة ٢٣ ١٣
 ألم يك نطفة ٧٥ ٣٧
 خلقنا النطفة ٢٣ ١٤
 نطق
 تنطقون ٣٧ ٩٢، ٥١ ٢٣
 ينطق ٢٣ ٤٥، ٦٢ ٥٣، ٣٥٣
 ينطقون ٢١ ٦٢ و ٦٥

نفر من الجن ١٧٢
نفر ١٨ ٤٦ ٢٩
عثر ونفوس ٦٧
نفور ١٧ ٤٦ ٢٥
إلا نفور ١٧ ٤١ ٢٣٥
أكثر نفور ١٧
حمر مستفزة ٧٤ ٥٠
نفوس
إذا نفوس ١٨٨١
فلينفوس المتفلسون ٢٦٨٣
لاتجزى نفس ٤٨٢ و ١٢٣
عن نفس ٤٨٢ و ١٢٣
تكلف نفس ٢٣٣٢
لكل نفس ٥٤١٠
كل نفس ٢٥٣ ٢٨١٢ و ٣٠
و ١٦١ و ١٨٥ و ١٦٤ ١٠
٣٠ ١٣ ٢٣ و ٤٢ و ١٤ ٥١
١٦ ١١١ ٢٠ ١٥ ٢١ ٢٥
٢٩ ٥٧ ٣٢ ٣٩ ٧٠ ٤٠
١٧ ٢٣ ٤٥ ٥٠ ٢١ ٧٤
٣٨ ٤٨٦
من نفس ١٤ ١٨٦ ٧ ١٨٩٩
٦٣٩
بغير نفس ٣٢٥
أن تبيل نفس ٦ ٧٠
لا تكلم نفس ١١ ١٠٥
في نفس ١٢ ٦٨
بغير نفس ١٨ ٧٤
نظم نفس ٢١ ٤٧ ٣٦ ٥٤
تدري نفس ٣١ ٣٤
تعلم نفس ٣٢ ١٧
تقول نفس ٣٩ ٥٦
ولتظفر نفس ٥٩ ١٨
علمت نفس ٨١ ١٤ ٥٨٢
لا تملك نفس ٨٢
ونفس ٩١ ٧٩
نفس ١٤٥٣ ١٠ ١٠٠ ٨٢
١٩
كنفس واحدة ٣١ ٢٨
إن النفس ١٢ ٥٣
أن النفس ٥٥ ٤٥
تقولوا النفس ١٦ ١٥١ ٣٣

نفع
مستهم نسخة ٢١ ٤٦
نفع
ونفع فيه ٩٣٢
نفع فيه ١٥ ٢٩ ٧٢٣٨
لنفعنا ٢١ ٩١ ١٢٦٦
فانفع فيه ٩٩٣
لننفع فيها ١١٠٥
قال انفعوا ١٨ ٩٦
ونفع ١٨ ٩٩ ٣٦ ٥١ ٣٩
٦٨ ٥٠ ٢٠
نفع ٢٣ ١٠١ ٢٣ ٦٩
١٣
ينفع ٦ ٧٣ ٢٠ ١٠٢ ٢٧
٨٧ ١٨٧٨
نسخة واحدة ٦٩ ١٣
نقد
لنقد البحر ١٨ ١٠٩
ما نقدت ٣١ ٢٧
أن تنقد ١٨ ١٠٩
ما عندكم بنقد ١٦ ٩٦
ماله من نقد ٣٨ ٥٤
نقد
أن تنقدوا ٥٥ ٢٣
لتنقدوا ولا تنقدون إلا ٥٥ ٢٣
نقد
قلوا نفر ٩ ١٢٢
إلا نفروا ٩ ٣٩
لا تنفروا ٩ ٨١
لينفروا كافة ٩ ١٢٢
انفروا ٩ ٦١ ٢٨ ٤١
فانفروا ٤ ٧١

نصرة النعيم ٨٣ ٢٤
عن النعيم ١٠٢ ٨١
رأيت نعيمًا ٧٦ ٢٠
قتل من النعم ٥٥ ٩٥
والأنعام ٤٣ ١٦ ١٣٦ ١٠
٢٤ ٥١ ٢٨٣٥ ١٢٤٣
آذان الأنعام ١١٩٤
بهيمة الأنعام ١٥ ٢٨ ٢٢ و
٣٤
هذه الأنعام ١٣٩ ٦
من الأنعام ٢٦ ١٤٢ ٦٣٩ ٤٢
١١
في الأنعام ١٦ ٦٦ ٢٣ ٢١
جلود الأنعام ١٦ ٨٠
لكم الأنعام ٢٢ ٣٠ ٤٠ ٧٩
تأكل الأنعام ٤٧ ١٢
كالأنعام ٧٧ ١٧ ٢٥ ٤٤
وأنعام ٦ ١٣٨
هذه أنعام ٦ ١٣٨
بأنعام ٢٦ ١٣٣
أنعامًا ٢٥ ٤٩ ٣٦ ٧١
وارعوا أنعامكم ٢٠ ٥٤
ولأنعامكم ٧٩ ٣٣ ٢٢٨٠
منه أنعامهم ٣٢ ٢٧٢
نعم أجبر ٢٦ ١٣٦ ٥٨
نعم الوكيل ٣٣ ١٧
نعم المولى ٨ ٤٠
نعم التصير ٨ ٤٠ ٢٢ ٧٨
نعم الثواب ١٨ ٣١
نعم العبد ٣٨ ٣٠ ٤٤
فستعمر ١٣ ٢٤ ٢٢ ٧٨ ٣٩
٧٤ ٤٨ ٥١ ٢٣٧٧
نقض
فستنقضون إليك ١٧ ٥١
نقض
شر النقات ١٣ ٤١

يبدل نعمة ٢١١ ٢
اذكروا نعمة ٢٣١ ٢ ١٠٣٣
٧٥ و ١١ و ٢٠ و ٦١٤ ٣٣
٣٣٥ ٩
مغيراً نعمة ٥٣٨
بدلوا نعمة ١٤ ٢٨
تعدوا نعمة ١٤ ٣٤ ١٨
من نعمة ١٦ ٥٣ ١٩٩٢
يعرفون نعمة ١٦ ٨٣
اشكروا نعمة ١٦ ١١٤
نلك نعمة ٢٢ ٢٦
لولا نعمة ٣٧ ٥٧
خوله نعمة ٣٩ ٨٣
خولناه نعمة ٣٩ ٤٩
تذكروا نعمة ٤٣ ١٣
من الله و نعمة ٣٩ ٨٣
نعمة من ٥٤ ٣٥
تدركه نعمة ٦٨ ٤٩
بنعمة ١٣ ١٧١ و ١٧٤ ٧٢١٦
٦٨ ٢٩ ٥٢ ٣١٣١ ٦٧٢٩
١١٩٣ ٢
أفينعمة ١٦ ٧١
نعمتكم ٢٧ ١٩ ٤٦ ١٥
نعمته ٦٥ ٦١٢ ١٦ ٨١
٢٤٨
بنعمته ٣٣ ١٠
نعمتي ٢ ٤٠ و ٤٧ و ١٢٢ و
١١٠ و ٣٥ ١٥٠
أزقناه نعماء ١١ ١٠
نغمه ظاهرة ٣١ ٢٠
بأنعم الله ١٦ ١١٢
لأنغمه ١٦ ١٢١
نعيم مقيم ١٩ ٢١
جنة نعيم ٥٦ ٨٩ ٣٨٧٠
لني نعيم ٨٢ ١٣ ٢٢٨٣
جنات و نعيم ٥٢ ١٧
جنات النعيم ١٠ ٩١ ٢٢
٥٦ ٨٣١ ٤٣٣٧ ١٢٥٦
٣٤ ٦٨
جنة النعيم ٢٦ ٨٥

ولا يظنون النفس ٦٨ ٢٥
 نهى النفس ٤٠ ٧٩
 يا أيها النفس ٢٧ ٨٩
 بالنفس ٢٧ ٥٥
 قتلتم نفساً ٧٢ ٢
 الله نفساً ٦٥ ١١ ٦٣ ٢٨ ٦
 ٧
 منه نفساً ٤٤
 قتل نفساً ٣٢ ٥
 نكلفت نفساً ٢٣ ٤٢ ٧ ١٥ ٢
 ٦٢
 ينفق نفساً ١٥٨ ٦
 قتلت نفساً ٤٠ ٢٠ ٧٤ ١٨
 ١٩ ٢٨
 منهم نفساً ٢٣ ٢٨
 فمن نفسك ٧٩
 إلا نفسك ٨٤
 في نفسك ٢٠ ٥ ٧ ١١ ٦ ٥
 ٣٧ ٣٣
 باخع نفسك ٣ ٢ ٦ ١٨
 اصبر نفسك ٢٨ ١٨
 تذهب نفسك ٨ ٣٥
 بنفسك ١٤ ١٧
 سفه نفسك ١٣٠ ٢
 يشري نفسك ٢٠ ٧ ٢
 ظلم نفسك ١ ٦٥ ٢٢ ١ ٢
 يحذركم الله نفسه ٢٨ ٣
 على نفسه ٦ ١١ ٤ ٩ ٢ ٣
 ١٢ و ١٤ ٥٤ ٤٨ ١٠ ١٤ ٧٥
 يظلم نفسه ١١٠
 له نفسه ٣٠ ٥
 عن نفسه ٢٣ ١٢ ٩ ١٢٠ ٩
 ٣٠ و ٢٢ و ٢٨ ٤٧ ٥١
 في نفسه ٦٧ ٢٠ ١٧ ١٢
 به نفسه ١٦٥٠
 شح نفسه ١٦ ٦٤ ٩ ٥٩
 فليفسده ٤١ ٤١ ٣٩ ١٠ ٤ ٦
 ١٥ ٤٥ ٤٦
 نفسه ١٨ ١٥ ١٧ ١٠ ٨ ١٠
 ٣١ ٦٢ ٩ ٩٢ ٤٠ ٢٧ ٣٥
 ١٢ ١٨ ٣٥ ١١ ٢ ٣٧
 فيها ٥٠ ٣٣ ١١١ ١٦
 إلا نفسي ٢٥ ٥
 على نفسي ٥٠ ٣٤

في نفسي ١١٦ ٥
 تلقاء نفسي ١٥ ١٠
 عن نفسي ٢٦ ١٢
 أبرى نفسي ٥٣ ١٢
 لي نفسي ٩٦ ٢٠
 ظلمت نفسي ١٦ ٢٨ ٤٤ ٢٧
 لنفسي ١٢ ٤٩ ١٠ ١٨٨ ٧
 ٥٤ ٤١ ٢٠
 النفوس زوجت ٧ ٨١
 في فؤوسكم ٢٥ ١٧
 والأنفس ١٥٥ ٢
 أحضرت الأنفس ١٢٨
 بشق الأنفس ٧ ١٦
 يتوفى الأنفس ٤٢ ٣٩
 تشبه الأنفس ٧١ ٤٣
 تهوى الأنفس ٢٣ ٥٣
 أصحهم ١٣٠ ٦ ٨٠
 أصحكم ١٠٥ ٥
 انفساً ١٣٠ ٦
 نفثت فيه ٧٨ ٢١
 المهن المنفوش ٥ ١٠ ١
 نفق
 نفعت الذكرى ٩ ٨٧
 فتفحقا إيمانها ٩ ٨١
 تنفع المؤمنين ٥٥ ٥١
 لا تنفع ٢٣ ٣٤ ١٠ ٩ ٢٠
 لن تنفعكم ٣ ٦٠
 فتنتفه الذكرى ٤ ٨٠
 لا تنفعها ١٢٣ ٢
 فما تنفعهم ٤ ٨ ٧ ٤
 لا ينفع ٣٠ ٨٨ ٢٦ ١٥ ٨ ٦
 ٥٢ ٤٠ ٢٩ ٣٢ ٥٧
 ينفع ١٧ ١٣ ١١ ٩ ١٦ ٤ ٥
 مالا ينفعات ١٠ ٦١٠
 لا ينفعكم ٦٦ ٢١ ٣٤ ١١
 لن ينفعكم ٣٩ ٤٣ ١٦ ٣٣
 لا ينفعنا ٧١ ٦
 أن ينفعنا ٩ ٢٨ ٢١ ١٢

لا ينفعه ١٢ ٢ ٥
 لا يستفهم ١٠ ٢ ٢ ١٠ ١٠
 ٥٥ ٢٥
 ينفعهم إيمانهم ٨٥ ٤٠
 أو ينفعوكم ٧٣ ٢٦
 ولا نفعاً ٢٠ ٤٩ ١٠ ٧٦ ٥
 ٣ ٢٥ ٨٩
 نفعاً ١٦ ١٣ ١٨٨ ٧ ١١ ٤
 ٤٢ ٣٤ ١١ ٤٨
 من نفعه ١٣ ٢٢
 من نفعها ٢١٩ ٢
 و منافع ٥٧ ٥ ١٦ ٢١٩ ٢
 ٢٥
 ليشهدوا منافع ٢٨ ٢٢
 فيها منافع ٢١ ٢٣ ٢٢ ٢٢
 ٨٠ ٤٠ ٧٣ ٣٦
 نفق
 أنفق ١٠ ٥٧ ٤٢ ١٨
 لو أنفقت ٦٣ ٨
 ما أنفقتم ٣٤ ٢١٥ ٢ و ٢٧٠ ٣٤
 ١٠ ٦٠ ٣٩
 ما أنفقوا ١٠ ٦٠ ٢٦ ٢ ٢٦ ٢
 ١١
 بما أنفقوا ٣٤ ٤
 و أنفقوا ٣٥ ٢٢ ١٣ ٣٩
 ٧٥ ٧ ٢٩
 إذا أنفقوا ٦٧ ٢٥
 الذين أنفقوا ١٠ ٥٧
 و ما تنفقوا ٣ ٢٧٢ ٢ ٧٧٢
 ٦٠ ٨ ٩٢
 حتى تنفقوا ٩ ٢٣
 ألا تنفقوا ١٠ ٥٧
 لا تنفقوا ٧ ٦٣
 تنفقون ٢ ٢٦٧ ٢ ٢٧٢
 لننفقوا ٢٨ ٤٧
 كالذي ينفق ٣ ٦٤ ٤
 ينفق كيف ٦٤ ٥
 ما ينفق ٩٩ و ٩٨ ٩
 فهو ينفق ٧٥ ١٦
 لينفق ذو ٧ ٦٥
 فلينفق ما ٧ ٦٥

و ينفقوا ما ٢١ ١٤
 رزقاهم ينفقون ٢٢ ٣٨ ٣ ٢
 ٢٨ ٤٢ ١٦ ٣٢ ٥٤ ٢٨ ٣٥
 ماذا ينفقون ٢ ٢١٥ ٢ و ٢١٩
 الذين ينفقون ٢ ٢٦١ ٢ و ٢٦٢
 ٢٨ ٤ ١٣٤ ٣ ٢٧٤ ٤
 ما ينفقون ٣ ١١٧ ٩ ٩١ ٩٢
 الذين كفروا ينفقون ٣ ٦٨
 ولا ينفقون ٩ ٥٤ ٩ و ١٢١
 ولا ينفقونها ٩ ٣٤
 فينفقونها ٣ ٦٨
 أنفقوا في سبيل ١٩٥ ٥
 أنفقوا مما ٢٥ ٤ ٣٦ ٤٧
 ١٠ ٦٣ ٧ ٥٧
 أنفقوا من طيبات ٢ ٢٦٧
 أنفقوا طوعاً ٥٣ ٩
 أنفقوا خيراً ١٦ ٦٤ ٤
 فأنفقوا عليهم ٦ ٦٥
 نفقة ١٢١ ٩ ٢٧٠ ٢
 تقبل نفقاتهم ٥٤ ٩
 خشية الإنفاق ١٧ ١٠٠
 و المنفقين ١٧ ٣
 نافقوا ١١ ٥٩ ١٦٧ ٣
 على النفاق ١٠ ١ ٩
 نفاقاً ٩٧ و ٧٧
 و المناققات ٦٧ ٩ ٦٨ ٣٣
 ١٣ ٥٧ ٦ ٤٨ ٧٣
 المنافقون و الذين ٤٨ ٩ ٣٣
 ١٢ و ٦٠
 المنافقون أن ٩ ٦٤
 المنافقون و المناققات ٩ ٦٧
 ١٣ ٥٧
 المنافقون قالوا ١ ٦٣
 منافقون ١٠ ١ ٩
 رأيت المنافقين ٦١
 في المنافقين ٨٨ ٤
 بشر المنافقين ١٢ ٨
 جامع المنافقين ١٤٠ ٤
 إن المنافقين ١٤٢ ٤ ٩ ١٤٥
 ١ ٦٣ ٦٧
 الله المنافقين ٩ ٦٨ ٣٣ ٧٣
 و المنافقين ٩ ٧٣ ١٣ ٣
 ٩ ٦٦ ٤٨
 و ليعلمن المنافقين ١١ ٢٩

بغذب المنافقين ٢٤٣٣، ٦٤٨
لكن المنافقين ٧٦٣ و ٨
نفا في الأرض ٣٥٦

نفل

الأضال ١٨
نفل ٧٢٢١، ٧٩١٧

نفو

بنفوا من الأرض ٣٣٥

نقب

فقبوا في ٣٦٥٠
له نقبا ٩٧
نقبا ١٢٥

نقد

فأخذكم منها ١٠٣٣
نقد من ١٩٣٩
ولا هم بقدون ٢٣٣٦
ولا هم بقدون ٤٣٣٦
لا يستقدوه ٧٣٢٢

نقر

نقر في الناقور ٨٧٤
نقرا ٥٣٤ و ١٢٤

نقص

نقص الأرض ٤٥٠
ولا نقصوا ٨٤١١
نقصها ٤١١٣، ٤٤٢١
لم ينقصكم ٤٩
ولا نقص ١١٣٥
أو انقص ٣٧٣
ونقص ١٥٥٢، ١٣٠٧
غير منقوص ١٠٩١١

نقص

كالتى نقصت ٩٢١٦
ولا تنقصوا ٩١١٦
الذين بنقصون ٢٥١٣، ٢٧٢
ثم بنقصون ٥٦٨
ولا بنقصون ٢٠١٣
انقص ظهرك ٣٩٤
فبما نقصهم ١٣٥، ١٥٥

نقع

فأثرن به نقعا ٤١٠٠

نقم

نقموا ٧٤٩، ٨٨٥
وما نقيم ١٢٦٧
مل نقيمون ٥٩٥
انقمنا منهم ٥٥٤٣
فانقمنا منهم ١٢٦٧، ٧٩١٥
٤٧٣٠، ٤٧٤٣
فيستقيم الله ٩٥٥
ذو النقام ٤٣، ٩٥٥، ٤٧١٤
ذو النقام ٣٧٣٩
منقمون ٤١٣، ٤٤، ٤٤
١٦

نكب

للكيون ٧٤٢٣
في مأكبا ١٥٦٧

نكت

نكت فإنما ينكت ١٠٤٨
نكتوا أيانهم ١٢٩ و ١٣
ينكتون ١٣٥٧، ٥٠٤٣
أكتا ٩٢١٦

نكح

نكح آباؤكم ٢٢٤

نكحتم المؤمنات ٤٩٣٣
حتى نكح ٢٣٠٢
ولا نكحوا ٢٢٤، ٢٢١
ولا أن نكحوا ٥٣٣٣
لنكحوهن ١٠٦٠، ١٢٧٤
ينكح ٢٢٤، ٢٥٤
أن ينكح ٢٣٢٢
لا ينكحها ٣٢٤
فانكحوا ما طاب ٣٤
فانكحوهن ٢٥٤
أن أنكحت ٢٧٢٨
ولا لنكحوا ٢٢١٢
أنكحوا الأيامي ٣٢٢٤
أن يستنكحها ٥٠٣٣
النكاح ٢٣٥، ٢٣٧، ٦٤٤
نكاحا ٢٤، ٢٣، ٦٠

نكد

إلا نكدا ٥٨٧

نكر

نكرهم وأوجس ١١٧٠
نكروا لها ٤١٢٧
نكثرون ٨١٤٠
من ينكر ٣٦١٣
ثم ينكرونها ٨٣
نكرا ٧٤ و ٨٦٥
شيء نكرا ٦٥٤
من نكير ٤٧٤٢
كان نكير ٤٤٢٢، ٤٥٣٤، ٣٥
١٨٦٧، ٢٦
أكثر الأصوات ١٩٣١
نكثرون ١٢، ٥٨، ٢١، ٥٠، ٢٣
٦٩
قلوبهم فنكروا ٢٢١٦٥
عن المسكروا ١٠٤٣ و ١١٠
١١٤، ١٥٧٧، ٧١٩ و ١١٢
٤١٢٢، ١٧٣١
والمسكروا ٩٠، ٢٤، ٢٩
٤٥
كفروا المنكر ٧٢٢٢
في ناديك المنكر ٢٩٢٩
بالمسكروا ٦٧٩

عن منكرو ٧٩٥
ليقولون منكروا ٢٥٨
منكرون ١٥، ٦٢، ٥١، ٢٥

نكس

ثم نكسوا ٦٥٢١
نكس في الخلق ٦٨٣٦
نكسوا رؤوسهم ١٢٣٢

نكص

نكص ٤٨٨
نكصون ٦٦٢٣

نكف

الذين استنكفوا ١٧٣
يستنكف ١٧٢

نكل

أنكلا و جعيا ١٢٧٣
نكل الآخرة ٢٥٧٩
نكلا ٥٠، ٦٦٢
أشد نكلا ٨٤

نمرق

ونمارق مصفوفة ١٥٨٨٨

نمل

النمل ١٨٢٧
قالت نملة ١٨٢٧
عليكم الأنامل ١١٩٣

نمم

مناء بنمى ١١٦٨

نهج

شرعة و نهجا ٤٨

نهر

فلا تنهر ١٠٩٣
ولا تنهرهما ٢٣١٧
جئات ونهر ٥٤٥٤
ميتلكم بنهر ٢٤٩٢
خلالهما نهر ٢٣١٨
تحتها الأنهار ٢٥٢ و ٢٦٦ و ٣
١٥ و ١٣٦ و ١٩٥ و ١٩٨ و ٤
١٣ و ٥٧ و ١٢٢ و ١٢٥ و ٨٥
و ١١٩ و ٧٢٩ و ٨٩ و ١٠٠
٢٠ و ٣١٦ و ٣١٤ و ٣٥١٣
١٠ و ٢٥ و ٢٣ و ١٤ و ٢٢
٥٨٢٩ و ٢٠٣٩ و ١٢٤٧ و ٤٨
٥ و ١٧ و ١٢٥٧ و ١٢٥٨ و ٦١
١٢ و ١٩٦٤ و ١١٦٥ و ١١٦٦
١١٨٥ و ٨٩٨
منه الأنهار ٧٤٢
جعلنا الأنهار ٦٦
نحتهم الأنهار ٤٣٧ و ٩١٠
٣١١٨
لكم الأنهار ٣٢١٤
نفجر الأنهار ٩١١٧
وهذه الأنهار ٥١٤٣
فيها أنهار ١٥٤٧
و أنهار ١٥٤٧
و أنهار ٣١٣ و ١٥١٦
أنهار ٦١٢٧ و ١٢٧١
الليل والنهار ١٦٤٢ و ٣٠٧٤
١٩٠ و ١٣٦ و ٦١٠ و ٣٢١٤
١٢ و ١٧ و ١٢ و ٢٠ و ٢١
١٦ و ٤٢ و ٢٤ و ٨٠ و ٤٤
١٢٢٥ و ٧٢٨ و ٢٣٣٠ و ٣٤
٢٢ و ٣٨٤١ و ٥٤٥ و ٢٠٧٣
في النهار ٢٧٣ و ٦١٢٢ و ٣١
٢٩ و ١٣٣٥ و ٦٥٧ و ٧٧٣
تولج النهار ٢٧٣
يولج النهار ٦١٢٢ و ٢٩٣١
١٣٣٥ و ٦٥٧
وجه النهار ٧٢٣
اليل النهار ٥٤٧ و ٣١٣
من النهار ٤٥١٠
منه النهار ٢٧٣٦
و النهار ٦٧١ و ٨٦٢٧ و ٤٠
٦١ و ٣٧٤١ و ٢٩٢

طرفي النهار ١١٤١١
آية النهار ١٢١٧
أطراف النهار ٢٠ و ١٣٠
جعل النهار ٤٧٢٥
عليكم النهار ٧٢٢٨
سابق النهار ٤٠ و ٣٦
على النهار ٥٣٩
يكور النهار ٥٣٩
جعلنا النهار ١١٧٨
بالنهار ٦٠ و ١٠١٣
من النهار ٢٥٤٦
نهار ٢٤١٠ و ٥٧١

نهي

نهي النفس ٤٠ و ٧٩
وما نهاكم عنه فانتهوا ٧٥٩
ما نهاكم ٢٠ و ٧
نهي عن المنكر ٤١٢٢
انهاكم عنه ٨١١
ألم انهيكم ٢٢٧
الصلاة تنهى ٤٥٢٩
أنتهوا أن ٦٢١١
تنهى عن المنكر ٣ و ١١٠
أولم تنهك ١٥ و ٧٠
ينهى ١٦ و ٩٩٦
ينهاكم ٩ و ٨٦٠
بهاكم ٦٣٥ و ١٥٧
ينهى عن ١٠٤٣ و ١١٤ و ٧
١٦٥ و ٦٧٩ و ١١٦ و ١١
ينهى عنه ٢٦٦
و الله عن المنكر ١٧٣١
نهي ٤ و ١٦١ و ٢٨٦ و ١٦٦٧
٨٥٨
نهي ٥٦٦ و ٦٤٥
كبار ما لنهى ٣١٤
لا تنهون ٧٩٥
فانهى ٢٧٥٢
انهى ١٩٢٢ و ١٩٣ و ٢٩٨
لم تنهه ٦١٩ و ١١٦ و ٢٦
١٦٧
تنهوا ١٩٨ و ١٨٣٦
لم ينه ٣٣ و ٦٠ و ١٥٩٦
ينهى ٧٣٥ و ٢٨٨
لعلهم ينهون ١٢٩

انتهوا خير لكم ١٧١٤
و الناهون ٩ و ١١٢٩
لأولي النهي ٥٤٢٠ و ١٢٨
المنتهى ١٤٥٣ و ٤٢
إلى ربك منهاها ٤٤٧٩
أنتم منتهون ٩١٥

نوع

مفاتيح لنوع ٧٦٢٨

نوب

أناب ٢٧١٣ و ١٥٣١ و ٢٤٣٨
و ٣٤
أنابوا إلى الله ١٧٣٩
إليك أنبأ ٤٦٠
إليه أنيب ٨١١ و ١٠٤٢
من نيب ١٣٤٠ و ١٣٤٢
و أنابوا إلى ٥٤٣٩
منيب ٧٥١١ و ٩٣٤ و ٨٥٠
٢٣
منيباً إليه ٨٣٩
منيبين ٣١٣٠ و ٣٢

نوح

إلى نوح ١٦٣٤ و ٣٦١١
على نوح ٧٩٣٧
قوم نوح ٦٩٧ و ٧٠٩ و ١١
٨٩ و ٩١٤ و ٤٢٢٢ و ٣٧٢٥
١٠٥٣٦ و ١٢٣٨ و ٥٤٠ و ٥
٣١ و ١٢٥٠ و ٤٦ و ٥٣
٩٥٤ و ٥٢
نبا نوح ٧١١٠
يا نوح ٢٢١١ و ٤٦ و ٤٨
١١٦٣٦
نادى نوح ٤٢١١ و ٤٥
مع نوح ٣١٧ و ٥٨١٩
بعد نوح ١٧١٧
أخوه نوح ١٠٦٢٦
و من نوح ٧٣٣
نادانا نوح ٧٥٣٧
امراة نوح ٦٦ و ١٠
قال نوح ٢١٧١ و ٢٦

ونوحاً ٤٦٢ و ٣٣٣ و ٧٦٢١
أرسلنا نوحاً ٥٩٧ و ٢٥١١
٢٣٣٣ و ١٤٢٩ و ٢٦٥٧ و ٧١
١
به نوحاً ١٣٤٢

نور

إلى النور ٢٥٧٢ و ١٦٥ و ١٤
١ و ٥ و ٤٣٣٣ و ٩٥٧ و ٦٥
١١
من النور ٢٥٧٢
و النور ١٦٦ و ١٦١٣ و ٨٦٤
ولا النور ٢٠ و ٣٥
و اتبعوا النور ١٥٧٧
من الله نور ١٥٥
و نور ٤٤٥ و ٤٦
نور الله ٣٢٩ و ٨٦١
نور السموات ٣٥٢٤
نور على نور ٣٥٢٤
من نور ٢٤ و ٤٠
على نور ٢٢٣٩
بنور ٦٩٣٩
إليكم نوراً ١٧٤
نوراً و هدى ٩١٦
له نوراً ١٢٢٦ و ٢٤ و ٤٠
القمر نوراً ١٠
جعلناه نوراً ٥٢٤٢
فالتمسوا نوراً ١٣٥٧
لكم نوراً ٢٨٥٧
فيه نوراً ١٦٧١
من نوركم ١٣٥٧
أنعم لنا نوراً ٨٦٦
نوراً ٣٢٩ و ٣٥٢٤ و ٨٦١
نور ٢٥٢٤
نورهم ١٢٥٧ و ١٩ و ٨٦٦
نورهم ١٧٢
الكتاب المبين ١٨٤٣ و ٢٥٣٥
كتاب غير ٨٢٢ و ٢٠٣١
منيراً ٦١٢٥ و ٤٦٣٣

نوش

النوش ٥٢٣٤

نوص

ولات حين عناص ٣٣٨

نوق

ناقة الله ٧٣٧ ١١ ٩١،٦٤
١٣

هذه ناقة ٢٦ ١٥٥

الناقة ٧ ١٧،٧٧ ٥٤،٥٩ ٢٧

نوم

سنة ولا نوم ٢ ٢٥٥

والنوم سباتاً ٢٥ ٤٧

نوعكم سباتاً ٧٨ ٩

هم نائمون ٧ ٩٧،٦٨ ١٩

أرى في المنام ٣٧ ١٠٢

في منامك ٨ ٤٣

منامكم بالليل ٣٠ ٢٣

في منامها ٣٩ ٤٢

نون

و ذا النون ٢١ ٨٧

نوي

الحب والنوي ٦ ٩٥

نيل

تناه أيدىكم ٥ ٩٤

لن تناولوا ٢٣ ٩٢

ينال ٢ ١٢٤، ٢٢ ٢٧

يناله التقوى ٢٢ ٢٧

ينالهم ٣٧ ٤٩

سبناهم ٧ ١٥٢

لم ينالوا ٩ ٧٤، ٣٣ ٢٥

ينالون من عدو نيلاً ٩ ١٢٠

باب الهاء

ها

هاؤم اقروا ٦٩ ١٩

هات

هاتوا ٢ ١١١، ٢١ ٢٧، ٢٤
٧٥ ٢٨، ٦٤

هبط

يهبط من خشية ٢ ٧٤

يا نوح اهبط ١١ ٤٨

فاهبط منها ١٣ ١٣

اهبط منها ٢ ١٢٣

اهبطوا ٢ ٣٦ و ٢٨ و ٦١، ٢٤

هجو

هجا ٢٥ ٢٣، ٥٦ ٦

هجد

فتهجد به ١٧ ٧٩

هجر

سامراً تهجرون ٢٣ ٦٧

و الرجز فاهجر ٥٧٤

واهجرتي ملياً ١٩ ٤٦

واهجروهم هجراً ٧٣ ١٠

واهجروهن في ٤ ٢٤

هاجر إليهم ٥٩ ٩

اللاتي هاجزن ٣٣ ٥٠

الذين هاجروا ٢ ٢١٨، ٣

١٦، ١٩٥ و ١١٠، ٢٢ ٥٨

وماجروا ٨ ٢٢ و ٧٤ و ١٧٥، ٢٠

فهاجروا فيها ٤ ٩٧

و من يهاجر ١٠٠

يهاجروا فيها ٤ ٨٩، ٧٢٨

القرآن مهجوراً ٢٥ ٣٠

إني مهاجر ٢٩ ٢٦

من بينه مهاجراً ٤ ١٠٠

هاجرات

من المهاجرين ٩ ١٠٠

و المهاجرين ٩ ١١٧، ٢٤ ٢٢

٦٣٣

للفقراء المهاجرين ٥٩ ٨

هجع

ما يهجعون ٥١ ١٧

هجد

الجال هذا ١٩ ٩٠

هلم

لتهذمت صوامع ٢٢ ٤٠

هدهد

لا أرى الیهدهد ٢٧ ٢٠

هدي

هدي الله ٢ ١٤٣، ٦ ١٤٣، ٩٠ ١٦

٣٦

فريقاً هدى ٧ ٣٠

ثم هدى ٢٠ ٥٠

وما هدى ٢٠ ٧٩

وهدى ٢٠ ١٢٢

لهدى الناس ١٣ ٣١

لهدى ٢ ٢١٣، ٢ ١٨٧، ٣ ٩٣

هداكم ٢ ١٨٥ و ١٩٨، ٢٢

١٧ ٤٩، ٣٧

لهداكم ٦ ١٤٩، ١٦ ٩

وقد هداك ٦ ٩

هداني ٦ ١٦١، ٣٩ ٥٧

هدانا الله ٦ ٧١، ٧ ٤٣، ١٤

٢١

هدانا سبنا ١٤ ١٢

اجتبه وهداه ١٦ ١٢١

هداهم ٩ ١١٥، ٣٩ ١٨

إذ هديتنا ٨٣

هدينا ٦ ٨٤، ١٩ ٥٨

لهديناكم ١٤ ٢١

هديناه ٣٦ ٩٠، ٣ ١٠

اجتبناهم وهديتناهم ٦ ٨٧

لهديناهم ٤١ ١٧

ولهديناهم ٤ ٦٨

وهديتناهم ٣٧ ١١٨

فاتبعني اهدك ١٩ ٤٣

اتبعون اهدكم ٤٠ ٣٨

اهدك إلى ٧٩ ١٩

و ما اهديتكم ٤٠ ٢٩

أن تهديوا ٤ ٨٨

تهدي ٧ ١٥٥، ١٠ ٤٣، ٤٣

٤٠

لا تهدي ٢٨ ٥٦

لتهدي ٤٢ ٥٢

تهدي به ٤٢ ٥٢

لتهديهم سبنا ٢٩ ٦٩

لم يهدي ٧ ١٠٠، ٢٠ ١٢٨، ٣٢

٢٦

من يهدي ٧ ١٧٨، ١٧ ٩٧، ١٨

٣٧ ٣٩، ١٧

يهدي قلبه ٦٤ ١١

لئن لم يهدي ٦ ٧٧

يهدون بالحق ٧ ١٥٩ و ١٨١

يهدون بأمرنا ٢١ ٧٣، ٣٢ ٢٤

أبشرو يهدوننا ٦٤ ٦

يهدي به ٢ ١٦٥، ١٦ ٨٨

٢٣ ٣٩

يهدي من ٢ ١٤٢ و ٢١٣

١٦ ١٠، ٢٥ ١٤، ٤ ١٦

١٦ ٢٢، ٢٤ ٤٦، ٢٨ ٥٦

٣٠ ٢٩، ٣٥ ٨٣، ١٧ ٣١

لا يهدي ٢ ٢٥٨، ٢٤ ٣

١٦ ٥١ و ٦٧ و ١٠٨، ٦

١٤٤، ١٩٩ و ٢٤ و ٣٧ و ٨٠

و ١٦ ١٠٩، ١٢ ٥٢، ١٦ ٣٧ و

١٠٧، ٢٨ ٥٠، ٣٩ ٤٠، ٣

٢٨ ٤٦، ١٠ ٦١، ٧ ٦٢

٥ ٦٦٣

يهدي الله ٣ ٨٦، ٢٤ ٢٥

يهدي إلى ١٠ ٣٥، ٦٤ ٤٦

٣٠ ٢٧، ٢٠ ٢٢

يهدي للحق ١٠ ٣٥

يهدي إليه ١٣ ٢٧، ٤٢ ١٣

يهدي للتي ١٧ ٩

هرع	جاءهم الهدى ٩٤١٧، ٥٥١٨	إن الله لهاد ٥٤٢٢	يهدي السبل ٤٣٣
يُفِرعون ٧٠٣٧، ٧٨١١	اتبع الهدى ٤٧٢٠	ما أنت يهاد ٥٣٣٠	لا يهدي ٣٥١٠
هرن	نتع الهدى ٥٧٢٨	ما أنت يهادي ٨١٢٧	و يهديك صراطاً ٢٤٨
آل هرون ٢٤٨٢	عن الهدى ٣٢٣٤	فلا هادي ١٨٦٧	يهديك ٢٦٤، ٦٣٢٧، ٤٨
و هرون ١١٣٤، ٨٤٦٦	موسى الهدى ٥٣٤٠	هادياً و نصيراً ٣١٢٥	٢٠
١٢٢، ٧٥١٠، ٤٨٢١، ٢٦	لهم الهدى ٢٥٤٧ و ٣٢	هدى للعتيق ٢٢	يهدين ربي ٢٤١٨
٤٨، ١١٤٣٧ و ١٢٠	من ربه الهدى ٢٣٥٣	على هدى ٥٢	فهو يهدين ٧٨٢٦
لأخيه هرون ١٤٢٧	سمعا الهدى ١٢٧٢	مني هدى ٣٨٢، ١٢٣٢٠	سيعيدن ٦٢٢٦، ٩٩٣٧، ٤٣
أخت هرون ٢٨١٩	بالهدى ١٦٢ و ١٧٥، ٢٣٩	و هدى ٩٦٣ و ٩٦٨، ١٠٢١٦	٢٧
أخاه هارون ٥٣١٩، ٥٢٣٣، ٣٥٢٥	٢٧٢٨ و ٨٥، ٢٨٤٨، ٩٦١	هدى الله ١٢٠٢، ٧٣٣، ٦	أن يهديني ٢٢٢٨
٣٥٢٥	للهدى ١٢٩٢	٧١ و ٨٨، ٢٣٣٩	يهديه ١٢٥٦، ٤٢٢، ٢٣٤٥
هرون أخي ٣٠٢٠	كل نفس هداها ١٣٣٢	هدى للناس ١٨٥٢، ٤٣، ٦	ولا ليهديم ١٣٧٤ و ١٦٨
برب هارون ٧٠٢٠	هداهم ٢٧١٦، ٢٧٢٢	٩١	يهديم ١٧٥٤، ١٦٥، ٩١٠
لهم هرون ٩٠٢٠	فيهداهم اقتده ٩٠٦	فيها هدى ٤٤٥	لا يهديم ٤٨١٧، ١٠٤١٦
يا هرون ٩٢٢٠	هداى ٣٨٢، ١٢٣٢٠	فيه هدى ٤٦٥	سيعيد يهديم ٥٤٧
إلى هرون ١٣٢٦	أهدى ٥١٤، ١٥٧٦، ١٧	اعتدوا هدى ٧٦١٩	اهدنا ٦١، ٢٢٣٨
أخي هرون ٣٤٢٨	٨٤، ٤٩٢٨، ٤٢٣٥، ٢٢٦٧	على النار هدى ١٠٢٠	فاهدوهم إلى ٢٣٣٧
	بأهدى ٢٤٤٣	هدى و رحمة ١٥٤٦ و ١٥٧، ٥٧١٠ و ٢٠٣، ٥٧١٠	و هذوا إلى ٢٤٢٢
	فمنهم مهتد ٣٦٥٧	١١١١٢، ٦٤١٦ و ٨٩، ٢٨	فقد هدى ١٠١٣
	مستهدون ٨٢٦، ٣٠٧، ٣٦	٤٣، ٣٣١، ٢٠٤٥	يهدى ٣٥١٠
	٢١، ٢٢٤٣، ٣٧	هدى لني ٢١٧	اهتدى ١٠٨١٠، ١٥١٧
	لمستهدون ٧٠٢، ٤٩٤٣	زادهم هدى ١٧٤٧	٨٢٢٠، ١٣٥، ٩٢٢٧، ٣٩
	المستهدون ١٥٧٢	زدناهم هدى ١٣١٨	٤١، ٣٠٥٣
كتم تستهزون ٦٥٩	فهر المستهدون ٩٧١٧، ١٧١٨	ولا هدى ٨٢٢	فقد اهدنا ١٣٧٢، ٢٠٣
الله يستهزى ١٥٢	فهر المهتدي ١٧٨٧	لعلى هدى ٦٧٢٢، ٢٤٣٤	الذين اعتدوا ٧٦١٩، ١٧٤٧
به يستهزون ٥٦ و ١٠، ٨١١	مستهدين ١٦٢، ١٤٠٦، ١٠	هدى و بشرى ٢٢٧	و إن اهديت ٥٠٣٤
٢٦، ٤١٢١، ٣٤١٦، ١١١٥	٤٥	بغير هدى ٥٠٢٨	إذا اهديت ١٠٥٥
٨٣٤٠، ٤٨٣٩، ٣٠٣٦، ٦	المستهدين ٥٦٦، ١٨٩	هدى من ٥٣١	تهتدوا ١٣٥٢، ٥٤٢٤
٢٦٤٦، ٣٣٤٥، ١٧٤٣	بالمستهدين ١١٧٦، ١٢٥١٦	جعلناه هدى ٢٣٣٢	لتهتدوا بها ٩٧٦
بها يستهزون ١٠٣٠	٧٦٨، ٥٦٢٨	هدى و ذكرى ٥٤٤٠	تستهدون ٥٣٢ و ١٥٠، ٣٣
استهزوا ٦٤٩	من الهدي ١٩٦٢	هدى و شفاء ٤٤٤١	١٠، ١٥٨٧، ١٥١٦، ١٠٤٣
استهزى ١٠٦، ٣٢١٣، ٢١	يبلغ الهدي ١٩٦٢	هنا هدى ١١٤٥	أنتهدي ٤١٢٧
٤١	ولا الهدي ٢٥	لهدى ٧٧٢٧	لتهتدي لولا ٤٣٧
يستهزأ بها ١٤٠٤	و الهدي ٩٧٥، ٢٥٤٨	هو الهدي ١٢٠٢ و ٧١٦	يبتعدوا ٥٧١٨، ١١٤٦
نحن مستهزون ١٤٢	هدياً ٩٥٥	و الهدي ١٥٢	لا يبتعدون ١٧٠٢، ٩٨٤، ٥
كفيناك المستهزين ٩٥١٥	يهدية ٣٥٢٧	من الهدي ١٨٥٢	١٠٤، ٢٤٢٧ و ٤١
أنتخذنا هزواً ٦٧٢	يهديك ٣٦٢٧	إن الهدي ٧٣٣	لعلهم يستهدون ٣٢١٢، ٢٣
آيات الله هزواً ٢٣١٢، ٢٣١، ٤٥		له الهدي ١١٥٤	٤٩، ٣٣٢
٣٥	هرب	على الهدي ٣٥٦، ١٧٤١	كانوا يبتعدون ٦٤٢٨
دينكم هزواً ٥٧٥	نعجزه هرباً ١٢٧٢	١١٩٦	يبتدي ١٠٨١٠، ١٥١٧، ٢٧
اتخذوها هزواً ٥٨٥	هزت	إلى الهدي ٧١٦، ١٩٣٧ و ٥٧١٨، ١٩٨	٩٢
أخذوها هزواً ٥٦١٨			لكل قوم هاد ٧١٣
رسلنا هزواً ١٠٦١٨			من هاد ٢٣٣٩، ٣٦، ٣٣٤٠
إلا هزواً ٣٦٢١، ٤١٢٥	هاروت و ماروت ١٠٢٢		

تتخذها مزوا ٦٣١	٢٩ ٦٩	إلى التهلكة ٢ ١٩٥	المؤمنين الذين	٥٩ ٢٢
اتخذها مزوا ٩٤٥	تهلك من هلك ٨ ٤٢	هليل	ويعيش عليه ٥ ٤٨	
هز	أهلك ٢٨ ٥٣، ٧٨ ٥٠	أهلك ٢ ١٧٣، ٦٠ ١٤٥	هنا	
هزي إليك ٢٥ ١٩	أهلك ٣ ١١٧	أهلك ١٦ ١١٥	هنا ٤ ٥٢، ١٩ ٦٩، ٢٤	
اهزوت ٢٢ ٤١، ٥٢	لونت أهلكهم ٧ ١٥٥	عن الأكلة ٢ ١٨٩	هنا ٧٧ ٤٣	
هز ٢٧ ٢٨، ١٠	كم أهلكنا ٦ ١٧، ١٧ ١٩، ٧٤ ٢٠، ١٢٨ ٢٨، ٣٢ ٣٦، ٣١ ٣٨، ٣ ٥٠	هلم		
هزل	٣٦	هلم ٦ ١٥٠، ٣٣ ١٨	هود	
وما هو بالهزل ٨٦ ١٤	لقد أهلكنا ١٠ ١٣، ٤٦ ٢٧، ٥٤ ٥١	همد		
هزم	ما أهلكنا ٤ ١٥، ٢٦ ٢٨، ٤٢ ٢٨	الأرض حامدة ٢٢ ٥		
فهرعهم ٢٥١ ٢	٤٢ وأهلكنا ٢١ ٩	همر		
سهرم الجمع ٥٥ ٥٤	فأهلكنا ٤٣ ٨	همر ٥٤ ١١		
سهرم ٣٨ ١١	أهلكنا ٧ ٤، ٢١ ٦، ٩٥ ٤٥ ٢٢	همر لمة ١٠٤ ١		
هشش	أهلكناهم ١٨ ٥٩، ٢٠ ١٣٤، ٤٤ ٤٧، ٣٧ ١٣	هملز مشاء ٦٨ ١١		
وأهش بها ٢٠ ١٨	فأهلكناهم ٦ ٨، ٤٢ ٢٦، ٥٤ ١٣٩	من همرات ٢٣ ٩٧		
هشم	إن أهلكني ٦٧ ٢٨	همنس		
كشيم المحنظر ٥٤ ٣١	أهلكنا ٧ ١٥٥	إلهما ٢٠ ١٠٨		
فأصبح هشما ١٨ ٤٥	أهلكنا ١٧ ١٦، ١٧ ١٦	هميم		
هضم	لهلك الظالمين ١٤ ١٣	هم ٥ ١٢، ١١ ٢٤		
ولا هصما ٢٠ ١١٢	أن تهلك ٥ ١١٧، ٧ ١٢٩	هفت ٣ ١٢٢، ١٢ ٤٠، ٢٤ ٥		
ظلمها هضم ٢٦ ١٤٨	وتهلك ٢ ٢٠٥	لقت ١١٣		
هطع	لهلك القرى ١١ ١١٧	وهتوا ٩ ١٣، ٧٤		
نطعطين ١٤ ٤٣، ٥٤ ٨ ٧٠	وما أهلكنا ٤٥ ٢٤	أهنتهم أنفسهم ٣ ١٥٤		
٣٦	تلكون ٦ ٩، ٢٦ ٤٢	همن		
هلع	فأهلكوا ٦٩ ٥، ٦	وهما ٢٨ ٦، ٢٩ ٢٩		
هلعطين ١٤ ٤٣، ٥٤ ٨ ٧٠	تهلك ٦ ٤٧، ٤٦ ٣٥	٤٠ ٢٤		
هلق	هالك ٢٨ ٨٨	ياها ٢٨ ٢٨، ٤٠ ٣٦		
هلق هلوغا ٧٠ ١٩	من الهالكين ١٢ ٨٥	هيمين		
هلك	تهلك القرى ٦ ١٣١، ٢٨ ٥٩			
هلك ٤ ١٧٦، ٨، ٤٢ ٤٠، ٢٤	تهلكهم ٧ ١٦٤			
	تهلكوا أهل ٢٩ ٣١			
	نحن تهلكوها ١٧ ٥٨			
	تهلكي القرى ٢٨ ٥٩			
	من التهلكين ٢٣ ٤٨			
	تهلك أهله ٢٧ ٤٩			
	لنتهلكهم موعدا ١٨ ٥٩			

هوى

هوى ١٥٣ ٨١ ٢٠
 نهوى ٢٣ ٥٣ ٧٠ ٥ ٨٧ ٢
 نهوى ٢١ ٢٢ ٣٧ ١٤
 والمؤنكة أهوى ٥٣ ٥٣
 استهونه الشايطين ٧١ ٦
 فلا تبعوا الهوى ١٣٥ ٤
 ولا تتبع الهوى ٢٦ ٣٨
 عن الهوى ٤٠ ٧٩ ٣ ٥٣
 اتبع هواه ٢٨ ١٨ ١٧٦ ٧
 ٥٠ ٢٨ ١٦٦ ٠
 إليه هواه ٢٣ ٤٥ ٤٣ ٢٥
 أهواءه ١٨ ٤٥ ١٥٠ ٦ ٧٧ ٥
 لا أتبع أهواءكم ٥٦ ٦
 اتبع أهواءهم ١٢٠ ٢ و
 ٣٧ ١٣ ١٤٥
 لا تتبع أهواءهم ٤٩ و ٤٨ ٥
 ١٥ ٤٢
 الحق أهواءهم ٧١ ٢٣
 يتبعون أهواءهم ٥٠ ٢٨
 ظلموا أهواءهم ٢٩ ٣٠
 و اتبعوا أهواءهم ١٤ ٤٧ و
 ٣٥ ٤ ١٦
 ليضلون بأهوائهم ١١٩ ٦
 افندتهم هواه ٤٣ ١٤
 فأنه هاوية ٩ ١٠ ١

هيا

وهي لك ١٦ ١٨
 وهي لنا ١٠ ١٨
 كهيئة الطير ١١٠ ٥ ٤٩ ٣

هيت

هيت لك ٢٣ ١٢

هيج

ثم يهيج ٢٠ ٥٧ ٢١ ٣٩

هيل

كياً هبة ١٤ ٧٣

هم

واد يهيمون ٢٦ ٢٥
 شرب الهيم ٥٥ ٥٦

هي

ياهي ١٠ ١٠ ١

هيد

هيات ٢٦ ٢٣

باب الواو

وآد

المؤودة سلت ٨٨ ١

وأل

من دونه مولدا ٥٨ ١٨

وآبر

أوبارها وأشعارها ٨٠ ١٦

ويق

يوهين بما ٣٤ ٤٢
 يهيم مولدا ٥٢ ١٨

ويل

وايل ٢٦٤ ٢ و ٢٦٥
 وياي أمره ٩٥ ٥
 وياي أمرهم ٥٦٤ ١٥ ٥٩
 وياي أمرها ٩ ٦٥
 أخذاً وبيلاً ١٦ ٧٣

وتد

الأولاد ١٠ ٨٩ ١٢ ٣٨ أولادها ٧ ٧٨

وتر

ولن يتركهم ٣٥ ٤٧
 رسلنا تترى ٤٤ ٢٣
 والشفع والوتر ٣ ٨٩

وتن

منه التوتين ٤٦ ٦٩

وتلق

والفكم به ٧ ٥

لا يوتق وثاقه ٢٦ ٨٩
 فشدوا الوثاق ٤ ٤٧
 بالعروة الوثقى ٣١ ٢٥ ٦ ٢
 ٢٢

موتفا ٨٠ و ٦٦ ١٢
 آتوه موتفهم ٦٦ ١٢
 أخذنا ميثاق ٧٠ ٥ ٨٣ ٢
 أخذ الله ميثاق ٨١ ٣ و ١٨٧ ٥
 ١٢

بينهم ميثاق ٧٢ ٨ ٩٢ و ٩٠
 عليهم ميثاق ١٦٩ ٧
 لا ينقضون الميثاق ٢٠ ١٣
 ميثاقاً ٧٣٣ ١٥ ٤ ٢١
 ميثاقكم ٥٧ ٩٣ و ٨٤ و ٦٣ ٢
 ٨

ميثاقه ٢٥ ١٣ ٧٥ ٥ ٢٧ ٢
 ميثاقهم ١٤ و ١٣ ٥ ١٥٥
 ٧ ٣٣
 بميثاقهم ١٥ ٤

وتثن

من الأولاد ٣٠ ٢٢
 أولادها ٢٥ و ١٧ ٢٩

وجب

وجبت جنوبها ٣٦ ٢٢

وجد

وجد عندها ٨٦ ١٨ ٢٧ ٣
 وجد من ٢٣ ٢٨ ٩٣ ١٨
 وجد الله ٢٩ ٢٤
 وجد عليه ٢٣ ٢٨
 فوجد فيها ١٥ ٢٨
 فوجدنا ١٨ و ٦٥ و ٧٧
 ووجدت امرأة ٢٣ ٢٧
 ووجدتم ٢٤ ٤٣ ٤٤ ٧
 ووجدتموهم ٥ ٩ ٨٩
 ووجدتها وقومها ٢٤ ٢٧
 ووجدك ٨ و ٧ ٩٣
 ما ووجدنا ٣١ ١٠ ٢ ٧ ١٠ ٤
 ٣٦ ٥١ ٢١
 قالوا ووجدنا ٥٣ ٢١ ٢٨ ٧
 قد ووجدنا ٤٤ ٧
 إن ووجدنا ١٠ ٢ ٧
 عما ووجدنا ٧٨ ١٠
 من ووجدنا ٧٩ ١٢
 بل ووجدنا ٧٤ ٢٦
 إنا ووجدنا ٢٣ و ٢٢ ٤٣
 ووجدناه صابراً ٤٤ ٣٨
 فوجدناها ملته ٨ ٧٢
 ووجدها ٩٠ و ٨٦ ١٨
 ووجدوا ٤٩ ١٨ ٦٥ ١٢
 لوجدوا ٨٢ و ٦٤ ٦٤
 لا أجد ٩٢ ٩ ١٤٥ ٦
 أو أجد ١٠ ٢٠
 لن أجد ١٠ ٢٠
 لن أجد ٢٢ ٧٢
 إني لأجد ٩٤ ١٢
 إلى ربي لأجد ٣٦ ١٨
 يوم تجد ٢٠ ٣
 لن تجد ١٤٣ و ٥٢ و ٨٨ و ١٤٣
 ٢٧ و ١٧ ١٨ ٩٧ ١٧ ١٤٥
 ٢٣ ٤٨ ٤٣ ٣٥ ٦٢ ٣٣
 لا تجد ٢٢ ٥٨ ٨٦ ١٧ ١٧ ٧٥ و ٧٧
 لتجدن ٨٢ ٥
 ولتجدنهم أحرص ٩٦ ٢
 ستجدني ٢٧ ٢٨ ٦٩ ١٨
 ١٠ ٢ ٣٧
 لم تجدوا ٦٥ ٤ ٤٣ ٤ ٢٨ ٢

١٠٢ ميلة واحدة ٤	أغشيت وجوهم ١٠ ٢٧	توخّه تلقا، ٢٢ ٢٨	١٢٥٨، ٢٨ ٢٤
٣١ ١٢ كمل واحدة ١٤	نغشى وجوهم ١٤ ٥٠	وجه الله ١١٥ ٢ و ٢٧٢، ٣٠	لا تجدوا ٦٩ و ٦٨ ١٧
٢٢ ٢٥ جملة واحدة ٢٥	على وجوهم ١٧ ٩٧، ٢٥	٣٩ و ٣٨	ستجدون ٩١ ٤
٢٩ ٣٦ و ٤٩ و صيحة واحدة ٣٦	٤٨ ٥٤، ٣٤	وجه النهار ٧٢٣	تجدوه عند ٢٠ ٧٣، ١١٠ ٢
٣١ ٥٤، ١٥ ٣٨، ٥٣	عن وجوهم ٢١ ٣٩	وجه أبيكم ٩١٢	ولم تجد له ١١٥ ٢٠
١٣ ٧٩، ١٩ ٣٧ زجرة واحدة ٣٧	تلقح وجوهم ٢٣ ١٠٤	وجه أبي ٩٣ ١٢	لم يجد ١٩٦ ٢، ٩٢ ٤، ٨٩ ٥
٢٣ ٣٨ نغمة واحدة ٢٣	وجوهم في النار ٢٧ ٩٠، ٣٣	وجه ربي ٢٢ ١٣	٤٥٨
٥٠ ٥٤ إلا واحدة ٥٤	٦٦	وجه ربك ٢٧ ٥٥	يجد في ١٠٠ ٤
١٣ ٦٩ نفخة واحدة ٦٩	وجوهم مسودة ٣٩ ٦٠	وجه ربه ٢٠ ٩٢	يجد الله ١١٠ ٤
١٤ ٦٩ ذكة واحدة ٦٩	في وجوهم ٤٨ ٢٩، ٨٣ ٢٤	لوجه الله ٩ ٧٦	لا يجد ١٢٣ ٤
٤٦ ٣٤ أعظكم بواحدة ٣٤	ولكل وجهه ٢ ١٤٨	تقلب وجهك ١٤٤ ٢	يجد له ٩ ٧٢
٣٤ ألا تعدلوا فواحدة ٣٤	وجيها ٣٣ ٦٩، ٤٥ ٣	وجهك شطر ١٤٤ ٢ و ١٤٩ و	ألم يجدك ٦٩٣
١١ ٧٤ خلقت وحيداً ٧٤		١٥٠	لم يجده شيئاً ٢٩ ٢٤
	وحد	وجهك للذين ١٠ ١٠، ٣٠	لا يجدوا ٩٢ ٩، ٦٥ ٢
وحش		٣٠	لم يجدوا ٥٣ ١٨، ٥٣ ٧١
الوحوش حشرت ٥٨١	الله وحده ٧٠ ٧، ٣٩ ٤٥، ٤٠	أسلم وجهه ١١٢ ٢، ١٢٥ ٤	لن يجدوا ٥٨ ١٨
	١٢	يسلم وجهه ٢٢ ٣١	وليجدوا ١٢٣ ٩
وحي	بالله وحده ٤٠ ٨٤، ٤٦٠	يريدون وجهه ١٨ ٥٢، ٢٨ ١٨	لا يجدون ٩ ١٢١ و ١٧٣، ٩
	القرآن وحده ١٧ ٤٦	على وجهه ١٢ ٩٦، ١١ ٢٢	٧٩ و ٩١، ٢٣ ٢٤، ١٧ ٣٣ و
	طعام واحد ١٢ ٦١	وجهه مسوداً ٤٣ ١٧، ٥٨ ١٦	٦٥، ٢٢ ٤٨، ٩٥ ٩
أوحى ربي ١٦ ٦٨	إله واحد ١٦ ٢٢، ١٧١ ٥	إلا وجهه ٨ ٢٨	يجدونه مكتوباً ١٥ ٧٧
أوحى إليك ١٧ ٣٩	١٦، ٧٣، ٥٢ ١٤، ٢٢ ١٦ و	ينفي بوجهه ٢٩ ٢٤	من وجد ١٢ ٧٥
أوحى في ١٢ ٤١	١٨، ٥١، ١١٠ ٢١، ١٠٨ ٢٢	وجيها ١٠ ٨٥، ٢٩ ٥١	من وجدكم ٦٦٥
ما أوحى ٥٣ ١٠	٣٤، ٦٤١	وجهي ٢٠ ٣، ٧٩ ٦	
أوحى لها ٩٩ ٥	لكل واحد ١١ ١٢ و	تيض وجوه ١٠ ٦٣	وجس
فاوحي ١٤ ١٣، ١١ ١٩، ٥٣	باب واحد ١٢ ٦٧	تسود وجوه ١٠ ٦٣	أوجس منهم خيفة ١١ ٧٠
١٠	بماء واحد ١٣ ٤١	في وجوه ٢٢ ٧٢	فاوحي ٥١، ٧٢ ٢٨
و إذ أوحيت ١١١ ٥	كل واحد ٢٢ ٤	سيت وجوه ٦٧ ٢٧	
أوحينا إليك ٤ ١٦٣، ٣ ١٢	إلهمكم واحد ٢٩ ٤٦	وجوه يومئذ ٧٥ ٢٢ و ٢٤،	وجف
١٣ ٣٠، ١٦ ١٢٣، ١٧ ٧٣ و	الله الواحد ١٢ ٣٩، ٦٥ ٣٨	٨ و ٢٨٨، ٤٠ و ٢٨٨	فما أوحتم عليه ٩ ٦٥
٨٦ ٣١ ٣٥، ٤٢ ٧ و ١٣ و	٤٣٩	الوجه ١٨ ٢٩، ١١١ ٢٠	يومئذ واجفة ٨٧٩
٥٢	هو الواحد ١٣ ١٦	نظمس وجوهاً ٤٧ ٤	
أوحينا إلى ٤ ١٦٣، ١١ ٧٧ و	له الواحد ١٤ ٤٨، ١٦ ٤٠	وجوهكم شطره ١٤٤ ٢ و	وجل
١٦٠، ٢١٠ و ٨٧ و ٢٨ ٢٠ و	إلهمكم لواحد ٢٧ ٤٣	١٥٠	وحت قلبهم ٢٨، ٢٥ ٢٢
٧٢٨، ٥٢ ٢٦، ٧٧	إلهاً واحداً ٢ ١٢٣، ٣١ ٩، ٣٨	وجوهكم قبل ١٧ ٧٢	لا تؤجل ١٥ ٥٣
أوحينا إليه ١٢ ١٥	٥	فاغسلوا وجوهكم ٦٥	منكم وجلون ١٥ ٥٢
أوحينا إليهم ٢١ ٧٣	ثبورا واحداً ٢٥ ١٤	أقيموا وجوهكم ٢٩ ٧	و قلوبهم وجله ٢٣ ٦٠
فاوحي ٢٣ ٢٧، ٢٦ ٦٣	ما واحداً ٥٤ ٢٤	بوجوهكم ٤٣، ٦٥	
نوحى ١٢ ١٠٩، ١٦ ٤٣، ٢١	أمة واحدة ٢٣ ٢٢، ٤٨ ٥	أسودت وجوههم ١٠ ٦٣	وجه
٢٥ و ٧	١١، ١١٨ ١١، ٩٣ ١٦	أبيضت وجوههم ١٠ ٧٣	وحيث وجهي ٧٩ ٦
نوحيه إليك ١٢ ٤٤٣، ١٠ ٢١٢	٢١ ٩٢، ٢٣ ٥٢، ٤٢ ٨ ٤٣	بضربون وجوههم ٨ ٥٠، ٤٧	أيما يؤخيه ١٦ ٧٦
نوحينا إليك ١١ ٤٩	٣٣	٢٧	
ليوحون إلى ٦ ١٢١	نفس واحدة ١٤ ١٤، ٧ ٩٨	يرمق وجوهم ١٠ ٢٦	
يسوحى ٦ ١١٢، ١٢٨، ٣٤	١٨٩، ٢٨ ٣١، ٦٣٩		
٣٤٢، ٥٠	كانت واحدة ١١ ٤		

ما وردوها ٢١ ٩٩
 فأوردتهم النار ١١ ٩٨
 الورد المورود ١١ ٩٨
 إلى جهنم ورد ١٩ ٨٦
 إلا واردها ١٩ ٧١
 فأرسلوا وأوردهم ١٢ ١٩
 لها وأردون ٢١ ٩٨
 وردة كالدهان ٥٥ ٣٧
 من جبل الورد ٥٠ ١٦

ورق

من ورق ٢٢ ٢٠ ١٢١
 من ورقة ٦ ٥٩
 يؤزقكم هذه ١٨ ١٩

وري

فأوردي سواة ٥ ٣١
 يوراي ٥ ٣٦٧
 ما ووري عنهما ٧ ٢٠
 توارت بالحجاب ٣٨ ٣٢
 يتوارى من ١٦ ٥٩
 التي تؤزون ٥٦ ٧١
 فالموريات قدحا ١٠٠ ٢
 وراء ظهورهم ٢ ١٠١ ١٨٧
 وراء ظهوركم ٦ ٩٤
 وراء ذلكم ٤ ٢٤
 وراء إسحق ١١ ٧١
 وراء ذلك ٢٣ ٧٠ ٣١
 من وراء ٣٣ ٥٢ ٤٢ ٥١ ٤٩
 ٤ ٥٩ ١٤
 وراء ظهره ٨٤ ١٠
 وراءكم ١١ ٩٢ ١٣٥٧
 من وراءكم ٤ ١٠٢
 بما وراءه ٢ ٩١
 وراءهم ١٨ ٧٦ ٣٧
 من وراءه ١٤ ١٦ ١٧
 ورائهم ٢٣ ١٠٠ ٤٥ ١٠ ٨٥
 ٢٠
 من ورائي ١٩ ٥

وزر

لا تزر وأزره وزر ٦ ١٦٤ ١٧

ذونا بنكن ٩ ٨٦
 ذزني ٧٣ ١١ ٧٤
 لذزني من ٦٨ ٤٤
 ذزهم ٦ ٩١ ٣١٥
 فذزهم ٦ ١١٢ و ١٣٧ ٢٣
 ٥٤ ٨٣ ٥٢ ٤٥ ٤٢٧٠
 و ذزوا ٢ ٢٧٨ ٦ ١٢٠ ٧
 ١٨٠ ٩٦٢
 ذرونا تنعمكم ٤٨ ١٥
 ذروني أقتل ٤ ٢٦
 فذروه في سبيله ١٢ ٤٧
 فذروها ٧ ١١ ٧٣ ٦٤

ورث

ورث سليمان ٢٧ ١٦
 ورثه أبواه ٤ ١١
 وورثوا الكتاب ٧ ١٦٩
 تروثوا النساء ٤ ١٩
 تروث الأرض ١٩ ٤٠
 وورثه ١٩ ٨٠
 يرثني ويرث ٦ ١٩
 يرثها ٤ ١٧٦ ٢١ ١٠٥
 يرثون ٧ ١٠٠ ٢٣ ١١
 أورثكم أرضهم ٣٣ ٢٧
 أورثنا ٣٧ ١٣٧ ٣٥ ٣٩
 ٥٤ ٥٢٠
 أورثناها ٢٦ ٥٩ ٤٤ ٢٨
 نورث ١٩ ٦٣
 يورثها ٧ ١٢٨
 أورثتموها ٤٣ ٧٢
 أورثوا الكتاب ٤٢ ١٤
 رجل يورث ٢ ٢٣٣
 وعلى الوارث ٢ ٢٣٣
 الوارثون ١٥ ٢٣ ٢٣ ١٠
 الوارثين ٢١ ٨٩ ٥٨ ٥٨
 من ورثة ٢٦ ٨٥
 ناكلون التراث ٨٩ ١٩
 ميراث السموات ٣ ١٨٠ ٥٧
 ١٠

ورد

ورد ماء مدين ٢٨ ٢٣

ودع

ودع أذام ٣٣ ٤٨
 ما ودعك ٩٣ ٣
 فاستقر واستودع ٦ ٩٨
 مستقرها واستودعها ١١ ٦

ودق

فقرى الودق ٢٤ ٤٣ ٣٠ ٤٨

ودي

ودية مسلمة ٤ ٩٢
 فدية مسلمة ٤ ٩٢
 واد ٢٦ ٢٢٥ ٢٧ ١٨
 بواد ١٤ ٣٧
 الواد ٢٨ ٣٠
 بالواد ٢٠ ١٢ ٧٩ ١٦ ٩٨٩
 لا يقطعون واديا ٩ ١٢١
 فسالت أودية ١٣ ١٧
 أوديتهم ٤٦ ٢٤

وذر

لا تذر ٧١ ٢٦ ٧٤ ٢٨
 ما تذر من شيء ٥١ ٤٢
 أتذر موسى ٧ ١٢٧
 لا تذرنني ٢١ ٨٩
 إن تذره ٧١ ٢٧
 و تذرون ٢٦ ١٦٦ ٣٧ ١٢٥
 ٢١ ٧٥
 فتذروها ٤ ١٢٩
 لا تذرن ٧١ ٢٣
 وتذر ٧ ٧٠ ١٩ ٧٢
 فتذر الذين ١٠ ١١
 وتذره في ٦ ١١٠
 ليلذب المؤمن ٣ ١٧٩
 ويلذبك ٧ ١٢٧
 فيلذبها قاعاً ٢٠ ١٠٦
 ويلذره في ٧ ١٨٦
 ويلذرون ٢ ٢٣٤ ٢٤٠ ٧٦
 ٢٧
 وذر الذين ٦ ٧٠

فيوحى ٤٢ ٥١
 أوحى إلى ٦ ١٩ و ٩٣ و
 ١٧٢ ١٤٥
 أوحى إليك ٦ ١٠٦ ١٨ ٢٧
 ٢٩ ٤٥ ٣٩ ٤٣ ٤٣
 أوحى إلى ١١ ٣٦
 أوحى إلينا ٢٠ ٤٨
 ولم يوح إليه ٦ ٩٣
 يوحى إلي ٦ ٥٠ ٣٧ ٢٠ ١٠
 ١٥ ١٨ ١١٠ ٢١ ١٠٨ ٣٨
 ٧٠ ٦٤ ٤٦ ٩
 يوحى إليك ١٠ ١٠٩ ١٢ ١١

لما يوحى ٢٠ ١٣
 ما يوحى ٢٠ ٢٨
 وحي يوحى ٥٣ ٤
 أنذركم بالوحى ٢١ ٤٥
 إلا وحيًا ٤٢ ٥١
 ووحيًا ١١ ٣٧ ٢٣ ٢٧
 إليك وحيه ٢٠ ١١٤

ودد

ودد ٢٤ ١٠٢
 ودث طائفة ٩٣ ٦٩
 ودوا ما عثم ١١٨٣
 ودوا لـ ٢٠ ٨٩ ٢٠ ٩٦٨
 تودلوا ٣ ٢٠
 وتودون أن ٧٨
 يود ٢ ٩٦ و ١٠٥ ٤ ٤٢ ١٥
 ٢ ١١٧٠
 أبود أحذكم ٢ ٢٦٦
 يودوا لـ ٣٣ ٢٠
 يوادون من ٥٨ ٢٢
 لهم الرحمن ودًا ١٩ ٩٦
 رجم ودود ١١ ٩٠
 الفطور الودود ٨٥ ١٤
 وبينه مودة ٣ ٧٣
 أقرهم مودة ٥ ٨٢
 مودة بينكم ٢٩ ٣٥
 مودة ورحمة ٣٠ ٢١
 منهم مودة ٦٠ ٧
 إلا المودة ٤٢ ٢٣
 بالمودة ٦٠ ١٦
 ودًا ولا وساعًا ٧١ ٢٣

٢٨٥٣، ٧٣٩، ١٨٣٥، ١٥
يزرون ٢٥١٦، ٣١٦
وزراً ١٠٠ ٢٠
عك وزرك ٢٩٤
ومن أوزار ٢٥١٦
حملنا أوزار ٨٧٢٠
الحرب أوزارها ٤٤٧
أوزارها ٢٥١٦، ٣١٦
لاوزز ١١٧٥
وزيراً ٣٥٢٥، ٢٩٢٠

وزع

أوزعني ١٥٤٦، ١٩٢٧
يسوزعون ٤١٨٣ و ١٧٢٧
١٩

وزن

كالهم أو وزنهم ٢٨٣
وزنوا بالقسطاس ٢٦، ٣٥، ١٧
١٨٢
الوزن ٨٧، ٩٥٥
وزناً ١٨، ١٠٥
موزون ١٩١٥
الكيل والميزان ٨٥٧، ١٥٢٦
المكيال والميزان ٨٤١١ و ٨٥
بالحق والميزان ١٧٤٢
الميزان ٧٥٥ و ٨، ٩
الكتاب والميزان ٢٥٥٧
الموازين القسط ٤٧٢١
موازينه ٨، ١٠٢٣ و ١٠٢
٨، ٦١٠، ١٠٣

وسط

فوسطن به ٥١٠٠
أمة وسطاً ١٤٣٢
من أوسط ٨٩٥
قال أوسطهم ٢٨٦٨
الصلاة الوسطى ٢٢٨٢

وسع

وسع ٨٩٧، ٨٠٦، ٢٥٥٢
٩٨٢٠
رحمتي وسعت ١٥٦٧
ربنا وسعت ٧٤٠
إلا وسعها ٢٢٣، ٢٨٦، ٦
٦٢٢٣، ٤٢٧، ١٥٢
واسع عليم ١١٥٢ و ٢٤٧
و ٢٦١ و ٣٦٨، ٧٣٣، ٥٤٥
٢٢٢٤
واسع المغفرة ٢٢٥٣
واسعاً حكيماً ١٣٠
واسعة ٢٩، ١٤٧٦، ٩٧٤
١٠٣٩، ٥٦
نفة ٧٦٥، ١٠٠٤، ٢٤٧٢
الثقة ٢٢٢٤
من نفته ٧٦٥، ١٣٠٤
الموسع ٢٣٦٢
إنما لموسعون ٤٧٥١

وسق

وما وسق ١٧٨٤
إذا اتقى ١٨٨٤

وسل

الوسيلة ٥٧١٧، ٣٥٥

وسم

سمه ١٦٦٨
للمنوسمين ٧٥١٥

وسن

سنة ولا نوم ٢٥٥٢

وسوس

فوسوس ١٢٠٢٠، ٢٠٧
ما توسوس ١٦٥٠
الذي يوسوس ٥١١٤
الوسواس الخناس ٤١١٤

وشي

لاشي فيها ٧١٢

وصب

عذاب واصب ٩٣٧
وله الدين واصباً ٥٢١٦

وصد

موصد ٨١٠٤، ٢٠٩٠
بالوصد ١٨١٨

وصف

تصف ١١٦ و ٦٢١٦
تصفون ١٨٢١، ٧٧ و ١٨١٢
و ١١٢
عما يصفون ١٠٠٦، ٢٢٢١
٩١٢٣، ١٥٩٣٧ و ٤٣، ١٨٠
٨٢
بما يصفون ٩٦٢٣
سيجزيهم وصفهم ١٣٩٦

وصل

لا تصل إليه ٧٠١١
يصل ١٣٦٦
لن يصلوا ٨١١١
الذين يصلون ٢١١٣، ٩٠٤
فلا يصلون ٣٥٢٨
وصلنا لهم ٥١٢٨
أن يوصل ٢٥١٣، ٢٧٢ و ٢٥
ولا وصيلة ١٠٣٥

وصي

وصى ١٣٤٢، ١٢٢٢
وصاكم ١٥٢ و ١٥١، ١٤٤٦
و ١٥٣
وصينا الذين ١٣١٤
وصينا الإنسان ٨٢٩، ١٤٣١
١٥٤٦

وصينا به ١٣٤٢

و أوصاني بالصلاة ٣١١٩
وصية توصون بها ١٢٤
وصية يوصي بها ١١٤
يوصيكم الله ١١٤
وصية يوصين بها ١٢٤
وصية يوصي بها ١٢٤
أنواصوا به ٥٣٥١
تواصوا بالصبر ١٧٩٠، ١٠٣

٣

تواصوا بالمرحمة ١٧٩٠
تواصوا بالحق ٣١٠٣
خاف من موسى ١٨٢٢
الوصية ١٠٦٥، ١٨٠
وصية ١١٤، ٢٤٠ و ١٢
توصية ٥٠٣٦

وضع

ووضع الميزان ٧٥٥
بما وضعت ٣٦٣
وضعت كرها ١٥٤٦
فلما وضعها ٣٦٣
وضعتها انني ٣٦٣
ووضعتا عك ٢٩٤
وضعتها للأنام ١٠٥٥
تضع ٤٤٧، ٢٢٢
لا تضع ٤٧٤١، ١١٣٥
تضعوا أسلحتكم ١٠٢٤
تضعون ثيابكم ٥٨٢٤
تضع الموازين ٤٧٢١
يضع عنهم ١٥٧٧
يضعن ٦٠٢٤، ٤٦٥٥ و ٦
وضع للناس ٩٦٣
ووضع الكتاب ١٨، ٤٩، ٣٩
٦٩
ولأضعوا ٤٧٩
مواضعه ٤٦، ١٣٥، ٤١
أكواب موضوعة ١٤٨٨

وضن

على سرر موضونة ١٥٥٦

وطأ

١٨ ٧٠ جمع فأوعى
٢٣ ٨٤ بما يؤعون
٧٦ ١٢ وعاء أخيه
٧٦ ١٢ بأوعيتهم

وفد

إلى الرحمن وفداً ٨٥

وفر

جزء موفوراً ٦٣

وفض

يوفضون ٤٣

وقف

يوقف الله ٣٥

جزء وفافاً ٦٦

إحساناً وتوفيقاً ٦٢

وما توفيقى ٨٨

وفي

الذي وفى ٣٧

فوفاه حبابه ٣٩

نوف إليهم ١٥

نئوفيتهم ١١١

يوفيهم ٢٥

ليوفيهم ١٩

فيوفيهم ١٧٣

ووفيت كل ٧٠

توفى ١٦

١١١

توفون أجوركم ١٨٥

توف إليكم ٦٠

توفى الصابرون ١٠

أوفى ١٠

أوفوا بعهدى أوف ٤٠

أوفى الكل ٥٩

وتوفوا نذرهم ٢٩

يوفون ٧

فأوف لنا ٨٨

بالوعيد ٢٨
وعيد ١٤
لهم موعد ٥٨
موعداً ١٨
و ٩٧
موعدك ٨٧
موعدكم يوم ٥٩
فالنار موعدة ١٧
موعدهم ١١
لموعدهم أجمعين ٤٦
فأخلفتم موعدى ٨٦
عن موعدة وعدما ١١٤
اليوم الموعد ٢٨٥
الميعاد ٩
٢٠ ٣٩
لكم ميعاد ٣٠

وعظ

أوعظت أم لم ١٣٦

إني أعظك ١١

إنما أعظيكم ٤٦

لم تعظون ١٦٤

يعظكم ٢

يعظكم لعلكم ٩٠

يعظكم الله ١٧

وهو يعظه ١٣

وعظيهم ٦٣

فيعظوهن ٣٤

ذلكم توغظون به ٣

يوغظ به ٢

يوغظون به ٦٦

من الواعظين ١٣٦

موعظة للفتن ١٢٨

٥ ٤٦

موعظه من ربه ٢٧٥

شيء موعظة ١٤٥

جاء تكلم موعظة ٥٧

وموعظة ١٢٠

الموعظة الحسنة ١٢٥

وعى

تعيها أذن وأعية ١٢

٥١ ٣٢ ٥٠ ٥٣ ٣٨ ٣٦ ٢٣
٢٥ ٧٢ ٢٢
كتم توغدون ٣٦
٣٠ ٤١ ٦٣
إنما توغدون ٧
٧٧ ٥١
ما يوغدون ٩٣
٢٤ ٧٢ ٣٥ ٤٦
كانوا يبرعون ٤٦
٤٤ ٧٠ ١٦
الذي يبرعون ٥١
٤٢ ٧٠ ٦٠
واعظنا ١٤٢
وواعظناكم ٨٠
لا تواعظوهن ٢٣٥
ولم تواعظتم ٤٢
وعظ الله ١٠
٣٠ ١٣ ٢٨ ٢١ ١٨ ٣١ ١٣
٦ ٣٥ ٣٣ ٩ ٣١ ٦٠ ٦
٣٩ ٤٠ ٢٠ ٥٥ ٥٧ ٤٥
١٧ ٤٦ ٣٢
ذلك وعد ٦٥
وعد الحق ٢٢
وعد أولاهما ٥
وعد الآخرة ١٠٤
وعد ربنا ١٠٨
وعد ربي ٩٨
وعد الصدق ١٦
هذا الوعد ٢١
٢٧ ٣٤ ٣٦ ٢٩ ٤٨ ٢١ ٣٨
٢٥
صادق الوعد ٥٤
صدقتهم الوعد ٩
الوعد الحق ٩٧
وعداً عليه حقاً ١٦
٣٨
كان وعداً ٥
وعداً حسناً ٦١
وعداً عليناً ١٠٤
وعداً مسؤلاً ١٦
إن وعدك الحق ٤٥
وعده ١٩
١٩ ٤٧ ١٤ ١٥٢ ٣
٧٤ ٣٩ ٦٣ ٤٧ ٢٢ ٦١
١٨ ٧٣
الوعيد ٢٠

لم تغظوها ٢٧
أن تغظوهم ٢٥
يغظون موغظاً ٩
يتواغظون ٣٧
أشد موغظاً ٦

وطر

وطر ٣٣

وطن

في مواطن ٢٥

وعد

وعد الله ٩ ٩ ٥ ٩٥ ٦٨

١٠ ٥٧ ٢٩ ٤٨ ٥٥ ٤٤ ٧٢

وعد ربكم ٤٤

وعد الرحمن ٥٢

وعظتكم فأخلفتكم ٢٢

وأتانا ما وعدتنا ١٩٤

التي وعدتهم ٨

وعظكم ١٤

ما وعدنا ٧

وعدنا وعداً ٦١

الذي وعدناهم ٤٣

وعظنا ٩

ما وعدوه ٧٧

أنعدنا ١٧

بما تعدنا ٧

٢٢ ٤٦

الذي تعدهم ١٠

٧٧ ٤٠

ما تعدهم ٩٥

يعد الظالمون ٣٥

يعدكم ٣

٢٨ ٤٠

أيعدكم ٣٥

يعبدكم ٦٤

وعبدكم ٦٤

توعدون ٨٦

وعد ١٣

وعظنا ٢٣

ما توغدون ٦

أوفوا بالعقود ١٥	عيقانهم ٤٠٤٤	ليس لوقيتها ٢٥٦	أفلا تنفون ٦٥٧، ٣١٠، ٢٣
أوفوا الكل ١٥٢٦، ٣٥١٧	هي موافيت ١٨٩٢	بموافع النجوم ٧٥٥٦	٢٣ و ٣٢ و ٨٧
١٨١٢٦	كتاباً موقيوناً ١٠٣٤	أنهم موافعها ٥٣١٨	ألا تنفون ١٠٢٦ و ١٢٤ و
بعهد الله أوفوا ١٥٢٦	وقد	وقف	١٤٢ و ١٦١ و ١٧٧، ٣٧
أوفوا المكيال ٨٥١١	كلما أوقدوا ٦٤٥	وفضوهم ٢٤٣٧	١٢٤
أوفوا بعهد الله ٩١١٦	منه توقيدون ٨٠٣٦	وقفوا على ٢٧٦ و ٣٠	أفغير الله تنفون ٥٢١٦
أوفوا بالعهد ٣٤١٧	وما يوقدون ١٧١٣	الظالمون موقوفون ٢١٣٤	فكيف تنفون ١٧٧٣
فاوفوا ٨٥٧	فاوقدلي ٣٨٢٨	وقي	من يتي ٩٠١٢
توفاهم الملائكة ٩٧٤	يوقدن ٣٥٢٤	وقانا عذاب ٢٧٥٢	وليتي ٢٨٢٢ و ٢٨٢
توقته رسنا ٦١٦	استوقدنا ١٧٢	وقاد الله ٤٥٤٠	من يثقله ٢٦٥ و ٤٠
توفيتهم الملائكة ٢٧٤٧	وقود النار ١٠٣	وقاهم ٥٦٤٤، ١٨٥٢	و يثقه ٥٢٢٤
فلما توفيتني ١١٧٥	ذات الوقود ٥٨٥	وقاهم الله ١١٧٦	فليتقوا الله ٩٤
الذين توفاهم ٢٨١٦ و ٣٢	وقودها الناس ٦٦٦	ومن تقى ٩٤٠	للمهم ينفون ١٨٧٢، ٥١٦، ٧
توفيتك ٤٦١٠، ٤٠١٣، ٤٠	نار الله الموقدة ٦١٠٤	تقيكم ٨١١٦	١٦٤، ١١٣٢، ٢٨٣٩
٧٧	وقد	وقنا عذاب ٢٠١٢، ١٦٣	الذين ينفون ٣٢٦ و ٦٩، ٧
ينفوي ٤٢٣٩، ٥٠٨	والموقودة ٣٥	وقهم ٩ و ٧٤٠	١٥٦ و ١٦٩
الذي يتوفاكم ٦٠٦، ١٠٤١٠		قوا أنفسكم ٦٦٦	لا ينفون ٥٦٨
ثم يتوفاكم ٧٠١٦		ومن يوق ٩٥٩، ١٦٦٤	ما ينفون ١١٥٩
يتوفاكم ملك ١١٣٢		من اتقى ١٨٩٢	لقوم ينفون ٦١٠
حتى يتوفاهن ١٥٤		لن اتقى ٢٠٣٢، ٧٧٤	كانوا ينفون ٦٣١٠، ٥٧١٢
يتوفونهم ٣٧٧		واتقى ٥٩٢، ٦٧٣	١٨٤١، ٥٣٢٧
وتوفنا ١٩٣٣، ١٢٦٧		فمن اتقى ٣٥٧	ألا ينفون ١١٢٦
توفني مسلماً ١٠١١٢		بن اتقى ٣٢٥٣	أفمن يتي ٢٤٣٩
ينفوي ٥٢٢، ٦٧٤٠		و اتقوا ١٠٣٢، ١٧٢٣، ٥	أتق الله ٢٠٦٢، ١٣٣، ٣٧
الذين ينفون ٢٣٤٢ و ٢٤٠		٦٥، ٩٦٧	اتقوا يوماً ٤٨٢ و ١٢٣ و
ينفون ٢٨٣		الذين اتقوا ٢١٢٢، ١٥٣ و	٢٨١
ومن أوفى ١١١٩		١٩٨، ٢٠١٧، ١٠٩١٢، ١٣	اتقوا الله ١٨٩٢ و ١٩٤ و
الجزاء الأوفى ٤١٥٣		٣٥، ٣٠١٦، ٢٢٨، ٧٢١٩	١٩٦ و ٢٠٣ و ٢٢٣ و ٢٣١ و
الموفون بعهدهم ١٧٧٢		٢٠٣٩ و ٦١ و ٧٣	٢٢٣ و ٢٧٨ و ٢٨٢ و ١٠٢٣ و
و إنا لموفوهم ١٠٩١١		إذا ما اتقوا ٩٣٥	١٣٠ و ١٣٠ و ٢٠٠ و ١٤ و ١٣١ و
إني متوفيك ٥٥٣		ثم اتقوا ٩٣٥	٢٥ و ٤ و ٧ و ١١ و ٣٥ و
		إن اتقيتن ٣٢٣٣	٥٧ و ٨٨ و ٨١ و ١٠٨ و
		و تنفوا ٢٢٤٢، ١٢٠٣ و	١١٢، ٦٩٨، ١١٩٩، ١٥
		١٢٨٤، ١٨٦ و ١٧٩ و	٦٩، ٧٠٣٣، ١٤٩ و ١٠ و
		١٢٩، ٣٦٤٧ و	١٢، ٢٨٥٧، ٩٥٨، ٧٥٩ و
		إن تنفوا ٢٩٨	١٨، ١١٦٠، ١٦٥
		أن تنفوا ٢٨٣	اتقوا النار ١٣١٣
		ولتنفوا ٦٣٧	اتقوا ربكم ١٤، ١٢٢، ٣١
		للملح تنفون ٢١٢ و ٦٣ و	١٠٣٩، ٣٣
		١٧٩ و ١٨٣، ١٥٣٦، ١٧١٧	واتقوا الذي ١٣٢٢٦ و ١٨٤
			واتقوا ١٥٥٦، ٢٥٨
			اتقوا ما بين ٤٥٣٦
			فاتقوا النار ٢٤٢
			فاتقوا الله ٥٠٣ و ١٢٣، ٥

لا يلدوا ٧١ ٢٧
يوم ولد ١٩ ١٥
يوم ولد ١٩ ٣٣
لي ولد ٣ ٤٧
له ولد ٤ ١١ و ١٧١ و ١٧٦،
١٠١
لهن ولد ١٢
لكم ولد ١٢
لها ولد ١٧٦
من ولد ١٩ ٣٣، ٣٥ ٩١
للرحمن ولد ٤٣ ٨١
اتخذ الله ولدا ٢ ١١٦، ١٠
٤ ١٨، ٦٨
تخذ ولد ١٢ ٢٨، ٢١ ٩
يتخذ ولد ١٧ ١١١، ١٩، ٩٢
٢٥ ٣٩، ٢ ٤
ملا ولد ١٨ ١٩، ٣٩ ٧٧
الرحمن ولد ١٩ ٨٨، ٢١ ٢٦
للرحمن ولد ١٩ ٩١
ولا ولد ٣ ٧٢
ولده ٣١ ٧١، ٢٣ ٢١
يولده ٢ ٢٢٣
يولدها ٢٢٣
الأولاد ١٧ ٥٧، ٦٤ ٢٠
أولاد ٩ ٦٩، ٣٤ ٣٥
تسترضعوا أولادكم ٢ ٢٢٣
في أولادكم ٤ ١١
تقتلوا أولادكم ٦ ١٥١، ١٧
٣١
و أولادكم ٨ ٢٨، ٦٤ ١٤
١٥
ولا أولادكم ٣٤ ٣٧، ٦٠ ٣
٩ ٦٣
ولا أولادهم ٣ ١٠ و ١١٦، ٩
١٧ ٥٨، ٥٥
قتل أولادهم ٦ ١٣٧
قتلوا أولادهم ٦ ١٤٠
و أولادهم ٩ ٨٥
أولادهم ٢ ٢٢٣، ٦٠ ١٢
والد عن ولده ٣١ ٣٣
والد و ما ولد ٩٠ ٣
عن ولده ٣١ ٣٣
ترك الوالدان ٤ ٧ و ٣٣
الوالدين ٤ ١٣٥

يتوكلون ٨ ١٦، ٢ ٤٢ و ٩٩،
٢٩ ٤٢، ٣٦
توكل ٨ ١١، ٦١ ٨٨١، ١٢٣
٢٥ ٢٦، ٢١٧ ٣٣، ٢ و
٤٨
فتوكل على ٣ ١٥٩، ٢٧ ٧٩
فعلبه توكلوا ١٠ ٨٤
على الله فتوكلوا ٢٣
وكيل ٦ ١١، ١٠٢ ١٢، ١٢
٢٨، ٢٨ ٣٩، ٦٢
بوكيل ٦ ٦٦ و ١٠، ١٠٧
١٠، ٨ ٣٩، ٤١ ٤٢، ٦
الوكيل ٣ ١٧٣
بالله وكيل ٤ ٨١ و ١٣٢ و
١٧١، ٣٣، ٣ ٤٨
عليهم وكيل ٩ ١٧، ١٠٩ ٥٤
من دوني وكيل ١٧ ٢
بريك وكيل ١٧ ٦٥
لكم وكيل ١٧ ٦٨
علينا وكيل ١٧ ٨٦
عليه وكيل ٢٥ ٤٣
فاتخذوه وكيل ٧٣ ٩
فليتوكل المتوكلون ١٢ ٦٧،
١٤ ٢٨ ٣٩، ١٢
يجب المتوكلين ٣ ١٥٩
ولت
لا يلتمس من ٤٩ ١٤
ولج
حتى يلج ٧ ٤٠
يعلم ما يلج ٣ ٥٧، ٢٤ ٤
تولج ٣ ٢٧
يولج ٢٢ ٢١، ٦١ ٣١، ٢٩ ٣٥
١٣، ٥٧، ٦
وليجه ٩ ١٦
ولد
ولد ٣٧ ١٠٥٢، ٣٩٠
اللائي ولدهن ٥٨ ٢
أألد و أنا عجوز ١١ ٧٢
لم يلد و لم يولد ١١٢ ٢

للمتقين ٢ ٢ و ٣، ٦٦ ١٣٣ و
١٣٨، ٥، ٤٦ ٧، ١٢٨ ١١
٤٩، ٢١، ٤٨، ٢٤ ٢٥، ٣٤ ٧٤
٢٦ ٢٨، ٩٠ ٣٨، ٤٩ ٤٣
٥٠، ٣٥ ٦٨، ٣١ ٦٩، ٤٨
٢١ ٧٨
بالمؤمنين ٣ ٩، ١١٥ ٤٤
وكأ
أوتكا عليها ٢٠ ١٨
عليها يتكنون ٤٣ ٣٤
على الأراك متكنون ٣٦ ٥٦
متكنين فيها ١٨ ٣٨، ٣١ ٥١
١٣ ٧٦
متكنين على ٥٢ ٥٥، ٢٠ ٥٤ و
٧٦
متكنين عليها ٥٦ ١٦
لهن فمتكا ١٢ ٣١
وكد
بعد توكلدها ١٦ ٩١
وكر
فوكزه موسى ٢٨ ١٥
وكل
وكلنا بها ٦ ٨٩
الذي وكل بك ٣٢ ١١
عليه توكلت ٩ ١٢٩، ١١ ٨٨
١٢ ١٣، ٣٠ ٤٢، ١٠
فعلى الله توكلت ١٠ ٧١
إني توكلت ١١ ٥٦
على الله توكلنا ٧ ٨٩، ١٠ ٨٥
عليك توكلنا ٦٠ ٤
عليه توكلنا ٦٧ ٢٩
ألتوكل ١٤ ١٢
و من يتوكل ٨ ٤٩، ٣ ٦٥
عليه يتوكل ٣٩ ٢٨
فليتوكل ١٢٢ و ١٦٠، ٥
١١، ٩، ٥١ ١٢، ٦٧ ١٤ و ١١
١٢، ٥٨، ١٠ ٦٤، ١٣

١٠٨ ٢٦، ٧٨ ١١، ١٠٨، ١٠٠
و ١١٠ و ١٣٦ و ١٣١ و ١٤٤
و ١٥٠ و ١٦٣ و ١٧٩، ٤٣
٦٤، ١٦ ٦٥، ١٠
وأتقون ٢ ١٩٧
فأتقون ٢ ١٦، ٤١ ٢٣، ٢٣، ٥٢
١٦ ٣٩
وأتقوه ٦ ٢٩، ٧٢ ١٦، ٣٠
٢٧١، ٢١
وأتقن الله ٣٣ ٥٥
وسيجنبا الأتقى ٩٢ ١٧
أتقاكم ٤٩ ١٣
واقى ١٣ ٢٤ و ٤٠، ٢٧ ٢١
تقيا ١٩ ١٣ و ١٨ و ٦٣
منهم تقاه ٣ ٢٨
حق تقاه ٣ ١٠٢
تقوى ٩ ٢٢، ١٠٩ ٢٢
والتقوى ٥ ٥٨، ٢ ٩
السقوى ٢ ١٩٧، ٢٦ ٩
١٠٨، ٢٢، ٣٧ ٤٨، ٢٦ ٧٤
٥٦
للتقوى ٢ ٥٢٣٧، ٨ ٢٠
٢٤ ٩١٢٢
بالتقوى ٩٦ ١٢
فجروا و تقواها ٩١ ٨
آتاهم تقواهم ٤٧ ١٧
هم المتقون ٢ ١٧٧، ٣٩ ٣٣
إلا المتقون ٨ ٢٤
وعد المتقون ١٣ ٢٥، ٣٥ ١٥،
٤٧ ١٥
على المتقين ٢ ١٨٠ و ٢٤١
مع المتقين ٢ ١٩٤، ٩ ٣٦ و
١٢٣
يجب المتقين ٣ ٩٧، ٤ ٧
من المتقين ٥ ٣٩، ٢٧ ٥٧
إن المتقين ١٥ ٤٤، ٥١ ٥١
١٥ ٥٢، ١٧ ٥٤، ٧٧ ٤١
دار المتقين ١٦ ٣٠
الله المتقين ١٦ ٣١
نحشر المتقين ١٩ ٨٥
به المتقين ١٩ ٩٧
نعمل المتقين ٣٨ ٢٨
إلا المتقين ٤٣ ٦٧
ولي المتقين ٤٥ ١٩

بالوالدين ٨٣٢ ٣٦٤ ٦
١٥١ ٣٣١٧
لوالدين ١٨٠٢
فلوالدين ٢١٥٢
ولوالديك ١٤٣١
بوالديه ١٤١٩ ٨٢٩ ٣١
١٥٤٦ ١٤
لوالديه ١٧٤٦
ولوالدي ٤١١٤ ٢٨٧١
و على والدي ١٩٢٧
لا تضار والدة ٢٣٣٢
و على والدتك ١١٠٥
برأ بوالدي ٣٢١٩
الوالدات يرضعن ٢٣٣٢
فيما وليد ١٨٢٦
والولدان ٧٥٤ ٩٨
من الولدان ١٢٧٤
يجعل الولدان ١٧٧٣
ولدان مخلدون ١٩٧٦ ٥٦
١٧
ولا مولود ٢٣٣٢ ٢٣٣١
على المولود ٢٣٣٢

ولي

الذين يلوكنم ١٢٣٩
ولي ٢٧ ١٠٢٨ ٧٣١
ما ولهم من ١٤٢٢
وفوا ٤٦١٧ ٨٠٢٧ ٥٢٣٠
٢٩٤٦
لوفوا ٥٧٩ ٢٢٤٨
لوفيت منهم ١٨١٨
وفيت مديري ٢٥٩
لوفوا ١١٥٢ ١٧٧ ٥٧٢١
يوم تولون ٢٣٤٠
فلا تولوهم ١٥٨
توله ما تولي ١١٥٤
تولي بعض ١٢٩٦
فلتولينك ١٤٤٢
تولن الأديار ١٢٥٩
ومن يولهم ١٦٨
يولونكم الأديار ١١١٣
يولون ١٥٣٣ ٤٥٥٤
فول ١٤٤٢ و ١٤٩ و ١٥٠
فولوا وجرهمك ١٤٩٢ ١٥٠

من تولي ٨٢٣ ٨٠٤ ٥٣
٢٣٨٨ ٢٩
إذا تولي ٢٠٥٢
ما تولي ١١٥٤
و تولي ٨٤١٢ ٤٨٢٠ ٧٠
١٧ ٣٢٧٥ ١٨٠ ١٦٩٢
١٣٩٦
ثم تولي ٢٤٢٨
الذي تولي ١١٢٤ ٢٣٥٣
فتولي ٧٩٧ و ٩٣ ٦٠٢٠
٣٩٥١
من تولاه ٤٢٢٥
إن تولوا ١٣٧٢ ٢٠٣ و ٦٢
و ٦٤ ٨٩٤ ٤٩٥ ٤٠٨ ٩
١٢٩ ٨٢٦ ١٠٩٢١
القتال تولوا ٢٤٦٢
الذين تولوا ١٥٥٣ ١٤٥٨
وتولوا ٧٦٩ ٦٦٤
تولوا وأعنيهم ٩٢٩
ثم تولوا ١٤٤٤
لتولوا ٢٣٨
فتولوا ٩٠٣٧
ثم توليت ٦٤٢ ٨٢
إن توليت ٩٢٥ ٣٩ ٧٢١٠
٢٢٤٧ ١٢٦٤
كما توليت ١٦٤٨
إن تولوا ٣٨٤٧ ١٦٤٨
لا تتولوا ٥٢١١ ١٣٦٠
إن تولوا ٢٠٨١
أن تولوهم ٩٦٠
من تول ٥٦٥ ١٧٤٨ ٥٧
٢٤ ٦٦٠
يتولي ١٩٦٧ ٤٧٢٤
يتولهم ٥١٥ ٢٣٩ ٩٦٠
يتولوا ٥٠٩ ٧٤
يتولون ٤٣٥ ٨٠
يتولونه ١٠٠ ١٦
تول عنهم ٢٨٢٧ ١٧٨٣٧
فتول ١٧٤ ٥٤ ٥٤
٦
من وال ١١١٣
هو موثيا ١٤٨٢
من ولي ١٠٧٢ و ١٢٠ ٧٤٩
و ١١٦ ١٣٧ ٣٦١٨ ٢٩

٢٢ ٤٣٢ ٨٤٢ و ٣١ و ٤٤
الله ولي ٢٥٧٢ ٦٨٣ ٤٥
١٩
دونه ولي ٥١٦
دون الله ولي ٧٠٦
له ولي ١١١١٧
كانه ولي ٣٤٤١
هو الولي ٩٤٢ و ٢٨
الله وليا ١٢٣ و ١٧٣ ٣٣
١٧
بالله وليا ٤٥٤
من لندك وليا ٧٥٤ ٥١٩
منهم وليا ٨٩٤
الشيطان وليا ١١٩٤ ٤٥١٩
أخذ وليا ١٤٦
له وليا ١٧١٨
لا يجدون وليا ٦٥٣٣ ٢٢٤٨
وليكم الله ٥٥٥
أنت وليا ١٥٥٧ ٤١٣٤
فليعلم وليه ٢٨٢٢
لويته ٣٣١٧ ٤٩٢٧
وليهم ١٢٧٦ ٦٣١٦
الله وليهما ١٢٢٣
ولي ١٩٦٧ ١٠١٢
أولياء من ٢٨٣ ١٣٩٤ و
١٤٤ ٣٠٧ ٢٠ ١١ ١٧
٩٧ ٥٠١٨
أولياء الشيطان ٧٦٤
أولياء حتى ٨٩٤
النصارى أولياء ٥١٥
بعضهم أولياء ٥١٥ ٧٢٨ و
١٩٤٥ ٧١٩ ٧٣
الكفار أولياء ٥٧٥
اتخذوهم أولياء ٨١٥
دونه أولياء ٣٧ ١٦١٣ ٣٩
٣ ٦٤٢ ٩ ٣٢٤٦
أولياء للدين ٢٧٧
إخوانكم أولياء ٢٣٩
أولياء الله ٦٢١٠
دونى أولياء ١٠٢١٨
من أولياء ١١٣ ١١ ١٨٣٥
٤٦٤٢
دون الله أولياء ٤١٢٩ ١٠٤٥
عدوكم أولياء ١٦٠

أنكم أولياء ٦٦٢
أولياء ١٧٥٣ ٢٤٨
نحن أولياؤكم ٢١٤١
إن أولياؤه ٢٤٨
أولياؤهم ٢٥٧٢ ١٢٨٦
إلى أولياتكم ٦٣٣
إلى أولياتهم ١٢١٦
الولاية ٤٤١٨
من ولايتهم ٧٢٨
أولى الناس ٦٨٣
أولى بهما ١٣٥٤
أولى ببعض ٧٥٨ ٦٣٣
أولى بها ٧٠١٩
أولى بالمؤمنين ٦٣٣
أولى لك ٣٤٧٥ و ٢٥
فلولى ٢٠ ٣٤٧٥ و ٢٥
الأوليان ١٠٧٥
المولى ٤٠٨ ١٣٢٢ و ٧٨
مولى ٤١٤٤ ١١٤٧
مولاكم ١٥٠٣ ٤٠٨ ٢٢
٧٨ ١٥٥٧ ٢٦٦
مولا ٢٨٦٢ ٥١٩
مولاه ٧٦١٦ ٤٦٦
مولاهم ٦٢٦ ٣٠١٠
مولاي ٢٣٤ ٥١٩
ومواليكم ٥٣٣

وئي

ولاتيا ٤٢٢٠

وهب

وهب لي ٣٩١٤
فوهب لي ٢١٢٦
وهبت نفسها ٥٠٣٣
وهبتا ٨٤٦ ٤٩١٩ ٥٣
٢١ ٧٢ ٩٠ ٢٩ ٣٨
٤٣
وهبنا لهم ٥٠١٩
وهبتا لداود ٣٠٣٨
لأهب لك ١٩١٩
هب ٤٩٤٢
هب لنا ٨٣ ٧٤٢٥
هب لي ٢٨٣ ٥١٩ ٨٣٢٦

٣٥٣٨، ١٠٠ ٣٧

الوهاب ٣٨، ٩ ٣٥

وهج

سراجاً وهجاً ١٣٧٨

وهن

وهن العظم ١٩ ٤

فما وهنو ١٤٦٣

لا تهنوا ٣١٣٩، ٤ ١٠٤٤ ٣٥

وهنا على وهن ٣١ ١٤

أوهن البيوت ٢٩ ٤١

موهن كيد ١٨

وهي

واهيبة ٦٩ ١٦

وي

ويكان ٢٨ ٨٢

ويكانه ٢٨ ٨٢

باب الياء

يشس

يشس ٣٥، ٣٠ ١٣٦٠

اللائي يشسن ٦٥ ٤

يشوا من ٢٣، ٦٠ ١٣٦٠

ولا يشاسوا ١٤٨٧

يشاس ١٣، ١٢ ٨٧

استياس ١٢ ١١٠

استياسوا ١٢ ٨٠

فيؤوس قنوط ٤١ ٤٩

ليؤوس كفور ١١ ٩١

كان يؤوسا ١٧ ٨٣

يبس

يتسا ٢٠ ٧٧

ولا يابس ٩ ٥٩

آخر يابسات ١٢، ٤٦ و٤٦.

يتم

اليتيم ١٧، ١٥٢ ١٧، ٣٤ ٨٩

١٧، ٩٩٣ ١٧، ٢١٠

يتيماً ١٧، ١٥٩ ٦٩٣

لغلامي يتيمين ١٨ ٨٢

واليتيمى ٢ ٨٢، ١٧٧ و

٢١٥، ٨٤، ٢٦، ٤١، ٥٩، ٧

عن اليتامى ٢ ٢٢٠

آتوا اليتامى ٤ ٢

في اليتامى ٤ ٣

ابتلوا اليتامى ٤ ٦

أموال اليتامى ٤ ١٠

لليتامى ٤ ١٢٧

في يتامى ٤ ١٢٧

يثرب

ياهل يثرب ٣٣ ١٣

يحبج

ياحوج ١٨، ٩٤ ٢١ ٩٦

يدي

يد الله ٥، ٦٤ ١٠، ٤٨

عن يد ٢٩ ٢٩

ييد الله ٣، ٧٣ ٢٩ ٥٧

إلى يده ٢٨ ٢٨

يدك مغلولة ١٧ ٢٩

يدك إلى ٢٢ ٢٠

يدك في ٢٧، ١٢ ٢٢ ٢٨

ييدك ٣٨، ٢٦ ٤٤

نزع يده ٧، ١٠٨ ٢٣ ٢٦

أخرج يده ٢٤ ٤٠

ييده ٢٢٧، ٢٤٩، ٢٣ ٨٨

١٦٧، ٨٣ ٣٦

ببسط يدي ٢٨ ٢٨

تبت يدي ١١١ ١

قدمت يداك ٢٢ ١٠

يدي ٥٥، ٦٤ ١٨، ٥٧ ٧٨، ٤٠

يدي رحمت ٧، ٥٧ ٢٥، ٤٨

٦٣ ٢٧

يدي عذاب ٣٤ ٤٦

يدي الله ٤٩ ١

يدي نجواكم ٥٨، ١٢ ١٣

بين يديكم ٢٤، ٣٣، ٩٧ ٤٦، ٥

١٢، ٣٧ ١٠، ٩٢ ٦، ٤٨

٣١، ١٣، ١١، ٣٤، ١٢ ٣١،

٣٥، ٢١، ٤٦، ٤٢ ٢١ و

٢٧، ٧٢، ٣٠

على يدي ٢٥ ٢٧

بين يديها ٢٦ ٦٦

بين يدي ٣ ٥٠، ٦٦ ٦

ييدي ٣٨ ٧٥

لهم ايد ٧ ١٩٥

ايدي ٣٠، ٤٨، ٤١ ٢٥، ٢٠ ٢٥٩

بأيدي ٨٠ ١٥

الأيدي ٣٨ ٤٥

قدمت ايديكم ٣ ١٨٢

و ايديكم ٤، ٤٣، ٦٥ ٤٨، ٢٤

كفوا ايديكم ٤ ٧٧

تناه ايديكم ٥ ٩٤

لأفعلن ايديكم ٧ ١٢٤

قدمت ايديكم ٨ ٥١

في ايديكم ٨ ٧٠

لأفعلن ايديكم ٢٠، ٧١ ٢٦، ٤٩

بين ايديكم ٣٦ ٤٥

كسبت ايديكم ٤٢ ٣٠

بأيديكم ٢ ١٩٥، ١٤ ٩

أيدينا ١٩، ٦٤ ٣٦، ٧١

بأيدينا ٩ ٥٢

كتب ايديكم ٢ ٧٩

قدمت ايديكم ٢ ٢، ٩٥، ٦٢

٢٨، ٤٧، ٢٦، ٤٢، ٤٨ ٦٢،

٧

بين ايديكم ٢، ٢٥٥، ١٧٧ ٢٠

١١٠، ٢١، ٢٨، ٢٢ ٧٦، ٣٤

٩، ٣٦، ٤١، ١٤، ٢٥، ٥٧

١٦٢، ٨٦

يكفوا ايديكم ٤ ٩١

إليكم ايديكم ٥، ١١ ٦٠، ٢٤

كف ايديكم ٥، ١١ ٤٨، ٢٤

تقطع ايديكم ٥ ٣٣

غلت ايديهم ٥ ٦٤

باسطوا ايديهم ٦ ٩٣

في ايديهم ٧ ١٤٩

يقبضون ايديهم ٩ ٦٧

رأى ايديهم ١١ ٧٠

فرذوا ايديهم ١٤ ٩

و ايديهم ٢٤ ٢٤

عملته ايديهم ٣٦ ٣٥

تكلنوا ايديهم ٣٦ ٦٥

فوق ايديهم ٤٨ ١٠

بأيديهم ٢، ٧٩، ٧٦ ٥٩، ٢

فاقتطعوا ايديهم ٥ ٣٨

أيديهم ١٢، ٣١، ٥٠ ٦٠، ١٢

يسر

يشزنوا ٥٤، ١٧ و ٢٢ و ٢٢ و

٤٠

يشزنوا ١٩، ٩٧ ٤٤، ٥٨

السيل يشزو ٨٠ ٢٠

ويشزنو لليسرى ٨٨٧

فشيزنو ٩٢، ٧ ١٠

يشزلي ٢٠ ٢٦

ما يشز ٧٣ ٢٠

فما استيسر ١٩٦ ١٩٦

اليشز ٢ ١٨٥

يشزوا ١٨، ٨٨، ٥١، ٣ ٦٥، ٤ و

١٨٥، ٩٤، ٧ ٦ و

كيل يسير ١٢ ٦٥

على الله يسير ٢٢، ٧٠، ٢٩، ١٩

١١، ٣٥، ٢٢، ٥٧ ٦٤

علينا يسير ٥٠ ٤٤

غير يسير ٧٤ ١٠

على الله يسيراً ٤، ٣٠ و ١٦٩،

٣٠ و ١٩٣٣

قبضاً يسيراً ٣٥ ٤٦

إلا يسيراً ٣٣ ١٤

حساباً يسيراً ٨٨٤

لليسر ٨٧، ٩٢ ٧٩٢

قولا يسيراً ١٧ ٢٨

إلى يسيراً ٢٥ ٢٨٠

واليسير ٢١٩، ٥٠، ٩٠ و ٩١

يسع

يسف

يوسف ٨٤٦ ٤١٢ و ٧ و ٩ و
١٠ و ١١ و ١٧ و ٢٩ و ٤٦ و
٥١ و ٥٨ و ٦٩ و ٧٧ و ٨٠ و
٨٤ و ٨٥ و ٨٧ و ٩٠ و ٩٤ و
٩٩ ٢٤٤٠

ليوسف ٨١٢ و ٢١ و ٥٦ و
٧٦

يوسف ٨٩١٢

يعقوب

حضر يعقوب ١٣٣٢
و يعقوب ١٣٢٢ و ١٣٦ و
٨٤٣، ١٤٣٤، ١٦٣٤، ٨٤٦
٢٩، ٧٢٢١، ٤٩١٩، ٣٨١٢
٤٥٣٨، ٢٧

إسحق يعقوب ٧١١١
آل يعقوب ٦١٢، ٦١٩
نفس يعقوب ٦٨١٢

يعوق

و يعوق ٢٣٧١

يغوث

ولا يغوث ٢٣٧١

يقت

الياقوت و المرجان ٥٨٥٥

يقطن

من يقطن ١٤٦٣٧

يقظا

تحبهم أيقاظاً ١٨١٨

يقن

توقنون ٢١٣
هم يوقنون ٤٢، ٣٢٧، ٤٣١
لقوم يوقنون ١١٨٢، ٥٠٥
٤٤٥ و ٢٠
لا يوقنون ٨٢٢٧، ٦٠٣٠،
٣٦٥٢

بآياتنا يوقنون ٢٤٣٢
و استيقنتها ١٤٢٧

ليستيقن الذين ٣١٧٤
اليقين ١٥، ٩٩، ٥٦، ٩٥، ٦٩
٥١، ٤٧٧٤، ٥١٠٢، ٧

يقين ٢٢٢٧
يقيناً ١٥٧٤

موقنون ١٢٣٢
من الموقنين ٧٥٦
آيات للموقنين ٢٠٥١

كتم موقنين ٢٦، ٢٤، ٧٤٤
بمستيقنين ٢٢٤٥

يجم

فتجموا ٤٣٤، ٦٥
ولا تجموا ٢٦٧
اليجم ١٣٦٧، ٢٠، ٣٩ و ٧٨
٩٧، ٧٢٨ و ٤٠، ٥١

يمن

عن اليمين ١٦، ٤٨، ٣٧، ٢٨
١٧٥٠، ٣٧٧٠

ذات اليمين ١٨ و ١٧
أصحاب اليمين ٥٦ و ٢٧ و ٢٨
و ٩٠ و ٩١، ٣٩٧٤

باليمين ٩٣٣٧، ٤٥٦٩
عن يمين ١٥٣٤

يمينك ٦٩٢٠، ٣٣، ٥٠ و ٥٢
يمينك ١٧٢٠، ٤٨٢٩

بيمينه ١٧، ٦٧٣٩، ٦٩
٧٨٤، ١٩

الأيمن ٨٩٥، ١٦٦
أيمان ١٠٨٥، ١٢٩، ٦٨، ٣٩

في أيمانكم ٢، ٢٢٥، ٨٩٥
ملكتم أيمانكم ٣٤ و ٢٤

٢٥ و ٣٦، ٢٤، ٢٣ و ٥٨، ٣٠
٢٨

عقدتم أيمانكم ٢٣٤
و احفظوا أيمانكم ٨٩٥
تخذون أيمانكم ١٦، ٩٢

ولا تتخذوا أيمانكم ١٦، ٩٤
تحلة أيمانكم ٢٦٦
لأيمانكم ٢، ٢٢٤
و أيمانهم ٣، ٧٧

جهد أيمانهم ٥، ٥٣، ١٠٩٦
١٦، ٣٨، ٢٤، ٥٣، ٤٣٥

بعد أيمانهم ١٠٨٥
عن أيمانهم ١٧٧

نكثوا أيمانهم ١٢٩ و ١٣
ملكتم أيمانهم ١٦، ٧١، ٦٢٣،
٣٠، ٥٠، ٣٣

اتخذوا أيمانهم ٥٨، ١٦، ٢٦٣
بأيمانهم ٥٧، ١٢، ٨٦٦

أيمانهم ٢٤، ٣١، ٥٥٣٣
الأيمن ١٩، ٥٢، ٢٠، ٢٨٠٨،
٣٠

الميمنة ٨٥٦، ١٨٩٠

ينس

يونس ٤، ١٦٣، ١٦٦، ٨١٠
٣٧، ١٢٩

ينع

و ينعم ٩٩٦

يهل

اليهود ١١٣ و ١٢٠، ١٨٥
و ٥١ و ٦٤ و ٨٢، ٢٠٩

يهودياً ٣٦٧